DR LEON PEIPER
ADWOKAT W PRZEMYŚLU

KOMENTARZ DO KODEKSU POSTĘPOWANIA KARNEGO

I PRZEPISÓW WPROWADZAJĄCYCH TENŻE KODEKS

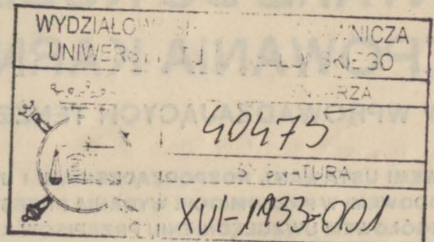
Z DODATKOWEMI USTAWAMI, ROZPORZĄDZENIAMI I UMOWAMI MIĘDZYNARODOWEMI W PRZEDMIOCIE WYDANIA PRZESTĘPCÓW PRZY SZCZEGÓŁOWEM UWZGLĘDNIENIU PRZEPISÓW KODEKSU KARNEGO I USTAWY KARNEJ SKARBOWEJ

WYDANIE TRZECIE
ZUPEŁNIE PRZEROBIONE

Wydz. Bibl. Prawnicza
1806141792

ADWOKAT
Aleksander Lechowicz
— w Zakopanem —

KRAKÓW 1933 — LEON FROMMER

ODBITO CZCIONKAMI DRUKARNI LUDOWEJ W KRAKOWIE
pod zarządem Stanisława Ziemiańskiego

Przedmowa do wydania I.

Komentarz niniejszy przeznaczyłem dla praktyki i uczących się procedury karnej. Zamierzeniem mojem było dopomóc do dokładnego poznania treści i znaczenia jej przepisów, ułatwić szybką wędrówkę po pozostających ze sobą w związku jej postanowieniach i przyczynić się do stosowania jej w sposób odpowiadający godności polskiej Justycji, celom polityki procesowej i woli ustawodawcy.

Uwzględniałem z możliwą starannością motywa Komisji Kodyfikacyjnej, acz — ze względu na rozmiar komentarza — podawałem je w streszczeniu; mniemam jednak, że żadnej w motywach zawartej myśli nie pominąłem.

Nie trzymałem się niewolniczo tych motywów, gdyż przedewszystkiem wychodziłem ze założenia, że każda ustawa stanowi dla siebie odrębną całość duchową, że zatem ogół jej postanowień daje często odmienny obraz od tego, który twórca ustawy przewidywał; ponadto uwzględnić wypada, że Ministerstwo Sprawiedliwości dokonało dość licznych zmian i uzupełnień projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Jak z jednej strony uwydatniałem wszędzie treść motywów, tak z drugiej strony odstąpienie od nich wyraźnie zaznaczałem i uzasadniałem.

Komentarz mój wymaga niewątpliwie wielu poprawek i uzupełnień; będę wdzięczny wszystkim tym, którzy prześlą mi swoje uwagi i zapytania i przyczynią się tem do postępu w następnych wydaniach tego komentarza.

Przemyśl, w maju 1929 r.

Przedmowa do wydania II.

Trzechletni omal czasokres, który upłynął od chwili ukazania się pierwszego wydania niniejszego komentarza, przyniósł cały szereg kwestyj procesowych, nader obfite orzecznictwo Sądu Najwyższego, a wkońcu nowelę z 21 stycznia 1932 Dz. U. R. P. 10 poz. 60, wżerającą się głęboko w liczne a doniosłe przepisy k. p. k.

Te okoliczności, łącznie z dziesiątkami orzeczeń Sądu Najwyższego, aprobujących czy to wprost, czy też pośrednio, mój sposób wykładni, tudzież łącznie z nader przychylnem przyjęciem, którego doznało pierwsze wydanie niniejszego komentarza w sferach prawniczych, zachęciło mnie do rozszerzenia i pogłębienia objaśnień kpk. w związku z wyż wspomnianą nowelą, przyczem w sposób — o ile sądzić mogę — zupełnie wyczerpujący uwzględniłem nietylko tezy Sądu Najwyższego, lecz i ich motywa, gdyż częstokroć teza staje się w całej pełni zrozumiałą i pouczającą dopiero w świetle jej uzasadnienia.

Objaśniając przepisy kpk. i noweli pozostałem przy przyjętej w I. wydaniu zasadzie tłumaczenia ustawy z niej samej, acz przy użyciu motywów Komisji Kodyfikacyjnej, jako środka pomocniczego, przyczem dziś powołać się mogę na powagę Sądu Najwyższego, który w motywach do O. S. P. IX 83 wyraził przekonanie, że „wolą ustawodawcy nakreślającą cel danej ustawy jest wola samej ustawy, bo ustawa nie jest wytworem woli jednego człowieka, lecz rezultatem współdziałania wielu ludzi".

Przemyśl, w maju 1932 r.

Przedmowa do wydania III.

Niespełna rok minął od czasu ukazania się drugiego wydania niniejszego komentarza.

Ogłoszenie rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej z 11 lipca 1932 (Dz. U. R. P. Nr. 60 poz. 573) i z 23 sierpnia 1932) Dz. U. R. P. Nr. 73 poz. 662) oraz jednolitego tekstu i nowej numeracji Kodeksu Postępowania Karnego (roporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 września 1932 Dz. U. R. P. Nr. 83 poz. 725) wywołało konieczność nowego wydania komentarza do Kodeksu Postępowania Karnego tem bardziej, że powyżej wymienione rozporządzenia zmieniły linję myślową pierwotnego kpk. w bardzo licznych a zasadniczych kierunkach.

Niemniej należało uwzględnić nowe regulaminy wydane dla Sądu Najwyższego, dla sądów karnych grodzkich, okręgowych i apelacyjnych oraz dla prokuratur tychże sądów.

Objaśniając przepisy kpk. w obecnem ich brzmieniu, uważałem za niezbędne wprowadzić je w związek z kodeksem karnym z 11 lipca 1932 (Dz. U. R. P. Nr. 60 poz. 573) — podobnie jak w swoim komentarzu do tegoż kodeksu karnego utrzymać się starałem ścisłą styczność z przepisami kpk.

Ponieważ uwzględniłem także orzecznictwo Sądu Najwyższego po koniec lutego 1933, tuszę, iż niniejszy komentarz dostarczy jasnego obrazu przepisów, obowiązujących obecnie w postępowaniu karnem.

Przemyśl, w marcu 1933 r.

Skrócenia.

** (dwie gwiazdki) oznaczają orzeczenia S. N. i przepisy, zgodne z wykładnią mego komentarza, a wydane po jego ukazaniu się.
akt osk. = akt oskarżenia.
Dz. U. = Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej.
Gł. Sąd. = Głos Sądownictwa.
gr. = grodzki.
kk. lub kk. 1932 = polski kodeks karny z r. 1932.
Kom. Kod. = Komisja Kodyfikacyjna.
Konst. = Konstytucja R. P.
kpk. = niniejszy kodeks postępowania karnego.
m. (z cyfrą) = stronica pierwszego urzędowego wydania motywów Komisji Kodyfikacyjnej.
n. = i następne.
O. = orzeczenia Izby II (karnej), zamieszczone w zbiorze orzeczeń tejże Izby pod odnośnym numerem w danym roku.
okr. = okręgowy.
osk. = oskarżony.
osk. pr. = oskarżyciel prywatny.
osk. publ. = oskarżyciel publiczny.
O. S. P. = Orzecznictwo Sądów polskich; rzymska cyfra oznacza tom, arabska numer orzeczenia.
p. d. = postępowanie doraźne.
p. k. = „ karne.
por. = porównaj.
P. P. = Policja Państwowa.
post. kar.-adm. = postępowanie karno-administracyjne (dodatek 11).
prok. = prokurator.
pw. = przepisy wprowadzające kpk.
reg. prok. = regulamin wewnętrznego urzędowania prokuratur sądów apelacyjnych i okręgowych (dodatek 8)
reg. prok. S. N. = dodatek 9.
reg. kar. = dodatek 7.
reg. S. N. = dodatek 10.
S. N. = Sąd Najwyższy.
T. K. (z cyfrą) = numer urzędowego zbioru orzeczeń Trybunału Kasacyjnego we Wiedniu.
uks. = ustawa karno-skarbowa poz. 355/32.
usp. = prawo o ustroju sądów powszechnych.
uw. = uwaga.
Zbiór Löfflera (z cyfrą) = numer orzeczenie Trybunału Kasacyjnego we Wiedniu zawartego w zbiorze Oesterreichische Zeitschrift für Strafrecht.
zob. = zobacz.

Uzupełnienia.

1) **Do art. 2.** a) Na stronie 7 po O. 164/30 dodać: **O. 33/33**:** Doniesienie policji o przestępstwie z żądaniem ukarania sprawcy i zasądzenia powództwa nie uprawnia sądu rozpoznającego sprawę w trybie oskarżenia publicznego do umorzenia jej w wypadku, gdy sąd uzna, iż przestępstwo to jest prywatno-skargowe, albowiem takie doniesienie i żądanie czynią zadość wymogom skargi uprawnionego oskarżyciela prywatnego.

b) **O. 12/33:** zob. w uw. do art. 501.

2) **Do art. 41 lit. f).** Na stronie 85 po uwadze 6 dodać: **O. 32/33:** Okoliczność, że przed przekazaniem sprawy na drogę postępowania zwyczajnego — sędzia brał udział w postępowaniu doraźnem, nie stanowi przeszkody do udziału tegoż sędziego w sądzeniu sprawy w trybie postępowania zwyczajnego, albowiem przepisy o wyłączeniu sędziego, jako wyjątkowe, ulegają ścisłej wykładni (por. O. 174/31 na str. 85), art. 41 ma tedy zastosowanie wyłącznie tylko do sędziego, który prowadził śledztwo w ścisłem ustawowem pojęciu.

3) **Do art. 51.** Na str. 95 po uwadze 4 dodać: Zarządzenia przewodniczącego rozprawy nie są postanowieniami i nie wymagają uzasadnienia. Zob. O. II 55/32 na str. 531.

4) **Do art. 66, 68, 70 i 480**: Przy art. tych dodać: **O. 26/33 **:** Art. te dotyczą wypadku znieważenia osoby, która zmarła po zniewadze, nie zaś wypadku znieważenia pamięci zmarłego; nie przesądzając, czy znieważenie pamięci zmarłego nie stanowi w pewnych wypadkach zniewagi bliskiego krewnego zmarłego należy uznać, że kodeks karny z r. 1932 nie przewiduje karalności znieważenia pamięci zmarłego [1]).

5) **Do art. 86** na stronie 155 po wierszu 4 od góry dodać: **O. 49/32:** Osoba wpisana na listę adwokatów w Polsce może być obrońcą przed wszystkiemi sądami w Państwie bez względu na to, gdzie jest wpisana na listę adwokatów.

6) **Do art. 101** na str. 171 dodać przed art. 102:

O. 52/32 **: 1) Przepis art. 101 b) stwarza zakaz przesłuchiwania w charakterze świadka, obrońcy oskarżonego w usta-

---

[1]) Zob. Peiper: Komentarz do Kodeksu Karnego 1932 str. 472.

wowem rozumieniu tego pojęcia, które nie pokrywa się z szerszem pojęciem zastępcy, bądź doradcy prawnego wogóle. 2) Zakaz ten rozciąga się na wszystkie fakty, o jakich obrońca dowiedział się od oskarżonego, bądź prowadząc sprawę, bądź tylko udzielając porady prawnej, nawet w innej sprawie karnej.

7) **Do art. 115** str. 197 po O. 226/32 dodać:

O. 55/32: Korzystanie przez świadka w czasie zeznawania z notatek ułatwiających przedstawienie szczegółów (nie zaś odczytywanie spisanych poprzednio zeznań), nie jest wzbronione.

8) **Do art. 238** na str. 351 po K. 89/32 dodać: **O. 17/33:** Zarzut, że protokół nie wykazuje, iż dokument odczytano, nie jest równoznaczny z zarzutem, że dokumentu nie odczytano.

9) **Do art. 244** na str. 366 w wierszu ostatnim dodać: Zob. §§ 65 i 66 reg. prok.

10) **Do art. 253** na str. 380 w uwadze 3 dodać: **O. 33/33** **.

11) **Do art. 282** na str. 429 w uwadze 1 dodać: Zob. uw. 3 do art. 253.

12) **Do art. 304** na str. 466 po wierszu 4 od góry dodać nowy wiersz: „3) Zob. § 104 reg. kar.".

13) **Do art. 316** na str. 481 przed art. 317 dodać:

O. 50/32: 1) Odebranie głosu uczestniczącej w sprawie osobie lub ograniczenie pewnego oświadczenia lub zeznania i t. p. czyni tę podjętą i niedopuszczoną czynność, nieistniejącą w znaczeniu procesowem, choćby nawet dana osoba, wbrew zarządzeniu przewodniczącego, wzgl. postanowieniu sądu, w dalszym ciągu głos zabierała; czynność zatem taka nie stanowi składowej części rozprawy i wskutek tego opublikowanie jej treści nie podpada pod pojęcie sprawozdania sądowego. 2) Nie może korzystać z ochrony art. 316 kpk. i art. 82 Konst., opis, który pod pozorem sprawozdania fałszywie przedstawia przebieg procesu, zniekształca istotną treść zeznań świadków lub głosu stron, przeinacza zarządzenie przewodniczącego lub postanowienie sądu i daje w ten sposób nieprawdziwy obraz poprawy sądowej.

14) **Do art. 353** na str. 540 po O. 146/32 dodać:

O. 42/32: Nie inny czyn, lecz zmiana w postaci tego samego czynu, może zachodzić w wypadku przedstawienia w akcie oskarżenia przebiegu zajścia niezgodnie z rzeczywistym stanem rzeczy, lub podania niewłaściwych okoliczności co do czasu i miejsca czynu.

15) **Do art. 393** na str. 607 do uw. 5 dodać:

O. 40/32: Uznanie niestawiennictwa osk. za zbędne rozumieć należy, jako prawo osk., z którego może skorzystać lub nie, nie narażając się w razie niestawiennictwa na przymusowe doprowadzenie, nie zaś jako prawo sądu do przeprowadzenia rozprawy w nieobecności osk. wtedy, gdy osk. mający prawo brania udziału w rozprawie (art. 335) nie mógł z powodów od swej woli niezależnych przybyć na rozprawę; odrzucenie sprzeciwu nie ulega zaskarżeniu, ale S. N. uchyla wyrok, jeżeli przez błędną wykładnię naruszono podstawowe prawa oskarżonego.

Spis rzeczy.

Str.

Przedmowa . . . . . III—V
Skrócenia VII
Uzupełnienia . . . . . VIII—X

I. **Kodeks postępowania karnego.**

Przepisy ogólne (art. 1—10) 1

Księga I. Sądy (art. 11—51)
Rozdział I. Zakres działania sądów (art. 11—40) . 33
Rozdział II. Wyłączenie sędziego (art. 41—46) . . 81
Rozdział III. Orzeczenia i zarządzenia (art. 47—53) 91

Księga II. Strony, obrońcy i pełnomocnicy (art. 54—97)
Rozdział I. Oskarżyciel publiczny (art. 54—61) . . 102
Rozdział II. Pokrzywdzony (art. 62—67) . . . 116
Rozdział III. Oskarżyciel prywatny (art. 68—73) . 123
Rozdział IV. Powód cywilny (art. 74—78) . . . 135
Rozdział V. Oskarżony (art. 79—83) 146
Rozdział VI. Obrońcy i pełnomocnicy (art. 84—97) . 151

Księga III. Dowody (art. 98—163)
Rozdział I. Świadkowie (art. 98—122) 167
Rozdział II. Oględziny, biegli i tłumacze (art. 123—141) 204
Rozdział III. Rewizja i zatrzymanie rzeczy (art. 142—163) 241

Księga IV. Zapobieganie uchylaniu się od sądu (art. 164—194)
Rozdział I. Tymczasowe aresztowanie (art. 164—172) 264
Rozdział II. Kaucja i poręczenie (art. 173—186) . 281
Rozdział III. Zakaz wydalania się, dozór policji (art. 187) 290
Rozdział IV. Listy gończe i żelazne (art. 188—194) . 293

Księga V. Przepisy porządkowe (art. 195—241)
Rozdział I. Doręczanie wezwań i innych pism sądowych (art. 195—211) 298
Rozdział II. Przeglądanie aktów i otrzymywanie odpisów (art. 212—217) 314
Rozdział III. Terminy (art. 218—229) 321
Rozdział IV. Protokóły (art. 230—241) 336

Księga VI. Postępowanie przygotowawcze (art. 242—284)
Rozdział I. Dochodzenie (art. 242—253) 362

Str.

Rozdział II. Czynności sądowe w toku dochodzenia (art. 254—260) 381
Rozdział III. Śledztwo (art. 261—279) 394
Rozdział IV. Akt oskarżenia (art. 280—284) . . . 425

Księga VII. Postępowanie przed sądem I inst. (art. 285—462)
Dział I. Postępowanie przed sądem okręgowym (art. 285—398) 431
Rozdział I. Przygotowania do rozprawy głównej (art. 285—303) 432
Rozdział II. Ogólny porządek rozprawy głównej (art. 304—324) 463
Rozdział III. Rozpoczęcie rozprawy głównej (art. 325—332) 487
Rozdział IV. Przewód sądowy (art. 333—354) . . 500
Rozdział V. Głosy stron (art. 355—357) 543
Rozdział VI. Wyrokowanie (art. 358—380) . . . 549
Rozdział VII. Postępowanie przed sędzią jednoosobowym (art. 381—386) 595
Rozdział VIII. Stosowanie środków wychowawczych i zabezpieczających (art. 387—392) 600
Rozdział IX. Wyrok zaoczny (art. 393—398) . . 605
Dział II. Postępowanie przed sądem przysięgłych (art. 399) 611
Rozdział I. Otwarcie roków przysięgłych (art. 400—407) 614
Rozdział II. Rozpoczęcie rozprawy i przewód sądowy z udziałem przysięgłych (art. 408—418) . . . 618
Rozdział III. Układanie pytań dla przysięgłych (art. 419—430) 626
Rozdział IV. Głosy stron i wyjaśnienie przewodniczącego (art. 431—434) 644
Rozdział V. Narada i uchwała przysięgłych (art. 435—451) 648
Rozdział VI. Wyrokowanie na podstawie uchwały przysięgłych (art. 452—454) 670
Dział III. Postępowanie przed sądem grodzkim (art. 455—462) 674

Księga VIII. Środki odwoławcze (art. 463—539)
Rozdział I. Zażalenia (art. 463—472) 682
Rozdział II. Apelacja (art. 473—503) 692
Rozdział III. Kasacja (art. 504—539) 748

Księga IX. Postępowanie wykonawcze (art. 540—570)
Rozdział I. Wykonanie wyroku (art. 540—555) . . 800
Rozdział II. Odroczenie i przerwa wykonania kary (art. 556—563) 810

Str.
Rozdział III. Ułaskawienie (art. 564—570) . . . 815
Księga X. Koszty sądowe (art. 571—599) 820
Księga XI. Postępowanie szczególne (art. 600—674)
Rozdział I. Wznowienie postępowania (art. 600—613) 850
Rozdział II. Postępowanie w sprawach nieletnich (art. 614—635) 868
Rozdział III. Przywrócenie praw i zatarcie skazania (art. 636—639) 887
Rozdział IV. Postępowanie w sprawach karno-administracyjnych (art. 640—649) 890
Rozdział V. Odszkodowanie za niesłuszne skazanie lub oskarżenie (art. 650—658) 898
Rozdział VI. Postępowanie w wypadku zaginięcia lub zniszczenia akt (art. 659—664) 915
Rozdział VII. Wydawanie przestępców (art. 665—674) 918
Przepisy końcowe (art. 675 i 676) 926
Dodatek 1. Przepisy wprowadzające kodeks postępowania karnego 927
Rozdział I. O uchyleniu przepisów (art. 1—4) . . 927
Rozdział II. Sądy dla nieletnich (art. 5—7) . . . 946
Rozdział III. Właściwość rzeczowa sądów (art. 8—9) 946
Rozdział IV. O ściganiu z urzędu, na wniosek, z upoważnienia, na zarządzenie lub wskutek oskarżenia prywatnego (art. 10—13) 947
Rozdział V. Obrońcy (art. 14—18) 948
Rozdział VI. Protokóły, Dochodzenie (art. 19—21) 949
Rozdział VII. Postępowanie uproszczone (art. 22—30) 951
Rozdział VIII. Postępowanie nakazowe (art. 31—40) 952
Rozdział IX. Skarga kasacyjna (art. 41) 955
Rozdział X. Organa, Czynności wykonawcze (art. 42—47) 955
Rozdział XI. Przepisy przejściowe (art. 48—56) . 958
Rozdział XII. Przepisy końcowe (art. 57—58) . . 961
Dodatek 2. Ustawa z 21 stycznia 1932 Dz. U. 10, poz. 60 (nowela I do kpk.) 961
Dodatek 3. Rozporządzenie Prezydenta R. P. z 23 sierpnia 1932 r. Dz. U. 73, poz. 662 (nowela II do kpk.) . . 963
Dodatek 4. O postępowaniu doraźnem (art. 1—35) . . 965
Rozdział I. Postanowienia ogólne (art. 1—8) . . 965
Rozdział II. Przepisy proceduralne (art. 9—30) . . 966
Rozdział III. Postanowienia materjalne (art. 31—32) 970
Rozdział IV. Przepisy przechodnie i końcowe (art. 33—35) 970

Str.

Dodatek 5. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Rozp. Prez. R. P. z 6/II 1928 Nr. 12, poz. 93 Dz. U. R. P.) w brzmieniu ustalonem w rozporządzeniu Ministra Sprawiedl. z 22 listopada 1932 Dz. U. 102, poz. 863 972

Dodatek 6. Regulamin ogólny wewnętrznego urzędowania sądów apelacyjnych, okręgowych i grodzkich (rozp. min. z 1/XII 1932 Dz. U. 110, poz. 905) 1030

Dodatek 7. Regulamin wewnętrznego urzędowania sądów apelacyjnych, okręgowych i grodzkich w sprawach karnych (regulamin karny) z 1/XII 1932 Dz. U. 110, poz. 909) 1059

Dodatek 8. Regulamin wewnętrznego urzędowania prokuratur sądów apelacyjnych i okręgowych (rozp. min. z 1/XII 1932 Dz. U. 110, poz. 910) 1099

Dodatek 9. Regulamin urzędowania Prokuratury Sądu Najwyższego (rozp. min. z 1/XII 1932 Dz. U. 110, poz. 912) 1120

Dodatek 10. Regulamin Sądu Najwyższego (rozp. min. z 1/XII 1932 Dz. U. 110, poz. 911) 1128

Dodatek 11. Postępowanie karno-administracyjne (rozp. Prez. R. P. z 22 marca 1928 Dz. U. 38, poz. 365 z uwzględnieniem zmian dokonanych przez art. 30 przep. wprow. kk.) 1137

Dodatek 12. Policja Państwowa (rozporządzenie Prezydenta R. P. z 6 marca 1928 Dz. U. 28, poz. 257 w brzmieniu ustalonem w rozp. z 31 grudnia 1930 Dz. U. 5, poz. 27 z r. 1931, z uwzględnieniem zmian zawartych w rozp. Prez. R. P. z 7 października 1932 Dz. U. 37, poz. 740) 1151

Dodatek 13. Straż Graniczna (rozporządzenie Prezydenta R. P. z 22 marca 1928 Dz. U. 37, poz. 349 ze zmianami zawartemi w obwieszczeniu Prez. R. P. z 7 listopada 1928 Dz. U. 94, poz. 835 i z 7 października 1932 Dz. U. 89, poz. 749) 1163

Dodatek 14. Przepisy o kosztach sądowych (rozporządzenie Prezydenta R. P. z 27 października 1932 Dz. U. 93, poz. 805) 1171

Dodatek 15. Amnestja (rozporządzenie Prezydenta R. P. z 21 października 1932 Dz. U. 91, poz. 782) . . . 1172

Dodatek 16. Proceduralne przepisy dzielnicowe pozostające w prawnej mocy 1175

Str.

Dodatek 17. Opłaty za czynności lekarzy i chemików (rozp. z 10/XI 1929 Dz. U. 77, poz. 379) 1178

Dodatek 18. Przepisy o stroju urzędowym 1181

Dodatek 19. Rejestracja skazanych (rozp. z 22/XII 1932 Dz. U. 118, poz. 972 1182

Dodatek 20. Konsulaty, organizacja ich i czynności (ustawa z 11/XI 1924 Dz. U. 103, poz. 944) 1190

Dodatek 21. Umowy międzynarodowe:

I. z Wolnem Miastem Gdańskiem 1192
II. z Jugosławją 1208
III. z Republiką Austrjacką 1218
IV. „ Czesko-Słowacką 1230
V. „ Francuską 1241
VI. z Rzeszą Niemiecką 1248
VII. z Szwajcarją 1253
VIII. ze Szwecją 1253
IX. z Belgją 1260
X. z Stanami Zjedn. Amer. Pół. 1269

Spis chronologiczny 1271

Skorowidz alfabetyczny 1273

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

z 19 marca 1928 Dz. U. 33, poz. 313, z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych ustawą z dnia 21 stycznia 1932 Dz. U. 10, poz. 60, rozporządzeniem Prezydenta R. P. z 11 lipca 1932 Dz. U. 60, poz. 573 i rozporządzeniem Prezydenta R. P. z 23 sierpnia 1932 Dz. U. 73, poz. 662 — w brzmieniu, ustalonem w obwieszczeniu Ministra Sprawiedliwości z 30 września 1932 Dz. U. 83, poz. 725.

Przepisy ogólne.

Art. 1.

Postępowanie w sprawach o przestępstwa, należące do właściwości sądów powszechnych, odbywa się według przepisów niniejszego kodeksu.

§ 1. 1. **w sprawach o przestępstwa** rzeczywiście lub mniemanie popełnione; postępowanie karne może odbyć się, choć przestępstwa w rzeczywistości nie było, np. mniemane morderstwo okazało się samobójstwem albo dokonany czyn nie zawiera znamion przestępstwa (zob. art. 287 lit. a), 501 lit. a), 516 lit. a) itd.

2. **należące do właściwości sądów powszechnych;** są to sądy grodzkie, okręgowe, apelacyjne i Sąd Najwyższy (art. 16 do 25 kpk. i art. 1 do 43 usp.) w przeciwieństwie do sądów szczególnych (np. sądów wojskowych, Trybunału Stanu) i do władz, wykonywających sądownictwo w sprawach, szczególnemi ustawami im poruczonych. Władzami temi są władze skarbowe (art. 137 § 1 lit. b) uks.) i powiatowe władze administracji ogólnej, sprawujące juryzdykcję w sprawach o wykroczenia (art. 16 przep. wprow. kk.); w razie skazania przez też władze, skazany żądać może skierowania sprawy na drogę sądową (art. 188 uks. i art. 640 kpk.).

Osoby podlegające właściwości sądów wojskowych.

Art. 2 i 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1920 (Dz. U. 50, poz. 369) w przedmiocie wprowadzenia w życie Wojskowego Kodeksu Karnego — w brzmieniu ustalonem w art. 18 przepisów z dnia 21 października 1932 Dz. U., poz. 766, wprowadzających kodeks karny wojskowy z dnia 21 października 1932 r. Dz. U. 91, poz. 765.

Art. 2. Właściwości sądów wojskowych za wszystkie przestępstwa podlegają:

a) żołnierze w czynnej służbie wojskowej i w stanie nieczynnym — za przestępstwa, popełnione w czasie czynnej służby lub stanu nieczynnego;

b) osoby, które przebywają przy jednostce zmobilizowanej lub będącej poza granicami Rzeczypospolitej na mocy jakiegokolwiek stosunku służbowego lub umownego, albo wogóle przy jednostce takiej znajdują się lub jej towarzyszą;

c) osoby, wchodzące w skład załogi okrętu, należącego do marynarki wojennej, a znajdującego się w służbie lub wzięte w charakterze służbowym na pokład takiego okrętu;

d) osoby, wchodzące w skład załogi statku wcielonego czasowo do marynarki wojennej w czasie mobilizacji lub wojny, albo wzięte w charakterze służbowym na pokład takiego statku;

e) jeńcy wojenni i zakładnicy — pozostający pod nadzorem wojskowym.

Art. 3. Właściwości sądów wojskowych podlegają również:

a) osoby, nie czyniące zadość powołaniu lub publicznemu wezwaniu do służby wojskowej, za przestępstwa, przewidziane w art. 45, 46, 47 kodeksu karnego wojskowego;

b) osoby stanu urlopowanych oraz wojskowi w stanie spoczynku — za przestępstwa, przewidziane w rozdziale VIII kodeksu karnego wojskowego, w warunkach, określonych w art. 71 tegoż kodeksu, oraz za przestępstwa, przewidziane w art. 73, 75—78 kodeksu karnego wojskowego, w warunkach, określonych w art. 80 tegoż kodeksu;

c) osoby, pełniące czynności wartownicze, w warunkach, określonych w art. 105 kodeksu karnego wojskowego, za przestępstwa, przewidziane w art. 81, 82 i 92 tegoż kodeksu;

d) jeńcy wojenni za przestępstwa, przewidziane w art. 106 i 107 kodeksu karnego wojskowego;

e) osoby, które na zasadzie stosunku publiczno-prawnego lub umownego pełnią służbę w poszczególnych działach administracji wojskowej — za popełnione w czasie trwania tego

stosunku przestępstwa, określone w art. 100 lub 104 kodeksu karnego, oraz przestępstwa, przewidziane w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o karach za szpiegostwo i niektóre inne przestępstwa przeciw Państwu (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 160);

f) osoby, zatrudnione w przedsiębiorstwach przemysłowych publicznych i prywatnych, za przestępstwa, określone w art. 100, 104 lub 105 kodeksu karnego, oraz za przestępstwa, przewidziane w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o karach za szpiegostwo i niektóre inne przestępstwa przeciw Państwu (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 160) — popełnione w czasie oraz w związku z wykonywaniem umowy lub zlecenia co do dostawy przedmiotów zaopatrzenia wojska;

g) inne osoby, na podstawie szczególnych przepisów ustawowych, za przestępstwa, określone w tych przepisach.

3. **odbywa się.** Jest to nakaz kategoryczny (ius cogens), polegający na przekonaniu ustawodawcy, iż prawidłowy wymiar sprawiedliwości jest zapewnionym tylko w razie stosowania przepisów kpk. Naruszenie ich daje prawną podstawę do żalenia się u władz sprawujących nadzór nad sądami (zob. art. 70 do 72 usp.), tudzież do założenia środków odwoławczych (księga VIII. kpk.). W razie naruszenia podstawowych przepisów kpk., wyrok taki, jako wydany contra ius clarum in thesi, jest z mocy prawa nawet po formalnem uprawomocnieniu się nieważnym i poprostu niebyłym (m. 616, sententia nulla, sententia nullius momenti) i S. N. na wniosek pierwszego prokuratora unieważnia go (art. 77 usp.).

Takiego naruszenia podstawowych przepisów kpk., dopatruje się ustawa:

a) w pogwałceniu przepisów art. 12 i 13 § 1, mówiąc o nieważności „z mocy prawa" (por. art. 221 § 1),

b) w dwóch dalszych w art. 520 wymienionych przypadkach, które nakazuje traktować analogicznie z przypadkami z art. 12 i 13 § 1, choć nie nadaje im cechy nieważności z mocy prawa.

Poza temi przypadkami zajść jednak może cały szereg przypadków w ustawie nie wymienionych i przewidzieć się nie dających, w których zaszła kardynalna obraza przepisów proceduralnych; w tych przypadkach nie znajdzie się inna podstawa do unieważnienia orzeczenia, jak tylko powołanie się na przepis art. 1 [1]), np. jeżeli sąd nie orzekł wcale kary mimo, że wedle ustawy karnej był do tego obowiązany [2]) lub jeżeli ogłoszono dwie różne sentencje wyroku (art. 371) i t. d.

Po tej linji idą następujące orzeczenia S. N.:

O. S. P. IX. 266: Osądzenie sprawy według przepisów ustawy uchylonej, zamiast według przepisów kpk., obraża art. 1 i 676 [3]), a wyrok taki jest nieważny z mocy prawa.

O. 101/30 (w składzie siedmiu sędziów): Postępowanie przeprowadzone wedle ustaw procesowych nieobowiązujących z obrazą art. 51 pw. jest nieważne z mocy prawa i S. N. rozpatrując środki odwoławcze od zapadłych w tem postępowaniu wyroków, uchyla takie wyroki jako nieważne.

O. 336/31: Oparcie postanowienia wydanego w postępowaniu karnem na przepisie ustawy postępowania cywilnego jest naruszeniem art. 1. Inna ustawa może być stosowana tylko o tyle, o ile kpk. wyraźnie na nią się powołuje (np. art. 60, 77 kpk., art. 136 uks. itd. — przyp. aut.).

---

[1]) Przewidywałem to już w pierwszem wydaniu niniejszego komentarza; tą drogą poszedł też S. N., jak w tekście. Zob. mój artykuł w Przeglądzie Sądowym z r. 1931, str. 133 n.

[2]) Nie chodzi tu oczywiście o przypadki, w których sądowi wolno odstąpić od orzeczenia kary (art. 21, 29, 142, 148, 220, 239, 256, 257, 262 kk.).

[3]) a przedewszystkiem art. 48 n. pw. jak słusznie zaznacza glosa do tegoż orzeczenia, podciągając trafnie pod art. 1 przypadek wymierzenia kary ustawie nieznanej (np. kary chłosty, wystawienia pod pręgierz publiczny i t. d. — przyp. autora).

O. 60 31: Kpk. nie dopuszcza sądzenia łącznie spraw z udziałem tych samych osób, występujących w rolach odmiennych w tem samem zajściu, gdy oskarżyciel w jednej sprawie jest oskarżonym w drugiej i odwrotnie (w motywach powołano art. 1).

4. Kpk. odnośnie do przedmiotów w nim unormowanych tworzy wyłączną normę postępowania (oczywiście dla spraw wszczętych po 30 czerwca 1929, zob. art. 676) i żadne inne dotychczasowe przepisy stosowane być nie mogą (art. 1 § 1 pw.), chyba że je wyraźnie utrzymano w mocy (art. 1 § 2 pw.); co do spraw niezałatwionych w dniu 1 lipca 1929 zob. art. 48 do 56 pw.

5. Doniosłość art. 1 leży dalej w tem, że:

a) przestępstwa, należące do właściwości sądów powszechnych nie mogą być przez żadną inną władzę lub inny sąd (np. wojskowy) sądzone (art. 98 Konst.: „Nikt nie może być pozbawiony sądu, któremu z prawa podlega"):

b) art. 1, powołując się na przepisy kpk., zabezpiecza wolność obywatelską (art. 97 Konst.), uzależniając pozbawienie wolności od istnienia ustawowych warunków aresztowania (art. 164 n.) względnie wyroku skazującego.

Art. 2.

§ 1. Sąd wszczyna postępowanie na żądanie uprawnionego oskarżyciela.

§ 2. Oskarżyciel powinien wyjednać zezwolenie na ściganie określonej osoby, jeżeli takiego zezwolenia wymaga szczególny przepis ustawy.

1. **Sąd.** Rządowy projekt noweli zamierzał wprowadzić art. 1 § 2, wedle którego przez „sąd" bez bliższego określenia rodzaju sądu, rozumieć należy zarówno sądy wymienione w art. 1 § 1 usp. tj. sądy grodzkie, sędziów pokoju, sądy okręgowe, apelacyjne

i Sąd Najwyższy, jako też i sędziów śledczych, chyba, że z danego przepisu wynika co innego — jednakowoż komisja prawnicza sejmowa uznała to za zbędne, gdyż wykładnia ta w praktyce już jest ustaloną, a zresztą przejął ją przepis §-fu 2 ust. 1 reg. kar.

2. **wszczyna postępowanie.** Wszczęcie postępowania sądowego następuje:

a) przez wdrożenie śledztwa (art. 261),

b) przez wniesienie aktu oskarżenia (art. 247, 280),

c) przez wniosek oskarżyciela publicznego, złożony u sędziego dla nieletnich (art. 614).

W art. 2 § 1 chodzi wyłącznie o postępowanie sądowe („Sąd wszczyna"); nie należą tu więc ani dochodzenie wogóle (art. 244 i 253 § 1), ani też w szczególności czynności sądowe, dokonane w toku dochodzenia (art. 254), jako mające jedynie charakter pomocniczy dla dochodzenia.

3. **na żądanie.** Żądanie to ujawnia się we wniesieniu aktu oskarżenia lub złożeniu wniosku o przeprowadzeniu śledztwa (art. 247, 280 i 264 lit. a).

Jest to tzw. zasada skargowości polegająca na tem, że sąd nie wkracza z urzędu, lecz tylko na żądanie uprawnionego oskarżyciela i że tenże ostatni jest osobą różną od sędziego, gdyż tylko taki podział czynności zabezpiecza bezstronność wyrokowania (m. 99 n.).

Żądanie uprawnionego oskarżyciela jest li tylko warunkiem wszczęcia postępowania sądowego, niekoniecznie zaś warunkiem dalszego toku tegoż postępowania; co do oskarżyciela publ. i pokrzywdzonego okazuje się to z art. 61, 67; co do oskarżyciela pr. z art. 72; zob. też słowo „nieusprawiedliwione" w art. 327.

Istnienie uprawnionego oskarżyciela i jego żądanie ścigania stanowią nieodzowną, pozytywną (dodatnią) przesłankę procesu karnego.

O. 108/31: Art. 2 dopuszcza wszczęcie pk. wyłącznie na żądanie uprawnionego oskarżyciela, nie dając w żadnym wypadku sądowi inicjatywy ścigania.

O. S. P. IX 193: Wszczęcie przez Sąd grodzki sprawy karnej, przeprowadzenie rozprawy i wydanie wyroku bez żądania uprawnionego oskarżyciela, stanowi obrazę § 1 art. 2 i powoduje potrzebę uchylenia wyroku w myśl art. 516 lit. b) i umorzenia całego postępowania.

O. 164/30: W myśl art. 2 i 282 kpk. wszczęcie postępowania karnego może nastąpić tylko na żądanie uprawnionego oskarżyciela i na podstawie wniesionego przezeń aktu oskarżenia, nigdy zaś z własnej inicjatywy sądu.

O. 166/30: Kwestja uprawnienia oskarżyciela i pozostająca w związku z tem kwestja dopuszczalności procesu wogóle (tzw. przesłanka procesowa) należy do przyczyn umarzających, które uwzględnione być muszą także w instancji kasacyjnej z urzędu.

O. 75/32: Zapisek zawierający tylko dane co do osoby sprawcy i przebiegu zdarzenia bez określonego w art. 2 § 1 „żądania" uprawnionego oskarżyciela, chociażby w formie jak najbardziej uproszczonej wyrażonego, nie może być uznany za akt oskarżenia w znaczeniu art. 282.

4. **uprawnionego oskarżyciela.** Kto nim jest w każdym szczególnym przypadku, ocenić należy wedle prawa materjalnego i przepisów ustaw szczególnych. W tym względzie rozróżnić należy przestępstwa:

a) ścigane z urzędu (skargowo-publiczne),
b) „ z oskarżenia prywatnego,
c) „ na wniosek i
d) „ z upoważnienia (zarządzenia).

Ad a): Ściganie z urzędu jest kardynalną zasadą, następuje więc ono zawsze i co do wszystkich prze-

stępstw, chyba że wyraźny przepis ustawy stanowi inaczej.

Ściganie z urzędu należy do oskarżyciela publicznego (art. 58 §§ 1 i 2); wyjątkowo i to tylko przed sądami grodzkiemi może pokrzywdzony (art. 67) sam wnosić i popierać oskarżenie o czyn ścigany z urzędu, zamiast lub obok oskarżyciela publicznego (oskarżenie konkurujące).

Ad b): Z oskarżenia prywatnego (art. 68) ścigane są przestępstwa, wymienione w art. 237, 239, 253, 255, 256, 263 i 272 kk. oraz przestępstwa wymienione w ustawach szczególnych np. w ustawach o nieuczciwej konkurencji, o ochronie własności literackiej i artystycznej itd.

Ad c): Na wniosek (art. 56) ścigane są przestępstwa, wymienione w art. 198, 201, 204, 205, 245, 253 do 257 i 262 kk. tudzież przestępstwa, wymienione w ustawach szczególnych np. przestępstwa funkcjonarjuszów P. P. wyszczególnione w art. 131 rozp. Prez. R. P. o Policji Państwowej z dnia 6 marca 1928 r. Dz. U. 28, poz. 257 w brzmieniu obwieszczenia z dnia 31 grudnia 1931 r. Dz. U. 5 z r. 1932 r., poz. 27, tudzież przestępstwa funkcjonarjuszy Straży Granicznej, wymienione w art. 81 rozp. Prez. R. P. o Straży Granicznej z 22 marca 1928 Dz. U. 37 poz. 349.

Ad d) Należą tu wyjątkowe, w przepisach szczególnych przewidziane przypadki np. art. 10 § 2 kk.

O. 121/32: Uchybienie polegające na wszczęciu sprawy na żądanie nieuprawnionego oskarżyciela, może być wyrównane, w szczególności przez udział na rozprawie uprawnionego oskarżyciela.

O. 170/31: O uprawnieniu do ścigania decydują cechy przestępstwa, a nie kwalifikacja przyjęta przez oskarżyciela.

O. S. P. IX 263 (= O. 30/30): Jeżeli przewód sądowy w sprawie wszczętej z oskarżenia publicznego

ujawni, że czyn oskarżonego kwalifikuje się, jako przestępstwo ścigane li tylko w trybie oskarżenia prywatnego, należy postępowanie z oskarżenia publicznego umorzyć (uchwała całej Izby II); ponieważ nie zawsze sporządza się uzasadnienie wyroku (art. 378 § 1), wskazanem jest z praktycznych względów uwidocznienie w sentencji, że umorzono postępowanie „z oskarżenia publicznego" wzgl. „prywatnego" (motywa tegoż orzeczenia str. 23).

Ustawa nie przewiduje wstąpienia uprawnionego oskarżyciela w miejsce oskarżyciela nieuprawnionego; uprawniony oskarżyciel ma prawo wziąć, jako strona, udział w całem postępowaniu. Ustawa nie zna postępowania, któreby w pewnej części było prywatno-skargowe, w pewnej zaś części publiczno-skargowe; po umorzeniu dotychczasowego więc postępowania, należy od samego początku wszcząć nowe postępowanie, jako skutek złożenia nowego aktu oskarżenia przez uprawnionego oskarżyciela. Taki akt oskarżenia może już zresztą istnieć w sądzie np. we formie odpowiadającej przepisowi art. 282, zwłaszcza wówczas, gdy pokrzywdzony występywał jako oskarżyciel przed sądem grodzkim (art. 67); jeżeli on więc brał udział w postępowaniu od samego początku — chociaż pod prawnie błędnem oznaczeniem — przeprowadzenie nowego postępowania może być zbędnem; sąd odwoławczy stwierdziwszy, że zachodzi przestępstwo prywatno-skargowe, postąpi wedle art. 501 lit. e) i pozostawi rozwinięcie nowego postępowania właściwemu sądowi I instancji, chyba że uprawniony oskarżyciel brał udział w całem postępowaniu pod prawnie błędnem oznaczeniem np. jako pokrzywdzony.

O. S. P. IX 436: Sąd po stwierdzeniu braku cech przestępstwa ściganego z urzędu, winien postępowanie z oskarżenia publicznego umorzyć po myśli art. 3.

Postępowanie o ten sam czyn z oskarżenia prywatnego można prowadzić tylko wtedy, jeżeli oskarżyciel prywatny wniósł oskarżenie i złożył zaliczkę z art. 574. Do czasu złożenia zaliczki należy sprawę z oskarżenia prywatnego pozostawić bez biegu; można je umorzyć (art. 3), gdy zajdą warunki przedawnienia.

O. 9/31 (w składzie siedmiu sędziów): W sprawach, wszczętych przez pokrzywdzonego w charakterze oskarżyciela prywatnego o przestępstwa właściwe sądom grodzkim i prowadzonych początkowo w trybie oskarżenia prywatnego, brak oskarżyciela publicznego (prokuratora lub przedstawiciela policji) nie może stać na przeszkodzie przejścia do oskarżenia publicznego, gdy w zarzuconym czynie ujawnione zostaną cechy przestępstwa ściganego w trybie oskarżenia publicznego a przestępstwo to podlega również właściwości sądów grodzkich, jednak prokurator, gdy chodzi o postępowanie w sądzie okręgowym, jako odwoławczym, powinien być zawiadomiony o przejściu przez sąd z oskarżenia prywatnego na publiczne. Natomiast, gdy ujawniony czyn będzie przestępstwem, ulegającem ściganiu z urzędu przed sądami okręgowemi i apelacyjnemi, powinno nastąpić umorzenie sprawy, jako wszczętej bez aktu oskarżenia uprawnionego oskarżyciela.

W motywach tego orzeczenia, S. N. wypowiedział zasadę, że o charakterze oskarżyciela (prywatnego lub pokrzywdzonego) nie decyduje okoliczność, że oskarżyciela początkowo, wobec niewyjaśnionej sytuacji faktycznej i prawnej, uważano błędnie za oskarżyciela z art. 67, lecz miarodajny jest rzeczywisty stan rzeczy; kpk. nie określa bliżej, w jaki sposób oskarżyciel ma dać wyraz swej woli wniesienia i popierania oskarżenia; forma jest więc swobodna i należy jedynie ustalić to, czy oskarżyciel wnosząc odpowiadający ustawie akt oskarżenia, wyraził żądanie, aby

oskarżony był z jego, a przynajmniej także z jego woli ukarany; decyduje więc wola ścigania, nie zaś okoliczność, czy uważał się na razie jedynie za oskarżyciela prywatnego, czy też oskarżyciela innego rodzaju. Temu nie stoi na przeszkodzie art. 353 (zob. tamże).

Co do spraw należących do właściwości sądów okręgowych, należy postępowanie umorzyć; należy jednak zawiadomić prokuratora, że zachodzi przestępstwo ścigane z urzędu (art. 242).

O. 102 30: zob. przy art. 328 oraz O. S. P. IX. 437 w uw. 2 do art. 62.

§ 2. 5. **Oskarżyciel powinien wyjednać** a także — pod rygorem umorzenia postępowania (art. 3) — przedstawić najpóźniej przy wniesieniu aktu oskarżenia (art. 280) a w sądzie grodzkim (art. 282) najpóźniej przy rozpoczęciu rozprawy głównej (art. 11 § 1 pw.).

6. **zezwolenie na ściganie.** Nie chodzi tu ani o wniosek pokrzywdzonego, ani też o upoważnienie do ścigania odnośnie do przestępstw w uw. 4 pod c), d) wymienionych, co już wynika ze słowa „zezwolenie" w przeciwieństwie do słów „wniosek" i „upoważnienie", lecz o tzw. imunitety (Okólnik Min. Spr. z dnia 15 października 1929 Nr. 1504/1 U. 29 w Dz. Urzęd. Min. Spr. 1929 Nr. 20 str. 285).

Chodzi tu więc o zezwolenie sejmu wzgl. senatu na ściganie posłów wzgl. senatorów (art. 27 i 31 Konstytucji R. P.), zezwolenie sądu dyscyplinarnego na ściganie sędziego (art. 81 § 1 usp.) [1]). Zob. § 68 reg. og.

O. S. P. VIII. 416: Jeżeli postępowanie karne wdrożono przeciw osobie, która dopiero po wdrożeniu po-

[1]) Zezwolenie takie nie jest wymagane co do asesorów sądowych; nie są oni sędziami, skoro — jakkolwiek mogą czasowo pełnić czynności sędziowskie — nie wolno im wydawać wyroków (art. 260 § 2).

stępowania uzyskała mandat poselski, to takie postępowanie może ulec zawieszeniu w myśl ustępu drugiego art. 21 Konstytucji, dopiero na żądanie Sejmu. Jak długo Sejm nie zażąda zawieszenia postępowania, musi ono toczyć się dalej i być ukończone.

Okólnik Min. Sprawiedliwości z 26/III 1931 Nr. 1602 N. P. 31 w dz. urzęd. Nr. 6 str. 84 z r. 1931:

I. Z wnioskiem o zezwolenie na pociągnięcie posła do odpowiedzialności (art. 21 ust. 1 Konstytucji) z powodu przestępstwa, ściganego z urzędu (art. 54 i 55 K. P. K.) występować winien zawsze prokurator okręgowy, zarówno gdy sprawa należy do właściwości sądu okręgowego, jak i wówczas, gdy właściwym jest sąd grodzki.

Wobec tego sędziowie śledczy, sądy grodzkie i jak również organa prowadzące dochodzenie winny natychmiast po ujawnieniu poszlak przeciwko posłowi powiadomić o tem prokuratora.

II. Wniosek o wydanie posła powinien zawierać zwięzłe, lecz dokładne przedstawienie faktów, stanowiących czyn karalny i prawną jego kwalifikację [1]), w konkluzji zaś należy zamieścić żądanie, aby Sejm zezwolił na pociągnięcie posła do odpowiedzialności za czyn opisany we wniosku.

W wypadku współudziału kilku posłów w tem samem przestępstwie wniosek o wydanie winien być sporządzony co do każdego posła oddzielnie.

III. Wniosek o wydanie winien być adresowany do Sejmu i przedstawiony w 2-ch egzemplarzach przy odpowiedniem piśmie Ministerstwu Sprawiedliwości za pośrednictwem prokuratora apelacyjnego.

Do przedstawienia dołączyć należy do użytku Ministerstwa odpisy lub wyciągi z protokółów i innych pism, mających ważniejsze znaczenie w sprawie, a w razie potrzeby — całe akta.

IV. Zakazu pociągnięcia posła do odpowiedzialności bez zezwolenia Sejmu nie można rozumieć w ten sposób, jakoby zabronione były wszelkie czynności, mające na celu wykrycie sprawy przestępstwa, oraz ustalenie istoty i kwalifikacji czynu. Dokonanie tych czynności jest konieczne, ponieważ wniosek o wydanie nie może opierać się jedynie na przypuszczeniach, lecz musi zawierać konkretne dane i fakty, ustalone bądź

[1]) Zgodne ze stanowiskiem zajętem w pierwszem wydaniu niniejszego komentarza (1929).

w drodze dochodzenia, bądź też nawet śledztwa, które w myśl zasad K. P. K. może być wszczęte i prowadzone dla wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności sprawy bez skierowania przeciwko określonej osobie [1]).

Przed uzyskaniem zezwolenia na ściganie niedopuszczalne jest natomiast skierowanie sprawy przeciwko osobie posła, a więc przesłuchiwanie posła w charakterze podejrzanego lub oskarżonego (art. 254 lit. a) K. P. K., art. 20 pw. i art. 245 § 2 K. P. K.), obejmowanie jego osoby wnioskami i postanowieniami oraz wpisywanie jego nazwiska do ksiąg.

V. Po udzieleniu przez Sejm zezwolenia na ściganie, sprawie nadać należy zwykły ustawowy bieg, przyczem prokuratura i sąd uprawnione są przedsiębrać w toku tego postępowania wszelkie czynności prawem przewidziane.

VI. W razie zatrzymania posła na gorącym uczynku zbrodni pospolitej (art. 21 ust. 4 p. 2 Konstytucji), zawiadomienie o tem Marszałka Sejmu powinno być zredagowane i przesłane tak, jak wniosek o zezwolenie na ściganie.

Poza tem o zatrzymaniu należy bezzwłocznie zawiadomić Ministerstwo (Nadzór Prokuratorski) telefonicznie lub telegraficznie.

VII. W sprawach ściganych z oskarżenia prywatnego lub posiłkowego (art. 67) obowiązek uzyskania zezwolenia na ściganie ciąży na oskarżycieli prywatnym lub posiłkowym. Sąd i prokurator winni na prośbę oskarżyciela przyjąć od niego pisemny wniosek celem dalszego skierowania. Sąd kieruje wówczas wniosek do prokuratora, który przesyła go ze swą opinją Ministerstwu Sprawiedliwości w drodze służbowej.

Jeżeli prokurator dowie się o przesłaniu przez oskarżyciela wniosku wprost do kancelarji sejmowej, zawiadamia o tem Ministerstwo w drodze służbowej.

Jeżeli prokurator obejmuje oskarżenie na zasadzie 73 K. P. K., a wniosek o zezwolenie na ściganie posła jeszcze nie został złożony, winien to uczynić prokurator.

VIII. Wniosek o zezwolenie na wydanie konieczny jest tylko wówczas, gdy postępowanie ma być wszczęte w czasie trwania mandatu. Jeżeli natomiast postępowanie wszczęte zostało przed uzyskaniem mandatu do urzędującego Sejmu (art. 21 ust. 2 Konstytucji), to należy prowadzić je nadal i władze sądowe nie powinny w tym wypadku zwracać się do Sejmu o zezwolenie na ściganie, Sejm natomiast ma prawo żądać zawieszenia takiego postępowania.

---

[1]) Zgodne ze stanowiskiem zajętem w pierwszem wydaniu niniejszego komentarza (1929)

Aż do chwili uchwały Sejmu, zawieszającej postępowanie wszczęte przed uzyskaniem mandatu, właściwe władze uprawnione są do dokonywania wszelkich ustawowych czynności, nie wyłączając stosowania środków przymusowych, przewidzianych w obowiązujących przepisach prawnych.

O przebiegu postępowania nie należy w tych wypadkach zawiadamiać Marszałka Sejmu, nie znajduje to bowiem żadnego uzasadnienia w Konstytucji.

IX. Zalecenia i wyjaśnienia niniejszego okólnika mają odpowiednie zastosowanie, gdy wypadnie żądać od Senatu wydania senatora, lub od Sejmu Śląskiego wydania posła tego Sejmu (art. 17 statutu śląskiego), przyczem wniosek do Sejmu Śląskiego należy kierować nie przez Ministerstwo, lecz przez prokuratora Sądu Apelacyjnego w Katowicach.

Art. 3.

Sąd nie wszczyna postępowania, a wszczęte umarza, w razie śmierci oskarżonego, przedawnienia lub innej okoliczności wyłączającej ściganie.

1. **Sąd:** zob. uw. 1 do art. 2.

2. **nie wszczyna postępowania:** sądowego; wszczęciu dochodzenia prokuratorskiego i policyjnego (art. 244) przepis ten nie stoi na przeszkodzie.

3. **wszczęte umarza:** w każdem stadjum postępowania i to z urzędu: art. 287 lit. a), 289, 290, 501 lit. e), 516 lit. b), c).

O. 110/32: Materjalny imunitet parlamentarny (czyn będący wykonywaniem imunitetu parlamentarnego w myśl art. 21 Konstytucji) wyłącza ściganie, nie należy przeto w takim wypadku uniewinniać, lecz umorzyć postępowanie.

O. 141/31 (w składzie siedmiu sędziów): Umorzenie należy po rozpoczęciu przewodu sądowego (art. 333) orzec wyrokiem, w innych wypadkach postanowieniem (art. 47 § 1); w postępowaniu apelacyjnem i kasacyjnem przewód sądowy rozpoczyna się od ustnego sprawozdania (art. 497 i 526).

Formalna dopuszczalność procesu zależy od tzw. przesłanek procesowych; przesłanki te są dwojakie: dodatnie i ujemne.

Dodatniemi przesłankami, które istnieć muszą, aby toczyć się mógł proces, są podsądność sądom krajowym i powszechnym, istnieniu stron procesowych oraz skargi, wniosku, upoważnienia lub zarządzenia uprawnionej osoby lub władzy (zob. uw. 4 do art. 2).

Ujemnemi przesłankami, które nie powinny zachodzić i które zatem stanowią przeszkodę procesową, są imunitet procesowy (zob. uw. 6 do art. 2), abolicja, przedawnienie ścigania lub wyrokowania, res judicata, lis pendens, śmierć strony procesowej przy braku wstąpienia do procesu uprawnionych do tego członków rodziny (zob. art. 66 i 70). (Mot. do O. 177/31).

Niedopuszczalność ścigania, brak dodatniej lub istnienie ujemnej przesłanki procesu należy uwzględnić z urzędu w każdej instancji procesowej, nie wyłączając kasacyjnej (mot. do O. 30/30 str. 21).

Umorzenie postępowania nastąpić więc może jedynie albo dla braku przesłanek dodatnich, albo z powodu zaistnienia przesłanek ujemnych.

W przypadkach umorzenia sąd nie rozpoznaje sprawy merytorycznie, nie bada dowodów winy oskarżonego i nie orzeka o niej; badanie zaś winy może nastąpić li tylko na rozprawie. Od wyrażonych tu dwóch zasad istnieją jednak dwa wyjątki a to:

a) sąd grodzki może umorzyć postępowanie także przed rozprawą, jeżeli z treści akt sprawy wynika, że oskarżenie jest oczywiście bezzasadne (art. 458) tudzież

b) sędzia dla nieletnich może umorzyć postępowanie po ukończeniu dochodzenia, jeżeli uzna brak dostatecznych poszlak przeciw nieletniemu (art. 621 lit. b).

O. 177/31 (uchwała całej Izby II): Brak cech przestępstwa nie może uzasadniać wydania na rozprawie orzeczenia umarzającego postępowanie, w szczególności w razie braku podmiotowych cech przestępstwa (np. stwierdzenia niepoczytalności w chwili czynu) należy wydać wyrok uniewinniający.

4. **oskarżonego:** zob. art. 79.

5. **przedawnienia:** ścigania, wyrokowania lub wykonania kary (art. 86 do 89 kk.).

6. **lub innej okoliczności wyłączającej ściganie.** Powody umorzenia nie są w art. 3 wyczerpująco wyliczone; wynika to ze słów „lub innej okoliczności wyłączającej ściganie" (zob. motywa do O. 30/30). **

W szczególności powodują umorzenie:

a) śmierć oskarżonego (art. 3) — wyjątek: art. 589 lit. b),

b) nieuleczalna choroba umysłowa oskarżonego (arg. z art. 5 zd. 1); wyjątek: art. 612 lit. b),

c) przedawnienie (art. 3 i 516 lit. c); w razie wątpliwości należy ująć datę przestępstwa w sposób najdogodniejszy dla oskarżonego, gdyż wobec niepewności faktów nie można stosować prawa na niekorzyść oskarżonego (O. 183/31),

d) sprawa osądzona (res judicata) lub będące już w toku postępowania o ten sam czyn (lis pendens),

e) okoliczności wyłączające ściganie np. amnestja lub abolicja (zob. uw. wstępne przed art. 564) lub uznanie przez nową ustawę niekaralności zarzuconego czynu (m. 483); niezgodzenie się oskarżonego na zastosowanie doń amnestji i żądanie rozpoznania sprawy dla ustalenia jego niewinności, nie pozbawia go prawa korzystania z dobrodziejstwa amnestji przy wymiarze kary (O. S. P. VIII. 582),

f) brak uprawnionego oskarżyciela (art. 2, 55, 58, 62, 72, 73); zob. O. 166/30 w uw. 3 do art. 2,

g) brak zezwolenia z art. 2 § 2,

h) brak podsądności oskarżonego (zakrajowi z art. 33, wojskowi),

i) odstąpienie oskarżyciela publicznego od ścigania przed wniesieniem aktu oskarżenia (art. 61 i 275),

k) odstąpienie oskarżyciela prywatnego lub posiłkowego (art. 71, 72, 275, 328); zob. jednak art. 459 § 1,

l) brak zezwolenia na wznowienie (art. 609),

m) uwzględnienie sprzeciwu wzgl. wniosku prezesa (art. 289 § 1 i 290),

n) w sądzie grodzkim także z powodów art. 458 wymienionych,

o) w przypadku z art. 4 i uw. 1 do art. 5,

p) w przypadku z art. 621 lit. b).

Przeciw umorzeniu służy oskarżycielowi zażalenie (art. 463).

Art. 4.

Sąd może za zgodą oskarżyciela umorzyć postępowanie, jeżeli najwyższa kara grożąca oskarżonemu nie przekracza jednego roku pozbawienia wolności i musiałaby z mocy ustawy ulec pochłonięciu przez karę już prawomocnie wyrzeczoną.

1. **Sąd:** zob. uw. 1 do art. 2.

2. **może** (nie zaś musi); niekiedy bowiem potrzebnem będzie ustalenie winy oskarżonego dla innych celów np. (m. 101) dla ustalenia, który z większej ilości oskarżonych popełnił przestępstwo albo dla stwierdzenia fałszywego świadectwa oskarżonego, które stanowić ma podstawę wznowienia postępowania karnego (art. 600).

3. **za zgodą oskarżyciela** (publicznego, prywatnego lub pokrzywdzonego: art. 67). Zgoda ta jest nieodzownym warunkiem.

4. **umorzyć postępowanie.** Zob. uw. 3 do art. 3.

5. **grożąca,** nie zaś już orzeczona albo w toku wykonania będąca. Kar grożących może być także więcej, byleby co do każdej zachodziły warunki z art. 4.

6. **musiałaby z mocy ustawy ulec pochłonięciu,** np. jeżeli w razie jednoczynowego zbiegu przestępstw czyli ustaw (art. 36 kk.) oskarżonego za jedno z tych przestępstw już prawomocnie skazano albo jeżeli np. oskarżonego skazano prawomocnie na śmierć lub dożywotnie pozbawienie wolności albo na tak długotrwałą karę wolnościową, że w razie ponownego zasądzenia kara łączna (art. 32) nie przenosiłaby kary już wymierzonej.

Zob. art. 10, 11 i 12 post. kar.-adm. i art. 153 uks.

7. **karę prawomocnie już wyrzeczoną.** Jeżeli kara nie została jeszcze prawomocnie orzeczoną, należy obie sprawy połączyć (art. 30), a o ileby to nie było możliwe ze względu na różne stadjum, w którem każda z tych spraw się znajduje, należy wyczekać uprawomocnienia się wyroków, w obu sprawach zapaść mających, a następnie orzec karę łączną (art. 32).

Art. 5.

W razie nieujęcia oskarżonego lub jego choroby psychicznej postępowanie zawiesza się na czas trwania przeszkody. W miarę potrzeby należy zebrać i zabezpieczyć dowody.

1. **W razie nieujęcia oskarżonego** (art. 79). Kpk. nie zna postępowania przeciw nieobecnym, wyjątek w art. 227 uks. (zob. art. 393); oskarżony musi być znany, gdyż art. 5 mówi o „oskarżonym" i „nieujęciu" — nie zaś o „sprawcy" i „niewykryciu" go; jeżeli więc sprawca jest nieznany, należy postępowanie umorzyć.

2. **choroby psychicznej:** zob. art. 17 § 1 i 79 kk. tudzież art. 556 i 558 kpk.

3. **zawiesza się,** nie zaś „umarza" (zob. uw. 6 do art. 3); zawieszenie może nastąpić jedynie aż do chwili uprawomocnienia się wyroku; zawieszenie zarządza sąd, w którym sprawa się toczy. Jeżeli postępowania sądowego jeszcze nie wszczęto, zawiesza je

prokurator; w sprawach należących do właściwości sądu grodzkiego, w których dochodzenie prowadzi Policja Państwowa, taż ostatnia przedstawia sądowi grodzkiemu wniosek o zawieszenie postępowania na czas trwania przeszkody (ustęp A. IV okólnika Min. Spr. z 15/7 1929 Nr. 1493/I U/29 ogłoszonego w dz. urzęd. Min. Spr. Nr. 14 z r. 1929, str. 190 n.); o zawieszeniu post. sąd. należy zawiadomić oskarżyciela.

Zawieszenie postępowania następuje także w przypadku art. 669 § 1.

4. **należy zebrać i zabezpieczyć dowody,** a to celem zapobieżenia ich zatarciu i umożliwienia ich użytkowania w postępowaniu podjętem na nowo po ujęciu lub wyzdrowieniu oskarżonego; celem ujęcia zarządza się poszukiwanie przez policję (art. 188) lub rozsyła się listy gończe (art. 189 n.).

Poszukując osób wojskowych należy zwracać się do powiatowych komend uzupełnień — a tylko gdyby ani miejsce zamieszkania, ani miejsce urodzenia nie było znane lub nie leżało w obrębie Państwa Polskiego i gdyby w inny sposób nie udało się ustalić powiatowej komendy uzupełnień, można, przy zaznaczeniu powodów takiego postępowania, zwracać się bezpośrednio do Biura Uzupełnień Ministerstwa Spraw Wojskowych (Pismo okólne Min. Spr. z 1/5 1929 Nr. 1231/II A/29 w dz. urzęd. tegoż Min. Nr. 10 z r. 1929). Zob. §§ 77, 78 reg. kar.

Art. 6.

O wszczęciu tudzież o ukończeniu postępowania karnego przeciwko osobom, podlegającym publicznej władzy dyscyplinarnej, oraz wychowańcom zakładów naukowych zawiadamia się właściwą władzę.

1. **postępowania karnego,** nie zaś sądowego; przepis art. 6 odnosi się więc także do dochodzenia (art. 244 n.).

2. **podlegającym publicznej władzy dyscyplinarnej,** a więc przeciw sędziom, prokuratorom, urzędnikom państwowym i samorządowym, duchownym, wojskowym, notarjuszom, adwokatom, obrońcom (art. 86 kpk. i art. 14 do 18 pw.), profesorom i nauczycielom etc., a także przeciw poborowym (§ 375 rozp. z 16/3 1930 Dz. U. 31, poz. 270). Zob. §§ 32, 33 reg. kar.

3. **wychowańcom zakładów naukowych** celem zastosowania odpowiednich środków pedagogicznych lub celem zabezpieczenia innych wychowańców przed ich ujemnym wpływem (m. 103).

4. **zawiadamia się.** Zawiadomienie o wszczęciu postępowania należy w dochodzeniu do prokuratora (§ 65 reg. prok.), w postępowaniu sądowem — o ile zawiadomienie nie nastąpiło już w poprzedniem postępowaniu (dochodzeniu) — zawiadomienie uskutecznia sędzia śledczy (art. 266) względnie prezes sądu, zarządzając doręczenie aktu oskarżenia (art. 286), sąd grodzki — z chwilą wyznaczenia terminu pierwszej rozprawy głównej albo podjęcia czynności w myśl art. 456 lub wydania zlecenia z art. 457 (§ 43 reg. kar.).

O ukończeniu postępowania sądowego zawiadamia sąd (§ 44 reg. kar.).

Treść zawiadomienia przepisaną jest w § 42 reg. kar.; co do osób, które uwiadomić należy i t. d. zob. §§ 31 do 47 reg. kar.

Art. 7.

Sąd karny rozstrzyga samodzielnie wszelkie zagadnienia prawne, wynikające w toku postępowania, i nie jest związany orzeczeniem innego sądu lub urzędu.

1. **Sąd karny,** rozpoznający sprawę w którejbądź instancji.

2. **rozstrzyga samodzielnie,** a więc wydaje orze-

czenie (art. 47) wiążące, o ile ono się uprawomocni. Samodzielność w rozstrzygnięciu pociąga za sobą:

a) swobodę w doborze materjału procesowego, mającego stworzyć podstawę dla orzeczenia,

b) swobodę w ocenieniu mocy dowodowej zebranego materjału procesowego i

c) swobodę w wykładni ustaw, ograniczoną wyłącznie w przypadkach z art. 530 i 536.

O. 30 31 (uchwała całej Izby II): Ustalona przez Komisję szacunkową wysokość obrotu nie wiąże sądu karnego przy wymiarze kary za przestępstwa, przewidziane w ustawie z 15 lipca 1925 o państwowym podatku przemysłowym (Dz. U. poz. 550/25).

3. **zagadnienia prawne** z jakiejkolwiek dziedziny prawa karnego, cywilnego (także w kwestji ważności małżeństwa), tudzież administracyjnego ogólnego, skarbowego, podatkowego i t. d.

4. **wynikające w toku postępowania** w którejkolwiek instancji i w jakiemkolwiek stadjum sprawy.

5. **innego sądu,** zarówno cywilnego (por. art. 7 kpc.), jak i innego sądu karnego powszechnego lub szczególnego np. wojskowego (O. S. P. III. 48). Dla sądu karnego nie istnieje więc obowiązek uznania mocy obowiązującej prawomocnego wyroku sądu cywilnego (art. 381 kpc.), o ile chodzi o rozwiązanie zagadnienia prawnego rozstrzygniętego wyrokiem tegoż sądu cywilnego.

Uzależnienie rozstrzygnięcia sprawy przez sąd karny od orzeczenia sądu cywilnego powodowało w praktyce b. zaboru ros. znaczną przewłokę procesu karnego i oddawało wynik postępowania karnego w ręce stron, które w procesie cyw. przez swoje oświadczenia mogły wywołać dowolne orzeczenie sądu cyw.; nie zachodzi też potrzeba takiego uzależnienia, skoro sędziowie cywilni i karni mają to samo wykształcenie prawnicze i naprzemian wykonywują jurysdykcję cywilną i karną (m. 104 n.).

6. **lub urzędu** zatem i orzeczeniem władz administracyjnych państwowych i samorządowych. Tem mniej oczywiście jest sąd karny związany faktycznemi ustaleniami sądu cywilnego lub władz administracyjnych.

Art. 8.

§ 1. Władze państwowe cywilne i wojskowe jako też władze samorządowe są obowiązane do udzielania pomocy sądom i prokuratorom.

§ 2. W szczególności policja wykonywa w zakresie ścigania przestępstw polecenia sądu i prokuratora.

§ 3. Sąd lub prokurator może bezpośrednio zwracać się do władzy wojskowej o pomoc zbrojną.

§ 1. 1. **władze państwowe:** polskie; władze zagraniczne są obowiązane do udzielania pomocy jedynie w miarę treści umów (traktatów) w tym względzie zawartych.

2. **cywilne.** Zob. art. 155, 158, 242, 243, 544 i t. d. kpk., art. 44, 46 i 47 pw. tudzież art. 218 i dal. usp. co do układania list przysięgłych.

3. **wojskowe.** Zob. art. 119, 147 i 174 kpk. oraz poniż uw. 6.

4. **sądom i prokuratorom.** Co do sposobu żądania i udzielenia pomocy zob. §§ 6 do 10 reg. og., §§ 3 do 14 reg. kar. i § 34 reg. prok.; co do postępowania w razie odmowy lub zwłoki w udzieleniu pomocy zob. § 11 reg. og., § 6 reg. kar. i § 35 reg. prok.

§ 2. 5. **policja.** Zob. art. 58, 188, 243, 244, 246, 253, 257 kpk., art. 20 i 42 do 47 pw., art. 1, 4, 7, 10, 11 i 119 rozp. Prez. R. P. o P. P. z 6/3 1928 Dz. U. 28, poz. 257 (zob. art. 1 § 2 pkt. 5 pw.) w brzmieniu Dz. U. poz. 27/31, § 7 reg. og. oraz §§ 6 ust. 2 i 84 reg. kar.

§ 3. 6. **o pomoc zbrojną.** Zob. §§ 15 do 19 reg. kar., § 37 reg. prok., tudzież dekret z 2 stycznia 1919 Dz.

U. 1, poz. 80 o używaniu wojska w wypadkach wyjątkowych i rozp. Rady Ministrów z 18 kwietnia 1919 Dz. U. 35, poz. 276 o sposobie użycia wojska dla zabezpieczenia porządku publicznego.

Dekret o używaniu wojska w wypadkach wyjątkowych.
(Dz. U. R. P. z r. 1919 Nr. 1, poz. 80).

Art. 1. Minister Spraw Wewnętrznych czuwa nad utrzymaniem ładu i porządku w Państwie. W wypadkach szczególnych, gdy porządek publiczny okaże się niedostatecznie zabezpieczony przez podległe Ministrowi Spraw Wewnętrznych organy, może być użyte wojsko.

Art. 2. We wskazanych w art. 1 wypadkach występuje wojsko na żądanie Ministra Spraw Wewnętrznych, który uprawnienia swe w tym względzie przelać może na podwładne sobie organy za wiedzą Rady Ministrów.

Art. 3. Minister Spraw Wewnętrznych i Minister Spraw Wojskowych wypracują szczegółowe przepisy, określające sposób użycia wojska dla zabezpieczenia porządku publicznego i przedłożą je do zatwierdzenia Rady Ministrów.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 kwietnia 1919 r. o sposobie użycia wojska dla zabezpieczenia porządku publicznego, Dz. Pr. R. P. Nr. 35, poz. 276, uzupełnione rozporządzeniami Rady Ministrów z dnia 30 lipca 1923 r., Dz. U. R. P. Nr. 79, poz. 625 i z dnia 20 października 1924 r., Dz. U. R. P. Nr. 96, poz. 895.

I. Zasady ogólne.

Art. 1. Wojsko do pomocy władzom cywilnym może być wezwane tylko w ostateczności, gdy siły i środki władzy cywilnej okażą się niewystarczającemi i tylko w wypadkach następujących:

1) dla celów zapobiegawczych i ratowniczych podczas klęsk żywiołowych;

2) dla uprzedzenia lub stłumienia zbiorowych aktów gwałtu publicznego, zbrojnych wystąpień przeciw Państwu, bezpieczeństwu życia i całości mienia obywateli;

3) we wszystkich innych wypadkach, przewidzianych w poszczególnych ustawach administracyjnych lub sądowych.

Art. 2. Wzywać pomocy wojska mogą przedstawiciele władzy publicznej upoważnieni do tego z mocy prawa.

Art. 3. Udzielenie pomocy wojskowej następuje z rozkazu dowódcy właściwego Okręgu Generalnego.

Art. 4. Żądanie pomocy wojska należy kierować do dowódcy

miejscowego lub najbliższego garnizonu, który żądanie to z własnym w tymże przedmiocie wnioskiem przedstawia do decyzji dowódcy Okręgu Generalnego; dowódca garnizonu może udzielić na własną odpowiedzialność pomocy tylko w razach nagłych, nie cierpiących żadnej zwłoki.

Art. 5. Żądanie pomocy wojska musi być w zasadzie zgłoszone na piśmie, a w razach nagłych ustnie osobiście przez odnośnego przedstawiciela władzy lub osobę w tym celu upoważnioną. W tym ostatnim razie osoba zgłaszająca wezwanie pozostaje przy oddziale wojska aż do chwili przybycia na miejsce zajść i wyjaśnienia okoliczności, które spowodowały wezwanie wojska. W razie niemożności piśmiennego i ustnego porozumienia się żądanie pomocy musi być zgłoszone telefonicznie lub innym sposobem wyłączającym możliwość mistyfikacji.

Art. 6. W żądaniu pomocy wojskowej muszą być podane:

1) cel interwencji wojskowej,
2) miejsce interwencji oraz
3) liczebność żądanego oddziału i inne dane uzupełniające.

Art. 7. We wszystkich wypadkach określenie stanu liczebnego oddziału, rodzaju broni i innych warunków, dotyczących wystąpienia lub skonsygnowania wojska, przeznaczonego do pomocy władzy cywilnej, zależy wyłącznie od decyzji dowództwa wojskowego.

Art. 8. Władze cywilne po zawezwaniu wojska obowiązane są poczynić niezbędne zarządzenia do jaknajszybszego przewozu tegoż do miejsca przeznaczenia. Koszta przewozu wojska ponosi Skarb Państwa na rachunek tej władzy, która interwencji wojska zażądała.

Art. 8 a. Wojskowym, używanym w myśl niniejszego rozporządzenia dla zabezpieczenia porządku publicznego — poza miejscem stałego garnizonu — przyznaje się dodatek dzienny w wysokości 75% diet podróżnych posiadanego stopnia, a nadto szeregowym, z wyłączeniem podoficerów zawodowych, dodatek żywnościowy w wymiarze 250 gr. chleba, 500 gr. kartofli i 25 gr. tłuszczu.

Prawo do pobierania powyższych dodatków asystencyjnych w miejscu stałego garnizonu mają tylko ci wojskowi, którzy pełnią służbę asystencyjną ponad 12 godzin.

Koszty, wynikające z tego tytułu, jak również wydatki nadzwyczajne, przekraczające normy zwyczajnego utrzymania wojska i zużycia materjału, ponosi Skarb Państwa na rachunek interesowanego w asystencji ministerstwa.

Art. 9. Wojska, wezwane do pomocy władzom cywilnym do miejscowości, leżących poza obrębem ich stałego stacjonowania, mają tam być rozlokowane w skupieniu w najobszerniejszych pomieszczeniach i bezwzględnie nie każdy żołnierz zosobna.

Kwatery oficerów powinny się znajdować w bezpośredniej łączności z kwaterami żołnierzy.

II. Zarządzenia w przewidywaniu rozruchów.

Art. 10. W przewidywaniu rozruchów wolno jest wzywać wojsko wyłącznie do miejscowości, nie posiadających załogi miejscowej lub posiadających liczebnie niewystarczającą. W tym wypadku wysłany oddział po przybyciu do wskazanej miejscowości pozostaje w pogotowiu w wyznaczonych kwaterach, występuje zaś czynnie nie wcześniej, aż nastąpią okoliczności i warunki, przewidziane w art. 1 przepisów niniejszych.

Art. 11. W oczekiwaniu rozruchów władze cywilne mają prawo żądać, by część lub cały stan liczebny załogi miejscowej pozostały w koszarach w stanie zupełnej gotowości do czynnego wystąpienia na każde żądanie i wskazać punkty zagrożone, w których może zajść potrzeba interwencji wojska. Czynnie jednak wojsko wystąpić może tylko po rzeczywistem zajściu okoliczności, przewidzianych w art. 1.

Art. 12. Przy wykonaniu zarządzeń, wymienionych w art. 10 i 11, obowiązują przepisy art. 4 i 5; wojsko jednak, nie czekając nadejścia decyzji dowódcy Okręgu Generalnego, może być skonsygnowane natychmiast.

Art. 13. W wypadkach mniejszej wagi dowódca garnizonu wysyła do miejsc, wskazanych przez władze bezpieczeństwa publicznego, patrole i podjazdy w takiej ilości i składzie liczebnym oraz na taki przeciąg czasu, jak to uzna za potrzebne.

Art. 14. W razie zauważenia niebezpieczeństwa patrole zawiadamiają najbliższy punkt zborny siły wojskowej lub służby bezpieczeństwa, ukrócając zaś jakikolwiek nieporządek na ulicy, skierowują opornych do najbliższego urzędu bezpieczeństwa publicznego.

Art. 15. W przedmiocie użycia broni patrole i podjazdy kierują się przepisami art. 113, 114 i 115 służby garnizonowej (Tymcz. Reg. z 9/12. 18).

III. Pomoc wojskowa w czasie rozruchów.

Art. 16. Pomoc wojskowa ma być tak silna, by dawała pod każdym względem rękojmię, że zadanie spełnione zostanie i honor oręża nie będzie narażony na szwank.

Art. 17. Zasadniczo pomoc wojskowa przeznaczona jest na to, by dać władzom publicznym i ich organom należytą ochronę, a ich zarządzeniom zapewnić bezwzględny posłuch; nigdy zaś do sprawowania bezpośrednich funkcyj policji (milicji) lub tych urzędów, do pomocy którym wojsko dodane zostało.

Art. 18. Dowódca zawezwanego przez władze cywilne oddziału ma przestrzegać:

1) by wojskowe i wszelkie inne uznane za ważne objekty obsadzone zostały przez oddziały wojska;

2) by przystęp do nich był zamknięty i należycie przeciwko niespodzianemu opanowaniu zabezpieczony;

3) by dyspozycje alarmowe szczegółowo były uregulowane;

4) by służby wart nie ograniczać tylko do najniezbędniejszej potrzeby, lecz zarządzić tak, by rondy danego oddziału miały w obserwacji również rejony sąsiednie;

5) by dostateczna siła zbrojna stale była w pogotowiu;

6) by żołnierze stale wychodzili z koszar i trzymali się razem conajmniej po dwóch;

7) by stosunki ludności z wojskiem ograniczyć do minimum i energicznie przeciwdziałać wszelkim próbom wzajemnego ich komunikowania się;

8) by osobom cywilnym dozwalać wstępu do koszar i zajętych przez wojsko objektów tylko za pisemnem pozwoleniem dowódcy oddziału;

9) by patrole wysyłać w dostatecznej ilości.

Art. 19. Po przybyciu wojska na miejsce wypadków władze cywilne powiadamiają dowódcę o stanie rzeczy, wskazują cel, jaki ma być przy współudziale wojsk osiągnięty i upoważniają go do odpowiednich zarządzeń; następnie zaś ze wszystkiemi żądaniami swojemi zwracają się do dowódcy oddziału, warty, patrolu lub podjazdu, nie czyniąc dyspozycyj bezpośrednich; w czasie zaś działania wojska obowiązane są do czynnego współdziałania z dowództwem.

Art. 20. W razie nieobecności władz cywilnych na miejscu zajść oraz we wszystkich wypadkach, kiedy działalność ich jest faktycznie uniemożliwiona, dowódca oddziału obowiązany jest po przybyciu na miejsce poczynić wszystkie zarządzenia podług własnego uznania.

Art. 21. Dowództwo wojskowe powinno w celu przerwania rozruchów zastosować wszelkie możliwe środki, by o ile możności uniknąć użycia broni i niepotrzebnego przelewu krwi.

Art. 22. Każdy dowódca działa na miejscu wypadków zupełnie samodzielnie, z zupełnym zdecydowanym spokojem, energicznie, wytrwale i nigdy połowicznie, interwenjując szybko i z takiemi siłami, by nie pozostawało wątpliwości co do sukcesu, lub też broni się bezwzględnie tak długo, dopóki nie przybędzie odpowiednia pomoc. Wojsko pozostaje na miejscu wypadku do tej chwili, gdy dowództwo uzna zadanie wojskowe za spełnione.

IV. Użycie broni podczas rozruchów.

Art. 23. Należy użyć broni:

1) przy rozruchach lub manifestacjach o charakterze roz-

ruchów na wyraźne a umotywowane żądanie uprawnionych przedstawicieli władzy cywilnej w każdym wypadku, kiedy ich poprzednie wezwanie do przywrócenia stanu prawnego pozostały bez skutku, a dowódca oddziału tego rodzaju interwencję wojska uzna za konieczną;

2) gdy oddział wojska czynnie lub zbrojnie zostanie napadnięty; jak również, gdy tłum przeszkadza wojsku w posuwaniu się lub pełnieniu akcji, do której wojsko zostało powołane.

Art. 24. Gdy przy oddziale lub jego części albo patrolu, wyznaczonym do przywrócenia porządku i bezpieczeństwa, niema przedstawiciela władzy cywilnej, lecz wobec wojska mają miejsce wypadki gwałtu przeciwko bezpieczeństwu życia i mienia obywateli lub urządzeń publicznych, wówczas dowódca wojskowy z własnej inicjatywy ma wezwać (kogo należy) do porządku i, gdyby temu wezwaniu nie uczyniono zadość, jąć się środków gwałtownych, nawet gdy wojsko nie było zaczepione.

Art. 25. Gdy przyszło już do użycia broni, to w konsekwencji nastąpić winno zupełne rozpędzenie tłumu i schwytanie podżegaczy; bezwzględnie nie wolno się wdawać w układy, a tembardziej doprowadzić do kapitulacji wojska.

Art. 26. Do rozpędzenia tłumu używa się piechoty i, pod osłoną rezerwy, działa się przeważnie bagnetem, oszczędzając w miarę możności kobiet i dzieci, starców i osób, nie biorących udziału w rozruchach. Na wypadek, gdyby natarcie bagnetem nie dało rezultatu, lub gdyby strzelano do wojska, albo zmuszano je do obrony koniecznej, należy użyć broni palnej, nie wolno wtedy jednak już strzelać wgórę.

Art. 27. Natarcie bagnetem lub salwę poprzedzić winien potrójny sygnał trąbką.

Art. 28. Bez poprzedniego sygnału ostrzegawczego wolno użyć broni w wypadkach następujących:

1) dla samoobrony, gdy wojsko zostanie napadnięte;

2) w razie zbrodni i gwałtów, popełnianych w obecności wojska;

3) przeciwko czynnie opierającym się lub przeszkadzającym działaniu wojska.

Art. 29. Kawalerji — z uwagi na jej zdolność szybkiego poruszania się i przerzucania się — używa się do usunięcia tłumu z placów i ulic nawet bez konieczności użycia broni; patrole kawaleryjskie mają za zadanie przeszkadzać formowaniu się tłumu.

Art. 30. W razie poważniejszych rozruchów piechota i kawalerja występują z karabinami maszynowemi, a w wypadkach

szczególnych do pomocy piechocie i kawalerji dodana być może artylerja, w sile conajmniej 2 armat. Artylerja może być również użyta w razie braku w danej miejscowości kawalerji lub piechoty; w tym wypadku należy wyznaczyć oddziały uzbrojonych artylerzystów bez armat, lecz o ile możności konno.

Art. 31. Aresztowań dokonywują w zasadzie organy bezpieczeństwa publicznego, jeśli jednak wyjątkowo wypadnie to czynić wojsku, to do tego celu przeznaczyć należy patrole, pod wodzą energicznych, silnych podoficerów lub żołnierzy, zaopatrując ich w odpowiednie szczegółowe instrukcje.

Art. 32. Dla osobistej osłony przedstawiciela władzy, oraz dowódcy, jako osób interwenjujących w rozruchach, należy dać specjalne patrole ochronne.

Art. 9.

Wszystkie władze, powołane do udziału w dochodzeniu i ściganiu przestępstw, mają obowiązek uwzględniania zarówno okoliczności przemawiających za oskarżonym, jak i przeciw niemu.

1. **Wszystkie władze.** Obowiązek ten ciąży więc w post. kar. także na prokuratorze, jako przedstawicielu władzy państwowej w zakresie ścigania przestępstw (art. 54 kpk. i 231 usp.) tudzież na władzach skarbowych w postępowaniu kar.-skarb. (art. 182 uks.). Zob. też § 20 reg. kar.

2. **za oskarżonym, jak i przeciw niemu.** Art. ten (por. art. 404 i 441) stwarza tzw. materjalną obronę oskarżonego (przez władze) w przeciwieństwie do tzw. formalnej obrony przez obrońcę (art. 84 n.); narusza on jednak zasadę skargowości o tyle, że obowiązuje także oskarżyciela publicznego do uwzględnienia tego, co przemawia za oskarżonym. Celem art. 9 jest uniknięcie jednostronności władz czynnych w postępowaniu karnem (m. 113) i wyświetlenie prawdy materjalnej, którą mogłyby zaciemnić jednostronne i li tylko przeciw oskarżonemu skierowane czynności władz; ujawnia on zarazem zasadę, że władze mają być bezstronne i nie zmierzać do potępienia niewinnego; z tej to zasady wypływają przepisy

art. 476, 478, 505 § 2 i 603 § 1 (występowanie prokuratora w postępowaniu apelacyjnem, kasacyjnem i o wznowienie post. kar. na korzyść osk.), a dalej art. 170 § 1, 248 § 1, 274 § 1, 275 § 1, 290 § 1, 300, 501 lit. d), 517 i t. d.

Mot. do O. 19/30: Dopuszczenie dowodu na korzyść oskarżonego nie może naruszyć praw oskarżyciela, gdyż sąd orzeka na podstawie całokształtu okoliczności ujawnionych w toku przewodu procesowego i to w myśl zasady wyrażonej w art. 9, obowiązującej także oskarżyciela publicznego.

O. z 16/6 1930 II 3 K. 298/30 (Gazeta sąd. warsz. 1931 str. 123): Sąd wedle art. 9, 351 ma obowiązek uwzględnić z urzędu, bez niczyjego wniosku, okoliczności przemawiające za oskarżonym i przeciw niemu i władny jest nawet po zamknięciu postępowania dowodowego, bez wniosku stron wznowić i uzupełnić przewód sądowy w miarę potrzeby.

O. 137/32: Jeżeli wskazany adres świadka okaże się mylny, a istnieją wskazówki, że adres może być stwierdzony, to sąd nie może pominąć dowodu bez zarządzenia wyśledzenia miejsca pobytu świadka, albowiem wedle motywów tegoż orzeczenia sąd ma w myśl art. 9 obowiązek zbadania tych okoliczności i przyjść w pomoc oskarżonemu, jeżeli oskarżony z ważnych przyczyn (np. zostając w areszcie) nie może wskazać dokładnego adresu świadka, a podaje pewne wskazówki, służące do wdrożenia poszukiwań; kpk. daje też sądowi odpowiednie uprawnienia w art. 300.

Art. 10.

Sędziowie orzekają na mocy przekonania opartego na swobodnej ocenie dowodów.

1. **Sędziowie,** tak samo i przysięgli (art. 404 i 441).

2. **orzekają** czyli wydają swe orzeczenia (art. 47 § 1); prawo swobodnej oceny rozciąga się tedy za-

równo na wyrok, jak i na postanowienia i to we wszystkich stadjach sprawy, nawet po uprawomocnieniu się wyroku np. co do kary zastępczej (art. 547 § 1, 550 § 1, 551 do 553), co do przerwy lub odroczenia kary, o ile wykonanie kary należy do sądu grodzkiego (art. 558 do 561 w związku z art. 542 § 1 i 562 § 2), co do opinji w przedmiocie ułaskawienia (art. 566 § 1), co do wznowienia postępowania karnego (art. 606), co do przywrócenia praw i zatarcia skazania (art. 636 § 1), co do odszkodowania za niesłuszne skazanie (art. 655) i t. d.

3. **na mocy przekonania i t. d.** Przekonanie sędziego nie polega na pełnej i apodyktycznej pewności, gdyż ocenianie dowodów nie odbywa się wedle matematycznych prawideł; sędzia może i musi się zadowolić pewnym stopniem prawdopodobieństwa, który nakazuje milczenie wątpliwościom, ale ich nie wyklucza, przyczem pomoże mu jego doświadczenie życiowe, logika faktów i t. d.; przekonanie musi być ugruntowane rozumem (conviction raisonnée), a nie czysto wewnętrzne, polegające na domysłach (conviction intime); regulatorami przekonania są logika i rozsądek.

Kpk. chroni przekonanie sędziowskie we wszystkich jego przejawach, a więc:

a) co do tego, jakie okoliczności faktyczne sąd uznaje za udowodnione,

b) co do kwestji winy, kar zasadniczych i dodatkowych (art. 37 i 44 kk.), co do wymiaru kary (art. 54 kk.), co do korzystania z zastrzeżonego sądowi prawa uwolnienia od kary (art. 21, 29, 142, 148, 220, 239, 256, 257, 262 kk.) lub nadzwyczajnego złagodzenia kary (art. 21, 22, 24, 29, 30, 59, 76, 142, 148, 257, 262, 263 kk. i W. 9), co do warunkowego zawieszenia wykonania kary (art. 61 kk.), co do warunkowego zwolnienia z odbycia części kary (art. 65 kk.), co do

stosowania środków wychowawczych, poprawczych i zabezpieczających (art. 69 § 2, 71, 73, 79 i t. d. kk.), wogóle co do okoliczności mających wpływ na wymiar kary (art. 54 kk. i § 2 art. 379 kpk.). Wyjątek zachodzi tylko co do zachowania form postępowania (art. 238).

Ad a):

O. 155/30: Czy pewna okoliczność może spowodować zaburzenie spokoju publicznego (art. 316) rozstrzyga sąd wedle oceny stosunków właściwych danemu środowisku i sytuacji na sali rozpraw.

O. 147/32: Stwierdzenie zniesławiającego charakteru pewnego wyrażenia, zależne jest od ustaleń faktycznych co do znaczenia tego wyrażenia w rozumieniu ogólnem lub danej grupy społecznej oraz od oceny prawnej, czy w tak ustalonem rozumieniu mieszczą się znamiona zniesławienia (art. 255 kk.); w pierwszym zakresie pozostają ustalenia sądu pod osłoną art. 10 kpk., w drugim zaś kontrola kasacyjna jest możliwa.

Mot. do O. 178/31: Odnośnie do swobodnej oceny dowodów kontrola kasacyjna ograniczyć się musi do zbadania, czy nie obrażono przepisów postępowania przez błędną wykładnię prawa lub oparcie się na wadliwym materjale procesowym.

O. 185/30: Sąd ma prawo dać wiarę jednej części zeznań pokrzywdzonego, zaś drugiej części wiary tej odmówić, obowiązany jest tylko wniosek w tej mierze uzasadnić.

O. 208/30: Za przeinaczenie zeznania świadka można uznać tylko takie odtworzenie tego zeznania, które nie odpowiada zaprotokułowanemu jego brzmieniu. Natomiast gdy sąd wyrokujący nie przytacza całkowitego brzmienia zeznań świadków, lecz wysnuwa z nich wnioski o charakterze ustaleń faktycznych, to wnioski te, jako stanowiące przejaw

oceny materjału dowodowego w sprawie przez sąd wyrokujący, znajdują się pod osłoną art. 10, a więc nie mogą być przedmiotem zarzutu kasacyjnego.

O. 211/31: Ocena wiarogodności świadków, o ile jest wynikiem subjektywnego przekonania sędziowskiego, opartego na bezpośredniem wrażeniu, nie wymaga dalszego uzasadnienia, prócz stwierdzenia niewiarygodności (motyw: nieuchwytność wrażenia) — natomiast uznanie niewiarogodności, będącej wynikiem procesu myślowego, jak również uznanie okoliczności za nie mających znaczenia — wymaga ich przedmiotowej oceny w postaci logicznego rozumowania.

O. 212/31: Kpk. nie wyłącza z dziedziny dowodów świadka „ze słuchu" (testis ex auditu), pozostawiając swobodnej ocenie sądu wyrokującego, czy i w jakiej mierze można się oprzeć przy wyrokowaniu na owym środku dowodowym.

O. 63/31: Orzeczenie biegłych, podobnie jak każdy inny środek dowodowy, ulega rozważeniu i ocenie sądu wyrokującego i wiązać sądu nie może.

O. 38/30: Opinją biegłego nie jest sąd skrępowany.

O. 13/30: Ocena mocy dowodowej opinji biegłego należy do dziedziny przekonania sędziowskiego.

Mot. do O. 127/32: W istocie swej expertyza nie stwierdza faktów, lecz polega na wysnuciu wniosków z faktów stwierdzonych; w zakresie spostrzegania faktów biegły jest podobnie, jak np. tłumacz, tylko pomocnikiem, narzędziem sądu, niedostatecznie przygotowanego do spostrzegania w danej dziedzinie zjawisk.

O. 195/30: Wyrok można oprzeć także na wyjaśnieniach współoskarżonego.

O. 203/30: Wyjaśnienia współoskarżonego mogą stanowić dowód winy drugiego oskarżonego (art. 337 § 2 i 360).

O. 121/30: Fakt ogólnie wiadomy (że w wypadku śmierci płodu w łonie matki, sam organizm wyzbywa się płodu wraz z łożyskiem) może być przyjęty przez sąd za podstawę wyrokowania, albowiem przyjęcie tego faktu jest prawem sądu, zagwarantowanem mu w art. 10.

Ad b):

Mot. do O. 183/30: Złagodzenie kary zależy od swobodnego uznania sądu bez względu na rozmiar, w jakim sąd skorzystał z uprawnienia tego.

Zob. uw. do art. 360, 379 § 2 i 510.

KSIĘGA I.

Sądy.

Rozdział I.

Zakres działania sądów.

I. Rozdział I Księgi I kpk. zajmuje się wyłącznie kwestją rzeczowej i miejscowej właściwości sądów, nie zaś kwestją właściwości postępowania, t. j. kwestją, czy samo postępowanie jako takie odpowiada przepisom ustawy np. czy wniesiono prawidłowy akt oskarżenia, czy go oskarżonemu doręczono, czy zachowano przepisane terminy (art. 281, 282, 285, 286, 293) i t. d.

O tych brakach, o ich skutkach i o ich usunięciu będzie mowa w dziale o postępowaniu, a w szczególności w dziale o kasacji.

II. Kwestją obsady (składu) sądu zajmuje się rozdział niniejszy tylko w jednem miejscu, t. j. w art. 21; pozatem kwestja ta unormowana jest zasadniczo w art. 11, 22, 23, 34, 39 § 1 usp. tudzież w art. 381 i 491 kpk.

III. W rozdziale niniejszym unormowano właściwość rzeczową sądów na podstawie przepisów ko-

deksu karnego z roku 1932; co do przestępstw, które w myśl art. 2 kk. podpadają dawnym, dzielnicowym ustawom karnym, jako łagodniejszym zob. art. 8 i 9 pw. oraz art. 22 przep. wprow. kk.[1]).

Art. 11.

§ 1. Sąd z urzędu rozstrzyga o swojej właściwości.

§ 2. Uznając swoją niewłaściwość, sąd przekazuje sprawę komu należy.

§ 3. Na postanowienie w przedmiocie właściwości służy zażalenie.

§ 1. 1. **Sąd:** zob. uw. 1 do art. 2.

2. **z urzędu,** t. j. nie czekając na ewentualne wnioski stron (art. 34).

3. **rozstrzyga o swojej właściwości.** Przed rozpoczęciem czynności sąd stwierdza nasamprzód podsądność oskarżonego (art. 12) t. j. czy oskarżony podlega sądownictwu powszechnemu (art. 1 i 12) — a na-

---

[1]) Art. 22. § 1. Jeżeli w myśl art. 2 kodeksu karnego czyn zakwalifikowano w akcie oskarżenia według dawnej ustawy, stosuje się do właściwości sądu art. 15—16 i 18 kodeksu postępowania karnego i art. 8 i 9 przepisów wprowadzających ten kodeks w brzmieniu dotychczasowem (Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr. 33, poz. 313 i 314 i z r. 1932 Nr. 10, poz. 60). Właściwość ta nie podlega zmianie, choćby następnie okazało się, że czyn należy ocenić według kodeksu karnego lub prawa o wykroczeniach.

§ 2. Jeżeli czyn zakwalifikowano w akcie oskarżenia według kodeksu karnego, stosuje się do właściwości sądu przepisy art. 15—16 i 18 kodeksu postępowania karnego w brzmieniu art. 17 niniejszego rozporządzenia. Właściwość ta nie podlega zmianie, choćby następnie okazało się, że czyn należy ocenić według dawnej ustawy karnej.

§ 3. Przepisy §§ 1 i 2 mają odpowiednie zastosowanie, gdy sprawę w myśl art. 20 kodeksu postępowania karnego i art. 3 § 2 przepisów wprowadzających ten kodeks skierowano do sądu przysięgłych lub do sądu okręgowego bez udziału przysięgłych.

stępnie bada swoją właściwość rzeczową (art. 13 n.) i miejscową (art. 26 n.).

Mimo rozpoczęcia czynności sąd nie traci ani prawa, ani obowiązku przestrzegania swej właściwości (praetoris est aestimare, an sua sit jurisdictio); sąd orzeknie więc w każdym stanie sprawy swoją niewłaściwość z art. 12 i 13, natomiast nie może on orzec swej niewłaściwości miejscowej po upływie czasokresów w art. 34 przewidzianych.

Nie jest warunkiem zmiany zdania sądu co do swej właściwości, ażeby wyszły na jaw nowe okoliczności; sąd może zmienić swe stanowisko nawet na podstawie niezmienionego stanu rzeczy, z powodu dostrzeżenia okoliczności, które przedtem uszły jego uwadze.

Rozstrzygnięcie o właściwości może być:

a) dodatnie, gdy sąd uznaje się właściwym lub też

b) ujemne, gdy sąd uznaje się niewłaściwym (art. 11 § 2).

Orzeczenie ad b) następuje zawsze wyraźnie i to drogą postanowienia (art. 47 § 1); orzeczenie ad a) następuje w regule milcząco przez rozpoczęcie i kontynuowanie czynności sędziowskich; wyraźnie zaś i drogą postanowienia tylko wówczas, jeżeli strona zakwestjonowała właściwość sądu.

W art. 11 i nast. mowa tylko o właściwości danego sądu, nie zaś jego wydziałów i oddziałów (art. 17 usp.). Sprawę mylnie skierowaną do innego wydziału (oddziału) należy skierować do właściwego wydziału wzgl. oddziału.

§ 2. 4. **przekazuje sprawę komu należy.** Pisma i odezwy, które wskutek pomyłki weszły do danego sądu, należy przesłać właściwemu sądowi lub władzy i zawiadomić o tem władzę przesyłającą pismo.

Zob. art. 4 § 2 i 289 usp. oraz § 53 zd. ost. reg. kar.

§ 3. 5. **służy zażalenie.** Zażalenie ma na celu za-

łatwienie kwestji właściwości przed wyrokiem I instancji (por. art. 34) oraz uniknięcie uchylenia wyroku i całego postępowania. Zażalenie służy stronie, wbrew której stanowisku orzeczenie zapadło (m. 117). Zob. art. 465 i 466.

Art. 12.

Orzeczenie wydane przez sąd powszechny względem osoby, która w danej sprawie nie podlega orzecznictwu sądów powszechnych, jest z mocy prawa nieważne.

1. **Orzeczenie** (art. 47 § 1), nie zaś inne dokonane czynności.

2. **nie podlega orzecznictwu sądów powszechnych** (zob. uw. 2 do art. 1), t. j. względem zakrajowego (art. 33), wojskowego, zbiega (dezertera) i t. d.

3. **z mocy prawa nieważne.** Zob. uw. 3 do art. 1 i uw. marg. 2 do art. 13.

O. 2/31 i 96/32: Przeciw wyrokom bezwzględnie nieważnym stronie również służy środek odwoławczy, mający na celu wywołanie deklaracyjnego orzeczenia o bezwzględnej nieważności.

Tezę tę, opartą na przepisach art. 501 lit. c) i 520, umocniła nowela z 23 sierpnia 1932 Dz. U. 73, poz. 662 przez powołanie w art. 494[1] (obecnie 511) przepisu art. 520, gdyż art. 511 usankcjonował doniosłość orzeczenia o bezwzględnej nieważności.

Art. 13.

§ 1. Orzeczenie, wydane przez sąd niższego rzędu z obrazą przepisów o właściwości rzeczowej, jest z mocy prawa nieważne; nie dotyczy to jednak orzeczeń w sprawach, dla których sąd wyższego rzędu stał się właściwym z mocy art. 30 § 2.

§ 2. Orzeczenie sądu wyższego rzędu, wydane w zakresie działania sądu niższego rzędu, nie jest z tego powodu nieważne.

§ 1. 1. **Orzeczenie:** zob. uw. 1 do art. 12.

2. **przez sąd niższego rzędu z obrazą przepisów o właściwości rzeczowej.** Chodzi tu więc o naruszenie tychże przepisów przez to, że sprawę rozpoznawać był powinien sąd i to wyższego rzędu.

W tym względzie należy zaznaczyć, co następuje:

a) Im cięższą przestępstwo jest zagrożone karą, tudzież im bardziej sprawa jest zawiłą (art. 383) lub im ważniejszego ona dotyka interesu publicznego lub prywatnego (art. 17), tem wyższego rzędu sąd ma je sądzić, gdyż muszą być dane wyższe rękojmie gruntownego rozpoznania i sprawiedliwego osądzenia sprawy.

Kolejność sądów pierwszej instancji, idąc od niższego do wyższego ich rzędu, jest następująca: sądy grodzkie (art. 16, 17), sądy okręgowe w składzie jednego sędziego (art. 381 kpk. i art. 22 § 1 usp.), sądy okręgowe w składzie trzech sędziów (art. 19 kpk. i art. 23 § 1 usp.), sądy okręgowe z udziałem przysięgłych (art. 22); co do sądów odwoławczych sądem niższego rzędu jest sąd okręgowy (art. 20 kpk. i 18 usp.) tudzież sądy apelacyjne (art. 24 kpk. i art. 33 usp.). Najwyższą instancją dla wszystkich spraw jest Sąd Najwyższy (art. 25 kpk. i 37 usp.).

O. 37/32:** Art. 13 kpk. ma na myśli nie hierarchiczno-ustrojową nadrzędność instytucyj sądowych, lecz zakres właściwości nawet w łonie tej samej instytucji sądowej; sąd okręgowy z udziałem przysięgłych jest tedy względem sądu okręgowego w zwykłej obsadzie sądem wyższego rzędu, a sąd okręgowy w obsadzie jednostkowej sądem niższego rzędu w stosunku do obsady kolegjalnej.

b) Rzeczowa właściwość sądu przesuniętą być może ku górze, t. j. zamiast sądu niższego rzędu rozpoznaje sprawę sąd wyższego rzędu, albo odwrotnie.

W pierwszym przypadku ustawa nie dopatruje się nieważności (art. 13 § 2), wychodząc widocznie z wyrażonego powyż założenia, że przez rozpoznanie sprawy przez sąd wyższego rzędu gwarancje prawidłowego postępowania i sprawiedliwego wyroku nietylko nie doznały uszczerbku, lecz owszem wzrosły i wzmocnione zostały.

Inaczej w drugim wypadku; wymiar sprawiedliwości oraz prawa i interes stron są tu narażone na uszczerbek; ustawodawca reaguje w tym przypadku uznaniem orzeczenia za nieważne z mocy prawa (art. 13 § 1).

c) Przesunięcie rzeczowej właściwości sądu może nastąpić zarówno w pierwszej instancji (np. w sprawie, należącej do właściwości sądu okręgowego, orzekał sąd grodzki albo w sprawie o zbrodnię orzekał wbrew przepisowi art. 381 § 1 sędzia jednoosobowy i t. d.), jakoteż i w instancji odwoławczej np. zamiast sądu apelacyjnego orzekał okręgowy, jako odwoławczy lub odwrotnie.

I do tych także wypadków stosować należy zasady, wyrażone w art. 13 §§ 1 i 2; z mocy prawa będą więc nieważne wyrok i orzeczenie sądu okręgowego, jako odwoławczego, załatwiające apelację od wyroku lub orzeczenia wydanego na rozprawie (zob. art. 385) przez sędziego jednoosobowego.

Jeżeli natomiast apelację od wyroku sądu grodzkiego załatwi sąd apelacyjny zamiast sądu okręgowego, orzeczenie sądu apelacyjnego nie będzie z mocy prawa nieważne, co jednak nie będzie przeszkodą, ażeby o ile chodzi o wyrok (postanowienia sądu apelacyjnego mogą być zaskarżone jedynie w przypad-

kach, przewidzianych w art. 466), strony zaskarżyły ten wyrok z powodu obrazy przepisów postępowania sądowego (art. 510).

O. 186/30: Jeżeli sąd grodzki osądził czyn nie należący do jego właściwości, to sąd odwoławczy winien się ograniczyć jedynie do zastosowania lit. c) art. 501.

O. 201/30: Jeżeli sąd odwoławczy rozpoznał apelację w sprawie, w której w myśl art. 41 pw. dopuszczalną była jedynie kasacja, to wyrok sądu odwoławczego jest z mocy prawa nieważny (tak samo O. Iz. II 196/30), wyrok zaś I instancji, jako niezaskarżony w trybie właściwym jest prawomocny [1]).

O. 31/31: W myśl art. 13 i 520 w przypadku rozstrzygnięcia przez Sąd okręgowy w trybie odwoławczym sprawy podlegającej mu w trybie art. 640 n., Sąd Najwyższy ma obowiązek uznać wyroki sądów wyrokujących za nieważne [2]).

O. S. P. IX 147: Sąd Najwyższy uznaje wyrok za nieważny, jeżeli sąd grodzki z obrazą przepisów o właściwości rzeczowej (art. 13) orzekł o czynie karygodnym, który wobec ujawnionych na rozprawie okoliczności faktycznych, zwłaszcza wobec rozszerzonego w tym względzie oskarżenia, przedstawiał się jako zbrodnia ciężkiego uszkodzenia ciała z § 153 uk. austr., ponieważ „sąd grodzki nie był uprawniony do wdawania się w ocenę, czy zachodzą znamiona zbrodni z § 153“ [3]).

---

[1]) Wobec uchylenia art. 41 pw. nowelą II, orzeczenie to ma znaczenie tylko pro praeterico.

[2]) Tezę tę ujęto za ciasno, a mianowicie dla danego, syngularnego przypadku; z art. 1 i 13 wynika, że jeżeli sąd okręgowy rozstrzyga w trybie odwoławczym, sprawę, którą rozpoznać był powinien jako sąd I instancji, to wyroki sądów wyrokujących tj. (sądu grodzkiego i okręgowego) są nieważne. Zob. Dr. Peiper: Uwagi do art. 13 § 1, 485 lit. c) i 503 kpk. w Przeglądzie Sądowym 1931, str. 133; zob. też uw. 2 do art. 19.

[3]) Orzeczenie to może, mimo uchylenia mocy austr. kodeksu karnego, mieć aktualne znaczenie, jeżeliby sąd grodzki orzekał

Teza ogólna, z tego orzeczenia wynikająca, brzmi: S. N. uznaje wyrok za nieważny, jeżeli sąd grodzki z obrazą art. 13 i 16 § 1 lub 17 orzekł o czynie karygodnym, który wobec ujawnionych na rozprawie okoliczności faktycznych, nie należy do właściwości sądu grodzkiego.

Orzeczenie O. S. P. IX 147 opiera się na następującym stanie faktycznym: W toku rozprawy przed sądem grodzkim o wykroczenie lekkiego uszkodzenia ciała (§ 411 austr. uk., obecnie art. 237 kk.), należące do właściwości sądów grodzkich, pokrzywdzony słuchany w charakterze świadka zeznał, iż oskarżeni pobili go z nienawiści z tego powodu, iż on, swego czasu, słuchany, jako świadek zeznawał na ich niekorzyść. Ponieważ w razie przyjęcia prawdziwości tego motywu czyn oskarżonych stanowiłby zbrodnię ciężkiego uszkodzenia ciała z § 153 austr. uk., podlegającą rozpoznaniu sądu okręgowego, przeto oskarżyciel publiczny rozszerzył oskarżenie w kierunku zbrodni z § 153. Sąd grodzki mimo to przystąpił do wyrokowania i uznał oskarżonych winnymi jedynie wykroczenia z § 411, albowiem ze zeznań pokrzywdzonego nie popartych żadnym dowodem nie mógł nabrać przekonania o tem, że pobicie nastąpiło z motywu, który podał pokrzywdzony [1]).

---

w sprawie, która nie należy do jego właściwości (art. 16 § 1 i 17) a sąd okręgowy, załatwiając daną sprawę jako odwoławczy, nie uchylił orzeczenia sądu grodzkiego wedle art. 501 lit. c), lecz wydał merytoryczne orzeczenie.

[1]) Glosa do omawianego orzeczenia zawiera następujące nader zajmujące uwagi:

1) Kpk. nie zna rozszerzenia oskarżenia, a tylko oskarżenie o inny czyn, nie objęty pierwotnem oskarżeniem (art. 353); czyn zaś nie staje się innym, jeżeli do czynu objętego oskarżeniem dołącza się w świetle wyników rozprawy pewien moment uza-

O. 186/30 i 85/31: Uznanie wyroku za nieważny (art. 13) następuje w formie postanowienia, nawet na rozprawie kasacyjnej.

---

sadniający inną (łagodniejszą lub surowszą) kwalifikację prawną (art. 360).

2) Rozszerzenie oskarżenia przedstawia się właściwie, jako wniosek oskarżyciela o orzeczenie niewłaściwości sądu (art. 11 § 1).

3) Wniosek taki oskarżyciela nie wiąże sądu, gdyż nie jest to wniosek z art. 269 § 2 i 3.

4) Związanie sądu takim wnioskiem mogłoby prowadzić do przekazywania spraw innemu sądowi bez żadnej nieraz podstawy.

5) Sąd powinien uwzględnić wniosek tego rodzaju, chyba, że jest on oczywiście bezzasadnym.

6) Należało uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę sądowi grodzkiemu do ponownego rozpoznania z powodu obrazy art. 11 i 379 lit. a), nie zaś uznawać wyrok za bezwzględnie nieważny, albowiem sąd grodzki nie badał sprawy pod kątem widzenia wyrażonym tu pod 5) i nie wypowiedział się jasno co do tego, czy podejrzenie w kierunku zbrodni z § 153 jest oczywiście bezpodstawne.

7) Tak samo należy postąpić, gdyby wyrok stał się formalnie prawomocnym; nie trzeba wówczas wznowienia pk. z art. 600, ani nawet stwierdzenia nieważności w myśl art. 520, 524 i 538 kpk. lub art. 77 usp., albowiem wyrok bezwzględnie nieważny („z mocy prawa nieważny") nie staje się nigdy materjalnie prawomocnym i nie stosuje się doń zasada „rei judicatae"; można więc każdej chwili wnieść oskarżenie przed właściwym sądem, a wyrok sam należy traktować, jako niebyły. Toteż w dalszej konsekwencji, nawet w razie, gdyby stwierdzenie nieważności nie nastąpiło, a sąd wyższej kategorji, do którego wniesiono nowe oskarżenie, przyszedł do przekonania, że mimo podejrzeń, uzasadniających wyższą właściwość, niema jednak dostatecznych podstaw do kwalifikowania czynu w sposób uzasadniający wyższą właściwość, sąd wyższej kategorji powinien wydać nowy wyrok merytoryczny (art. 14 § 1), nie zaś sprawę umarzać (art. 3), gdyż res judicata nie zachodzi. Sąd ten, mógłby nawet sprawę przekazać do ponownego osądzenia (art. 14 § 2), a sąd niższego rzędu mógłby dopiero teraz prawidłowo i ważnie zawyrokować, skoro sąd wyższego rzędu wypowiedział się już co do swej właściwości. Wyrok umarzający z powodu „res judicata" należałoby jedynie wówczas wy-

O. 156/32: Odwołanie przyjęcia kasacji i jej odrzucenie (nieprzyjęcie) przez sąd II instancji, dokonane w czasie, gdy sprawa zawisła już w Sądzie Najwyż-

---

dać, gdyby sąd powtórnie sprawę rozpatrujący (tj. sąd wyższego rzędu: przyp. aut.) doszedł do przekonania, że zachodzi brak jakichkolwiek nawet podejrzeń co do kwalifikacji uzasadniającej właściwość sądu wyższej kategorji.

8) Obraza art. 13 zachodziłaby i wówczas, gdyby podejrzenie uzasadniające wyższą właściwość nie było ujawnione w toku rozprawy; osądzono bowiem — acz bezwiednie — sprawę z obrazą przepisu o rzeczowej właściwości sądu.

9) Jeżeli okoliczność podobna wychodzi na jaw in appellatorio, należy postąpić wedle art. 501 lit. b), jeżeli zaś

10) ujawni się ona po formalnej prawomocności wyroku, należałoby raczej przyjąć bezwzględną nieważność wyroku, czyn bowiem, jak się ex post okazuje, osądzono wbrew art. 13 § 1.

Z powyższemi poglądami głosy niezupełnie mogę się zgodzić. I tak:

Ad 1) Kpk. nie zna nomenklatury: „rozszerzenie oskarżenia"; mimo to oskarżycielowi przysługuje prawo ścigania o czyn surowiej karany, skoro rozprawa ujawniła dotyczące dane, albowiem:

a) w zakresie ścigania przestępstw przedstawia on władzę państwową i ma o b o w i ą z e k w n o s i ć i popierać oskarżenie (art. 54 i 55 kpk.). Oczywistą jest rzeczą, że ścigać on ma czyn w całym rozmiarze, nie zaś co do ułamka karalności tegoż czynu. W interesie państwa nie wolno mu dopuścić do tego, by sprawca ciężkiego przestępstwa (np. zabójstwa, rabunku) wyszedł z procesu z karą lekką (za pobicie, kradzież).

b) Kpk. nie zawiera przepisu, wedle którego oskarżyciel byłby ograniczony do pierwotnie wniesionego oskarżenia, choć stan rzeczy się zmienił; taki przepis nie da się też pomyśleć, jako sprzeczny z celami karzącej sprawiedliwości i interesem państwa. Co więcej oskarżyciel uprawniony jest do żądania surowszego ukarania z powodu okoliczności, które w pierwotnym akcie oskarżenia (art. 281 lit. b), c) przeoczył. Skoro zresztą sądowi przysługuje prawo wymiaru kary wedle ustawy surowszej, niż ta, na którą powołał się oskarżyciel i skoro prezes nawet przed rozprawą z urzędu może spowodować orzeczenie niewłaściwości sądu i przekazanie sprawy sądowi wyższego rzędu (sądowi przysięgłych; zob. też art. 383), jeżeli z aktów sprawy okazuje się, że kwalifikacja czynu w akcie oskarżenia zawarta jest niedość surowa — niepodobna wprost przypuścić, ażeby oskarżycielowi nie było wolno złożyć są-

szym, a akta sprawy przesłano II instancji jedynie do udzielenia pewnych informacyj, jest bezwzględnie nieważne; z chwilą gdy sprawa zawisła w Sądzie

---

dowi wniosek o poddanie sprawy sądzeniu wedle surowszej ustawy, niż ta, na którą się w akcie oskarżenia powołał.

Ad 2) Niewłaściwość sądu jest, ale nie musi być, skutkiem rozszerzenia oskarżenia; gdyby sprawa o przestępstwo z § 411 toczyła się przed sądem okręgowym (łącznie z inną sprawą: art. 30 § 2), kwestja właściwości nie wchodziłaby w rachubę.

Ad 3) O wnioskach „prawnych" wspomina kpk. jedynie w art. 269 § 2 odnośnie do sędziego śledczego i prokuratora; pojęcie wniosku prawnego jest zbyt mgliste i niejasne (zob. uw. do art. 269 § 2), ażeby je przeszczepiać na teren rozprawy, na którym kpk. mówi o wnioskach wogóle (art. 307); sąd powinien uwzględnić wszelkie uzasadnione wnioski stron.

Ad 4) Wypadki tego rodzaju są tak rzadkie, że nie wywołują szczególnych obaw; zlikwidowanie ich nie przedstawia trudności, gdyż sąd wyższego rzędu albo uzna swą właściwość, albo zwróci sprawę sądowi niższego rzędu (art. 35 § 2).

Ad 5) Zapatrywanie to uważam za trafne, ale co do pojęcia „bezzasadności" za nieścisłe, a nieścisłość ta ujawnia się w ustępie 6) glosy. Mniemam mianowicie, że sąd może tylko wówczas odmówić wnioskowi oskarżyciela, jeżeli sąd wyższego rzędu nie byłby właściwym, choćby istotnie zachodziła okoliczność przytoczona przez oskarżyciela dla uzasadnienia właściwości sądu wyższego; nie można natomiast mówić o bezzasadności wówczas, gdyby istnienie tejże okoliczności było wątpliwem i zależało od ustalenia sędziowskiego, jak to miało miejsce w konkretnym przypadku, w którym sąd grodzki miał ocenić, czy pobicie nastąpiło z nienawiści. Z chwilą bowiem, gdy sąd grodzki wdał się w ocenę, czy motyw nienawiści zaistniał, przekroczył on granice swej rzeczowej właściwości i wdarł się w atrybucje sądu okręgowego, gdyż tylko ten ostatni sąd byłby uprawniony do orzeczenia, czy ten moment zaistniał, a tem samem, czy popełniono zbrodnię.

Ad 6) Wobec tego S. N. słusznie orzekł nieważność wyroku, nie zlecając ponownego badania sprawy. Jeżeliby sąd grodzki miał orzec, czy zachodzi podejrzenie, iż czyn popełniono z nienawiści, wdałby on się już w meritum sprawy, nie należącej do jego właściwości.

Ad 7) Z okoliczności, iż wyrok z mocy prawa nieważny nie dostępuje materjalnej prawomocności, nie wynika bynajmniej, iż nie trzeba formalnie go unieważniać i że można

Najwyższym, tylko sąd kasacyjny jest właściwy do decydowania o prawnej dopuszczalności kasacji, zaczem czynność procesowa sądu II instancji jest bez-

---

wszcząć nowe postępowanie bez uprzedniego uznania go za nieważny i niebyły, albowiem:

a) takiej tezy ani kpk., ani motywy Kom. Kod. nie zawierają,

b) gdyby tak być miało, przepisy art. 520, 524 lit. b) i 538 kpk. oraz art. 77 usp. byłyby zbędne,

c) powaga rzeczy osądzonej, stanowiąca kardynalną, w art. 1 i 600 n. chronioną zasadę (zob. O. S. P. IX 83 w uwagach wstępnych przed art. 600) byłaby podkopaną i w każdem nowem postępowaniu możnaby wszcząć dyskusję na temat nieważności poprzedniego wyroku.

d) wybitnie ujemne konsekwencje takiego stanowiska, wynikają z konkluzyj, do których dochodzi glosa przy końcu uwag pod 7), a mianowicie krążenie sprawy po rozmaitych sądach i różne możliwości załatwienia tego rodzaju spraw, co musiałoby spowodować w praktyce zamęt, niepewność i chwiejność, a zarazem brak zaufania do wydanych wyroków, któreby zawsze podejrzywać można o niezupełność.

Należy przytem pamiętać zawsze o tem, że teorja służyć ma praktyce (theoria ancilla practicae), a nie na odwrót i że zerwać należy z napiękniejszą teorją, jeżeli ona w praktyce okazuje się nieżyciową i szkodliwą.

Wedle mego tedy poglądu na tę kwestję należy wyrok nieważny wedle art. 13 § 2, formalnie unieważnić przed wszczęciem, a co najmniej w toku nowego postępowania, jeżeli istnienie poprzedniego wyroku ujawni się dopiero w toku nowego postępowania.

Ad 8) i 10) Absolutnie zgodzić się niepodobna z poglądem pod 8) i z konsekwencjami tegoż poglądu, wyrażonemi pod 10). Ważność wyroku osądzoną być może jedynie na podstawie jego podkładu faktycznego, zawartego w aktach; w tym względzie obowiązuje w całej pełni zasada: quod non est in actis, non est in mundo. Gdyby wolno było z powodu nieujawnionych w procesie karnym okoliczności uważać wydany wyrok za nieważny, doszlibyśmy do zupełnego chaosu i niepewności stanu prawnego. Poza tem z porównania art. 600 z art. 602 okazuje się niewątpliwie, że ustawodawca chciał dopuścić wznowienia z powodu nowo ujawnionych, a charakter przestępstwa zmieniających okoliczności — jedynie na korzyść, nigdy zaś na niekorzyść oskarżonego, przyczem z naciskiem podkreślić

względnie nieważną wedle art. 13, który wypowiada zasadę ogólną, stosującą się także do zarządzeń, nie można bowiem przyjąć, by intencja ustawy szła w kierunku uprzywilejowania zarządzeń.

Trafność tego orzeczenia nie może ulegać wątpliwości; pewnem jest także, że zarządzenie nie może być traktowane w sposób uprzywilejowany w stosunku do orzeczeń (postanowień), skoro art. 472 w bardzo doniosłych kierunkach stawia zarządzenie prezesa na równi z postanowieniami — atoli powyższe orzeczenie nie daje odpowiedzi na pytanie, dlaczego odrzucenie kasacji przez sąd II instancji należy do S. N. od chwili, kiedy sprawa u niego zawisła.

Otóż, skoro prezes sądu odwoławczego już przyjął kasację i przedłożył ją Sądowi Najwyższemu (art. 487 i 488 w związku z art. 505 § 2), nie może on tego swego zarządzenia cofnąć, gdyż nikt na nie się nie żalił (art. 469 § 1) i z tego przyjęcia wynikły dla stron pewne prawa, ponadto skoro raz sprawa zawisła w Sądzie Najwyższym, to tenże Sąd nabył prawa do wglądnięcia w sprawę samą i wydania np. orzeczenia z art. 520, choćby kasacja była spóźnioną lub wniesioną przez osobę nieuprawnioną — a to na podstawie art. 77 usp. (na wniosek pierwszego prokuratora).

3. **z mocy art. 30 § 2,** albowiem rzeczowo właściwym jest dla nich sąd niższego rzędu, a do sądu wyższego rzędu dostały się tylko wskutek łączności ze sprawą, należącą do właściwości sądu wyższego rzę-

należy, że ustawodawcy niewątpliwie znanym był przepis § 356 austr. pk., wedle którego dopuszczalnem było wznowienie z powodu osądzenia sprawy wedle łagodniejszej ustawy karnej, a mimo to ustawodawca nie wprowadził w tym kierunku żadnych przepisów.

Ad 9) Pogląd tu wyrażony jest bezwątpienia trafny.

Ad 1) do 10) Wszystko, co tu przytoczono, odnosi się także do nieważności z art. 12.

du; jeśli tedy następnie sprawy te mają być rozpoznane odrębnie od sprawy należącej do sądu wyższego rzędu, a to wskutek tego, że ostatnią bądź wyłączono (art. 31), bądź umorzono lub już załatwiono — wracają one do sądu dla nich rzeczowo właściwego; toż samo w przypadku z art. 29: np. A. jest oskarżony o zabójstwo (właściwość sądu okręgowego) i o drobną kradzież (właściwość sądu grodzkiego); obie sprawy prowadzi więc sąd okręgowy (art. 30 § 1); jeśli tedy sprawę o zabójstwo załatwiono, umorzono lub wyłączono, sprawa o kradzież wraca do sądu grodzkiego. Albo: A. jest oskarżony o kradzież przed sądem okręgowym, B. zaś razem z nim o paserstwo (art. 29), należące do sądu grodzkiego; jeżeli sprawa A. zostanie załatwiona, sprawa B. wraca do sądu grodzkiego (zob. też art. 14 § 2 i 534).

4. Zob. uw. 2 do nin. art.

Art. 14.

§ 1. W wypadkach, przewidzianych w art. 12 i 13, nieważność stwierdza postanowieniem sąd bezpośrednio wyższy nad sądem, który wydał nieważne orzeczenie.

§ 2. Orzeczenie o nieważności sąd wydaje z własnej inicjatywy albo na wniosek stron.

1. Przepis ten, wprowadzony nowelą II, obowiązuje od 1 września 1932.

§ 1. 2. **postanowieniem** (art. 47 § 1); por. 0.186/30 i 85/31. Przed wydaniem postanowienia sąd wysłucha prokuratora (art. 47 § 3).

3. **sąd:** zob. uw. 1 do art. 2.

4. **bezpośrednio wyższy,** nie zaś sąd bezpośrednio przełożony czyli hierarchicznie wyższy, o którym mówią art. 35 § 1 i 46 kpk. i art. 44 usp.

O ile chodzi o hierarchię, to Sąd Najwyższy jest przełożony bezpośrednio nad wszystkiemi sądami

apelacyjnemi, sąd apelacyjny nad wszystkiemi sądami okręgowemi swego okręgu, wreszcie sąd okręgowy nad wszystkiemi sądami grodzkiemi w jego okręgu położonemi. O tyle byłoby w dziedzinie art. 14 obojętnem, czy ustawa używa słów „bezpośrednio wyższy, czy też „bezpośrednio przełożony".

Istnieją jednak przypadki, w których należy orzec nieważność orzeczenia „sądu" (zob. uw. 2 do art. 1), nie zajmującego stanowiska hierarchicznie wyższego np. co do orzeczeń sędziego śledczego lub sędziego, który wykonuje pewne czynności mu zlecone (art. 346, 347); sąd okręgowy jest tu bezpośrednio (instancyjnie) od tych sędziów wyższy, ale nie jest bezpośrednio przełożony nad nimi; jeżeli więc np. sędzia śledczy wszczął śledztwo przeciw wojskowemu (art. 12), sąd okręgowy, nie zaś sąd apelacyjny, będzie uprawniony do unieważnienia postanowienia co do wszczęcia śledztwa (art. 265).

5. **nieważne orzeczenie** t. j. wyrok lub postanowienie (art. 47 § 1).

§ 2. 6. **z własnej inicjatywy,** skoro uzyskawszy, przy jakiejkolwiek sposobności, wgląd w akty danej sprawy, stwierdził nieważność pewnego orzeczenia.

7. **na wniosek stron** t. j. oskarżyciela, pokrzywdzonego, powoda cywilnego lub oskarżonego (art. 54, 62, 68 i 79).

8. Jakkolwiek art. 14 o tem nie wspomina, to jednak oczywistą jest rzeczą, że sąd, który wydał orzeczenie nieważne, może zwrócić się do sądu bezpośrednio wyższego o stwierdzenie nieważności względnie przedłożyć mu akty celem rozpatrzenia, czy nie zaszła nieważność z art. 12 lub 13.

§§ 1 i 2. 9. Stwierdzenie nieważności orzeczenia (§ 1 art. 14) pociągnie za sobą ten skutek, że orzeczenie to uważa się za niebyłe a w miarę okoliczności sprawy sąd, orzekający nieważność, wyda odpowie-

dnie zarządzenia t. j. przekaże sprawę komu należy (anal. z art. 501 i 520).

10. Przepis art. 14 jest przepisem szczególnym, można go więc stosować jedynie w przypadkach z art. 12 lub 13, nie zaś w dalszych dwóch przypadkach z art. 501 c) i 520; w tych ostatnio wymienionych przypadkach remedura nieważności nastąpić może jedynie na skutek apelacji lub kasacji albo też drogą art. 77 usp.

11. Wobec istnienia przepisów art. 501 i 520 powstaje pytanie, jakiemu celowi ma służyć syngularny przepis art. 14? Otóż wprowadzenie (nowelą II) tego przepisu umożliwia unieważnienie postanowień:

a) zapadłych przed wydaniem wyroku, oraz

b) zapadłych po wydaniu wyroku ważnego lub nieważnego.

W przypadku pod a), art. 14 czyni zbędnem dalsze postępowanie lub chroni wyrok przed nieważnością a więc służy ekonomice procesowej, w przypadku pod b) chroni on przed różnemi, wręcz nieważnemi postanowieniami, które przewidzieć się nie dadzą, a co do których ustawa nie zastrzegła zażalenia (art. 465).

12. Wypada w końcu omówić stosunek treści art. 14, 501 i 520 kpk. oraz art. 77 usp. I tak:

a) art. 14 obejmuje dwa przypadki z art. 12 i 13,

b) art. 77 usp. obejmuje oprócz tego przypadek uczestniczenia w sądzie osoby, nieuprawnionej do wydawania wyroków, wreszcie

c) art. 501 i 520 obejmują dalszy przypadek z artykułu 39.

d) Art. 77 usp. obok osoby, nie podlegającej orzecznictwu sądów powszechnych, wymienia jednak także p r z e d m i o t, nie podlegający temuż sądownictwu powszechnemu; chodzi tu widocznie o pewne sprawy, co do których osoby, podlegające zresztą sądow-

nictwu powszechnemu, podlegają wyjątkowo sądownictwu szczególnemu np. wojskowemu, Trybunałowi Stanu, o czem zob. uw. 2 do art. 1.

Art. 15.

§ 1. Stwierdzenie dopiero na rozprawie głównej, że sprawa należy do właściwości sądu niższego rzędu, nie wstrzymuje dalszego toku rozprawy.

§ 2. Jeżeli jednak zajdzie potrzeba odroczenia rozprawy z innej przyczyny, sąd może przekazać sprawę właściwemu sądowi.

1. **dopiero na rozprawie głównej.** Przed rozprawą główną sąd ze sprawą, należącą do sądu niższego rzędu, postąpi wedle art. 11 § 2.

2. **do właściwości sądu niższego rzędu** (zob. uw. 2 do art. 13) np. na rozprawie przed sądem okręgowym o ciężkie uszkodzenie ciała (art. 235 i 236 kk.) okaże się uszkodzenie lekkie (art. 237 kk.), należące do właściwości sądu grodzkiego.

3. **nie wstrzymuje dalszego toku rozprawy.** Zespół sądzący nie może więc z tego powodu odroczyć rozprawy (zob. słowa: „z innej przyczyny" w § 2), lecz wyda wyrok, oczywiście ważny (art. 13 § 2), ażeby uniknąć ponownego wzywania stron i świadków, pomnożenia kosztów sądowych i t. d.

4. **potrzeba odroczenia rozprawy** (art. 350), nie zaś w razie przerwy (art. 348, 349).

5. **sąd może,** lecz nie musi; sąd będzie się tu kierował dogodnością dla stron i względem na koszty np. strony lub świadkowie mieszkają bliżej sądu okręgowego (arg. z art. 39).

Art. 16.

§ 1. Sąd grodzki rozpoznaje sprawy o przestępstwa, za które ustawa przepisuje karę pozba-

wienia wolności do dwóch lat lub grzywnę, albo obie te kary łącznie, niezależnie od kar dodatkowych i środków zabezpieczających.

§ 2. Sądy grodzkie rozpoznają nadto sprawy o przestępstwa, wymienione w art. 160, 257, 262 § 1 i 2, 264, 267, 268 i 269 kodeksu karnego 1932 r., jeżeli wartość mienia nie przenosi tysiąca złotych.

§ 3. Sąd grodzki nie przestaje być właściwym, choćby ze względu na powrót do przestępstwa, zawodowość lub nawyknienie groziła przestępcy kara wyższa, niż przewidziana w § 1 lub w przepisach wymienionych w § 2.

§ 1. 1. **Sąd grodzki.** Nazwa „grodzki" nie pochodzi od grodu = miasto, lecz od grodu = zamek królewski, siedziby starosty lub podstarościego, który sprawował władzę sądową (iudicium castrense) i to nad warstwą szlachecką, osiadłą poza miastem; miasta bowiem rządziły się prawem niemieckiem (zob. Ślaski w Gazecie sądowej warszawskiej 1928, str. 548).

2. **do dwóch lat.** Ten czasokres kary, zagrożonej za dane przestępstwo, stanowi w zasadzie najwyższą granicę właściwości sądów grodzkich; od tej zasady przewiduje ustawa dwa rodzaje wyjątków a mianowicie:

I. pewne przestępstwa, zagrożone karą pozbawienia wolności nie wyższą niż dwa lata, należą mimo to do właściwości sądu wyższego rzędu t. j. sądu okręgowego lub nawet sądu przysięgłych. Do właściwości sądu przysięgłych należą ze względu na swój charakter polityczny przestępstwa z art. 156, 157 tudzież z art. 158 kk., jeżeli czyn dotyczy przestępstwa z art. 156 kk. (zob. art. 20 przep. wprow. kk.) [1]).

[1]) Innych przestępstw, poddanych przepisem tym jurysdykcji sądów przysięgłych, nie wymieniam, ponieważ przestępstwa te zagrożone są karą pozbawienia wolności ponad dwa lata.

II. pewne przestępstwa, zagrożone karą pozbawienia wolności powyżej dwóch lat należą bądź bezwarunkowo, bądź pod pewnemi warunkami do właściwości sądów grodzkich (art. 16 § 2 kpk. i art. 9 pw.).

Tyle co do zasady, iż granicę właściwości sądów grodzkich stanowi ustawowe zagrożenie kary pozbawienia wolności do dwóch lat.

Inna rzecz, czy wolno granice tej kary przekroczyć sądowi grodzkiemu, jeżeli ustawa karna wprawdzie w zasadzie przewiduje karę pozbawienia wolności do dwóch lat, ale pozwala ją sędziemu w pewnych szczególnych przypadkach przekroczyć; takie przypadki przewidziane są w art. 60 §§ 1 i 2 i 291 kk.; ze względu na osobiste właściwości sprawcy (zob. poniż uw. 7) wolno mianowicie karę o połowę podwyższyć; oczywistą jest rzeczą, że nie chodzi tu jedynie o prawo sędziego, którego on mógłby nie wykonać i pozostać w granicach kary normalnej (do 2 lat), lecz chodzi o obowiązek sędziego, który on spełnić ma przy wymiarze kary, jeżeli okoliczności czynu wymagają podwyższenia kary normalnej.

Otóż wedle art. 16 § 3 kpk. wolno sędziemu podwyższyć karę o połowę ze względu na powrót do przestępstwa, zawodowość lub nawyknienie, natomiast odnośnie przestępstw w art. 9 § 1 pw. wyliczonych sąd grodzki może wymierzyć karę ponad dwa lata jedynie wówczas, jeżeli kara surowsza jest uzasadniona powrotem do przestępstwa (art. 9 § 3 pw.), nie zaś z powodu zawodowości lub nawyknienia.

Pozatem sąd grodzki może orzec karę ponad dwa lata, jeżeli chodzi o wymiar kary łącznej (art. 32 kpk.), albowiem w tym względzie kk. i kpk. nie zawierają żadnych ograniczeń.

Należy tu zważyć, że nie da się pogodzić z logiką, zamierzeniem ustawodawcy oraz z pojęciem kary łącznej, ażeby sąd grodzki nie mógł wymierzyć kary

łącznej ponad dwa lata, jeżeli np. 2 lub 3 sądy grodzkie orzekły karę po 2 lata; z drugiej strony kategoryczny przepis art. 32 nie pozwala w tym wypadku przekazać orzeczenia kary łącznej sądowi okręgowemu. Rozmiar kary łącznej, zastrzeżonej w tym wypadku orzeczeniu sądu grodzkiego, określony jest w art. 31 § 2 kk.

Tak więc należą do właściwości sądów grodzkich przestępstwa z art. 16 §§ 1 i 2 i z art. 9 § 1 pw. (zob. też art. 9 § 2 pw.) tudzież przestępstwa przekazane im szczególnemi ustawami a mianowicie:

Sprawy karno-skarbowe. Wedle art. 210 uks. sądy rozpoznają: a) sprawy należące do ich właściwości stosownie do postanowień art. 137 § 1 lit. a) uks. t. j. sprawy o przestępstwa, zagrożone karą pozbawienia wolności, choćby tylko ze względu na okoliczności obciążające, określone w art. 24 do 29 uks. — tudzież b) sprawy, należące wedle art. 137 § 1 lit. b) uks. do właściwości władz skarbowych t. j. zagrożone karą pieniężną (zamienioną na areszt) lub konfiskatą albo też obydwiema temi karami łącznie — jeżeli w zbiegu jednoczynowym (art. 36 kk.) popełniono obok przestępstwa kar. skarb. także inne przestępstwo, podlegające ściganiu sądowemu, choćby ten związek ustał, dalej jeżeli obwinionego o przestępstwo kar. skarb. aresztowano, choćby władza sądowa wypuściła go na wolność, wreszcie jeżeli władza skarbowa z zezwolenia swej władzy przełożonej przekazała sprawę postępowaniu sądowemu (art. 138 uks.) lub jeżeli skazany przez władzę skarbową zgłosił wniosek o przekazanie sprawy postępowaniu sądowemu (art. 188 uks.).

Wszystkie te sprawy rozpoznaje w zasadzie sąd okręgowy w składzie jednoosobowym, jeżeli dane przestępstwo stanowi występek lub wykroczenie (art. 12 kk., art. 110 oraz art. 210, 211 § 1 i 214 uks. a to

art. 214 w brzmieniu znowelizowanem, zawartem w art. 3 pkt. 1 rozp. Prez. R. P. z dnia 23 sierpnia 1932 r. Dz. U. 73 poz. 662), chyba, że dany czyn stanowiłby zbrodnię; w tym ostatnim przypadku sprawę rozpoznawałby wydział karno-skarbowy w składzie trzech sędziów (art. 214 uks.).

Wedle art. 211 § 2 uks. Minister Sprawiedliwości może w porozumieniu z Ministrem Skarbu przekazywać niektóre rodzaje spraw do właściwości sądów grodzkich (art. 211 § 2 uks.).

Istotnie przekazano sądom grodzkim rozporządzeniem z 18 maja 1932 Dz. U. 48 poz. 453:

a) przestępstwa z art. 55, 86 §§ 1 do 3, 92 § 1, 103 oraz 134 § 1 i 135 lit. b) uks. w związku z art. 55 uks.

b) przestępstwa z art. 8, 9 i 11 rozp. Prez. R. P. z 7 października 1927 o sztucznych środkach słodzących (Dz. U. 89 poz. 797) w brzmieniu ustawy z 25 lutego 1932 Dz. U. 29 poz. 286 —

przyczem jednak w obu pod a) b) wskazanych wypadkach sąd grodzki nie jest właściwym, jeżeli władza skarbowa umorzyła sprawę do jej właściwości wedle art. 137 § 1 lit. a) należącą (zob. powyż) a prokurator wdrożył postępowanie sądowe, jak mu to wedle art. 153 § 4 uczynić wolno,

c) sprawy, do których rozstrzygnięcia powołane są lub będą władze skarbowe pierwszej instancji na mocy art. 144 §§ 1, 2 i 3 uks., w razie przekazania spraw tych sądom na żądanie władzy skarbowej (art. 138 uks.) lub skazanego przez nią (art. 188 uks.).

Ad c): Rozporządzeniem Min. skarbu z dnia 31 maja 1932 r. Dz. U. 54 poz. 530 przekazano władzom skarbowym pierwszej instancji sprawy przewidziane w art. 144 §§ 1 i 3 i w art. 145 uks., jeśli najwyższa kara pieniężna, grożąca za dane przestępstwo prócz ewentualnej konfiskaty przedmiotu danego przestęp-

stwa nie przekracza co do żadnego z obwinionych sumy 2000 zł.

3. **lub grzywnę** bez ograniczenia; grzywną do 3000 złotych karane są wykroczenia (art. 1 W.); wyższą grzywną karane przestępstwa są już występkami. Sprawy o wykroczenia należą do właściwości władz administracyjnych (art. 14 i 16 przep. wprow. kk.).

4. **niezależnie od kar dodatkowych i środków zabezpieczających.** Zob. art. 370 i 387 kpk. oraz z art. 44 i dal. oraz art. 79 i dal. kk.

§ 2. 5. Za przestępstwa tu wyszczególnione zagrożona jest kara pozbawienia wolności ponad dwa lata; ustawa przekazuje jednak te sprawy sądom grodzkim, jeżeli wartość mienia nie przenosi tysiąca złotych, wychodząc widocznie z założenia, że w takim razie dostateczną jest kara pozbawienia wolności do dwóch lat (art. 16 § 1); gdyby ustawodawca co do tych przestępstw chciał przyznać sądom grodzkim prawo wymierzenia pełnej kary, w art. 160, 257, 262, 264, 267, 268 i 269 kk. zagrożonej, to ograniczenie w tych sprawach jurysdykcji sądów grodzkich do mienia tysiąca złotych nie miałoby żadnej rozumnej podstawy.

6. Na uwagę zasługuje okoliczność, że ustawodawca nie poddał jurysdykcji sądów grodzkich przestępstwa z art. 266 kk. (doprowadzenie osoby, niezdolnej do należytego pojmowania przedsiębranego działania — do niekorzystnego rozporządzenia mieniem), mimo że ono jest bardzo zbliżonem do przestępstw z art. 264 i 268.

§ 3. 7. Sędzia jest uprawnionym do podwyższenia kary o połowę ze względu na osobę i właściwości sprawcy:

a) jeżeli sprawca jest recydywistą albo przestępcą zawodowym lub z nawyknienia (art. 60 §§ 1 i 2 kk.) tudzież

b) jeżeli urzędnik lub wojskowy dopuścił się jakiegokolwiek przestępstwa podczas urzędowania lub w związku z urzędowaniem (art. 291, 91 i 293 kk.).

Otóż ze stylizacji art. 16 § 3 wynika, że sądy grodzkie w przypadku pod b) nie będą uprawnione do podwyższenia normalnej kary ponad dwa lata (por. art. 9 § 3 pw.).

§§ 1 do 3. W sądzie grodzkim orzeka jeden sędzia (art. 14 usp.); tryb postępowania przed sądem grodzkim określony jest w art. 455 do 462; środki odwoławcze od orzeczeń sądów grodzkich rozpoznaje sąd okręgowy w składzie jednego sędziego (art. 21).

Sprawy wyjęte z pod jurysdykcji sądów grodzkich zob. art. 17.

Art. 17.

Do właściwości sądów grodzkich nie należą sprawy o przestępstwa, wymienione w kodeksie karnym 1932 r. w art. 151 § 2, 164 § 1, 215 § 2, 216 § 2, 217 § 2, 243 § 2 i w art. 255, jeżeli zniesławienie popełniono treścią druku, oraz o przestępstwa, które ustawy szczególne przekazują do właściwości sądów okręgowych.

Podczas gdy art. 16 rozszerza zasadniczą granicę rzeczowej właściwości sądów grodzkich, to art. 17 ścieśnia ją, gdyż wyklucza orzecznictwo tychże sądów:

1) w sprawach w art. 17 wyraźnie wymienionych tudzież

2) w sprawach, które ustawy szczególne, bądź już wydane, bądź w przyszłości wydać się mające, wyłączają z pod jurysdykcji sądów grodzkich np. sprawy o przestępstwa:

a) z art. 61 do 63 ustawy o ochronie prawa autorskiego z 29/3 1926 Dz. U. 48 poz. 286,

b) z art. 6, 9 i 10 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji z 2/8 1926 Dz. U. 56 poz. 467 z r. 1930,

c) z art. 22 rozp. Prez. R. P. z 13/12 1927 Dz. U. 115 poz. 980 o godłach, chorągwiach i pieczęciach państwowych i t. d.,

d) o zbrodnie i występki z rozp. Prez. R. P. o szpiegostwie i t. d. z 16/2 1928 Dz. U. 18 poz. 160,

e) z art. 119 do 126 i 129 rozp. Prez. R. P. o P. P. z 6/3 1928 w brzmieniu Dz. U. 5 poz. 27 z r. 1931,

f) z art. 74 i 75 rozp. Prez. R. P. o prawie lotniczem z 14/3 1928 Dz. U. 31 poz. 294,

g) z art. 160 do 167 rozp. Prez. R. P. o spółkach akcyjnych z 22/3 1928 Dz. U. 39 poz. 383,

h) z art. 27, 34, 114, 119 i 190 rozp. Prez. R. P. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych z 22/3 1928 Dz. U. 39 poz. 384,

i) z art. 69 do 76 i 79 rozp. Prez. R. P. z 22/3 1928 o Straży Granicznej (Dz. U. 37 poz. 349),

k) z art. 27 do 30, 31 ust. 2 i 35 ust. 1, 3, 4 rozp. Prez. R. P. z 22/3 1928 Dz. U. 36 poz. 343 o dozorze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku itd.

Art. 18.

Sąd grodzki wykonywa zlecone mu czynności śledcze w sprawach należących do właściwości sądów okręgowych.

Zob. art. 50, 261 § 2, 272, 346, 347 i 646 § 2; co do innych czynności sądów grodzkich zob. art. 246 § 2, 254, 542 § 1 i 562 § 2 kpk. oraz art. 13 usp., wedle którego sądy grodzkie są obowiązane spełniać poszczególne czynności na żądanie innych sądów (powszechnych i szczególnych) polskich, a także sądów zagranicznych na polecenie Ministra Sprawiedliwości.

Art. 19.

Sąd okręgowy rozpoznaje wszystkie sprawy nie należące do właściwości innych sądów.

1. **rozpoznaje** w składzie 3 sędziów, pomiędzy którymi zastępczo może zasiadać jeden sędzia grodzki, który jednak nie może przewodniczyć (art. 23 usp.); w sprawach o występki i wykroczenia orzeka jeden sędzia (zob. art. 381). Zob. art. 16 n. usp., § 34 n., 39 n. reg. og.

2. **nie należące do właściwości innych sądów.** Przez wyrażenie tej zasady, powtórzonej w art. 19 usp. zapobieżono możliwości, iżby jakaś sprawa zawisła w powietrzu, jako nie należąca do niczyjej właściwości (m. 126). Sądy okręgowe orzekają nadto w sprawach szczególnemi przepisami im przekazanych (art. 18 usp.) i tak np. w sprawach z art. 8 pw., z art. 622 kpk., w sprawach karno-skarbowych (zob. uw. 2 do art. 16). Zob. też art. 20 i 21 kpk. i art. 1 § 2 pkt. 4 pw.

Art. 20.

Sąd okręgowy rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń sądów grodzkich oraz zażalenia na czynności sędziego śledczego.

1. **rozpoznaje.** Zob. uw. 1 do art. 19.

2. **środki odwoławcze** t. j. zażalenie (art. 463 n.) i apelacje (art. 473 n.) a to także w sprawach kar. skarb. (art. 229 uks.). W sprawach osób nieletnich (art. 23) sędzia dla nieletnich, oczywiście nie ten, który rozpoznawał sprawę w I inst. (art. 41 § 1 lit. g), bierze udział w składzie sądu okręgowego, rozpoznającego środki odwoławcze od orzeczeń sądów grodzkich (art. 23 usp.).

Orzeczenie wydane przez sąd okręgowy, jako instancję odwoławczą, w sprawie, w której orzekać był powinien, jako sąd I instancji, jest nieważne (zob. O. 31/31 w uw. 4 do art. 13 wraz z uw. marg.). Taki proceder zmieniłby rodzaj instancji odwoławczej, gdyż od wyroku sądu okręgowego, jako odwoławcze-

go, dopuszczalną jest jedynie kasacja do S. N. (art. 504), podczas gdy od wyroku sądu okręgowego, jako sądu I instancji, dopuszczalną jest apelacja do Sądu Apelacyjnego (art. 473, 24).

O. 186/30: Art. 20 nie ma na myśli wyroków bezwzględnie nieważnych. Znaczy to, że jeżeli wyrok sądu grodzkiego jest bezwzględnie nieważny, t. j. w przypadkach w art. 501 lit. c) wymienionych, sąd okręgowy, jako odwoławczy, nie wdaje się w meritum sprawy, lecz w myśl tegoż art. uznaje zaskarżony wyrok, jako nieważny i przekazuje sprawę, komu należy (por. art. 520 i art. 14).

3. **od orzeczeń:** zob. art. 47.

4. **sądów grodzkich:** zob. art. 16 i 18.

5. **zażalenia na czynności sędziego śledczego:** zob. art. 269 § 4, 275 § 3, 276 § 3, 279.

Zob. też art. 468 i §§ 96 i 97 reg. kar.

Art. 21.

Środki odwoławcze od orzeczeń sądów grodzkich sąd okręgowy rozpoznaje w składzie jednego sędziego.

Postanowienie to wprowadziła nowela II.

Art. 22.

Sąd okręgowy z udziałem przysięgłych, jako sąd przysięgłych, rozpoznaje sprawy:

a) o przestępstwa, za które ustawa przepisuje karę śmierci lub bezterminowego pozbawienia wolności;

b) o przestępstwa, za które najniższy ustawowy wymiar kary wynosi dziesięć lat pozbawienia wolności;

c) o przestępstwa, które ustawa poczytuje za polityczne.

1. **Sąd okręgowy z udziałem przysięgłych** jako trybunał sądu przysięgłych, w składzie przewodniczącego, dwóch sędziów i 12 przysięgłych (art. 24 usp.).

2. Zob. art. 83 Konst. R. P., art. 399 n. i art. 3 §§ 1 i 2 pw.

Art. 23.

W okręgach, w których ustanowiono osobne sądy dla nieletnich, sąd ten rozpoznaje sprawy nieletnich, z wyjątkiem wskazanych w art. 632 § 2, bez względu na ogólne przepisy o właściwości rzeczowej.

1. **osobne sądy dla nieletnich:** zob. art. 4 i 55 usp., art. 614 n. kpk., art. 7 pw. i § 171 reg. og.

2. **bez względu na ogólne przepisy o właściwości rzeczowej** (art. 16 do 19) a więc bez względu na rodzaj przestępstwa oraz rodzaj i rozmiar kary ustawą zagrożonej (tak samo motywa do O. S. P. IX 265) **.

Zob. uw. 4 do art. 88.

Art. 24.

Sąd apelacyjny rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń sądów okręgowych, o ile ustawa inaczej nie stanowi, oraz orzeka w innych wypadkach wskazanych w niniejszym kodeksie.

1. **Sąd apelacyjny:** w gronie 3 sędziów; zob. art. 31 do 34 usp. i § 33 n. reg. og.

2. **środki odwoławcze** t. j. zażalenia i apelacje (art. 463 n. i 473 n.),

3. **od orzeczeń:** sądów okręgowych (art. 47 § 1), wydanych przez nie w pierwszej instancji (art. 19, 473),

4. **o ile ustawa inaczej nie stanowi:** Od wydanych przez sąd okręgowy w pierwszej instancji wyroków

w sprawach karno-administracyjnych (art. 504 i 511 lit. a) i karno-skarbowych służy tylko kasacja do S. N. (art. 504 i 511 kpk. oraz art. 229 uks.); tak samo od wyroków trybunału sądu przysięgłych (art. 451); zob. też art. 467, 649.

Apelacja nie służy także w przypadku art. 533, natomiast służy ona w przypadku art. 534 od wyroku, wydanego przez sąd, któremu S. N. sprawę przekazał.

5. **w innych wypadkach:** zob. art. 261 § 3, 464 § 2, 606, 630 i 655 § 1 oraz, jako sąd od sądu okręgowego bezpośrednio wyższy, w przypadkach z art. 35 § 1 i 46.

Art. 25.

Sąd Najwyższy jest instancją kasacyjną oraz orzeka w innych wypadkach wskazanych w niniejszym kodeksie.

1. **Sąd Najwyższy:** w składzie 3 sędziów (art. 39 usp.).

2. **jest instancją kasacyjną:** zob. uw. 4 do art. 24.

3. **w innych wypadkach:** zob. art. 28, 37 § 3, 40, 606 i 656.

Art. 26.

§ 1. Właściwy miejscowo jest przedewszystkiem sąd, w którego okręgu przestępstwo popełniono.

§ 2. Jeżeli przestępstwo popełniono w okręgu kilku sądów, właściwy jest ten z nich, w którym najpierw wszczęto postępowanie.

§ 3. Przestępstwo uważa się za popełnione w tem miejscu, gdzie wykonano działanie przestępne, albo gdzie skutek przestępny nastąpił lub według zamiaru sprawcy miał nastąpić.

§ 1. 1. Jestto t. zw. forum delicti commissi; ma ono pierwszeństwo przed wszystkiemi innemi sądami,

gdyż w regule tam znajdują się świadkowie i dowody rzeczowe (zob. art. 39 i O. S. P. III. 299), tam czyn wywołał największe wrażenie a temsamem także potrzebę expiacji za naruszenie porządku społecznego; stąd też temu sądowi należy odstąpić sprawę, jeśli on w chwili wszczęcia post. kar. jest znanym (arg. z art. 27 § 1).

§ 2. 2. Przepis ten daje wyraz zasadzie wyprzedzenia czyli prewencji. Jeżeli złodziej kradł w Warszawie, Poznaniu i Krakowie, właściwym będzie sąd w Krakowie, jeżeli tamże wszczęto postępowanie.

Przepis §-fu 2 mówi o wszczęciu postępowania wogóle, nie zaś o wszczęciu postępowania sądowego (art. 2 § 1); wszczęcie w danej miejscowości dochodzenia prokuratorskiego lub policyjnego (art. 244) będzie więc dostateczną dla danego sądu podstawą i legitymacją do rozpoznawania nietylko tej sprawy, ale także spraw, w związku z nią pozostających (art. 29 i 30).

§ 3. 3. Jeżeli czyn składał się z szeregu aktów wykonawczych lub jeśli dopiero ostatnia czynność nadaje czynowi cechę przestępstwa, miejscem popełnienia czynu jest miejsce, gdzie dokonano ostatniej czynności (np. miejsce użycia fałszywego dokumentu, gdzieindziej i przez inną osobę sfałszowanego); przy przestępstwach ciągłych jest niem miejsce dokonania któregokolwiek aktu karygodnego, np. przy ograniczeniu osobistej wolności każde miejsce, gdzie kolejno kogoś bezprawnie więziono.

Przepis § 3 odróżnia miejsce:

a) gdzie dokonano czynu (np. strzelano z miejsca X do osoby A),

b) gdzie nastąpił skutek (A. został ugodzony w miejscu Y) i

c) gdzie wedle zamiaru sprawcy skutek miał nastąpić (strzał chybił); miejsca X. Y. są na równi

miejscami czynu; rozumie się, że chodzi tu o miejsca, leżące na obszarze różnych sądów. Jeżeli natomiast w przypadku pod c) ugodzono strzałem osobę C. stojącą w miejscu Z., nie będzie ono miejscem czynu, bo sprawca nie miał zamiaru trafić osoby, a więc skutek nie miał nastąpić w miejscu Z.

Przepisowi §-fu 3 odpowiada przepis art. 3 § 2 kk., wedle którego te same kryterja są wymagane dla ocenienia, czy czyn popełniono na obszarze Państwa Polskiego a w następstwie, czy z tego tytułu można do danego czynu stosować ustawę polską.

Art. 27.

§ 1. Jeżeli w chwili wszczęcia postępowania nie można ustalić miejsca popełnienia przestępstwa, właściwy jest sąd, w którego okręgu:
a) przestępstwo wyszło najaw;
b) ujęto osobę podejrzaną;
c) osoba podejrzana mieszka;
zależnie od tego, w którym z tych sądów najpierw wszczęto postępowanie.

§ 2. Przepis § 1 ma odpowiednie zastosowanie, jeżeli przestępstwo, podlegające orzecznictwu sądów polskich, popełniono zagranicą.

§ 1. 1. **w chwili wszczęcia postępowania:** por. uw. 2 do art. 26.

2. **nie można ustalić.** Jestto warunek istotny; por. uw. 1 do art. 26.

3. **ujęto.** Ujęciem jest nietylko aresztowanie (art. 164), ale także schwytanie i przytrzymanie przez prokuratora, policję lub osobę prywatną (art. 166 i 167). Jeżeli np. kogoś ujęto w miejscowości A, w której niema sądu a która należy do okręgu sądowego N. a z powodu zasp śnieżnych, braku komunikacji i t. p. odstawiono go do sądu w B. i sąd w B. orzekł are-

sztowanie, natenczas dla rozpoznania sprawy właściwym będzie nie sąd w B., lecz sąd w N.

4. Sądy, wymienione w § 1 pod a) b) c) są na równi właściwe; o właściwości jednego z nich zadecyduje wyprzedzenie, podobnie jak w przypadku art. 26 § 2.

§ 2. 5. O tem, które przestępstwa popełnione zagranicą podlegają orzecznictwu sądów polskich, stanowią przepisy art. 4 do 10 kk., art. 3 W. i art. 3 uks.

Art. 28.

Jeżeli w chwili wszczęcia sprawy nie można ustalić właściwości sądu w myśl art. 26 i 27, Sąd Najwyższy postanawia, który sąd ma sprawę rozpoznawać.

1. **nie można ustalić.** Np. przestępstwo popełniono zagranicą lub na statku wodnym lub powietrznym polskim lub obcym albo wreszcie w miejscu, nie podlegającem żadnej władzy państwowej (art. 7 kk.).

2. **który sąd.** Jest to sąd z oznaczenia (der Gerichtsstand der Bestimmung), nie mający nic wspólnego z sądem delegowanym (art. 40), gdyż w razie delegacji sąd właściwy jest znanym. Oznaczenia sądu w przypadku art. 28 będzie się w regule domagał oskarżyciel, oskarżony zaś tylko wówczas, gdy zechce się oczyścić z zarzutu.

Art. 29.

Sąd właściwy dla sprawców przestępstwa jest również właściwy dla podżegaczy, pomocników oraz innych osób, których działanie przestępne pozostaje w ścisłym związku z działaniem sprawcy, jeżeli postępowanie przeciw nim toczy się jednocześnie.

1. **Sąd właściwy:** rzeczowo (art. 16 n.) i miejscowo (art. 26 do 28) np. jeśli dla sprawcy kradzieży rze-

czowo i miejscowo właściwym jest sąd okręgowy we Lwowie, dla pasera zaś byłby właściwym sąd grodzki w Krakowie, to dla obu właściwym będzie sąd okręgowy we Lwowie.

2. **dla sprawców przestępstwa.** Gdyby co do każdego z większej ilości sprawców w innym sądzie wszczęto postępowanie, zadecyduje o właściwości przepis art. 27 § 1. Jedynie i wyłącznie sąd dla sprawców właściwy staje się właściwym dla podżegaczy i t. d., nigdy zaś sąd dla podżegaczy i t. d. nie będzie właściwym dla sprawców.

3. **dla podżegaczy:** zob. art. 26 kk.

4. **dla pomocników:** zob. art. 27 kk.

5. **innych osób i t. d.** Określenie to obejmuje wszystkich, którzy czy to przed, czy też po czynie przestępnym dopuścili się przestępstwa w ścisłym związku z tymże czynem, ale tylko z czynem sprawcy (connexitas) względnie sprawców, nie zaś współwinnych etc.; jeśli więc np. ktoś rzecz zrabowaną ukradnie paserowi, który ją nabył od sprawcy rabunku, to dla złodzieja nie będzie właściwym sąd sprawcy rabunku.

6. **toczy się jednocześnie:** wyrażenie to jest bardzo ogólnikowe; nie jest więc wymaganem, by postępowanie karne rozpoczęło się równocześnie; wystarczy, że można przeciw wszystkim oskarżonym równocześnie rozpocząć rozprawę główną, (np. akt oskarżenia przeciw sprawcy uprawomocnił się, ale przed rozpoczęciem rozprawy głównej przeciw niemu zdołano prawomocnie oddać pod oskarżenie podżegacza, pomocnika i t. d.), albowiem celem art. 29 jest ułatwienie sądowi zorjentowania się w całe sprawie i zaoszczędzenie kilku odrębnych rozpraw (arg. ex art. 31 § 1). Dla osiągnięcia tego celu sąd może w powyższym przypadku umyślnie odroczyć rozprawę (art. 350) przeciw sprawcy, by móc ją przeprowadzić łącz-

nie ze sprawą pomocnika. Jeśli jedna z osób w art. 29 wymienionych, nie będąca sprawcą, odpowiada oprócz tego czynu za dalszy odrębny czyn, można będzie sprawę o ten dalszy czyn wyłączyć (art. 31 § 1) albo też i wspólnie ją traktować — chyba, że ten dalszy czyn rzeczowo należy do właściwości sądu wyższego rzędu (art. 13 § 1). O ile sprawcą byłby nieletni, sąd dla nieletnich (art. 23) nie będzie właściwym dla innych osób z art. 29.

Art. 30.

§ 1. Jeżeli tę samą osobę oskarżono o kilka przestępstw, a sprawy należą do właściwości różnych sądów tego samego rzędu, właściwy jest sąd, w którym najpierw wszczęto postępowanie.

§ 2. Jeżeli sprawy należą do właściwości sądów różnego rzędu, sprawę rozpoznaje sąd wyższego rzędu.

§ 1. 1. **o kilka przestępstw.** Chodzi tu o zbieg przestępstw wieloczynowy (art. 31 kk.), nie zaś o zbieg przepisów ustawy (art. 36 kk.).

2. **sądów tego samego rzędu:** zob. uw. 2 do art. 13.

3. **właściwy jest i t. d.** Rozstrzyga tu zatem zasada wyprzedzenia (art. 26 § 2 i 27 § 1).

Wszystkie zbiegające się przestępstwa należy w zasadzie rozpoznawać łącznie, chyba że:

a) jedno lub niektóre z tych przestępstw należą do właściwości władz skarbowych lub administracyjnych; zob. art. 137 § 2 uks. oraz art. 10 i 11 post. kar. adm. lub

b) sąd uznał za stosowne je wyłączyć (art. 31).

Mot. do O. S. P. VIII. 47: Osądzenie odrębne nie daje podstawy do kasacji, albowiem nie może ono wywrzeć dla oskarżonego szkodliwego wpływu, a to ze względu na przepis §-fu 265 austr. pk., który miałby zastosowanie w przypadku późniejszego osądzenia

za drugi czyn, jako popełniony przed wydaniem wyroku w niniejszej sprawie.

Orzeczenie to z 6 maja 1929 wydane odnośnie do b. zaboru austr. przed wejściem w życie kpk. ma znaczenie dla wszystkich trzech dzielnic ze względu na przepis art. 32 (zob. O. 83/31 w uw. 2 do art. 32).

Art. 31.

§ 1. Sąd właściwy w myśl art. 29 lub 30 może wyłączyć sprawę względem danego oskarżonego lub danego przestępstwa, jeżeli uzna, że odrębne jej rozpoznanie przyczyni się do uproszczenia lub przyspieszenia postępowania.

§ 2. Wyłączona sprawa przechodzi do sądu właściwego według zasad ogólnych.

§ 1. 1. O wyłączeniu decydują więc względy ekonomiki procesowej; może i powinien tu zaważyć na szali także wzgląd na skrócenie trwania tymczasowego aresztowania w myśl zasady, wyrażonej w art. 170 § 1 kpk. i w § 48 reg. kar.

§ 2. 2. **według zasad ogólnych** t. j. do sądu właściwego rzeczowo (art. 16, 17 i 19) tudzież miejscowo (art. 26 do 29).

Art. 32.

§ 1. Jeżeli przeciwko tej samej osobie z powodu kilku przestępstw zapadły prawomocne wyroki skazujące w różnych sądach, a w pierwszej instancji rozpoznawały sprawy sądy tego samego rzędu, natenczas ten z tych sądów, który wydał ostatni wyrok skazujący, wydaje wyrok orzekający karę łączną.

§ 2. Przy zbiegu wyroków sądów różnego rzędu o karze łącznej orzeka sąd okręgowy.

§ 3. W razie zbiegu wyroków sądu powszech-

nego i wojskowego, o karze łącznej orzeka ten z tych sądów, który wymierzył karę surowszą.

1. W zasadzie przestępca powinien być skazany jednym wyrokiem za wszystkie przestępstwa, które popełnił aż do chwili wyrokowania (art. 30 i arg. a contrario z art. 31); nie uwalnia go jednak od odpowiedzialności za każde przestępstwo zosobna i za wszystkie razem — okoliczność, że go za jedno z nich poprzód skazano (zob. art. 35 kk.).

Wyrażonej tu zasadzie dają wyraz przepisy art. 31 do 33 kk., wedle których przy jednoczesnem osądzeniu kilku przestępstw należy orzec karę za każde przestępstwo zosobna a następnie karę łączną w ramach, zakreślonych w art. 31 § 2 kk. Wyjątek zachodzi tylko w razie kary śmierci, obok której żadnej innej kary się nie wymierza (art. 33 § 2 kk.).

Wedle art. 35 kk. należy odpowiednio postępować, jeżeli sprawcę skazano kilkoma prawomocnemi wyrokami za przestępstwa, popełnione przed wydaniem przez sąd pierwszej instancji pierwszego z tych wyroków, niezależnie od tego, czy kara była wykonaną [1]).

Otóż kwestję kary łącznej, należącą do prawa materjalnego, normuje przepis art. 32 kpk. pod względem trybu postępowania i właściwości sądu, powołanego do wydania wyroku, orzekającego karę łączną.

2. **zapadły prawomocne wyroki skazujące.** Przesłanką jest tu, podobnie jak w przypadku art. 35 kk., prawomocność wszystkich wyroków skazujących; z wydaniem wyroku z art. 32 kpk. należy się więc wstrzymać aż do uprawomocnienia się ich wszystkich.

Zob. 0.150/32 w uw. 3 do art. 41.

---

[1]) Wszystkie ewentualności, mogące zajść w przypadkach z art. 35 kk. zob. Peiper: Komentarz do Kodeksu Karnego 1933, str. 157, 158.

3. **w różnych sądach:** przepis art. 32 należy analogicznie stosować także do kilku wyroków skazujących przez jeden i ten sam sąd wydanych, albowiem:

a) niema rozumnego powodu, dla którego wbrew przepisom ustawy materjalnej nie mianoby orzec kary łącznej, jeżeli kilka wyroków skazujących zapadło w tym samym sądzie,

b) **O. S. P. IX 371:** „Potrzeba wydania wyroku orzekającego karę łączną zajdzie wtedy, gdy poszczególne wyroki nie zastosowały się do przepisów obowiązującego na odnośnym obszarze prawa materjalnego, normujących wymiar kary w razie zbiegu przestępstw. Jeżeli zatem na obszarze b. zaboru austr. w poszczególnych wyrokach (chociażby tego samego sądu) przy wymiarze kary nie zastosowano jeszcze zasad §§ 34, 35 i 267 austr. kk. i § 265 austr. pk., Sąd właściwy w myśl art. 32 winien orzec potrzebną korekturę w osobnym wyroku dodatkowym“ [1]).

W motywach tego orzeczenia S. N. wypowiedział się w tym kierunku, że art. 30 jest umieszczonym w rozdziale o zakresie działania sądów, a ponieważ kwestja właściwości co do wyroków orzekających karę łączną może powstać jedynie wówczas, gdy poszczególne wyroki skazujące zapadły w różnych sądach, przeto tylko na ten wypadek zachodziła potrzeba wskazania sądu właściwego do wymierzenia kary łącznej. Jeżeli poszczególne wyroki wydał ten sam sąd, to on jest właściwym do orzeczenia kary łącznej; czy, wśród jakich warunków i w jaki sposób należy orzec o karze łącznej decydują przepisy prawa materjalnego, obowiązujące na odnośnym

[1]) Toż samo orzeczenie zamieszczono w O. 83/30 z tezą: „Przepis § 265 austr. pk. nie utracił mocy obowiązującej mimo wejścia w życie kpk. Jeżeli §-fu tego nie zastosowano przy wyrokowaniu, należy postąpić w myśl art. 32 kpk.“.

obszarze (Zob. §§ 34, 35 i 267 austr. kk., § 265 austr. pk., §§ 74 do 79 niem. kk. oraz art. 60 do 67 ros. kk. i art. 211 i 213 ros. proc. kar. — przyp. autora).

W sprawach o przestępstwa kar.-skarb. zbiegu przestępstw się nie uwzględnia i za każdy czyn wymierza się osobną karę (art. 22 uks.).

O. 25/32: 1) Tryb., przewidziany w art. 32 kpk. jest zbędny, jeżeli przy wyrokowaniu uwzględnia się odrazu karę poprzednio innym prawomocnym wyrokiem orzeczoną i odrazu orzeka karę łączną; takie postąpienie byłoby niedopuszczalne jedynie wówczas, gdyby temu stały na przeszkodzie przepisy o właściwości rzeczowej (§ 2 art. 32 k. p. k.).

2) Konieczność zastosowania art. 32 k. p. k. zachodziłaby natomiast wówczas, gdyby w tym samym sądzie uprawomocniły się dwa oddzielne wyroki, bez orzeczenia kary łącznej, mimo istnienia ich warunków.

3) Właściwość, określona w art. 32 k. p. k. nie przesądza, jakie dzielnicowe prawo materjalne ma być zastosowane przy określeniu kary łącznej.

4) W razie międzydzielnicowej kolizji materjalnych ustaw karnych należy w drodze wykładni uzupełnić luki, które powstają skutkiem braku ustawy o prawie karnem międzydzielnicowem.

5) Do przestępstwa, popełnionego w danej dzielnicy należy zastosować także w razie kolizji międzydzielnicowej tak część ogólną, jak i szczególną prawa danej dzielnicy; są jednakże konieczne pewne uzupełnienia, w szczególności usunięcie w drodze wykładni oczywistego braku normy międzydzielnicowej, zwłaszcza w dziedzinie międzydzielnicowego zbiegu przestępstw.

6) Zbieg przestępstw, z których jedne ulegają karze w myśl k. k. z r. 1903, inne w myśl k. k. z r. 1871 prowadzi do zastosowania przy oznaczeniu kary łącz-

nej tej ustawy dzielnicowej, według której wymierzono najsurowszą karę poszczególną; ustalenie stopnia surowości następuje przez odpowiednie wzajemne porównanie poszczególnych kar dzielnicowych; zasada ta stosuje się również przy przeliczeniu kary poszczególnej jednej dzielnicy na inny rodzaj kary innej dzielnicy przy sumowaniu kar w celu złączenia (art. 63 k. k. z r. 1903, § 21 k. k. z r. 1871).

7) Jeżeli przy zbiegu najsurowszą jest kara wymierzona według k. k. z r. 1871 (lub 1903), to także przepisy tego kodeksu (1871 lub 1903), dotyczące utworzenia kary łącznej mają zastosowanie do przestępstwa z k. k. z r. 1852, jeżeli osądzenie zbiegających się przestępstw następuje łącznie w jednem postępowaniu.

8) W razie zbiegu międzydzielnicowego i łącznego postępowania, jeżeli najsurowsza kara, na którą zasłużył winowajca, ma być orzeczona za przestępstwo z k. k. z r. 1852, to owa kara powinna być orzeczona z uwzględnieniem zbiegu, jako okoliczności obciążającej (§§ 34, 35, 267 k. k. z r. 1852) i obejmuje wszystkie w zbiegu będące i łącznie rozpoznane przestępstwa; nie potrzeba przy tem oznaczać kar poszczególnych za przestępstwa, oceniane według k. k. z r. 1871 lub 1903.

9) Jeżeli natomiast zachodzi wypadek odrębnego wyrokowania, to w razie zbiegu przestępstwa z k. k. z r. 1852 z przestępstwem z innego kodeksu dzielnicowego, kara orzeczona za przestępstwo z k. k. z r. 1852 nie ulega pochłonięciu przez karę łączną, lecz pozostaje karą samoistną; należy ową samoistną karę złagodzić w postępowaniu według art. 32 kpk., jeżeli przy jej wymierzeniu nie uwzględniono § 265 austr. proc. kar. z r. 1873, który to przepis, jako materjalny, nadal obowiązuje; powyższa zasada stosuje się bez względu na to, czy za przestępstwo z k. k. z r. 1852

skazano w osobnem postępowaniu przed osądzeniem przestępstw z innych kodeksów dzielnicowych, czy też po ich osądzeniu.

10) W wypadku, o którym mowa wyżej pod 9) kary poszczególne za zbiegające się przestępstwa z k. k. z r. 1871 i 1903 będą połączone (jak wyżej 6); utworzona w ten sposób w owej grupie zbiegających się przestępstw, kara łączna pozostanie samoistna, obok również samoistnej, najsurowszej kary, wymienionej za przestępstwo z k. k. z r. 1852.

11) Przy porównaniu surowości kar uwzględnić należy porządek („drabinę") kar, określenie stosunkowe ich surowości (art. 63 k. k. z r. 1903 i § 21 k. k. z r. 1871), dolegliwości z karą złączone, w szczególności czas trwania kary, jej skutki, kary dodatkowe, oraz okoliczność, jakiego rodzaju czyny danemi karami są zagrożone, w razie wątpliwości rozstrzyga zasada „in dubio mitius".

12) W myśl art. 48 przep. wprow. kpk., art. 32 kpk. ma być zastosowany do spraw, z których jedne osądzono według dawnego, inne według nowego prawa procesowego.

4. **ten z tych sądów:** pierwszej instancji.

5. **który wydał ostatni wyrok skazujący:** bez względu na to, który z wydanych wyroków wprzód się uprawomocnił.

6. **wydaje wyrok:** na rozprawie (art. 48).

7. **orzekający karę łączną.** Przeciw wyrokowi, orzekającemu karę łączną, służy apelacja (art. 473) i kasacja (art. 504). Jeżeli ostatni wyrok skazujący wydał trybunał sądu przysięgłych, to ten trybunał względnie sąd okręgowy orzeknie karę łączną, oczywiście bez udziału przysięgłych, gdyż ci o karze nie orzekają (por. art. 533 i 534); w wyroku należy wymienić poszczególne kary, składające się na karę łączną (O. S. P. VII 259 z 15/12 1927).

Jeżeli po orzeczeniu kary łącznej, zapadł nowy wyrok skazujący, należy ponownie orzec karę łączną.

O. 365/31: Przy tworzeniu nowej kary łącznej należy brać za podstawę kary, orzeczone w poszczególnych przypadkach, bez uwzględnienia poprzedniego ich złączenia i zastosowania amnestji.

Wedle motywów tego orzeczenia winien sąd w razie zbiegu przestępstwa, podlegającego amnestji z przestępstwem amnestji nie podlegającem — orzec karę łączną przy zastosowaniu §§ 74 do 79 niem. kk. i dopiero tak utworzoną karę łączną złagodzić na podstawie amnestji (postan. składu 7 sędziów Izby II S. N. z 20/12 1930 Zeszyt I z r. 1931 Nr. 13).

Jeżeli S. N. uchyli zawieszenie wykonania kary w myśl art. 21 przep. przech. do ros. kk., należy wydać wyrok łączny wedle art. 66 ros. kk.

O. z 18/2 1931 II. 1 K. 29/31 (Gaz. Sąd. Warsz. 1931 str. 494): Wymienienie w sentencji wyroku jedynie kary łącznej, z równoczesnem ustaleniem kar poszczególnych jedynie w uzasadnieniu wyroku, nie stanowi żadnego uchybienia.

W razie uchylenia części wyroku dotyczącej kary z powodu nieorzeczenia kary łącznej, należy przy ponownem wyrokowaniu orzec karę łączną na podstawie poprzednio ustalonych kar poszczególnych, bez samoistnego rozpatrzenia poszczególnych kar.

§ 2. 8. Przy zbiegu wyroków więcej sądów okręgowych z jednym lub więcej wyrokami sądów grodzkich, o karze łącznej orzeknie ten sąd okręgowy, który wydał ostatni wyrok skazujący (arg. z § 1 art. 32).

Osobiste stawiennictwo oskarżonego na rozprawie w przedmiocie kary łącznej nigdy nie jest obowiązkowe (art. 301 § 1).

§ 3. 9. Surowość kary ocenia się wedle rodzaju kary, jej trwania i skutków. Kara więzienia w b. za-

borze ros. zastępująca dom poprawy równa się karze więzienia w b. zaborze pruskim (O. S. P. VI 411). O pochłonieniu kary mniej surowej przez karę surowszą w post. kar.-admin. zob. art. 10 rozp. Prez. R. P. z 22/3 1928 Nr. 38, poz. 365 Dz. U.

Art. 33.

§ 1. Orzecznictwu polskich sądów karnych nie podlegają:

a) uwierzytelnieni w Polsce przedstawiciele dyplomatyczni państw obcych;

b) personel dyplomatyczny przedstawicielstwa;

c) członkowie rodzin osób, wymienionych pod lit. a) i b);

d) personel kancelaryjny przedstawicielstwa;

e) służba przedstawicieli, posiadająca obywatelstwo tego samego, co oni, państwa;

f) inne osoby, korzystające z prawa zakrajowości na mocy ustaw, umów lub ustalonych zwyczajów międzynarodowych.

§ 2. Przepis § 1 nie ma zastosowania do obywateli polskich i nie stoi na przeszkodzie stosowaniu retorsji.

§ 3. Sądy porozumiewają się z osobami, wymienionemi w § 1, za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości.

§ 2. 1. **nie ma zastosowania do obywateli polskich:** słowa te wprowadziła nowela I, odmawiając prawa zakrajowości obywatelom polskim, piastującym godności konsulów obcego państwa z prawem zastępowania tegoż państwa. Wyrażono w ten sposób zasadę, że obywatel polski zawsze podlega orzecznictwu sądów polskich (por. art. 101 § 1 kk.).

2. **nie stoi na przeszkodzie stosowaniu retorsji** w przypadku, gdy obce państwo w braku traktatu

lub wbrew traktatowi nie trzyma się zasady w art. 33 wyrażonej czy to wogóle, czy też co do pewnych osób w tymże artykule wskazanych.

Art. 34.

§ 1. Zarówno sąd z urzędu, jak i strony mogą podnosić kwestję niewłaściwości miejscowej w sądzie okręgowym do czasu uprawomocnienia się aktu oskarżenia, w sądzie grodzkim — do ukończenia przewodu sądowego w pierwszej instancji.

§ 2. Późniejsze podniesienie kwestji niewłaściwości miejscowej sądu jest nieważne.

1. **z urzędu:** por. art. 11 § 1.

2. **jak i strony:** oskarżyciel publiczny i prywatny, oskarżony i pokrzywdzony w postępowaniu przed sądem grodzkim (art. 67).

3. **kwestję.** Ustawa nie wymaga tu formalnego zarzutu (ekscepcji), wystarczy zakwestjonowanie właściwości t. j. zwrócenie (w jakiejkolwiek formie) uwagi sądu na to, że on jest niewłaściwy.

4. **niewłaściwości miejscowej** (art. 26 do 30), nie zaś rzeczowej (art. 16, 17, 19, 22), gdyż tę ostatnią można zawsze zarzucić, jak długo nie zapadło orzeczenie — wyjątek od tej zasady zawiera przepis art. 15 § 1.

O ile zapadło jednak orzeczenie mimo niewłaściwości rzeczowej, orzeczenie to jest z mocy prawa nieważne (art. 13 § 1).

Jeżeli strona podniosła zarzut niewłaściwości miejscowej słusznie i we właściwym, w art. 34 § 1 określonym czasie, następuje przekazanie sprawy właściwemu miejscowo sądowi (art. 11 § 1, 289 § 1); jeżeli zarzut odrzucono, stronie służy zażalenie (art. 11 § 3 i 289 § 2).

Jeżeli zażalenie to odrzucono, nie można już podnosić zarzutu niewłaściwości miejscowej, gdyż zaka-

zuje tego przepis art. 34 § 2; zarzut taki uważa się w tym przypadku jako niebyły.

Tyle co do zarzutu niewłaściwości miejscowej sądu pierwszej instancji; zarzut ten jest wykluczony co do Sądu Najwyższego, który jest jeden i jedyny co do całego państwa; zarzut ten mógłby jednak — abstrakcyjnie rzecz biorąc, gdyż praktycznie jestto omal wykluczone — słusznie być podniesiony odnośnie sądu odwoławczego, jeżeli np. przez pomyłkę wysłano akty z apelacją do niewłaściwego sądu odwoławczego. W tym przypadku wejdzie w zastosowanie przepis art. 11 § 2.

Niewłaściwość sądu odwoławczego może zajść i wówczas, jeżeli w toku procesu karnego przydzielono sąd I instancji od innego sądu okręgowego wzgl. apelacyjnego (art. 2 §§ 2 i 3 usp.); także i w tym wypadku sąd odwoławczy postąpi wedle art. 11 § 2, biorąc za podstawę dzień, z którym zmiana nastąpiła.

5. **do czasu uprawomocnienia się aktu oskarżenia** (art. 281); zarzut ten winien więc oskarżony podnieść najpóźniej w sprzeciwie od aktu oskarżenia (art. 286 i 287 lit. d), zaś powód cywilny, którego o wpłynięciu aktu oskarżenia zawiadomiono (art. 292 lit. b), winien zarzut ten podnieść najpóźniej w terminie, służącym oskarżonemu do wniesienia sprzeciwu przeciw aktowi oskarżenia (art. 286) względnie — jeżeli oskarżony wniósł sprzeciw — przed załatwieniem sprzeciwu.

Prezes, do którego wniesiono akt oskarżenia, może wedle art. 290 w związku z art. 287 lit. d) wnieść sprawę na posiedzenie niejawne przed zarządzeniem doręczenia aktu oskarżenia (art. 290 § 1); jeżeli prezes zarządził doręczenie aktu oskarżenia, a oskarżony sprzeciwu nie wniósł lub we wniesionym sprzeciwie nie zakwestjonował (zob.

powyż uw. 3) miejscowej właściwości sądu, kwestja miejscowej właściwości sądu jest definitywnie załatwioną i przesądzoną (art. 34 § 2).

6. **aż do ukończenia przewodu sądowego w pierwszej instancji,** nie zaś do „zamknięcia" przewodu sądowego (art. 351 i 355), zarzut zatem niewłaściwości sądu można podnieść jeszcze w czasie końcowych przemówień stron (art. 355 do 357 i 454). Niewłaściwość rzeczowa musi być w każdem stadjum badaną z urzędu.

Art. 35.

§ 1. Spory o właściwość między sądami równorzędnemi rozstrzyga ostatecznie sąd bezpośrednio przełożony nad sądem, który pierwszy wszczął spór.

§ 2. Orzeczenie sądu wyższego w przedmiocie właściwości wiąże sąd niższy, nawet należący do innego okręgu.

§ 1. 1. **między dwoma sądami równorzędnemi** także między dwoma sędziami śledczymi; jeżeli obaj należą do tego samego sądu okręgowego spór rozstrzygnie tenże sąd okręgowy; jeżeli zaś należą do różnych okręgów, rozstrzygnie go sąd apelacyjny (m. 135 i 137). Zob. uw. 1 do art. 2 i uw. 4 do art. 14.

2. **wszczął spór** (nie zaś „postępowanie"), a więc spór o właściwość sądu. Jest nim ten sąd, który twierdzi, że jest właściwym i chce odebrać sprawę innemu sądowi (spór kompetencyjny pozytywny), albo właściwość swą neguje (spór kompetencyjny negatywny) t. j. nie chce przyjąć odstąpionej mu sprawy (m. 336). Zob. art. 44 do 46 usp.

§ 2. 3. **wiąże sąd niższy i t. d.** Jest ono więc ostateczne i wyklucza ponowne kwestjonowanie właściwości przez strony wedle art. 34, bez względu na to, czy one spór o właściwość spowodowały, czy go nie

spowodowały. Z wyrażenia „orzeczenie sądu wyższego“ w § 2 wynika:

a) że sąd ten nie musi być identyczny z sądem bezpośrednio przełożonym nad sądem, który wszczął spór (§ 1),

b) że raz zapadłe orzeczenie sądu wyższego wyklucza dalsze spory o właściwość. O ile więc takie orzeczenie nastąpiło, sąd odrzuci je, jako niedopuszczalne.

Art. 36.

Jeżeli sąd wojskowy przekaże sprawę sądowi powszechnemu lub nie przyjmie sprawy przekazanej mu przez sąd powszechny, sprawę rozpoznaje sąd powszechny w zakresie prawa karnego powszechnego.

W obu przypadkach sąd wojskowy uznał się niewłaściwym.

Sąd powszechny odmówi rozpoznania przestępstw podpadających pod kodeks karny wojskowy.

Art. 37.

§ 1. Jeżeli sąd wojskowy zażąda odstąpienia mu sprawy rozpoznawczej przez sąd powszechny, lub odwrotnie, a sąd, od którego zażądano odstąpienia, na to się nie zgadza, wówczas sąd powszechny przedstawia rzecz wraz ze swoją opinją do decyzji sądu powszechnego drugiej instancji.

§ 2. Jeżeli sąd powszechny drugiej instancji również oświadczy się za właściwością sądu powszechnego, wówczas przedstawia rzecz wraz ze swoją opinją do decyzji Sądu Najwyższego.

§ 3. Jeżeli Sąd Najwyższy także oświadczy się za właściwością sądu powszechnego, to przesyła sprawę wraz ze swoją opinją Najwyższemu Sądowi Wojskowemu, a w razie niezgodności opinji

obu Sądów Najwyższych, sprawę rozstrzyga zespół z siedmiu osób, a mianowicie — z sześciu sędziów delegowanych w równej liczbie przez oba sądy, pod przewodnictwem kolejnem prezesów obu sądów. Decyzje zapadają na posiedzeniu niejawnem, według przepisów niniejszego kodeksu, po wysłuchaniu wniosków prokuratorów obu sądów.

§ 1. 1. **na to się nie zgadza,** a więc oba sądy arogują sobie właściwość (spór kompetencyjny pozytywny).

2. **do decyzji sądu powszechnego drugiej instancji** t. j. do sądu okręgowego lub apelacyjnego w miarę tego, czy sąd grodzki lub sąd okręgowy wszczął spór.

§ 3. 3. **pod przewodnictwem kolejnem prezesów obu sądów.** Który z nich ma na pierwszem posiedzeniu przewodniczyć, nie powiedziano; ponieważ wedle art. 86 h) usp. obaj prezesi mają stanowisko równorzędne, przeto decydować będzie czas spędzony na stanowisku prezesa, czas spędzony w tej samej lub wyższej grupie uposażenia, ogólny czas służby na stanowiskach sędziowskich, prokuratorskich lub referendarskich w Ministerstwie Sprawiedliwości i w Prokuraturze Generalnej R. P., wreszcie wiek (art. 68 usp.).

Gdyby wszystkie te warunki — co jest omal że wykluczonem — były u obu prezesów równe, porozumieją się oni między sobą co do przewodnictwa na pierwszem posiedzeniu, ewentualnie rozstrzygnie los.

4. **na posiedzeniu niejawnem:** art. 49 § 1.

5. **według przepisów niniejszego kodeksu:** zob. art. 50, 362 i 363.

6. **po wysłuchaniu i t. d.:** zob. art. 49 § 3.

Art. 38.

W toku sporu o właściwość każdy z sądów spór wiodących jest obowiązany spełniać w swoim zakresie działania wszelkie czynności niecierpiące zwłoki.

1. **każdy z sądów spór wiodących:** zob. art. 34, 36 i 37.

2. **spełniać.... wszelkie czynności niecierpiące zwłoki,** ażeby zapobiec ukryciu się oskarżonego i zatarciu śladów przestępstwa (m. 138). Por. art. 42 § 1, 243 §§ 1 i 2, 257 i 270 § 1.

3. **w swoim zakresie działania,** t. j. spełnić — odnośnie czynności niecierpiących zwłoki — te wszystkie funkcje i czynności, które w danym wypadku dany sąd spełniłby wzgl. powinienby spełnić, gdyby właściwość jego nie została zakwestjonowaną lub została już ustaloną.

Art. 39.

Jeżeli większość świadków, których należy wezwać na rozprawę, mieszka poza okręgiem sądu, w którym sprawa się toczy, a przytem w znacznej odległości od tego sądu, to sąd bezpośrednio przełożony nad sądem, w którym sprawa się toczy, może przekazać sprawę sądowi, w którego okręgu mieszka większość świadków.

1. **większość świadków:** chodzi tu więc o czysto matematyczne obliczenie.

2. **w znacznej odległości** (por. art. 109 i 340). Jestto pojęcie względne, zależne od okoliczności i rodzaju komunikacji np. 50 kilometrów koleją lub bitym gościńcem może przedstawiać się, jako mniejsza odległość niż 25 km. wśród gór, błota i t. d.

3. **sąd bezpośrednio przełożony,** t. j. dla sądów grodzkich sąd okręgowy, dla okręgowych sąd apelacyjny.

4. **może przekazać sądowi i t. d.** także położonemu poza swym okręgiem (O. 89/30), — a to w tym celu, ażeby oszczędzić straty czasu stronom i świadkom, tudzież kosztów Skarbowi Państwa (art. 572); nastąpi tu tylko zmiana właściwości miejscowej drogą delegacji innego równorzędnego sądu, właściwość rzeczowa pozostaje niezmieniona.

Art. 40.

Sąd Najwyższy władny jest na wniosek pierwszego prokuratora lub z inicjatywy sądu właściwego przekazać sprawę innemu sądowi równorzędnemu, jeżeli ze względu na zabezpieczenie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości zachodzi potrzeba wyjęcia sprawy z pod rozpoznania sądu miejscowo dla niej właściwego.

1. **Sąd Najwyższy:** zob. art. 35 do 43 usp. i regulamin z 1 grudnia 1932 Dz. U. 110, poz. 911 w dodatkach.

2. **pierwszego prokuratora:** zob. art. 233 § 1 usp. i regulamin urzędowania Prokuratury S. N. z 1 grudnia 1932 Dz. U. 110, poz. 912 w dodatkach.

3. **ze względu na zabezpieczenie wymiaru sprawiedliwości,** a więc w razie obawy, że opinja publiczna, nastrój sędziów lub przysięgłych, możliwość zaburzenia spokoju publicznego lub wogóle stosunki lokalne (O. S. P. II 655) w siedzibie sądu właściwego mogą mieć wpływ na postępowanie karne, a w szczególności na wyrokowanie. Podczas gdy delegacja z art. 39 polegała na względach oportunistycznych, delegacja z art. 40 opiera się na względach zasadniczych, a złożono ją w ręce najwyższej instancji sądowej, jako dającej największą rękojmię bezstronności i powagi (m. 139 i 140). Art. 40 nie wymaga wniosku (oświadczenia) stron; mogą one jednak dać inicjatywę do delegacji, zwracając się w tym wzglę-

dzie do sądu właściwego lub do pierwszego prokuratora przy S. N.[1]). Gdyby potrzeba delegacji ujawniła się podczas rozprawy głównej, sąd może odroczyć rozprawę (art. 350 § 1). Okoliczność, że prezes sądu jest w sprawie świadkiem, nie uzasadnia delegacji innego sądu (O. S. P. V 275).

Rozdział II.

Wyłączenie sędziego.

Przepisy tego rozdziału mają na celu zabezpieczenie bezstronnego wymiaru sprawiedliwości przez usunięcie sędziego, mogącego (moralnie lub materjalnie — przyp. autora) być zainteresowanym w wyniku sprawy, a ponadto uniknięcie konfliktów mogących powstać w jego sumieniu, gdyby interes jego lub osób mu bliskich przeciwstawiał się interesowi wymiaru sprawiedliwości (m. 141). Kpk. bardzo rygorystycznie przestrzega zasady usunięcia sędziego wedle art. 41 wyłączonego (iudex incapax, inhabilis), nie zaś sędziego możliwie uprzedzonego (iudex suspectus art. 44), albowiem wyrok, w którego wydaniu sędzia wedle art. 41 wyłączony brał udział, jest nieważnym (zob. uw. 3 do art. 1, dalej art. 501 c) i 520 kpk., tudzież art. 77 usp.; O. 411/31) **; poza wyrokowaniem jednak inne jego czynności nie są nieważne. Ale i prócz przypadków z art. 41 sędzia może się znaleźć w takiem położeniu, iż bezstronność jego może być zakwestjonowaną ze względu na jego stosunek do jednej ze stron (przyjaźń lub niesnaski, łączność interesów materjalnych i t. d.); ponieważ zaś nawet

[1]) Zgodnie z wyrażonym tu poglądem, Sąd Najwyższy w O. 4/30, zapadłem w pełnym składzie Izby II, nie uwzględnił wniosku oskarżonego o przekazanie sprawy innemu sądowi okręgowemu, ponieważ kpk. nie uprawnia stron do składania takiego wniosku, a S. N. nie widzi podstawy do przekazania z własnej inicjatywy.

sprawiedliwe orzeczenie mogłoby być przez strony i publiczność kwestjonowane, jeżeli wydał je sędzia podejrzany o stronność, a na tem ucierpiałaby powaga sądu, przeto kpk. dozwala sędziemu i stronom wyłączenia (art. 44), lecz do orzekania przez tego sędziego nie przywiązuje już tego znaczenia, co w przypadku z art. 41; wydany przezeń wyrok, a tem bardziej inne jego czynności nie są nieważne i ulegają kontroli tylko w drodze środków odwoławczych oraz ze strony władz nadzorczych (zob. art. 70 usp.). Sędzią w rozumieniu art. 41 do 45 jest nietylko sędzia orzekający, lecz także sędzia śledczy i sędzia z art. 254, 272, 346, 347 i t. d. Zob. uw. 1 do art. 2.

W interesie służby, powagi orzeczeń sądowych, tudzież celem zapobieżenia familjarnemu niejako załatwianiu spraw i podejrzeniom stron na tle bliskiego stosunku sędziów do siebie zrodzić się mogących, wydano przepisy art. 84 usp.; co do prokuratorów zob. art. 237 usp.

Przepis § 34 rozp. wyk. do uks. (rozp. Min. Skarbu i Spr. z 22 kwietnia 1932 Dz. U. 36, poz. 362) usuwa od przeprowadzenia śledztwa urzędnika, co do którego zachodzi podejrzenie, iż przestępstwo popełniono z powodu braku kontroli lub innego naruszenia obowiązków z jego strony — a w sprawach większej wagi także urzędnika, który w danej sprawie był imaczem.

Art. 41. 44

§ 1. Sędzia nie może brać udziału w prowadzeniu sprawy:

a) jeżeli sprawa dotyczy go bezpośrednio;

b) jeżeli jest małżonkiem oskarżyciela, pokrzywdzonego, oskarżonego, albo ich pełnomocnika lub obrońcy;

c) jeżeli jest krewnym lub powinowatym w linji prostej bez ograniczenia, a w linji bocz-

nej aż do stopnia między dziećmi rodzeństwa osób wymienionych pod lit. b), albo jeżeli jest związany z jedną z tych osób z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli;

d) jeżeli w tej samej sprawie był przesłuchany jako świadek lub biegły, albo jeżeli był świadkiem czynu, o który sprawa się toczy;

e) jeżeli brał udział w tej samej sprawie jako prokurator, obrońca, albo jako pełnomocnik oskarżyciela lub powoda cywilnego;

f) jeżeli w tej samej sprawie prowadził śledztwo;

g) jeżeli w niższej instancji brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia;

h) w razie uchylenia wyroku, jeżeli brał udział w jego wydaniu, o ile ustawa inaczej nie stanowi.

§ 2. Powody wyłączenia trwają nawet po ustaniu uzasadniającego je małżeństwa, przysposobienia, opieki lub kurateli.

§ 3. Przepisy § 1 i 2 mają zastosowanie również do przysięgłych.

1. **Sędzia:** także asesor sądowy, pełniący czynności sędziowskie (art. 260 § 2 usp.); co do protokólanta zob. art. 234, co do oskarżyciela publ. zob. art. 59.

2. **nie może brać udziału:** Jestto kategoryczny zakaz (ius cogens; zob. uwagi zamieszczone przed art. 41) — sędzia nie stosujący się do tego zakazu zaniedbuje wykonania swych obowiązków zgodnie z ustawami (art. 119 usp.) i odpowie za to dyscyplinarnie (art. 129 § 1 usp.).

3. **w prowadzeniu sprawy,** t. j. nie tylko w orzekaniu, ale wogóle w jakiejkolwiek czynności sądowej (z wyjątkiem czynności nie cierpiących zwłoki: art. 42 § 1); przyczyny wyłączenia są w art. 41 wyliczone taksatywnie.

Art. 41 wyłącza sędziego od udziału w orzekaniu, nie zaś w wykonaniu zleconych mu czynności (art. 50, 460) np. sędzia, który wydał wyrok w I instancji może przesłuchać potem świadka (O. S. N. z 14/1 1931 Nr. 1 K. 1244/30 w Głosie Sądownictwa 1931 str. 457)[1]).

O. 150/32: Postanowienia art. 41 stosują się również do postępowania przy wydawaniu wyroku orzekającego o karze łącznej; aczkolwiek bowiem wydanie wyroku, orzekającego karę łączną, nie jest połączone z gromadzeniem i sprawdzaniem materjału dowodowego, jednakże nie polega też na mechanicznem tylko łączeniu kar, gdyż sąd nietylko ustalić musi w zależności od oceny okoliczności faktycznych, na jakich zasadach ma się oprzeć wymiar łącznej kary, lecz uprawniony jest o wysokości łącznej kary decydować samoistnie z własnej oceny okoliczności faktycznych, ustalonych temi wyrokami, z których wydaje wyrok orzekający karę łączną (przyp. aut.: zob. art. 31 i 54 kk.).

4. (do § 1 lit. a): **bezpośrednio,** moralnie, czy materjalnie.

5. (do § 1 lit. c): **był przesłuchany,** nie zaś, jeśli go nie przesłuchano (np. dlatego, że okoliczność, którą ma stwierdzić, jest obojętną dla sprawy lub stanowi tajemnicę urzędową; zob. art. 103 § 1) albo

[1]) Z orzeczeniem tem trudno się pogodzić, gdyż jest ono niebezpiecznem dla schludności procesu. Argument, że art. 41 mówi o „orzekaniu, nie zaś o wykonaniu zleconych czynności" jest sprzeczny z brzmieniem tegoż art., który mówi o „prowadzeniu sprawy", a więc o wszelkich czynnościach sędziowskich. Nie da się pomyśleć, ażeby np. osoby, wymienione w art. 41 § 1 lit. a) b) uprawnione były — poza wypadkiem konieczności (art. 42 § 1) — słuchać świadka, przedsiębrać oględziny sądowe itd. Ale i w przypadku, przytoczonym w zakwestjonowanem orzeczeniu, sprawa nie jest tak prostą i nie można tu kierować się oportunizmem, albowiem sędzia, który wydał wyrok w I instancji mógłby mieć ambicję w zatwierdzeniu swego wyroku.

jeżeli **był świadkiem czynu,** choćby to nie było nikomu wiadomem, a więc nawet wówczas, jeżeli nie zawnioskowano jego przesłuchania i nie przesłuchano go. Wyjątek stanowi tylko spostrzeżenie przestępstwa w czasie urzędowania w przypadkach art. 310 i 311 kpk. oraz art. 60 do 64 usp. (t. zw. délits d'audience), bo inaczej sąd nie mógłby stosować represyj przeciw naruszeniu porządku posiedzeń sądowych (m. 142).

O. 104/31: Sędzia, który jako członek kompletu sądzącego, był świadkiem fałszywego zeznania świadka, nie może brać udziału w sądzeniu sprawy o to fałszywe zeznanie, niezależnie od tego, czy był wzywany i badany, jako świadek, czy też nie; Sąd Apelacyjny powinien był uchylić taki wyrok po myśli art. 501 lit. c), a skoro tego nie uczynił, należy uchylić wyrok Sądu Apelacyjnego, a to także co do współoskarżonego, który kasacji nie wnosił (art. 501 lit. d) i 517) [1]).

6. (do § 1 lit. f): **prowadził śledztwo,** albowiem sędzia śledczy może ulegać szczególnej sugestji i pokusie, on bowiem szczególnie narażony jest na ewentualny zarzut, że niczego nie wyśledził, że nie dotarł do źródła, że postąpił nieudolnie wówczas, gdy budowano fundament procesu, że zwichnął całą sprawę; sędziemu, który działa później, gdy materjał procesowy jest przeważnie zgromadzony i ustalony, taki zarzut nie grozi (mot. do O. 174/31).

7. (do § 1 lit. g): **O. 174/31** (uchwała całej Izby II): „Od wyrokowania w instancji odwoławczej **nie** jest wyłączony sędzia, który w niższej instancji prowadził rozprawę (jednoosobowo lub w kolegjum), jednakże, po częściowem przeprowadzeniu dowodów, rozprawę odroczył i w wydaniu wyroku już nie uczestniczył —

[1]) Współoskarżony był podżegaczem; S. N. orzekł, że chodzi co do niego o ten sam czyn, który popełnił sprawca, oskarżony o fałszywe zeznanie.

albowiem **przepisy o wyłączeniu sędziego, jako wyjątkowe, ulegają ścisłej wykładni".**

Tem mniej wyłączonym jest od sądzenia w wyższej instancji sędzia, który orzekał w sprawach mających pewną łączność z daną sprawą; może to jednak stanowić przyczynę wyłączenia z art. 44.

W art. 41 lit. g) chodzi o uczestniczenie w sądzie wyższej instancji w rozpoznawaniu zażalenia (art. 463 n.), apelacji (art. 473 n.), i kasacji (art. 504 n.) od orzeczenia, w którego wydaniu dotyczący sędzia brał udział; sędzia, który brał udział w załatwieniu sprzeciwu (art. 288), nie jest wyłączony od orzekania wyższej instancji w razie zaskarżenia wyroku, w którego wydaniu nie brał udziału; mimo to powinienby w takim przypadku sam się wyłączyć od orzekania co do apelacji wzgl. kasacji, jeżeli sprzeciw opierał się na przyczynach z art. 287 a), b), c), a te same przyczyny stanowią podstawę apelacji (art. 501 a), c), e) lub kasacji (art. 516 a), b), c). Sędzia, który wydał decyzję o umorzeniu sprawy z powodu braku znamion przestępstwa (art. 287 a) i 289 § 1), nie może, po uchyleniu postanowienia umarzającego (art. 289 § 2), zasiadać w zespole sądzącym (O. S. P. V. 27).

Sędzia orzekający nie jest wyłączony w przypadku z art. 533 § 2.

§ 2. 8. Mimo ustania tych stosunków może pozostać usposobienie dla dotyczących osób przychylne lub wrogie.

§ 3. 9. Zob. art. 410.

Art. 42.

§ 1. O przyczynie wyłączenia sędzia zawiadamia właściwy sąd i wstrzymuje się od udziału w sprawie, z wyjątkiem czynności niecierpiących zwłoki.

§ 2. Każda ze stron może zawiadomić sąd o przyczynie wyłączającej sędziego.

§ 1. 1. **właściwy sąd,** t. j. sąd rozpoznający daną sprawę, bez względu na to, czy dotyczący sędzia działa jako członek tego sądu (np. jako sędzia śledczy, art. 261 § 1) albo na wezwanie tegoż sądu np. art. 254, 272, 346, 347 kpk. i art. 13 usp. O ile w przypadkach z art. 251 i t. d. zwrócono się o pomoc do sądu składającego się z kilku sędziów, kierownik sądu może sprawę przydzielić innemu sędziemu.

§ 2. 2. **zawiadomić:** na piśmie lub protokólarnie art. 232; termin zawiadomienia nie zakreślono (inaczej art. 45).

Art. 43.

O wyłączeniu sędziego rozstrzyga sąd, w którym sprawa się toczy, a gdy chodzi o sędziego grodzkiego — sąd okręgowy.

1. **O wyłączeniu sędziego:** śledczego lub orzekającego.

2. **rozstrzyga.** Bez względu na to, czy wyłączenia dozwolono, czy odmówiono, zażalenia niema (art. 465) [1]); zob. jednak art. 501 lit. c) i 520.

Orzeczenie sądu następuje na posiedzeniu niejawnem (art. 49); zob. O. 354/31 ** w uw. 2 do art. 44 i uw. marg. do art. 44.

Art. 44.

Niezależnie od przyczyn wymienionych w art. 41, sąd właściwy w myśl art. 43 wyłącza sędziego na własne jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli pomiędzy nim a jedną ze stron zachodzi stosunek osobisty tego rodzaju, że mógłby wywołać wątpliwość co do jego bezstronności.

[1]) Zgodnie z tekstem: O. 115/30 **.

1. **sąd właściwy w myśl art. 41:** zob. uw. 1 do art. 42.

2. **na własne jego żądanie.** Sędzia nie powinien narzucać się, lecz sam się wyłączyć i odroczyć rozprawę (m. 144), jeżeli widzi, że jego bezstronność mogłaby być podaną w wątpliwość; powaga sądu i jego własna, wymagają nie tylko wewnętrznej bezstronności sędziego przy wydaniu orzeczenia, lecz także przestrzegania form na zewnątrz. Oświadczenia przewodniczącego złożone w granicach jego władzy dyskrecjonalnej nie uzasadniają jego wyłączenia (O. S. P. IV. 525).

O. 354/31: Wyłączenie sędziego zgłoszone w myśl art. 44 powinno być rozstrzygnięte bez udziału sędziego, którego wyłączenie w grę wchodzi i to na posiedzeniu niejawnem nawet wówczas, gdyby już rozpoczęto rozprawę [1]).

3. **jeżeli i t. d.** Warunek ten odnosi się zarówno do przypadku, jeżeli sędzia sam się wyłącza, jak i do przypadku, gdy wniosek o wyłączenie składa strona. Sąd może więc odmówić wyłączenia, choćby sędzia sam go żądał.

O. 167/32: Osobisty stosunek (art. 44) w przeciwstawieniu do czysto towarzyskiego, pojmować należy, jako taki życiowy stosunek pośredni lub bezpośredni, który znalazł wyraz w konkretnem wypowiedzeniu przez sędziego swojego poglądu na istotę ulegającej osądzeniu sprawy. Udział w komplecie sądzącym sędziego, który uprzednio uczestniczył w wydaniu wyroku dyscyplinarnego, dotyczącego tego samego stanu faktycznego i tego samego materjału dowodowego, obraża art. 44.

W bardzo pouczających motywach do powyższego

---

[1]) Z natury rzeczy toż samo tyczy się tembardziej wyłączenia wedle art. 41.

orzeczenia, S. N. ustala dwa rodzaje przyczyn wyłączenia, a to:

a) stosunek osobisty, polegający na przyjaźni lub niechęci, rozbieżności lub łączności interesów etc.

b) osobisty stosunek do sprawy danej osoby, polegający na tem, że sędzia wypowiedział już swoje zdanie na istotę danej sprawy.

Motyw ad b) popiera stanowisko, zajęte w uw. 7 do art. 41.

Art. 45.

§ 1. Wniosek strony o wyłączenie w myśl art. 44 należy zgłosić najpóźniej na trzy dni przed terminem wyznaczonym do rozprawy głównej.

§ 2. W sądzie grodzkim, jeżeli strony zawiadomiono o terminie rozprawy tak późno, że termin wskazany w § 1 nie może być zachowany, należy złożyć wniosek o wyłączenie najpóźniej przy rozpoczęciu rozprawy głównej.

§ 3. Późniejsze zgłoszenie wniosku jest nieważne.

§ 1. 1. **Wniosek strony.** Strona w interesie uwzględnienia swego wniosku winna przytoczyć i udowodnić, a co najmniej uprawdopodobnić przyczyny wyłączenia. Toż samo w zasadzie tyczy się i sędziego, który sam żąda swego wyłączenia. Pomiędzy obu wypadkami zachodzi jednak pewna różnica: stronę można podejrzywać o jakieś cele uboczne, łączące się z wnioskiem, natomiast co do sędziego podejrzenie takie w regule nie będzie mieć miejsca. W następstwie sędzia będzie miał łatwiejsze zadanie, jeżeli zechce się wyłączyć, aniżeli strona, która wnosi o wyłączenie.

2. Przepisów art. 45 nie można stosować w przypadkach z art. 41, jak to wynika z art. 501 lit. c) i 520.

Przepis § 1 dotyczy sądu okręgowego (zob. w § 2

słowa: „W sądzie grodzkim"), a choć mówi o rozprawie głównej (art. 325 n.) należy go — w braku odrębnego przepisu — analogicznie stosować do rozprawy apelacyjnej i kasacyjnej.

Kpk. zakreśla siedmiodniowy termin doręczenia wezwania do rozprawy głównej tylko co do oskarżonego (art. 293 § 1), nie zaś co do innych stron, a co do doręczenia wezwań do rozprawy apelacyjnej i kasacyjnej, nie zawiera wogóle żadnego przepisu, nawet i co do oskarżonego.

W razie niemożności zachowania terminu z art. 45 § 1 z powodu spóźnionego doręczenia wezwania do rozprawy głównej, apelacyjnej lub kasacyjnej, należy stosować analogicznie przepis art. 45 § 2.

Jeżeliby przyczyna wyłączenia z art. 44 powstała po upływie terminu z art. 45 § 1 lub 2, wskutek zaszłości w czasie toczącej się lub przerwanej w myśl art. 348 rozprawy (odroczoną rozprawę uważa się w myśl art. 350 za nową), należy wniosek o wyłączenie zgłosić natychmiast wzgl. przed najbliższą czynnością sędziego.

§ 2. 3. Najpóźniej przy rozpoczęciu rozprawy głównej (art. 325); odmienne, niż w §-fie 1, postanowienie co do terminu złożenia wniosku o wyłączenie w postępowaniu przed sądami grodzkiemi było konieczne ze względu na to, że przepis art. 293 § 1, jako niepowołany w art. 455, nie obowiązuje w postępowaniu przed temiż sądami.

§§ 1 i 2. 4. W przypadkach wyłączenia poza rozprawą, np. sędziego śledczego, sędziego wezwanego i t. d. (art. 254, 272, 346, 347 i t. d.), wniosek może być złożony każdego czasu; nie ma on oczywiście wpływu na czynności już dokonane.

Art. 46.

W razie wyłączenia całego sądu, sąd bezpośrednio wyższy przekazuje sprawę innemu sądowi równorzędnemu.

1. **sąd bezpośrednio wyższy:** zob. uw. 4 do art. 14.

2. **O. 13/32:** Wyłączenie całego sądu może nastąpić jedynie wówczas, gdy przyczyny wyłączenia z art. 41, lub 44 dotyczą indywidualnie wszystkich sędziów wchodzących w skład danego sądu, gdyż kpk. w ten właśnie sposób ustalił przyczyny wyłączenia.

Dowolne posądzenia właściwego sądu o uleganiu wpływom i nieprzestrzeganie ustaw nie uzasadniają wniosku o wyłączenie (O. S. P. II 628).

Rozdział III.

Orzeczenia i zarządzenia.

Wprowadzeniem nazw: orzeczenie, wyrok, postanowienie i zarządzenie postanowiła Komisja Kodyfikacyjna ujednostajnić różnolitą w tym względzie terminologję, szczególnie w b. ros. zaborze (m. 145); mimo to kpk. używa także nazwy „decyzja“ (art. 37 § 3) i „uchwała“ (przysięgłych: art. 448, 450, 453 i 533 oraz napis rozdziału VI. księgi VII).

Nakazy karne są postanowieniami (art. 31 pw.); zaś co do „poleceń“, „odezw“ i „poruczeń“ zob. §§ 6, 7 i 9 reg. og.

Art. 47.

§ 1. Sąd wydaje orzeczenia w postaci wyroków lub postanowień. Orzeczenie, którego ustawa nie nazywa wyrokiem, jest postanowieniem.

§ 2. W kwestjach, nie wymagających orzeczenia sądu, prezes sądu wydaje zarządzenia. W sądach, podzielonych na wydziały, zarządzenia wydaje przewodniczący wydziału.

§ 3. W sądzie grodzkim wszystkie orzeczenia i zarządzenia wydaje sędzia grodzki.

§ 1. 1. Postać, w której orzeczenie wydano, nie jest obojętną, albowiem od tego zależy rodzaj środka odwoławczego przeciw danemu orzeczeniu służącego; przeciw postanowieniom służy zażalenie, przeciw wyrokom apelacja względnie kasacja (art. 463 n., 473 n., 504 n.), co znów pociąga za sobą konsekwencje odnośnie do dopuszczalności jednej lub więcej instancyj, sposobu traktowania pisma odwoławczego i t. d.

Wyrok albo załatwia meritum sprawy, t. j. skazuje (art. 369), uniewinnia lub uwalnia od kary (art. 370) albo załatwia kasację (art. 529); każde inne orzeczenie jest postanowieniem; w formie postanowienia następuje więc umorzenie sprawy poza rozprawą (zob. uw. 3 do art. 3), zarządzenie rewizji (art. 150), zarządzenie środków zapobiegawczych (art. 164, 173 n. i 598), uwzględnienie zażalenia (art. 469), oddalenie kasacji (art. 524 a), b) i t. d.; zob. też uw. 2 do art. 317.

§ 2. 2. **prezes sądu** okręgowego, apelacyjnego i Najwyższego.

3. **wydaje zarządzenia:** są to albo kwestje o charakterze przeważnie niespornym lub nie przesądzającym rzeczy samej, które dla odciążenia kolegjum i przyspieszenia biegu sprawy poruczono prezesom (m. 146) np. art. 89, 285, 297, 300, 487 — albo też czynności o charakterze czysto administracyjnym np. art. 212, 292.

O. 5/30 (uchwała całej Izby II S. N.): Ogólne przepisy o zarządzeniach Prezesa Sądu rozciągają się i na Prezesa Sądu Najwyższego.

4. **przewodniczący wydziału.** Jestto zasada ogólna; ilekroć kpk. mówi o prezesie, powołanym jest do dotyczącego zarządzenia przewodniczący wydziału wzgl. Izby S. N.

W art. 47 i 285 do 303 mowa o prezesie sądu wzgl. przewodniczącym wydziału, natomiast w art. 304 n. mowa o przewodniczącym zespołu sądzącego.

5. **sędzia grodzki:** jednoosobowo; por. art. 21 i 381 § 1.

6. Co do formy orzeczeń zob. § 145 reg. kar.

Art. 48.

Wyrok może zapaść tylko na rozprawie.

Jestto zasadnicze i nader doniosłe postanowienie; wobec tego także wyrok apelacyjny, choć tylko zaskarżono wysokość lub rodzaj kary tudzież wyrok z art. 533 i wyrok orzekający karę łączną (art. 32 § 1) zapaść muszą na rozprawie.

Art. 49.

§ 1. Postanowienia zapadają albo na rozprawie albo na posiedzeniu niejawnem.

§ 2. Postanowienia na rozprawie zapadają po wysłuchaniu obecnych stron.

§ 3. Postanowienia poza rozprawą zapadają po wysłuchaniu ustnego lub odczytaniu pisemnego wniosku prokuratora. Postanowienia sędziego śledczego i sądu grodzkiego zapadają bez wysłuchania prokuratora, chyba że kodeks niniejszy inaczej stanowi lub prokurator wniosek swój złożył.

§ 1. 1. Posiedzenia niejawne mają na celu dokonanie rozmaitych czynności, dla których kpk. nie wymaga rozprawy np. art. 11 § 1, 43, 60 § 3, 77 § 2, 117 do 119, 121, 164, 173, 181, 288, 291, 298, 396, 490 § 2, 524, 611 i t. d.

§ 2. 2. Zob. art. 306 i 421; chodzi tu o zarządzenia kierownicze w toku rozprawy; oczywiście także

i przed wydaniem wyroku strony muszą być słuchane (art. 355 do 357, 431, 453, 499, 527).

O. 121/30: Uchybienia z § 2 art. 49 nie można zarzucać w kasacji, jeżeli oskarżony nie żądał udzielenia mu głosu w kwestji, treścią rzeczonego przepisu objętej, a więc godził się na załatwienie jej bez wypowiedzenia się z jego strony (art. 523), a także nie zarzucił tego uchybienia w wywodzie apelacyjnym (art. 522).

§ 3. 3. wniosku prokuratora. Wobec tego albo muszą mu akta być udzielone do oświadczenia się na piśmie przed posiedzeniem, albo należy go wysłuchać na posiedzeniu niejawnem. Prokurator może być obecnym przy naradzie i głosowaniu na posiedzeniach niejawnych, gdyż brak tu analogicznego postanowienia, jakie zawiera art. 359 co do narady sędziów nad wyrokiem. Prócz prokuratora żadna inna strona nie ma przystępu do posiedzeń niejawnych.

4. bez wysłuchania prokuratora: np. art. 266.

5. kodeks niniejszy inaczej stanowi np. art. 2, 267.

6. **prokurator wniosek złożył:** art. 261 lit. a), 266 § 2 i 3, 275.

Art. 50.

Jeżeli zachodzi potrzeba sprawdzenia okoliczności faktycznych celem wydania postanowienia na posiedzeniu niejawnem, sąd może delegować sędziego tegoż sądu albo miejscowo właściwego sędziego grodzkiego do przeprowadzenia odpowiednich czynności; świadka lub biegłego można przesłuchać pod przysięgą.

1. **Sąd może delegować** i t. d. Por. art. 346, 347.

2. Możność przesłuchania pod przysięgą zastrzeżono wyraźnie, gdyż przepisy art. 109 i 141 (powołującego się na art. 109) tudzież 254 d), e), odnoszą się tylko do śledztwa wzgl. dochodzenia. Zaprzysiężenie

może nastąpić nietylko z powodów w art. 109 i 254 d), e), wymienionych, ale i z innych ważnych powodów, gdyż art. 50 nie ogranicza sądu co do przyczyn zaprzysiężenia. Ponieważ art. 50 nie przepisuje, kto ma decydować o zaprzysiężeniu, przeto może je zlecić sąd wzywający albo też może go — oczywiście z ważnych powodów np. z powodów z art. 109 wskazanych, zarządzić sędzia wezwany.

Zob. § 9 reg. kar. i O. S. P. IX 534 we wstępnych uwagach przed art. 463.

Art. 51.

§ 1. Sąd nie ma obowiązku uzasadnienia postanowienia:

a) zarządzającego przeprowadzenie dowodu lub wezwanie kogoś do sądu;

b) uwzględniającego wniosek strony, któremu się inna strona nie sprzeciwiła.

§ 2. Inne orzeczenia sąd powinien uzasadniać, z wyjątkiem wypadków, w których ustawa wyraźnie go od tego zwalnia.

§ 1. 1. Odmowę przeprowadzenia dowodu należy zawsze uzasadnić, bez względu na to, czy odmowa nastąpiła przed rozprawą (art. 298 § 2 i 490 § 2), czy też na rozprawie.

2. Co do wezwań zob. np. art. 195, 291, 296, 299, 473.

3. Sprzeciwienie następuje w regule na rozprawie (zob. art. 306 § 1).

§ 2. 4. **Inne orzeczenia:** (art. 47) na rozprawie lub poza nią.

5. **sąd.** Zob. uw. 1 do art. 2.

6. **powinien uzasadniać.** Ma to zmusić sędziego do staranniejszego rozważania swych postanowień (m. 148), a także objaśnić stronę o zasadności postanowienia; uzasadnienie może odwieść stronę od za-

żaleń lub nowych wniosków po tej samej linji idących.

Obowiązek uzasadnienia jest zasadą i regułą, od której przewidziano dwa wyjątki, a to 1° wypadki w § 1 art. 51 przewidziane, 2° wypadki, w których szczegółowy przepis ustawy (art. 51 § 2) zwalnia sąd wyraźnie od uzasadnienia (zob. poniżej uw. 7).

I. Sąd obowiązany jest w szczególności uzasadnić odmówienie:

a) wnioskowi o zbadanie świadków (O. S. P. IX. 139);

b) wnioskowi o odczytanie orzeczenia S. N., którem poprzedni, w danej sprawie zapadły, wyrok uchylono i sprawę do ponownego rozpoznania przekazano (O. S. P. IX. 440);

c) opartemu na art. 110 lit. c) sprzeciwowi obrony co do zaprzysiężenia świadka (mot. do O. S. P. IX. 375);

d) wnioskowi o sprowadzenie aresztowanego oskarżonego (art. 495) na rozprawę apelacyjną (O. 41/30).

II. Pominięcie, bez formalnego uzasadnienia wniosków nie stanowczych, lecz tylko ewentualnych, jest wprawdzie uchybieniem, ale nie pociąga za sobą uchylenia wyroku wedle art. 515 (O. S. P. IX. 267) [1]).

---

[1]) Wedle motywów tego orzeczenia oskarżony pozostawił wezwanie świadków uznaniu sądu, natomiast wedle glosy przy tem orzeczeniu zamieszczonej oskarżony wnosił o uniewinnienie go na podstawie stanu aktów, ewentualnie o wezwanie świadków, co stawia sprawę w innem świetle. Kwestja ta wymaga dokładnego rozważenia i przedstawia mi się następująco:

a) Wniosek winien być zgłoszony we formie stanowczej; pozostawienie go ocenie sądu nie jest wnioskiem stanowczym i wnioskodawca nie może twierdzić, że jego wnioskowi odmówiono.

b) Wniosek ewentualny jest wnioskiem stanowczym, choć zgłoszonym na pewien wypadek; jeżeli — jak twierdzi glosa — oskarżony domagał się wezwania świadków na wypadek, iż

III. Nie jest uzasadnieniem po myśli art. 51 § 2:

a) powtórzenie słów ustawy (O. 70/30) np. „okoliczności, na które świadka powołano nie mogą mieć wpływu na orzeczenie o winie“ (O. 18/31);

b) „dowód jest bezprzedmiotowy“ (O. 77/30);

c) „teza jest nieistotną“ (O. 184/30);

d) „wniosek dotyczy „faktów nieistotnych“ (O. 159/31).

e) przytoczenie formuły ustawowej, użytej w art. 493 (O. 220/32).

IV. Sąd odmawiając wezwania świadków, obowiązany jest przytoczyć konkretne powody, które go skłoniły do uznania, iż zapowiedziane okoliczności nie mają wpływu na treść orzeczenia o winie; samo stwierdzenie, że okoliczności te nie mają wpływu, nie daje rękojmi, czy sąd należycie rozważył i ocenił

---

sąd nie uniewinni go rebus hic stantibus, to z chwilą, gdy sąd doszedł do przekonania, że dotychczasowy stan sprawy nie uzasadnia uniewinnienia, miał on przed sobą pozytywny i stanowczy wniosek o uzupełnienie rozprawy przez przesłuchanie dalszych świadków.

c) Wnioski ewentualne, dopuszczalne w powszechności w procesie cywilnym, są tem bardziej dopuszczalne w procesie karnym, gdzie zbadanie prawdy materjalnej jest pierwszorzędnym obowiązkiem sądu; uchylanie się od tego badania i to pod osłoną formalnych błędów oskarżonego nie da się pogodzić z obowiązkami ciążącemi na sądzie w zakresie procesu karnego.

Mając więc przed sobą wniosek o wezwanie świadków, choćby w tej formie zgłoszony, że oskarżony zostawia go w całej pełni uznaniu sądu, sąd powinien był w myśl art. 9 rozważyć doniosłość prowadzonego dowodu i dowód dopuścić, jeżeli teza dowodowa była stanowczą. Jeżeli zaś sąd a quo wbrew art. 9 odmówił dowodu doniosłego, jedynie z powodów formalnych, to dopuścił się uchybienia procesowego (art. 515).

Tak więc należało rozważyć, czy dowód, choć we wadliwej formie zawnioskowany, mógł w razie udania się, wywrzeć wpływ na treść wyroku (art. 515). Por. O. z 16/6 1930 K. 298/30 w uw. 2 do art. 9.

rzeczowe okoliczności i czy zasadny z nich wniosek wysnuł.

Zasadzie tej nie czyni zadość przesłanka, iż zapowiedziane okoliczności nie mogą mieć wpływu „w związku z danemi sprawy", bowiem sąd wyrokujący nie może przesądzać, czy zeznania świadków nie wniosą nowego światła do sprawy i nie przedstawią tak ważkich dowodów, które mogłyby zachwiać przekonanie sędziowskie, dlatego też takie przesądzenie zgóry zeznań świadków jest niedopuszczalne (O. 131/30).

Uzasadnienie odmowy tem, że sprawa jest już wyjaśnioną, przesądza okoliczności mające wpływ na wynik sprawy i jest niedopuszczalne (O. 120/30).

Ustawa nie zna świadków uprzywilejowanych, których zeznań nie wolno obalać przez innych świadków (O. 126/30).

Zob. O. 200/31 przy art. 106.

V. Odmowne postanowienie przeprowadzenia dowodu musi być uzasadnione na rozprawie; późniejsze uzasadnienie odmowy, zamieszczone w wyroku, uchybienia nie naprawia (O. 65/31).

VI. Pominięcie bez należytego uzasadnienia wniosku dowodowego ze świadków nie mogło mieć wpływu na treść wyroku i nie uzasadnia jego uchylenia (art. 515), jeżeli sąd uznał za ustaloną tę okoliczność, dla której stwierdzenia powołano świadków (O. 26/31).

7. **zwalnia:** np. art. 229, 378 § 1, 470, 570 § 2; domniemane cofnięcie wniosku dowodowego zob. O. 23/32 przy art. 349.

Art. 52.

O ile przepis szczególny nie stanowi inaczej, sąd oznajmia swoje orzeczenia, zapadłe na rozprawie, przez ogłoszenie ustne, zapadłe zaś poza roz-

prawą — bądź przez ogłoszenie ustne, bądź przez doręczenie odpisu.

Należy odróżnić ogłoszenie od oznajmienia, a mianowicie:

a) Każde orzeczenie (art. 47 § 1), czy to na rozprawie, czy też poza rozprawą zapadłe, rodzi dopiero wówczas skutki prawne, jeżeli je stronom o z n a j m i o n o.

b) Odnośnie do orzeczeń na rozprawie zapadłych oznajmienie ich w zasadzie i regule następuje przez ogłoszenie ich na rozprawie; ogłoszenie to obowiązuje także strony nieobecne, jeżeli im wezwanie doręczono lub jeżeli same zawiniły niedoręczenie wezwania (art. 205); kpk. karze w ten sposób zaniedbanie pilności (diligencji) procesowej — toteż bieg terminu do założenia środków odwoławczych poczyna się z chwilą ogłoszenia orzeczenia (art. 223, 225).

Od zasady, że ogłoszenie orzeczenia na rozprawie jest zarazem oznajmieniem go, kpk. czyni wyjątek tylko co do wyroków i to jedynie na korzyść oskarżonego w przypadkach art. 394, 502; w obu tych przypadkach termin do wniesienia środka odwoławczego biegnie dla oskarżonego od chwili doręczenia mu odpisu wyroku.

Mimo prawidłowego oznajmienia wyroku przez jego ogłoszenie, nastąpić musi doręczenie jego odpisu, jeżeli strona w przepisanym terminie zgłosiła środek odwoławczy (art. 378 § 1 i 2, 489).

c) Co do orzeczeń poza rozprawą zapadłych — a mogą to być li tylko postanowienia (art. 49) — przepis art. 52 pozostawia sądowi swobodę, czy zechce wezwać stronę i postanowienie jej ogłosić, czy też doręczyć jej odpis postanowienia.

d) Żądanie strony, by jej wydano odpis orzeczenia (art. 217 § 1 i 2) nie ma najmniejszego związku z kwestją prawidłowości oznajmienia (ogłoszenia).

O. 327/31: W myśl art. 52 sąd I instancji winien doręczyć stronie odpis orzeczenia instancji odwoławczej, gdy ta postanowienia swego nie doręczyła. Zob. § 142 reg. kar.

Art. 53.

§ 1. Oczywiste omyłki pisarskie w orzeczeniu lub zarządzeniu można każdego czasu sprostować.

§ 2. Postanowienie sprostowania podpisuje się w ten sam sposób, jak akt ulegający sprostowaniu.

§ 3. Na postanowienie zarządzające sprostowanie służy zażalenie.

§ 1. 1. **Oczywiste omyłki pisarskie.** Por. art. 240, 241 i 519.

Mot. do O. 220/31: Jeżeli ustawa pozwala prostować omyłki w orzeczeniach i zarządzeniach, to tembardziej nie istnieje żadna prawna, ani logiczna przeszkoda do poprawienia omyłki uskutecznionej przez stronę w przekazie pocztowym (strona, wysyłając kaucję kasacyjną przekazem pocztowym, wymieniła mylne nazwisko wysyłającego). Zob. O. przy art. 380).

2. **w orzeczeniu lub zarządzeniu:** zob. art. 47 § 1 i 2.

3. Inne zmiany mogą nastąpić tylko wskutek założenia środka odwoławczego t. j. zażalenia, apelacji lub kasacji (art. 463 n., 473 n., 504 n.). Zmiany wyroku dokonać może tylko sąd wyższy; co do postanowień, to zażalenie przeciw nim wniesione może uwzględnić także sąd, który je wydał (art. 469 § 1). Orzeczenia i zarządzenia, mające charakter kierowniczy, może sąd każdego czasu zmienić, np. kolejność przesłuchania świadków, kolejność przemówień, zmianę w osobie znawcy, odstąpienie od dopuszczonego dowodu i t. p.

§ 3. 4. Zob. art. 463.

KSIĘGA II.

Strony, obrońcy i pełnomocnicy.

Oprócz sędziów, przysięgłych i władz, świadków, biegłych i tłumaczy, występują w procesie:

1) strony; są niemi: prokurator, oskarżyciel publiczny, prywatny, pokrzywdzony, powód cywilny, tudzież oskarżony, będący podmiotem, a nie, jak w procesie inkwizycyjnym, przedmiotem procesu; zob. uw. do art. 335.

Kpk. dopuszcza pokrzywdzonego, jako powoda cywilnego, do dochodzenia w procesie karnym roszczeń majątkowych, wynikłych z przestępstwa przeciw samemu tylko oskarżonemu (art. 74), nie zaś przeciw osobom trzecim, które za szkodę przestępstwem zrządzoną odpowiadają wedle prawa cywilnego (zob. O. 199/31 i 226/31 w uw. do art. 60) — z wyjątkiem procesu kar. skarb., w którym jako strona występować może t. zw. odpowiedzialny (art. 216 uks.);

2) pełnomocnicy i obrońcy stron;

3) ustawowi zastępcy stron (zob. np. art. 62, 476;

4) osoby trzecie, domagające się wydania im pewnych przedmiotów (art. 152 § 1, 372), tudzież osoby, od których żąda się wydania pewnych rzeczy (art. 154 § 1), wreszcie

5) odpowiedzialny w post. kar. skarb. (art. 216 uks.) i

6) osoby, składające porękę lub kaucję za oskarżonego (art. 175 n. i 620 § 2). Osoby pod 4, 5 i 6 wymienione nie są stronami i nie mają praw strony, służy im tylko ograniczone prawo bronienia swoich interesów.

Rozdział I.

Oskarżyciel publiczny.

Art. 54.

Oskarżyciel publiczny w zakresie ścigania przestępstw jest przedstawicielem władzy państwowej.

„Oskarżyciel publiczny". Zob. art. 58 i 60 kpk. i art. 231 usp.; ma on monopol oskarżenia w sprawach o przestępstwa, ścigane z urzędu (mot. do O. 70/31) z wyjątkiem wypadków, przewidzianych w art. 67.

Art. 55.

Oskarżyciel publiczny jest obowiązany wnosić i popierać oskarżenie w sprawach o przestępstwa ścigane z urzędu.

Obowiązek w art. tym wyrażony spełnić winien oskarżyciel publiczny z urzędu, chyba, że dla ścigania danego przestępstwa wymaganym jest wniosek pokrzywdzonego, albo też upoważnienie lub zarządzenie władzy (zob. uw. 4 do art. 2); obowiązek ścigania odnosi się do każdego przestępcy, bez różnicy jego stanowiska, osoby i t. d. (zasada legalności w ściganiu). Zob. art. 244 i § 52 reg. prok.

Art. 56.

Przestępstwa, których dochodzenie i ściganie są zależne od wniosku pokrzywdzonego, stają się z chwilą złożenia wniosku przestępstwami ściganemi z urzędu.

1. **zależne od wniosku pokrzywdzonego.** Zob. uw. 4 do art. 2.

2. **z urzędu:** także więc i do tych przestępstw odnoszą się przepisy art. 61, 459 § 1 i 498.

Ponieważ art. 56 nie wskazuje, komu wniosek ma być złożony, a art. 11 pw. przepisuje jedynie, kiedy oskarżyciel przedstawić ma wniosek pokrzywdzonego sądowi, przeto okólnikiem Min. Spr. z 15/10 1929 Nr. 1504/I. U./29 (dz. urzęd. Min. Spr. 1929 Nr. 20, str. 284 n.) udzielono sądom następującego pouczenia:

a) Wniosek wzgl. upoważnienie można złożyć bądź sądowi, bądź oskarżycielowi.

b) Art. 11 pw. wskazuje ostateczne terminy przedstawienia sądowi wniosku pokrzywdzonego lub jego upoważnienia (pod rygorem umorzenia postępowania: przyp. autora).

c) Przed upływem terminów z art. 11 pw. przedstawienie sądowi wniosku lub upoważnienia nie jest obowiązkowe; wniosek czy upoważnienie muszą istnieć, lecz o ile ich sądowi nie przedstawiono, sąd musi poprzestać na oświadczeniu oskarżyciela publicznego, że je otrzymał. Dotyczy to w szczególności wszczęcia śledztwa, a także przesłuchania sądowego podejrzanego (art. 254) i zaaresztowania go (art. 171) w toku dochodzenia.

d) Co do przesłuchania sądowego podejrzanego i zaaresztowania w toku dochodzenia należałoby przyjąć, że są one dopuszczalne także przed złożeniem wniosku czy upoważnienia (choćby tylko oskarżycielowi), jeżeli przyjmiemy, że dochodzenie wogóle jest przedtem dopuszczalne, choćby tylko w granicach konieczności. Akty powyższe choć sądowe są bowiem częścią czynności „w toku dochodzenia“ (napis nad art. 254). Oczywiście w razie zaaresztowania przed wnioskiem lub upoważnieniem, oskarżyciel publiczny jak najwcześniej postara się o decyzję co do wniosku lub upoważnienia, nie dopuszczając niepotrzebnej zwłoki, a w przeciwnym razie spowoduje uchylenie aresztu.

3. Zmiany, wywołane wejściem w życie kodeksu karnego z dniem 1 września 1932, normuje art. 23 przep. wprow. kod. kar.[1]).

Art. 57.

Oskarżycielem publicznym przed wszystkiemi sądami jest prokurator.

1. **przed wszystkiemi sądami** a więc:

a) przed sądami okręgowemi, jako sądami I instancji;

b) przed sądami okręgowemi, jako odwoławczemi i to choćby do nich doszła sprawa w drodze apelacji założonej przez oskarżyciela posiłkowego (O. 176/30);

c) przed sądami okręgowemi, jako karno-skarbowemi (art. 153 § 4 i 223 uks.) i karno administracyjnemi (art. 643 kpk.);

d) przed sądami apelacyjnemi i

e) przed sądami grodzkiemi (art. 58 § 1).

Natomiast przed Sądem Najwyższym prokurator nie występuje, jako oskarżyciel publiczny, lecz składa wnioski, jako strażnik ustawy (art. 528 i 538 kpk., art. 77 i 231 usp.).

Zob. art. 54, 55, 71 kpk. i art. 11 § 2 pw.

2. **prokurator.** Naczelnym prokuratorem jest minister sprawiedliwości (art. 232 usp.); przy S. N. są czynni: pierwszy prokurator, prokuratorowie i wiceprokuratorowie Sądu N.; przy sądach apelacyjnych prokuratorowie i wiceprokuratorowie apelacyjni;

---

[1]) Art. ten opiewa: Art. 23 § 1. W trybie oskarżenia prywatnego i na wniosek są ścigane przestępstwa, co do których takiego oskarżenia lub wniosku wymaga kodeks karny, albo co do których ustawy szczególne zawierają lub zawierały przepisy o takim trybie ścigania.

§ 2. Sprawa, wszczęta przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia przez właściwego według dotychczasowych przepisów oskarżyciela, toczy się do końca w tym samym trybie.

przy sądach okręgowych prokuratorowie, wiceprokuratorowie i podprokuratorowie okręgowi (art. 233 § 1 usp.); minister sprawiedliwości może ustanowić przy poszczególnych sądach grodzkich prokuratorów okręgowych (art. 232 § 2 usp.). Przełożony urzędu prokuratorskiego może przedsiębrać osobiście czynności, należące do zakresu działania prokuratury, we wszystkich sądach podlegającego mu okręgu lub wykonywanie ich zlecać podwładnym (art. 234 usp.; t. zw. ius devolutionis ac substitutionis, t. j. prawo usunięcia podwładnego prokuratora i podstawienia innego w jego miejsce).

Co do organizacji prokuratury zob. art. 231 do 254 usp. oraz regulamin dla prokuratur (§§ 10 do 16).

Co do zakresu działania prokuratury przy wykonaniu kary zob. art. 540 kpk. i § 91 do 93 reg. prok.

Art. 58.

§ 1. Oskarżycielami publicznymi przed sądami grodzkiemi są:

a) policja państwowa,

b) ponadto inne organa administracji w granicach zakreślonych przez poszczególne ustawy.

§ 2. Przepis powyższy nie ma zastosowania, o ile prokurator sam działa.

§ 1. 1. **Przed sądami grodzkiemi.** Przed nowelą I wstęp art. 58 brzmiał: „W sprawach przed sądami grodzkiemi", co dało powód do wątpliwości, czy władze w art. 58 § 1 wskazane i inne nie są uprawnione do występywania przed wszystkiemi instancjami, jeżeli dana sprawa należy do właściwości sądów grodzkich (art. 16). Uchwałą całej Izby II z 1/5 1931 O. 173/31 orzeczono, że art. 58 ma na myśli działanie organów w nim wymienionych jedynie przed sądem grodzkim; nadto zaś art. 1 l. 3 noweli I skreślił we wstę-

pie art. 58 kpk. słowa: „W sprawach". Wobec tego legitymacja władz w art. 58 § 1 wymienionych i innych trwa tylko tak długo, jak długo sprawa znajduje się w sądzie grodzkim, a więc rozciąga się także na zapowiedzenie i wywód apelacji (mot. do O. 182/31).

2. **policja państwowa.** Zob. uw. 5 do art. 8 oraz art. 20 i 42 pw.

O. 182/31: Akt oskarżenia może być wniesiony nietylko przez komendę powiatową, lecz i przez komisarjat i posterunek, które nie mają obowiązku wykazywać się przed sądem specjalną delegacją od Komendy powiatowej, w skład której wchodzą i której służbowo są podporządkowane; w motywach tego orzeczenia powołano art. 17 rozp. Prez. R. P. o Policji Państwowej z 6/3 1928 Dz. U. 28, poz. 257 oraz §§ 156, 157 okólnika Min. Sprawiedliwości Nr. 1493/1 U/29 (dz. urzęd. tegoż Min. Nr. 14/29).

O. 301/31: Policja Państwowa jest uprawnioną do popierania na rozprawie w sądach grodzkich oskarżenia, wniesionego przez organa administracyjne, zamiast lub obok tych organów.

3. **inne organy administracji itd.** Zob. art. 223 i 224 uks., art. 10 i 42 pw. oraz §§ 88 i 89 reg. prok.

O. 62/32 (w składzie siedmiu sędziów): Uprawnienia z lit. b) § 1 art. 56 nie rozciągają się na władze przemysłowe I instancji, o których mowa w art. 131 prawa przemysłowego.

O. z 3/6 1931 II 1 K. 480/31 (w Gaz. sąd. warsz. str. 532/31): Inspektor pracy nie jest upoważniony w sądzie odwoławczym zapowiedzieć kasację.

I.

Rozp. Min. Sprawiedl. z 28 czerwca 1929 (Dz. U. 48, poz. 395) o właściwości organów administracji do wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądami grodzkiemi.

§ 1. Poza wypadkami przewidzianemi w poszczególnych ustawach, właściwemi do wnoszenia i popierania oskarżenia

przed sądami grodzkiemi — obok lub zamiast policji państwowej — są:

A) Władze administracji ogólnej — w sprawach o przestępstwa przewidziane:

1) w § 6 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Handlu z dnia 17 września 1883 r. o rozgraniczeniu uprawnień między aptekami a handlami materjałów i podobnemi rodzajami przemysłu (Dz. u. p. austr. Nr. 152) w brzmieniu nadanem rozporządzeniem z dnia 17 czerwca 1886 r. (Dz. u. p. austr. Nr. 97);

2) w rozporządzeniu cesarskiem z dnia 22 października 1901 r. o obrocie środkami leczniczemi (Dz. U. Rzeszy, str. 380);

3) w art. 364 rosyjskiej ustawy lekarskiej (Zb. praw. wyd. 1905 r., t. XIII);

4) w art. 19 i 23 ustawy z dnia 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej, w brzmieniu ustawy z dnia 5 sierpnia 1922 r. (Dz. U. R. P. 69, poz. 618);

5) w art. 6 ustawy z dnia 1 lipca 1921 r. o uprawnieniach do wykonywania czynności felczerskich (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 396);

6) w przepisach wydanych na podstawie ustawy z dnia 31 maja 1921 r. o nadzorze nad kotłami parowemi (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 303);

7) w art. 8 ustawy z dnia 22 czerwca 1923 r. o substancjach i przetworach odurzających (Dz. U. R. P. Nr. 72, poz. 559);

8) w art. 7 ustawy z dnia 6 maja 1924 r. o pomocy państwowej na odbudowę budynków zniszczonych lub uszkodzonych na skutek działań wojennych (Dz. U. R. P. Nr. 49, poz. 492);

9) w art. 19 ustawy z dnia 15 lipca 1925 r. o mierniczych przysięgłych (Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr. 46, poz. 454);

10) w art. 16 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach (Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 465);

11) w art. 100, 101 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 sierpnia 1927 r. o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych (Dz. U. R. P. Nr. 77, poz. 673);

12) w art. 78 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1927 r. o prawie łowieckiem (Dz. U. R. P. Nr. 110, poz. 934), popełnione na terenach lasów, nie będących własnością lub pod zarządem Państwa;

13) w art. 22 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grudnia 1927 r. o granicach Państwa (Dz. U. R. P. Nr. 117, poz. 996);

14) w art. 403 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr. 23, poz. 202);

15) w art. 24 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 309);

16) w art. 17 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o rozgraniczeniu nieruchomości ziemskich przy przebudowie ustroju rolnego (Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 319);

17) w art. 32, 33, 34, 36, 37 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o nadzorze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 343);

18) w art. 31 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 361);

B) Władze skarbowe — w sprawach o przestępstwa przewidziane:

1) w art. 112, 113, 114, 115 ustawy z dnia 29 października 1920 r. o spółdzielniach (Dz. U. R. P. Nr. 111, poz. 733) w brzmieniu ustalonem w punktach 21, 22, 23 art. 1 ustawy z dnia 4 grudnia 1923 r. w przedmiocie częściowej zmiany ustawy z dnia 29 października 1920 r. o spółdzielniach (Dz. U. R. P. Nr. 135, poz. 1119);

2) w § 6 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 czerwca 1924 r. o lichwie pieniężnej (Dz. U. R. P. Nr. 56, poz. 573);

3) w art. 96, 97, 98 ustawy o podatku dochodowym w brzmieniu ustalonem rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 30 kwietnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 58, poz. 411);

4) w art. 96, 105, 106, 107 ustawy z dnia 15 lipca 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym (Dz. U. R. P. Nr. 79, poz. 550);

5) w art. 100, 101, 102, 103, 104 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26 stycznia 1928 r. o kontroli ubezpieczeń (Dz. U. R. P. Nr. 9, poz. 64).

C) Dyrekcje Lasów Państwowych i Nadleśnictwa — w sprawach o przestępstwa, popełnione w lasach państwowych lub będących pod zarządem Państwa, a przewidziane:

1) w art. 624—634 kodeksu karnego 1903 r.;

2) w art. 78 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1927 r. o prawie łowieckiem (Dz. U. R. P. Nr. 110, poz. 934).

D) Dyrekcje Kolei Państwowych — w sprawach o przestępstwa przewidziane:

1) w art. 145—152, 155, 164 ogólnej ustawy rosyjskich kolei żelaznych;

2) w przepisach Ministra Komunikacji, wydawanych na podstawie art. 4 pkt. 7, 8, 9 ustawy z dnia 12 czerwca 1924 r. o zakresie działania Ministra Kolei Żelaznych i o organizacji urzędów kolejowych (Dz. U. R. P. Nr. 57, poz. 580), a dotyczących prowadzenia i bezpieczeństwa ruchu, utrzymania kolei i porządku na kolejach, wydawania regulaminów przewozowych i ustalania taryf na kolejach.

E) Organy Urzędu Emigracyjnego — w sprawach o przestępstwa przewidziane w art. 58, 59, 60, 61 ust. 1, 62, 63, 64 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 października 1927 r. o emigracji (Dz. U. R. P. Nr. 89, poz. 799).

F) Urzędy Ziemskie — w sprawach o przestępstwa przewidziane:

1) w art. 42 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 lutego 1927 r. o zniesieniu służebności w województwie kieleckiem, lubelskiem, łódzkiem, warszawskiem i w zachodniej części województwa białostockiego (Dz. U. R. P. Nr. 10, poz. 74);

2) w art. 46 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 lutego 1927 r. o zniesieniu służebności w województwie wołyńskiem, poleskiem, nowogródzkiem, wileńskiem i we wschodniej części województwa białostockiego (Dz. U. R. P. Nr. 10, poz. 75).

G) Dyrekcje Poczt i Telegrafów — w sprawach o przestępstwa przewidziane w art. 28—32 ustawy z dnia 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie (Dz. U. R. P. Nr. 58, poz. 584).

Wedle rozp. Min. Spr. z 13 kwietnia 1932 Dz. U. 37 poz. 381 organy administracji uprawnione są do wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądami grodzkiemi w sprawach z ustawy o kradzieżach leśnych z 15 kwietnia 1878 (Zb. u. pr. str. 222) oraz z ustawy o policji polnej i leśnej (Zb. u. pr. str. 230).

II.

Okólnik Min. Sprawiedliwości z 30 czerwca 1929 Nr. 1485/I U, 29 (Dz. urz. Min. Spr. Nr. 13/29) w sprawie właściwości organów administracji do wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądami grodzkiemi.

Kodeks postępowania karnego przekazał czynności oskarżycielskie w postępowaniu przed sądami grodzkiemi w zasa-

dzie policji państwowej, innym zaś organom administracji tylko w granicach zakreślonych przez poszczególne ustawy (art. 56 § 1 kpk.). Celem przystosowania obowiązującego ustawodawstwa administracyjnego do nowego stanu rzeczy, wytworzonego wymaganiem ustawowego uprawnienia dla innych poza policją organów administracji, przepisy wprowadzające kodeks postępowania karnego (art. 10) upoważniły Ministra Sprawiedliwości do określenia w porozumieniu z właściwymii ministrami, które organa i w jakich granicach są właściwe do wnoszenia i popierania oskarżenia na zasadzie art. 56 § 1 lit. b) kpk. W wykonaniu tego upoważnienia, Minister Sprawiedliwości wydał rozporządzenie dnia 28 czerwca br., w którem wskazał organa administracji właściwe do wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądami grodzkiemi w określonych wypadkach pogwałcenia niektórych przepisów administracyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 48, poz. 395).

Powołane rozporządzenie wymienia jedynie te wypadki, w których organa administracji nie posiadały dotąd uprawnień oskarżycielskich, przyznanych im wyraźnym przepisem poszczególnej ustawy, natomiast pomija te wszystkie wypadki, w których z mocy wyraźnego przepisu poszczególnej ustawy określony organ administracji otrzymał już uprawnienia oskarżycielskie w postępowaniu przed sądami grodzkiemi. Tego rodzaju uprawnienia różnych organów administracyjnych do oskarżania przed sądami grodzkiemi przewidziane są w niektórych obowiązujących ustawach. Tak więc np. w dekrecie o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (jednolity tekst w Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr. 72, poz. 661) prawo oskarżania przed sądami grodzkiemi w sprawach z art. 23 tego dekretu przyznane zostało przedstawicielom urzędu miar (art. 27); w myśl art. 5 pkt. c) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 lipca 1927 r. o inspekcji pracy (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 590) inspekcje pracy mają prawo oskarżać we wszystkich sprawach o przekroczenie przepisów o ochronie pracy, jako to: a) art. 18 ustawy z dnia 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. z 1920 r. Nr. 2, poz. 7) w brzmieniu ustawy z dnia 26 września 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 88, poz. 789); b) art. 10 ustawy z dnia 16 maja 1922 r. o urlopach dla pracowników zatrudnionych w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. Nr. 40, poz. 334); c) art. 17 ustawy z dnia 2 lipca 1924 r. w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet (Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 636); d) art. 7 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 18 maja 1927 r. o kaucjach składanych w związku z umową o pracę (Dz. U. R. P. Nr. 46, poz. 409); e) art. 8 w związku z art. 12, art. 15 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 czerwca 1927 r. w sprawie produkcji, przy-

wozu i używania bieli ołowianej, siarczanu ołowiu oraz innych związków ołowiu (Dz. U. R. P. Nr. 62, poz. 544); f) art. 28 ust. 1, 29 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 lipca 1927 r., o inspekcji pracy (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 590); g) art. 13 w związku z art. 14 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 sierpnia 1927 r. o zapobieganiu chorobom zawodowym i ich zwalczaniu (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 676); h) art. 52 i 53 w związku z art. 55 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 323); i) art. 60 i 61 w związku z art. 64 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o umowie o pracę robotników (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 324); j) art. 5 w związku z art. 7 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o bezpieczeństwie i higjenie pracy (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 325).

Podając powyższe wyjaśnienia do wiadomości sądów, zwracam nadto uwagę na konieczność wykazania się przez przedstawiciela upoważnionego organu administracji, przybywającego do sądu w charakterze oskarżyciela publicznego, bądź specjalnem pełnomocnictwem dla danej sprawy, bądź pełnomocnictwem ogólnem do oskarżania w imieniu danej władzy, bądź wreszcie zawiadomieniem danej władzy o rozprawie.

§ 2. 4. Przepis §-fu 2 zapobiega kolizjom między prokuratorem a innemi władzami (Mogilnicki w Gaz. sąd. warsz. 1929, str. 564).

O. 4/31 (uchwała całej Izby II): Przez wyrażenie „o ile prokurator sam działa“ należy rozumieć, że prokurator usuwa innego oskarżyciela publicznego od tych wszystkich poszczególnych czynności procesowych, które sam spełnia. W szczególności policja może zakładać środki odwoławcze od orzeczenia sądu grodzkiego, zapadłego w sprawie, w której oskarżenie wniósł prokurator, czynności zaś policji polegały tylko na popieraniu tego oskarżenia.

Inny oskarżyciel publiczny jest z reguły osobą urzędową, w sferze procesu karnego podporządkowaną prokuratorowi (zob. § 89 reg. prok.), nie występuje on więc obok prokuratora, jak oskarżyciel prywatny i pokrzywdzony (art. 67 i 73). Jeżeli prokurator ze względu na szczególną wagę sprawy ze-

chce sam popierać oskarżenie, popieranie oskarżenia przez innego oskarżyciela publicznego odpada. Jeżeli prokurator wniesie oskarżenie nie zastrzegając sobie popierania go (§ 103 reg. kar. i § 86 reg. prok.), wówczas popierać je może policja (zob. art. 42 pw.); tak samo jeżeli prokurator zastrzegłszy sobie popieranie oskarżenia na pierwszej już lub którejkolwiek dalszej rozprawie nie zgłosił się. Możliwem jest także, że prokurator będzie popierał oskarżenie i zapowie apelację, a wywód apelacji wniesie na jego polecenie policja (art. 8 § 2: przyp. aut.); odwrotnie prokurator może w sprawie popieranej przez policję założyć i wywieść apelację (mot. do O. 4/31).

O. 87/30: Przed sądami grodzkiemi może policja państwowa zakładać apelacje, jeżeli prokurator sam nie działa.

Co do zawiadomienia o rozprawie zob. §§ 98 do 103 reg. kar.

Wedle art. 222 i 223 uks. prokurator i pełnomocnik władzy skarbowej występują obok siebie, lecz od siebie niezależnie; podobnie w post. kar. adm. (art. 643); inspektorzy pracy wszczynają i popierają, jako oskarżyciele, postępowanie karne o wykroczenia przeciw ustawie o pracy w przemyśle (art. 11 dekretu z 3/1 1919, poz. 90 dn.).

Art. 59.

§ 1. Oskarżyciel publiczny, co do którego zachodzi jedna z okoliczności, wskazanych w art. 41 pod lit. a), b), c), d), lub który brał udział w sprawie jako sędzia lub obrońca, powinien się wyłączyć i zawiadomić o tem swego bezpośredniego zwierzchnika.

§ 2. O przyczynie wyłączającej oskarżyciela publicznego każda ze stron może zawiadomić jego bezpośredniego zwierzchnika, który, skoro uzna,

że przyczyna taka zachodzi, wyznacza innego oskarżyciela.

§ 3. Czynność dokonana przez oskarżyciela publicznego, który powinien się był wyłączyć, nie jest z tego powodu nieważna.

§ 1. 1. Osoby w art. 41 pod a), b), c), wymienione, tudzież obrońcę z pomiędzy osób w art. 41 a) wymienionych wyłączono, gdyż występowanie ich, jako oskarżycieli publicznych mogłoby zagrażać interesom oskarżenia, a nadto osoby te wprowadzić w kolizję wewnętrzną i ściągnąć na nie zarzut stronności. Osoby w art. 39 d) wskazane wyłączono dla wyświetlenia prawdy materjalnej, gdyż świadka lub biegłego nie można lub trudno zastąpić kim innym, natomiast funkcję oskarżyciela publicznego spełnić może inny oskarżyciel publiczny. Wyłączono dalej sędziego tak śledczego, jak i orzekającego, gdyż mogli sobie o oskarżeniu wyrobić zdanie ujemne; nie wyłączono zaś powoda cywilnego i pełnomocnika oskarżyciela dla braku kolizji ich interesów z interesami oskarżenia (m. 154). Zob. art. 250 usp.

Terminu wyłączenia się i zawiadomienia zwierzchnika nie zakreślono.

§ 2. 2. Ratio legis: gdyż w prawach oskarżonego nie nastąpiła żadna zmiana, skoro o winie nie orzeka oskarżyciel publiczny, lecz sąd (m. 154).

Art. 60.

§ 1. Oskarżyciel publiczny może już w toku dochodzenia złożyć wniosek o zabezpieczenie grożącej oskarżonemu kary pieniężnej lub konfiskaty sposobami, wskazanemi w ustawie postępowania cywilnego dla zabezpieczenia powództwa.

§ 2. Przepis § 1 ma odpowiednie zastosowanie do zabezpieczenia na mieniu osób odpowiedzialnych majątkowo za oskarżonego.

§ 3. W przedmiocie zabezpieczenia rozstrzyga na posiedzeniu niejawnem sąd karny, do którego właściwości sprawa należy.

§ 4. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

§ 1. 1. **Oskarżyciel publiczny,** nie zaś pokrzywdzony, gdyż tenże ostatni nie występuje z roszczeniami majątkowemi; co do zabezpieczenia roszczeń powa cywilnego zob. art. 77.

2. **już w toku dochodzenia** (art. 244), a tembardziej w każdem późniejszem stadjum postępowania.

3. **kary pieniężnej lub konfiskaty,** nie zaś kosztów sądowych lub roszczeń Skarbu Państwa; w post. kar. sk. (art. 150 i 218 uks.) zabezpieczenie (zob. art. 837 i dal. kpc.) obejmuje kary pieniężne, koszty sądowe i uszczuplone należytości; co do powództwa cywilnego zob. art. 77.

4. Wedle m. 154 i 155 celem tego art. jest wprawdzie tylko uniemożliwienie oskarżonemu rozmyślnego uchylenia się od wykonania wyroku po jego uprawomocnieniu się; ponadto jednak zapobiega on także skutkom przypadkowej utraty majątku oskarżonego w toku postępowania karnego np. wskutek aresztowania, utraty kredytu i t. d. Przedmioty ulegające konfiskacie można ująć także drogą rewizji (art. 142 § 1). Co do wysokości sumy, która ma być zabezpieczoną i przedmiotów, na których zabezpieczenia dozwolić należy, sąd orzeknie wedle przepisów ustawy postępowania cywilnego; sąd umiarkuje przesadną sumę zabezpieczenia, tudzież nie dozwoli zabezpieczenia na objektach w większej ilości, niż tego rzeczywista potrzeba wymaga oraz chroni w ten sposób oskarżonego od odebrania mu dyspozycji całym majątkiem i idącej za tem kompletnej ruiny majątkowej jego i jego rodziny. Ograniczenie sumy zabezpieczeniowej jest wykluczone, jeżeli w postępowaniu

kar. skarb. władza skarbowa przedkłada swe orzeczenie, choćby nieprawomocne (art. 150 uks.).

§ 2. 5. zob. art. 33 do 39, 150 i 221 uks.

O. 226/31: Kpk. nie zna „cywilnie odpowiedzialnego" jako pozwanego w procesie adhezyjnym (tak samo O. 199/31). Jeżeli cywilnie odpowiedzialny wziął udział w procesie karnym, broniąc się przeciw wytoczonemu powództwu cywilnemu, należy mu przyznać prawo założenia apelacji i kasacji. Powództwo cywilne przeciw cywilnie odpowiedzialnemu należy umorzyć także w instancji kasacyjnej po uchyleniu odnośnej części wyroku; jednakże bezwzględna nieważność wyroku (art. 12 i 13) nie zachodzi.

§ 3. 6. **sąd karny, do którego właściwości sprawa należy,** nie zaś w którym sprawa się toczy, ponieważ zabezpieczenie może być już żądane w toku dochodzeń (art. 244), kiedy sprawa jeszcze nie przeszła do sądu (m. 176). Zob. uw. 2 do art. 2.

§ 4. 7. Zażalenie (art. 463) jest tu dopuszczalne ze względu na ważność sprawy; zob. powyż uw. 4.

Art. 61.

Odstąpienie oskarżyciela publicznego od oskarżenia po wniesieniu aktu oskarżenia nie wiąże sądu.

1. **po wniesieniu aktu oskarżenia** (art. 280) względnie po wniesieniu uzupełnionego aktu oskarżenia (art. 285); mowa tu o wyraźnem odstąpieniu, co do niejawienia się na rozprawie zob. uw. do art. 328.

2. **nie wiąże sądu.** Sąd nie jest zatem obowiązany umorzyć sprawę (art. 3); rozważy on, czy odstąpienie jest dostatecznie uzasadnione ze względów prawnych lub faktycznych (brak poszlak), a stwierdziwszy to sprawę umorzy, w przeciwnym zaś razie prowadzi sprawę dalej (O. 235/32).**

Jeżeli odstąpienie nastąpiło przed rozprawą główną, prezes wniesie tę sprawę, jako przekraczającą zakres jego władzy, na posiedzenie niejawne (art. 291 ustęp końc.), natomiast na rozprawie załatwi sprawę zespół sądzący wzgl. sędzia grodzki (art. 47) wzgl. jednostkowy (art. 381). Przed wniesieniem aktu oskarżenia umorzenie dochodzenia następuje wedle art. 248, umorzenie zaś śledztwa wedle art. 275.

Art. 61 zawiera poważne ograniczenie zasady skargowości, podobnie jak art. 9 (zob. tamże).

O. 235/32: ** 1) W razie odstąpienia oskarżyciela publicznego od oskarżenia po wniesieniu aktu oskarżenia, należy postępowanie umorzyć dopiero po sprawdzeniu zasadności odstąpienia; w razie bezpodstawności odstąpienia należy orzec o winie i odpowiedzialności oskarżonego.

2) Prokurator, który odstąpił od oskarżenia, może założyć apelację na niekorzyść oskarżonego, natomiast zrzeczenie się oskarżenia na rozprawie apelacyjnej pozbawia go prawa kasacji, albowiem zrzeczeniem się tem, prokurator wyraża zgodę na wszystkie uchybienia, jakie zaszły w sprawie (art. 523). Nie przeczy temu O. 116/31, wedle którego S. N. odmówił prawa do kasacji prokuratorowi, który po udzieleniu mu głosu celem wygłoszenia wywodów, odstąpił od oskarżenia, a sąd oskarżonego uniewinnił, bo prokurator nie miał podstawy prawnej do zgłaszania kasacji na niekorzyść oskarżonego, uniewinnienie bowiem nie obraziło w niczem jego praw.

Rozdział II.

Pokrzywdzony.

I. Art. 62 określa kogo należy uważać za pokrzywdzonego; art. 63 do 66 określają, kto uprawnionym jest do wykonywania praw za pokrzywdzonego, o ile

tenże ostatni nie jest osobą fizyczną pełnoletnią lub o ile zmarł.

Prawa procesowe pokrzywdzonego unormowane są w art. 67; dotyczą one wyłącznie postępowania w sprawach należących do właściwości sądów grodzkich; w postępowaniu przed sądami okręgowemi pokrzywdzony nie jest i nie może być stroną, może on jedynie drogą zażaleń spowodować ściganie przestępstwa przez prokuratora, o czem będzie mowa przy art. 248, 275 i 464.

II. Skarga pokrzywdzonego jest skargą publiczną, nie zaś prywatną, gdyż przesłanką jej jest istnienie przestępstwa ściganego z urzędu. Pokrzywdzony ściga cały czyn, a nie samą tylko obrazę własnych praw (mot. do uchwały całej Izby II z dnia 14 lutego 1931 O. 70/30).

Art. 62.

Za pokrzywdzonego uważa się osobę, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone.

1. **dobro prawne.** Może ono mieć charakter materjalny (np. uszkodzenie osoby lub rzeczy, naruszenie prawa majątkowego), albo charakter nie materjalny (cześć, wolność, zagrożenie komuś przestępstwem lub usiłowanie przestępstwa, oczywiście, o ile ze zagrożenia względnie usiłowania nie wynikła szkoda materjalna); może jednak być i tak, że naruszono dobro natury niematerjalnej, a stąd wynikła szkoda materjalna (np. zniesławiony stracił kredyt lub klientelę); w ostatnim przypadku do skargi z art. 62 uprawnia samo już zniesławienie, a szkoda materjalna stąd wynikła uzasadnia dochodzenie jej w drodze pk.; oskarżyciel prywatny może wówczas wytoczyć powództwo cywilne (art. 74 n.). Zob. też art. 658.

O. 33/32. W przypadku zniesławienia nieletniego, on tylko jest pokrzywdzony, nie zaś osoby wymienione w art. 63.

2. **bezpośrednio.** Dobro prawne pokrzywdzonego musi być przez czyn bezpośrednio naruszone lub zagrożone (art. 60 § 2); przestępstwo nie musiało jednak być bezpośrednio przeciw pokrzywdzonemu skierowane np. podburzony przez kogoś do ekscesów motłoch zwraca się przeciw innej grupie i narusza ciało lub majątek albo ktoś strzela do A. a trafia osobę B.

Między działaniem przestępnem a doznaną szkodą musi więc zachodzić bezpośredni związek przyczynowy, nieprzerwany działaniem innych osób lub okoliczności, przypadku lub siły wyższej. Nie będzie np. szkodą bezpośrednio z przestępstwa wynikającą, jeżeli złodziej, wykradłszy konia ze stajni, zostawił otwarte drzwi stajenne i skutkiem tego klacz uciekła z tejże stajni i pokaleczyła się.

3. **zagrożone.** Przypadki, w których samo już zagrożenie czyjegoś dobra prawnego stanowi przestępstwo, określają materjalne ustawy karne, a w pierwszym rzędzie kodeks karny.

Art. 63.

Jeżeli pokrzywdzony nie ukończył lat 17 lub jest ubezwłasnowolniony, prawa jego wykonywają: ojciec, matka, opiekun lub osoba, pod której stałą pieczą pokrzywdzony pozostaje.

1. **pokrzywdzony nie ukończył lat 17.** Jego i ubezwłasnowolnionego wyłącza art. 62 od samoistnego występowania przed sądem w charakterze oskarżyciela prywatnego, a więc odmawia im czynnej zdolności procesowej; akt oskarżenia przez nich wniesiony nie odpowiada więc przepisowi art. 287 lit. b), zaczem na skutek sprzeciwu oskarżonego (art. 288)

lub wkroczenia prezesa (art. 290) sąd na niejawnem posiedzeniu umorzy postępowanie (art. 289 § 1); tak samo postąpi sędzia grodzki (art. 458). Postanowienie umarzające sąd doręczy nieletniemu lub ubezwłasnowolnionemu z uzasadnieniem (art. 51 § 2); o ile tedy nie zaszło przedawnienie czynu, osoby z art. 63 będą mogły wnieść ponowne oskarżenie; jeżeli natomiast pomieniony brak wyjdzie na jaw na rozprawie, osoby te będą mogły sanować postępowanie przez oświadczenie, iż imieniem nieletniego oskarżenie popierają.

Wedle obowiązującego w b. zaborze austr. ces. rozp. z 28/6 1916 Nr. 207 ubezwłasnowolnienie może być całkowite lub częściowe; ponieważ art. 63 między temi dwiema kategorjami nie czyni różnicy, przeto stosować go należy do obu kategoryj.

2. Ojciec, matka i opiekun mogą więc wnieść oskarżenie i popierać je, choć nieletni faktycznie pozostaje pod stałą pieczą osoby trzeciej; tak samo kurator osoby (nie zaś kurator majątku ubezwłasnowolnionego), gdyż jest on w istocie rzeczy opiekunem ubezwłasnowolnionego (zob. austr. ces. rozp. z 28/6 1916 r. Nr. 207).

Uprawnioną do skargi jest dalej osoba, która wprawdzie nie z mocy ustawy lub zlecenia władzy opiekuńczej, lecz faktycznie i to stale nieletnim się opiekuje. Czy piecza jest stałą, oceni sąd wedle art. 10. Prawa osób w tym artykule wymienionych do wniesienia oskarżenia (a także i do odstąpienia od oskarżenia) są od siebie niezależne; to też każda z nich może wnieść odrębne oskarżenie, a w razie odstąpienia jednej z nich od oskarżenia, pozostała popierać je może dalej (por. art. 66, 69 i 70); z drugiej jednak strony będzie to zawsze niejako jedna tylko skarga jednego oskarżyciela prywatnego i o jeden i ten sam czyn, gdyż pokrzywdzoną jest tylko jedna i ta sama osoba (nieletni lub ubezwłasnowolniony); to też kwoty

wymienione w art. 574 w art. złożą tylko jeden raz, natomiast kaucję kasacyjną złoży każda z nich (art. 507 § 2). W razie wniesienia większej ilości skarg o ten sam czyn do tego samego sądu, postępowanie toczyć się będzie łącznie, jeżeli zaś wniesiono je do różnych miejscowo sądów, o właściwości miejscowej rozstrzygną przepisy art. 26 i 27.

O. 159/31: Gospodarz, u którego zamieszkuje nieletnia pokrzywdzona w charakterze służącej, ma uprawnienia z art. 63.

O. 170/30 (uchwała całej Izby II, punkt 10). Przepisane w art. 275 zawiadomienie, przeznaczone dla nieletnich do lat 17 lub ubezwłasnowolnionych, doręcza się osobom, wymienionym w art. 63, nieletnim zaś, którzy ukończyli lat 17, według ogólnych zasad.

Por. art. 68 § 2.

Art. 64.

Jeżeli pokrzywdzonym jest niepełnoletni od lat 17 do 21, to prawa jego narówni z nim mogą wykonywać osoby, wymienione w art. 63, o ile niepełnoletni temu się nie sprzeciwi.

Nieletniemu między 17 a 21 rokiem życia artykuł ten przyznaje pełną zdolność procesową czynną; może więc sam wieść i popierać oskarżenie, lecz to samo prawo mają także osoby z art. 63 tak długo, dopóki on się nie sprzeciwi. Sprzeciwienie się musi być w sposób niewątpliwy przez sąd stwierdzone; w razie stwierdzenia go sąd umorzy postępowanie (art. 3).

Por. art. 68 § 2.

Art. 65.

Jeżeli pokrzywdzoną jest osoba prawna, to prawa osoby tej wykonywa jej ustawowy przedstawiciel.

Artykuł ten stwierdza:

a) że osoba prawna może być pokrzywdzoną w rozumieniu art. 62,

b) że w takim razie wobec sądu zastępować ją ma jej ustawowy przedstawiciel.

Wedle art. 255 § 1 kk. przedmiotem zniesławienia (nie zaś obrazy z art. 256) może być także instytucja lub zrzeszenie, a więc także osoba prawna, redakcja pisma, stowarzyszenie zwykłe lub zarejestrowane i stowarzyszenie wyższej użyteczności (art. 12, 19 i 46 Prawa o stowarzyszeniach, ogłoszonego rozp. Prez. R. P. z 27 października 1932 Dz. U. 97, poz. 808).

Por. art. 68 § 2.

Art. 66.

W razie śmierci pokrzywdzonego prawa jego wykonywa: małżonek, rodzice, dzieci i wnuki.

1. **pokrzywdzonego:** zob. art. 62.

2. **prawa jego,** t. j. prawo skargi lub przyłączenia się do postępowania. Skargę t. j. akt oskarżenia (art. 281, 282) należy wnieść w terminie ustawowym (zob. art. 12 § 4 pw.), gdyż art. 67 tego terminu nie przedłuża; przyłączenie zaś ma nastąpić w okresie z art. 66.

3. **małżonek i t. d.,** a to bez względu na to, czy są jego dziedzicami i czy służy im także prawo powództwa cywilnego z art. 74.

Ponieważ austr. k. c. przez „dzieci" rozumie wszystkich krewnych zstępnych (descendentów), zaś przez „rodziców" krewnych wstępnych (ascendentów), przeto zaznaczyć należy, że słowa „dzieci" i „rodzice" należy w dziedzinie art. 67 i 74 § 2 a) tłumaczyć ściśle wedle zwykłego znaczenia tychże słów.

Zob. art. 70 i 480 oraz O. 170/30 przy art. 275.

Por. art. 68 § 2 i 70.

Art. 67.

W sprawach o przestępstwa, ścigane z urzędu a należące do właściwości sądów grodzkich, pokrzywdzony ma prawa strony, a zwłaszcza może wnosić i popierać oskarżenie zamiast lub obok oskarżyciela publicznego. Przepis art. 61 ma tu odpowiednie zastosowanie.

1. **przestępstwa ścigane z urzędu:** Zob. uw. 4 do art. 2.

2. **należące do właściwości sądów grodzkich.** Zob. art. 16.

3. **ma prawa strony i t. d.** Z praw tych art. 67 wymienia i podkreśla prawo wniesienia i popierania oskarżenia; oczywistą jest rzeczą, że pokrzywdzony ma tu także prawo wnoszenia środków odwoławczych (zażalenia, apelacji i kasacji) oraz wszelkie prawa, które kpk. przyznaje stronom np. art. 256, 305 § 1, 306, 346 zd. ost., 347 zd. ost. i t. d.

O. 34/30 ** (w składzie 7 sędziów): 1) Pokrzywdzony w sprawach ściganych z urzędu przed sądami grodzkiemi ma samoistne prawo wniesienia i popierania oskarżenia, bez względu na to, czy oskarżyciel publiczny wniósł uprzednio oskarżenie. 2) Pokrzywdzony obowiązany jest do złożenia aktu oskarżenia, odpowiadającego wymogom wyrażonym w art. 232 i 282 najpóźniej przed rozpoczęciem postępowania dowodowego w sądzie grodzkim (art. 335 i 336). 3) Pokrzywdzony, który nie wniósł aktu oskarżenia w charakterze oskarżyciela nie ma prawa zgłoszenia środków odwoławczych.

O. 175/31 (uchwała całej Izby II): Pokrzywdzony w sprawach sądzonych przez sądy grodzkie może połączyć swój akt oskarżenia z zawiadomieniem oskarżyciela publicznego o przestępstwie. (Z motywów: „Wynika to z art. 242. Samo zawiadomienie o przestępstwie nie ujawnia woli wystąpienia w cha-

rakterze oskarżyciela i przyjęcia odpowiedzialności za koszty procesu (art. 581). Oskarżyciel publiczny może oświadczyć sądowi, że obejmuje oskarżenie, przez co zwolnionym zostaje od składania własnego aktu oskarżenia. Jeżeli zawiadomienie o przestępstwie następuje ustnie, zapisek lub protokół musi zawierać wymogi z art. 282 i ujawnić z dostateczną jasnością, że pokrzywdzony nie chce się ograniczyć do roli donosiciela, lecz chce być stroną w procesie i popierać swe oskarżenie").

4. **art. 61 ma tu zastosowanie.** Jestto następstwem okoliczności, że pokrzywdzony oskarża tu sprawcę o czyn ścigany z urzędu.

5. W sprawach przeciw nieletnim pokrzywdzony nie może wnosić i popierać oskarżenia o czyn ścigany z urzędu (art. 615 § 1).

6. **O. 73/30** (uchwała całej Izby II): Stowarzyszenia opieki nad zwierzętami, posiadające osobowość prawną, nie mogą być uznane za pokrzywdzone w sprawach karnych o dręczenie zwierząt i nie mogą korzystać w tych sprawach z uprawnień pokrzywdzonego.

Rozdział III.

Oskarżyciel prywatny.

Sprawy z oskarżenia prywatnego odróżnić należy od spraw ściganych na wniosek, zarządzenie lub upoważnienie (zob. uw. 4 do art. 2 i art. 56); są one wymienione w uw. 1 do art. 62.

Kpk. wychodząc z założenia, że w zasadzie każde przestępstwo powinno ulec karze i że tylko dla dobra obywateli pozostawia się pewne przestępstwa ściganiu przez pokrzywdzonego, ułatwia ostatniemu w art. 253 i 457 ściganie, żąda jednak zabezpieczenia kosztów (art. 574).

W sprawach z oskarżenia prywatnego nie jest dopuszczalnem postępowanie nakazowe (art. 34 § 1 pw.).

Art. 68.

§ 1. W sprawach o przestępstwa, ścigane z oskarżenia prywatnego, pokrzywdzony wnosi i popiera oskarżenie, jako oskarżyciel prywatny.

§ 2. Przepisy art. 63 — 66 mają tu odpowiednie zastosowanie.

§ 1. Z oskarżenia prywatnego ścigane są:

a) w b. dzielnicy ros. przestępstwa wymienione w art. 12 § 1 pw.

b) w b. dzielnicy pruskiej przestępstwa wymienione w art. 12 § 2 pw.

a) w b. dzielnicy ros. przestępstwa wymienione w art. 12 § 3 pw.

d) przestępstwo z art. 64 ustawy o prawie autorskiem z 29 marca 1926 Dz. U. 48, poz. 286.

e) przestępstwo z art. 10 ust. 4 ustawy o zwalczaniu nielojalnej konkurencji z 2 sierpnia 1926 Dz. U. 56, poz. 559.

f) przestępstwa z ustawy o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych z 5 lutego 1924 Nr. 31, poz. 306.

g) przestępstwa z art. 237, 239, 253, 255, 256, 263 i 272 k. k.

Przestępstwo, ścigane w zasadzie z oskarżenia prywatnego, nie staje się przestępstwem ściganem z urzędu przez to, że w pewnych wypadkach może być ściganem z urzędu (np. przestępstwa pod e) i f) — podobnie jak przestępstwo z urzędu ścigane nie staje się przestępstwem prywatno-skargowem przez to, że przed sądem grodzkim oskarżenie wnosić i popierać może sam pokrzywdzony (art. 67).

Rozwój prawa idzie stale w tym kierunku, ażeby tam, gdzie obok interesu pokrzywdzonego naruszo-

nym został interes publiczny, umożliwić ściganie oskarżycielowi publicznemu, jako przedstawicielowi władzy państwowej (art. 54). Dowodem tego już przepis art. 73 kpk., a dalszy krok widzimy w art. 11 § 2 pw. wprowadzonym przez nowelę I. W tym względzie zasługuje na szczególne podkreślenie, że art. 11 § 2 pw. wywodzi się z art. 5 uchylonego rozporządzenia Prezydenta z 19 maja 1927 Dz. U. 1 z r. 1928, poz. 2 i wyszedł nawet poza tenże art. 5; podczas gdy jednak wedle art. 5 na wkroczenie oskarżyciela publicznego potrzebnem było zezwolenie Ministra Sprawiedliwości, to art. 11 § 2 pw. zezwolenia tego nie wymaga.

Treść oskarżenia przewidują art. 281 do 284; zob. orzecznictwo S. N. w uw. 3 i 4 do art. 2.

O. S. P. IX 434 (w gronie siedmiu sędziów): W postępowaniu przed sądem grodzkim, wytoczonem o czyn ścigany z oskarżenia publicznego, jeżeli w toku przewodu okaże się, że czyn, będący przedmiotem oskarżenia, jest przestępstwem ściganem z oskarżenia prywatnego, uprzednie niestawiennictwo oskarżyciela posiłkowego na rozprawie nie powoduje utraty prawa wniesienia oskarżenia prywatnego, o ten sam czyn i nie sprowadza umorzenia postępowania w myśl art. 3, 71 i 328.

§ 2. Co do uprawnienia do wnoszenia i popierania oskarżenia obowiązują więc odnośnie oskarżyciela prywatnego te same przepisy, co odnośnie pokrzywdzonego.

Art. 69.

Jeżeli postępowanie wszczęto wskutek oskarżenia, wniesionego przez jednego lub kilku pokrzywdzonych, inne osoby, pokrzywdzone tym samym czynem, mogą się do tego postępowania przyłączyć aż do rozpoczęcia rozprawy głównej.

choćby nawet upłynął termin zastrzeżony do wniesienia oskarżenia.

1. **postępowanie wszczęto:** zob. art. 3.

2. **mogą się do tego postępowania przyłączyć.** Przez przyłączenie się staje się dana osoba stroną w procesie karnym, wszczętym przez inną osobę. Wedle m. 159 i 160 chciano tu odmówić kilkakrotnego ścigania tego samego czynu przez większą ilość osób jednym czynem pokrzywdzonych, zapobiec prowadzeniu kilku spraw o ten sam czyn i wydaniu możliwie sprzecznych (raz uwalniających, drugi raz zasądzających) wyroków. Otóż rzecz przedstawia się następująco:

a) Oskarżony dopuścił się jednego czynu, ale pokrzywdził nim więcej osób (art. 62 § 1); powinien być ukarany, ale kara winna być cięższą, niż w przypadku pokrzywdzenia jednej tylko osoby, gdyż czynem swym wyrządził większą szkodę.

b) Żadnemu z pokrzywdzonych nie można odebrać prawa skargi (art. 62 § 1), ani uzależnić go od skargi innych; każdy z nich może więc oskarżenie wnieść do któregobądź z sądów po myśli art. 26 i 27 miejscowo właściwych. Jeżeli skargi te wpłyną do jednego sądu, sędzia połączy je do wspólnego traktowania; jeśli zaś wpłynęły do różnych sądów, to po ustaleniu właściwości na podstawie wyprzedzenia (art. 26 § 2 i art. 27 § 1) znajdą się one w jednym sądzie i będą łącznie traktowane.

c) Każdy współpokrzywdzony dowiedziawszy się, że inny współpokrzywdzony wniesie oskarżenie, wniesie je razem z nim albo wyczeka jego skargi i przyłączy się do niej; przyłączenie się może nastąpić aż do rozpoczęcia rozprawy głównej (art. 325) [1]), choćby

[1]) Zgodnie z tem O. 17/31; ** o przyłączeniu się w II instancji traktuje art. 480.

dla przyłączenia się upłynął już termin zastrzeżony do wniesienia oskarżenia.

d) Jeżeli osobno wniesionych skarg nie połączono i w jednej z nich zapadł już wyrok (zdarzy się to chyba bardzo wyjątkowo, gdyż oskarżony nie zechce dwa razy za ten sam czyn odpowiadać i zarzuci, że za ten czyn był już sądzony), to mogą zajść dwa przypadki: I. Czyn wyrządził szkodę dwom (lub więcej) pokrzywdzonym w tym sposobie, że przez raz dokonane zasądzenie cała istota przestępstwa jest wyczerpaną, np. A. sfałszował testament, którym rzekomy testator wydziedzicza swych synów B. i C.; w tym przypadku zasądzenie na skutek skargi osoby B. wyczerpałoby całą sprawę i załatwionoby także krzywdę i roszczenia osoby C., wobec czego oskarżenie później przez osobę C. wniesione zostanie umorzone, gdyż zaszedł tu stan rei judicatae; tak samo w przypadku, jeśli dwóch dziedziców zaskarży naruszenie majątku spadkowego przez kradzież, sfałszowanie znaków granicznych i t. d. II. Popełniony czyn wyrządził szkodę całkiem odrębnie dwom osobom, np. oskarżenie osób B. i C. polega na tem, że A. zarzucił im obu kradzież. Otóż oskarżenia ich nie wyczerpują się nawzajem i mogą być całkiem odmiennie rozstrzygnięte. I tak mógł A. podnieść zarzut kradzieży przeciw B., nie zaś przeciw C.; albo też A. udowodnił, iż B. popełnił kradzież, nie wykazał zaś, że ją popełnił C. W obu tych przypadkach A. zostanie uwolniony od oskarżenia, wniesionego przez C., a zasądzony zostanie za zniesławienie osoby B. Tu więc wyrok uniewinniający i skazujący nie będą wcale z sobą sprzeczne; owszem taki sam zapadłby wyrok, gdyby obie sprawy osądzono łącznie. Jeśli z obrażonych osób B. i C., wniosła skargę tylko osoba B., to osoba C. aż do rozpoczęcia rozprawy głównej będzie mogła mimo upływu czasokresu przedawnie-

nia przyłączyć się do skargi osoby B. Inną jest kwestja, czy oskarżony zarzutem tym popełnił jedno, czy też więcej przestępstw, t. j. czy wedle materjalnego prawa karnego zachodzi zbieg przestępstw; wedle O. 304/31 jeden czyn stanowi jedno przestępstwo bez względu na ilość osób czynem tym pokrzywdzonych, albowiem art. 1 ros. kk. nie uznaje jednoczynowego zbiegu przestępstw.

Tezy tej nie można stosować w dziedzinie kodeksu karnego z roku 1932, który zna wieloczynowy i jednoczynowy zbieg przestępstw (art. 31 i 36 kk.). Ażeby dojść do rozwiązania tego przypadku na podstawie kk. 1932 należy odróżnić dwa rodzaje przypadków, a to:

a) sprawca czynem swym naruszył jedno dobro materjalne, należące do więcej osób, np. ukradł konia, stanowiącego własność włościan B, C i D — albo też

b) jednym czynem naruszył z osobna dobro moralne więcej osób, a więc zniesławił osoby A, B i C wypowiedzeniem słów: „jesteście wszyscy złodzieje, wyście zabili i t. p.“

W przypadku pod a) nastąpi skazanie za kradzież całego konia, a nie pewnej niewydzielonej części konia, należącej do tego z pokrzywdzonych, który doniósł o kradzieży, wobec czego z chwilą skazania przestępstwo uległo zupełnej ekspiacji; nowe oskarżenie natrafi tedy na rzecz osądzoną, gdyż sprawca popełnił jedno przestępstwo, t. j. zabór konia (art. 257 § 1 kk.) i za nie poniósł już karę.

Inaczej w przypadku pod b), gdzie skazanie za zniesławienie osoby A nie konsumuje całej treści przestępstwa przez sprawcę popełnionego i nie daje zadośćuczynienia współzniesławionym B. i C, co więcej sprawca mógłby tu — i to całkiem bezkarnie — twierdzić, że byłby co do osób B i C. uzyskał unie-

winnienie na skutek dostarczenia przezeń dowodu prawdy.

Otóż w przypadku tym nie ulega wątpliwości, że nie może tu być mowy o zbiegu jednoczynowym (zbiegu przepisów ustawy) z art. 36 kk., albowiem czyn sprawcy podpada pod jednę i jedyną ustawę karną, t. j. pod przepis o zniesławieniu (pomówieniu) z art. 255 § 1. A dalej zachodzi tu tylko jeden czyn, t. j. wypowiedzenie wyż przytoczonych słów (wyście ukradli, zabili i t. p.[1]).

Z uwagi na względy wyż przytoczone nie pozostaje tu nic innego, jak analogicznie stosować przepis art. 31. Za taką wykładnią przemawia i napis nad art. 31 i brzmienie tegoż art., w których nie użyto znanego w nauce wyrażenia „zbieg wieloczynowy", lecz wyrażenia „zbieg przestępstw"; nie wyklucza też art. 31, że zbiegające się przestępstwa są tego samego rodzaju i że podpadają pod tę samą ustawę karną.

Wynika stąd, że sprawca popełnił tu jednym i jedynym czynem kilka takich samych przestępstw i ulegnie karze za każde z nich zosobna, przyczem nic nie stoi na przeszkodzie, ażeby sędzia wymierzył za zniesławienie każdej zniesławionej osoby taką karę, by orzeczona wedle art. 31 § 2 kara łączna odpowiadała całokształtowi zawinienia sprawcy.

Analogicznie postąpi sędzia, jeżeli każdą karę orzeczono z osobna (prawomocnie) i wypadnie mu orzec karę łączną wedle art. 35 kk. lub wedle art. 32 kpk.

Art. 70.

Jeżeli śmierć pokrzywdzonego nastąpiła po wniesieniu przezeń oskarżenia, to prawa pokrzyw-

[1]) Możnaby mówić o kilku, szybko po sobie popełnionych, przestępstwach, jeżeli sprawca, choćby jednem tchem powiedział: „A jest złodziejem, B jest złodziejem i C jest także złodziejem".

dzonego służą osobom, wymienionym w art. 66, o ile przystąpią do sprawy w terminie zawitym trzymiesięcznym od daty śmierci pokrzywdzonego.

Zob. art. 221; przywrócenie tego terminu może nastąpić wedle art. 227, 228; termin ten oblicza się nie na dnie, lecz na miesiące, np. od 25 lutego (data śmierci) do 25 maja (ostateczna data przystąpienia). Zob. art. 219 i 480.

Art. 71.

Odstąpienie oskarżyciela prywatnego od oskarżenia przed rozpoczęciem rozprawy głównej powoduje umorzenie postępowania.

1. **Odstąpienie od oskarżenia** (art. 281, 282) może nastąpić na piśmie lub protokólarnie (art. 230, 232). Chodzi tu o odstąpienie wyraźne w przeciwieństwie do odstąpienia dorozumianego, które mieści się w nieusprawiedliwionem niestawiennictwie na rozprawie (art. 328: „uważa się").

2. **przed rozpoczęciem rozprawy głównej,** a więc przed wywołaniem sprawy (art. 325); zob. uw. 3 do art. 72.

O. 289/31: Odstąpienie od oskarżenia nie może być odwołane nawet za zgodą oskarżonego, skoro wskutek odstąpienia odpada podstawa prawna do wszczęcia postępowania (§ 1 art. 2 i § 1 art. 68), skoro dalej kpk. wiążącego sąd cofnięcia odstąpienia nie przewiduje, a umorzenie postępowania wedle art. 71 nie jest uzależnionem od woli oskarżonego.

Zob. O. S. P. IX 434 w uw. do art. 68.

Art. 72.

Odstąpienie oskarżyciela prywatnego po rozpoczęciu rozprawy głównej, a przed uprawomoc-

nieniem się wyroku, powoduje umorzenie postępowania tylko wtedy, gdy nastąpiło za zgodą oskarżonego lub na rozprawie zaocznej.

1. **Odstąpienie:** zob. uw. 1 do art. 71.

2. **po rozpoczęciu rozprawy głównej,** a więc po wywołaniu sprawy (art. 325).

3. **przed uprawomocnieniem się wyroku i t. d.** Z przepisu tego wynika:

a) Oskarżyciel prywatny zasadniczo rzecz biorąc, odstąpić może od oskarżenia aż do ogłoszenia wyroku apelacyjnego lub kasacyjnego, o ile oczywiście kasacja jest w myśl art. 511 lit. d) dopuszczalną.

b) Odstąpienie oskarżyciela prywatnego od oskarżenia jest aż do chwili wywołania sprawy niezależnem od zgody oskarżonego (art. 71 i arg, a contr. z art. 72).

c) Z chwilą wywołania sprawy (art. 325) oskarżony domagać się może przeprowadzenia rozprawy i wydania wyroku, bez względu na to, czy oskarżyciel prywatny jawił się i wyraźnie odstąpił od oskarżenia, czy też nie jawił się i przez to dorozumianie (zob. uw. 1 do art. 71) odstąpił od oskarżenia (art. 328).

d) Zgoda oskarżonego na odstąpienie, dokonana poza rozprawą musi być stwierdzoną na piśmie w sposób nie nastręczający wątpliwości co do podpisu lub też protokólarnie (art. 232). Wedle m. 163 n. zgoda oskarżonego jest dlatego potrzebną, gdyż oskarżyciel prywatny widząc, że oskarżonemu udał się dowód prawdy, odstąpiłby od oskarżenia, motywując to fałszywie tem, że rozprawa wykazała niesłuszność podniesionych przeciw niemu zarzutów, wobec czego oskarżony wyszedłby z sali wprawdzie wolny, ale z piętnem oszczercy.

e) Art. 72 stawia na równi ze zgodą oskarżonego niejawienie się jego na rozprawie zaocznej; niejawieniem się swem okazał on bowiem, że nie zależy

mu na przeprowadzeniu rozprawy i odparciu oskarżenia.

Ponieważ rozprawa „zaoczna", t. j. rozprawa, na której zapaść może wyrok zaoczny, może nastąpić tylko w sądzie pierwszej instancji, jak to wynika z umieszczenia przepisu art. 393 w księdze VII o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, tudzież z art. 496 § 1 i 525 § 2 — przeto odstąpienie oskarżyciela prywatnego od oskarżenia po wydaniu wyroku I instancji, a w szczególności na rozprawie apelacyjnej lub kasacyjnej (art. 511 lit. d) jest w braku zgody oskarżonego pozbawionem skuteczności prawnej i nie powoduje umorzenia post. kar.

Co do umorzenia post. kar. zob. art. 3; koszty umorzonego postępowania ponosi oskarżyciel prywatny (art. 581 lit. a).

Art. 73.

§ 1. W sprawie, już wszczętej na żądanie oskarżyciela prywatnego, prokurator może objąć oskarżenie, jeżeli uzna, że tego wymaga interes publiczny.

§ 2. Postępowanie toczy się w dalszym ciągu z urzędu, lecz oskarżyciel prywatny zachowuje prawo popierania oskarżenia.

§ 3. W razie odstąpienia prokuratora sprawa toczy się z oskarżenia prywatnego.

§ 1. 1. **w sprawie już wszczętej:** zob. art. 2 § 1 i art. 3.

2. **prokurator,** jako stojący na straży ustaw (art. 231 usp.) — nie zaś oskarżyciel publiczny z art. 58; obojętnem jest, skąd się prokurator dowiedział o sprawie i czy obejmuje oskarżenie z własnej woli, czy na zlecenie swej zwierzchności (art. 249 usp.).

3. **objąć oskarżenie,** już wniesione przez oskarżyciela prywatnego, nie wnosząc nowego od siebie oskar-

żenia; nie może on rozszerzyć oskarżenia np. o czyn dalszy ścigany z oskarżenia prywatnego, jeżeli tego nie uczynił oskarżyciel prywatny; objęcie może nastąpić w I lub II instancji od chwili, gdy oskarżyciel prywatny wszczął sprawę i to aż do chwili odstąpienia oskarżyciela prywatnego od oskarżenia.

O. 1/30 ** (uchwała całej Izby II): 2) Prokurator może objąć na zasadzie art. 73 oskarżenie, skoro tylko oskarżyciel prywatny wniósł do sądu akt oskarżenia, niezależnie od tego, czy zaliczka z art. 574 została złożoną i czy sąd powziął postanowienie nadania sprawie biegu lub pozostawienia jej bez biegu do czasu złożenia zaliczki. 3) Tylko prokurator, nie wyłączając podprokuratora lub rzecznika prokuratorskiego przy sądzie grodzkim, może objąć oskarżenie, poczem sprawa toczy się z urzędu, a popierać ją może także policja państwowa na zasadzie art. 58 § 1. 4) W wypadku objęcia oskarżenia przez prokuratora, oskarżyciel prywatny zachowuje prawo popierania oskarżenia, jeżeli złożył zaliczkę. W przeciwnym razie nie ma tej możności do czasu złożenia zaliczki (art. 574 § 3). W razie odstąpienia prokuratora (art. 73 § 3) sąd pozostawia sprawę bez biegu do czasu złożenia zaliczki(art. 574 § 3). 5) Prokurator może przyjąć skargę oskarżyciela prywatnego, skierować ją do właściwego sądu i dołączyć oświadczenie objęcia oskarżenia w myśl art. 73. 6) Objęcie oskarżenia przez prokuratora na zasadzie art. 73 nie powoduje zmiany właściwości sądu grodzkiego przewidzianej w art. 9 § 1 pkt. 2 pw.

O. 37/32: ** W wypadku objęcia oskarżenia w myśl art. 73 obok skargi publicznej pozostaje nadal skarga prywatna.

4. **Interes publiczny** może leżeć nietylko — jak twierdzą m. 167 i 168 — w oczyszczeniu urzędnika państwowego (albo samorządowego albo urzędnika

skomercjalizowanego przedsiębiorstwa państwowego — przyp. autora) od poczynionych mu zarzutów, lecz i odwrotnie w tem, by w przypadku zarzutu nadużycia, korupcji i t. d. przeciw urzędnikowi podniesionego, zmusić oskarżonego do prowadzenia dowodu prawdy na te zarzuty i nie dopuścić do cofnięcia oskarżenia, porozumienia się oskarżyciela prywatnego z oskarżonym i t. d.

Na pytanie, czy prokurator winien wykazać, że zachodzi interes publiczny i na czem interes ten polega, tudzież czy strony i sąd mają prawo zakwestjonowania, czy interes publiczny zachodzi, należy dać odpowiedź przeczącą, albowiem art. 73 § 1 kwestję tę zostawia uznaniu prokuratora, nadto zaś interes państwa może wymagać, ażeby przyczyn i rodzaju interesu publicznego nie ujawniono.

Z porównania § 2 art. 11 pw. przez nowelę wprowadzonego z art. 73 okazuje się: a) W przypadkach z art. 11 § 2 ściganie od samego początku następuje z urzędu (art. 55); oskarżyciel publiczny nie musi wyczekiwać wniesienia oskarżenia prywatnego; zachodzi tu konkurencja skargi publicznej ze skargą prywatną, natomiast w przypadkach z art. 73 skarga publiczna nie ma miejsca, jak długo nie wniesiono skargi prywatnej.

b) Oskarżenie wedle art. 73 może objąć tylko prokurator (podprokurator, rzecznik prokuratorski: zob. powyż. O. 1/30 punkt 3); ściganie wedle § 2 art. 11 wdrożyć może każdy oskarżyciel publiczny (art. 58), a w szczególności policja państwowa.

c) Ściganie publiczne ograniczone jest do wypadków w art. 11 § 2 pw. wymienionych i jako wyjątkowe uprawnienie oskarżyciela publicznego nie ulega wykładni rozszerzającej; objęcie oskarżenia wedle art. 73 nie podlega żadnemu ograniczeniu i ma miejsce we wszystkich przypadkach, gdzie zachodzi interes pu-

bliczny względnie gdzie prokurator istnienia takiego interesu się dopatruje.

§ 2. 5. **z urzędu,** gdyż inaczej cel tego art., wskazany w uw. 4, nie mógłby być osiągnięty.

6. **zachowuje prawo popierania oskarżenia;** wolno mu wszakże odstąpić od oskarżenia, co pociągnie za sobą ten skutek, że równoczesne lub późniejsze odstąpienie prokuratora (zob. art. 73 § 3) spowoduje umorzenie postępowania. Prokurator i oskarżyciel prywatny są więc zupełnie od siebie niezależni.

§ 3. 7. Prokurator może odstąpić od oskarżenia każdego czasu, a więc i na rozprawie głównej, gdyż nie chodzi tu o przestępstwo ścigane z urzędu i art. 61 nie ma tu zastosowania; zob. uw. 6.

Rozdział IV.

Powód cywilny.

I. Wedle art. 6 kpc. „powództwo o roszczenie, wynikające z przestępstwa, może być wytoczone przed sąd cywilny albo zgodnie z przepisami kpk. przed sąd karny". Wynika stąd, że dwutorowość dochodzenia roszczeń z przestępstwa wynikających jest tylko pozorną, albowiem podczas gdy przed sąd cywilny można wytoczyć powództwo o wszelkie tego rodzaju roszczenia (art. 2 kpc.), to przed sąd karny wytoczyć je można jedynie „zgodnie z przepisami kpk.".

Otóż przepisy kpk. ograniczają przedewszystkiem powództwo cywilne do roszczeń majątkowych (art. 74); nie można więc przed sąd karny wytoczyć powództwa np. o separację lub rozwiązanie małżeństwa z powodu przestępstwa, mimo że popełnienie danego przestępstwa uzasadnia w myśl prawa cywilnego żądanie separacji i t. d. Wszelkie więc prawa nie-

majątkowe np. uznanie ślubności lub nieślubności rodu i t. d. wyłączone są z pod rozpoznania.

Nie dość na tem. Z pomiędzy praw majątkowych wyłączone są od dochodzenia w procesie karnym te, które nie mają bezpośredniego związku z przedmiotem oskarżenia (art. 75 lit. b).

Wynika stąd, że pokrzywdzony ma wybór między procesem cywilnym i karnym jedynie co do roszczeń majątkowych i to takich, które pochodzą bezpośrednio z przestępstwa. Wyjątek zob. art. 74 § 2 wprowadzony przez nowelę I.

II. Podczas gdy sąd cywilny musi (pozytywnie lub negatywnie) orzec o roszczeniach, sąd karny może uchylić się od rozpoznania ich, choćby one w myśl powołanych przepisów ulegały jego rozpoznaniu, a to wówczas, jeżeli zebrany materjał nie wystarcza do rozstrzygnięcia powództwa cywilnego (art. 371), przyczem i to podkreślić wypada, że kpk. nie zawiera przepisu obowiązującego sąd orzekający bezwarunkowo do badania treści i podstaw powództwa cywilnego; jeżeli badanie to miałoby przedłużyć trwanie procesu karnego sąd karny mocen jest pominąć je i odmówić rozpoznania powództwa; głównym bowiem celem procesu karnego jest jak najrychlejsze osądzenie przestępstwa, a powództwo cywilne ma sąd karny tylko rozpoznawać o tyle, o ile to jest możliwem bez opóźnienia biegu procesu karnego.

III. Powództwo cywilne dopuszczalne jest w każdym procesie karnym bez względu na to, czy chodzi o przestępstwo ścigane z urzędu, na wniosek, z upoważnienia lub zarządzenia, czy też z oskarżenia prywatnego (zob. uw. 4 do art. 2).

Powodem cywilnym mogą być oskarżyciel prywatny, pokrzywdzony lub inna osobna, nigdy jednak oskarżyciel publiczny, gdyż musiałby się wyłączyć (art. 59 i 41 lit. a). Może oczywiście powstać powódz-

two cywilne, choć wcale nie popełniono przestępstwa (zob. uw. 1 do art. 1) lub z przestępstwa nie wynikła szkoda (art. 75 b).

IV. Jeżeli wyjdzie na jaw, że powód cywilny widocznie i niewątpliwie nie ma żadnych roszczeń bezpośrednio z przestępstwa wynikających (art. 74 i 75 lit. b), należy nie dopuścić powoda cywilnego do udziału w procesie karnym, albowiem:[1])

a) Proces karny w regule ma się zająć przestępstwem, obciążenie go roszczeniami majątkowemi jest dozwolone tylko wyjątkowo w wypadku art. 74.

b) Sprawa i czynności powoda cywilnego (zob. art. 76, 77, 329, 345, 355, 504, 527 i t. d.) komplikują i przedłużają postępowanie karne.

c) Z wyrażenia art. 74 „celem dochodzenia roszczeń" i art. 75 b „roszczenia" wynika, że roszczenia te przypuszczalnie istnieją lub choćby istnieć mogą; jeśli więc widocznie nie istnieją, trudno temu, który je podnosi, przyznawać rolę procesową strony. Nie stoi temu na przeszkodzie art. 75 b), nakazujący je pozostawić bez rozpoznania, jeżeli nie mają bezpośredniego związku z przedmiotem oskarżenia, gdyż nieistnienie ich lub brak tego bezpośredniego związku mogą się czasem ujawnić dopiero podczas rozprawy.

d) Kpk. przewiduje przypadek niedopuszczenia powództwa cywilnego, mianowicie w razie niezłożenia opłat (art. 575 § 1).

Toż samo dotyczy oczywiście ujawnienia się okoliczności w art. 75 lit. a) wskazanych.

---

[1]) Zgodnie z tym zwalczanym swego czasu poglądem, wyrażonym w wydaniu I tego komentarza, orzekł S. N. (O. S. P. IX 187); Sąd może w każdem stadjum okresu rozpoznawczego, a więc i w toku rozprawy głównej, zaniechać rozpoznawania powództwa cywilnego i wskutek tego nie dopuścić powoda do dalszego udziału w postępowaniu karnem, skoro tylko wyjdzie na jaw okoliczność wykluczająca orzeczenie o roszczeniach cywilnych w procesie karnym (art. 74 i 75).

Niedopuszczenie powództwa następuje w formie postanowienia z uzasadnieniem (art. 47 § 1 i 51 § 2), przeciw któremu służy zażalenie (art. 463, 223), chyba że powództwo załatwiono we wyroku (art. 371), gdyż wówczas należy wnieść apelację względnie kasację (art. 473 i 504).

Jeżeli niedopuszczenie powództwa nastąpiło na rozprawie, na której zapadł wyrok, atoli przed wydaniem wyroku, powód cywilny może wnieść zażalenie przeciw danemu postanowieniu a zarazem zapowiedzieć i następnie wywieść apelację pod warunkami w art. 481 i 482 wymienionemi.

V. **0.144/32 **:** (Punkt 1). Do powództwa cywilnego w procesie adhezyjnym sąd stosuje prawo cywilne materjalne, jako podstawę zasądzenia powództwa lub jego oddalenia. (Punkt 2). Proces adhezyjny toczy się jako część składowa procesu karnego, nie zaś jako odrębne postępowanie cywilno-procesowe, przeto postępowanie dowodowe, tryb ustalania stanu faktycznego i uzasadnienia sądu należy oceniać według zasad kpk. (Punkt 3). Kpk. rozstrzyga wyłącznie, czy dana osoba może być badana w charakterze świadka, a więc zgodnie z temi zasadami, zeznanie pokrzywdzonego może stanowić podstawę zasądzenia powództwa cywilnego w procesie karnym.

Zob. 0.25/30 ** w uw. 4 do art. 75.

VI. W postępowaniu przeciw nieletnim do 17 lat powództwo cywilne jest niedopuszczalne (art. 615 § 2); przepis ten nie ma zastosowania, jeżeli sprawa toczy się razem przeciw nim i innym osobom, gdyż w art. 632 § 2 nie powołano przepisu art. 615 § 2. Podobnie niedopuszczalnem jest powództwo cywilne w postępowaniu doraźnem.

Co do skutków niestawiennictwa powoda cywilnego na rozprawie i co do środków odwoławczych

mu przysługujących zob. art. 329, 481, 482 i 505 § 2; zob. też art. 539 § 2.

VII. Co do załatwienia powództwa merytorycznie zob. art. 370 i 483.

Art. 74.

§ 1. Pokrzywdzony może nie później niż przy rozpoczęciu rozprawy głównej wytoczyć powództwo cywilne celem dochodzenia w drodze procesu karnego roszczeń majątkowych z przestępstwa.

§ 2. W razie śmierci pokrzywdzonego, powództwo cywilne o roszczenie majątkowe, wynikające dla nich z przestępstwa, mogą wytoczyć w terminie, przewidzianym w § 1:

a) małżonek, rodzice, dzieci i wnuki pokrzywdzonego;

b) inne osoby, które z mocy uprawnienia ustawowego pozostawały na utrzymaniu pokrzywdzonego.

1. Zob. uwagi wstępne do niniejszego rozdziału.

§ 1. 2: **Pokrzywdzony:** zob. uwagi do art. 62.

3. **przy rozpoczęciu rozprawy głównej** t. j. przy wywołaniu sprawy (art. 325), o ile już wcześniej tego nie uczynił.

4. **powództwo cywilne.** Kpk. traktuje wytoczenie powództwa cywilnego jako pozew wniesiony do sądu karnego, co wypływa z art. 575 § 1 i 75 b).

5. **roszczeń majątkowych, wynikających z przestępstwa.** Do tych roszczeń należy także szkoda, którą poniósł pokrzywdzony, ażeby odwrócić ujemne skutki przestępstwa, grożące jego zdrowiu, życiu lub mieniu.

O. S. P. IX. 387: Koszta pogrzebu osoby zabitej pozostają w ścisłym związku z będącą przedmiotem oskarżenia zbrodnią zabójstwa lub morderstwa, za-

tem osoba, która je poniosła ma prawo dochodzić ich zwrotu w drodze powództwa cywilnego.

O. 100/31: Należy w drodze powództwa cywilnego zasądzić od oskarżonego zwrot kosztów zasięgnięcia porady lekarskiej, jeżeli pokrzywdzona, jako chora na serce i płuca, po przebyciu 1 km. drogi, bez ciepłego okrycia, mogła obawiać się ujemnych skutków dla zdrowia.[1]).

§ 2. 6. Dla zrozumienia znaczenia §-fu 2 art. 74 należy zauważyć, że wedle pierwotnego brzmienia art. 74 uprawnionym był wyłącznie sam pokrzywdzony do wytoczenia powództwa cywilnego o roszczenia majątkowe, wynikające (oczywiście bezpośrednio: art. 75 § 2) — z przestępstwa.

Otóż w I wydaniu niniejszego komentarza interpretowałem to postanowienie w ten sposób, że nie może wystąpić z powództwem cywilnem ten, na którego majątek przestępstwo oddziałało pośrednio; nie mogli tedy w owym czasie wystąpić z niem, wedle mego zdania, ci, którzy ponieśli szkodę wskutek śmierci pokrzywdzonego np. żona i dzieci z powodu utraty żywiciela i t. d.

Tę samą wykładnię zastosował także Sąd Najwyższy w składzie 7 sędziów.

Przez wprowadzenie tedy nowelą I przepisu § 2 dopuszczono powództwo cywilne w razie śmierci pokrzywdzonego niezależnie od tego, czy śmierć pozostawała w związku z przestępstwem a zarazem rozszerzono grono osób uprawnionych do występowania

---

[1]) Oskarżony w porze zimowej zdarł pokrzywdzonej szal na głowę i chustkę, służącą do okrycia ciała przed zimnem, czem naraził ją na niebezpieczeństwo przeziębienia się (§ 431 austr. kk.). Z tego orzeczenia wysnuć należy tezę ogólną, że koszty, które pokrzywdzony poniósł w uzasadnionej danemi okolicznościami obawie poniesienia szkody na zdrowiu (analogicznie także i na innem dobru), wynikają bezpośrednio z przestępstwa.

z powództwem cywilnem (mot. kom. sejm. dla noweli I na str. 3).

Na tle §-fu 2 należy odróżnić dwa rodzaje przypadków:

a) Śmierć pokrzywdzonego pozostaje w związku przyczynowym z przestępstwem czyli sprawca, umyślnie lub nieumyślnie, stał się przyczyną śmierci pewnej osoby (np. art. 225, 230 §§ 1 i 2, 242 do 247 kk itd.); w tym przypadku osoby w §-fie 2 pod lit. a) b) wymienione mogą wystąpić z powództwem cywilnem o wynagrodzenie szkody, wynikłej dla nich z przestępstwa względnie ze śmierci ofiary (przedmiotu) przestępstwa.

Osoby te występują tu imieniem własnem (suo iure), jako sami i to bezpośrednio dotknięci przestępstwem.

b) Śmierć pewnej osoby nie pozostaje w żadnym związku z przestępstwem (np. okradziono ją albo rzucono w nią kamieniem, który jej nie trafił, ale rozbił jej lustro i t. p.), lecz osoba ta zmarła, nie wytoczywszy powództwa cywilnego. W tym przypadku osoby w § wymienione występują z powództwem cywilnem z mocy sukcesji w prawa właściwego (zmarłego) pokrzywdzonego.

Postanowienie §-fu 2 nie wyklucza od powództwa cywilnego innych, w nim nie wymienionych osób, które wobec sądu karnego wykazać się mogą, że z tytułu sukcesji uniwersalnej lub syngularnej wstąpiły w prawa pokrzywdzonego np. jego dziedzic, legatarjusz, cesjonarjusz i t. d.

7. **małżonek, rodzice, dzieci** (ślubne lub nieślubne), gdyż ustawa w tym względzie nie różnicuje.

Co do znaczenia słów: rodzice, dzieci — zob. uw. 2 do art. 66.

8. **z mocy uprawnienia ustawowego.** Ponieważ prawo do wytoczenia powództwa cywilnego służy

małżonkowi, rodzicom, dzieciom i wnukom już wedle lit. a) § 2, a tym właśnie osobom w regule służy z ustawy prawo do utrzymania, przeto pod lit. b) podpadną jeszcze tylko np. osoby, które pokrzywdzony miał alimentować z tego tytułu, że je same lub ich żywiciela uczynił niezdolnemi do pracy, nie zaś osoby, które pokrzywdzony dobrowolnie (umownie) zobowiązał się utrzymywać albo dostarczyć im zasiłku na utrzymanie, ukończenie studjów, wyuczenie się rzemiosła i t. d.

9. **pozostawały na utrzymaniu** a więc faktycznie były utrzymywane, — bez różnicy, czy utrzymanie dawane było w naturze, czy w pieniądzu — nie zaś osoby, które wprawdzie miały uprawnienie ustawowe do żądania utrzymania, ale w rzeczywistości tego utrzymania nie pobierały.

Art. 75.

Sąd karny pozostawia bez rozpoznania powództwo cywilne:

a) jeżeli wyjdzie najaw, że proces o te same roszczenia już się toczy w postępowaniu cywilnem lub został rozstrzygnięty w tem postępowaniu;

b) jeżeli roszczenia nie mają bezpośredniego związku z przedmiotem oskarżenia.

1. Art. 75 ma na oku chwilę wydania wyroku, gdyż w regule (por. ustęp IV uwag, zamieszczonych przed art. 74) sąd kwestją cywilnego powództwa zajmuje się dopiero przy naradzie nad sentencją wyroku (art. 370).

2. **Sąd pozostawia** czyli winien pozostawić, choćby oskarżony żadnych nie podniósł zarzutów.

3. **bez rozpoznania** a więc nie orzeka w wyroku (art. 370) merytorycznie o roszczeniu, zgłoszonem

przez powoda cywilnego, lecz niejako przechodzi nad niem do porządku.

4. **o te same roszczenia,** a nie o roszczenia z tego samego przestępstwa. Uszkodzony na ciele, który wytoczył spór cywilny o utratę zarobku z powodu choroby wywołanej uszkodzeniem, może wytoczyć powództwo cywilne o koszta leczenia; okradziony, któremu skradziono dwa konie, może co do jednego konia wytoczyć spór w sądzie cywilnym, a co do drugiego w sądzie karnym i t. d.

5. **już się toczy i t. d.:** w chwili wydania wyroku pierwszej instancji.

Z zasady w art. 6 kpc. wyrażonej (zob. uwagę I przed art. 74) wynika, że pokrzywdzony wybierając dla dochodzenia swych roszczeń jednę z dróg dlań otworem stojących, nie może równocześnie wkroczyć na drugą drogę i uzyskać ewentualnie dwa wyroki, przyznające mu to samo roszczenie. Jeżeli więc wytoczył powództwo cywilne, zachodzi stan sprawy już w toku będącej (lis pendens), tak długo, jak długo proces cywilny się toczy; stan ten ustaje przez cofnięcie pozwu, odrzucenie go, umorzenie postępowania cywilnego i t. d.

Jeżeli spór został w sądzie cywilnym już rozstrzygnięty, zachodzi powaga rzeczy osądzonej (res iudicata).

Jeżeli powód cywilny, któremu w I instancji jego roszczenie przysądzono, w toku postępowania odwoławczego wytoczył sprawę o to samo roszczenie przed sąd cywilny, należy odróżnić dwa przypadki:

a) Jeżeli orzeczenie co do powództwa cywilnego nie zostało zaskarżone, sąd odwoławczy wobec przepisu art. 501 lit. b) nie będzie mógł kwestją tą się zajmować. Od tej zasady jeden tylko zachodzi wyjątek mianowicie gdyby oskarżony odwołał się wyłącznie co do winy, nie zaskarżając zasądzenia po-

wództwa cywilnego, sąd w razie uniewinnienia oskarżonego pozostawi powództwo cywilne bez rozpoznania; wprawdzie bowiem odwołanie co do winy wedle słów ustawy (art. 474 § 2) uważa się za zwrócone także tylko przeciw karze, ale byłoby sprzeczne z logiką i zasadami postępowania (uw. 3 do art. 1), ażeby sąd uniewinnionego co do zarzutu przestępstwa skazał na wynagrodzenie szkody, wynikłej z przestępstwa, przezeń niepopełnionego.

b) Jeżeli orzeczenie co do powództwa cywilnego zostało zaskarżone a przed wydaniem wyroku apelacyjnego wyszło na jaw, że o to samo roszczenie toczy się spór cywilny, sąd odwoławczy pozostawi powództwo cywilne bez rozpoznania (art. 489).

O. 25/30: Pokrzywdzony, który dochodzi swych roszczeń w odrębnym procesie cywilnym nie może być powodem cywilnym w procesie karnym i nie może być dopuszczony w charakterze strony do tego procesu.

Zob. art. 370 i 481 do 483.

6. **nie mają bezpośredniego związku:** zob. uw. I przed art. 74, uw. 2 do art. 62 i uw. 6 do art. 74.

7. **z przedmiotem oskarżenia** t. j. z czynem oskarżonemu zarzuconym. Zob. art. 281 lit. b) i 282.

8. Dalsze przypadki pozostawienia powództwa cywilnego bez rozpoznania zob. art. 329 i 371.

Art. 76.

Powód cywilny ma prawo dowodzenia tych tylko okoliczności, na których opiera swoje roszczenia.

Powód cywilny może wobec tego prowadzić wszelkie dowody w kierunku winy oskarżonego t. j. popełnienia przestępstwa oskarżonemu zarzuconego (art. 281 lit. b) tudzież w kierunku powstania, istnienia i wysokości swych roszczeń, a to celem uzyska-

nia przysądzenia mu ich w wyroku skazującym. W pewnych wyjątkowych przypadkach może żądać nawet obostrzenia kwalifikacji np. oskarżony przyznaje się do włamania, ale twierdzi, że szyba była już wybita, a on skorzystał z tego przy wejściu do magazynu; tu powód cywilny, dochodzący zapłaty za wybitą szybę, może dowodzić kradzieży z włamaniem. Poza tem powód cywilny nie ma prawa mówić ani o kwalifikacji czynu, nie mającej wpływu na jego roszczenia, ani też o karze i okolicznościach, wpływających na jej wymiar (m. 175 i 176). Wedle m. 176 powód cywilny nie miałby prawa mówić o winie umyślnej podpalacza, jeżeli ten przyznaje się do podpalenia z nieostrożności; zdanie to uważam za błędne, gdyż w razie winy nieumyślnej odpowiadałby on tylko za uszczerbek na majątku (damnum emergens), w przypadku zaś winy umyślnej sprawca odpowiada także i za utracony zysk (lucrum cessans), a nawet i za pretium affectionis (§ 1324 austr. kc.). Co do udziału powoda cywilnego w głosach stron zob. art. 355 do 357.

Art. 77.

§ 1. Powód cywilny już w toku dochodzenia może żądać zabezpieczenia powództwa sposobami wskazanemi w ustawie postępowania cywilnego.

§ 2. W przedmiocie zabezpieczenia rozstrzyga na posiedzeniu niejawnem sąd karny, do którego właściwości sprawa należy.

§ 3. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

§ 1. 1. Żądanie zabezpieczenia może być skierowane tylko przeciw sprawcy, podżegaczowi i pomocnikowi (art. 26 i 27 kk.), nie zaś przeciw osobom odpowiedzialnym majątkowo za oskarżonego, jak tego

dozwala przepis art. 60 § 2, będący przywilejem dla przypadających Skarbowi Państwa (art. 42 § 3 i 50 § 3 kk. i art. 4 pw.) kar i przedmiotów podlegających przepadkowi (konfiskacie).

2. **w ustawie postępowania cywilnego:** zob. art. 837 i dalsze kpc.

§ 2. 3. Zob. uw. do art. 58 § 3.

§ 3. 4. Zob. art. 47 § 1 i 465.

Art. 78.

§ 1. Powód cywilny zamieszkały poza siedzibą sądu, w którym sprawa się toczy, powinien wskazać osobę zamieszkałą w siedzibie sądu, której mają być doręczane pisma dla niego przeznaczone. Sąd może go od tego obowiązku zwolnić.

§ 2. W razie nieodnalezienia pod wskazanym adresem powoda cywilnego lub osoby, której mają być doręczane pisma, albo w razie niewskazania tej osoby, pismo załącza się do akt i uważa się za doręczone.

Celem postanowień tego artykułu jest przyspieszenie postępowania (m. 176); od korespondującego z nim przepisu art. 205 różni się art. 78 tem, że wedle art. 78 załączenie pisma do akt uważa się za doręczenie, zaś wedle art. 205 doręczenie mieści się już w samem wysłaniu pisma pod ostatnim znanym adresem.

Zob. uwagę 4 do art. 205.

Rozdział V.

Oskarżony.

Jak z uwag na wstępie księgi II zamieszczonych wynika, przyznano oskarżonemu rolę podmiotu procesu. W pełni praw strony (au niveau z oskarżycielem) występuje jednak oskarżony dopiero na roz-

prawie; w postępowaniu przygotowawczem prawa te są uszczuplone, a mianowicie co do rewizji (art. 142 n.), co do aresztowania (art. 164 n.), co do zaznajomienia się z aktami (art. 213), co do porozumienia się z obrońcą (art. 94) i t. d.; z drugiej strony jednak przepisy art. 80, 81, 256, 264 b), 271 § 2 i t. d. uwydatniają stanowisko oskarżonego, jako strony.

Art. 79.

§ 1. Ten, przeciwko komu toczy się dochodzenie, nazywa się podejrzanym, a ten, przeciw któremu wszczęto postępowanie sądowe, — oskarżonym.

§ 2. Gdy kodeks niniejszy używa w znaczeniu ogólnem wyrazu oskarżony, odnośne przepisy mają zastosowanie także do podejrzanego.

§ 1. 1. dochodzenie: zob. art. 244, 245.

2. **wszczęto postępowanie sądowe:** zob. uw. 2 do art. 2.

Art. 80.

Oskarżony już podczas śledztwa lub czynności sądowych w toku dochodzenia może żądać, aby mu wyjaśniono, jakie przestępstwo mu zarzucono i jakie dowody przeciw niemu zebrano.

1. **podczas śledztwa:** zob. art. 261 n.

2. **czynności sądowych w toku dochodzenia:** zob. art. 254; oskarżony nie może więc korzystać z praw swych w art. 80 wskazanych, jak długo sprawa nie weszła do sądu, bądź drogą śledztwa, bądź drogą art. 254. Nie wynika stąd jednak, by nie wolno było władzy prowadzącej dochodzenia (art. 244) udzielać mu wyjaśnień, a nawet zezwolić na wgląd w akta (zob. art. 213).

0.118/30. Art. 80 nie ma zastosowania w sprawie, w której prowadzone było jedynie dochodzenie policyjne.

3. **może żądać.** Sąd ma żądanie to spełnić i udzielić wyjaśnień, gdyż inaczej przepis ten stałby się martwą literą (lex imperfecta); w razie odmówienia ich oskarżony ma w śledztwie zażalenie z art. 279, w dochodzeniu zaś zażalenie do przełożonego nadzór pełniącego, t. j. do kierownika sądu grodzkiego, względnie prezesa sądu okręgowego (zob. art. 70 usp.). Wyjaśnień ma w śledztwie udzielić sędzia śledczy (art. 261) względnie sędzia z art. 282, w dochodzeniach sędzia dokonywujący czynności z art. 254 (względnie prokurator lub policja: art. 257 i 258 § 1).

Sędzia, przesłuchujący oskarżonego, nie ma więc ex lege obowiązku udzielenia oskarżonemu wyjaśnień co do zarzuconego mu czynu i zebranych dowodów, lecz może w tym względzie wyczekiwać żądania oskarżonego.

Z drugiej jednak strony zauważyć wypada, że przesłuchanie oskarżonego bez oznajmienia mu, jaki czyn mu się zarzuca, trudne jest do pomyślenia; sędzia więc z konieczności oznajmi mu czyn mu zarzucony. Inna rzecz co do zebranych dowodów; w tym względzie sędzia — w braku żądania ze strony oskarżonego — może nie ujawnić zebranych dowodów i ujawnia je zazwyczaj tylko wówczas, gdy to uważa za potrzebne dla wyświetlenia sprawy. Taka praktyka jest niewłaściwą, gdyż przesuwa odparcie zarzutu poczynionego oskarżonemu przez wprowadzenie okoliczności i dowodów przeciwnych do czasu zamknięcia śledztwa (art. 277) względnie — o ile śledztwa nie było — do czasu po doręczeniu aktu oskarżenia (art. 296) a więc opaźnia ukończenie sprawy względnie powoduje nawet niesłuszne i niepotrzebne oskarżenie, rozprawę i t. d.

Odmówienie żądaniu oskarżonego o udzielenie mu wyjaśnień co do zarzuconego mu przestępstwa i zebranych przeciw niemu dowodów, da oskarżonemu dostateczną podstawę do skorzystania przezeń z jego prawa do nieodpowiadania na zadane mu pytania (art. 81).

4. **jakie dowody przeciw niemu zebrano,** nie zaś jakie badania są zamierzone lub są jeszcze w toku, gdyż oskarżony mógłby na nie wpłynąć ujemnie (arg. z art. 165 b).

Zob. § 58 reg. kar.

Art. 81.

Oskarżony może nie odpowiadać na zadawane mu pytania.

1. Oskarżony może odmówić wogóle wszelkich wyjaśnień („chce złożyć" art. 334). Jest to bowiem obowiązującą dla całego postępowania karnego zasadą procesu karnego, że oskarżyciel ma udowodnić oskarżenie (actori incumbit probatio) i że milczenie lub odmowa wyjaśnień nie mogą stanowić dowodu winy oskarżonego (m. 178); sędzia jednak nie ma obowiązku pouczyć oskarżonego o tem jego prawie.

O. 68/30 **: Samo odmówienie odpowiedzi na pytania, zadawane przez organ władzy bezpieczeństwa nie zawiera znamion przestępstwa i wobec tego nie ulega karze.

O. 106/31 (uchwała całej Izby II): Odmowa wylegitymowania się wobec organów władzy bezpieczeństwa publicznego w celu stwierdzenia tożsamości osoby — poza wypadkami, gdzie taka odmowa jest w szczególnych przepisach ustawy przewidziana wyraźnie jako przestępstwo ulegające karze [1]) — może

[1]) np. art. 17 rozp. Prez. R. P. z 16/3 1928 Dz. U. 32, poz. 309 o ewidencji i kontroli ruchu ludności, art. 75 ust. 1

być przestępstwem z art. 139 ros. kk.[1]); w b. zaborze austr. i pruskim brak odpowiedniego przepisu.

2. Wedle art. 23 § 1 W. popełnia wykroczenie, kto umyślnie wprowadza w błąd władzę lub urząd co do tożsamości własnej lub innej osoby tudzież co do swego obywatelstwa, zawodu lub miejsca zamieszkania; kara za to wykroczenie spotka więc także oskarżonego, gdyż wolno mu odmówić wszelkich wyjaśnień, ale nie wolno mu władzy wprowadzać w błąd. Natomiast nie może oskarżony odpowiadać za wykroczenie z art. 23 § 2 W., które popełnia ten, kto wzbrania się uprawnionej do tego władzy lub urzędowi udzielić wiadomości lub dokumentów co do okoliczności wymienionych w art. 23 § 1 W., gdyż w tym względzie chroni go przepis art. 81 kpk.

Art. 82.

Co do każdego oskarżonego zbiera się dane, dotyczące jego tożsamości, wieku, stosunków rodzinnych i majątkowych oraz wzmianek o nim w rejestrach karnych.

1. Stwierdzenie okoliczności w tym art. zawartych ma na celu uzyskanie dat dla ewentualnej rejestracji w razie skazania i stwierdzenie w obecnym lub przyszłym procesie karnym, czy nie zachodzi powrót do przestępstwa, zawodowość lub nawyknienie do przestępstw (art. 60 §§ 1 i 2 kk.).

2. **tożsamość:** ze względu na art. 165 lit. c),

3. **wiek:** celem stwierdzenia, czy oskarżony nie jest nieletnim, okoliczność ta ma bowiem doniosłe

---

rozp. Prez. R. P. z 3/12 1927 Dz. U. 110, poz. 934/27 o prawie łowieckiem.

[1]) jeżeli żądanie przedstawiciela władzy jest prawnem, t. j. jeżeli opiera się na ustawie lub na należycie ogłoszonem rozporządzeniu; prawność żądania należy ustalić (O. z 22/1 1923 Nr. 3347/22 Zbiór orzeczeń z r. 1923).

znaczenie w kwestji odpowiedzialności (art. 69 i dal. kk.) oraz w kwestji trybu postępowania (art. 614 kpk.).

4. **stosunki majątkowe** mogą mieć znaczenie przy skazaniu na grzywnę (art. 42 kk.) i określeniu wysokości kaucji (art. 173 kpk.).

5. **wzmianki w rejestrach karnych** ze względu na przepisy co do karania recydywistów (art. 60 kk.) i na przepis art. 165 lit. d) kpk.

Art. 83.

§ 1. Oskarżony pozostający na wolności jest obowiązany stawić się na każde wezwanie sądu lub prowadzącego dochodzenie prokuratora i zawiadomić sąd, względnie prokuratora, o każdej zmianie miejsca zamieszkania.

§ 2. W razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego, można go sprowadzić przymusowo.

§ 1. 1. **prowadzącego dochodzenie prokuratora:** zob. art. 244.

§ 2. 2. Nieusprawiedliwione niestawiennictwo wzbudza podejrzenie ukrywania się i może spowodować nakaz sprowadzenia, poszukiwanie i dozór przez policję, listy gończe i aresztowanie. Zob. art. 165 a), 167, 184, 187 do 189.

Rozdział VI.

Obrońcy i pełnomocnicy.

I. Kpk. dzieli rzeczników stron na:

a) obrońców oskarżonego (art. 84 n.) i

b) pełnomocników innych osób, t. j. oskarżyciela prywatnego, pokrzywdzonego i powoda cywilnego (art. 91 i 95 n.).

Nie wynika stąd, by oskarżony nie mógł mieć obok obrońcy także pełnomocnika, mającego uprawnienia nie przysługujące obrońcy, lub by oskarżony nie nadał tych dalszych uprawnień swemu obrońcy. Obrońca bowiem broni oskarżonego tylko przed zarzutami mu poczynionemi i roszczeniami majątkowemi powoda cywilnego, składa wnioski i odpowiada na nie, wnosi środki odwoławcze i t. d. (art. 256, 265, 269, 279, 286, 296, 306, 345, 355 n., 421, 473, 505 § 1 i t. d.), natomiast nie sięga jego uprawnienie w sferę prawno-prywatną, np. obrońca, niewyposażony w odpowiednią plenipotencję, nie może uznać roszczeń powoda cywilnego, zawierać z nim ugody, zezwolić na wydanie rzeczy osobom trzecim (art. 372 § 2) lub na wpis hipoteczny kaucji (art. 177) i t. d.

II. Obrońcę może ustanowić sam oskarżony (obrońca z wyboru, art. 84; zob. art. 89 a), albo ustanawia mu go prezes sądu (obrońca z urzędu art. 89 a), b), i 90). Ustanowienie obrońcy może zależeć od woli oskarżonego (obrona fakultatywna: art. 84), albo może ono być nakazane przez ustawę (obrona obowiązkowa, przymus obrończy: art. 87, 88 § 1, 89 a) i 612 lit. b).

Brak obrońcy w przypadkach obowiązkowej obrony stanowi przyczynę kasacji (art. 514 d).

III. **Co do uprawnień obrońcy** zob. art. 94, 101, 212 n., 256, 294, 306, 355, 357, 378 § 3, 453 § 1, 476, 505 § 1, 527 § 2, 545 § 2, 603, 612 lit. b), 619, 624.

IV. **Stanowisko obrońcy** w procesie karnym przedstawia się następująco:

a) Obrońca zawdzięcza swą pozycję akuzatoryjnemu charakterowi procesu karnego; gdzie jest oskarżyciel, musi być i obrońca; wedle mot. do O. 2/31 i 178/31 obrona ma charakter prawno-publiczny, nie zaś prywatno-prawny; obrońca nie jest ani zastępcą, ani pełnomocnikiem oskarżonego.

b) Obrońca winien dążyć do wyświetlenia prawdy materjalnej na równi z innemi czynnikami wymiaru sprawiedliwości — atoli nigdy ze szkodą swego klienta (Advocatus non accusat, sed defendit — powiedział już Durandus).

c) Obrońca zastępuje „prawny interes" swego klietna w odniesieniu do przepisów prawa materjalnego i formalnego, w danym procesie w grę wchodzących, nie zaś „interes" swego klienta wogóle; nie wolno mu więc sprofanować swego szczytnego powołania przez to, że identyfikuje się z oskarżonym, staje się jego tubą, zausznikiem i pomocnikiem, pokrywa jego czyn, przekręca fakty i wyniki dowodzenia, ofiaruje świadomie dowody zmyślone[1]) — natomiast wolno mu zamilczeć to, co jest dla jego klienta niekorzystne, bo podkreśli to prokurator i dostrzeże sąd.

d) Jeżeli osk. przyznał się przed nim do czynu, a nie chce przyznać się do czynu przed sądem, to jestto już rzeczą osobistej etyki obrońcy, czy zechce obronę prowadzić i przemawiać za uniewinnieniem osk., ale na rozprawie nie wolno mu takiego przyznania ujawnić, co wynika już z art. 101 lit. b).

e) W swoich działaniach, wnioskach i wywodach obrońca nie jest zawisłym od oskarżonego, może — jeżeli ma do tego podstawę — twierdzić i dowodzić fakty sprzeczne z wyjaśnieniami przez osk. złożonemi, ale tylko na korzyść tegoż ostatniego. Widomy ślad uprawnienia znachodzimy w art. 334, gdzie obrońca żąda przeprowadzenia dowodów wbrew przyznaniu osk.; zresztą jasnem jest, że sąd, obowiązany

[1]) Dupin w swojej „Profession d'avocat" powiada, że płomienna filipika obrońcy za płacącym a niemoralnym oskarżonym, ubliża obrońcy; obrońca staje się tu wywoływaczem bulwarowym; każdy obrońca ma wybór, czy chce służyć sprawiedliwości, czy być płatnym żołdakiem.

z ustawy do wykrycia prawdy (art. 9), nie odmówi posłuchu wnioskom i wywodom obrońcy zmierzającym, widocznie w dobrej wierze, do wyjaśnienia pewnego faktu wbrew twierdzeniom osk.

Toteż w mot. do O. Iz. II. 2/31 ** i 178/31 ** S. N. uznał niezawisłość obrońcy od woli osk. i prawo obrońcy do działania na korzyść osk. wedle swego uznania w szczególności do kwestjonowania także poczytalności osk., choć sam osk. twierdzi, że jest poczytalny. Zarazem wypowiedział S. N., że wnioski takie należy tak traktować, jak gdyby pochodziły od osk. Inna rzecz, jeżeli obrońca odnośnie do pytań przysięgłych postawić się mających przytacza fakty, których istnienia przewód sądowy wcale nie zawierał (zob. w tym względzie art. 419 i 428, bo nie chodzi tu już o stosunek do osk., lecz o proceduralny przepis, obowiązujący oskarżonego samego — podobnie jak obrońcę obowiązują przepisy 296 § 1 i 332).

O. 177/32: ** Obrona współdziała w interesie publicznym w ujawnieniu prawdy materjalnej przez przedstawienie materjału uniewinniającego lub łagodzącego winę albo uchylającego poczytanie za winę, nie przeciwdziałając jednak gromadzeniu dowodów obciążających. Przy kolidujących ze sobą wnioskach obrońcy i oskarżonego w kwestji przedstawienia materjału dowodowego sąd rozstrzyga, czy i który wniosek uwzględnić.

O. 88/32: ** W razie kolizji między wnioskami oskarżonego i jego obrońcy Sąd powinien rozważyć wniosek, idący najdalej w kierunku obrony.

Oskarżony nie traci prawa żądania w apelacji uniewinnienia przez to, że w Sądzie I instancji bądź przyznał się sam do winy, bądź przyznał ją jego obrońca.

V. **Co do osób obrońców:** W zasadzie obrońcami mogą być osoby wpisane na listę adwokatów i pro-

fesorowie lub docenci prawa (art. 86), jednakowoż przed pewnemi sądami i w pewnych przypadkach mogą być obrońcami osoby wskazane w art. 93 § 2 kpk. i w art. 14 do 19 pw.

VI. Kpk. mówi tylko o pełnomocnikach stron (art. 96, 97); mogą jednak mianować dla siebie pełnomocników, osoby nie będące stronami, np. właściciel rzeczy, o których mowa w art. 152 § 1 i 372 § 1, składający kaucję (art. 175) i t. d.

Art. 84. **Oskarżony ma prawo korzystać z pomocy obrońcy.**

1. **Oskarżony:** Ponieważ pojęcie oskarżonego obejmuje także podejrzanego, t. j. tego, przeciw komu toczy się dochodzenie (art. 79 §§ 1 i 2), przeto obrona jest dopuszczalną także w toku dochodzenia. Widocznem to jest także z art. 213 i 256 § 1, w których mowa jest o obrońcy w związku z dochodzeniem.

2. **ma prawo,** a więc wolno mu wybrać sobie obrońcę z grona osób uprawnionych do sprawowania obrony (zob. uw. V przed art. 84), choćby mu w myśl art. 89 lit. b) wyznaczono obrońcę z urzędu, gdyż przyznane oskarżonemu w art. 84 prawo wyboru obrońcy nie jest niczem ograniczone; obrońcy z urzędu i z wyboru mogą fungować równocześnie, o ile obrońcy z urzędu nie zwolni prezes względnie przewodniczący (sędzia jednoosobowy lub grodzki), zaś obrońcy z wyboru nie zwolni oskarżony lub też obrońca z wyboru sam nie złoży obrony; z prawa tego wynika jednak dla Sądu obowiązek umożliwienia obrońcy — w interesie wymiaru sprawiedliwości i w interesie oskarżonego — wykonania jego funkcji. Uniemożliwienie więc obrońcy porozumienia się z oskarżonym powoduje kasację wyroku (O.

122/30); obrońcy należy udzielić głosu, jeżeli stawił się przed udaniem się do sądu na naradę (O. S. P. VII 34). Orzeczeniem tem ujawnił S. N. zapatrywanie, że dla wymiaru sprawiedliwości okazać się może pożytecznem wysłuchanie nawet takiego obrońcy, który nie brał udziału w całej rozprawie, gdyż może on mieć wiadomości (informacje od oskarżonego lub skądinąd) przydatne dla wyświetlenia sprawy lub przytoczyć momenty prawne, mogące zaważyć na szali sprawy.

Osobom, nie mającym obrońcy lub pełnomocnika, zwłaszcza ludności niezamożnej i nieobeznanej ze sprawami sądowemi, nie należy odmawiać wskazówek (§ 20 reg. kar.).

3. **z pomocy obrońcy.** O roli obrońcy zob. uw. przed art. 84.

O. 395/31: Oskarżony może mieć więcej obrońców; przewodniczący może (art. 303—312) nie dopuścić do powtarzań i poruszania okoliczności nieistotnych lub ze sprawą w związku nie pozostających [1]).

Art. 85.

Jeżeli oskarżony jest niepełnoletni lub ubezwłasnowolniony, prawo wybrania dlań obrońcy służy również jego ojcu, matce, opiekunowi i osobie, pod której stałą pieczą pozostaje.

Zob. art. 63.

Art. 86.

Obrońcą w sprawach karnych przed wszystkiemi sądami w granicach Polski może być tylko:

a) osoba wpisana w Polsce na listę adwokatów;

[1]) Zgodnie ze stanowiskiem zajętem przezemnie w polemice na łamach Głosu Adwokatów (tom VI zeszyt II).

b) profesor lub docent prawa polskiej szkoły akademickiej państwowej lub przez Państwo uznanej.

1. **przed wszystkiemi sądami:** zob. uw. V przed art. 84.

2. Osoby w art. tym pod a) b) wskazane posiadają specjalne ukwalifikowanie, ażeby przeciwstawić prokuratorowi równorzędnego umysłowo przeciwnika; adwokatów zagranicznych kpk. nie dopuszcza.

3. (do lit. b): Nie musi to być profesor lub docent materjalnego lub formalnego prawa karnego.

Art. 87.

Na rozprawie głównej przed sądem przysięgłych każdy oskarżony musi mieć obrońcę.

1. **na rozprawie głównej,** nie zaś w postępowaniu przygotowawczem; w postępowaniu kar.-skarb. musi oskarżony, w razie niewykrycia jego miejsca pobytu, jego ucieczki lub wogóle jego uchylenia się od sądu, mieć obrońcę z urzędu (art. 227 uks.).

2. **musi mieć obrońcę:** z wyboru (art. 84) lub z urzędu (art. 89), gdyż przysięgli powodują się więcej uczuciem, niż rozumem i silnie reagują na przemówienia stron; oskarżony byłby więc w stosunku do prokuratora upośledzonym (m. 184). Obrona jest obowiązkową, choćby oskarżenie opiewało na czyn nie należący przed sąd przysięgłych, który dostał się przed tenże sąd drogą art. 27.

Art. 88.

§ 1. Przed wszystkiemi sądami, nawet w toku śledztwa, oskarżony musi mieć obrońcę:

a) jeżeli nie ukończył lat siedemnastu, a nie staje przed sądem dla nieletnich lub przed

sądem grodzkim, przewidzianym w art. 4 § 2 prawa o ustroju sądów powszechnych;
b) jeżeli jest głuchy lub niemy;
c) jeżeli zachodzi uzasadniona wątpliwość co do jego poczytalności.

§ 2. Przepis § 1 nie dotyczy rozprawy kasacyjnej.

§ 1. 1. **nawet w toku śledztwa:** nietylko w śledztwie (art. 261 n.), ale także i w dochodzeniu (art. 244 n.); wynika to z art. 93 § 1 i z art. 94, gdzie mowa o obronie z urzędu w dochodzeniu; ponieważ obrońca z urzędu ma w regule działać wobec sądu, przeto należy ustanowić go dla osób w art. 88 wyliczonych w przypadkach art. 254 (szczególnie 254 f); por. art. 88 § 1 c) lub w razie tymczasowego aresztowania celem czuwania nad sprawą (art. 164 § 2, 170 § 1 i 171).

2. **musi.** Jest to obrona obowiązkowa dla osób, które przypuszczalnie nie potrafią się należycie bronić (m. 184). Zob. art. 7 pw. Obrona jest obowiązkową także w sprawach o żebractwo i włóczęgostwo (art. 28 rozp. Prez. poz. 823/27 przy art. 165).

Brak obrony jest przyczyną obowiązkowej kasacji wyroku (art. 514 lit. d).

3. **mieć obronę:** z wyboru lub z urzędu (art. 84, 89).

4. (do lit. a): Art. 88 lit. a) brzmiał pierwotnie: „jeżeli nie ukończył lat 17, a nie staje przed sądem dla nieletnich".

Wedle art. 4 § 1 usp. Minister Sprawiedliwości może w drodze rozporządzenia tworzyć w sądach okręgowych (w ich siedzibie lub poza ich siedzibą) osobne sądy dla nieletnich; zaś wedle art. 4 § 2 usp. może on w drodze rozporządzenia przekazać sprawy karne nieletnich jednemu sądowi grodzkiemu dla kilku okręgów tychże sądów.

Uchwałą całej Izby II (O. 31/30) orzeczono: „Nieletni, choćby stawał nie wspólnie z dorosłymi — musi mieć obrońcę w każdym sądzie z wyjątkiem sądu dla nieletnich, utworzonego na zasadzie § 1 art. 4 usp. Zasada ta nie dotyczy rozprawy kasacyjnej (art. 88 § 2)".

Wynikało stąd a contrario, że w sądach z art. 4 § 2 usp. nieletni musi mieć obrońcę; otóż dla usunięcia tej rozbieżności, art. 1 pkt. 6 noweli dodał w art. 88 § 1 lit. a) słowa: „lub przed sądem grodzkim i t. d.". Zob. art. 614.

O. 18/30: Oskarżony niżej lat 17, który nie miał obrońcy w sądzie grodzkim, miał natomiast obrońcę w sądzie odwoławczym, nie może się żalić w kasacji na uchybienie sądu I instancji, polegające na nieustanowieniu obrońcy.

O. 201/31: Zaszłe w toku dochodzeń lub śledztwa uchybienia, nie mogące mieć wpływu na treść wyroku, nie mogą być tem samem podstawą do kasacji z art. 510 lit. b) i 515.

5. (do lit. c): Zob. art. 17 i 18 kk.

§ 2. 6. Zob. art. 90.

Art. 89.

Prezes sądu wyznacza oskarżonemu obrońcę z urzędu:

a) w wypadkach wskazanych w art. 87 i 88, jeżeli oskarżony nie ma obrońcy z wyboru;

b) na prośbę oskarżonego, który z powodu ubóstwa nie może ponieść kosztów obrony.

1. **Prezes sądu:** (zob. art. 47 § 2) względnie sędzia grodzki lub jednoosobowy (art. 381).

2. (do lit. a). M. 185 pozostawiają taktowi prezesa porozumienie się z Izbą adwokacką co do sposobu wyznaczenia obrońcy z urzędu.

O. 78/30: Obrońcę z urzędu wyznacza i zwalnia prezes sądu (wzgl. wiceprezes wydziału karnego: art. 31 usp.), nie zaś Rada Adwokacka, albowiem art. 24 lit. i) oraz 25 statutu Palestry (Dz. U. 22, poz. 75 z r. 1918) dotyczą jedynie pełnomocników; obrońca ustanowiony przez prezesa ma w razie przeszkody uzyskać zwolnienie od prezesa, a nie może się wyręczyć innym obrońcą. Przyjęcie przez prezesa kasacji innego obrońcy jest jakgdyby wyrazem jego zgody na zamianę obrońcy.

O. S. P. IX 37: (postanowienie całej Izby II): Do wyznaczenia obrońcy z urzędu w dochodzeniu i śledztwie wstępnem oraz dla zredagowania wniosku o wznowienie postępowania, właściwym jest prezes sądu okręgowego.

Ponieważ wedle art. 3 pkt. 6 i art. 37 **Prawa o ustroju adwokatury** z 7 października 1932 Dz. U. 86, poz. 733 wyznaczanie z urzędu obrońców (i zastępców stron) należy do zakresu działania rady adwokackiej, o ile przepisy postępowania sądowego nie stanowią inaczej — przeto powyż przedstawiony stan co do uprawnienia do ustanowienia obrońcy z urzędu nie uległ zmianie.

Wedle m. 185 każda obrona z urzędu, a więc nietylko obrona ubogiego jest bezpłatną.

3. (do lit. b). Wyznaczenie obrońcy z powodu ubóstwa jest obowiązkowe, choćby w danym wypadku obrona nie była obowiązkową w myśl art. 87 lub 88.

O. 32/32 (Punkt 3): Prezes może ustanowić obrońcę z urzędu z powodu ubóstwa nawet bez formalnego przyznania przez sąd prawa ubogich w myśl art. 576. (Punkt 2): Ustanowienie przez prezesa obrońcy z urzędu nie wkracza w dziedzinę kosztów, opłat (zob. art. 47 do 58 przepisów o kosztach sądowych z 27 października 1932 Dz. U. 93, poz. 805) i kaucji kasacyjnej, gdyż tylko formalne przyznanie prawa

ubóstwa (art. 576) zwalnia od obowiązku złożenia zaliczki z art. 574, opłat sądowych i kaucji kasacyjnej (art. 508).

Wyznaczenie obrońcy z urzędu jest obowiązkowe w sprawach o zwalczaniu żebractwa i włóczęgostwa (art. 28 rozp. Prez. R. P. z dnia 14 października 1927 Dz. U. 92, poz. 823; zob. uw. [1]) przy art. 165).

O. 165/30 (mot.): Kpk. nie ustanawia terminu dla zgłoszenia próśb o wyznaczenie obrońcy z urzędu; odrzucenie, jako spóźnionej, prośby wniesionej na trzy dni przed rozprawą obraża art. 89 § 2 i powoduje uchylenie wyroku.

O. 122/30 (mot.): Niezawiadomienie oskarżonego o ustanowieniu dlań obrońcy z urzędu i pozbawienie go możności porozumienia się z wyznaczonym obrońcą stanowi istotne uchybienie, skutkujące uchylenie wyroku.

O. 379/31 (w gronie 7 sędziów): Obowiązek wyznaczenia obrońcy z urzędu do złożenia wywodu kasacji odnosi się nietylko do oskarżonego aresztowanego (art. 506), lecz i do oskarżonego, pozostającego na wolności, który z powodu ubóstwa nie może ponieść kosztów obrony i który wniósł prośbę o wyznaczenie obrońcy z urzędu do złożenia wywodu kasacji w terminie do zapowiedzenia kasacji.

Zob. uw. 2 do art. 84 oraz O. 379/31 przy art. 506.

Art. 90.

Wyznaczenie obrońcy z urzędu do rozprawy kasacyjnej zależy od uznania prezesa Sądu Najwyższego.

Obrońcę wyznacza pierwszy lub inny prezes (art. 35 usp.). Ponieważ jurysdykcję wykonuje Sąd Najwyższy, a prokurator występuje nie w roli strony, lecz jako strażnik prawa (art. 231 usp.) składa wy-

jaśnienia (art. 511), przeto obrona może być zbyteczną.

Art. 91.

Wyznaczenie pełnomocnika z urzędu dla oskarżyciela lub powoda cywilnego może nastąpić w sposób wskazany w ustawie postępowania cywilnego.

Wyznaczenie pełnomocnika z urzędu następuje tu z powodu ubóstwa oskarżyciela lub powoda cywilnego, nieznajomości ich miejsca zamieszkania lub pobytu zagranicą. Zob. art. 78 kpk. oraz art. 3 pkt. 6 i art. 37 Prawa o ustroju adwokatury w uw. 2 do art. 89.

Art. 92.

Jednego obrońcę dla kilku współoskarżonych można wyznaczyć tylko wtedy, gdy obrona jednego z nich nie jest w sprzeczności z obroną drugiego.

Sprzeczność musi zachodzić co do okoliczności istotnych, nie zaś obojętnych lub drugorzędnych; natomiast może ona zachodzić mimo zgodności tłumaczenia się oskarżonych, np. obaj oskarżeni A. i B. przyznają się do czynu, lecz nieletni A. został uwiedziony przez B.; otóż obrona A. wymaga podkreślenia tej okoliczności ze szkodą dla B. Obrońca, dostrzegłszy przed rozprawą sprzeczność, niezauważoną przez prezesa, doniesie mu o tem celem rozdzielenia obron; jeśli sprzeczność wyjdzie na jaw na rozprawie głównej (np. oskarżeni zmienili swoje zeznania i obciążają się nawzajem), sąd z urzędu lub na wniosek spowoduje zamianowanie osobnych obrońców co do oskarżonych, których obrona koliduje z sobą i ewentualnie odroczy rozprawę (art. 350 § 1).

Art. 93.

§ 1. Do obrony z urzędu wyznacza się adwokata zamieszkałego w miejscowości, w której odbywa się rozprawa albo toczy się dochodzenie lub śledztwo.

§ 2. Gdyby powierzenie obrony z urzędu adwokatowi natrafiało na szczególne trudności, do obrony z urzędu wyznacza się asesora, aplikanta lub urzędnika sekretarjatu sądowego, w sprawach zaś nieletnich — także kuratora nieletnich lub członka patronatu nad nieletnimi.

§ 1. 1. Ustanowienie adwokata, zamieszkałego w danej miejscowości ma na celu zaoszczędzenie straty czasu i kosztów przejazdu zamiejscowego adwokata (m. 186).

Co do rozprawy zob. art. 325 n., co do dochodzenia zob. art. 242 n., co do śledztwa zob. art. 261 n.; zob. też uw. 1 do art. 88.

Obrońców, wymienionych w art. 15 do 17 pw., można wyznaczyć do obrony z urzędu w sądach, w których mają prawo prowadzić sprawy (art. 19 pw.).

§ 2. 2. **O. S. P. IX 97:** Słowa: „na szczególne trudności" wskazują, że przepis art. 93 § 2 ma jedynie charakter porządkowy i wyjątkowy (mot. do O. 14/31) obliczony na rzadkie wypadki, wywołane koniecznością np. brak adwokatów w danej miejscowości.

Zob. § 86 reg. kar.

Art. 94.

Z oskarżonym aresztowanym obrońca do czasu wniesienia aktu oskarżenia może porozumiewać się tylko za zgodą i w obecności sędziego bądź prokuratora; po wniesieniu zaś aktu oskarżenia wolno mu porozumiewać się z nim sam na sam.

1. Celem art. 94 jest zapobieżenie ukryciu dowodów. Wskazano tu podwójną kautelę, a to: a) zgodę sędziego wzgl. prokuratora oraz b) jego obowiązkową obecność (por. końcowy ustęp art. 94).

2. Zob. §§ 61 i 62 reg. kar.

3. **sam na sam,** gdyż oskarżony w obecności osób trzecich nie mówiłby szczerze, co utrudniłoby zadanie obrońcy, a wobec tego, że cały materjał jest już zebrany (zob. art. 245 § 1 i 274), nie zachodzi już obawa ukrycia dowodów.

Art. 95.

Pełnomocnikiem oskarżyciela prywatnego, pokrzywdzonego (art. 67) lub powoda cywilnego może być osoba, wymieniona w art. 86, a powoda cywilnego — nadto osoba, mająca prawo prowadzenia w danym sądzie spraw cywilnych.

Art. 95 wyklucza możność posługiwania się pełnomocnikami, nieobznajomionymi z prawem. Oskarżyciel prywatny (art. 68) i pokrzywdzony (art. 67) mogą być zastąpieni jedynie przez osoby z art. 86; powód cywilny może być zastąpiony bądź przez osobę z art. 86, bądź też przez osobę, uprawnioną do prowadzenia spraw cywilnych w danym sądzie.

Prawo prowadzenia spraw może bądź ogólne (co do wszystkich osób), bądź szczególne w odniesieniu do pewnej osoby, o ile na to ustawy cywilne materjalne lub formalne zezwalają np. mąż za żonę, prawny zastępca za niepełnoletniego i t. d.

Art. 96.

Strony mogą udzielać pełnomocnictwa bądź na piśmie, bądź ustnie wobec sądu.

1. **Strony.** Przepis art. 96 mówiąc o stronach, a nie (jak w poprzednim art. 95 jedynie o oskarży-

cielu prywatnym, pokrzywdzonym lub powodzie cywilnym) nazywa pełnomocnictwem zarówno ich upoważnienie, jak i upoważnienie obrońcy (mot. do O. 142/31 w składzie 7 sędziów).

2. **bądź ustnie** czyli protokolarnie (art. 232).

3. **wobec sądu:** na rozprawie lub przed rozprawą.

O. 377/31 (uchwała całej Izby II): Wykazanie się upoważnieniem winno nastąpić w formie przewidzianej w art. 96, sąd może jednak poprzestać na innej formie, którą uzna za wystarczającą, np. na rozprawie oskarżony nie sprzeciwia się wykonaniu obrony, a protokół uwidacznia „stawienie się oskarżonego z obrońcą" lub podpisanie wywodu kasacji przez stronę i pełnomocnika i t. d. Adwokat musi pod grozą nieważności kasacji (§ 2 art. 221) wykazać się pełnomocnictwem do sporządzenia kasacji do upływu terminu ustanowionego w art. 226.

Art. 97.

Pełnomocnictwo upoważnia do prowadzenia sprawy we wszystkich instancjach, o ile nie zawiera pod tym względem wyraźnego ograniczenia.

O ile pełnomocnictwo nie jest w swej osnowie wyraźnie ograniczonem do przedsięwzięcia pewnej wyłącznie czynności lub do pewnej instancji jest ono pełnomocnictwem ogólnem do przedsięwzięcia w danej sprawie wszystkich potrzebnych czynności we wszystkich instancjach; wystarczy więc wskazać w pełnomocnictwie sprawę, osobę pełnomocodawcy i jego rolę w procesie, tudzież osobę plenipotenta.

O. 332/31: ** W braku wyraźnego ograniczenia pełnomocnictwo, w myśl art. 97, stanowi upoważnienie ogólne i najszersze.

Można sądowi okazać oryginalne pełnomocnictwo a złożyć do aktów odpis, który sąd uzna za zgodny

z oryginałem; przedłożenie samego odpisu bez stwierdzenia jego zgodności z oryginałem uważam za niedostateczne, gdyż upoważnienie całe pozostaje pod znakiem zapytania i może wywołać komplikacje w procesie. Jeżeli taki odpis przyjęto, ocenienie kwestji istnienia upoważnienia zależy od okoliczności.

O. 142/31 (w składzie 7 sędziów). Podpisanie kasacji musi nastąpić na mocy upoważnienia do tej czynności; upoważnienie może być udzielone w jakikolwiek sposób, natomiast powinno być sądowi wykazane w formie, przewidzianej w art. 96.

KSIĘGA III.

Dowody.

Sąd, mając uznać pewną okoliczność za udowodnioną lub nie udowodnioną (art. 379 § 1 lit. a), musi mieć po temu środki; temi środkami są właśnie dowody (napis nad księgą III) czyli ściślej mówiąc środki dowodowe.

Otóż księga III wymienia te środki, a są niemi bądź osoby (świadkowie, biegli, a wśród nich tłumacze), bądź też rzeczy, t. j. t. zw. dowody rzeczowe (art. 152 n.); źródłem przekonania sędziowskiego mogą być jednak także wyjaśnienia oskarżonego (kpk. nietylko nie zalicza ich do rzędu dowodów, ale wprost wyklucza je z ich rzędu, mówiąc, że postępowanie dowodowe następuje dopiero po wysłuchaniu oskarżonego: art. 335), albowiem sąd osądza sprawę na podstawie całokształtu „okoliczności", nie zaś „dowodów", ujawnionych w toku przewodu sądowego (art. 360).

Księga III wskazuje dalej sposób prawidłowego uzyskania dowodu; popełniona w tym względzie nieprawidłowość (art. 510 lit. b) może, pod warunkiem

w art. 515 wyrażonym, spowodować uchylenie wyroku.

Co do obowiązku dowodzenia zob. uw. do art. 360.

Nie wymagają dowodu okoliczności zgodnie przez strony podane, o ile nie budzą wątpliwości u sądu (por. art. 336).

Podjęcie dowodu następuje przez wnioski stron, złożone w dochodzeniach (art. 254), u sędziego śledczego (art. 269 § 1), w akcie oskarżenia (art. 283 § 1), u prezesa (art. 296 § 1 i 2), tudzież na rozprawie głównej (art. 306, 307), w apelacji (art. 490 § 2, 492, 493).

Dowód prowadzi się na okoliczności mające dla sprawy znaczenie istotne, aczkolwiek nie bezpośrednie; bardzo często okoliczności odległe, nie mające bezpośredniego związku ze sprawą, przechylają szalę na jednę lub drugą stronę.

Dowodność (moc dowodową) wszelkich bez wyjątku środków dowodowych ocenia sąd według swego swobodnego przekonania (zob. art. 10), opartego na prawidłach logicznego myślenia. Sędzia zatem może odmówić mocy dowodowej świadkowi, biegłemu, a także dowodom rzeczowym.

Od pełnego względnie przez sąd za pełny uznanego dowodu należy odróżnić pewien stopień prawdopodobieństwa, np. odnośnie do powodów wyłączenia sędziego (art. 44), przywrócenia do pierwotnego stanu (art. 227 § 1), uzasadnionej obawy ucieczki lub matactwa (art. 165 a), b) i t. d.

Rozdział I.

Świadkowie.

Świadkiem może być tylko osoba fizyczna, różna od osoby oskarżonego; dlatego też w sprawie, prowadzonej łącznie przeciw kilku oskarżonym, nie

można żadnego z nich słuchać jako świadka, nawet co do tych czynów, co do których oskarżenia przeciw niemu nie skierowano [1]). Jeżeli w ostatnim przypadku koniecznem jest świadectwo oskarżonego ze względu na ważność sprawy, potrzebę zaprzysiężenia go w celu dowiedzenia się prawdy i t. d. (art. 108, 109, 254 d), e), nie pozostaje nic innego, jak rozłączenie spraw (art. 31 § 1). Kpk. rozróżnia świadków, których ze względu na źródło ich wiadomości nie wolno przesłuchiwać (art. 101), dalej świadków, którzy mają prawo odmówienia zeznań w całości (art. 104), lub co do pewnych okoliczności (art. 106), wreszcie świadków, których na pewne okoliczności wolno słuchać tylko za zezwoleniem ich władzy przełożonej (art. 103). W przypadku art. 102 o prawie odmowy zeznań orzeka sąd, podczas gdy w przypadku z art. 104 i 106, sąd jest obowiązany je przyznać. Jako świadkowie mogą być słuchani prokurator, sędzia śledczy i orzekający (od tej chwili są jednak wyłączeni od udziału w sprawie (art. 41 § 1 d) i art. 59 § 1), tudzież biegły (art. 125 § 2) i tłumacz (art. 140 § 2).

Kodeks karny chroni z jednej strony świadka przed wpływaniem na niego (art. 149 kk.), z drugiej strony karze świadka zeznającego nieprawdę lub zatajającego prawdę (art. 140 do 142 kk.).

Art. 98.

Każda osoba, wezwana przez sąd na świadka, stawić się powinna w miejscu, dniu i godzinie, wskazanych w wezwaniu, i pozostać aż do zwolnienia.

1. **wezwana przez sąd:** zob. art. 195, 196 i uw. 1 do art. 2.

---

[1]) Zob. O. 60/31 w uw. 3 do art. 1 oraz O. 144/32 (punkt 3) w uw. V przed art. 74.

2. **stawić się powinna.** Składanie świadectwa podobnie, jak postawienie swej wiedzy do dyspozycji wymiaru sprawiedliwości (art. 125 § 1) są obowiązkami obywatelskiemi (munus publicum).

3. **w miejscu, dniu i godzinie:** zob. § 61 reg. og. Nieusprawiedliwione niestawiennictwo podlega karze wedle art. 117 i może spowodować nałożenie obowiązku zwrotu kosztów odroczonej rozprawy (art. 120).

4. **pozostać aż do zwolnienia.** Świadek musi wyczekiwać zwolnienia go przez sąd, gdyż po przesłuchaniu go, a nawet po zakończeniu postępowania dowodowego i po zamknięciu rozprawy (art. 349, 362) może się okazać potrzeba dodatkowego zbadania go lub konfrontacji z innemi osobami (art. 116).

Wydalenie się świadka przed zwolnieniem go stoi na równi z odmówieniem zeznań i może spowodować karę wedle art. 118 tudzież nałożenie obowiązku zwrotu kosztów odroczonej rozprawy (art. 120).

Art. 99.

Świadka, który nie może się stawić z powodu choroby lub kalectwa, można przesłuchać w jego mieszkaniu.

Co do zaprzysiężenia świadka z powodu choroby lub kalectwa, zob. art. 109 i 254 § 1 lit. d); co do wzywania stron do obecności przy przesłuchaniu świadków zob. art. 256, 271 § 1, 347.

Art. 100.

W razie potrzeby przesłuchania Prezydenta Rzeczypospolitej, sąd zwraca się do niego pisemnie o wyznaczenie miejsca i czasu przesłuchania.

Prezydent może oświadczyć gotowość przybycia; co do obecności stron przy przesłuchaniu zob. uw. do art. 99.

Art. 101.

Nie wolno przesłuchiwać jako świadka:

a) duchownego co do faktów, o których dowiedział się na spowiedzi;

b) obrońcy oskarżonego co do faktów, o których się od niego dowiedział przy udzielaniu porady prawnej lub prowadzeniu sprawy.

1. Osoby, wymienione w tym artykule są to personae exceptae.

Wyliczenie jest tu taksatywne; można więc słuchać, jako świadków, wszelkie inne osoby w art. tym nie wymienione, a w szczególności więźniów (O. 131/30), uniewinnionych prawomocnie współoskarżonych i to nawet na rozprawie apelacyjnej, jeżeli ich w I instancji prawomocnie uniewinniono (O. 117/31) i t. d. Zob. też O. 55/31 przy art. 338.

2. (do lit. a). Zakaz ten, oparty na kanonie 889 Corpus iuris canonici, dotyczy przedewszystkiem duchownych wyznań chrześcijańskich; ogólnikowe jednak jego brzmienie przemawia za stosowaniem go także do duchownych innych w Polsce uznanych prawnie wyznań, o ileby one uznawały spowiedź. Art. 99 i 712 ros. pk. mówią o „duchownych wyznań chrześcijańskich" i dlatego słusznie O. S. P. VII 434 odmówiło tego prawa duchownym wyznań niechrześcijańskich, a w szczególności rabinom. Wobec osnowy art. 101 obojętnem jest, kto był spowiadającym się, t. j. czy był nim oskarżony, czy też inna osoba. Zob. art. 110 § 2.

O. 231/32: Art. 101 lit. a) nie stwarza zakazu ujawnienia przez duchownego samego faktu odbycia spowiedzi, gdyż ujawnienie tego faktu niema nic wspólnego z tajemnicą spowiedzi.

3. Kpk. chroni tu wszystkie wiadomości, które obrońca otrzymał z okazji sprawy karnej, bądź już

wdrożonej, bądź dopiero grożącej; wiadomości przy innej sposobności przezeń od oskarżonego otrzymanych np. przy sposobności porady w sprawie cywilnej lub procesu cywilnego, dotyczy przepis art. 102.

Nie pozostają pod ochroną art. 101 wiadomości, które obrońca otrzymał od osób trzecich, choćby udzielających informacji w interesie oskarżonego.

Art. 101 nie czyni różnicy między obrońcą z wyboru (art. 84) a obrońcą z urzędu (art. 87 do 90) i to bez względu na to, czy obrońca sprawuje jeszcze obronę, czy też już ją złożył.

Art. 102.

Poza wypadkami wskazanemi w art. 101, jeżeli świadek odmawia zeznań z powodu tajemnicy zawodowej, a sąd nie uzna za możliwe go zwolnić, przesłuchanie odbywa się przy drzwiach zamkniętych.

1. **z powodu tajemnicy zawodowej,** nie zaś urzędowej (zob. art. 103) np. duchowny poza wypadkiem art. 101 a), dalej adwokat poza wypadkiem z art. 101 b), lekarz, chirurg, aptekarz, akuszerka, dziennikarze i t. d. Czy takie odmówienie jest dopuszczalne, ocenia się wedle obowiązujących w tej mierze przepisów; o ile odmawiająca osoba sprawuje urząd i zasłania się tajemnicą urzędową (np. lekarz rządowy, duchowny prowadzący księgi stanu i t. d.) wchodzi w zastosowanie art. 103.

Adwokat obowiązany jest zachować w tajemnicy wiadomości, udzielone mu z tytułu wykonywanego przezeń zawodu, tożsamo i aplikant adwokacki (art. 20 i 112 Prawa o ustroju adwokatury z 7 października 1932 Dz. U. 86, poz. 733), podobnie też lekarz (art. 15 rozp. Prez. R. P. o wykonywaniu praktyki lekarskiej z 25 września 1932 Dz. U. 81, poz. 712).

2. **sąd nie uzna za możliwe go zwolnić.** Zachodzi tu kolizja między interesem wymiaru sprawiedliwości, a interesem ogółu lub jednostki w zachowaniu tajemnicy; sąd w każdym konkretnym przypadku oceni, który z tych interesów jest ważniejszy (m. 194), a w razie odmówienia zwolnienia, sąd przesłucha świadka przy drzwiach zamkniętych, by zachować tajemnicę przynajmniej w stopniu możliwym. Sąd niema obowiązku pouczenia świadka co do prawa odmówienia zeznań (por. art. 104 § 3) i ma wyczekiwać jego odmowy, przeciwnie w przypadku z art. 103. Odmówienie lub przyznanie prawa z art. 102 może stanowić podstawę kasacji pod warunkami z art. 515.

3. **przy drzwiach zamkniętych:** zob. art. 316 n.; dotyczy to oczywiście tylko rozprawy, gdyż w dochodzeniach i śledztwie publiczność i tak nie ma dostępu.

Art. 103.

§ 1. Urzędników publicznych i wojskowych, chociażby już nie pozostawali w czynnej służbie, wolno słuchać jako świadków co do okoliczności, na które rozciąga się ich obowiązek zachowania tajemnicy urzędowej, jedynie za zezwoleniem ich obecnej lub ostatnio przełożonej władzy służbowej.

§ 2. Zezwolenia wolno odmówić jedynie wtedy, gdyby złożenie zeznania wyrządzić miało poważną szkodę Państwu.

§ 3. Sąd może zwrócić się o zwolnienie urzędnika lub wojskowego z obowiązku tajemnicy do władzy naczelnej odnośnego działu zarządu państwowego.

§ 1. 1. **Urzędników publicznych:** państwowych i samorządowych.

2. **wolno słuchać,** a zatem nie należy rozpocząć przesłuchania co do okoliczności w tym artykule wymienionych przed uzyskaniem zezwolenia władzy; o ile dopiero podczas przesłuchania okaże się, że chodzi o tajemnicę urzędową, a sąd uznał mimo to konieczność przesłuchania w interesie wymiaru sprawiedliwości, sąd odroczy lub przerwie rozprawę (art. 350 § 1 i 348 § 1) i postąpi wedle § 3 art. 103.

3. **obowiązek zachowania tajemnicy urzędowej.** Wedle art. 120 usp. sędzia ma zachować w tajemnicy okoliczności sprawy, o których powziął wiadomość poza jawną rozprawą sądową ze względu na swoje stanowisko urzędowe; tajemnica jednak ustaje, jeżeli składa zeznanie jako świadek przed sądem, chyba że ujawnienie tajemnicy zagraża dobru państwa lub takiemu ważnemu interesowi prywatnemu, który nie jest sprzeczny z celami wymiaru sprawiedliwości; z obowiązku zachowania tajemnicy urzędowej, który trwa i po opuszczeniu służby, zwolnić sędziego może tylko Minister Sprawiedliwości. Wedle art. 24 ust. z 17/2 1922 Dz. u. Nr. 21, poz. 164 urzędnik winien zachować w tajemnicy wszystkie sprawy, o których powziął wiadomość dzięki swemu stanowisku służbowemu lub o których dowiedział się przy wykonywaniu swych obowiązków służbowych, o ile sprawy takie uznano wyraźnie za poufne lub gdy ich utrzymania w tajemnicy wymaga dobro publiczne albo inne względy służbowe. Tajemnicę powinien zachować wobec każdego, komu nie jest obowiązany donosić o tych sprawach służbowo, o ile jego przełożona lub bezpośrednio wyższa władza w poszczególnym przypadku nie uwolni go od tego obowiązku. Obowiązek ten trwa i po przejściu w stan nieczynny i na emeryturę oraz po rozwiązaniu stosunku służbowego z jakiegobądź powodu. Przesłuchanie urzędnika, jako świadka, mimo braku zwolnienia go od

obowiązku milkliwości, nie stanowi nieważności, jeżeli przesłuchano go tylko na okoliczności, nie stanowiące tajemnicy urzędowej (O. S. P. V 527).

Co do zeznań policji zob. O. 78/30 przy art. 115.

O. 72/32: W myśl art. 103 tylko te okoliczności nie mogą być bez zezwolenia władz przełożonych przez urzędników publicznych na rozprawie ujawnione, na które według przepisów o organizacji władz państwowych, samorządowych i wojskowych rozciąga się obowiązek zachowania tajemnicy urzędowej np. wedle art. 55 rozp. Prez. R. P. o P. P. z 6/3 1928 Dz. U. 28, poz. 257 (w brzmieniu Dz. U. poz. 27/31) nakazuje utrzymanie tajemnicy jedynie co do spraw uznanych za poufne oraz co do spraw, których zachowanie w tajemnicy wymaga dobro publiczne lub inne względy służbowe.

W razie niesłusznej odmowy zwolnienia od obowiązku zachowania tajemnicy urzędowej, sąd postąpi wedle § 11 reg. og.

§ 2. 4. Zasadą więc jest zwolnienie, gdyż interes wymiaru sprawiedliwości dzierży prym, chyba, że Państwu grozi szkoda i to poważna.

Przepis § 2 stawia dwa warunki odmowy zezwolenia, a to: a) by szkoda groziła Państwu, nie zaś jednemu lub kilku jego funkcjonarjuszom, tudzież b) by ta szkoda była poważną, a więc zagrażała bezpieczeństwu Państwa na zewnątrz lub wewnątrz, albo podkopała jego moralną powagę lub stanowisko wobec zagranicy, albo wreszcie polegała na znacznym stosunkowo uszczerbku majątkowym.

§ 3. 5. Sąd (zob. uw. 1 do art. 2) może to uczynić albo odrazu, albo po odmowie zwolnienia przez władzę bezpośrednio przełożoną, przyczem należy, o ile możności przedstawić, jakie okoliczności mają być objęte zeznaniem. Zob. § 4 reg. og.

Art. 104.

§ 1. Mają prawo odmówić zeznań:

a) małżonek oskarżonego;

b) krewny i powinowaty oskarżonego w linji prostej;

c) krewny oskarżonego w linji bocznej aż do stopnia między dziećmi rodzeństwa;

d) brat i siostra małżonka oskarżonego;

e) osoba związana z oskarżonym z tytułu przysposobienia.

§ 2. Prawo odmowy zeznań trwa nawet po ustaniu małżeństwa lub przysposobienia.

§ 3. O prawie odmowy zeznań należy osoby te uprzedzić.

§ 1. 1. **odmówić zeznań:** w całości lub w części (zob. art. 106) t. j. co do pewnych pytań, gdyż art. 104 w tym względzie nie czyni różnicy; prawo z art. 104 jest bezwarunkowem i nie podlega rozpoznaniu sądu (inaczej w przypadkach z art. 102 i 103;) osoby z art. 104 nie mają obowiązku przytoczyć powodów odmowy zeznań, a sędzia ma z urzędu zbadać (art. 107), czy nie zachodzi stosunek do oskarżonego podpadający pod ten artykuł. Motywem (m. 196) tego przepisu jest drażliwa sytuacja świadka, który musiałby albo zeznać prawdę i zgubić osobę sobie bliską, albo skłamać w sądzie.

2. **małżonek:** poślubiony wedle przepisów ustaw cywilnych; osoby, żyjące w konkubinacie mogą korzystać jedynie z przepisu art. 106.

3. **oskarżonego.** Prawo to służy tylko względem tego oskarżonego, do którego świadek pozostaje w stosunku z art. 104, nie zaś względem innych oskarżonych, chyba, że zeznanie co do jednego oskarżonego nie dałoby się oddzielić od zeznania co do innych oskarżonych. Ponieważ wyraz „oskarżony“ obejmuje

także podejrzanego (art. 79 § 2), przeto prawo to służy już i w dochodzeniu.

4. (do lit. b) t. j. małżonek jego ojca lub dziadka, matki lub babki, zięć, synowa i małżonkowie wnuków i wnuczek oskarżonego.

§ 3. 5. **uprzedzić:** po zeznaniach ogólnych z art. 107, a przed przesłuchaniem co do sprawy samej (art. 115), choć po odebraniu przysięgi (art. 108 i 109).

O. 123/32: Odebranie przysięgi przed stwierdzeniem stosunków osobistych świadka, gdyby nawet było uchybieniem [1]), nie mogłoby mieć wpływu na treść wyroku [2]). Pouczenie świadka o możności uchylenia się od obowiązku świadczenia, uskutecznione choćby po zaprzysiężeniu, lecz przed rozpoczęciem zeznawania w sprawie, czyni w zupełności zadość wymogom § 3 art. 104.

O. 424/31: ** Niezachowanie § 3 pociąga za sobą

---

[1]) S. N. zostawia tu otwartą kwestję, czy w danym przypadku zaszło uchybienie; otóż uchybienie tu nie zachodzi, bo przepisy o kolejności w słuchaniu świadka, t. j. wypytanie co do generaljów, odebranie przysięgi i przesłuchanie co do sprawy samej (art. 107, 108, 109 i 115) są czysto instrukcyjnemi; art. 108 i 109 nie wspominają o tem wcale, by zaprzysiężenie miało nastąpić po uprzedzeniu z art. 107, a tylko wymieniają przypadki, w których zaprzysiężenie ma nastąpić; kolejność, o której była mowa, przedstawia się tedy jedynie jako dedukcja z porządku, w którym artykuły 107 do 109 i 115 zamieszczono w ustawie. Co więcej wedle art. 109 sędzia śledczy ma odebrać przysięgę zgóry, jeżeli obawia się, że świadek bez przysięgi nie zezna prawdy, a obawa ta może zachodzić także co do generaljów (art. 107) np. świadek zatai pokrewieństwo, ażeby zapewnić swemu zeznaniu wyższy stopień wiarygodności. Ponadto uchybienie na szkodę danej strony (art. 513 § 1) mogłoby tylko wówczas zajść, gdyby przez odebranie przysięgi zmniejszyły się szanse złożenia zeznania prawdziwego, podczas gdy ustawa widocznie (art. 108 i 109) upatruje w odebraniu przysięgi większe gwarancje prawdziwego zeznania. Zob. też uw. 1 do art. 107.

[2]) S. N. ma tu na myśli przepis art. 515.

uchylenie wyroku, gdyż obowiązek w nim określony jest bezwarunkowy.

Zaniechanie uprzedzenia o prawie odmowy zeznań zapewnia sprawcy bezkarność, jeżeli złożył fałszywe zeznania z obawy przed odpowiedzialnością karną, grożącą jemu lub jego najbliższym (art. 141 kk.).

§§ 1—3. 6. Świadka, który w postępowaniu przygotowawczem odmówił zeznań na podstawie art. 104, nie należy wzywać do rozprawy; prezes postąpi tu wedle art. 291. Ponieważ art. 104 nie przepisuje formy, w jakiej odmowa ma nastąpić, odmowa nastąpić może wobec sądu protokólarnie lub przez wniesienie oświadczenia na piśmie, którego autentyczność musi jednak być niewątpliwą, a zatem stwierdzoną przez notarjalne lub sądowe uwierzytelnienie podpisu, przez porównanie z podpisem w aktach się znajdującym i t. p.

Art. 105.

Jeżeli osoba, wymieniona w art. 104, złożyła zeznanie, a następnie przed złożeniem zeznania na przewodzie sądowym pierwszej instancji oświadczy, że chce z prawa odmowy skorzystać, poprzednie jej zeznanie nie może służyć za dowód i nie może być odczytane ani odtworzone.

1. **złożyła zeznanie** czy to w sądzie cywilnym, czy w sądzie karnym, czy też wobec oskarżyciela publicznego lub jakiejkolwiek władzy, czy wreszcie w postępowaniu przygotowawczem.

2. **przed złożeniem zeznania na przewodzie sądowym w pierwszej instancji** (art. 333 n.), a więc i wobec sędziego śledczego i sędziego z art. 272; przesłuchanie przez sędziego z art. 347, jako surogat przesłuchania na rozprawie, należy w dziedzinie art. 105 traktować jako zeznanie na rozprawie złożone.

Słowa: „przed złożeniem zeznania na przewodzie sądowym w I instancji“ dodał do art. 1, pkt. 8 noweli I; ze słów tych wynika:

a) Prawo odmowy zeznań (ponownych) przysługuje osobom z art. 104, choćby poprzednio gdziekolwiek i przed kimkolwiek już zeznania złożyły.

b) Jeżeli osoba z art. 104 na przewodzie sądowym w pierwszej instancji odmówiła zeznań, nie wolno poprzednich jej zeznań ani odczytywać, ani odtwarzać.

c) Jeżeli jednak osoba z art. 104 już raz jeden na przewodzie sądowym w I instancji złożyła zeznania, to wprawdzie nie można jej na dalszych rozprawach w instancji pierwszej, ani też na rozprawie apelacyjnej zmuszać środkami z art. 117 i dal. do składania zeznań, ale można protokół złożonych zeznań odczytać i odtworzyć. Zeznanie bowiem raz na przewodzie sądowym złożone stanowi fakt dokonany, którego skutków więcej cofnąć nie można; zeznanie jest złożonem (ukończonem), skoro sąd świadka zwolnił (art. 98); dopóki to nie nastąpiło, świadek może skorzystać z prawa odmowy, a jego zeznań odczytać nie wolno.

Skoro zaś świadek na przewodzie sądowym zeznania złożył, wolno je odczytać, choćby rozprawę przerwano lub odroczono albo odbyła się nowa rozprawa wskutek uznania wyroku za nieważny (501 c), 520).

Jeżeli świadka wezwano do ponownej rozprawy (art. 397), może on zeznań odmówić, atoli można odczytać zeznania poprzednio przezeń złożone.

Wedle m. 197 obojętnem jest, czy prawo odmowy istniało w chwili złożenia poprzednich zeznań, czy też powstało później (np. przez później zawarte małżeństwo) i czy osobie zeznającej przy pierwotnem przesłuchaniu je przedstawiono, czy nie.

Wobec dokonanego przez nowelę zamieszczenia w art. 105 słów: „przed złożeniem zeznania na przewodzie sądowym w pierwszej instancji" zapatrywanie, wyrażone w m. 197 musi ulec częściowej rewizji, a mianowicie nie wolno będzie odczytywać ani odtwarzać zeznań, jeżeli stosunek z art. 104 powstał już po złożeniu zeznań na przewodzie sądowym w pierwszej instancji. Zdanie to opieram na tem, że ustawodawca przyznając w zasadzie osobom z art. 104 prawo odmowy zeznań, połączone z zakazem ich odczytywania i odtwarzania, uczynił wyjątek co do tegoż zakazu dla wypadku, jeżeli dana osoba złożyła na rozprawie głównej zeznanie, mimo że z oskarżonym łączył ją stosunek z art. 104. Jeżeli zaś dana osoba złożyła zeznania, w czasie, gdy dany stosunek nie zachodził, a więc w czasie, gdy do złożenia zeznań była zmuszoną, nie można jej odbierać prawa z art. 104 od chwili, gdy prawo to przez powstanie odnośnego stosunku zaistniało. Należy też zważyć i to, że przepis tu omawiany stanowi wyjątek od reguły w art. 104 § 1 wyrażonej, a wyjątków nie wolno tłumaczyć w sposób rozszerzający.

3. **nie może służyć za dowód,** a więc nie należy do okoliczności, ujawnionych na rozprawie (art. 360) lub uznanych za udowodnione lub nieudowodnione (art. 379 § 1 lit. a).

4. **nie może być odczytane:** zob. art. 338.

5. **ani odtworzone** przez dowód ze świadków (np. sędziego śledczego, osoby prowadzącej dochodzenia lub innych osób), ani też drogą dowodu z pism, protokółów lub w jakikolwiek inny sposób, gdyż w ten sposób naruszonoby drogą okrężną zakaz korzystania z zeznań osoby odmawiającej ich.

O. S. P. IX 369: ** Zakaz z art. 105 odnosi się do zeznań (art. 107, 257—259 kpk. i art. 20 pw.); nie obejmuje zaś wywiadów, dokonanych przez policję pań-

stwową wedle art. 245; taki wywiad można odtworzyć przez świadków.

O. 19/31: Niema obrazy art. 105, gdy sąd słuchał świadka, którego źródło wiadomości opiera się na osobistych spostrzeżeniach niezależnych od zeznań świadka, który uchylił się od świadectwa wedle art. 104, w razie bowiem tak rozciągłego tłumaczenia zakazu z art. 105, nie możnaby wogóle prowadzić żadnego dowodu na okoliczności mieszczące się w zeznaniach osoby, która skorzystała z prawa odmowy zeznań. (Świadkami faktu byli A. i B.; A. uchylił się od zeznań; przesłuchaniu B. sprzeciwiła się obrona, jako odtworzeniu zeznań osoby A. drogą pośrednią).

O. 193/30: 1) Nie można odczytywać i odtwarzać szczegółów z takich poprzednich zeznań świadków, którzy uchylili się od zeznań wedle art. 104, a które złożone zostały formalnie, a więc przed organami urzędowemi, powołanemi z ustawy do przesłuchiwania świadków **. 2) Ustawa nie zabrania korzystać z zeznań innych świadków, którzy zgodnie z przepisem art. 115 stwierdzili okoliczności wiadome z opowiadania w drodze prywatnej od wyżej wymienionych osób (t. j. od świadków, którzy skorzystali z art. 104, nie zaś od osób urzędowych, które świadków tych słuchały, gdyż to byłoby już pośredniem odtworzeniem: przyp. aut.).

O. 121/31: Art. 104 i 105 odnoszą się tylko do oświadczeń złożonych przez wymienione w tychże art. osoby, w charakterze świadków, bynajmniej zaś do innych oświadczeń nie mających charakteru zeznań.

Istota tej kwestji leży w tem, że świadek korzystając z art. 104 ujawnia swą wolę, by jego zeznań urzędowych nie użyto, jako środka dowodowego przeciw oskarżonemu; nie może on jednak przez to

zapobiec, by to, co opowiadał prywatnie, nie stało się przedmiotem dowodu.

O. 155/30 zob. przy art. 339.

Art. 106.

Świadek ma prawo nie odpowiadać na pytania co do okoliczności, których ujawnienie mogłoby narazić na odpowiedzialność za przestępstwo jego samego lub osobę pozostającą z nim w stosunku wskazanym w art. 104.

1. **nie odpowiadać na pytania:** sądu (zob. uw. 1 do art. 2) lub stron (art. 256 § 2 i 305 § 1), nie zaś odmówić zeznań wogóle, jak w przypadkach art. 104 (O. 61/31) **.

2. **na odpowiedzialność za przestępstwo,** t. j. za zbrodnię, występek lub wykroczenie, nie zaś na ujmę na czci, uszczerbek na majątku lub inne następstwa (np. dyscyplinarne).

Sąd nie ma obowiązku, ale może pouczyć świadka o tem prawie, by go nie wprowadzić w kolizję z sumieniem i z kodeksem karnym (O. 212/30) **.

O. 200/31: Oddalenie wniosku dowodowego uzasadnione tem, że świadek może korzystać z art. 106, obraża ustawę; odmowa nie została w tym wypadku należycie uzasadnioną (art. 51 § 2).

Art. 107.

Świadka, po uprzedzeniu go o odpowiedzialności za nieprawdziwe zeznania, należy przedewszystkiem zapytać o imię, nazwisko, wiek, zajęcie, miejsce zamieszkania i stosunek do stron.

1. **po uprzedzeniu i t. d.** Uprzedzenie to jest warunkiem karalności za fałszywe zeznanie, jeżeli od świadka nie odebrano przysięgi (art. 140 § 2 kk.). Należy przytem zaznaczyć:

a) że zeznanie fałszywe co do okoliczności z art. 107 jest karalne w myśl art. 140 kk.,

b) że zaprzysiężenie następuje dopiero po zeznaniach z art. 107, zaczem fałsz w tych zeznaniach będzie karalny tylko wówczas, jeżeli świadka uprzedzono o odpowiedzialności za nieprawdziwe zeznania przed wypytaniem w myśl art. 107,

c) że art. 107 mówi o uprzedzeniu o „odpowiedzialności za nieprawdziwe zeznania", zaś wedle art. 141 kk. warunkiem karalności jest uprzedzenie o „odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznania", zaczem świadka należy uprzedzić wedle brzmienia art. 141 kk., jeżeli ma nastąpić sankcja z art. 140 kk. — wreszcie

d) że wedle art. 142 sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet sprawcę od kary uwolnić (nie zaś uniewinnić), jeżeli stwierdzone przez świadka fałszywe okoliczności nie mogą mieć wpływu na rozstrzygnięcie sprawy (może to szczególnie zachodzić odnośnie fałszu co do okoliczności z art. 107) lub jeżeli sprawca sprostował fałszywe zeznanie, zanim nastąpi rozstrzygnięcie sprawy przez sąd lub inną władzę, przed którą zeznawał.

Zob. O. 123/32 w uw. 5 do art. 104.

2. **wiek:** ze względu na art. 110 lit. a).

3. **miejsce zamieszkania:** dla umożliwienia wezwania świadka do rozprawy lub ponownego przesłuchania.

4. **stosunek do stron:** ze względu na art. 104 i 106.

Art. 108.

Sąd na rozprawie głównej odbiera od świadka przysięgę, chyba że strony zwolnią świadka od przysięgi, a sąd nie uważa jej za potrzebną.

1. Odebranie przysięgi od świadka następuje po jego przesłuchaniu wedle art. 107, a przed jego prze-

słuchaniem co do rzeczy samej; wynika to z art. 107, 108 i 115, które wskazują kolejność przesłuchania (zob. uw. 5 do art. 104). Jestto więc t. zw. przysięga przyrzekająca (iuramentum promissorium); kpk. nie mówi nigdzie expressis verbis o przysiędze, potwierdzającej złożone już zeznania (iuramentum confirmatorium), ale też jej nie zakazuje; sąd więc na rozprawie lub poza rozprawą może każdej chwili zarządzić odebranie przysięgi od świadka, początkowo bez przysięgi słuchanego, jeżeli to uważa za wskazane.

Sąd, mając obowiązek wyśledzenia prawdy, nie może być zależnym od woli stron co do zaprzysiężenia świadka; jeżeli jedna ze stron jest nieobecną (choćby powód cywilny), należy świadka zaprzysiąc.

O. 190/31: Nieobecność oskarżonego oraz jego obrońcy na rozprawie nie oznacza zgody na przesłuchanie świadka bez przysięgi.

O. 161/31: Kpk. nie przewiduje zaprzysiężenia świadków przez duchownego.

2. co do przysięgi w postępowaniu przygotowawczem i poza rozprawą zob. art. 109, 251 d) i e) i art. 50.

3. W postępowaniu karno-adm. (art. 647) i karno-skarb. (art. 220 § 2 uks.) zaprzysiężenie zależy od uznania sądu.

Art. 109.

Sędzia śledczy przesłuchuje świadka pod przysięgą wtedy tylko, gdy zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że świadek bez przysięgi nie powie prawdy, lub że nie stawi się na rozprawę główną z powodu przeszkód, nie dających się usunąć lub zbyt trudnych do usunięcia, albo z powodu znacznej odległości miejsca pobytu.

1. **Sędzia śledczy:** także sędzia z art. 261 § 2, 272 lub 50.

2. **wtedy tylko.** W regule nie odbiera się w śledztwie przysięgi, gdyż nie należy nadużywać tego aktu uroczystego, a zeznania w śledztwie stanowią tylko materjał przygotowawczy (m. 201). Zaprzysiężenie następuje wyjątkowo i to tylko z dwóch punktów widzenia, a mianowicie z powodu uzasadnionego przypuszczenia, że:

a) świadek bez przysięgi nie powie prawdy np. dlatego, że świadek pozostaje w stosunku przyjaźni lub nieprzyjaźni do jednej ze stron, albo że w razie zaprzysiężenia będzie ostrożniejszy w zeznaniach. Zawsze jednak zaprzysiężenie presumuje, że sędzia wie lub ma dane do przyjęcia, że świadkowi wiadome są okoliczności istotne. Sędzia wezwany (art. 272) winien zaprzysiąc świadka tylko na żądanie sędziego śledczego, a z własnej inicjatywy jedynie wówczas, jeżeli jego zdaniem zachodzą wymogi z art. 109, a zwłoka grozi niebezpieczeństwem (wyjazd świadka za granice państwa lub śmierć); poza tem powinien zwrócić uwagę sędziego śledczego, że należałoby świadka zaprzysiąc. Wynika to per analogiam z art. 257 i 260, wedle których w nagłych wypadkach zaprzysiężenia może dokonać prokurator lub P. P. Zob. też uw. do art. 50 i 256.

b) świadek nie stawi się na rozprawę główną.

3. **z powodu przeszkód nie dających się usunąć** [1]) np. śmierci, obłożnej a trwałej choroby, wyjazdu zagranicę i t. d.

4. **zbyt trudnych do usunięcia.** Stawienie się na rozprawie jest tu w zasadzie możliwe, jednakowoż — zaznaczono to przez słowo „zbyt“ — stoją mu na przeszkodzie poważne trudności, np. koszty transportu chorego w asystencji lekarza, konwojowa-

[1]) Całą resztę art. 109 począwszy od tych słów wprowadził art. 1 pkt. 9 noweli I.

nie niebezpiecznego zbrodniarza, zaraźliwa choroba świadka i t. p.

5. **znacznej odległości miejsca pobytu.** Pojęcie „znacznej odległości" jest względne, zależne nietylko od odległości samej, lecz i od środków lokomocji (kolej, autobus i t. d.); art. 308 § 1 kpc. wymienia odległość 50 km., jako usprawiedliwiającą niejawienie się świadka.

W pojęciu odległości mieszczą się dwa względy: a) wzgląd na trudy świadka z daleką podróżą połączone i b) wzgląd na koszty.

6. Sędzia śledczy odbierze przysięgę tylko wówczas, jeżeli zeznanie danego świadka ma „doniosłe znaczenie"; doniosłość zeznania rozważyć należy zarówno z punktu widzenia doniosłości samej sprawy (wagi przestępstwa, będącego przedmiotem śledztwa), jak i ze stanowiska doniosłości zeznania dla samej sprawy.

Choć art. 109 w przeciwieństwie do art. 254 lit. d), e) o wymogu doniosłości zeznań nie wspomina, to jednak wymóg ten leży w naturze rzeczy; w art. 254 d), e) stanowi on wskazówkę dla prowadzącego dochodzenie, którym w regule będzie policja, kiedy ma zwrócić się do sądu o zaprzysiężenie. Wskazówki tej nie potrzeba sędziemu śledczemu, jako organowi uposażonemu w wiedzę i praktykę procesową.

7. Por. art. 254 § 1 lit. a) i 340 § 1.

Art. 110.

§ 1. Nie składają przysięgi:
a) nieletni do lat czternastu;
b) osoby, które z powodu choroby psychicznej lub innego zakłócenia czynności psychicznych nie zdają sobie sprawy ze znaczenia przysięgi;

c) podejrzani o udział w czynie, będącym przedmiotem postępowania, lub o działalność przestępną, pozostającą w ścisłym związku z działaniem oskarżonego.

§ 2. Duchowni uznanych prawnie wyznań nie składają przysięgi.

§ 1. 1. **Nie składają przysięgi:** zarówno w śledztwie i dochodzeniu, jakoteż i na rozprawie.

2. (do lit. a): gdyż nie rozumieją istoty i znaczenia przysięgi (m. 207); wiek dotyczy daty zeznania, a nie daty faktu, będącego przedmiotem zeznania świadka.

O. 199/32: Ukończenie przez świadka lat 14 w czasie między rozprawami w I i II instancji i w związku z tem umożliwienie zaprzysiężenia go w II instancji, nie stanowi okoliczności przewidzianej w art. 492 kpk. zobowiązującej sąd do ponownego przesłuchania świadka.

Z orzeczenia tego wynika, że co do zaprzysiężenia świadka decyduje wiek jego w chwili złożenia zeznania.

3. (do lit. b): Sąd stwierdzi to wedle swego swobodnego przekonania (art. 10) na podstawie własnych swych spostrzeżeń lub po przesłuchaniu biegłych (art. 124 n.). Zob. uw. 2 do art. 130.

4) (do lit. c): Udział w czynie można mieć jako współsprawca (O. 47/31) **, tudzież jako podżegacz lub pomocnik (art. 26 i 27 kk.).

W ścisłym związku z działaniem oskarżonego pozostaje paserstwo (art. 160, 161 kk.), utrudnianie lub udaremnianie postępowania karnego przez pomaganie sprawcy w uniknięciu odpowiedzialności karnej (art. 148 kk.) a także (mot. do O. 69/32) udział w bójce, za którą oskarżony odpowiada, choćby świadek nie uszkodził oskarżonego, lecz inną osobę po stronie pokrzywdzonego występującą.

Czy świadek jest istotnie podejrzanym oceni sąd wedle art. 10 (O. S. P. III. 121 i IX 278); przeszkoda zaprzysiężenia leży w samym fakcie istnienia warunków z art. 110 c); obojętnem jest, czy świadek był już karanym za ten czyn, a nawet karę swą odcierpiał (O. S. P. III. 44), gdyż kpk. takiej różnicy nie czyni. Zaprzysiężenie wbrew przepisom art. 110 i wbrew wnioskowi strony stanowi obrazę postępowania sądowego (art. 510 b) i może pod warunkami art. 515 spowodować uchylenie wyroku w drodze kasacji; zaprzysiężenie wbrew wnioskowi strony należy uzasadnić (art. 51 § 2).

O. 69/32: Sąd orzekający rozstrzyga w kwestji zaniechania zaprzysiężenia świadka podejrzanego w znaczeniu lit. c) art. 110 po wysłuchaniu stron (art. 305 § 1); wyrok ulega kasacji, jeżeli protokół rozprawy nie wykazuje, by sąd wyrokujący wysłuchał w tym względzie zdania lub wniosku stron.

§ 2. 5. Przepis § 2 dodała nowela I (art. 1 p. 10), ponieważ żądanie złożenia przysięgi przez duchownego prowadzi często do niepożądanych konfliktów, tudzież dla zapobieżenia, ażeby duchowny, czasem wbrew nakazom swej religji, nie musiał składać zeznań przed sędzią innego wyznania.

Art. 111.

§ 1. Świadek składa przysięgę według roty następującej:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu, że będę mówił szczerą prawdę, niczego nie ukrywając z tego co mi jest wiadome. Tak mi, Panie Boże, dopomóż".

§ 2. Osoby wyznające religję chrześcijańską przysięgają przed krzyżem.

§ 3. Osoby wyznające religję mojżeszową trzymają prawą rękę na torze — 2 ks. Mojżesza 20 rozdz. 7 wiersz.

1. W pierwotnym tekście kpk. po słowie „przysięgę" następowały słowa: „każda zosobna"; nowela I (art. 1 p. 11) eliminowała je tak, iż więcej świadków można zaprzysiąc razem. Sąd ma więc wybór, czy świadków zaprzysiąc razem, czy zosobna.

2. Wedle m. 209 wspólność roty dla wszystkich wyznań odbiera przysiędze charakter obrzędu wyznaniowego, nie odbierając jej znaczenia i nie sprzeciwia się art. 112 Konst. opiewającemu: „Nikt nie może być zmuszonym do udziału w czynnościach lub obrzędach religijnych, o ile nie podlega władzy rodzicielskiej lub opiekuńczej".

3. Rota przysięgi w § 1 podana, dotyczy tylko wyznań chrześcijańskich (§ 2) i wyznania mojżeszowego (§ 3); co do innych wyznań i co do bezwyznaniowych zob. art. 112.

4. Wpisanie roty przysięgi do protokołu jest zbędne, wystarczy stwierdzić w nim (art. 238) odebranie przysięgi (O. z 15/1 1931 Nr. 1 K. 1354/30 w Gł. Sąd. 1931, str. 457).

5. Wedle § 93 reg. kar. osoby, wyznające religję chrześcijańską, mogą podczas składania przysięgi podnieść, stosownie do zwyczaju, palce prawej ręki; osoby, wyznające religję mojżeszową, składając przysięgę, mogą nakryć głowę.

Odebrania przysięgi przez duchownego kpk. ani nie przepisuje ani nie przewiduje; odmówienie wnioskowi strony o odebranie przysięgi przez duchownego, nie stanowi uchybienia procesowego (O. 161/30).

Art. 112.

§ 1. Formy zapewnienia przez świadków, niewymienionych w art. 111, że zeznają prawdę, ni-

czego nie ukrywając, określi, z uwzględnieniem poszczególnych kategoryj świadków, rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej wydane na podstawie uchwały Rady Ministrów.

§ 2. Przepisy dotyczące przysięgi i jej skutków prawnych mają tu zastosowanie.

1. Art. ten dotyczy wyznań, niewymienionych w art. 111 § 2 i 3, tudzież związków religijnych, nie uznających przysięgi (np. menonici ślubują prawdę przez podanie ręki), wreszcie bezwyznaniowych; do bezwyznaniowych jednak nie będą zaliczani świadkowie, należący formalnie do innych wyznań, a uważający siebie za bezwyznaniowych (m. 210 n. i O. z 17/4 1929 II K. 218/29 w Gaz. sąd. warsz. 1929, str. 554).

2. Zeznanie zatem złożone przez świadka za zapewnieniem, przepisanem w rozporządzeniu Prezydenta R. P., będzie uważane za zeznanie zaprzysiężone, choćby w zapewnieniu tem nie było zawartem powołanie się na Najwyższą Istotę.

3. Wedle art. 140 § 2 kk. warunkiem odpowiedzialności za fałszywe zeznanie jest odebranie przysięgi lub zapewnienia zastępującego przysięgę, choćby nie nastąpiło uprzedzenie o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie.

O. 215/32: W § 2 art. 140 kk. chodzi o tego rodzaju zapewnienie, które co do skutków prawnych zastępuje przysięgę (art. 112 kpk.), nie zaś o „zapewnienie w miejsce przysięgi" (Versicherung an Eidesstatt) tego rodzaju, które zna cywilne ustawodawstwo procesowe ziem zachodnich oraz § 156 niem. kod. kar.

Rozp. Prez. Rzpltej z dnia 25 czerwca 1929 r. (Dz. U. 47, poz 383) w sprawie formy zapewnienia w postępowaniu karnem przez świadków, biegłych, tłumaczów i przysięgłych zgodnego z prawem spełnienia ich obowiązku.

§ 1. Dla osób, które nie składają przysięgi z zachowaniem form, przewidzianych w art. 111 (141, 405 § 3) kodeksu po-

stępowania karnego z dnia 19 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 313), wprowadza się w postępowaniu karnem określone niniejszem rozporządzeniem formy zapewnienia, że obowiązek świadka, biegłego, tłumacza lub przysięgłego [1]) spełnią zgodnie z prawem. Przed odebraniem zapewnienia sędzia (przewodniczący) uprzedza składających zapewnienie w myśl art. 113 § 3 i art. 112 § 2 (141) k. p. k. Przepis art. 113 § 1 (141) k. p. k. ma odpowiednie zastosowanie.

§ 2. Wyznawcy religji mahometańskiej (muzułmańskiej) składają przysięgę w następujących rotach:

Rota dla świadków:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu przed Świętym Jego Koranem, że powierzone mi obowiązki biegłego (tłumacza) wykonam z całą sumiennością i bezstronnością. Tak mi Panie dopomóż. Wałłahi, Billahi, Tałłahi".

Rota dla biegłych (tłumaczów):

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu przed Świętym Jego Koranem, że będę mówił szczerą prawdę, niczego nie ukrywając z tego, co mi jest wiadome. Tak mi Panie dopomóż. Wałłahi, Billahi, Tałłahi".

Podczas wygłaszania roty przysięgający ma nakrytą głowę.

Użycie „Koranu" do ważności przysięgi nie jest konieczne. Jeżeli jednak w sądzie znajduje się Koran, należy Go przed przysięgającym złożyć na stole, otwarty na dowolnej stronicy. Przysięgający podczas wygłaszania roty może położyć rękę na Koranie lub podnieść do góry wskazujący palec prawej ręki, a po wygłoszeniu roty ucałować Koran. Zachowanie tych form podnosi świętość przysięgi.

§ 3. Osoby wyznania karaimskiego wygłaszają rotę przysięgi jako świadkowie według art. 111 § 1, jako biegli (tłumacze) według art. 133 § 1 kodeksu postępowania karnego, trzymając obie ręce opuszczone w dół i nie nakrywając głowy.

Do ważności zapewnienia nie jest konieczne, ani dodanie na końcu przysięgi wyrazów liturgicznych „Ant etém adyndán Tenryníń Amen", ani ucałowanie po przysiędze księgi Pisma Świętego „Tojra". W miarę możności należy jednak zachować te formy podnoszące świętość przysięgi.

§ 4. Od osób należących do związków wyznaniowych menonitów, baptystów, ewangelicznych chrześcijan i adwentystów Dnia Siódmego, którym ich religja nie dozwala składania przysięgi, odbiera się przyrzeczenie w formie uroczystej następującej:

Sędzia (przewodniczący) odbierający przyrzeczenie wygłasza następującą formułę zapytania:

---

[1]) także i protokólanta.

Formuła dla świadków:

„Zgodnie z nauką Chrystusa Pana, która nakazuje, aby mowa wasza była tak — tak, nie — nie, pytam się Pana (Panią), czy jako świadek będziesz mówił(a) szczerą prawdę, niczego nie ukrywając z tego, co ci jest wiadome? — odpowiedz Pan (Pani) szczerem: tak".

Formuła dla biegłych (tłumaczów):

„Zgodnie z nauką Chrystusa Pana, która nakazuje, aby mowa wasza była: tak — tak, nie — nie, pytam się Pana (Panią), czy powierzone ci obowiązki biegłego (tłumacza) wykonasz z całą sumiennością i bezstronnością? — odpowiedz szczerem: tak !".

Po wygłoszeniu formuły zapytania przez sędziego składający przyrzeczenie odpowiada jednem słowem „tak".

§ 5. Osoby, nienależące do żadnego prawnie uznanego wyznania i osoby, należące do wyznań, którym ich religja nie dozwala składania przysięgi, a niewymienione w § 4, składają uroczyste przyrzeczenie w następujących rotach:

Rota przyrzeczenia dla świadków:

„Przyrzekam uroczyście, że będę mówił szczerą prawdę, niczego nie ukrywając z tego, co mi jest wiadome".

Rota przyrzeczenia dla biegłych (tłumaczów):

„Przyrzekam uroczyście, że powierzone mi obowiązki biegłego (tłumacza) wykonam z całą sumiennością i bezstronnością".

Podczas wygłaszania roty, przyrzekający trzyma obie ręce opuszczone w dół, a po jej wygłoszeniu potwierdza przyrzeczenie podaniem ręki sędziemu (przewodniczącemu składu sądzącego). Podanie ręki nie jest konieczne do ważności przyrzeczenia.

§ 6. Osoby. nienależące do żadnego prawnie uznanego wyznania, mogą oświadczyć, że według ich przekonań religijnych odpowiada im bardziej, niż przyrzeczenie, przewidziane w § 5, zachowanie jednej z form, przewidzianych w art. 111 k. p. k. lub w §§ 2, 3, 4 niniejszego rozporządzenia (rozmaite sekty nieuznane). Osoba, korzystająca z tego prawa, winna oświadczyć, którą formę wybiera i wyjaśnić, z jakiego powodu (przynależność duchowa do sekty chrześcijańskiej, niechrześcijańskiej). Świadka lub biegłego (tłumacza) należy uprzedzić, że wyjaśnień udziela pod odpowiedzialnością za nieprawdziwe zeznania (art. 107, 141 k. p. k.).

§ 7. Przepisy §§ 2—6 mają odpowiednie zastosowanie do form zapewnienia, składanych przez przysięgłych.

Przewodniczący w razie potrzeby rozdziela przysięgłych na grupy według ich wyznań i odbiera od każdej zosobna za-

pewnienia, wygłaszając formułę stosownie do okoliczności w liczbie mnogiej lub pojedynczej.

Do formuły przewidzianej w art. 405 § 1 k. p. k., przysięgły dodaje w wypadku przewidzianym w § 2 rozporządzenia niniejszego, wyrazy „Wałłahi, Billahi, Tałłahi", w wypadku zaś, przewidzianym w § 3 rozporządzenia niniejszego może dodać wyrazy: „Ant etém adyndán Tenryniń Amen".

W wypadku, przewidzianym w § 4, formułę, przewidzianą artykułem 404 k. p. k., rozpoczyna się zapytaniem, jak w § 4, poczem następują wyrazy „ . . . . . pytam się Panów (Pana), czy w sprawach . . . . ." i dalej, jak w art. 404 k. p. k., kończąc wyrazami — „odpowiedzcie (odpowiedz Pan) szczerem tak". Przysięgły odpowiada jednem słowem „tak".

W wypadku przewidzianym w § 5, przewodniczący rozpoczyna formułę wyrazami „Przyrzekacie (Przyrzekasz Pan) uroczyście . . . . ." — przysięgły zaś zapewnia wyrazami „Przyrzekam uroczyście".

Art. 113.

§ 1. Świadek składa przysięgę, powtarzając za sędzią lub odczytując na głos jej rotę, przyczem wszyscy, nie wyłączając sędziów, stoją.

§ 2. Niemi piśmienni składają przysięgę przez podpisanie roty. Niemi niepiśmienni przysięgają przy pomocy tłumacza, czyniąc znaki.

§ 3. Przed odebraniem przysięgi sąd uprzedza świadka o znaczeniu tego aktu i odpowiedzialności za nieprawdziwe zeznanie.

§ 1. 1. **składa przysięgę** wzgl. zapewnienie z art. 112.

2. **stoją:** dla wpojenia świadkowi ważności tego aktu.

§ 3. 3. Karalnem jest jedynie fałszywe zeznanie, złożone rozmyślnie (art. 140 § 1 kk.); karalność fałszywego zeznania z niedbalstwa (§ 163 niem. kk.) została uchyloną pro futuro (art. 2 przep. wprow. kk.) i pro praeterito (art. 2 § 1 kk.).

Kk. nie czyni co do kary żadnej różnicy między zeznaniem zaprzysiężonem a niezaprzysiężonem.

Nieprawdziwem jest nietylko zeznanie sprzeczne z prawdą, lecz także zeznanie niezupełne.

Podczas gdy wedle art. 107 sąd uprzedza świadka tylko o odpowiedzialności za nieprawdziwe zeznania, to bezpośrednio przed zaprzysiężeniem sąd poucza ponownie świadka o znaczeniu przysięgi, względnie zapewnienia wedle art. 112 § 2 na równi z nią stojącego.

Uprzedzenie świadka po myśli art. 113 § 3 nie jest warunkiem karalności fałszywego zeznania, gdyż wedle art. 140 § 2 kk. samo już odebranie przysięgi stanowi dostateczną podstawę dla stworzenia odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie.

Art. 114.

Świadkom, którzy w danej sprawie zeznawali pod przysięgą, przypomina się przy ponownem przesłuchaniu poprzednio złożoną przysięgę, chyba że sąd uzna ponowne zaprzysiężenie za konieczne.

1. Przypomnienie poprzednio złożonej przysięgi następuje dlatego, ażeby nie nadużywać tego solennego aktu; należy jednak świadkowi przypomnieć, iż wiąże go złożona dawniej przysięga (m. 211).

Ponieważ wedle art. 140 § 2 kk. warunkiem karalności fałszywych zeznań jest bądź uprzedzenie o odpowiedzialności karnej, bądź (faktyczne) odebranie przysięgi lub zapewnienia zastępującego przysięgę (art. 112 kpk.), przeto powstać może wątpliwość, czy przypomnienie z art. 114 odpowiada wymogom z art. 140 § 2 kk. Wskazanem tedy będzie w przypadku art. 114 bądź odebrać ponownie od świadka przysięgę, bądź upomnieć go po myśli art. 107.

2. Sąd może ponosić zaprzysiężenie w tym celu, ażeby świadek pozostając pod świeżem wrażeniem

uroczystego aktu przysięgi, tem pewniej złożył zeznania prawdozgodne i niczego nie zataił.

Art. 115.

Przesłuchanie co do samej sprawy zaczyna się od wezwania świadka, aby opowiedział wszystko co mu wiadomo w sprawie, poczem sąd, a następnie strony mogą zadawać mu pytania.

1. Przepis, że świadek sam ma opowiadać, co mu wiadomo, odpowiada wynikom 40-letnich badań w dziedzinie psychologji zeznań świadka, które wykazały, że w opowiadaniu świadka, chcącego zeznać prawdę, jest znacznie mniej błędów (mimowolnych, przez świadka niezamierzonych), aniżeli w jego odpowiedziach na pytania; każde bowiem pytanie już samo przez się podsuwa niejako pewną odpowiedź. Nie należy też w zasadzie przerywać opowiadania świadka, gdyż zbija się świadka z tropu i wywołuje się pomijanie pewnych szczegółów, bądź ważnych dla sprawy, bądź też rzucających pewne światło na inteligencję świadka, tendencyjność lub bezstronność jego zeznań i t. d. Zob. § 27 reg. kar. i por. § 95 reg. kar.

2. Po ukończeniu opowiadania pyta go sąd, t. j. przesłuchujący go sędzia wzgl. na rozprawie przed sądem kolegjalnym przewodniczący, po nim członkowie zespołu sądzącego (art. 304 i 305) i przysięgli za pośrednictwem przewodniczącego (art. 417), a potem dopiero strony; przewodniczący może jednak zmienić kolejność, a zmiana taka powoduje kasację tylko pod warunkami art. 515 (m. 212).

3. Kolejność pytania przez strony oznacza sąd; art. 355 n. nie mają tu zastosowania.

4. Zadawanie świadkom pytań jest prawem sądu, a nie obowiązkiem; sąd zadaje pytania w miarę uznanej przez siebie potrzeby. Zaniecha-

nie więc przez sąd zadawania pytań wogóle lub też pytań w pewnym szczególnym kierunku nie może stanowić obrazy przepisów postępowania sądowego (art. 510 lit. b), a temsamem podstawy kasacji.

Strona może żalić się drogą kasacji na odebranie jej możności zadawania pytań wogóle (art. 115 i 513 § 1), tudzież na uchylenie pewnych jej pytań (art. 305 § 2), o ile od danego zarządzenia przewodniczącego odwołała się do zespołu sądzącego (art. 314).

W postępowaniu apelacyjnem strona może na podstawie art. 492 uzyskać możność zadania pytań, których z jakiegokolwiek powodu nie zadała lub które uchylił bądź przewodniczący (choćby strona nie odwołała się do składu sądzącego), bądź też skład sądzący, wezwany w myśl art. 313 do uchylenia zarządzenia przewodniczącego z art. 305 § 2.

5. Art. 115 nie ogranicza ani treści, ani formy pytań. Co do treści można raz dopuszczonego świadka pytać o wszystko, co ma doniosłość dla sprawy, a więc zarówno o to, co świadek wie z własnego spostrzeżenia, jak i o to, co słyszał od innych (testis ex auditu, zob. O. S. P. V. 238), naturalnie z wyjątkiem zakazanego odtworzenia zeznań (art. 105). Często okoliczność pozostająca na pozór w bardzo luźnym związku ze sprawą, może nabrać pierwszorzędnego znaczenia przez to, że ujawni ona zmysł spostrzegawczy świadka, jego pamięć, prawdomówność i t. d.

Świadka należy pytać o źródło wiedzy (ratio scientiae) i w ten sposób stwierdzić, czy świadek ma o danym fakcie wiadomość z własnego przekonania, czy z opowiadania innych osób (ex auditu), czy też może wnioskuje tylko o stwierdzonym przezeń fakcie na podstawie faktów dostrzeżonych lub słyszanych (ratio concludendi). Wnioski świadka nie są zeznaniem i nie podpadają pod sankcję ustawy karnej.

Co do formy pytań, to zasada prawdy materjalnej wymaga unikania pytań podchwytliwych lub suggestywnych (podsuwających świadkowi pewnego rodzaju odpowiedź); należy np. pytać: kto był na miejscu czynu? jak był ubrany? o której godzinie? — nie zaś: czy stał tam X.? czy nosił jasny surdut? zy było to po czwartej? i t. d. Mimo, że w art. 115 brak przepisu o formie pytań, kpk. daje sędziemu możność utrzymania należytej dyscypliny co do pytań, a to przez art. 305 § 2 (zob. tamże); art. ten nie jest przepisem syngularnym, wyposażającym jedynie przewodniczącego rozprawy w prawo uchylenia pytań niestosownych, lecz przepisem ogólnym, który z natury rzeczy nadaje to samo prawo każdemu przesłuchującemu sędziemu, a także i jego zastępcom (art. 257).

O. S. P. VIII 415: ** Świadkowi nie można zadawać pytań o treści ogólnikowej, przekraczających zakres materjału dowodowego, a wkraczających w dziedzinę tych spostrzeżeń i ustaleń, które byłyby wynikiem wnioskowania z faktów, wynikiem oceny dowodowej z tych faktów oraz wyrazem zapatrywań indywidualnych.

O. S. P. IX 140: Za okoliczność negatywną, której dowód przez świadków jest niemożliwym, można uważać jedynie wypadek, gdy świadek ma stwierdzić, że czegoś nie wie lub nie widział [1]); nie jest atoli negatywną okoliczność, że nie oskarżony, lecz ktoś

---

[1]) W tej ogólnikowej formie teza ta nie zdaje mi się być trafną. Pewnem jest, że dowód na fakt negatywny w regule nie przedstawia wartości; jeden świadek, który coś widział, daje — o ile jego zeznanie jest wiarygodnem, dowód silniejszy, niż cały szereg świadków stwierdzających, że czegoś nie widzieli (unus testis probans plus valet, quam centum negantes), choćby oni stwierdzili nawet (ulubiony konik ignorantów), że gdyby dany fakt był zaszedł, byliby go widzieć musieli i widzieli. Badania psychologji zeznań świadków wykazały, że lu-

inny dopuścił się pewnego czynu (np. rozgłaszania wiadomości hańbiącej oskarżyciela).

O. 28/30: Przedmiotem zeznań świadka mogą być także usposobienie i charakter osób, biorących udział w zajściu.

O. 177/31: W II instancji może być słuchana jako świadek, osoba współoskarżona w I instancji, ale prawomocnie uniewinniona (zob. uw. 4 i 6 do art. 110).

O. 78/30: Policjanci są obowiązani zeznawać w charakterze świadków o wynikach prowadzonych przez nich wywiadów.

O. 226/32: Można przesłuchać świadka na treść przyznania się oskarżonego w toku dochodzenia.

Art. 116.

Jeżeli między zeznaniami świadków zajdą sprzeczności, sąd może zarządzić stawienie ich sobie do oczu.

1. **sąd:** zob. uw. 1 do art. 2.

2. **może zarządzić:** z własnej inicjatywy lub na wniosek stron, a więc wedle swego uznania (O. 74/30)** ; brak zarządzenia lub odmowa konfrontacji nie mogą stanowić obrazy art. 116 (O. 341/31)**; por. uw. 4 do art. 115.

---

dzie dokładnie nie patrzą i patrzeć nie umieją, zwłaszcza, gdy znajdują się w stanie psychicznego podniecenia.

A jednak negatywne zeznania mogą mieć duże znaczenie w procesie, np. jeżeli z dwóch świadków jeden stwierdzi, że coś widział, a drugi, że tego nie widział, można wysnuć konkluzję, że i oskarżony o fałszywe zeznanie, który słuchany w innym procesie, jako świadek zeznał, że danego faktu nie widział — mógł go istotnie nie widzieć itd.

Mniemam tedy, że należy wysnuć następującą konkluzję: Zeznania negatywne należy oceniać z dużą dozą ostrożności i ze starannem rozważeniem całokształtu wyników rozprawy (art. 360), ale nie można im a priori odmawiać wszelkiego znaczenia.

3. Kpk. nie zawiera przepisu zakazującego konfrontacji świadków z oskarżonym lub oskarżonych między sobą; art. 172 uks. dozwala wyraźnie konfrontacji świadka z innymi świadkami, ewentualnie także z obwinionym, odpowiedzialnym i osobami, zgłaszającemi roszczenia do zajętego przedmiotu, jeżeli to, zdaniem władzy skarbowej, może doprowadzić do wyjaśnienia sprawy. Przepis art. 172 uks. obowiązuje także w postępowaniu sądowem (art. 136 uks.).

4. Konfrontacja nastąpić może w każdem stadjum postępowania, w czasie przesłuchania świadka lub po ukończonem jego przesłuchaniu.

Art. 117.

§ 1. Za nieusprawiedliwione niestawiennictwo sąd skazuje świadka na grzywnę do pięciuset złotych oraz na zapłacenie kosztów, wywołanych odroczeniem rozprawy z powodu jego niestawiennictwa. Grzywnę, w razie niemożności jej ściągnięcia, zamienia się na areszt do dwóch tygodni.

§ 2. Ponadto sąd w razie potrzeby zarządza przymusowe sprowadzenie świadka.

§ 1. 1. **Sąd:** zob. uw. 1 do art. 2.

2. Każde nieusprawiedliwione niestawiennictwo pociąga za sobą bezwarunkowo karę za nieposłuszeństwo (zob. art. 98), a nadto także obowiązek zapłacenia kosztów, wywołanych odroczeniem rozprawy. Przez wyraz: „rozprawy" należy tu rozumieć nietylko rozprawę w znaczeniu technicznem (zob. art. 325), lecz także każdą czynność sędziego lub organów dochodzących (zob. art. 246), np. nie jawił się świadek wezwany przez sędziego śledczego do konfrontacji z innym świadkiem, albo sędzia śledczy wyjechał na miejsce czynu celem przesłuchania tam świadka, a świadek ten nie jawił się i t. p.

Odpowiedzialność za koszta udaremnionej czynności polega na zasadzie prawa cywilnego, że każdy odpowiada za szkodę, wyrządzoną przez jego winę umyślną, a nawet nieumyślną (m. 213). Co do rozmiaru odpowiedzialności za koszty zob. art. 587, a w szczególności art. 587 b); zob. też art. 120 i 122 i por. art. 259 § 2.

§ 2. 3. Czy zachodzi potrzeba, ocenia sąd wedle swego swobodnego uznania.

4. Co do przymusowego sprowadzenia zob. art. 210 i 211; por. art. 141 § 2.

§§ 1 i 2. 5. Co do ukarania i przymusowego sprowadzenia osób wojskowych zob. art. 119.

6. Zob. art. 118, 120 do 122 i § 125 reg. kar.

Art. 118.

§ 1. Skutki wymienione w art. 117 mają również zastosowanie w razie nieusprawiedliwionej odmowy złożenia zeznań lub przysięgi, przyczem w razie ponownej odmowy sąd mocen jest skazać świadka ponownie na grzywnę do tysiąca złotych, z zamianą w razie niemożności ściągnięcia na areszt do jednego miesiąca.

§ 2. Niezależnie od powyższych kar, sąd może nakazać niezwłocznie aresztowanie świadka, odmawiającego zeznań lub przysięgi, na czas nie przekraczający jednego miesiąca. Areszt uchyla się, jeżeli świadek złoży zeznania, względnie przysięgę, lub jeżeli sprawę w danej instancji zakończono.

§ 1. 1. **w razie nieusprawiedliwionej odmowy.** Odmowę należy bezwarunkowo uznać za usprawiedliwioną w przypadkach art. 101, 103 (o ile dotycząca władza nie zwolniła świadka od zachowania tajemnicy urzędowej) i 104; w przypadkach z art. 102 i 106

odmowa staje się nieusprawiedliwioną z chwilą powzięcia przez sąd uchwały odmawiającej prawa uchylenia się od zeznań; wreszcie w przypadku art. 103 odmowa złożenia zeznań może być nieusprawiedliwioną, jeśli świadek zasłania się tajemnicą urzędową tam, gdzie jej wogóle niema, np. sędzia co do zajść na jawnej rozprawie (zob. uw. 3 do art. 103).

2. **zeznań** wogóle, czy też odpowiedzi na pewne pytania (art. 102, 103, 106).

3. **lub przysięgi:** zob. art. 108 i 109.

4. **w razie ponownej odmowy:** także w razie odmowy po raz trzeci (O. 172/30 **; uchwała całej Izby II).

5. Grzywna wzgl. areszt z art. 118 § 1 są karą za nieposłuszeństwo (zob. wstępne słowa § 2 art. 118); na tej karze może się zakończyć postępowanie przeciw świadkowi. O ile odmowa nastąpiła na rozprawie, a świadek złożył już zeznania, sąd może zarządzić odczytanie zeznań (art. 340).

§ 2. 6. **nakazać niezwłocznie aresztowanie.** Jeżeli jednak zeznanie świadka jest ze względu na stan sprawy sądowi niezbędnem, zwłaszcza, gdy np. świadek nie był jeszcze słuchany, albo pewne okoliczności wymagają uzupełnienia lub wyjaśnienia ze strony świadka i t. d., sąd nałożyć może na świadka areszt do 1 miesiąca; areszt ten nie jest już karą, lecz środkiem wymuszenia zeznań, przysięgi lub odpowiedzi na pytanie; świadka można aresztować natychmiast, gdyż zażalenie (art. 122) nie wstrzymuje wykonania (art. 470). Ponieważ sprawę należy kończyć, a czas aresztu jest ograniczony, przeto po upływie miesiąca, przesłuchanie świadka odpadnie, a o ile chodzi o rozprawę główną lub apelacyjną i o ile świadek był już słuchany, można odczytać jego zeznania (art. 340 i 489).

7. **jeżeli świadek złoży zeznania lub przysięgę,** nie zaś, jeśli oświadczy gotowość złożenia zeznań lub przysięgi; np. aresztowany świadek ma być badany w obecności stron czyto na rozprawie, czy też w postępowaniu przygotowawczem (art. 256 i 271), albo ma być konfrontowany z innym świadkiem (art. 116); skoro więc opór swój porzuci, sąd wyznaczy wprawdzie natychmiast rozprawę lub termin do jego przesłuchania, ale świadek pozostanie w areszcie aż do jego przesłuchania; inaczej bowiem mógłby oświadczyć gotowość do zeznań, a następnie zeznań ponownie odmówić. Ponieważ jednak art. 118 jest przepisem instrukcyjnym, można areszt uchylić, skoro sąd nabrał przekonania, że świadek na przyszłej rozprawie lub na przyszłym terminie złoży zeznanie.

8. **sprawę ukończono,** t. j. ogłoszono wyrok (art. 373 i 499) lub powzięto postanowienie z art. 248, 275, 371 i 501 c), e); uchylenie aresztu jest tu konsekwencją zasady, że areszt z art. 118 § 2 nie jest karą, lecz środkiem wymuszenia; skoro więc sprawę ukończono, odpadła przyczyna aresztu. Ogólne trwanie aresztu nie może przekraczać czasu jednego miesiąca bez względu na to, ile razy i w której instancji świadek odmówił złożenia zeznań lub przysięgi; jeżeli więc np. na skutek odmowy zeznań na rozprawie głównej świadek przebywał w areszcie przez 10 dni, sąd apelacyjny może go w razie ponowienia odmowy zatrzymać tylko przez 20 dni. Ponieważ w postępowaniu kasacyjnem świadków się nie słucha, art. 118 znaleźć może w niem zastosowanie chyba ze strony sądu w przypadku art. 50.

9. **w danej instancji,** t. j. w sądzie lub u sędziego śledczego: (art. 274, 277).

§§ 1 i 2. 10. Zob. art. 120 do 122 i § 125 reg. kar.

Art. 119.

O przymusowe sprowadzenie lub o ukaranie osoby, podlegającej sądownictwu wojskowemu, i o zastosowanie względem niej środka, przewidzianego w art. 118 § 2, sąd zwraca się do władzy wojskowej.

1. **O przymusowe sprowadzenie:** zob. uw. 4, 5, 6 do art. 117.

2. **lub o ukaranie:** w myśl art. 117 § 1 i 118; władza wojskowa, a nie sąd powszechny, orzeka tu o winie i karze, a także wykonywuje karę; natomiast co do obowiązku zwrotu kosztów odroczonej rozprawy (art. 117 § 1 i 120) orzeka sąd. Zob. art. 174 i 200, uw. do art. 122 i § 85 ** reg. kar.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 7 lutego 1928 Dz. U. 16, poz. 121 utrzymane w mocy przez art. 1 § 2 l. 3 pw.

Art. 1: Sądy powszechne zwracają się o nałożenie kar porządkowych, przewidzianych w ustawach o postępowaniu sądowem, na osoby, pełniące czynną służbę wojskową do właściwych władz wojskowych.

To samo stosuje się, jeśli idzie o przymusowe sprowadzenie przed sąd powszechny osoby, pełniącej czynną służbę wojskową.

Art. 120.

Jeżeli rozprawę odroczono z powodu niestawiennictwa albo odmowy zeznań lub przysięgi przez kilka osób, wszyscy, których nieusprawiedliwione niestawiennictwo lub odmowa stały się powodem odroczenia rozprawy, ponoszą odpowiedzialność solidarną za zwrot związanych z tem kosztów, o ile sąd inaczej nie postanowi.

1. **osób,** a więc świadków, biegłych (art. 124 n.), tłumaczy (art. 141 § 1) lub obrońcy w przypadku przymusu obrończego (art. 89 a).

2. **odroczenia rozprawy:** nastąpić ono może z kilku przyczyn, np. nie stanęło dwóch świadków i biegły, a jeden świadek odmówił bezpodstawnie zeznań.

3. **solidarną odpowiedzialność:** Co do stosunku, w jakim zasądzeni na zwrot kosztów mają je ponosić między sobą, tudzież co do regresu ich wzajemnego do siebie, jeśli jeden z nich pokrył je w całości lub części — rozstrzyga ustawa cywilna.

4. **sąd:** zob. uw. 1 do art. 2.

5. **inaczej nie postanowi.** Sąd może zatem w miarę zachodzących okoliczności nałożyć zwrot kosztów wyłącznie na jednego lub kilku z nich.

Co do zażalenia zob. art. 122; zob. też art. 259 § 2.

Art. 121.

Sąd zwalnia świadka od kary, zwrotu kosztów i przymusowego sprowadzenia, jeżeli świadek w ciągu dwóch tygodni od zawiadomienia go udowodni, że niestawiennictwo jego było usprawiedliwione.

1. Przepis ten nie dotyczy więc świadka, który odmówił złożenia zeznań lub przysięgi.

2. W braku winy karę się uchyla. Świadek, który bezwinnie w sądzie się nie jawił, może więc albo usprawiedliwić swoje niestawiennictwo drogą art. 121, albo też wnieść zażalenie wedle art. 122; natomiast świadek, który odmówił złożenia zeznań lub przysięgi, ma przeciw orzeczeniu z art. 118 i 120 jedynie zażalenie z art. 122.

Art. 122.

Na postanowienia, wydane w myśl art. 117, 118, 120 i 121, służy zażalenie.

Ponieważ zarządzenia z art. 119 wydała władza wojskowa, przeto w art. 122 nie powołano przepisu

art. 119; osoba wojskowa może więc na dotyczące orzeczenia władzy wojskowej żalić się tylko w drodze służbowej, natomiast co do orzeczenia w przedmiocie zwrotu kosztów, które wydał sąd (zob. uw. 2 do art. 119) służy jej zażalenie z art. 122.

Zażalenie z art. 122 rozstrzyga sąd bezpośrednio wyższy od sądu, który wydał orzeczenie z art. 117, 118, 120 i 121; zob. art. 465, 466, 469, 471.

Rozdział II.

Oględziny, biegli i tłumacze.

Oględziny (art. 123) są aktem dokonanego bezpośredniego i osobistego spostrzeżenia w przedmiocie okoliczności, wymagających stwierdzenia czyli dowodu; oględziny są sądowemi (art. 344 i 346), a więc czynnością sądową, jeśli ich dokonał sąd lub osoba uprawniona do zastąpienia sądu w tym względzie (zob. art. 230).

Oględziny sanitarno-policyjne (§ 2 rozporządzenia z 15-go lipca 1929 Dz. urzęd. Min. Spr. Nr. 14 z r. 1929 zamieszczonego przy art. 128) nie są oględzinami sądowemi.

Oględzin dokonuje się w regule okiem (inspectio ocularis; stąd ich nazwa); można ich jednak dokonać także smakiem, zapachem lub dotykiem (np. środki żywności); dokonujący oględzin może się przytem posługiwać bądź biegłymi (art. 124 i 135), bądź też środkami pomocniczemi, np. narzędziami miernicze mi, mikroskopem, psem policyjnym i t. d.

Oględzin należy dokonywać aseptycznie, t. j. nie tworząc nowych śladów i nie zacierając dawnych.

Z oględzin spisuje się protokół (art. 230 lit. c) ze zachowaniem przepisanych formalności (art. 233 i 257 do 260 kpk. oraz art. 20 pw.); oględziny przedsięwzięte bez zachowania ich nie są czynnością sądową,

a dotyczący protokół, nie mając mocy protokółu sądowego (zob. art. 260 kpk. i art. 20 § 4 pw.), nie może być na rozprawie odczytany (art. 339 § 1 i 347).

Co do obecności oskarżonego i obrońcy przy oględzinach zob. art. 256, 258 § 1, 271, 346 i 347 kpk. oraz art. 20 § 4 pw.

Biegły (a jest nim i tłumacz: art. 140 § 2) jest to osoba posiadająca wiedzę w danej dziedzinie (art. 125 § 1), a nie identyczna ze stroną, jej pełnomocnikiem lub obrońcą; może natomiast biegły być zarazem i świadkiem (art. 125 § 2).

Opinję biegłych może zastąpić opinja pewnego urzędu lub zakładu (art. 138 i 139); zob. art. 6 noweli I przy art. 138.

Dopuszczenie ekspertyzy zawisłe jest od uznania sądu (O. 106/30 i 199/31) **; jedyny wyjątek od tej zasady zawiera art. 139 § 1.

Oględziny i biegli oraz ich opinje są dowodami; sąd zatem jest wedle art. 10 uprawniony do swobodnej ich oceny (O. 63/31) **.

Wpływanie przemocą lub groźbą karalną na czynności biegłego (tłumacza) podlega karze więzienia do lat 3 (art. 149 kk.).

Art. 123.

W razie potrzeby sąd dokonywa oględzin miejsca, rzeczy lub ciała.

1. **W razie potrzeby.** W projekcie II w miejscu słów „w razie potrzeby" znachodziły się słowa „celem ujawnienia śladów przestępstwa". Wynika stąd, że kpk. nie chce krępować sądu określeniem zgóry celu oględzin i pozostawia ich dokonanie swobodnemu uznaniu sądu.

W razie należytego uzasadnienia odmowy wezwania biegłego (art. 51 § 2) zarzut skargi kasacyjnej nie będzie się mógł ostać wobec art. 10 (raczej wobec

art. 123 „w razie potrzeby“ przyp. art.). O. S. N. w Gł. Sąd. 1929 str. 44.

O. S. P. IX 192: Wniosek o dokonanie oględzin należy oddalić, gdy wniosek jest tak sformułowany, że ustalenie miejsca, z którego świadkowie patrzyli, pozostawia się owym świadkom, których niewiarygodność stwierdzić mają oględziny [1]).

2. **sąd** (zob. uw. 1 do art. 2) ewent. prokurator lub P. P. Zob. art. 257 i 445 kpk. oraz art. 20 i 42 pw.

3. **oględzin.** Oględziny te dają sądowi materjał bezpośredni, stanowiący we większości wypadków lepszy dowód, niźli świadkowie, którzy mogą kłamać lub mylić się, a zawsze zabarwiają swoje zeznania subjektywnie; natomiast dowody martwe, wygląd miejsca przestępstwa, ślady nóg, krew na domniemanem narzędziu zbrodni lub na ubraniu podejrzanego i t. p., to materjał objektywny, a więc najbardziej wiarygodny (m. 217).

4. **miejsca czynu,** lub innych miejsc, np. kryjówki przestępców, miejsca, gdzie się obmywali z krwi, drogi, którą udawali się na miejsce czynu i z powrotem i t. d.

---

[1]) W tej stylizacji trudno się z powyższą tezą zgodzić. Świadkowie A. i B. opisują niedokładnie miejsce, z którego patrzyli na zajście w miejscu n.; oskarżony zarzuca ich niewiarygodność i twierdzi, że zajścia widzieć nie mogli. Otóż, mimo, że zależy od nich, jakie miejsce podać zechcą, to jednak niewiadomo, czy zechcą je podać wbrew prawdzie; ponadto nie jest wykluczonem, że w razie podania miejsca nieprawdziwego, oskarżony zdoła dostarczyć dowodu, że stali gdzieindziej. Dowód ofiarowany byłby więc istotny i należałoby go dopuścić (art. 9). Motywa orzeczenia wspominają jednak o niemożności stworzenia tych samych warunków optycznych i atmosferycznych, a to mogłoby uczynić oględziny bezcelowemi. Poza tem słusznie wytyka glosa do tego orzeczenia, że nie zawiera ono motywów sądu orzekającego (art. 51 § 2), a Sądowi Najwyższemu nie wolno własnych motywów przytaczać; ma on tylko orzec o trafności motywów odmowy podanych przez sąd orzekający.

Tu należą także t. zw. rekognicje i eksperymentacje (zob. uw. 7 do art. 243).

Zob. art. 6 usp. co do czynności poza siedzibą sądu.

5. **rzeczy** np. ubrania pokrzywdzonego lub oskarżonego, zawartości żołądka, narzędzi zbrodni (broni, trucizny, maszyn, służących do fałszowania papierów etc.), badanie inkryminowanego pisma i t. d.

6. **ciała** żywego człowieka lub trupa, całego ciała (art. 127, 128) lub jego części (art. 129). Przedmiotem badania może być nietylko ciało pokrzywdzonego przestępstwem, ale i ciało przestępcy, np. podrapania na ciele przestępcy, stwierdzające walkę z ofiarą zbrodni, badanie włosów znalezionych na jego ubraniu, badanie daktyloskopijne i t. d. Oskarżony, tudzież świadek, który ma prawo odmówić zeznań (art. 104), są uprawnieni do uchylenia się od badania swego ciała; świadek zaś mający prawo odmówienia odpowiedzi na pewne pytania (art. 106), ma prawo w tym samym zakresie uchylić się od oględzin swego ciała. Zob. uw. 2 do art. 152 i art. 155 § 3.

Art. 124.

W wypadkach, wymagających wiadomości specjalnych, sąd wzywa biegłych.

1. **wiadomości specjalnych.** Ocena, czy dany przypadek wymaga wiadomości specjalnych, czy też może być rozstrzygnięty na podstawie wiadomości ogólnych, posiadanych przez każdego inteligentnego człowieka, a więc i przez sędziego, należy do sądu; sąd będzie się tu kierował nietylko treścią sprawy, lecz także i większą lub mniejszą notoryjnością faktów badaniu ulegających (m. 217 n.). Jeśli więc sąd wyrokujący przypisuje sobie dostateczną dla rozwiązania konkretnego zagadnienia znajomość rzeczy, może on odmówić wnioskowi o wezwanie biegłych (O. S. P.

III. 388). Sąd musi jednak bezwarunkowo zarządzić ekspertyzę w przypadku z art. 137 § 1.

O. S. P. VIII 415 (mot.): Dopuszczenie biegłych nie jest zawisłem od tego, by należało przedsięwziąć oględziny.

2. **wzywa** (zob. art. 283 § 1, 296 § 1, 297, 299, 300, 492), a następnie dopuszcza z nich dowód (postanowienie dowodowe: art. 47 § 1) i przesłuchuje ich (przeprowadzenie dowodu: art. 135, 137).

Wezwanie biegłych do rozprawy nie przesądza ich przesłuchania, gdyż sąd na skutek wniosków stron (art. 306 § 1 i 307) może zaniechać ich przesłuchania.

3. Mimo użycia słowa **„biegłych"**, sąd może wezwać tylko jednego biegłego lub też dwóch, trzech, a nawet więcej biegłych (jedynie w przypadku art. 130 § 1 musi być conajmniej dwóch biegłych); liczba wezwanych biegłych będzie zależała od większej lub mniejszej trudności lub zawiłości samej ekspertyzy, nie zaś od wielkości zbrodni (m. 219); oczywiście sąd może w jednej i tej samej sprawie wezwać różnego rodzaju biegłych dla stwierdzenia bądź tej samej kwestji (np. art. 128), bądź różnych kwestyj (np. chemik i lekarz w przypadku art. 129). Wybór biegłych należy do sądu z ograniczeniem w art. 126 zawartem; do rozprawy głównej może jednak strona sprowadzić także własnych ekspertów (zob. art. 299).

Wedle § 4 rozp. z 15 lipca 1929 (Dz. urz. Min. Spr. 1929 r. Nr. 14) należy w wypadkach ważniejszych w szczególności w wypadkach podejrzenia o zbrodnię należycie rozważyć, czy do wykonania oględzin i sekcji sądowo-lekarskiej zwłok powołać jednego, czy dwóch lekarzy, jako biegłych. Do oględzin zwłok należy, w miarę możności, prócz lekarza biegłego wezwać również lekarza, który ostatnio udzielał pomocy zmarłemu.

Zob. O. 121/30 przy art. 10.

4. Użycie przemocy lub bezprawnej groźby (art. 91 § 4 kk.) celem wywarcia wpływu na czynności biegłego stanowi występek z art. 149 kk.

Art. 125.

§ 1. Do pełnienia czynności biegłego obowiązany jest nietylko biegły sądowy, lecz także każdy, kto uprawia zawód stwierdzający jego wiedzę w danej dziedzinie.

§ 2. Okoliczność, że ktoś jest świadkiem w danej sprawie, nie wyłącza przesłuchania go jako biegłego.

§ 1. 1. **obowiązany jest.** Przyjęcie funkcji biegłego w poszczególnych przypadkach, nie zaś przyjęcie obowiązków biegłego sądowego (stałego) jest obowiązkiem obywatelskim (munus publicum), podobnie jak składanie świadectwa (art. 98 i 141 § 1). Nie wolno oficerom i szeregowym P. P. bez zezwolenia swej władzy przełożonej występować w charakterze biegłych w sprawach, pozostających w związku z ich zadaniami służbowemi (art. 61 rozp. Prez. R. P. o P. P. Dz. U. 27/31).

2. **biegły sądowy:** co do ich ustanawiania zob. poniż rozp. z 24 grudnia 1928 r. Dz. U. 104 poz. 945.

3. **uprawia zawód** nietylko zawód naukowy, lecz i rękodzielniczy (art ou profession m. 220). Strony są uprawnione do wskazywania sądowi innych biegłych, prócz wzywanych z urzędu (art. 296 i m. 220); z tego prawa mogą strony korzystać w postępowaniu przygotowawczem na podstawie art. 269 § 1, zaś na rozprawie, na podstawie art. 298.

Biegły musi w czasie powołania go faktycznie uprawiać zawód (sam dyplom lub patent nie wystarcza); nie należy tego jednak brać dosłownie. Chwilowe przeszkody (przerwy) w uprawianiu za-

wodu nie dyskwalifikują biegłego, chybaby wykazano, że w czasie przerwy biegły nie miał sposobności zapoznania się z najnowszemi przepisami lub zdobyczami nauki, techniki i t. d.

§ 2. 4. Może się zdarzyć, że jedyny człowiek, który mógłby być biegłym w danej sprawie, jest w niej świadkiem; tego łączenia nie należy jednak nadużywać (m. 218 n.). Od świadka będącego zarazem biegłym odbiera się przysięgi z art. 111 § 1 i 133 § 1 albo osobno, albo łączy się je ze sobą.

Co do przesłuchania świadka, jako biegłego lub na odwrót, musi zapaść postanowienie sądu; nie wyklucza to oczywiście wezwania kogoś odrazu, jako świadka i biegłego zarazem.

Jeżeli świadek nie zeznawał (raczej: nie był dopuszczony) jako biegły, wydanie przezeń opinji (art. 132) obraża zasady postępowania (O. z 31/1 1931 r. Nr. 2 K. 1494/30 w Gł. Sąd. 1931 str. 457).

Zob. art. 330 § 2.

Rozp. Min. Sprawiedl. z 24 grudnia 1928 (Dz. U. 104, poz. 945) o biegłych sądowych.

§ 1. Biegli sądowi, zaprzysiężeni na stałe, mogą być ustanowieni albo dla okręgu sądu apelacyjnego, albo jednego lub kilku okręgów sądów okręgowych lub sądów grodzkich.

§ 2. Ustanowienie biegłych sądowych należy do prezesa sądu apelacyjnego.

Prezes sądu apelacyjnego może poruczyć naczelnikowi sądu grodzkiego ustanowienie biegłych sądowych dla jego okręgu do wydawania opinji w ograniczonym zakresie, w którym potrzebna jest szczególna znajomość stosunków miejscowych, jak np. oszacowanie i wydawanie opinji w sprawach rolniczych.

§ 3. Biegłych sądowych ustanawia się w miarę możności w takiej liczbie, aby w poszczególnych gałęziach wiedzy, umiejętności i sztuki była do rozporządzenia sądu dostateczna liczba biegłych.

§ 4. Biegłym sądowym może być ten, kto posiada obywatelstwo polskie, korzysta z pełni praw cywilnych i obywa-

telskich, zasługuje na pełne zaufanie i ze względu na posiadane wiadomości zawodowe w danej gałęzi wiedzy, umiejętności i sztuki szczególnie nadaje się jako biegły sądowy.

Pozostający w służbie państwowej cywilnej lub wojskowej mogą być ustanowieni biegłymi sądowymi tylko za zezwoleniem swej władzy przełożonej.

§ 5. Biegłym sądowym można ustanowić tylko tego, kto oświadczył gotowość przyjęcia tego stanowiska.

§ 6. Prezesi sądów apelacyjnych zasięgają opinji od prezesów sądów okręgowych co do potrzeby ustanowienia biegłych sądowych dla ich okręgów oraz co do osób, które mają być ustanowione biegłymi. Jeżeli biegły ma być ustanowiony dla całego okręgu apelacyjnego lub dla kilku sądów okręgowych, należy zażądać opinji co do jego osoby od prezesa tego sądu okręgowego, w którego okręgu biegły mieszka.

W razie potrzeby prezesi sądów apelacyjnych wprost lub za pośrednictwem prezesów sądów okręgowych zażądają opinji co do osób lub przedstawienia osób zdatnych do sprawowania funkcyj biegłego sądowego od właściwych władz, korporacyj lub stowarzyszeń, powołanych do przedstawienia interesów, w których zakresie mają być ustanowieni (izby przemysłowo-handlowe, rzemieślnicze, rolnicze, lekarskie, cechy, towarzystwa rolnicze i t. p.).

§ 7. W wypadkach przewidzianych w § 2 ust. 2, naczelnicy sądów grodzkich zażądają od właściwych urzędów gminnych opinji i przedstawienia osób, które mają być ustanowione biegłymi.

§ 8. Przy ustanowieniu biegłych sądowych prezesi sądów apelacyjnych i naczelnicy sądów grodzkich nie są związani złożonemi propozycjami i opinjami.

§ 9. Biegłemu sądowemu wolno używać tytułu biegłego sądowego z wymienieniem gałęzi wiedzy, umiejętności i sztuki, w której zakresie biegłym ustanowiony został.

Ustanowienie biegłym sądowym nadaje osobie ustanowionej jedynie prawo wydawania opinji w sprawach sądowych lub administracji sądowej. Złożenie przysięgi ma ten skutek, że słuchany w charakterze biegłego w poszczególnej sprawie, biegły nie składa ponownej przysięgi, o ile ustawy postępowania sądowego nie stanowią inaczej.

Biegłemu sądowemu w okręgu sądu i w zakresie spraw, dla których został ustanowiony, nie wolno bez ważnych przeszkód odmówić stawiennictwa i wydania opinji na żądanie sądu lub jego kierownika w sprawach sądowych lub admini-

stracji sądowej z wyjątkiem spraw, w których w myśl przepisów poszczególnych ustaw postępowania sądowego jest wyłączony od wydawania opinji lub uprawniony do jej odmówienia.

O każdej zmianie adresu swego zamieszkania winien biegły sądowy zawiadomić władzę, która go ustanowiła biegłym sądowym.

§ 10. Biegli sądowi składają przysięgę według roty następującej:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu, że powierzone mi obowiązki biegłego wykonam z całą sumiennością i bezstronnością. Tak mi, Panie Boże, dopomóż".

Osoby, wyznające religję chrześcijańską przysięgają przed krzyżem; osoby, wyznające religję mojżeszową, trzymają przy zaprzysiężeniu prawą rękę na torze — 2 ks. Mojżesza, 20 rozdział, 7 wiersz. Dla innych osób formę zapewnienia, że powierzone im obowiązki biegłego wykonają z całą sumiennością i bezstronnością, określi odpowiednio rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości [1]).

§ 11. Przysięgę od biegłych sądowych odbiera naczelnik sądu grodzkiego ich miejsca zamieszkania.

Przed odebraniem przysięgi należy biegłego sądowego uprzedzić o jego prawach i obowiązkach, określonych w § 9, co w protokule złożenia przysięgi winno być uwidocznione.

Pismo, ustanawiające biegłym sądowym, należy doręczyć biegłemu dopiero po złożeniu przezeń przysięgi. Złożenie przysięgi zaznacza naczelnik sądu na piśmie ustanawiającem biegłego.

§ 12. O każdem ustanowieniu biegłego sądowego, o zmianie okręgu, dla którego jest ustanowiony, o zmianie adresu jego zamieszkania i o skreśleniu go z listy, prezes sądu apelacyjnego zawiadamia wszystkie sądy, których to dotyczy.

W sądzie apelacyjnym i sądach niższych instancyj prowadzi się listę biegłych sądowych według poszczególnych gałęzi wiedzy, umiejętności i sztuki z dokładnem wymienieniem miejsca zamieszkania biegłego. Listy należy uzupełniać i prostować w miarę otrzymywanych wiadomości o zaszłych zmianach.

---

[1]) Zob. Rozp. Prez. R. P. z 25/6 1929 Dz. U. Nr. 47, poz. 383 przy art. 112 kpk.

Listy biegłych sądowych, ustanowionych przez naczelników sądów grodzkich, należy prowadzić oddzielnie.

Przeglądanie listy biegłych sądowych jest dozwolone każdemu.

Ustanowienie biegłych sądowych, o których wiadomość może być pożyteczna dla wszystkich sądów, będzie ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości w oddzielnym dodatku „Ruch Służbowy".

§ 13. Biegłych sądowych skreśla się z listy na prośbę biegłego albo z mocy zarządzenia władzy ustanawiającej.

§ 14. Listy biegłych sądowych będą w miarę potrzeby uzupełniane i udzielane odnośnym sądom, a co pięć lat poddawane rewizji.

§ 15. Biegli sądowi otrzymują wynagrodzenie według zasad, które określą rozporządzenia Ministerstwa Sprawiedliwości.

Art. 126.

§ 1. Nie mogą być biegłymi osoby, których w myśl art. 101 nie wolno przesłuchiwać jako świadków lub które w myśl art. 104 mają prawo odmówić zeznań.

§ 2. Jeżeli strona przytoczy ważne powody, osłabiające zaufanie do danego biegłego, sąd wzywa w jego miejsce innego.

§ 1. 1. Ponieważ od opinji biegłego zależy często w znacznej mierze wynik sprawy, przeto należy powołać na biegłych tylko osoby bezstronne; wyłączono więc osoby z art. 101, jako w sposób swoisty przez oskarżonego poinformowane oraz osoby z art. 104 z tych samych powodów, dla których przyznano im prawo odmówienia zeznań (m. 221; zob. uw. do art. 104). Sąd nie będzie też mianował biegłymi innych osób, co do których bezstronności będzie miał wątpliwości (np. osób z art. 106); wynika to logicznie z § 2 art. 126, gdyż prowokowałby zgóry zmianę w osobie biegłego.

§ 2. 2. **ważne powody** np. stosunek do stron z art. 104, niedostateczne wiadomości specjalne z danej

dziedziny (np. lekarza chorób wewnętrznych powołano jako psychjatrę) i t. d. Czy przytoczone przez stronę powody są ważne, ocenia sąd wedle art. 10; od postanowienia sądu, które należy uzasadnić (art. 51 § 2), służy zażalenie tylko w śledztwie (art. 269 § 4), nie zaś w dochodzeniu (art. 465). Orzeczenia można zaskarżyć drogą apelacji względnie kasacji (art. 510 b i 515), jeżeli z ujmą dla strony nie wezwano innego biegłego.

Kpk. (m. 221) wprawdzie nie zakreśla terminu, w jakim strona ma swoją ekscepcję zgłaszać co do biegłych, ale strona winna to uczynić zawczasu, gdyż sąd nie będzie skłonny do odraczania rozprawy cedem wezwania innego biegłego i będzie musiał rozważyć, czy zachodzi powód dość ważny, by odroczyć rozprawę. Z tego brzmienia motywów wynika, że o ile ekscepcja nie powoduje odroczenia rozprawy, sąd ma być względniejszym w ocenianiu powodów wyłączenia. I słusznie, gdyż opinja biegłego może mieć ogromną doniosłość (zob. uw. 1), a nadto powaga sądu wymaga, by w miarę możności unikać podejrzywania biegłego o stronność, a w konsekwencji nieufności do wyroku. W praktyce sprawa przedstawia się następująco:

a) Kpk. nie nakazuje sądowi, by przed wezwaniem biegłych przesłuchał w tym względzie strony; sąd może jednak takie przesłuchanie zarządzić, jeśli ma wątpliwości co do dziedziny, z której biegłych powołać należy lub co do ich osoby; nastąpi to zwłaszcza wówczas, skoro z odnośnej dziedziny niema stale ustanowionych biegłych (zob. uw. 2 do art. 125). Przy tem przesłuchaniu strona ma możność podniesienia swych zarzutów przeciw osobie biegłych; zaniechanie ekscepcji powoduje jej utratę (arg. z art. 523).

b) O ile stron nie słuchano, należy zarzuty przeciw

biegłemu wnieść, jak najrychlej, a w każdym razie przed rozpoczęciem jego przesłuchania; o ile powód uchylenia biegłego ujawniłby się w toku jego przesłuchania, należy ekscepcję natychmiast podnieść. Po ukończeniu przesłuchania biegłego wszelkie zarzuty przeciw niemu odpadają; nie uwłacza to jednak prawu stron domagania się, by wezwano dalszych biegłych (art. 269 § 1 i 306 § 1).

c) Możność wniesienia ekscepcji w postępowaniu przygotowawczem uzyska strona, o ile o terminie badania biegłych będzie zawiadomioną (art. 256, 258 § 1 i 271); o ile takiego zawiadomienia nie otrzyma, może ona wnieść tę ekscepję, względnie zawnioskować wezwanie innych biegłych przy końcowem przesłuchaniu (art. 274).

d) Odnośnie rozprawy głównej, strona o osobach biegłych dowie się z wykazu osób do rozprawy wezwanych, dołączonego do aktu oskarżenia (art. 283 § 1) względnie z zarządzenia prezesa sądu (art. 297) i złoży dotyczące wnioski przed rozprawą (art. 296); w razie odmowy może ona ponowić swoją ekscepcję i wnioski na rozprawie (art. 303); strona może też swoich ekspertów sama sprowadzić do sądu (art. 299).

O. S. P. VIII 415: Niedopuszczalne jest powołanie na biegłego w sprawach politycznych urzędnika policyjnego, w czynnej służbie będącego, który ze względu na swój zawód i stosunek zależności nie może pozbyć się indywidualnego sposobu ujęcia przedmiotu zeznań, albowiem z odczytanych pism, odezw, broszur, ulotek, instrukcyj i t. p. literatury komunistycznej, która przedstawia w dostatecznej mierze działalność i cele partyj komunistycznych, dostarczono sędziom przysięgłym dostatecznej podstawy do oceny tak działalności przestępnej, jak i celów, za-

dań oraz organizacji partji, do której należenie oskarżonym zarzucono [1]).

Art. 127.

Do oględzin zwłok zawsze wzywa się lekarza, w miarę możności biegłego sądowego.

1. **do oględzin:** zob. uw. 6 do art. 123.

2. **lekarza** (uprawnionego do wykonywania w Polsce praktyki lekarskiej w myśl rozp. Prez. R. P. z 25 września 1932 r. Dz. U. 81 poz. 712), gdyż w sprawach o pozbawienie życia często wynik całego procesu zależy od ustalenia drobnych nieraz zmian i uszkodzeń zewnętrznych lub wewnętrznych (m. 222).

3. **biegłego sądowego** (zob. rozp. min. poz. 945 z r. 1928 przy art. 125), ponieważ ma on sposobność wyszkolenia się w spostrzeżeniach potrzebnych dla ustaleń procesowych (m. 222); oczywiście sąd może przybrać i więcej biegłych (zob. uw. 2 do art. 124).

Rozp. Min. Sprawiedl. i Min. Spr. Wewn. z 15 lipca 1929 r. (Dz. urz. Min. Spr. 1929 Nr. 14)

o wykonaniu oględzin zwłok ludzkich.

§ 1. Oględziny sądowo-lekarskie zwłok ludzkich mają na celu wyjaśnić według zasad wiedzy rodzaj i przyczynę zgonu w wypadkach, gdy istnieje pewność lub zachodzi podejrzenie, że przyczyną zgonu było przestępstwo, w szczególności zaś:

a) jeżeli przyczyną zgonu był uraz zewnętrzny, otrucie przez działanie wewnętrzne lub zewnętrzne jakiejś substancji trującej, wstrząs wszelkiego rodzaju i t. p.;

---

[1]) Sąd Najwyższy zajął tu wysokie etyczne, a zarazem proceduralnie schludne stanowisko, nie pozwalając, by przysięgli oparli się na źródle jednostronnem. Podobnie sąd angielski uwolnił oskarżonego uznając, że zasądzenie na podstawie, niewątpliwej zresztą, uczciwości tudzież fizycznej i duchowej zdolności spostrzegawczej i zdolności do wydania sądu — samego tylko urzędnika policyjnego, nasuwa wątpliwości, choćby on miał najlepszą wolę (Internationales Anwaltsblatt 1927 str. 34).

b) w razie śmierci człowieka z powodu błędu lekarskiego, lub śmierci człowieka leczonego przez osobę niepowołaną, w przypadkach śmierci w związku z poronieniem;

c) w razie śmierci nagłej wśród podejrzanych okoliczności;

d) gdy znaleziono zwłoki osoby nieznanej wśród podejrzanych okoliczności, w szczególności zwłoki noworodka;

e) we wszystkich innych przypadkach, gdy tego władza wymiaru sprawiedliwości zażąda.

§ 2. Jeżeli zarządzono oględziny sanitarno-policyjne, a wyniki tej czynności wspólnie z innemi wynikami dochodzenia dały podstawę do pewności lub podejrzenia, że przyczyną zgonu było przestępstwo, należy oględziny sanitarno-policyjne przerwać, a sprawę bezzwłocznie skierować do władzy wymiaru sprawiedliwości.

Do oględzin sanitarno-policyjnych mają odpowiednio zastosowanie przepisy niniejszego rozporządzenia.

§ 3. Sędzia kieruje oględzinami sądowo-lekarskiemi zwłok, które to czynności powinny być wykonane, a protokół z ich wykonania spisany, jako też opinja wydana zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia.

§ 4. W wypadkach ważniejszych w szczególności w wypadkach podejrzenia o zbrodnię należy rozważyć, czy do wykonania oględzin i sekcji sądowo-lekarskiej zwłok powołać jednego, czy dwóch lekarzy, jako biegłych.

Do oględzin zwłok należy, w miarę możności, prócz lekarza biegłego wezwać również lekarza, który ostatnio udzielał pomocy zmarłemu.

§ 5. Do wykonywania oględzin sądowo-lekarskich należy wzywać lekarzy biegłych sądowych, mając na względzie ich kwalifikacje, w następującej kolejności:

a) profesorów i docentów medycyny sądowej Uniwersytetów państwowych oraz adjunktów o asystentów uniwersyteckich zakładów medycyny sądowej;

b) lekarzy, którzy stale pełnią przy sądach obowiązki biegłych sądowych;

c) lekarzy powiatowych lub lekarzy, którzy złożyli egzamin na lekarza powiatowego.

W braku ukwalifikowanych osób, wymienionych w ustępie poprzednim, wykonanie oględzin sądowo-lekarskich można powierzyć innym lekarzom.

§ 6. Sędzia udziela biegłym potrzebnych wyjaśnień i akt dotyczących danego przypadku oględzin.

Oględziny zewnętrzne i wewnętrzne zwłok wykonywa lekarz biegły osobiście, a wyniki jej dyktuje do protokółu.

Lekarzom biegłym przysługuje przy wykonywaniu badań na zwłokach prawo powoływania sił pomocniczych.

§ 7. Sekcji zwłok nie należy wykonywać w zasadzie przed upływem 12-stu godzin od chwili zgonu. Jeżeli zachodzi konieczność wcześniejszego jej dokonania, to należy w protokóle uzasadnić powód takiego postępowania, jakoteż podać oznaki, na podstawie których lekarz stwierdził zgon.

§ 8. Otwarcie zwłok powinno być wykonywane przedewszystkiem w zakładach medycyny sądowej i prosektorjach oraz w kostnicach cmentarnych. W razie braku wymienionych pomieszczeń na żądanie sędziego, gmina obowiązana jest dostarczyć odpowiedniego pomieszczenia. Pomieszczenia takie muszą być widne i w porze zimowej ogrzane, nadto muszą być zaopatrzone w wodę i stół, odpowiedni do ułożenia na nim zwłok.

§ 9. Oględziny należy wykonywać przy świetle dziennem. Ze sztucznych oświetleń dopuszczalne jest jedynie silne białe światło.

Zkłoki zmarznięte muszą być przed wykonaniem sekcji umieszczone w ciepłem miejscu, aby odtajały.

§ 10. Rozkład ciała, nawet daleko posunięty, jak również jego zwęglenie lub poszarpanie nie mogą być powodem zaniechania wykonania oględzin zewnętrznych i wewnętrznych.

§ 11. Celem zapobiegnięcia szybkiemu rozkładowi zwłok, podlegających oględzinom, należy je umieścić w odpowiedniem chłodnem pomieszczeniu i chronić przed dostępem owadów, a przedewszystkiem much. W braku takich pomieszczeń należy zwłoki przechować aż do badania w grobie pod lekkiem prowizorycznem pokryciem trumny warstwą ziemi grubości około 30 cm.

§ 12. Przeniesienie lub przewiezienie zwłok, przeznaczonych do oględzin, z miejsca ich znalezienia na inne (np. do prosektorjum, do kostnicy), może być uskutecznione tylko po uprzedniem dokonaniu przez sąd, z udziałem biegłych, dokładnych oględzin miejsca i samych zwłok oraz po spisaniu protokółu z tej czynności.

W razie konieczności przeniesienia lub przewiezienia zwłok przed przybyciem sądu, a to ze względu na potrzebę porządku publicznego, organa Policji Państwowej obowiązane są w protokóle dokładnie wyszczególnić okoliczności wymienione w ust. 1.

Przenoszenie lub przewożenie takich zwłok powinno się odbywać pod nadzorem organu Policji Państwowej w sposób ostrożny, aby zwłoki nie doznały żadnych przy tem obrażeń. Największa ostrożność winna być zastosowana przy zdejmowaniu zwłok wiszących lub przy wyłanianiu zwłok z wody.

§ 13. Lekarze biegli przy wykonywaniu sekcji zwłok powinni posługiwać się przynajmniej następującemi narzędziami, które należy przechowywać w odpowiednim futerale, skrzynce, lub torbie i stale utrzymywać w porządku:

1. jeden silny brzuszasty skalpel,
2. jeden dłuższy nóż sekcyjny,
3. jeden zwykły skalpel anatomiczny,
4. dwoje silnych szczypczyków (pincet),
5. silne nożyczki anatomiczne,
6. nożyce gałkowe do jelit,
7. nożyce kostne zakrzywione,
8. piłka do otwierania czaszki,
9. dłuto lub dłuta do otwierania kręgosłupa,
10. młotek,
11. kilka zgłębników,
12. igła silna zakrzywiona i zwitek szpagatu do zeszycia zwłok po sekcji,
13. miara metalowa 30—50 cm. i miara zwijana dłuższa,
14. menzurka szklana z podziałką do 200 cm. szer.,
15. łyżka do czerpania i gąbka,
16. kranjometr (cyrkiel) do pomiarów głowy i t. p.,
17. papierki lakmusowe, niebieskie i czerwone,
18. kilka szkiełek przedmiotowych, dwie flaszeczki na 20 cm. sz. z korkiem szklanym lub gumowym, z 2—4% wodnym rozczynem formolu, na skrawki do badania mikroskopowego.

W razie zachodzącego podejrzenia otrucia niezbędne są nadto trzy słoje szklane około litrowej pojemności z korkami szklanemi dla przechowania narządów wewnętrznych i ich treści i dla przesłania ich do badania chemicznego.

§ 14. Oględziny sądowo-lekarskie zwłok ludzkich składają się z dwóch czynności:

A. z oględzin zewnętrznych (inspekcja),

B. z oględzin wewnętrznych (sekcja, otwarcie zwłok).

§ 15. Oględziny zewnętrzne mają ustalić co najmniej następujące cechy i właściwości danych zwłok:

a) wiek, płeć, wzrost (długość ciała, mierzona od szczytu głowy do pięty), budowa ciała (wady wrodzone i nabyte), stan odżywienia, szczególne znaki (blizny, znamiona, tatuaże, zmiany wywołane pracą zawodową, uderzające właściwości uzębienia, plomby, uzębienie sztuczne i t. p.).

Te znaki szczególne wraz z opisem twarzy i, o ile możności, z fotografją twarzy wprost i z boku należy zawsze uwzględnić w wypadkach badania zwłok nieznanych;

b) znamiona śmierci (zabarwienie powłok ciała, plamy pośmiertne opadowe, ich umiejscowienie, rozległość, wyrazistość

i zabarwienie, stężenie pośmiertne, jego rozmieszczenie i nasilenie), znamiona rozkładu (objawy gnicia) lub przeobrażenia (tłuszczowo-woskowego lub strupieszenia);

c) zawartość lub obecność ciał obcych w naturalnych otworach ciała, t. j. zewnętrznych przewodach słuchowych, otworach nosowych, jamie ustnej, otworze stolcowym, sromie i pochwie, cewce moczowej;

d) zmiany chorobowe i obrażenia poszczególnych części ciała, t. j. głowy (z twarzą), szyi, klatki piersiowej, brzucha, pleców, kończyn górnych i dolnych.

Znalezione obrażenia należy dokładnie opisać i oznaczyć co do ich umiejscowienia (wedle ustalonych punktów anatomicznych ciała), kierunku kształtu, długości i szerokości, co do jakości brzegów i dna ran, wreszcie co do obecności zmian, świadczących o powstaniu obrażeń za życia (podbiegnięcia krwawe). Do opisu wskazane jest dołączenie fotografji lub schematu obrażeń;

e) na zwłokach noworodków należy pozatem zawsze ustalić długość, a w miarę możności i ciężar ich ciała, obwód główki, mierzony taśmą poprzez łysinkę (glabella) i zewnętrzną wyniosłość potyliczną, wymiary, mierzone kranjometrem (skośny wieiki, prosty, ciemiączkowo-potyliczny, dwuciemieniowy, dwuskroniowy, szerokość barków i bioder), dalej wszelkie znamiona rozwoju cielesnego (paznogcie, narządy płciowe i t. p.) wreszcie zachowanie się pępowiny, jej długość, jakość jej obu końców, t. j. brzusznego, czy jest złączony z pierścieniem skórnym pępka i koca wolnego, czy jest złączony onđ łożyska, a wtedy czy ma brzegi ostre, gładkie, czy strzępiaste, pozatem czy pępowina jest podwiązana, czem i jak.

W razie potrzeby należy również obejrzeć i opisać ubranie, w którem zwłoki były znalezione.

§ 16. Oględziny wewnętrzne czyli sekcja zwłok, polegają zawsze na zbadaniu głównych trzech jam ciała, t. j. jamy czaszki, klatki piersiowej i brzucha, oraz szyi.

Technika wykonywania sekcji powinna być celowa i oparta na ogólnie przyjętych zasadach, ustalonych w medycynie sądowej.

W żadnym przypadku nie wolno wyłączyć z oględzin którejkolwiek z wyżej wymienionych jam głównych ciała. Otwieranie tych części zwłok powinno się zwykle odbywać w porządku wyżej wymienionym.

Po otwarciu każdej z wymienionych jam należy ustalić jej zawartość (krew skrzepła, płynna, ropa, przesączyny, podać ich ilość), ułożenie narządów i ich wygląd (zabarwienie, zachowanie się powierzchni i przekrojów).

W razie zachodzącej potrzeby należy otworzyć i dodatkowe jamy ciała, jak kanał kręgowy, jamy bębenkowe, czołowe, klinowe, w szczękach górnych i jamy stawów, oraz zbadać naczynia krwionośne i chłonne, nerwy obwodowe, kości, narządy zmysłów, jeżeli są one uszkodzone lub jeżeli można się w nich spodziewać poważniejszych zmian.

Wszelkie narządy wewnętrzne należy wyjmować i badać w takim porządku, aby wyjęcie jednego nie powodowało uszkodzenia innych narządów, podlegających później badaniu.

§ 17. Sekcję głowy rozpoczyna się przecięciem powłok skórnych, które ściąga się ku twarzy i potylicy i ustala wygląd odsłoniętych tkanek (podbiegnięcia krwawe). Sklepienie czaszki przepiłowuje się okrężnie w płaszczyźnie największej objętości. Usuwa się odpiłowane sklepienie, oddziela oponę twardą i ustala się grubość kości, rozwój ich trzech warstw, obrażenia, stan szwów i wgłębień palczastych, grubość i gładkość opony twardej, jej barwę, zawartość zatoki podłużnej.

Z kolei wydobywa się mózg i ustala jego wielkość, kształt (rozwój), zachowanie się zwojów (wysklepione, czy spłaszczone i t. p.), oraz zmiany chorobowe lub urazowe, stwierdzalne na jego powierzchni. Zarazem stwierdza się stan opon miękkich na sklepieniu i na podstawie mózgu (grubość, przejrzystość, barwę, rodzaj treści pod niemi) i stan naczyń na podstawie mózgu (zgrubienie lub zwapnienie ich ścian, niedrożność). Następnie prowadzi się cięcia przez mózg, aby móc zbadać jego komory (boczne, środkową i czwartą) oraz jego zwoje podstawne. Badanie przekrojów mózgu ma ustalić jego zbitość, zabarwienie i ukrwienie naczyń. Rany mózgu kłute lub postrzałowe muszą być ustalone co do swego umiejscowienia i przebiegu oraz długości i szerokości, wreszcie swej zawartości (pocisk).

W końcu bada się zawartość zatok żylnych poprzecznych, oddziela się oponę twardą od podstawy czaszki i ustala jej zachowanie (obrażenia, wyrazistość wgłębień palczastych).

§ 18. Sekcję szyi, klatki piersiowej i brzucha rozpoczyna cięcie skórne podłużne, a w razie potrzeby i dodatkowe poprzeczne. Następnie oddziela się powłoki skórne po obu stronach szyi i klatki piersiowej aż po za przyczepy chrząstek żebrowych.

Na zwłokach noworodków i osesków wskazane jest przedłużyć cięcie podłużne poprzez brodę i wargę dolną, przeciąg ją i następnie oddzielić obie połowy powłok skórnych od obu ramion szczęki dolnej, poczem przeciąć w środku szczękę dolną i oddzielić części miękkie dna jamy ustnej. Po rozchyleniu obu połów szczęki dolnej na boki, ściąga się język ku

dołowi i w ten sposób zyskuje się swobodny i dokładny widok na łuki podniebienne i na wejście do krtani (obrażenia, ciała

§ 19. Na szyi bada się stan mięśni (uszkodzenia, wylewy krwi), głównych pni naczyniowych (uszkodzenia, schorzenia ścian, zawartość). Stwierdza się stan krtani i tchawicy (wygląd zewnętrzny, budowa ścian, zawartość, wygląd błony śluzowej, uszkodzenia), jakoteż gardzieli, przełyku i jamy ustnej. Pozatem należy uwzględnić budowę gruczołu tarczowego (rozmiary, przekrój i stan kości gdykowej (złamania).

§ 20. Przy oględzinach klatki piersiowej należy zwrócić uwagę na grubość warstwy tłuszczowej podskórnej, na budowę mięśni i kości (żeber, mostka), na zawartość jam opłucnych, na ułożenie narządów w klatce piersiowej. Opisać należy grasicę (rozmiary, a w miarę możności i wagę), zawartość worka osierdzonego, (ilość, jakość) i wygląd osierdzia. Należy dokładnie obejrzeć serce na powierzchni (rozmiary, kształt, nasierdzie, naczynia wieńcowe) i na przekrojach (wnętrze komór i przedsionków, ich zawartość, stan wsierdzia i zastawek, mięsień sercowy, jego grubość). Poza tem należy zbadać stan opłucnej ściennej i trzewnej (barwa, grubość, zrosty), płuc (spoistość, powietrzność, barwa, płyn, wydzielający się na przekroju), oskrzeli (błona śluzowa, zawartość) i gruczołów przyoskrzelowych. Wreszcie należy poddać oględzinom główne pnie tętnicze i żylne (uszkodzenia, zawartość, szerokość tętnicy głównej) i kręgi.

§ 21. Przy otwieraniu jamy brzusznej należy stwierdzić stan przecinanych powłok, grubość warstwy tłuszczowej, ustalić wysokość ustawienia przepony z obu stron, zawartość jamy otrzewnej (ilość i jakość), wygląd otrzewnej ściennej i trzewnej (barwa, zgrubienia, zrosty), ilość tłuszczu w sieci i krezce oraz ułożenie narządów. Poza tem należy poddać dokładnym oględzinom i opisowi każdy z narządów leżących w jamie brzusznej, rozpoczynając zwykle od śledziony.

Żołądek otwiera się w ten sposób, że przecina się nożycami jego przednią ścianę wzdłuż linji, leżącej pośrodku pomiędzy małą i wielką krzywizną. Potem następują oględziny dwunastnicy i trzustki, wątroby z pęcherzykiem żółciowym (wygląd zewnętrzny, rozmiary, przekroje), jelit cienkich i grubych (wygląd zewnętrzny, rozmiary, stan ściany i błony śluzowej, zawartość). Treść żołądka i jelit należy ustalić pod względem jej ilości, zbitości, zabarwienia, zapachu, oddziaływania chemicznego i składników, widocznych dla oka. Po napięciu woreczka żółciowego ustala się jego treść (kamyki).

Poza tem należy dokładnie zbadać nadnercza (rozmiary, spoistość, przekrój), nerki (otoczki, powierzchnia, rozmiary,

przekrój), moczowody (przebieg, ściany, śluzówka (i pęcherz moczowy) wygląd zewnętrzny, ściany, śluzówka, zawartość).

Na zwłokach męskich zwraca się poza tem uwagę na jądra (otoczki, wygląd zewnętrzny, przekrój), sznurek nasienny, pęcherzyki nasienne, stercz i cewkę moczową (stan błony śluzowej).

Na zwłokach kobiercych należy ustalić ułożenie narządów w miednicy małej, stan powłoki otrzewnej, wiązadeł szerokich, zbadać jajniki (wielkość, powierzchnia, przekrój), pochwę (rozmiary, śluzówka), macicę (rozmiary, ujście zewnętrzne, spoistość, zawartość i jajowody (ściany, przekrój).

Wkońcu ustala się dotykiem zachowanie się kości miednicy i kręgosłupa, czy nie wykazują obrażeń.

§ 22. Przy podejrzeniu śmierci z otrucia należy baczną uwagę zwrócić na:

a) zabarwienie powłok skórnych, plam pośmiertnych i krwi,

b) nasilenie stężenia pośmiertnego,

c) naturalne otwory ciała (niezwykła woń, ślady trucizny, nadżerki),

d) woń w jamie czaszki po jej otwarciu (trucizny aromatyczne),

e) stan przewodu pokarmowego, w szczególności żołądka.

Po ukończeniu sekcji klatki piersiowej, którą należy wykonać ostrożnie, bez naciskania na okolicę żołądka, należy żołądek powyżej wpustu, a następnie dwunastnicę podwiązać podwójnie czystym sznurkiem i między przewiązkami przeciąć, poczem ostrożnie wyjąć żołądek wraz z górną częścią dwunastnicy. Po obejrzeniu zewnętrznem rozcina się je w sposób, podany w § 21, nad czystym słojem szklanym i wpuszcza do niego treść, określając jej ilość, spoistość i skład (zawarte części roślinne należy przechować osobno do zbadania mikroskopowego), barwę woń i odczyn chemiczny zapomocą papierków lakmusowych. Niestępnie nie opłókując, lecz ostrożnie ścierając ręką, bada się zachowanie błony śluzowej żołądka i dwunastnicy (zbitość, gładkość, barwa, nastrzykanie, rozpulchnienie, wybroczyny, nadżerki, owrzodzenia) i wkłada się do drugiego słoja jedną z pętli jelita cieńkiego i część końcową jelita grubego z ich treścią, nadto kawał wątroby. Wreszcie w trzecim słoju umieszcza się jedną nerkę wraz z moczem.

Przy podejrzeniu śmierci na skutek zażycia trucizny systemu nerwowego (alkohol, chloroform, alkaloidy i t. p.) należy zachować do zbadania część mózgu w oddzielnym słoju.

W razie zachodzącej potrzeby badania krwi (trucizny, naruszające krew) zapomocą analizy widmowej i t. p. należy ją

dobyć z serca lub głównych żył i wypełnić nią flaszeczkę około 20 cm. sz. zawartości i zamknąć korkiem szklanym.

Dodawania płynów konserwujących do tych naczyń należy unikać. W razie konieczności jednak dodania takich płynów (wyskok, formalina) należy sam płyn w oddzielnem, opieczętowanem naczyniu przesłać również do zbadania.

§ 23. Płyny do badania mikroskopowego, jeśli są w większej ilości, należy przesyłać we flaszeczce z korkiem szklanym, jeśli zaś ilość ich jest skąpa, należy ją rozetrzeć między dwoma szkiełkami przedmiotowemi, pozwolić jej zaschnąć, poczem owinąwszy cienką bibułką, przesłać w pudełku do zbadania.

W celu badania mikroskopowego narządów zwłok wycina się z nich w różnych miejscach małe kawałki, nie grubsze nad 1 cm. i umieszcza w słoiczku, zawierającym 2—4% rozczyn formolu.

Przy ekshumacji zwłok osób, zmarłych prawdopodobnie lub napewno z otrucia, należy poza tem zachować w razie potrzeby do zbadania, według wskazówek lekarza, nieco ziemi z pod trumny, jako też z jej otoczenia, kawałki trumny, odzieży i t. p.

Wszystkie objekty, przesyłane do badania, powinny być opatrzone napisem, podającym zawartość, i wskazującym z jakich oględzin one pochodzą, poczem zostają one przekazane sędziemu celem przesłania ich do zbadania w jednym z właściwych zakładów badawczych. Przyjęcie tego materjału przez sędziego należy odnotować w protokóle.

§ 24. Przy otwarciu zwłok noworodków należy stwierdzić, czy noworodek urodził się żywy. W tym celu lekarz powinien wykonać t. zw. próby życiowe, t. j. próbę płucną i próbę żołądkowo-jelitową.

Próbę płucną wykonywa się zapomocą rękoczynów, następujących kolejno po sobie ściśle w poniżej podanym porządku:

a) najpierw należy otworzyć jamę brzuszną i oznaczyć przed otwarciem klatki piersiowej, do którego żebra sięga po obu stronach przepona;

b) przeciąć przednią ścianę krtani i tchawicy w linji środkowej, rozchylić brzegi przecięcia i zbadać zawartość ich wnętrza (wziąć ją na szkiełka przedmiotowe do zbadania mikroskopowego);

c) otworzyć klatkę piersiową i zbadać, czy płuca wypełniają jej wnętrze, otworzyć worek osierdziowy i zbadać jego zawartość i zachowanie się;

d) podwiązać dolny odcinek przełyku nad wpustem do żołądka i ponad podwiązaniem przeciąć go, poczem wyjąć wszystkie narządy klatki piersiowej w całości z językiem, podnie-

bieniem miękkiem i gardłem. Wrzucić do miski z zimną wodą i zbadać, czy one pływają, czy toną. Następnie należy je wydobyć z wody, oddzielić oba płuca i każde z nich zbadać na wodzie, czy pływa, czy też tonie. Potem należy płuca, po wyjęciu ich z wody, zbadać w zwykły sposób, rozciąć na właściwą im liczbę płatów i każdy z płatów wrzucić do wody, badając ich zdolność pływania, wreszcie każdy płat rozciąć nożyczkami na drobne kawałki, wrzucić do wody i zbadać zdolność ich pływania, nawet po zgnieceniu palcami pod powierzchnią wody.

W razie potrzeby należy odpowiednie kawałki płuc przechować do badania mikroskopowego.

Próbę żołądkowo-jelitową wykonywa się w ten sposób, że wydobywa się ze zwłok noworodka żołądek z dolnym odcinkiem przełyku, podwiązanym nad wpustem, i z wszystkiemi jelitami, poczem jelita uwalnia się od krezki, wrzuca się je wraz z żołądkiem do wody i bada, czy narządy pływają, czy toną, a jeżeli pływają, to czy wszystkie, czy też tylko niektóre ich części. Po dokonaniu tej próby należy żołądek i jelita zbadać w zwykły sposób.

Poza tem w każdym przypadku zwłok noworodka lub płodu, należy stwierdzić również, czy przewód Botaljusza i otwór owalny w sercu są droższe, oraz wykazać obecność jądra kostnienia w dolnej nasadzie kości udowej.

Jeżeli oględziny zewnętrzne wykażą, że zwłoki badane są zwłokami płodu, pochodzącemi z okresu ciąży do 30 tygodni włącznie, to należy wykonać próby życiowe, a oględzin wewnętrznych można w porozumieniu z sędzią zaniechać.

§ 25. Protokół oględzin zwłok składa się ze wstępu i z części opisowej.

We wstępie należy podać czas i miejsce badania, na czyje zarządzenie i z jakiego powodu zostaje ono podjęte, imiona, nazwiska i stanowisko osób, biorących w niem udział, i imię, nazwisko, płeć, wiek, wyznanie i zawód osoby zmarłej.

Część opisowa protokółu powinna zawierać opis całego toku oględzin z wyszczególnieniem wszystkich dostrzeżonych zmian. Opis ten powinien być szczegółowy, choć zwięzły, pisany językiem potocznym, możliwie unikający wyrazów cudzoziemskich i zwrotów, zawierających orzeczenie miast opisu. Nazwy cudzoziemskie i wyrazy, stanowiące orzeczenie, mogą być umieszczane w nawiasach po opisie.

Wszelkie dane, dotyczące rozmiarów i wagi, mogące posiadać znaczenie powinny być podane w liczbach (centymetry, gramy).

Każdy ustęp części opisowej protokółu, poświęconej jednej jamie ciała, powinien być oznaczony wielką literą lub liczbą

rzymską, zaś każdy narząd małą literą w porządku alfabetycznym lub cyframi arabskiemi.

Poza tem do spisywania protokółu mają zastosowanie odnośne postanowienia regulaminu wewnętrznego urzędowania sądów apelacyjnych, okręgowych i grodzkich w sprawach karnych (Dz. U. R. P. Nr. 42, poz. 352 z r. 1929).

§ 26. Po ukończeniu oględzin zwłok i złożeniu podpisów pod protokółem jest obowiązkiem biegłego lekarza (lekarzy) wyprowadzić na podstawie wyników oględzin wnioski, zawierające odpowiedzi na pytania, postawione przez sędziego, a mające na celu wyjaśnić przyczynę zgonu, okoliczności, w jakich on nastąpił i t. p. Wnioski te, oparte ściśle i wyłącznie na zasadach nauki lekarskiej, należy umieścić w opinji załączonej do protokółu.

Wskazanem jest rozpocząć opinję krótkiem wyliczeniem najważniejszych wyników oględzin zewnętrznych i wewnętrznych. W poszczególnych wywodach zaś trzeba podać rozpoznania, wyraźnie odróżniając niepodlegające wątpliwości od tych, które się wydaje z pewnym stopniem prawdopodobieństwa. Jeżeli oględziny nie dostarczyły podstaw do stanowczego sądu, należy to zaznaczyć w opinji, a nie wypowiadać poglądów, nie mających dostatecznego uzasadnienia. Język opinij powinien być zwięzły, ścisły i unikający wyrazów cudzoziemskich.

Opinja podpisana przez lekarza biegłego (lekarzy biegłych), w przypadkach zwykłych powinna być doręczona sędziemu możliwie jak najprędzej, nie później jednak, niż po upływie 3-ch dni. W przypadkach, wymagających dodatkowych badań mikroskopowych lub chemicznych, albo zapoznania się z obszernym materjałem dowodowym i t. p., opinja powinna być doręczna sędziemu nie później, niż w ciągu 4-ch tygodni po dokonaniu oględzin zwłok, o ile sąd nie oznaczy terminu innego.

§ 27. Jeżeli podczas spisywania protokółu i opinij zachodzi rozbieżność zdań lekarzy, biorących udział w danej czynności, to poszczególne zdania powinny być odnotowane.

W takich przypadkach, kiedy zdania lekarzy zawierają zasadnicze rozbieżności, jako też w innych przypadkach, kiedy to sędzi uzna za wskazane z powodu wątpliwości co do prawidłowości protokółu lub opinji — sędzia bądź stosuje przepis art. 137 kpk., bądź przesyła na zasadzie art. 138 kpk. protokół oględzin zwłok wraz z opinją i innemi niezbędnemi dowodami do Zakładu Medycyny Sądowej, a w sprawach ważniejszych do Wydziału Lekarskiego jednego z Uniwersytetów Państwowych celem uzyskania ich opinji.

§ 28. Przepisy niniejszego rozporządzenia mają analogiczne zastosowanie w wypadkach, jeżeli oględziny zarządza władza, powołana do spełniania czynności sądowych w zastępstwie sędziego.

Art. 128.

§ 1. Gdy zachodzi podejrzenie zadania gwałtownej śmierci, zarządza się otwarcie zwłok przez lekarza.

§ 2. Do otwarcia zwłok należy, w miarę możności, prócz biegłego zawezwać również lekarza, który ostatnio udzielał pomocy zmarłemu.

§ 1. 1. **otwarcie zwłok:** zob. rozp. min. przy art. 127.

2. **przez lekarza:** (zob. uw. 2 do art. 127), nigdy zaś przez felczerów (m. 223).

§ 2. 3. Lekarz ten udzieli w razie potrzeby informacyj o zjawiskach spostrzeżonych za życia denata i przez to ułatwi rozpoznanie przyczyn śmierci (m. 223). Zob. art. 4 § 2 rozp. min. przy art. 127 zamieszczonego.

Art. 129.

§ 1. Gdy zachodzi podejrzenie śmierci z otrucia, należy przez chemika lub odpowiedni urząd albo zakład dokonać badania wnętrzności i innych przedmiotów mogących mieć związek z otruciem.

§ 2. Do badania należy w razie potrzeby zawezwać również lekarza.

§ 1. 1. **z otrucia.** Ujawnienie otrucia należy do najtrudniejszych zadań medycyny sądowej; najnowsze badania wykazały, że w organizmie ludzkim mogą się znajdować trucizny w ilości dlań zabójczej, a jednak nie mieć nic wspólnego z przyczyną śmierci, np. arszenik może się przez dłuższy czas zbierać, a jednak nie być przyczyną śmierci (m. 223).

2. **zakład** badania chemikaljów, fakultet medyczny i t. d.

§ 2. 3. **w razie potrzeby:** zob. uw. 1 do art. 123.

4. **lekarza:** zob. uw. 2 do art. 127.

Art. 130.

§ 1. Jeżeli zachodzi potrzeba zbadania stanu psychicznego oskarżonego, sąd wzywa przynajmniej dwóch lekarzy, w miarę możności psychjatrów.

§ 2. Biegli mogą żądać oddania oskarżonego pod obserwację w zakładzie leczniczym.

§ 3. Potrzebę, czas trwania oraz miejsce obserwacji określa sąd. Obserwacja powinna trwać nie dłużej niż sześć tygodni. W wypadkach wyjątkowych, sąd na wniosek biegłych może przedłużyć ten termin na czas ściśle określony.

§ 4. Na postanowienie, nakazujące obserwację w zakładzie leczniczym, służy zażalenie.

§ 5. Jeżeli karalność czynu oskarżonego zależy od ustalenia stanu psychicznego pokrzywdzonego, to przepis § 1 ma zastosowanie i do pokrzywdzonego.

§ 1. 1. **Jeżeli zachodzi potrzeba zbadania stanu umysłowego.** Zob. §§ 17 i 18 kk. oraz uw. 1 do art. 123.

O. 106/30 **: Badanie stanu umysłowego oskarżonego jest zależne od potrzeby, a o potrzebie może być mowa, gdy zachodzi uzasadniona wątpliwość co do poczytalności oskarżonego. Zob. O. 79/31 przy art. 137.

O. 199/31: Rozstrzygnięcie kwestji, czy zachodzi potrzeba zbadania stanu umysłowego oskarżonego, zależy wyłącznie od uznania sądu wyrokującego.

Badanie to jest dużej wagi wobec tego, że najnowsze badania naukowe z dziedziny psychjatrji wykazały niezbicie, iż prócz zdeklarowanych chorych

umysłowo zbrodnie popełnione bywają przez ludzi pozornie zdrowych i normalnych, np. moralnie chorych (moral insanity), epileptyków, histeryków, morfinistrów, alkoholików i t. p.; u ludzi tych zachodzi jużto zupełna niepoczytalność, jużto poczytalność zmniejszona (m. 225). Badanie to może mieć na celu stwierdzenie stanu umysłowego bądź w chwili popełnienia czynu, bądź też w chwili pociągnięcia do odpowiedzialności karnej lub wykonania kary, (zob. art. 5, 556 i 558). Dowodem wagi, którą kpk. do tego badania przywiązuje, są następujące kautele przez kpk. przepisane, a to:

a) dokonać go musi przynajmniej 2 biegłych, w miarę możności psychjatrów (§ 1),

b) dopuszczalność dłuższej obserwacji (§ 3),

c) badanie to może przeprowadzić tylko sąd (§ 1), nie zaś prokurator lub P. P.; wynika to stąd, iż w art. 257 i w art. 20 § 1 nie powołano przepisu art. 254 lit. f),

d) osk. musi mieć obrońcę (art. 88 § 1 c). Zob. O. 79/31 przy art. 137.

2. **oskarżonego:** Zob. art. 79 § 2; art. 130 nie do tyczy więc badania stanu umysłowego innych osób, np. art. 110 b); co do nich sąd sam orzeka wedle swego uznania lub po zbadaniu przez jednego lekarza, nawet nie będącego psychjatrą i może też oprzeć się na zbadaniu, dokonanem w dochodzeniach przez prokuratora lub P. P.

3. **sąd:** zob. uw. 1 do art. 2.

4. **dwóch lekarzy.** Badanie, dokonane przez jednego lekarza, byłoby niedostateczne, natomiast wezwanie więcej lekarzy jest nietylko dopuszczalne (art. 124), lecz nawet wprost niezbędne, jeśli dwaj wezwani lekarze nie zgadzają się ze sobą, albo nie mogą się zdecydować na opinję kategoryczną, albo

wreszcie sąd ma wątpliwości co do słuszności ich opinji (m. 225).

5. **psychjatrów.** Doświadczenia w tym względzie z niespecjalistami poczynione wypadły nader ujemnie, zwłaszcza wobec postępów psychjatrji.

§ 2. 6. Sąd może to także z własnej inicjatywy zarządzić.

§ 3. 7. Badania psychjatryczne przeprowadzone doraźnie mogą nie dać zadawalniających wyników; szczególnie symulacja nie da się odrazu ujawnić (m. 226). Obserwacja może się odbyć w sądzie, albo w domu osk. lub u lekarzy (sąd poleci oskarżonemu zgłaszać się u nich w miarę ich zarządzenia), albo też w aresztach sądowych, jeśli osk. jest aresztowany, albo wreszcie w specjalnym zakładzie; co do obecności stron przy obserwacji i co do zadawania biegłym pytań zob. art. 256 § 2, 271 § 2 i 305 § 1.

Ponieważ w praktyce b. zaboru ros. obserwacja trwała ona rok i dłużej, przeto kom. kod. po zasięgnięciu opinji psychjatrów ograniczyła ją do 6 tygodni (m. 226); zob. jednak § 3 nin. art.

8. **na wniosek biegłych,** nie zaś z własnej inicjatywy.

Sąd oznacza tu czas na podstawie opinji biegłych, którą jednak związany nie jest; dalsze przedłużenie jest dopuszczalne tylko we wyjątkowych wypadkach, gdy np. obserwację przerwać musiano wskutek choroby osk., choroby lub śmierci psychjatry i t. d.

§ 4. 9. Obserwacja w zakładzie leczniczym ogranicza bowiem wolność osobistą osk.; natomiast nie służy zażalenie na postanowienie co do potrzeby i czasu trwania obserwacji (zob. art. 465).

Art. 131.

Oględzin połączonych z obnażeniem ciała dokonywa się, w miarę możności, za pośrednictwem

biegłego tejże płci. Sędzia może być przy tem obecny tylko w razie potrzeby.

1. **Oględzin:** zob. art. 123.

2. **z obnażeniem ciała** nietylko oskarżonego, lecz i każdej badanej osoby; oczywiście chodzi tu tylko o te części ciała, które zasłonięte bywają odzieniem. Por. art. 143.

3. **w miarę możności** t. j. o ile biegły tej samej płci jest do dyspozycji sądu i może na czas być przyzwanym.

4. **tej samej płci** celem zapobieżenia nadużyciom na tle seksualnem (m. 228).

5. **tylko w razie potrzeby.** Sąd o potrzebie orzeka sam, winien atoli w miarę możności zachować względy przyzwoitości.

Art. 132.

Biegły składa ustnie lub pisemnie sądowi dokładne sprawozdanie ze swoich spostrzeżeń oraz opartą na nich opinję.

1. **Biegły:** zob. art. 124 i 125.

2. **składa:** stosownie do zarządzenia sądu (zob. uw. 1 do art. 2).

Wedle § 94 reg. kar. można w wyjątkowych przypadkach (mianowicie jeżeli wydanie opinji wymaga dłuższego studjum aktów. Przyp. aut.) wydać celem ustalenia opinji akta sądowe za pokwitowaniem, z obowiązkiem zwrotu w terminie, przez sąd określonym.

3. **ustnie:** do protokółu (art. 230); za zgodą sądu może biegły swoje zeznania podyktować do protokółu (m. 232).

4. **ze swoich spostrzeżeń:** poczynionych bądź bezpośrednio, bądź też na podstawie aktów, rysunków, opisów, zeznań świadków i t. d.

5. **opinję.** Opinja musi się opierać na sprawozdaniu i wynikać zeń wedle prawideł logiki i zasad wiedzy (art. 125 § 1); stanowi ona dla sądu — podobnie, jak inne dowody — tylko środek informacyjny czyli jedno ze źródeł rozpoznania (zob. O. S. P. VI 230) i bez względu na swą treść (zob. O. S. P. V 411) nie wiąże sądu. Zob. orzecznictwo przy art. 10 i 360.

Jeżeli sąd odstępuje od opinji biegłych, winien to uzasadnić (art. 51 § 2, T. K. 1910, 1372, 2751, 2880).

Art. 133.

§ 1. Biegły składa przysięgę według roty następującej:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu, że powierzone mi obowiązki biegłego wykonam z całą sumiennością i bezstronnością. Tak mi, Panie Boże, dopomóż".

§ 2. Biegły sądowy składa przysięgę tylko przy objęciu stanowiska, a w poszczególnych sprawach powołuje się na nią.

Przysięga z art. 133 jest identyczną z przysięgą biegłego sądowego, określoną w § 10 rozp. min. poz. Dz. U. 945 z r. 1928 (zob. przy art. 125); formę odebrania przysięgi od wyznawców religji chrześcijańskiej i mojżeszowej podaje tenże §af 10, zaś co do wyznawców innych religij, zob. rozp. Prez. z 25/6 1929 Dz. U. 47, poz. 833, zamieszczone przy art. 112.

Co do przysięgi biegłego, będącego zarazem świadkiem zob. uw. 5 do art. 125; co do przysięgi tłumacza zob. art. 140.

Art. 134.

Biegli mogą za zgodą sądu przeglądać akta sprawy w całości lub w części oraz zadawać oskar-

żonemu i świadkom pytania potrzebne do ustalenia opinji.

1. **sądu:** zob. uw. 1 do art. 2.
2. **w całości:** zob. § 94 reg. kar.
3. **w części,** jeżeli sąd nie uważa udostępnienia biegłym całych aktów za wskazane w interesie stron lub potrzebne w interesie sprawy. Na tej samej myśli polega art. 331 § 2.
4. **zadawać.... pytania** dla umożliwienia im zebrania dokładnego materjału, zaczerpniętego zarówno z aktów, jak i z przesłuchania osk. i świadków (zob. jednak art. 331 § 2). Sąd może im udzielić tylko części aktów, a to dla zapobieżenia nadużyciom (m. 230).
5. **opinji:** zob. art. 132 i 137 do 139.

Art. 135.

Sąd kieruje badaniem dokonywanem przez biegłych, a jeżeli warunki badania tego wymagają, może wyznaczyć biegłym termin do złożenia opinji oraz wydać im za pokwitowaniem przedmioty ulegające badaniu.

1. **Sąd:** zob. uw. 1 do art. 2.
2. **wyznaczyć termin:** por. art. 130 § 3.
3 **wydać im i t. d.** Sąd nie musi więc być obecnym przy badaniu.

Art. 136.

Jeżeli przedmiot badania może ulec zniszczeniu lub zmianie przy badaniu, należy, w miarę możności, pozostawić część tego przedmiotu w przechowaniu sądowem.

Nie rozchodzi się tu o przedmioty, które z natury swej ulegają zniszczeniu lub zmianie, gdyż przechowywanie ich nie miałoby żadnego celu, lecz o zni-

szczenie lub zmianę rzeczy wskutek badania; przechowanie części ich ma na celu możność stwierdzenia zewnętrznego wyglądu lub wewnętrznego składu owych przedmiotów na wypadek, gdyby się okazała potrzeba powtórzenia badania.

Art. 137.

Jeżeli opinja biegłych jest niejasna lub sprzeczna, sąd może zarządzić ponowne przesłuchanie tych samych biegłych lub wezwać innych.

1. **opinja.** Choć artykuł ten mówi jedynie o usunięciu braków opinji, to jednak nie wynika stąd wcale, że braki sprawozdania (art. 132) nie mają być usunięte; przeciwnie braki te należy usunąć, gdyż z błędnych lub niezupełnych spostrzeżeń łatwo może wyniknąć błędna opinja. Usunięcie niejasności lub sprzeczności spostrzeżeń nastąpi bądź przez przesłuchanie tych samych lub innych biegłych, bądź przez ponowienie oględzin (art. 123 „w razie potrzeby" i art. 346).

2. **jest:** zdaniem sądu.

3. **niejasna** t. j. niezrozumiała albo zawiera dedukcje lub konkluzje niezgodne ze sprawozdaniem lub z prawidłami myślenia.

4. **sprzeczna:** albo sama w sobie, albo z aktami albo wreszcie z zeznaniami świadków lub opinją innego biegłego.

5. **sąd:** zob. uw. 1 do art. 2.

6. **może,** nie zaś **musi** (O. 15/31) **; sprzeczności bowiem mogą być nieistotne, albo też sąd może jednę z dwóch sprzecznych opinij uznać za trafną. Jeśli opinja biegłych jest w punkcie istotnym niejasną lub sprzeczną, sąd winien w uzasadnieniu wyjaśnić, dlaczego na tej opinji poprzestał; brak tego uzasadnienia może stanowić powód do uchylenia wyroku w drodze kasacji (m. 232). Sąd skorzystać może

z przepisu art. 137 także wówczas, jeśli ma wątpliwości co do trafności opinji, albo (m. 232) co do kwalifikacji lub bezstronności biegłego (art. 126). Por. uw. 5 do art. 132.

7. **ponowne,** nie zaś **powtórne;** sąd może zatem więcej razy zmienić osoby znawców (m. 232).

8. **tych samych biegłych:** dla oszczędzenia kosztów ponownego badania, albo dla zapobieżenia odroczeniu rozprawy (art. 350 § 1).

9. **wezwać innych:** Ilość nowo wezwać się mających znawców pozostawioną jest uznaniu sądu (art. 124).

Ponawiając dowód z biegłych, sąd może ich słuchać oddzielnie, t. j. każdego z nich w nieobecności innych (zob. art. 331 § 2).

O. 79/31: Biegłych należy wezwać z urzędu (bez wniosku stron) celem stwierdzenia stanu umysłowego oskarżonego, jeżeli orzeczenia psychjatryczne, wydane przed rozprawą, są niejasne lub sprzeczne. Zaniechanie przeprowadzenia takiego dowodu z urzędu pociąga za sobą konieczność uchylenia wyroku.

Orzeczenie to oparł S. N. całkiem słusznie na ogólnej zasadzie art. 9, dominującej nad całem postępowaniem karnem.

Art. 138.

Zamiast wzywania biegłych lub niezależnie od ich wezwania, sąd może zasięgnąć opinji odpowiedniego urzędu lub zakładu.

1. **Sąd** (zob. uw. 1 do art. 2) a także władze, prowadzące dochodzenie t. j. prokurator lub policja (art. 244 kpk.) tudzież władza skarbowa (art. 142 §§ 1 i 2 i art. 146 §§ 1 i 2 uks.).

2. Sąd może bez względu na ważność sprawy (m. 233):

a) ograniczyć się do zasięgnięcia opinji urzędu lub zakładu,

b) zasięgnąć opinji i biegłych i urzędu wzgl. zakładu — a to bądź równocześnie, bądź w dowolnej kolejności; zob. jednak art. 139 § 1.

3. Tu należą np. opinje wydziałów lekarskich uniwersyteckich, zakładów badania środków żywności lub chemikaljów, władz zawodowych, zakładów dla umysłowo chorych, urzędów miar i wag (zob. też art. 139) i t. d. Opinje te nie wiążą sądu (O. S. P. III 52; zob. uw. wstępne do niniejszego rozdziału, tudzież uw. 5 do art. 132); wynika to niewątpliwie z art. 138, który uważa je za surogat opinji biegłych, a nadto obok nich dozwala sądowi wzywać biegłych. Opinje wydziałów lekarskich zużytkowuje się przez odczytanie, a nie przez wzywanie pojedynczych profesorów, gdyż są to opinje ciała zbiorowego.

Urzędy te i zakłady wymienione są przy art. 6 noweli I, należy się do nich, a nawet i do tłumaczy (art. 140 § 2) zamieszkałych w innym okręgu sądowym odnosić bezpośrednio, a nie przez sąd grodzki ich siedziby, chybaby chodziło o zaprzysiężenie biegłego i korzystanie z jego protokółu wedle art. 341.

Poszczególnych funkcjonarjuszów owych urzędów lub zakładów nie należy wzywać do stawiennictwa na rozprawie (okólnik Min. Spr. z 2/8 1930 Dz. urz. Min. Spr. Nr. 16 str. 403 z r. 1930).

Art. 139.

§ 1. W sprawach o podrabianie polskich pieniędzy, sąd zasięga opinji urzędu lub zakładu, powołanego do drukowania banknotów lub bicia monet.

§ 2. W sprawach o podrabianie pieniędzy obcych, sąd w razie potrzeby zasięga za pośrednic-

twem Ministra Sprawiedliwości opinji właściwego urzędu lub zakładu zagranicznego.

§ 1. 1. **Sąd:** zob. uw. 1 do art. 2.

2. **zasięga** a więc zasięgnąć musi (por. § 2 „w razie potrzeby"), albowiem przypadki nieudolnego podrabiania będą względnie rzadkie, a i w tych wypadkach zwrócenie się do odnośnego urzędu może dać wynik dodatni, gdyż urząd ten może posiadać jakieś wiadomości z innych spraw o podobnem podrabianiu, które sąd na właściwą drogę naprowadzą (m. 234).

Przepis ten jest w podwójnym kierunku wyjątkiem od ogólnych zasad, a to:

a) sąd musi tu dopuścić ekspertyzę,

b) nie ma swobody we wyborze eksperta. Opinja uzyskana mimo to nie wiąże sądu; zob. jednak uw. 5 do art. 132.

Zob. § 95 reg. kar.

Art. 140.

§ 1. Sąd wzywa odpowiedniego tłumacza, jeżeli zachodzi potrzeba:

a) przesłuchania głuchego lub niemego, z którym sąd nie może porozumieć się bezpośrednio;

b) przesłuchania osoby, nie mówiącej językiem zrozumiałym dla sądu;

c) przekładu pisma sporządzonego w obcym języku.

§ 2. Do tłumaczów mają odpowiednie zastosowanie przepisy dotyczące biegłych.

§ 1. 1. **Sąd:** zob. uw. 1 do art. 2.

2. **wzywa.** Jest to nakaz kategoryczny, którego niewypełnienie stanowi podstawę kasacji (art. 510 b i 515); funkcja tłumacza jest bardzo doniosłą i od niego, podobnie jak i od biegłego, zawisł często los

sprawy; przekręcenie zeznań osk. lub świadka (§ 1 a, b), treści dokumentu (§ 1 c) etc. może spowodować zupełne zapoznanie właściwego stanu rzeczy.

3. **odpowiedniego tłumacza** t. j. posiadającego wiadomości z dotyczącej dziedziny (art. 124), albo stykającego się stale z badanym i umiejącego się z nim porozumieć.

Poza przypadkami z art. 140 § 1 a, b. c, wezwanie tłumacza jest pozostawione uznaniu sądu podobnie, jak wezwanie biegłego.

4. do lit. a). Bezpośrednie porozumienie jest możliwe, jeśli głuchy lub niemy (może nim być osk. lub inna osoba) umie czytać i pisać.

5. (do lit. b). Może to być język lub żargon, np. gwara złodziejska.

6. (do lit. c). Może to być pismo szyfrowane lub spisane w jakimś specjalnie skonstruowanym alfabecie.

7. Użycie przemocy lub groźby bezprawnej (art. 91 § 4 kk.) celem wywarcia wpływu na czynności tłumacza stanowi występek z art. 149 kk.

§ 2. 8. Do tłumaczów stosują się tedy przepisy art. 124 do 126, 132 do 135, 137 i 138 oraz rota przysięgi z art. 133 (zob. poniż § 3 rozp. min. poz. 943 z r. 1928).

Rozp. Min. Sprawiedl. z 24 grudnia 1928 (Dz. U. 104, poz. 943) o tłumaczach przysięgłych.

§ 1. Tłumaczem przysięgłym może być ten, kto posiada obywatelstwo polskie, korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich, jest nieskazitelnego charakteru i wykaże znajomość języków, dla których ma być mianowany tłumaczem.

Osoby, pozostające w państwowej służbie cywilnej lub wojskowej, mogą być ustanawiane tłumaczami przysięgłymi tylko za zezwoleniem swej władzy przełożonej.

§ 2. Minister Sprawiedliwości ustanawia tłumaczów przysięgłych oraz wyznacza im siedzibę. Ustanowienie tłumacza następuje na podstawie podań złożonych wskutek obwieszczeń

zarządzonych przez Ministra Sprawiedliwości w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości w oddzielnym dodatku „Ruch S.użbowy".

§ 3. Tłumacz przysięgły przystępuje do pełnienia swych czynności po złożeniu wobec prezesa sądu okręgowego, w którego okręgu ma swą siedzibę, przysięgi według następującej roty:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu, że powierzone mi obowiązki tłumacza spełniać będę z całą sumiennością. Tak mi, Panie Boże, dopomóż".

Osoby, wyznające religję chrześcijańską, przysięgają przed krzyżem: osoby, wyznające religję mojżeszową, trzymają prawą rękę na torze — 2 ks. Mojżesza 20 rozdz. 7 wiersz. Dla innych osób formę zapewnienia, że obowiązki tłumacza spełniać będą sumiennie, określi odpowiednio rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości.

Prezes sądu okręgowego zaświadcza złożenie przysięgi na dekrecie, ustanawiającym tłumacza przysięgłego.

§ 4. W razie wezwania do sądu w charakterze tłumacza, tłumacz przysięgły nie składa przysięgi, o ile ustawy postępowania sądowego nie stanowią inaczej.

§ 5. Tłumacze przysięgli przy wykonywaniu swych obowiązków podlegają nadzorowi służbowemu prezesa sądu okręgowego, w którego okręgu mają swą siedzibę.

§ 6. O każdej zmianie adresu swego biura w obrębie wyznaczonej mu siedziby tłumacz przysięgły, winien zawiadamiać Ministerstwo Sprawiedliwości za pośrednictwem prezesa sądu okręgowego, którego nadzorowi podlega.

§ 7. Tłumacze przysięgli przy wydawaniu aktów i zaświadczeń używają pieczęci urzędowej.

Pieczęć urzędowa tłumacza o średnicy 36 mm. do tuszu, a 30 mm. do laku, z wyobrażeniem orła państwowego, winna odpowiadać przepisom rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 grudnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 115, poz. 980) i z dnia 20 czerwca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 593). Napis na tych pieczęciach będzie następujący: „Tłum. przys. . . . . (imię i nazwisko) w . . . . . (siedziba)".

Wykaz pieczęci prowadzi dla tłumaczów swego okręgu prezes sądu okręgowego.

Nowe pieczęcie można zamawiać tylko w mennicy państwowej przez Ministerstwo Sprawiedliwości za pośrednictwem prezesa sądu okręgowego, któremu tłumacz podlega, przyczem należy podać powody, dla których nowa pieczęć jest potrzebna, i zwrócić dotychczas używaną.

Koszta wykonania pieczęci ponoszą tłumacze.

§ 8. Wzór podpisu każdego tłumacza przysięgłego winien być zakomunikowany prezesowi sądu okręgowego, którego nadzorowi tłumacz podlega.

§ 9. Tłumacze przysięgli pobierają za swe czynności urzędowe wynagrodzenie na podstawie taksy ustanowionej przez Ministra Sprawiedliwości.

§ 10. Tłumacz przysięgły winien prowadzić repertorjum wszystkich, przez niego sporządzonych lub sprawdzonych, tłumaczeń oraz odpisów. Repertorjum winno być podpisane przez prezesa sądu okręgowego, którego nadzorowi tłumacz podlega, po dokonanem przez sekretarza tego sądu przesznurowaniu, oparafowaniu i przypieczętowaniu.

Wzór repertorjum załącza się.

§ 11. Na wszystkich aktach i zaświadczeniach, które wydaje tłumacz przysięgły, winna być wyciśnięta jego pieczęć i wymieniony numer pozycji, pod którą akt lub zaświadczenie zapisano w repertorjum, oraz podana wysokość pobranego wynagrodzenia; nadto na przekładach winno być zamieszczone zaświadczenie, czy tłumaczenia dokonano z oryginału, czy też z przekładu lub z odpisu, a w ostatnim wypadku, czy odpis jest uwierzytelniony i w jaki sposób.

Przy podpisie swym winien tłumacz zaznaczyć, dla jakich języków ustanowiony jest tłumaczem.

§ 12. Minister Sprawiedliwości zwalnia tłumacza przysięgłego z zajmowanego stanowiska:

a) na wniosek władzy nadzorczej,

b) na prośbę tłumacza.

Władze sądowe i prokuratorskie winny o spostrzeżeniach, uzasadniających zwolnienie tłumacza przysięgłego, zawiadamiać właściwego prezesa sądu okręgowego, który po sprawdzeniu otrzymanych informacyj przesyła odnośne akta Ministerstwu Sprawiedliwości wraz ze swym wnioskiem.

O śmierci tłumacza przysięgłego właściwy prezes sądu okręgowego zawiadamia Ministerstwo Sprawiedliwości.

§ 13. Po zwolnieniu ze stanowiska winien tłumacz przysięgły pieczęć swą i repertorjum wydać prezesowi sądu okręgowego, którego nadzorowi podlega. W razie śmierci tłumacza przysięgłego obowiązek ten ciąży na jego spadkobiercach.

§ 14. O każdem ustanowieniu lub zwolnieniu tłumacza przysięgłego, o zmianie jego siedziby lub adresu biura oraz o jego śmierci obwieszcza się w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości w oddzielnym dodatku „Ruch Służbowy".

Ogólna lista tłumaczów przysięgłych będzie ogłaszana każdego roku w miesiącu styczniu w Dzienniku Urzędowym Mi-

nisterstwa Sprawiedliwości w oddzielnym dodatku „Ruch Służbowy“ według stanu z dnia 1 stycznia danego roku.

§ 15. Do tłumaczów przysięgłych nie mają zastosowania przepisy o państwowej służbie cywilnej.

§ 16. Rozporządzenie niniejszej nie ma zastosowania do tłumaczów, powoływanych w celu porozumienia się z głuchymi lub niemymi, składającymi swe oświadczenia zapomocą znaków.

Art. 141.

§ 1. Art. 98, 107, 108, 109, 111 § 2, 3, art. 112, 113 § 1, 3 i art. 114—122 mają odpowiednie zastosowanie do biegłych i tłumaczów.

§ 2. Przymusowe sprowadzenie biegłych i tłumaczów należy stosować tylko w wypadkach wyjątkowych.

§ 2. 1. Ratio legis §-fu 2 tego art.: Biegłego lub tłumacza w regule będzie można zastąpić innym (m. 238).

2. Przymusowe sprowadzenie: zob. uw. 4 do 6 do art. 117.

Rozdział III.

Rewizja i zatrzymanie rzeczy.

We wykonaniu przepisu art. 100 Konstytucji R. P.[1]), a dla zapobieżenia bezzasadnemu lub zbyt skwapliwemu naruszaniu praw obywatelskich tymże art. zagwarantowanych, kodeks niniejszy:

---

[1]) Art. ten opiewa: „Mieszkanie obywatela jest nietykalne. Naruszenie tego prawa przez wejście do mieszkania, rewizję domową i zajęcie papierów lub ruchomości, poza koniecznością wykonania zarządzeń administracyjnych, opartych na wyraźnem upoważnieniu ustawowem, może nastąpić tylko na polecenie władz sądowych w sposób i w wypadkach, ustawą przepisanych“.

Nietykalność mieszkania jest zawieszoną w razie wprowadzenia stanu wojennego (art. 4 rozp. Prez. z 16/1 1928 r. Dz. U. 8, poz. 54) lub choćby stanu wyjątkowego (art. 2 rozp. Prez. z 16/3 1928 r. Dz. U. 32, poz. 307).

a) określa dokładnie warunki i cele rewizji oraz odebrania wzgl. zatrzymania pewnych przedmiotów (art. 142, 153 i 158);

b) postanawia, że czynności tych dozwolić może li tylko sąd (art. 150 § 1, 153 § 1 i 158 § 1), a o ileby na czas zezwolenia sądu nie było można uzyskać, ma je sąd dodatkowo zatwierdzić (art. 150 § 2, 153 § 2 i 159);

c) normuje sposób wykonania tych czynności (art. 143 n.).

Jest to całkiem naturalne, skoro każda rewizja, szczególnie zaś rewizja osobista, ma w sobie coś hańbiącego, poniżającego godność ludzką.

Rewizję można zarządzić u podejrzanego o jakiebądź przestępstwo, a więc także o wykroczenie (art. 142 § 1) lub u osób trzecich (art. 142 § 2); tak samo i odebranie przedmiotów dla celów post. kar. potrzebnych (art. 153); natomiast zatrzymanie korespondencji i przesyłek można zarządzić tylko przeciw oskarżonemu (art. 158 § 1).

Kpk. zna dwa rodzaje rewizji: osobistą (art. 142 § 1, 143 i t. d.) tudzież domową (art. 144 i t. d.), ale traktuje je jednakowo pod względem ich celu (art 141 § 1 i 2) i zachować się mających formalności (art 149 i 150); gdzie więc kpk. mówi o rewizji wogóle, bez bliższego określenia jej rodzaju (np. art. 147, 148, 150 § 1, 151, 154 § 1 i 156 § 1), należy rozumieć oba jej rodzaje.

Nieprawidłowości przy rewizji lub zatrzymaniu rzeczy popełnione, nie mogą stanowić podstawy kasacji, chybaby z dowodów tą drogą uzyskanych korzystano na rozprawie w sposób przeciwny ustawie, a mogący wywrzeć wpływ na treść wyroku (art. 515), np. odczytano pisma wbrew art. 339 n. lub przyjęto za podstawę wyroku pisma na rozprawie nie odczytane i t. d. (art. 510 lit. b).

Utrudnienie lub udaremnienie postępowania karnego przez zatarcie śladów przestępstwa, uszkadzanie, ukrywanie, podrabianie lub przerabianie środków dowodowych stanowi występek z art. 148 kk.

O. 109/32: Od rewizji należy odróżnić akty kontroli, lustracyjne i t. p., którym podlegają składy, sklepy, przedsiębiorstwa lub czynności zawodowe; spisane o wynikach takiej kontroli protokóły są dokumentami i mogą być dowodem w sprawie zgodnie z art. 341 i 342.

Taką lustrację przez władzę administracji ogólnej przewiduje np. art. 45 Prawa o broni, amunicji i materjałach wybuchowych z 27 października 1932 r. Dz. U. 94 poz. 807.

Art. 142.

§ 1. U osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa wolno dokonywać rewizji osobistej lub domowej celem ich ujęcia, wykrycia dowodów winy albo przedmiotów, uzyskanych przez przestępstwo lub ulegających konfiskacie.

§ 2. U innych osób lub w innych miejscach wolno dokonywać rewizji tylko wtedy, jeżeli zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że się tam znajdują: osoba podejrzana o przestępstwo albo przedmioty stanowiące dowód przestępstwa, uzyskane przez przestępstwo lub ulegające konfiskacie.

§ 1. podejrzanych o popełnienie przestępstwa: 1. w charakterze sprawcy, współsprawcy, podżegacza lub pomocnika (art. 26 i 27 kk.). Nie chodzi tu li tylko o podejrzanego w rozumieniu art. 79 § 1 t. j. o osobę, przeciw której prokurator dochodzenie już wdrożył (art. 244), lecz także o osobę, przeciw której w pierwszej chwili zwraca się podejrzenie, np. rzucono bombę, a kilku ludzi ucieka; organ policyjny,

znajdujący się na miejscu czynu, przytrzymuje i przeszukuje osobę, niosącą jakiś przedmiot pod płaszczem lub ścigając ją wchodzi do jej mieszkania i dokonuje tamże rewizji. Wynika to:

a) z logiki i celu tego przepisu;

b) z art. 150 § 2 „we wypadkach niecierpiących zwłoki";

c) z art. 243 § 1, nakazującego policji zabezpieczenie śladów i dowodów przestępstwa w czasie, gdy osk. publ. nie ma jeszcze wiadomości o przestępstwie;

d) per argumentum a maiori ad minus: skoro bowiem taką osobę podejrzaną wolno zatrzymać i oddać w ręce władzy (art. 166 do 168), to tembardziej wolno ją i jej mieszkanie przeszukać. Rewizja u osoby podejrzanej rokuje w regule dodatni rezultat; nie jest więc jej wymogiem, by zachodziło „uzasadnione przypuszczenie" (por. § 2 i uw. 11 do nin. art.), że cel rewizji wskazany w § 1 zostanie istotnie osiągniętym.

2. **dokonywać rewizji osobistej** t. j. przeszukać jej odzienie i ciało; (wynika to z art. 143), gdyż przestępcy przechowują często pewne przedmioty pod odzieniem, w ustach i t. d.

3. **lub rewizji domowej:** nietylko w domu, ale we wszelkich innych zabudowaniach, pod ziemią, pod podłogą, w kopcach, stogach siana i t. d.

4. **celem.** Cele w art. tym wskazane są materjalnemi warunkami rewizji; dokonanie jej dla innych celów byłoby naruszeniem praw w art. 100 Konst. zagwarantowanych.

5. **ich ujęcia:** zob. art. 166 do 168, 188, 189, 243.

6. **wykrycia dowodów winy** np. śladów krwi lub jej zmycia, narzędzi, któremi dokonano przestępstwa i t. d.

Tworzenie fałszywych dowodów winy stanowi występek z art. 144 kk.

7. **przedmiotów, uzyskanych przez przestępstwo** (por. paserstwo z art. 160 i 161 kk.) bezpośrednio (łup zbrodniczy) lub pośrednio np. przedmioty nabyte za pieniądze, uzyskane za pomocą przestępstwa.

8. **ulegających konfiskacie** czyli przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa (zob. art. 4 § 1 pw. i art. 50 § 3 kk.).

§ 2. 9. **u innych osób,** choć one nie są podejrzane o popełnienie przestępstwa wzgl. udział w niem (zob. powyż. uw. 1) i choćby to były osoby, wymienione w art. 101, 104 i 106.

10. **w innych miejscach** (zob. powyż uw. 3) t. j. na gruntach, w budynkach i t. d. osób, niepodejrzanych o jakikolwiek związek z przestępcą lub popełnionem przestępstwem.

11. **uzasadnione przypuszczenie.** Kpk. chce przez tę kautelę zapobiec samowoli tak często w b. zaborze ros. popełnianej; nie wolno dokonywać rewizji u uczciwych, niepodejrzanych obywateli na chybił trafił „a może się tam coś znajdzie" (m. 240).

12. **osoba podejrzana** nie może tu być identyczną z osobą przeszukiwaną wzgl. z właścicielem lub posiadaczem przeszukiwanego miejsca, gdyż inaczej byłaby to rewizja z art. 142 § 1.

13. **dowód przestępstwa:** popełnionego przez osobę postronną.

Art. 143.

Rewizji osobistej należy dokonywać w miarę możności za pośrednictwem osoby tejże płci.

Por. art. 131.

Art. 144.

Rewizji domowej w porze nocnej dokonywać wolno tylko:

a) w wypadkach niecierpiących zwłoki, jeżeli chodzi o przestępstwo, za które ustawa przepisuje karę pozbawienia wolności do sześciu miesięcy lub karę cięższą;

b) w lokalach otwartych w tej porze dla publiczności;

c) w lokalach, które służą za miejsce schadzek przestępców, albo do przechowywania rzeczy pochodzących z przestępstwa, albo do zawodowego uprawiania nierządu lub gier hazardowych.

1. Rewizji należy w zasadzie dokonywać w dzień, gdyż dokonywanie jej w nocy zwiększa w dwójnasób jej uciążliwość (m. 241).

2. Kpk. dozwala nocnych rewizyj tylko w trzech pod a), b), c) wymienionych wypadkach: we wypadku pod a) wskazanym pod dwoma warunkami, t. j. jeśli zwłoka grozi niebezpieczeństwem i jeśli za przestępstwo grozi kara tamże wymieniona, przyczem obojętnym jest rodzaj kary (więzienie, areszt i t. d.); we wypadkach pod b) c) rewizja porą nocną jest zawsze dopuszczalną; w wypadku pod b) dlatego, że skoro lokale te są otwarte, nie zachodzi ratio legis podana w uw. 1; w wypadku pod c) dlatego, że miejsca schadzek przestępców, uprawiania nierządu i gier hazardowych, będąc wylęgarniami przestępstw, nie zasługują na ochronę podobnie, jak miejsca, w których przechowuje się rzeczy z przestępstwa pochodzące (zob. uw. 7 do art. 142).

1–7 rano - pora nocna

Art. 145.

§ 1. Za porę nocną uważa się czas od godziny dziewiątej wieczorem do siódmej rano.

§ 2. Rewizję rozpoczętą za dnia można prowadzić nadal mimo nastania pory nocnej.

§ 2. Rewizję rozpoczętą za dnia można przerwać do następnego dnia, jeśli zwłoka nie grozi niebezpieczeństwem, a zarazem należy wydać zarządzenia zapobiegające jej udaremnieniu, t. j. usunięciu lub zmianie poszukiwanych dowodów i przedmiotów.

Art. 146.

Rewizji w pomieszczeniu urzędu państwowego lub samorządowego dokonywa się po zawiadomieniu przełożonego lub jego zastępcy.

Przyzwolenie danego przełożonego nie jest tu wymagane.

Art. 147.

Rewizji w pomieszczeniu zajętem przez wojsko dokonywa się w obecności bezpośredniego przełożonego lub wyznaczonego przezeń zastępcy.

1. Obecność przełożonego wymagana jest tylko przy rozpoczęciu rewizji; wydalenie się jego podczas rewizji nie przeszkadza jej dokończeniu. Przyzwolenia jego na dokonanie rewizji nie potrzeba.

2. W razie nieobecności przełożonego i jego zastępcy wystarczy wezwanie najstarszego rangą z obecnych oficerów, podoficerów a nawet żołnierzy. Gdyby się w toku rewizji okazało, że chodzi o przestępstwo należące do właściwości sądu wojsk., należy dokonać czynności niecierpiących zwłoki i sprawę odstąpić sądowi wojskowemu (m. 244). Zob. art. 11 par. 2.

Art. 148.

Rewizji w biurze lub mieszkaniu osób wymienionych w art. 33 wolno dokonywać tylko za zgodą właściwego przedstawiciela dyplomatycznego.

Zgoda ta jest konieczną ze względu na przepisy prawa międzynarodowego (m. 243).

Art. 149.

§ 1. Osobę, u której rewizja ma się odbyć, zawiadamia się o celu rewizji i wzywa się do obecności przy niej.

§ 2. Jeżeli gospodarza lokalu niema na miejscu, wzywa się do obecności przy rewizji przynajmniej jednego dorosłego domownika lub sąsiada.

§ 1. 1. **o celu rewizji:** ażeby uzasadnić podstawę prawną rewizji (art. 142) i możliwość zaniechania rewizji, jeśli osoby lub rzeczy poszukiwane zostaną dobrowolnie wydane (m. 244). Por. art. 153.

2. **i wzywa się do obecności przy niej.** Wydalenie się zawiadomionego nie stoi na przeszkodzie dokończeniu rewizji; zawiadomiony może żądać wciągnięcia do protokółu rewizji (art. 230 b) swych wniosków i oświadczeń (art. 235 d), a w szczególności wciągnięcia udzielonej mu informacji o przyczynach i celu rewizji, jak i złożonych przezeń w tym przedmiocie wyjaśnień (m. 244 n.).

§ 2. 3. Celem tego przepisu jest z jednej strony umożliwienie szybkiego przeprowadzenia rewizji, z drugiej strony stworzenie rękojmi, iż czynności przy rewizji odbędą się zgodnie z prawem (m. 245). O celu rewizji nie trzeba osób z § 2 zawiadamiać, gdyż § 2 w przeciwieństwie do § 1 tego nie wymaga.

Art. 150.

§ 1. Jeżeli rewizji dokonywa nie sędzia, to winien okazać osobie, u której rewizja ma się odbyć, polecenie sądowe.

§ 2. W wypadkach niecierpiących zwłoki, jeżeli polecenie sądowe nie mogło być wydane przed rewizją, należy zwrócić się do sądu o zatwierdzenie rewizji i doręczyć je w ciągu czterdziestu ośmiu godzin po odbyciu rewizji osobie, u której ją przeprowadzono.

§ 1. 1. **dokonywa nie sędzia,** lecz prokurator lub policja (art. 257 k. p. k., art. 20 §§ 1 i 2, art. 42 §§ 1, 2, 3 pw.). Por. art. 153 § 2.

2. **okazać polecenie sądowe:** zob. § 73 reg. kar.

§ 2. 3. Chodzi tu o wypadki, gdy zwłoka grozi udaremnieniem celów rewizji (por. art. 159) a w miejscu rewizji niema sądu albo w czasie potrzebnym do uzyskania zezwolenia sądu mogłaby nastąpić ucieczka osk., usunięcie dowodów winy i t. p.

Kpk. nie przepisuje, co się ma stać, jeśliby sąd rewizji nie zatwierdził. Otóż dokonanej rewizji cofnąć oczywiście nie można, nastąpić więc może tylko zwrot zabranych przedmiotów; o ile osk. został przy rewizji ujętym, sąd poweźmie postanowienie co do jego aresztowania (art. 164 i 169). Nie zatwierdzona rewizja nie jest czynnością sądową i protokółu jej odczytać nie można.

Zob. art. 341 i § 74 reg. kar.

O. 98/32 **: Przepis art. 150 jest przepisem instrukcyjnym, którego niezachowanie przez organ urzędowy, przeprowadzający rewizję, może mu być poczytane za przewinienie służbowe, ale nie może rewizji, jako czynności urzędowej, odebrać charakteru prawnego urzędowania, gdyż § 2 art. 150 przewiduje także wypadek rewizji bez poprzedniego zezwolenia sędziego.

Okólnik Min. Spr.
z 27 stycznia 1930 r. Nr. 1519/I U/30 Dz. urz. Min. Spr. Nr. 3 z r. 1930.

O ile zwłoka nie grozi niebezpieczeństwem, należy uzyskać zezwolenie najbliższego sędziego śledczego lub sądu gr. na rewizję; o ile nie uzyskano zezwolenia, należy od jednego z nich uzyskać zatwierdzenie rewizji i doręczyć je wedle art. 150 § 2 i to nawet wówczas, jeśli rewizję przeprowadzono z polecenia prok. (art. 20 pw.).

Rewizja w toku dochodzenia może być przeprowadzona w jednej z następujących 4 form:

1) z mocą czynności sądowej (art. 257) a to gdy zachodzą jednocześnie 2 warunki, t. j. gdy sędziego niema na miejscu, a zwłoka groziłaby zanikiem śladów lub dowodów; rewizja w tym trybie jest uzasadnioną, jeżeli sędzia wprawdzie jest na miejscu lub w pobliżu, ale spowodowanie jego czynności grozi wymienionem niebezpieczeństwem; w regule wypadnie tu poprzestać na następnem zatwierdzeniu przez sąd; wyjątkowo można będzie zgóry uzyskać polecenie sądu, a to jeżeli sędzia jest wprawdzie na miejscu, ale nie może udać się bezzwłocznie na miejsce rewizji celem jej dokonania lub rewizję należy przeprowadzić równocześnie w kilku miejscach lub u kilku osób. Zob. art. 258 do 260,

2) wedle art. 254 c) przez sąd lub sędziego śledczego,

3) na zlecenie prokuratora w trybie art. 20 § 2 pw. Podczas gdy rewizję w trybie art. 257 przeprowadza P. P. z własnej inicjatywy i winna w protokóle zaznaczyć, dlaczego rewizję przeprowadziła w zastępstwie sędziego (art. 258 § 2), to w przypadku art. 20 pw. czyni to, choćby nie zachodziły warunki art. 257, a w protokóle powołuje art. 20 pw. i zlecenie prok.; protokół należy spisać tak, jak w przypadku art. 257,

4) rewizja w toku dochodzenia stwierdzona zapiskiem (art. 243 lub 245), która nie wymaga formalności, ale nie stanowi czynności sądowej; należy jednak uzyskać zezwolenie na nią lub jej zatwierdzenie przez sąd. Tej formy należy użyć, gdy niema na miejscu ani sędziego, ani drugiego funkcjonarjusza, ani dwóch świadków.

Art. 151.

Przedmioty zabrane przy rewizji należy spisać, a na żądanie osoby, od której je odebrano, wydać jej pokwitowanie.

Pokwitowanie jest dowodem, kto, u kogo i jakie przedmioty odebrał.

Art. 152.

§ 1. Przedmioty, mogące służyć do ustalenia istoty czynu lub do wykrycia sprawcy, należy, po dokonaniu oględzin i sporządzeniu dokładnego opisu, albo dołączyć do akt sprawy, albo oddać na przechowanie właścicielowi lub innej osobie godnej zaufania z obowiązkiem przedstawienia ich na każde żądanie sądu i z zakazem ich zbycia lub przekształcenia.

§ 2. Dowody rzeczowe należy odpowiednio zabezpieczyć i w miarę możności opieczętować.

§ 1. 1. **Przedmioty i t. d.** Wszystkie tego rodzaju przedmioty są dowodami rzeczowemi (zob. art. 152 § 2, 250, 276, 343, 370, 434, 492; należą tu dokumenta urzędowe lub prywatne, narzędzia przestępstwa, ślady wszelakiego rodzaju (m. 246) oraz przedmioty uzyskane zapomocą przestępstwa (zob. uw. 6 do 8 do art. 142 oraz art. 162 i 163).

2. **po dokonaniu oględzin i... opisu.** Dokładne oględziny i szczegółowy opis (zob. art. 123, 124, 128) pod względem cech charakterystycznych, nie wyłączając tych, które sporządzającemu opis wydają się bez znaczenia, mają bardzo doniosłe znaczenie, jako dowód zastępczy, na wypadek zaginięcia lub zmiany dowodu rzeczowego; dotyczy to szczególnie rzeczy ulegających zepsuciu, np. nieświeżego mięsa i t. d. (m. 247).

3. **dołączyć do akt sprawy,** o ile to jest fizycznie możliwem (m. 248); przez dołączenie do akt należy rozumieć nietylko przechowanie wśród aktów i razem z aktami, lecz także przechowanie przez sąd lub władzę dochodzącą w osobnem na ten cel przeznaczonem miejscu (tak przechowuje się narzędzia, któ-

remi popełniono zbrodnię, skrwawioną bieliznę, rzeczy skradzione i t. d.; tych to dowodów dotyczy przepis art. 492). Por. art. 136.

Dowodem rzeczowym jest krew na ścianie lub dziura w murze od kuli; mimo że nie dadzą się one odłączyć, to i tu można stworzyć dowód rzeczowy (zastępczy), do akt dołączyć się dający, przez sporządzenie fotografji, planu, rysunku i t. d. (m. 248).

§ 2. 4. zabezpieczyć i t. d. t. j. w bezpiecznem miejscu przechować, by ich nie zgubiono, nie usunięto lub nie zamieniono z innemi; tak można postąpić także z dowodami rzeczowemi w aktach przechować się dającemi (np. z podrobionemi dokumentami). Co do przechowywania gotówki i kosztowności w kasie sądowej zob. okólnik Min. Spr. z 10.3 1930 Dz. Urzęd. Min. Spr. Nr. 6 str. 116 i 117 z r. 1930).

Art. 153.

§ 1. Jeżeli osoba, mająca u siebie przedmioty stanowiące dowód przestępstwa, uzyskane przez przestępstwo lub ulegające konfiskacie, odmawia ich wydania, można zarządzić ich odebranie.

§ 2. Jeżeli przedmioty odebrał nie sędzia, to odbierający powinien niezwłocznie zwrócić się do sądu o zatwierdzenie odebrania.

§ 1. 1. osoba: oskarżony (art. 79 § 2) lub ktokolwiek inny (zob. uw. 9 do art. 142.

2. **dowód przestępstwa:** zob. uw. 6 do art. 142.

3. **uzyskane przez przestępstwo:** zob. uw. 7 do art. 142.

4. **konfiskacie:** zob. uw. 8 do art. 142.

5. **odmawia ich wydania.** Należy więc nasamprzód wezwać posiadacza przedmiotu do wydania go a dopiero w razie odmowy zarządzić przymusowe odebranie; można jednak także dokonać w tym celu re-

wizji (art. 142), jeśli nie można spodziewać się dobrowolnego wydania.

6. **zarządzić ich odebranie.** Obok sądu (uw. 1 do art. 2 i 269 § 1) zarządzenie odebrania może wydać także prokurator (art. 20 pw.), albowiem:

a) art. 153 § 1 w przeciwieństwie do art. 150 § 1 nie wymaga polecenia sądowego;

b) wedle przepisu art. 153 § 2 sąd ma zatwierdzić tylko rzeczywiste, nie zaś usiłowane odebranie;

c) nie chodzi tu o tak daleko idące naruszenie praw obywatelskich, jak to ma miejsce we wypadku rewizji lub we wypadku art. 158;

d) art. 100 Konst. (zob. uwagi przed art. 142) mówi o zajęciu papierów i ruchomości, a więc o zajęciu dokonanem, nie zaś usiłowanem.

Z polecenia sądu lub prokuratora odebranie przedmiotu może zarządzić także P. P. (art. 8 § 2, 457 kpk., art. 20 § 2 pw.).

§ 2. 7. **niezwłocznie.** Ścisłego terminu w tym wypadku nie zakreślono (por. art. 150 § 2); w razie zwłoki można się żalić u przełożonej władzy odbierającego, a nawet zagrozić skargą o odszkodowanie za szkody i straty wywołane przeciągającem się pozbawieniem rzeczy, jeśli się okaże, że rzeczy te odebrano niesłusznie i że sąd odmówi zatwierdzenia (m. 249). Por. art. 150 § 1.

8. Zob. § 76 reg. kar.

Art. 154.

§ 1. Osobę, która odmówiła wydania rzeczy, następnie u niej znalezionych, sąd skazuje na grzywnę do pięciuset złotych z zamianą, w razie niemożności ściągnięcia, na areszt do dwóch tygodni.

§ 2. Jeżeli osoba, której udowodniono, że posiada u siebie przedmioty wymienione w art. 153,

odmówiła ich wydania, a drogą rewizji nie można ich odnaleźć, to sąd może skazać tę osobę na grzywnę do pięciuset złotych z zamianą, w razie niemożności ściągnięcia, na areszt do dwóch tygodni, w razie zaś ponownej odmowy — na grzywnę do tysiąca złotych z zamianą, w razie niemożności jej ściągnięcia, na areszt do jednego miesiąca.

§ 3. Niezależnie od powyższych kar, sąd może w wypadku, wskazanym w § 2, nakazać niezwłoczne aresztowanie osoby, odmawiającej wydania, na czas nie przekraczający jednego miesiąca. Areszt uchyla się, jeżeli przedmioty wydano, albo jeżeli sprawę w danej instancji ukończono.

§ 4. Przepisy niniejszego artykułu nie mają zastosowania do tego, kto bądź sam jest podejrzany o dane przestępstwo, bądź może zwolnić się od składania zeznań.

§ 5. Na postanowienia sądu, wydane na zasadzie niniejszego artykułu, służy zażalenie.

§ 1. 1. Warunkami ukarania za niewydanie przedmiotów z art. 153 są więc:

a) dowód, że je dotycząca osoba posiada (np. zapomocą świadków lub t. p.),

b) odmówienie wezwaniu do wydania ich i

c) bezskuteczność rewizji w celu odebrania ich przedsięwziętej. Wynika stąd, że po odmowie wydania należy dokonać rewizji; rewizja naturalnie odpadnie, jeśli ów przedmiot stał się zbędnym dla rozpoznania sprawy albo go w międzyczasie od posiadacza lub w innej drodze uzyskano.

Przepis art. 154 § 1 mieści w sobie karę za nieposłuszeństwo, podobnie jak art. 117 § 1; karę może orzec jedynie sąd, nigdy zaś jakakolwiek inna władza t. j. ani prokurator, ani policja.

2. **ponownej odmowy.** Po bezskutecznej rewizji może więc nastąpić ponowne wezwanie do wydania przedmiotu, a w razie ponownej odmowy kara wyższa. Ponieważ art. 154 używa wyrażenia „ponownej" a nie „powtórnej" odmowy (por. uw. 7 do art. 137), przeto ten sam sąd albo sąd II inst. może wezwanie swe kilkakrotnie wystosować i w razie odmowy karę podwyższać; łączna jednak kara nie może przenosić kwoty 1.000 zł. ewent. 1 miesiąca aresztu. Niezależnie od tego może być zawsze ponowioną rewizja, jeśli zachodzi nadzieja dodatniego jej wyniku.

§ 2. 3. **Niezależnie od powyższych kar,** a więc bez względu na to, czy je orzeczono lub wykonano. Zob. § 125 reg. kar.

4. **aresztowanie** nie jest już karą za nieposłuszeństwo, jak we wypadku art. 154 § 1, lecz środkiem wymuszenia posłuszeństwa sądowi (por. art. 118 § 2 i art. 141 § 1); uchyla się je, więc skoro środek wymuszający osiągnął skutek dodatni lub dotyczące przedmioty inną drogą uzyskano.

Skoro bowiem sąd dany przedmiot ma lub już bez tego przedmiotu sprawę rozpoznał, środek wymuszający nie ma już celu (areszt z § 1, jako stanowiący karę za nieposłuszeństwo, mimo to będzie wykonanym). O ile sąd II inst. uzna przedmiot za potrzebny, może on zarządzić ponownie areszt z powodu odmowy wydania, wszelako areszt ten, łącznie z aresztem w I inst. już odcierpianym, nie będzie mógł przekraczać czasokresu jednego miesiąca (por. uw. 6 do art. 118).

5. **sam jest podejrzany,** gdyż nikt nie jest obowiązanym siebie samego obciążać (nemo sese prodere teneatur). Sam przestępca nie może tedy dopuścić się przestępstwa z art. 148 kk., t. j. utrudnienia lub udaremnienia postępowania karnego.

6. **może zwolnić się od składania zeznań** wedle art. 104, gdyż musiałby on dostarczyć dowodu przeciw najbliższym sobie osobom; rewizja i przymusowe odebranie są dopuszczalne odnośnie osób w § 1 art. 104 wymienionych (por. uw. 9 do art. 142 i uw. 1 do art. 153).

§ 4. 7. Zob. art. 465.

§ 5. 8. Zob. art. 465, 468 i 469.

Art. 155.

§ 1. Jeżeli urząd, od którego sąd zażądał dokumentu, odmawia wydania go, sąd może zwrócić się do władzy naczelnej odnośnego zarządu państwowego o polecenie wydania dokumentu.

§ 2. Wydania wolno odmówić jedynie wtedy, gdyby ujawnienie dokumentu wyrządzić miało poważną szkodę Państwu.

§ 1. 1. **urząd.** Nie należy tu czynić żadnej różnicy między urzędem i władzą; na równi stoją władze państwowe i samorządowe (art. 8 § 1) [1].

2. **sąd** (zob. uw. 1 do art. 2) albo prokurator (art. 8 § 1 kpk. oraz art. 20 pw.).

3. **odmawia wydania dokumentu** lub też innego dowodu rzeczowego (zob. art. 343 i uw. 9 do art. 341); w interesie wymiaru sprawiedliwości niepodobna uchylić obowiązku władz do ich wydania.

Obojętnem jest, czy dany urząd nie podał przyczyn odmowy wogóle, czy też przytoczył przyczyny, nie podpadające pod art. 155 § 2.

Zob. §§ 4 i 11 reg. og. i § 6 reg. kar.

§ 2. Zob. uw. 4 do art. 103.

---

[1]) Co do pojęć „urząd" i „władza" zob. Peiper: Komentarz do kodeksu karnego, str. 358 i nast.

Art. 156.

§ 1. Korespondencję i inne papiery, znalezione przy rewizji, można przeglądać bez zgody osoby, u której je znaleziono.

§ 2. Jeżeli u osoby niepodejrzanej o popełnienie przestępstwa (art. 142 § 2) dokonywa rewizji nie sędzia i nie prokurator, a zachodzi potrzeba przejrzenia takiej korespondencji lub papierów mimo sprzeciwu, u której je znaleziono, należy nie przeglądając opieczętować je i przesłać do sądu lub do prokuratora. Osoba, od której papiery odebrano, może je opieczętować własną pieczęcią.

§ 1. 1. **przy rewizji** (art. 142 n.), nie zaś przy czynności z art. 153 § 1, jednakowoż organ zajęty czynnością z art. 153 § 1 może pod warunkami z art. 142 § 1 i 2 przystąpić do rewizji i rozszerzenie swej czynności oznajmić dotyczącej osobie (art. 149, 150).

2. **bez zgody osoby.** Jeśli osoba ta jest sama podejrzaną, t. j. w wypadku rewizji z art. 142 § 1, przeglądu dokonać tu może każdy funkcjonarjusz dokonywujący rewizji bez względu na to, czy nim jest sędzia, prokurator, czy władza bezpieczeństwa (arg. a contr. z art. 156 § 2).

§ 2. 3. **mimo sprzeciwu.** Sprzeciw należy uwidocznić w protokole rewizji (art. 230 lit. b, 233 lit. d).

4. **nie przeglądając,** a to dla zapobieżenia rozgłaszaniu tajemnic rodzinnych lub zawodowych, podrywających dobre imię lub kredyt osób rewidowanych, jak to się działo przez złą wolę albo gruboskórność i niedbalstwo władz ros. (m. 256 n.). Jeśli rewizji z art. 142 § 2 dokonywuje sędzia lub prok., przegląd korespondencji i papierów następuje bez zgody osoby, u której rewizję się przeprowadza. Zob. art. 253 i 254 kk. co do odpowiedzialności za naruszenie tajemnicy.

5. **opieczętować:** dla ubezpieczenia się przed niedyskrecją organu rewidującego. Zob. art. 253 i 254 kk.

Art. 157.

Do obecności przy rozpieczętowaniu i przejrzeniu korespondencji i papierów wzywa się, w miarę możności, osobę, od której je odebrano.

1. **korespondencji i papierów** zabranych przy rewizji wedle art. 156 § 2; jednakowoż i we wypadku z art. 156 § 1 można wezwać osobę, od której papiery etc. odebrano do ich przejrzenia; różnica leży w tem, że we wypadku z art. 156 § 2 wezwanie jest obligatoryjne, jeśli ono jest możliwe (zob. uw. 3), zaś we wypadku z art. 156 § 1 pozostawione jest ono uznaniu rewidującego organu względnie prokuratora lub sądu.

2. **wzywa się.** Czyni to sędzia lub prokurator (art. 156 § 2).

3. **w miarę możności,** t. j. o ile:

a) można ją na czas wezwać i

b) nie zachodzi obawa, że obecność jej mogłaby wywrzeć ujemne skutki dla post. kar. np., że uwiadomi ona oskarżonego o znalezieniu pewnego pisma, a uwiadomienie to w tem stadjum sprawy jest przedwczesne i niekorzystne. W regule jednak obecność dotyczącej osoby może posłużyć dla uzyskania wyjaśnień i uprościć lub przyspieszyć sprawę. Po przeglądnięciu pism organ rewidujący postanowi, które papiery zwraca, a które zatrzymuje (zob. art. 152 § 1); papiery kompromitujące (zob. uw. 4 do art. 156) należy przechować tak, by nie dostały się do wiadomości osób niepowołanych. Por. art. 161.

Art. 158.

§ 1. Urzędy pocztowe, telegraficzne i kolejowe są obowiązane na żądanie sądu wydawać sądowi lub prokuratorowi korespondencję i prze-

syłki, wysyłane przez oskarżonego lub do niego adresowane.

§ 2. Na postanowienie sądu służy zażalenie.

§ 1. 1. **na żądanie sądu,** t. j. sędziego śledczego (art. 261), sądu grodzkiego (art. 16) lub sędziego wezwanego (art. 272), nigdy zaś jakiejkolwiek innej władzy (zob. jednak art. 159). Zob. też uw. 1 do art. 2.

2. **sądowi lub prokuratorowi:** w miarę tego, komu sąd każe wydać korespondencję i t. d. — nigdy jednak policji lub innej władzy.

3. Wyrażenie: **korespondencja** i **przesyłki** obejmuje wszelkiego rodzaju listy, telegramy i przesyłki, bez względu na sposób ich wysłania (pocztą, koleją, okrętem, samolotem) i na ich zawartość (dokumenty, pieniądze i towary). Jeśli jednak Urząd pocztowy otrzymał weksel do inkasa u oskarżonego wzgl. celem założenia protestu, to weksel ten musi on przedstawić oskarżonemu do zapłaty i w razie zapłaty mu go wydać, albowiem chodzi tu o prawo osoby trzeciej i odpowiedzialność Skarbu Państwa wobec niej. Niemniej uwiadomi Urząd pocztowy sąd wzgl. prokuratora celem przeglądnięcia weksla lub wydania odpowiednich zarządzeń, np. odebrania oskarżonemu wykupionego weksla (art. 153), protestu lub t. p.

4. **przez oskarżonego:** zob. art. 79 § 2.

5. **do niego adresowane,** nie zaś wysyłane przez inne osoby mu bliskie (żonę, dzieci) lub do tychże osób adresowane. Oczywiście, o ile by wysyłanie lub odbiór korespondencji i przesyłek przez wymienione osoby stanowiło karygodny udział w czynie przestępnym (art. 148, 160 i 161 kk.), stają się one winnemi przestępstwa i można przeciw nim wdrożyć dochodzenie lub śledztwo, a następnie stosować przepis art. 158. Jasnem jest także, że przesyłki wysłane przez osk. mogą drogą art. 142 § 2 lub art. 153 odebrać od adresata.

6. Wobec zasady niekrępowania swobody obywatelskiej sąd wyda nakaz z art. 158 tylko w przypadku istotnej konieczności (m. 258). Ponieważ taki nakaz wkracza głęboko w życie prywatne i zawodowe, kpk. dozwala wydania go tylko przeciw oskarżonemu i chroni go przeciw możliwym nadużyciom przez to, że:

a) nakaz może wydać tylko sąd (art. 158 § 1);

b) korespondencję etc. może odbierać i otwierać tylko sąd lub prok. (art. 158 § 1 i 161), nigdy zaś inna władza;

c) osk. ma przeciw nakazowi z art. 158 § 1 zażalenie (art. 158 § 2).

Tajemnica korespondencji, chroniona w art. 106 Konstytucji R. P., jest uchyloną w czasie stanu wojennego (art. 4 l. 4 rozp. Prez. z 16/1 1928 Dz. U. 8, poz. 54) i wyjątkowego (art. 2 l. 4 rozp. Prez. z 16/3 1928 r. Dz. U. 32, poz. 307). Zob. też art. 253, 254 kk.

§ 2. 7. Zob. art. 465, 468 i 469.

Art. 159.

W wypadkach niecierpiących zwłoki, prokurator może żądać wstrzymania wydania wskazanych w art. 158 korespondencji i przesyłek aż do czasu uzyskania polecenia sądu, nie dłużej jednak niż na trzy dni.

1. **niecierpiących zwłoki.** Por. art. 144 lit. a), 150 § 2.

2. **wstrzymania wydania,** nie zaś wydania sobie, gdyż wydania prokuratorowi żądać może jedynie sąd (art. 158 § 1).

3. **polecenia sądu i t. d.** zawierającego określenie, komu je wydać należy, sądowi czy prokuratorowi. Zob. § 75 reg. kar.

4. Po bezskutecznym upływie trzech dni wstrzymanie traci moc i urząd wyśle przedmioty przez osk. nadane i wyda mu przedmioty do niego nadesłane.

Art. 160.

Jeżeli potrzeba zatrzymania korespondencji pocztowej lub telegraficznej albo przesyłek kolejowych wyniknie w toku dochodzenia, należy złożyć odpowiedni wniosek sędziemu śledczemu lub sądowi grodzkiemu, który po rozpoznaniu poszlak wydaje postanowienie.

1. **potrzeba zatrzymania:** korespondencji i t. d., przez osk. wysyłanej lub do niego adresowanej (art. 158 § 1).

2. **w toku dochodzenia:** mowa tu tylko o dochodzeniu, a nie o śledztwie; w śledztwie wszystkie wnioski należy składać u sędziego śledczego (art. 269).

3. **wniosek** złożyć może prokurator lub oskarżyciel prywatny, w postępowaniu przed sądami grodzkiemi także oskarżyciel publiczny (art. 58 § 1) i pokrzywdzony (art. 62, 67).

4. **po rozpoznaniu poszlak.** Ponieważ dochodzenie prowadzi prokurator wzgl. policja (art. 244), przeto sędziemu śledczemu względnie sądowi grodzkiemu niewiadomo, czy, kto i jakie popełnił przestępstwo tudzież czy zatrzymanie jest w interesie wymiaru sprawiedliwości potrzebne. Te wszystkie okoliczności należy więc we wniosku przytoczyć, a sąd grodzki wzgl. sędzia śledczy wyda postanowienie z uzasadnieniem (art. 51 § 2).

Na wydane postanowienie służy zażalenie (art. 158 § 2). Zob. § 75 reg. kar.

Art. 161.

Korespondencję i przesyłki wydaje się tylko sądowi lub prokuratorowi i tylko sąd lub proku-

rator mają prawo je otwierać. Przepis art. 157 ma tu zastosowanie.

Zob. uw. 6 do art. 158.

Art. 162.

Przedmioty uzyskane zapomocą przestępstwa, o ile nie są niezbędne do ustalenia istoty przestępstwa albo do wykrycia sprawcy, zwraca się pokrzywdzonemu.

1. **Przedmioty uzyskane zapomocą przestępstwa:** zob. uw. 7 do art. 142.

2. **zwraca się pokrzywdzonemu** (art. 62): dla jak najrychlejszego wynagrodzenia mu szkody (m. 258). Zob. art. 163 i 372).

Art. 163.

§ 1. Jeżeli zachodzi wątpliwość co do osoby lub praw właściciela przedmiotów odebranych od oskarżonego, oddaje się je aż do czasu rozstrzygnięcia sądowego na przechowanie sądowe lub osobie godnej zaufania, pod warunkami przewidzianemi w art. 152 § 1.

§ 2. Przedmioty ulegające szybkiemu zepsuciu i zniszczeniu sprzedaje się w tym wypadku z przetargu publicznego przez zarząd gminny lub policję, a osiągnięte pieniądze składa się do sądu.

§ 1. 1. **Jeżeli zachodzi wątpliwość:** w braku wątpliwości należy postąpić wedle art. 162.

2. **co do osoby właściciela,** np. osk. skradł u dwóch różnych osób dwa zegraki srebrne, znaleziono u niego tylko jeden, a obaj pokrzywdzeni domagają się wydania go sobie.

3. **co do praw właściciela,** np. zwrotu zegarka odebranego od osk. domaga się dziedzic i legatarjusz, właściciel i zastawnik lub depozytarjusz.

4. **oddaje się je na przechowanie.** Sąd wzgl. dochodźca mają się troszczyć o to, by przedmioty od osk. odebrane nie zaginęły (m. 259); wydanie ich zaś zarządza sąd, jeśli w tym względzie żadne nie zachodzą wątpliwości. Postanowienie co do wydania może nastąpić już w post. przyg. lub poczas rozprawy, albo też we wyroku karnym (art. 370, 372 § 1), ewent. nawet dopiero po wydaniu wyroku karnego na skutek wyroku sądu cyw. (art. 372 § 2).

§ 2. 5. Właściciel może nabyć te przedmioty na licytacji i żądać wydania ich ceny kupna (m. 259 n.), gdyż stała się ona surogatem samej rzeczy (pretium succedit in locum rei).

Por. art. 156 uks.

KSIĘGA IV.

Zapobieganie uchylaniu się od sądu.

Interes państwa i społeczeństwa wymagają karania przestępców; jest więc koniecznością, by przestępca nie uchylił się od sądu, t. j. ażeby stanął przed sądem i ażeby sąd uzyskawszy wierny obraz jego czynu i towarzyszących mu okoliczności, osądzić mógł sprawiedliwie, czy i jakie popełnił przestępstwo, tudzież czy i jaką ponieść ma karę, wreszcie ażeby osk. karę tę istotnie odcierpiał. Przestępca może więc uchylić się od sądu albo przez ucieczkę wzgl. przez ukrywanie się (art. 165 a), 179 § 1 i 193 a), b) albo też przez zniekształcenie prawdziwego stanu rzeczy (matactwo, koluzja) t. j. przez nakłanianie świadków do fałszywych zeznań i usuwanie dowodów przestępstwa (art. 165 b, 193 c). Otóż kpk. przeciw tym dwom możliwościom zabezpiecza się:

a) przez tymczasowe aresztowanie oskarżonego (art. 79 § 2 i 164 n.);

b) przez zatrzymanie nieletnich (art. 614 kpk. i art. 7 pw.) w specjalnem schronisku (art. 620 § 1 b);

c) przez kaucję, poręczenie i hipotekę (art. 173 n. i 620 § 2);

d) przez zakaz wydalania się ze stałego miejsca zamieszkania (art. 187 § 1);

e) przez oddanie pod dozór władzy państwowej lub samorządowej (art. 187 § 1), wreszcie

f) przez oddanie nieletniego pod dozór osoby prywatnej (art. 620 § 1 a).

Już na pierwszy rzut oka widać, że wszystkie te środki mogą zapobiegać głównie tylko ucieczce; matactwu może zapobiegać tylko tymczasowo aresztowanie (art. 165 b), a kaucja li tylko we wypadku art. 193 c).

Rozdział I.

Tymczasowe aresztowanie.

Przepisy dotyczące aresztu tymczasowego są wynikiem kompromisu pomiędzy względami na wolność osobistą przez art. 97 Konst.[1]) zagwarantowaną

[1]) Art. ten opiewa: „Ograniczenia wolności osobistej, zwłaszcza rewizja osobista i aresztowanie, dopuszczalne są tylko w wypadkach, prawem przepisanych, i w sposób określony ustawami na podstawie polecenia władz sądowych.

O ileby polecenie sądowe nie mogło być wydane natychmiast, powinno być doręczone najpóźniej w ciągu 48 godzin z podaniem przyczyn rewizji lub aresztowania.

Aresztowani, którym w przeciągu 48 godzin nie podano na piśmie z podpisem władz sądowych przyczyny aresztowania, odzyskują niezwłocznie wolność.

Ustawy określają środki przymusowe, przysługujące władzom administracyjnym dla przeprowadzenia ich zarządzeń".

Wolność osobista jest zawieszoną w czasie stanu wojennego (art. 4 l. 1 rozp. Prez. z 16/1 1928 r. Dz. U. 8 poz. 54) i wyjątkowego (art. 2 l. 1 rozp. Prez. z 16/3 1928 r. Dz. U. 32 poz. 307). Rozp. te zamieszczono w dodatkach.

a koniecznością zapobieżenia ucieczce lub matactwu osk. (Zob. powyż uw. wstępne do księgi IV.). Ponieważ aresztowanie obywatela, co do którego niewiadomo jeszcze, czy i jakie popełnił przestępstwo, może w następstwie okazać się niesłusznem, ponieważ dalej aresztowanie wdziera się głęboko w sferę praw obywatelskich, naruszając wolność osobistą, część obywatelską, zdrowie, a nawet i życie tudzież majątek obywatela, przeto kpk. z jednej strony uzależnia je od warunków w art. 165 taksatywnie wyliczonych (w braku ich aresztowanie staje się aktem bezprawia, za które aresztujący ponosić może odpowiedzialność dyscyplinarną, a nawet i karną); z drugiej zaś strony kpk. stwarza pewne kautele co do przestrzegania rzeczonych warunków i co do ograniczenia czasu trwania aresztowania, a mianowicie:

a) tymczasowego aresztowania dozwolić może tylko sąd (art. 164 § 1);

b) postanowienie sądu musi zawierać uzasadnienie (art. 51 § 2) określające, na podstawie jakich danych faktycznych i prawnych aresztowanie następuje;

c) przeciw aresztowaniu służy zażalenie (art. 164 § 2);

d) aresztowanie należy natychmiast uchylić, skoro ustaną przyczyny jego zarządzenia (art. 170 § 1); zob. art. 375 i §§ 48 i 55 reg. kar.

e) na trwanie aresztu można żalić się każdego czasu (art. 222 § 2);

f) ogólny czas trwania aresztowania w postępowaniu przygotowawczem jest ograniczony (art. 171 i 172), wreszcie

g) zażalenie na aresztowanie można — dla uzyskania rychłego załatwienia tegoż zażalenia — wnosić także bezpośrednio do sądu odwoławczego (art. 468 § 3).

Tymczasowe aresztowanie należy odróżnić od chwilowego zatrzymania (art. 166 do 169) tudzież od zarządzenia z art. 309.

Art. 164.

§ 1. Tymczasowe aresztowanie może nastąpić tylko na mocy postanowienia sądu.

§ 2. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

§ 1. 1. **postanowienia,** zawierającego uzasadnienie (art. 51 § 2).

2. **sądu** (zob. uw. 1 do art. 2) miejscowo (art. 26 n.) i rzeczowo (art. 16 n.) właściwego. Postanowienie aresztowania wydać mogą:

a) w I. instancji sędzia gr. lub śledczy, a także sąd okr. wzgl. sędzia jednoosobowy (art. 382) na skutek wniosku, złożonego w akcie osk. (art. 284 i 291),

b) na zażalenie oskarżyciela we wyższej instancji sąd okr., jeśli sędzia gr. lub śledczy odmówił aresztowania, tudzież sąd apelacyjny, jeśli sąd okr. uchylił postanowienie aresztowania, wydane przez sędziego gr. lub śledczego albo jeżeli sąd apelacyjny uchylił wyrok uniewinniający i zarządzone skutkiem tego aresztowanie osk. Zob. § 57 reg. kar.

Prok. i policja (zob. art. 42 pw.) mogą tylko chwilowo zatrzymać oskarżonego (art. 167 do 169).

Przez złożenie kwestji aresztowania w ręce sądu i uzależnienie go od zaistnienia warunków z art. 165, ustawodawca zamierzał stworzyć rękojmię, że wolność osobista oskarżonego nie zostanie bezpodstawnie i bezpotrzebnie naruszoną.

Co do nieletnich zob. art. 620.

§ 2. 3. Zażalenie (art. 465, 468 i 469) dopuszczalnem jest zarówno na postanowienie dozwalające, jak i odmawiające aresztowania (m. 272).

4) Na odmowę aresztowania może żalić się ten, z czyjego oskarżenia sprawa się toczy, a więc prok., osk. pr. lub pokrzywdzony (art. 62 i 67) w postępowaniu przed sądami grodzkiemi; na dozwolenie aresztowania zaś może żalić się aresztowany, a za niepełnoletnich i ubezwłasnowolnionych ojciec, matka, małżonek, opiekun lub kurator (analogicznie do art. 476).

Prokurator, w zasadzie rzecz wziąwszy, może żalić się na aresztowanie, dokonane wbrew jego woli (analogja do art. 476), atoli nie ma on potrzeby tego czynić, gdyż w dochodzeniu może on spowodować sam i bez pomocy sądu uchylenie aresztu (art. 170 § 2), zaś w śledztwie jego wniosek w tym względzie jest dla sędziego śledczego wiążący (art. 269 § 3); na wypadek, trudny zresztą do pomyślenia, iżby sędzia śledczy wniosku tego nie uwzględnił, prokuratorowi służy zażalenie (art. 164 § 2 i 269 § 4).

Art. 165.

Tymczasowe aresztowanie może nastąpić wtedy tylko:

a) gdy zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie się ukrywał, albo

b) gdy sprawa toczy się o przestępstwo, za które ustawa przepisuje karę pozbawienia wolności do jednego roku lub karę cięższą, a zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie nakłaniał świadków do fałszywych zeznań lub w inny sposób starał się o usunięcie dowodów przestępstwa, albo

c) gdy oskarżony nie ma w kraju ani stałego miejsca pobytu, ani określonego źródła utrzymania, lub gdy nie można ustalić jego tożsamości, albo

d) gdy oskarżony jest przestępcą nałogowym, zawodowym lub recydywistą.

1. **może.** Kpk. nie uznaje wogóle obowiązkowego aresztowania; sąd więc mimo zarzutu najcięższej zbrodni i mimo zaistnienia warunków z art. 165 może, a nawet powinien odmówić aresztowania (art. 9), jeśli aresztowanie, ze względu na zachodzące okoliczności, uważa za zbędne. Kpk. w tym względzie ani nie ogranicza sądu, ani nie daje mu żadnych wskazówek; sąd zatem zapoznawszy się z zebranemi poszlakami (art. 168 uw. 6) weźmie pod uwagę rodzaj czynu, osobę sprawcy, prawdopodobieństwo zasądzenia, wpływ aresztu na stanowisko, zdrowie i majątek osk. i t. d. i oceni, czy zachodzi potrzeba aresztowania i czy zachodzą warunki z art. 165, a w szczególności obawa ucieczki lub matactwa.

2. **tylko wtedy** a więc wyjątkowo. Aresztowanie wkracza głęboko w sferę moralną, psychiczną i materjalną oskarżonego i jego rodziny, a nawet osób trzecich (fizycznych i prawnych), z któremi łączą go węzły wspólnych interesów moralnych, materjalnych, politycznych i społecznych.

Aresztowany odczuwa zupełne odosobnienie i swoją zupełną bezsilność, zwłaszcza gdy nie może sam na sam porozumiewać się z obrońcą (art. 94); nawet gdy czuje się niewinnym, ogarnia go zwątpienie, czy zdoła niewinność swą wykazać, czy świadkowie przypomną sobie okoliczności doniosłe dla odparcia ciążącego na nim podejrzenia, czy zeznają zgodnie z prawdą i t. d.

3. (do lit. a). Abstrakcyjna możliwość ukrywania się i matactwa zawsze zachodzi; wymaganą jest jednak „uzasadniona obawa", t. j. nie proste przypuszczenie, lecz obawa poparta pozytywnemi okolicznościami w konkretnym wypadku zachodzącemi; czy tak

jest, rozstrzyga sąd wedle swobodnego przekonania (art. 10). Postanowienie należy uzasadnić (art. 51 § 2), przyczem (m. 265, 266) winien wskazać okoliczności, z których obawa ucieczki wzgl. matactwa wypływa; samo powołanie się na grożącą oskarżonemu (art. 79 § 2) karę nie wystarcza.

Użyte tu wyrażenie „będzie się ukrywał" należy uważać za synonim ucieczki (art. 167 i 179), nieusprawiedliwionego niestawiennictwa (art. 179 i 193 a), tudzież wydalenia się bez zezwolenia sądu z miejsca pobytu (art. 193 b), gdyż we wszystkich tych wypadkach efekt jest ten sam, t. j. osk. uchyla swą osobę od sądu. Por. art. 165 § 1 pkt. 3 i 4 uks.

Rodzaj czynu karygodnego (zbrodnia, występek, wykroczenie, tudzież rozmiar grożącej kary (inaczej w przypadku art. 165 lit. b) jest tu obojętnym; tak samo we wypadkach lit. c), d).

4. (do lit. b). Wysokość kary jest tu podstawowym warunkiem; jeśli grozi kara niżej jednego roku, aresztowanie jest niedopuszczalnem, choćby zachodziła obawa matactwa.

Muszą tu zachodzić dane objektywne, a więc należy ustalić konkretny fakt, np. próbę przekupstwa policji, namawianie choćby jednego świadka, usiłowanie zniszczenia lub ukrycia dowodu rzeczowego, natomiast nie wystarczy powołanie się na wykrętne tłumaczenie się oskarżonego lub zwalanie winy na innych i t. d., gdyż to może oskarżony czynić i w areszcie. Art. 165 b) stosować można tylko w czasie dochodzenia lub śledztwa; po wniesieniu zaś aktu oskarżenia tylko wówczas, gdyby udowodniono oskarżonemu, że dalej namawia świadków, tworzy fałszywe dowody i t. d. (Mogilnicki: Gaz. sąd. warsz. 1929 str. 522).

5. (do lit. c). Źródło utrzymania oskarżonego musi być uczciwe (por. słowa: „godziwy zarobek" w art. 165

§ 1 pkt. 4 uks.); co do żebraków i włóczęgów zob. art. 26 do 28 rozp. Prez. R. P. z dnia 14 paźdz. 1927 r. Dz. U. 92 poz. 823, którego moc obowiązującą rozciągnięto na województwo poznańskie i pomorskie (rozp. z dnia 13 stycznia 1930 r. Dz. U. 15, poz. 115) [1]).

---

[1]) **Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 października 1927 r. (Dz. U. 92, poz. 823) o zwalczaniu żebractwa i włóczęgostwa.**

Art. 1. Celem zwalczania żebractwa i włóczęgostwa stosuje się środki zapobiegawcze, poprawcze i karne względem osób, dopuszczających się czynów, przewidzianych niniejszem rozporządzeniem.

Zwalczanie żebractwa i włóczęgostwa nieletnich do lat siedemnastu uregulują przepisy specjalne.

Art. 2. Żebrakiem, w rozumieniu niniejszego rozporządzenia jest ten, kto zawodowo zajmuje się wypraszaniem dla siebie w jakikolwiek sposób jałmużny.

Art. 3. Włóczęgą, w rozumieniu niniejszego rozporządzenia jest ten, kto bez pracy i środków do życia zmienia stałe miejsce swego pobytu nie w celu znalezienia pracy.

Art. 4. Postanowienia niniejszego rozporządzenia stosuje się również do tego:

a) kto nałogowo oddając się grze hazardowej, pijaństwu lub ostremu narkotyzowaniu się, dochodzi do takiego stanu, iż dla utrzymania bądź jego samego, bądź tych, których obowiązany jest żywić, udzielić trzeba pomocy z tytułu opieki społecznej;

b) kto pobiera wsparcia z tytułu opieki społecznej i wzbrania się wykonywać zaofiarowaną mu, a dostosowaną do jego sił i warunków, pracę.

Zakłady zapobiegawcze i poprawcze.

Art. 5. Do walki z żebractwem i włóczęgostwem służą:

1) domu pracy dobrowolnej,

2) przytułki,

3) domy pracy przymusowej.

Art. 26. Organa policji obowiązane są żebraków (art. 2) i włóczęgów (art. 3) zatrzymywać i przekazywać do dyspozycji sądu pokoju (powiatowego).

Art. 27. W razie stwierdzenia, że zatrzymany nie zajmuje się zawodowo żebractwem lub włóczęgostwem, lecz popadł w taki stan przejściowo, z powodu niemożności znalezienia

Osobnicy, których tożsamości ustalić nie można (por. art. 165 § 1 pkt. 2 uks. oraz art. 191 kk. i 23 W.) są to jednostki przeważnie społecznie szkodliwe, a co najmniej niepewne, a w każdym razie nie dające rękojmi stawienia się przed sądem; do nich należą cudzoziemcy chwilowo w Polsce bawiący. Warunki tu postawione są negatywne; nie trzeba tu więc dowodów pozytywnej natury i wystarczy, jeśli osk. o to zapytany nie wskaże stałego miejsca pobytu i określonego źródła utrzymania lub tożsamości swej osoby (m. 266). Art. 165 c) zawiera dwa wypadki:

a) brak stałego miejsca pobytu i określonego źródła utrzymania; te oba braki muszą zachodzić kumulatywnie; brak więc jednego z nich nie uzasadnia aresztowania, np. rzemieślnik chodzący od wsi do wsi nie ma stałego miejsca pobytu, ale ma określone źródło utrzymania;

---

pracy — sąd zarządza skierowanie zatrzymanego do gminy zobowiązanej do opieki, albo do właściwego urzędu lub domu pracy dobrowolnej, celem umożliwienia mu uzyskania pracy.

Art. 28. W sprawach o umieszczenie w przytułku lub w domu pracy przymusowej stosuje się odpowiednio przepisy ustawy postępowania karnego. Środki odwoławcze przeciw wyrokowi nie wstrzymują jednak wykonania.

Zamiast aresztu prewencyjnego stosuje się przed wydaniem wyroku w sądzie I instancji tymczasowe zamknięcie w przytułku, względnie w domu pracy przymusowej; — środek ten może być zawsze stosowany w miarę potrzeby.

Właściwie są sądy grodzkie.

W postępowaniu artykułem niniejszym przewidzianym, osoba, pociągnięta do odpowiedzialności, ma zawsze obrońcę.

Obrońcę z urzędu wyznacza sędzia, bezzwłocznie po wdrożeniu przez siebie postępowania, z pośród adwokatów lub innych osób, uprawnionych do zawodowego występowania w sądach w roli obrońcy, — a w razie ich braku z pośród aplikantów adwokackich lub sądowych, względnie z pośród innych osób zasługujących na zaufanie, za zgodą tych ostatnich.

Obrońca wykonuje swe obowiązki również w toku postępowania przygotowawczego.

b) niemożność ustalenia tożsamości osoby.

6. (do lit. d). Są to osobnicy tak niebezpieczni, że aresztowanie ich należy bez zastrzeżeń pozostawić sądowi; ustalenie jednak tego charakteru będzie wymagało ścisłego ustalenia faktów, na których ono się opiera. Dla ustalenia recydywy niezbędnem będzie stwierdzenie uprzedniego odbycia kary; dla ustalenia zaś nałogowości lub zawodowości nie będzie potrzebnem ustalenie poprzedniej karalności, sąd będzie jednak musiał wskazać ścisłe fakta, uprawniające go do przyjęcia takiego charakteru przestępcy (m. 266). Przepis ten nie ma na celu zapobieżenia dalszej działalności przestępczej, gdyż z tego powodu nie wolno obywatela pozbawiać wolności, a zapobieganie przestępstwom należy do władz bezpieczeństwa (m. 267). Zob. art. 60 §§ 1 i 2 kk.

Okólnik Min. Spr. z 27/11 1930 (Dz. Urz. Min. Spr. Nr. 22 z r. 1930 str. 470 w streszczeniu) Jeżeli orzeczono aresztowanie tymczasowe osoby odbywającej karę pozbawienia wolności, nie należy kary tej przerywać a tylko odseparować oskarżonego w miarę potrzeby od innych więźniów.

Art. 166.

§ 1. Schwytanego na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem w czasie pościgu, każdy ma prawo zatrzymać nawet bez postanowienia sądu, jeżeli zachodzi obawa ucieczki schwytanego lub jeżeli nie można ustalić jego tożsamości.

§ 2. Schwytanego należy natychmiast oddać w ręce policji, prokuratora lub sądu grodzkiego.

§ 1. 1. **na gorącym uczynku:** (in flagranti); rodzaj przestępstwa i wysokość grożącej za nie kary są obojętne.

2. **bezpośrednio potem w czasie pościgu:** (quasi in flagranti); ze słowa „bezpośrednio" wynika, że mię-

dzy czynem przestępczym a pościgiem musi zachodzić nieprzerwana ciągłość czasowa i miejscowa; wedle m. 268 pościg ten tylko wyjątkowo może trwać parę dni, np. mieszkańcy okoliczni ścigają bandę, ukrywającą się w sąsiednich lasach. Zatrzymanie przestępcy nie bezpośrednio po czynie, lecz w czasie późniejszym dozwolone jest osobom prywatnym, jedynie w razie rozesłania listów gończych (art. 190 f). Zob. art. 258 kk.

3. **każdy** t. j. każda osoba prywatna lub władza rządowa lub samorządowa; prawa prokuratora i policji, są szersze, gdyż wedle art. 167 służy im prawo zatrzymania podejrzanego każdej chwili, a nie tylko in flagranti lub w czasie pościgu.

4. **ma prawo:** nie zaś obowiązek, gdyż zatrzymanie naraża na stratę czasu, a możliwie także na niebezpieczeństwo; por. art. 242.

4. **zatrzymać.** Zatrzymanie jest tylko chwilowem ubezwładnieniem schwytanego celem uniemożliwienia mu ucieczki i ma trwać tylko tyle czasu, ile potrzeba na oddanie go władzom w § 2 wymienionym (m. 269).

Prawo zatrzymania, które prokuratorowi i policji służy w każdej chwili (art. 167), służy osobom prywatnym tylko w dwóch przypadkach a to w przypadku art. 166 oraz w przypadku listów gończych (art. 190 lit. f).

6. **jeżeli zachodzi i t. d.“** Wystarcza albo obawa ucieczki, albo niemożność ustalenia tożsamości osoby schwytanej.

§ 2. 7. **natychmiast:** zob. uw. 2 do art. 168. Umyślne zatrzymanie przez czas dłuższy może stanowić przestępstwo z art. 248 kk.

8. Oddanie może nastąpić także w ręce sądu okr. lub sędziego śledczego, a — jeśli w miejscu niema prokuratora ani sądu — także w ręce wójta lub soł-

tysa (art. 243 § 2); chodzi tu bowiem tylko o to, by osoba prywatna nie zatrzymała schwytanego i nie pozbawiała go niepotrzebnie wolności przez czas dłuższy.

Por. art. 167.

Art. 167.

Prokuratorowi i policji służy w każdej chwili prawo zatrzymania podejrzanego, gdy zachodzą warunki niezbędne do wydania postanowienia o aresztowaniu, a zwłoka mogłaby spowodować ucieczkę podejrzanego lub zatarcie śladów przestępstwa.

1. **Prokuratorowi i policji:** zob. art. 8 § 2 i 52 n. kpk. i art. 42 pw.

2. **w każdej chwili:** a więc nietylko bezpośrednio po czynie lub in flagranti (por. uw. 1 i 2 do art. 166), lecz nawet i w długi czas po czynie.

3. **jeżeli zachodzą warunki i t. d.** t. j. warunki z art. 165.

Ucieczka wzgl. matactwo muszą więc grozić tak bezpośrednio, że niema czasu uzyskać postanowienia sądu z art. 164 § 1. Zatarcie śladów i usunięcie dowodów przestępstwa (art. 165 b) są pojęciami identycznemi.

Art. 168.

Podejrzanego zatrzymanego należy sprowadzić natychmiast do najbliższego sędziego śledczego lub sądu grodzkiego, który przesłuchuje zatrzymanego i po zapoznaniu się z zebranemi poszlakami bądź zarządza aresztowanie podejrzanego, bądź wypuszcza go na wolność.

1. **Podejrzanego zatrzymanego:** Art. 168 pozostaje w związku z art. 166 i 167 i odnosi się jedynie do wypadków zatrzymania przez prokuratora i P. P. (art.

167), nie zaś przez osoby prywatne (zob. uw. 5 do art. 166); te ostatnie mają postąpić wedle art. 166 § 2.

Oczywiście prok. i P. P. mają prawo i obowiązek wypuścić zatrzymanego na wolność, skoro okaże się brak warunków aresztu (art. 167 i 165).

2. **natychmiast** (por. art. 166 § 2) to znaczy bez niepotrzebnej zwłoki czyli w ciągu najbliższego czasu, jaki do tego jest niezbędnym, a więc bezzwłocznie; pora nocna, burza, przerwa komunikacji i t. d. usprawiedliwiają zwłokę; nieusprawiedliwiona zwłoka rodzi odpowiedzialność dyscyplinarną, a nawet karną (m. 270). Zob. art. 248 kk.

3. **do najbliższego sędziego śledczego lub sądu grodzkiego** (zob. §§ 48 i 49 reg. kar.) w miarę tego, czy dla osądzenia przestępstwa właściwym jest rzeczowo sąd okr. lub gr.; najczęściej będzie to sąd grodzki, choćby sprawa należała do właściwości sądu okr., gdyż sądy te są gęściej rozrzucone po kraju, a więc łatwiej dostępne. Sędzia grodzki nawet w najpoważniejszej sprawie będzie mógł orzec o aresztowaniu, gdyż orzeczenie to nie jest czynnością tak skomplikowaną, by on jej wykonać nie potrafił. Najbliższym nie jest koniecznie sędzia lub sąd najbliższy w linji powietrznej, lecz sąd, do którego najłatwiej można się dostać; zresztą władze mają się liczyć z przepisami o właściwości sądu i w miarę możności odstawiać podejrzanego do sądu tego okręgu, w którym go schwytano (m. 270).

Jeżeli sprowadzony do sędziego śledczego podejrzany jest o czyn, co do którego śledztwo jest konieczne (art. 263) sędzia śledczy nie wszczyna śledztwa (art. 2 § 1), lecz ogranicza się do przesłuchania sprowadzonego i postanowienia w przedmiocie aresztowania oraz uwiadomienia prokuratora. Por. art. 268.

4. **przesłuchuje.** Przesłuchanie to (zob. art. 230 a) jest obowiązkowe bez względu na to, jakie sąd powezmie postanowienie w przedmiocie aresztowania; terminu przesłuchania nie zakreślono, gdyż sąd może wyczekiwać wniosku uprawnionego oskarżyciela; w każdym razie jednak przesłuchanie i postanowienie w przedmiocie aresztowania muszą nastąpić przed upływem terminu w art. 169 wskazanego. Zob. art. 80.

5. **zatrzymanego:** zob. uw. 5. do art. 166.

6. **po zapoznaniu się z zebranemi poszlakami.** Sędzia rozważy poszlaki przemawiające:

a) zarówno za tem, czy zatrzymany jest dostatecznie podejrzany o popełnienie danego przestępstwa;

b) jak i za tem, czy zachodzą wymogi aresztowania z art. 165, a w szczególności obawa ucieczki lub matactwa (art. 165 a), b).

7. **zarządza aresztowanie podejrzanego** t. j. wydaje postanowienie z art. 164 i 165. Zob. §§ 51 do 55, 61 i 62 reg. kar.

Art. 169.

Jeżeli w ciągu czterdziestu ośmiu godzin od chwili zatrzymania przez władzę nie doręczono podejrzanemu odpisu postanowienia sądu o aresztowaniu, należy zatrzymanego wypuścić na wolność.

1. **w ciągu 48 godzin:** Czasokres ten w wypadku z art. 166 liczy się od chwili oddania schwytanego w ręce władzy w art. 166 § 2 wskazanej, zaś w wypadku z art. 167 od chwili ujęcia przez prok. lub policję (zob. art. 42 pw.), natomiast nie wlicza się czasu, przez który osoba z art. 166 go zatrzymywała.

W ciągu 48 godzin nastąpić musi:

a) przesłuchanie podejrzanego (art. 168);

b) powzięcie i pisemne wygotowanie postanowie-

nia w przedmiocie aresztowania (art. 169) wraz z uzasadnieniem (art. 51 § 2), a w dochodzeniu także z określeniem czasu trwania aresztowania (art. 171 § 1 zd. 2); wreszcie

c) doręczenie podejrzanemu odpisu tego postanowienia (art. 19) za potwierdzeniem, które zawierać winno dzień i godzinę odbioru (art. 205) celem umożliwienia kontroli, czy nie przekroczono 48-godzinnego terminu. Zob. §§ 51 do 55 reg. kar.

2. **wypuścić na wolność.** Uczyni to władza, w której zachowaniu podejrzany znajduje się w chwili upływu 48-godzinnego terminu, a więc prok. lub policja; sąd może każdej chwili orzec aresztowanie, choćby dostarczono osk. lub przesłuchano go po upływie 48 godzin (art. 165 i okólnik Min. Spr. z 25/3 1930 Dz. Urz. Min. Spr. Nr. 7 z r. 1930 str. 169).

Art. 170.

§ 1. Aresztowanego tymczasowo należy natychmiast wypuścić na wolność, jeżeli ustaną przyczyny, dla których aresztowanie nastąpiło.

§ 2. W toku dochodzenia zarządzenie wypuszczenia na wolność może wydać także prokurator.

§ 1. 1. **Aresztowanego tymczasowo** t. j. oskarżonego (art. 79 § 2), co do którego zapadło już postanowienie z art. 164 § 1.

2. **natychmiast:** zob. uw. 2 do art. 168.

3. **jeżeli ustaną przyczyny** t. j. skoro odpadła obawa ucieczki lub matactwa wzgl. skoro stwierdzono tożsamość osoby podejrzanego i t. d. (art. 165 a), b), c); zob. §§ 48 i 55 reg. kar.).

Przepis art. 170 § 1 jest wynikiem zasady wyrażonej w art. 9.

Postanowienie wypuszczenia na wolność musi zawierać uzasadnienie (art. 51 § 2); w razie wniosku prok. na wypuszczenie wystarczy powołać się na ten-

że wniosek (zob. uw. 4). W dochodzeniu nie służy prokuratorowi zażalenie przeciw wypuszczeniu osk. na wolność (art. 465), choćby się wypuszczeniu sprzeciwiał, gdyż art. 222 § 2 dotyczy tylko zażaleń na korzyść osk.; natomiast w śledztwie służy prokuratorowi zażalenie z art. 276. Zob. uw. 3 do art. 164 i art. 134 rozp. Prez. o P. P. z 6/3 1928 Dz. U. 28, poz. 257 w brzmieniu Dz. U. 5 poz. 27 z r. 1931 oraz art. 83 rozp. Prez. R. P. o Straży Granicznej z 22/3 1928 r. Dz. U. 37 poz. 349.

§ 2. 4. **W toku dochodzenia** zarządza wypuszczenie na wolność sąd; może to jednak zarządzić prok. wprost t. j. przez polecenie zarządowi więzień wydane; w śledztwie prok. musi złożyć wniosek u sędziego śledczego, lecz wnioskiem tym sędzia śledczy jest związany (art. 269 § 2).

Art. 171.

§ 1. Aresztowanie podejrzanego może trwać w toku dochodzenia najwyżej dwa miesiące. Należy to uwidocznić w postanowieniu sądu.

§ 2. Na uzasadniony wniosek sędzia śledczy lub sąd grodzki może przedłużyć areszt jeszcze najwyżej o miesiąc. Dalszego przedłużenia udzielić nie można.

§ 1. 1. **w toku dochodzenia:** zob. art. 244, 245.

2. **najwyżej dwa miesiące.** Termin ten liczy się od chwili, kiedy osk. został faktycznie pozbawiony wolności przez zatrzymanie go przez osoby z art. 166 i 167 (m. 273). Przez upływ tego terminu (zob. art. 219) osk. uzyskuje wolność tylko wówczas, jeśli w tym terminie nie wniesiono aktu osk. (art. 281, 282) lub dochodzenia nie zamieniono w śledztwo (art. 263, 264). O ile akt osk. wniesiono, a oskarżyciel domaga się dalszego aresztowania (art. 284), sąd wyda w tym względzie orzeczenie (m. 275). Jeśli w chwili wnie-

sienia aktu osk. termin 2-miesięczny upłynął, prezes może na wniosek osk. lub z urzędu (art. 170 § 1) wnieść sprawę uchylenia aresztowania na posiedzenie niejawne (art. 291). Przez przejście sprawy w stan śledztwa, termin 2-miesięczny przedłuża się ipso facto (zob. uw. 1 do art. 172).

3. **uwidocznić w postanowieniu sądu.** Zob. § 54 reg. kar.

§ 2. 4. **wniosek:** składa go prokurator wzgl. oskarżyciel prywatny, w postępowaniu przed sądami grodzkiemi także pokrzywdzony (art. 62, 67).

5. **może przedłużyć.** Nie powinno się to przerodzić w automatyczne przedłużanie na wniosek dochodźcy; sąd winien każdorazowo z całą starannością zbadać, czy dochodzenie prowadzono w dość szybkiem tempie, czy doniosłość dokonać się mających czynności usprawiedliwia przedłużenie aresztowania i czy bez tego przedłużenia nie można kontynuować dochodzenia (m. 274). W razie niezłożenia na czas lub odmownego załatwienia wniosku na przedłużenie należy aresztowanego wypuścić na wolność.

6. Na przedłużenie aresztu służy zażalenie. Zob. art. 222 § 2 i 468 § 3.

Art. 172.

§ 1. Aresztowanie w toku śledztwa, łącznie z dochodzeniem, może trwać najwyżej sześć miesięcy.

§ 2. Dalszego przedłużenia aresztu sąd okręgowy może udzielić wtedy tylko:

a) gdy zachodzi konieczność dokonania czynności śledczych poza granicami Polski, albo

b) gdy ze względu na szczególne okoliczności sprawy sąd uzna, że śledztwa w terminie wskazanym w § 1 nie można było ukończyć.

§ 1. 1. Dochodzenie może przerodzić się w śledztwo bądź z mocy ustawy, jeżeli okaże się, że sprawa należy przed sąd przysięgłych (art. 260 a), albo zostanie dopuszczone oskarżenie posiłkowe (art. 70 i 260 b), bądź też na wniosek prok. lub osk. (art. 261 a, b).

Termin dłuższy usprawiedliwiony jest tem, że śledztwo toczyć się będzie w sprawach bardziej zawiłych i że prowadzić je będzie sędzia śledczy, który daje większą rękojmię liczenia się z wolnością osk. (m. 274). Zob. uw. 2 do art. 171.

Sąd nie musi tu określić terminu, na jaki przedłuża areszt orzeczony pierwotnie (w dochodzeniu), gdyż nie obowiązuje go przepis art. 171 § 2 zd. 2; areszt nie może jednak trwać ponad 6 miesięcy, chyba że nastąpiło przedłużenie go w myśl art. 172 § 2.

§ 2. 2. **Sąd okręgowy, nie zaś sam sędzia śledczy**[1]), gdyż tenże ostatni mógłby sobie dowolnie areszt przedłużać.

3. (do lit. a). Przepis ten podyktowany jest bezsilnością sędziego wobec władz zagranicznych; sąd zastanowi się nad nieodzownością czynności zagranicą przedsięwziąć się mającej (por. uw. 5 do art. 171), a w razie spóźnionego odniesienia się do sędziego do władzy zagranicznej pociągnie go za tę opieszałość do odpowiedzialności dyscyplinarnej (m. 274 n.).

4. (do lit. b). Musi to więc być albo śledztwo wyjątkowych rozmiarów lub połączone z wyjątkowemi trudnościami, np. w toku śledztwa wyłaniają się przeciw osk. coraz nowe zarzuty, wymagające długiego badania.

---

[1]) Słowo „okręgowy" dodała nowela I zgodnie z wykładnią zawartą już w I wydaniu niniejszego komentarza, a zwalczaną z wielu stron.

Rozdział II.

Kaucja i poręczenie.

Kaucja i poręczenie nie są samoistnemi środkami zapobiegawczemi, lecz tylko zastępczemi, t. j. zastępują aresztowanie. Zasadniczo więc sąd będzie musiał zawsze rozstrzygnąć 2 pytania:

1) czy zachodzi potrzeba zabezpieczenia osoby osk. i

2) czy zachodzą warunki z art. 165. W razie odpowiedzi twierdzącej sąd wyda postanowienie o aresztowaniu bądź bezwarunkowem, bądź ulegającem uchyleniu w razie złożenia kaucji lub poręczenia; złożenie ich jest więc sposobem zamiany już zastosowanego środka — aresztowania — na środek łagodniejszy, pozwalający oskarżonemu pozostawać na wolności. Sąd zatem będzie mógł zażądać kaucji lub poręczenia tylko jednocześnie z wydaniem postanowienia o aresztowaniu (m. 280); natomiast osk. zawsze będzie mógł żądać zamiany aresztowania na łagodniejszy środek zabezpieczający.

Kaucja i poręczenie zapobiegają tylko ucieczce (zob. uw. wstępne do księgi IV); prawdopodobieństwo ucieczki nasuwa się samo przez się w przypadkach z art. 165 c), d), w innych przypadkach (art. 165 a), b) należy przytoczyć w orzeczeniu okoliczności je uzasadniające. W zasadzie uchylaniu się osk. od sądu zapobiega art. 83; o ileby osk. na wezwanie się nie stawił, można orzec aresztowanie i to albo bezwarunkowe, albo warunkowe, t. j. na wypadek nie złożenia kaucji lub poręczenia (m. 279). Obawa matactwa nie może być uchylona złożeniem kaucji lub poręczenia (wyjątek: zob. art. 193 c); przy zachodzących więc warunkach z art. 165 b) sąd orzeknie bezwarunkowe aresztowanie.

W odniesieniu do pojęć prawa cyw., postanowienia tego rozdziału są nieco mętne; ze stanowiska prawa cyw. sprawa przedstawia się w ten sposób, że sąd oznacza sumę kaucyjną, za której złożeniem lub zabezpieczeniem aresztowanie nie nastąpi lub zostanie uchylonem (art. 173). Zabezpieczenie sumy kaucyjnej następuje albo

a) przez skład walorów (art. 176),

b) przez poręczenie (art. 173), albo przez wpis hipoteczny (art. 177). Kaucji w gotówce lub we walorach oraz hipoteki może dostarczyć osk. lub osoba trzecia (art. 175, 620 § 2 i m. 283); poręczycielem z natury rzeczy może być tylko osoba trzecia (art. 178 § 1 i 620 § 2). Zob. też art. 561 i 608.

W praktyce sądy bardzo rzadko przyjmują poręczenie; dzieje się to ze szkodą oskarżonych, którzy mogliby dostarczyć poręki, ale nie mogą dać gotówki, papierów lub hipoteki, tudzież — w czasach kryzysu gospodarczego, braku gotówki i t. d. — ze szkodą ogólnego obrotu pieniężnego, a więc ze szkodą całego społeczeństwa.

Dalszym mankamentem jest oznaczanie zbyt wysokich sum kaucyjnych, które uniemożliwia oskarżonemu uzyskanie wolności.

W obu tych kierunkach praktyka winna w interesie ogólnym stać się nietylko liberalniejszą naogół, ale także głębiej wnikać we właściwości konkretnego wypadku (zob. art. 173 „uwzględniając stopień zamożności i t. d.").

Art. 173.

Sąd może od aresztowania oskarżonego odstąpić lub już aresztowanego zwolnić pod warunkiem złożenia kaucji lub poręczenia w określonej sumie pieniężnej, przy której wyznaczeniu sąd uwzględnia stopień zamożności oskarżonego i skła-

dającego kaucję lub poręczyciela, wysokość wyrządzonej szkody i grożącą karę.

1. **Sąd:** zob. uw. 1 do art. 2.

2. **może:** zob. uw. wstępne do niniejszego rozdziału.

3. **oskarżonego:** zob. art. 79 § 2.

4. **odstąpić** t. j. już w postanowieniu z art. 164 § 1, a w każdym razie przed dokonaniem aresztowania określić sumę pieniężną, za której złożeniem lub zabezpieczeniem aresztowanie odpada. Jeśli ją osk. lub ktoś inny za niego złoży w gotówce lub walorach (art. 175, 176), aresztowanie nie nastąpi; o ileby zaś dostarczono poręki lub hipoteki, zaniechanie aresztowania zależnem będzie od przyjęcia ich (art. 177 i 178 § 2) przez sąd przed aresztowaniem; w przeciwnym razie nastąpi aresztowanie, a po ich przyjęciu wypuszczenie na wolność.

5. **zwolnić:** oskarżonego już aresztowanego.

6. **kaucji lub poręczenia** a także zabezpieczenia hipotecznego (art. 177).

7. **w określonej sumie pieniężnej.** Suma ta ma być ściśle (cyfrowo) w danem postanowieniu oznaczoną np. 1000 lub 5000 zł. i t. p.

8. **stopień zamożności oskarżonego,** albowiem zamożny człowiek może zrezygnować ze sumy dla niego nieznacznej i uchylić się od sądu.

Oznaczenie niepotrzebnie zbyt wysokiej sumy mogłoby odstręczyć poręczyciela lub składającego kaucję za osk. i uczynić wypuszczenie osk. na wolność za kaucją — illuzorycznem.

9. **wysokość wyrządzonej szkody,** albowiem z kaucji ma ewentualnie szkoda ta być pokrytą (art. 182).

10. **grożącą karę.** Im większa grozi kara, tem silniejszą staje się obawa ucieczki.

Zob. art. 561, 608 § 2 i 610 § 2 kpk. i § 65 reg. kar.

Art. 174.

Zamiast zażądania kaucji lub poręczenia od wojskowego w służbie czynnej, sąd może poprzestać na dozorze jego władzy przełożonej.

Dozór ten może być skuteczniejszym, niż kaucja lub poręczenie; środek ten zachowuje moc tylko przez czas służby czynnej osk., zatem jego władza przełożona przed zwolnieniem go winna się zwrócić do sądu o zastosowanie innego środka zabezpieczającego (m. 282). Procedura karna wojskowa nie zna instytucji kaucji.

Por. art. 119, 187 § 1 i 620 § 1 a).

Art. 175.

Kaucję może złożyć albo sam oskarżony, albo inna osoba.

Zob. uwagi wstępne do niniejszego rozdziału.

Art. 176.

Kaucję składać należy w gotowiźnie lub w papierach wartościowych, przyjmowanych za kaucje przez urzędy skarbowe.

1. **w papierach wartościowych** wedle urzędowego kursu giełdowego w dniu ich złożenia.

Art. 177.

Wpis hipoteczny może zastąpić złożenie gotowizny lub papierów wartościowych tylko wówczas, jeżeli jednocześnie złożono dowód, że wartość obciążanej nieruchomości, po potrąceniu hipotek mających pierwszeństwo, dostatecznie zabezpiecza wyznaczoną sumę kaucji.

1. **jeżeli.... złożono dowód:** we formie w ustawach post. cyw. przepisanej, a więc w pierwszym rzędzie

przez ocenienie przez sąd lub urząd do tego uprawniony.

2. **dostatecznie zabezpiecza.** Art. ten nie określa, do jakiej wysokości wartość nieruchomości po potrąceniu poprzednich hipotek ma być nieobciążoną; sąd zatem wedle swego swobodnego uznania orzeka, czy kaucja jest dostatecznie ubezpieczoną. Od orzeczenia w tym przedmiocie nie służy żadnej ze stron zażalenie (art. 465).

Art. 178.

§ 1. Poręczenie składać może tylko osoba, mająca stałe zamieszkanie w kraju i przedstawiająca dostateczne dowody, że jej majątek wystarcza na pokrycie poręczenia.

§ 2. Sąd może nie przyjąć poręczenia, jeżeli osoba poręczyciela nie budzi zaufania.

§ 1. 1. Od osoby zagranicą zamieszkałej ściągnięcie sumy poręczenia byłoby utrudnionem; niema jednak przeszkody przyjęcia poręki od cudzoziemca stale w Polsce zamieszkałego.

2. Sąd rozważając, czy poręczenie wzgl. kaucja nim ubezpieczona, znajduje pokrycie w majątku ręczyciela, może wziąć wzgląd na wszelki jego majątek, bądź nieruchomy, bądź ruchomy.

§ 2. 3. **Sąd:** zob. uw. 1 do art. 2.

4. **nie budzi zaufania.** Chodzi tu o zapobieżenie poręce osób pozornie odpowiedzialnych, które przy ewentualnem ściąganiu sumy poręczenia mogłyby robić trudności (m. 283).

§§ 1 i 2. 5. Od postanowienia sądu w tym względzie nie służy żadnej ze stron zażalenie (art. 465).

Art. 179.

§ 1. Składającego kaucję lub poręczenie uprzedza się, że w razie ucieczki oskarżonego lub nie-

usprawiedliwionego jego niestawiennictwa na wezwanie sądu, kaucja ulegnie przepadkowi, a od poręczyciela ściągnięta będzie suma poręczenia.

§ 2. Do składającego kaucję lub poręczenie mają zastosowanie przepisy art. 78.

§ 1. 1. **uprzedza się:** dla zapobieżenia szkodzie, wynikającej z lekkomyślnego udzielania poręki. Zob. uw. 2 do art. 194.

2. **ucieczki lub nieusprawiedliwionego stawiennictwa.** Ucieczka i nieusprawiedliwione niestawiennictwo stoją tu narówni; por. art. 193 a), b). Usprawiedliwienie niestawiennictwa może nastąpić w czasie wyjaśnień z art. 181 § 2 lub w zażaleniu z art. 181 § 3.

3. **na wezwanie sądu,** nie zaś prokuratora lub policji (art. 244).

Art. 180.

Z przyjęcia kaucji lub poręczenia należy sporządzić protokół, który podpisują składający oraz przyjmujący kaucję lub poręczenie. W protokóle tym zaznaczyć należy zachowanie przepisu art. 179.

protokół: zob. art. 230, 233, 235 kpk. i art. 19 pw.

Art. 181.

§ 1. O przepadku kaucji lub o ściągnięciu sumy poręczenia rozstrzyga: w toku śledztwa — sędzia śledczy, w innych wypadkach — sąd, do którego właściwości sprawa należy.

§ 2. Przed wydaniem postanowienia należy osobę, która złożyła kaucję lub poręczenie, wezwać do złożenia wyjaśnień.

§ 3. Na postanowienia w tym przedmiocie służy zażalenie.

§ 2. 1. Wyjaśnienia tyczyć się będą kwestji, czy osk. zbiegł, czy też wydalił się na krótki czas, nie mając możności uwiadomienia o tem sądu, albo bez własnej winy doznał przeszkody w stawieniu się przed sądem. Ponieważ przesłuchany, jeśli nie jest nim sam osk., będzie zawsze osobą w bliższych stosunkach osobistych lub rodzinnych z oskarżonym pozostającą, będzie on w regule mógł udzielić wyjaśnień i chętnie ich udzieli, ażeby uchronić się od szkody. Sąd może jednak i przed udzieleniem wyjaśnień orzec aresztowanie (art. 189).

§ 3. 2. Zob. art. 222 i 45. Zażalenie służy zarówno osobie, której kaucja lub poręczenie uległo przepadkowi, jak i oskarżycielowi publ., jeśli sąd odmówił przepadku (m. 285).

O. 6/30: S. N. nie orzeka o przepadku kaucji.

Art. 182.

Kwotę przepadłej kaucji lub ściągniętego poręczenia przelewa się do Skarbu Państwa, wszakże pokrzywdzony ma pierwszeństwo do zaspokojenia z tej kwoty roszczeń o odszkodowanie za wyrządzoną przez przestępstwo krzywdę, o ile odszkodowania tego nie może uzyskać z majątku sprawcy lub osoby za jego czyn odpowiedzialnej.

1. **pokrzywdzony:** art. 62.

2. **pierwszeństwo do zaspokojenia,** gdyż jednym z celów wymiaru sprawiedliwości jest możliwe wynagrodzenie pokrzywdzonemu jego krzywdy moralnej lub materjalnej (m. 285).

3. **o ile odszkodowania nie może uzyskać.** Czy niemożność ta zachodzi, oceni sąd (art. 10) na podstawie treści aktów karnych lub dowodów przez pokrzywdzonego przedłożonych (np. dowód bezskuteczności prowadzonej egzekucji, świadectwo P. P. lub urzędu

gminnego i t. d.). O ile ścisłego dowodu by nie było, sąd w myśl uwagi 1 weźmie raczej wzgląd na pokrzywdzonego.

4. **osoby.... odpowiedzialnej,** bez względu na to, czy odpowiedzialność jej opiera się na ustawie karnej, cywilnej lub administracyjnej. Zob. art. 465.

Art. 183.

Osobę, która złożyła kaucję lub poręczenie, zawiadamia się o terminach wyznaczonych do stawiennictwa oskarżonego.

1. **zawiadamia się** dla umożliwienia jej, by dopilnowała stawiennictwa osk. lub zażądała od sądu przedsięwzięcia odpowiednich kroków celem zapobieżenia ucieczce (zob. art. 184 i 185 § 1). Gdyby jej nie zawiadomiono, mogłaby mieć słuszną pretensję do sądu, że nie dano jej możności dopilnowania swych praw (m. 285 n.). Pretensja ta byłaby jednak czysto moralną wobec przepisu art. 185 § 2.

2. **oskarżonego:** zob. art. 79 § 2.

3. Zob. art. 179 § 2.

Art. 184.

Sąd może nakazać aresztowanie oskarżonego wypuszczonego na wolność za kaucją lub poręczeniem, jeżeli wyjdą najaw nowe okoliczności wymagające aresztowania.

1. **Sąd:** zob. uw. 1 do art. 2.

2. **wyjdą na jaw nowe okoliczności** np. przygotowania do ucieczki, matactwo (art. 165 a), b), ujawnienie się okoliczności z art. 165 c), d), popełnienie nowego przestępstwa, dewaluacja złożonych tytułem kaucji papierów, utrata zaufania do poręczyciela (arg. z art. 178 § 2), podwyższona wyrokiem sądu II inst. kara, ujawniony wyższy wymiar grożącej kary z powodu czyto

nowego przestępstwa, czy też nowo wyszłych na jaw okoliczności obciążających np. wyższej szkody z przestępstwa wynikłej (arg. z art. 173) i t. d. Sąd w miejsce aresztowania może zażądać wyższej sumy zabezpieczającej lub zmiany osoby poręczyciela (arg. z art. 173 i 177 § 2).

Art. 185.

§ 1. W razie cofnięcia kaucji lub poręczenia należy oskarżonego niezwłocznie aresztować.

§ 2. Odpowiedzialność osoby, która cofnęła kaucję lub poręczenie, ustaje dopiero z chwilą aresztowania oskarżonego albo złożenia nowej kaucji lub poręczenia.

§ 1. 1. **w razie cofnięcia.** Sąd zbada, czy cofnięcie pochodzi od osoby, która złożyła kaucję wzgl. poręczenie, gdyż mogłoby się zdarzyć, że ktoś niepowołany wniesie takie cofnięcie ze złośliwości w celu spowodowania aresztowania osk.[1]). Zbadanie to nie grozi żadną szkodą Skarbowi Państwa wzgl. pokrzywdzonemu (art. 185 § 2). Cofający kaucję etc. winien więc we własnym interesie, dla uniknięcia zwłoki, złożyć oświadczenie wobec sądu lub pismem sądownie lub rejentalnie poświadczonem.

2. **niezwłocznie** t. j. bez niepotrzebnej zwłoki i bez przesłuchania osk. lub wezwania go do dostarczenia kaucji i t. d.; jeśli więc nie będzie wątpliwości, że kaucję etc. cofnęła osoba do tego uprawniona (ten, kto ją złożył, jego dziedzic, prawonabywca kaucji etc. lub pełnomocnik), należy natychmiast wydać nakaz aresztowania.

---

[1]) Cofniętą skargę kasacyjną rozpoznał S. N., ponieważ podpis na cofnięciu, złożony przez osobę niepiśmienną, nie był poświadczony i cofnięcie mogło nastąpić na szkodę oskarżonego (mot. do O. S. P. VIII 467 pt. 2).

§§ 1 i 2. 3. Przepis art. 185 § 1 i 2 jest wynikiem zastępczego charakteru kaucji wzgl. poręczenia.

Art. 186.

§ 1. Z chwilą aresztowania oskarżonego, umorzenia postępowania lub wydania wyroku uniewinniającego, poręczenie ustaje, a kaucję zwraca się osobie, która ją złożyła.

§ 2. Przepis § 1 nie dotyczy kaucji lub poręczenia, co do których już zapadło postanowienie o ich przepadku lub ściągnięciu.

§ 1. 1. **z chwilą aresztowania oskarżonego:** zob. art. 179, 184, 185 § 1 i 79 § 2.

2. **umorzenia postępowania** (art. 3). Wobec umorzenia postępowania osk. musi być natychmiast wypuszczony na wolność (art. 170 § 1), a tem samem odpadła potrzeba kaucji lub poręczenia.

3. **wyroku uniewinniającego,** choćby nieprawomocnego; zob. art. 375 i 489.

§ 2. 4. Zdarzenia zaszłe po prawomocnem orzeczeniu przepadku (art. 181) nie mogą działać wstecz i uchylać przepadku, który już poprzód prawnie orzeczono.

Rozdział III.

Zakaz wydalania się, dozór policji.

Zakaz wydalania się i dozór policji są środkami zapobiegawczemi, łagodniejszemi, niż bezwarunkowe lub warunkowe aresztowanie, niemniej jednak ograniczają osobistą wolność oskarżonego.

Zastosowanie środków zapobiegawczych z art. 187 nie jest zawisłem od zaistnienia warunków z art. 165, gdyż warunki te przepisano li tylko dla aresztowania; nie trzeba więc będzie uzasadnionej obawy ucieczki lub matactwa lub warunku kary z art. 165 b),

albo dowodu, że niewątpliwie zachodzą okoliczności z art. 165 c), d) i t. d. — tożsamość osoby może np. być prawdopodobną, ale nie udowodnioną ponad wszelką wątpliwość, albo identyczność oskarżonego z przestępcą nałogowym i t. d. może być nieprawdopodobną, lubo nie wykluczoną.

Sąd zrobi tedy użytek z art. 187, jeżeli przy braku warunków z art. 165 będzie miał wątpliwości, czy osk. nie uchyli się od sądu (zob. uw. wstępne do księgi IV kpk.) i zechce zapewnić sobie kontrolę nad zachowaniem się oskarżonego.

Z chwilą, gdy osk. nie zastosuje się do postanowienia, wydanego w myśl art. 187, powstanie pewien wyższy stopień obawy, że osk. zamierza uchylić się od sądu; w miarę stopnia tej wzmożonej obawy sąd orzeknie bezwarunkowe lub warunkowe aresztowanie (zob. § 4 art. 187); sąd może jednak także zaniechać orzeczenia aresztowania, jeżeli osk. usprawiedliwi niezastosowanie się do wydanego w myśl art. 187 postanowienia, albo jeżeli sąd dojdzie do przekonania, że niezastosowanie się do tegoż postanowienia nastąpiło z niedbalstwa osk., jego lekkomyślności, beztroski i t. p.[1]).

[1]) Mogilnicki (Gaz. sąd. warsz. 1929, str. 523) przytaczając, że art. 187 dodało Min. Spr. i że Kom. Kod. temu kategorycznie się sprzeciwiła, mniema, że wydanie postanowienia z art. 187 zawisłem jest od zaistnienia warunków z art. 165, albowiem inaczej sąd byłby bezsilny wobec niezastosowania się oskarżonego do tego postanowienia. Ze zdaniem tem trudno zgodzić się, ponieważ nieposłuszeństwo oskarżonego nie musi za sobą koniecznie pociągnąć tak daleko sięgającego następstwa, jakiem jest aresztowanie.

Tak np. niestawienie się oskarżonego na rozprawę, a więc nieposłuszeństwo daleko drastyczniejsze i w skutkach swych dla procesu karnego ujemniejsze i dotkliwsze, nie zmusza sądu do orzeczenia aresztowania, a nawet i dostawienia (art. 326), podobnie, jak samowolne wydalenie się oskarżonego (art. 327), choćby jego stawiennictwo było obowiązkowe (art. 301).

Art. 187.

§ 1. Uznając potrzebę zastosowania środka zapobiegawczego, sąd może zakazać oskarżonemu wydalania się ze stałego miejsca zamieszkania, albo oddać go pod dozór policji państwowej, wójta lub sołtysa albo pod dozór innej władzy, która tego się podejmie, jeżeli środki te są w danym wypadku wystarczające.

§ 2. W razie zakazu wydalania się, nie wolno oskarżonemu opuszczać stałego miejsca zamieszkania bez zezwolenia sądu, a w toku dochodzenia — bez zezwolenia prokuratora.

§ 3. Oddany pod dozór ma nadto obowiązek zgłaszania się do władzy dozorującej w odstępach czasu, określonych w postanowieniu sądu, który prócz tego zobowiązać może oskarżonego do innych ograniczeń jego swobody, ułatwiających wykonywanie dozoru.

§ 4. Jeżeli oskarżony nie stosuje się do zarządzeń wydanych na zasadzie niniejszego artykułu, sąd władny jest zastosować skuteczniejszy środek zapobiegawczy.

§ 1. 1. **sąd:** zob. uw. 1 do art. 2.

2. **środki wystarczające.** Sąd może więc na wniosek aresztowania wydać postanowienie z art. 187; oskarżycielowi służy w takim razie zażalenie (zob. uw. 3 do art. 164). Przeciw postanowieniom na podstawie art. 187 wydanym nie służy zażalenie oskarżonemu (art. 465), chyba, że wydał go sędzia śledczy (art. 276); w dochodzeniu mógłby on co najwyżej prosić o uchylenie dotyczącego postanowienia lub żalić

Tem mniej można tu mówić o bezsilności sądu, skoro niezastosowanie się do postanowienia z art. 187 stanowi nowy fakt, który uprawnia, a nawet obowiązuje sąd do rewizji swego poglądu na kwestję obawy uchylenia się od sądu.

się u osoby, sprawującej nadzór nad odnośnym sądem (art. 70 usp.). Zob. art. 174.

§ 3. 3. **ograniczeń jego swobody:** co do niewychodzenia porą nocną, nieuczęszczania do pewnych miejsc lub lokali i t. d.

§ 4. 4. **skuteczniejszy środek zapobiegawczy** a więc w miejsce zakazu wydalania się z miejsca zamieszkania orzec bezwarunkowe lub warunkowe aresztowanie lub też orzec oddanie pod nadzór zamiast zakazu wydalania się.

Por. art. 620 §§ 1 i 2, oraz zob. art. 561.

Rozdział IV.

Listy gończe i żelazne.

Art. 188.

§ 1. Jeżeli miejsce pobytu oskarżonego jest nieznane, sąd z własnej inicjatywy lub na wniosek oskarżyciela zarządza poszukiwanie oskarżonego przez policję.

§ 2. W toku dochodzenia prokuratorskiego zarządzenia takie wydaje prokurator, a przy wykonaniu wyroku — władza wykonywająca wyrok.

§ 1. 1. **nieznane,** czyto wogóle, czy też z powodu wydalenia się oskarżonego z jego dotychczasowego miejsca pobytu (por. art. 190 lit. d); obojętnem jest czy miejsce pobytu było nieznane w chwili wszczęcia post. sąd. (art. 2), czy też stało się niem później. Zob. art. 189 i uw. 4 do art. 5.

2. **sąd:** Zob. uw. 1 do art. 2; przepis § 1 dotyczy wypadku postępowania sąd., zaś przepis §-fu 2 dotyczy dochodzenia.

3. **oskarżyciela:** publicznego, prywatnego lub pokrzywdzonego (art. 67).

4. **przez policję:** zob. art. 5, 8 § 2 kpk. i art. 42 pw.

§ 2. 5. Zob. art. 244 i 542.

Art. 189.

§ 1. Jeżeli oskarżony, względem którego zapadło postanowienie o aresztowaniu, ukrywa się, sąd lub prokurator może zarządzić rozesłanie listów gończych.

§ 2. Rozesłanie listów gończych za skazanym, który się ukrywa, zarządza władza wykonywająca wyrok.

§ 1. 1. **postanowienie o aresztowaniu** (art. 164 § 1); postanowienie to, wydane z któregokolwiek z powodów w art. 165 wymienionych, jest nieodzownym warunkiem rozesłania listów gończych (zob. art. 190 e).

2. **ukrywa się:** por. art. 164 lit. a).

3. **sąd:** zob. uw. 1 do art. 2.

4. **prokurator** (art. 55), nigdy zaś inny oskarżyciel.

5. **może.** Listy gończe w zasadzie można rozesłać w każdej sprawie; należy to jednak uczynić tylko wówczas, gdy chodzi o przestępstwo poważniejsze; stosowanie ich w drobniejszych sprawach nietylko jest bezcelowe, ale osłabia ich powagę i zainteresowanie się niemi (m. 287).

6. **listów gończych:** zob. §§ 65 do 70 reg. kar.

§ 2. 7. Zob. art. 542 §§ 1 i 2.

Art. 190.

W listach gończych wymienia się:

a) władzę, która je rozsyła;

b) imię i nazwisko, a w miarę możności — dokładny rysopis oskarżonego z dołączeniem jego podobizny;

c) zarzucane mu przestępstwo;

d) ostatnie znane miejsce zamieszkania i gminę, do której oskarżony należy;

e) postanowienie o aresztowaniu lub wyrok skazujący;

f) wezwanie każdego, kto zna miejsce pobytu oskarżonego, do zawiadomienia o nim najbliższej władzy sądowej lub policyjnej i do zatrzymania oskarżonego w miarę możności.

1. (do lit. e). Zob. art. 164, 369 i uw. 1 do art. 189.

2. (do lit. f). Jest to obowiązek czysto moralny, nie połączony z jakąkolwiek sankcją (m. 289); zob. art. 168. Karygodność ukrywania zbiega lub dania mu pomocy ocenia się wedle art. 148 kk.

Art. 191.

Sposób rozpowszechniania listów gończych, wybór pism, w których mają być ogłoszone, oraz miejscowości, w których mają być plakatowane, zależy od uznania władzy, która rozsyła listy gończe.

Nie wspomniano tu o ogłaszaniu ustnem, gdyż wychodzi ono dziś z użycia (m. 289); natomiast wskazanem jest uwiadamianie posterunków P. P., ogłaszanie w dziennikach urzędowych, policyjnych, umieszczanie na tablicy sądowej, zwracanie się do władz policyjnych polskich i zagranicznych tych miejsc, w których osk. przypuszczalnie przebywa.

Zob. §§ 65 do 70 reg. kar.

Art. 192.

Jeżeli oskarżony przebywający zagranicą złoży oświadczenie, że stawi się do sądu w oznaczonym terminie pod warunkiem odpowiadania z wolnej stopy, sąd może mu wydać list żelazny.

1. **oskarżony:** zob. art. 79 § 2.

2. **przebywający zagranicą.** Pobyt zagranicą jest nieodzownym warunkiem; wydanie listu żelaznego dla osk. ukrywającego się w kraju, byłoby sankcjonowaniem niedołęstwa władz policyjnych (m. 290).

3. **złoży oświadczenie i t. d.** na piśmie lub przez pełnomocnika (art. 96, 97).

Oświadczenie musi zawierać określenie terminu, do którego osk. stawi się w sądzie, ale sąd zakreśli stosowny termin stawienia się oskarżonego w sądzie, gdyż mógłby on wrócić po latach, kiedy nie będzie już śladów i dowodów przestępstwa (zob. art. 193 lit. a).

4. **sąd.** Wedle pierwotnego brzmienia kpk. list żelazny wydawał sąd apelacyjny; nowela I skreśliła wyraz: „apelacyjny".

Obecnie więc wydaje list żelazny w miarę rzeczowej właściwości (art. 16, 17, 19) sąd t. j. sąd grodzki lub sędzia śledczy (zob. uw. 1 do art. 2), nie zaś sąd okręgowy, albowiem:

a) autorowie noweli, skreślając wyraz „apelacyjny" musieli zdawać sobie sprawę z tego, że właściwym staje się sędzia śledczy;

b) autorowie noweli dodali słowo: „okręgowy" w art. 172 § 2, w którym chcieli ustalić kompetencję sądu okr.;

c) brak rozumnego powodu, dlaczego uprawnienie z art. 192, przyznane jednoosobowemu sędziemu grodzkiemul nie miałoby przysługiwać sędziemu śledczemu.

5. **może.** Sąd wyda list żelazny, jeśli uważa, że wyjaśnienie sprawy leży w interesie publicznym, a wydanie oskarżonego przez władzę zagraniczną, byłoby albo połączone z niestosunkowo znacznemi kosztami, albo odnośnie do zarzuconego przestępstwa byłoby niemożliwem ze względu na umowy międzynarodowe. Wydanie listu żelaznego dopuszczalne jest bez względu na rodzaj przestępstwa.

Od udzielania lub odmowy wydania listu żelaznego niema zażalenia (art. 465), albowiem w żadnym z tych wypadków nie została zamkniętą droga do

wydania wyroku; w razie odmowy listu żelaznego oskarżony ma możność stawienia się w sądzie, wydanie zaś listu umożliwia, a co najmniej ułatwia oskarżycielowi osiągnięcie wydania wyroku.

Art. 193.

List żelazny zapewnia oskarżonemu pozostawanie na wolności aż do zapadnięcia wyroku pierwszej instancji, o ile oskarżony:

a) stawi się w oznaczonym przez sąd terminie;

b) nie będzie się wydalał bez pozwolenia sądu z obranego miejsca pobytu w kraju;

c) nie będzie nakłaniał świadków do fałszywych zeznań lub starał się w inny sposób usuwać dowodów przestępstwa.

1. **aż do zapadnięcia wyroku I instancji** (art. 373). Z chwilą wydania wyroku I instancji ustaje moc listu żelaznego i należy oskarżonego traktować na równi z każdym innym oskarżonym; sąd może tedy postanowić aresztowanie skazanego. Wobec kategorycznego nakazu art. 165 muszą wprawdzie zaistnieć warunki z tegoż art., atoli uprzedni wyjazd osk. zagranicę może sąd uznać za dostateczne uzasadnienie obawy ucieczki (art. 165 lit. a).

2. **w terminie oznaczonym przez sąd** (zob. uw. 1 do art. 2) t. j. w tym terminie, który mu sąd na podstawie jego oświadczenia wyznaczył (zob. uw. 3 do art. 192). Gdyby osk. w tymże terminie wprawdzie się stawił, ale następnie nie stawił się na dalsze wezwanie sądu, sąd postąpi wedle art. 83 § 2 lub 165.

3. **nie będzie się wydalał.** Oskarżony winien więc w oświadczeniu swem z art. 192 lub przybywszy do Polski, oznajmić sądowi obrane miejsce pobytu, a następnie może on miejsce pobytu zmienić tylko za pozwoleniem sądu.

4. (do lit. c). Zob. art. 165 lit. b) kk., uwagi wstępne do księgi IV oraz art. 26 i 140 kk.

Art. 194.

§ 1. Sąd może wydanie listu żelaznego uzależnić od złożenia kaucji lub poręczenia.

§ 2. W takim razie niedotrzymanie warunków wymienionych w art. 193 pociąga nietylko aresztowanie oskarżonego, lecz także przepadek kaucji lub ściągnięcie sumy poręczenia.

1. **Sąd:** Zob. uw. 4 do art. 192.

2. **kaucji lub poręczenia.** Zob. art. 173 n.; w uprzedzeniu składającego, w art. 179 § 1 przepisanem, należy wymienić odpowiedzialność za uchybienia warunkom z art. 193 a), b), c).

3. **niedotrzymanie warunków:** choćby tylko jednego z nich.

4. **aresztowanie oskarżonego:** art. 164 n., 79 § 2.

5. **przepadek i t. d.** Zob. art. 173, 178 do 182.

KSIĘGA V.

Przepisy porządkowe.

Rozdział I.

Doręczanie wezwań i innych pism sądowych.

Przepisy o doręczeniach, mimo swego charakteru porządkowego, mają doniosłe znaczenie, albowiem:

a) strony ponoszą skutki swego niestawiennictwa na rozprawie tylko wówczas, gdy ściśle zastosowano przepisy o doręczeniu wezwań (O. 306/31); toż samo dotyczy stawiennictwa ich i wszelkich innych osób w ciągu całego procesu karnego,

b) strona, która uniemożliwia prawidłowe doręczenie wezwania (art. 196), naraża się na ujemne

skutki, np. (O. 310/31) na odmowę przeprowadzenia dowodu ze świadka, którego miejsce pobytu podała zbyt ogólnikowo; zob. jednak O. 137/32 w uwadze 2 do art. 9.

Art. 195.

Wezwanie wysyłane przez sąd powinno być opatrzone podpisem sędziego lub sekretarza, a wysyłane przez prokuratora — podpisem prokuratora lub sekretarza.

1. Przez **sąd** należy tu rozumieć każdy sąd i każdego sędziego (śledczego, grodzkiego) tudzież prezesa sądu (art. 292).

2. **lub,** a więc podpisuje alternatywnie jeden lub drugi; pieczęci nie potrzeba. Co do zakresu działania sekretarzy sądowych i prokuratorskich zob. art. 262 n. usp., § 101 n. reg. og., § 150 n. reg. kar., § 71 n. reg. S. N. i § 128 n. reg. prok.

3. Podpis ma na celu upewnienie strony, że wezwanie pochodzi od osoby uprawnionej do żądania stawiennictwa (m. 292).

Art. 196.

W wezwaniu należy wskazać:
a) imię, nazwisko i adres wezwanego;
b) w jakim charakterze i w jakiej sprawie się go wzywa;
c) miejsce, dzień i godzinę stawiennictwa;
d) nazwę i dokładny adres wzywającego sądu lub urzędu prokuratorskiego;
e) skutki niestawiennictwa.

1. **w jakim charakterze.** Zaoszczędzi to wezwanemu zaniepokojenia, czy nie zarzuca mu się jakiegoś przestępstwa, podczas gdy wezwano go, jako świadka lub biegłego (m. 291).

2. **w jakiej sprawie:** ażeby wezwany przygotował sobie materjał, co znów ułatwi zadanie sędziemu (m. 292).

3. **skutki niestawiennictwa.** Zob. art. 83, 117, 141, 179, 326 n.

Art. 197.

§ 1. Pisma sądowe doręcza się pocztą w listach z pokwitowaniem zwrotnem lub przez funkcjonarjuszów sądowych lub prokuratorskich, a osobom, pozostającym w więzieniu — także przez funkcjonarjuszów zarządu więziennego.

§ 2. Adresat może odebrać pismo bezpośrednio w sekretarjacie sądu.

§ 1. 1. **doręcza się.** Istotną jest tu pewność, że doręczenie nastąpiło, nie zaś osoba, która doręczenie uskuteczniła [1]).

2. **w listach.** Zob. § 71 reg. kar.

3. **za pokwitowaniem zwrotnem.** Zob. art. 206.

§ 2. 4. Zob. § 83 reg. kar.

§§ 1 i 2. 5. Doręczenie nastąpić ma w liście zamkniętym, tak, by trzecie osoby nie miały wglądu w treść danego pisma; co do pokwitowania zwrotnego zob. art. 205.

Doręczenie pocztą jest regułą. Nie należy o doręczenie zwracać się w drodze pomocy sądowej do sądów grodzkich, chyba w wyjątkowych wypadkach (Okólnik Min. Spr. z 12/8 1931 Dz. urzęd. Min. Spr. Nr. 13 z r. 1931).

---

[1]) Nowela I skreśliła w art. 197 po słowach „w listach" wyraz „poleconych", wyrazy zaś „przez woźnych sądowych" zastąpiła wyrazami „przez funkcjonarjuszów sądowych" i t. d., wreszcie dodała obecny § 2. Nowela opierała się tu na O. S. P. IX 34, wedle którego zaniechanie polecenia listu nie stanowi istotnego uchybienia, tudzież na O. 7/31, wedle którego doręczenie pism sądowych osobom pozbawionym wolności może nastąpić ważnie przez zarząd więzienia. Por. art. 220.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Poczt i Telegrafów

z dnia 29 grudnia 1932 Dz. U. 118, poz. 973

o doręczaniu pism sądowych przez pocztę w postępowaniu cywilnem i karnem.

§ 1. Pisma sądowe w postępowaniu cywilnem i karnem, przeznaczone dla stron, ich pełnomocników, świadków, biegłych i tłumaczów w miejscowym okręgu doręczeń urzędów pocztowych i w okręgu doręczeń listonoszów wiejskich, mogą być przez sądy nadawane i przez pocztę doręczane na całym obszarze Państwa, bądź jako zwykłe przesyłki listowe za zwrotnem poświadczeniem odbioru, bądź też jako polecone przesyłki listowe za zwrotnem poświadczeniem odbioru.

Pisma sądowe, wysyłane pocztą w postępowaniu cywilnem i karnem, podlegają taryfowym opłatom pocztowym z wyjątkiem pism w postępowaniu karnem, przeznaczonych do doręczenia poza miejscem siedziby sądu wysyłającego.

Pisma prokuratur w sprawach karnych uważane są narówni z pismami sądów karnych.

§ 2. Pisma sądowe będą wysyłane jako polecone przesyłki listowe za zwrotnem poświadczeniem odbioru, jeżeli zawierają dokumenty, które mają znaczenie dla stron i których zaginięcie mogłoby spowodować odpowiedzialność Skarbu Państwa.

Pozostałe pisma sądowe i prokuratorskie doręcza się przez pocztę, jako zwykłe przesyłki listowe za zwrotnem poświadczeniem odbioru.

§ 3. Przesyłki listowe, wysyłane do adresatów (§ 1), zamieszkałych w zamiejscowym okręgu pocztowym i poza okręgiem doręczeń listonosza wiejskiego, będą przez urząd pocztowy zwracane bezzwłocznie sądowi wysyłającemu. Powód zwrotu oznaczony będzie odręcznie lub zapomocą przylepionej na przesyłce kartki z napisem: „Sądowi . . . . . w . . . . . zpowrotem, ponieważ miejsce zamieszkania adresata znajduje się poza okręgiem doręczeń pocztowych".

§ 4. Pisma sądowe, przeznaczone do doręczenia przez pocztę, należy oddawać urzędowi pocztowemu zamknięte pieczęcią urzędową sądu wysyłającego. Na zewnętrznej stronie przesyłki należy, prócz dokładnego adresu, podać nazwę wysyłającego sądu i sygnaturę sprawy, a nadto umieścić u dołu napis: „Polecone za zwrotnem poświadczeniem odbioru", jeżeli pismo wysyłane jest jako list polecony, lub też tylko: „Za zwrotnem poświadczeniem odbioru", jeżeli pismo wysyłane jest jako list zwykły oraz napis: „Sprawa cywilna — karna —

opłata pocztowa kredytowana — wolna od opłaty pocztowej".

Jeżeli przesyłka zawiera wezwanie na termin, należy na jej zewnętrznej stronie umieścić wyrazy: „Termin dnia . . . ".

Powyższe napisy mogą być dokonane zapomocą stosowanych pieczątek.

§ 5. Do każdej przesyłki za zwrotnem poświadczeniem odbioru sąd wysyłający dołącza formularz zwrotnego poświadczenia odbioru (wzór Nr. 1), na którym w części 1 wpisuje nazwę sądu, sygnaturę sprawy (§ 4 ust. 1) i adres odbiorcy.

Zwrotne poświadczenie odbioru należy przytwierdzić do zewnętrznej strony przesyłki w ten sposób, aby bez oddzielenia poświadczenia można było na niem umieścić odcisk datownika pocztowego urzędu nadawczego oraz aby poświadczenie można było oddzielić od przesyłki bez obawy jej uszkodzenia.

§ 6. Wszelkie pisma sądowe w postępowaniu cywilnem i karnem należy nadawać w urzędzie pocztowym zapomocą „Pocztowej książki nadawczej przesyłek sądowych w postępowaniu cywilnem — karnem" (wzór Nr. 2). Książkę tę prowadzi urzędnik biura podawczego.

W rubryce 2 pocztowej książki nadawczej należy wpisać ogólną ilość listów zwykłych za zwrotnem poświadczeniem odbioru, w następnych zaś rubrykach 3 — 6 należy wpisać szczegółowo, stosownie do nadruku, każdą wysyłaną przesyłkę poleconą za zwrotnem poświadczeniem odbioru.

Wpisy do karty pocztowej książki nadawczej uskutecznia się podwójnie (przy użyciu kalki). Drugi egzemplarz karty, przeznaczony do użytku poczty, urzędnik pocztowy oddziela z książki nadawczej, gdy cała stronica zostanie wypełniona, a w razie nadawania listów poleconych — po każdorazowem nadaniu listów poleconych.

Urzędnik pocztowy, przyjmujący przesyłki, potwierdza ich odbiór w książce nadawczej swym podpisem i wyciśnięciem datownika, a nadto co do przesyłki poleconej, wpisuje pocztowy numer nadawczy tej przesyłki, zaznacza ten numer również na właściwem zwrotnem poświadczeniu odbioru i umieszcza odcisk datownika na odwrotnej stronie zwrotnego poświadczenia odbioru.

§ 7. Pocztowych książek nadawczych przesyłek sądowych należy używać oddzielnych w postępowaniu cywilnem, a w postępowaniu karnem — oddzielnych dla przesyłek miejscowych i oddzielnych dla przesyłek zamiejscowych.

§ 8. Pisma sądowe doręcza się adresatowi w miarę możności do rąk własnych w jego mieszkaniu, w biurze, w lokalu przemysłowym lub handlowym, lub też tam, gdzie adresata

się zastanie, — jeżeli tożsamość jego osoby nie budzi wątpliwości. Adresat nie może wymówić się prawnie od przyjęcia pisma ze względu na miejsce doręczenia.

§ 9. W razie nieobecności adresata w domu, pismo sądowe doręcza się dorosłemu domownikowi adresata, a w braku domownika — sąsiadowi lub dozorcy domu, jeżeli osoby te nie są przeciwnikami procesowymi adresata i oświadczą gotowość przyjęcia przesyłki i doręczenia jej adresatowi.

Dla adresata nieobecnego w lokalu biurowym, przemysłowym lub handlowym, można doręczyć pismo którejkolwiek z osób w lokalu tym zatrudnionych.

§ 10. Doręczenia szeregowym w czynnej służbie wojskowej, policji państwowej i straży granicznej dokonywa się przez władzę bezpośrednio przełożoną.

Pisma sądowe, przeznaczone dla korporacji, spółki, stowarzyszenia, zakładu lub związku, albo dla obrońcy lub pełnomocnika strony, można w razie nieobecności w lokalu biurowym osoby, uprawnionej do działania w ich imieniu, doręczyć zastępczo do rąk kogokolwiek z personelu biurowego, a w braku takiej osoby do rąk dozorcy domu, w którym biuro się znajduje. Przy doręczeniu tem mają zastosowanie postanowienia w § 9 ust. 1.

Doręczenia urzędom państwowym lub samorządowym dokonywa się do rąk ustanowionego do odbioru pism funkcjonarjusza lub przełożonego urzędu.

§ 11. Doręczenie zastępcze (§§ 9 i 10 ust. 2) do rąk domownika, sąsiada lub dozorcy domu jest dopuszczalne także wówczas, gdy istnieje możność doręczenia pisma do rąk własnych adresatowi w innem miejscu tej samej miejscowości, np. w biurze, albo lokalu przemysłowym lub handlowym adresata zamiast w jego mieszkaniu.

Organ doręczający nie ma obowiązku ani kilkakrotnie usiłować zastać adresata, aby do jego rąk pismo osobiście doręczyć, ani też kierować pisma, celem doręczenia do innego miejsca, np. biura, albo lokalu przemysłowego lub handlowego.

Doręczenie zastępcze (§§ 9 i 10 ust. 2) nie może być stosowane, jeżeli sąd w adresie pisma sądowego wyraźnie wyłączy zastępcze doręczenie w sposób bądź ogólny, bądź w stosunku do oznaczonych osób.

Jeżeli obie strony w procesie sądowym zamieszkują w jednym domu, sąd powinien wyłączyć doręczenie zastępcze (§§ 9 i 10 ust. 2) o czem należy zaznaczyć na kopercie przy pomocy pieczątki: „Doręczenie zastępcze wyłączone“, poczem należy wymienić te osoby, do rąk których doręczenie zastępcze jest niedopuszczalne.

§ 12. W razie niemożności doręczenia pisma sądowego za zwrotnem poświadczeniem odbioru w sposób podany w §§ 8—11 należy złożyć pismo w miejscowym urzędzie gminnym (magistracie) lub w oddawczym urzędzie pocztowym, na drzwiach zaś mieszkania lub biura, albo lokalu przemysłowego lub handlowego adresata przybić zawiadomienie (wzór Nr. 3), komu pismo doręczono lub gdzie je pozostawiono. Określenie „przybicie", obejmuje każde przytwierdzenie, usuwalne tylko działaniem zewnętrznem.

W razie odmowy przyjęcia pisma przez adresata lub jego domownika, pozostawia się je w miejscu doręczenia, a gdyby to było niemożliwe, składa się je, — uprzedzając o tem adresata lub jego domownika, — w miejscowym urzędzie gminnym (magistracie) lub w oddawczym urzędzie pocztowym.

Urząd, w którym złożono pismo sądowe, wydaje je adresatowi po jego zgłoszeniu się, atoli doręczenie uważa się za uskutecznione z chwilą złożenia pisma.

Pismo sądowe, złożone w urzędzie pocztowym, przechowuje urząd pod zamknięciem przez dni 14, licząc od dnia złożenia. Adresatowi, zgłaszającemu się w ciągu tego czasu, wydaje się przesyłkę poleconą po podpisaniu przez niego pocztowego dowodu odbioru, zaś przesyłkę zwykłą za osobnem potwierdzeniem odbioru. Niepodjęte w ciągu tego czasu pisma sądowe zwraca się do urzędu pocztowego miejsca nadania celem wydania ich sądowi, który pisma te nadał.

§ 13. Odbiorca przesyłki listowej za zwrotnem poświadczeniem odbioru stwierdza jej doręczenie własnoręcznym podpisem na zwrotnem poświadczeniu odbioru, ze wskazaniem daty doręczenia (część 1 poświadczenia).

Jeżeli odbiorcą przesyłki jest adresat, to organ doręczający pozostawia w części 2 poświadczenia ustępy a) i c) i, po skreśleniu ustępów b) i d) oraz części 3, umieszcza swój podpis pod treścią części 2. Natomiast w razie doręczenia zastępczego (§§ 8—10) organ doręczający wpisuje w części 2 poświadczenia w ustępie b) nazwisko odbiorcy, z zaznaczeniem jego charakteru, przez przekreślenie zbędnych wyrazów, pozostawiając ustęp c), a po skreśleniu ustępów a) i d) oraz części 3 umieszcza swój podpis pod treścią części 2.

Jeżeli odbiorca jest niepiśmienny lub odmawia podpisu, to organ doręczający pozostawia w części 2 poświadczenia — zależnie od tego, komu pismo doręczył — ustępy a) lub b), skreśla ustęp c), w ustępie d) zaznacza przyczynę braku podpisu odbiorcy przez skreślenie wyrazów niewłaściwych i wpisuje datę doręczenia, a po skreśleniu części 3, umieszcza swój podpis pod treścią części 2.

W razie złożenia pisma za zwrotnem poświadczeniem odbioru w urzędzie gminnym lub pocztowym (§ 12) organ doręczający skreśla w poświadczeniu część 1 i 2 w całości, a po wypełnieniu części 3 ze skreśleniem wyrazów nieodpowiednich, umieszcza swój podpis pod treścią części 3.

§ 14. Po dokonaniu doręczenia organ doręczający oddaje zwrotne poświadczenie odbioru, wypełnione w myśl § 13, pocztowemu urzędowi oddawczemu, który odsyła je w kopercie, jako przesyłkę zwykłą pod adresem urzędu pocztowego, w którym pismo nadano. Urząd ten doręcza zwrotne poświadczenie odbioru sądowi wysyłającemu za pokwitowaniem bądź w książce doręczonych uwiadomień (druk pocztowy) bądź w osobnym notatniku.

§ 15. Jeżeli pisma doręczyć nie można (np. adresat umarł, nie jest znany, nie jest wiadome jego miejsce pobytu i t. p.) urząd pocztowy zwraca je sądowi wysyłającemu z podaniem przyczyny niedoręczenia na odwrotnej stronie zwrotnego poświadczenia odbioru. Pod tą uwagą organ doręczający umieszcza swój podpis, urząd zaś pocztowy odcisk datownika.

Jeżeli adresat zmienił miejsce zamieszkania w obrębie tej samej miejscowości lub w obrębie tego samego okręgu doręczeń, przesyłkę doręcza się pod nowym adresem. W pozostałych przypadkach, zwraca się przesyłkę sądowi wysyłającemu, z zaznaczeniem, że „Adresat wyprowadził się do . . . . . “, jeżeli miejsce pobytu adresata jest znane urzędowi pocztowemu.

§ 16. Jeżeli zwrotne poświadczenie odbioru nie nadejdzie do sądu (prokuratury) w ciągu dni 14, sędzia (prokurator) zarządza doręczenie nowego pisma.

Reklamacje z powodu dokonania wadliwych pokwitowań na zwrotnem poświadczeniu odbioru, lub innych nieprawidłowości, zaszłych przy doręczeniu (wzór Nr. 4), należy kierować do tego urzędu pocztowego, który doręczenia dokonał.

Gdy zajdą powody do innych zażaleń na organ pocztowy, należy zwracać się do właściwej Dyrekcji Poczt i Telegrafów.

§ 17. Przepisy niniejszego rozporządzenia obowiązują również w sądowem postępowaniu egzekucyjnem co do pism, wysyłanych przez komorników do stron i uczestników i ich zastępców oraz do biegłych i świadków, z tem jednak zastrzeżeniem, że przepisu o kredytowaniu opłat pocztowych nie stosuje się do komorników. Pisma komorników podlegają taryfowym opłatom pocztowym, uiszczanym przy nadaniu, z wyjątkiem zamiejscowych pism w sprawach egzekucyj grzywien i innych należności sądowych, które to pisma są wolne od opłaty pocztowej. Pisma te winny być na stronie adresowej

kopercie zaopatrzone w napis: „Na wezwanie sądu", niezależnie od napisów przewidzianych w § 4.

§ 18. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1933 r.

Z dniem tym tracą moc rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości i Ministra Poczt i Telegrafów z dnia 25 czerwca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 384) i z dnia 12 maja 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 40, poz. 351) oraz wszelkie przepisy, wydane w sprawach, unormowanych niniejszem rozporządzeniem. Dotychczasowe pocztowe książki nadawcze mogą być nadal używane do czasu zastąpienia ich nowemi.

Art. 198.

Pisma adresowane do miejscowości, w których niema urzędu pocztowego, ani nie jest zorganizowane stałe doręczanie korespondencji poleconej, doręcza się za pośrednictwem władz gminnych.

za pośrednictwem władz gminnych, t. j. wójta lub sołtysa; o ile doręczenie odbędzie się niezgodnie z przepisami ustawy, sąd uzna pismo za niedoręczone, a strony interesowane zawsze będą mogły reklamować; w miarę wprowadzenia listonoszów wiejskich odpadnie doręczenie przez władze gminne (m. 293).

Art. 199.

Policja państwowa doręcza pisma sądowe, jeżeli doręczenie pozostaje w związku z czynnością, poleconą policji przez sąd lub prokuratora.

Co do pomocy P. P. dla sądów i prokuratora zob. art. 8 § 2 kpk. i art. 7 rozp. o P. P.; co do doręczeń przez P. P. zob. art. 45 pw.

Art. 200.

Wezwania i inne pisma sądowe przesyła się dla doręczenia wojskowym w służbie czynnej ich bezpośredniemu dowództwu.

bezpośredniemu dowództwu, ażeby umożliwić dowództwu zastąpienie wezwanego w jego służbie (m. 294); zob. §§ 77 i 78 reg. kar. oraz O. 109/31 przy art. 204.

Art. 201.

O wezwaniu osoby, będącej w służbie kolei albo żeglugi wodnej lub powietrznej, zawiadamia się jednocześnie bezpośrednią zwierzchność osoby wezwanej.

Wysyła się więc 2 wezwania: do wezwanego i do jego zwierzchności; co do celu tego przepisu zob. uw. do art. 200; zob. też §§ 79 do 82 reg. kar.

Art. 202.

Pisma sądowe doręcza się adresatom, w miarę możności, do rąk własnych.

1. **doręcza się.** W samem słowie tem — bez dodatku „do rąk własnych" — mieści się właściwie nakaz, by adresat pismo otrzymał do swoich rąk; ponieważ jednak doręczenie w przytoczonem a ścisłem zrozumieniu tego słowa paraliżowałoby bieg procesu, przeto względy oportunistyczne i w procesie cywilnym i w procesie karnym wytworzyły instytucję doręczenia zastępczego, o którem mowa w art. 203 i 204. Żadnego więc pisma sąd. (aktu osk., wezwania do rozprawy, wyroku i t. d.) nie musi się doręczyć do rąk własnych adresata bez względu na to, czy adresatem jest osk., czy inna osoba. Wystarczy zachowanie przepisu art. 203. Zob. też art. 204, 78 i 179 § 2.

2. **adresatom:** bez różnicy ich roli w procesie karnym, a więc stronom, świadkom, biegłym, tłumaczom i t. d.

3. **w miarę możności** (zob. § 7 rozp. z 25/6 1929 Dz. U. 47, poz. 384 zamieszczonego przy art. 197). Za-

sadą więc jest doręczenie do rąk własnych; jest ono możliwem jedynie co do osób fizycznych, wobec czego co do osób prawnych wprowadziła nowela I specjalny przepis w art. 204.

O. 170/30 całej Izby II: „1) Adresatowi można doręczyć pismo sądowe w każdem miejscu, adresat nie może się wymówić prawnie od przyjęcia pisma ze względu na miejsce doręczenia.

2) W razie odmowy ze strony adresata przyjęcia pisma, doręczający pozostawia je w miejscu doręczenia lub zwraca sądowi; pismo uważa się za doręczone".

O. 313/31: W upoważnieniu do doręczenia wezwania mieści się implicite upoważnienie wejścia do pomieszczeń tej osoby, której pismo ma być doręczone; wejście to nie może przekraczać granic niezbędnych do wykonania czynności, a w żadnym razie nie może przybrać cechy rewizji wnętrza mieszkania w poszukiwaniu osoby, która się ukrywa, unikając doręczenia, gdyż na ten wypadek ustawa przewiduje inny tryb postępowania, t. j. doręczenie zastępcze (art. 203).

K. 66/32: Nie odpowiada przepisowi art. 202 położenie wyroku na biurku sekretarza prokuratury.

Art. 203.

§ 1. Jeżeli z powodu nieobecności adresata nie można doręczyć mu pisma do rąk własnych, doręcza się je dorosłemu domownikowi, a w jego braku — sąsiadowi lub dozorcy domu.

§ 2. Jeżeli się nikt nie znajdzie, ktoby pismo chciał przyjąć, zostawia się je bądź w miejscowym urzędzie gminnym, bądź w urzędzie pocztowym.

§ 3. W razie doręczenia pisma sąsiadowi lub dozorcy domu albo pozostawienia go w urzędzie gminnym lub pocztowym, przybija się na drzwiach adresata zawiadomienie, komu pismo doręczono.

§ 1. 1. **adresata:** zob. uw. 2 do art. 202.

2. **nie można doręczyć.** Ustawa nie przepisuje tu dwóch lub więcej prób doręczenia.

O. 170/30 (uchwała całej Izby pkt. 3): Nieobecność adresata jest stwierdzoną, jeżeli doręczający choćby raz jeden nie zastał adresata w jego mieszkaniu; pora dnia nie ma wpływu na ważność doręczenia.

3. **dorosłemu domownikowi i t. d.**

O. 170/30 (uchwała całej Izby II, punkt 4 i 6): Doręczenie zastępcze do rąk domownika, sąsiada lub dozorcy jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy adresat jest nieobecny w mieszkaniu i nie wskazał chwilowego miejsca zamieszkania; może ono nastąpić także w razie ukrycia się adresata we własnem mieszkaniu, a także i wówczas, gdy istnieje możność doręczenia do rąk własnych adresatowi w innem miejscu tej samej miejscowości, np. w biurze, lokalu przemysłowym lub handlowym.

O. 326/31: Doręczenie pisma sądowego w kancelarji adwokata jego sekretarzowi („domownikowi") czyni zbędnem wykonanie przepisu § 3 art. 203.

§ 2. 4. **O. 170/30** (uchwała całej Izby; punkt 7 i 8): Obowiązkowi pozostawienia pisma w urzędzie gminnym staje się zadość przez złożenie pisma w ekspozyturze lub komisarjacie magistratu, tudzież u wójta lub sołtysa, gdy oni dane pismo imieniem władzy gminnej w danej chwili przyjmują. Nie wystarcza złożenie pisma w biurze policyjnem, pocztowem lub innym urzędzie, któryby bez upoważnienia ustawowego spełniał obowiązek przyjęcia złożonego pisma i wydania go adresatowi.

Urząd gminny wydaje złożone pismo adresatowi po jego zgłoszeniu się; doręczenie jest jednak uskutecznione z chwilą złożenia pisma.

§ 3. 5. Zawiadomienie ma nastąpić przez przybicie na drzwiach adresata; ustne zawiadomienie nie

wystarcza (3 K. 122/31). Postanowienia sądu zapadają na podstawie prawidłowo wypełnionego dowodu doręczenia i nie ma obowiązku badania, czy dowód doręczenia odpowiada rzeczywistości (3 K. 1257/31). Prawidłowo wypełnionym jest dowód doręczenia, jeżeli on jest zewnętrznie niewadliwym i nie budzi podejrzenia. Jeżeli dowód doręczenia mimo prawidłowej formy i treści nie odpowiada rzeczywistości, ustawa daje adresatowi odpowiednie środki remedury (art. 121, 122, 227, 395 i t. d.).

O. 186/31: ** W dowodzie doręczenia należy zaznaczyć zastosowanie przepisu § 3 art. 203; w braku zaś takiego zaznaczenia należy uznać, że przepis ten nie został zachowany, a przeto, że doręczenie nie było ważne.

O. 94/31: ** Nieprawidłowe doręczenie wyroku z uzasadnieniem nie rozpoczyna biegu terminu do złożenia wywodu kasacji (motywy: Pokwitowanie zwrotne nie stwierdza, czy podpisany na niem Adam B. był domownikiem, sąsiadem lub dozorcą domu, a ponadto ani z pokwitowania, ani z akt nie widać, by zachowany był przepis art. 203 § 3).

Przepisy art. 203 obowiązują także w post. kar. skarb. (art. 167 § 2 i 186 § 2 uks.).

Art. 204.

Pismo, przeznaczone dla korporacji, spółki, stowarzyszenia, zakładu lub związku, albo dla obrońcy lub pełnomocnika strony, można w razie nieobecności w lokalu biurowym osoby, upoważnionej do przyjmowania pism, doręczyć także zastępczo do rąk każdej osobie, zatrudnionej w biurze, a w braku takich osób — dozorcy domu, gdzie biuro się znajduje.

Przepis ten wprowadziła nowela I zgodnie z punktem 5 uchwały całej Izby II do O. 170/30. Zob. uw. 1 do art. 202.

Art. 205.

Jeżeli strona, której doręczono wezwanie na rozprawę główną, zmieniła następnie miejsce zamieszkania i nie zawiadomiła o tem sądu, to wezwania i inne pisma sądowe, wysłane jej pod ostatnim znanym adresem, uważa się za doręczone.

1. **strona,** nie zaś świadek, biegły lub tłumacz.

2. **na rozprawę główną.** Chodzi tu wyłącznie o wezwanie do dalszej rozprawy takiej strony, której już raz, t. j. do poprzedniej rozprawy wezwanie doręczono czy to do rąk własnych (art. 202), czy też w trybie zastępczym (art. 203, 204).

3. **inne pisma sądowe:** wyroki, postanowienia (art. 47 § 1, 488 i t. d.).

4. **uważa się za doręczone.** Jestto więc fikcja doręczenia, a nie doręczenie zastępcze. Por. art. 78 § 2.

O. 109/31: Art. 204 ma na oku wszelką zmianę miejsca pobytu, a nie tylko stałego miejsca zamieszkania — dalsze przesyłanie wezwania do miejsca pobytu jest zbędne także w przypadku powołania adresata do wojska, skoro sąd o powołaniu adresata do służby wojskowej nie został zawiadomiony.

Art. 206.

§ 1. Odbierający pismo stwierdza jego doręczenie podpisem własnoręcznym ze wskazaniem daty doręczenia, jeżeli zaś jest niepiśmienny lub odmawia podpisu, to doręczający sam oznacza datę doręczenia oraz przyczynę braku podpisu.

§ 2. Dowód doręczenia przesyła się władzy wysyłającej pismo.

1. **Odbierający pismo,** t. j. bądź adresat (art. 202), bądź osoba, której w trybie zastępczym (art. 203, 204) pismo doręczono.

2. **ze wskazaniem daty doręczenia.** Odbierający, o ile umie pisać, ma sam napisać datę doręczenia, która przez to staje się pewniejszą (m. 297). Data doręczenia, ma zawierać dzień, miesiąc i rok, a wyjątkowo nawet i godzinę, np. gdy doręczono wezwanie tak późno, że wezwaniu nie można już uczynić zadość, lub gdy od chwili doręczenia (computatio a momento ad momentum) liczy się bieg pewnego czasokresu, np. art. 169.

Art. 207.

Jeśli ze względu na brak czasu lub z innych przyczyn doręczenie wezwania w sposób, przewidziany w niniejszym kodeksie, byłoby szczególnie utrudnione, świadków lub biegłych można wzywać telegraficznie, telefonicznie lub w inny sposób, najodpowiedniejszy ze względu na okoliczności.

1. **świadków lub biegłych,** a także tłumaczy (art. 141 § 1), nie zaś strony.

2. **w inny sposób** np. przez godnego zaufania świadka lub biegłego, który z rozprawy lub przesłuchania wraca do odnośnego miejsca lub przez sędziego, który ma tam wykonać pewną czynność w czasie przerwy rozprawy (art. 346, 347).

Art. 208.

Niestawiennictwo osób wezwanych w myśl art. 207 pociąga za sobą ustawowe skutki niestawiennictwa o tyle tylko, o ile sąd nie będzie miał wątpliwości, że wezwanie doszło zawczasu do wiadomości wezwanego.

Art. ten zabezpiecza osoby nieformalnie, t. j. wbrew art. 202 i 203 wezwane, przed ujemnemi skutkami uproszczenia doręczenia (m. 298), a więc przed skutkami niestawiennictwa (art. 117 i 141). Sąd w razie najlżejszej wątpliwości nie wysnuje konsekwencyj z niestawiennictwa.

Zob. O. 306/31 i 420/31 przy art. 393.

Art. 209.

Niezachowanie przepisów art. 195 — 207 nie powoduje nieważności doręczenia, jeśli osoba, dla której wezwanie lub inne pismo sądowe było przeznaczone, oświadczy, że wezwanie to lub pismo otrzymała.

Przez oświadczenie z art. 209 następuje sanacja niedokonanego lub wadliwie dokonanego doręczenia.

Art. 210.

§ 1. Osoba, mająca przymusowo sprowadzić wezwanego do sądu, okazuje wezwanemu nakaz dostawienia i wzywa go, aby się z nią udał na miejsce wskazane w nakazie.

§ 2. W nakazie dostawienia należy wymienić szczegóły wskazane w art. 196.

1. **przymusowo sprowadzić:** zob. art. 44 pw. i rozp. Min. Spr. z 25/6 1929 Dz. U. 47, poz. 390 w dodatkach tudzież §§ 59 i 60 reg. kar.

2. **wezwanego:** stronę, świadka, biegłego lub tłumacza (zob. art. 141 § 2).

3. **do sądu** (zob. uw. 1 do art. 2), a w czasie przejściowym (art. 58 pw.) także do prokuratora (art. 20 § 1).

Art. 211.

W razie oporu, sprowadzający ma prawo użyć siły, a w miarę potrzeby zwraca się o pomoc do

policji, a nawet do osób prywatnych, które zgodzą się udzielić pomocy.

1. **sprowadzający** czyli konwojent.

2. **do policji:** zob. art. 8 § 2 kpk. i art. 42 pw.

3. **do osób prywatnych:** zob. uw. 4 do art. 166. Osoby te, do pomocy przybrane, pozostają pod ochroną karną tego samego przepisu, co konwojent (art. 129, 132 i 133 kk.).

Rozdział II.

Przeglądanie akt i otrzymywanie odpisów.

Kpk. w rozdziale tym stawia następujące zasady:

1. Prawo przeglądania akt sądowych służy prokuratorowi w każdym czasie (art. 215).

2. Stronom, ich obrońcom, pełnomocnikom i ustawowym przedstawicielom służy ono w zasadzie od chwili, gdy akta wpłyną do sądu orzekającego (art. 212 tudzież m. 299), nie zaś do sędziego śledczego (zob. poniż.).

3. W toku dochodzenia zezwolenia na przeglądanie akt udziela prokurator, zaś w toku śledztwa sędzia śledczy (art. 213); motywem jest tu zapobieżenie matactwu (art. 165 b).

4. Dla osób postronnych akta są w zasadzie niedostępne; we wyjątkowych wypadkach prezes sądu (art. 47 § 2) udzieli zezwolenia na przeglądanie akt osobom, które wykażą ku temu uzasadnione podstawy (m. 299).

5. Prawo przeglądania akt mieści w sobie prawo robienia notatek, a nawet i całkowitych odpisów, nie zaś prawo żądania odpisów od sądu, choćby nawet za zapłatą, gdyż prawa takiego ustawa nie przyznaje wogóle nikomu (art. 212 § 2), z wyjątkiem oskarżonego i to tylko co do postanowień i wyroku (art. 217).

6. Za wszelkie odpisy strony uiszczają przepisaną opłatę (art. 217 § 2) za wyjątkiem oskarżonego, któremu należy bezpłatnie udzielić odpisu każdego orzeczenia (art. 47 § 1 i 217 § 1).

7. Osoby postronne mogą otrzymywać odpisy jedynie za zezwoleniem prezesa i za uiszczeniem opłaty (art. 217 § 2), o ile wykażą uzasadnioną potrzebę i prezes potrzebę tę po rozważeniu uzna za istniejącą (m. 299 n.).

Art. 212.

§ 1. Strony oraz ich obrońcy, pełnomocnicy i ustawowi przedstawiciele mają prawo w kancelarji sądu przeglądać akta sprawy i robić z nich odpisy.

§ 2. Uwierzytelnione odpisy z akt sprawy można otrzymywać w razie uzasadnionej potrzeby tylko za zezwoleniem przewodniczącego lub sądu, po ukończeniu zaś postępowania — także za zezwoleniem kierownika sądu.

§ 1. 1. **Strony** t. j. oskarżyciel publiczny i prywatny (art. 58 i 68), pokrzywdzony w sprawach należących do właściwości sądów grodzkich (art. 67), wreszcie oskarżony (art. 79 § 2), powód cywilny (art. 74) i osoby wymienione w art. 66, 69, 480 i 603; zob. też art. 625 §§ 1 i 2.

2. **ich obrońcy:** zob. art. 86 do 90.

3. **pełnomocnicy:** zob. art. 91 i 95 do 97.

4. **ustawowi przedstawiciele:** zob. art. 63 do 65, 68 § 2, 85, 476.

5. Osoby pod 1) do 4) wymienione mają prawo przeglądać akta sprawy i robić z nich odpisy w kancelarji sądu; w tym celu wykażą się one swoją rolą w danej sprawie przed kierownikiem sekretarjatu (§ 112 reg. og.), poczem pod nadzorem urzędnika sekretarjatu (§ 26 reg. kar.) mogą przeglądać akta i ro-

bić z nich odpisy z wyjątkiem opinji sądu w przedmiocie ułaskawienia (art. 570 § 3).

Osoby te mogą też w szczególnych przypadkach żądać przesłania im aktów w celu pod a) wymienionym do sądu grodzkiego miejsca ich pobytu (§ 27 reg. kar.); wiadomości z rejestrów karnych im się nie udziela (zob. § 28 ust. 1 rozp. Min. Spr. w sprawie rejestracji skazanych z 8. VIII. 1931 Dz. U. 69, poz. 56; rozp. to zamieszczono w dodatkach).

§ 2. 6. **Uwierzytelnione odpisy z akt sprawy,** a więc z protokołów (art. 230 n.), orzeczeń (art. 47 § 1) i z wszelkich innych pism znachodzących się w aktach; wedle pierwotnego brzmienia art. 212 (dawniej 210) otrzymywanie uwierzytelnionych odpisów było ograniczone do protokółów i orzeczeń.

7. **można otrzymywać.** Podczas gdy osoby w § 1 wymienione m a j ą p r a w o do przeglądania akt i robienia z nich odpisów, to przepis § 2 nie przyznaje im prawa do otrzymywania uwierzytelnionych odpisów, a konceduje im tylko możność ich otrzymywania w razie uzasadnionej potrzeby (zob. uw. 8), uznanej przez osoby sędziowskie, wymienione w § 2 nin. art.

Ze słowa „można" t. j. z użycia formy nieosobowej wynika dalej, że przepis § 2 dotyczy nietylko osób w § 1 wymienionych, ale także osób postronnych; co do otrzymywania wierzytelnych odpisów nie czyni tedy ustawa różnicy między osobami w § 1 wskazanemi t. j. bezpośrednio w danej sprawie interesowanemi a osobami postronnemi.

8. **w razie uzasadnionej potrzeby:** potrzebę należy wykazać wobec sędziego lub sądu, uprawnionego do udzielenia zezwolenia na ich podjęcie (zob. poniżej uw. 9), który może odmówić swego zezwolenia na wydanie uwierzytelnionego odpisu także osobom w § 1 wymienionym, jeżeli odpis ten jest im potrzebny

dla przedłożenia pewnej władzy, ale mogą u tej władzy uzyskać zażądanie od sądu akt danej sprawy. Celem tego przepisu jest oszczędzenie pracy sekretarjatowi sądowemu; odpisy wydaje i uwierzytelnia sekretarjat sądowy (§ 154 pkt. 3 reg. kar.).

9. **za zezwoleniem.** Należy tu odróżnić, czy sprawa jest jeszcze w toku, czy też jest już ukończoną; w pierwszym przypadku zezwolenia udziela przewodniczący (art. 47 § 2) lub cały sąd, w drugim przypadku zezwolenia udzielić może także kierownik sądu (zob. art. 66 usp.).

10. Wydanie uwierzytelnionego odpisu następuje za uiszczeniem przepisanej opłaty (zob. art. 217 § 2).

§§ 1 i 2. 11. Art. 212 zawiera ogólną normę co do przeglądania akt i t. d.; z ogólnej tej normy wyłączonym jest w art. 212 czas postępowania przygotowawczego (zob. uw. 1 do art. 213), zaś w art. 214 czas po wniesieniu aktu oskarżenia.

12. Przez **akta sprawy** w art. 212 do 216 rozumie się nietylko akta spisane w postępowaniu karnem, lecz także wszelkie do nich dołączone akty innych władz.

Art. 213.

W toku dochodzenia zezwolenie stronom i ich obrońcom lub pełnomocnikom na przeglądanie akt i robienie odpisów oraz otrzymywanie odpisów uwierzytelnionych zależy od prokuratora, a w toku śledztwa — od sędziego śledczego.

1. Kwestję przeglądania akt i t. d. normuje art. 212 z wyłączeniem czasu postępowania przygotowawczego t. j. od wszczęcia dochodzenia (art. 244) lub śledztwa (art. 263 i 264) do czasu złożenia aktu oskarżenia (art. 277 § 1 i 280 do 282); do postępowania przygotowawczego odnosi się przepis art. 213. Zob. uw. 11 do art. 212.

2. **w toku dochodzenia:** zob. art. 244.

3. **stronom, ich obrońcom i pełnomocnikom:** zob. uw. 1, 2 i 3 do art. 212.

Art. 213 — w przeciwieństwie do art. 212 — nie wspomina o ustawowych przedstawicielach; wynika stąd, że w zasadzie nie należy im zezwalać na przeglądanie akt i t. d.

Przeglądu akt i t. d. przez osoby postronne, a nawet i przez policję, jeżeli ona sama nie prowadzi dochodzenia, kpk. nie przewiduje wogóle; w takim wypadku właściwym do powzięcia decyzji będzie prok. (w dochodzeniu) wzgl. sędzia śledczy (w śledztwie); udzielą oni zezwolenia jedynie wówczas, jeżeli przegląd nie naruszy ani interesu wymiaru sprawiedliwości, ani moralnych lub materjalnych interesów wszystkich stron, uczestniczących w danej sprawie.

4. **od prokuratora,** nie zaś od policji (m. 300), choćby ona prowadziła dochodzenie (art. 244).

5. Zob. uw. 12 do art. 212.

Art. 214.

Nie można odmówić przejrzenia akt oskarżonemu lub jego obrońcy po wniesieniu aktu oskarżenia.

1. **Nie można odmówić:** Nakaz ten wystosowanym jest pod adresem prezesa sądu wzgl. przewodniczącego wydziału (art. 47 § 2 i 285), gdyż do niego dostają się akta po wniesieniu aktu oskarżenia i on udziela zezwolenia na ich przejrzenie.

2. **akt.** Przedmiotem przejrzenia są całe akta bez wyjątku; wszystko, co ma się znaleźć w rękach przewodniczącego, musi być dostępne oskarżonemu i jego obrońcy [1]). Zob. uw. 12 do art. 212.

---

[1]) Nie można wzbronić prokuratorowi wyłączenia pewnych akt; ale nielojalnością procesową byłoby nagłe przedłożenie ich przy rozprawie i zaskoczenie niemi oskarżonego i jego obrony.

3. **oskarżonemu lub jego obrońcy** (art. 79 § 2 i 86 do 90); każdy z nich zosobna ma prawo przejrzenia akt, a nie ma też żadnej przeszkody, by obaj razem akta przeglądali.

4. **po wniesieniu aktu oskarżenia** (zob. art. 280 do 282 i por. art. 94 in fine), nie zaś dopiero po doręczeniu aktu oskarżenia (art. 286).

Art. 215.

Prokurator ma prawo przeglądać akta w każdym czasie, nawet jeżeli nie jest stroną w danej sprawie, oraz żądać przesłania mu akt, o ile to nie tamuje biegu postępowania.

1. **Prokurator,** jako stojący na straży ustaw (art. 231 usp.) i przedstawiciel władzy państwowej w zakresie ścigania przestępstw (art. 54). Zob. § 74 reg. prok.

2. **nawet, jeżeli nie jest stroną,** gdyż w aktach mogą się znachodzić ślady przestępstwa ściganego z urzędu (m. 301). Zob. art. 55.

3. **o ile to nie tamuje i t. d.** Zabieranie akt w czasie, gdy sądowi są potrzebne przewlekałoby ukończenie sprawy wzgl. także trwanie aresztowania.

Art. 216.

Przesłanie akt innym władzom, prócz sądowych i prokuratorskich, zależy od uznania sądu. Po ukończeniu postępowania przesłanie akt może zarządzić także kierownik sądu.

1. (do zdania 1). W zasadzie sąd nie odmówi przesłania akt, jeśli ważne powody temu nie stoją na przeszkodzie. Odmowa musi zawierać uzasadnienie (art. 51 § 2); przeciw niej służy tylko zażalenie do władzy nadzorczej dotyczącego sądu (art. 70 i 71 usp.), nie zaś zażalenie do II inst. (art. 465). Art. 216 dotyczy

zarówno akt sprawy w toku będącej, jak i zakończonej, gdyż i te ostatnie mogą być potrzebne sądowi np. dla wydania wyroku łącznego (zob. art. 32), wznowienia pk. (art. 600 n.), związku z inną sprawą i t. d. (m. 302). Co do przeglądania akt przez inną władzę wzgl. jej należycie wylegitymować się mającego delegata — obowiązują ogólne przepisy art. 212, 213. Zob. §§ 41, 46 i 47 reg. kar.

2. (do zdania 2). Por. uw. 9 do art. 212.

Art. 217.

§ 1. Oskarżony ma zawsze prawo otrzymać bezpłatnie jeden odpis każdego postanowienia i wyroku.

§ 2. W innych wypadkach żądający odpisu wnosi opłatę podług taksy ustalonej przez Ministra Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia.

§ 1. 1. **Oskarżony:** (art. 79), nie zaś inne strony.

2. **jeden odpis** i to wierzytelny (§§ 145, 146 reg. kar.); odpisy te mogą mu bowiem być potrzebne do jego obrony, a ponieważ osk. może być niezamożny, otrzymuje je bezpłatnie. Za inne odpisy, t. j. te, które żądającemu nie należą się ex lege, winien uiścić opłatę (§ 2).

3. **każdego postanowienia** (art. 47 § 1), a więc i takiego, które mu ogłoszono ustnie (art. 52).

4. wyroku (art. 47 § 1), czy to skazującego, czy też uniewinniającego (art. 368, 369). Odpis wyroku skazującego należy doręczyć zamknięty (§ 71 reg. kar.). Jeżeli więc oskarżony w czasie biegu terminu do kasacji zażądał doręczenia mu wyroku dla wywiedzenia kasacji, należy mu wyrok doręczyć, choćby następnie złożył grzywnę, na którą go skazano (3 K. 228/30).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 1929 r. (Dz. U. 47, poz. 392) o opłatach za odpisy z akt sądowych w sprawach karnych.

§ 1. Za sporządzenie uwierzytelnionego odpisu z akt sądowych na żądanie osób obowiązanych do wniesienia opłaty w myśl art. 217 kpk. pobiera się: za stronicę odpisu 60 gr., 1 zł. zaś, jeżeli idzie o odpisy tabel lub odpisy z akt w języku innym, niż sądowy lub używany w sądzie na mocy ustaw szczególnych.

Każde 25 wierszy liczy się za stronę; rozpoczęta strona liczy się za całą.

§ 2. Opłatę uiszcza się w gotówce bądź w znaczkach sądowych.

Rozdział III.

Terminy.

I. Kpk. (m. 305 n.) rozróżnia:

a) terminy zawite i

b) terminy instrukcyjne.

Ad a): Terminy zawite (nieprzekraczalne, prekluzyjne) są te, którym kpk. wyraźnie to miano nadaje (art. 221 § 1); spełniona po ich upływie czynność jest wedle art. 221 § 2 nieważną, zaś wedle m. 305 z mocy prawa nieważną. Mojem zdaniem rozstrzyga tu tekst ustawy, albowiem kpk. wyraźnie wymienia dwa wypadki nieważności z mocy prawa (art. 12 i 13) i na równi z niemi traktuje dalsze dwa wypadki (zob. uw. 3 do art. 1); natomiast we wypadku przekroczenia instrukcyjnego terminu, kpk. nie uznaje spełnionej czynności za nieważną. Zawitemi są wszelkie terminy:

1) do zapowiedzenia i wniesienia środków odwoławczych, a więc terminy do wszelkiego rodzaju zażaleń (art. 222); dlatego też termin do zażalenia z art. 656 jest zawitym, choć w art. tym nie jest wyraźnie nazwany zawitym, tudzież do zapowiedzenia i wywodu apelacji i kasacji (art. 225 i 226);

2) do sprzeciwów (art. 222 § 1); zob. art. 286 i 395 pk. i 39 pw.;

3) terminy z art. 227, 285 § 2 i 640. Co do przywrócenia terminów zawitych zob. art. 227 n.

Ad b): Terminy instrukcyjne mają na celu tylko przyspieszenie postępowania i zapobieżenie przewlekaniu sprawy przez prokuraturę (np. art. 280 i 285 § 1); za niezachowanie terminów tych, prok. może odpowiadać w drodze służbowej, ale sprawa karna nie może z tego powodu upaść (m. 306).

Oprócz tych dwóch kategoryj terminów kpk. zna jeszcze trzeci rodzaj terminów, których upływ usuwa od przedsięwzięcia pewnej czynności lub pozbawia pewnych praw (np. art. 34, 47, 67, 121, 141) albo też wywołuje pewne skutki prawne np. art. 169.

II. Kpk. zna terminy obliczone:

1) na godziny tam, gdzie rozchodzi się o pośpiech ze względu na zagrożone prawa np. art. 150 § 2, 169;

2) na dni np. 222 § 1, 224, 225, 226, 348 § 2 i t. d.;

3) na miesiące np. art. 70, 171, 172 § 1, 557, 562, 653 i t. d.;

4) na lata np. art. 559, 560, 562 § 3, 543.

III. Wykonanie pewnych czynności nie jest wogóle związane ze zachowaniem terminu, np. zażalenie na niesłuszne aresztowanie (art. 222 § 2), wniosek o wznowienie (art. 600, 602 i 603 § 2), założenie kasacji z art. 538.

Art. 218.

Do biegu terminu nie wlicza się dnia, od którego ustawa liczy dany termin.

Termin rozpoczyna się więc od dnia następnego. Przy oznaczaniu terminu na tygodnie lub miesiące, ostatni dzień przypada na ten sam dzień tygodnia lub miesiąca; jeśli w danym miesiącu niema takiego dnia, to ostatnim dniem terminu jest ostatni dzień danego

miesiąca, np. termin miesięczny rozpoczynający się 31 marca kończy się 30 kwietnia (m. 304).

Art. 219.

Koniec terminu, któryby miał upłynąć w niedzielę lub inny dzień ustawowo uznany za święto powszechne, przypada na następny dzień powszedni.

Chodzi tu tylko o koniec, a zatem o ostatni dzień terminu (O. 257/31), nie zaś o niedziele i dnie świąteczne w czasie biegu terminu.

Ferje (§ 72 reg. og.) nie mają żadnego wpływu na bieg terminów.

Dniami świątecznemi są wedle § 1 rozp. z 15. XI. 1924 r. Dz. U. poz. 928: Nowy Rok (1 stycznia), Trzech Króli (6 stycznia), Trzeciego Maja, Wniebowstąpienie Pańskie, Boże Ciało, Świętych Apostołów Piotra i Pawła (29 czerwca), Wniebowzięcie Najświętszej Marji Panny (15 sierpnia), Wszystkich Świętych (1 listopada), Niepokalane Poczęcie Najświętszej Marji Panny (8 grudnia), Boże Narodzenie (25 grudnia); zaś wedle art. 1 ustawy z 18. III. 1925 Dz. U. 34, poz. 234 są dniami świątecznemi: Oczyszczenie Najświętszej Marji Panny (2 lutego), drugi dzień Wielkiej Nocy, drugi dzień zesłania Ducha Świętego i drugi dzień Bożego Narodzenia. Zob. § 73 reg. og.

Art. 220.

Termin uważa się za zachowany, jeżeli przed jego upływem pismo zostało nadane w polskim urzędzie pocztowym lub telegraficznym, a przez osobę uwięzioną złożone w zarządzie więzienia.

1. **w polskim urzędzie,** nie zaś zagranicznym; jeśli pismo lub telegram nadano zagranicą, decyduje data, kiedy polski urząd odebrał je od urzędu zagranicz-

nego. Oczywiście pismo musi być nadane pod adresem właściwego sądu, w przeciwnym razie rozstrzyga data, kiedy sąd niewłaściwy nadał je na pocztę pod adresem sądu właściwego, np. termin kończył się 15 marca, a pismo wystosowane do sądu grodz. w Krakowie umieszczono w kopercie adresowanej do sądu grodz. we Lwowie i nadano w Pradze czeskiej dnia 12 marca [1]). Jeśli sąd lwowski do 15 marca włącznie nada je na pocztę pod adresem sądu grodz. w Krakowie, termin będzie zachowany. Tak samo ma się rzecz, gdy pismo nadane w kraju adresowano błędnie do sądu niewłaściwego. Jeśli w obu tych wypadkach nastąpi pomyłka w adresie nietylko na kopercie, lecz i w piśmie samem, to sąd odbierający je zwróci nadawcy, jako nie odnoszące się do sprawy w tymże sądzie rozpoznawanej, a możność zachowania terminu zawisłą będzie od tego, czy termin jeszcze nie upłynął i czy strona zdoła je jeszcze na czas nadać na pocztę pod adresem sądu właściwego.

O. 152/32: Przepisowi art. 218 czyni zadość tylko takie nadanie przesyłki, które obowiązuje pocztę do jej transportu i doręczenia (obrońca nadał na pocztę pismo, opłacone znaczkami pocztowemi, wycofanemi z obiegu).

Obojętnem jest, kiedy pismo na czas nadane wejdzie do sądu. Telefoniczne enuncjacje stoją na równi z ustnemi, o ile sąd uzna, że pochodzą od uprawnionej osoby; sąd sporządzi tu zapisek z oświadczenia telefonicznie złożonego.

Przepis art. 218 obowiązuje także odnośnie do terminu w art. 640 wskazanego (por. O. S. P. VIII 414).

2. **w zarządzie więzienia.** Końcowy ustęp tego art. co do osób uwięzionych wprowadzony został przepi-

---

[1]) O. S. P. IX 485**, uchwała całej Izby II (O. 172/30)**.

sem art. 1 pkt. 20 noweli zgodnie z uchwałą całej Izby II O. 3/31.

Zarząd więzienia winien złożone przez więźniów w zarządzie więzienia zapowiedzenia i wywody kasacji i apelacji, sprzeciwy od wyroków i nakazów [1]), prośby o przywrócenie terminu, wnioski, oświadczenia i inne prośby w toku post. kar. zaopatrzyć tego samego dnia na temże piśmie stemplem wejścia i skierować je w tymże dniu, bez pośrednictwa prokuratury, wprost do sądu, nie badając przytem, czy sąd ten jest właściwy. Toż samo stosuje się odpowiednio do pism wnoszonych przez więźnia w post. kar.-adm. i kar.-skarb. (§ 119 reg. więz. z 20 czerwca 1931 r. Dz. U. 71, poz. 577).

O. 35/32: Złożenie przez prokuratora zapowiedzenia kasacji w sekretarjacie prokuratury nie jest równoznaczne ze złożeniem jej w sądzie lub nadaniem na pocztę, gdyż kpk. nie stwarza w tym względzie dla prokuratury przywilejów.

Art. 221.

§ 1. Zawite są tylko terminy, które ustawa wyraźnie za takie uznaje.

§ 2. Czynność, spełniona po upływie terminu zawitego, jest nieważna.

1. Zob. uwagi wstępne do niniejszego rozdziału.

§ 1. 2. Zob. art. 222, 224, 225, 226, 227, 286, 508 § 2, 640, 657.

O. 190/30: ** Złożenie kaucji kasacyjnej po upływie terminu zawitego jest wedle § 2 art. 221 pozbawione skutków prawnych.

O. 377/31 (uchwała całej Izby II): Adwokat musi pod grozą nieważności kasacji (§ 2 art. 219) wykazać

[1]) Pominięto tu widocznie wskutek przeoczenia sprzeciwy od aktu oskarżenia (art. 286).

się posiadaniem pełnomocnictwa do sporządzenia wywodu kasacji do upływu terminu, ustanowionego w art. 226. Zob. O. 124/30 przy art. 469.

O. 85/32: Rozpoznanie sprawy, mimo, że sprzeciw był spóźniony, pociąga za sobą uznanie wyroku za nieważny.

Mot. do O. 197/32: Strona, która nie podniosła w kasacji pewnego zarzutu procesowego w terminie zawitym z art. 224, może go podnieść w kasacji następnej tylko w wypadku ponowienia rozprawy i ponowienia uchybienia.

Art. 222.

§ 1. Termin do zażaleń i sprzeciwów wynosi siedem dni i jest zawity.

§ 2. Zażalenia na niesłuszne aresztowanie można podawać w każdem stadjum sprawy, niezależnie od jakichkolwiek terminów.

1. **do zażaleń:** art. 463 n.

2. **sprzeciwów:** od aktu oskarżenia, wyroku zaocznego i nakazu karnego (art. 286, 395 kpk. i 39 pw.); por. § 119 reg. więz. w uw. 2 do art. 220; art. 222 § 1 traktuje więc na równi sprzeciwy od wyroku i od nakazów.

§ 2. 3. Ratio legis leży w tem, że w chwili aresztowania oskarżony może sobie nie zdawać jeszcze sprawy ze słuszności lub niesłuszności aresztowania (m. 307); nadto zaś powody aresztowania mogły w międzyczasie ustać (art. 170 § 1). Projekt I. (art. 209 § 2) i II. (art. 229 § 2) dozwalały żalić się każdego czasu na opieszałość sądu; przy ostatecznej redakcji kpk. nie zamieszczono tego postanowienia, jako zbędnego, skoro niewątpliwie prawo to każdemu przysługuje i w tym celu ustanowiono nadzór nad sądami (art. 70 do 72 usp.).

Art. 223.

Termin do zażalenia liczy się od daty ogłoszenia postanowienia, a jeśli ustawa nakazuje doręczenie odpisu postanowienia — od daty doręczenia.

Co do ogłoszenia postanowienia zob. uw. do art. 52; co do terminu zażalenia zob. art. 222.

Art. 224.

Termin do sprzeciwu liczy się od daty doręczenia odpisu wyroku zaocznego lub aktu oskarżenia.

1. **Termin do sprzeciwu:** zob. art. 222.
2. **wyroku zaocznego:** zob. art. 393 i 394.
3. **aktu oskarżenia:** zob. art. 280, 281 i 286.
4. Zob. O. 197/32 w uw. 2 do art. 221.

Art. 225.

Termin do zapowiedzenia apelacji lub kasacji wynosi trzy dni, liczy się od daty ogłoszenia orzeczenia i jest zawity.

1. **Termin do zapowiedzenia apelacji:** zob. art. 484, 473 do 476, 481.

2. **kasacji:** zob. art. 505 § 2.

3. **liczy się od daty ogłoszenia** (art. 52) i to dla wszystkich stron [1]), choćby przy ogłoszeniu wyroku, a nawet wogóle na rozprawie nie były obecne (O. 387/31 **. Od tej zasady istnieją tylko dwa wyjątki i to wyłącznie na korzyść oskarżonego, a mianowicie:

a) jeśli osk. wogóle na rozprawie głównej nie był obecnym (nie zaś jeśli samowolnie podczas rozprawy się wydalił: art. 327) i zapadł przeciw niemu wyrok zaoczny, to od daty doręczenia mu odpisu wyroku

[1]) także dla osk. publ. (4. K. 765/31)**.

liczy mu się zarówno termin do sprzeciwu (art. 224), jak i termin do zaskarżenia wyroku bez uprzedniego zapowiedzenia (art. 395 § 1), a więc do wniesienia wywodu apelacji (art. 226); zob. art. 462;

b) termin zapowiedzenia kasacji liczy mu się od daty doręczenia odpisu wyroku II instancji, jeśli jest aresztowany i ani sam nie był przy rozprawie obecny (art. 495), ani też nie miał obrońcy (art. 502).

4. **orzeczenia:** zob. art. 47 § 1.

5. **i jest zawity** (art. 221). Liczenie terminów od chwili ogłoszenia ma wiele dobrych stron; przyspiesza ono uprawomocnienie się wyroku, jeśli strony nie zakładają środków odwoławczych, tudzież uwalnia sąd od uzasadnienia wyroku (art. 378), zmniejszając pracę sędziów, przez co znów umożliwia się im staranniejsze uzasadnienie wyroków, od których środek odwoławczy zapowiedziano. Dla stron zaś konieczność zapowiedzenia środka odwoławczego nie stanowi trudności, bo o niej zostają pouczone (art. 376), a zresztą mogą wniesione dla ostrożności zapowiedzenie później cofnąć (m. 310).

O. 278/31: Błędne zarządzenie sądu o uznaniu wyroku za zaoczny i doręczeniu oskarżonemu wyroku może służyć za podstawę do przywrócenia terminu (art. 227), nie może jednak powodować ominięcia podstawowych przepisów o trybie zaskarżenia wyroków (złożoną w terminie siedmiodniowym od daty doręczenia odpisu wyroku kasację, odrzucono tedy jako spóźnioną: przyp. aut.).

O. 28/32: Cofnięcie zgłoszonego zapowiedzenia kasacji po upływie terminu z art. 225 jest nieodwołalne i pociąga za sobą utratę prawa do kasacji.

Nr. 2 K. 961/31: Zapowiedzenie kasacji przez pełnomocnika władzy skarbowej (art. 222 uks.) po upływie terminu z art. 225 kpk. jest spóźnione, jeżeli akt oskarżenia wniósł nie on, lecz prokurator. Doręczenie

wyroku władzy skarbowej (art. 228 uks.) ma znaczenie wyłącznie informacyjne i liczenie terminu do zapowiedzenia kasacji od daty doręczenia wyroku władzy skarbowej jest niedopuszczalne (O. S. P. VI. 351).

6. Jedynie dla wywodu kasacji przepisuje kk. sporządzenie przez adwokata; dla zapowiedzenia i wywodu apelacji tudzież dla zapowiedzenia kasacji nie przepisuje kpk. żadnej formy; nawet podanie o doręczenie wyroku z uzasadnieniem może być uznane za zapowiedzenie środka odwoławczego (2 K. 1433/29 i 2 K. 932/31).

7. Zapowiedzenie oraz wywód apelacji i kasacji wnosi się do tego sądu, który wydał wyrok zaskarżony wzgl. zaskarżyć się mający.

8. **O. 61/32** (w składzie 7 sędziów): Obrońca, wnoszący i podpisujący zapowiedzenie lub wywód apelacji (Przyp. aut.: także kasacji: art. 505 § 2) winien wykazać się pełnomocnictwem w terminach zawitych z art. 225 i 226.

Art. 226.

Termin do wywodu apelacji lub kasacji wynosi siedem dni, liczy się od daty doręczenia odpisu orzeczenia z uzasadnieniem i jest zawity.

Zob. uw. do art. 225, art. 485 i 505 § 2.

Doręczenie — i to prawidłowe (art. 202 do 205) — wyroku z uzasadnieniem daje stronie możność powzięcia decyzji, czy wyrok zaskarżyć i jakie przeciw niemu podnieść zarzuty (art. 486, 510). Wynika stąd, że termin z art. 226 wcale biec nie poczyna, jeżeli stronie wyroku z uzasadnieniem prawidłowo nie doręczono (O. 66/32) albo doręczono go bez przepisanych podpisów albo bez uzasadnienia.

O. 18/32: Termin do wywodu kasacji liczy się od dnia doręczenia wyroku obrońcy oskarżonego [1]), nie zaś od dnia późniejszego doręczenia wyroku samemu oskarżonemu (osk. zapowiadając kasację prosił o doręczenie wyroku obrońcy; doręczenie późniejsze wyroku samemu oskarżonemu było zbędne).

O. 66/32: Doręczenie oskarżonemu odpisu wyroku z uzasadnieniem w sposób niezgodny z ustawą (art. 202 do 205) powoduje, że termin do wywodu środka odwoławczego nie biegnie.

O. 61/32: Zob. przy art. 225.

O. 386/31: Wywód kasacji (oczywiście także apelacji) można wnieść nawet bez jej zapowiedzenia, jednakże w terminie trzechdniowym z art. 223.

O. 60/32 (w składzie siedmiu sędziów): Doręczenie odpisu wyroku, na którym użyto wyrażenia: „na oryginale właściwe podpisy" jest prawidłowe. Wedle motywów tego orzeczenia odpis wyroku musi jednak być uwierzytelniony przez sekretarjat, gdyż inaczej nie miałby wogóle cechy dokumentu urzędowego. Nieprawidłowem i pociągającem za sobą nieważność danej czynności procesowej byłoby doręczenie takiego odpisu, którego treść niezgodną będzie z oryginałem, czy pod względem brzmienia i kolejności użytych w nim wyrazów i liczb, czy choćby rozstawienia znaków przestankowych o tyle, że sens odpisu będzie nie tożsamy z oryginałem lub gdy pominięte w nim będą dane, wymieniane w punktach a) b) i c) art. 368, ponieważ ich opuszczenie nie dawałoby możności stwierdzenia z odpisu wyroku, czy nie zachodzi wypadek przedawnienia wyrokowania lub powody procesowe do unieważnienia wyroku i t. p.

---

[1]) Tak samo i prokuratorowi; udzielenie mu akt wedle art. 213 nie może być uważane za doręczenie wyroku po myśli art. 226 (przeciwnie O. z 16/12 1930 II 1 K. 1129/30 ogłoszone ze słuszną krytyką w Gaz. sąd. warsz. 1931, str. 376).

Art. 227.

§ 1. Jeżeli uchybienie terminu zawitego nastąpiło z przyczyn od strony niezależnych, strona w siedmiodniowym terminie zawitym od daty ustania przeszkody może zgłosić do sądu, w którym sprawa się toczy, wniosek o przywrócenie terminu.

§ 2. Jednocześnie należy dopełnić czynności, która miała być w terminie wykonana.

§ 1. 1. **terminu zawitego** i to jakiegokolwiek: zob. art. 221 i O. 2/31 poniż w uwadze 5.

2. **z przyczyn od strony niezależnych,** t. j. od okoliczności od woli strony niezawisłych, nie zaś nieuchronnych lub przez nią przewidzieć się nie dających; wina i niedbalstwo strony wykluczają przywrócenie. Jeśli np. strona zaniedba obecności przy ogłoszeniu wyroku (art. 225) i — nie poinformowawszy się o treści wyroku — spóźni zapowiedzenie apelacji, przywrócenie terminu nie nastąpi, chybaby udowodniła, że przeszkoda trwała ponad 3 dni (art. 225) i że wniosek złożyła w terminie ad hoc zakreślonym.

O. S. P. IX. 145: Przy przywróceniu terminu, uchybienie obrońcy musi być traktowane tak, jak uchybienie samego oskarżonego, który też ponosi wszelkie skutki takiego uchybienia [1]).

---

[1]) Słusznie zwalcza tę tezę glosa do niej i to na tej podstawie, że:

a) kpk. w napisie księgi II i w art. 210 § 1 wyraźnie odróżnia strony od obrońców,

b) co do odpowiedzialności osk. za zaniedbania obrońcy, kpk. nie zawiera postanowień; inaczej § 323 proc. k. niem. i § 364 proc. kar. austr.,

c) strona odpowiada tu za winę niepopełnioną (cudzą).

Do tych trafnych uwag należy dodać zasadnicze pytanie: Czy godzi się uznać winnym człowieka niewinnego i chcącego swoją niewinność wywalczyć — z powodu winy jego obrońcy? czy zgadza się to z postulatami i celami sprawiedliwości karzącej, ażeby dla oszczędzenia sądowi odwoławczemu choćby

O. 450/31: Jeżeli nieletniemu upłynął termin do wywodu środka odwoławczego, to do złożenia wniosku o przywrócenie terminu ojciec owego nieletniego nie jest uprawniony.

O. S. P. IX 433: Pod pojęcie przeszkody podpada to, co tamuje bieg czynności lub wyklucza swobodę ruchów strony. Przeszkoda nie pozwala na dokonanie czynności i dopiero po jej ustaleniu można czynność przedsięwziąć. Omyłka w zaadresowaniu posyłki pocztowej nie stanowi przeszkody w powyższem znaczeniu [1]).

O. 14/33 **: Przywrócenie terminu jest uzasadnione, jeżeli obrońca zaniedbał wniesienia wywodu kasacji w błędnem mniemaniu, że oskarżony odmawia wpłacenia kaucji, skoro jej na ręce obrońcy nie przesłał, gdy tymczasem oskarżony sam w należytym czasie kaucję do sądu wpłacił [2]).

O. S. P. IX 282: Oskarżony, który udał się w podróż, nie zarządzając nic w tym względzie, aby po doręczeniu w międzyczasie wyroku do rąk jego do-

---

kilku godzin czasu, dopuścić do skazania człowieka niewinnego? Czy S. N. nie zawahałby się powziąć takiego postanowienia, gdyby chodziło o karę śmierci lub długoletniego więzienia, a z aktów widoczne byłyby bardzo poważne wątpliwości co do winy oskarżonego?

Należy się spodziewać, że S. N. przy najbliższej sposobności nawróci z tej drogi.

[1]) Glosa do tej tezy niezupełnie trafnie ją zwalcza; pomyłka dowodzi niedołożenia należytej uwagi, a więc niedbalstwa; niczego też więcej (wedle treści orzeczenia) strona w danym wypadku nie twierdziła. Pomyłka wywołana stanem szczególnego zdenerwowania pod wpływem jakiegoś tragicznego wypadku lub zaburzenia umysłu może uzasadnić restytucję, ale stany te musiałyby być s t w i e r d z o n e i u p r a w d o p o d o b n i o n e, gdyż inaczej każde zaniedbanie możnaby pokryć wrzekomą pomyłką.

[2]) W orzeczeniu tem (14/33), które ukazało się już w czasie druku niniejszego komentarza, S. N. porzucił już częściowo stanowisko zajęte w O. S. P. IX 433.

mownika, założyć środek odwoławczy, nie może żądać restytucji, zwłaszcza, gdy nie zastosował się do art. 227 § 2.

O. 55/30 i 178/30: Nie można oprzeć restytucji na niedostatecznem zrozumieniu pouczenia przewodniczącego o trybie zaskarżenia wyroku, jeżeli nie proszono o wyjaśnienie, ani też (O. 190/30 i 82/31) na mylnem tłumaczeniu nowej ustawy.

O. 82/31 i 124/31: Mylne pouczenie ze strony sądu stanowi podstawę do wniosku o restytucję.

O. 189/31: Kwestja, że sąd wniosku o przyznanie prawa ubogich wogóle nie rozpoznawał, choć mógł to uczynić przed upływem terminu kasacyjnego, może być powodem do przywrócenia terminu, lecz zażalenia nie uzasadnia (albowiem kpk. w art. 463 i 464 takiego zażalenia nie przewiduje: przyp. aut.).

O. 278/31 przy art. 223.

O. z 20/7 1931 Nr. 2 K. 565/31: Delegacja służbowa prokuratora nie może być uważaną za konkretną przeszkodę w rozumieniu art. 225, albowiem może on wyręczać się podwładnymi (Głos Sąd. 1931 str. 584).

O. 37/32: Wprowadzenie strony w błąd przez obranie ze strony sądu niewłaściwej formy orzeczenia może uzasadnić przywrócenie terminu do zaskarżenia owego orzeczenia.

3. **od daty ustania przeszkody.** Jak długo trwa przeszkoda, termin 7-dniowy nie poczyna biec np. wyrok ogłoszono 5 kwietnia, w dniu tym strona ciężko zaniemogła i była niezdolną do zajmowania się swemi sprawami do 20 kwietnia; winna więc do 27 kwietnia złożyć wniosek o przywrócenie terminu. Wedle m. 312 pojęcie ustania przeszkody rozumieć należy w sensie subjektywnym, t. j. ustaje ona nie wówczas, kiedy okoliczność przeszkadzająca przestała działać, lecz kiedy to zaprzestanie działania doszło do wiadomości strony np. jeśli zerwanie mo-

stu spowodowało przerwę w komunikacji, to przeszkoda ustaje dla strony, kiedy się o podjęciu komunikacji dowiedziała, a nie wówczas, kiedy most naprawiono lub pociągi poczęły kursować. Jeśli strona mniemała, iż jakieś pismo (np. apelację lub kasację) wnosi na czas, a pisma tego nie przyjęto, termin 7-dniowy liczy się od dnia zawiadomienia strony o odrzuceniu pisma. Zob. art. 486 i 505 § 2.

4. **w którym sprawa się toczy:** w chwili złożenia wniosku o przywrócenie.

5. **wniosek o przywrócenie terminu.** Wniosek ten, choćby chodziło o przywrócenie terminu do złożenia wywodu kasacji, nie wymaga sporządzenia przez adwokata.

O. 96/31: Okoliczność mającą uzasadnić przywrócenie terminu, należy udowodnić, a co najmniej powołać na nią dowody.

O. 2/31 (uchwała całej Izby II): Można przywrócić termin do złożenia kaucji kasacyjnej, a także do złożenia wywodu kasacyjnego bez kaucji, jeżeli na czas złożony wniosek o przyznanie prawa ubogich, sąd załatwił (pomyślnie), ale już po upływie terminu do wywodu kasacji (zob. art. 508 § 2. Przyp. aut.).

O. 94/31: Mylne nazwanie wniosku o restytucję kasacją jest bez znaczenia.

§ 2. 6. **należy dopełnić czynności,** a to dla uniknięcia zwłoki, którąby nastąpiła, jeśliby strona dopiero po przywróceniu terminu dopełniła zaniedbanej czynności; jeśli tedy strona wnosi np. przywrócenie terminu do wywodu apelacji, winna do wniosku dołączyć tenże wywód.

Zob. powyż w uw. 3 orzeczenie O. S. P. IX 282 in fine.

Art. 228.

§ 1. O przywróceniu terminu, dotyczącego środka odwoławczego, rozstrzyga na posiedzeniu

niejawnem sąd, w którym środek należało złożyć. Na postanowienie odmowne służy zażalenie, które rozstrzyga ostatecznie sąd, właściwy do rozpoznania środka odwoławczego.

§ 2. O przywróceniu terminu w wypadkach, nie przewidzianych w § 1, rozstrzyga sąd, do którego wniosek zgłoszono. Na postanowienie odmowne sądu pierwszej instancji służy zażalenie.

§ 1. 1. **na posiedzeniu niejawnem:** zob. art. 49. 2. **sąd, w którym środek należało złożyć.** Wedle pierwotnego brzmienia kpk. o przywróceniu terminu dotyczącego środka odwoławczego rozstrzygał sąd odwoławczy; przepisem art. 1 L. 22 noweli I przekazano orzeczenie w tym względzie sądowi w zdaniu 1 § 1 art. 228 wymienionemu.

Co do czasu stosowania nowego brzmienia zob. art. 8 lit. b) noweli I. Sąd przychylając się do wniosku może swego postanowienia nie uzasadniać, jeśli strona przeciwna wiedząc o wniosku, nie oponowała przeciw przywróceniu (art. 51 § 1); natomiast odmowne postanowienie wymaga zawsze uzasadnienia. We wątpliwości należy dozwolić przywrócenia i nie powodować się zbytnią formalistyką (m. 314).

3. **zażalenie:** zob. art. 465 do 467.

§ 2. 4. **w wypadkach nie przewidzianych w § 1:** zob. np. art. 396.

Art. 229.

Wniosek o przywrócenie terminu nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego orzeczenia, lecz sąd, który wydał orzeczenie, lub sąd odwoławczy może wstrzymać wykonanie. Odmowa wstrzymania nie wymaga uzasadnienia.

1. (zdanie 1): Chodzi tu o uniknięcie działania na zwłokę przez składanie nieuzasadnionych wniosków o przywrócenie terminu (m. 314).

2. (zdanie 2): Wstrzymanie będzie przypadkiem wyjątkowym, pozostawionym całkowicie uznaniu sądu, a przeciw odmowie (art. 465) niema zażalenia (m. 315).

Rozdział IV.

Protokóły.

W ogólności protokół jest to dokument spisany przez władzę lub uprawnionego do tego urzędnika w ich zakresie działania, a stwierdzający pewien fakt lub też szereg faktów czyli przebieg pewnej czynności (art. 230 i 231). Rozdział niniejszy nie zajmuje się jednak protokółami wogóle, lecz wyłącznie protokółami czynności sądowych (art. 230). — Ponieważ protokóły te albo już zgóry stanowić mają jedyny dowód dokonania i sposobu dokonania pewnej czynności, albo mogą go na rozprawie stanowić, jeśli odnośnej czynności nie ponawia się na rozprawie (art. 339 § 1, 340 i 341), przeto kpk. — chcąc im zapewnić moc dowodową, której albo wcale kwestjonować nie wolno albo dopiero pozytywnym przeciwdowodem obalić wolno (zob. uw. do art. 238) — stawia pewne wymagania, od których zachowania zależy walor i moc dowodowa protokółów, a mianowicie wymaga zachowania pewnych formalności (art. 235) tudzież obecności dwóch osób odpowiednio kwalifikowanych. Jedną z tych osób musi być sędzia wykonywujący odnośną czynność (arg. z art. 233 § 1 a), drugą spisujący protokół czyli protokólant, którym może być tylko urzędnik sędziowski lub sądowy (art. 233 § 1 a), b), c), ewent. wiarygodna zaprzysiężona osoba (art. 233 § 2). Tylko protokół przez te osoby spisany jest protokółem sądowym (arg. z art. 260) i dowodem czynności sądowej.

Co do osoby sporządzającego i spisującego protokół dopuszcza z konieczności wyjątku w toku do-

chodzenia i to w razach nagłych, t. j. w przypadku z art. 257 do 259, żąda jednak w zamian za to zachowania innych form w tychże art. przepisanych i tylko pod warunkiem zachowania tychże form nadaje dotyczącym czynnościom wzgl. protokółom prokuratora lub policji charakter czynności sądowej wzgl. moc protokółu sądowego.

Jedynie i wyłącznie na czas przejściowy (art. 58 pw.), licząc się z brakiem sędziów i personalu kancelaryjnego, dozwolił ustawodawca dalszych wyjątków w art. 19 i 20 pw. wskazanych.

O. 121/30: O ile postępowanie samo w sobie nie zawiera istotnego uchybienia, to wadliwe spisanie protokółu samo przez się nie uzasadnia przyczyny kasacyjnej.

Mot. do O. 243/31: Protokół spisuje się pod kątem widzenia okoliczności ważnych dla danej sprawy; jeżeli więc strona nie chce poprzestać jedynie na odczytaniu protokółu zeznań w innej sprawie złożonych, a dowód ten jest istotnym, zasada bezpośredniości wymaga przesłuchania świadka przez sąd orzekający (zob. jednak art. 340 § 2).

Ustawa z dnia 31 lipca 1924 r.

o języku urzędowania sądów, urzędów prokuratorskich i notarjatu

(Dz. U. 78, poz. 757).

Art. 1. Językiem urzędowania wewnętrznego i zewnętrznego sądów, urzędów prokuratorskich i notarjatu jest język polski jako język państwowy.

Art. 2. Obywatelom narodowości ruskiej (rusińskiej), białoruskiej i litewskiej służy prawo używania w sądach i urzędach prokuratorskich, wymienionych w art. 3, również ich języka macierzystego w wypadkach następujących:

1. Strony i świadkowie mają prawo używania w sądach i urzędach prokuratorskich w słowie języka macierzystego. O ile strona druga lub jej zastępca albo sędzia przysięgły nie rozumie tego języka, sąd przedstawia mu treść zeznań, oświad-

czeń i wywodów. W razie potrzeby sąd może przybrać tłumacza. Wogóle sąd winien baczyć, aby strona, która nie rozumie języka, używanego w sądzie, nie ponosiła uszczerbku w możności strzeżenia swych praw.

2. Sądy i urzędy prokuratorskie przyjmują również ułożone w języku macierzystym skargi, pisemne wnioski, środki prawne, podania i inne pisma oraz załączniki i odpisy, o ile ich załatwienie należy wyłącznie do właściwości sądów (urzędów prokuratorskich), wymienionych w art. 3. Przepis niniejszy ma zastosowanie także do pism, wnoszonych z podpisem adwokata lub innego zastępcy.

3. Strona, która wniosła pismo w języku macierzystym, obowiązana jest wnieść dodatkowo jego tłumaczenie na język państwowy, jeśli strona druga przedstawi sądowi takie żądanie w ciągu dni 14 od dnia doręczenia jej pisma. W tym wypadku poprzednie doręczenie, jak również akty, dokonane przez sąd na jego podstawie (wyroki, orzeczenia, decyzje, uchwały), są pozbawione skutków prawnych, o czem sąd ten orzeka z urzędu; za dzień doręczenia uważa się ten, w którym doręczono tłumaczenie; nie wyklucza to jednak wykonania wstępnych czynności egzekucyjnych, zabezpieczających cel egzekucji. Na równi z żądaniem dołączenia tłumaczenia będzie uważana odmowa przyjęcia pisma, oświadczona organowi doręczającemu z powodu braku tłumaczenia.

Jeżeli doręczenie ma nastąpić poza obszarem, na którym dany język macierzysty jest używany w sądach pierwszej instancji (art. 3), należy tłumaczenie na język państwowy dołączyć już do pisma.

4. Jeśli z ważnych względów sąd to uzna za potrzebne, postanowi, że oświadczenie lub zeznanie, złożone w języku macierzystym, ma być w całości lub w części umieszczone w protokóle lub załączniku do protokółu także w języku macierzystym obok języka państwowego.

5. W dochodzeniach i śledztwach karnych zeznania i oświadczenia oskarżonych (obwinionych) i świadków, złożone w języku macierzystym, należy protokółować obok języka państwowego na żądanie także w języku, w którym były złożone.

6. Oskarżonemu (obwinionemu) służy prawo żądania, aby do aktu oskarżenia, sporządzonego w języku państwowym, było dołączone tłumaczenie urzędowe na język macierzysty; żądanie to należy przedstawić przed ukończeniem dochodzeń lub śledztwa.

7. Strony, występujące w charakterze oskarżonych (obwinionych), procesujących się, albo stron w postępowaniu nie-

spornem, mają prawo żądać, aby do wyroków, orzeczeń (decyzji, uchwał) i innych załatwień, sporządzonych w języku państwowym, było dołączone tłumaczenie urzędowe na język macierzysty; żądanie powyższe należy przedstawić przed ogłoszeniem załatwienia, a jeśli ogłoszenie nie jest przewidziane — przed jego sporządzeniem.

8. Wpisy do ksiąg wieczystych (hipotecznych, gruntowych) uskutecznia się w języku państwowym, jednak dokument, stanowiący podstawę wpisu, można złożyć do księgi dokumentów w języku macierzystym bez dołączenia tłumaczenia.

Wpisy do rejestru handlowego uskutecznia się w języku państwowym, jednak właścicielowi firmy wolno żądać, aby do odpisu z rejestru dołączono bezpłatnie urzędowe tłumaczenie jego na język macierzysty.

9. Strona ma prawo żądać uwierzytelnienia odpisów dokumentów, sporządzonych w języku macierzystym, i podpisów na takich dokumentach, tudzież sporządzania sądowych ugód w języku macierzystym obok języka państwowego.

Art. 3. Uprawnienia, przyznane w art. 2, służą:

a) w sądach i urzędach prokuratorskich, mających siedzibę w okręgu sądu apelacyjnego lwowskiego, oraz w województwach wołyńskiem i poleskiem, obywatelom polskim narodowości ruskiej (rusińskiej); te same uprawnienia służą im w sądach apelacyjnych w Lublinie i Wilnie w sprawach, w których te sądy są instancjami od wyroków, decyzji i innych załatwień sądów, mających siedzibę na obszarze województw wołyńskiego i poleskiego;

b) w sądach i urzędach prokuratorskich, mających siedzibę na obszarach województw poleskiego i nowogródzkiego i okręgu administracyjnego wileńskiego, oraz powiatów grodzieńskiego i wołkowyskiego w województwie białostockiem, obywatelom polskim narodowości białoruskiej;

c) w sądach, mających siedzibę na obszarach powiatu święciańskiego i gmin z większością litewską dawnego powiatu trockiego w okręgu administracyjnym wileńskim, obywatelom polskim narodowości litewskiej.

Art. 4. W sądach, wymienionych w art. 3 lit. a), b), adwokaci i inni zastępcy stron narodowości ruskiej, zastępując strony swej narodowości, mają prawo używania języka macierzystego, z wyjątkiem przemówień (wywodów) przed sądem orzekającym, które wolno wygłaszać w języku macierzystym tylko przed sądami, mającemi siedzibę w okręgu sądu apelacyjnego lwowskiego.

W tym ostatnim okręgu w wypadkach, w których według art. 2 dołącza się tłumaczenia urzędowe na język macierzysty,

należy na żądanie strony sporządzać akty oskarżenia, wyroki, orzeczenia (uchwały) i inne załatwienia w dwu językach: państwowym i ruskim (rusińskim).

Art. 5. Obywatele polscy narodowości ruskiej (rusińskiej) mogą żądać, aby wyroki, orzeczenia (uchwały) i inne załatwienia Sądu Najwyższego były sporządzone w dwu językach, t. j. państwowym i ruskim (rusińskim) w sprawach, w których ten sąd jest instancją od wyroków, uchwał i innych załatwień sądów, mających siedzibę w okręgu sądu apelacyjnego lwowskiego; żądania powyższe należy przedstawić przed powzięciem przez Sąd Najwyższy decyzji.

Art. 6. W wypadkach użycia języka państwowego i macierzystego obowiązuje w razie różnicy tekst języka państwowego, z wyjątkiem wypadku, przewidzianego w art. 2 punkt 5.

Art. 7. Przepis art. 1 ma odpowiednie zastosowanie w urzędowaniu notarjuszy.

Notarjuszowi wolno jednak na żądanie sporządzać akta prawne między żyjącymi i na wypadek śmierci w języku macierzystym strony, o ile ona jest uprawniona do używania tego języka według art. 3 w sądach pierwszej instancji, położonych na obszarze, gdzie notarjusz ma swą siedzibę i akt sporządza.

Ustawa z dnia 31 marca 1925 r.

o języku urzędowym sądów, urzędów prokuratorskich i notarjuszy w okręgach sądów apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu

(Dz. U. 32 poz. 226).

Art. 1. Sądy, urzędy prokuratorskie i notarjusze w okręgach sądów apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu urzędują w języku polskim.

Szczegółowe przepisy językowe, wydane przed dniem 1 stycznia 1920 r., obowiązują nadal z tą zmianą, że w prawa języka niemieckiego wstępuje język polski.

Art. 2. Obywatelom polskim, których językiem ojczystym jest język niemiecki, przysługuje prawo używania wobec sądów, urzędów prokuratorskich i notarjuszy, w ustępie 1 art 1 wymienionych, języka niemieckiego, zgodnie z postanowieniami niniejszej ustawy.

Art. 3. Obywatelom polskim, których językiem ojczystym jest język niemiecki, wolno w języku niemieckim przemawiać do sądu i urzędników sądowych, atoli po uprzedniem oświadczeniu, że są obywatelami polskimi i że język niemiecki jest ich językiem ojczystym. Oświadczenie takie obowiązuje sąd i urzędników sądowych, o ile się nie okaże, że jest niezgodne z prawdą.

Art. 4. Obywatelom polskim, których językiem ojczystym jest język niemiecki, wolno do sądu i urzędników sądowych, w art. 1. oznaczonych, wnosić pisma w języku niemieckim, o ile załatwienie pisma należy wyłącznie do tychże sądów lub urzędników sądowych, do sądów lub urzędników sądowych w górnośląskiej części sądu apelacyjnego w Katowicach, lub też jeżeli pismo dotyczy zgłoszenia rewizji.

Pisma w języku niemieckim uważa się za pochodzące od obywatela polskiego, którego językiem ojczystym jest język niemiecki, o ile nieprawdziwość tych okoliczności nie okaże się z akt sądu lub urzędnika sądowego.

Art. 5. Pisma, w języku niemieckim wniesione, nie będą uwzględnione, jeśli miejscowość, skąd je wysłano, lub gdzie podający mieszka, nie leży ani w okręgu sądu apelacyjnego w Poznaniu lub Toruniu, ani w górnośląskiej części sądu apelacyjnego w Katowicach, ani na obszarze Wolnego Miasta Gdańska, lub jeśli załatwienie pisma ma być wysłane poza te obszary.

Art. 6. Jeżeli pismo wniesione w języku niemieckim, ma być doręczone, należy dołączyć do pisma potrzebną ilość tłumaczeń na język polski, zaświadczonych przez tłumacza przysięgłego. Koszty tłumaczenia ponosi strona, wnosząca pismo, bez względu na wynik sprawy.

Art. 7. (Opuszczono jako zbędny).

Art. 8. Adwokaci, obrońcy, agenci procesowi i inne osoby, zastępujące strony lub spisujące podania zawodowo, mogą wobec sądów i urzędników sądowych posługiwać się tylko językiem polskim. W tym też języku winny być składane podania, przez nich ułożone lub podpisane, bez względu na język ojczysty osób, za które lub dla których działają.

Art. 9. Jeżeli obywatel, którego językiem ojczystym jest język niemiecki, nie rozumie języka polskiego i staje do rozprawy jako strona bez adwokata lub innego zawodowego zastępcy stron, przewodniczący przedstawia mu istotną treść rozprawy w języku niemieckim. Sąd może w tym celu przywołać tłumacza.

Art. 10 i 11. (Opuszczono jako zbędne).

Art. 12. Urzędy prokuratorskie i notarjusze stosują przepisy art. 3 do 10 odpowiednio.

Art. 13. Z postanowień art. 2 do 10 nie korzystają notarjusze i inne osoby, występujące w charakterze urzędowym lub z powodu swych czynności urzędowych.

Art. 14. Prawa, przyznane niniejszą ustawą obywatelom polskim, przysługują też obywatelom Wolnego Miasta Gdańska.

Art. 230.

Z przebiegu czynności sądowych spisuje się protokóły. W szczególności spisania protokółu wymaga:

a) przesłuchanie sądowe oskarżonego, świadka lub biegłego w toku śledztwa lub dochodzenia;

b) rewizja i odebranie rzeczy;

c) oględziny sądowe;

d) otwarcie roków przysięgłych;

e) rozprawa sądowa.

1. **czynności sądowych:** bez względu, czy je przedsiębierze sąd, czy prokurator lub policja (zob. art. 257 do 260 kpk. i art. 19, 20 pw.); o ile prok. lub policja dokonywują w toku dochodzenia czynności nie sądowych np. rozpytywań, wywiadów i t. d. (zob. art. 245 § 2) tudzież, o ile dokonywują jakichkolwiek czynności w toku śledztwa, sporządzają oni jedynie zapiski (zob. art. 245 § 3, 339 § 2 i 647 § 2).

2. **w szczególności.** Ze słów tych wynika, że wyliczenie tych przypadków nie jest wyczerpującem (m. 315 i motywa do uchwały całej Izby II O. 57/30); ponadto bowiem spisuje się protokół:

a) w przypadkach poza tem wyraźnie w kpk. wymienionych np. art. 232, 180, 545 § 2, tudzież

b) w innych przypadkach w kpk. wyraźnie niewymienionych (zob. uw. 3 do art. 232).

3. (do lit. a): zob. art. 79 § 2, 98 n., 124 n., 141, 261 n. i 254 n.

4. (do lit. b): zob. art. 142 n., 153 n.

5. (do lit. c): zob. art. 123.

6. (do lit. d): zob. art. 401 do 407.

7. (do lit. e): zob. art. 325 n. Ustawa nigdzie nie wymaga, by protokół ten spisano w toku rozprawy (O. 183/30).

Art. 231.

Z przebiegu rozprawy w Sądzie Najwyższym tudzież z przebiegu posiedzenia niejawnego we wszystkich sądach może być sporządzony wspólny protokół dla wszystkich spraw w tymże dniu rozpoznawanych. Odpisy zawartych w takim protokóle postanowień załącza się do akt danej sprawy.

1. Spisanie protokółu rozprawy w S. N. (art. 526) jest zbędne, gdyż sprawa nie może już przejść do wyższej instancji, a więc dołączenie protokółu do akt przeważnie nie jest potrzebne (m. 316); w sądach niższych spisanie wspólnego protokółu z rozprawy w różnych sprawach jest bezwarunkowo wzbronionem. Zob. § 26 i 27 reg. S. N.

2. Co do posiedzeń niejawnych: zob. §§ 89 do 91 i 147 reg. kar i § 35 reg. S. N. Przebieg ich jest w regule szablonowy; o ile posiedzenie odbiega od szablonu, sąd zarządzi sporządzenie w danej sprawie osobnego protokółu (m. 316).

Spisanie osobnego protokółu zarządza przewodniczący.

Art. 232.

Protokół sporządza się również, jeżeli strona zgłasza ustnie wniosek nie wymagający podpisu adwokata, a w szczególności — w razie zgłoszenia aktu oskarżenia w sądzie grodzkim, sprzeciwu przeciw wyrokowi zaocznemu, zapowiedzenia lub wywodu środka odwoławczego, wniosku o przywrócenie terminu lub wskazania dowodów.

1. **jeżeli strona:** także prokurator (O. S. P. IX 391: Zapowiedzenie kasacji może prokurator wnieść protokólarnie).

2. **nie wymagający podpisu adwokata:** Nie można więc ustnie zgłosić sprzeciwu (art. 286), lub wywodu kasacji (art. 505 § 1), natomiast wolno ustnie wywieść

zażalenie, tudzież zapowiedzieć apelację i kasację i wywieść apelację.

3. **w szczególności.** Wyliczenie to jest tylko przykładowe; strona może więc ustnie zgłosić cofnięcie wniosków w art. 232 wymienionych, tudzież składać wnioski z art. 42 § 2, 44, 66, 67, 121, 171 § 2, 241 § 1, 576 § 2 i t. d.

4. **zgłoszenie aktu oskarżenia w sądzie grodzkim:** zob. art. 68 § 1, 73 i 282.

5. **sprzeciwu przeciw wyrokowi zaocznemu:** art. 595 § 1, nie zaś sprzeciwu przeciw aktowi osk., gdyż sprzeciw z art. 286 musi być podpisany przez adwokata.

6. **zapowiedzenia lub wywodu środka odwoławczego:** t. j. zapowiedzenia i wywodu zażalenia lub apelacji tudzież zapowiedzenia kasacji, nigdy zaś wywodu kasacji, gdyż wywód ten wymaga podpisu adwokata (art. 505 § 1).

7. **wniosku o przywrócenie terminu:** zob. art. 227; do wniosku o przywrócenie terminu do kasacji, strona może dołączyć (art. 227 § 2) kasację sporządzoną przez adwokata.

8. **wskazanie dowodów:** zob. art. 295 §§ 1 i 2.

Art. 233.

§ 1. Spisać protokół może:
a) sędzia, który nie wykonywa czynności protokółowanej;
b) aplikant sądowy;
c) urzędnik sekretarjatu sądowego.

§ 2. W razie odbywania czynności poza siedzibą sądu, sędzia, w braku osób wymienionych w § 1, może powołać w charakterze protokólanta każdą osobę wiarogodną, po odebraniu od niej przysięgi, że sumiennie wykona obowiązki proto-

kólanta. Art. 111 § 2 i 3, 112, 113 § 1 i 3 i art. 133 mają odpowiednie zastosowanie.

§ 1. 1. **Spisać protokół,** t. j. spełnić funkcję protokólanta (art. 234).

Obecność protokólanta jest wskazana, albowiem:

a) spisywanie protokółu utrudnia i przerywa sędziemu samą czynność, na czem traci ścisłość protokółu;

b) daje gwarancję kontroli, a tem samem i dokładności protokółu (m. 318 n.).

Wyjątek — i to wyłącznie co do sędziego — zawiera przepis art. 19 pw., wydany na czas przejściowy (art. 58 pw.); zob. art. 239 § 1.

Co do aplikantów zob. art. 255 n. usp., § 67 reg. og. tudzież §§ 1 do 54 rozp. Min. Spr. z 25 października 1932 r. Dz. U. 95, poz. 825, co do urzędników sekretarjatu sądowego zob. art. 262 usp., §§ 67 i 101 n. reg. og., §§ 88 i 150 n. reg. kar.

§ 2. 2. Bezstronność piszącego ze względu na doniosłość protokółu (art. 238) jest niezbędną dla jego wiarogodności (m. 319); zob. art. 234.

3. Formę przysięgi przepisuje § 88 reg. kar.

Art. 234.

Do protokólanta mają odpowiednie zastosowanie art. 41—45, a wszelkie wątpliwości i spory rozstrzyga ostatecznie właściwy sędzia.

Co do przyczyn wyłączenia, jak i co do wiarogodności protokólanta rozstrzyga bezapelacyjnie (art. 465) sędzia, choćby protokólantem był inny sędzia.

Protokólant nie jest tylko siłą pisarską, lecz urzędnikiem współdokumentującym fakty w protokóle zawarte (mot. do uchwały całej Izby II w O. 1/32).

O. 411/31: Brak na rozprawie lub udział w niej protokólanta, ulegającego wyłączeniu z art. 41, sta-

nowi bezwzględny zarzut kasacyjny z mocy art. 514 lit. b); udział natomiast sędziego lub przysięgłego z obrazą art. 41 skutkuje uznanie wyroku za nieważny przez S. N. z urzędu (art. 520); przyczyna wyłączenia sędziego lub protokólanta, oparta na stosunku jego z adwokatem, nie ustaje, choćby adwokat zastąpił się na rozprawie swoim aplikantem.

Art. 235.

Do protokółu czynności sądowej wciąga się:
a) dokładne oznaczenie miejsca i czasu dokonanej czynności;
b) imiona i nazwiska osób biorących w niej udział;
c) przebieg całej czynności;
d) wnioski i oświadczenia stron;
e) zapadłe postanowienia i zarządzenia.

1. **czynności sądowej.** Zob. uwagi przed art. 230; czynnością sądową jest także niejawne posiedzenie, lubo art. 230 o tem nie wspomina (mot. do uchwały całej Izby II w O. 57/30).

2. (do lit. a): Zob. §§ 88 do 91 reg. kar.

3. (do lit. b): t. j. osób urzędowych, stron i osób trzecich; por. uw. 1 do art. 237.

Mot. do O. S. P. IX 435: Dopisanie nazwiska trzeciego sędziego do protokółu przez samego tylko przewodniczącego wbrew przepisom art. 239 i 240 jest nieprawidłowością, która nie powoduje jednak uchylenia wyroku, jeżeli ów sędzia brał udział w rozprawie.

4. (do lit. c): t. j. zarówno rozprawy, jak i niejawnego posiedzenia z wyjątkiem przebiegu narad i głosowania; protokół zawierać ma tylko wynik głosowania (motywa do O. 57/30).

5. (do lit. d): bez powodów faktycznych i prawnych (mot. do O. 57/30); wciąga się nietylko oświad-

czenia stron, lecz także osób trzecich (art. 149 § 2, 152 § 1, 153, 181 § 2) oraz samejże osoby spisującej protokół, np. oznajmienie celu czynności (art. 149 § 1).

6. (do lit. e): Co do postanowień zob. art. 47 § 1 i 51; co do zarządzeń zob. art. 47 § 2, 152 § 1, 309 § 1, 331 § 1 i t. d.

O. 57/30 (uchwała całej Izby II): W protokóle posiedzenia niejawnego nie muszą mieścić się postanowienia wraz z uzasadnieniem; dopuszczalne jest sporządzenie postanowienia wraz z uzasadnieniem w formie odrębnego aktu, niezależnie od spisania protokółu posiedzenia niejawnego, na którem postanowienie uchwalono. Natomiast protokół rozprawy zawierać musi uzasadnienie postanowienia.

O. 123/32: Uchybienia przy protokółowaniu (nie dokończone zdania, inne wadliwości, niestaranność i t. d.) nie mogą mieć wpływu na treść wyroku i nie mogą spowodować jego uchylenia.

Teza ta w tej ogólnej a kategorycznej formie nie odpowiada ustawie, a to już choćby ze względu na przepis art. 238; orzeczenie jednak było w konkretnym przypadku zupełnie trafne, gdyż w motywach stwierdził S. N., że wyrok opiera się nie na protokóle rozprawy, lecz na całokształcie okoliczności ujawnionych w toku postępowania, a kasacja nie wskazała, jaki wpływ te uchybienia mogły mieć na treść wyroku (art. 515).

Art. 236.

Zeznania i oświadczenia osoby przesłuchiwanej wciąga się do protokółu z możliwą dokładnością.

1. **osoby przesłuchiwanej,** każdej bez wyjątku i bez względu na jej rolę w procesie.

2. **do protokółu,** spisanego na rozprawie lub poza rozprawą, a to celem ich utrwalenia.

3. **z możliwą dokładnością,** ewentualnie nawet dosłownie, jeśli przesłuchujący uzna to za wskazane (np. przy deliktach słownych); art. ten nie przepisuje, czy protokół spisać we formie opowiadającej (np. poszedłem, zobaczyłem), czyli też w osobie trzeciej (świadek poszedł, zobaczył). Sędzia może zezwolić przesłuchiwanemu, by sam swój protokół podyktował, gdyż art. 234 nie zawiera zakazu w tym względzie, a dopuszczalność dyktowania przynajmniej co do biegłych jest niewątpliwą. Skoro bowiem wolno im swoje sprawozdanie i opinję złożyć na piśmie (art. 132), to wolno im ją także podyktować do protokółu. Jeśli osk. (zob. art. 81 i 334) oświadczy, że wyjaśnienia złoży pod warunkiem, iż sam je podyktuje, sędzia niezawodnie mu tego nie odmówi, gdyż nawet podyktowane wyjaśnienia zawsze mogą przyczynić się do wyświetlenia sprawy, chyba, gdyby osk. nadużył użyczonej mu swobody, a mianowicie dopuścił się przewlekłości lub wycieczek osobistych, dyktował okoliczności nie należące do sprawy i t. d.

O. 1/32 (uchwała całej Izby II): Przy sporządzeniu protokółu rozprawy można, zamiast wpisywania pełnej treści wyjaśnienia lub zeznania, powołać się na takież wyjaśnienie lub zeznanie, zawarte już w aktach sprawy, które w ten sposób staje się załącznikiem, a więc integralną częścią samego protokółu [1]); protokół bowiem może posiadać załączniki. Ten techniczny sposób protokółowania nie zmienia przepisanej przez ustawę formy samej czynności protokółowanej np. sposobu składania zeznań świadka, który musi całą treść swego zeznania przytoczyć przed sądem.

---

[1]) Niedopuszczalnem jednak byłoby powołanie się na pisma, których odczytywać nie wolno, np. na zeznania świadka, który uchylił się od zeznań (art. 105) lub na zapiski dochodzenia (art. 339 § 2). Uwaga autora.

O. 65/32: Ustawa nie nakazuje dosłownego protokółowania zeznań.

Art. 237.

Osoby biorące udział w czynności mogą żądać wciągnięcia do protokółu wszystkiego, co dotyczy ich praw lub interesów.

1. **Osoby biorące udział,** t. j. strony i osoby trzecie; nie chodzi tu o osoby urzędowe (por. art. 235 lit. b).

2. Przepis ten ma na celu zabezpieczenia praw lub interesów osób biorących udział w danej czynności (m. 321).

Żądanie wciągnięcia należy w razie potrzeby uzasadnić; decyzja należy do spisującego protokół; odmowę należy na żądanie zaznaczyć w protokóle. Zob. art. 239 § 3.

3. **O. 65/32:** Ustawa nie nakazuje dosłownego protokółowania zeznań świadków.

Art. 238.

Protokół stanowi wyłączny dowód zachowania form postępowania, chyba że udowodniono świadomy fałsz.

1. **Protokół,** nie zaczepiony zarzutami z art. 237 § 2.

2. **wyłączny dowód zachowania form postępowania.** Każdy inny dowód co do zachowania form jest niedopuszczalny; jeśli więc wedle treści protokółu pewnych form nie zachowano, nie wolno zachowania ich dowodzić innemi środkami dowodowemi — i odwrotnie, jeśli protokół wykazuje zachowanie form, nie można dowodzić niezachowania ich.

Protokół ma więc za sobą praesumtionem juris ac de jure (mot. do uchwały całej Izby II w O. 178/31 i do O. 195/31) i stanowi wyłączny dowód co do tego:

a) czy rozprawę prowadzono jawnie (art. 317), a nie przy drzwiach zamkniętych (mot. do O. 180/30),

b) czy pouczono oskarżonego wedle art. 334 (O. 200/30),

c) czy zaprzysiężono świadka (zob. O. 1 K. 1354/30 w uw. 4 do art. 111),

d) czy oskarżony nie żądał wyjaśnienia w przedmiocie udzielonego mu pouczenia co do przysługujących mu środków odwoławczych (O. 178/30 w uw. 2 do art. 227, tudzież O. z 12/12 1930 Nr. 2 K. 1426 w Głosie Sąd. 1931, str. 457), a dalej

e) co do tego, kto był obecny, kogo zaprzysiężono, kiedy czynność rozpoczęto i zakończono, w jakiej kolejności ją odbywano, czy protokół odczytano (zob. uw. 7 do art. 239) i t. d.; natomiast a contrario protokół nie stanowi bezwzględnego dowodu co do istoty dokonywanej czynności, a więc co do ustalonej nim odległości dwóch miejsc, treści zeznań osób przesłuchiwanych, złożonych oświadczeń, liczby i rodzaju znalezionych przy rewizji przedmiotów; w tym względzie protokół stanowi taki sam dowód, jak każdy inny — a więc ulega swobodnej ocenie sądu (m. 322).

Mot. do O. 178/31: Protokół nie jest dowodem tego, co do niego nie należy (por. art. 235).

Protokół stanowi co do zachowania form postępowania wyłączny dowód jedynie w tej sprawie, w której go spisano i przeciw tym s t r o n o m, które w niej brały udział; natomiast nie stanowi on dowodu niezachwialnego (wyłącznego) dla innej sprawy, a wszczególności przeciw osobom, które nie były stronami w owej sprawie i nie miały wpływu na treść protokółu. Tak np. świadkowi, co do którego w protokóle stwierdzono, że go uprzedzono o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznania, wolno będzie w procesie karnym przeciw niemu o złożenie

fałszywych zeznań dowodzić, że go o ich karalności nie uprzedzono (art. 140 § 2 kk.); przewodniczący, pociągnięty do odpowiedzialności dyscyplinarnej za to, że nie pouczył stron wedle art. 376, będzie mógł dowodzić, że to uczynił, choć o tem w protokóle niema wzmianki i t. p.

Zob. też uw. 9 do 11 do art. 239.

3. **świadomy fałsz,** a więc fałsz dokonany przez sędziego albo też protokólanta rozmyślnie, a co najmniej wbrew lepszej wiedzy, nie zaś fałsz popełniony przez przeoczenie lub pomyłkę. O sprostowanie pomyłki należy się zwrócić do osoby, która odnośną czynność wykonała (arg. z art. 240 i 241 § 1).

3 K. 89/32: ** Dowód na nieprawdziwość protokółu jest niedopuszczalny, jeśli zarzuca się protokółowi fałsz nieświadomy.

Art. 239.

§ 1. Protokół otwarcia roków przysięgłych, rozprawy sądowej oraz posiedzenia niejawnego podpisują przewodniczący i protokólant.

§ 2. Każdy inny protokół podpisują wszystkie osoby biorące udział w danej czynności. Przed podpisaniem protokółu należy go odczytać i zaznaczyć to w protokóle.

§ 3. Osoba mająca podpisać protokół może zgłosić zarzuty co do jego treści. Zarzuty takie wciąga się do protokółu.

§ 1. 1. **Protokół otwarcia roków przysięgłych:** zob. art. 230 lit. d) i 401.

2. **rozprawy sądowej:** zob. art. 325, 489 i 526.

3. **posiedzenia niejawnego:** zob. art. 49 §§ 1 i 3, 288, 291, 298, 383, 490 § 2, 524, 611, 655 § 1 i t. d.

4. **podpisują przewodniczący i protokólant.** Oprócz nich nikt inny; protokółów rozprawy nie odczytuje się, gdyż spisuje się je później (zob. uw. 2 do art. 241).

Dodatkowe podpisanie protokółu rozprawy, przez przeoczenie niepodpisanego, jest dopuszczalne (zob. O. S. P. IV 36).

§ 2. 5. **podpisują.** Jeżeli dana osoba nie może lub nie chce podpisać protokółu, należy w nim zaznaczyć przyczynę braku podpisu (§ 92 reg. kar.).

6. **osoby biorące udział:** Zob. art. 235 lit. b).

7. **należy go odczytać i t. d.** Odczytanie umożliwia kontrolę osób biorących udział w danej czynności, zapobiega nieścisłościom protokółu, umożliwia natychmiastowe zarzuty co do treści i ewentualne sprostowanie protokółu; jeśli w protokóle odczytanie jego stwierdzono, przeciwdowód co do odczytania go nie jest dopuszczalnym (zob. uw. do art. 236).

§§ 1 i 2. 8. Przepis art. 239 dzieli protokóły na 2 kategorje a to: a) trzy protokóły, w § 1 nominatim wymienione, które podpisują jedynie przewodniczący i protokólant, tudzież b) wszelkie inne, przez jakąkolwiek władzę w zakresie ich działania spisane protokóły (art. 257 do 260 kpk. i art. 20 pw.), które podpisane być mają przez wszystkie osoby, biorące udział w danej czynności (§ 2 art. 239).

Protokóły w § 2 wymienione należy odczytać i stwierdzić to w protokóle; jeżeli to nie nastąpiło, strony mogą wbrew przepisowi art. 238 dowodzić, że nie zachowano form postępowania, że zatem dany protokół nie jest protokółem czynności sądowej i nie ma mocy protokółu sądowego (zob. art. 260 i wstępne uwagi do rozdziału IV) a w następstwie sprzeciwić się odczytaniu takiego protokółu (art. 339 do 341).

§ 3. 9. **zgłosić zarzuty co do jego treści** a więc co do wszystkich okoliczności w art. 235 pod a) do e) wyszczególnionych. Czy i o ile te zarzuty są uzasadnione i jaki mają wpływ na wartość dowodową protokółu względnie okoliczności w nim zawartych, oceni sąd orzekający.

Zarzuty do protokółu zgłoszone mogą w razie ich zasadności odebrać protokółowi niezachwialny charakter wyłącznego dowodu zachowania form postępowania (art. 238).

10. **Zarzuty takie wciąga się do protokółu.** Ustawa nakłada tu na osoby spisujące protokół kategoryczny obowiązek. Za zaniedbanie tego obowiązku dane osoby odpowiedzieć mogą w drodze dyscyplinarnej; odnośnie samego procesu wolno danej stronie udowodnić, że zarzutów, przez nią zgłoszonych, nie wciągnięto do protokółu. Skoro dowód ten się uda, strona znajdzie się w takiej samej prawno-procesowej sytuacji, jak gdyby zarzuty jej zostały do protokółu wciągnięte (zob. powyż uwagę 9).

11. Oczywistą jest rzeczą, że możność zgłoszenia zarzutów daną jest stronie tylko wówczas, gdy jej protokół odczytano. Ta możność nie zachodzi przy protokółach rozprawy sądowej (art. 239 § 1), których strona nie podpisuje; brakowi temu zaradzają przepisy art, 241 §§ 1 i 2.

O. 200/32: Odczytanie na rozprawie apelacyjnej zeznań, zawartych w protokóle I instancji, nie podpisanym przez sędziego (lecz tylko przez samego protokólanta), stanowi uchybienie i na zeznaniach takich przy wyrokowaniu II instancji nie można się opierać (Przyp. autora: wyrok uchylono).

Art. 240.

Wszelkiego rodzaju poprawki i uzupełnienia należy umieścić w końcu protokółu przed podpisaniem lub w osobno podpisanym dopisku.

1. **Wszelkiego rodzaju poprawki** a więc bez względu na to, w której części protokółu (zob. art. 235) i w jakich rozmiarach one nastąpiły tudzież czy protokół jest spisany ołówkiem, atramentem lub na maszynie do pisania.

Poprawki są to zmiany pierwotnego brzmienia protokółu, dokonane:

a) bądź przez przekreślenie pewnych słów lub cyfer z wstawieniem lub bez wstawienia innych słów lub cyfer w ich miejsce,

b) bądź przez zmianę zamieszczonych w pierwotnem brzmieniu słów lub cyfer wprost na inne np. zmiana „a“ na „d“, „1“ na „4“ i t. p., bądź wreszcie

c) przez usunięcie (wywabienie lub wyskrobanie) pierwotnych słów lub cyfer i wpisanie innego tekstu.

2. **uzupełnienia.** Podczas gdy w razie „poprawki“ pierwotny tekst ulega zmianie, to w razie uzupełnienia pierwotny tekst pozostaje niezmieniony a tylko dodano do niego pewne słowa, cyfry a nawet całe zdania lub ustępy.

Zamieszczone na wstępie art. 269 słowa „wszelkiego rodzaju“ odnoszą się także do uzupełnień.

3. **należy umieścić.** Jestto przepis kategoryczny; mimo to ma on cechę czysto instrukcyjną i porządkową a mianowicie chodzi tu o zapobieżenie przekreśleniom, podskrobaniom, dopiskom i t. d., które mogą zachwiać wiarygodnością protokółu a o ile dotyczą zachowania form postępowania, odebrać mu wyłączną moc dowodową, przyznaną mu w art. 238.

Naruszenie przepisu art. 240 nie jest zagrożone żadną sankcją (lex imperfecta) a w szczególności nie czyni protokółu nieważnym (O. z 3/12 1930 Nr. 1 K. 1042/30 w Gł. Sąd. str. 457), ani nie może być podstawą kasacji, jeżeli ono nie mogło mieć wpływu (art. 515) na treść wyroku (O. 183/31 i 65/32); jedynie zupełne niesporządzenie protokółu podpada pod art. 514 lit. e) (O. 65/32).

4. **w końcu protokółu przed podpisaniem** (przez osoby wymienione w art. 239 §§ 1 i 2); w ten sposób

przez położenie podpisów zalegalizowane być mają poprawki wzgl. uzupełnienia.

5. **w osobno podpisanym dopisku.** Dopisek następuje więc po podpisach osób z art. 239 §§ 1 i 2, po dopisku zaś osoby te zamieszczają ponownie swoje podpisy, stwierdzając w ten sposób zasadność dopisku i swą wiadomość o jego dokonaniu.

6. Art. 240 traktuje zupełnie jednakowo poprawki i uzupełnienia.

Art. 241.

§ 1. Dopóki sąd, w którym protokół rozprawy sporządzono, nie przesłał akt do wyższej instancji, strony mają prawo żądać sprostowania protokółu, wskazując na nieścisłości lub opuszczenia.

§ 2. Jeżeli przewodniczący i protokólant przychylą się do żądania strony, to przewodniczący zarządza sprostowanie protokółu; w przeciwnym razie żądanie sprostowania protokółu rozpoznaje na posiedzeniu niejawnem sąd, orzekający w danej sprawie, po wysłuchaniu protokólanta.

§ 1. 1. **sąd** t. j. skład sądzący lub sąd jednoosobowy.

2. **protokół rozprawy:** głównej, apelacyjnej lub kasacyjnej; inne protokóły nie podlegają więc traktowaniu wedle art. 241. Przywilej ten przyznano protokółom rozprawy jedynie ze względu na ich ważność dla ostatecznego wyniku sprawy; nie należy stąd wysnuwać wniosku, że stronom nie wolno żądać sprostowania także innych protokółów np. protokółów w art. 230 pod lit. a) do d) wyszczególnionych; żądanie sprostowania ich należy wprawdzie w zasadzie podnieść w postaci zarzutów z art. 239 § 3, atoli sąd względnie władza (art. 257 kpk. i art. 20 pw.) uwzględnią żądanie sprostowania protokółu zgłoszone po jego

spisaniu, jeżeli żądanie to zgodne jest z prawdziwym stanem rzeczy. Wnioskodawca nie jest tu krępowany terminem z art. 241 § 1; jeśli więc np. protokół sędziego grodzkiego z art. 272 lub 347 znajduje się już u sędziego śledczego wzgl. sądu orzekającego, wniosek może mimo to być złożony a rzeczą tego sędziego wzgl. sądu będzie odnieść się do sędziego grodzkiego o decyzję w tym przedmiocie.

Niezależnie od tego strona może cel swego wniosku osiągnąć także inną drogą, mianowicie przez wniosek o ponowne przesłuchanie świadka lub wezwanie go na rozprawę (por. art. 492).

3. **nie przesłał akt do wyższej instancji.** Projekt nie zakreśla ścisłego terminu dopuszczalności sprostowania; stronom będzie zależeć na pośpiechu, gdyż po upływie dłuższego czasu szczegóły się zatrą. Ponieważ sprostowanie zarządza przewodniczący, przeto wniosek można składać tylko aż do odejścia aktów do wyższej instancji (m. 325).

4. **strony.** Mowa tu dlatego wyłącznie o stronach, ponieważ chodzi tu o ustosunkowanie się stron do zapadłego orzeczenia; sprostowanie stanowić ma widocznie platformę dla poparcia treści środka odwoławczego wnioskodawcy lub odparcia treści środka odwoławczego strony przeciwnej.

Może się atoli zdarzyć, że nie strona, lecz inna osoba (świadek, biegły, odpowiedzialny w post. kar.-skarb. i t. p.) domaga się sprostowania swych zeznań lub oświadczeń; takie jednak żądanie, o ile nie popiera go któraś ze stron, nie może wywołać zmiany protokółu i nie nadaje się do traktowania wedle art. 241 § 2. Jaki skutek tego rodzaju oświadczenia osób trzecich mają na ich zeznania, zależy od okoliczności.

5. **mają prawo żądać:** ustnie do protokółu (zob. art. 232) lub na piśmie (m. 325).

Wobec przepisu art. 238 należy dać stronom możność wpływania na to, by protokół wiernie odtwarzał przebieg czynności, tudzież, by niczego nie pominął i nie przekręcił. Tę możność daje przepis art. 239 § 3 co do protokółów poza rozprawą, które strony podpisują; natomiast odnośnie do protokółów rozprawy (art. 239 § 1), których się nie spisuje na rozprawie, gdyż spowodowałoby to zwłokę, — daje tę możność przepis art. 241 (m. 324).

6. **wskazując na nieścisłości lub opuszczenia:** strona ma więc wskazać treść żądanego sprostowania a mianowicie, czy coś w protokóle przedstawiono odmiennie lub niedokładnie, czy też wogóle coś w nim pominięto. Wniosek nie zawierający treści żądanego sprostowania lub nie przedstawiający treści tej dość jasno należy oddalić. Natomiast nie jest strona obowiązaną uzasadnić, z jakich powodów żąda sprostowania i do czego ono ma służyć, gdyż art. 241 § 1 takiego obowiązku na stronę nie nakłada.

§ 2. 7. **i protokólant.** Protokólant może jedynie wówczas podpisać protokół, jeżeli stwierdzi, że sporządzony protokół odpowiada w całej pełni rzeczywistości (mot. do O. 421/31 i do O. 1/32).

8. **w przeciwnym razie.** Wyrazy następujące po tych słowach wprowadziła nowela I; wedle pierwotnego brzmienia § 2 przewodniczący zasięgał tylko zdania sędziów, którzy brali udział w rozprawie, poczem — bez powzięcia przez sąd postanowienia, czy prostuje się protokół, czy nie — przedkładał akta sądowi odwoławczemu.

9. **na posiedzeniu niejawnem:** zob. art. 49.

10. **po wysłuchaniu protokólanta** sąd orzeka jednomyślnie lub większością głosów w przedmiocie sprostowania; protokólant jest tu niejako środkiem dowodowym i oświadczenia swoje poprzeć może swojemi zapiskami z rozprawy.

Podczas gdy w razie jednomyślności protokół ma pełną moc dowodową z art. 238, to w razie większości głosów, moc dowodowa protokółu pozostaje zakwestjonowaną, albowiem jeden z biorących udział w rozprawie sędziów nie zgadza się z jego pierwotną lub sprostowaną treścią.

Otóż sąd odwoławczy może celem ustalenia treści protokółu korzystać z art. 50[1]); sąd okręgowy, jako odwoławczy i sąd apelacyjny mogą nadto — o ile chodzi o wyjaśnienia oskarżonego, zeznania świadka lub opinję biegłego — ponowić ich przesłuchanie (por. art. 492).

Ostatecznie każdy sąd odwoławczy może i musi na podstawie zeznań protokólanta, zdania sędziów, dodatkowych dochodzeń i całokształtu sprawy — wyrobić sobie zdanie o prawdziwej treści protokółu, przyczem w wątpliwości przyjmie stan rzeczy dla oskarżonego korzystniejszy (in dubio in mitius).

O. 421/31 **: Protokół, którego sprostowania odmówiono niejednomyślnie, pozbawiony jest mocy dowodowej (art. 238) i nie wiąże sądu wyższej instancji; w przeciwnym razie przepisy § 2 i 3 art. 241 byłyby zbędne.

Orzeczenie to zapadłe na podstawie pierwotnego brzmienia art. 241 uważam za wiążące i nadal, a to z wyż przytoczonych powodów, a także i z tego dalszego powodu, że podział zdań zarówno przy dawnem, jak i przy nowem brzmieniu art. 241 § 2, wznieca te same wątpliwości. Czy bowiem sędziowie objawili tylko swoje zdanie, jak przed wprowadzeniem noweli I, czy też także oddali formalnie głos swój za tem zdaniem, jak przepisuje nowela I — to nie zmienia postaci rzeczy, ani stopnia pewności co do treści protokółu.

---

[1]) tj. zarządzić przesłuchanie prokuratora, obrońcy, osób obecnych na sali itd.

Nowe brzmienie ma jednak tę zaletę, że, lubo protokół nie ma i tak mocy dowodowej z art. 238, to jednak sąd odwoławczy przy ustaleniu treści protokółu, może rozważywszy wszystkie zachodzące okoliczności, oprzeć się na postanowieniu sądu orzekającego.

O. 118/30: Zarzut obrazy art. 241, opierający się na tem, że sąd, rozpoznając uwagi na protokół, uwag tych nie uwzględnił, a więc zarzut, którego słuszności S. N. nie jest w możności sprawdzić, nie może nigdy uzasadnić kasacji.

O. 279/31: Brak w protokóle rozprawy wzmianki o rzekomem zapowiedzeniu kasacji po ogłoszeniu sentencji wyroku, niezaskarżony w trybie art. 241, skutkuje z mocy art. 484 pozostawienie kasacji bez rozpoznania; późniejsze przez sąd a quo sprostowanie protokółu nie może skutkować uchylenia odnośnego postanowienia Sądu Najwyższego, albowiem po przesłaniu akt do wyższej instancji, sąd nie ma prawa zmieniać ani pozytywnych, ani negatywnych ustaleń protokółu.

O. 402/31: Sprostowanie protokółu zeznań świadków (art. 239) nie może nastąpić przez ponowne ich przesłuchanie (?) zwłaszcza, jeżeli zapadło już orzeczenie, którego podstawę stanowi protokół (?) [1]).

---

[1]) Podkładem tego orzeczenia, uchylającego wyrok sądu grodzkiego, był następujący wypadek: Po ogłoszeniu wyroku sąd, na skutek wniosku o sprostowanie protokółu, przesłuchał ponownie świadka i oparł uzasadnienie wyroku na okolicznościach nieujawnionych w protokóle rozprawy, a stwierdzonych przez świadka dopiero w czasie ponownego przesłuchania.

S. N. uzasadnił swoje orzeczenie tem, „że sąd stwierdzić może treść protokółu tylko na podstawie pamięci swojej i protokólanta, ewentualnie sędziów, którzy brali udział w rozprawie (art. 241 § 2), co jest logiczną konsekwencją zasady, że podstawę orzeczenia stanowi całokształt okoliczności ujawnionych w toku przewodu sądowego (art. 360); że nie wolno więc przedsięwziąć czynności, któreby dążyły do reprodukowania faktu, uzgodnienia różnicy zdań, odświeżenia pamięci itd.; że,

KSIĘGA VI.

Postępowanie przygotowawcze.

I. Postępowanie przygotowawcze ma na celu zadecydowanie, czy postępowanie sądowe ma być wszczęte (art. 2) — czy nie. Może ono być albo dochodzeniem (art. 242 n.), albo śledztwem (art. 261 n.). Podział ten jest reminiscencją starodawnej różnicy między inquisitio generalis a inquisitio specialis. Główne różnice między dochodzeniem a śledztwem są następujące:

1) Dochodzenie prowadzi się jedynie pro informatione oskarżyciela publ., czy ma sprawę umorzyć (art. 248 § 1), czy też wszcząć postępowanie sądowe, t. j. złożyć wniosek o przeprowadzenie śledztwa lub wnieść akt osk. (art. 247 § 1). Dochodzenie więc polega na rozpytywaniu podejrzanych i innych osób etc. (art. 245 § 2); całkowite wyjaśnienie sprawy następuje dopiero przez sąd w drodze śledztwa lub na roz-

---

o ile chodzi o sprostowanie zeznań świadków, byłoby to wznowieniem czynności procesowej, które jest możliwe tylko przed zapadnięciem orzeczenia (art. 351, 352), że wreszcie w konkretnym przypadku ponowiono dowód bez dania możności stronom do oświadczeń (art. 345) i postawienia wniosków o uzupełnienie przewodu sądowego".

Obecnie wobec noweli I sprawa ta przedstawia się następująco:

a) Należy uchylić wyrok, jeżeli uzasadnienie opiera się na materjale zebranym po zamknięciu przewodu sądowego i ogłoszeniu wyroku.

b) Sąd wedle dawnego brzmienia art. 241 § 2 nie był uprawniony słuchać świadków, gdyż miał tylko zasięgnąć zdania członków zespołu sądzącego; natomiast wedle obecnego brzmienia tegoż art. jest do tego uprawnionym, gdyż mając powziąć na niejawnem posiedzeniu postanowienie co do sprostowania protokółu, może w myśl art. 50 świadka przesłuchać; nie wolno mu jednak zużytkować tych zeznań w motywach ogłoszonego już orzeczenia, o ile świadek przy zarządzonem jego przesłuchaniu przytoczył nowe okoliczności, których na rozprawie nie zeznał.

prawie głównej. Wyjątkowo tylko następują tu pewne czynności sądowe (art. 254), a to albo dla zapobieżenia utracie środka dowodowego, dla rozprawy głównej niezbędnego (np. art. 254 c), d), albo też dla dokładniejszego wyjaśnienia sprawy i dostarczenia oskarżycielowi publ. substratu do jego decyzji w przedmiocie wszczęcia post. sąd. (art. 254 a), b), e) f), g).

Inaczej śledztwo: Musi ono sprawę już wszechstronnie wyświetlić i utrwalić dowody, które inaczej mogłyby zaginąć (art. 261 § 2); po zakończeniu śledztwa powinno być jasnem dla sędziego śledczego i dla prokuratora, czy sprawę należy umorzyć (art. 274 § 1), czy też istnieje podstawa do rozprawy głównej (art. 277).

2) Dochodzenie nigdy nie jest obowiązkowe (konieczne) w tem znaczeniu, że bez niego nie wolno przeprowadzić rozprawy głównej; osk. publ. może bowiem wnieść akt osk. na podstawie samego zawiadomienia (art. 244 „w miarę potrzeby" i art. 246 § 1); natomiast w sprawach o zbrodnie należące do właściwości sądów przysięgłych (art. 263) śledztwo jest warunkiem przeprowadzenia rozprawy głównej; jeśliby w sprawach tych wniesiono akt osk. bez uprzedniego śledztwa, prezes wniesie sprawę na posiedzenie niejawne celem zarządzenia przeprowadzenia śledztwa (art. 291). Śledztwa obowiązkowego (art. 263) nie może więc zastąpić dochodzenie; natomiast zamiast dochodzenia można prowadzić śledztwo (art. 262 § 2 lit. a) c).

3) Z dochodzenia można przejść w śledztwo (art. 172 § 1), nigdy zaś odwrotnie.

4) Dochodzenie prowadzić może (art. 244) prokurator lub policja (zob. art. 42 pw.), czynności w śledztwie przedsiębrać może tylko sędzia (art. 261); przejściowy przepis art. 20 § 1 pw. ma moc tylko w do-

chodzeniu, przepis zaś art. 257 stanowi wyjątek uzasadniony nagłością i otoczony kautelami z art. 258 i 259.

5) Jeśli ma dojść do rozprawy głównej, to w śledztwie osk. musi być słuchanym (art. 277); w dochodzeniu zaś nie, gdyż osk. publ. może wnieść akt osk. na podstawie samego zawiadomienia o czynie (art. 247 § 1).

6) Wniosek o wszczęcie śledztwa zgłosić może jedynie i wyłącznie prokurator, nigdy zaś inny oskarżyciel publiczny (ani też oskarżyciel prywatny); dla dochodzenia nie trzeba żadnego wniosku, oskarżyciel publiczny prowadzi je z własnej inicjatywy (dochodzenie pierwiastkowe: art. 243) lub też na zlecenie prokuratora (dochodzenie główne: art. 244).

7) Śledztwo prowadzi się tylko w sprawach należących do właściwości sądu okręgowego wzgl. sądu przysięgłych (art. 262 § 1); dochodzenie prowadzić można także w sprawach należących do właściwości sądu grodzkiego (art. 457) [1]). Sprawy przeciw nieletnim toczą się bez śledztwa; sędzia dla nieletnich zarządza lub przeprowadza tylko dochodzenie (art. 616 § 1 i 245 § 3).

II. Zarówno dochodzenie, jak i śledztwo prowadzić można celem wykrycia sprawcy a więc przeciw niewiadomemu sprawcy, jak to wynika z art. 245 § 2 lit. a) i art. 262 § 2 lit. a).

Rozdział I.

Dochodzenie.

Art. 242.

Każdy ma prawo, a każdy urząd w zakresie swego działania ma obowiązek, dowiedziawszy się

[1]) Nie wyklucza to, że początkowo prowadzi się śledztwo o czyn, należący do właściwości sądu okręgowego, a następnie okazuje się, że sprawa należy do właściwości sądu grodzkiego.

o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, zawiadomić o tem prokuratora, policję, wójta lub sołtysa.

1. **Każdy.** Jest to reminiscencja dawnej actio popularis, z którą wystąpić mógł ktobądź (quivis ex populo).

2. **ma prawo,** nie zaś obowiązek; obowiązek doniesienia o przestępstwie postanowiony jest w ustawach karnych materjalnych jedynie co do pewnych przestępstw; zob. art. 9 § 1 rozp. Prez. R. P. z dnia 16 lutego 1928 r. Dz. U. 18 poz. 160 o karach za szpiegostwo [1]).

3. **każdy urząd:** państwowy, a także i samorządowy; wynika to z ogólnej zasady art. 8 § 1, gdyż jedną z najistotniejszych form pomocy przy ściganiu przestępstw jest zawiadamianie o ich popełnieniu, a nadto art. 242 i 243 nakładają na władze gminne obowiązek dokonywania pierwszych czynności dochodzenia. Obowiązek ten powinny ściślej, jak dotychczas, wykonywać sądy cywilne, które bardzo często natrafiają na znamiona oszustwa, fałszu lub sprzeniewierzenia i przechodzą nad tem do porządku dziennego (m. 333).

Przez „urząd" należy tu rozumieć także władze państwowe i samorządowe („autorité, Behörde") [2]).

4. **ściganego z urzędu,** nie zaś ściganego z oskar-

[1]) Rozp. Rady Min. z 11/10 1922 Dz. U. 96, poz. 883 wydane na zasadzie ustawy o lichwie wojennej Dz. U., poz. 449/20 i 618/22 nakładało na właścicieli, zarządców i dozorców domu obowiązek zwracania uwagi, czy w nieruchomościach ich pieczy polegających nie uprawia się tajnego gorzelnictwa — i donoszenia o tem natychmiast władzom skarbowym. Rozporządzenie to już obecnie nie obowiązuje, gdyż ustawa o lichwie wojennej uchyloną została przepisem art. 5 § 1 pkt. 4 przep. wprow. kod. kar.

[2]) Zob. Peiper: Komentarz do kodeksu karnego str. 358 i nast.

żenia prywatnego lub na wniosek (zob. uw. 4 do art. 2).

5. **prokuratora:** zob. art. 54 i nast.

6. **policję:** zob. art. 8 § 2 i 58 § 1 kpk. oraz art. 42 pw.

7. **wójta lub sołtysa:** zob. art. 243 § 2.

Art. 243.

§ 1. Policja, dowiedziawszy się o przestępstwie ściganem z urzędu, przedsiębierze wszystko co potrzeba, aby zabezpieczyć jego ślady i dowody, oraz zawiadamia natychmiast właściwego oskarżyciela publicznego o przestępstwie i o przedsięwziętych czynnościach; zawiadomienie prokuratora o przestępstwie należącem do właściwości sądów grodzkich nie jest, bez osobnego polecenia, konieczne.

§ 2. Jeżeli o przestępstwie ściganem z urzędu dowie się wójt lub sołtys — zawiadomi natychmiast policję, a do czasu jej przybycia — przedsiębierze wszystko co potrzeba, aby zabezpieczyć ślady i dowody.

§ 1. 1. **Policja:** zob. art. 8 § 2 i 58 § 1 kpk. oraz art. 42 pw.

2. **o przestępstwie ściganem z urzędu:** zob. uw. 4 do art. 242.

3. **aby zabezpieczyć ślady i dowody.** Ściganie przestępstw może być skuteczne tylko wtedy, kiedy odbywa się szybko, zanim ślady się zatrą i przestępca zdoła umknąć; kpk. nie wskazuje, co i jak policja wzgl. wójt i sołtys (§ 2) mają przedsiębrać, gdyż jest to kwestja poszczególnego przypadku (m. 335). W sferę tę wchodzą czynności z art. 123, 142, 153, 167, 257 i t. d. Przedsięwzięte przez policję kroki mają charakter tymczasowy i zastępczy (m. 336) i są czynno-

ściami sądowemi tylko w przypadku z art. 257 i to pod warunkiem zachowania formalności z art. 258 i 259, tudzież w przypadku, jeśli policja państwowa — nie zaś inne organy policyjne wymienione w art. 58 § 1 b) kpk. i 42 pw. — wykonała je na szczegółowe zlecenie prokuratora i to w czasie przejściowym (art. 58 i 20 pw.).

Czynności przedsięwzięte przez policję na podstawie art. 243 stanowią t. zw. dochodzenie pierwiastkowe, w przeciwieństwie do t. zw. dochodzenia głównego, prowadzonego na zlecenie prokuratora (art. 244).

4. **natychmiast** a więc przeważnie nawet przed przedsięwzięciem czynności z art. 243, chyba, że czynności te, np. pościg po śladach, są tak nagłe, że każda minuta może mieć znaczenie (m. 336).

5. **właściwego oskarżyciela publicznego** a więc w razie właściwości sądu okr. należy uwiadomić prokuratora terytorjalnie właściwego, a przy wątpliwościach co do właściwości miejscowej sądu, najbliższego prokuratora (m. 336). Jest to t. zw. doniesienie sprawozdawcze.

6. **bez osobnego polecenia:** Zob. § 61 reg. prok.

7. **nie jest konieczne,** gdyż P. P. może w sądzie gr. sama wnieść i popierać oskarżenie (art. 58 § 1); prok. może jednak policji zlecić zawiadomienie go o przestępstwach pewnej kategorji, choć należą do właściwości sądów gr., np. gdy szerzą się pewne przestępstwa i prok. chce osobiście działać (art. 58 § 2) lub mieć ewidencję co do nich i t. d.

Zob. okólnik Min. Spr. z dnia 27 stycznia 1930 r. przy art. 150.

Art. 244.

Skoro oskarżyciel publiczny otrzyma zawiadomienie lub w inny sposób dowie się o popełnie-

niu przestępstwa ściganego z urzędu, przeprowadza w miarę potrzeby dochodzenie bezpośrednio lub za pośrednictwem policji.

1. **oskarżyciel publiczny:** w pierwszym rzędzie prokurator (art. 54 do 56 i 58 § 2; zob. też art. 58 § 1 kpk. oraz art. 10 i 42 pw.

2. **otrzyma zawiadomienie:** od władzy lub też od osoby prywatnej (zob. art. 242); zob. § 52 reg. prok.

3. **w inny sposób dowie się.** Przepis § 52 reg. prok. brzmi „lub w inny sposób doszły do jego wiadomości". Nie oznacza to ścisłej i dokładnej wiadomości; wystarczy skarga prywatnej osoby, artykuł dziennikarski, wieść publiczna, podsłuchana przypadkiem rozmowa, podejrzane ślady, anonim (m. 332), doniesienie konfidentów czyli wigilantów i t. d.

Wedle § 53 reg. prok. ma prokurator w razie ustnego zawiadomienia sporządzić protokół, uprzedzając zgłaszającego o odpowiedzialności karnej z art. 143 i 147 kk. za fałszywe oskarżenie lub zawiadomienie o niepopełnionem przestępstwie.

4. **przestępstwa ściganego z urzędu** (zob. uw. 4 do art. 2), choćby przestępstwo to należało do właściwości sądu grodzkiego (O. 212/32).

5. **przeprowadza.** Jestto nakaz kategoryczny, oparty na t. zw. zasadzie legalności t. j. na obowiązku prokuratora wnoszenia i popierania oskarżenia w sprawach o przestępstwa ścigane z urzędu (art. 55 kpk. i § 52 reg. prok.).

6. **w miarę potrzeby** t. j. w miarę ważności sprawy i zachodzących szczególnych względów (§ 55 ust. 1 reg. prok.). Prokurator nie powinien się posługiwać konfidentami, gdyż prokuratura jest częścią organizacji sądów i ubliża jej zetknięcie się z tego rodzaju osobnikami, a nadto nie ciąży na niej, jak na policji, obowiązek zapobiegania przestępstwom.

7. **dochodzenie:** zob. art. 245.

8. **bezpośrednio** t. j. sam względnie przez wiceprokuratorów lub podprokuratorów (t. zw. jus substitutionis; zob. art. 234 usp.).

W przypadkach ważnych prokurator niezwłocznie po otrzymaniu wiadomości powinien udać się na miejsce, przeprowadzić lub zarządzić dochodzenie i wydać odpowiednie polecenie (§ 53 reg. prok.); zob. poniż uwagę 9.

Co do dokonania czynności poza okręgiem danego prokuratora zob. § 57 reg. prok.

9. **za pośrednictwem policji** (art. 8 § 2) t. j. policji państwowej lub innych organów władz państwowych lub samorządowych (art. 42 pw.), jeżeli przestępstwo popełniono w zakresie, w którym do tych organów należy utrzymanie spokoju, bezpieczeństwa lub porządku publicznego, albo dochodzenie przestępstw (§ 55 ust. 2 reg. prok.).

Co do wskazówek prokuratora dla policji zob. §§ 58, 60 i 61 reg. prok.

10. Prokurator może otrzymawszy wiadomość o przestępstwie ściganem z urzędu postąpić w trojaki sposób, a to:

a) przeprowadzić dochodzenie i to bądź sam (t. zw. dochodzenie prokuratorskie), bądź też przez policję (zob. art. 242);

b) bez wdrożenia dochodzenia złożyć sądowi akt osk. (art. 247 § 1). O ile chodzi o przestępstwo należące do właściwości sądu okr., może akt osk. złożyć tylko prokurator (zob. art. 58 § 1), sądowi grodz. zaś może złożyć akt osk. także każdy inny osk. publ. (art. 58 § 1 kpk. i art. 10 pw.);

c) złożyć sądowi wniosek o wszczęcie śledztwa (zob. art. 247); inny osk. publ. musi zwrócić się w tym względzie do prokuratora.

Osoby prywatne mogą tylko prywatnie zbierać informacje; w sprawach z oskarżenia prywatnego,

mogą one wprost lub przez sąd gr. (art. 253, 255 i 457) zwrócić się o pomoc do policji.

Co do dochodzenia przeciw nieletnim zob. art. 616 § 1.

W sprawach przeciw nieletnim sąd może zlecić wykonanie poszczególnych czynności osobom wskazanym w art. 616 § 2; zaś w sprawach o przestępstwa przeciw ochronie zwierząt współdziałać mogą stowarzyszenia, mające na celu ochronę zwierząt (zob. rozp. Prez. R. P. o ochronie zwierząt z 22 marca 1928 r. Dz. U. 36, poz. 332 i rozp. min. z 27 grudnia 1930 r. Dz. U. 3, poz. 17 z r. 1931.

Art. 245.

§ 1. Dochodzenie ma na celu wyjaśnienie, czy istotnie popełniono przestępstwo, kogo można o nie podejrzewać i czy jest dostateczna podstawa, by oskarżyciel mógł żądać wszczęcia postępowania sądowego.

§ 2. Dochodzenie polega:

a) na rozpytywaniu podejrzanych i osób, które mogą coś wiedzieć o przestępstwie lub jego sprawcy;

b) na zbieraniu niezbędnych informacyj co do osoby podejrzanego, a zwłaszcza co do pobudek jego działania, stosunku do pokrzywdzonego, stopnia rozwoju umysłowego, charakteru, dotychczasowego życia i zachowania się po spełnieniu przestępstwa;

c) na dokonywaniu wywiadów i innych czynności, wynikających z istoty dochodzenia.

§ 3. W sprawach nieletnich do dochodzenia mają zastosowanie przepisy art. 618.

§ 4. Z przebiegu czynności przedsiębranych w toku dochodzenia sporządza się zapiski.

§ 1. 1. **ma na celu.** Podano tu trzy cele dochodzenia a to:

a) wyjaśnienie, czy istotnie popełniono przestępstwo,

b) kogo można o nie podejrzewać i

c) czy zachodzi dostateczna podstawa dla wszczęcia postępowania sądowego.

2. (ad 1 a). Chodzi tu nietylko o wyjaśnienie, czy zaszło przestępstwo pod względem przedmiotowym, lecz także o to, czy sprawcę można pociągnąć do odpowiedzialności sądowej. Wynika to z przewidzianego w art. 254 lit. f) zbadania stanu umysłowego podejrzanego tudzież z art. 251 § 1, wedle którego sąd ma w razie umorzenia dochodzenia wydać postanowienie (art. 47) co do zastosowania względem podejrzanego środków wychowawczych i zabezpieczających (art. 69 § 2, 71, 73, 79 i nast. kod. kar.).

3. (ad 1 b). Chodzi tu o wykrycie sprawcy a przynajmniej na razie o wykrycie podejrzanego, ażeby go można pociągnąć do odpowiedzialności ewent. ująć i aresztować (art. 167, 168 i 164 § 1). Por. art. 262 § 2 lit. c).

4. (ad 1 c). Por. art. 247 § 1 i 277.

5. **do wszczęcia postępowania sądowego:** zob. art. 2 § 1 oraz uw. 10 do art. 244.

§ 2. 6. **na rozpytywaniu podejrzanych i osób i t. d.** Rozpytywanie jest zbieraniem informacyj; przesłuchanie podejrzanego (art. 254 a) jest już utrwaleniem dowodu (m. 343).

7. Można więc prowadzić dochodzenie przeciw osobie nieznanej.

Takiemi czynnościami mogą być mierzenie śladów (przy mierzeniu i badaniu śladów należy pracować aseptycznie, t. j. zachować dawne i nie tworzyć nowych. Przyp. autora) sporządzenie fotografji, planów, rysunków, odcisków gipsowych, konfrontacje podej-

rzanych między sobą i ze świadkami, wysłuchanie biegłych i dokonywanie ekspertyz (m. 339); tu należą także oględziny wszelkiego rodzaju (art. 123), daktyloskopja dalej experymentacje czyli próbne doświadczenia, (we włoskiej proc. k. „esperimenti"), t. j. próbne sztuczne powtórzenia kwestjonowanego zajścia, przy stworzeniu tych samych warunków, np. przy tem samem oświetleniu — tudzież rekognicje osób i rzeczy.

Przesłuchiwane osoby mogą być pociągnięte do odpowiedzialności za fałsz w ich zeznaniach lub za zatajenie prawdy, jeżeli przesłuchanie nastąpiło wedle art. 257 kpk. lub art. 20 pw. a nadto uprzedzono je o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie (art. 140 §§ 1 i 2 kk.).

§ 4. 7. **sporządza się zapiski,** nie zaś protokóły; wyjątek w tym względzie stanowią czynności dokonane wedle art. 257 kpk. i art. 20 pw. Co do losu tych zapisków zob. art. 247 § 2 i art. 339 § 2.

Zapiski dochodzenia powinny podawać w porządku chronologicznym przebieg i wyniki przeprowadzonych czynności, a w razie potrzeby również nasuwające się wnioski i spostrzeżenia (§ 56 reg. prok.).

Art. 246.

§ 1. Prokurator i policja państwowa mają prawo wzywać osoby do stawienia się z oznajmieniem skutków przewidzianych w art. 117.

§ 2. Grzywnę za niestawiennictwo orzeka sędzia śledczy lub sąd grodzki na wniosek prokuratora lub policji państwowej. Sprowadzenie niestawającego może zarządzić także prokurator.

§ 1. 1. **i policja państwowa,** nie zaś inne władze wymienione w art. 58 § 1, ani też policja w rozumieniu art. 42 pw.

§ 2. 2. **lub policji państwowej:** por. uw. 1.

3. **Sprowadzenie niestawającego:** zob. art. 210, 211.

4. **także.** Słowo „także" zrównywa tylko prokuratora ze sądem, nie zaś policję. Jedynie w czasie przejściowym (art. 58 pw.) policja państwowa, nie zaś inna policja z art. 42 pw., na szczegółowe zlecenie prokuratora będzie mogła zarządzić sprowadzenie (art. 20 § 2 pw.).

5. **prokurator:** może zarządzić sprowadzenie świadka dla przesłuchania go bądź bezpośrednio przez siebie, bądź przez Policję Państwową. Uprawnienia z art. 117 § 1 i 118 §§ 1 i 2 nie służą prokuratorowi a tem mniej Policji Państwowej, gdyż są one zastrzeżone wyłącznie sądowi (art. 117 § 1).

6. Co do wniosków o zastosowanie środków zapobiegawczych i dokonanie czynności sądowych z art. 254 — zob. § 59 reg. prok.

Art. 247.

§ 1. Jeżeli oskarżyciel publiczny uzna, że okoliczności przytoczone w zawiadomieniu lub wyniki dochodzenia dają dostateczną podstawę do wszczęcia postępowania sądowego, to składa wniosek o przeprowadzenie śledztwa lub wnosi akt oskarżenia.

§ 2. Do wniosku o przeprowadzenie śledztwa dołącza się zapiski dochodzenia.

§ 1. 1. **oskarżyciel publiczny:** zob. art. 58 §§ 1 i 2.

2. **uzna.** Zależy to zupełnie od jego ocenienia, gdyż aktu osk. nie można zaskarżyć sprzeciwem z powodu braku dostatecznej faktycznej podstawy do oskarżenia (art. 287).

3. **w zawiadomieniu:** zob. art. 242 i 244.

4. **wyniki dochodzenia:** już przeprowadzonego (art. 244).

5. **dają dostateczną podstawę:** por. art. 277.

6. **o przeprowadzenie śledztwa,** ale tylko wówczas, jeśli chodzi o zbrodnię, należącą do właściwości sądu przysięgłych lub jeżeli chodzi o występek należący do właściwości sądu okr., lecz sprawa jest zawiłą (art. 262 § 1, 263 i 264 lit. a).

7. **wnosi akt oskarżenia:** art. 280 do 283.

8. **Do wniosku o przeprowadzenie śledztwa,** nie zaś do aktu oskarżenia.

Dołączenie zapisków do aktu osk. byłoby bezcelowem, gdyż nie wolno ich na rozprawie odczytywać (art. 339 § 2). Zob. art. 283 § 2.

9. **dołącza się** dla dostarczenia sędziemu śledczemu obrazu sprawy i istniejących poszlak. Zob. § 56 reg. prok.

10. **zapiski dochodzenia:** zob. uw. 7 do art. 245.

Art. 248.

§ 1. Jeżeli oskarżyciel publiczny uzna, że okoliczności przytoczone w zawiadomieniu nie zawierają podstawy do dalszego dochodzenia, lub że wyniki dochodzenia nie dają podstawy do wszczęcia postępowania sądowego, to odmawia ścigania lub umarza dochodzenie.

§ 2. O odmowie ścigania lub umorzeniu dochodzenia zawiadamia się pokrzywdzonego oraz osobę, którą sąd przesłuchał jako podejrzaną lub co do której wydano nakaz aresztowania.

§ 3. Na postanowienia powyższe służy zażalenie.

§ 1. 1. **oskarżyciel publiczny:** zob. art. 58 §§ 1 i 2.

2. **w zawiadomieniu:** zob. art. 242, 244.

3. **nie zawierają podstawy do dalszego dochodzenia** np. z powodu braku cech przestępstwa, śmierci lub dziecięcego wieku osk., przedawnienia czynu (m. 337).

4. **wyniki dochodzenia** już przeprowadzonego (art. 244).

5. **do wszczęcia postępowania sądowego** (zob. uw. 2 do art. 2) z powodów w uw. 2 wskazanych, a także wobec niewyśledzenia przestępcy lub braku dostatecznych podstaw do ścigania podejrzanego (por. art. 245 § 1).

6. **odmawia ścigania:** w przypadku wskazanym w uwadze 3.

7. **lub umarza dochodzenie:** por. art. 3 i § 65 reg. prok.

§ 2. 8. **zawiadamia się pokrzywdzonego** (art. 62).

Odmawiając ścigania lub umarzając dochodzenie, prokurator powinien postanowienie[1]) swe uzasadnić (§ 67 reg. prok.) i zawiadomić o niem pokrzywdzonego, pouczając go o sposobie i terminie odwołania się (art. 248 § 2 i 464 § 1), a w sprawach należących do właściwości sądu grodzkiego, — o prawach służących pokrzywdzonemu z art. 60 (§ 68 reg. prok.).

Prokurator, odmawiając ścigania lub umarzając dochodzenie w swoim zakresie, powinien przekazać sprawę właściwej władzy co do czynu karalnego, nie podlegającego orzecznictwu sądów powszechnych. W szczególności dotyczy to spraw, do których mają zastosowanie przepisy art. 640[2]). O przekazaniu sprawy należy uczynić wzmiankę w zawiadomieniu przewidzianem w §§ 68 lub 70 reg. prok. (§ 71 reg. prok.).

Co do § 70 reg. prok. zob. poniż w uw. 10.

9. **oraz osobę i t. d.** W obu tych przypadkach podejrzany otrzymał (por. art. 254 uks.) oficjalną wiadomość o dochodzeniu przeciw niemu; należy go więc

[1]) Mowa tu o postanowieniu, analogicznie do postanowień sądowych (art. 47 § 1), ponieważ odmowa ścigania i umorzenie dochodzenia zamykają pewną fazę sprawy i ulegają zaskarżeniu drogą zażalenia (art. 464 § 1).

[2]) Do spraw tych należą wszystkie wykroczenia (art. 16 § 1 przep. wprow. kk.).

zawiadomić o umorzeniu (por. art. 275 § 2); poza temi dwoma przypadkami zawiadomienie go jest zbędne. Mimo tego zawiadomienia dochodzenie może być na nowo podjęte (art. 252).

§ 3. 10. Zażalenie to uwzględnić może sam prokurator, jeżeli je uzna za zasadne, w przeciwnym razie przesyła je wraz z aktami do prokuratora apelacyjnego (§ 69 reg. prok.); postanowienie swoje, przychylne lub odmowne, winien prokurator apelacyjny uzasadnić. Zawiadomienie pokrzywdzonego o odmownem postanowieniu prokuratora apelacyjnego powinno zawierać objaśnienie o sposobie i terminie odwołania z art. 464 § 2 (§ 70 reg. prok.).

Por. art. 275 § 3 i uwagi do niego; zob. też uwagę 3 do art. 264.

Art. 249.

§ 1. Oskarżyciel publiczny, nie będący prokuratorem, sam dochodzenia nie umarza, lecz przesyła je w tym celu stosownie do właściwości sądowi grodzkiemu lub prokuratorowi.

§ 2. Sąd grodzki, odmawiając umorzenia dochodzenia, przesyła sprawę prokuratorowi.

§ 1. 1. **nie będący prokuratorem:** (zob. art. 58 § 1) a więc także Policja Państwowa.

2. **sam dochodzenia nie umarza.** Jestto ważne postanowienie, gwarantujące, że sprawę zbada osoba, posiadająca prawnicze wykształcenie i dająca rękojmię bezstronności, że tedy umorzenie nie nastąpi bezpodstawnie lub z pobudek nierzeczowych.

3. **stosownie do właściwości.** Chodzi tu wyłącznie o właściwość rzeczową (art. 16, 17, 19).

4. **w tym celu** t. j. wyłącznie celem umorzenia; sąd grodzki może sprawę umorzyć, choćby przesłano mu ją z aktem oskarżenia (art. 458 § 1), tak samo jak prokurator w przypadku z art. 277.

5. **sądowi grodzkiemu lub prokuratorowi:** prokuratorowi wówczas, jeśli sprawa należy do właściwości sądu okr. lub sądu okr. z udziałem przysięgłych. Umorzenie przez sąd gr. lub przez prok. ma dać gwarancję, że nastąpi ono z ważnych powodów (m. 338).

§ 2. 6. Prokurator otrzymawszy odmowę umorzenia albo cofnie wniosek o umorzenie i złoży akt oskarżenia a wtedy nastąpi postępowanie sądowe, albo też sam umorzy sprawę na podstawie swego ogólnego uprawnienia z art. 249 § 1 wynikającego i zawiadomi o tem sąd grodzki.

Sąd grodzki nie będzie mógł w takim razie wszcząć postępowania sądowego dla braku wniosku uprawnionego oskarżyciela (art. 2 § 1); przepisu art. 61 nie można tu zastosować, albowiem ani policja, ani następnie prokurator nie wnieśli aktu oskarżenia.

Przepis § 2 wprowadziła nowela I.

Art. 250.

§ 1. W razie umorzenia dochodzenia, sąd grodzki lub prokurator zarządza co potrzeba w przedmiocie dowodów rzeczowych.

§ 2. Na te zarządzenia służy zażalenie do sądu okręgowego.

§ 1. 1. **W razie umorzenia dochodzenia:** zob. art. 248 § 1 i 249 § 1.

2. **sąd grodzki lub prokurator:** w miarę tego, kto dochodzenie umorzył — z własnej inicjatywy lub też wedle art. 249 § 1 na wniosek oskarżyciela publicznego.

3. **zarządza co potrzeba** a więc uzna je za przepadłe lub zarządzi ich przechowanie, zniszczenie lub wydanie właścicielowi. Zob. art. 152, 162, 163 i 372 kpk. tudzież art. 155 do 158 i 228 § 1 uks.

4. Art. 250 nie wspomina o innych zarządzeniach, które z istoty rzeczy łączą się z umorzeniem docho-

dzenia. Tu należą przedewszystkiem uchylenie tymczasowego aresztowania i zwrot kaucji (art. 170 § 1 i 186 § 1), uchylenie zabezpieczenia, które uzyskał pokrzywdzony (art. 60 § 1 i 77 § 1), zarządzenie wydania gotówki, uzyskanej drogą art. 163 § 2, zwrot korespondencji i przesyłek zatrzymanych w myśl art. 158 i nast., wreszcie usunięcie znaków i pieczęci, umieszczonych na pewnych przedmiotach (zob. art. 138 i 139 kk.).

Umarzając dochodzenie sąd względnie prokurator uchyli równocześnie wszystkie środki zapobiegawcze, zastosowane w toku dochodzenia, jako już bezcelowe i bezzasadne — a więc wyda expressis verbis dotyczące zarządzenia; jak długi ich nie wydano, status quo ante pozostaje nadal i nie wolno nikomu samowolnie go zmieniać (art. 138 i 139 kk.).

§ 2. 4. **Na te zarządzenia,** t. j. na zarządzenia w przedmiocie dowodów rzeczowych. Przepis art. 258 — podobnie jak to ma miejsce w przypadkach wskazanych w art. 472 — traktuje zarządzenia sądu na równi z postanowieniami i dozwala przeciw nim zażalenia; z drugiej strony traktuje zarządzenia, wydane przez prokuratora w przedmiocie dowodów rzeczowych, na równi z zarządzeniami sądu, ponieważ mają one wpływ na prawa osób, roszczących sobie pretensje do własności, posiadania lub używania dowodów rzeczowych.

5. **służy zażalenie** (zob. art. 465) wszystkim osobom, które mienią się dotkniętemi w swych prawach zarządzeniem z art. 250 § 1.

Co do samego umorzenia służy zażalenie wedle art. 248 § 3.

6. **do sądu okręgowego.** Art. 250 traktuje więc pod względem środków odwoławczych zarządzenie prokuratora na równi z zarządzeniem sądu grodzkiego. Por. uw. 7 do 10 do art. 248, wedle których od zarzą-

dzenia prokuratora służy zażalenie do prokuratora apelacyjnego.

Art. 251.

§ 1. W razie umorzenia dochodzenia sąd grodzki lub, na wniosek prokuratora, sąd okręgowy, stosownie do właściwości, na posiedzeniu niejawnem, po wysłuchaniu podejrzanego lub jego obrońcy, wyda w wypadkach, prawem przewidzianych, postanowienie co do zastosowania względem podejrzanego środków wychowawczych lub zabezpieczających.

§ 2. Na postanowienia, przewidziane w § 1, służy zażalenie.

§ 1. 1. **sąd grodzki** wydaje postanowienie z art. 251 § 1 z własnej inicjatywy, choćby prokurator nie zgłosił w tym względzie wniosku.

Ustawa ma tu widocznie na myśli dwa przypadki, a to: a) umorzenie dochodzenia na wniosek oskarżyciela publicznego, nie będącego prokuratorem (art. 249 § 1) i b) umorzenie wedle art. 458 § 1; jasnem jest bowiem, że prokurator, wnosząc o umorzenie sprawy, zgłosi zarazem wnioski z art. 251 § 1.

Nie wyklucza to, że oskarżyciel publiczny, nie będący prokuratorem albo także pokrzywdzony może zwrócić uwagę sądu grodzkiego na potrzebę zastosowania środków zabezpieczających lub wychowawczych.

2. **na wniosek prokuratora.** Bez jego wniosku sąd okręgowy nie jest władnym orzec zastosowania środków wychowawczych lub zabezpieczających; sąd okręgowy jest tu zatem bardziej ograniczony w swych uprawnieniach, aniżeli sąd grodzki.

3. **stosownie do właściwości:** zob. uw. 3 do art. 249.

4. **na posiedzeniu niejawnem:** zob. art. 49 § 1.

5. **po wysłuchaniu podejrzanego lub jego obrońcy.** Doniosłe skutki postanowień wydać się mających wymagają wysłuchania oskarżonego lub jego obrońcy; obrońca musi być ustanowiony i wysłuchany w przypadkach z art. 88 a), b), c).

Art. 251 nakazuje alternatywnie wysłuchanie podejrzanego lub jego obrońcy, albowiem:

a) z jednej strony wysłuchanie umysłowo chorego podejrzanego nie przedstawia żadnej wartości,

b) z drugiej zaś strony podejrzany mógł nie mieć obrońcy w dochodzeniu i to nawet w przypadkach z art. 88 § 1, gdyż wedle tegoż art. obrona jest obowiązkową jedynie w śledztwie, nie zaś w dochodzeniu.

Sąd może oczywiście wysłuchać zarówno oskarżonego, jak i obrońcę, jeżeli to z jakichkolwiek przyczyn uważa za wskazane.

Wysłuchania dokonuje jeden sędzia, choćby w samej sprawie, — w razie rozprawy głównej — orzekałby nie sędzia jednosobowy (art. 381 § 1), lecz zespół sądzący; na odwrót o zastosowaniu środków zabezpieczających lub wychowawczych orzeka na posiedzeniu niejawnem trzech sędziów (art. 23 § 1 usp.), choćby w razie rozprawy właściwym był sędzia jednoosobowy (art. 381 § 1).

6. **wyda postanowienie:** zob. art. 47 § 1.

7. **w wypadkach prawem przewidzianych,** t. j. wskazanych w kodeksie karnym z r. 1932.

8. **środków wychowawczych lub zabezpieczających:** zob. art. 69 i nast. oraz art. 79 i nast.

§ 2. 9. Zażalenie (zob. art. 465) dopuszczalne jest bez względu na treść postanowienia, a więc bez względu na to, czy, jakie i w jakich rozmiarach zastosowano środki wychowawcze lub zabezpieczające.

Zażalenie mogą wnieść prokurator lub podejrzany wzgl. jego obrońca, nigdy zaś pokrzywdzony, gdyż

dane postanowienie zapada w interesie publicznym, a nie w interesie danej sprawy karnej lub stron w niej udział biorących.

§§ 1 i 2. 10. Por. art. 276 §§ 2 i 3 kpk. oraz zob. art. 28 rozp. Prez. R. P. o zwalczaniu żebractwa z 14. X. 1927 r. Dz. U. 92, poz. 823; rozp. to zamieszczono przy art. 165.

Art. 252.

Dochodzenie umorzone może być na nowo podjęte w razie ujawnienia nowych okoliczności. Jednakże i w tym wypadku łączny czas pozbawienia podejrzanego wolności nie może przekraczać okresów wskazanych w art. 171.

1. **może być na nowo podjęte:** bez formalnego postanowienia sądu lub prokuratora (inaczej w razie śledztwa lub wyroku uniewinniającego lub uwalniającego, ponieważ (m. 348): „w dochodzeniu chodzi tylko o zebranie materjału informacyjnego, niekoniecznie toczy się ono przeciw pewnej osobie, a nawet fakt popełnienia przestępstwa może być wątpliwy lub zebrane poszlaki są niedostateczne; umorzenie zatem, będąc tylko przerwaniem czynności (wstrzymaniem, niemieckie „einstellen") nie może dla nikogo żadnych praw stwarzać".

2. **w razie ujawnienia nowych okoliczności.** Wymaganie nowych okoliczności ma charakter instrukcyjny dla władz i ma zapobiec lekkomyślnemu wznawianiu dochodzeń, ale nie uprawnia podejrzanego do zakwestjonowania, czy nova rzeczywiście ujawnionemi zostały (m. 348).

3. **nie może przekraczać i t. d.** Celem tego przepisu jest zapobieganie nadużyciom przez kilkakrotne umarzanie dochodzenia (m. 349). Jeśli aresztowanie trwało już dwa miesiące, należy przed ponownem aresztowaniem uzyskać przedłużenie aresztu wedle

art. 171 § 2; o ileby zaś bezzwłoczne zatrzymanie było koniecznem po myśli art. 167 — można podejrzanego przytrzymać, lecz należy natychmiast uzyskać zezwolenie z art. 171 § 2 i to w terminie i pod rygorem z art. 169.

Art. 253.

§ 1. W sprawach o przestępstwa z oskarżenia prywatnego policja na żądanie oskarżyciela przyjmuje jego skargę i w razie potrzeby zabezpiecza dowody, poczem kieruje sprawę do właściwego sądu.

§ 2. Sąd, jeżeli uzna to za niezbędne, poleca policji przeprowadzenie dochodzenia.

§ 1. 1. **o przestępstwa z oskarżenia prywatnego:** zob. art. 68 i uw. 4 do art. 2.

2. **policja,** nie zaś tylko sama policja państwowa; zob. art. 42 pw.

3. **przyjmuje jego skargę.** Wniesienie skargi do policji staje przez to na równi z wniesieniem jej do sądu i przerywa bieg przedawnienia.

O. 427/31 **: Przesłany do sądu w trybie art. 253 protokół policyjny, sporządzony na podstawie ustnej skargi pokrzywdzonego ze wskazaniem osoby oskarżonego i zarzuconego mu czynu, czyni zadość wymogom art. 281 i 282.

Mot. do O. 17/32 **: Złożenie skargi przez oskarżyciela prywatnego w policji (chodziło o przestępstwo z art. 61 ustawy o prawie autorskiem Dz. U. poz. 318/27) uznać należy za wystarczające.

4. **w razie potrzeby.** Zazwyczaj dochodzenia nie będzie potrzeba; zdarzyć się jednak może potrzeba zabezpieczenia dowodu, np. zebrania nazwisk i adresów świadków, ustalenia tożsamości i adresu napastników i t. d. W tych przypadkach policja musi przyjąć skargę i zabezpieczyć dowody (m. 350).

§ 2. 5. **jeżeli uzna to za niezbędne, poleca:** z własnej inicjatywy lub na wniosek stron.

6. **policji.** Zob. art. 8 § 2 i 457 kpk. oraz art. 42 pw.

Rozdział II.

Czynności sądowe w toku dochodzenia.

I. Czynności te nie są wszczęciem postępowania sądowego (zob. uw. 2 do art. 2), lecz pomocą udzieloną prowadzącemu dochodzenie (t. j. prokuratorowi lub policji art. 244).

II. W zasadzie (zob. art. 254 § 1 in fine) dokonywuje ich sąd na wniosek prowadzącego dochodzenie wyjątkowo tylko, w wypadkach niecierpiących zwłoki, także z urzędu.

III. W czasie przejściowym (art. 58 pw.) prokurator względnie z jego polecenia policja (art. 20 pw.) mogą dokonać czynności z art. 254 lit. a) do e), nie zaś czynności z art. 254 lit. f) i g).

Art. 254.

§ 1. Jeżeli w toku dochodzenia zachodzi potrzeba:

a) przesłuchania podejrzanego;

b) przesłuchania jako świadków pokrzywdzonego i osób, które zatrzymały lub sprowadziły podejrzanego, albo z nim równocześnie się stawiły;

c) przedsięwzięcia czynności, ustalającej ślady przestępstwa, a należy przypuszczać, że na rozprawie głównej ślady nie dałyby się odtworzyć bez odczytania protokółu wymienionej czynności;

d) przesłuchania pod przysięgą świadka, którego zeznanie ma doniosłe znaczenie, a zachodzi obawa, że świadek nie stawi się na

rozprawę główną z powodu przeszkód, nie dających się usunąć lub zbyt trudnych do usunięcia, albo z powodu znacznej odległości miejsca pobytu;

e) przesłuchania pod przysięgą świadka, którego zeznanie ma doniosłe znaczenie, a zachodzi obawa, że świadek bez przysięgi nie powie prawdy;

f) zbadania stanu umysłowego podejrzanego;

g) przesłuchania świadka, zamieszkałego poza okręgiem sądu okręgowego lub wydziału zamiejscowego, właściwego dla danej sprawy, —

to sędzia śledczy lub sąd grodzki dokonywa powyższych czynności na wniosek prowadzącego dochodzenie.

§ 2. Jednocześnie z ustaleniem śladów przestępstwa należy dokonać i innych czynności sądowych, których równoczesne przeprowadzenie jest możliwe.

§ 3. Na postanowienie, odmawiające spełnienia czynności, służy zażalenie.

§ 1. 1. **w toku dochodzenia:** zob. art. 244 i 245.

2. **zachodzi potrzeba.** Czy zachodzi potrzeba, ocenia prowadzący dochodzenie; jestto więc przepis instrukcyjny [1]).

---

[1]) Ponieważ osk. publ. prowadzący dochodzenie ma stanowisko samoistne (dominus litis), przeto do niego należy ocena, czy i kiedy zachodzi potrzeba przedsięwzięcia czynności z art. 254. Czy zachodzą wymogi z art. 254, sąd ocenia na podstawie treści jego wniosku; wniosek ma więc wskazywać okoliczności, uzasadniające istnienie ustawowych przesłanek. Sąd nie będzie więc mógł odmówić czynności z art. 254 a), b), f), g), gdyż kpk. nie przewiduje tu żadnych ograniczeń; natomiast sąd oceni, czy zachodzą wymogi z art 254 lit. c), d), e) — poza te ramy badanie sądowe nie wychodzi, a sąd sprawdzać będzie te okoliczności jedynie, gdy co do nich nasuwa mu się

3. (do lit. a). Mowa tu o podejrzanym; nie jest on jeszcze oskarżonym w znaczeniu art. 79 § 1, gdyż zarządzenie sądowego przesłuchania go nie jest wszczęciem postępowania sądowego (zob. uw. 2 do art. 2), lecz środkiem pomocniczym dla dochodzeń, które i nadal osk. publ. prowadzi.

W zasadzie prowadzący dochodzenie może tylko „rozpytywać" podejrzanego (art. 245 § 2) i jego odpowiedzi utrwalić w zapiskach, których wszakże na rozprawie odczytywać nie wolno (art. 243 § 4 i 339 § 2). Jeżeli więc odpowiedzi podejrzanego i zawarty w nich materjał faktyczny mają być utrwalone w celu użycia ich na rozprawie, niezbędnem staje się jego przesłuchanie. Zob. art. 81 kpk.

4. (do lit. b). W przeciwieństwie do przypadku, wskazanego w art. 254 § 1 lit. d) mowa tu o przesłuchaniu bez przysięgi; świadkami przesłuchać się mającymi są tu pokrzywdzony (art. 62, 68 i 74) oraz osoby, które:

a) podejrzanego zatrzymały (art. 166 do 168),

b) podejrzanego sprowadziły (art. 166 § 1 i 168),

---

uzasadniona wątpliwość; muszą więc istnieć szczególne powody sprawdzania okoliczności, przytoczonych przez osk. publ., a sąd powinien uwzględnić wniosek osk. publ., jeżeli go uzasadniają inne powody, we wniosku nie przytoczone.

Jeżeli policja prowadzi dochodzenie z własnej inicjatywy (art. 243), a nie na zlecenie prokuratora (art. 244), sąd wiązany będzie jej wnioskami w razie nagłej konieczności, gdy niemożliwem jest uprzednie jej porozumienie z prokuratorem wzgl. sądem grodzkim, który w sprawach doń należących może sam prowadzić dochodzenie (art. 457); tak np. w przypadku z art. 254 lit. c), albo grożącej śmierci świadka (art. 254 lit. d). W przypadkach wątpliwych sąd zawsze dokona czynności, aby nie udaremnić ewent. dowodu (Okólnik Min. Sprawiedl. z 2/8 1930 Nr. 1562/II. A/30 w Dz. urz. Min. Spr. Nr. 16 z r. 1930). Litery a) do g) zamieściłem powyż w tekście tego okólnika, stosując zasady, w okólniku tym wyrażone, do tekstu art. 254 w brzmieniu noweli.

c) równocześnie z nim się stawiły — dla świadczenia za nim lub przeciw niemu.

Osoby te w regule będą w stanie dać wyjaśnienie co do czynu popełnionego przez podejrzanego, co do jego ucieczki, zachowania się, jego opowiadania o czynie i t. d., a więc dostarczyć wartościowego materjału co do stanu rzeczy i co do potrzeby zastosowania środka zapobiegawczego (art. 165) i t. d.

5. (do lit. c). Zob. uw. 7 do art. 245 i por. art. 262 § 2 lit. b) [1]). Do czynności z art. 254 lit c) należy także rewizja z art. 142 §§ 1 i 2. Co do usunięcia śladów i t. d. zob. art. 148 § 1 kk.

6. (do lit. d). Jestto t. zw. antycypatywne zaprzysiężenie świadka, gdyż wyprzedza ono odebranie od niego przysięgi na rozprawie (zob. art. 108 i 114). Czy zeznanie świadka ma doniosłe znaczenie i czy zachodzi wymieniona tu obawa, ocenia w zasadzie prowadzący dochodzenie, gdyż on jedynie, nie zaś wezwany przezeń sędzia, zna stan sprawy i może osądzić ważność zeznania.

Zob. uw. 3 do 6 do art. 109.

7. (do lit. e). Zob. uw. 2 do art. 109.

---

[1]) Pod art. 254 lit. c) podpada także rewizja, jeżeli istnieje przypuszczenie, że na rozprawie głównej bez odczytania protokółu rewizji nie dałyby się odtworzyć wyniki rewizji. Wówczas P. P. — o ile zwłoka nie grozi zatarciem śladów przestępstwa i udaremnieniem celu rewizji — zwróci się do najbliższego sędziego śledczego lub sądu grodzkiego z wnioskiem o przeprowadzenie rewizji w trybie art. 254; sędzia śledczy wzgl. grodzki przeprowadzi rewizję i spisze protokół, a policja działa pod kierownictwem sędziego, jako organ wykonawczy, oraz dla usunięcia oporu i ochrony czynności urzędowej.

Wskazanem jest jednak, aby P. P. zwróciła się do prokuratora o wydanie zlecenia rewizji na zasadzie art. 20 pw., o ile sędzia jest wprawdzie na miejscu, lecz jest dość czasu na zwrócenie się do prok. bez obawy zatarcia śladów przestępstwa i udaremnienia celu rewizji (Okólnik Min. Spr. z 27/1 1930 Nr. 1519/I U/30 w Dz. urz. Min. Spr. 1930 Nr. 3 str. 37 n.).

8. (do lit. f). Zob. art. 88 § 1 lit. c) i art. 130.

9. (do lit. g). Przesłuchanie to może nastąpić bez przysięgi lub pod przysięgą, gdyż ustawa nie różnicuje w tym względzie, a co do danego świadka mogą zachodzić warunki z art. 254 § 1 lit. d), e). Warunkiem stosowania art. 254 § 1 lit. g) jest, by świadek mieszkał poza okręgiem sądu okręgowego lub wydziału zamiejscowego.

Jeżeli świadek mieszka w obrębie sądu okręgowego lub danego wydziału zamiejscowego, przesłuchanie zawisłem jest od zaistnienia warunków z art. 254 § 1 lit. b), d), e).

10. **sędzia śledczy lub sąd grodzki.** Wybór między sędzią śledczym a sądem grodzkim ma prowadzący dochodzenie, gdyż ustawa żadnych w tym kierunku ograniczeń nie nakłada, a ważne względy mogą przemawiać za jedną lub drugą alternatywą.

W zasadzie należy w sprawach należących do właściwości sądu grodzkiego, odnosić się do sądu grodzkiego; w sprawach zaś należących do właściwości sądu okręgowego, należy odnieść się do sędziego śledczego tylko wówczas, jeżeli czynności mają być dokonane w obrębie sądu grodzkiego, mającego siedzibę w tej samej miejscowości, co sędzia śledczy (arg. z art. 272). Poza temi wypadkami należy odnieść się do sądu grodzkiego. Zob. § 57 reg. prok.

11. **na wniosek prowadzącego dochodzenie:** zob. wstępne uwagi do niniejszego rozdziału pod I. i II.

12. Por. art. 257 kpk. i art. 20 pw.

§ 2. 13. Sędzia śledczy lub sąd grodzki wezwany o dokonanie czynności z art. 254 lit. c), nie powinien ograniczyć się do tej czynności, lecz ma dokonać równocześnie wszelkich innych czynności, których przeprowadzenie jest możliwe, a więc przesłuchać świadków, biegłych i osoby z art. 254 § 1 lit. b) — a to dla przyspieszenia ukończenia sprawy i dla za-

pobieżenia ponownym wnioskom prowadzącego dochodzenie. Wezwany sędzia wzgl. sąd nie może się więc uważać za mandatarjusza, mającego wykonać jedynie czynność z § 1 lit. c), lecz ma ogarnąć całokształt sprawy i postąpić tak, jak gdyby on sam prowadził dane dochodzenie.

§ 3. 14. Zażalenie to służy do sądu okręgowego, do którego składu należy wezwany sędzia śledczy, względnie któremu podlega wezwany sąd grodzki. Zob. art. 13 § 1 i 46 usp.

Art. 255.

W wypadkach niecierpiących zwłoki, sędzia śledczy lub sąd grodzki dokonywa czynności, wskazanych w art. 254, także z urzędu.

1. **W wypadkach niecierpiących zwłoki.** Słowa te wprowadziła nowela II w miejsce pierwotnie tam się znajdujących słów: „W razie potrzeby"; wynika stąd, że ustawodawca chciał ingerencję sędziego śledczego lub sądu grodzkiego z urzędu ograniczyć do najniezbędniejszych przypadków. Myśl tę uwypukla także okoliczność przytoczona poniż w uw. 5.

2. **sędzia śledczy:** także w sprawach należących do właściwości sądu grodzkiego, gdyż art. 255 żadnego ograniczenia w tym względzie nie zawiera.

3. **lub sędzia grodzki:** także w sprawach, należących do właściwości sądu okręgowego, gdyż art. 255 żadnego ograniczenia w tym względzie nie zawiera.

4. **czynności wskazanych w art. 254** pod lit. a) do g).

5. **także z urzędu.** Wedle pierwotnego tekstu sąd dokonywał czynności z art. 254 „także na żądanie pokrzywdzonego lub podejrzanego"; nowela II eliminowała te słowa (ratio legis: zob. powyż w uw. 1), przez co pozbawiono ich formalnego uprawnienia (jus postulandi) do składania tego rodzaju wniosków;

nie wyklucza to jednak, by sędzia śledczy lub sąd grodzki nie dokonał tych czynności z urzędu, jeżeli pokrzywdzony lub podejrzany zwrócą uwagę na to, że chodzi o wypadek niecierpiący zwłoki.

Art. 256.

§ 1. O terminie czynności sądowych, dokonywanych w toku dochodzenia, sąd zawiadamia w miarę możności oskarżyciela oraz podejrzanego lub jego obrońcę. Podejrzanego aresztowanego sprowadza się tylko wtedy, gdy sąd uzna to za niezbędne.

§ 2. Strony, o ile się stawią, mają prawo być obecne przy tych czynnościach i zadawać pytania świadkom i biegłym. Niestawiennictwo stron nie wstrzymuje czynności.

§ 3. Jeżeli nie zawiadomiono strony zawczasu o terminie czynności sądowej, należy zawiadomić o jej dokonaniu.

§ 4. Sąd przesyła akta dokonanych czynności prokuratorowi, jeżeli sprawa należy do właściwości sądu okręgowego lub sądu przysięgłych, albo jeśli prokurator tego żąda, w innych zaś przypadkach — właściwemu sądowi grodzkiemu.

§ 1. 1. **czynności sądowych:** Zob. wstępne uwagi przed art. 230.

2. **w miarę możności,** nie zaś kategorycznie; przeszkody zawiadomienia mogą być:

a) bądź techniczne, np. brak adresu stron, nieobecność ich lub ich pełnomocników, lub też czynność musi być wykonaną natychmiast, gdyż zwłoka grozi niebezpieczeństwem (O. S. P. VI 40),

b) bądź rzeczowe, mające swe źródło w stanie sprawy, np. obawa wpływania na świadka (art. 165 lit. b), gdyby stronę o zamierzonem jego przesłuchaniu zawiadomiono.

W razie potrzeby zawiadomienie może nastąpić telegraficznie lub telefonicznie.

O. 316/31: W myśl art. 256 i 460 od zawiadomienia strony o terminie badania świadka można odstąpić tylko celem zapobieżenia zwłoce lub szkodzie dla wymiaru sprawiedliwości.

3. **zawiadamia.** Zawiadomienie jest obowiązkowe, o ile nie zachodzą przeszkody, wskazane w uw. 2.

Jestto przepis czysto instrukcyjny; zaniechanie zawiadomienia, choćby możność zawiadomienia zachodziła, nie czyni dokonanej czynności nieważną, ani też, samo przez się, nie uprawnia stron do żądania powtórzenia danej czynności, a w szczególności nie uprawnia do takiego żądania nawet prokuratora, choć on sam prowadzi dochodzenie, czyto bezpośrednio, czy też przez policję (art. 244).

Inna rzecz, że strony mogą — w toku dochodzenia lub na rozprawie (art. 306 § 1) — zawnioskować powtórzenie danej czynności, jeżeli wykażą jej niezupełność, nieścisłość lub uchybienia; strony mogą także na rozprawie sprzeciwić się odczytaniu protokółu czynności, w myśl art. 254 przedsięwziętej, jeżeli nie zachowano formalności, przepisanych dla czynności sądowych (zob. uwagi wstępne przed art. 230, dalej art. 340 §§ 1 do 4 i art. 341).

Zasadniczo winno zawiadomienie z art. 256 § 1 nastąpić nietylko w przypadkach z art. 254, jak i w przypadkach z art. 255, gdyż art. 256 żadnej w tym względzie nie czyni różnicy; oczywistą jest jednak rzeczą, że możność zawiadomienia będzie daleko rzadszą w przypadkach z art. 255, jako niecierpiących zwłoki.

Z dokonania zawiadomienia wynika logicznie, że zawiadomiony ma prawo wziąć udział w danej czynności.

4. **oskarżyciela,** t. j. prokuratora (por. art. 271 § 1), oskarżyciela publicznego (art. 58 § 1), oskarżyciela prywatnego (art. 68) i pokrzywdzonego, jeżeli tenże ostatni w sprawie, należącej do właściwości sądu grodzkiego, wniósł samoistny akt oskarżenia (art. 67, 281, 282), nie zaś pokrzywdzonego w sprawach, należących do właściwości sądu okręgowego, gdyż w tych sprawach nie może pokrzywdzony występować jako oskarżyciel (arg. a contr. z art. 67), ani też powoda cywilnego.

5. **podejrzanego lub jego obrońcę:** a to tego z nich, którego łatwiej i prędzej zawiadomić można i który łatwiej w danej czynności uczestniczyć może. Sąd zawiadomi tedy obrońcę, jeżeli podejrzany mieszka dalej od miejsca dokonania czynności, albo na czas nie mógłby tam przybyć, albo wreszcie podejrzany jest aresztowany, a sąd nie uznaje jego obecności za niezbędną (zob. § 1 zdanie 2 nin. art.).

6. **tylko wtedy.** Ze słów tych wynika, że sprowadzenie go następuje tylko wyjątkowo, skoro sąd uzna jego obecność za „niezbędną" (mot. do O. 43/30) dla udzielenia pewnych wskazówek, wyjaśnień i t. p.; por. art. 300, 301, 495 i 525 § 3.

§ 2. 7. **Strony,** a więc także powód cywilny, choć się go wedle § 1 nin. art. nie zawiadamia o terminie danej czynności — nie zaś pokrzywdzony w sprawach należących do właściwości sądu okręgowego, jeżeli on nie zgłosił powództwa cywilnego (art. 74 § 1), gdyż pokrzywdzony nie jest wówczas stroną.

8. **o ile się stawią,** choćby zawiadomienia nie otrzymały, gdyż w zasadzie należało je zawiadomić (zob. § 1).

Jeżeli stron nie uwiadomiono z powodów rzeczowych (zob. uw. 2 do nin. art.), to mimo to należy je dopuścić do udziału w danej czynności, albowiem:

a) przepis § 2 nin. art. jest kategoryczny i nie

zawiera żadnych ograniczeń, a w szczególności nie mówi o stronach, których jedynie dla braku czasu nie zawiadomiono o terminie danej czynności,

b) należy pamiętać o tem, że szczególnie w przypadkach w art. 254 pod lit. c), d), e) wymienionych, ewentualnie nie będzie można danej czynności powtórzyć na rozprawie, skutkiem czego prawa stron, a w następstwie także prawidłowy wymiar sprawiedliwości mogą być narażone na bardzo dotkliwy i niepowetowany uszczerbek — wreszcie

c) zaniechanie zawiadomienia o przedsiębrać się mającej czynności może być wskazanem z przyczyn rzeczowych, t. j. dla zapobieżenia zatarciu śladów przestępstwa, wpływaniu na świadka i t. p., ale przyczyny te w chwili dokonania danej czynności albo zupełnie już ustały albo też przedstawiają tak znikomy walor, że w porównaniu do niego odebranie stronom ich praw jest złem daleko poważniejszem (ex duobus malis minus eligendum est).

9. **Niestawiennictwo stron:** rozumie się stron wezwanych.

10. **nie wstrzymuje czynności,** ani też nie uprawnia ich do żądania powtórzenia czynności (O. S. P. VI. 40), choćby ją powtórzyć było można, chybaby strony wykazały wadliwości czynności albo potrzebę jej uzupełnienia (por. powyż uwagę 3).

§ 3. 11. Strony mają tu odnośnie do dokonanej czynności pełne prawa z art. 212 § 1, nieograniczone przepisem art. 213, gdyż miały prawo obecne przy jej dokonaniu (zob. powyż uw. 8).

§ 4. 12. Celem tych przepisów jest umożliwienie sądowi orzekającemu zużytkowania aktów dokonanej czynności; prokurator przedłoży je sądowi wraz z aktem oskarżenia (zob. art. 283 § 2).

Art. 257. **Jeżeli sędziego niema na miejscu, a zwłoka groziłaby zanikiem śladów lub dowodów przestępstwa, to prokurator albo policja państwowa dokonywa w zastępstwie sędziego czynności wskazanych w art. 254 lit. c) i d).**

1. **sędziego niema na miejscu.** Nieobecność sędziego i ujemne skutki zwłoki stanowią nieodzowny warunek dokonania tych czynności przez prok. lub P. P., nie zaś policję z art. 42 § 1 pw. (zob. art. 42 § 2 i 3 pw.).

Jeśli sędzia choćby przypadkowo jest na miejscu i — nie będąc zaabsorbowany innemi pilnemi czynnościami — może na czas czynność wykonać, należy się do niego zwrócić.

2. **zwłoka grozi zanikiem śladów lub dowodów,** np. świadek jest ciężko chory lub umierający, albo wyjeżdża zagranicę; chodzi tu więc o wypadki wyjątkowe, bardzo rzadkie; wynika stąd, że jeżeli sędziego śledczego lub grodzkiego (art. 254 § 1 in fine) można na czas sprowadzić, należy odnieść się do niego o wykonanie danej czynności.

3. **policja państwowa,** nie zaś policja z art. 42 pw.

4. **w zastępstwie sędziego.** Ustawa akcentuje tu charakter zastępczy danej czynności za nieobecnego sędziego (zob. art. 258 § 2); czynność, dokonana poza warunkami z art. 257, nie będzie więc czynnością sądową (zob. w art. 260 słowa „w myśl art. 257) i protokół jej, nie będąc protokółem sądowym (art. 260), nie będzie mógł być odczytanym na rozprawie (arg. z art. 340 i 341).

Inna rzecz, że w czasie przejściowym (art. 58 pw.) prokurator względnie z jego polecenia policja państwowa mogą dokonać czynności z art. 257 względnie z art. 254 lit. c), d), a także i czynności z art. 254 lit. a), b), e) — na podstawie art. 20 pw.

5. **czynności wskazanych z art. 254 lit. c) i d),** nie zaś czynności z art. 254 lit. a), b), e), f) i g).

Zob. okólnik Min. Spr. z 27. I. 1930 w uw. marg.[1]) do art. 150 i w uw. marg. 3) do art. 254 oraz § 74 reg. kar. i § 75 reg. prok.

Art. 258.

§ 1. W wypadku, przewidzianym w art. 257, mają odpowiednie zastosowanie przepisy przewidziane dla czynności sądowych.

§ 2. Z przebiegu czynności sporządza się protokół, w którym się zaznacza, dlaczego wykonano je w zastępstwie sędziego.

§ 1. 1. **przepisy przewidziane dla czynności sądowych,** t. j. przepisy art. 59, 234 do 238 i 256, ażeby w miarę możności zapewnić danej czynności prawidłowość, ścisłość i dokładność. Zob. wstępne uwagi zamieszczone przed art. 230.

§ 2. 2. **protokół:** zob. art. 230.

3. **w zastępstwie sędziego.** Zob. uw. 4 i 5 do art. 257.

Art. 20 § 4 pw. nie powołuje się na art. 258 § 2, bo tam prok. i P. P. występują z mocy ustawy, a nie w zastępstwie sędziego.

Samo niezaznaczenie, dlaczego wykonano czynność w zastępstwie sędziego, nie pozbawia jeszcze danej czynności charakteru czynności sądowej, jeżeli zaistnienie warunków z art. 257 wynika ze samej treści danego protokółu, t. j. z czasu, miejsca i przedmiotu danej czynności, np. stwierdzenie świeżych śladów krwi na odzieniu przestępcy, jego podrapana twarz i t. d.

Art. 259.

§ 1. W wypadkach art. 257 i 258, zachowując przy sporządzaniu protokółów przepisy przewi-

dziane dla protokółów sądowych, można jako protokólanta przybrać urzędnika sekretarjatu prokuratorskiego lub funkcjonarjusza policji państwowej.

§ 2. Jeżeli protokólanta nie przybrano, powołuje się do obecności dwóch pełnoletnich okolicznych mieszkańców nieskazitelnej opinji, umiejących czytać i pisać, którzy podpisem stwierdzają zgodność protokółu z przebiegiem czynności. O tym obowiązku należy ich uprzedzić. Nieusprawiedliwiona odmowa udziału w czynności ulega karze grzywny, jak niestawiennictwo świadka (art. 117).

§ 1. 1. **zachowując przepisy przewidziane dla czynności sądowych,** t. j. art. 59, 234 do 238 i 256.

§ 2. 2. **powołuje się do obecności i t. d.** Art. ten ma zapewnić większą wiarogodność protokółowi i w razie zarzutów przeciw niemu umożliwić przesłuchanie dotyczących osób (m. 345).

3. **ulega karze grzywny.** Grzywnę orzeka wyłącznie sąd. Zob. art. 117 kpk. i § 125 reg. kar.; por. uw. do art. 246.

Art. 260.

Czynności dokonane w myśl art. 257 i 258 mają moc czynności sądowych, a protokóły sporządzone z zachowaniem przepisów art. 259 — moc protokółów sądowych.

1. **mają moc czynności sądowych** (zob. uw. 1 do art. 230), można je więc na rozprawie odczytać (art. 340 i 341).

2. **moc protokółów sądowych:** Zob. art. 238 kpk. i por. art. 20 § 5 pw.

Rozdział III.

Śledztwo.

I. Rozdział niniejszy nie zawiera wszystkich przepisów odnoszących się do sędziego śledczego; w ogólności odnoszą się do niego wszystkie przepisy zawarte w części ogólnej, chyba, że treść ich widocznie nie da się do niego zastosować, oraz przepisy art. 311 do 313 (zob. uw. 1 do art. 2 kpk. i § 2 reg. kar.).

II. Prokurator jest wobec sędziego śledczego stroną z większemi jednak uprawnieniami, niż inne strony (art. 269 § 3 i 271 § 1).

III. W kwestji, czy w czasie śledztwa prokurator może bezpośrednio lub pośrednio (art. 244) prowadzić dochodzenie o tenże sam czyn przeciw temu samemu oskarżonemu — przepis § 75 reg. prok., mimo bardzo poważnych zastrzeżeń, które przeciw takiej dwutorowości postępowania przygotowawczego podnieśćby można, dał odpowiedź twierdzącą, a tylko zastrzegł, że prokurator winien o tem zawiadomić sędziego śledczego i przesłać mu zapiski dochodzenia, tudzież, że prokurator może dokonywać czynności sądowych tylko w przypadkach wskazanych w art. 257.

Nie ulega wątpliwości, że sędzia śledczy może posługiwać się z własnej woli policją, celem wykonania pewnych czynności pomocniczych (art. 8 § 2), np. wyśledzenia czyjegoś miejsca zamieszkania, aresztowania, rewizji i t. d.

IV. Co do różnicy między śledztwem a dochodzeniem zob. uwagi wstępne do księgi VI.

Art. 261.

§ 1. Śledztwo prowadzi bądź sędzia śledczy, któremu dana sprawa przypadnie w drodze przyjętego w sądzie okręgowym podziału czynności, bądź, na wniosek prokuratora, sędzia, którego

prezes sądu okręgowego wyznaczy dla danej sprawy.

§ 2. Prowadzenie śledztwa poza siedzibą sądu okręgowego prezes sądu okręgowego może na wniosek prokuratora zlecić sądowi grodzkiemu.

§ 3. Sąd apelacyjny może na wniosek prokuratora apelacyjnego zlecić prowadzenie śledztwa sędziemu śledczemu do spraw wyjątkowego znaczenia.

§ 4. Sąd Najwyższy na wniosek Naczelnego Prokuratora może do przeprowadzenia danej sprawy wyznaczyć jednego z pośród sędziów śledczych do spraw wyjątkowego znaczenia, czynnych w sądach apelacyjnych.

§ 1. 1. **w drodze.... podziału czynności:** zob. art. 5 i 52 usp.

2. **na wniosek prokuratora.** Prokurator powinien złożyć taki wniosek, gdy tego wymaga charakter sprawy (§ 72 zd. 1 reg. prok.), a więc gdy dana sprawa wymaga pewnych szczególnych wiadomości, szczególnej energji lub poniesienia trudów fizycznych, którym nie podoła sędzia, powołany do przeprowadzenia danego śledztwa w drodze podziału czynności.

Prokurator może albo ogólnie wnosić o wyznaczenie innego sędziego śledczego albo też wymienić nawet imiennie proponowanego przez się sędziego, gdyż brzmienie art. 261 nie zawiera w tym względzie żadnych ograniczeń. Inna rzecz, że prezes sądu nie jest wnioskiem prokuratora związany, gdyż w przeciwnym razie prokurator rozrządzałby osobą każdego sędziego sądu okręgowego i mógłby unicestwić lub utrudnić prawidłowy tok czynności tegoż sądu — z drugiej jednak strony prawo prokuratora do złożenia odnośnego wniosku inwolwuje obowiązek prezesa sądu do sumiennego rozważenia motywów

wniosku, t. j. charakteru danej sprawy, zachodzących okoliczności przedmiotowych i osobistych i t. d.

§ 2. 3. **na wniosek prokuratora.** Wniosek taki należy złożyć tylko wówczas, gdy zlecenie śledztwa sądowi grodzkiemu przyspieszy postępowanie i zmniejszy jego koszty, a szczególne względy nie przemawiają za skierowaniem sprawy do sędziego śledczego (§ 72 zd. 2 ** reg. prok.), co prezes sądu rozważy i poweźmie decyzję, nie będąc związany wnioskiem prokuratora (zob. powyż uw. 2).

§ 3. 4. Zob. poniż rozp. Prez. R. P. z 15. VII. 1927 Dz. U. 69, poz. 611 co do sędziów śledczych do spraw wyjątkowego znaczenia; art. 5, 7 i 8 tego rozp. utrzymano w mocy przepisem art. 1 § 2 pkt. 13 pw. Zażalenia na czynności tych sędziów załatwia — w myśl ogólnej, w art. 20 kpk. i 18 usp. wyrażonej zasady — sąd okręgowy, właściwy dla danej sprawy.

§ 4. 5. Naczelnym prokuratorem jest Minister Sprawiedliwości (art. 232 usp.).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 15 lipca 1927 r. (Dz. U. 69 poz. 611)

co do sędziów śledczych do spraw wyjątkowego znaczenia.

Art. 5. Sędzia śledczy do spraw wyjątkowego znaczenia zawiadamia o rozpoczęciu przez siebie śledztwa właściwego sędziego śledczego (grodzkiego) lub sędziego delegowanego. Po otrzymaniu tego zawiadomienia, sędziowie ci obowiązani są przesłać mu akta swych dotychczasowych czynności i są władni przedsiębrać bez żądania tylko czynności nie cierpiące zwłoki.

Art. 7. Postanowienia (zob. art. 47 § 1 kpk.) sędziego śledczego do spraw wyjątkowego znaczenia ulegają zaskarżeniu do sądu okręgowego w siedzibie tegoż sędziego.

Art. 8. W śledztwie, prowadzonem przez sędziego śledczego do spraw wyjątkowego znaczenia w myśl art. 3, uprawnienia, służące prokuraturze, wykonywa wydelegowany przez Ministra Sprawiedliwości przedstawiciel prokuratury.

Na wniosek tego przedstawiciela sędzia śledczy do spraw wyjątkowego znaczenia może przekazać sprawę sędziemu

śledczemu właściwemu według zasad ogólnych. W tym wypadku ponowny wniosek na zasadzie art. 261 § 4 kpk. jest niedopuszczalny.

Postanowienia powyższe mają odpowiednie zastosowanie także w sprawach, w których śledztwo prowadzi się na wniosek prokuratora przy sądzie apelacyjnym (zob. art. 258 L. 3 kpk.), z tą zmianą, że uprawnienia, służące prokuraturze, wykonywa prokurator apelacyjny osobiście lub przez delegowanego zastępcę.

Art. 262.

§ 1. Śledztwo prowadzi się tylko w sprawach należących do właściwości sądu przysięgłych lub sądu okręgowego.

§ 2. Zadaniem śledztwa jest:

a) wykrycie sprawców przestępstwa;

b) wszechstronne wyjaśnienie okoliczności celem ustalenia, czy należy przeprowadzić rozprawę główną, czy też umorzyć postępowanie sądowe;

c) ustalenie okoliczności, wskazanych w art. 245 § 2 pod lit. b);

d) utrwalenie dla sądu wyrokującego dowodów, które inaczej mogłyby zaginąć.

§ 1. 1. **tylko w sprawach i t. d.,** nigdy zaś w sprawach należących do właściwości sądu grodzkiego, w sprawach przeciw nieletnim (art. 616 § 1) i w post. doraźnem (art. 11 pd.). Oczywiście nie wyklucza to, by sprawa w toku śledztwa lub po zakończeniu go przeszła do sądu grodz. lub sądu dla nieletn., gdyż śledztwo może ujawnić, że chodzi o mniejsze przestępstwo lub o nieletniego.

§ 2. 2. Zadaniem śledztwa jest. Nowela II rozszerzyła treść tego paragrafu w taki sposób, iż, biorąc rzecz ze strony praktycznej, niema właściwie żadnej różnicy między zadaniem śledztwa a zadaniem dochodzenia; właściwa różnica między śledztwem a dochodzeniem leży obecnie tylko w tem:

a) że nie można prowadzić śledztwa w sprawach wymienionych powyż w uwadze 1;

b) że — o ile śledztwo nie jest koniecznem (art. 263) — można go prowadzić jedynie w przypadkach wskazanych w art. 264.

Zob. uwagi zamieszczone przed art. 242.

3. (do lit. a). Subinteligowany jest tutaj, iż przestępstwo popełniono, skoro mowa o wykryciu jego sprawców; nie należy jednak przepisu art. 262 § 2 lit. a) tłumaczyć w ten sposób, iż musi zachodzić pewność albo choćby tylko wysoki stopień prawdopodobieństwa, że przestępstwo istotnie spełniono (zabójstwo a nie samobójstwo, podpalenie a nie przypadek, oszustwo a nie krzywda wedle prawa cywilnego i t. p.); należy przepis ten rozumieć tylko w ten sposób, że prokurator, wnoszący o wszczęcie śledztwa (art. 264 lit. a) i sąd zarządzający je (art. 264 lit. c) stoją na stanowisku, że popełniono przestępstwo. W przypadku z art. 264 lit. b) oskarżony, wnoszący o wszczęcie śledztwa, wcale nie musi twierdzić, że popełnił przestępstwo; stoi on wobec faktu, że oskarżyciel publiczny, podejrzywając go o popełnienie przestępstwa, prowadzi przeciw niemu dochodzenie i domaga się śledztwa dla uzyskania rękojmi należytego wyświetlenia stanu rzeczy, t. j. głównie dla celów w art. 262 lit. b) i d) wskazanych, zwłaszcza, że nie służy mu w toku dochodzenia prawo żądania, ażeby pewnych czynności dokonał sąd grodzki lub sędzia śledczy (art. 254 i 255).

Że popełnienie przestępstwa nie jest wymogiem postępowania karnego, wskazano już w uw. 1 do art. 1.

4. (do lit. b). Wyjaśnienie sprawy ma tu być wszechstronne, a więc za i przeciw oskarżonemu, podczas gdy w dochodzeniu analogiczna czynność polega raczej na ogólnem rozpytywaniu (art. 245 § 2

lit. a). Pozatem przepis art. 262 § 2 lit. b) zmierza do tego samego celu, co przepisy art. 247 § 1 i art. 248 § 1, będące jego odpowiednikiem w dochodzeniu.

5. (do lit. c). Zob. uw. do art. 245 § 2.

6. (do lit. d). Utrwalenie to następuje w dochodzeniu drogą czynności, wskazanych w art. 254 § 1 lit. c), d), e), f).

Art. 263.

Śledztwo jest konieczne w sprawach o zbrodnie, należących do właściwości sądów przysięgłych.

Dwa są tedy warunki, by śledztwo było koniecznem, a to: a) by czyn stanowił zbrodnię (art. 12 kk.) i b) by dana zbrodnia należała do właściwości sądów przysięgłych.

Jestto jus cogens, którego strony nawet zgodnie zrzec się nie mogą (O. S. P. III 580).

Sprawy należące do właściwości sądów przysięgłych wymienia art. 22 kpk. i art. 20 § 1 przep. wprow. kk. Na obszarach, na których obowiązują kodeksy karne z r. 1903 i 1871, sądy przysięgłych wprowadzone zostaną szczególną ustawą (art. 3 pw.).

Art. 264.

W innych sprawach, niż wymienione w art. 263, śledztwo prowadzi się:

a) na wniosek prokuratora, jeżeli tego wymagają zawiłe okoliczności sprawy;

b) na wniosek oskarżonego w sprawach z oskarżenia publicznego, jeżeli sędzia śledczy uzna to za potrzebne;

c) na zarządzenie sądu (art. 291, 464 § 3).

1. **w innych sprawach,** o ile oczywiście nie należą do właściwości sądów grodzkich (zob. art. 262 § 1).

2. (do lit. a). Wniosek złożyć może jedynie prokurator, nie zaś inny oskarżyciel publiczny (art. 58 § 1), ani też oskarżyciel prywatny (art. 68) — i to bądź natychmiast po ujawnieniu się przestępstwa, bądź też w toku dochodzenia (art. 244). Zob. uw. I. 3 przed art. 242 i art. 172 § 1, w którym mowa o łącznym czasie trwania aresztowania w czasie dochodzenia i śledztwa.

3. (do lit. b). Wniosek o wszczęcie śledztwa składa tu oskarżony (art. 79 § 2), przeciw któremu wszczęto dochodzenie.

Jeśliby ktoś chciał oczyścić się z uczynionego mu zarzutu, że popełnił przestępstwo, nie mógłby tego uczynić drogą art. 264 lit. b), gdyż sąd wszczyna postępowanie jedynie na wniosek uprawnionego oskarżyciela (art. 2 § 2); mógłby jedynie zwrócić się do prokuratora o wszczęcie przeciw niemu dochodzenia i w toku dochodzenia złożyć wniosek z art. 264 lit. b). Przeciw odmowie wszczęcia dochodzenia nie miałby on zażalenia z art. 248 § 3, gdyż zażalenie z art. 248 § 3 służy wyłącznie pokrzywdzonemu.

4. (do lit. a), b). Wnioski swe prok. i osk. złożą u sędziego śledczego (art. 263 i 264) i uzasadnią je, a to prok. tem, że sprawa jest zawiłą, a ingerencja sędziego śledczego konieczną, oskarżony zaś potrzebą dokładnego przesłuchania świadków i to pod sankcją z art. 107 i 113 § 3, ażeby wyświetlić sprawę i uchronić go od oskarżenia opartego na pobieżnem wypytywaniu świadków przez prowadzącego dochodzenie (art. 245 § 2). Zob. art. 265 do 267.

5. (do lit. c). Podczas gdy śledztwo w przypadkach art. 264 lit. a), b) przeprowadza się na wniosek jednej ze stron (prokuratora wzgl. oskarżonego), to w dwóch przypadkach, wymienionych pod lit. c), przeprowadza je sędzia na zarządzenie sądu. Z tych dwóch przypadków druga nowela wprowadziła, jako novum,

przypadek z art. 464 § 3 — a to w związku z art. 248 § 3 i art. 464 §§ 1 i 2. Nowela II, usuwając z kpk. instytucję oskarżyciela posiłkowego, umożliwiła pokrzywdzonemu drogą z art. 248 § 3 i art. 464 §§ 1—3 ściganie przestępcy wbrew stanowisku prokuratora okręgowego i apelacyjnego.

Podczas gdy przytoczone przepisy wytyczyły pokrzywdzonemu jasną drogę w razie umorzenia dochodzenia, to przepis art. 275 § 3 otworzył pokrzywdzonemu drogę zażalenia od umarzającego śledztwo postanowienia sędziego śledczego.

Wedle ogólnej zasady w art. 20 wyrażonej zażalenie to rozpoznawaćby miał sąd okręgowy; jednakowoż wobec przepisu art. 464 §§ 1—3 powstało pytanie, czy postanowienia sędziego śledczego, który był zmuszony umorzyć śledztwo, skoro prokurator tego zażądał (art. 275 § 1) — nie należy przedstawić sprawy prokuratorowi apelacyjnemu i czy należy sądowi okręgowemu przyznać uprawnienia, przyznane w art. 464 § 3 sądowi apelacyjnemu.

Te wątpliwości zostały usunięte przepisami §§ 96 i 97 reg. kar., wedle których zażalenie z art. 275 § 3 przesyła się prokuratorowi [1]), a ten przesyła je wraz z aktami sądowi okręgowemu, a sądowi okręgowemu przyznano analogiczne prawa, przysługujące wedle art. 464 § 3 sądowi apelacyjnemu w przypadku, jeżeli prokurator apelacyjny nie uwzględnił zażalenia pokrzywdzonego na umorzenie dochodzenia przez prokuratora okręgowego.

6. Śledztwo przeprowadza się jedynie i wyłącznie w sprawach o przestępstwa ścigane z urzędu; wynika to stąd, że prokurator nie może wnosić o śledztwo

[1]) Prokurator może bowiem analogicznie do przypadku umorzenia dochodzenia (§§ 68 i 69 reg. kar.) i analogicznie do zasady wyrażonej w art. 469 co do postanowień sądowych — przychylić się do zażalenia i cofnąć swe postanowienie.

w sprawach z oskarżenia prywatnego, nie może tedy wszczętem być śledztwo wedle art. 264 lit. a), że dalej wedle art. 264 oskarżyciel prywatny wogóle nie jest uprawnionym do złożenia wniosku o wszczęcie śledztwa, wreszcie że wedle art. 264 lit. b) oskarżony złożyć może wniosek o przeprowadzenie śledztwa jedynie w sprawach z oskarżenia publicznego. Jedynym wypadkiem, w którym odbyćby się mogło śledztwo w sprawie z oskarżenia prywatnego, byłby wypadek, że sąd zarządzi je w myśl art. 264 lit. c); w tym jednak przypadku nie wchodzi w grę stanowisko sędziego śledczego wobec wniosków stron (art. 264 i 265).

Art. 265.

Jeżeli sędzia śledczy nie zgadza się z wnioskiem prokuratora o wszczęcie śledztwa, to przedstawia sprawę sądowi okręgowemu do rozstrzygnięcia, przedsiębierze jednak czynności niecierpiące zwłoki.

1. **sędzia śledczy nie zgadza się.** Aczkolwiek art. 265 odnosić się zdaje do wniosku z art. 264 a), to jednak — wobec swego ogólnikowego brzmienia — może on być stosowanym także w tym wypadku, jeśli prok. żąda wszczęcia śledztwa wedle art. 263 — a sędzia śledczy jest zdania, że czyn zarzucony oskarżonemu nie stanowi zbrodni i nie należy do właściwości sądu przysięgłych.

2. **z wnioskiem prokuratora:** Zob. uw. 2 do art. 264.

3. **przedstawia sprawę sądowi okręgowemu,** a zatem nie wydaje postanowienia odmownego, jak w przypadku, jeżeli nie uwzględnia wniosku oskarżonego o wszczęcie śledztwa (art. 266 w związku z art. 264 lit. b).

Sąd okręgowy wydaje na posiedzeniu niejawnem (art. 49 § 1 i 3) umotywowane postanowienie (art. 47

§ 1 i 51 § 2), a to ewentualnie po dodatkowem zbadaniu pewnych okoliczności (art. 48); postanowienie to doręcza się prokuratorowi i oskarżonemu (art. 52).

Sędzia śledczy może nie zgodzić się na wszczęcie śledztwa albo dla braku warunków z art. 264 a), albo dla braku istoty czynu karygodnego (O. S. P. VIII. 159).

Zawiadomienie prokuratora o wszczęciu śledztwa jest wskazane ze względu na prawa prokuratora z art. 168 § 1, ale nie jest konieczne, ponieważ prokurator, nie otrzymawszy zawiadomienia o tem, że sędzia śledczy sprzeciwił się jego wnioskowi (prokurator musiałby być uwiadomionym o posiedzeniu niejawnem w przedmiocie tego sprzeciwienia się zarządzonem — zob. art. 49 § 3 zdanie 1), musi przyjąć, jako pewnik, że śledztwo wszczęto, zwłaszcza, że sprzeciwienie się wedle art. 265 jest wypadkiem niezmiernie rzadkim.

Zob. uw. do art. 267.

4. **czynności niecierpiące zwłoki:** por. art. 255.

Art. 266.

W przedmiocie wniosku oskarżonego o wszczęście śledztwa sędzia śledczy wydaje postanowienie, mocą którego bądź oddala wniosek, bądź wszczyna śledztwo. Odpis postanowienia przesyła się oskarżycielowi i oskarżonemu.

1. **w przedmiocie wniosku oskarżonego:** zob. art. 264 lit. b).

2. **wydaje postanowienie:** zob. art. 47 § 1.

3. **bądź oddala wniosek.** Oddalenie należy uzasadnić (art. 51 § 2).

4. **bądź wszczyna śledztwo** bez uzasadnienia, o ile prok. się nie sprzeciwił (art. 51 § 1); sędzia śledczy niezawodnie przedtem porozumie się z prok. i otrzyma od niego oświadczenie na wniosek osk.

5. **przesyła się:** dla umożliwienia zażalenia z art. 267.

6. **oskarżycielowi,** t. j. prokuratorowi ewent. oskarżycielowi prywatnemu, jeżeli oskarżony wnosił o wszczęcie śledztwa w należącej do sądu okręgowego sprawie, ściganej z oskarżenia prywatnego (zob. uw. 6 do art. 264) — nigdy zaś innemu oskarżycielowi publicznemu, gdyż tenże ostatni może występować w sprawach należących do właściwości sądu grodzkiego (art. 58 § 1), a w tych sprawach śledztwo jest wykluczone (art. 264 § 1).

Art. 267.

Na postanowienia sędziego śledczego i sądu okręgowego w przedmiocie wszczęcia śledztwa służy zażalenie.

1. **Na postanowienia sędziego śledczego** z art. 266; w razie zatwierdzenia postanowienia sędziego śledczego przez sąd okręg. niema dalszego środka odwoławczego (art. 465).

2. **sądu okręgowego** z art. 265; przeciw postanowieniu odmownemu ma prok. zażalenie do sądu apel., a więc formalnie jednę instancję, gdyż sędzia śledczy nie powziął postanowienia, faktycznie zaś dwie instancje; oskarżony ma tylko jednę instancję.

3. **w przedmiocie,** a więc zarówno co do uwzględnienia, jak i co do oddalenia wniosków z art. 265 i 266.

4. **służy zażalenie** stronie, przeciw której zapadło postanowienie, a więc prokuratorowi na odmówienie, zaś oskarżonemu na dozwolenie wszczęcia śledztwa. Zob. art. 263, 264 lit. a), b), 265 i 266.

Zażalenie nie ma mocy wstrzymującej (art. 470); zob. jednak końcowy ustęp art. 265.

Postanowienie sądu odwoławczego należy uzasadnić i oznajmić obu stronom (art. 51 i 52).

Art. 268.

Oskarżonego, dostawionego do sędziego śledczego, sędzia jest obowiązany natychmiast przesłuchać i najdalej w ciągu dwudziestu czterech godzin od chwili dostawienia wydać postanowienie o jego aresztowaniu lub wypuszczeniu na wolność.

1. Różnice między art. 268 a art. 168 są następujące:

a) Art. 168 mówi o podejrzanym; ściśle rzecz biorąc zatrzymany jest podejrzanym w znaczeniu powszedniem, a nie w znaczeniu techniczno-procesowem (art. 79 § 1), gdyż przeciw niemu jeszcze dochodzenie się nie toczy, a nawet wcale toczyć się nie będzie, jeżeli odrazu okaże się, że on wcale podejrzanym nie jest, np. w razie pomyłki w osobie. Jeżeli tedy art. 168 mówi o podejrzanym, to albo w rozumieniu powszedniem, albo też w uwzględnieniu (normalnego) wypadku, że w najbliższym czasie, t. j. po oddaniu go w ręce sądu, prokuratora lub policji rozpocznie się przeciw niemu dochodzenie.

Inaczej przedstawia się rzecz w przypadku art. 268; art. ten mówi bowiem o oskarżonym, a więc o osobie, przeciw której wszczęto już postępowanie sądowe (art. 79 § 2).

b) Art. 168 odnoszący się zarówno do przypadków z art. 166, jak i do przypadków z art. 167 (zob. uw. do art. 166 i 168), mówi o sprowadzeniu „zatrzymanego" do sędziego, a więc nie ma na oku przypadku, że sprowadzenie następuje na skutek zlecenia sądu, podczas gdy art. 268 mówi o dostawionym, t. j. sprowadzonym przymusowo przed danego sędziego śledczego (por. art. 326, 83 § 2, 117 § 2, 119, 121 i 141 § 2 it. d.) i znajdującym się już w rękach władzy.

c) Art. 168 nakazuje sędziemu zapoznanie się z zebranemi poszlakami, gdyż żadnego materjału prze-

ciw zatrzymanemu jeszcze niema, natomiast art. 268 nie zawiera o tem żadnej wzmianki.

d) Art. 168 mówi o „najbliższym“ sędzi śledczym, art. 268 zaś nie zawiera takiego określenia.

Motywa do art. 168 (m. 270) wspominają, że chodzi o szybką decyzję co do aresztowania bez względu na właściwość rzeczową i miejscową (zob. uw. do art. 168).

Wynika stąd, że sędzia śledczy z art. 168 nie musi być sędzią właściwym dla danej sprawy i może nie być właściwym ani miejscowo, ani rzeczowo; natomiast sędzia z art. 268 jest sędzią właściwym dla danej sprawy.

Jeżeli sędzia z art. 168 jest zarazem rzeczowo i miejscowo właściwym, to mimo to wolno mu postąpić wedle art. 168, t. j. orzec o aresztowaniu, a następnie odnieść się do prokuratora w celu umożliwienia temuż złożenia dalszych wniosków, a w szczególności wniosku o wszczęcie śledztwa. Jeżeli jednak — co jest wskazanem — uczyni to przed przesłuchaniem sprowadzonego i przed orzeczeniem w przedmiocie aresztowania, to staje się on sędzią śledczym z art. 268. Wedle m. 362 przepis art. 268 „dotyczy tylko obwinionego[1]) dostawionego, a więc bądź poprzednio aresztowanego na mocy postanowienia innego sądu, bądź chwilowo zatrzymanego do dyspozycji sędziego śledczego“, a więc — w tym ostatnim przypadku — dostawionego do danego sędziego śledczego na tegoż zlecenie.

Otóż w tym ostatnim wypadku dostawiony jest istotnie oskarżonym w znaczeniu art. 79 § 1, gdyż skoro sędzia śledczy kazał go dostawić, to musi prze-

[1]) „Obwinionym“ wedle art. 81 § 1 projektu II, którego m. 362 dotyczą (art. 274 projektu II), jest ten przeciw komu wniesiono akt oskarżenia (po uprawomocnieniu aktu oskarżenia nazywał się on oskarżonym) lub śledztwo jest w toku.

ciw niemu śledztwo (postępowanie sądowe) być w toku, natomiast — biorąc za podstawę dosłowne brzmienie art. 268 — w przypadku pierwszym (dostawienia osoby aresztowanej na mocy postanowienia innego sądu) postępowanie sądowe jeszcze się nie toczy (zob. uw. 2 do art. 2); w tym względzie więc określenie „oskarżony" w art. 268 byłoby nieścisłe [1]), chyba — za czem przemawiałaby logika i praktyka — Kom. Kod. wychodziła ze założenia, że o orzeczeniu aresztowania przez sędziego z art. 168, uwiadomiono prokuratora przy dołączeniu aktów i prokurator, nie wypuściwszy aresztowanego na wolność (art. 170 § 2), złożył wniosek o wszczęcie śledztwa u sędziego właściwego i wraz z tymże wnioskiem oddał aresztowanego do dyspozycji tegoż ostatniego.

2. **natychmiast przesłuchać,** aby nie upłynął termin z art. 168. To wstępne przesłuchanie ma przedewszystkiem na celu ustalenie, czy zachodzi potrzeba aresztowania (m. 362).

3. **wydać postanowienie** uzasadnione (art. 47 i 51).

4. **o jego aresztowaniu:** bezwarunkowem lub warunkowem (art. 164, 165 i 173).

5. **lub wypuszczeniu na wolność,** przyczem jednak można zastosować kautele z art. 187. Postanowienie to wyda sędzia śledczy, choćby zapadło już postanowienie sędziego z art. 168, albowiem:

a) Kpk. nietylko nie zakazuje wydania więcej orzeczeń w przedmiocie aresztowania, lecz przeciwnie faworyzuje ciągłe rozpatrywanie kwestji, czy aresztowanie ma trwać dalej (art. 170 § 1, 222 § 2 i 468 § 3).

b) Sąd z art. 168 wydał postanowienie o aresztowaniu w stanie pierwiastkowym sprawy, zanim pro-

[1]) Tak samo, a nawet jeszcze bardziej byłoby ono nieścisłe ze stanowiska pojęcia obwinionego wedle art. 81 § 1 projektu II.

kurator oświadczył się, czy żąda aresztowania, tudzież czy i o jaki czyn ściga, a przecież rodzaj czynu ściganego wpływa na kwestję aresztowania (art. 165 lit. b); zaszły tu więc nowe okoliczności, wymagające ponownego rozpatrzenia kwestji aresztowania.

c) Postanowienie sędziego śledczego z art. 268 musi być powzięte, gdyż postanowienie sędziego z art. 168, t. j. sędziego, działającego z konieczności w sprawie, która do jego właściwości nie należy, nie może go wiązać.

Co do nieletnich zob. art. 620.

Art. 269.

§ 1. Sędzia śledczy przedsiębierze wszelkie czynności z własnej inicjatywy, lecz strony mają prawo składania mu wniosków.

§ 2. Sędzia śledczy nie może pozostawić bez uwzględnienia prawnych wniosków prokuratora.

§ 3. Wniosek prokuratora o uchylenie lub złagodzenie środka zapobiegawczego jest dla sędziego śledczego wiążący.

§ 4. Na postanowienie oddalające wniosek służy zażalenie.

§ 1. 1. Bez względu na to, z czyjego wniosku lub zarządzenia (art. 264) śledztwo wszczęto, sędzia śledczy od chwili wszczęcia śledztwa przedsiębierze z własnej inicjatywy czyli z urzędu wszystkie czynności, potrzebne dla zrealizowania zadań śledztwa (art. 262 § 2), nie wyczekując wniosków stron.

Strony t. j. prokurator, oskarżyciel prywatny, powód cywilny i oskarżony mogą składać mu wnioski przez cały czas trwania śledztwa, a to oskarżony aż do swego końcowego przesłuchania (art. 277), oskarżyciel także i później (art. 280).

Prawo składania wniosków sędziemu śledczemu może zaistnieć na nowo, po wniesieniu aktu oskar-

żenia, jeżeli sąd w myśl art. 291 zarządził uzupełnienie śledztwa. Wnioski te mogą być najrozmaitszej treści; głównie będą one dotyczyć zbadania pewnych okoliczności przez świadków, biegłych lub oględziny, zaprzysiężenia świadków (art. 109), rewizji i t. d. Wnioski może sędzia uwzględnić lub oddalić; zob. jednak § 2 i 3 tego art.

§ 2. 2. Wykładnia użytego w art. 269 § 2 (pierwotnie art. 266 § 3) wyrażenia „wnioski prawne" jest nader rozbieżną; mojem zdaniem należy przyjąć za podstawę następujące rozważania:

a) Kpk. nie określa pojęcia wniosku prawnego; w praktyce mówi się o wnioskach uzasadnionych i nieuzasadnionych, umotywowanych i nieumotywowanych i t. d.; terminologja: „wniosek prawny" w praktyce przyjętą nie jest, a co najmniej nie ustaliło się, co przez „wniosek prawny" rozumieć należy.

b) Kpk. nigdzie nie wspomina o wnioskach prawnych innych stron, a co do prokuratora wspomina o nich wyłącznie w art. 269 § 2, zatem tylko odnośnie do śledztwa.

c) Art. ten każe je sędziemu bezwarunkowo uwzględnić, choć posługuje się formą przeczącą („nie może pozostawić bez uwzględnienia").

d) Jeżeli wykluczymy, jakoby ustawodawca mniemał:

aa) że wnioski na prawie oparte składać może i składać będzie tylko prokurator,

bb) że takich wniosków od innych stron oczekiwać nie podobna,

cc) że każdy wniosek prokuratora będzie oparty na prawie i

dd) że wnioski innych stron, choćby na prawie oparte, sędzia ma prawo pozostawić bez uwzględnienia —

to wynika stąd, że przez „wnioski prawne“ rozumieć należy pewien szczególny rodzaj wniosków prokuratorskich w śledztwie składanych, a wychodzących poza zakres innych, acz na prawie (materjalnem lub procesowem) opartych jego wniosków.

Takiemi wnioskami „prawnemi“ byłyby:

I. wnioski prokuratora, których uwzględnienie kpk. wyraźnie (expressis verbis) i kategorycznie nakazuje. Tu należy tylko jeden wypadek, t. j. wniosek o uchylenie lub złagodzenie środka zapobiegawczego art. 269 § 3 i § 69 reg. prok. Skoro jednak wypadek ten zamieszczono w tym samym art. i skoro skutkiem tego przepis ogólny § 2 okazuje się zbędnym wobec szczególnego przepisu § 3, przeto poza wnioskiem z art. 269 § 3 muszą istnieć jeszcze inne wnioski „prawne“. Otóż do nich należałyby:

II. wnioski prokuratora, oparte na uprawnieniu nadanem mu odnośnie do śledztwa jasno, widocznie i bezpośrednio przepisami kpk. Tu należą wnioski o dozwolenie przeglądu aktów (art. 215), o dopuszczenie do obecności przy czynnościach śledczych (art. 271 § 1), o wszczęcie śledztwa w sprawach o zbrodnie, należących do właściwości sądu przysięgłych (art. 263), jeżeli kwalifikacja sprawy nie jest zakwestjonowaną i t. p.

e) Wnioski prokuratora, wymagające ustalenia pewnych okoliczności faktycznych lub zależne od poglądu prawnego (wykładni prawa) mogą być słuszne i na prawie (procesowem lub materjalnem) oparte, ale nie są wnioskami „prawnemi“ w rozumieniu art. 269 § 2.

Nie jest więc np. „wnioskiem prawnym“ wniosek prokuratora z art. 264 lit. a), ponieważ kwestja, czy sprawa jest zawiłą, może być sporną; nie jest nim dalej wniosek prokuratora o uzupełnienie śledztwa, gdyż ustawa nie nakazuje wyraźnie jego uwzględnie-

nia, a nadto załatwienie jego zależy od poglądu na stronę faktyczną i prawną sprawy; nie jest nim nawet wniosek o niesłuchanie, jako świadków, osób z art. 101, jeżeli wątpliwem jest, czy chodzi o zeznanie faktów w art. 101 a), b) wymienionych, tak samo wniosek o nieodebranie przysięgi od nieletniego niżej 14 lat, jeżeli wiek jego jest spornym i t. d.

f) Art. 269 nie nakazuje sędziemu śledczemu uwzględnienia wniosków „prawnych" innych stron z tej prostej przyczyny, że rozdział III o śledztwie nie zawiera ani jednego wypadku, w którymby przyznano innym stronom jakieś prawo bezwarunkowe. Wszystkie innym stronom, a w szczególności oskarżonemu, przyznane prawa są warunkowe, zawisłe od zaistnienia pewnych warunków lub okoliczności, albo też od uznania sądu. Wystarczy wskazać na trzy zawarte w rozdziale III wypadki, wymienione w art. 264 lit. b), art. 271 § 1 zd. 2 i art. 271 § 2 w związku ze słowami „w miarę możności" użytemi w art. 256 § 1 zd. 1.

g) Jeżeli postawimy kwestję w sposób powyższy, to zrozumiałym staje się przepis art. 269 § 4, dopuszczający zażalenie na postanowienie wniosek oddalające. Ponieważ trudno przypuścić, ażeby sędzia śledczy oddalił wniosek „prawny" i byłoby może zbędnem na ten nieprzewidziany przypadek wprowadzić szczególny przepis, przeto art. 269 § 4 odnosi się:

I. do wniosków prokuratora, nie będących „prawnemi" w rozumieniu art. 269 § 2,

II. do wniosków innych stron, wreszcie

III. do nieprzewidzianego przypadku odmówienia wnioskowi „prawnemu" prokuratora [1]).

---

[1]) Powyższą wykładnię słów „wnioski prawne" uzasadniłem obszernie w Głosie Sądownictwa 1932, a następnie w II wydaniu nin. komentarza wbrew wykładni innych autorów, uwa-

§ 3. 3. Środki zapobiegawcze wymienia księga IV. kpk.; prok. może wnosić o uchylenie środka zapobiegawczego z art. 164, 173 i 187 lub o złagodzenie go, np. o zmianę aresztowania bezwarunkowego na warunkowe (za kaucją), albo na środek z art. 187. Oczywiście sędzia może i sam z urzędu uchylić lub złagodzić środki zapobiegawcze (art. 170 § 1, 173). Zob. § 59 reg. prok.

§ 4. 4. Musi to być własny i samoistny wniosek strony przeciwnej; sprzeciwienie się czyjemuś wnioskowi nie jest samoistnym, własnym wnioskiem. Ponowienie odrzuconego wniosku nie jest bezwarunkowo zakazane, gdyż sąd może własne postanowienia zmienić, jeśli okoliczności się zmienią, np. wolno zawsze ponawiać wnioski o uchylenie aresztowania, gdyż sąd winien nawet z urzędu uchylić aresztowanie, jeśli ustały jego przyczyny (art. 170 § 1).

Postanowienie oddalające winien sędzia śledczy uzasadnić (art. 51 § 2); zażalenie załatwia sąd okręgowy (art. 20) na posiedzeniu niejawnem (art. 49 § 3) i w razie uwzględnienia zażalenia wyda sędziemu śledczemu odpowiednie polecenie (§ 6 ust. 2 reg. og.); na nieuwzględnienie zażalenia nie służy dalszy środek odwoławczy (art. 465).

Art. 270.

§ 1. Jeżeli w toku śledztwa ujawni się przestępstwo nieobjęte wnioskiem o wszczęcie śledz-

żających „wnioski prawne" jako „wnioski oparte na prawie" lub coś podobnego.

O ile mi wiadomo, porzucono obecnie poprzednią wykładnię i przyjęto moją; tak np. Mogilnicki w komentarzu do kpk. 1933, a Min. Spr. przy ustaleniu obecnego jednolitego tekstu kpk. zmienił porządek §§ 2 i 3 w art. 269 (poprzednio art. 266), a mianowicie dawny § 3 umieścił jako § 2, z czego zgodnie z moją wykładnią wnosić należy, że § 2 art. 269 to przepis ogólny, a § 3 tegoż art. to przepis szczególny.

twa, sędzia śledczy zawiadamia o tem prokuratora i przedsiębierze niezbędne czynności.

§ 2. Jeżeli w toku śledztwa ujawni się udział w przestępstwie osoby, nie objętej wnioskiem prokuratora, sędzia śledczy prowadzi śledztwo i przeciw tej osobie, o czem zawiadamia prokuratora.

§ 1. 1. **nieobjęte wnioskiem o wszczęcie śledztwa,** t. j. wnioskiem z art. 263 i 264 lit. a).

2. **zawiadamia o tem prokuratora,** a to celem złożenia wniosku na wszczęcie postępowania sądowego (art. 2 § 1); terminu zawiadomienia nie zakreślono, zaczem nastąpić ono ma bez niepotrzebnej zwłoki.

Art. 270 wymienia wyłącznie prokuratora, ponieważ chodzić tu może tylko o przestępstwa ścigane z urzędu; nie wchodzi tu więc w rachubę nowe przestępstwo, ścigane z oskarżenia prywatnego; nie wchodzi tu dalej w rachubę innych oskarżyciel publiczny, albowiem tenże ostatni nie może wnosić oskarżenia przed sądem okręgowym (art. 58 § 1).

3. **przedsiębierze niezbędne czynności** dla spełnienia zadań śledztwa, wskazanych w art. 262 § 2. Por. art. 255.

§ 2. 4. Podczas gdy art. 270 § 1 zajmuje się procederem w razie ujawnienia nowego przestępstwa, popełnionego przez oskarżonego, przeciwko któremu śledztwo o pewien czyn karalny wszczęto (zbieg przestępstw: zob. art. 31 kk. i art. 32 kpk.), to art. 270 § 2 wskazuje jak postąpić należy, jeżeli w toku śledztwa przeciw pewnej osobie (lub więcej osobom) ujawni się udział innych osób jako współprawców, podżegaczy, pomocników, paserów i t. p. (art. 26, 27, 148, 160 i 161 kk.) w przestępstwie lub przestępstwach będących przedmiotem śledztwa.

Zawiadomienie prokuratora ma cel wskazany w uw. 2.

Art. 271.

§ 1. Prokurator ma prawo być obecny przy wszystkich czynnościach śledczych. Dopuszczenie obecności innych stron zależy od uznania sędziego śledczego.

§ 2. Przepisy art. 256 § 1, 2 i 3 mają odpowiednie zastosowanie, jeżeli sędzia śledczy dokonywa czynności, której według wszelkiego prawdopodobieństwa nie będzie można powtórzyć na rozprawie głównej.

§ 1. 1. **ma prawo być obecny** i powinien być obecny w przypadkach ważnych zwłaszcza wtedy, gdy sędzia śledczy dopuścił do obecności obrońcę oskarżonego, albo gdy prokurator złożył wniosek o uzupełnienie śledztwa (art. 280 § 1), a od wyniku uzupełniających czynności zależy dalszy bieg sprawy (§ 73 reg. prok.). Sędzia śledczy nie ma obowiązku zawiadamiania prokuratora o każdej czynności śledczej z wyjątkiem przypadku z § 2 nin. art.; jeśli prok. żąda tego w poszczególnym przypadku, nie można mu tego odmówić, chybaby zawiadomienie nie było możliwem (zob. uw. 2 do art. 256).

2. **zależy od uznania sędziego śledczego.** Sędzia śledczy powinien dopuścić strony do udziału w czynnościach śledczych, o ile szczególne względy nie stoją temu na przeszkodzie [1]); przez udział stron niejedna kwestja faktyczna znajdzie prędzej i łatwiej swoje rozwiązanie; niejedno oskarżenie i niejedno umorzenie postępowania odpadłoby, niejedna rozprawa nie zostałaby przerwaną lub odroczoną, gdyby przepis ten liberalniej stosowano. Niestety praktyka jest w tym względzie bardzo trwożliwą; gdyby znalazł się

[1]) Na tem stanowisku stoją też motywy Komisji Kodyfikacyjnej (str. 366); tę samą postępową myśl ujawniają też przepisy art. 256 § 1 i art. 337.

sędzia śledczy, któryby obecność stron przyjął jako regułę a ich nieobecność, jako wyjątek uzasadniony wyjątkowemi okolicznościami (koniecznością zachowania pewnej czynności w tajemnicy) lub właściwościami danego przypadku (np. szpiegostwo, zdrada stanu), przekonałby się niezawodnie, jak uprościłby i ułatwiłby sobie swoje zadanie i ze zdziwieniem spoglądałby na dotychczasową praktykę, podyktowaną szablonem i nie różnicującą w rodzaju i okolicznościach każdej sprawy.

Sędzia śledczy może obecność jednej ze stron, np. oskarżonego dopuścić, a odmówić jej innej stronie, np. powodowi cyw. — i odwrotnie. Wedle m. 366 należy to pozostawić uznaniu sędziego śledczego i mieć zaufanie, że ograniczy obecność stron tylko wówczas, gdy to będzie niezbędne dla dobra śledztwa.

Strony obecne mają prawo zadawania pytań osobom przesłuchiwanym, albowiem:

a) przemawia za tem analogja z art. 256 § 2;

b) w razie niedopuszczenia pytań obecność stron miałaby li tylko cechę jakiejś kontroli sędziego przez strony, przeciw czemu przemawia mentalność kpk., który stawia sędziego ponad prokuratorem, a tembardziej ponad innemi stronami;

c) m. 366 wypowiadają przekonanie, że pytania, zadawane oskarżonemu przez prokuratora, mogą się przyczynić do wyświetlenia sprawy.

Pytania — o ile sędzia nie zarządzi inaczej (por. art. 304) — można zadawać bezpośrednio, gdyż prawo bezpośredniego pytania odebrał kpk. jedynie przysięgłym (art. 417).

§ 2. 3. Zob. uwagi do art. 256.

4. Podobnie sąd nie może odmówić obecności oskarżonemu przy dokonaniu u niego rewizji (art. 149) lub obrońcy przy przesłuchaniu oskarżonego w przypadkach z art. 88. Zob. art. 340 § 1 i 2.

Art. 272.

Jeżeli zachodzi potrzeba dokonania czynności śledczej poza okręgiem sądu grodzkiego, mającego siedzibę w tej samej miejscowości, co sędzia prowadzący śledztwo, albo przesłuchania osoby, przebywającej poza takim okręgiem, wówczas sędzia może zwrócić się o to do miejscowego sędziego śledczego lub sądu grodzkiego.

1. Słowa „grodzkiego, mającego siedzibę w tej samej miejscowości, co sędzia prowadzący śledztwa" wprowadził do pierwotnego brzmienia art. 272, przepis art. 1 pkt. 29 noweli I, rozszerzając w ten sposób możność wyręczania się przez sędziego śledczego wszystkiemi sądami grodzkiemi danego okręgu sądowego, z wyjątkiem sądu grodzkiego, mającego siedzibę w tej samej miejscowości, co sędzia śledczy. Zob. art. 273.

2. **co sędzia, prowadzący śledztwo.** Nie użyto tu wyrażenia „sędzia śledczy" a to dla zaznaczenia, że prawo z art. 272 służy także sędziemu grodzkiemu, któremu na podstawie art. 261 § 2 zlecono prowadzenie śledztwa.

3. Zob. art. 21 pw., § 8 reg. og. i §§ 12 do 14 reg. kar.

Art. 273.

Jeżeli okoliczności sprawy tego wymagają, sędzia śledczy może wzywać do siebie osoby przebywające w innym okręgu oraz dokonywać czynności i poza swoim okręgiem.

Sędzia dokona czynności poza swoim okręgiem (art. 6 usp.), jeśli zawiłość sprawy wymaga skupienia jej w jednem ręku (np. sprawy o handel żywym towarem, rozpowszechnianie fałszywych pieniędzy, masowe kradzieże, organizacje antypaństwowe i t. d.), albo sprawa wymaga pośpiechu i ścisłej dyskrecji,

albo trzeba konfrontować (art. 116) świadków z różnych okręgów i t. d. Potrzebę takiej nadzwyczajnej czynności sędzia śledczy powinien zawsze uzasadnić (m. 367 n.).

Zob. § 30 reg. kar.

Art. 274.

§ 1. Uznawszy, że niema widoków, aby dalsze prowadzenie śledztwa mogło dostarczyć podstawy do rozprawy głównej, sędzia śledczy zawiadamia o tem oskarżyciela.

§ 2. W sprawie popieranej przez prokuratora sędzia śledczy jednocześnie z zawiadomieniem przesyła mu akta.

§ 1. 1. **Uznawszy, że niema widoków i t. d.** czyto dla braku istoty czynu przestępnego, czy też dla braku dowodów winy — nie zaś wówczas, jeżeli dalsze ściganie jest niemożliwem lub niedopuszczalnem, np. z powodu śmierci, przedawnienia lub amnestji, gdyż w tych wypadkach sędzia śledczy umorzy śledztwo w myśl ogólnej zasady, wyrażonej w art. 3 i zawiadomi o tem prokuratora.

W razie miejscowej niewłaściwości sądu, sędzia postąpi wedle art. 11 § 2.

W razie umorzenia sprawy na podstawie art. 3 lub odstąpienia sprawy po myśli art. 11 § 3 sądowi właściwemu miejscowo, sędzia śledczy postanowienie swe oznajmi (art. 52) oskarżycielowi, któremu służy zażalenie z art. 465 wzgl. z art. 11 § 3.

Rzeczowa właściwość sądu nie podpada pod art. 274; sędzia śledczy postąpi więc wedle art. 277; podobnie, jeżeli sędzia śledczy mniema, że czyn, ścigany przez prokuratora, stanowi przestępstwo, ścigane z oskarżenia prywatnego. Zob. orzecznictwo S. N. w uw. 4 do art. 2.

Zawiadamiając oskarżyciela wedle art. 274, sędzia śledczy wyraża swój osobisty pogląd na ujemne wyniki śledztwa, podobnie, jak w przypadku z art. 277 wyraża swój pogląd w przeciwnym kierunku; w obu tych przypadkach nie musi on więc wyczerpać całego materjału dowodowego i odwodowego, gdyż byłoby to bezcelowem marnowaniem czasu, trudu i kosztów, skoro śledztwo ujawniło już, że zaistniała lub nie zaistniała podstawa do rozprawy głównej.

2. **zawiadamia.** Zawiadomienie to jest formalnem postanowieniem, treścią którego sędzia śledczy uznaje za zbędne dalsze prowadzenie śledztwa, lecz śledztwa sędzia w tym przypadku nie zamyka (inaczej w przypadku z art. 277).

Sędzia śledczy winien postanowienie swoje uzasadnić (art. 52); natomiast prokurator nie ma w tym wypadku obowiązku uzasadnienia swego wniosku o umorzenie (§ 77 reg. prok.).

3. **oskarżyciela** t. j. prokuratora, gdyż inny oskarżyciel publiczny nie może występować przed sądem okręgowym (art. 58 § 1), zaś w sprawach z oskarżenia prywatnego śledztwo prowadzonem być nie może (zob. uw. 6 do art. 264) [1]); stąd też w art. 280 § 1 mowa wyłącznie o prokuratorze.

Prokurator tak w przypadku z art. 274, jak w przypadku z art. 277 nie jest związany poglądem sędziego śledczego i — tu występuje w całej pełni zasada skargowości — ma on otwarte wszystkie możliwości dla ujawnienia swojego poglądu na sprawę, a więc władnym jest (zob. art. 280 § 1) złożyć, albo

a) akt osk., albo
b) wniosek o umorzenie, albo wreszcie
c) wniosek o uzupełnienie śledztwa.

---

[1]) chybaby sąd je zarządził na posiedzeniu niejawnem (art. 264 lit. c).

Ad a) Dalsze postępowanie unormowane jest w art. 281 n., przyczem końcowe przesłuchanie z art. 277 odpada, chyba że prokurator tego się domaga. Wniosek prokuratora należy w regule uwzględnić i sędzia śledczy przedstawi oskarżonemu wyniki śledztwa, gdyż może to dać oskarżonemu sposobność do uzupełnienia jego wyjaśnień, do przytoczenia nowych dowodów, a w następstwie do zaniechania oskarżenia.

Ad b). Sędzia umarza postępowanie (art. 275 § 1).

Ad c) Zob. uw. 4 do art. 280.

Wnioski pod a), b), c) winien prokurator złożyć do 14 dni względnie — jeśli osk. jest aresztowanym — do 7 dni (art. 280); terminy te są dla niego instrukcyjnemi, nie zaś zawitemi (art. 221 § 1 i 2). Skutkiem tego w razie zaniedbania tych terminów przez prokuratora można tylko żalić się u jego władzy przełożonej, t. j. u prokuratora apelacyjnego lub Ministra Sprawiedliwości (art. 235 § 1 usp.).

4. Por. uw. 10 do art. 244.

Art. 275.

§ 1. Sędzia śledczy umarza śledztwo, jeżeli prokurator tego zażąda lub na to się zgadza.

§ 2. O umorzeniu śledztwa sędzia śledczy zawiadamia oskarżonego i pokrzywdzonego.

§ 3. Na postanowienie o umorzeniu pokrzywdzonemu służy zażalenie.

§ 1. 1. **Sędzia śledczy:** zob. art. 261 §§ 1 do 4.

2. **umarza śledztwo** w postaci postanowienia z uzasadnieniem (art. 47 i 51).

3. **jeżeli prokurator tego zażąda** czyto w toku śledztwa, czy też po przesłaniu mu przez sędziego śledczego aktów w myśl art. 278.

4. **lub na to się zgadza** t. j. w przypadku z art. 274 lub też, jeśli prokurator zgodzi się na wniosek oskar-

żonego o umorzenie śledztwa. Zgoda prokuratora musi być wyraźną; zaniechanie wzgl. zaniedbanie oświadczenia się jego pozostawia mu swobodę działania, gdyż jego odstąpienia domniemywać się nie można.

§ 2. 5. **oskarżonego,** choćby tenże wcale przez sędziego śledczego nie został przesłuchany; inaczej w przypadku art. 248 § 2.

6. **pokrzywdzonego.** O. 170/30 (uchwała całej Izby II) punkt 9: „Sędzia śledczy umarza śledztwo w trybie art. 275 § 1 także wówczas, gdy zawiadomienia, przewidzianego w art. 275 § 2 nie można doręczyć z powodu, że pokrzywdzony jest nieznany, lub doręczenie nie jest możliwe, zwłaszcza z powodu braku adresu pokrzywdzonego. W razie śmierci pokrzywdzonego wchodzą w grę art. 66 i 72 (w dawnej numeracji). Dawny art. 66 jest identyczny z obecnym art. 70, zaś art. 72 został uchylony nowelą II w związku z uchyleniem instytucji oskarżenia posiłkowego. Do zawiadomienia pokrzywdzonego zasady zawarte w art. 78 (dawna i nowa numeracja są identyczne) nie mają zastosowania.

W motywach do tego orzeczenia zaznaczył S. N., że niemożność umorzenia śledztwa, stawiająca niewinnego oskarżonego w nader przykrem położeniu, nie powinna być uzależnioną od trudności w doręczeniu pokrzywdzonemu zawiadomienia o zamierzonem przez prokuratora umorzeniu, które to zawiadomienie powinno było wedle dawnego brzmienia art. 272 (obecnie art. 275) nastąpić przed umorzeniem.

Ponieważ obecnie na wniosek prokuratora następuje umorzenie odrazu (art. 275 § 1), chodzi tylko o doręczenie pokrzywdzonemu zawiadomienia o umorzeniu (art. 275 § 2) celem umożliwienia mu zażalenia z art. 275 § 3. Jeżeli więc tego zawiadomienia doręczyć mu nie można, składa się je do akt aż do jego

zgłoszenia się, poczem może je podjąć i wnieść zażalenie z art. 275 § 3, albowiem zażalenie wnieść należy do 7 dni od dnia doręczenia lub ogłoszenia danego postanowienia (art. 222 § 1 i 223) a S. N. całkiem słusznie wykluczył stosowanie do pokrzywdzonego zasady z art. 78, obowiązującej jedynie powoda cywilnego.

Co się tyczy przypadku śmierci pokrzywdzonego, to wedle obecnego art. 66 (S. N. cytował dawny art. 66 identyczny z obecnym art. 70) prawa pokrzywdzonego wykonywają jego małżonek, rodzice, dzieci i wnuki, im tedy doręczyć należy zawiadomienie o umorzeniu.

Gdyby tego doręczenia uskutecznić nie było można, natenczas nastąpi tensam stan rzeczy, jaki powyż określono dla wypadku, jeżeli samemu pokrzywdzonemu nie można doręczyć zawiadomienia o umorzeniu śledztwa.

§ 3. 7. Zob. uw. 5 do art. 264 i § 78 reg. prok.; por. art. 248.

Art. 276.

§ 1. Umarzając śledztwo, sędzia śledczy wydaje postanowienie co do dowodów rzeczowych.

§ 2. W wypadkach, prawem przewidzianych, sędzia śledczy przesyła sprawę do sądu okręgowego celem powzięcia na posiedzeniu niejawnem, po wysłuchaniu oskarżonego lub jego obrońcy, postanowienia co do zastosowania względem oskarżonego środków wychowawczych lub zabezpieczających.

§ 3. Na postanowienia powyższe służy zażalenie.

§ 1. 1. **Umarzając śledztwo:** zob. art. 275 § 1.
2. **sędzia śledczy:** zob. art. 261 §§ 1 do 4.
3. **wydaje postanowienie:** zob. art. 47 i 51.

4. **co do dowodów rzeczowych:** zob. uw. 3 do art. 250.

§ 2. 5. **W wypadkach prawem przewidzianych** t. j. wskazanych w art. 69 §§ 2, 70, 71, 73, 79 i dal. kk.

6. **sędzia śledczy:** z własnej inicjatywy a więc nie wyczekując wniosku prokuratora.

7. **do sądu okręgowego:** choćby wedle wyniku śledztwa sprawa należała do właściwości sądu grodzkiego; por. art. 251 § 1.

8. **na posiedzeniu niejawnem i t. d.:** zob. uw. 4, 5 i 8 do art. 251.

§ 3. 9. Zob. uw. 9 i 10 do art. 251.

Art. 277.

Uznawszy, że śledztwo dostarczyło już podstawy do rozprawy głównej, sędzia śledczy raz jeszcze przesłuchuje oskarżonego i zaznajamia go z treścią zebranych dowodów, poczem dopiero, jeżeli wobec wyjaśnień oskarżonego nie zajdzie potrzeba uzupełnienia śledztwa, wydaje postanowienie, mocą którego zamyka śledztwo.

1. **dostarczyło już** — sędzia śledczy nie musi więc wyczerpać całego materjału; por. art. 274.

2. **jeszcze raz przesłuchuje** t. j. bez względu na to, ile razy przedtem sędzia śledczy przesłuchiwał oskarżonego. Końcowe przesłuchanie osk. umożliwia mu zorjentowanie się w sprawie, wskazanie środków obrończych i uniknięcie aktu osk. (m. 371) Osk. aresztowany będzie mógł za zezwoleniem sędziego śledczego porozumieć się z obrońcą (art. 94) i przeglądnąć akta (art. 213).

3. **zaznajamia go** tj. oskarżonego; czy także obrońcę, zależy od uznania sędziego śledczego; sędzia śledczy może dozwolić obrońcy obecności przy tej czynności (art. 271 § 1 zd. 2). Jeśli przesłuchanie końcowe

odbyło się bez obrońcy, a osk. oświadczy, że może złożyć wnioski dopiero po porozumieniu się z obrońcą, należy mu to umożliwić (m. 372).

4. **jeśli nie zajdzie potrzeba.** Jeśli sędzia śledczy uzna za stosowne uzupełnić śledztwo w myśl wyjaśnień oskarżonego, to śledztwa nie zamyka.

5. **wydaje postanowienia** (art. 47). Postanowienie to uzasadni krótko sędzia śledczy (art. 51 § 2) tem, że przeprowadził dowody przez obie strony zawnioskowane, albo pominął pewne dowody, jako zbędne.

Na postanowienie to służy zażalenie (art. 279); osk. może żalić się na odmówienie jego wnioskom dowodowym. Oskarżyciel nie ma powodu się żalić, gdyż postanowienie to nie wiąże go wcale (zob. uw. 3 do art. 274); nie zmusza go ono do wniesienia aktu osk. i nie odbiera mu możności żądania uzupełnienia śledztwa (art. 280 § 1).

Jeśli sędzia śledczy wskutek przeprowadzenia dowodów zawnioskowanych przez osk. podczas jego końcowego przesłuchania, dojdzie do przekonania, iż brak podstawy do rozprawy głównej, postąpi on wewedle art. 274; jeśli zaś pozostanie przy poglądzie, że zachodzi podstawa do rozprawy głównej, to przesłucha ponownie oskarżonego i o ile znowu nie zajdzie potrzeba uzupełnienia, wyda postanowienie, iż śledztwo zamyka.

Postanowienie z art. 277 sędzia śledczy ogłosi oskarżonemu przy jego przesłuchaniu; jeśliby sędzia śledczy miał wątpliwości co do dopuszczenia dowodów przez osk. zawnioskowanych, może mu postanowienie swe później ogłosić lub doręczyć na piśmie art. 52.

Art. 278.

O zamknięciu śledztwa sędzia śledczy zawiadamia niezwłocznie oskarżyciela, przyczem prokuratorowi przesyła akta śledztwa.

1. Art. 278 nakazuje tylko zawiadomienie oskarżyciela, gdyż oskarżony został już uwiadomiony (m. 373) o zamknięciu śledztwa przy sposobności jego przesłuchania wedle art. 277.

2. Odróżnienie oskarżyciela i prokuratora jest zabytkiem z przed noweli II, kiedy to śledztwo mogło się toczyć w sprawach z oskarżenia prywatnego tudzież na skutek oskarżenia posiłkowego (zob. uw. 6 do art. 264); obecnie art. 278 powinienby opiewać: O zamknięciu śledztwa sędzia śledczy zawiadamia prokuratora i przesyła mu akta śledztwa.

Art. 279.

Na czynności sędziego śledczego służy zażalenie osobom, których prawa zostały przez te czynności obrażone.

1. **Na czynności** pozytywne i zaniechanie a także i na postanowienia oddalające wnioski stron (zob. art. 269 § 4 tudzież uw. 4 do art. 266); zob. też art. 220 § 2.

Na opieszałość sędziego śledczego w prowadzeniu sprawy można żalić się u jego władz nadzorczych (art. 70 do 72 usp.).

2. **służy zażalenie:** zob. art. 465.

3. **osobom,** nie zaś samym tylko stronom.

4. **prawa** materjalne (np. odebrano komuś rzeczy) lub proceduralne (np. nie dopuszczono oskarżonego do obecności w przypadku z art. 271 § 2).

5. Art. 279 stanowi ze względu na art. 465 wentyl bezpieczeństwa dla wszystkich tych przypadków, których w toku śledztwa przewidzieć się nie da a dla których specjalnie zażalenia nie przewidziano (zob. zażalenia z art. 11, 158, 164, 181, 269, 275 i 276).

Rozdział IV.

Akt oskarżenia.

Z wyjątkiem postępowania przed sądem dla nieletnich (art. 621) akt oskarżenia jest nieodzownym warunkiem przewodu sądowego (art. 333); w braku aktu osk. postępowanie jest nieważnem (art. 2 § 1), a wydany wyrok należy z urzędu uchylić (art. 501 e) i 516 b). Wyjątek od tej zasady zachodzi li tylko w postępowaniu przeciw nieletnim (art. 621). Akt osk. można wnieść bez dochodzenia (art. 248 § 1), a — poza wypadkiem w art. 261 wskazanym — także bez śledztwa.

Co do treści aktu osk. stawia kpk. różne wymagania w miarę tego, jaki sąd powołanym jest do rozpoznawania sprawy, a to:

a) zasadniczą treść jego zawiera art. 281.

b) w post. doraźnem odpada wymóg z art. 281 e), ale wolno akt osk. uzasadnić (zob. art. 20 pd.).

c) w sądzie gr. wystarczy oznaczenie osoby oskarżonego i zarzuconego mu czynu (art. 282).

W sprawach karno-administracyjnych i karno-skarbowych nie wygotowuje się aktu osk. Zob. art. 641 kpk., art. 222 uks. i art. 1 § 2 L. 4 i 7 pw.

Co do rozszerzenia oskarżenia w czasie przewodu sądowego zob. art. 353.

Art. 280.

§ 1. Prokurator jest obowiązany w ciągu dwóch tygodni od daty otrzymania akt śledztwa, stosownie do art. 274 § 2 lub art. 278, bądź złożyć sądowi akt oskarżenia, bądź przesłać sędziemu śledczemu wniosek o umorzenie lub uzupełnienie śledztwa.

§ 2. Jeżeli oskarżony jest aresztowany, termin ten wynosi siedem dni.

§ 1. 1. **Prokurator.** Inny osk. publ. nie może wnosić i popierać oskarżenia w sądzie okr. (art. 58).

2. **w ciągu dwóch tygodni.** Termin ten nie jest zawitym (art. 221).

3. **sądowi,** nie zaś sędziemu śledczemu, gdyż akt oskarżenia ma być rozpoznanym przez sąd a nie przez sędziego śledczego (m. 378).

4. **przesłać sędziemu śledczemu i t. d.,** gdyż wnioski o umorzenie (art. 275) i uzupełnienie śledztwa wymagają ingerencji sędziego śledczego.

Wnioski o uzupełnienie śledztwa należy składać jedynie w wypadkach nieodzownych; wnioskiem takim należy objąć całokształt uzupełnień niezbędnych według stanu sprawy w danej chwili (§ 76 reg. kar.).

Jeżeli sędzia śledczy oddali wniosek na uzupełnienie śledztwa (wniosek ten nie jest wnioskiem prawnym w rozumieniu art. 269 § 2 — zob. uw. 2 do art. 269), oskarżycielowi służy zażalenie z art. 269 § 4 (zob. też art. 279).

Oddalenie wniosku nastąpić powinno tylko wówczas, jeżeli dana okoliczność jest dla sprawy obojętną lub została już dostatecznie wyświetloną (wynika to z treści art. 277: „śledztwo dostarczyło już dostatecznych podstaw"); gdyby wniosek o uzupełnienie był niejasnym, sędzia śledczy odniesie się (ustnie lub na piśmie) do prokuratora o wyjaśnienie wniosku.

§ 2. 5. Celem tego przepisu jest skrócenie trwania tymczasowego aresztowania.

Art. 281.

Akt oskarżenia powinien zawierać:

a) imię, nazwisko oskarżonego oraz inne szczegóły niezbędne do ustalenia jego tożsamości;

b) dokładne określenie zarzucanego czynu ze

wskazaniem czasu, miejsca i innych okoliczności jego popełnienia;
c) wskazanie przepisu ustawy karnej, pod który zarzucany czyn podpada;
d) wskazanie sądu, przed którym ma się odbyć rozprawa główna;
e) uzasadnienie oskarżenia.

1. **Akt oskarżenia:** zob. wstępne uwagi do niniejszego rozdziału.

Akt oskarżenia sporządza się w języku polskim jako państwowym (art. 1 ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. Dz. U. 78 poz. 757 i art. 1 ust. z dnia 31 marca 1925 r. Dz. U. 32 poz. 226; ustawy te zamieszczono przed art. 230). Co do żądania, ażeby do aktu oskarżenia dołączono tłumaczenie w języku macierzystym zob. art. 2 L. 6 ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. poz. 757.

Akt osk. musi być napisany dość czytelnie, atramentem lub w inny sposób nie dający się łatwo usunąć — nie ołówkiem — bez mazań i skrobań, które mogłyby budzić wątpliwości co do treści i musi być podpisany przez oskarżyciela (m. 395).

Surogatem aktu oskarżenia (i to prawomocnego) są orzeczenia kar. adm. i kar. skarb., jeżeli osoba, której w odnośnym trybie wymierzono karę, w terminie prawnym żąda skierowania sprawy na drogę sądową (art. 641 kpk., art. 222 uks., tudzież art. 1 § 2 L. 4 i 7 pw.).

2. (do lit. a). Por. art. 82 i 368 lit. d).

3. (do lit. b): Zob. art. 368 e) i 369 a).

O. 31, 32: Brak wskazania w akcie oskarżenia daty przestępstwa nie pociąga za sobą umorzenia postępowania, jeśli na rozprawie stwierdzono, że przedawnienie nie zachodzi.

Jeżeli oskarżonemu zarzucono więcej czynów karalnych, przepis art. 281 lit. a) stosować należy do każdego z nich.

4. (do lit. c). Zob. art. 369 lit. b). Jeżeli czyn podpada pod kilka przepisów karnych (art. 36 kk.), należy wszystkie te przepisy wymienić z podaniem, wedle którego przepisu, jako najsurowszą karę przewidującego, ukaranie ma nastąpić.

5. (do lit. d). Zob. art. 368 lit. a).

6. (do lit. e). Uzasadnienie jest potrzebne, zwłaszcza w sprawach zawiłych i przed przysięgłymi dla zorjentowania się w całokształcie sprawy; nadto zmusza ono oskarżyciela do ściślejszego sformułowania swych wniosków (m. 383).

W uzasadnieniu należy w sposób jasny i rzeczowy przedstawić faktyczną stronę sprawy z uwzględnieniem historycznego porządku sprawy, przytoczyć dowody winy oskarżonego, streścić jego wyjaśnienia, a w miarę potrzeby ocenić wartość dowodów i wyjaśnić podstawy kwalifikacji prawnej (§§ 79 do 84 reg. prok.).

Ponieważ w § 84 reg. prok. mowa jest o złożeniu wniosku o zbadanie rozeznania nieletniego przed złożeniem s ą d o w i o k r ę g o w e m u aktu oskarżenia przeciw nim, zaś wedle art. 621 lit. a) sędzia dla nieletnich po ukończeniu dochodzenia wyznacza wprost rozprawę — o ile postępowania nie umarza (art. 621 lit. b) a więc zarządza rozprawę bez aktu oskarżenia, przeto zaznaczyć należy, że przepis § 84 reg. prok. ma na myśli dwa wypadki a to:

a) jeżeli w danym sądzie okręgowym nie utworzono sądu dla nieletnich po myśli art. 4 usp. i sprawę rozpoznaje sąd zwykły (art. 635 § 1) tudzież

b) jeżeli sprawę przeciw nieletniemu prowadzi się łącznie ze sprawą przeciw innym osobom (art. 632 § 2).

Przepis § 84 czerpie swe uzasadnienie z przepisu art. 635 § 2, wedle którego postępowanie przeciw nieletniemu przed sądem okręgowym wszczęte być

może dopiero wówczas, jeśli uprzednio sąd okręgowy na wniosek oskarżyciela uznał nieletniego na posiedzeniu niejawnem za działającego z rozeznaniem.

Art. 282.

W sądzie grodzkim wystarcza, jeżeli akt oskarżenia zawiera oznaczenie osoby oskarżonego i zarzucanego mu czynu.

1. **W sądzie grodzkim:** zob. art. 16, 58 § 1 i 455 n. kpk. i art. 9 pw.

2. **wystarcza.** Ustawa określa tu minimum wymagań, gdyż w sądzie grodzkim toczą się sprawy bardziej pojedyncze, a jako oskarżyciele występują tam często osoby prywatne, nie znające się na formach proceduralnych i nie posługujące się pomocą adwokata (m. 384); oczywiście pożądanem jest, ażeby akt oskarżenia wyszedł poza to minimum i możliwie zawierał wszystkie okoliczności w art. 281 wskazane.

O. 75, 32: Zapisek, zawierający tylko dane co do osoby sprawcy i przebiegu zdarzenia bez określonego w art. 2 § 1 „żądania" uprawnionego oskarżyciela, chociażby w formie jak najbardziej uproszczonej wyrażonego, nie może być uznany za akt oskarżenia w znaczeniu art. 282.

Zob. orzecznictwo w uw. 3 do art. 253.

Art. 283.

§ 1. Do aktu oskarżenia dołącza się wykaz osób, których wezwania oskarżyciel żąda, ze wskazaniem ich adresów, oraz wskazuje się inne dowody, których przeprowadzenie na rozprawie głównej oskarżyciel uważa za niezbędne.

§ 2. Wraz z aktem oskarżenia przesyła się sądowi akta śledztwa lub dochodzenia oraz inne załączniki sprawy.

§ 1. 1. **wykaz osób** t. j. stron, świadków i biegłych a w sprawach kar. skarb. także odpowiedzialnych i interwenientów (art. 216 i 217 uks.).

2. **inne dowody** t. j. oględziny (art. 123), ekspertyzy (art. 138 i 139), dowody rzeczowe (art. 152 § 2).

3. **oskarżyciel:** publiczny lub prywatny.

4. **uważa za niezbędne.** Słowy temi ustawa nakłada na oskarżyciela obowiązek selekcji między zbędnemi a niezbędnemi dowodami, ażeby nie gmatwać sprawy dowodami niepotrzebnemi i nie mnożyć kosztów; przewodniczący nie może jednak odmówić wezwania świadków, powołanych przez prokuratora, na tej podstawie, że okoliczności przez nich stwierdzić się mające nie mogą mieć wpływu na treść wyroku (art. 298 § 3).

§ 2. 5. **przesyła się sądowi akta śledztwa lub dochodzenia.** Ponieważ osk. pr. nie może mieć tych aktów, przeto przepis ten dotyczy tylko oskarżyciela publ. W przypadku z art. 253 policja z własnej inicjatywy lub na wniosek osk. pr. prześle akty dochodzenia wprost do sądu.

Przez akty dochodzenia należy tu rozumieć akty czynności z art. 254 do 257 kpk. i z art. 20 pw. a także zapiski, choć ich odczytywać nie wolno (art. 339 § 2), gdyż ułatwiają one sądowi i obronie zorjentowanie się w sprawie. Wedle motywów Kom. Kod. oskarżyciel publiczny, mający do dyspozycji zapiski byłby w lepszem położeniu, niż obrona a nadto nie uchodzi, aby oskarżyciel wybierał z zebranego materjału to, co dla niego jest dogodne.

6. **inne załączniki sprawy** t. j. dokumenty, korespondencje, pisma, fotografje i. t. d. (art. 342 i 343).

Art. 284.

Jeżeli oskarżyciel upatruje potrzebę zastosowania względem oskarżonego środka zapobiegaw-

czego albo zmiany środka już zastosowanego, to wniosek swój w tym przedmiocie dołącza do aktu oskarżenia.

1. **zmiany środka zapobiegawczego** na ostrzejszy (art. 164) lub łagodniejszy (art. 173 i 187).

2. **to wniosek swój.... dołącza.** W chwili wniesienia aktu osk. najlepiej ujawnia się potrzeba lub zbędność środków zapobiegawczych; stanowisko oskarżyciela nie wiąże jednak sądu, jak to wynika z art. 164, 165, 170, 173 i 184 (m. 386). Por. art. 170 § 2 i 269 § 2.

Wniosek ten załatwia sąd okręgowy w gronie trzech sędziów postanowieniem, powziętem na posiedzeniu niejawnem (art. 47 i 49) a w sprawach rozpoznawanych przez sędziego jednoosobowego (art. 381 § 1) tenże sędzia (art. 382). Od postanowienia w przedmiocie aresztowania lub uchylenia aresztowania służy zażalenie (art. 164 § 2).

KSIĘGA VII.

Postępowanie przed sądem pierwszej instancji.

Księga ta normuje zwykły tryb postępowania w I instancji t. j. postępowanie: 1) przed sądem okr., 2) przed sędzią jednoosobowym, 3) przed sądem przysięgłych i 4) przed sądem grodzkim. Wyjątkowo orzeka jednak w I inst. także sąd apelacyjny (art. 606 i 654), a nawet Sąd Najwyższy (art. 606).

Szczególne rodzaje postępowania normują księga XI kpk., tudzież rozdział VIII pw.

Dział I.

Postępowanie przed sądem okręgowym.

Jestto zasadniczy typ postępowania, który w braku odmiennych przepisów, należy stosować w sądzie grodzkim i przysięgłych, a także w postępowaniach

szczególnych (księga XI kpk., tudzież w postępowaniu apelacyjnem (art. 489).

Rozdział I.

Przygotowania do rozprawy głównej.

Stadjum procesowe niniejszym rozdziałem objęte, rozpoczyna się z chwilą wniesienia aktu osk. (art. 284), a kończy się z chwilą rozpoczęcia rozprawy głównej (art. 325).

Stadjum to służy następującym celom:

1. Ponieważ rozprawa główna, choćby wyrokiem uniewinniającym zakończona, wyrządza oskarżonemu dotkliwy uszczerbek moralny, psychiczny i materjalny, akt osk. zaś jest jednostronną emanacją woli oskarżyciela, przeto poddano akt osk. w zasadniczych jego punktach kontroli sądu. Kontrolę tę przeprowadza sąd, bądź na wniosek osk. zawarty w sprzeciwie (art. 287), bądź też z inicjatywy prezesa (art. 290 § 1).

2. Postępowanie przygotowawcze (rozdział I do III księgi VI) ma umożliwić formalnie i materjalnie rozpisanie i przeprowadzenie rozprawy głównej. Co do dochodzenia, w którem oskarżyciel publiczny może już na podstawie prostego zawiadomienia wnieść akt osk. (art. 247 § 1) i w którem punkt ciężkości przenosi się do rozprawy głównej, nie zachodzą żadne przeszkody w tym względzie, chyba, że na podstawie dochodzenia wniesiono akt osk. w przypadkach, w których śledztwo jest konieczne (art. 263). Otóż w tych przypadkach sąd zarządza przeprowadzenie śledztwa (art. 291). O ile zaś śledztwo wprawdzie przeprowadzono, lecz wykazuje ono luki pod względem formalnym (np. pominięto końcowe przesłuchanie z art. 277), lub nastręcza wątpliwości co do istotnych okoliczności (nie zaś jeśli chodzi tylko o dokonanie pew-

nych poszczególnych czynności — zobacz poniżej pod 3 a), sąd zarządza uzupełnienie śledztwa (art. 291).

Po przeprowadzeniu lub uzupełnieniu śledztwa, oskarżyciel albo wniesie nowy akt osk. albo oświadczy, że pozostaje przy pierwotnym akcie osk.

3. W razie uprawomocnienia się aktu osk. chodzi o to, aby rozprawa odbyła się jak najrychlej (art. 292 i 293) i by na pierwszej rozprawie sprawę ukończono. Otóż dla zapobieżenia odroczeniu rozprawy:

a) sąd może na wniosek prezesa zarządzić przedsięwzięcie poszczególnych czynności śledczych (art. 291);

b) prezes sądu może sprowadzić do rozprawy wszelkie dowody (art. 300) i zarządzić osobiste stawiennictwo oskarżonego (art. 301 § 1);

c) strony mogą składać wnioski o sprowadzenie dowodów (art. 296).

Mimo uprawomocnienia się aktu osk. nie odbędzie się jednak rozprawa główna i nastąpi umorzenie sprawy (zob. uw. 2 art. 3), jeśli oskarżyciel prywatny odstąpi od oskarżenia (art. 71); co do prokuratora umorzenie sprawy zależy już w tem stadjum od aprobaty sądu (zob. art. 61, 328); wnioski ich o umorzenie sprawy załatwi sąd na posiedzeniu niejawnem (art. 291).

Art. 285.

§ 1. Jeżeli akt oskarżenia nie odpowiada warunkom formalnym, przepisanym w art. 281 i 283, prezes sądu zwraca go oskarżycielowi w celu uzupełnienia braków w terminie siedmiodniowym.

§ 2. Termin ten dla oskarżyciela prywatnego jest zawity.

§ 1. 1. **akt oskarżenia:** zob. art. 281.

2. **nie odpowiada warunkom formalnym** t. j. przepisom językowym lub przepisowi art. 281 tudzież

gdyby był nieczytelny, nie zawierał wykazu z art. 283 § 2 i t. p. Co do badania aktu oskarżenia pod względem treści zob. art. 287 do 291.

3. **prezes sądu:** zob. art. 47 § 2.

4. **zwraca go... w celu uzupełnienia.** Nie jestto odmówieniem wszczęcia postępowania i nie zamyka drogi do wydania wyroku, gdyż oskarżyciel może akt osk. uzupełnić i spowodować prawidłowy tok postępowania. Wobec tego oskarżycielowi przeciw temu zarządzeniu prezesa nie służy zażalenie (art. 463, 472).

Gdyby jednak oskarżyciel mniemał, że zarządzenie prezesa jest nieuzasadnione i przedłożył ponownie akt osk. z tem, że odmawia uzupełnienia, prezes wniósłby sprawę na posiedzenie niejawne w myśl końcowego ustępu art. 291 [1]).

W razie uznania przez sąd na posiedzeniu niejawnem, że akt osk. odpowiada formalnym warunkom, prezes zarządzi doręczenie aktu oskarżenia w myśl art. 286.

Gdyby natomiast sąd na posiedzeniu niejawnem zatwierdził zarządzenie prezesa, to oskarżyciel prywatny nie mógłby już uzupełnić aktu oskarżenia, gdyby w międzyczasie upłynął siedmiodniowy termin z art. 285 § 1, gdyż termin ten jest dla niego zawitym (art. 285 § 2 i 222 § 2), skutkiem czego sąd albo zaraz na rzeczonem posiedzeniu niejawnem albo później umorzyłby postępowanie.

Od tego umarzającego postanowienia służyłoby oskarżycielowi prywatnemu zażalenie wedle art. 463.

Inaczej rzecz przedstawia się co do prokuratora; ponieważ dla niego termin z art. 285 § 1 nie jest zawitym, może on w dowolnym czasie uznpełnić akt oskarżenia także po posiedzeniu niejawnem, na któ-

[1]) Sędzia jednoosobowy załatwi tę kwestję sam (art. 382), gdyż nie chodzi tu o jeden z taksatywnie w art. 384 wymienionych przypadków, t. j. o przypadek z art. 289 lub 290.

rem sąd zatwierdził zarządzenie prezesa; oczywiście służyłoby mu zażalenie, gdyby postępowanie umorzono.

Motywy Kom. Kod. nie zajmują się powyższym przypadkiem a natomiast wyrażają następujące zdanie: Gdyby prezes zwrócił go z innych powodów, z ustawą niezgodnych, oskarżycielowi służy zażalenie do sądu okr. (art. 463 i 470), gdyż takie zarządzenie zamykałoby drogę do wydania wyroku (m. 396).

Zdanie to nie stawia jasno danego problemu; pojmuję je tak i tylko na ten wypadek uważam je za słuszne, jeżeli prezes zwraca wogóle akt oskarżenia a więc odmawia wszczęcia wzgl. (o ile było śledztwo) dalszego toku postępowania. W takim razie jednak motywy Kom. Kod. są co do konkluzji swej t. j. co do zażalenia z art. 463 i 472 trafne, ale co do samej rzeczy nieścisłe. Ponieważ art. 285 § 1 przyznaje prezesowi jedynie i wyłącznie prawo do zwrócenia aktu osk. celem uzupełnienia, przeto definitywne zwrócenie go wogóle, a nie do uzupełnienia, przekracza zakres jego działania (zob. art. 291 ustęp konc.), choćby powody zwrócenia były słuszne np. brak znamion przestępstwa, brak uprawnienia oskarżyciela, przedawnienie i t. p. (zob. art. 286).

Nie można zwrócić do uzupełnienia karnych orzeczeń władz administracyjnych ogólnych i skarbowych, co do których skazany żądał skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego, gdyż orzeczenia te stanowią prawomocny akt oskarżenia (O. 128/30).

§ 2. 5. **dla oskarżyciela prywatnego:** zob. uw. 4.

§§ 1 i 2. 6. Przepis art. 285 § 1 jest syngularnym przepisem, który tedy stosować można odnośnie formalnych wad aktu oskarżenia, nie zaś apelacji lub kasacji (O. 127/31).

Art. 286.

Prezes zarządza doręczenie oskarżonemu odpisu aktu oskarżenia wraz z listą osób, które ma się wezwać do sądu, i wykazem dowodów, wskazanych przez oskarżyciela, oraz oznajmia oskarżonemu, że służy mu w terminie zawitym siedmiodniowym od daty doręczenia prawo wniesienia przeciw aktowi oskarżenia sprzeciwu, sporządzonego przez adwokata.

1. **Prezes:** zob. art. 45 § 2.

2. **zarządza,** nadając przez to bieg sprawie (m. 399), o ile nie zachodzą braki formalne z art. 286 § 1 (zob. też art. 291).

3. **doręczenie:** zob. art. 195 n.

4. **oskarżonego.** Podejrzany stał się tu oskarżonym w rozumieniu art. 79 § 1 przez wniesienie aktu oskarżenia, o ile poprzednio nim już nie był wskutek wszczęcia śledztwa (zob. uw. 2 do art. 2).

5. **odpisu aktu oskarżenia:** zob. art. 281 i §§ 71 do 83 reg. kar.

Prokurator dołącza tyle odpisów, ilu jest oskarżonych (§ 81 reg. prok.); oskarżyciel prywatny postąpi tak samo lub zawnioskuje, by sąd za opłatą sporządził odpowiednią ilość uwierzytelnionych odpisów (art. 217 i zamieszczone przy nim rozp. Min. Spr. z dnia 25 czerwca 1929 r. Dz. U. 47 poz. 392).

6. **wraz z listą osób:** zob. art. 283.

7. **oznajmia** ustnie lub na piśmie (art. 52); osobiście albo przez sędziego lub urzędnika sekretarjatu sądowego (m. 401). Zob. też pouczenie z art. 296 § 1.

8. **w terminie zawitym siedmiodniowym:** art. 220 § 1 i 222; w razie bezwinnego spóźnienia dopuszczalne jest przywrócenie terminu (art. 227 i m. 401);

9. **sprzeciwu podpisanego przez adwokata.** Kpk. wymaga podpisu adwokata, gdyż treść sprzeciwu

(zob. art. 287) wymaga wiadomości prawniczych; w razie niezamożności oskarżonego wyznaczy mu prezes obrońcę (art. 89 b i m. 400). Co do podpisu adwokata zob. orzecznictwo przy art. 505.

Sprzeciwu od aktu osk. niema w postępowaniu przed sądem grodzkim, gdyż art. 285 do 291 nie mają tam zastosowania (zob. art. 455), dalej w post. doraźnem (art. 20 § 3 pd.), wreszcie w post. karno-skarbowem i karno-administracyjnem, gdzie akt osk. zastępuje zaskarżone orzeczenie władzy (zob. uw. do art. 281 in fine).

Art. 287.

Podstawą sprzeciwu może być tylko:

a) brak znamion przestępstwa w czynie zarzucanym oskarżonemu;

b) złożenie aktu oskarżenia przez nieuprawnionego oskarżyciela;

c) istnienie okoliczności, uzasadniających umorzenie postępowania w myśl art. 3;

d) niewłaściwość sądu.

1. **sprzeciwu:** zob. art. 286.

2. **może być tylko.** Wyliczenie to jest wyczerpujące; z innych powodów (np. braku dowodu winy) aktu osk. zaczepić nie można.

3. (do lit. a). Zob. art. 279 c), 369 b), 501 a), 516 a) i 353.

4. (do lit. b). Uprawnienie wzgl. brak uprawnienia musi wynikać z aktu osk. Zob. art. 2 § 1 i 2, 54 do 58, 67, 68 do 70, 501 e) i 516 b) kpk., tudzież art. 11 pw.

5. (do lit. c). Okoliczności te (art. 3) muszą wynikać z aktu oskarżenia.

6. (do lit. d). Sąd (art. 288) weźmie tu pod uwagę nie kwalifikację nadaną czynowi w akcie osk. (art.

281 c), lecz tę, która wypływa z czynu przedstawionego w akcie osk. (art. 281 b).

Okolicznościami uzasadniającemi sprzeciw są więc t. zw. ujemne przesłanki procesowe (zob. uw. 4 do art. 3), które należy przed wyznaczeniem rozprawy rozpatrzeć z urzędu, choćby oskarżony nie wniósł sprzeciwu (art. 291); co do dalszego postępowania zob. art. 501, 506.

Co do niewłaściwości sądu, należy tu zarówno niewłaściwość rzeczowa, jak i miejscowa (zob. uw. 5 i 6 do art. 289); po prawomocności aktu oskarżenia właściwość miejscowa sądu nie może już być kwestjonowaną (art. 34).

7. Zawarty w sprzeciwie wniosek o przeprowadzenie lub uzupełnienie śledztwa lub też o wydanie innych zarządzeń (np. uchylenia lub złagodzenia) środków zapobiegawczych nie należy do treści sprzeciwu i nie może wywołać skutków w art. 289 § 1 wskazanych, ale może spowodować prezesa do wniesienia sprawy na posiedzenie niejawne po myśli art. 291.

Art. 288.

Sąd, do którego wniesiono akt oskarżenia, rozpoznaje sprzeciw na posiedzeniu niejawnem.

1. Bez względu na to, czy sprawę rozpoznaje komplet sędziowski, czy też sędzia jednoosobowy (art. 381 § 1), sprzeciw (na posiedzeniu niejawnem: art. 49) rozpoznaje sąd okr. w składzie 3 sędziów (zob. art. 18 i 384). Sędziowie rozpoznający sprzeciw nie są wyłączeni od rozpoznawania sprawy w jakiejkolwiek instancji (arg. ex art. 41 § 1 lit. g), h).

2. Sądowi rozpoznającemu sprzeciw nie wolno dokonywać żadnych ustaleń; natomiast wolno mu na podstawie faktów w akcie osk. przytoczonych zmienić kwalifikację czynu nawet na surowszą (m. 407). Sąd nie jest tu krępowany treścią sprzeciwu i wład-

nym jest uwzględnić z urzędu każdą okoliczność z art. 287 a), b), c), d), choćby jej w sprzeciwie nie podniesiono, albowiem przepis art. 290 § 1, obowiązuje sąd do badania z urzędu, czy nie zachodzą wady aktu osk. podpadające pod przepis art. 287.

Zob. art. 289.

Art. 289.

§ 1. Po rozpoznaniu sprzeciwu, sąd bądź umarza postępowanie w całości lub w części, bądź odrzuca sprzeciw, bądź wreszcie, uznając niewłaściwość sądu, przekazuje sprawę komu należy.

§ 2. Na postanowienie w tym przedmiocie oskarżycielowi służy zażalenie.

§ 1. 1. **umarza postępowanie** (art. 3): w przypadkach z art. 287 lit. a), b), c).

W kwestji, czy postępowanie, umorzone na skutek sprzeciwu, może być na nowo podjęte, należy przedewszystkiem stwierdzić:

a) że podjęcie nie może nastąpić przy niezmienionym stanie rzeczy,

b) że podjęcie zamkniętego jakąkolwiek drogą postępowania może nastąpić jedynie na podstawie ujawnionych nowości (art. 252, 600, 602 i 613),

c) że niewniesienie przez oskarżyciela zażalenia z art. 289 § 2 nie ma w tym względzie żadnego znaczenia; oskarżyciel uznał przez niewniesienie zażalenia jedynie, iż rebus hic stantibus umorzenie postępowania było uzasadnione, przez to jednak bynajmniej oskarżyciel nie ujawnił swego zapatrywania, że umorzenie byłoby uzasadnionem także wówczas, gdyby oprócz okoliczności w aktach stwierdzonych, znanemi mu były także pewne dalsze okoliczności lub dowody, wreszcie

d) że o ile się uzna podjęcie postępowania, umorzonego w myśl art. 289 § 1, za dopuszczalne, nie

można uzależnić go od warunków z art. 600 i 601, wydanych dla utrzymania powagi wyroku czyli sprawy wyrokiem osądzonej (auctoritas rei judicatae).

Ponieważ — i to całkiem słusznie — ustawa nie uważa i uważać nie może umorzonego postępowania przygotowawczego (t. j. dochodzenia lub śledztwa: art. 252 i 613) za rzecz nietykalną, skoro przecież postępowanie, zakończone nawet wyrokiem uniewinniającym, może być na nowo podjęte, przeto musi się koncedować możność podjęcia postępowania zakończonego postanowieniem umarzającem z art. 289.

W tym względzie wchodzą w rachubę przepisy art. 252 i 613; z dwóch tych przepisów stosować tu należy analogicznie przepis art. 613, ponieważ umorzenie wedle art. 287 § 1 nastąpiło tu przez sąd i to w gronie 2 sędziów, podczas gdy w przypadku art. 252 umorzenie zawisłem jest od woli prokuratora (art. 248 § 1 i 249 § 1).

Podjęcie postępowania dopuszczalnem więc będzie wyłącznie na żądanie oskarżyciela publicznego i to propter noviter reperta, a nie propter noviter producta.

Oczywiście cała ta kwestja stanie się bezprzedmiotową, skoro drogą art. 289 § 1 umorzono postępowanie, wszczęte przez nieuprawnionego oskarżyciela; w tym przypadku nic nie stoi na przeszkodzie wszczęciu nowego postępowania przez uprawnionego oskarżyciela (mot. do O. 30/30).

2. **w całości,** jeśli aktem osk. objęto jednego tylko oskarżonego i jeden tylko czyn.

3. **w części,** t. j. co do dotyczącego oskarżonego lub dotyczącego czynu; sąd uchyli jednak akt osk. także na korzyść współoskarżonych, którzy sprzeciwu nie wnieśli, jeśli za uchyleniem na ich rzecz przemawiają te same względy (arg. z art. 290, 501 d) i 517).

4. **odrzuca sprzeciw** (choćby uwzględnił inne zawarte w nim wnioski, wskazane w uw. 7 do art. 287), jeśli nie zachodzą warunki z art. 286; orzeczenie to nie wiąże sądu wyrokującego, gdyż przewód sądowy może ujawnić nowe fakta (m. 408).

5. **uznając niewłaściwość sądu:** rzeczową (art. 16 n.) lub miejscową (art. 26 n.).

6. **przekazuje sprawę, komu należy** (art. 11 § 2). Jeśli więc sąd (zob. uw. 2 do art. 288) zmieni kwalifikację na ostrzejszą, przekaże on sprawę sądowi wyższego rzędu (zob. art. 13 § 1), t. j. sądowi okr. z udziałem przysięgłych wzgl. w sprawach należących do rozpoznania przez sędziego jednoosobowego zespołowi z trzech sędziów (por. art. 383); jeśli zmieni kwalifikację na łagodniejszą, podpadającą jurysdykcji sądu grodzkiego, odstąpi on sprawę temuż sądowi. W razie miejscowej niewłaściwości sądu, sąd przekaże sprawę sądowi miejscowo właściwemu, a w razie niewłaściwości zarówno miejscowej jak i rzeczowej, sąd przekaże sprawę sądowi miejscowo i rzeczowo właściwemu. Zob. uw. 6 in fine do art. 287.

Zob. uw. 3—5 do art. 34.

§ 2. 7. Zażalenie służy wyłącznie oskarżycielowi, oczywiście tylko w przypadku, jeżeli na skutek sprzeciwu lub z urzędu (art. 291) wydano postanowienie, uchylające oskarżenie lub przekazano sprawę innej władzy. Co do terminu zażalenia (zob. art. 222 § 1); rozstrzygnięcie zażalenia nie ulega dalszemu zaskarżeniu (art. 466).

Czysto teoretycznie da się pomyśleć, że prokurator, przekonany wywodami odrzuconego sprzeciwu lub zbadawszy dokładniej akta sprawy, wniesie, jako strażnik ustawy (art. 231 usp.) zażalenie w obronie oskarżonego (arg. z art. 476 i 603 § 1).

Zażalenie rozpoznaje sąd apelacyjny (art. 24).

Art. 290.

§ 1. Jeżeli prezes uważa, że zachodzi jeden z wypadków wymienionych w art. 287, to, nie zarządzając doręczenia aktu oskarżenia, wnosi sprawę na posiedzenie niejawne.

§ 2. Przepisy o sprzeciwie mają odpowiednie zastosowanie.

1. Prezes (art. 47 § 2) wzgl. sędzia jednoosobowy (art. 381) zbada przedewszystkiem akt osk. ze stanowiska braków formalnych i zarządzi ich usunięcie (art. 285 § 1), choćby zachodziły wady z art. 287, gdyż nieformalny akt osk. nie może być przedmiotem badania pod względem treści; skoro bowiem nie można przewidzieć, jakie stanowisko zajmie sąd okr. wzgl. apelacyjny (art. 289), to mogłoby się zdarzyć, że prawomocny akt osk. byłby dotknięty wadami formalnemi. Dopiero więc, jeżeli błędów formalnych niema lub je usunięto, prezes, przed doręczeniem aktu osk. zbada, czy nie zachodzą wady z art. 287.

2. O ile zachodzą wady z art. 287 a), b), c), przewód sądowy byłby bezcelowy i spowodowałby niepotrzebną stratę czasu i koszty, albowiem w razie kasacji nastąpi uchylenie wyroku z urzędu (art. 516 a), b), c), a w przypadku art. 13 § 1 nawet uznanie wyroku za nieważny (art. 520).

W razie, gdyby w akcie osk. brakło określenia czynu oskarżonemu zarzuconego, brak ten należy usunąć drogą art. 284, nie można go zaś usunąć drogą art. 289, gdyż zastosowanie tegoż art. ograniczone jest do przypadków w art. 286 wyczerpująco wyliczonych. Nie pozostanie więc nic innego, jak pozostawić oskarżycielowi uzupełnienie aktu osk. na rozprawie; gdyby tego nie uczynił, sąd na rozprawie umorzy postępowanie (mot. do O. 128/30).

Art. 291.

Prezes wnosi również sprawę na posiedzenie niejawne, jeżeli uważa, że zachodzi konieczność przeprowadzenia lub uzupełnienia śledztwa, albo przedsięwzięcia poszczególnych czynności śledczych, albo też innego zarządzenia, przekraczającego władzę prezesa.

1. **Prezes** wzgl. sędzia jednoosobowy (art. 47 § 2 i 382).

2. **na posiedzenie niejawne** (art. 49) i to przed doręczeniem aktu osk. Wynika to:

a) ze słowa „również" użytego w związku z art. 290,

b) przeprowadzenie śledztwa i t. d. po doręczeniu aktu osk. nie odpowiada celom śledztwa z art. 262 § 2 lit. b) in fine,

c) przypadki, w których prezes wnosi sprawę na posiedzenie niejawne już po doręczeniu aktu osk., wymienia kpk. osobno (art. 298 § 1).

3. **konieczność przeprowadzenia śledztwa,** t. j. jeśli w przypadkach z art. 263, było tylko dochodzenie, albo też stan sprawy jest tego rodzaju, że śledztwo jest wskazane dla wyjaśnienia okoliczności, które mogą wywrzeć wpływ w kierunkach wskazanych w art. 287.

4. **uzupełnienia śledztwa,** nie zaś dochodzenia, gdyż osk. publ. może wnieść akt osk. nawet bez dochodzenia (art. 247 § 1). Uzupełnienie zarządzi sąd z powodu luk śledztwa, które nie mogłyby być wypełnione w toku przewodu sądowego lub spowodowaćby mogły przerwę lub odroczenie rozprawy (art. 348 do 350).

5. **przedsięwzięcia poszczególnych czynności śledczych,** np. zdjęcia planów miejsca czynu, chemicznego zbadania pewnych przedmiotów lub też dodatkowego przesłuchania świadków lub biegłych, usu-

nięcia niejasności w protokóle oględzin przed wyznaczeniem rozprawy.

6. **innego zarządzenia przekraczającego władzę prezesa.** Tu należą: zarządzenie obowiązkowego stawiennictwa osk. (art. 301 § 1), zastosowanie lub zmiana środka zapobiegawczego (zob. art. 164, 170, 173, 184 i 284), połączenie lub rozłączenie kilku osobno wniesionych spraw wedle art. 29 do 31 i 632 § 1 i t. d. Por. art. 298 i 300.

O ile zarządzenia te nie zamykają drogi do wydania wyroku (art. 463), albo nie dotyczą przedmiotów w art. 289 wskazanych albo aresztowania (art. 164), nie służy od nich zażalenie (art. 465). Wedle m. 398 n. należy jednak strony o nich zawiadomić, gdyż mogą one wywołać złożenie nowych wniosków.

Przepisy tego art. są wynikiem zasady postępowania z urzędu celem wyśledzenia prawdy materjalnej (art. 9).

Art. 292.

Niezwłocznie po uprawomocnieniu się aktu oskarżenia prezes sądu:

a) wyznacza termin rozprawy głównej i zarządza wysłanie wezwań z uwzględnieniem czasu, potrzebnego stronom na przygotowanie się do obrony,

b) zawiadamia powoda cywilnego o wpłynięciu aktu oskarżenia.

1. **Niezwłocznie,** t. j. o ile zarządzenia z art. 291 nie wymagają wstrzymania się z wyznaczeniem rozprawy głównej.

2. **po uprawomocnieniu się aktu oskarżenia,** t. j. jeżeli sprzeciwu nie wniesiono albo jeśli sprzeciw jest niedopuszczalny (w postęp. karno-skarbowem i karno-administracyjnem) albo też, jeśli aktu oskar-

żenia w drodze art. 289 i 290 prawomocnie nie uchylono.

3. **prezes sądu:** zob. art. 47 § 2.

4. **wyznacza termin rozprawy głównej** (art. 325 n.).

5. **zarządza wysłanie wezwań** (art. 195 n.) do stron tudzież do osób z art. 294, dalej do świadków i biegłych, a w sprawach kar.-skarb. także do osób wskazanych w art. 216 i 217 uks.

6. **czasu potrzebnego** w miarę większego lub mniejszego skomplikowania sprawy, a także w miarę tego, czy osk. jest aresztowanym, czy nie (m. 409); w razie aresztowania należy rozprawę wyznaczyć na czas możliwie najbliższy.

O. 120/31: Wyrok należy uchylić, jeżeli obrońcy z urzędu (art. 88, 93 § 2) nie dano możności zaznajomienia się ze sprawą i porozumienia się z osk. zawczasu, doręczając mu zawiadomienie, np. jak w sprawie niniejszej, w przeddzień rozprawy; inaczej co do obrońcy z wyboru, który z winy własnej czy też z winy osk. zbyt późno zgłosił się do osk.

Zob. O. 306/31 i 420/31 przy art. 393; zob. też art. 455, wedle którego przepis art. 292 ma zastosowanie także w postępowaniu przed sądami grodzkiemi.

7. **zawiadamia powoda cywilnego,** a to ze względu na przepis art. 296 § 2 [1]).

Art. 293.

§ 1. Pomiędzy doręczeniem wezwania oskarżonemu a terminem rozprawy powinno upłynąć przynajmniej siedem dni.

§ 2. W razie niezachowania tego terminu, oskarżony może żądać odroczenia rozprawy.

---

[1]) Przepis pod lit. b) wprowadziła nowela II; zwróciłem uwagę na to w II wydaniu nin. komentarza, że brak takiego przepisu czyni iluzorycznem postanowienie art. 296 § 2, wprowadzone nowelą I.

§ 1. 1. **oskarżonemu,** nie zaś jego obrońcy (O. 180/30).

Przepis art. 293 nie ma zastosowania w postępowaniu przed sądami grodzkiemi, gdyż nie powołano go w art. 455. Por. art. 21 pd.

O. 124/32: Przepis art. 293 obowiązuje w sądach odwoławczych, zarówno apelacyjnym, jak okręgowym, a to ze względu na przepis art. 489.

§ 2. 2. Żądanie odroczenia winien oskarżony zgłosić przed rozpoczęciem rozprawy (art. 325) w drodze wniosku pisemnego albo też ustnie do protokółu (art. 232), a najpóźniej przy jej rozpoczęciu (art. 325), ażeby nie narażać sądu i stron na stratę czasu i koszty. Odmówienie temu żądaniu oskarżonego uzasadnia kasację osk. wedle art. 510 b) i 513 § 1; jeśli osk. nie żądał odroczenia, nie może on się żalić na spóźnienie doręczenia (O. S. P. II 468). Jeśli osk. na rozprawie się nie jawił, a wniosku na odroczenie nie złożył, można rozprawę przeprowadzić, chyba, że stawiennictwo jest obowiązkowe lub go za takie uznano (art. 301). Inne strony mogą również wnosić o odroczenie z powodu spóźnionego doręczenia wezwania, lecz odmowa odroczenia nie daje im podstawy do wniesienia kasacji, gdyż art. 293 chroni wyłącznie oskarżonego.

O. 178/32: Art. 293 obowiązuje także w postępowaniu odwoławczem; art. 496 nie zwalnia od obowiązku odroczenia rozprawy z powodu niezachowania terminu przewidzianego w art. 293 w wypadku złożenia wniosku o odroczenie rozprawy.

Art. 294.

Jeżeli strona ma obrońcę, pełnomocnika lub przedstawiciela ustawowego, należy ich również zawiadomić o terminie.

1. Zawiadomienie osób z art. 294 nie jest równoznaczne z zawiadomieniem strony i wcale go nie zastępuje ani nie wyłącza (mot. do O. 306/31).

Jeśli strona ma kilku obrońców lub pełnomocników wskazanem jest uwiadomić wszystkich, o ile nie jest z aktów widocznem, że przez ustanowienie nowego pełnomocnika lub obrońcy odwołano dorozumianie plenipotencję wcześniejszą (m. 411).

2. W postęp. kar.-skarb. należy zawiadomić także osoby wymienione w art. 216 i 217 uks.

3. Termin 7-dniowy z art. 293 nie dotyczy obrońcy, a art. 294 nie określa czasu, jaki ma upłynąć między doręczeniem wezwania obrońcy a terminem (O. 180/30).

4. Zob. art. 625 § 1 co do nieletnich.

Art. 295.

Prokuratora zawiadamia się o terminie przez doręczenie mu listy wyznaczonych spraw.

1. Przepis ten ma na celu uniknięcie zbytniej pisaniny (m. 411).

2. Co do zawiadomienia oskarżyciela publ. o rozprawie głównej przed sądem grodzkim zob. §§ 98—103 reg. kar.

Art. 296.

§ 1. Oskarżony ma prawo wnosić w terminie dwutygodniowym od daty doręczenia odpisu aktu oskarżenia o wezwanie innych osób oraz sprowadzenie innych dowodów, prócz wskazanych w wykazie, załączonym do aktu oskarżenia, o czem należy uprzedzić oskarżonego przy doręczeniu odpisu aktu oskarżenia.

§ 2. Dla powoda cywilnego termin dwutygodniowy liczy się od daty otrzymania przezeń zawiadomienia o wpłynięciu do sądu aktu oskarżenia.

§ 3. Wskazując nowe osoby lub inne dowody, strona powinna podać okoliczności, które w ten sposób chce stwierdzić.

§ 1. 1. **Strony** wszystkie, a więc mimo art. 283 także oskarżyciel, gdyż mógł on już po wniesieniu aktu osk. otrzymać wiadomość o nowych faktach lub dowodach.

2. **mają prawo wnosić:** na piśmie lub protokólarnie (art. 232).

3. **w terminie dwutygodniowym.** Termin ten, wprowadzony przez nowelę I, nie jest wprawdzie zawitym (zob. art. 221 § 2 i 298 § 2), a więc czynność po jego upływie za zgodą sądu może być dokonana, ale jestto termin ustawowy, którego ani nie przerywa wniesienie sprzeciwu, ani sąd przedłużyć nie może. Sąd może jednak z opóźnienia nie wysnuwać żadnych konsekwencyj (art. 298 i 332).

4. **od daty doręczenia odpisu aktu oskarżenia:** zob. art. 286.

5. **o wezwanie innych osób,** t. j. świadków, biegłych — a to przy podaniu ich dokładnego adresu, gdyż inaczej nie można się żalić na odmowę przeprowadzania dowodu z nich (O. 310/31); co do obowiązku wyśledzenia miejsca pobytu świadków przez sąd zob. O. 137/32 w uw. 2 do art. 9.

6. **sprowadzenie innych dowodów,** t. j. aktów sądowych, aktów innych władz, dokumentów, dowodów rzeczowych (zob. art. 341 do 343). Strona może oczywiście posiadane przez siebie dokumenty i t. d. wprost przedłożyć sądowi; sąd winien je bezwarunkowo przyjąć, a kwestję dopuszczenia i przeprowadzenia dowodu z nich pozostawić ocenie zespołu sądzącego.

7. **w wykazie, załączonym do aktu osk.:** zob. art. 283.

8. **należy uprzedzić oskarżonego.** Innych stron (oskarżyciela prywatnego oraz powoda cywilnego) nie uprzedza się zatem o tym terminie. Uprzedzenie powinno zawierać wyraźne wymienienie skutków zaniedbania tego terminu, wymienionych w art. 298 § 2.

§ 3. 9. Wymienienie tezy dowodowej umożliwia prezesowi zastosowanie przepisu art. 298 § 1, a innym stronom złożenie wniosków co do przeciwdowodów. W braku tezy dowodowej prezes może stronie zwrócić wniosek do uzupełnienia lub odrzucić go; o ile strona nie uzupełni wniosku lub sąd go odrzuci, może ona sama świadków sprowadzić do sądu (art. 299).

O. 119/31 **: Art. 296 obowiązuje stronę do wskazania osób, których zbadania żąda i podania okoliczności, których stwierdzenia pragnie; brak jednego z tych wymogów uwalnia sąd od badania merytorycznej wartości wniosku (art. 298 § 1).

O. 121/30 **: Niepowzięcie postanowienia co do wniosku dowodowego ewentualnego stanowi uchybienie, nie pociągające jednak uchylenia wyroku, jeżeli wniosek nie zawierał wskazań co do okoliczności, jakie świadkowie mieli stwierdzić.

Przepis art. 296 nie stwarza dla stron prawa żądania od strony przeciwnej wydania pewnych dowodów (dokumentów i t. p.; exhibitio) celem korzystania z nich w procesie karnym: ut ei, qui agit, experiundi sit copia (O. S. P. VIII 146). Oczywiście jednak zamieszczone w części ogólnej kpk. przepisy art. 142 i 153 n. mają zastosowanie w toku całego postępowania, a więc i podczas rozprawy.

Art. 297.

Wezwanie świadków i biegłych oraz sprowadzenie dowodów, wskazanych przez stronę, za-

rządza prezes sądu, a wykaz ich doręcza się niezwłocznie stronie przeciwnej.

1. **wskazanych przez stronę:** zob. art. 296 §§ 1 i 2.

2. **zarządza prezes sądu:** zob. art. 47 § 2 i 472; wykonuje on tę swoją atrybucję bez wysłuchania innych stron; jeżeli prezes uważa dany wniosek za bezzasadny, postąpi wedle art. 298 § 1.

3. **doręcza się niezwłocznie stronie przeciwnej** dla umożliwienia jej prowadzenia przeciwdowodów; stroną przeciwną są wobec oskarżonego oskarżyciel publiczny i prywatny, tudzież powód cywilny. Jeśli jest więcej oskarżycieli lub oskarżonych, a jeden z nich złożył wniosek z art. 296, zawiadomienie innych po tej samej stronie występujących jest zbędne; podobnie, gdy chodzi o więcej przestępstw, zawiadamia się tylko stronę przeciwną dotycznie tego przestępstwa, do którego odnosi się wniosek.

Ustawa nie przepisuje stronie przeciwnej, kiedy ma wystąpić z przeciwnemi dowodami i nie zakreśla żadnego w tym względzie rygoru, wobec czego może ona z niemi wystąpić także na rozprawie, a sąd zważy, czy wedle stanu sprawy należy dopuścić dowód przeciwny.

Zob. O. 137/32 w uw. 2 do art. 9.

Art. 298.

§ 1. Jeżeli prezes sądu uznaje, że okoliczności, na których stwierdzenie świadka wskazano, nie mogą mieć wpływu na treść wyroku, to wnosi sprawę na posiedzenie niejawne.

§ 2. Wniosek, złożony po terminie, prezes wnosi na posiedzenie niejawne sądu, który może powziąć postanowienie odmowne, jeżeli zachodzą warunki, przewidziane w art. 332.

§ 3. Przepisy §§ 1 i 2 nie dotyczą prokuratora.

§ 1. 1. **prezes sądu:** zob. art. 47 § 2.

2. **świadka,** biegłego (art. 124 n.) lub tłumacza (art. 140 § 2); niema bowiem żadnej przyczyny do różnicowania tutaj między świadkiem a biegłym. Wynika to:

a) ze słów: „nowe osoby" (osobą jest oczywiście także biegły) w art. 296 § 3, a właśnie art. 298 § 1 przedstawia jeden ze sposobów załatwienia wniosku złożonego wedle art. 296 § 3 — tudzież

b) z art. 299, który świadków i biegłych traktuje jednakowo.

Natomiast nie może prezes odmówić sprowadzenia innych dowodów, aktów, dokumentów i t. d., gdyż sprowadzenie ich nie powoduje ani szczególnych kosztów, ani przewlekania sprawy, ponadto zaś art. 298 mówi o świadkach (względnie, jak powyż wskazano także biegłych), a więc o osobach, podczas gdy art. 296 § 3, podobnie jak art. 332 § 1, wymienia obok osób także „inne dowody", z czego wynika, że inne dowody nie podpadają pod art. 298 § 1, a więc prezes może zarządzić ich sprowadzenie, choć jego zdaniem nie mogą one mieć wpływu na treść wyroku.

3. **nie mogą mieć wpływu na treść wyroku** (art. 368, 369 i 370), a więc co do winy i kary, zawieszenia wykonania kary, co do kar dodatkowych (art. 44 kk.) środków zabezpieczających (zob. art. 332 § 2 lit. a), umorzenia postępowania, powództwa cywilnego, konfiskaty w postęp. karn.-skarb. i t. d.; jedynie brak wpływu na treść wyroku może uzasadnić wniesienie sprawy na posiedzenie niejawne, jeżeli wniosek złożono w przepisanym terminie; co do spóźnionych wniosków zob. § 2 art. 298.

O. S. P. IX 364 (= O. 151/30): Odmowa zbadania świadka może opierać się tylko na tem, że zapowiedziana okoliczność nie może mieć wpływu na wyrok. Okoliczność, że czyn zarzucany oskarżonemu należy

przypisać innej osobie, ma niewątpliwie wpływ na treść wyroku. Przesądzanie zgóry niewiarogodności zeznań świadka na wypadek, gdyby zeznanie to przemawiało na korzyść osk., lub domniemanie, że świadek nie powie nic takiego, coby obalało zeznanie innego świadka, jest niedopuszczalne.

O. 200/31 zob. przy art. 106.

Wezwanie i przesłuchanie świadka (lub biegłego), którego zeznania nie mogą mieć wpływu na treść wyroku, nie zmieniłyby wyniku sprawy i spowodowałyby tylko niepotrzebne koszty i stratę czasu.

Por. słowa „o ile mają znaczenie dla sprawy" w art. 342.

4. **to wnosi sprawę na posiedzenie niejawne,** oczywiście celem odrzucenia danego wniosku, gdyż prezes władny jest wezwać świadków sam (art. 297) i w tym względzie nie ma on potrzeby wnoszenia sprawy na posiedzenie niejawne.

Na posiedzeniu niejawnem sąd albo uzna, że dane okoliczności mogą mieć wpływ na treść wyroku albo podzieli zdanie prezesa, poweźmie postanowienie odmowne i uzasadni je (art. 47 i 51 § 2) oraz oznajmi je zgłaszającemu wniosek (art. 52).

Wbrew motywom (str. 412 n.), opierającym się na procedurze ros., mniemam, że wobec kategorycznego brzmienia art. 298 § 1 wystylizowanego w sposób odpowiadający procedurze i praktyce austr. — należy odmówić wnioskowi o wezwanie świadków lub biegłych na okoliczności dla sprawy obojętne [1]), albowiem przedłuża się tem przewód sądowy i mnoży się koszty. Tych wybitnie ujemnych stron nie może wynagrodzić podkreślona w m. 412 n. satysfakcja strony, że jej świadków badano, i jej większe zaufanie do

[1]) Pogląd ten wyrażony w I wydaniu niniejszego komentarza został, jako wykładnia autentyczna przejęty do art. 297 § 2 w brzmieniu noweli.

wyroku. Powaga sądu i uzasadnienie wyroku, w którym przytoczone są powody, dlaczego świadków nie słuchano, a dalej środki odwoławcze (apelacja i kasacja) winny dla strony być dostateczną rękojmią sprawiedliwego wyroku, a przed krytyką bezzasadną, swawolną i bezmyślną nigdy wyroku uchronić się nie zdoła.

Z drugiej jednak strony w razie wątpliwości należy świadków wezwać, ażeby umożliwić stronie wykazanie słuszności jej stanowiska i zapobiec przerwie lub odroczeniu rozprawy (art. 348 do 350).

5. Z art. 298 § 1 wypływa a contrario, że wnioski zgłoszone w terminach z art. 296 §§ 1 i 2 należy bezwarunkowo uwzględnić, jeżeli dotyczą okoliczności, mogących mieć wpływ na treść wyroku.

§ 2. 6. **Wniosek, złożony po terminie** z art. 296 §§ 1 i 2; o wnioskach zgłoszonych w terminie z art. 296 §§ 1 i 2 traktuje art. 298 § 1.

7. **prezes wnosi na posiedzenie niejawne,** a więc nie może go przychylnie załatwić (art. 297), choćby przytoczone we wniosku okoliczności miały bezpośredni i doniosły wpływ na treść wyroku, a w szczególności na orzeczenie o winie.

8. **który może powziąć postanowienie odmowne.** Sąd może więc odmówić wnioskowi spóźnionemu, choćby dowód ofiarowano na okoliczności stanowcze (§ 2 art. 332); wątpić jednak należy, czy znajdzie się sąd, który z powodu spóźnienia wniosku odrzuci dowody stanowcze pomimo, że mogą one być dostarczone do rozprawy i że nie grozi przewłoka procesu; natomiast bezwarunkowo odrzuci sąd dowody niestanowcze (§ 1 art. 332).

Zob. uwagi do art. 332.

§ 3. 9. **nie dotyczą prokuratora** (art. 54 n.), nie zaś innego oskarżyciela; należy przyjąć, że prok.,

stojący na straży ustaw (art. 232 usp.), nie nadużyje tego uprawnienia.

Z powołania §§ 1 i 2 w § 3 wynika, że wnioski prokuratora prezes winien sam i to przychylnie załatwić, chociażby prokurator nie przytoczył okoliczności, na które prowadzi dowód lub przytoczył okoliczności, nie mogące mieć wpływu na treść wyroku.

§§ 1 i 2. 10. W obu przypadkach z art. 298 §§ 1 i 2 ustawa nie czyni różnicy co do osoby tego, kto składa wniosek; norma w tychże paragrafach zawarta dotyczy więc na równi oskarżyciela prywatnego, powoda cywilnego i oskarżonego.

§§ 1—3. 11. Zob. uw. do art. 299.

Art. 299.

Strona, której w myśl art. 298 odmówiono wezwania świadków lub biegłych, może sama sprowadzić ich do sądu.

1. Przepis ten, zaczerpnięty z procedury rosyjskiej, przedstawia ciekawą konstrukcję myślową i prawną. Dla należytej jego wykładni należy nasamprzód stwierdzić, że upoważnia on stronę do fizycznej niejako czynności sprowadzenia świadków do sądu; ponieważ on jednak czynność tę wykonywa w zastępstwie sądu względnie prezesa (art. 297), przeto należy wysnuć stąd wniosek, że świadków, sprowadzonych przez stronę, należy traktować narówni ze świadkami wezwanemi przez sąd, a więc w zasadzie należy ich przesłuchać [1]).

Wedle treści art. 299 strona może sprowadzić do

[1]) Oczywistą jest rzeczą, że strona, która sprowadziła do sądu świadka wzgl. biegłego winna zarazem zgłosić wniosek o ich przesłuchanie; wniosek zgłoszony przed rozprawą, a nieponowiony na rozprawie nie daje stronie prawa do apelacji względnie kasacji.

sądu świadków i biegłych, których wezwania jej odmówiono po myśli art. 298, a więc:

a) świadków i biegłych powołanych na okoliczności niestanowcze (art. 298 § 1) w terminie ustawowym z art. 296 §§ 1 i 2, t. j. w ciągu dwóch tygodni od doręczenia odpisu aktu oskarżenia względnie zawiadomienia o wpłynięciu tegoż aktu do sądu,

b) świadków i biegłych powołanych w terminie tym na okoliczności niestanowcze,

c) świadków i biegłych powołanych na okoliczności stanowcze, atoli po terminie z art. 296 §§ 1 i 2, wreszcie

d) świadków i biegłych powołanych po tymże terminie i to na okoliczności niestanowcze.

Podczas gdy okoliczność, czy wniosek złożono w terminie z art. 296 §§ 1 i 2 może być niewątpliwie sprawdzoną zapomocą potwierdzenia odbioru pisma z art. 206, — pozostawiam tu na uboczu kwestję nieprawidłowego doręczenia — to co do kwestji, czy pewna okoliczność jest stanowczą, zdania mogą być różne i kwestję tę rozstrzyga się bardzo często dopiero w ostatniej instancji.

Otóż sąd bezwarunkowo przesłuchać powinien świadków w przypadku wskazanym pod a), gdyż świadków tych i biegłych należało już wezwać na posiedzeniu niejawnem (art. 298 § 1), na którem ich wezwania odmówiono. Sąd orzekający naprawia tu poprostu uchybienie, popełnione na posiedzeniu niejawnem, a spowodowane mylnem ocenieniem znaczenia danej okoliczności przez członków posiedzenia niejawnego.

W przypadku pod c) należy również świadków tych przesłuchać. Odmowa ich wezwania nastąpiła tu jedynie z punktu widzenia formalnego, t. j. z powodu spóźnienia wniosku i grożącego stąd niedoręczenia wezwania i konieczności odroczenia rozprawy.

Ten formalny błąd został przez stronę naprawiony, skoro świadek lub biegły jest w sądzie obecny i zbadanie go może nastąpić natychmiast, t. j. bez odroczenia rozprawy. Toteż motywy komisji sejmowej dla noweli I na str. 2 powiadają, że w przypadku art. 332 strona będzie mogła korzystać z dowodu, któregoby jej można omówić, gdyby świadkowie nie byli w sądzie obecni.

Gdyby więc w przypadkach pod a) i c) stronie, mimo przybycia świadka lub biegłego do sądu, odmówiono ich przesłuchania, strona będzie miała słuszną podstawę do apelacji (art. 493 § 1 lit. a) względnie do kasacji w myśl art. 510 lit. b) i 515.

W przypadkach pod b) i d) wskazanych zachodzi nietylko uchybienie formalne, t. j. spóźnienie wniosku, lecz co ważniejsza, brak istotnej potrzeby przeprowadzenia danego dowodu; świadek lub biegły ma tu opowiadać o faktach lub wrażeniach dla sprawy zupełnie obojętnych.

Stanowisko takie, wynikające z art. 299, pozostaje w rażącej sprzeczności z potrzebą i celami przeprowadzania dowodów tudzież z ekonomiką procesową, a opiera się wyłącznie na motywie dogodzenia niejako stronie (zob. uw. 4 do art. 298).

Wyłom w tem stanowisku Komisji Kodyfikacyjnej czyli w pierwotnem stanowisku naszego kpk. poczyniła nowela I przez wprowadzenie przepisu art. 332 § 1, wedle którego sąd „uwzględni“ (kategoryczny imperatyw) zgłoszony na rozprawie wniosek dowodowy, jeżeli dane dowody mogą mieć wpływ na treść wyroku, z czego a contrario wynika, że dowody niestanowcze należy odrzucić. Nie stoi temu na przeszkodzie przepis § 2 art. 332, w którym mowa o tem, że sąd może odrzucić odnośne wnioski, a więc o fakultatywnem prawie sądu do odrzucenia wniosku dowodowego, albowiem przepis art. 332 § 2

w obu tamże pod lit. a) i b) wskazanych przypadkach zajmuje się dowodami co do okoliczności, mogących mieć wpływ na treść orzeczenia bądź o karze i środkach zabezpieczających (art. 332 § 2 lit. a), bądź też o winie (art. 332 § 2 lit. b).

Tak więc przepis art. 299 został odnośnie do przypadków powyż pod b) i d) wskazanych pozbawionym mocy przez wprowadzenie postanowień z art. 332, a tem samem stał się poprostu lex imperfecta.

Należy w końcu zaznaczyć, że odmówienie dowodu w przypadkach pod b) i d) powyż wymienionych ani nie obowiązuje sądu odwoławczego do przyjęcia danego dowodu (art. 493 § 1 lit. a), ani nie uzasadnia kasacji, gdyż nie stanowi uchybienia procesowego (art. 510 lit. b), a nadto wpływ tego wrzekomego uchybienia na treść wyroku (art. 515) jest wykluczonym, skoro w przypadkach pod b) i d) chodzi właśnie o okoliczności, nie mogące wywrzeć wpływu w tym względzie.

2. Korzystanie przez stronę z przepisu art. 299 nie jest zawisłem od tego, czy sąd uprzednio odmówił wezwania danych świadków lub biegłych (O. 157,31)**, sąd jednak odmówi wzgl. odmówić może przesłuchania sprowadzonych świadków w przypadku z art. 332 § 1.

3. Stroną, która korzysta z przepisu art. 299, może być każda strona, a więc oskarżyciel prywatny, powód cywilny i oskarżony; może nią być i prokurator, choć jego nie dotyczą przepisy §§ 1 i 2 art. 298, jeżeli chodzi mu np. o przyspieszenie sprawy, a ma możność sprowadzenia świadka na rozprawę bez ingerencji sądu.

4. Sprowadzenie świadka lub biegłego polega na tem, że strona wpływa na świadka lub biegłego, by stanął na rozprawie; nie jest to oczywiście przymusowe sprowadzenie z art. 210 i 211.

5. Wedle O. 29/30 (uchwała całej Izby II) przepis art. nie obowiązuje w postępowaniu odwoławczem [1]).

6. Zob. uwagi do art. 298, 332 i 493.

Art. 300.

Niezależnie od żądania stron, prezes sądu ma prawo wzywać świadków i biegłych oraz sprowadzać inne dowody.

1. **Niezależnie od żądania stron** (por. słowa: „choćby strony tego nie żądały“ w § 1 art. 364), albowiem w procesie karnym chodzi o wykrycie prawdy materjalnej (art. 9); toteż aż do chwili ogłoszenia wyroku sąd władny jest zarządzić uzupełnienie materjału dowodowego (art. 364).

2. **prezes sądu** (art. 47 § 2) względnie sędzia jednoosobowy (art. 382). Prezes, badając akta przed rozprawą (art. 291) i przygotowując się do rozprawy, ma możność ocenienia, jakie dowody są jeszcze potrzebne i przez sprowadzenie ich zapobiec przerwie lub odroczenia rozprawy (art. 348 do 350).

---

[1]) Tezę tę oparł S. N. na tem, że art. 492 (dawny 475) i 494 (dawny 478) zawierają szczególne przepisy co do przesłuchania świadków w postępowaniu apelacyjnem, a więc nie można tu na podstawie art. 489 (dawny 473) stosować przepisów o dowodzie ze świadków.

Argument ten nie przemawia do przekonania, albowiem art. 492 dotyczy świadków przesłuchanych już w I instancji, zaś art. 494 dotyczy świadków, którzy nie jawili się mimo wezwania, żaden zatem z tych dwóch art. nie ma najmniejszej styczności z kwestją poruszoną w art. 299 (dawny 298).

Na wypadek orzeczenia, że art. 299 obowiązuje w postępowaniu odwoławczem postawił S. N. dalsze pytanie, czy świadka sprowadzonego przez stronę należy zbadać, choćby jego zeznanie nie miało wagi dla sprawy. Na to pytanie nie odpowiedział S. N., ponieważ zaprzeczył, iżby art. 299 miał zastosowanie w II instancji.

Otóż jestem zdania, że art. 299 obowiązuje w postępowaniu odwoławczem, atoli przepis ten pozbawionym jest wszelkiej sankcji (lex imperfecta), jak powyż wykazałem.

O ile w toku rozprawy wyłoni się potrzeba sprowadzenia świadków i t. d., zarządzi to zespół sądzący (m. 418) z urzędu lub na wniosek stron (art. 306 i 345).

3. Zob. O. 137/32 w uw. 2 do art. 9.

Art. 301.

§ 1. W sprawach o przestępstwa, za które ustawa przepisuje jako najwyższe kary grzywnę lub pozbawienie wolności na czas do jednego roku, albo obie te kary łącznie, niezależnie od kar dodatkowych, tudzież w sprawach, dotyczących tylko wydania wyroku łącznego, osobiste stawiennictwo oskarżonego jest obowiązkowe wtedy tylko, gdy sąd wyraźnie uzna je za niezbędne, co należy zaznaczyć w wezwaniu.

§ 2. We wszystkich innych sprawach oskarżony jest obowiązany stawić się do sądu osobiście.

1. Osobiste stawiennictwo oskarżonego na rozprawie może być obowiązkowe:

I. z ustawy,

II. z woli sądu.

Ad I. Z ustawy jest ono obowiązkowe:

a) w przypadku z art. 301 § 1, t. j. w sprawach o przestępstwa, za które ustawa przepisuje karę pozbawienia wolności ponad jeden rok, a to bez względu na rodzaj kary (więzienie czy areszt);

b) przed sądem przysięgłych (art. 408).

Ad II. Z woli sądu, gdy sąd uzna osobiste stawiennictwo za obowiązkowe w jakiejkolwiek sprawie, a więc i wówczas, gdy ustawa przepisuje jako najwyższą karę tylko grzywnę lub karę pozbawienia wolności na czas do jednego roku albo obie te kary łącznie — albo też gdy chodzi jedynie o wydanie wyroku łącznego (art. 35 kk. i art. 32 kpk.).

Wymieniono tu specjalnie wyroki łączne; można tu bowiem wprawdzie wymierzyć karę ponad jeden

rok, ale przedmiotem rozprawy nie jest już osądzenie, czy oskarżony popełnił przestępstwo, lecz kwestja, jaką karę łączną orzec należy.

§ 1. 2. Słowa: „tudzież" do „wyroku łącznego" wprowadził art. 1 pkt. 34 noweli I.

3. **osobiste stawiennictwo oskarżonego.** Jest ono zawsze pożądanem, ale w sprawach drobniejszych należy oszczędzić oskarżonemu stawania w sądzie i przykrości zasiadania na ławie oskarżonych, zwłaszcza, że obrońca może złożyć za niego wyjaśnienia (m. 420 n.). Zob. art. 345.

4. **sąd** na posiedzeniu niejawnem (art. 49), nie zaś sam prezes, gdyż jego uprawnienie do wzywania osób na rozprawę nie wychodzi poza ramy przepisów art. 292, 294 i 297; uznanie więc stawiennictwa oskarżonego za obowiązkowe przekracza jego władzę i prezes winien kwestję tę wnieść na posiedzenie niejawne (art. 291).

5. **co należy zaznaczyć w wezwaniu:** art. 195 i 196 e), gdyż inaczej nie możnaby orzec dostawienia oskarżonego na podstawie art. 326.

Jeżeli osk. mimo wezwania go wedle § 1 nie stawił się na rozprawę, sąd w miarę okoliczności sprawy może przeprowadzić rozprawę i wydać wyrok, jeżeli na przewodzie sądowym dojdzie do przekonania, że osobiste stawiennictwo oskarżonego jest zbędne.

Jeżeli stawiennictwo oskarżonego jest zbędne, a oskarżony, mimo doręczenia mu wezwania, nie stanął na rozprawie głównej ani osobiście, ani też przez obrońcę, sąd postąpi wedle art. 393 § 1.

§ 2. 6. Przepis § 2 dotyczy wyłącznie postępowania w I instancji (O. 184/31 i 34/32).

W przypadku § 2 należy bezwarunkowo sprowadzić oskarżonego; uchybienie to może sąd II instancji naprawić, zarządzając sprowadzenie aresztowanego

na rozprawę w myśl § 1 art. 495 (zob. O. 102/31 w uw. do art. 495).

§§ 1 i 2. 7. Przepisy art. 301 §§ 1 i 2 obowiązują jedynie w postępowaniu przed sądem I instancji; co do rozprawy apelacyjnej zob. art. 495 i 496, zaś co do rozprawy kasacyjnej zob. art. 525.

Art. 302.

§ 1. Oskarżonego, osadzonego tymczasowo w areszcie w siedzibie sądu, sprowadza się w każdym razie na rozprawę główną.

§ 2. W sprawach, w których stawiennictwo oskarżonego nie jest obowiązkowe, a oskarżony jest osadzony w areszcie w innym okręgu sądowym, sprowadza się go na rozprawę wtedy tylko, gdy sąd uzna to za niezbędne.

§ 1. 1. **osadzonego w areszcie i t. d.,** choćby był aresztowany w innej sprawie i choćby jego stawiennictwo nie było wedle art. 301 § 2 obowiązkowem (m. 422).

2. **na rozprawę główną:** zob. art. 325 n.

3. Sprowadzenie, jako przekraczające władzę prezesa (zob. uw. 4 do art. 301) następuje na podstawie postanowienia sądu (bez uzasadnienia: art. 51 § 1 lit. a), powziętego na posiedzeniu niejawnem (art. 291). Por. art. 495 § 2.

§ 2. 4. Podczas gdy wedle § 1 sprowadzenie następuje bezwarunkowo i zawsze na podstawie postanowienia powziętego przed rozprawą główną, to w przypadku § 2 zależy ono od uznania sądu, jak w przypadkach z art. 301 § 1 i art. 495 § 1; sprowadzenie więc może być postanowionem także na rozprawie, skoro sąd uzna stawiennictwo oskarżonego za niezbędne dla dalszych jego wyjaśnień, dla agnoskowania go i t. d. Przepis § 2 uzasadniony jest tem,

że sprowadzenie aresztowanego z innej miejscowości połączone jest z kosztami konwoju, możnością ucieczki aresztowanego i t. d.

Art. 303.

Oddalenie jakiegokolwiek wniosku przed rozprawą główną nie tamuje podniesienia tego wniosku na rozprawie, choćby się nie ujawniły nowe okoliczności.

1. **Oddalenie jakiegokolwiek wniosku:** chodzi tu o wnioski dowodowe stron, złożone wedle art. 296, a oddalone w myśl art. 298 §§ 1 i 2; nie chodzi tu o wnioski prokuratorskie, gdyż tych sąd oddalić nie może (art. 298 § 3).

2. **przed rozprawą główną,** a także i przed rozprawą apelacyjną (art. 489).

3. **nie tamuje podniesienia tego wniosku na rozprawie,** a więc należy go na rozprawie ponowić, jeśli strona przy nim obstaje, w przeciwnym razie należy przyjąć, że strona wniosku tego dalej nie popiera. Gdyby ustawa uważała wniosek oddalony na posiedzeniu niejawnem za podtrzymywany eo ipso na rozprawie, przepis art. 303 nakazywałby ponowne rozpoznanie wniosku na rozprawie.

Przepis art. 303 zastępuje nieprzewidziane w ustawie zażalenie strony na postanowienie odmowne, zapadłe na posiedzeniu niejawnem.

4. **choćby się nie ujawniły nowe okoliczności.** Odrzucony wniosek może się w świetle złożonego na rozprawie wyjaśnienia okazać uzasadnionym (m. 424).

Na rozprawie mogą się jednak ujawnić nowe okoliczności wykazujące, że wniosek jest uzasadnionym.

Nieponowienie wniosku na rozprawie odbiera prawo do kasacji (mot. do O. 43/30).

Rozdział II.

Ogólny porządek rozprawy głównej.

I. Rozdziały II do VI zawierają następujące kategorje przepisów:

1. Pierwsza kategorja podnosi do rzędu zasady dwie kardynalne podwaliny procesu karnego, t. j. ustność (wyjątki zob. w art. 340, 341) i jawność (art. 316). W związku z tem pozostają przepisy o wykluczeniu jawności (art. 317 do 319 i 627), apodyktyczny nakaz ogłoszenia jawnie wyroku na niejawnej rozprawie zapadłego (art. 321) [1]), tudzież przepisy o tem, kto może być obecnym na rozprawie jawnej (art. 322 do 324) i na rozprawie niejawnej (art. 319).

Wykluczenie jawności jest albo obowiązkowe (art. 317), albo fakultatywne czyli pozostawione uznaniu sądu (art. 318) lub stron (art. 319).

2. Druga kategorja przepisów określa ceremonjał zewnętrzny rozprawy (art. 315 § 1 i 2), zaś resztę zarządzeń, mających na celu utrzymanie porządku i spokoju podczas rozprawy i salwowanie powagi sądu czyli t. zw. policję posiedzenia — składa w ręce przewodniczącego (art. 308 i 310 do 313).

3. Trzecia kategorja oddaje w ręce przewodniczącego kierownictwo rozprawy czyli normuje jego t. zw. władzę dyskrecjonalną (pouvoir discretionnaire: art. 304 do 307), w skład której wchodzi prawo uniemożliwienia oskarżonemu wydalenia się z rozprawy, przy której obecność jego może być niezbędną (art. 309) — i normuje także środki odwoławcze przeciw zarządzeniom przewodniczącego (art. 314).

W sądzie jednoosobowym, funkcje przewodniczącego i składu sądzącego skupiają się w ręku jednego sędziego (art. 14 usp. i art. 383 kpk.).

---

[1]) Zob. art. 448 co do jawnego ogłoszenia uchwały przysięgłych.

4. Czwarta kategorja normuje przebieg rozprawy i kolejność czynności na niej dokonać się mających (art. 325, 332 do 336, 345, 348 do 352, 355 do 358).

5. Piąta kategorja zajmuje się wyrokiem, a mianowicie sposobem uchwalenia, treścią, ogłoszeniem i sporządzeniem na piśmie oraz wykonalnością wyroku (art. 360 do 380).

II. Na przewodniczącego wkłada kpk. cały ciężar odpowiedzialności za spełnienie przez rozprawę główną jej zadania. Zadaniem tem jest wszechstronne wyjaśnienie sprawy czyli wyświetlenie prawdy materjalnej i umożliwienie sądowi wyroku opartego na pełnym obrazie sprawy (art. 360). Zob. § 104 reg. kar.

Wprawdzie we wypełnieniu jego zadań wspomagają przewodniczącego sędziowie i strony pytaniami (art. 305 § 1), a strony ponadto wnioskami, oświadczeniami i wyjaśnieniami (art. 306 § 1 i 2, 334 i 345), niemniej jednak filarem, dźwigającym na sobie ciężar całej rozprawy jest i pozostaje przewodniczący; musi on spełnić swoje zadanie, chociażby ani oskarżony (art. 301 § 1), ani też żadna ze stron na rozprawie nie była obecną, chociażby dalej uczestnicy rozprawy utrudniali mu jego czynności i zadania (zob. art. 310, 311 i 313).

Ażeby umożliwić przewodniczącemu spełnienie tego ogromu jego zadań, art. 304 w kilku słowach („Przewodniczący kieruje rozprawą i czuwa nad jej prawidłowym tokiem") składa w jego ręce nieograniczoną prawie pełnię władzy; on przesłuchuje oskarżonego, świadków i biegłych, decyduje o kolejności, w jakiej dowody mają być prowadzone i w jakiej kolejności mają strony przemawiać i zadawać pytania, udziela głosu sędziom i stronom, odbiera prawo bezpośredniego pytania (art. 305 § 1), uchyla pytania niestosowne (art. 305 § 2), ogranicza wywody zbędne dla sprawy (art. 306 § 1 i 345) i t. d., a nadto (m. 424)

w razie oskarżenia jednej osoby o więcej przestępstw może co do każdego przestępstwa zarządzić oddzielne postępowanie dowodowe. Zob. też art. 406, 407, 414 § 1, 417, 421, 431, 433, 436 do 439 i t. d.

Art. 304.

Przewodniczący kieruje rozprawą i czuwa nad jej prawidłowym tokiem, bacząc, aby, o ile szczególne względy nie stoją temu na przeszkodzie, dowody na poparcie oskarżenia były przedstawione przed dowodami służącemi do obrony.

1. Zob. uwagi wstępne do nin. rozdziału pod II.

2. Z pierwszeństwa dowodów oskarżenia, które kpk. wszakże tylko zaleca, nie zaś apodyktycznie nakazuje, wypływa:

a) Dopóki nie wydano wyroku skazującego, domniemanie przemawia za bezwinnością oskarżonego (quisque praesumitur bonus), wobec czego oskarżyciel ma obowiązek wskazać dowody przekonywujące o winie oskarżonego; w ich braku oskarżony zostaje uniewinniony (actore nihil probante, reus absolvitur).

b) Oskarżony ma się dowiedzieć, co i na jakiej podstawie mu się zarzuca (zob. art. 80, 281 i 282), ażeby móc dowody przeciw niemu przytoczone odeprzeć (art. 334 in fine).

c) Oskarżony może odmówić wszelkich wyjaśnień w postępowaniu przygotowawczem i na rozprawie (art. 81 i 334), a temsamem pozostać w pozycji biernej i wyczekującej tak długo, aż przeprowadzone dowody nie przekonają go o potrzebie ich odparcia. Zaznaczyć jednak należy, że zaniechanie wszelkich przeciwdowodów aż do końca rozprawy głównej wzgl. odwoławczej może spowodować niepowetowaną szkodę dla oskarżonego, gdyż w razie prawomocnego skazania nie może on już przytoczyć faktów i dowodów, znanych mu przed wydaniem wyroku skazują-

cego (art. 602), a także i sąd odwoławczy może odmówić dopuszczenia dowodów znanych oskarżonemu przed wydaniem wyroku I instancji (art. z art. 493) § 1 lit. b).

Art. 305.

§ 1. Oskarżonemu, świadkom i biegłym zarówno sędziowie jak strony zadają pytania bezpośrednio, o ile przewodniczący inaczej nie zarządzi.

§ 2. Przewodniczący uchyla pytania, które uznaje za niestosowne.

§ 1. 1. W związku z innemi przepisami wynika z tego przepisu, że:

a) Sędziowie mogą zadawać pytania oskarżonemu, świadkom i biegłym;

b) Oskarżonemu zadawać mogą pytania oskarżyciel tudzież — w granicach przepisem art. 76 zakreślonych — powód cywilny;

c) Oskarżony może zadawać pytania tylko świadkom i biegłym (art. 115 i 141 § 1), nie zaś oskarżycielowi i powodowi cywilnemu, chyba, że się ich przesłuchuje, jako świadków;

d) Zasadniczo zadaje się pytania bezpośrednio, wszelakoż przewodniczący może zarządzić zarówno względem sędziów, jak i względem stron, zadawanie pytań za jego pośrednictwem; uczyni on to jednak tylko przy nadużywaniu prawa zadawania pytań, a mianowicie jeżeli ktoś stawia pytania — choćby stosowne (a więc nie podpadające pod przepis art. 305 § 2) i dla wyjaśnienia sprawy nawet pożądane — ale czyni to w sposób przewlekający rozprawę, albo dokuczliwy dla pytanego albo też utrudniający wyjaśnienie stanu sprawy i t. d.

§ 2. 2. Prawo uchylania niestosownych pytań nie ma nic wspólnego z kwestją poruszoną w uw. 1 pod

d); tam bowiem rozchodzi się o sposób i formę pytania, tu zaś o treść samego pytania. Przew. uchyli niestosowne pytanie, choć go zadano za jego pośrednictwem, a stosowne pytanie zada sam, choć odebrał pytającemu prawo bezpośredniego pytania.

3. Ani kpk., ani motywa nie określają, co należy rozumieć przez pytania niestosowne; będzie to zależeć od właściwości konkretnego wypadku; na ogół jednak można przyjąć następujące wytyczne:

a) Pytanie powinno być jasne, niedwuznaczne i nie zawierać zbyt wiele okoliczności faktycznych tak, by odpowiadający miał świadomość tego, o co głównie się rozchodzi i w swej odpowiedzi nie traktował pobieżnie okoliczności dla sprawy istotnych.

b) Ponieważ zeznanie składa się ze spostrzeżeń zmysłowych, będących aktem fizjologicznym i z wniosków opierających się na intellekcie, należy tak pytania zadawać, by odróżnić można źródło wiedzy pytanego (rationem scientiae) od tego, co jest rezultatem jego rozumowania i wnioskowania (ratio concludendi).

c) Niestosownemi są w szczególności pytania sugestywne, t. j. podsuwające pewną odpowiedź oraz podchwytliwe, t. j. w ten sposób ułożone, że wskutek podstępnego zamieszczenia w pytaniu okoliczności podrzędnej wagi, a więc wskutek zręcznego zatopienia kwestji głównej w powodzi nic nie znaczących szczegółów, albo też wskutek rozmyślnego zatajenia pewnych szczegółów—powoduje się potwierdzenie lub zaprzeczenie całego pytania, mimo że pytany, przy odpowiedniem ułożeniu pytania, byłby na właściwą i istotną treść pytania udzielił innej odpowiedzi.

d) Pytań uchylonych nie wolno ponawiać (O. S. P. II. 341), chyba, że stały się one znowu aktualnemi wskutek zaszłej zmiany stanu rzeczy.

Zob. art. 417 i 314.

Art. 306.

§ 1. Przewodniczący daje stronom możność wypowiedzenia się co do wszystkich przedmiotów ulegających rozstrzygnięciu.

§ 2. Jeżeli w jakiejkolwiek kwestji jedna ze stron zabiera głos, prawo głosu służy również wszystkim innym stronom, w każdym jednak razie oskarżonemu lub jego obrońcy służy głos ostatni.

§ 1. 1. stronom, a więc wszystkim w równej mierze; obowiązuje tu więc zasada równości stron, jednakowoż z przywilejem wyrażonym poniżej w uw. 6.

2. **możność wypowiedzenia się** a więc nie musi im z urzędu udzielać głosu, jeżeli tego wyraźnie nie żądają (por. art. 345 i pouczenie wedle art. 335); zob. też art. 351.

Udzielenia możności wypowiedzenia się wymaga wszechstronne wyjaśnienie sprawy. Por. art. 310 § 2.

Udzielenie głosu jest obowiązkowem co do głosów stron (art. 355); zob. też O. 69/32 w uw. 4 do art. 110.

O. 50/32: W razie odebrania głosu stronie, nie może być opublikowanem to, co strona wbrew zakazowi oświadczyła (art. 159 k. k.).

3. **co do przedmiotów ulegających rozstrzygnięciu.** Przedmiotem rozstrzygnięcia może być dopuszczenie dowodów, sposób ich przeprowadzenia, dopuszczenie powództwa cywilnego, a dalej kwestje z dziedziny prawa materjalnego lub formalnego. Jeżeli zarzucony czyn może być podciągnięty pod inną ustawę karną, przewodniczący zwróci na to uwagę oskarżonego i da mu możność bronienia się i w tym kierunku (art. 9 i 364 § 2).

§ 2. 4. **wszystkim innym stronom.** Zasada procesu spornego wymaga wysłuchania stron przed rozstrzygnięciem, zasada zaś równouprawnienia stron wy-

maga, ażeby prawo głosu było dane w każdej kwestji wszystkim stronom (m. 427). Kolejność przemówień oznacza przewodniczący.

5. **oskarżonemu lub jego obrońcy,** nie zaś „oskarżonemu **i** jego obrońcy", jak w głosach stron (art. 355 i 357), gdyż w toku rozprawy przeważnie będą rozstrzygane kwestje prawne, co do których przemawiać będzie obrońca (m. 428). W zasadzie każda strona będzie przemawiać raz; dopuszczenie replik zależy od przewodniczącego (art. 304 i 357; m. 427) względnie od składu sądzącego (art. 314). Por. art. 453 § 1.

6. **służy głos ostatni.** Favor defensionis; o ile więc oskarżony względnie jego obrońca składa wniosek, jeden z nich przyjdzie dwukrotnie do głosu; por. art. 355, 357 i 453 § 1.

Wnioski ewentualne nie wymagają osobnej decyzji sądu; wniosek musi być stanowczy t. j. zawierać stanowcze żądanie (O. S. P. VIII 335 i IX 267 — zob. przy art. 51 uwagę 6 ust. II co do orzeczenia O. S. P. IX 267).

Co do stanowiska obrońcy i sprzeczności między nim a oskarżonym zob. uw. IV przed art. 84.

Art. 307.

Przewodniczący rozstrzyga ostatecznie o przychylnem załatwieniu każdego wniosku strony, jeżeli inna strona się nie sprzeciwia. W przeciwnym razie musi zapaść postanowienie sądu.

Przewodniczący może więc tylko przychylić się do wniosku, któremu ani żadna ze stron, ani żaden ze sędziów się nie sprzeciwił; jeśli zaś wniosek doznał sprzeciwu lub sam przewodniczący ma wątpliwości co do uwzględnienia wniosku, orzeka sąd (m. 428). Co do kwestji, czy postanowienia przewodniczącego wzgl. sądu wymagają uzasadnienia zob. art. 51. Sąd może zapadłe w czasie rozprawy postanowienia zmie-

niać, ale winien to uzasadnić (mot. do O. S. P. IX 139).

Art. 308.

Przewodniczący wydaje wszelkie zarządzenia niezbędne do utrzymania w sali sądowej spokoju i porządku.

Także i te zarządzenia, o ileby wkraczały w uprawnienia stron, w jawność rozprawy i t. p., mogą być przedmiotem odwołania do sądu (art. 314).

Art. 309.

Przewodniczący może wydać zarządzenia celem uniemożliwienia oskarżonemu wydalania się z sądu przed ukończeniem rozprawy.

1. Choćby stawiennictwo oskarżonego było wedle art. 300 § 1 zbędne, to skoro przybył na rozprawę i jego obecność jest wskazaną, przewodniczący może uniemożliwić mu wydalenie się przez zarządzenie dozorowania go przez woźnego, policję, kontrolę przy drzwiach wejściowych i t. d., a w razie potrzeby złożyć sądowi wniosek o jego aresztowanie (m. 444). Aresztowanie w myśl art. 164 postanowić więc musi cały skład sądzący.

2. Może więc przewodniczący zakazać oskarżonemu wydalania się aż do ogłoszenia wyroku, gdyż nawet po zamknięciu postępowania dowodowego, a nawet po końcowych przemówieniach (art. 355 do 357) czyli głosach stron, może nastąpić wznowienie przewodu sądowego (art. 352 i 364).

Zarządzenie z art. 309 nie jest ani aresztowaniem (art. 164), ani tymczasowem przytrzymaniem (art. 166, 167); toteż w razie odroczenia rozprawy (art. 350) lub dłuższej przerwy (art. 348), osk. odzyskuje wolność, chybaby orzeczono aresztowanie z jednej z przyczyn

w art. 164 wymienionych, a w szczególności przyczyny wskazanej w art. 164 a). O ile zaś chodziłoby o upewnienie się, że osk. zjawi się na następnej rozprawie, sąd uzna jego stawiennictwo, jako obowiązkowe (art. 301 § 1).

Art. 310.

§ 1. Jeżeli oskarżony, pomimo upomnienia przez przewodniczącego, zachowuje się nadal w sposób zakłócający porządek rozprawy lub ubliżający powadze sądu, przewodniczący może wydalić go czasowo z sali sądowej.

§ 2. Po powrocie oskarżonego do sali, przewodniczący zawiadamia go o wszystkiem, co się odbywało w jego nieobecności, i daje mu możność złożenia w tej mierze wyjaśnień.

§ 1. 1. Uprzednie upomnienie jest nieodzownym warunkiem następnego wydalenia.

Czasu trwania wydalenia nie określono; skoro osk. uspokoił się, należy go niezwłocznie sprowadzić; można go jednak ponownie wydalić, jeśli nadal nieodpowiednio się zachowuje. Oskarżonego wydalić należy np. na korytarz lub do innej sali, nie zaś do aresztów sądowych. Oskarżony może wówczas całkiem wydalić się z rozprawy, chyba, że stawiennictwo jest obowiązkowem lub zostało uznanem za obowiązkowe (art. 301 § 1 i 2) albo też, że wydano zarządzenie z art. 309. We wypadku stawiennictwa obowiązkowego przewodniczący równocześnie z wydaleniem oskarżonego ze sali sądowej, pouczy go o konieczności pozostania w sądzie i w razie potrzeby wyda zarządzenie z art. 309.

§ 2. 2. **zawiadamia go** natychmiast, a więc bezpośrednio po jego powrocie a przed przystąpieniem do dalszych czynności (zob. O. S. P. VII. 408) — i to nawet wówczas, gdyby miał obrońcę (m. 430 n.).

3. **o wszystkiem.** Oskarżonego zawiadamia się o wszystkiem szczegółowo a na jego wniosek należy nawet powtórzyć dokonaną czynność np. przesłuchanie świadka, gdyby to prawdopodobnie mogło przyczynić się do wyświetlenia prawdy (m. 430). Chodzi o to, aby oskarżony nie stracił wątku sprawy i mógł złożyć swoje wyjaśnienia i zaofiarować swoje dowody. Zaniedbanie natychmiastowego i szczegółowego zawiadomienia stanowi przyczynę kasacyjną z art. 510 lit. b), jeśli uchybienie to mogło mieć wpływ na treść wyroku (art. 515).

Analogicznie należy uwiadomić oskarżonego o wyniku czynności z art. 346 i 347, jeżeli oskarżony, zwłaszcza zaś oskarżony pozostający w areszcie, nie był obecny przy tych czynnościach. S. N. wychodzi tu z trafnego założenia, że oskarżony, zachowujący się nienagannie nie może być gorzej traktowany, niż oskarżony wydalony w myśl art. 310 za niesforność (3 K. 1015/30).

4. **daje mu możność złożenia wyjaśnień.** Zastrzeżone tu oskarżonemu prawo złożenia wyjaśnień jest surogatem prawa złożenia wyjaśnień bezpośrednich po przeprowadzeniu każdego dowodu (art. 345).

Art. 311.

Jeżeli obrońca lub pełnomocnik strony, mimo upomnienia przez przewodniczącego, zachowuje się nadal w sposób zakłócający porządek rozprawy lub ubliżający powadze sądu, przewodniczący odbiera mu głos, a sąd może usunąć go od udziału w sprawie.

1. **obrońca lub pełnomocnik strony.** Zob. art. 84 n. i 95 n.

2. **mimo upomnienia,** choćby jednorazowego. Upomnienie to jest warunkiem dopuszczalności dalszych zarządzeń z tego art.

3. **odbiera mu głos,** oczywiście, jeśli wykroczenie popełniono przez przemówienie; jeśli zaś obrońca lub pełnomocnik strony w inny sposób zachowuje się nieprzyzwoicie np. siedzi nieprzyzwoicie, gwiżdże, pali papierosy, nie stosuje się do art. 315 § 2 i t. d., sąd może go skazać na grzywnę lub po upomnieniu i uprzedzeniu go o skutkach prawnych jego nieobecności — wydalić go ze sali sądowej (zob. art. 60, 61 i 63 § 1 usp.). Obok tego służy sądowi prawo uwiadomienia właściwej władzy dyscyplinarnej.

4. **sąd,** nie zaś sam przewodniczący; usunięcie pozostawiono sądowi, gdyż mogą na tem ucierpieć prawa stron, a niecierpliwy przewodniczący mógłby zbyt pochopnie korzystać z tego prawa, żeby się pozbyć dokuczliwego rzecznika (m. 431).

Przewodniczący winien zachować powagę i cierpliwość, nie powinien przerywać i obcinać dowodzenia i wywodów adwokata; przerywający adwokatowi przewodniczący narusza reguły przyzwoitości, obowiązki swego urzędu, swego sumienia i sprawiedliwości (Dupin sen.), oczywiście jeśli adwokat poprawnie spełnia swój obowiązek. Przewodniczący nie powinien być lwem ryczącym na swoją ofiarę (leo rugiens, mugiens, quem devoret); powinien on jednać sobie zaufanie stron, a szczególnie oskarżonego (Vargha: Verteidigung str. 742).

5. O ile strona jest na rozprawie obecną, usunięcie jej pełnomocnika (co do skutków usunięcia obrońcy zob. art. 312) nie pociąga za sobą żadnych konsekwencyj; strona może jednak złożyć wniosek o odroczenie lub przerwę rozprawy, a przychylenie się do tego wniosku zależy od uznania sądu i właściwości lub zawiłości konkretnego przypadku. O ile zaś strona nie stawiła się na rozprawę, usunięcie jej pełnomocnika nie może być poczytane za nieusprawiedliwione jej niestawiennictwo, gdyż usunięcie pełno-

mocnika nastąpiło bez jej winy; nie następują tu zatem skutki, przewidziane w art. 328 i 329 (por. art. 459 § 1).

Art. 312.

§ 1. Jeżeli usunięto obrońcę, przewodniczący na żądanie oskarżonego, a gdy obrona jest z mocy ustawy niezbędna — to z urzędu, wyznacza mu nowego obrońcę.

§ 2. Jeżeli wyznaczony obrońca nie może objąć niezwłocznie obrony, należy rozprawę przerwać lub odroczyć.

§ 1. 1. **na żądanie oskarżonego.** Żądanie to musi więc zostać uwzględnionem.

2. **gdy obrona jest z mocy prawa niezbędna.** Zob. art. 87, 88 i 514 lit. d).

3. **wyznacza mu nowego obrońcę,** o ile sam oskarżony tego nie uczyni (art. 84).

§ 2. 4. **nie może objąć niezwłocznie obrony** np. z powodu chwilowej nieobecności lub konieczności przygotowania się do rozprawy i t. d.

5. **należy rozprawę przerwać** a to na czas potrzebny do przybycia i przygotowania się obrońcy, jednakowoż nie na czas dłuższy, niż tego dozwala art. 348 § 2 (w sądzie gr. art. 459 § 2).

6. **odroczyć:** zob. art. 350.

Art. 313.

§ 1. O ile art. 309 — 312 nie stanowią inaczej, mają zastosowanie przepisy art. 60 — 64 ustroju sądów powszechnych.

§ 2. Względem oskarżonego aresztowanego stosuje się w wypadku art. 61 ustroju sądów powszechnych zamknięcie odosobnione na czas do dwóch tygodni.

1. Normy art. 309 do 312 są więc podstawowemi i nie mogą być zmienione przeciwnemi postanowieniami art. 60 do 64^1 usp.

Z zestawienia przepisów art. 310, 311 i 313 § 2 kpk. z przepisami art. 60 do 64^1 usp. wynika:

a) Wszystkie osoby należące do publiczności, a to cywilne i wojskowe (por. art. 61 § 3 usp.), jako też i osoby z art. 320 § 1, 2 i 3 kpk., przewodniczący może po uprzedniem upomnieniu wydalić wedle art. 60 § 1 usp., a nadto z wyjątkiem wojskowych (art. 61 § 3) — sąd może je także ukarać grzywną lub pozbawieniem wolności wedle art. 61 § 1. Sąd może wydalić i całą publiczność (art. 64), lecz tylko po uprzedniem upomnieniu z art. 60 § 1 (argumentum a minori ad majus).

b) Oskarżonego może przewodniczący po upomnieniu czasowo wydalić (art. 310), a sąd może go ukarać grzywną wzgl. karą pozbawienia wolności (art. 61 § 1 usp.) lub — jeśli jest aresztowanym — odosobnionem zamknięciem do dwóch tygodni (art. 313 § 2 kpk.). Sąd może go także, jeśliby mimo upomnień swojem zachowaniem się trwale uniemożliwiał przewód sądowy, wydalić na cały czas rozprawy (art. 60 § 2 usp.). O ileby z powodu jego zachowania się usunięto go także od ogłoszenia wyroku, należy mu wyrok ogłosić we więzieniu przez sędziego lub sekretarza. Zob. uw. do art. 373.

Wyrok ten nie będzie zaocznym, gdyż oskarżony stawił się na rozprawę główną (art. 393 § 1).

c) Rzecznikom stron, t. j. obrońcy i pełnomocnikom stron może przewodniczący po upomnieniu odebrać głos, a sąd może ich usunąć (art. 311) i skazać na grzywnę (art. 61 § 1 usp.); adwokata, występującego w charakterze rzecznika strony, nie można skazać na karę pozbawienia wolności (art. 63 usp.).

Adwokat, występujący jako strona, świadek lub biegły oraz osoby z art. 14 do 17 pw., bez względu na to, w jakim występują charakterze, nie korzystają z tego przywileju.

Odnośnie rzeczników stron t. j. adwokatów i osób z art. 14 do 17 pw. sąd może ponadto zwrócić się do władzy, sprawującej nad nimi sądownictwo dyscyplinarne, o pociągnięcie ich do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

d) Innych uczestników rozprawy, t. j. strony z wyjątkiem oskarżonego, o którym była już mowa pod b), dalej w post. kar.-skarb. odpowiedzialnego i osoby trzecie (art. 216 i 217 uks.), wreszcie świadków i biegłych może sąd po zagrożeniu skutków prawnych wydalić ze sali sądowej (art. 60 § 2 usp.), a nadto, o ile nie są wojskowymi, zasądzić ich wedle art. 61 § 1 na grzywnę lub karę pozbawienia wolności.

Skutki, o których mowa w art. 60 § 1 usp. są odmienne w miarę tego, kogo one dotyczą.

I tak: Wydalone strony nie mogą brać udziału w rozprawie i mogą skutkiem tego doznać uszczerbku w swych prawach procesowych, przyczem nie służy im z tego powodu skarga kasacyjna; skutki te łagodzi co do oskarżonego przepis art. 310 § 2 (zob. powyż pod b); pozatem wydalenie nie pociąga za sobą dla stron żadnych dalszych skutków. W szczególności wydalenie oskarżyciela prywatnego lub powoda cywilnego nie może być uznane za identyczne z nieusprawiedliwionem ich niestawiennictwem (art. 328 i 329), w którem ustawa domniemywa się odstąpienia od oskarżenia względnie od powództwa; nieobecność zaś pokrzywdzonego, który występować może jako oskarżyciel jedynie w sądzie grodzkim (art. 67 kpk.), już a priori nie tamuje rozpoznania sprawy (art. 459 § 1).

Zachowanie się świadka, biegłego lub tłumacza, powodujące jego wydalenie z danej rozprawy — nie zaś samo tylko chwilowe usunięcie go z rozprawy — uważać należy za równoznaczne z odmową zeznań (art. 120 i 140 § 1), można tedy — niezależnie od kary na nich wedle art. 61 § 1 usp. orzeczonej — skazać ich na zwrot kosztów, związanych z odroczeniem rozprawy.

e) Przeciw sędziemu i prokuratorowi nie może ani przewodniczący wydawać zarządzeń porządkowych, ani też sąd orzekać kar porządkowych, o ile biorą urzędowy udział w danej sprawie (art. 63 usp.).

Zakaz ten nie dotyczy przysięgłych, gdyż kpk. nie nazywa ich nigdzie sędziami; do nich więc stosują się przepisy o uczestnikach sprawy (powyż pod d)[1]).

f) Co do osób wojskowych można je po upomnieniu wydalić (powyż pod a), atoli ukaranie ich może nastąpić wyłącznie przez władze wojskowe, do których w tym celu zwrócić się należy przy dołączeniu odpisu protokółu wzgl. części protokółu, dotyczącej ich zachowania się. Por. art. 119.

g) Co do posłów i senatorów zob. § 68 reg. og.

Przepis art. 21 ust. 4 Konst. opiewa: „Przez cały czas trwania mandatu posłowie nie mogą być pociągani do odpowiedzialności karno-sądowej, karno-administracyjnej i dyscyplinarnej, ani pozbawieni wolności bez zezwolenia Sejmu. W wypadku schwytania posła na gorącym uczynku zbrodni pospolitej, jeżeli jego przytrzymanie jest niezbędnem dla zabezpieczenia wymiaru sprawiedliwości, względnie dla unieszkodliwienia skutków przestępstwa, władza sądowa ma obowiązek bezzwłocznego zawiadomienia o tem Marszałka Sejmu dla uzyskania zezwolenia Sejmu na

[1]) Wydalonego przysięgłego zastąpi się przysięgłym zapasowym; o ileby przysięgłego zapasowego nie było, wypadnie rozprawę odroczyć (art. 350).

areszt i dalsze postępowanie karne. Na żądanie Marszałka przytrzymany musi być niezwłocznie uwolniony."

§ 2. 2. Nie czyni różnicy, czy oskarżony jest aresztowanym w danej lub innej sprawie tudzież czy pozostaje w areszcie tymczasowo, czy też odsiaduje karę.

§§ 1 i 2. 3. Zob. § 125 reg. kar.

Art. 314.

Od zarządzenia przewodniczącego służy odwołanie do sądu.

1. Wedle art. 47 § 1 prezes wzgl. przewodniczący wydaje zarządzenia w kwestjach nie wymagających postanowienia sądu np. art. 305 § 2, 308, 309, 310 (odebranie głosu obrońcy lub pełnomocnikowi strony), 312 (wyznaczenie obrońcy), 331 § 1, 348 § 1, 351 (zamknięcie przewodu sądowego), 355, 375, 431, 452 kpk. i t. d. oraz art. 60 § 1 usp.

2. Odwołanie służy od każdego bez wyjątku zarządzenia przewodniczącego, gdyż kpk. w tym względzie różnicy nie czyni (lege non distinguente, nec nostrum est distinguere); można więc także odwołać się do sądu, jeżeli przewodniczący odmawia zaprotokółowania pewnej okoliczności albo poddania pewnego swego zarządzenia pod ocenę sądu a także jeżeli przewodniczący uchyla pytanie przez stronę postawione (art. 305 § 2).

Objawione gdzieniegdzie zapatrywanie przeciwne uważam z następujących przyczyn za błędne:

a) Art. 305 § 2 składa wprawdzie uchylenie pytań w ręce przewodniczącego, ale bynajmniej nie uznaje jego decyzji za nieodwołalną.

b) Uchylenie pytania jest bezsprzecznie zarządzeniem przewodniczącego w rozumieniu art. 47 § 1 i jako takie podpada pod art. 314.

c) Uchylenie pytania może mieć bardzo doniosłe znaczenie w przedmiocie wyjaśnienia sprawy; trudno więc przypuścić, by właśnie w tej materji nie było odwołania do sądu. Należy też pamiętać o tem, że wedle art. 305 § 1 przewodniczący może uchylić pytanie sędziego, a skutkiem tego tenże sędzia, który przy rozstrzygnięciu wniosków incydentalnych i wydaniu wyroku ma ten sam głos, co i przewodniczący — znaleźćby się mógł w takiej sytuacji, iż mając orzekać, nie zdołałby wyrobić sobie jasnego i pewnego poglądu na stan rzeczy.

d) Stanowisko przeciwne mojemu, doprowadziłoby do tego, że sąd apelacyjny musiałby wezwać świadka dla postawienia mu jednego pytania, względnie S. N. musiałby uchylić taki wyrok celem zadania pewnego pytania. Wprawdzie taka sama sytuacja nastąpi także wówczas, jeżeli zarządzenie przewodniczącego zatwierdzi zespół sądzący, ale wypadki takie będą rzadsze, gdyż orzeczenie całego, a conajmniej większości, składu sądzącego daje większe gwarancje objektywizmu i trafności, a nadto dowodzi przynajmniej tego, że członkowie trybunału zdołali sobie wyrobić należyte zdanie o sprawie, choć nie znali odpowiedzi na uchylone pytanie.

Postanowienie należy wraz z uzasadnieniem wciągnąć do protokółu rozprawy; zob. uw. 6 do art. 51.

3. Odwołanie załatwia skład sądzący na posiedzeniu niejawnem w nieobecności prokuratora (por. art. 49 § 1 i 3). Tam, gdzie czynność pewną wykonać ma kilka osób, musi jedna z nich być wyposażoną w najwyższy autorytet, ale nie można jej oddawać władzy nieograniczonej, gdyż w takim razie obecność więcej osób byłaby zbędną. Z tego też powodu czynności przewodniczącego poddano kontroli zespołu sądzącego. Sędzia jednoosobowy jednoczy w swej osobie funk-

cje przewodniczącego i składu sądzącego (art. 14 usp. i art. 382 kpk.).

Art. 315.

§ 1. Przy wejściu sądu na salę wszyscy obecni stoją, aż póki sędziowie nie zajmą swoich miejsc.

§ 2. Wstaje również każda osoba, do której sąd się zwraca lub która do sądu przemawia.

Por. art. 113 § 1 i 373.

Art. 316.

Rozprawa odbywa się ustnie i jawnie. Wyjątki od tej zasady wskazuje ustawa.

1. Jawność ma na celu zaznajomienie publiczności z prawem (a więc niejako jej wychowanie prawnicze), kontrolę sądu przez publiczność i wzmocnienie przez to powagi sądów i zaufanie do nich. Jawność pozostaje w związku z dozwoleniem ogłaszania przebiegu rozprawy przez prasę (zob. art. 159 § 2 kk.); w ten sposób prasa pośredniczy między sądem a nieobecną na rozprawie publicznością.

Bezwzględnie jawną jest rozprawa dla stron; częściowo co do świadków i biegłych, gdyż nie mogą wzgl. nie muszą być obecni przez cały czas rozprawy (art. 331 i 338); co do czasowego usunięcia oskarżonego zob. art. 310 i 337 § 2; publiczność dopuszcza się w miarę wolnego miejsca (§ 62 reg. og.).

Co do jawności dla stron uczyniono jedyny wyjątek dla nieletniego i w jego interesie (zob. art. 628 i art. 632 § 2). Ograniczenie jewności dla publiczności normują przepisy art. 317 do 324. Zob. też art. 102 i uw. do art. 313.

2. Ograniczenie zasady ustności zawierają przepisy art. 340, 341, 497 § 2, 525 i 647 kpk. tudzież art. 226 uks.

3. Naruszenie zasady ustności i jawności stanowi podstawę kasacji jedynie wedle ogólnych norm t. j. jeżeli ono obraża prawa danej strony i mogło wywrzeć wpływ na treść wyroku (art. 513 i 515). Przed wprowadzeniem noweli II prowadzenie wbrew ustawie (zob. uw. 2 do art. 317) rozprawy przy drzwiach zamkniętych stanowiło wedle art. 497 lit b (w dawnej numeracji) bezwzględną przyczynę kasacyjną a więc także wówczas, jeżeli ono nie mogło mieć wpływu na treść wyroku.

4. Zob. O. 224/32 w uwadze 3 do art. 360.

Art. 317.

Sąd zarządza prowadzenie przy drzwiach zamkniętych całej rozprawy lub jej części, jeżeli jawność postępowania mogłaby obrażać dobre obyczaje, spowodować zaburzenie spokoju publicznego lub ujawnić okoliczności, których zachowanie w tajemnicy jest niezbędne ze względu na bezpieczeństwo Państwa.

1. **Sąd zarządza.** Prowadzenie rozprawy przy drzwiach zamkniętych następuje na podstawie postanowienia zespołu sądzącego (art. 47 § 1). Zamknięcie drzwi sali rozpraw, bez wskazania jego przyczyn, stanowi wadę postępowania. (O. S. P. IV 174). Wyrażenie: „zarządza" nie jest tu użyte w technicznem znaczeniu, określonem w art. 47 § 2.

2. **przy drzwiach zamkniętych.** W trzech przypadkach art. 317, tudzież w przypadku art. 320 winien zespół sądzący, a w postępowaniu przeciw nieletnim (art. 627 § 1), sędzia dla nieletnich, bezwarunkowo prowadzić rozprawę przy drzwiach zamkniętych; w przypadku art. 318 zależy to od uznania sądu. Kpk. słusznie mówi o prowadzeniu rozprawy przy drzwiach zamkniętych, a nie o uchyleniu jawności, gdyż do rozprawy mają przystęp strony i ich zastępcy, tu-

dzież osoby w art. 320 wymienione. Kpk. używa terminologji „niejawny“ li tylko odnośnie do posiedzeń niejawnych poza rozprawą, do których oprócz sędziów ma przystęp tylko prokurator (zob. art. 49 § 1, 50, 490, 524 i t. d.), oraz terminologji „tajny“ odnośnie do narad zespołu sądzącego, przy których nikt, oprócz sędziów i protokólanta, obecnym być nie może (art. 359).

3. **lub jej części** t. j. tej części, która podpada pod art. 317, 318 i 102.

4. **mogłaby obrażać dobre obyczaje,** albowiem w sprawach karnych obnaża się nieraz najbardziej przykre rany społeczne, niezawsze nadające się do publicznego omawiania, omawia się kwestje drastyczne, które w toku rozprawy trzeba wywlekać na jaw i nazywać po imieniu, ale które nie nadają się do prezentowania ich szerszej publiczności i szczegółowego omawiania w prasie (m. 434) [1]).

5. **spowodować zaburzenie spokoju publicznego** t. j. jeżeli toczy się rozprawa, szczególnie poruszająca umysły w danem środowisku, jeżeli przed gmachem sądu zbierają się tłumy, przybierające chwilami groźną postawę, jeżeli część takiego tłumu pod pozorem niewinnej publiczności zalega salę sądową i zachodzi prawdopodobieństwo masowego nacisku na sąd, a nawet bezpośredniego gwałtu (m. 435).

Zob. O. 155/30: w uw. 3 do art. 10.

---

[1]) Jak z jednej strony sąd nie powinien bez należytej rozwagi i ustawowych powodów postanowić przeprowadzenie rozprawy przy drzwiach zamkniętych, tak z drugiej strony sąd winien mieć odwagę uchylić jawność przy zachodzących warunkach ustawowych. W r. 1928 w berlińskim procesie ucznia gimnazjalnego Krantza o zamordowanie swego rywala w miłości — wywołało powszechne oburzenie, omawianie na jawnej rozprawie intymnych zajść miłosnych i erotyki młodzieży. Przewodniczący, który do tego dopuścił, spotkał się z powszechnem potępieniem.

6. **bezpieczeństwo Państwa:** zewnętrzne i wewnętrzne (zachowanie porządku publicznego).

7. Zob. uw. 3 do art. 316.

Art. 318.

Sąd może zarządzić prowadzenie przy drzwiach zamkniętych całej rozprawy lub jej części, jeżeli choćby jeden z oskarżonych nie ukończył lat siedemnastu.

Sąd oceni tu, co ma przeważyć, czy potrzeba jawności ze względu na dorosłych, czy potrzeba wyłączenia jawności ze względu na nieletnich (m. 437). Zob. uw. 2 do art. 317.

Art. 319.

Na zgodny wniosek stron, sprawy z oskarżenia prywatnego toczą się przy drzwiach zamkniętych.

1. **Na zgodny wniosek stron.** Chodzi tu bowiem o interes prywatny pokrzywdzonego; interes publiczny odgrywa tu rolę drugorzędną (m. 437). Strony unikają tu wywlekania ich spraw osobistych i rodzinnych przed forum publiczne.

Prokurator, który objął oskarżenie po myśli art. 73 § 1, staje się niewątpliwie stroną i musi się również zgodzić na wyłączenie jawności; tak samo należy tu uważać za strony wszystkie osoby, występujące imieniem nieletniego w przypadku art. 63.

O. 45/32 **: Jawność musi być wyłączona, choćby nie zachodziły przesłanki z art. 317.

2. **sprawy z oskarżenia prywatnego:** Zob. uw. 4 do art. 2.

3. **przy drzwiach zamkniętych:** zob. uw. 2 do art. 317.

Art. 320.

§ 1. Podczas rozpoznawania sprawy przy drzwiach zamkniętych, oprócz osób biorących udział w sprawie, mogą być obecne po dwie osoby wskazane przez oskarżyciela i oskarżonego.

§ 2. Jeżeli jest kilku oskarżycieli lub oskarżonych, każdy z nich może żądać pozostawienia na sali jednej osoby.

§ 3. Ponadto sąd może, bez wysłuchania stron, zezwolić poszczególnym osobom na obecność przy rozprawie.

§ 4. W razie prowadzenia rozprawy przy drzwiach zamkniętych ze względu na bezpieczeństwo Państwa, sąd może odmówić żądaniu, zgłoszonemu na zasadzie § 1 lub 2, jeżeli uzna to za potrzebne celem ścisłego zachowania tajemnicy.

1. 1. **przy drzwiach zamkniętych:** zob. uw. 2 do art. 317.

2. **po dwie osoby i t. d.** Są to t. zw. mężowie zaufania; symbolizując niejako publiczność, dają oni stronom pewną rękojmię quasi jawności i odbierają rozprawie przy drzwiach zamkniętych charakter sądu inkwizycyjnego, pozbawionego wszelkiej kontroli publicznej (m. 438).

Sąd nie musi bezwarunkowo dopuścić osób mu wskazanych; może on usunąć osoby niegodne zaufania, mogące być ewentualnie świadkami, albo też mieszające się lub wmieszane w sprawę się toczącą, ale w miejsce ich winien dopuścić inne osoby.

§ 2. 3. Celem przepisu § 2 jest uniknąć obecności większej ilości publiczności, jeżeli jest kilku oskarżycieli lub oskarżonych.

§ 3. 4. **sąd,** nie zaś sam przewodniczący.

5. **bez wysłuchania stron** a więc zupełnie niezależnie od ich zgody lub sprzeciwu; jest to w pewnym względzie wyjątek od zasady w art. 306 § 1 wyrażo-

nej. Sąd może jednak także wysłuchać strony w tym przedmiocie, gdyż mogą co do osób dopuścić się mających zachodzić wątpliwości w uwadze 2 poruszone.

6. **zezwolić.** Przesłanką jest tu więc, że pewne osoby zgłaszają się z prośbą o dopuszczenie ich do obecności na rozprawie.

7. **poszczególnym osobom:** np. w przypadku art. 318 osobom w art. 627 § 2 wskazanym.

§ 4. 8. **ze względu na bezpieczeństwo Państwa,** nie zaś w dalszych dwóch, w art. 317 wskazanych przypadkach t. j. jeżeli prowadzi się rozprawę przy drzwiach zamkniętych ze względu na dobre obyczaje lub na grożące zaburzenie spokoju publicznego.

9. **sąd może,** ale nie musi; zależy to od jego uznania, wszelakoż wskazaną tu będzie szczególna ostrożność i sąd dopuści tu wyłącznie osoby mu znane, a więc pewne i dające gwarancje milkliwości.

Pod przepis § 4 art. 320 podpadną sprawy o przestępstwa z art. 93 do 113 kk. tudzież za przestępstwa wymienione w rozp. Prez. R. P. z 16 lutego 1928 r. Dz. U. 18, poz. 160 o karach za szpiegostwo i niektóre inne przestępstwa przeciw Państwu.

10. **na zasadzie § 1 lub 2.** Osób z § 3 tu nie wymieniono, gdyż dopuszczenie ich zależy i tak od uznania sądu.

Nie można nigdy odmówić obecności osobom, powołanym do nadzoru nad sądem, rozpoznającym sprawę (art. 70 do 72 usp.).

Art. 321.

Ogłoszenie wyroku odbywa się zawsze jawnie.

1. **Ogłoszenie wyroku** a także uchwały przysięgłych (art. 448).

2. **odbywa się zawsze jawnie.** O treści wyroku i losie oskarżonego powinni dowiedzieć się wszyscy, którzy się tem interesują; względy, dla których jaw-

ność ulega wyłączeniu, już nie istnieją, gdy rozprawa się skończyła (m. 441).

Zresztą ogłasza się tylko sentencję i najważniejsze powody (art. 373 i 374); można tu przez odpowiednie sformułowanie motywów, zresztą krótkich (art. 374) uniknąć naruszenia dobrych obyczajów i bezpieczeństwa Państwa; obawa zaś zaburzenia spokoju publicznego jest już wówczas mniejszą, a przewodniczący może wezwać pomocy policji, a nawet wojska (zob. art. 8 § 2 i 3 kpk. i art. 19 pd.).

Czy ogłoszenie wyroku nastąpiło jawnie, o tem rozstrzyga wyłącznie protokół rozprawy (art. 238); należy jednak zauważyć, że przepis ten jest czysto instrukcyjnym i że niezachowanie go nie stanowi przyczyny kasacyjnej, albowiem nie może to wpłynąć na treść wyroku (art. 515), który przecież już poprzód zapadł. Por. uw. 3 do art. 316.

Art. 322.

§ 1. Podczas jawnej rozprawy, oprócz osób biorących udział w sprawie, mogą być obecne tylko osoby pełnoletnie, nieuzbrojone.

§ 2. Przepis § 1 co do uzbrojenia nie dotyczy osób obowiązanych do noszenia broni.

§ 1. 1. **osoby pełnoletnie** t. j. liczące ponad 21 lat. Wiek będzie się określało na oko; w razie wątpliwości można będzie zażądać wylegitymowania się, ewentualnie w myśl art. 307 rozstrzygnie przewodniczący (m. 442). Zob. art. 323.

2. **nieuzbrojone.** Rewizja osobista za bronią ukrytą będzie dopuszczalna tylko w razie wyraźnego podejrzenia i to po poprzedniem zapytaniu i uprzedzeniu, że wejście z bronią jest wzbronione (m. 442).

§ 2. 3. Przepis ten odnosi się do policji, osób wojskowych, straży więziennej i t. d.

Art. 323.

Niepełnoletni słuchacze wyższych zakładów naukowych mogą być obecni podczas jawnej rozprawy za zezwoleniem przewodniczącego.

Chodzi tu o uzupełnienie ich wykształcenia prawniczego; czy rozpoznawana sprawa do tego celu się nadaje, orzeka przewodniczący (m. 442).

Art. 324.

Świadek, który nie ukończył lat siedemnastu, może być obecny na sali sądowej wtedy tylko, gdy obecność jego jest dla sądu niezbędna.

1. Przepis ten ma na celu zapobieżenie szkodliwemu wpływowi na nieletniego świadka; po jego przesłuchaniu należy go więc zwolnić (przed przesłuchaniem nie może on znajdować się na sali; zob. art. 338; przyp. autora), a jeżeli zachodzi prawdopodobieństwo dodatkowego jego przesłuchania (zob. uw. 4 do art. 98), przewodniczący zarządzi usunięcie go do osobnego pokoju, oczywiście nie tam, gdzie przebywają świadkowie, jeszcze nie przesłuchani (m. 442). Zob. art. 331 § 1.

2. Obecność świadka jest niezbędną tylko podczas jego przesłuchania; konfrontacja jego z innymi świadkami (art. 116) lub z oskarżonym jest częścią względnie dalszym ciągiem jego przesłuchania.

Rozdział III.

Rozpoczęcie rozprawy głównej.

Art. 325.

Rozprawę główną rozpoczyna wywołanie sprawy, poczem przewodniczący sprawdza, czy wszyscy wezwani są obecni.

1. **rozpoczyna.** Ścisłe ustalenie chwili rozpoczęcia rozprawy jest ważne ze względu na pewne skutki związane z tym momentem (m. 443).

Zob. art. 69, 71, 72, 74, 179 § 1, 193 lit. a), 326, 328, 329, 330 w związku z art. 117, 120 i 141 § 1 i 2.

2. **wywołanie sprawy:** przez przewodniczącego albo protokólanta lub woźnego (m. 443).

3. **sprawdza.** Sprawdzenie następuje bezpośrednio po wywołaniu sprawy; kto się zgłosi dopiero później, ten w chwili rozpoczęcia nie był obecnym. Jeśli wszyscy wezwani są obecni, przewodniczący niezwłocznie przystąpi do czynności w art. 331, 332 wskazanych (m. 443).

Art. 326.

Jeżeli nie stawił się oskarżony, którego obecność jest niezbędna, sąd bądź zarządza jego natychmiastowe dostawienie, bądź odracza rozprawę.

1. **obecność jest niezbędną** wedle art. 301 §§ 1 i 2; zob. art. 393 i 397 § 2 oraz por. art. 83, 495, 496, 525 § 2 i 626.

2. **sąd.** Oba w tym art. wymienione zarządzenia t. j. natychmiastowe dostawienie oskarżonego lub odroczenie rozprawy, może wydać jedynie zespół sądzący; mimo tedy przepisu art. 348 § 1, dozwalającego przewodniczącemu przerwania rozprawy, przewodniczący nie może zarządzić przerwy dla dostawienia oskarżonego, jeżeli sąd nie postanowił natychmiastowego dostawienia oskarżonego.

3. **zarządza:** nie jestto zarządzenie w rozumieniu technicznem z art. 47 § 2, lecz formalne postanowienie sądu ż art. 47 § 1.

4. **natychmiastowe dostawienie,** o ile to się da niezwłocznie uskutecznić, a więc jeżeli np. oskarżony mieszka w pobliżu lub znajduje się w areszcie w sie-

dzibie sądu; aż do przybycia oskarżonego, następuje przerwa rozprawy.

Sprowadzenia oskarżonego dokonywują policja, organa gminne lub woźni (art. 44 pw.). Co do procederu sprowadzenia zob. art. 210 i 211.

5. **odracza rozprawę:** Zob. art. 350.

Równocześnie z odroczeniem rozprawy sąd może zarządzić:

a) przymusowe dostawienie oskarżonego do następnej rozprawy (art. 83 § 2 i uw. 4);

b) wydać zarządzenie względem środka zapobiegawczego wedle art. 165, 173 i 187 (m. 444);

c) orzec przepadek kaucji lub ściągnięcie sumy poręczenia wedle art. 181 § 1.

Warunkiem zastosowania środków tu pod a), b), c) wymienionych jest prawidłowe doręczenie oskarżonemu wezwania do rozprawy (O. 321/31 ** i 306/31 **); zob. też O. 420/31 przy art. 393.

Art. 327.

Jeżeli oskarżony pozostający na wolności wydalił się samowolnie przed ukończeniem rozprawy, sąd może dokończyć rozprawę w jego nieobecności, o ile go już przesłuchał i nie uznaje dalszej jego obecności za niezbędną; wyroku w tym wypadku nie uważa się za zaoczny.

1. **pozostający na wolności.** Kpk. nie przypuszcza tu, by aresztowany oskarżony mógł podczas rozprawy zbiec; gdyby się to stało, sąd zarządzi jego sprowadzenie (art. 326), a gdyby go nie zdołano odnaleźć, zarządzi jego poszukiwanie lub roześle za nim listy gończe (art. 188, 189).

2. **samowolnie** t. j. bez zezwolenia przewodniczącego (art. 309).

3. **przed ukończeniem rozprawy.** Kpk. określa chwilę rozpoczęcia rozprawy (art. 325), lecz nie okre-

śla chwili, kiedy rozprawa ma być uważana za ukończoną (por. uw. 2 do art. 309); o ile więc przewodniczący nie zarządzi inaczej, oskarżony winien pozostać w sądzie aż do ogłoszenia wyroku.

4. **nie uznaje jego obecności za niezbędną.** W takim razie nie można stosować środków zapobiegawczych (art. 164, 165 i 173), ani też skonfiskować kaucji lub poręczenia (m. 445); zob. art. 179 § 1, 181 i 194 § 2. Jeżeliby jednak oskarżony nie był jeszcze przesłuchany (art. 334) lub zachodziła potrzeba dalszego przesłuchania i nie można było w jego nieobecności dokończyć rozprawy, sąd przerwie ją (art. 348 § 1) celem natychmiastowego sprowadzenia oskarżonego (zob. uw. 4 do art. 326) lub też odroczy ją i postąpi wedle uw. 5 do art. 326.

Przy powzięciu postanowienia z art. 327 sąd ocenia potrzebę obecności osk. ze względu na stan sprawy w danej chwili; obojętnem jest, czy stawiennictwo osk. było obowiązkowem lub zostało za obowiązkowe uznanem (art. 301 § 1 i 2).

5. **nie uważa się za zaoczny** (art. 393 § 1). Tak samo nie będzie wyrok zaocznym, jeżeli osk., po przesłuchaniu go, nie stanął na rozprawie w myśl art. 348 przerwanej (O. 100/30 w gronie siedmiu sędziów przy art. 393).

Z okoliczności, że wyrok zapadły wedle art. 327 jest ocznym, wynika, że nie stosuje się do niego przepisów art. 394 i 395 § 1, że więc wyroku nie doręczy się na piśmie oskarżonemu i nie będzie on miał przeciw temuż wyrokowi sprzeciwu, a osk. nie będzie mógł powołać się na brak pouczenia z art. 376, które przez swe samowolne wydalenie się udaremnił; winien więc w terminie zawitym z art. 225 zapowiedzieć apelację, względnie kasację.

Art. 328.

Nieusprawiedliwione niestawiennictwo oskarżyciela prywatnego uważa się za odstąpienie od oskarżenia.

1. **Nieusprawiedliwione niestawiennictwo.** Jeżeli oskarżycielowi bez jego winy nie doręczono wezwania do rozprawy (art. 202 do 204), sprawy rozpoznawać nie można. Jeżeli oskarżyciel, wskazując usprawiedliwiającą przyczynę niestawiennictwa np. chorobę, wezwanie do innej sprawy, żąda rozpoznania sprawy w jego nieobecności, sąd może sprawę rozpoznać, chyba, że uznaje zeznanie oskarżyciela, jako świadka, za niezbędne (m. 446). Zob. O. 306/31 przy art. 393.

O nieusprawiedliwionem niestawiennictwie może wogóle tylko wówczas być mowa, jeśli oskarżyciel miał obowiązek stanąć na rozprawie (zob. poniż uw. 2).

2. **uważa się.** Kpk. stwarza tu domniemane odstąpienie od oskarżenia, podczas gdy art. 71 zajmuje się wyraźnem odstąpieniem oskarżyciela od oskarżenia.

W niedość wyrazistej i stanowczej formie nakłada art. 328 na oskarżyciela posiłkowego i prywatnego obowiązek stawiennictwa przy rozpoczęciu rozprawy głównej (zob. art. 325). Obowiązek ten dotyczy nietylko pierwszej, lecz także każdej dalszej rozprawy głównej, która skutkiem odroczenia się odbywa, albowiem odroczoną rozprawę prowadzi się na nowo (art. 350 § 2); obowiązek ten dotyczy także i rozprawy przerwanej (art. 348 § 1), gdyż wobec ogólnikowego brzmienia przepisu art. 328 także wydalenie się oskarżyciela prywatnego podczas rozprawy głównej musi być uważane za odstąpienie od oskarżenia, jeśli wydalenie się nastąpiło bez usprawiedliwienia lub bez zezwolenia sądu.

Niestawiennictwo oskarżyciela prywatnego, choćby nieusprawiedliwione, nie pociąga jednak za sobą ujemnych skutków z art. 328 w przypadkach, w których kpk. wyraźnie wyjątek ten przewiduje. Tu należą przepisy art. 398, 496 i 525 § 2, tudzież przepis art. 445 § 1 co do pokrzywdzonego w sądzie grodzkim. Co do art. 398 wyjątek usprawiedliwiony jest tem, że nie chodzi tam o dalszą, t. j. odroczoną rozprawę, lecz o rozprawę „ponowną“ (zob. art. 396 i 397 § 2), przeprowadzoną już po wydaniu wyroku.

Z postanowienia art. 328, w związku z innemi postanowieniami kpk., wysnuć należy następujące konsekwencje:

a) Nieobecność prokuratora na rozprawie przed sądem okręgowym tamuje rozpoznanie sprawy i nie uzasadnia umorzenia postępowania.

Wynika to stąd, że władza państwowa, której on jest przedstawicielem (art. 54) nie może być z powodu jego zaniedbania pozbawioną prawa karania przestępstw, tudzież, że kpk. nie zawiera przepisu, iż jego niestawiennictwo nie tamuje rozpoznania sprawy, a tem mniej, że ono uważanem być ma za odstąpienie od sprawy, które zresztą nie wiązałoby sądu (art. 61). Ponadto trudno pomyśleć, by ktoś bronił się przeciw oskarżeniu, za którem nikt nie stoi.

M. 446 brzmią: „Oskarżyciel publiczny jest w całej niemal pełni gospodarzem procesu, może w każdej chwili (z nielicznemi zastrzeżeniami) odstąpić od oskarżenia, ale z drugiej strony, jako gospodarz procesu, powinien to oskarżenie popierać. Skoro go nie popiera, skoro się nie stawia bez przyczyny usprawiedliwiającej i nie żąda rozpoznania sprawy w jego nieobecności, to zachodzi domniemanie, iż oskarżenia nie popiera“.

Mimo to uważam swoje stanowisko za słuszne, zwłaszcza, że art. 459 § 1 zawiera wyraźne postano-

wienie na wypadek niestawiennictwa oskarżyciela publicznego, natomiast art. 328 n. ani słówkiem o prokuratorze nie wspomina. Ponieważ mojem zdaniem całość struktury ustawy stoi ponad zamiarem i motywami jej autorów, gdyż ustawa musi tworzyć logicznie ze sobą związaną całość, przeto nieobecnego może przypadkowo prokuratora należy wezwać do rozprawy, względnie do wyraźnego oświadczenia, czy od oskarżenia odstępuje, a to tem bardziej, iż trudno wprost przypuścić, ażeby prokurator o swem odstąpieniu od oskarżenia sądu nie zawiadomił.

Powyższe moje stanowisko, zajęte już w pierwszem wydaniu niniejszego komentarza, doznało poparcia przez to, iż nowela I do kpk. wprowadziła przepis art. 496 § 2 (w dawnej numeracji: art. 480 § 2), wedle którego stawiennictwo prokuratora jest obowiązkowem (także) w rozprawie odwoławczej w sprawach z oskarżenia publicznego a zatem jego niestawiennictwo uniemożliwia przeprowadzenie rozprawy.

Niezbędność udziału prokuratora w rozprawie przed S. N. wynika stąd, że musi on złożyć wnioski. Zob. też §§ 85 do 87 reg. prok.

b) Nieobecność oskarżyciela publicznego, a więc i prokuratora (art. 58 § 2), na rozprawie przed sądem grodzkim nie tamuje przeprowadzenia rozprawy, a więc rozprawę należy przeprowadzić mimo nieobecności osk. publ., ale nie wolno jej umorzyć z powodu jego nieobecności (art. 459 § 1).

c) Jeżeli prokurator na rozprawie głównej odstąpi wyraźnie od oskarżenia, sąd może wedle swego uznania sprawę rozpoznać i wydać wyrok, albo też w każdem stadjum rozprawy ją umorzyć, t. j. zaraz po odstąpieniu lub też po przeprowadzeniu pewnych dalszych dowodów.

d) Niestawiennictwo pokrzywdzonego, mającego prawa strony (art. 65), nie tamuje rozpoznania sprawy (art. 459 § 1) a jego wyraźne odstąpienie od ścigania nie wiąże sądu (art. 67 zd. 2).

e) Nieusprawiedliwione niestawiennictwo oskarżyciela prywatnego skutkuje bezzwłoczne umorzenie sprawy przez sąd, chybaby oskarżony na umorzenie się nie zgodził (zob. art. 72) albo też prokurator już przed rozprawą objął oskarżenie (art. 73). Zob. O. 102/30 przy art. 459.

f) Co do skutków niestawiennictwa powoda cywilnego zob. art. 329.

g) Skutki przymusowego wydalenia osk. pr. oraz powoda cyw. zob. art. 313.

Art. 329.

W razie niestawiennictwa powoda cywilnego w chwili rozpoczęcia rozprawy, sąd pozostawia bez rozpoznania powództwo cywilne, chyba że powód wnosił o rozpoznanie powództwa w jego nieobecności.

Powód cywilny może — nie usprawiedliwiając wcale swego niestawiennictwa — wnosić o rozpoznanie powództwa w jego nieobecności; jeżeli skutkiem tego materjał zebrany nie wystarczy do rozstrzygnięcia powództwa, sąd pozostawi je bez rozpoznania (art. 371).

Jeżeli powód cywilny nie zgłosił wniosku o rozpoznanie jego powództwa w jego nieobecności, należy się domniemywać, że nie chce swych roszczeń dochodzić w drodze procesu karnego (art. 74). Oczywiście mowa tu o powodzie cywilnym (pokrzywdzonym), który zgłosił swe powództwo przed rozprawą główną i którego w charakterze powoda cywilnego wezwano do rozprawy.

Jeżeli powód cywilny na rozprawie głównej nie stanął, oskarżony nie może żądać rozpoznania powództwa; analogja z art. 72 nie ma tu miejsca (m. 448).

Niestawiennictwo powoda cywilnego na rozprawie apelacyjnej lub kasacyjnej nie tamuje rozpoznania sprawy a więc i powództwa cywilnego (art. 496 § 1 i 525 § 2).

Art. 330.

W razie niestawiennictwa świadka lub biegłego, sąd, jeżeli uzna jego przesłuchanie za niezbędne, a zarządzenia zastosowane w celu spowodowania jego stawiennictwa pozostaną bez skutku, przerywa lub odracza rozprawę.

1. **świadka:** zob. art. 98 n.

2. **biegłego** (zob. art. 124 n.) a także tłumacza (art. 140 § 2).

3. **sąd,** nie zaś sam przewodniczący; por. art. 325.

4. **uzna jego przesłuchanie za niezbędne** dla wyjaśnienia sprawy i wyświetlenia prawdy materjalnej.

5. **zarządzenia zastosowane** t. j. wezwanie go telefonicznie lub sprowadzenie przez woźnego (zob. art. 207 i 141 § 2).

6. **przerywa:** zob. art. 348 i 349.

7. **odracza rozprawę:** zob. art. 350.

Sąd stwierdziwszy nieobecność świadka lub biegłego może rozprawę na razie prowadzić i postąpić wedle uw. 5. Jeżeli świadka wzgl. biegłego tą drogą nie można sprowadzić do sądu, lub jeżeli tą drogą sprowadzić się go nie udało, sąd wyczerpie wszystkie dowody, które ma pod ręką, poczem zastanowi się nad potrzebą przesłuchania tego świadka (zob. uw. 4), a dopiero doszedłszy po wysłuchaniu wniosków stron (art. 306) na podstawie całokształtu sprawy do przekonania, że przesłuchanie świadka jest niezbędne, zadecyduje o przerwie lub odroczeniu rozprawy; w przeciwnym zaś razie postąpi wedle art. 351.

Co do uzasadnienia postanowienia sądu w tym względzie, zob. art. 51. Wbrew woli strony, która świadka lub biegłego wskazała, sąd może tylko wówczas zaniechać odroczenia rozprawy, jeżeli niestawiennictwo ich nastąpiło z przyczyn od sądu niezależnych; należy więc na wniosek odnośnej strony rozprawę przerwać lub odroczyć, jeżeli świadkowi wzgl. biegłemu wezwania nie wysłano lub wysłano je zapóźno albo pod błędnym adresem; w przeciwnym bowiem razie sąd mógłby pozbawiać stronę dowodu przez niewłaściwe wysyłanie wezwań (m. 449). Zob. art. 117 § 1, 120, 141, 340 § 1 i 2, 494.

O. S. P. IX 364 (punkt 1): W sprawach kar.-adm. w razie zgłoszenia wniosku o zbadanie nowego świadka [1]), który nie był badany w postępowaniu administracyjnem, obowiązuje przepis ogólny art. 330.

O. 181/30: ** Na zasadzie art. 330 sąd wyrokujący nie jest obowiązany do przesłuchania świadka, który wezwany na rozprawę nie stawił się, tylko wówczas, gdyby przesłuchanie jego uznał za zbędne; postanowienie należy uzasadnić (por. O. S. P. IX 364 w uw. do art. 297).

Art. 331.

§ 1. Przed rozpoczęciem przewodu sądowego przewodniczący zarządza usunięcie świadków do osobnego pokoju.

§ 2. Biegli pozostają na sali, o ile sąd uzna to za potrzebne.

§ 3. Oskarżyciel prywatny oraz powód cywilny pozostają na sali, choćby mieli składać zeznania jako świadkowie.

§ 1. 1. Usunięcie świadków zapobiega sugestjonowaniu ich przez odczytać się mający akt oskarżenia

[1]) Wobec wprowadzenia noweli należy tu wziąć pod uwagę przepisy art. 296 § 1, 298 § 1 i 332 § 2; zob. też art. 647 § 1.

(art. 333) i zeznania innych świadków. Przepisy art. 331 mają charakter instrukcyjny; przypadkowa więc obecność świadka przy odczytaniu aktu oskarżenia lub przesłuchaniu innych świadków nie jest powodem wyłączenia go z listy świadków; sąd oceni jednak, czy należy mu dać taką wiarę, jak gdyby on był w osobnym pokoju (m. 451 i 453, tudzież O. S. P. II. 110). Zob. O. 55/31 przy art. 338.

W szczególności sąd rozważy, jaką wagę przypisać zeznaniom świadka, który wbrew zarządzeniu pozostał na sali, ukrył się między publicznością i t. d.

§ 2. 2. Czasem zachodzi potrzeba obecności biegłych podczas całej rozprawy, wysłuchania przez nich całego materjału procesowego, zadawania przez nich pytań świadkom i oskarżonemu (art. 134) i t. d.; kiedyindziej znowu sąd może chcieć przez przesłuchanie biegłych sprawdzić, czy opinje wydawane przez świadków, zgadzają się z opinją biegłych, a przy tem może chcieć, by biegli nie słyszeli opinji świadków. Sąd więc po wysłuchaniu stron poweźmie decyzję w tym względzie (m. 452).

Zresztą czasem biegły jest zarazem i świadkiem (art. 125 § 2), a wtedy wskazanem jest zostawić sądowi swobodę w pozostawieniu go na sali. Sądowi może też zależeć na tem, by jeden biegły nie słyszał opinji drugiego, a wtedy, na czas przesłuchania jednego, wydali drugiego.

§ 3. 3. Zob. art. 68 n. i 74 n.; przewodniczący (zob. art. 304) przesłucha ich więc przed innymi świadkami, ażeby uczynić zadość przepisowi art. 338.

Art. 332.

§ 1. Sąd uwzględni zgłoszony na rozprawie wniosek o przesłuchanie świadków i biegłych oraz o przeprowadzenie innych dowodów wtedy tylko, jeżeli okoliczności, na których stwierdzenie do-

wód wskazano, mogą mieć wpływ na treść wyroku.

§ 2. Sąd może odrzucić na rozprawie niezgłoszony w terminie, przewidzianym w art. 296, wniosek o przesłuchanie świadków i biegłych oraz o przeprowadzenie innych dowodów:

a) jeżeli dowód dotyczy jedynie okoliczności, mogących mieć wpływ na treść orzeczenia o karze lub o środkach zabezpieczających;

b) jeżeli dowód, który dotyczy okoliczności, mogących mieć wpływ na treść orzeczenia o winie, znany był stronie tak wcześnie, że mogła go zgłosić w terminie.

1. Zob. uw. do art. 298, 299 i 493.

§ 1. 2. **Sąd** t. j. zespół sądzący, sędzia grodzki i sąd jednoosobowy (art. 383).

3. **uwzględni.** Jestto nakaz kategoryczny; naruszenie go ulega remedurze z art. 493 i 510 lit. b), którym objęte są dowody z osób (świadków, biegłych i tłumaczy: art. 140 § 2) i dowody rzeczowe (pisma, dokumenty, fotografje i t. d.). Wyjątki od tego nakazu zawiera przepis § 2 nin. art.

4. **mogą mieć wpływ.** Jestto warunek istotny, w przeciwnym razie dowodu dopuścić nie należy.

5. **na treść wyroku.** Zob. art. 370 i uw. 4 do art. 298. Wyrok może być skazujący lub uniewinniający (art. 368 do 370 kpk.) albo też uwalniający (art. 21, 29, 142, 148, 220, 239, 256, 257 i 262 kk.).

§ 2. 6. **Sąd może odrzucić.** Sąd może także uwzględnić wniosek i uwzględni go niezawodnie wobec ciążącego na nim obowiązku zbadania prawdy materjalnej (art. 9), jeżeli będzie miał przekonanie, że danego dowodu nie zmyślono dla przewlekania rozprawy, że zaniedbanie terminu z art. 296 nastąpiło z lekkomyślności, niedbalstwa, przypadku i t. p.

Ustawa wyraźnie (expressis verbis) nie nakłada

na oskarżonego obowiązku wykazania, że dany dowód stał się mu znanym dopiero po upływie terminu z art. 296; uczyni on to jednak we własnym swym interesie; z drugiej jednak strony sąd dążyć będzie do wyświetlenia tej okoliczności i w razie wątpliwości osądzi tę kwestję na korzyść oskarżonego w myśl zasady: in dubio in mitius.

Ponieważ odrzucenie wniosku zależy od uznania sądu, przeto można dany wniosek ponowić w postępowaniu apelacyjnem, atoli ostateczna odmowa nie daje podstawy do kasacji na zasadzie art. 510 lit. b), albowiem korzystanie przez sąd z zastrzeżonych mu w ustawie uprawnień, nie może nigdy stanowić obrazy przepisów postępowania sądowego.

§ 2 lit. a). 7. **o karze** t. j. zarówno o karach zasadniczych (art. 37 kk.), jak i o karach dodatkowych (art. 44 kk.). Karą jest także skazanie na umieszczenie w zakładzie poprawczym (art. 70 kk.) [1]).

Pod przepis lit. a) podpadną zarówno okoliczności, wpływające wogóle na wymiar kary (art. 54 kk.), jak i okoliczności, uprawniające sąd do wymiaru pewnej szczególnej kary (art. 42 § 2 kk.) t. j. grzywny z powodu popełnienia przestępstwa z chęci zysku. Zob. poniż uwagę 9.

8. **o środkach zabezpieczających** (art. 79 i nast. kk.) a tembardziej o środkach wychowawczych (art. 69 i 71 kk.), gdyż są one daleko mniej dotkliwe (arg. a majori ad minus).

§ 2 lit. b) 9. **o winie** t. j. zarówno co do kwestji, czy oskarżony wogóle dopuścił się czynu karalnego, czy też popełnił czyn inny, w szczególności czyn łagodniej karany. Do orzeczenia o winie należy orzeczenie, że oskarżony dopuścił się powrotu do przestępstwa w sposób zawodowy, z nawyknienia tudzież

[1]) Zob. Peiper: Komentarz do kodeksu karnego: uwagi do art. 69 i 70 kk.

podczas urzędowania lub w związku z urzędowaniem (art. 60 § 2 i 291 kk.).

10. **znany był stronie tak wcześnie.** Odrzucenie wniosku polega tu na supozycji: rebus hic stantibus t. j. na stanie sprawy w czasie od dnia doręczenia odpisu aktu oskarżenia do upływu dwóch tygodni od tegoż dnia. Wynika stąd, że sąd nie może odrzucić:

a) dowodów, o których oskarżony dowiedział się po upływie terminu z art. 296 § 1 (por. art. 493 § 1) tudzież

b) dowodów, które wprawdzie oskarżonemu były znane już przed upływem tegoż terminu, ale które stały się dopiero aktualnemi w toku przewodu sądowego t. j. któremi oskarżony odpiera nowo na rozprawie ujawnione fakty i dowody. Zob. uw. 2 in fine do art. 493.

Rozdział IV.

Przewód sądowy.

Najważniejszą część rozprawy głównej stanowi przewód sądowy, który składa się z odczytania aktu osk., wyjaśnień oskarżonego i postępowania dowodowego. W toku przewodu sądowego przesuwa się przed oczyma sędziów cały materjał, na którym wyrok będzie oparty (m. 453). Zob. art. 360.

Art. 333.

Przewód sądowy rozpoczyna się od odczytania aktu oskarżenia.

1. Art. ten określa chwilę rozpoczęcia przewodu sądowego, podobnie jak art. 325 określa chwilę rozpoczęcia rozprawy. Przewód sądowy kończy się z chwilą, gdy przewodniczący ogłosi jego zamknięcie (art. 351; zob. jednak art. 352 i 364 § 1).

2. Akt oskarżenia (art. 281 n.) odczyta przewodniczący, ktoś ze składu sądu lub protokólant, nie zaś oskarżyciel, który mógłby podkreślać lub tuszować pewne jego części, podczas gdy odczytanie ma mieć charakter objektwny (m. 453).

Art. 333 mówi tylko o jednym akcie oskarżenia; może ich jednak być więcej, a to wówczas, jeżeli jest więcej oskarżonych lub oskarżony popełnił więcej przestępstw, a nie zdołano naraz wszcząć i ukończyć postępowania przygotowawczego co do wszystkich czynów i osób łącznie osądzić się mających.

O. 186/32: Oświadczenie oskarżyciela pryw. na rozprawie sądowej, zawierające wyłuszczenie jego skargi zastępuje odczytanie aktu oskarżenia.

Art. 334.

Następnie przewodniczący zapytuje oskarżonego, czy przyznaje się do zarzuconego mu czynu i jakie wyjaśnienia chce złożyć sądowi.

1. **przewodniczący:** zob. art. 304.

2. **zapytuje oskarżonego.** Przewodniczący nie ma obowiązku pouczenia oskarżonego o prawie odmówienia wyjaśnień (art. 334) tudzież odmówienia odpowiedzi na zadawane mu pytania (art. 81), lecz nie ma też prawa zachętą lub pogróżkami wpływać na oskarżonego, by złożył przyznanie lub udzielił wyjaśnień (m. 454).

Jeśli przewodniczący wystosuje do oskarżonego zapytanie w sposobie przez art. 334 przepisanym, oskarżony, o ile ma jaką taką inteligencję, zrozumie, że może wyjaśnień wogóle nie składać.

Zob. O. 130/32 przy art. 496.

3. **czy przyznaje się:** zob. art. 336.

4. **do zarzuconego mu czynu:** (art. 281 lit. b). Oskarżony już z aktu oskarżenia będzie miał świadomość tego, jaki go spotyka zarzut; mniej inteli-

gentnemu oskarżonemu przewodniczący wyjaśni treść oskarżenia.

5. **wyjaśnienia.** Z wyrażeń „wyjaśnienia“ (art. 334 do 336, 345 i 628) i „chce złożyć“, wypływa, że oskarżony jest podmiotem procesu czyli stroną, a nie przedmiotem indagacji. Zob. uw. 1 do art. 335.

Wyjaśnienia osk. są osią, około której obraca się cały przewód sądowy, gdyż ujawniają one, co oskarżony twierdzi, co przyznaje, czemu zaprzecza, jakie podnosi zarzuty przeciw dowodom ofiarowanym przez oskarżyciela i jakie ofiaruje dowody przeciwne. Około wyjaśnień osk. skupia się koncentrycznie uwaga sądu, gdyż z nich wyłaniają się sporne punkty, do których wyświetlenia służy przewód sądowy; każdy etap tego przewodu (art. 333 n.) rzuca dodatnie lub ujemne światło na wiarygodność wyjaśnień i mnoży lub ogranicza ilość kwestyj spornych i wątpliwych, które sąd ma rozstrzygnąć.

Treść tych wyjaśnień łącznie z wrażeniem, jakie wywołuje osoba osk., jego wystąpienia, jego sposób przedstawienia stanu rzeczy i t. d. mają niepośledni wpływ na wynik procesu; zgęszczają lub rozchwiewają poszlaki przeciw osk. przemawiające.

W doniosłości tych wyjaśnień, którym sąd wbrew ujawnionym na niekorzyść osk. dowodom, może dać wiarę, okazuje się w całej pełni znaczenie i potęga procesowa zasady swobodnego przekonania sądu (art. 10).

Tylko przewodniczący, który potrafił spokojnie wysłuchać oskarżonego, uwypuklić jego stanowisko i wyłuskać z jego wyjaśnień istotę sprawy i punktów spornych — spełnił należycie ciężkie i pełne odpowiedzialności zadanie, jakie nań nakłada przepis art. 304 (zob. uw. II przed art. 304) i okazał się w całej pełni godnym zaufania ustawodawcy.

O. 80/30: Wyjaśnienia osk. stanowią materjał do-

wodowy i wymagają rozważenia i oceny ze strony sądu nietylko w wypadku, przewidzianym w art. 336, lecz mogą one i powinny być rozważone i ocenione przez sąd wyrokujący i wtedy, kiedy osk. do winy się nie przyznaje.

6. **chce złożyć sądowi.** Odmówienie odpowiedzi wywiera w regule bardzo ujemne wrażenie, chyba, że poparte jest racjonalnemi powodami; jest ono przytem bezcelowem, jeśli oskarżony będąc przesłuchanym przez sędziego w śledztwie lub dochodzeniu (zob. art. 254 a) kpk. i art. 20 pw.) złożył już jakieś wyjaśnienia, gdyż dotyczący protokół zostanie odczytanym (art. 340 § 1); jeżeli zaś był tylko wypytywanym przez prowadzącego dochodzenie (art. 245 § 2), oskarżyciel publiczny będzie mógł prowadzić dowód ze świadków na treść jego wówczas złożonych zeznań (O. S. P. II. 518).

O. 318/31: Niezgodność zapowiedzianych zeznań świadków z poprzedniem wyjaśnieniem oskarżonego nie uzasadnia odmowy ich wezwania, albowiem osk. nie odpowiada za niemówienie prawdy przed sądem i może zeznania swe zmienić.

Art. 335.

Po wysłuchaniu oskarżonego przewodniczący zarządza postępowanie dowodowe oraz poucza oskarżonego, że wolno mu czynić uwagi i składać wyjaśnienia co do każdego dowodu.

1. **Po wysłuchaniu.** Wyrażenie „wysłuchanie" zakreśla przewodniczącemu rolę słuchacza, a nie dominującą rolę indagującego (zob. uw. 5 do art. 334); z drugiej jednak strony wyrażenie „przesłuchanie" użyte w art. 254 a), 268, 327 i 340 § 3 przyznaje sędziemu „przesłuchującemu" w pewnym stopniu rolę indagującego (inkwirenta), do czego przyłącza się jeszcze prawo zadawania pytań oskarżonemu (art. 305

§ 1 i 134), podczas gdy oskarżony nie ma prawa zadawania pytań oskarżycielowi i powodowi cywilnemu, a tem mniej sędziom (zob. uw. do art. 304).

Ze słowa „wysłuchanie" wynika dalej, że oskarżonemu musi być daną możność swobodnego a pełnego wypowiedzenia się, przedstawienia prawdziwego stanu rzeczy i przytoczenia swej obrony. Przerywanie mu, krzyczenie na niego i posługiwanie się docinkami pod jego adresem lub dopuszczenie tego rodzaju zachowania się ze strony innych uczestników rozprawy — będzie nietylko dowodem lichego wykonywania obowiązków przewodniczącego, ale także niedźwiedzią przysługą wyświadczoną wymiarowi sprawiedliwości i powadze sądu.

Oskarżonemu, który do czynu się nie przyznaje, należy pozostawić swobodę co do tego, czy ma składać wyjaśnienia, przewodniczący może wtedy zadawać mu pytania, jeżeli sądzi, że to doprowadzi do wyświetlenia sprawy, lecz może również odrazu przejść do postępowania dowodowego (m. 456).

2. **zarządza postępowanie dowodowe.** Przez wyrażenie to zaznaczono tylko, że sąd przystępuje do badania tych osób i rzeczy, które ustawa formalnie i oficjalnie nazywa dowodami (zob. napis księgi III: „Dowody" zamieszczony przed art. 98) t. j. dowody z osób (świadków, biegłych) i z rzeczy (dokumentów, dowodów rzeczowych i t. d.).

Nie wynika więc z nazwy „postępowanie dowodowe":

a) że tylko te „dowody" są krynicą, z której sąd wyrokujący czerpać może swe przekonanie i że tylko te „dowody" mają służyć za podstawę wyroku, gdyż podstawę orzeczenia stanowi całokształt ujawnionych w toku przewodu sądowego okoliczności (art. 360), a nie całokształt przeprowadzonych dowodów (por. uw. 5 do art. 334), ani też

b) że postępowanie dowodowe składa się wyłącznie z przeprowadzenia dowodów, albowiem między pojedyńcze akty (epizody) tegoż postępowania, wplatają się dalsze wyjaśnienia osk. (i innych stron) składane bądź proprio motu (art. 333 in fine i art. 345), bądź też udzielone na zadawane oskarżonemu pytania (art. 305 § 1) lub przy sposobności konfrontacji między nim a świadkiem (art. 116).

3. **poucza oskarżonego.** Brak uwidocznienia w protokóle rozprawy pouczenia z art. 335 i 351 może uzasadnić kasację po myśli art. 515 (mot. do O. 188/31) [1]).

4. **czynić uwagi i składać wyjaśnienia.** We formie uwag i wyjaśnień może oskarżony wszechstronnie zaznaczyć swoje stanowisko wobec każdego przeprowadzonego dowodu, zarówno co do wiarogodności tegoż dowodu, jak i co do uzupełnienia go lub zniweczenia go zawnioskowanym przeciwdowodem.

Art. 336.

Jeżeli wyjaśnienia oskarżonego przyznającego się do winy nie budzą wątpliwości, sąd może za zgodą stron nie przeprowadzać postępowania dowodowego lub przeprowadzić je tylko częściowo.

1. Nieodzownemi przesłankami całkowitego lub częściowego zaniechania postępowania dowodowego są:

a) przyznanie się oskarżonego,

b) złożenie przez niego wyjaśnień,

c) taki stopień ich wiarogodności, by nie budziły wątpliwości, wreszcie

d) zgoda sądu i stron.

Ad a). Oskarżony nie jest zobowiązanym do przy-

1) W konkretnym wypadku S. N. uchylił wyrok skazujący, oparty wyłącznie na pozasądowem przyznaniu się do czynu, bo oskarżonemu skutkiem obrazy art. 335 i 351 nie dano możności złożenia wyjaśnień i wniosków dowodowych.

znania się w myśl zasady: nemo se ipsum prodere (accusare) tenetur.

Tam, gdzie proces karny ma charakter czysto prawnego sporu (np. w prawie germańskiem), przyznanie wystarcza zupełnie do wydania wyroku zasądzającego; dlatego to proces inkwizycyjny posługiwał się torturą celem wydobycia przyznania. Nowoczesny jednak proces zmierza nie do uzyskania formalnie pełnego dowodu (plenissima probatio), lecz do wyświetlenia prawdy; stąd obniżenie waloru przyznania i rozbrat z zasadą, że przyznanie, jako korona wszelkich dowodów (confessio regina probationum), czyni zbędnem wprowadzenie innych dowodów w kierunku winy oskarżonego.

Doświadczenia wykazały, że samooskarżeniem posługiwano się dla uzyskania zmiany więzienia na zakład karny, dla wykazania swego alibi odnośnie do innego czynu, dla znalezienia przytułku i zaopatrzenia we więzieniu, dla zakrycia właściwego winowajcy, dla zrobienia sobie reklamy i t. d.

Słynny kryminalista Feuerbach uznaje przyznanie tylko wtedy za ważne, jeżeli przyznający złożył je w stanie pełnej świadomości, bez obietnic lub gróźb, wyraźnie (a nie przez znaki) i opowiadając szczegóły czynu[1]), nie zaś potwierdzając zadane mu pytania tudzież jeżeli treść przyznania okazała się zgodną z innemi dowodami.

Wszystkie te wymogi są subinteligowane w art. 334 a nadto dodano do nich jeszcze jeden t. j. zgodę stron.

I tak: Skoro przyznanie musi być złożone na rozprawie, to nie ulega wątpliwości, że osk. złożył je

---

[1]) Oskarżony (a także świadek) może zmyśleć także szczegóły, jak tego uczy doświadczenie; nie należy więc pytoczenia szczegółów przyjmować bezkrytycznie, jako dowód prawdziwości wyjaśnienia osakrżonego lub zeznania świadka.

bez nacisku, tudzież w stanie zupełnej świadomości, a więc ani w stanie bezprzytomności, ani też nieświadomości, że, jako oskarżony, składa przyznanie przed sądem; co do reszty wymogów przyznania zob. poniż pod b), c), d).

Kpk. w ogólności, a art. 336 w szczególności, mówi wyłącznie o przyznaniu sądowem i to złożonem na rozprawie głównej; przyznanie w postępowaniu przygotowawczem i przyznanie zasądowe mogą być stwierdzone ponad wszelką wątpliwość czy to przez samego osk., czy też przez odczytanie protokółu i jego przesłuchanie (art. 340 § 3) wzgl. przez świadków (zob. uw. 1 do art. 333), — mogą one stanowić nawet podstawę wyroku skazującego, ale nie mogą uwolnić sądu wyrokującego od przeprowadzenia dowodów. Taki proceder grzeszyłby przeciw art. 336 i podpadałby pod art. 510 lit. b).

Ad b). Przedmiotem wyjaśnień będzie szczegółowe przedstawienie przebiegu czynu, tudzież zachowania się i pobudek oskarżonego (art. 54 kk.); w tem przedstawieniu winny się znaleźć owe okoliczności, na podstawie których sąd wyrobić sobie może i powinien opinję o wiarogodności przyznania i wyjaśnień oskarżonego. Zob. ad c).

Ad c). Wyjaśnienia muszą być złożone we formie samoistnego i osobistego opowiadania oskarżonego, nie zaś we formie potwierdzenia pytań; opowiadanie oskarżonego musi zgadzać się z innemi dowodami i spostrzeżeniami, a przynajmniej dać się z niemi logicznie pogodzić, wreszcie musi być widocznym brak wszelkiego wpływu, przymusu lub ubocznych tendencyj i celów. Wyjaśnienia winny więc zamanifestować szczerą wolę przyznania się (animus confitendi) i szczerą chęć opowiedzenia prawdy. Ujawniony żal i skrucha będą naturalnie potężnym bodźcem do przyjęcia wiarogodności przyznania i wyjaśnień;

należy jednak pamiętać, że u wielkich zbrodniarzy przyznanie nie wynika z żalu, gdyż nie czują oni żalu w znaczeniu etycznem, lecz z przekonania o tem, że dalsze wypieranie się winy byłoby bezcelowem.

Ad d). Co do całkowitego lub częściowego postępowania dowodowego muszą zgodzić się wszystkie strony bez wyjątku, a więc także i powód cywilny. Jeśli choć jedna ze stron żąda przeprowadzenia dowodu, sąd nie może żądaniu temu odmówić, gdyż już sam fakt zażądania dowodu podaje we wątpliwość przyznanie się oskarżonego, choćby co do jakiegoś szczegółu, a wtedy trzeba tę wątpliwość usunąć (m. 456).

Art. 336 mówi tylko o stronach; nie podlega jednak zakwestjonowaniu, że na zaniechanie postępowania dowodowego zgodzić się musi także i to w pierwszym rzędzie obrońca oskarżonego. Obrońca spełnia swoje obowiązki i zadania samoistnie, wedle swego sumienia, pod własną moralną i dyscyplinarną odpowiedzialnością, na mocy mandatu udzielonego mu przez ustawę, która jego wystąpienia, wniosków i działań nie uzależnia od woli lub zgody oskarżonego (por. O. 178/31 ** na stronie 152). Wprawdzie nie wolno obrońcy zająć stanowiska, że oskarżony jest winien zarzuconego mu czynu, jeżeli tenże ostatni wobec sądu do czynu tego się nie przyznaje (o ile obrońca odczuwałby w tym względzie kolizję swoich obowiązków ze swojem sumieniem, winien on złożyć obronę), lecz jest to konieczny wyjątek in favorem praw oskarżonego, o którego los chodzi i który jest poniekąd dominus litis. Z tych samych powodów kpk. zastrzega oskarżonemu prawo cofnięcia apelacji (art. 477) i kasacji (art. 505 § 2) przez obrońcę założonej.

Art. 336 nie postanawia, od kogo ma wyjść inicjatywa do zaniechania postępowania dowodowego; inicjatywę w tym względzie mogą więc dać strony

(art. 306 § 1), przewodniczący (art. 304), a także członek składu sądzącego.

Postępowania dowodowego można zaniechać w całości, jeśli skutkiem przyznania i wyjaśnień, wszystkie zarzuty oskarżonemu poczynione okazują się uzasadnionemi, t. j. całość czynu i wszechstronna jego kwalifikacja prawna (art. 379 § 1 a), b). Częściowo zaś zaniechanie postępowania dowodowego nastąpi nietylko w przypadku w motywach (str. 456) przytoczonym, t. j. jeżeli oskarżony przyznaje się tylko częściowo do czynu (np. przyznaje dokonanie kradzieży, ale wypiera się włamania), lecz także wówczas, gdy sąd lub strony uważają, że pewna okoliczność wymaga jeszcze stwierdzenia, bądź dlatego, ażeby można dać pełną wiarę wyjaśnieniom oskarżonego, bądź też dlatego, ażeby czyn lub pobudki czynu, mentalność lub psychika oskarżonego doznały zupełnego wyświetlenia i umożliwiły sądowi sprawiedliwy wymiar kary, np. oskarżony przyznając się do czynu, powołuje się na prowokację ze strony pokrzywdzonego, nędzę i t. d. (zob. art. 54 kk.).

2. Brzmienie art. 336, że można za zgodą stron nie przeprowadzać postępowania dowodowego wogóle, jest nieścisłe; można mianowicie zaniechać przeprowadzenia dowodów co do przedmiotowej i podmiotowej istoty czynu, ale stwierdzenie stosunków rodzinnych i majątkowych oraz odczytanie wzmianek o osk. w rejestrach karnych wzgl. stwierdzenie jego dotychczasowej niekaralności (art. 82) uniknąć się nie da, gdyż są to okoliczności wpływające na wymiar kary ewentualnie na zawieszenie jej wykonania, a nie ulega chyba wątpliwości, że ich odczytanie wzgl. stwierdzenie ich treści (art. 340 § 5) jest aktem dowodowym (art. 341 § 1 in fine).

Mot. do O. 18/30: Brak zgody przyznającego się (zwłaszcza nieletniego i nie mającego obrońcy) na

nieprzeprowadzenie dowodów, sprzeciwia się przepisowi art. 336, ale skoro w post. apelacyjnem ani on, ani jego obrońca nie żądali naprawy tego uchybienia procesowego, niema kasacji a to ze względu na przepis art. 522.

O. 188/31: Art. 336 nie dotyczy pozasądowego przyznania; przyznanie zasądowe nigdy nie może uwolnić od prowadzenia dowodów na nie i na jego odparcie; pozasądowe przyznanie, ujawnione na rozprawie, należy do okoliczności wymienionych w art. 360.

O. 88/32: Oskarżony nie traci prawa żądania w apelacji uniewinnienia przez to, że w sądzie I inst. bądź sam przyznał się do winy, bądź przyznał ją jak jego obrońca. W razie kolizji między wnioskami oskarżonego i jego obrońcy, Sąd winien rozważyć, idący najdalej w kierunku obrony.

Art. 337.

§ 1. Oskarżony ma prawo być obecny przy wszystkich czynnościach postępowania dowodowego.

§ 2. Tylko wyjątkowo, jeżeli należy się obawiać, że obecność oskarżonego oddziaływaćby mogła krępująco na wyjaśnienia współoskarżonego albo na zeznania świadka lub biegłego, przewodniczący może zarządzić, aby na czas przesłuchania danej osoby oskarżony wydalił się z sali sądowej. Przepis art. 310 § 2 ma zastosowanie.

§ 1. 1. Prawo to wynika z roli osk., jako strony procesowej (zob. wstępne uwagi do księgi II i do rozdziału V tejże księgi).

Słów „przy wszystkich czynnościach postępowania dowodowego" użyto tu nieściśle; skoro bowiem postępowanie dowodowe rozpoczyna się dopiero po wyjaśnieniach oskarżonego (art. 335), a o ile ich jest

kilku, po wyjaśnieniach ich wszystkich — to możnaby wnosić, że art. 337 § 1 nie nadaje oskarżonemu prawa do obecności przy przesłuchaniu współoskarżonych. Ponieważ wyjaśnienia jednego oskarżonego mogą stanowić dowód winy drugiego oskarżonego (O. 121/30), przeto nieobecność jednego oskarżonego podczas wyjaśnień współoskarżonych może w konkretnym wypadku spowodować znaczną dla niego ujmę, mimo nakazanego w art. 337 § 2 zastosowania art. 310 § 2.

Takiej wykładni art. 337 § 1 sprzeciwia się przepisom art. 337 § 2, w którym mowa o wyjątkowem usunięciu jednego oskarżonego w czasie wyjaśnień współoskarżonego.

§ 2. 2. Przepis § 2 pozbawia oskarżonego bezpośrednich spostrzeżeń w czasie przesłuchania współoskarżonego, świadka lub biegłego; tej bezpośredniości nie może mu wynagrodzić zawiadomienie przewodniczącego z art. 310 § 2 i niejedno może ujść wiadomości oskarżonego wskutek jego nieobecności lub wskutek niedość szczegółowego zawiadomienia go przez przewodniczącego o tem, co w jego nieobecności zaszło. To też przepis § 2 należy jedynie stosować wyjątkowo, w razie niezbędnej konieczności, t. j. jeśli obawa ujemnego wpływu obecności oskarżonego na zeznania osób w § 2 wymienionych znajduje dostateczne uzasadnienie w stosunku oskarżonego do tychże osób i w całokształcie sprawy. Abstrakcyjna obawa istnieje prawie zawsze i powodowanie się abstrakcyjnemi możliwościami w sposób szablonowy, usunęłoby oskarżonego w regule (nie zaś „wyjątkowo") od obecności przy postępowaniu dowodowem. Zob. też przepis art. 628 wydany na korzyść nieletniego.

Oskarżeni szczególnie młodsi, którzy przez dłuższy czas pozostawali pod wpływem starszych współ-

ników, krępują się często ich obecnością; podobnie dziecko, mające opowiedzieć o napadzie, doznaje obawy w obecności napastnika (m. 457).

O. 390/31: O tem, czy zachodzi obawa, że obecność osk. mogłaby oddziałać krępująco na osoby, wymienione w § 2 art. 337, rozstrzyga przewodniczący na podstawie swobodnego uznania.

Od zarządzenia przewodniczącego służy odwołanie z art. 314 (mot. do O. 390/31) **

Art. 338.

Każdego świadka wzywa się na salę osobno i przesłuchuje się w nieobecności tych świadków, którzy jeszcze nie zeznawali.

Kpk. nie rozstrzyga expressis verbis pytania, czy przewodniczący może świadka już przesłuchanego wydalić ze sali rozpraw; prawo to przysługuje jednak niewątpliwie przewodniczącemu na podstawie jego władzy dyskrecjonalnej (art. 304). Usunięcie przesłuchanego świadka może nastąpić w tym celu, by nie słyszał zeznań później słuchanego świadka, z którym będzie konfrontowany (art. 116), albo swoją obecnością nie wpływał na tegoż świadka, a może też rozchodzić się o to, by w przypadku art. 116 nie słyszał innych zeznań. Oczywiście świadek już przesłuchany nie będzie umieszczony w pokoju, w którym znajdują się świadkowie jeszcze nie przesłuchani (art. 331 § 1).

Nie ulega wątpliwości, że strony mogą zgłosić wniosek o wydalenie z sali rozpraw świadka już przesłuchanego (art. 306 § 1); wniosek taki wypadnie uzasadnić.

O. 55/31: Art. 338 tudzież § 1 art. 331 mają znaczenie przepisów porządkowych; niezachowanie ich nie jest podstawą do zaniechania badania świadków, którzy byli obecni na sali przy referowaniu sprawy,

wysłuchaniu oskarżonych i postępowaniu dowodowem. Odmówienie przesłuchania takich świadków mogłoby jednak tylko wówczas skutkować uchylenie wyroku w myśl art. 515, gdyby wskazano (w I instancji) istotne okoliczności, które owi świadkowie mieli stwierdzić, a więc wskazano wpływ, jaki ich zbadanie, wywrzeć mogło na treść wyroku.

Art. 339.

§ 1. Protokóły czynności sądowych przeprowadzonych przed rozprawą wolno odczytać tylko w wypadkach wymienionych w art. 340 i 341.

§ 2. Zapisków dochodzenia odczytywać nie wolno.

§ 1. 1. **Protokóły czynności sądowych,** przy których sporządzeniu zachowano formalności przepisane dla czynności sądowych; inaczej wogóle odczytywać ich nie wolno.

Zob. uw. wstępne przed art. 230.

2. **w przypadkach wymienionych w art. 340 i 341.** Przepisy art. 340 i 341, jako wyjątkowe, nie dopuszczają wykładni rozciągłej (interpretatio extensiva); prócz wymienionych tam przypadków nie wolno więc pod żadnym pozorem odczytywać żadnego innego protokółu, chyba, że inny szczególny przepis na to zezwala (m. 458), jak np. art. 624 i 647 kpk. tudzież art. 215 § 2 i 224 uks.

Uchybienie przepisom art. 340 i 341 daje stronie podstawę do kasacji (art. 510 b), z wyjątkiem przypadków w art. 522, 523 wymienionych.

§ 2. 3. **Zapisków dochodzenia:** zob. art. 245 § 3 i 247 § 2.

4. **odczytywać nie wolno.** Wyjątek w tym względzie zawierają art. 647 § 2 kpk. i art. 224 uks.

Zakaz ten polega na tem, że zapiski te mają służyć tylko oskarżycielowi pro informatione i nie mogą

służyć, jako materjał dowodowy przy rozprawie; byłoby to obejściem ustawowego zakazu i działaniem in fraudem legis, gdyby sąd na rozprawie przedstawiał ustnie oskarżonemu lub świadkom treść zapisków dochodzenia.

Wolno wprawdzie odczytać doniesienie policji (O. S. P. IX 151), lecz niedopuszczalnem jest stwierdzenie jakichkolwiek szczegółów z doniesienia policyjnego a tembardziej treści zeznań złożonych w pierwotnych dochodzeniach policyjnych (O. S. P. IX 196), natomiast można treść wyjaśnień (przyznania) złożonych na policji odtworzyć na podstawie zeznań świadka, albowiem art. 339, w przeciwieństwie do art. 105, nie zawiera zakazu odtworzenia tych zeznań, jak w art. 105, a nadto sąd rozpoznaje cały materjał procesowy wedle art. 10 i 360 (O. 129/30 i 155/30).

Wynika stąd, że chronionem jest nie to, co zaszło na policji, lecz udowodnienie tego, co tam zaszło, zapomocą zapisów policyjnych.

O. 128/31 **: Protokół zeznań, złożonych przed inspektorem szkolnym w toku dochodzenia dyscyplinarnego nie może być odczytany w myśl § 1 art. 339, gdyż odczytaniu ulegają tylko protokóły czynności sądowej, a w myśl § 2 art. 339 zapisków dochodzeń nie wolno odczytywać, choćby miały postać protokółów.

O. 167/31: Ocena, czy po wyeliminowaniu dowodu niedopuszczalnego, sąd wyrokujący nie byłby na podstawie zeznań świadków doszedł do tych samych ustaleń faktycznych, uchyla się, jako meritum sprawy, z pod oceny sądu kasacyjnego.

Zob. mot. do O. 178/31 na str. 31.

Art. 340.

§ 1. Wolno odczytywać na rozprawie protokóły sądowego przesłuchania świadków, sporzą-

dzone w dochodzeniu (art. 50, 254 — 260) lub w śledztwie albo na rozprawie, o ile świadkowi nie można było doręczyć wezwania, albo o ile świadek nie stawił się z powodu przeszkód, nie dających się usunąć lub zbyt trudnych do usunięcia, albo z powodu znacznej odległości miejsca pobytu, bądź też, stawiwszy się, zeznał inaczej niż w postępowaniu poprzedniem, albo odmówił zeznań, albo oświadczył, że pewnych szczegółów nie pamięta.

§ 2. Wolno również odczytywać na rozprawie protokóły sądowego przesłuchania świadków, sporządzone w dochodzeniu (art. 50, 254 — 260), w śledztwie lub na rozprawie w innej sprawie, o ile świadkowie byli badani w danej sprawie, a zachodzą warunki, przewidziane w § 1.

§ 3. Wolno odczytywać na rozprawie protokóły sądowego przesłuchania oskarżonego, sporządzone w dochodzeniu (art. 50, 168, 254 — 260), w śledztwie lub na rozprawie, jeśli oskarżony, którego stawiennictwo nie jest obowiązkowe, nie stawił się osobiście na rozprawę, albo jeśli oskarżony, stawiwszy się na rozprawę, bądź zeznał inaczej niż w postępowaniu poprzedniem, bądź odmówił zeznań, bądź oświadczył, że pewnych szczegółów nie pamięta.

§ 4. Poza tem wolno odczytywać za zgodą stron wszelkie protokóły sądowego przesłuchania świadków, biegłych i oskarżonych.

§ 5. Sąd może zaniechać za zgodą stron odczytywania protokółów i zaliczyć je w poczet dowodów, ujawnionych na rozprawie.

§ 1. 1. **Wolno odczytywać,** a więc bezwarunkowo tj. choćby strony nie zgodziły się na odczytanie; zachodzi tu zatem wyjątek od zasady ustności (art.

316); zob. O. 125/30 ** przy art. 316 i O. 147/30 przy art. 379.

Czy korzystać z prawa odczytania czy też słuchać świadka bezpośrednio, zależy od uznania sądu.

2. **sądowego przesłuchania.** Przesłuchanie jest nietylko sądowem, jeśli go dokonuje sąd, lecz także w przypadkach w art. 257 kpk. i w art. 20 pw. wskazanych; protokół musi jednak odpowiadać przepisanym formom (zob. uwagi przed art. 230).

Wszystkie protokóły, o których mowa w art. 340 § 1 sporządzone być musiały w tej sprawie, która jest właśnie przedmiotem rozprawy; w przypadku art. 340 § 2 chodzi o protokóły spisane w innej sprawie.

W post. kar.-skarb. protokóły badania obwinionego, świadków i biegłych, sporządzone przez władze skarbowe w toku dochodzenia, posiadają moc protokółów czynności sądowych (art. 224 uks.).

Mot. do O. 99/30 ** (w składzie siedmiu sędziów): Pozasądowe pisemne opinje biegłych, pozasądowe wyjaśnienia oskarżonych lub zeznania świadków złożone prywatnie lub przed notarjuszem lub w inny sposób, wychodzący poza ramy protokółu sądowego, o którym mówi art. 340 lub poza ramy surogatu protokółu sądowego — art. 257 kpk. i art. 20 uw. — nie mogą być zaliczone do „innych dokumentów" (art. 341), jeżeli niema nastąpić przekreślenie zasady art. 340.

3. **świadków:** art. 98 n.; co do biegłych zob. art. 341.

4. **w śledztwie:** zob. art. 261 n.

5. **na rozprawie:** poprzedniej, w danej sprawie przeprowadzonej, a więc odroczonej lub przerwanej (art. 348 do 350); odczytanie protokółów w innej sprawie sporządzonych normuje art. 340 § 2.

6. **nie można było doręczyć wezwania:** do tej roz-

prawy, n a k t ó r e j o d c z y t a n i e m a n a s t ą p i ć, nie zaś do rozpraw poprzednich. Odczytanie dopuszczalne jest więc dopiero wówczas, jeżeli wysłane wezwanie n i e m o g ł o b y ć świadkowi doręczone lub świadek mimo doręczonego mu wezwania nie stawił się na rozprawę z powodu przeszkód w art. 340 § 1 wskazanych.

O. 6/5 1930 Nr. 4 K. 166/30: Doniesienie policji, że świadek wydalił się w niewiadomym kierunku stanowi w myśl art. 340 dostateczną podstawę do odczytania jego zeznań, gdyż dowodzi, że jego stawiennictwo jest niemożliwe z nieusuwalnych przeszkód.

7. **nie stawił się z powodu i t. d.:** por. uw. do art. 109 i 254 lit. d).

8. **zeznał inaczej.** Sąd oceni wedle art. 10, którym zeznaniom daje wiarę, czy poprzednim, czy też złożonym na rozprawie (m. 459); sąd może jednak także wogóle odmówić wiary takiemu, zeznania swe zmieniającemu, świadkowi.

9. **poprzedniem** — nie zaś **przygotowawczem** — a więc, jeżeli świadek na rozprawie zeznał inaczej, niż w dochodzeniach, śledztwie, na poprzedniej rozprawie lub podczas przesłuchania na skutek postanowienia z art. 291.

10. **odmówił zeznań:** skutki odmowy zeznań dla świadka samego zob. art. 118, 120.

11. **pewnych szczegółów nie pamięta.** Świadek winien opowiedzieć, co mu wiadomo w danej sprawie (art. 115); nie może się więc zasłonić niepamięcią wogóle i powołać się na poprzednio złożone zeznania (zob. mot. do uchwały całej Izby II w O. 1/32); wolno mu to uczynić tylko odnośnie do pewnych szczegółów.

O. z 10. XI. 1930 Nr. 1 K. 706/30: W celu przypomnienia świadkowi jego zeznań można mu dać do odczytania protokół jego zeznań, albowiem działa

to na jego pamięć w ten sam sposób, jak odczytanie mu jego zeznań.

§ 2. 12. Przepis § 2 różni się tylko tem od § 1, że w § 1 chodzi o zeznania złożone w sprawie będącej przedmiotem rozpoznania, zaś w § 2 rozchodzi się o zeznania złożone w innej sprawie karnej, nie zaś o zeznania złożone w sprawie cywilnej; do tych ostatnich bowiem odnosi się przepis art. 341.

Sąd postanowiając odczytanie zeznań w innej sprawie złożonych, rozważy, czy świadek był wyczerpująco słuchanym na daną okoliczność, która w innym sporze mogła mieć pośledniejsze znaczenie lub być badaną z innego punktu widzenia.

Nie wolno odczytywać zeznań świadka w innej sprawie złożonych, jeżeli w sprawie będącej przedmiotem rozpoznania w myśl art. 104 odmówił zeznań, gdyż tym sposobem nastąpiłoby odtworzenie jego zeznań (art. 105).

O. 243/31: Poprzestanie na odczytaniu zeznań świadka z tego powodu, że świadka przesłuchano w innej sprawie, choćby pozornie na te same okoliczności, przeczy zasadzie bezpośredniości i nie znajduje uzasadnienia w kpk.[1]).

§ 3. 13. **protokóły sądowego przesłuchania oskarżonego.** Oskarżony może wprawdzie odmówić wyjaśnień (art. 81 i 334), ale mimo to można odczytać wyjaśnienia poprzednio przezeń złożone (m. 460).

O. z 17. II. 1931 Nr. 2 K. 1523/30: Kpk. nie wzbrania odczytania wyjaśnień osoby, przesłuchanej w tej samej sprawie w śledztwie lub dochodzeniu (art. 254 do 260) w charakterze oskarżonego, w razie sprzecz-

---

[1]) Orzeczenie to zapadło dnia 26. I. 1931 (3 K. 1073/30) przed wprowadzeniem obecnego § 2 art. 340 przez nowelę. Dziś motywacja byłaby inną, mianowicie, że wedle § 2 art. 340 odczytanie takie jest dopuszczalne jedynie pod warunkami w § 1 art. 340 wskazanemi.

ności tychże wyjaśnień z zeznaniami, złożonemi później, po uniewinnieniu, przez tęż osobę w charakterze świadka.

14. **nie jest obowiązkowe** wedle art. 301 § 2; w takim bowiem razie rozprawy nie można przeprowadzić w zaoczności oskarżonego, lecz rozprawę należy odroczyć (art. 393 § 1 i 326). Jeżeli sąd uznał stawiennictwo za obowiązkowe (niezbędne) po myśli art. 301 § 1, sąd może odstąpić od tego postanowienia, przeprowadzić rozprawę w zaoczności i odczytać wyjaśnienia poprzednio przez oskarżonego złożone.

§ 4. 15. **za zgodą stron.** Zgoda stron daje pewność, że bezpośredniość nie została naruszoną ze szkodą ich praw procesowych, a zarazem usuwa podstawę do skargi kasacyjnej (art. 523).

O. 390/31: Zgoda może być także milczącą (przez niesprzeciwienie się odczytaniu: Przyp. aut.).

§ 5. 16. Przepis ten presumując, że odnośne protokóły są sądowi i stronom znane, uwalnia od zbędnego ich odczytywania i połączonej z tem straty czasu, a mimo to nie odbiera stronom prawa powoływania się na nie w głosach stron (art. 355 n.) i w postępowaniu odwoławczem.

O. S. P. IX 151: Odczytanie zeznań świadków może nastąpić na wniosek aktu oskarżenia, jeżeli oskarżony się zgadza; zgoda może być także milczącą (O. 390/31).

O. 392/31: Przepis § 2 art. 349 nie wyłącza możliwości zastosowania § 4 art. 340.

O. 92/32: 1) Uchylenie wyroku przez S. N. nie dyskwalifikuje czynności sądowych, przeprowadzonych w poprzedniem postępowaniu, o ile orzeczenie uchylające wyraźnie tego nie stwierdza. 2) Zeznania świadków i oskarżonych, złożone na rozprawie, na której zapadł wyrok uchylony, można odczytywać

na ponownej rozprawie w przypadkach, przewidzianych w art. 340.

Art. 341.

§ 1. Wolno również odczytywać protokóły oględzin sądowych i rewizyj tudzież złożone wobec sądu opinje biegłych, orzeczenia karne już poprzednio przeciwko oskarżonemu zapadłe, zaświadczenia lekarskie, zawiadomienia pokrzywdzonych o przestępstwie oraz inne złożone do akt dokumenty urzędowe lub prywatne.

§ 2. Przepis art. 340 § 5 ma tu odpowiednie zastosowanie.

1. **wolno odczytywać:** zob. uw. 1 do art. 340.

2. **protokóły oględzin sądowych:** miejsca, rzeczy i ciała (art. 123 i n. 460).

O. 83/32: W myśl wyrażonej w art. 346 zasady bezpośredniości dokonania oględzin, protokóły oględzin, sporządzone w innej sprawie, są materjałem pozasądowym i nie stanowią „innych dokumentów" w rozumieniu art. 341, wobec czego nie ulegają odczytaniu na rozprawie.

3. **rewizyj: art. 142.** Art. ten nie używa wyrażenia „rewizyj sądowych", mimo to jednak odczytanie protokółu rewizji nie dokonanej przez sąd (zob. art. 150 § 2 i 230 lit. b) będzie tylko wówczas dopuszczalnem, jeżeli rewizji dokonano we formie czynności sądowej, albowiem żąda tego art. 339 § 1, w którym zacytowano przepis art. 341.

O. 109/32. Od rewizji w rozumieniu kpk. (art. 142 i nast.) należy odróżnić akty kontroli, lustracyjne i t. p., którym podlegają składy, przedsiębiorstwa lub czynności zawodowe; spisane o wyniku takiej protokóły są dokumentami i mogą być dowodem w sprawie zgodnie z art. 341 i 342.

4. **złożone wobec sądu opinje biegłych.** Mowa tu

tylko o opinjach złożonych wobec sądu którejkolwiek (I lub II) instancji lub sędziego śledczego (zob. uw. 1 do art. 2), nie zaś wobec prowadzącego dochodzenie, chyba że zachodzi przypadek z art. 257 kpk. lub z art. 20 pw.

O. 99/30 ** (w składzie siedmiu sędziów): Pisemne pozasądowe opinje biegłych, będących osobami fizycznemi [1]), nie mogą być odczytane w celach dowodowych w myśl art. 341, gdyż naruszałoby to zasadę bezpośredniości; zasada ta obowiązuje jednak tylko na rozprawie, nie zaś w przypadkach art. 121, 227 i t. d., w których poza rozprawą rozchodzi się o stwierdzenie pewnych okoliczności (usprawiedliwienia czyto nieobecności czy też zaniechania pewnej czynności procesowej).

Od wyrażonej tu zasady należy uczynić wyłom co do zaświadczeń lekarskich, których odczytania dozwoliła nowela (zob. poniż uw. 6).

O. S. P. IX 142: Okoliczność, że orzeczenie biegłych zawiera częściowo także repredukcję faktów wynikających z dochodzenia lub śledztwa, nie przeszkadza zużytkowaniu tegoż orzeczenia na rozprawie (Przyp. aut.: nie można jednak tą drogą odtwarzać zeznań wbrew przepisowi art. 105 i należy w takim przypadku zaniechać odczytania dotyczących ustępów orzeczenia).

5. **orzeczenia karne.** Są one potrzebne dla ustalenia poprzedniej karalności oskarżonego w przypadkach recydywy, która wpływa na kwalifikację czynu i ustawowy wymiar kary i umożliwia sędziemu wybór środka reakcji społecznej (domy pracy, zakłady dla alkoholików, dla niepoprawnych i nielet-

[1]) nie zaś urzędów i zakładów powołanych ex lege do wydawania opinji np. art. 138, 139 kpk. i art. 6 noweli I (zakłady te wymienione przy art. 6 noweli I).

nich, zawieszenie kary i t. d. m. 462). Zob. art. 54 i 60 kk.

6. **zaświadczenia lekarskie.** Możność odczytania zaświadczeń lekarskich wprowadziła nowela I, wzorem § 256 proc. kar. niem. prawdopodobnie ze względu na orzeczenie O. 99/30 (zob. uw. 4), dalej ze względu na potrzeby życia codziennego, wreszcie ze względów na możność prowadzenia dowodu przeciw treści zaświadczeń lekarskich; wedle bowiem art. 192 §§ 1 i 2 kk. osoby zaufania publicznego, poświadczające nieprawdę, a w szczególności lekarz, weterynarz lub położna oraz osoby używające takich świadectw, ulegają karze.

7. **zawiadomienia pokrzywdzonych o przestępstwie,** a także doniesienia policyjne (O. S. P. IX 151) o przestępstwie. Co do zawiadomień pokrzywdzonego, komisja sejmowa obradująca nad projektem noweli, uważa ich odczytanie za wskazane w interesie osk., gdyż pokrzywdzony często inaczej przedstawia sprawę w początkowem przemówieniu a inaczej w toku procesu.

8. inne t. j. w art. 340 i 342 niewymienione.

9. **dokumenty.** Dokument jestto każdy przedmiot, stanowiący dowód prawa, stosunku prawnego lub okoliczności, mogącej mieć znaczenie prawne (art. 91 § 3 kk.). W art. 341 kpk. mowa o dokumentach w ściślejszem znaczeniu[1]), w których wedle mot. do O. 99/30 „ucieleśnioną jest myśl ludzka, jakoby vox mortua człowieka albo jak się wyrażają motywa Kom. Kod. (str. 462); dokumentem jest każdy akt

[1]) Dokumentem w obszerniejszem znaczeniu jest każdy przedmiot mogący stanowić środek dowodowy w procesie karnym, a więc i dowody rzeczowe (art. 341); dowód z dokumentów w obszerniejszem znaczeniu prowadzi się przez obejrzenie wzgl. oględziny (art. 123, 340, 342, 420).

pisemny zarówno urzędowy, jak prywatny, mogący przez treść swoją służyć za dowód".

Obojętnym jest materjał, na którym dokument sporządzono np. papier, pergamin, płótno; także deska (ściana szafy), na której spisano np. rachunek, jest dokumentem, gdyż treść rachunku należy odczytać.

Ustawy karne materjalne konstruują dla swoich celów (t. j. dla karania fałszerstwa) pojęcie dokumentu; otóż dokumentem w rozumieniu procesowem (art. 340 i 341) pozostanie dokument, pomimo, że wedle ustawy karnej nie jest on dokumentem, którego fałszerstwo podlega ukaraniu.

Określenie dokumentu w art. 91 § 3 kk. nastąpiło w tak szerokim zakresie, że obejmuje ono także dokumenty, mające znaczenie ściśle procesowe np. dowód doręczenia.

Podczas gdy dowód z dokumentów w ściślejszem znaczeniu prowadzi się przez ich odczytanie, to dowód z dokumentów w obszerniejszem znaczeniu prowadzi się przez ich obejrzenie czyli przez ich oględziny (art. 123).

Zob. uw. 1 do art. 343 i uw. 5 do art. 342.

Dokument nie traci charakteru dokumentu przez to, że on już zgóry wydaje się niewiarygodnym lub że go sąd za niewiarygony uzna.

10. **urzędowe.** Dokumentem urzędowym (publicznym) jest dokument, wystawiony przez władzę państwową lub samorządową, do tego powołaną, w zakresie jej urzędowego działania.

11. **prywatne** umowy, korespondencje, fotografje i t. d., o ile ich autentyczność jest stwierdzoną przez biegłych lub nie została wcale zakwestjonowaną (m. 462).

Można na rozprawie odczytywać:

a) doniesienia policyjne (O. S. P. IX 151),

b) list pokrzywdzonego do oskarżonego, gdyż może on stanowić podstawę wyroku (O. z 2. IX. 1930 II 1 K. 537/30 w Przegl. sąd. 1931 Nr. 197).

Zob. art. 339, 340.

Art. 342.

Złożone w toku rozprawy dokumenty, o ile mają znaczenie dla sprawy, sąd okazuje stronom, dołącza do akt i odczytuje w całości lub częściowo.

1. **Złożone w toku rozprawy** t. j. aż do zamknięcia przewodu sądowego (art. 351, 352, 364 § 1); obojętnem jest, czy dokument złożonym został przez stronę, świadka lub biegłego (tłumacza).

2. **dokumenty:** zob. uw. 9 do art. 341.

3. **o ile mają znaczenie dla sprawy.** Dokumenty, nie mające znaczenia dla sprawy, sąd może odrzucić, jeśli je przedłożono dopiero na rozprawie lub w ostatniej chwili przed rozprawą tak, że dopiero w toku rozprawy mogły dojść do wiadomości sądu i stron. Chodzi tu o zapobieżenie odroczeniu rozprawy skutkiem zasypania sądu dokumentami. Strony mogą się przeciw odrzuceniu zabezpieczyć, składając je dość wcześnie (art. 296).

4. **sąd okazuje stronom:** celem umożliwienia im oświadczenia się co do autentyczności dokumentu, zawartych w nim przekreśleń lub poprawek i t. d.

5. **odczytuje.** Dowód z dokumentu może być prowadzony tylko przez odczytanie go na rozprawie (O. 232/31 ** i 367/31 **); nakaz złożenia do akt jest przepisem instrukcyjnym i na obrazie tego przepisu nie można oprzeć kasacji (O. 232/31).

Wynika stąd, że dokument, po odczytaniu go, można wydać temu, który go przedłożył, jeżeli co do jego treści i formy nie zachodzi różnica zdań. Skarga kasacyjna byłaby tylko wówczas uzasad-

nioną, gdyby przez wydanie dokumentu obrażono prawa strony (art. 513 § 1) i wydanie go mogło wywrzeć wpływ na treść wyroku (art. 515).

6. **lub w części** t. j. w tych ustępach, które mają znaczenie dla sprawy.

Co do sprowadzenia dokumentów znachodzących się w posiadaniu władz zob. art. 155, 283 § 1 i 296 § 1.

Art. 343.

Inne dowody rzeczowe, o ile temu nie stają na przeszkodzie rozmiary lub właściwości przedmiotu, wnosi się na salę i okazuje sędziom i stronom.

1. **Inne dowody rzeczowe.** Z zestawienia wyrażenia: „inne" dowody rzeczowe z treścią poprzedniego art. 342, wynika, że kpk. uważa dokumenty za dowody rzeczowe; pojęcie dowodu rzeczowego jest więc szersze niż pojęcie t. zw. corpus delicti, które musi mieć bezpośredni związek z czynem (narzędzie, którem dokonano przestępstwa, przedmiot na którym popełniono przestępstwo, ślady popełnionego przestępstwa i t. d.). Dowód rzeczowy jest przeciwieństwem dowodu z osób (świadków i biegłych) i obejmuje także dokumenty nie podpadające pod pojęcie corporis delicti.

2. **sędziom i stronom,** a także przysięgłym (art. 434).

Wobec brzmienia art. 492 przepis art. 341 odnosi się tylko do rozprawy w I instancji i nie może być obrażony w postępowaniu odwoławczem (O. z 20. I. 1931 Nr. 2 K. 1423/30 w Gł. Sąd. 1931 str. 458).

3. Przepis art. 343 jest przepisem instrukcyjnym; zaniechanie okazania dowodów rzeczowych sędziom i stronom, a nawet odrzucenie wniosku strony o ich okazanie, stanowi tylko wówczas podstawę kasacji, jeżeli mogło mieć wpływ na treść wyroku (art. 515);

przesłanką jest tu podobnie, jak w przypadku z art. 342, że dany dowód rzeczowy ma znaczenie dla sprawy.

4. Jeżeli okazanie dowodu rzeczowego jest niezbędne, a nie da się on wnieść na salę, należy przeprowadzić oględziny jego w miejscu, w którem się znajduje (art. 123). Zob. uw. 1 do art. 346.

Art. 344.

Świadkom i biegłym okazuje się dowody rzeczowe dotyczące ich zeznań.

1. **Świadkom i biegłym:** zob. art. 98 n. i 124 n.
2. **okazuje się.** Por. uw. 3 i 4 do art. 343.
3. **dowody rzeczowe.** Zob. uw. 9 do art. 341 i uw. 1 do art. 343.

Art. 345.

Po przeprowadzeniu każdego dowodu strony mają prawo zabierać głos w celu złożenia wyjaśnień.

1. **Po przeprowadzeniu każdego dowodu,** a więc bezpośrednio potem, kiedy pierwsze wrażenie dowodu jeszcze się nie zatarło.

2. **strony:** oczywiście także obrońcy i pełnomocnicy stron.

3. **mają prawo.** Przewodniczący nie ma obowiązku pouczenia stron o tem ich prawie; wyjątek na korzyść oskarżonego zawiera art. 335.

4. **w celu złożenia wyjaśnień.** Cel tych wyjaśnień zob. uw. 4 do art. 335.

O. S. P. IX 148: Jeżeli przewodniczący zastosował się do przepisu art. 335, to nie ma on obowiązku, po przeprowadzeniu każdego dowodu z osobna, przypominać oskarżonemu jego uprawnienia z art. 345.

Art. 346.

Jeżeli zachodzi potrzeba dokonania oględzin na miejscu, sąd dokonywa ich w całym składzie lub wyznacza w tym celu jednego ze swoich członków albo innego sędziego. Art. 256 § 1, 2 i 3 ma odpowiednie zastosowanie.

1. **potrzeba dokonania oględzin na miejscu.** Czy taka potrzeba zachodzi, ocenia zespół sądzący wedle swego swobodnego uznania (art. 10 i 123)[1]). Oględziny te mogą dotyczyć zarówno miejsca, jak i rzeczy lub ciała (art. 123); słowa „na miejscu" oznaczają tylko niemożność sprowadzenia przedmiotu oględzin do sądu. W regule sąd zadowolni się odczytaniem protokółu oględzin (art. 341), gdyż dobrze zrobiony protokół, fotografje i t. d. wystarczą do dokładnego zorjentowania się; nadto wobec zaszłych w międzyczasie zmian, zatarcia śladów i t. d. oględziny w regule będą bezcelowe i spowodują tylko niepotrzebną fatygę i stratę czasu (m. 460).

Mimo to może się zdarzyć, że pewne, dla sprawy doniosłe szczegóły nie dadzą się z protokółu oględzin stwierdzić lub że oględzin wogóle nie dokonano, a wówczas nie pozostaje nic innego, jak w toku rozprawy dokonać oględzin. Art. 346 zawiera więc prze-

[1]) Wedle O. S. P. IV 143 nie wolno odrzucić wniosku o dokonanie oględzin miejsca na tej jedynie podstawie, że w aktach znajduje się plan sytuacyjny, sporządzony przez funkcjonarjusza policji państwowej. Orzeczenie to, zapadłe przed wejściem w życie kpk., ma obecnie wartość względną, albowiem oględziny, dokonane przez funkcjonarjusza P. P. wedle art. 257 i 258 mają moc czynności sądowej (art. 260), podobnie jak w przypadku art. 20 § 2 pw. (art. 20 § 5 pw.); czy okoliczności ujawnione na rozprawie np. zarzuty lub wnioski stron uzasadniają powtórzenie oględzin przez sąd, ocenia sąd wedle stanu sprawy. Z drugiej znów strony protokół sporządzony przez funkcjonarjusza P. P. bez zachowania form czynności sądowej nie może być wogóle odczytany (art. 341).

pis pożyteczny i oddaje hołd zasadzie bezpośredniości, o ile oględzin dokonuje cały skład sądzący względnie sędzia jednostkowy t. j. sędzia grodzki lub sędzia jednoosobowy (art. 14 usp. i art. 381 § 1 kpk. Zob. O. 83/32 w uw. 2 do art. 341.

2. **sąd,** nigdy zaś prokurator lub policja, gdyż art. 257 kpk. i art. 20 pw. mają zastosowanie tylko w toku dochodzenia.

Oględzin może dokonać:

a) cały zespół sądzący (razem z przysięgłymi),

b) członek tegoż zespołu,

c) wyznaczony ad hoc inny sędzia, należący do sądu rozpoznającego sprawę (por. art. 261 § 1),

d) sędzia grodzki miejscowo właściwy.

Ze słów „sąd dokonywa... i wyznacza" wypływa, że oględziny postanawia zespół sądzący, a w celu ich dokonania nastąpi przerwa lub odroczenie rozprawy (art. 348 do 350).

3. (do zdania 2). Oględziny dokonywane przez zespół sądzący stanowią integralną część rozprawy; jeżeli zaś dokonywa ich jeden sędzia (zob. uw. 2 pod b), c), d), to dowód ten nie może być na rozprawie powtórzony.

Wnioski stron podczas oględzin załatwi zespół sądzący, jeśli on sam ich dokonywa; jeśli zaś dokonywa ich jeden sędzia, uwzględni on w miarę możności wnioski stron (art. 237), by nie spowodować ponownych oględzin; w każdym jednak razie uwidoczni te wnioski i swoje postanowienia w protokóle (art. 235 d), e), a ostateczną decyzję poweźmie zespół sądzący na rozprawie.

Art. 347.

Jeżeli świadek, który nie może się stawić, lub którego stawiennictwo jest utrudnione z powodów, wymienionych w art. 340, nie złożył już poprzed-

nio, w dochodzeniu, w śledztwie lub na rozprawie zeznania co do okoliczności, której stwierdzenie sąd uzna za niezbędne, sąd przerywa lub odracza rozprawę i poleca przesłuchanie świadka jednemu ze swoich członków, lub sądowi grodzkiemu, w którego okręgu świadek przebywa. Art. 256 §§ 1, 2 i 3 ma odpowiednie zastosowanie.

1. **Jeżeli świadek.** Analogicznie i biegły, jeśli nie można zastąpić go innym, np. rzecz lub osoba przez niego oglądana już nie istnieje albo uległa zmianie.

2. **który nie może się stawić... w art. 340** — którego zeznanie mogłoby być odczytane na podstawie art. 340.

3. nie złożył już poprzednio... zeznania, a więc albo nie był jeszcze wogóle przesłuchany, albo go nie przesłuchano co do decydującej okoliczności, albo wreszcie w postępowaniu przygotowawczem go nie zaprzysiężono.

4. **w dochodzeniu:** art. 254 i 257 kpk. oraz art. 20 pw.

5. **na rozprawie:** poprzedniej, w tejże samej sprawie przeprowadzonej.

6. **przerywa:** zob. art. 348, 349 i art. 459 § 1.

7. **odracza:** zob. art. 350.

8. **jednemu ze swoich członków** albo innemu sędziemu, jak w przypadku z art. 346, skoro bowiem można wyręczyć się sędzią grodzkim, to niema przeszkody, ażeby czynność tę wykonał także „inny sędzia" t. j. sędzia nie należący do zespołu sądzącego. W zasadzie powinien czynność tę wykonać członek składu sądzącego, który znając całą sprawę, lepiej spełni poruczone mu zadanie a nadto będzie mógł wrażenia swe zakomunikować innym członkom zespołu; tym sposobem zasada bezpośredniości zostanie przynajmniej częściowo zachowaną.

Art. 347 nie przewiduje dokonania tej czynności przez cały zespół sądzący, jak w przypadku art. 346, atoli dokonanie jej przez cały zespół nie stanowiłoby żadnego uchybienia, przeciwnie byłoby zastosowaniem zasady bezpośredniości w całej pełni i powiększyłoby rękojmię trafnego osądzenia sprawy.

9. **sądowi grodzkiemu:** zob. art. 13 i 14 usp.

10. **w którego okręgu:** zob. art. 2 usp.

11. (do zdania 2). Zob. uw. 3 do art. 346.

O. 426/31: Zarządzenie przesłuchania świadka w drodze rekwizycji (art. 347 i 460) uprawnia sąd do odczytania na rozprawie protokółu przesłuchania tego świadka, choćby strony na odczytanie to się nie zgodziły.

Czy zachodzą warunki przesłuchania w drodze rekwizycji, pozostawione jest uznaniu sądu wyrokującego (mot. do O. 426/31).

Zob. O. 1 K. 1244/30 w uw. 3 do art. 41.

Art. 348.

§ 1. Przewodniczący może przerwać rozprawę główną dla wypoczynku, bezzwłocznego sprowadzenia dowodów lub innych ważnych przyczyn.

§ 2. Przerwa rozprawy może trwać najwyżej czternaście dni.

§ 3. Jeżeli przewodniczący, zarządzając przerwę, oznaczy jednocześnie czas i miejsce, w których odbędzie się dalszy ciąg rozprawy, wówczas osoby obecne na przerwanej rozprawie obowiązane są stawić się w nowym terminie bez osobnego wezwania. Przepis artykułu 117 ma tu odpowiednie zastosowanie.

§ 1. 1. **Przewodniczący.** Postanowienie całego zespołu sądzącego nie jest tu wymagane; inaczej w razie odroczenia rozprawy (art. 350).

O. 55/32: Zarządzenia przewodniczącego, w szczególności zarządzenia o przerwie rozprawy, nie wymagają uzasadnienia.

2. **dla wypoczynku.** Przerwać można tylko rozprawę rozpoczętą; przerwa dla wypoczynku może trwać krócej lub dłużej w miarę trwania rozprawy i stopnia zmęczenia jej uczestników.

3. **dla sprowadzenia dowodów:** rzeczowych, dokumentów, świadków lub biegłych. Zob. uw. 9 do art. 341 i uw. 1 do art. 343.

4. **dla innych ważnych przyczyn.** Przyczyna musi być ważną; dlatego nie wolno przerywać rozprawy po głosach stron a przed naradą sędziów, w tym celu, ażeby załatwić inne sprawy (m. 465); natomiast dopuszczalną jest przerwa dla wypoczynku lub dla innej ważnej przyczyny, związanej z rozpoznawaną sprawą (m. 474). Dłuższe przerwy należy w protokóle rozprawy (art. 230 e) tudzież art. 235 e) uzasadnić (m. 466).

Ważnemi przyczynami przerwy są zakwestjonowanie właściwości w sądzie grodzkim (art. 34), wyłączenie sędziego (art. 45 § 2), bezpodstawne odmówienie zeznań lub przysięgi (art. 117 i 118), usunięcie obrońcy (art. 312 § 2) lub kolizja w obronie (art. 92), niestawiennictwo oskarżonego lub świadka (art. 326 i 347), potrzeba dokonania oględzin (art. 346), rozszerzenie oskarżenia (art. 353), sprowadzenie oskarżonego do rozprawy apelacyjnej (art. 495), choroba lub przeszkoda jednego z uczestników rozprawy, nadzwyczajne wypadki, jak pożar w gmachu sądowym i t. d.

Art. 348 nie wymienia ważnych przyczyn i zostawia to przewodniczącemu; odmówienie więc przerwy dla umożliwienia zebrania dowodów nie podlega kasacyjnemu rozpoznaniu (O. z 27/3 1931 Nr. 1 K. 646/31 w Gł. Sąd. 1931 str. 584).

§ 2. 5. Przerwa jest dozwoloną tylko na czas krótki, gdyż wrażenia po upływie dłuższego czasu zacierają się (m. 460); w sądzie gr. przerwa może trwać 30 dni (art. 459 § 2).

Można rozprawę przerwać więcej razy; jednakowoż przerwy nie mogą nigdy razem przenosić czternastu względnie w sądzie grodzkim — trzydziestu dni (O. S. P. VI. 238), gdyż przy wielokrotnych a dłuższych przerwach zatrzeć się musi cały obraz rozprawy; przeciwnie O. 55/32.

Przekroczenie okresów przewidzianych w § 2 art. 348 i w § 2 art. 459 przeradza przerwę w odroczenie, co pociąga za sobą konieczność ponowienia rozprawy od początku wedle art. 350 § 2 (O. 52/30 i 316/31); zob. mot. do O. 316/31 w uw. do art. 349.

Przyjąwszy, że suma przerw nie może przekraczać ustawowego terminu, to zarządzenie kilkakrotnych przerw, trwających razem ponad 14 dni (w sądzie grodzkim ponad 30 dni), stanowiłoby podstawę kasacji tylko wówczas, jeżeliby sąd wbrew przepisowi art. 349 § 2 lit. a) odmówił wnioskowi strony o przeprowadzenie rozprawy od początku a kasacja wykazała, że przedłużenie przerw ponad czasokres ustawowy mogło mieć wpływ na treść wyroku (art. 515).

§ 3. 6. W razie odroczenia rozprawy nie jest dopuszczalne zawiadomienie ustne wedle art. 348 § 3; należy zatem wysłać wezwania wedle art. 196 n. (O. 190/31).

Art. 349.

§ 1. Rozprawę przerwaną prowadzi się po przerwie w dalszym ciągu.

§ 2. Jednakże należy ją przeprowadzić od początku:

a) jeżeli sąd z własnej inicjatywy lub na wniosek stron uzna to za potrzebne;
b) jeżeli skład sądu uległ zmianie.

§ 1. 1. Wszystko, co było przed przerwą, stanowi część rozprawy i może być podstawą do wyrokowania (m. 466). Przewodniczący może przed kontynuowaniem rozprawy streścić wyniki dotychczasowego przewodu lub przypomnieć sędziom i stronom pewne szczegóły.

§ 2. 2. **od początku** a więc tak, jakby została odroczoną (art. 350 § 2); można także (m. 467) powtórzyć tylko pewne czynności.

3. (do. lit. a): np. jeśli sprawa jest zawiłą albo chodzi o drobne a jednak doniosłe szczegóły, o rachunki i t. p.

4. (do lit. b): nie zaś, jeżeli zaszła zmiana w osobie stron lub protokólanta. Dokończenie przerwanej rozprawy przy zmienionym — choćby tylko co do jednej osoby — składzie sądu spowodować musi uchylenie wyroku wedle art. 514 lit. b).

Mot. do O. 316/31 **: Podczas gdy przyczyna z § 2 lit. a) art. 349, osłabiająca tylko bezpośredniość wrażeń składu sądzącego, odniesionych na rozprawie, może w pewnych warunkach, w szczególności przy wyraźnej zgodzie lub na wniosek stron (art. 523) nie powodować prowadzenia rozprawy od początku, to przyczyna z art. 349 § 2 lit. b) stwarza bezwzględną konieczność prowadzenia rozprawy od początku, albowiem przepis ten ma charakter normy prawa publicznego (zob. uw. 3 do art. 1 — przyp. aut.), znajdującej się poza dyspozycją zarówno stron, jak i sądu.

O. 392/31: Przepis § 2 art. 349 nie wyłącza możliwości zastosowania § 2 art. 340 (Przyp. aut.: Wynika stąd, że w razie zmiany składu sądzącego i konieczności przeprowadzenia rozprawy od początku, zezna-

nia świadków, słuchanych bezpośrednio na rozprawie przerwanej, można odczytać jedynie w przypadkach z art. 340 § 1 lub 340 § 2).

Zob. O. 190/31 w uw. 6 do art. 349.

Art. 350.

§ 1. Odroczenie rozpoczętej rozprawy może nastąpić tylko na mocy postanowienia sądu.

§ 2. W razie odroczenia rozprawy prowadzi się ją w nowym terminie od początku.

§ 1. 1. Zob. art. 49 § 1 i uw. 1 do art. 348.

Jeśli już dla przerwania rozprawy wymagane są ważne powody, to tembardziej muszą one zaistnieć dla odroczenia rozprawy, choć tego art. 350 nie wypowiada; każda bowiem sprawa karna powinna być jak najrychlej zakończona. Przyczyny odroczenia i przerwy rozprawy są przeważnie te same (zob. uw. 4 do art. 348) a nadto zaliczyć tu wypada dłuższą chorobę lub śmierć członka zespołu sądzącego lub obrońcy i t. d.

§ 2. 2. Jestto więc całkiem nowa rozprawa (zob. mot. do O. S. P. VII. 214), którą rozpocząć należy od odczytania aktu oskarżenia (art. 333).

O. 34/32: W razie odroczenia rozprawy nie wolno odczytywać wyjaśnień oskarżonego złożonych na poprzedniej rozprawie; nie mogą być też one przedmiotem sprawozdania (art. 481 § 1) [1]).

Co do terminu nowej rozprawy zob. art. 293.

---

[1]) W tem ogólnem brzmieniu możnaby tezę tę zakwestjonować; w odnośnym wypadku S. N. ustala jednak, że sąd apelacyjny uznał stawiennictwo trzech oskarżonych za obowiązkowe i sprowadził ich do rozprawy, że następnie rozprawę odroczył, że na nowej rozprawie, przeprowadzonej przed zmienionym składem sądzącym, słuchano 2 oskarżonych, a wyjaśnienia trzeciego osk. przedstawił sprawozdawca, że odrzucono wniosek obrońcy o sprowadzenie trzeciego osk. i że obraza art. 350 § 2 miała w danym wypadku wpływ na treść wyroku (art. 515).

Art. 351.

Po zakończeniu postępowania dowodowego przewodniczący zapytuje strony, czy nie życzą sobie uzupełnienia przewodu sądowego, a w razie odpowiedzi odmownej ogłasza, że przewód sądowy jest zamknięty.

1. Zaniechanie zapytania stron jest uchybieniem (O. 77/30); zob. też O. 188/31 w uw. 3 do art. 335.

2. Strony mogą w tem stadjum złożyć wnioski o uzupełnienie postępowania dowodowego przez przesłuchanie dalszych świadków, biegłych, sprowadzenie dowodów rzeczowych i t. d. Z wnioskami postąpi przewodniczący wedle art. 306 § 2.

Jeśli na zapytanie przewodniczącego strony oświadczyły, „że nie żądają uzupełnienia przewodu sądowego", to przyjąć można, że poprzednio zgłoszonego a przez sąd niezałatwionego wniosku dowodowego, nie podtrzymują (O. 23/32).

3. Zamknięcie postępowania dowodowego jest zarządzeniem przewodniczącego; o ile strony złożą nowe wnioski, skład sądzący orzeknie o ich przyjęciu a w razie odrzucenia ich przewodniczący ogłosi zamknięcie przewodu sądowego. Co do wznowienia przewodu zob. art. 352 i 364 § 1.

Art. 352.

Przewód sądowy można wznowić tylko na mocy postanowienia sądu.

1. **można wznowić.** Art. 352 nie ogranicza sądu ani pod względem czasu, ani pod względem warunków wznowienia przewodu sądowego.

Co do czasu, jedyną barjerą jest ogłoszenie sentencji wyroku (art. 373), gdyż z tą chwilą skończyło się zadanie zespołu sądzącego.

Co do przyczyn wznowienia przewodu nie jest ono uzależnionem od żadnych warunków i pozostawione jest w zupełności uznaniu sądu; nastąpi ono zatem, jeżeli zajdzie cokolwiek, co wymagałoby wypowiedzenia się stron lub rozważenia sądu np. przyznanie oskarżonego lub przytoczenie nowych faktów i dowodów wśród głosów stron — zjawienie się ważnego świadka, którego zeznania z powodu jego nieobecności odczytano, znalezienie dokumentu doniosłego dla danej sprawy i t. d.

Na wszelkie pytania, czy przewód sądowy można i wolno w danym przypadku wznowić, szukać należy odpowiedzi nie w zakamarkach postanowień proceduralnych, lecz w prawie i obowiązku sądu do wszechstronnego wyświetlenia sprawy; wznowienie przewodu sądowego nie może być nigdy obrazą przepisów postępowania sądowego (art. 510 lit. b), natomiast może nią być odmówienie wznowienia, jako wykroczenie przeciw zasadzie art. 9.

2. **na mocy postanowienia sądu.** Podczas gdy zamknięcie postępowania dowodowego jest złożonym w ręce przewodniczącego, aktem czysto formalnym, skoro strony oświadczyły, iż nie życzą sobie uzupełnienia przewodu sądowego, lub skoro sąd ich wnioski odrzucił (zob. uw. 3 do art. 351), to wznowienie przewodu sądowego może nastąpić jedynie drogą postanowienia (art. 49) całego składu sądzącego, uchylającego poprzedni enuncjat przewodniczącego a opartego: a) na zaszłościach po zamknięciu przewodu (zob. uw. 1) lub też b) na tem, że sąd rozważając wyniki rozprawy dostrzegł braki materjału dowodowego (art. 364 § 1).

W obu przypadkach nie może wystarczyć pogląd osobisty przewodniczącego, albowiem chodzi tu bądź o ocenienie nowo zaszłych okoliczności (przypadek a),

bądź też o ocenę, czy zebrany materjał jest zupełny (przypadek b).

Oba te przypadki mogą nawet ściśle łączyć się ze sobą mianowicie jeżeli zaszłości pod a) wymienione rzucą światło na braki materjału dowodowego i tak już istniejące.

Art. 353.

Jeżeli na podstawie okoliczności, które wyszły na jaw w toku rozprawy, oskarżyciel zarzucił oskarżonemu inny czyn prócz tego, który akt oskarżenia wskazuje, sąd może przystąpić do natychmiastowego rozpoznania nowego oskarżenia tylko za zgodą oskarżyciela i oskarżonego.

1. **wyszły na jaw:** przy jakiejbądź sposobności a więc z badania oskarżonego, świadków lub biegłych, z oględzin miejsca, rzeczy lub ciała (art. 123).

2. **w toku rozprawy** t. j. rozprawy głównej (w I instancji), nie zaś odwoławczej, gdyż przedmiotem rozprawy odwoławczej jest jedynie kontrola wyroku I instancji. Wytoczenie in appellatorio nowych zarzutów pozbawiłoby oskarżonego jednej instancji i naruszałoby podstawowe przepisy postępowania (zob. uw. 3 do art. 1).

Okolicznościami uzasadniającemi nowy zarzut, mogą być zeznania świadków, opinje biegłych, dowody rzeczowe, dokumenty i t. p. a nawet wyjaśnienia samego osk.

3. **oskarżyciel** t. j. ten oskarżyciel, którego akt oskarżenia jest właśnie przedmiotem rozpoznawania sądu; oskarżyciel ten musi być uprawnionym do ścigania przestępstwa, które wyszło na jaw dopiero na rozprawie. Nie może więc oskarżyciel publiczny wystąpić z nowem oskarżeniem o czyn ścigany na wniosek lub z oskarżenia prywatnego, ani nie może oskarżyciel prywatny wystąpić z nowem oskarżeniem

o czyn ścigany z oskarżenia publicznego (zob. art. 2, 55, 56 i 68).

4. **zarzucił oskarżonemu.** Samo ujawnienie się na rozprawie nowego przestępstwa oskarżonego nie ma żadnego wpływu na tok i ukończenie prowadzonej rozprawy; oskarżyciel może tu ograniczyć się do żądania, by do protokółu wciągnięto okoliczności dotyczące tego nowego przestępstwa (art. 237) a następnie dochodzić go w zwykłej drodze (art. 244, 247, 263 i 264 a) tak, jak każdego przestępstwa, o którem skądkolwiek się dowiedział. — Kpk. nie wymaga, by oskarżyciel zastrzegał sobie ściganie nowo ujawnionego przestępstwa.

Wpływ tego nowo na jaw wyszłego przestępstwa na będącą w toku rozprawę ujawni się dopiero wówczas, skoro oskarżyciel podniesie na rozprawie przeciw oskarżonemu dotyczący zarzut i zażąda natychmiastowego rozpoznania tego nowego zarzutu łącznie z pierwotnym zarzutem (wynika to ze słów: „sąd może przystąpić do natychmiastowego rozpoznania nowego oskarżenia"). Oskarżyciel rozszerzy tu więc oskarżenie o nowy czyn i skonkretyzuje czyn ten pod względem faktycznym i prawnym w sposób przepisany w art. 281 lit. b), c) (w sądzie gr. wedle art. 282), przyczem krótko uzasadni swoje nowe oskarżenie (zob. art. 281 lit. e) momentami na rozprawie ujawnionemi; wymogi oskarżenia, w art. 281 lit. a), d) wskazane, są już bowiem znane.

5. **inny czyn** a więc przestępstwo oparte na innej faktycznej zasadzie np. w toku sprawy o kradzież okazało się podejrzenie popełnienia zabójstwa. Kwalifikacja prawna dawnego i nowo ujawnionego czynu może być ta sama np. na rozprawie o kradzież u osoby A. wychodzi na jaw nowa kradzież u osoby B., chyba, że kradzieże te stanowią jeden i ten sam czyn t. j. dotyczą tego samego zdarzenia i tego samego

działania oskarżonego (O. S. P. VI 134) np. złodziej zakradłszy się do mieszkania osoby A., ukradł tam pulares a przy rozprawie wychodzi na jaw, że ukradł równocześnie znajdujące się tamże przedmioty osoby B. O tym ostatnim przypadku, w którym zachodzi tylko większa szkoda a możliwie i surowsza kwalifikacja czynu — mowa będzie poniżej.

Obojętnem jest, czy nowy czyn jest ostrzej, czy też łagodniej karany, niż czyn objęty pierwotnem oskarżeniem, gdyż art. 353 tego nie rozróżnia — byleby dla nowego czynu właściwym był bądź sąd rozpoznający sprawę, bądź też sąd niższego rzędu (art. 13 § 2). Jeżeli natomiast dla nowo ujawnionego czynu byłby właściwy sąd wyższego rzędu, sąd odstąpi sprawę (art. 11 § 2) rzeczowo właściwemu sądowi (art. 19 i 22).

Nowy czyn mógł być popełniony nawet na samej rozprawie np. oskarżony uszkodził cieleśnie świadka, groził sądowi itd.; musi to być jednak oczywiście czyn popełniony przez samego oskarżonego, nie zaś przez inną osobę; czyny karalne osób trzecich na rozprawie popełnione muszą zawsze być oddzielnie rozpoznawane.

O. 413/31 **: Identyczność czynu zarzuconego oskarżonemu w oskarżeniu jako też przypisanego w wyroku przyjąć należy, gdy dotyczy tego samego historycznego zdarzenia.

Mot. do O. 9/31 **: Chodzi tylko o to, by sąd nie opuścił platformy tego samego zdarzenia faktycznego, które jest przedmiotem oskarżenia.

O 46/31 **: Podstawą wyrokowania jest zarzucony oskarżonemu czyn, nie zaś jego kwalifikacja prawna. Skoro według okoliczności, ujawnionych na przewodzie sądowym, sąd wyrokujący przychodzi do przekonania, że do czynu, zarzucanego oskarżonemu, należy zastosować inny przepis prawa materjalnego, niż

wymieniony w akcie oskarżenia, to winien to uczynić, bez względu na to, czy ten przepis byłby łagodniejszym, czy też surowszym od przyjętego w akcie oskarżenia, przyczem sąd, zmieniając kwalifikację prawną, nie ma obowiązku uprzedzać o tem oskarżonego (tak samo mot. do O. 206/30 i 57/31).

O. S. P. IX 147 **: zob. w uw. 2 do art. 13.

O. 4/32 (w składzie siedmiu sędziów): W sprawach karno-administracyjnych sąd nie może wyjść poza ramy aktu oskarżenia (przyp. aut.: aktem tym i to prawomocnym jest orzeczenie władzy administracyjnej; zob. art. 641 § 3 kpk. i art. 1 § 2 pkt. 4 pw.).

O. 3/32 (w składzie siedmiu sędziów): Przez czyn, przewidziany w części I art. 98 ust. o państwowym pod. przem. należy rozumieć prowadzenie danego określonego przedsiębiorstwa przemysłowego bez świadectwa właściwego, wymaganego przez ustawę o państw. pod. przem., nie zaś przez władze skarbowe.

O. 146/32: 1) Tożsamość czynu, stanowiącego przedmiot oskarżenia i czynu przypisanego oskarżonemu, zostaje zachowana zarówno w wypadku, gdy sąd pewne okoliczności (wydarzenia) uzna za niestwierdzone, jak i w wypadku, gdy stwierdzi ujawnione dodatkowo okoliczności. 2) Nie skazując według przepisu, pod który podpada całość wydarzenia, sąd może za udowodniony fragment skazać oskarżonego z innego przepisu ustawy (tak samo O. 6/33).

6. **sąd może.** Sąd może także mimo zgody oskarżyciela i oskarżonego rozprawę odroczyć (art. 354) lub nowy czyn wyłączyć (art. 31), jeśli sprawę uważa za niedojrzałą do osądzenia albo wyłączenie jej uprości lub przyspieszy postępowanie.

7. **do natychmiastowego rozpoznania** a więc do

łącznego rozpoznania nowego oskarżenia z pierwotnem.

8. **tylko za zgodą** i to wyraźną.

O. 206/30: W wypadku zmiany kwalifikacji prawnej nie potrzeba ani uprzedzenia o tem oskarżonego, ani jego zgody na prowadzenie dalej rozprawy.

O. 11/8 1931 Nr. 4 K. 399/31 (w Gł. Sąd. 1931 str. 654): Milcząca zgoda osk. nie wystarcza, gdyż pozbawiłoby się go możności przygotowania sobie obrońcy (art. 292) a nadto wyraźne oświadczenie się winno także nastąpić wedle art. 49 § 2.

9. **oskarżyciela** t. j. tego oskarżyciela, który rozszerzył oskarżenie, a nie współoskarżyciela np. jeśli równocześnie toczy się sprawa z oskarżenia publicznego i prywatnego a oskarżyciel publiczny rozszerza oskarżenie, zgoda oskarżyciela prywatnego jest zbędną. Tak samo zbędną jest zgoda powoda cywilnego (art. 74).

10. Oskarżyciel i oskarżony mogą odmówić swej zgody na natychmiastowe rozpoznanie nowo ujawnionego czynu bez podania powodów; oskarżyciel odmówi zgody, jeśli chodzić mu będzie o łączne traktowanie obu spraw a nowy zarzut wymagać jeszcze będzie bliższego zbadania; oskarżony zaś odmówi zgody dla przygotowania swej obrony i przeciwdowodów albo dla przewleczenia sprawy.

O ile nie chodzi o nowy zarzut orzeka sąd o sprawie mimo zmian, których sprawa sądzona doznała a więc bez względu na to, czy ujawnił się mniejszy stopień winy i łagodniejsza kwalifikacja prawna czynu np. oskarżony o kradzież okazał się paserem (m. 469), albo dokonał czynu w stanie opilstwa (O. S. P. VI 412), albo też ujawniły się okoliczności czynu lub przymioty sprawcy (nałóg, recydywa i t. d.)[1]),

[1]) Zob. art. 15 § 3.

uzasadniające osądzenie czynu wedle surowszej ustawy karnej. Od tej zasady zachodzą następujące dwa wyjątki:

a) Jeżeli skutkiem zmiany stanu rzeczy sprawca podpada pod orzecznictwo sądu wyższego rzędu, sprawę należy odstąpić sądowi rzeczowo właściwemu (art. 11 § 1, 13 § 1, 501 c), 520).

b) Jeżeli okazało się, że sprawa należy do sądu niższego rzędu a rozprawę odroczono, sąd może ją odstąpić właściwemu sądowi (art. 15 § 1 i 2).

11. **O. 55/32:** Przepis art. 25 uks. dotyczy przestępstwa zbiorowego (kolektywnego), przy którem poszczególne przestępstwa, sprzężone momentem zawodowości, ustawa łączy w jedną całość prawną. Skutkiem tego w obręb rozprawy, bez stosowania art. 353 kpk., wciągnięte być muszą poszczególne czyny jako przejawy owej zawodowej działalności, choćby nie były przez oskarżyciela wymienione; jeżeli w danem postępowaniu istniała prawna możność objęcia wyrokiem poszczególnych czynów, połączonych w jedność prawną, to oskarżonego broni zarzut sprawy osądzonej, choćby poszczególne czyny ujawniły się po wyroku.

Art. 354.

W razie odroczenia rozprawy w myśl art. 353, oskarżyciel wnosi nowy akt oskarżenia.

1. **W razie odroczenia rozprawy** (art. 350 § 1). Przerwa nie jest tu dopuszczalną, gdyż termin 14-dniowy z art. 348 § 1 nie wystarcza dla wniesienia i uprawomocnienia się nowego aktu oskarżenia.

2. **wnosi nowy akt oskarżenia.** Art. ten zapewnia oskarżonemu prawidłową obronę przeciw nowemu oskarżeniu (art. 286, 287 i 292); co do nowego oskarżenia obowiązują oskarżyciela przepisy art. 280 i 281; termin do wniesienia aktu oskarżenia liczy się od

dnia ogłoszenia postanowienia o odroczeniu rozprawy (arg. z art. 52).

Wniosek oskarżyciela na dochodzenie lub śledztwo jest tu niedopuszczalny, albowiem uniemożliwiłby on ukończenie rozprawy nad pierwotnem oskarżeniem; jeśli więc ściganie nowo ujawnionego przestępstwa wymagać będzie pewnych badań, oskarżyciel nie zrobi użytku z przepisu art. 353.

Rozdział V.

Głosy stron.

Są to tzw. końcowe przemówienia (plaidoyers); sąd powinien uważnie wysłuchać strony; Chateaubriand powiada, że jestto cechą wykształconego człowieka, iż chętnie wysłucha drugiego a Dupin sen. woła do sędziego: Frappe, mais écoute (ukarz, ale wysłuchaj).

Art. 355.

Po zamknięciu przewodu sądowego przewodniczący udziela głosu stronom, które przemawiają w następującym porządku: oskarżyciel publiczny, prywatny, powód cywilny, obrońca oskarżonego i oskarżony.

1. **Po zamknięciu przewodu sądowego:** art. 351.
2. **przewodniczący:** art. 304 n. i 431.
3. **udziela głosu stronom.** Kpk. normuje tu jedynie porządek przemówień, nie przepisując ich przedmiotu (inaczej odnośnie rozprawy przed sądem przysięgłych: art. 431 i 453); o ile więc ustawa w innych miejscach nie zawiera ograniczeń, wolno stronom mówić o wszystkiem, co stanowić ma treść przyszłego wyroku wedle art. 368 i 370. Ograniczenie takie zawiera ustawa jedynie co do powoda cywilnego w art. 76; powód cywilny może więc omawiać jedy-

nie kwestję winy oraz istnienia i wysokości jego roszczeń, natomiast nie może on omawiać kwestji kary.

Mimo zamkniętego już przewodu sądowego strony mogą tu stawiać wnioski dowodowe, gdyż sąd może każdej chwili przewód wznowić (art. 352 i 364); wnioski dowodowe zawarte w głosach stron stają się zatem wnioskami o wznowienie przewodu sądowego (mot. do uchwały całej Izby II O. 94/30) **.

W motywach tego orzeczenia, rozwiązującego kwestję tzw. wniosków ewentualnych (por. O. S. P. IX 267 na stronie 96), S. N. poruszył mimochodem kwestję, gdzie należy zamieścić przyczyny odmowy wnioskom dowodowym, podniesionym w głosach stron i wypowiedział się w tym kierunku, że przyczyny te należy przytoczyć w uzasadnieniu wyroku [1]) i że nieprzytoczenie ich byłoby jawną obrazą § 2 art. 51.

---

[1]) Zamieszczenie przyczyn odmowy w uzasadnieniu wyroku nakazuje S. N. widocznie dlatego, że chodzi o wnioski dowodowe, złożone po zamknięciu przewodu sądowego. Tymczasem art. 230 lit. e) wspomina o protokóle rozprawy sądowej, a art. 235 lit. d) e) przepisuje wciągnięcie wniosków stron i zapadłych (oczywiście: na te wnioski) postanowień do protokółu danej czynności sądowej, którą niewątpliwie jest rozprawa. Przewód sądowy jest tylko częścią rozprawy (kpk. nie zawiera zresztą rozdziału pod napisem „rozprawa główna") · że zaś do protokółu rozprawy wciąga się także to, co zaszło po zamknięciu przewodu sądowego, wynika z wyraźnych przepisów art. 373 do 377.

Nie ulega więc wątpliwości, że wnioski dowodowe, złożone w głosach stron, będą zamieszczone w protokóle rozprawy i przewodniczący zarządzi ich zaprotokółowanie, by stworzyć substrat dla narady nad niemi (tak postępowano zawsze w praktyce małopolskiej); mogą to bowiem być wnioski obszerniejsze pod względem faktycznym i pod względem ilości ofiarowanych dowodów (np. kilku świadków) tak, iż zapamiętać je byłoby trudno. Jeżeli zaś w protokóle rozprawy znachodzi się wniosek, to winno tam znaleźć się także i postanowienie nań zapadłe. W razie odmówienia wnioskom przewodniczący ogłosi nasamprzód postanowienie odrzucające wnioski wraz z uzasadnieniem odmowy, a bezpośrednio potem ogłosi sentencję wyroku (art. 373); może jednak zachować także porządek odwrotny.

Kpk. nie rozwiązuje pytania, czy przewodniczący może zarządzić, ażeby nasamprzód przemawiano co do winy a dopiero w razie ogłoszenia sentencji skazującej, przemawiano co do kary i dalszych przedmiotów w art. 370 wyłuszczonych. Otóż sentencja ma być jedna i naraz ogłoszona co do całej treści wyroku (art. 373); mniemam jednak, że zastosowanie wymienionego procederu nie daje podstawy dla kasacji dla braku wymogów z art. 515.

Oczywiście przewodniczący mógłby wydać takie zarządzenie chyba tylko wyjątkowo, jeżeli kwestja kary, roszczeń prywatnych i t. d. wymagają bardzo obszernych wywodów i mąciłyby obraz w kwestji winy a zachodzą poważne wątpliwości co do tego, czy i w jakich rozmiarach zapadnie wyrok skazujący.

Przepis § 256 austr. proc. k. dozwalał wyraźnie takiego rozdziału, ponieważ przemówienie obrońcy w przedmiocie kary osłabia jego wywody o niewinności osk.

Kpk. ani nie wymaga, ani nie zakazuje oskarżycielowi, ażeby wymienił cyfrowo rozmiar kary przezeń za odpowiednią uważanej; powód cywilny nie ma wogóle prawa przemawiania w przedmiocie kary, gdyż przemówienie jego może obracać się jedynie w granicach art. 76.

Udzielenie na końcu głosu obrońcy i oskarżonemu — to nie favor defensionis, lecz wynik natury procesu spornego, w którym (m. 472) oskarżyciel udowodnić ma zarzuty a oskarżony je tylko odpiera a więc musi się stosować do tego, co mu oskarżenie zarzuca. Nieudzielenie oskarżonemu ostatniego głosu stanowi istotną obrazę form postępowania (O. 193/30) **.

O. 77/30: Nieudzielenie głosu obrońcy jest istotnem uchybieniem i może mieć wpływ na treść wy-

roku (art. 498); stwierdzenie w protokóle, że obrońca „nie zgłosił zabrania głosu“ nie jest równoznaczne z udzieleniem głosu obrońcy [1]).

4. **obrońca oskarżonego.** Co do stanowiska obrońcy zob. uw. VI przed art. 84 [2]).

---

[1]) Wynika stąd, że należy obrońcy udzielić głosu; zrzeczenie się przezeń głosu i wydanie w takim razie wyroku bez wysłuchania go, nie mieści w sobie obrazy przepisów post. kar. (art. 494 lit. b), atoli zrzeczenie się głosu jest ciężką obrazą obowiązków obrończych, chybaby nie można było niczego powiedzieć ani w kwestji winy, ani w kwestji kary. Taki wypadek uważam omal za wykluczony, gdyż zawsze znajdzie się jedna przynajmniej okoliczność, przemawiająca na korzyść osk.

[2]) Poza ramy niniejszego komentarza wychodziłoby przedstawienie całej doktryny i sprzecznych zdań co do przyjmowania obrony, co do sposobu jej prowadzenia, tudzież co do wewnętrznej kolizji obrońcy odnośnie do sprawy i oskarżonego.

Obszerną dyskusję publiczną w tym względzie wywołał sceniczny utwór słynnego poety angielskiego Johna Galsworthy pt. Loyalities, gdzie w sprawie o zniesławienie oskarżyciel pryw. przyznaje przed swoim adwokatem, że zarzuty mu poczynione są słuszne, a adwokat ten przemawia za skazaniem niewinnego oskarżonego. W podobnej sytuacji znajdzie się adwokat, jeżeli jeden z dwóch oskarżonych musiał popełnić przestępstwo, a jego klient przyznał się przed nim do czynu, on zaś przemawiając za uniewinnieniem swego klienta, przemawia tem samem za skazaniem drugiego, niewinnego, oskarżonego.

Co do treści samej przemówienia obrońcy, zależy ono od sprawy i jego indywidualności. Cicero wskazał w tym względzie dwie reguły: sposób (treść) przemówienia rozstrzyga, nie zaś ilość słów (non mihi tam copia, quam modus in dicendo quaerendus est) i nie należy sędziego pouczać (Multo plus proficit is, qui inflammat judicem, quam ille, qui docet).

Istnieje też cała doktryna o porządku co do treści przemówienia. Można przystąpić wprost do rzeczy, a więc mówić bez wstępu (ex abrupto), a wstęp (exordium) może być wzięty ze sprawy samej (ex visceribus causae) albo z poza niej (exordia extrinsecus), a wywód sam składa się z dowodu na własne twierdzenia (confirmatio) i z odparcia twierdzeń przeciwnika (refutatio). Argumenta powinny iść w następującym porządku: silne, potem słabe, a w końcu najsilniejsze; nazywa się to strategją Nestora, gdyż wedle Homera Nestor tak ustawił swoją

Jeżeli oskarżony ma kilku obrońców, należy ich wszystkich dopuścić do głosu, przyczem jest rzeczą przewodniczącego nie dopuścić do niepotrzebnego powtarzania tych samych wywodów, poruszania okoliczności, niepozostających w związku ze sprawą lub dla rozstrzygnięcia spraw nieistotnych (O. 395/31).

O. 177/32: Obrona współdziała w interesie publicznym w ujawnieniu prawdy materjalnej przez przedstawienie materjału uniewinniającego lub łagodzącego winę albo uchylającego poczytanie przestępstwa za winę, nie przeciwdziałając jednak gromadzeniu powodów obciążających. Przy kolidujących ze sobą wnioskach obrońcy i oskarżonego w kwestji przedstawienia materjału dowodowego, sąd rozstrzyga, czy i który wniosek uwzględnić. Zob. też O. 88/32 przy art. 336.

5. **i oskarżony,** nie zaś **lub oskarżony,** jak przy wnioskach w toku rozprawy (art. 306 § 2).

Oskarżony ma tu sposobność uzupełnić to, co jego zdaniem obrońca pominął lub niedostatecznie uwypuklił.

O. 136/32: Nieudzielenie oskarżonemu głosu do wywodów końcowych uzasadnia uchylenie wyroku w myśl art. 515 (tak samo O. 400/31).

Oskarżonemu należy więc głosu udzielić (i to w protokóle uwidocznić), choćby nie prosił o udzielenie mu głosu.

Art. 356.

Oskarżonemu, z którym sąd porozumiewał się przez tłumacza, należy przed udzieleniem głosu przetłumaczyć z głosów stron przynajmniej osta-

flotyllę do boju, że jako straż tylną dał najsilniejsze okręty. Durandus zaleca reasumcję argumentów przy końcu przemówienia, gdyż sąd zachowa je w pamięci (Ultimo audita efficacius retinentur).

teczne wnioski oskarżyciela, powoda cywilnego i obrońcy.

W braku tego przepisu prawo głosu oskarżonego stałoby się fikcją; ze słowa „przynajmniej" wynika, że przewodniczący może zarządzić przetłumaczenie także najważniejszych argumentów przytoczonych przez strony na poparcie swych wniosków (m. 472).

Co do tłumacza zob. art. 140 § 1 lit. a) b) i art. 88 lit. b).

Art. 357.

Jeżeli oskarżyciel lub powód cywilny ponownie zabierają głos, należy w kolejności przemówień udzielić obrońcy i oskarżonemu głosu ostatniego.

1. **Jeżeli oskarżyciel.** Powinno tu być „któryś z oskarżycieli" gdyż — jeżeli jest kilka punktów oskarżenia — mogą tu występować obok siebie oskarżyciel publiczny i prywatny a także więcej oskarżycieli prywatnych (np. więcej zniesławionych).

2. **w kolejności przemówień.** W zasadzie stosować się tu będzie porządek wskazany w art. 355: może jednak rozpocząć replikę powód cywilny, gdyż każdy z oskarżycieli i powód cywilny mają samoistne prawo do repliki. Kolejność przemówień oznaczy w takim razie przewodniczący (art. 304).

3. **udzielić obrońcy i oskarżonemu głosu ostatniego:** Zob. uw. 5 do art. 355.

Udzielenie stronom dalszych głosów po dwukrotnem przemówieniu zależy od przewodniczącego, który w razie udzielenia głosu jednej stronie, nie będzie go mógł odmówić innym stronom we wskazanej w art. 355 kolejności (m. 473), przyczem obrońcy i oskarżonemu zawsze należy udzielić ostatniego głosu (art. 355).

O. 83/32 **: Po wyczerpaniu wskazanej w art. 355 kolejności głosów, oskarżyciel lub powód cywilny mają z mocy art. 357 niezależne od postanowienia sądu lub zarządzenia przewodniczącego prawo do jednej repliki; po dwukrotnem przemówieniu dalsze głosy stron są uzależnione od zarządzenia przewodniczącego.

Rozdział VI.

Wyrokowanie.

W rozdziale tym mowa wprawdzie wyłącznie o wyrokowaniu; oczywiście jednak podczas narady nad wyrokiem (art. 358), może się okazać, że sprawę należy umorzyć (zob. uw. 2 art. 3); toż samo dotyczy także sądu odwoławczego, jak to wynika z art. 499 lit. b) i z art. 501 lit e).

Art. 358.

Po wysłuchaniu głosów stron, sąd przystępuje niezwłocznie do narady.

1. **Po wysłuchaniu głosów stron:** zob. art. 355 do 357.

2. **niezwłocznie** t. j. bez niepotrzebnej zwłoki; przeprowadzenie innej sprawy i wydanie w niej wyroku w czasie między głosami stron a wydaniem wyroku, nie powoduje uchylenia żadnego z tych wyroków, chybaby wykazano wpływ naruszenia przepisu art. 358 na dany wyrok (art. 515).

O. 36/30: Rozpoznanie innych spraw między odroczeniem sentencji wyroku, a jej ogłoszeniem, nie jest wzbronione (zob. też mot. do tegoż orzeczenia w uw. 1 do art. 367).

3. Dla sędziów państwowych nie układa się pytań, jak tego wymaga art. 750 ust. ros.; gwarancja, że sąd przy naradzie niczego nie pominie, leży w konieczno-

ści dokładnego uzasadnienia wyroku wedle art. 377 (m. 473). Inaczej co do przysięgłych (art. 419 n.).

Art. 359.

Narada i głosowanie sędziów są tajne. Prócz sędziów należących do składu sądzącego może być przy nich obecny tylko protokólant.

1. (do zdania 1). Na naradzie nie mogą zasadniczo obecne być strony, nie wyłączając prokuratora, ani też osoby postronne, ani nawet inni sędziowie tego samego sądu (m. 475).

Jeżeli z powodu przypuszczalnie dłuższego trwania rozprawy, powołano sędziego dodatkowego, bierze on udział w naradzie i głosowaniu tylko w razie, gdy jeden z członków ustąpi ze składu sądzącego (art. 58 § 1 i 2 usp.). Spełnienie czynności przez innego sędziego, niż ten, który był do niej powołany według podziału czynności nie wpływa na jej ważność (art. 52 i 59 usp.).

Wobec tajności narady treść jej stanowi tajemnicę urzędową (zob. art. 103); ujawnienie treści narady przez członków zespołu sądzącego lub protokólanta stanowi wykroczenie dyscyplinarne (art. 120 usp.). Rozpowszechnianie wiadomości z narady sędziów nie podlega karze z art. 159 § 2 kk., gdyż w art. tym mowa o tajnej rozprawie sądowej (art. 317 n.), nie zaś o tajnej naradzie. Co do terminologji „tajny", „niejawny" i „przy drzwiach zamkniętych" zob. uw. do art. 317; zachodzi tu rozbieżność między terminologją kpk. a kk.

Jakkolwiek przepis art. 359 zd. 2 znachodzi się w rozdziale o wyrokowaniu, to jednak z ogólnego brzmienia tego przepisu wynika, że odnosi się on także do narad zespołu sądzącego, odbywanych w toku rozprawy głównej.

2. (do zdania 2). Przewodniczący wezwie protokólanta dla przypomnienia pewnego szczegółu na podstawie swoich notatek, wyszukania przepisu prawa lub orzeczenia Najw. Sądu; jestto bezstronny uczestnik zespołu sądzącego, pomocnik sędziów, związany, jak oni tajemnicą; obecność jego jest pożądaną ze względu na kształcenie się młodszych prawników (m. 475).

Aplikanta sądowego, sporządzającego protokół rozprawy, należy dopuszczać do obecności przy naradach, o ile ze szczególnych względów przewodniczący nie zarządzi inaczej (§ 113 reg. kar.).

Protokółu narady się nie spisuje, jak to wynika z braku wzmianki o nim w art. 359, 365, 366, 230 i 239 § 1.

Zespół sądzący powinien unikać wchodzenia stron i osób postronnych a w szczególności prokuratora do sali narad; nie wchodząc w to, czy wymienione tu osoby ośmieliłyby się wtrącać do dyskusji lub ujawniać swoje zdanie co do sprawy, to już samo wejście osoby trzeciej do sali narad budzi nieufność u stron i osłabić może powagę wyroku. Podobnież powinni członkowie zespołu sądzącego unikać rozmowy a nawet styczności z osobami postronnemi a w szczególności ze stronami i ich rzecznikami; ustawodawca, nie wprowadzając dla zawodowych sędziów przepisów tego rodzaju, jak je zawierają art. 435 i 436 odnośnie przysięgłych, ujawnił tem zaufanie swe do powagi, godności i taktu sędziów zawodowych.

O. 149/32: Przepis art. 359, głoszący, że przy naradzie oprócz sędziów, należących do składu sądzącego, może być obecny tylko protokólant — nie jest przepisem instrukcyjnym, lecz stanowi istotną gwarancję niezależnego wyrokowania [1]).

[1]) W ostatnich latach ujawniły się gdzieniegdzie głosy, że sędzia, jako człowiek niezależny, powinien mieć odwagę wy-

Art. 360.

Podstawę orzeczenia stanowi całokształt okoliczności ujawnionych w toku przewodu sądowego.

1. **Podstawę orzeczenia.** Zob. art. 47 § 1; po rozpoczęciu przewodu sądowego (art. 333) umorzenie następuje w postaci wyroku (zob. uw. do art. 3).

2. **całokształt okoliczności.** Kpk. mówi tu o całokształcie okoliczności, nie zaś o sumie dowodów (m. 476). Zob. uw. 1 do art. 335.

3. **ujawnionych w toku przewodu sądowego:** (art. 333 n.). Okolicznościami w toku przewodu sądowego ujawnionemi są:

a) wszelkie przeprowadzone przed sądem wyrokującym dowody, czy to przez bezpośrednie przesłuchanie, czy też przez odczytanie lub okazanie (art. 339 do 344).

O. 13/30: Oparcie wyroku na zeznaniach świadka, który prowadził dochodzenia i odtworzył na rozprawie jego wyniki, jest w zgodzie z art. 360.

O. 188/31: Pozasądowe przyznanie się do winy należy do okoliczności, wymienionych w art. 360, o ile zostanie ujawnione w toku przewodu sądowego.

O. 224/32: Oparcie wyroku na zeznaniu złożonem w śledztwie, a nie odczytanem na rozprawie, mimo, że świadek na rozprawie oświadczył, iż zeznanie swe, złożone w śledztwie, potwierdza, stanowi pogwałcenie zasady ustności i bezpośredniości procesu.

O. 226/32: Przyznanie się oskarżonego w toku dochodzenia, stwierdzone przez przesłuchanego na roz-

---

powiedzenia swego zdania jawnie i otwarcie i że wobec tego narady powinny być jawne; nie uważam tego pomysłu za szczęśliwy, gdyż otworzyłby on wrota wpływowi opinji publicznej na treść wyroku, popisywaniu się przez jednych swą wiedzą lub śmiałością poglądów, wstydliwemu ukrywaniu się drugich skromniejszych ze swojem zdaniem i t. p.

prawie świadka, staje się okolicznością ujawnioną w przewodzie sądowym.

O. 5/33: Odrzucenie wiarogodności świadków, powołanych w II instancji tylko na tej podstawie, że są sprzeczne z zeznaniami świadków, przesłuchanych w I instancji, stanowi obrazę ustawy.

O. 120/30: Protokół oględzin może być zużytkowany, jako materjał dowodowy jedynie w razie odczytania go na rozprawie.

O. 367/31: Dowód z dokumentu może być przeprowadzony jedynie przez odczytanie.

b) Wyjaśnienia osk. (zob. uw. do art. 334) a w post. kar. skarb. także wyjaśnienia odpowiedzialnego (zob. art. 216 § 3 uks.).

Natomiast wywody osk. lub obrońcy (art. 355 n.) nie mogą być zaliczone do materjału sprawy i nie wiążą sądu a pominięcie ich w uzasadnieniu wyroku nie uchybia ustawie (O. z 21/3 1930 II. 1 K. 1582/30 w Przegl. sąd. 1931 pod Nr. 15).

4. Nic nie może być wzięte za dowód, co nie było przedstawione na przewodzie sądowym. (O. S. P. IX 154). Fakta notoryczne można tylko wtedy przyjąć za udowodnione, jeśli są zupełnie niesporne (np. że nazajutrz po niedzieli był poniedziałek, że w styczniu o szóstej wieczorem jest ciemno i t. d.), natomiast nie można uznać za fakt notoryczny tego, co jest sądowi znane z poza rozprawy choćby urzędownie: a jednak nie jest ogólnie niewątpliwym pewnikiem np. fakty poprzedniego ukarania oskarżonego i t. d., jeżeli te fakty nie zostały ujawnione na rozprawie i nie mogły przez to ulegać oświetleniu w głosach stron (m. 476 i O. S. P. II. 594).

O. 12/33: Notoryjność sądowa pewnej okoliczności ma ten skutek, że sąd na jej stwierdzenie nie ma obowiązku przeprowadzać dowodu, jednakże okoliczność ta powinna być ujawniona w przewodzie w ja-

kikolwiek sposób (wniosek, oświadczenie strony lub sądu i t. p.)[1]).

Z powyższego wynika, że odróżnić należy fakty powszechnie znane (notoryjne we właściwem znaczeniu tego wyrazu) od faktów znanych sądowi urzędownie (różnicę obu tych rodzajów przeprowadzają jasno i wyraźnie przepisy art. 245 §§ 1 i 2 kpc.); na fakty notoryjne sąd powołać się może w wyroku bezwarunkowo, na fakty zaś urzędownie znane jedynie pod warunkami w zacytowanem O. 12/33 wskazanemi.

Z art. 360 w związku z art. 10 wynika:

a) Kpk. nie zawiera postanowienia, iż strona musi dostarczyć dowodu na swoje twierdzenia pod rygorem nieuwzględnienia ich; nie zna on więc tzw. ciężaru dowodowego (onus probandi) w znaczeniu formalnem, jak go znają procedura cywilna i ustawy karne w szczególnych (np. art. 66 uks. — zob. mot. do O. 179/31), zresztą nielicznych przypadkach). Natomiast nakłada kpk. materjalny ciężar dowodzenia o tyle, że strony mają i faktyczny i prawny interes w udowodnieniu prawdziwości swoich twierdzeń; interes ten znajduje swój wyraz w art. 296, 299 i 345 a w szczególności co do oskarżyciela w art. 283 i w przepisie art. 304, że przedewszystkiem należy przeprowadzić dowody służące na poparcie oskarżenia.

Jeżeli oskarżenie nie dostarczy dostatecznych dowodów winy osk., następuje jego uniewinnienie; nie wystarczy natomiast dla skazania oskarżonego, iż on nie wykazał swej niewinności (O. 81/31 **) a więc nie oskarżony ma wykazać „alibi", lecz oskarżenie dłużnem jest dowód na „ibi" — albowiem w procesie

[1]) Wprawdzie S. N. nie wypowiedział się w tym kierunku, atoli chodzi tu o to, ażeby przyjęciem w wyroku pewnej okoliczności, jako notoryjnej, nie zaskoczono stron.

karnym obowiązuje zasada: „in dubio in mitius“ (in dubio pro reo), będąca wypływem nakazu ostrożności, by nie zasądzić niewinnego (melius impunitum relinqui facinus, quam innocentem damnari). Zasadę: „in dubio mitius“ akceptuje O. 183/31.

O. 63/31: Istnieje ogólna zasada, że wszelkie wątpliwości sądy winny tłumaczyć na korzyść osk., lecz owe wątpliwości muszą być tak poważne, że wszelkie wysiłki władz umysłowych nie potrafią ich rozwiązać.

b) Okoliczności w toku przewodu sądowego ujawnione mogą dostarczyć bądź bezpośredniego dowodu winy, bądź też dowodu pośredniego z biegu pewnych okoliczności wzgl. poszlaków (tzw. dowód z indicjów), z których sąd drogą rozumowania na prawidłach logiki opartego dochodzi do przekonania o winie (art. 10) [1]). Dowód z indicjów jest więc dozwolony, ale konkluzja musi logicznie wypływać z dotyczących premis (faktów); natomiast mylne rozumowanie lub luka w niem pozbawiają dowód pośredni wszelkiej wartości [2]). Jako probierz i wskazówkę dla praktyki podał pewien znany angielski przewodniczący tezę: Jeżeli nikt czynu nie widział, muszą wszystkie okoliczności zgadzać się z przyjęciem winy — ale i to nie wystarcza; musi zachodzić przynajmniej jeden fakt, który nie da się pogodzić z przyjęciem niewinności oskarżonego.

O. 270/31 **: Sąd władny jest oprzeć wyrok, nawet

---

[1]) W motywach do O. 147/30 Sąd Najwyższy uznał, że odpowiada wymogom art. 360 wyrok opierający się na stwierdzeniu przez świadków zasądowego przyznania łącznie z zachowaniem się psa policyjnego i stwierdzoną nienawiścią oskarżonych do pokrzywdzonego.

[2]) Prócz dowodów sąd może i powinien kierować się domniemaniami logicznie z materjału dowodowego wysnutemi; domniemania te nie mogą jednak być dowolne i sąd musi w uzasadnieniu powiedzieć, na czem je opiera (m. 476).

skazujący na dowodach pośrednich lub poszlakach, jeśli je uznał za wystarczające i wysnuł z nich wnioski zgodne z zasadami logicznemi myślenia (w motywach zaleca S. N. dużą ostrożność i szczególne uwzględnienie dowodów przeciwnych).

Zob. uw. do art. 10, 369, 379, 510 i 515 i ogólne uwagi o dowodach zamieszczone przed art. 98.

O. 123/32: Uchybienia przy protokółowaniu nie mogą mieć wpływu na treść wyroku i nie mogą spowodować jego uchylenia. (Przyp. aut.: zob. jednak art. 492; gdyby sąd wbrew zachodzącym warunkom z art. 492 odmówił wezwania świadków lub biegłych, niewątpliwie zachodziłaby podstawa kasacji pod warunkiem w art. 515 wskazanym). Ale i tak w swej ogólnej formie O. 123/32 idzie za daleko; w konkretnym przypadku chodziło jednak nie o treść protokółu, lecz o wadliwe i niestaranne spisanie go.

Art. 361.

§ 1. Narada i głosowanie odbywają się zosobna co do winy oraz co do kary i środków zabezpieczających.

§ 2. Narada i głosowanie co do winy obejmują również okoliczności, które według ustawy wyłączają, zmniejszają lub zwiększają przestępność czynu.

§ 1. 1. **Narada.** Narada ma więc wyprzedzić głosowanie i ma obejmować szczegółowo wszystkie wyłaniające się pytania faktyczne i prawne; protokółu narad i głosowania nie spisuje się (zob. uw. do art. 359).

Narada powinna się odbywać w stanie wolnym od znużenia [1]) i w atmosferze spokoju, rozwagi i po-

[1]) Na ujemne skutki znużenia sędziów zwrócił uwagę Tołstoj w „Zmartwychwstaniu“ (niekorzystne dla osk. zdanie

wagi, ażeby niczego ani pro, ani contra nie pominąć (Seneca: In judicando criminosa est celeritas; ad poenitendum properat, qui cito judicat). Pytanie: prawo, czy bezprawie? nie powinno być zastąpione przez pytanie: sympatja, czy antypatja?

Przewodniczący czuwać będzie nad tem, aby podczas narady omówiono szczegółowo wszystkie wyłaniające się pytania faktyczne i prawne (§ 112 reg. kar.).

2. **zosobna.** Przed ukończeniem głosowania nad winą a więc przed stwierdzeniem winy oskarżonego nie wolno pod żadnym warunkiem głosować lub choćby naradzać się nad kwestją kary. Łączenie narady nad winą i karą mogłoby doprowadzić do tzw. wyroków kompromisowych, stanowiących capitulum hańby i sromu wymiaru sprawiedliwości, albowiem sędzia, niepewny winy oskarżonego, głosuje tu za skazaniem a dla uspokojenia swego sumienia godzi się na niską karę.

Wedle m. 477 przepis art. 360 jest przepisem instrukcyjnym i ma na celu uniknięcie chaosu przy naradzie i głosowaniu; instrukcyjny charakter i cel tego przepisu nie osłabiają w niczem wyrażonego powyż mego poglądu na tzw. wyroki kompromisowe.

3. **co do winy.** W przedmiocie winy może odbyć się kilka osobnych głosowań np. co do czynu podstawowego, co do okoliczności uzasadniających zastosowanie wyższego (kwalifikacja) lub niższego (uprzywilejowanie) wymiaru kary tudzież co do okoliczności w § 2 nin. art. wskazanych.

4. **co do kary** t. j. co do wymiaru kary. W toku narady nad karą może również nastąpić kilkakrotne głosowanie co do okoliczności, wpływających na wyż-

---

zwierzchnika przysięgłych zaczęło brać górę, gdyż wszyscy byli już znużeni i przystępowali do jego zdania, obiecując sobie wyzwolenie od męczącej narady).

szą lub niższą karę w granicach ustawowego wymiaru kary; przedmiotem głosowania mogą w razie różnicy zdań stać się okoliczności, które przepis art. 54 kk. nakazuje „przedewszystkiem“ uwzględnić przy wymiarze kary, czy to na korzyść, czy też na niekorzyść oskarżonego.

5. **co do środków zabezpieczających.** Zob. art. 387 i 388 kpk. oraz art. 79 do 84 kk.

6. Oprócz okoliczności w § 1 i 2 nin. art. wskazanych odbywa się narada i głosowanie co do dalszych przedmiotów w art. 370 wymienionych.

§ 2. 7. Okoliczności wyłączające przestępność czynu określa kodeks karny; o okolicznościach zmniejszających lub zwiększających przestępczość czynu była już powyż mowa w uwadze 3.

Art. 361 § 2 mówi o okolicznościach wyłączających przestępność czynu a — w przeciwieństwie do art. 428 — nie wspomina o okolicznościach, wyłączających poczytanie winy (art. 17 § 1 i 69 § 1 kk.); nie ulega jednak wątpliwości, że jestto proste przeoczenie redakcyjne i że sąd winien naradzać się i głosować także nad okolicznościami, wyłączającemi poczytanie winy.

O. 24/31: Według § 2 art. 361 narada i głosowanie co do winy obejmują również okoliczności wyłączające przestępczość czynu, ale tylko o tyle, o ile w myśl art. 360 okoliczności te ujawniono w toku przewodu sądowego, w szczególności w obronie oskarżonego, zeznaniach świadków i orzeczeniu biegłych (por. uw. do art. 428).

Art. 362.

Po omówieniu sprawy, przewodniczący zbiera głosy sędziów, począwszy od najmłodszego. Przewodniczący głosuje ostatni.

1. Omówienie sprawy albo wyprzedzi naradę, albo będzie jej częścią, albo nastąpi po niej w celu usta-

lenia przedmiotów głosowania i kolejności głosowania nad niemi.

2. Przepisana kolejność głosowania ma na celu uniknięcie mimowolnego nawet wpływu starszych sędziów na młodszych; przez wyraz „najmłodszego" rozumieć należy nie najmłodszego wiekiem, lecz najmłodszego wedle ustawowego starszeństwa sędziów (m. 477). Co do starszeństwa zob. art. 68 usp.

Art. 363.

§ 1. Orzeczenie zapada bezwzględną większością głosów.

§ 2. Jeżeli przy rozstrzyganiu innego pytania, prócz pytania co do winy, zdania tak się podzielą, że żadne z nich nie uzyska bezwzględnej większości, zdanie najmniej przychylne dla oskarżonego przyłącza się do zdania najbardziej doń zbliżonego.

§ 3. Sędzia, który głosował za uniewinnieniem, może się wstrzymać od głosowania co do kary, ale wtedy głos jego przyłącza się do zdania najprzychylniejszego dla oskarżonego.

§ 1. 1. We wszystkich sądach kolegjalnych zespół sądzący składa się z trzech sędziów (art. 23 § 1, 34 i 39 usp. i art. 16 § 1 pd.). Przy głosowaniu przewodniczący nie ma już tej dominującej roli, jak na rozprawie (zob. uwagi wstępne do rozdziału IV księgi VII i uwagi do art. 305 i 304); kieruje on tylko naradą i przewodniczy jej, jako primus inter pares.

§ 2. 2. Kpk. postanawia, że w kwestji winy musi ujawnić się większość rzeczywista; jestto bowiem kwestja zasadnicza i zbyt ważna, ażeby co do niej dozwolić jakichś kompromisów ze sumieniem głosujących.

Zajmując takie stanowisko, kpk. wychodzi tu z założenia, że w kwestji winy nie zajdzie potrzeba stosowania fikcji większości (zob. poniżej). I słusznie, albowiem — skoro w kwestji winy nie wolno uchylić się od głosowania (arg. z art. 363 § 3) — a można głosować tylko za winą albo za niewinnością, to eo ipso większość przy składzie zespołu sądzącego z trzech osób jest zapewnioną. Da się wprawdzie pomyśleć taki wyjątkowy wypadek np. A kwalifikuje czyn, jako kradzież, B jako oszustwo, C jako sprzeniewierzenie. Przewodniczący poddawszy tu którąkolwiek kwalifikację pod głosowanie np. kradzież, otrzyma dwa zaprzeczenia ze strony B i C; ponieważ zaś A nie może się uchylić co do głosowania w kwestji winy, musi on następnie przyłączyć się do zdania B lub C.

Może się zdarzyć i inny wypadek np. A jest za winą, B za niewinnością a C za przedawnieniem; przy głosowaniu nad winą, C będzie oczywiście głosował z A, gdyż kto jest za przedawnieniem, uznaje winę — poczem przedmiotem głosowania będzie już tylko kwestja przedawnienia, przyczem B niezawodnie przyłączy się do C, by uniknąć skazania osoby wedle jego zdania niewinnej.

Należy przy tem zwrócić uwagę i na to, że głosowanie odbywa się wprawdzie po omówieniu i naradzie (zob. uw. do art. 361), ale zawsze głosuje się naprzód nad winą a potem nad uzasadnieniem wyroku; rozbieżność zdań co do motywów nie może więc wpłynąć na wynik głosowania co do winy. Co do uzasadnienia wzgl. co do pojedyńczych motywów nastąpi głosowanie po załatwieniu kwestji winy.

Oczywiście, że przewodniczący zawsze rozdzieli sporne kwestje odpowiednio t. j. prawnie i logicznie i tem spowoduje należyte ujawnienie się i uwypuklenie się sprzeczności w zdaniach, poczem przez

głosowanie nad każdą kwestją zosobna ułatwi wytworzenie się większości. Zob. § 112 reg. kar.

3. Rozbieżność zdań może zajść:

a) co do uzasadnienia orzeczenia;

b) co do wysokości kary i jej rodzaju;

c) co do innych przedmiotów w art. 370 wymienionych.

Ad a). Skoro treść orzeczenia jest ustaloną, to przewodniczący rozdzielając odpowiednio pojedyńcze punkty uzasadnienia (zob. powyżej) nie natrafi na trudności w uzyskaniu większości np. wszyscy trzej głosujący są za umorzeniem a to A dla braku uprawnionego oskarżyciela, B z powodu przedawnienia czynu a C z powodu amnestji; co do uzasadnienia powstanie większość, skoro odpadnie którebądź zdanie np. zdanie A, gdyż A przyłączy się albo do B albo do C.

Ad b), c). Kpk. konstruuje w tym względzie fikcję większości przez skojarzenie dwóch najmniej przychylnych zdań w jedno będące zdaniem środkowem np. głosy opiewają na 3 lata, 2 lata i 1 rok więzienia (lub 300 zł, 200 zł i 100 zł odszkodowania). Otóż głos: 1 rok (100 zł) przyłącza się do najbliższego t. j. do 2 lat (200 zł) i votum opiewa 2 lata (200 zł).

Jeżeli zajdzie wątpliwość, które zdanie jest najmniej przychylnem, a które doń najbardziej zbliżonem, nastąpi w tym względzie odrębne głosowanie, w którem więcej, niż dwa zdania ujawnić się nie mogą.

T. K. w plenarnem orzeczeniu Nr. 2853 rozstrzygnął, że przychylniejszem jest zdanie idące w kierunku zasądzenia oskarżonego przez sąd okr., niż odstąpienie sprawy sądowi przysięgłych, gdyż korzystniejsze dla oskarżonego szanse przed sądem przysięgłych nie mogą być brane w rachubę.

§ 3. 4. Poza wypadkiem tu wskazanym nigdy i pod żadnym warunkiem nie wolno sędziemu uchylić się od głosowania nad jakąkolwiek kwestją [1]).

Art. 364.

§ 1. Jeżeli przy naradzie ujawni się potrzeba uzupełnienia materjału dowodowego, sąd może wznowić przewód sądowy, przerwać lub odroczyć rozprawę i zarządzić zebranie materjału dowodowego, choćby strony tego nie żądały.

§ 2. Jeżeli na podstawie okoliczności, które wyszły najaw w toku rozprawy, sąd stwierdzi możność zakwalifikowania czynu, zarzucanego oskarżonemu, pod surowszy przepis karny, to wznawia przewód sądowy i uprzedza o tem strony.

§ 1. 1. **wznowić przewód sądowy:** zob. art. 351 i 352; por. art. 439.

2. **przerwać lub odroczyć:** zob. art. 348 do 350.

3. **zarządzić zebranie materjału itd.** a to bądź przez zarządzenie śledztwa (art. 264 lit. c), bądź przez zarządzenie, by do dalszej (w razie przerwy) lub nowej (w razie odroczenia) rozprawy sprowadzono potrzebne akty, świadków lub biegłych, by w międzyczasie przeprowadzono oględziny sądowe (art. 346) i t. d.

Zarządzenie to nie jest zarządzeniem w technicznem znaczeniu (art. 47 § 2), lecz postanowieniem składu sądzącego, powziętem na rozprawie (art. 47 § 1 i 49 § 1).

Sąd może zarządzić zebranie materjału dowodowego, którego strony wcale nie zaofiarowały i może to uczynić mimo, że strony po ogłoszeniu im doty-

[1]) Sędzia, który głosował za niewinnością, może w kwestji kary być surowszym, wychodząc z założenia, że wobec przyjętej winy, kara powinna być ostrzejszą. Tak np. w procesie Sokratesa na 501 sędziów głosowało za winą 281; za karą śmierci głosowało 361 sędziów.

czącego postanowienia sądu, oświadczą, iż nie żądają zebrania nowego materjału i wnoszą o orzeczenie w sprawie samej z pominięciem dalszych dowodów.

Przepis ten jest wynikiem zasady wyświetlenia prawdy materjalnej.

O. 19/30 **: Sąd nie jest ograniczony w żadnem stadjum postępowania na rozprawie w swem prawie dopuszczenia i uzupełnienia materjału procesowego.

§ 2. Przepisane uprzedzenie oskarżonego o projektowanej zmianie kwalifikacji jest aktem lojalności wobec niego; może on bowiem mieć w przedmiocie zmienionej kwalifikacji czynu dowody lub zarzuty natury prawno-materjalnej lub procesowej.

Art. 365.

Po ukończeniu głosowania, jeden z sędziów lub protokólant pisze sentencję wyroku, którą wszyscy sędziowie podpisują, nie wyłączając przegłosowanego.

1. **lub protokólant,** o ile jest obecny na naradzie lub go w tym celu przyzwano (zob. art. 359).

O. 114/30: Napisana przez protokólanta sentencja jest tylko projektem, nie mającym prawnego znaczenia dopóty, dopóki komplet wyrokujący go nie zaakceptuje i nie podpisze. Ani logika, ani ustawa nie wymaga, by podczas pisania owego projektu wszyscy sędziowie towarzyszyli wzrokiem czynności protokólanta i by żaden z nich nie miał prawa wydalić się przez ten czas z sali narad.

2. **sentencję orzeczenia** (zob. art. 47 § 1).

Należało tu użyć wyrażenia „sentencja orzeczenia". Wprawdzie chodzi tu o naradę nad wyrokiem, po zamknięciu przewodu sądowego a w tem stadjum umorzenie nastąpi wyrokiem, nie zaś postanowieniem (zob. uw. 3 do art. 3), ale może zapaść postanowienie w przedmiocie przekazania sprawy trybunałowi sądu

przysięgłych (art. 11 § 2 i 13 § 1) lub sądowi wojskowemu (art. 12) albo postanowienie ponowienia całej rozprawy w innym składzie z tego powodu, że w składzie sądu brała udział osoba nieuprawniona do wydawania wyroków lub sędzia z mocy art. 41 wyłączony; arg. z art. 501 lit. c) i 520.

3. **wszyscy sędziowie podpisują i t. d.** Napisanie sentencji (tenoru wyroku) i podpisanie jej przez wszystkich sędziów daje względną pewność, że sentencja odpowiada w każdej literze temu, co orzeczono; przegłosowany również podpisuje ją, gdyż podpis jego stwierdza nie jego zdanie, lecz treść zapadłego wyroku (m. 479).

Co do treści i uzasadnienia sentencji wyroku zob. art. 368 n.; co do podpisania wyroku sporządzonego na piśmie zob. art. 380.

Art. 366.

Sędzia przegłosowany ma prawo złożyć na piśmie uzasadnienie swego odrębnego zdania przed upływem terminu do uzasadnienia wyroku.

1. Celem tego przepisu jest zaznaczenie, że dotyczący sędzia nie chce brać na siebie moralnej odpowiedzialności za wyrok niesłuszny.

Zapisek ten złożonym zostanie do aktów i będzie dostępny dla stron tak samo, jak sentencja wyroku (§ 105 ** reg. kar. i § 30 reg. S. N.); prawo złożenia go jest niezawisłem od tego, czy zapowiedziano apelację względnie kasację a nastąpić ma w terminie do uzasadnienia wyroku (art. 378).

Zdania odrębnego nie ogłasza się (§ 105 reg. kar.) przy ogłoszeniu sentencji wyroku (art. 373).

Wedle § 114 reg. kar. orzeczenie na piśmie sporzą-

dza sędzia-sprawozdawca lub inny sędzia składu sądzącego, jeśli sprawozdawca został przegłosowany[1]).

Art. 367.

W sprawie zawiłej sąd może odroczyć wydanie sentencji najwyżej na trzy dni. Dzień i godzinę ogłoszenia sentencji należy niezwłocznie obwieścić w sali sądowej.

1. **W sprawie zawiłej.** Czy sprawa jest zawiłą (por. art. 264 lit. a), orzeka sąd wedle swego swobodnego uznania (art. 10); zażalenie nikomu w tym względzie nie służy.

2. **sąd,** nie zaś sam przewodniczący.

3. **odroczyć wydanie sentencji.** Odroczenie to nie jest formalnem postanowieniem z art. 47 § 1 a tem samem nie wymaga uzasadnienia (art. 51).

Mot. do O. 36/30: Nieogłoszenie przyczyny odroczenia wydania sentencji i nie wskazanie dnia i godziny jej ogłoszenia nie mogą skutkować uchylenia wyroku, nie mogły bowiem mieć wpływu na jego treść[2]).

---

[1]) W r. 1920 zdarzył się w okręgowym sądzie wojskowym we Lwowie wypadek, że zespół sądzący (oficerowie) wbrew zdaniu przewodniczącego (prawnika) uniewinnił oskarżonego. Przewodniczący, uzasadniając wyrok, ustalił wszystkie okoliczności, stwierdzające winę oskarżonego pod względem przedmiotowym i podmiotowym, a w końcu zaznaczył: „Wobec tego uniewinniono oskarżonego". Oczywiście wyrok ten został uchylony przez Najwyższy Sąd Wojskowy.

[2]) Sprawa toczyła się przed sądem grodzkim; sędzia odroczył wydanie sentencji i ogłosił ją w tym samym dniu po załatwieniu innych spraw. Widocznie jednak strony (z polecenia sędziego?) zostały na sali rozpraw. Gdyby sąd odroczył wydanie wyroku i nie wymienił czasu i miejsca jego ogłoszenia, nie byłoby dnia, od którego liczy się termin do wniesienia środka odwoławczego (art. 225). Sędziemu nie pozostałoby nic innego, jak wyznaczyć na piśmie termin do ogłoszenia wyroku i zawezwać nań strony. Gdyby czas 3-dniowy nie wystarczał do we-

4. **najwyżej na 3 dni.** Krótki ten termin wyznaczono ze względu na interes stron a zwłaszcza oskarżonego, dla którego oczekiwanie przeważnie jest męczarnią tudzież ze względu na potrzeby wymiaru sprawiedliwości, które wymagają, żeby sędziowie w chwili narady nad wyrokiem, mieli w świeżej pamięci cały przebieg rozprawy (m. 481 n.). Por. art. 24 § 1 pd.

5. **obwieścić:** ustnie przez przewodniczącego.

6. **w sali sądowej** t. j. w miejscu, gdzie się rozprawa odbywa a to dlatego, by strony nie były w niepewności co do czasu, kiedy ogłoszenie sentencji nastąpi (m. 482), gdyż od dnia następującego po tym dniu (art. 218) liczy im się termin zapowiedzenia apelacji względnie kasacji (art. 225).

Art. 368.

Każda sentencja wyroku powinna zawierać:
a) oznaczenie sądu, który go wydał;
b) nazwiska sędziów, prokuratora i protokólanta;
c) datę i miejsce rozpoznawania sprawy i wydania wyroku;
d) imię i nazwisko oraz inne dane ustalające tożsamość oskarżonego;
e) dokładne określenie zarzucanego oskarżonemu czynu z podaniem czasu i miejsca jego popełnienia.

1. **sentencja wyroku** zarówno uniewinniająca, jak skazująca; taż ostatnia musi jednak zawierać ponadto dane w art. 369 zawarte. Por. art. 281.

2. **prokuratora;** nazwiska innego oskarżyciela publicznego (art. 58 § 1), ani też nazwisk innych stron

---

zwania stron na tenże termin, ogłoszenie wyroku musiałoby nastąpić po 3 dniach.

i ich pełnomocników tudzież obrońcy wymieniać nie trzeba (O. 295/31).

3. (do lit. c). Zbędnem więc jest określenie w wyroku, czy rozprawa odbyła się jawnie, czy też przy drzwiach zamkniętych; (zob. art. 317 n.).

Mot. do O. 111/31: Tylko brak daty wyroku, a nie omyłka, może uzasadnić naruszenie punktu c) art. 368; jednakże ani brak daty, ani omyłka, nie mogą wywrzeć wpływu na treść wyroku (art. 515) i nie powodują nigdy uchylenia go z tego powodu.

4. (do lit. d.). Por. art. 82 i 281 lit. a).

O. 72/32: Uchybienie art. 368 lit. d) może spowodować uchylenie wyroku tylko pod warunkiem w art. 515 wskazanym.

5. (do lit. e). Por. art. 281 lit. b); o ile wyrok jest uniewinniającym, nie trzeba więc prawnej kwalifikacji czynu; inaczej co do wyroku skazującego (zob. art. 369 lit. b).

Wymóg pod e) jest niezbędnym, albowiem, skoro sędziowie zawodowi nie odpowiadają na postawione im pytania, jak to miało miejsce wedle ros. proc. karnej, tudzież skoro w razie niezgłoszenia odwołania, nie uzasadnia się wyroku, mogłyby później powstać wątpliwości, czy dotyczący czyn jest już osądzonym. Ponadto ta indywidualizacja czynu jest potrzebną dla umożliwienia prokuratorowi kasacji w myśl art. 538, dalej dla ewentualnego uzasadnienia opinji co do ułaskawienia (art. 566), wreszcie dla wymiaru kary przy orzeczeniu kary łącznej (art. 32) będzie to miało doniosłe znaczenie, czy wszystkie czyny popełnione zostały przed, czy po wydaniu pierwszego wyroku skazującego (m. 484, 485).

O. S. P. IX 154: Wyrok ulega uchyleniu, jeżeli jego sentencja nie zawiera z u p e ł n i e określenia zarzuconego oskarżonemu czynu, ani też czasu i miejsca jego popełnienia.

O. 52/30: Powołanie w sentencji wyroku jedynie artykułów kk. lub innego prawa materjalnego nie odpowiada przepisom art. 368 e) i 369 a).

O. 192/32: Określenie czynu z art. 368 oznacza dokładne określenie przestępnego działania, umożliwiające sprawdzenie istnienia związku przyczynowego między działaniem a skutkiem.

Istotną częścią składową każdego wyroku jest ustalenie daty przestępstwa, albowiem od niej zależy rozstrzygnięcie kwestji przedawnienia i zastosowania amnestji (mot. do O. 36/31) i podstawa do osądzenia kwestji alibi (O. 153/30); jeżeli daty tej ściśle określić się nie da, należy ją oznaczyć przynajmniej w przybliżeniu (O. 76/30) a jeżeli i to jest niemożliwe, należy przyjąć datę tę na korzyść obwinionego (O. 183/31).

Zob. orzecznictwo S. N. do art. 369, 379, 513 i 515.

Art. 369.

Sentencja wyroku skazującego powinna ponadto zawierać:

a) ustalenie czynu przypisanego oskarżonemu;

b) wskazanie przepisu zastosowanej ustawy karnej;

c) karę, na jaką oskarżonego skazano.

1. **Sentencja wyroku skazującego.** Wyrokiem skazującym jest także wyrok uwalniający; wyrok uwalniający zawierać musi wymogi w nin. art. pod a) i b) wskazane, zaś w miejsce wymogu pod c) występuje uwolnienie od kary (zob. art. 370).

O. 59/30 (w składzie siedmiu sędziów): Wyrok sądu okręgowego[1]), odrzucający kwalifikację, zawartą w akcie oskarżenia, a jednocześnie skazujący za ten

[1]) Mowa tu dlatego wyłącznie o wyroku sądu okręgowego, ponieważ akt oskarżenia do sądu grodzkiego wniesiony, nie musi wogóle zawierać kwalifikacji czynu.

sam czyn, lecz inaczej zakwalifikowany, jest wyrokiem skazującym.

2. **ponadto** t. j. oprócz wymogów z art. 370.

3. **(do lit. a).**

O. całej Izby z dnia 22 marca 1930 r. Pr. 22/30: Między danemi z art. 368 i 369 lit. a) zachodzi ogromna różnica, ponieważ pierwsze znajdują się już w aktach sprawy (protokół rozprawy, akt oskarżenia) i przeto pominięcie ich w sentencji wyroku nie jest tak ważne, drugie zaś powołuje do życia dopiero wyrok sądowy, poza którym niema dla nich zewnętrznego wyrazu, słusznie więc brak tych drugich pociąga za sobą konieczność uchylenia wyroku. Ponadto w myśl art. 499 sąd odwoławczy wydaje nowe orzeczenie jedynie wtedy, gdy wyrok zaskarżony uchyla w całości lub w części, wówczas niema więc żadnej sentencji i sąd odwoławczy musi ją stworzyć ze ścisłem zastosowaniem przepisów art. 368 w razie uniewinnienia, zaś przepisów art. 368 i 369 w razie skazania. Jeżeli sąd odwoławczy wyrok tylko zatwierdza, niema potrzeby powtarzania zatwierdzonej sentencji, winien jednak sentencję zredagować wedle art. 368 i 369, jeżeli sentencja wyroku I instancji zawiera uchybienia formalne.

Mowa tu o czynie „przypisanym", podczas gdy art. 281 lit. b) i art. 368 lit. e) mówią o czynie zarzuconym. Ze zestawienia przepisów art. 368 e) i 369 a) wynika, że we wyroku skazującym należy wymienić i czyn zarzucany oskarżonemu i czyn mu przypisany; o ile oba te czyny są identyczne, sąd przez wyrażenie: „zgodnie z oskarżeniem (lub t. p.) uznaje się oskarżonego N. winnym, że (tu nastąpi określenie w art. 367 pod b) wymagane)" — stanie się zadość także wymogowi z lit. e) art. 368 (O. 99/31). **

Czyn przypisany oskarżonemu należy dokładnie określić sposobem w art. 368 lit. e) wskazanym.

O. 184/30: Pominięcie przepisu lit. a) art. 369 stanowi bezwzględną przyczynę kasacyjną (art. 514 lit. f).

O. 86/30: Ogólnikowe określenie czynu w sentencji, jako „znieważenie słowne“ nie czyni zadość przepisowi art. 369.

O. 44/31: Należy ściśle i dokładnie ustalić i wskazać w wyroku, jakiemi wyrazami oskarżony znieważył pokrzywdzonego i jakie wyrażenia sąd uznał za znieważające.

O. 104/30: Wyrok ulega uchyleniu, jeżeli sąd, skazując za zniewagę policjanta (art. 532 cz. II ros. kk.), nie ustalił w sentencji wyroku, na czem ta obraza polegała, a nawet nie wskazał, czy ona wyraziła się w formie obrazy osobistej, czy też zniesławienia.

O. 105/31 (uchwała całej Izby II): W sentencjach wyroków można nie przytaczać dosłownie wyrazów obelżywych, lecz w miarę okoliczności należy je podać opisowo, bądź przytoczyć przykładowo jedno wyrażenie mniej jaskrawe, byleby zniewaga była określoną dokładnie [1]).

O. 42/30: Nieprzytoczenie w sentencji słów obraźliwych nie czyni wyroku wadliwym, jeżeli je ustalono w uzasadnieniu, albowiem sentencja i uzasadnienie stanowią jedną organiczną całość [2]).

---

[1]) Z zestawienia orzeczeń O. 86/30, 44/31 i 105/31 należy wysnuć następujące wnioski:

a) Jeżeli ktoś kogoś obrzuci stekiem obelg, które, jako nieodpowiadające powadze sądu, nie kwalifikują się do zamieszczenia w sentencji wyroku, wystarczy postąpić wedle O. 105/31.

b) Jeżeli kto jednak zarzuci drugiemu szereg czynów karalnych i niemoralnych, to każdy z tych zarzutów musi być zamieszczony w sentencji wyroku (O. 86/30 i 44/31).

[2]) Orzeczenie to uważam za uchylone poprzedniem orzeczeniem O. 105/31, będącem wyrazem poglądu całej Izby II. Orzeczenie 42/30 wzorowało się na praktyce austr., która u nas nie może być stosowaną, skoro nie każdy wyrok zawiera uzasadnienie (inaczej w b. Austrji) i w chwili sporządzenia sentencji wyroku nie wiadomo wogóle, czy zostanie sporządzonem uzasadnienie.

O. 210/31: Czyn przypisany oskarżonemu winien być w sentencji wyroku tak ujęty, aby nie było wątpliwości, o jaki czyn się rozchodzi, nie musi zaś bynajmniej zawierać wszystkich szczegółów działania.

O. 242/31: Istotę wyroku stanowi jego sentencja. Motywy sporządzone później nie mogą naprawić takich uchybień wyroku, które obrażają art. 369. Zob. O. S. P. VIII 312 w uw. do art. 411.

4. **(do lit. b.).** Przepisem ustawy karnej w rozumieniu art. 369 lit. b) jest przepis, zawierający znamiona czynu karalnego łącznie z przepisem, zawierającym sankcję karną; sentencja wyroku winna więc zawierać oba te przepisy a brak jednego z nich powoduje uchylenie wyroku (4 K. 878/31).

W myśl zasady: „nulla poena sine lege poenali" wyrok skazujący stwierdzić musi, czy i pod którą ustawę karną podpada czyn przypisany oskarżonemu; wymóg wymienienia kwalifikacji prawnej czynu w wyroku, Ihering nazwał ustawowym legalizmem, jak go znalazł w rzymskich legisactiones.

O. 150/31: Odnośnie do kwalifikacji zarzuconych oskarżonym czynów sądy wszystkich instancyj nie są skrępowane wnioskami stron (zob. orzecznictwo przy art. 353).

5. **(do lit. c.).** Raz wydanego wyroku nie wolno uzupełniać jakąkolwiek karą np. przepadkiem rzeczy, choćby kara ta miała uzasadnienie w stanie rzeczy we wyroku ustalonym a tylko zapomniano ją orzec (T. K. w zbiorze Löfflera Nr. 646).

Co do samej kary zob. art. 379 § 2, art. 368 uw. 2 i art. 1 § 2 pkt. 11 pw.; oraz O. S. P. VIII 582 w uw. do art. 3.

Zob. art. 514 f) i orzecznictwo do art. 379, 510 i 515.

Art. 370.

Prócz danych wskazanych w art. 368 i 369, sentencja wyroku zawiera w miarę potrzeby orzecze-

nie co do środków wychowawczych lub zabezpieczających, warunkowego zawieszenia wykonania kary, uwolnienia od kary, umorzenia postępowania, co do kosztów sądowych, powództwa cywilnego, dowodów rzeczowych i innych kwestyj rozstrzygniętych przez sąd.

1. **w miarę potrzeby.** Podczas gdy orzeczenie co do punktów w art. 368 i 369 jest niezbędne i w sentencji wyroku znachodzić się musi, to o przedmiotach z art. 370 orzeka sąd wyrokujący o tyle tylko, o ile one są w danym wypadku aktualne; koniecznem jest niewątpliwie orzeczenie o kosztach sądowych. Zob. art. 577 i por. art. 228 uks. i art. 33 pw.

2. **orzeczenie co do środków wychowawczych lub zabezpieczających:** zob. art. 387 n. i zamieszczony tamże art. 18 przep. wprow. kk.

3. **co do warunkowego zawieszenia kary.** Obecnie obowiązują w tym względzie art. 61 do 64 kodeksu karnego z roku 1932 oraz art. 530 kpk.; dawne przepisy ustaw dzielnicowych uchylone zostały przepisami art. 2 pkt. 1 tudzież art. 5 § 1 pkt. 6 i 9 przep. wprow. kk.

4. **co do uwolnienia od kary:** zob. uw. 1 do art. 369. Uwolnienie od kary (sędziowskie prawo ułaskawienia) przewidziane jest w art. 21, 29, 142, 148, 220, 239, 256, 257 i 262 kk.

5. **co do umorzenia postępowania:** zob. art. 3.

6. **co do kosztów sądowych:** zob. art. 577 i przepisy zawarte w dodatkach.

Orzeczenie o kosztach sądowych następuje zasadniczo jedynie w I instancji; w wyższych instancjach orzeka się o nich jedynie w razie uchylenia wyroku sądu niższej instancji; natomiast należy orzec o opłatach.

O. 6/30 (w składzie siedmiu sędziów): „Wyrok S. N. oddalający kasację od wyroku skazującego, jest rów-

nież wyrokiem skazującym w rozumieniu przepisów o kosztach sądowych; w sprawach rozpoznawanych przez S. N., jako kasacyjny w ostatniej (drugiej) instancji (np. karno-skarbowych) należy pobierać opłaty sądowe.

W postanowieniach S. N. nie należy orzekać o kosztach sądowych, z wyjątkiem postanowienia o umorzeniu postępowania karnego, natomiast należy orzekać o kosztach postępowania kasacyjnego w wyrokach, które nie są uchylające. O przelaniu kaucji na rzecz Skarbu Państwa, względnie o jej zwrocie stronie, nie ma S. N. obowiązku orzekać w swych wyrokach".

W sentencji wyroku orzeka się tylko o tem, kogo koszty sądowe obciążają; co do wysokości wydaje się odrębne orzeczenie (m. 486) w postaci postanowienia (art. 47 § 1).

7. **co do powództwa cywilnego.** Zob. art. 74 n., 329, 370 i 481 do 483.

Powództwo cywilne załatwione być może w wyroku skazującym trojakim sposobem, a to:

a) przez zasądzenie od osk. roszczeń powoda cywilnego w całości lub części,

b) przez (merytoryczne) oddalenie tychże roszczeń i

c) przez nierozpoznawanie powództwa.

Załatwienie sposobem pod c) jest obowiązkowe w razie wyroku uniewinniającego tudzież w razie umorzenia post. sąd. (art. 371).

O. 425/31: Brak uzasadnienia wysokości zasądzonego częściowo powództwa i niestwierdzenie braku materjału do rozpoznania powództwa w całości, stanowi obrazę art. 370 i 379, albowiem rozpoznanie powództwa nie jest kwestją dowolną, zależną od uznania sądu, sąd ma obowiązek powództwo w całości lub części zasądzić lub oddalić, albo jeżeli materjał zebrany do rozstrzygnięcia powództwa nie wystarcza,

powództwo w całości lub części pozostawić bez rozpoznania i stwierdzić brak potrzebnego materjału.

8. **co do dowodów rzeczowych.** Zob. art. 152, 250, 276.

9. **i innych kwestyj rozstrzygniętych przez sąd** jako to co do przepadku przedmiotów (zob. art. 50 kk., art. 4 § 1 pw. i §§ 128 do 141 reg. kar.), w postępowaniu karno-skarb. co do odpowiedzialności osób trzecich i co do praw osób trzecich (art. 228 § 1 uks.) i t. d.

Art. 371.

W razie umorzenia postępowania lub wydania wyroku uniewinniającego oraz w razie uznania, że materjał zebrany w sprawie karnej nie wystarcza do rozstrzygnięcia powództwa cywilnego, sąd pozostawia powództwo bez rozpoznania w całości lub w części.

1. **W razie umorzenia postępowania:** zob. art. 3.

2. **wydania wyroku uniewinniającego:** zob. art. 368.

3. **materjał zebrany... nie wystarcza.** Zob. uwagi wstępne przed art. 74 i uwagę 6 do art. 370.

Sąd karny nie powinien się ani wdawać w zbieranie materjału dowodowego dla powoda cywilnego, ani odraczać rozprawy celem umożliwienia zebrania tego materjału (m. 487).

4. **pozostawia powództwo bez rozpoznania w całości** czyli nie orzeka o niem wcale. Zob. art. 75.

5. **w części.** Natomiast orzeknie sąd o tej części roszczeń powoda cywilnego, co do której wyniki rozprawy dają dostateczną podstawę do orzeczenia bądź w kierunku pozytywnym, bądź też w kierunku negatywnym, gdyż art. 371 w tym względzie nie czyni różnicy.

Art. 372.

§ 1. Rzeczy ulegające wydaniu sąd wydaje osobie uprawnionej.

§ 2. Jeżeli wyniknie spór o prawo własności do rzeczy ulegających wydaniu, a niema dostatecznych danych do natychmiastowego rozstrzygnięcia, sąd odsyła strony na drogę procesu cywilnego.

1. Które przedmioty są wyjęte z obiegu lub nie ulegają wydaniu, określają szczególne ustawy. Co do postępowania z temi rzeczami zob. §§ 133 n. reg. kar., przyczem zaznaczyć należy, że do sprzętu wojskowego (§ 134 reg. kar.) należą także plany i zapiski sporządzone przez szpiegów i t. d.; zob. komunikat Min. Sprawiedl. w Dz. urzęd. tegoż Min. Nr. 15/28 str. 206.

Rzeczy ulegające wydaniu mogą:

I. być dowodem rzeczowym albo też

II. nie stanowić dowodu rzeczowego.

Ad I. Jeżeli z rzędu dowodów rzeczowych wyłączymy przedmioty ulegające wydaniu, to wypadnie sądowi orzec:

a) co do przedmiotów podlegających konfiskacie,

b) co do narzędzi, któremi popełniono czyn przestępny,

c) co do przedmiotów uzyskanych zapomocą przestępstwa bądź bezpośrednio (zob. uw. 7 do art. 142),

d) bądź też pośrednio (zob. uw. 8 do art. 142),

e) co do innych dowodów rzeczowych,

f) co do gotówki pochodzącej ze źródła w art. 163 § 2 wymienionego.

Ad a). Które przedmioty podlegają konfiskacie stanowią art. 50 kk. oraz szczególne ustawy np. ustawy skarbowe, monopolowe, cłowe, art. 40, 62 § 3 i 63 § 2 prawa o wykroczeniach i t. d.; o konfiskacie wspominają art. 142 § 1 i 2 kpk., tudzież art. 4 i 33 § 3 pw. Zob. art. 17 i 18 uks.

Orzeczenie w przedmiocie konfiskaty nastąpi we wyroku (art. 370: „innych kwestyj rozstrzygniętych przez sąd“ i art. 228 uks.); rzeczy co do których konfiskatę orzeczono, wydane będą Skarbowi Państwa po uprawomocnieniu się wyroku; co do tych rzeczy żaden spór (zob. art. 376 § 2) powstać nie może.

O ileby konfiskaty nie orzeczono, rzeczy te podpadną pod jednę z kategoryj przedmiotów, o których poniżej mowa i będą analogicznie traktowane.

Ad b). Narzędzia, któremi przestępstwo popełniono, mogą należeć do pokrzywdzonego lub do osoby trzeciej (bezwinnej), np. ktoś oskarżonemu wygodził siekierę do użytku domowego, albo oskarżony siekierę znalazł lub ukradł i nią uszkodził pokrzywdzonego; będą one wydane właścicielowi (zob. art. 162). Gdyby do nich rościły sobie prawo różne osoby, sąd postąpi wedle art. 372 § 2 (zob. poniż). Por. uw. do art. 163.

Ad c). Sąd uznając oskarżonego winnym danego przestępstwa winien w konsekwencji rzecz przestępstwem tem zdobytą wydać pokrzywdzonemu, choćby nawet nie wytoczył powództwa cywilnego (art. 74 n.), np. uznano kogoś winnym, że osobie A. ukradł pewne, dokładnie opisane futro (res in specie); byłoby nielogicznem nie zarządzić wydania tego futra okradzionemu po prawomocności wyroku; wynika to z art. 162, tudzież z art. 372 § 2 („a niema dostatecznych danych do natychmiastowego rozstrzygnięcia“).

Nie jest tu jednak wykluczone, że ktoś zgłasza roszczenia do tego futra, np. zastawnik, depozytarjusz i t. d. (zob. uw. 1 i 2 do art. 163); sąd w takim razie zatrzyma rzecz w przechowaniu sądowem i odeśle strony na drogę procesu cywilnego (art. 372 § 2).

Może tu jednak zajść i inny wypadek, np. złodziej, którego uznano winnym kradzieży gotówki twierdzi, że znalezioną u niego gotówkę (nie dającą się odróż-

nić po znakach, numerach banknotów i t. p.) zarobił, uzyskał ze sprzedaży swej własności i t. d. Oczywiście sąd z jednej strony nie będzie tu miał podstaw do natychmiastowego orzeczenia (art. 372 § 2), z drugiej strony gotówka ta może służyć na pokrycie roszczenia pokrzywdzonego, który mógł nawet uzyskać na niej zabezpieczenie powództwa (art. 77); sąd więc odeśle strony t. j. pokrzywdzonego lub wszystkich pokrzywdzonych, jeżeli ich jest więcej, a także i oskarżonego, do drogi procesu cywilnego.

Tak samo postąpi sąd w przypadku pod d), jeżeli oskarżony nie zezwoli na wydanie dotyczących przedmiotów pokrzywdzonemu lub jeżeli będzie więcej pokrzywdzonych, a oni między sobą co do wydania się nie zgodzą.

Ad e) np. skrwawione ubranie mordercy; sąd wyda je skazanemu po prawomocności wyroku, o ile naturalnie pokrzywdzony nie uzyskał na niem prawa zastawu dla swych roszczeń wedle art. 77 lub wedle ustawy postępowania cywilnego.

Gdyby ktoś do tego rodzaju przedmiotów rościł sobie prawa, sąd postąpi wedle art. 372 § 2.

Ad f). Sąd postąpi z tą gotówką tak, jakby postąpił z rzeczami, za które ją uzyskano.

Ad II. W poczet tych rzeczy wchodzić będą rzeczy znalezione przy rewizji u oskarżonego (art. 142 § 1), albo u osoby trzeciej (art. 142 § 2).

Rzeczy, będące własnością osób trzecich, należy im wydać, bez względu na to, czy je znaleziono u oskarżonego lub u nich; podobnie należy wydać oskarżonemu rzeczy jego własnością będące, bez względu na miejsce, skąd je zabrano, atoli w obu przypadkach pod warunkiem, że nikt do tych rzeczy nie zgłosił swych praw (zob. powyżej ad I c).

Mimo, że w art. 250 § 2 i 276 mowa tylko o dowodach rzeczowych, to i tam zajść może konieczność

orzeczenia co do wszystkich rodzajów rzeczy pod I i II wyszczególnionych.

2. Już powyżej w uwadze 1, tudzież w uw. 1 i 2 do art. 162 mowa była o innych prawach, które mogą stanowić przeszkodę wydania. Otóż pomimo, iż w § 2 art. 372 mowa o sporze własnościowym, sąd odmówi wydania, jeżeli przez wydanie rzeczy nastąpiłoby naruszenie lub uszczuplenie czyichkolwiek praw. Sąd karny pełni — i to tylko warunkowo i z pewnemi ograniczeniami — juryzdykcję co do prawno-prywatnych roszczeń powoda cywilnego do oskarżonego, nie zaś co do praw spornych między oskarżonym lub pokrzywdzonym z jednej, a innemi postronnemi osobami z drugiej strony.

Wedle § 2 art. 372 sąd musi mieć dostateczne dane do natychmiastowego rozstrzygnięcia; wynika stąd, że o ile zachodzi tylko cień wątpliwości, sąd orzeczeniem swojem nie powinien przecinać stronom właściwej drogi, t. j. drogi cywilnego procesu. Co więcej sąd powinien pamiętać o tem, że przeciw orzeczeniu o wydaniu, zawartemu we wyroku, służą środki odwoławcze tylko stronom (art. 473 i 504), zaś przeciw postanowieniu w tym przedmiocie wydanemu, nikomu, a więc nawet i stronom, nie służy zażalenie (art. 465, inaczej wedle art. 250 i 276 w przypadku umorzenia dochodzenia lub śledztwa); dotkniętemu więc w swych prawach tego rodzaju orzeczeniem pozostanie tylko droga odszkodowania przeciw Skarbowi Państwa.

Art. 373.

Po podpisaniu sentencji wyroku przewodniczący ogłasza ją publicznie, a obecni, z wyjątkiem sądu, wysłuchują jej stojąc.

1. **Po podpisaniu sentencji wyroku:** zob. art. 365.
2. **przewodniczący ogłasza ją** t. j. sentencję, nie

zaś votum separatum (art. 364) sędziego przegłosowanego (O. S. P. VII 416). Ogłosić należy całą sentencję wedle art. 368 do 370 zapadłą, nie zaś samą tylko część orzekającą.

3. **publicznie** w sali sądowej, w której odbył się przewód sądowy wzgl. w sali ad hoc wyznaczonej wedle art. 367 zd. 2 — a to choćby strony były nieobecne.

Ogłoszenie sentencji ma skutek co do stron nieobecnych, bez względu na to, czy z własnej woli zaniechały jawienia się przy ogłoszeniu (np. art. 327), czy też przymusowo zostały w drodze dyscyplinarnej (art. 310 kpk. i art. 60 § 2 usp.) z rozprawy wydalone, albowiem art. 373 mówi o ogłoszeniu sentencji wogóle a nie o ogłoszeniu jej stronom, nadto zaś — co ważniejsza — należy to do skutków wypływających z uprzedzenia w myśl art. 60 § 2 usp., że nieobecność wydalonego uczestnika, jako przezeń zawiniona, idzie na karb jego i nie wpływa w żadnym kierunku na czynności sądu i innych stron — innemi słowy zachodzi tu fikcja, iż wydalona strona jest obecną i bierze w rozprawie udział ustawowo jej zagwarantowany; inaczej bowiem strona swoją opieszałością lub swojem, ustawie przeciwnem, zachowaniem się mogłaby udaremnić czynność i funkcję sądu.

O. 453/31: Zmiana kwalifikacji prawnej czynu osądzonego przez sąd a quo nie może nastąpić po ogłoszeniu sentencji wyroku; w razie takiej zmiany w przedmiocie dopuszczalności środka odwoławczego (apelacja czy kasacja) miarodajna jest ogłoszona sentencja wyroku.

4. **z wyjątkiem sądu** t. j. zespołu sądzącego; wstają więc wszyscy inni uczestnicy rozprawy i publiczność znajdująca się na sali. Nie powstają przysięgli, albowiem w sprawach, w których uczestniczą, stanowią

oni część składową sądu, skoro ich uchwała stanowi podstawę sentencji wyroku (art. 452 do 454).

5. **jej** t. j. sentencji, nie zaś jej uzasadnienia.

Art. 374.

Zaraz po ogłoszeniu sentencji przewodniczący przytacza ustnie najważniejsze powody wyroku.

Przytoczenie najważniejszych części wyroku ma na celu wyjaśnienie stronom i publiczności, jakiemi względami sąd kierował się przy wydawaniu wyroku i umożliwienie stronom decyzji co do zapowiedzenia środków odwoławczych przeciw wyrokowi. Art. ten zniewala sąd do skrystalizowania sobie uzasadnienia wyroku już w chwili jego wydawania, inaczej sędziowie wydaliby wyrok, kierując się więcej intuicją, niż materjałem dowodowym i przepisami ustawy, a następnie referent miałby trudności przy umotywowaniu wyroku i dobierałby sztucznie motywa do już wydanego wyroku (m. 489).

Wyrok ogłoszony bez uzasadnienia mógłby wywołać pozory wyroku zgóry ułożonego (judicium domo allatum), do którego sąd później dopiero zamierza dostroić motywy.

O. 173/30 (uchwała całej Izby II): Przepis art. 374 nie ma zastosowania do postępowania kasacyjnego, albowiem do wyroku apelacyjnego stosuje się wedle art. 489 przepis art. 374, natomiast niema przepisu nakazującego w postępowaniu kasacyjnem stosować odpowiednio przepisy postępowania w sądzie okręgowym I instancji — ponadto zaś wyrok S. N. jest niezaskarżalny, zatem jego uzasadnienie nie może służyć za podstawę dla decyzji stron co do wniesienia środka odwoławczego i nie mogłoby mieć innego celu, jak chyba tylko zaspokojenie ciekawości stron.

Art. 375.

W razie uniewinnienia oskarżonego aresztowanego, przewodniczący zarządza natychmiastowe wypuszczenie go na wolność.

Podczas gdy wyrok skazujący w zasadzie staje się wykonalnym dopiero po uprawomocnieniu się (art. 540 kpk.; wyjątki podyktowane szczególnemi względami zob. art. 631 kpk. i art. 28 rozp. Prez. o żebractwie zamieszczonego przy art. 165) — to wyrok uniewinniający staje się wykonalnym po jego ogłoszeniu. Dlatego nie trzeba tu postanowienia składu sądzącego, gdyż przepis art. 375 zawiera kategoryczny nakaz (jus cogens), przeciw któremu zatem oskarżycielowi nie służy zażalenie. Zapowiedzenie przez oskarżyciela środka odwoławczego przeciw wyrokowi uniewinniającemu nie wstrzymuje wypuszczenia oskarżonego na wolność (O. S. P. III. 380). Zob. art. 186, 438, 633 i 170 § 1. Wedle m. 491 z chwilą zapadnięcia wyroku uniewinniającego, choćby nieprawomocnego, domniemanie winy upada, a natomiast powstaje domniemanie niewinności [1]).

---

[1]) Trudno zgodzić się z poglądem, że wniesienie aktu oskarżenia powoduje aż domniemanie winy osk., skoro praktyka wykazuje około 30 do 40% wyroków uniewinniających, skoro dalej akt osk. może być wniesiony bez dochodzenia (art. 247 § 1), a także i w razie dochodzenia lub śledztwa pozory winy mogą mylić. Z domniemania winy (praesumtio juris) wynikałoby konsekwentnie, że na oskarżonym ciąży obowiązek obalenia domniemania, a więc udowodnienia swej niewinności.

Stanowisko moje w tym względzie zob. w uw. 2 a) do art. 304; mojem zdaniem z chwilą wniesienia aktu osk. rodzi się podejrzenie, które przez wydanie wyroku uniewinniającego doznaje wstrząsu i silnego zachwiania, nie zaś „upada", gdyż upada ono definitywnie dopiero z chwilą prawomocności wyroku.

Art. 376.

Po ogłoszeniu sentencji przewodniczący wskazuje stronom sposób i termin odwołania się od wyroku.

1. **przewodniczący wskazuje** ustnie; jeśli strona się nie stawiła, musi się ona sama w tym względzie poinformować (m. 493). Zob. uw. 2 do art. 373.

2. **sposób i termin odwołania się.** Jest to nakaz stanowczy, którego wykonanie należy uwidocznić w protokóle (art. 235 lit. c); brak takiej wzmianki może rodzić domniemanie, że informacji tej nie udzielono lub udzielono jej niedość ściśle i stać się podstawą do przywrócenia uchybionego terminu w myśl art. 227 (m. 493). Mylne pouczenie może służyć za podstawę do przywrócenia uchybionego terminu.

Zob. art. 225, 227, 473 i 504.

Art. 377.

Zapowiedzenie środka odwoławczego przez stronę obecną przy ogłoszeniu sentencji wciąga się do protokółu.

1. **Zapowiedzenie:** art. 225.

2. **środka odwoławczego** t. j. apelacji względnie kasacji (art. 473 i 504).

O. 95/30: „Mylnego oznaczenia dopuszczalnego środka odwoławczego nie można tłumaczyć na niekorzyść skarżącego"; obojętnem więc jest, czy przy zgłoszeniu wogóle nazwano środek odwoławczy i czy go trafnie nazwano np. apelację kasacją, zażaleniem a nawet rekursem, restytucją i t. d., gdyż falsa nominatio (demonstratio) non nocet.

3. **wciąga się do protokółu** (art. 235 lit. d). O ile zapowiedzianego środka odwoławczego w terminie nie wywiedziono, zapowiedzenie traci moc i wyrok uważać należy za niezaskarżony (m. 494); wyrok

uprawomacnia się zatem ipso facto, o czem stron wcale uwiadamiać nie należy.

Kpk. nie zna skutecznego zrzeczenia się środka odwoławczego przed upływem terminu środka odwoławczego (O. 48/30).

Art. 378.

§ 1. Sąd sporządza na piśmie wyrok z uzasadnieniem wtedy tylko, gdy strona w terminie zapowiedziała odwołanie się od wyroku.

§ 2. Wyrok z uzasadnieniem należy sporządzić w ciągu tygodnia od daty zapowiedzenia i odpis wyroku doręczyć stronie, która zgłosiła zapowiedzenie.

§ 3. Jeżeli zapowiedzenie zgłosił obrońca lub jeżeli sąd na żądanie oskarżonego wyznaczył obrońcę z urzędu, odpis wyroku doręcza się obrońcy.

§ 1. 1. Uzasadnienie wyroku ma na oku przedewszystkiem dwa cele, a to:

a) danie rękojmi, że sąd będzie się staranniej zastanawiał nad orzeczeniem, do czego służą też przepis art. 368 lit. e), 369 lit. a) i 374,

b) umożliwienie wyższej instancji sprawdzenia, czy przesłanki, na których wyrok oparto, są słuszne. Ten drugi cel odpada, skoro strony nie zapowiedziały jego zaskarżenia (m. 495). Uzasadnienie pisemne nie powinno odbiegać od ustnie ogłoszonego (m. 490). Zob. art. 380 oraz §§ 114 i 115 reg. kar. co do tego, kto sporządza orzeczenie względnie projekt orzeczenia.

2. **O. 73/30:** Żądanie sporządzenia wyroku z uzasadnieniem sąd władny jest uznać za zapowiedź odwołania się.

O. 172/31 (uchwała całej Izby II): W wypadkach zapowiedzenia środka odwoławczego przez jednego

z współuczestników procesu, uzasadnienie wyroku obejmować musi wszystkich współuczestników, albowiem do wyroku wejść musi cała sentencja, a więc logicznie także uzasadnienie całej sentencji; nadto przemawiają za tem art. 501 lit. d) i 517, a także i względy praktyczne, ponieważ w razie restytucji terminu do zapowiedzenia środka odwoławczego musiałoby nastąpić dodatkowe uzasadnienie, a więc powstałoby kilka wyroków z różnem uzasadnieniem.

Obowiązek sądu sporządzenia wyroku na piśmie w razie zapowiedzenia odwołania się od wyroku, nie odbiera sądowi prawa sporządzenia już wcześniej wyroku z uzasadnieniem (1 K. 147/31).

O. 188/32: Z chwilą zapowiedzenia środka odwoławczego prawo otrzymania wyroku z uzasadnieniem wypływa z ustawy bez wniosku strony.

§ 2. 2. Termin ten jest porządkowym, wobec czego nie można oprzeć kasacji na uchybieniu mu, o ile ono nie mogło mieć wpływu na treść wyroku (4 K. 199/30).

Wyrok z uzasadnieniem sporządzić należy w postępowaniu zaocznem w ciągu 3 dni (art. 391), a w postępowaniu doraźnem w ciągu 24 godzin (art. 24 § 3 pd.). Przekroczenie terminu sporządzenia wyroku nie jest żadną sankcją dotknięte; zakreślono go, ażeby skrócić bieg postępowania i trwanie tymczasowe aresztowania.

Zob. O. 278/31 w uwadze 5 do art. 225, dalej O. 60/32 i O. 66/32 przy art. 226, wreszcie uwagę 4 do art. 217.

§ 3. 3. **O. 21/32:** Jeżeli obrońca zapowiedział kasację, należy jemu doręczyć wyrok a nie oskarżonemu, bez względu na odmienne jego lub oskarżonego oświadczenie w tej mierze, albowiem § 3 art. 378 jest przepisem kategorycznym i nie zawiera żadnych wyjątków a zresztą obrońca lepiej opracuje wywód apelacji lub kasacji, a co do kasacji jest jego podpis

nawet niezbędnym (art. 505). Wyroku tylko wtedy nie należy doręczać obrońcy, który zapowiedział kasację, jeżeli po zapowiedzeniu przestał być obrońcą w danej sprawie z własnej woli lub z powodu cofnięcia zapowiedzenia przez oskarżonego.

O. 317/31: § 3 art. 378 ma na myśli obrońcę z urzędu, o którego oskarżony aresztowany prosił w terminie z art. 506, o ile termin ten osk. przepuścił — termin do wywodu kasacji liczy się od daty doręczenia wyroku oskarżonemu, chociażby w następstwie, wbrew wymogom art. 506, wyznaczony został obrońca, albowiem doręczenie wyroku następuje raz tylko, bądź stronie, bądź obrońcy i nie można samowolnie przedłużać terminu, który z ustawy jest zawitym.

O. 156/30: Termin do wywodu apelacji liczy się w wypadku § 3 art. 378 od doręczenia odpisu wyroku nie oskarżonemu, lecz obrońcy.

Art. 379.

§ 1. Uzasadnienie każdego wyroku powinno zawierać:

a) dokładne ustalenie jego podstawy faktycznej przez wskazanie, jakie fakty sąd uznał za udowodnione lub nieudowodnione, na jakich w tej mierze oparł się dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych;

b) wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem zastosowanych przepisów ustawy.

§ 2. Uzasadnienie wyroku skazującego powinno nadto zawierać przytoczenie okoliczności, które sąd miał na względzie przy wymiarze kary i stosowaniu środków wychowawczych lub zabezpieczających.

§ 1. 1. **Uzasadnienie.** Uzasadnienie wyroku jest niezbędnem, jeżeli ma być daną możliwość stwier-

dzenia merytorycznego jego trafności; może ono wzorem francuskim poprzedzać sentencję wyroku, lub też wzorem niemieckim następować po niej; kpk. nie narzuca sądowi żadnej z tych form (m. 498). Praktyka powinna wprowadzić wzór niemiecki, gdyż orzeczenie samo, jako część najdonioślejsza, uwydatnia się wyraziściej, a — co najważniejsza — daje większą swobodę w układzie uzasadnienia.

2. **każdego wyroku,** czy to skazującego, czy też uniewinniającego lub uwalniającego.

3. **powinno zawierać.** Budowa wyroku w art. tym wskazana odpowiada prawidłom logiki i potrzebom procesowym, a więc nasamprzód fakty, potem dowody, a wkońcu subsumowanie faktów pod ustawę karną, gdyż przed ustaleniem czynu, niepodobna rozwiązać kwestji prawnej. Obu stronom sprawy t. j. stronie faktycznej i prawnej należy równą poświęcić uwagę i staranność.

Do lit. a).

4. **jakie fakty.** Należy tu przedstawić nie cały przebieg rozprawy wraz z przytoczeniem zeznań świadków, lecz tylko okoliczności istotne, które ze stanowiska prawnego mogą mieć znaczenie dla rozwiązania kwestji winy i kary. Przedstawienie strony faktycznej winno nastąpić w taki sposób, by sąd odwoławczy miał możność sprawdzenia, czy fakty podciągnięto prawidłowo pod dotyczącą ustawę karną. Dopuszczalnem jest jednak i takie uzasadnienie wyroku (oczywiście uniewinniającego), że sąd wobec niejasności lub sprzeczności wyników rozprawy, np. sprzecznych zeznań świadków i t. d., nie jest w stanie dokonać żadnych ustaleń pozytywnych.

Sąd musi poczynić samoistnie ustalenia w każdym wyroku, a więc także wówczas, gdy rozpoznaje sprawę wskutek skierowania sprawy kar.-adm. na drogę

sądową i nie może się powołać na ustalenia władzy adm. (O. S. P. IX 432).

Sąd apelacyjny przyjmując ustalenia sądu I instancji, nie ma potrzeby ich powtarzać i uzasadniać (O. 129/30); toż samo dotyczy także materjału dowodowego (O. 82/30).

O. 133/30: Podniesiona przez obrońcę kwestja kwalifikacji czynu ze względu na działanie pod wpływem silnego wzruszenia (przyp. aut.: zob. art. 225 § 2 kk.) musi być w myśl art. 360 w wyroku rozważona.

O. 130/32: Zarzut nieuwzględnienia przez sąd wszystkich okoliczności sprawy należy uznać za gołosłowny, gdy kasacja nie wskazuje, jakie okoliczności, w sprawie ujawnione, nie były przez sąd wzięte pod rozwagę.

O. 353/31: Sąd obowiązany jest niezależnie od wniosków stron, rozstrzygnąć kwestję, czy nieletni przestępca działał z rozeznaniem (przyp. aut.: zob. art. 69 i 70 kk. oraz art. 622 i 633 kpk.).

O. 10/33: Mimo wyłączenia do osobnego postępowania sprawy jednego ze współsprawców, sąd nietylko może, ale i musi w postępowaniu przeciw drugiemu współsprawcy zająć stanowisko co do drugiego współsprawcy, którego sprawę wyłączono, jeżeli odnośne ustalenia są potrzebne do prawidłowego załatwienia procesu w danym zakresie.

Zob. O. 146/32 w uw. 5 do art. 353, O. 5/33 w uw. 3 do art. 360 i O. 12/33 w uw. 4 do art. 360.

5. **Dowody.** Samo wyliczenie faktów nie wystarcza; należy przytoczyć dowody, na podstawie których sąd, choć nie związany z regułami dowodowemi, przyjął odnośny fakt za stwierdzony na podstawie swego prawa swobodnego (art. 10) przekonania.

W zasadzie sąd nie ma obowiązku podawania treści zeznań świadków; tam jednak, gdzie sąd oparł swe przekonanie na skombinowaniu pewnych fak-

tów, przez różnych świadków zeznanych — nie wystarcza wymienienie nazwisk dotyczących świadków, lecz należy podać konkretne okoliczności przez nich stwierdzone.

Sądowi wolno wyciągać wnioski ze zeznań pojedynczych świadków, lecz wnioskowanie to musi się opierać na prawidłach logicznego myślenia.

Co do dowodów przeciwnych wystarczy wskazanie, że wobec zeznań pozytywnych, stwierdzających stanowczo pewien fakt, zeznania negatywne uznano jako niewiarygodne (O. S. N. z 17/10 1924, Ruch prawn. i ekon. 1925, str. 561).

Sąd nie ma obowiązku polemizować i rozprawiać się z wywodami oskarżonego (O. S. P. VII 408); wystarczy wyjaśnić, dlaczego sąd nie uznał dowodów przeciwnych. Poza tem sąd może oskarżonemu częściowo wierzyć, a częściowo odmówić wiary (O. S. P. VI 238). Jeżeli jednak oskarżony przedstawił pewne dowody na poparcie swych twierdzeń, tudzież jeżeli wogóle przeciw pewnym, przez sąd za prawdziwe lub nieprawdziwe przyjętym, faktom ujawniły się przeciwdowody, należy — wobec wyraźnego brzmienia art. 379 § 1 a) przytoczyć powody, dla których nie uznano przeciwdowodów.

Tak skonstruowany ustęp co do dowodów ma dać gwarancję, że sąd uznał pewną okoliczność za udowodnioną lub nieudowodnioną i że rozważył wszystkie pro i contra.

O. 113/30: Pominięcie w wyroku okoliczności sprawy, nie posiadających w przekonaniu sądu wyrokującego wagi ani „dowodu", ani „dowodu przeciwnego" nie stanowi uchybienia, mogącego powodować uchylenie wyroku.

Okoliczności sprawy, które same przez się nic nie mówią i z których jedynie drogą wnioskowania można wysnuć te lub inne przesłanki, nie mogą być

przedmiotem rozważania w S. N. pod kątem widzenia słuszności ich pominięcia przez sąd wyrokujący, przy takiem bowiem rozważaniu nie mogłoby się obyć bez wnioskowania z dziedziny materjału sprawy.

O. 147/30: Kpk. nie hołdując formalnej teorji dowodów, nie wiąże też sądu pewnemi, wskazanemi zgóry dowodami, które miałyby mieć ustawowe pierwszeństwo przed innemi.

Dowodem może być wszystko, co jest zdolne do urobienia przekonania sędziów o winie lub niewinności osk. i ujawnione zostało w przewodzie sądowym, a więc każda okoliczność, która daje jakąkolwiek, choćby najbardziej oddaloną wskazówkę na sposób popełnienia czynu i osobę sprawcy, jedynem zaś ograniczeniem stosowanem przez kpk. w tym względzie jest zakaz korzystania z dowodu na piśmie, jeżeli sąd ma możność [1]) bezpośredniego zapoznania się z tym dowodem.

O. 37/30: Nierozważenie w uzasadnieniu wyroku zeznań świadka, które mogło mieć wpływ na treść wyroku, stanowi obrazę art. 360 i 379.

O. 76/30: Uzasadnioną jest kasacja, wytykająca niewskazanie przez sąd, nawet w przybliżeniu, daty przypisanego oskarżonemu czynu.

Zawarte w wyroku stwierdzenie, że wina osk. została udowodnioną zeznaniem świadka, jako nie zawierające wskazówki co do tego, jakie fakty sąd uznał za udowodnione i na jakich przesłankach oparł wniosek o winie osk., nie czyni zadość wymaganiom art. 379.

O. 86/30: Nierozważenie w motywach wyroku dowodów, mających mieć wpływ na ustalenie, do kogo skierowaną była obraza, stanowi obrazę art. 360 i 379.

---

[1]) Wobec obecnego nowelą wprowadzonego brzmienia art. 340 §§ 1 i 2 należy słowo „możność“ zastąpić słowem: „obowiązek“.

Mot. do O. S. P. IX 602 **: Brak logicznego związku między wnioskiem wysnutym z ustaleń a dowodami na uzasadnienie tegoż wniosku przytoczonemi, zawiera obrazę art. 379.

O. 56/31: Uzasadnienie fałszu zeznań świadków tylko „sposobem ich zeznań" bez wszelkiego skonkretyzowania tego sposobu, stanowi obrazę art. 379 a), który wymaga podania okoliczności faktycznych.

O. 200/31: Sąd nie ma bezwzględnego obowiązku przytaczania zeznań świadków w uzasadnieniu wyroku, lecz winien jedynie przytoczyć ustalenia faktyczne, które uznał za udowodnione i wskazać odnośne dowody.

O. 232/31: Z art. 379 w związku z art. 360 wynika, że w postępowaniu kasacyjnem ocenić należy, czy w uzasadnieniu wyroku sąd merytoryczny dał dostateczny dowód tego, że przy wyrokowaniu nie przeoczył żadnej części poszczególnego dowodu, w szczególności, że zeznania świadków i opinje biegłych w całej rozciągłości w sobie uprzytomnił; jeżeli sąd kasacyjny dochodzi do wniosku, że żadna część dowodu nie uszła uwagi sądu wyrokującego, to brak wyraźnej w wyroku wzmianki co do pewnego szczegółu, nie stanowi uchybienia.

O. 39/30: Nierozważenie wywodu apelacji i ograniczenie się do powtórzenia w tych samych słowach motywów I instancji stanowi obrazę art. 379.

O. 103/30: Zachodzi obraza art. 360 i § 1 art. 379, jeżeli sąd mimo przesłuchania dwu świadków, których zeznania mogły stanowić dowód przeciw oskarżeniu, w uzasadnieniu zgoła te zeznania pominął.

O. 195/30 i O. 203/30: Wyrok oprzeć można także na wyjaśnieniach współoskarżonego (art. 10).

O. 232/31: 1) Wypowiadając pogląd z dziedziny prawnej lub innej dziedziny wiedzy, sąd może powołać się także na zdania przedstawicieli nauki, choć

odnośnych dzieł naukowych nie odczytano i nie dołączono, jeżeli sąd nie traktuje danego poglądu, jako dowodu z biegłych (art. 124 i 342). 2) Z przepisu art. 379 w związku z art. 360 wypływa, że w postępowaniu kasacyjnem ocenić należy, czy w uzasadnieniu wyroku sąd merytoryczny dał dostateczny dowód tego, że przy wyroku nie przeoczył żadnej części poszczególnego dowodu, w szczególności, że zeznania świadków i opinje biegłych w całej rozciągłości sobie uprzytomnił; jeżeli sąd kasacyjny dochodzi do wniosku, że żadna część dowodu nie uszła uwagi sądu wyrokującego, to brak wyraźnej w wyroku wzmianki co do pewnego szczegółu, nie stanowi uchybienia [1]).

O. 270/31: Sąd wyrokujący władny jest oprzeć wyrok nawet skazujący, na dowodach pośrednich lub poszlakach, jeśli je uznał za wystarczające i wysnuł z nich wnioski zgodne z zasadami logicznego myślenia.

O. 196/32: Niema naruszenia przepisów kpk., jeśli sąd, wyrażając pewien pogląd, powołuje na jego poparcie zapatrywanie jakiegoś autora, bądź też zapatrywanie jakiejś władzy.

O. 204/32: Ogólnikowe powołanie się na opinję biegłego, który jest tylko pomocnikiem sędziego, nie czyni zadość przepisom ustawy; opinja biegłego nie zwalnia sądu od samoistnych i dokładnych ustaleń faktycznej podstawy wyroku.

---

[1]) W tem ogólnem a kategorycznem brzmieniu teza pod 2) zdolną jest wzbudzić poważne wątpliwości; jak bowiem z jednej strony pewnem jest, że zaniechanie rozpatrzenia istotnych szczegółów stanowi uchybienie (S. N. stale i słusznie stoi na tem stanowisku), tak z drugiej strony nie można wymagać, by wyrok omawiał każdy drobny szczegół sprawy, o którym nawet nie wiadomo, czy i o ile wpłynął na ustalenie wyroku lub na przekonanie sądu. O taki drobny szczegół chodziło właśnie w danym przypadku O. 232/31.

Do lit. b).

6. **wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku i t. d.** czyli t. zw. subsumcja prawna czynu.

Samo ustalenie pewnego czynu nie mieści w sobie jeszcze jego oceny; bezprawność i karygodność czynu muszą być osobno wykazane. Przy poddaniu faktu pod ustawę karną przekonanie sądu nie ma mocy z art. 10, lecz podlega krytyce instancji odwoławczych (zob. art. 501 i 516); posługiwanie się więc co do kwalifikacji prawnej czynu wyrażeniami: „sąd ustalił, przyjął za stwierdzone, nabrał przekonania i t. d.“, że oskarżony dopuścił się takiej a takiej zbrodni, nie pozbawia instancji kasacyjnej prawa zbadania kwestji prawnej.

Przy kwestjach, składających się z faktu, tudzież z dedukcji logicznej lub prawnej (t. zw. quaestiones mixtae), kwestja prawna podlega kontroli instancji kasacyjnej.

O. 146/32: 1) Tożsamość czynu, stanowiącego przedmiot oskarżenia i czynu przypisanego oskarżonemu, zostaje zachowana zarówno w wypadku, gdy sąd pewne okoliczności (wydarzenia) uzna za niestwierdzone, jak i w wypadku, gdy stwierdzi ujawnione dodatkowo okoliczności. 2) Nie skazując według przepisu, pod który podpada całość wydarzenia, sąd może za udowodniony fragment skazać oskarżonego z innego przepisu ustawy.

Do § 2.

§ 2. 7. okoliczności, które sąd miał na względzie przy wymiarze kary. Ponieważ kodeks karny z r. 1932 nie zna okoliczności łagodzących lub obciążających, przeto nowelą II wprowadzono brzmienie § 2 ujęte tu w cudzysłów.

Wedle art. 54 kk. sąd wymierza karę według swego uznania, zwracając uwagę „przedewszystkiem“ na

okoliczności w tymże art. wymienione. Okoliczności w art. 54 kk. nie mają jednostronnego charakteru a to ani łagodzącego, ani obciążającego winę, lecz w miarę właściwości danego wypadku i osoby przestępcy mają charakter bądź podwyższający, bądź umniejszający karalność [1]).

Poza okolicznościami z art. 54 kk. sąd władny jest wszelkie inne okoliczności, dotyczące czynu lub jego sprawcy uznać za umniejszające lub powiększające winę sprawcy.

Zaniechanie przytoczenia w wyroku, czy i na które okoliczności z art. 54 kk. sąd zwrócił uwagę, stanowi tedy wobec wyraźnego brzmienia § 2 art. 379 kpk. i art. 54 kk. poważne uchybienie a to tembardziej, że wobec znacznej rozpiętości kar, w nowym kk. zagrożonych, sąd odwoławczy byłby wogóle pozbawionym wszelkiej możności ocenienia, dlaczego taką a nie inną karę wymierzono [2]).

O. 68/32: Nieprzytoczenie w wyroku skazującym okoliczności, mających wpływ na wymiar kary, jest uchybieniem z § 2 art. 379, mogącem spowodować uchylenie wyroku pod warunkami z art. 515.

O. 71/32: Okoliczności, uzasadniające zastosowanie surowszego przepisu ustawy karnej, które w wypadku właściwości sądu przysięgłych, ulegają ocenie przysięgłych, nie mogą być równocześnie okolicznościami obciążającemi, których ocena należy do trybunału.

---

[1]) Zob. Peiper: Komentarz do Kodeksu Karnego str. 204 do 211.

[2]) Wobec tego nieaktualnem staje się i tak sama przez się już bardzo wątpliwa teza zawarta w O. 148/31, że jeżeli sąd żadnych okoliczności obciążających, ani łagodzących w stosunku do osk. nie przyjął, nie miał obowiązku odnośnie do tych okoliczności wypowiadać się w uzasadnieniu wyroku. Od tezy tej odstąpił też S. N. w zacytowanem w tekście orzeczeniu O. 68/32.

Do §§ 1 i 2.

8. Zob. orzecznictwo S. N. przy art. 10, 353, 360, 369, 510 i 515.

Art. 380.

Wyrok z uzasadnieniem podpisują sędziowie, którzy brali udział w jego wydaniu. Jeżeli który z sędziów nie może podpisać, prezes sądu zaznacza przyczynę tego na wyroku.

1. **Wyrok z uzasadnieniem:** zob. art. 378; co do podpisania sentencji wyroku zob. art. 365.

2. **nie może podpisać:** z powodu śmierci, choroby, przeniesienia w stan spoczynku lub w inne miejsce służbowe, wyjazdu w sprawach urzędowych lub na urlop i t. p.

Przepis zdania 2 nin. art. zapobiega przewleczeniu sprawy przez uniemożliwienie (śmierć) lub opóźnienie doręczenia wyroku; ułatwia on doręczenie wyroku, skoro przecież sentencja wyroku została przez cały zespół sądzący podpisaną.

Przepis zdania 2 nin. art. znajdzie zastosowanie także i wówczas, gdyby dwaj członkowie zespołu sędziowskiego nie mogli wyroku podpisać; wynika to ze słowa „któryś" a nie „jeden" (zob. też motywy do poniż cytowanego O. 180/31).

Gdyby zdarzył się — trudny zresztą do pomyślenia — wypadek, że żaden z członków zespołu sędziowskiego nie mógłby wyroku podpisać, wypadnie wyczekać ustania przeszkody w podpisaniu wyroku a gdyby przeszkoda ta była nie do usunięcia (śmierć wszystkich trzech sędziów), nie pozostanie nic innego, jak doręczyć stronom sentencję. Jeżeli strona wniesie środek odwoławczy przeciw sentencji, to Sąd odwoławczy w razie apelacji przeprowadzi rozprawę i wyda wyrok, albowiem — z wyjątkiem przypadku w art. 501 lit. c) przewidzianego — musi orzec mery-

torycznie w sprawie samej (art. 499), zaś w razie założenia kasacji Sąd Najwyższy uchyli wyrok i przekaże sprawę do ponownego rozpoznania w innym składzie (art. 529 i 532).

3. **prezes sądu** względnie przewodniczący wydziału (art. 47 § 2), nie zaś przewodniczący rozprawy, jeżeli nie jest zarazem przewodniczącym wydziału. Jeżeli przeszkoda w podpisaniu zaszła u przewodniczącego wydziału, będącego zarazem przewodniczącym rozprawy, przyczynę przeszkody zaznaczy rzeczywisty prezes sądu a w razie, gdyby on tego uczynić nie mógł, uczyni to jeden z wiceprezesów sądu. W Sądzie Najwyższym zaznaczy przyczynę nie pierwszy prezes, gdyż on nie kieruje żadną z izb (§ 1 reg. S. N.), lecz prezes S. N. (§ 8 reg. S. N.).

O. 204/30: Wyrok nie podpisany przez wszystkich sędziów, nie jest wyrokiem, lecz tylko projektem wyroku, wobec czego doręczenie jego odpisu jest nieważne w rozumieniu art. 226 i nie rozpoczyna biegu terminu do wywiedzenia środka odwoławczego [1]).

O. 180/31 (w składzie siedmiu sędziów): W razie uzupełnienia uzasadnienia wyroku brakującym podpisem ponowne doręczenie stronom odpisu wyroku jest zbędne, albowiem autorom kpk. chodziło o uproszczenie procesu z pominięciem zbędnej i czczej formalistyki, czego dowodem art. 380 zd. 2 i dozwolenie poprawienia omyłek (art. 53).

Rozdział VII.

Postępowanie przed sądem jednoosobowym.

I. W art. 22 do 30 pw. wprowadzono pierwotnie na czas przejściowy (art. 58 pw.) postępowanie uproszczone, w którem orzekał w miejsce zespołu sędziow-

[1]) Orzeczenie to uważam za uchylone następnem orzeczeniem 180/31 zapadłem w gronie siedmiu sędziów.

skiego jeden sędzia z prawem karania do lat dwóch, jeżeli prokurator zgłosił taki wniosek. Akt oskarżenia nie wymagał uzasadnienia.

Nowela II wprowadziła w miejsce tegoż postępowania postępowanie przed sądem jednoosobowym, jako instytucję trwałą i obligatoryjną dla spraw o występki i wykroczenia (art. 381 § 1), nie ograniczając w niczem prawa tegoż sędziego do wymierzenia kary w ustawie za dany występek lub wykroczenie zagrożonej; do tego postępowania stosują się ogólne przepisy o postępowaniu przed sądem okręgowym, wyrokującym w pierwszej instancji, o ile przepisy niniejszego rozdziału nie zawierają odmiennych postanowień (art. 386).

Art. 381.

§ 1. Sprawy o występki i wykroczenia sąd okręgowy rozpoznaje w składzie jednego sędziego.

§ 2. Przepis powyższy nie ma zastosowania w sprawach, rozpoznawanych przez sąd przysięgłych.

§ 1. 1. Występkami są przestępstwa, zagrożone karami zasadniczemi (art. 37 kk.) więzienia do lat 5, aresztu powyżej 3 miesięcy lub grzywny powyżej 3000 zł. (art. 12 kk.); najdłuższe trwanie kary aresztu wynosi 5 lat (art. 40 § 1 k. k.).

Wykroczeniami są czyny zagrożone karami zasadniczemi aresztu do 3 miesięcy i grzywny do 3000 zł. lub jedną z tych kar (art. 1 Prawa o wykroczeniach).

Co do właściwości sądu wzgl. władz administracyjnych odnośnie spraw o wykroczenia, zob. art. 12 do 16 przep. wprow. kk.

§ 2. 2. Przed sąd przysięgłych należą występki z art. 98, 115, 155 § 2, 156, 157 i 158, jeżeli czyn dotyczy przestępstwa z art. 156 — tudzież z art. 163, jeżeli

zbiegowisko ma na celu przestępstwa z art. 129 lub 130 kk. (art. 20 § 1 przep. wprow. kk.). Zob. art. 383.

Art. 382.

W postępowaniu przed sądem jednoosobowym sędzia ma prawa i obowiązki przewodniczącego oraz składu sądzącego; w szczególności należy do niego powzięcie wszystkich postanowień poza rozprawą główną, do których powołany jest sąd okręgowy, o ile rozdział niniejszy nie zawiera postanowień odmiennych.

1. Skoro sąd jednoosobowy ma prawa i obowiązki przewodniczącego i składu sądzącego, przeto pozbawione są znaczenia przepisy, opierające się na istnieniu składu sądzącego i odróżniające prawa tegoż składu od praw przewodniczącego np. art. 307 zd. 2, 311, 313 (w związku z art. 60 do 64 usp.), 317, 318 i 320 § 3 a art. 314 staje się bezprzedmiotowym dla braku składu sądzącego.

2. Sąd jednoosobowy wydaje wszelkie postanowienia poza rozprawą główną, w zwykłem postępowaniu przed sądem okręgowym zastrzeżone załatwieniu na posiedzeniu niejawnem np. w przedmiotach, wskazanych w art. 291, 298 §§ 1 i 2, 301 i t. d. — z jedynym wyjątkiem spraw w art. 289 i 290 wskazanych (zob. art. 384).

Art. 383.

§ 1. Jeżeli w toku czynności przygotowawczych do rozprawy głównej sędzia z własnej inicjatywy lub na wniosek prokuratora uzna, że postępowanie przed sądem jednoosobowym jest bądź niedopuszczalne, bądź niewskazane z uwagi na zawiłe okoliczności sprawy, to wnosi sprawę na posiedzenie niejawne sądu okręgowego w składzie trzech sędziów.

§ 2. Jeżeli okoliczności, wskazane w § 1, wyjdą najaw w toku rozprawy głównej, to sędzia odracza rozprawę i sam przekazuje sprawę pod rozpoznanie sądu kolegjalnego.

§ 1. 1. **w toku czynności przygotowawczych do rozprawy głównej:** zob. art. 285 do 301.

2. **z własnej inicjatywy:** zapoznawszy się z istotą i okolicznościami danej sprawy.

3. **na wniosek prokuratora,** nie zaś oskarżyciela prywatnego, powoda cywilnego, oskarżonego lub obrońcy; nie wyklucza to, że osoby co dopiero wymienione mogą zwrócić uwagę sędziego na właściwości danej sprawy, ale nie są one uprawnione do formalnego składania wniosków w tym względzie i sędzia ma prawo wnioski te a limine odrzucić.

Jeżeli sąd jednoosobowy oddali wniosek prokuratora o wniesienie sprawy na posiedzenie niejawne celem przekazania sprawy kompletowi sądzącemu, prokuratorowi nie służy zażalenie wobec zasadniczego przepisu art. 465. Nie stoi temu na przeszkodzie przepis art. 385, gdyż art. ten, presumując dopuszczalność zażalenia, określa jedynie instancję, która zażalenie (w ustawie przewidziane) załatwia. Zob. uw. do art. 385.

4. **uzna:** zależy to więc wyłącznie od osobistego przekonania sędziego.

5. **niedopuszczalne:** zob. art. 381.

6. **niewskazane z uwagi na zawiłe okoliczności sprawy** czy to pod względem prawnym, czy też pod względem faktycznym tak, iż przeprowadzenie rozprawy przed kompletem sędziowskim okazuje się celowem.

7. **wnosi sprawę na posiedzenie niejawne** (art. 49 § 1 i 3) — o ile zachodzi jedna z dwóch przyczyn, powyż pod 5 i 6 wskazanych; na posiedzeniu niejawnem zapada więc postanowienie o przekazaniu

sprawy sądowi przysięgłych (art. 381 § 2) lub kompletowi sędziowskiemu — albo też postanowienie, że sąd jednoosobowy ma sam rozpoznać sprawę. Gdyby sąd jednoosobowy uważał, że sprawa należy do właściwości sądu grodzkiego, wniesie ją również na posiedzenie niejawne, atoli nie na podstawie art. 383, lecz na podstawie art. 290 celem orzeczenia o rzeczowej właściwości sądu wedle art. 287 lit. d) i przekazanie sprawy sądowi właściwemu (art. 11 § 2).

§ 2. 8. W toku rozprawy sąd jednoosobowy przekazuje sprawę kompletowi sądzącemu z mocy własnego uprawnienia; kpk. nie przewiduje odesłania napowrót sprawy przez tenże komplet.

Gdyby w toku rozprawy okazało się, że sprawa należy do właściwości sądu grodzkiego, wchodzą w zastosowanie przepisy §§ 1 i 2 art. 15.

Art. 384.

W wypadkach, przewidzianych w art. 289 i 290, postanowienie wydaje sąd okręgowy w składzie trzech sędziów.

Zob. uw. 2 do art. 382.

Art. 385.

Zażalenia na postanowienia, wydane przez sędziego poza rozprawą, rozpoznaje sąd okręgowy w składzie trzech sędziów.

Chodzi tu o zażalenia wedle ustawy dopuszczalne (zob. uw. 3 do art. 383) np. zażalenie na postanowienie w przedmiocie aresztowania, wydane przez sąd jednoosobowy (zob. art. 284) albo w przedmiocie kaucji lub poręczenia (art. 185 § 1) i t. p.

Art. 386.

Poza wyjątkami, wymienionemi w poprzednich artykułach, do postępowania przed sądem jedno-

osobowym mają odpowiednie zastosowanie przepisy ogólne, dotyczące postępowania przed sądem okręgowym, wyrokującym w pierwszej instancji.

Rozdział VIII.

Stosowanie środków wychowawczych i zabezpieczających.

Wprowadzenie w nowym kodeksie karnym systemu środków wychowawczych i zabezpieczających (art. 69 n. i art. 79 n. kk. z r. 1932) musiało znaleźć swój refleks w przepisach kpk.; nowelą II wprowadzono tedy przepisy, noszące w obecnej numeracji, cyfrę art. 387 do 392 a nadto uzupełniono stosownie do tego niektóre inne przepisy kpk., jak np. art. 251 § 1, 276 § 2, 361 § 1, 370 i t. d.

Ponieważ środki zabezpieczające i wychowawcze zarządza się bądź przy umorzeniu postępowania przygotowawczego (art. 251, 276 § 2 kpk. i art. 85 kk.), bądź przy rozpoznaniu sprawy merytorycznem na rozprawie (art. 368), przeto w niniejszym rozdziale kpk. oraz w art. 18 §§ 1 i 2 zamieszczono przepisy co do tego, kiedy względnie w jakiej formie (wyrok czy postanowienie: zob. art. 47 § 1) dane orzeczenie zapaść powinno.

Wreszcie unormowano w niniejszym rozdziale (art. 389) postać tych orzeczeń, które w myśl art. 69 n. i 79 n. kk. z r. 1932 należy wydać już po ferowaniu wyroku względnie po umorzeniu sprawy.

Art. 387.

O zastosowaniu środków zabezpieczających orzeka sąd właściwy do rozpoznania danej sprawy, z wyjątkiem wypadków przewidzianych w art. 633 i 634.

W zasadzie wydaje wszelkie zarządzenia co do środków zabezpieczających (art. 79 n. kk. 1932) sąd miejscowo i rzeczowo właściwy dla danej sprawy art. 251 § 1 i 276 § 2); wyjątek w tym względzie przewiduje art. 387 w związku z art. 633 i 634 co do nieletnich do lat 17, przekazując co do nich kwestję środków zabezpieczających sędziemu dla nieletnich — a to bez względu na to, czy sprawę rozpoznaje tenże sędzia (art. 633), czy też sąd zwykły (art. 632 § 2 i 634). Przesłanką jest tu istnienie sędziego dla nieletnich (art. 4 i 22 § 1 usp.).

Art. 387 wspomina w części pierwszej o środkach zabezpieczających, ponieważ część ta dotyczy przestępców wogóle a dopiero przy wyjątku od ogólnej zasady, wyrażonym przy końcu tegoż art. przez powołanie art. 633 i 634, wchodzą w grę nieletni do lat 17 a tem samem środki wychowawcze.

Art. 388.

§ 1. Orzeczenia co do:

a) skazania nieletniego na umieszczenie w zakładzie poprawczym;

b) zastosowania środków wychowawczych zamiast umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym;

c) wymierzenia kary nieletniemu, przeciw któremu wszczęto postępowanie karne po ukończonym 17 roku życia, w wypadku uznania za niecelowe umieszczenia go w zakładzie poprawczym;

d) zastosowania środków wychowawczych względem nieletnich, nie ulegających karze;

e) oddania skazanego pod dozór ochronny na czas warunkowego zawieszenia wykonania kary;

f) umieszczenia sprawcy w zakładzie leczniczym;
g) umieszczenia przestępcy w domu pracy przymusowej lub w zakładzie dla niepoprawnych;
— sąd zamieszcza w wyroku (art. 370).

§ 2. Orzeczenia co do:
a) zastosowania środków wychowawczych (§ 1 lit. d);
b) umieszczenia niepoczytalnego sprawcy w zakładzie leczniczym;
c) umieszczenia w zakładzie leczniczym sprawcy czynu, pozostającego w związku z nadużywaniem napojów wyskokowych lub innych środków odurzających, oraz ewentalnego odbycia przezeń wymierzonej kary;
d) oznaczenia osoby lub instytucji, której sąd powierza wykonanie dozoru ochronnego,
— sąd zamieszcza w postanowieniu, jeżeli nie uczyniono tego w wyroku.

§ 3. W wypadkach, przewidzianych w § 2 pod lit. b) i c), sąd stosuje przepisy art. 251 § 1 i 276 § 2.

1. W § 1 (zob. wstępne uwagi do niniejszego rozdziału) chodzi o postępowanie zakończone wyrokiem a więc o orzeczenia zapadłe na rozprawie głównej (art. 48); w tym przypadku, zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 370 wyrok zawierać powinien także orzeczenie co do przedmiotów, w tymże § 1 pod a) do g) określonych.

Przepis § 2 nin. art. dotyczy przypadku, w którym z jakichkolwiek powodów nie zamieszczono danego postanowienia w wyroku, czy to dlatego, że wyrok wogóle nie zapadł (sprawę umorzono), czy też dlatego, że nie było można danego postanowienia zamieścić w wyroku np. w przypadku, że sąd orzekający obowiązany jest w myśl art. 634 kwestję

środków wychowawczych przekazać sędziemu dla nieletnich.

§ 1. 2. (ad a). Zob. art. 70 kk.

3. (ad b). Zob. art. 71 kk.

4. (ad c). Zob. art. 76 kk.

5. (ad d). Zob. art. 69 § 2 kk.

6. (ad e). Zob. art. 73 § 1 i 2 kk.

7. (ad f). Zob. art. 79 i 82 § 1 kk.

8. (ad g). Zob. art. 83 § 1 i 84 § 4 kk.

9. (ad a) do g). Przepis art. 388 § 1 zawarty jest także w art. 18 § 1 przep. wprow. kk.

§ 2. 10. (ad a). Zob. art. 69 § 2 kk. i art. 18 § 2 przep. wprow. kk.

11. (ad b). Zob. art. 79 kk. i art. 18 § 2 przep. wprow. kk.

12. (ad c). Zob. art. 82 § 1 kk. i art. 18 § 1 przep. wprow. kk.

13. (ad d). Zob. art. 69 § 2, 71 i 73 § 2 kk. oraz art. 18 §§ 1 i 2 przep. wprow. kk.

§ 3. Zob. uwagi do art. 251 § 1 i 276 § 2.

Art. 389.

Orzeczenia co do:

a) wykonania zawieszonej kary;

b) ewentualnego wykonania kary po zwolnieniu przestępcy z zakładu leczniczego;

c) zwolnienia z zakładu leczniczego, z domu pracy przymusowej i z zakładu dla niepoprawnych;

d) zastosowania środków zabezpieczających w wypadku umorzenia sprawy;

e) umieszczenia nieletniego w więzieniu zamiast w zakładzie poprawczym,

— wydaje sąd pierwszej instancji w postaci postanowienia.

1. (do lit. a). Zob. art. 63 § 1 kk. i art. 18 § 2 przep. wprow. kk.

2. (do lit. b). Zob. art. 80 § 2 kk. i art. 18 § 2 przep. wprow. kk.

3. (do lit. c). Zob. art. 81, 83 § 2 i 84 § 2 kk. oraz art. 18 § 2 przep. wprow. kk.

4. (do lit. d). Zob. art. 85 kk. oraz art. 18 § 2 przep. wprow. kk. i art. 251 i 276 kpk.

5. (do lit. e). Zob. art. 28 i 18 § 2 przep. wprow. kk.

Art. 390.

Przed wydaniem postanowienia o zwolnieniu skazanego z zakładu leczniczego, z domu pracy przymusowej i z zakładu dla niepoprawnych sąd zbiera wiadomości od zarządów wymienionych zakładów zabezpieczających co do stanu zdrowia i zachowania się skazanego.

Chodzi tu o przypadki, przewidziane w art. 79, 80 § 1, 82 § 2, 83 § 2 i 84 § 2 kk.

Art. 391.

§ 1. W wypadkach, przewidzianych w ustawie, sąd pierwszej instancji, który orzekł umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym, może na wniosek tego zakładu lub z własnej inicjatywy, po zebraniu wiadomości z zakładu, wydać na posiedzeniu niejawnem postanowienie co do warunkowego zwolnienia wychowańca i oddania go pod dozór wyznaczonego w tym celu kuratora.

§ 2. Również na posiedzeniu niejawnem sąd postanawia odwołanie zwolnienia w wypadkach, prawem przewidzianych.

§ 1. 1. **sąd, który orzekł** i t. d. t. j. sąd, który wydał wyrok skazujący wedle art. 70 kk.

2. **może na wniosek tego zakładu lub z własnej inicjatywy:** zob. art. 75 § 1 kk.

3. **na posiedzeniu niejawnem:** zob. art. 49 § 1.

4. **postanowienie:** zob. art. 47 § 1 kpk. i art. 18 § 2 przep. wprow. kpk.

5. **oddania go pod dozór i t. d.:** zob. art. 75 § 2 kk.

§ 2. 6. Zob. art. 75 § 3 kk.

Art. 392.

Na postanowienia, wymienione w art. 388 § 2, 389 i 391 służy zażalenie.

Z przepisu tego okazuje się, że zażalenie dopuszczalnem jest we wszelkich przypadkach, objętych niniejszym rozdziałem, z jedynym wyjątkiem przypadków w art. 388 § 1 wskazanych; w przypadkach z art. 388 § 1, jako załatwionych wyrokiem dopuszczalną jest apelacja (art. 473). Zażalenia z art. 392 pokrywają się częściowo z zażaleniami, przewidzianemi w art. 251 § 2 i 276 § 3.

Rozdział IX.

Wyrok zaoczny.

Wyrok zaoczny nie może zapaść:

1) jeżeli oskarżonego nie ujęto (zob. uw. 1 do art. 5),

2) jeżeli nie doręczono mu wezwania do rozprawy (art. 393 § 1),

3) jeżeli wedle treści dowodu doręczenia (art. 206) doręczenie nastąpiło nieprawidłowo t. j. wbrew przepisom art. 202 do 205 — wreszcie

4) jeżeli stawiennictwo oskarżonego jest z ustawy obowiązkowe (art. 301 § 2 i 408) lub sąd go za obowiązkowe uznał, czy to zgóry przy wyznaczeniu rozprawy (art. 291 i 301 § 1), czy też w toku rozprawy (art. 326 i 303 § 1).

Jeżeli w przypadku stawiennictwa obowiązkowego (art. 301 § 1 i 2), stanął sam obrońca bez oskarżonego, rozprawy nie można przeprowadzić ani ocznie, ani zaocznie; musi się ją zatem odroczyć (zob. art. 514 lit. c).

Art. 393.

§ 1. Jeżeli oskarżony, któremu wezwanie doręczono, nie stawił się na rozprawę główną, ani też w jego imieniu nie stawił się obrońca, a sprawa nie wymaga osobistego stawiennictwa oskarżonego, sąd albo przeprowadza rozprawę i wydaje wyrok zaoczny, albo odracza rozprawę i nakazuje oskarżonemu stawić się osobiście.

§ 2. Przy zaocznem rozpoznawaniu sprawy sąd odczytuje wyjaśnienia oskarżonego poprzednio przez niego złożone.

§ 1. 1. **oskarżony:** zob. art. 79 § 1.

2. **któremu wezwanie doręczono.** Rozprawę należy odroczyć nietylko wtedy, kiedy sąd ma dowody, że oskarżonemu wezwania nie doręczono, ale także i wtedy, kiedy co do doręczenia powstaje wątpliwość, a więc kiedy egzemplarz zwrotny wezwania (art. 206) nie nadszedł jeszcze do sądu w chwili rozpoczęcia rozprawy (art. 325), albo wezwanie doręczono bez zachowania przepisów art. 197 do 206 tak, iż niewiadomo, czy oskarżony wie o wyznaczonym terminie rozprawy. Rozumie się samo przez się, że sąd odroczy rozprawę, jeżeli będzie miał dowody, że niestawiennictwo oskarżonego jest usprawiedliwione np. że oskarżony został aresztowany albo w ostatniej chwili zachorował i nie mógł powierzyć obrony adwokatowi i t. d. (m. 500).

Doręczenie wezwania następuje bądź sposobem w art. 197 n. wskazanym, bądź przez ogłoszenie przewodniczącego na p r z e r w a n e j (nie zaś na odro-

czonej) rozprawie. Zob. art. 208, 209 i uw. do art. 348 § 3.

O. 306/31: Strona może ponosić skutki swego niestawiennictwa na rozprawę tylko w wypadku, gdy ściśle zachowano przepisy o doręczeniu wezwań; zawiadomienie o dniu rozprawy obrońcy, pełnomocnika lub przedstawiciela ustawowego w myśl art. 294 nie jest równoznaczne z zawiadomieniem samej strony i wcale go nie zastępuje, ani nie wyłącza.

O. 420/31 **: Przeprowadzenie rozprawy mimo niedoręczenia wezwania oskarżonemu, uzasadnia uchylenie wyroku nawet wówczas, gdy stawiennictwo osk. nie było obowiązkowe i był na niej obecny jego obrońca.

3. **nie stawił się na rozprawę główną.** Przepisy o wyroku zaocznym mają zastosowanie tylko przed sądem I instancji (O. 152/31); co do stawiennictwa oskarżonego na rozprawie apelacyjnej i kasacyjnej zob. art. 496 § 1 i 525 § 2.

4. **ani... nie stawił się obrońca.** Jeżeli więc na rozprawie stanął obrońca należytą plenipotencją się wykazujący (art. 96 i 97) a stawiennictwo osk. nie jest obowiązkowe, rozprawa odbywa się zaocznie, a więc przepisy art. 394 do 398 nie mają zastosowania; natomiast można będzie odczytać złożone poprzednio wyjaśnienia oskarżonego (art. 340 § 3).

5. **nie wymaga osobistego stawiennictwa:** zob. art. 301 §§ 1 i 2 kpk. tudzież art. 9 § 4 pw.

6. **wydaje wyrok zaoczny:** zob. art. 394 n.

7. **odracza rozprawę i t. d.** Zob. art. 326, 350; z brzmienia tego ustępu wynika, że sąd może także w toku rozprawy zaocznie prowadzonej, odroczyć ją i nakazać oskarżonemu stawić się osobiście; sąd postąpi tak oczywiście tylko wówczas, jeżeli oskarżony będzie mu potrzebnym dla wyjaśnień, agnoskowania go przez świadków i t. p.

§ 2. 8. **wyjaśnienia osk. poprzednio złożone** tj. złożone w postępowaniu przygotowawczem lub na poprzedniej rozprawie, oczywiście o ile oskarżony był już poprzednio przesłuchanym (art. 254 § 1 lit. a) i art. 20 § 1 pw.).

Art. 394.

Wyrok zaoczny należy w ciągu trzech dni sporządzić na piśmie z uzasadnieniem i odpis przesłać oskarżonemu.

1. **w ciągu trzech dni.** Jestto termin instrukcyjny; por. art. 378.

2. **sporządzić** bezwarunkowo t. j. choć oskarżony nie zapowiedział apelacji (por. art. 378 § 1).

3. **z uzasadnieniem** a także i z pouczeniem o terminie i trybie zaskarżenia; doręczenie samej sentencji bez uzasadnienia jest bez znaczenia procesowego (O. S. P. VI 226); brak pouczenia może uzasadnić wniosek o przywrócenie terminu (art. 227).

Zob. O. 278/31 w uw. 2 do art. 378.

Art. 395.

§ 1. Oskarżony może bądź zaskarżyć wyrok bez uprzedniego zapowiedzenia, bądź wnieść sprzeciw z usprawiedliwieniem swego niestawiennictwa i z prośbą o zarządzenie nowej rozprawy w sądzie pierwszej instancji.

§ 2. W razie odrzucenia sprzeciwu, termin do zaskarżenia wyroku liczy się od daty zawiadomienia o odrzuceniu.

§ 1. 1. **może zaskarżyć wyrok** t. j. założyć apelację względnie kasację (art. 226).

2. **bez uprzedniego zapowiedzenia.** Zapowiedzenie apelacji wzgl. kasacji jest zbędne, skoro wyrok zawiera już uzasadnienie (art. 378 § 1).

3. **wnieść sprzeciw.** W sprzeciwie, który można wnieść także protokólarnie (art. 232), należy niestawiennictwo usprawiedliwić; sprzeciw należy wnieść w ciągu 7 dni od dnia doręczenia odpisu wyroku zaocznego (art. 222 i 224).

4. **z usprawiedliwieniem swego niestawiennictwa.** Oskarżony winien więc przytoczyć i uprawdopodobnić powody, dla których nie stanął na rozprawie głównej; formalnego czyli pełnego dowodu ustawa nie wymaga. Czy usprawiedliwienie nastąpiło, orzeka sąd wedle swego swobodnego przekonania (art. 10). Jeżeli sąd nie uzna niestawiennictwa za usprawiedliwione, odrzuci sprzeciw. Zob. poniż uwagę 5.

§ 2. 5. Odrzucenie sprzeciwu presumuje merytoryczne załatwienie jego treści i polega na orzeczeniu, że niestawiennictwo osk. na rozprawę nie zostało w myśl art. 395 § 1 usprawiedliwionem (zob. uw. 3 do art. 396).

Czem innem jest nieprzyjęcie sprzeciwu (art. 468 § 2), oparte na tem, że sprzeciw został wniesiony po terminie lub przez osobę nieuprawnioną (arg. z art. 487).

Przeciw nieprzyjęciu sprzeciwu służy zażalenie (art. 465 i 468 § 2); natomiast nie służy zażalenie przeciw odrzuceniu sprzeciwu, gdyż wedle art. 395 § 2 należy w tym wypadku zaskarżyć wyrok, t. j. założyć apelację lub kasację (O. 189/30 **).

Sprzeciw w postępowaniu przed sądem grodzkim: zob. art. 462 § 1 i 2.

Art. 396.

Sąd na posiedzeniu niejawnem rozpatruje sprzeciw i, jeżeli uzna niestawiennictwo za usprawiedliwione, zarządza ponowną rozprawę.

1. **Sąd,** który wydał wyrok.
2. **na posiedzeniu niejawnem:** zob. art. 49 § 1.

3. **rozpatruje sprzeciw i t. d.** Kpk. nie wymienia przyczyn usprawiedliwiających niestawiennictwo (por. art. 121) pozostawiając to uznaniu sądu (m. 503). Zob. uw. 5 do art. 395.

4. Na uwzględnienie sprzeciwu i zarządzenie ponownej rozprawy zażalenie nie służy (art. 465).

Art. 397.

§ 1. Wyrok zaoczny traci moc z chwilą, gdy oskarżony lub jego obrońca stawi się na rozprawę w terminie ponownym.

§ 2. W razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego lub jego obrońcy na rozprawę ponowną, wyrok zaoczny pozostaje w mocy.

§ 1. 1. **traci moc z chwilą i t. d.** Samo założenie, a nawet przyjęcie sprzeciwu jeszcze nie odbiera mocy wyrokowi zaocznemu; traci on moc dopiero wtedy, gdy oskarżony lub jego obrońca stawi się na rozprawę (m. 503). Sąd winien tu wydać postanowienie (art. 47 i 49 § 2), że wyrok stracił moc skutkiem stawiennictwa oskarżonego wzgl. jego obrońcy.

2. **w terminie ponownym.** Rozprawa zaczyna się więc zupełnie na nowo i oskarżony zyskuje możność złożenia wyjaśnień i uczestniczenia w postępowaniu dowodowem. Jeżeli tę rozprawę przerwano lub odroczono (art. 348, 350), to niestawiennictwo oskarżonego na dalszej rozprawie nie jest już zagrożone rygorem z art. 397 § 2.

§ 2. 3. Jeżeli oskarżony swoje niestawiennictwo usprawiedliwił, należy rozprawę odroczyć (art. 350); jego nieusprawiedliwione stawiennictwo na następnej rozprawie podpada w takim razie znowu pod rygor z art. 397 § 2. Nieusprawiedliwienie należy orzec postanowieniem; nowego wyroku się nie wydaje (O. S. P. III 202); przeciw temu postanowieniu służy

oskarżonemu zażalenie wedle art. 463, które sąd I instancji sam będzie mógł w myśl art. 469 § 1 uwzględnić a więc wyznaczyć nową rozprawę (m. 505).

Art. 398.

Niestawiennictwo oskarżyciela prywatnego na rozprawę ponowną nie tamuje rozpoznania sprawy.

Wola oskarżyciela popierania oskarżenia została już tu dostatecznie ujawnioną przez jego stawiennictwo na poprzedniej rozprawie (m. 504). Zob. art. 328.

Dział II.

Postępowanie przed sądem przysięgłych.

Wprowadzenie instytucji sądów przysięgłych opiera się na art. 83 Konstytucji [1]); dział niniejszy zajmuje się tylko postępowaniem samem, czynności przygotowawcze aż do powołania przysięgłych na posiedzenie wstępne określone są w art. 214 do 230 usp.; co do trybunału zob. art. 24 do 30 usp.

Sprawy, które rozpoznaje sąd okr. z udziałem przysięgłych, wymienia art. 20 kpk.; przepisy art. 20, 399 i 451 kpk. wejdą jednak wedle art. 3 § 1 pw. w życie na obszarach byłych zaborów rosyjskiego i pruskiego dopiero w terminie oznaczonym przez ustawę szczególną, określającą, które przestępstwa należy na tych obszarach uważać za polityczne.

Zawieszenie sądów przysięgłych zob. art. 27 do 30 usp.

[1]) Ten art. brzmi: Do orzekania o zbrodniach, zagrożonych cięższemi karami, i o przestępstwach politycznych będą powołane sądy przysięgłych. Czyny, podlegające sądom przysięgłych, organizację tych sądów i tok postępowania — określą szczegółowe ustawy.

Rozp. Min. Sprawiedl. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu z dnia 18 czerwca 1929 Dz. U. 47, poz. 388

o należnościach przysięgłych.

§ 1. Przysięgli zamiejscowi otrzymują zwrot kosztów przejazdu oraz diety dzienne.

Za przysięgłych zamiejscowych nie uważa się przysięgłych mieszkających w miejscowości, będącej wprawdzie oddzielną jednostką administracyjną, lecz stanowiącej z miejscowością, w której odbywają się posiedzenia sądu przysięgłych, jedno terytorjum zamieszkałe (osiedle).

§ 2. Koszta przejazdu obejmują koszta podróży z miejscowości zamieszkania do miejscowości posiedzeń sądu oraz koszta podróży powrotnej.

W razie istnienia połączenia kolejowego zwraca się koszta podróży w wysokości ceny biletu drugiej klasy pociągu osobowego.

O ile brak połączenia kolejowego należy przyznawać koszta przejazdu innym środkiem masowego transportu (tramwaje — omnibusy). Rzeczywiste koszta przejazdu pojazdem konnym lub mechanicznym należy przyznawać tylko w braku masowego środka transportowego.

Przepis ustępu poprzedniego ma odpowiednie zastosowanie do zwrotu kosztów komunikacji z dworcem kolejowym lub miejscem postoju środków masowego transportu.

§ 3. Diety wynoszą 10 zł. za każdą dobę pobytu; za część doby krótszą niż 12 godzin należy się dieta w wysokości 5 zł.

§ 4. Przysięgli utrzymujący się z dziennego zarobku otrzymują za każdy dzień odszkodowanie w wysokości niżej określonej, jeśli pełnienie obowiązków powoduje dla nich utratę dziennego zarobku:

a) pracownicy fizyczni niekwalifikowani 2 zł. — 5 zł.;

b) pracownicy fzyczni kwalifikowani 4 zł. — 10 zł.;

c) pracownicy umysłowi 5 zł. — 20 zł.

§ 5. Poniesione koszta przejazdu do miejscowości posiedzeń sądu wypłaca się natychmiast po zgłoszeniu żądania. Na koszta te przysięgły może otrzymać zaliczkę na żądanie zgłoszone w najbliższym sądzie grodzkim przynajmniej na trzy dni przed terminem otwarcia roków. Naczelnik sądu grodzkiego składa niezwłocznie sprawozdanie o wypłaceniu zaliczki prezesowi sądu okręgowego właściwemu w myśl § 7.

Koszta podróży powrotnej można wypłacić zgóry — ostatniego dnia przed wyjazdem — w wysokości nie przewyższającej przyznanych kosztów podróży do miejscowości posiedzeń sądu przysięgłych; ewentualną nadwyżkę należy przesłać po jej następnem wykazaniu.

Inne należności wypłaca się zdołu w okresach tygodniowych, a za okres niepełnego tygodnia, jeżeli czynności przysięgłego ustały wcześniej. Na żądanie należy je wypłacać zdołu codziennie lub w okresach dłuższych wskazanych przez przysięgłego.

§ 6. Przepisy niniejszego rozporządzenia dotyczące kosztów przejazdu oraz diet mają odpowiednie zastosowanie tak do przysięgłych miejscowych, jak i zamiejscowych w razie wyjazdu sądu przysięgłych na poszczególne posiedzenia do innej miejscowości niż ta, do której zwołano roki sądu przysięgłych.

§ 7. Należności przewidziane w niniejszem rozporządzeniu przyznaje prezes sądu okręgowego. Od zarządzenia prezesa można w ciągu dni trzech od zawiadomienia o przyznaniu odwołać się do sądu okręgowego (art. 23 u. s. p.).

Sekretarjat prezydjalny lub sekretarz wyznaczony przez prezesa przyjmuje żądania przysięgłych o wypłacenie należności i przedstawia je prezesowi, dołączając bez osobnego polecenia projekt zarządzenia prezesa.

Art. 399.

Przepisy art. 285—380 mają odpowiednie zastosowanie do postępowania przed sądem przysięgłych ze zmianami i uzupełnieniami wskazanemi w dziale niniejszym.

1. **Przepisy art. 285 do 380** a więc wszystkie przepisy dotyczące przygotowania do rozprawy głównej i jej samej; z wyłączeniem jedynie przepisów art. 393 do 398 dotyczących wyroku zaocznego, gdyż osk. musi być obecnym na rozprawie przed sądem przysięgłych (art. 408). Zob. art. 3 pw.

2. Dziwnem się musi wydać, że w art. 399 nie powołano przepisów art. 387 i 388 § 1 co do środków zabezpieczających; nastąpiło to przez widoczne przeoczenie przy wprowadzeniu obu tych przepisów przez nowelę II.

Co do karalności wpływania na przysięgłych zob. art. 149 kk.

Rozdział I.

Otwarcie roków przysięgłych.

Art. 400.

Przynajmniej na trzy dni przed terminem otwarcia roków doręcza się stronom listę przysięgłych wezwanych na roki.

1. **stronom,** wszystkim stronom, a więc oskarżycielom, powodom cywilnym i oskarżonym, występującym we wszystkich sprawach, które podczas danych roków sądzone być mają.

Ratio legis: umożliwienie stronom zebrania informacyj celem wykonania praw z art. 410 i 413.

2. **przysięgłych wezwanych:** zob. art. 227 usp.

Art. 401.

Na początku każdych roków odbywa się jawne posiedzenie wstępne, na którem winni być obecni:

a) trybunał w składzie trzech sędziów;
b) wezwani na roki przysięgli;
c) prokurator;
d) przedstawiciel izby adwokackiej;
e) protokólant.

1. **jawne** a więc dostępne dla publiczności; strony i ich zastępcy mogą na wstępnem posiedzeniu być obecne w charakterze publiczności. Jawność tego posiedzenia nie może być uchyloną, gdyż przepisy art. 317 do 319 odnoszą się tylko do jawnej rozprawy głównej.

2. **posiedzenie wstępne.** Posiedzenie to może się odbyć bezpośrednio przed pierwszą rozprawą albo np. na dzień poprzód.

3. **winni być obecni.** Obecność osób pod a), c), d), e) jest więc obowiązkową i bez nich nie może się odbyć posiedzenie wstępne; co do osób pod b) t. j.

przysięgłych na roki wezwanych, to musi się ich jawić najmniej ośmnastu (art. 403).

4. **trybunał:** dla nadania posiedzeniu cechy większej uroczystości (m. 521). Jeden z członków trybunału przewodniczy (art. 24 § 2 usp.).

5. **wezwani na roki przysięgli.** Obecność wezwanych przysięgłych jest niezbędną, albowiem posiedzenie to ma na celu udzielenie im wyjaśnień (zob. art. 406 i 407). Wedle m. 520 przysięgli na tem posiedzeniu nieobecni, nie mogą wykonywać urzędu sędziowskiego; osobne, późniejsze ich zaprzysiężenie nie ma miejsca, gdyż mijałoby się to z celami posiedzenia wstępnego.

6. **Prokurator,** jako przedstawiciel władzy państwowej w zakresie ścigania przestępstw (art. 54) i strażnik ustaw (art. 231 usp.).

7. **przedstawiciel Izby Adwokackiej,** jako przedstawiciel obrony (por. art. 227 usp.).

8. **protokólant:** ze względu na przepisy art. 230 lit. d) i 239 § 1.

Art. 402.

Jeżeli z listy głównej stawiło się przynajmniej dwudziestu czterech przysięgłych, przewodniczący zwalnia przysięgłych z listy dodatkowej; w przeciwnym razie uzupełnia z listy dodatkowej w drodze losowania liczbę przysięgłych brakującą do dwudziestu czterech, a pozostałych z listy dodatkowej zwalnia.

Lista główna obejmuje trzydziestu, a lista dodatkowa 15 przysięgłych (zob. art. 227 usp.); o ile się stawiło więcej, niż 24 przysięgłych z listy głównej pozostają oni wszyscy.

Art. 403.

Jeżeli przysięgli z obu list stawili się w liczbie mniejszej niż osiemnastu, przewodniczący ogłasza, że roki przysięgłych nie doszły do skutku.

1. Ze względu na potrzebę wylosowania w pewnych przypadkach sędziów zapasowych (zob. art. 409 § 2), dalej ze względu na możliwość usunięcia przysięgłych wedle art. 41, wreszcie ze względu na konieczność dania stronom możności wyłączenia choćby małej liczby przysięgłych w myśl art. 413, kpk. nie uważa za możliwe odbywania roków przy liczbie mniejszej, niż 18 (m. 522).

2. Przed ogłoszeniem, że roki przysięgłych nie doszły do skutku, przewodniczący — analogicznie do art. 326 i 330 — użyje telefonu, woźnych i t. d. (por. art. 207) dla sprowadzenia nieobecnych, gdyż odroczenie wyrządza wielką szkodę wymiarowi sprawiedliwości (m. 523).

Co do ukarania niestawających przysięgłych zob. art. 230 usp. i art. 121 kpk.

Art. 404.

Po sprawdzeniu listy obecności przewodniczący odczytuje rotę przysięgi treści następującej:

„Przysięgacie Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu, że w sprawach, w których będziecie brali udział jako przysięgli, będziecie orzekali według sumienia na mocy dowodów przedstawionych na rozprawie i będziecie uwzględniali z jednakową uwagą okoliczności przemawiające zarówno na korzyść, jak na niekorzyść oskarżonego, nie powodując się żadnemi ubocznemi względami".

1. Rota przysięgi jest w zasadzie jedna i wspólna dla wszystkich przysięgłych. Przysięgłych nie zaprzysięga się więcej podczas całego trwania roków. Por. art. 441.

2. Od osób, nie należących do żadnego prawnie uznanego wyznania tudzież od osób, którym ich religja nie dozwala składania przysięgi, przewodniczący odbiera uroczyste przyrzeczenie. Zob. §§ 5 do 7 rozp. Prez. R. P. z 25. VI. 1929 Dz. U. 47 poz. 383, zamieszczonego przy art. 112.

3. Odpowiedzialność przysięgłych za naruszenie złożonej przysięgi jest czysto moralną i religijną i nie podpada pod art. 140 kk.

Art. 405.

§ 1. Po odczytaniu roty przysięgi przewodniczący wywołuje przysięgłych według listy. Każdy przysięgły podchodzi do stołu sędziowskiego zosobna i podnosząc rękę mówi głośno: „Przysięgam, tak mi, Panie Boże, dopomóż".

§ 2. Podczas całego aktu przysięgi wszyscy obecni, nie wyłączając trybunału, stoją.

§ 3. Do przysięgi składanej przez przysięgłych mają odpowiednie zastosowanie art. 111 § 2, 3 i art. 112.

Zob. uwagę 2 do art. 404.

Art. 406.

Następnie przewodniczący wyjaśnia przysięgłym ich prawa i obowiązki tudzież przepisy dotyczące narady i głosowania.

1. **ich prawa.** Zob. art. 407, 417, 418, 421, 422, 434 i 437.

2. **ich obowiązki.** Zob. art. 435 i 441 tudzież art. 42 w związku z art. 41 § 3 i 410.

3. **przepisy dotyczące narady i głosowania:** Zob. art. 435 do 438, 440 i 442 do 447.

Art. ten daje przewodniczącemu ogólną dyrektywę i zostawia mu sposób wywiązania się z tego zadania i ułożenie przemówienia w sposób dostosowywujący się do poziomu rozwoju i inteligencji przysięgłych (m. 524).

Co do doboru osób kwalifikujących się na stanowisko przewodniczącego zob. art. 25 usp.

Co do wyjaśnień przewodniczącego zob. jeszcze art. 407, 432 § 1 i 438 § 2.

Art. 407.

Po ukończeniu przemówienia przewodniczącego, przysięgli mogą prosić go o dodatkowe wyjaśnienia.

Chodzi o to, aby nie pozostawić u przysięgłych żadnej wątpliwości co do treści wyjaśnienia przewodniczącego (m. 525).

Z przebiegu wstępnego posiedzenia spisuje się protokół (art. 239); osoby wymienione w art. 401 mogą więc żądać wciągnięcia do protokółu wyjaśnień przewodniczącego, pytań zadanych przez przysięgłych (art. 407) oraz udzielonej na nie odpowiedzi (art. 235 lit. c), 237).

Rozdział II.

Rozpoczęcie rozprawy i przewód sądowy z udziałem przysięgłych.

Art. 408.

Osobiste stawiennictwo oskarżonego na rozprawę jest zawsze obowiązkowe.

Przysięgli rządzą się w znacznej mierze wrażeniem, jakie na nich oskarżony wywiera; kazać im

sądzić go zaocznie — znaczyłoby odebrać im znaczną część podstaw do wyrokowania (m. 526). Zob. art. 87, 301 § 2 i 302 § 1.

Art. 409.

§ 1. Po wywołaniu sprawy następuje utworzenie ławy przysięgłych.

§ 2. Jeżeli przypuszczać należy, że rozprawa potrwa dłużej niż jeden dzień, to przewodniczący zarządza uzupełnienie ławy przez jednego lub dwóch przysięgłych zapasowych na wypadek konieczności zastąpienia przysięgłego, któryby z powodu choroby lub innej ważnej przyczyny był zmuszony opuścić ławę przysięgłych.

§ 1. 1. **Po wywołaniu sprawy,** a więc przed odczytaniem aktu oskarżenia. Por. art. 325 i 332.

2. **utworzenie ławy przysięgłych** następuje na jawnem posiedzeniu sądu; po utworzeniu ławy (art. 415) odczytuje się akt oskarżenia.

§ 2. 3. Przybranie więcej, niż dwóch przysięgłych zapasowych nie jest dozwolonem; ukróciłoby ono poważnie prawo wyłączenia przysięgłych wedle art. 413.

Art. 410.

Przedewszystkiem usuwa się przysięgłych ulegających wyłączeniu w myśl art. 41 § 3.

1. Przewodniczący, odczytawszy przepis art. 41, zapyta przysięgłych, czy nie zachodzi co do którego z nich przyczyna wyłączająca; otrzymawszy odpowiedź twierdzącą, sprawdzi zaistnienie warunków z art. 41 i zwolni dotyczącego przysięgłego. O ileby strony lub sędziowie podnieśli w tym względzie jakieś wątpliwości, odda sprawę pod ocenę trybunału (art. 314).

2. Art. ten nakazuje wyłącznie usunąć przysięgłych, wykluczonych od sądzenia z mocy ustawy, a więc z przyczyn w art. 41 § 1 pod a) do h) wymienionych (zob. też art. 451). Ponieważ przepis art. 44 nie zawiera analogicznego przepisu do art. 41 § 3, ponieważ dalej art. 44 mówi o sędziach, zaś ani kpk., ani też art. 214 do 230 usp. i art. 24 do 30 usp. nie nazywają przysięgłych sędziami, ponieważ wreszcie wedle art. 413 strony mogą wyłączać przysięgłych bez podania motywów, przeto mogłoby się zdawać, że kwestja wyłączenia wedle art. 44 nie jest aktualną; tak jednak nie jest, gdyż wedle art. 411 i 412 do utworzenia ławy przysięgłych wystarczy obecność choćby jednego przysięgłego ponad liczbę do utworzenia ławy potrzebną, wobec czego prokurator nie mógłby wyłączyć nikogo a obrońca tylko jednego, nadliczbowego przysięgłego. Tymczasem może się zdarzyć, że zachodzą trafne powody do wyłączenia kogoś przez prokuratora lub do wyłączenia dwóch lub trzech przysięgłych wedle art. 44. Co więcej, jeżeli art. 44 nie obowiązuje co do przysięgłych, to i żaden przysięgły nigdy nie mógłby wyłączyć się sam, choć sam uznawałby, że ze względu na zachodzące między nim a oskarżonym stosunki, uważanym będzie za uprzedzonego do sprawy, a nawet za stronniczego.

Otóż mojem zdaniem należy stanąć na stanowisku, że i sam przysięgły i strony mogą bezwarunkowo korzystać z przepisu art. 44, albowiem:

a) Przysięgły jest niewątpliwie sędzią, choć go ustawy tak nie nazywają.

b) Byłoby to nieetyczne i połączone z dotkliwą ujmą dla wymiaru sprawiedliwości i powagi sądów, gdyby w najważniejszych sprawach (art. 22) mogła sądzić osoba stronnicza.

c) Art. 44 zezwala na wyłączenie już wówczas, gdy zachodzą pozory stronności, a przecież może się

zdarzyć, że zachodziłyby nietylko pozory, lecz stronność rzeczywista np. przysięgły jest notorycznym wrogiem lub przyjacielem oskarżonego, przeciwnikiem jego w innych sprawach cywilnych i karnych, jego spólnikiem lub synem jego stryjecznego brata (zob. art. 41 § 1 lit. c), który u oskarżonego się wychowywał i t. d.

d) Widocznem jest, że autorowie kpk. licząc się zbytnio z prawem stron z art. 413 § 1, zapomnieli zamieścić w art. 42 postanowienie podobne jak w art. 41 § 3.

e) Przepis art. 413 ma dać stronom możność uchylenia osób, które poza osobistym stosunkiem do oskarżonego, mogą nie nadawać się do sądzenia z powodu wymaganego w pewnym wypadku wyższego stopnia wykształcenia, nastawienia politycznego (zob. art. 22 lit. c) i t. d.

Wprawdzie wedle austr. procedury karnej wyłączenie z przyczyn w art. 44 kpk. wskazanych nie istniało (T. K. 25), wszelakoż należy zważyć, że wedle § 307 austr. pk. do utworzenia ławy przysięgłych wymaganą była i to pod nieważnością obecność przynajmniej 24 przysięgłych, zaczem oskarżyciel i oskarżony mogli bez podania motywów wyłączyć każdy po sześciu przysięgłych, wobec czego kwestja powyżej poruszona nie była aktualną.

Jeżeli uzna się możność stosowania przepisu art. 44 do przysięgłych, to wyłączenie należałoby zgłosić w terminie z art. 45 § 1, orzekałby zaś o niem przed rozprawą sąd okr. (art. 44) — względnie zespół sądzący, gdyby podczas tworzenia ławy przysięgły sam się wyłączył.

Art. 411.

§ 1. Jeżeli po usunięciu przysięgłych wyłączonych z mocy ustawy pozostaje tylko tylu, ilu po-

trzeba do utworzenia ławy, rozprawa może się odbyć wtedy tylko, gdy oskarżyciel i oskarżony oświadczą, że nie zgłaszają wyłączeń w myśl art. 413.

§ 2. W tym wypadku losowanie odbywa się tylko wtedy, gdy zachodzi potrzeba wylosowania przysięgłych zapasowych.

§ 1. 1. **ilu potrzeba do utworzenia ławy** t. j. 12 przysięgłych względnie zaś 13 lub 14, jeżeli przewodniczący desygnuje sędziów zapasowych (art. 409 § 2).

2. **oskarżyciel i oskarżony,** nie zaś powód cywilny, który biorąc tylko dodatkowy udział w procesie nie może mieć decydującego głosu (m. 527).

§ 2. 3. Ratio legis: gdyż inaczej nie byłoby wiadomem, kto jest przysięgłym zapasowym i nie możnaby ich usunąć od narady i głosowania (art. 404).

Art. 412.

Jeżeli pozostaje liczba przysięgłych, przewyższająca liczbę niezbędną do utworzenia ławy, to nazwiska wszystkich przysięgłych na osobnych jednakowych kartkach wrzuca się do urny, z której przewodniczący wyciąga po kolei nazwiska przysięgłych.

1. **przewyższa,** choćby o jednego tylko przysięgłego, a więc jeżeli przysięgłych jest najmniej 13.

2. **na osobnych jednakowych kartkach** dla uniemożliwienia przewodniczącemu (art. 414 § 1) wszelkiego wpływu na skład ławy.

Art. 413.

§ 1. Zarówno oskarżyciel, jak oskarżony, mogą wyłączyć bez motywów połowę liczby przysię-

głych, przewyższającej liczbę niezbędną do utworzenia ławy.

§ 2. Jeżeli liczba przysięgłych jest nieparzysta, oskarżonemu służy prawo wyłączenia o jednego więcej niż oskarżycielowi.

§ 3. Jeżeli jest kilku oskarżycieli lub oskarżonych, wszyscy oni wyłączają przysięgłych według wzajemnego porozumienia, a w braku tegoż co do kolejności wyłączenia rozstrzyga los.

§ 1. 1. Powód cywilny nie ma prawa wyłączania przysięgłych (zob. uw. 2 do art. 411).

2. **bez motywów** dla uniknięcia sporów co do zasadności wyłączenia i zapobieżenia zniesławieniu przysięgłych przez podawanie przyczyn ich wyłączenia (m. 528).

§ 2. 3. Wprowadzono tu favor defensionis.

§ 3. 4. Przed wyciągnięciem każdej kartki z urny (art. 414 § 1) losuje się, który z oskarżycieli wzgl. który z oskarżonych ma tym razem dokonać wyłączenia.

Art. 414.

§ 1. Wyciągając kartkę z urny, przewodniczący odczytuje umieszczone na niej nazwisko; każda strona może wtedy oświadczyć, że przysięgłego wyłącza.

§ 2. Przysięgłego, niewyłączonego przed wyciągnięciem następnej kartki, uważa się za wchodzącego do ławy.

§ 1. Przewodniczący wyciąga z urny kartki w pewnych, choć krótkich odstępach czasu, ażeby umożliwić stronom wykonanie prawa z art. 413.

Art. 415.

Listę członków ławy przysięgłych wciąga się do protokółu, poczem protokólant ją odczytuje.

Odczytanie następuje dla sprawdzenia, czy nie zaszła pomyłka co do osób wylosowanych (m. 530).

Po utworzeniu ławy przysięgłych następuje przewód sądowy wedle art. 333 n. (zob. art. 399); odtąd wszelkie zarzuty przeciw przysięgłym są wykluczone. I tak wykluczonym jest zarzut, że przysięgłego nie należało wciągnąć do listy pierwotnej (art. 218 usp.) z powodów art. 214 do 217 usp. wymienionych, dalej że przysięgły nie posiada znajomości języka, w którym odbywa się rozprawa, że przysięgły jest niezdolnym do sprawowania urzędu swego z powodu skazania karno-sądowego.

O. S. P. IX 146 **: Okoliczność, że przysięgły, który wchodził w skład ławy, był karany za kradzież, nie czyni ławy niezupełną i nie uzasadnia nieważności, albowiem ułożenie rocznej listy przysięgłych jest czynnością administracyjną i nie bada się jej na rozprawie, chyba w razie zgłoszenia odpowiedniego zarzutu.

Art. 416.

Za zgodą oskarżycieli i oskarżonych układa się zapomocą jednego losowania wspólną ławę przysięgłych dla kilku spraw wyznaczonych na dany dzień.

Za zgodą oskarżycieli i oskarżonych, których sprawy w danym dniu będą sądzone; zgodzić się muszą wszyscy oskarżyciele i oskarżeni i to wyraźnie (nieobecność któregokolwiek z nich poczytana będzie za sprzeciwienie się), albowiem przez tworzenie wspólnej ławy ukróca się prawo stron z art. 413 § 1.

Wyłączanie przysięgłych nastąpi wedle art. 413 § 3; zgody powoda cywilnego nie potrzeba (zob. uw. 2 do art. 411).

W razie zastosowania art. 416 spisze się jeden spólny protokół tworzenia ławy, a jego odpisy do-

łączy się do aktów innych spraw (arg. z art. 231); protokół podpiszą przewodniczący i protokólant (art. 239 § 1) tej sprawy, w której ławę utworzono.

Art. 417.

Przysięgli mogą zadawać pytania oskarżonemu, świadkom i biegłym tylko za pośrednictwem przewodniczącego.

Ze względu na różny poziom umysłowy przysięgłych pytania mogłyby być nieodpowiednio sformułowane a usunięcie ich mogłoby obniżyć ich powagę wobec stron i publiczności; przysięgły półgłosem zwróci się do przewodniczącego o zadanie pytania a przewodniczący da mu odpowiednie wyjaśnienie lub zada pytanie w odpowiedniej formie (m. 531).

W razie uchylenia pytania mogą przysięgli i strony korzystać z przepisów art. 237 i 314. Zob. uw. do art. 305 i zob. art. 418.

Art. 418.

Do przysięgłych zapasowych mają zastosowanie wszystkie przepisy dotyczące członków ławy przysięgłych, jednakże przysięgli zapasowi, nie powołani do uzupełnienia ławy, nie są obecni przy naradzie i głosowaniu.

1. Przysięgli zapasowi mając ewentualnie brać udział w naradzie i głosowaniu, muszą mieć te same prawa i obowiązki, co przysięgli (m. 531).

2. Gdyby w czasie narady przysięgłych wstąpić musiał przysięgły zapasowy (art. 409 § 2), to — choćby w owej chwili przysięgli odpowiedzieli już na pewną część pytań, należy naradę i głosowanie przysięgłych rozpocząć na nowo. Przewodniczący wróci z przysięgłymi do sali rozpraw (por. art. 439), uwiadomi strony

o zmianie, uwidoczni zmianę w protokóle, a następnie postąpi wedle art. 433 i dalszych.

Konieczność powtórzenia w przytoczonym przypadku narady i głosowania wynika stąd, że:

a) zadane przysięgłym pytania stanowią jednę myślową całość, na którą przysięgli jednolicie odpowiedzieć mają,

b) przy głosowaniach poprzednich wstępujący przysięgły zapasowy byłby może głosował inaczej i nie zaszłaby np. potrzeba głosowania nad pytaniami dodatkowemi lub ewentualnemi,

c) wstępujący przysięgły zapasowy byłby krępowany daną na pytania poprzednie odpowiedzią — wreszcie

d) nie da się pomyśleć, by uchwała przysięgłych, stanowiąca orzeczenie względnie podstawę orzeczenia o winie (art. 369 lit. a), zapadła w dwóch różnych składach.

Rozdział III.

Układanie pytań dla przysięgłych.

Pytania zadane przysięgłym tyczą się albo zarzutów oskarżenia (są to t. zw. pytania główne zob. art. 419 § 2) albo czynu ujawnionego w toku przewodu sądowego lub okoliczności uzasadniających zastosowanie surowszego lub łagodniejszego wymiaru kary (t. zw. pytania ewentualne: zob. art. 419 § 3, 420, 427 i 430) albo wreszcie okoliczności wyłączających przestępność czynu lub poczytanie winy (t. zw. pytania dodatkowe: zob. art. 420 i 428 § 1 pkt. 2).

Pytania ewentualne zadaje się na wypadek zaprzeczenia, zaś pytania dodatkowe na wypadek potwierdzenia pytania głównego.

Pytania co do winy (art. 425) są albo głównemi albo ewentualnemi. W przypadku art. 428 § 1 pytanie pod l. 1 jest pytaniem głównem, pytanie pod l. 2 jest

dodatkowem, zaś pytanie pod l. 3 jest znowu pytaniem głównem.

Art. 419.

§ 1. Po ukończeniu przewodu sądowego trybunał układa listę pytań, które przysięgli mają rozstrzygnąć.

§ 2. W pytaniach nie wolno pominąć żadnego z zarzutów pozostawionych w akcie oskarżenia.

§ 3. Za podstawę do pytań służy również przewód sądowy.

§ 1. 1. **Po ukończeniu** czyli po zamknięciu przewodu sądowego (art. 351).

2. **trybunał,** nie zaś sam przewodniczący; jestto bowiem bardzo istotna część procesu a od dobrego ułożenia pytań zależy częstokroć cały los oskarżonego (m. 533). Celem ułożenia pytań przez trybunał przewodniczący zarządzi odpowiednią przerwę (art. 348 § 1).

3. **układa listę pytań.** Trybunał odstąpi od pytań i umorzy sprawę, jeżeli oskarżyciel publ. odstąpi od oskarżenia (art. 61) a trybunał z tem się zgodzi lub jeżeli osk. pryw. odstąpi od oskarżenia a oskarżony z tem się zgodzi (art. 72).

§ 2. 4. Tylko przysięgli mogą na te zarzuty dać odpowiedź przeczącą, nie zaś trybunał, nawet co do kwestji na pozór prawnych, jak przedawnienie, amnestja i t. p. Trybunał o stronie prawnej może orzekać tylko na podstawie materjału faktycznego, ustalonego przez odpowiedź na pytania (m. 534).

Mogą jednak zajść w pytaniu pewne odchylenia od tenoru oskarżenia, o ile nie zmieniają identyczności czynu lub jego oceny z prawnego punktu widzenia; może to nawet stać się koniecznem wobec wyników rozprawy np. oskarżenie zarzuca morderstwo doko-

nane przed północą 5 marca — a przewód ujawnił wątpliwość co do tego, czy mord nie nastąpił po północy; sąd może tu wystylizować pytanie w ten sposób, czy mord nastąpił w nocy z dnia 5 na 6 marca. Podobnie można alternatywnie wymienić także inną osobę, w akcie oskarżenia nie wymienioną, jeżeli przy oszustwie zachodzi wątpliwość, komu sprawca miał zamiar wyrządzić szkodę lub też dodać w pytaniu znamię istotne, w oskarżeniu opuszczone.

§ 3. 5. Słowem **również** podkreślił ustawodawca, że pytania, postawione przysięgłym w myśl § 2 art. 419, nie wykluczają postawienia dalszych pytań, opartych na wynikach przewodu sądowego.

Pytania nie mogą być niewolniczem powtórzeniem aktu oskarżenia; podstawą ich musi być też przewód sądowy, jeżeli w jego toku oskarżenie przybrało odmienną postać, niż ta, jaką mu nadał akt oskarżenia (m. 534). Trybunałowi nie wolno jednak zadawać takich pytań, jeżeli przewód nie ujawnił faktów uzasadniających odmienną kwalifikację czynu (O. S. P. VII 93).

O. 151/32: Przy układaniu pytań Trybunał nie jest związany prawnem ujęciem sprawy przez oskarżyciela i może kwalifikować czyn stosownie do wyników przewodu sądowego (art. 419 § 3), wiąże go jednak logika prawa, która nie pozwala na kwalifikowanie działania przestępnego z przepisu ustawy, nie mogącego bezwzględnie być w danym wypadku stosowanym (Przyp. aut.: Przy napadzie kilku uzbrojonych w broń palną osobników w biały dzień na ambulans pocztowy, przyczem z rąk ich padł posterunkowy P. P., konwojujący dany ambulans, obrońca domagał się postawienia ewentualnego pytania w kierunku kradzieży).

Z art. 419 w związku z art. 421 i 422 wypływa:

a) Zarzuty postawione w oskarżeniu (art. 281 i 353)

muszą być bezwarunkowo objęte pytaniami, choćby nie były poparte faktami i dowodami i choćby zostały odparte wynikami przewodu sądowego. W tym i tylko w tym względzie oskarżyciel ma pierwszeństwo przed innemi stronami, które obowiązane są uzasadnić żądane przez się pytania (zob. uw. do art. 428); natomiast co do innych pytań, nie objętych oskarżeniem (art. 281 i 353), oskarżyciel jest zupełnie postawionym na równi z innemi stronami.

b) Skoro postawiono pytania z art. 419 § 2, trybunał, niezależnie od wniosku stron (O. S. P. VIII 412) i przysięgłych, ma wolną rękę w postawieniu przysięgłym dalszych pytań, o ile przewód sądowy (art. 333 n.) dostarczył podkładu faktycznego dla tychże pytań (zob. O. 178/31 przy art. 414).

Pytania te mogą uzasadniać inną kwalifikację prawną czynu, czy to łagodniejszą, czy też surowszą od kwalifikacji w oskarżeniu zawartej (art. 430) lub dotyczyć okoliczności wyłączającej przestępność czynu lub poczytanie winy (art. 428).

c) Trybunał na wniosek stron lub przysięgłych może — za wyjątkiem pytań pod a) — cofnąć, zmienić, uzupełnić lub sprostować każde inne, postawione przez się pytanie (zob. uw. do art. 449 in fine).

d) Treść pytań przez trybunał ułożonych i odczytanych (art. 421) nie uchybia określonemu w art. 422 prawu stron i przysięgłych żądania zmiany lub uzupełnienia pytań; trybunał winien postawić dotyczące pytania, jeżeli odpowiadają wymogom art. 427, 428 i 430 (zob. cyt. powyż O. 178/31).

W skład przewodu sądowego wchodzą nietylko przeprowadzone dowody, lecz także zarówno wyjaśnienia osk., jak to wynika z zamieszczenia art. 334 w rozdziale IV księgi VII kpk. o przewodzie sądowym, jak i wnioski i wypowiedzenia się stron (art. 306 i 307), które nastąpiły po odczytaniu aktu oskar-

żenia (art. 333) czyli po wszczęciu przewodu sądowego (mot. do O. 178/31 w uw. do art. 414).

Przepis art. 419 § 3 zawiera normę ogólną, obowiązującą trybunał, przysięgłych i strony z jedynym wyjątkiem przypadku w art. 419 § 1 wskazanego.

Art. 420.

Rozstrzygnięciu przysięgłych ulegają tylko pytania co do winy oraz związane z niemi pytania co do okoliczności faktycznych, uzasadniających według ustawy zastosowanie surowszego lub łagodniejszego przepisu karnego albo wyłączających przestępność czynu lub poczytanie winy.

1. **tylko pytania co do winy;** w kwestji kary oraz innych, w art. 370 wskazanych, przedmiotów orzeka samoistnie i wyłącznie Trybunał sądu przysięgłych (art. 454).

W przedmiocie winy na pierwszy plan wysuwają się pytania co do zarzutów oskarżenia w tej postaci, jak je poczynił oskarżyciel (zob. art. 419 § 2) a dopiero następnie — na wypadek ich zaprzeczenia — w postaci odmiennej, wynikłej z przewodu sądowego (art. 419 § 3).

2. **co do okoliczności faktycznych, uzasadniających zastosowanie surowszego lub łagodniejszego przepisu karnego.** Nie chodzi tu o okoliczności obciążające lub łagodzące, które wpływają na wymiar kary w granicach danego przepisu karnego np. nienaganne życie, przyznanie, działanie w afekcie i t. d. — lecz o okoliczności z art. 427.

3. **albo wyłączających przestępność czynu:** zob. art. 20 do 22, 140 § 2, 148 § 2 i t. d. kk.

4. **lub poczytanie winy:** zob. art. 17 § 1, 69, 97 § 2, 180 § 2, 219 § 2 i t. d. kk.

5. Rozstrzygnięcie przysięgłych rozciąga się tylko do czterech rodzajów kwestyj w uwagach 1 do 4 przedstawionych; resztę zagadnień procesowych rozwiązać ma trybunał, w szczególności ma on także dokonać subsumcji prawnej (zob. art. 369 lit. b) a więc orzec, czy i pod jaką ustawę karną podpada czyn przez przysięgłych ustalony (ad quaestionem iuris respondent iudices; zob. art. 533 § 1), dalej orzeka on o wysokości kary (zob. art. 369 lit. c), o powództwie cywilnem i o kosztach, a także w przedmiocie zatwierdzenia lub uchylenia konfiskaty i zawieszenia kary i t. d. (art. 370).

O. S. P. VIII 472: Jeżeli wyrok trybunału sądu przysięgłych, uwalniający od oskarżenia o morderstwo, uchylono wskutek zażalenia nieważności (kasacji) prokuratora, jedynie z tego powodu, że trybunał wbrew przepisowi art. 430 nie zadał przysięgłym także pytania ewentualnego w kierunku zabójstwa, to zadanie przysięgłym na ponownej rozprawie pytania w kierunku morderstwa (przez przysięgłych potwierdzonego) powoduje uchylenie wyroku, albowiem osk. przez niezaskarżone uniewinnienie go co do zarzutu morderstwa nabył już uzasadnione prawa, polegające na zakazie reformationis in pejus (por. uw. do art. 500 lit. a).

O. 274/31: W sprawach rozpoznawanych przez sądy przysięgłych kwestja działania kilku osób we wspólnem porozumieniu czy też we wspólnym złym zamiarze musi znaleźć swój wyraz w treści pytań.

Art. 421.

Po ułożeniu i odczytaniu pytań przewodniczący zapytuje strony oraz przysięgłych, czy nie żądają zmian i uzupełnień, a na ich żądanie daje im listę pytań do przejrzenia.

1. **po odczytaniu pytań** przez członka składu sądzącego lub protokólanta.

2. **przewodniczący:** zob. art. 304.

3. **zapytuje strony** t. j. oskarżyciela, oskarżonego i powoda cywilnego; co do praw obrońcy w tej mierze zob. uw. przed art. 84.

4. **oraz przysięgłych.** Pytanie bowiem może im się wydawać niejasnem, niezrozumiałem lub niezupełnem a wszak oni mają na nie odpowiedzieć i to wyrazami „tak“ lub „nie“ (art. 443). Zob. też art. 439 zdanie 2, 428 i 430.

5. **czy nie żądają zmian i t. d.** Kpk. nie przepisuje ilości przysięgłych; może więc i jeden z nich żądać zmiany lub uzupełnienia pytań.

Zob. uw. 6 a) do art. 419.

Art. 422.

Wnioski o zmianę lub uzupełnienie pytań trybunał rozstrzyga, poczem, jeżeli lista pytań uległa zmianie, odczytuje się ją ponownie i daje się stronom oraz przysięgłym możność zgłoszenia uwag.

Wnioski te wciąga się do protokółu; zob. art. 235 c), d).

Proceder w art. 421 i 422 przewidziany powtarza się tak długo aż trybunał nie zatwierdzi ostatecznie listy pytań (zob. art. 423).

Art. 423.

Ostatecznie ustaloną listę pytań trybunał zatwierdza i podpisuje.

Podpisuje tedy listę pytań cały trybunał, a więc i ten członek trybunału, którego przy układaniu pytań przegłosowano (por. art. 365).

Art. 424.

Każde pytanie powinno być tak ułożone, żeby można było na nie odpowiedzieć „tak“ albo „nie“.

Inny sposób układania pytań wymagałby szczegółowej odpowiedzi, uniemożliwiałby przysięgłym głosowanie i mógłby wywołać tak wielką rozbieżność odpowiedzi, że trybunał nie miałby dostatecznej podstawy do wyrokowania (m. 536).

Zob. art. 440 § 1 i 443.

Art. 425.

Pytanie co do winy powinno obejmować wszystkie ustawowe znamiona zarzucanego przestępstwa. Zaczyna się od wyrazów: „czy oskarżony (oznaczenie osoby oskarżonego) jest winien, że“, poczem wymienia się okoliczności faktyczne zarzucanego czynu z możliwie ścisłem oznaczeniem czasu i miejsca.

1. **wszelkie ustawowe znamiona zarzuconego przestępstwa.** W braku któregokolwiek z tych znamion, sąd mimo twierdzącej odpowiedzi, nie będzie miał podstawy do skazania (m. 537). Zob. uw. wstępne przed art. 452.

2. **czy oskarżony jest winien.** Pytania postawione przysięgłym są więc pytaniami nietylko co do czynu, lecz i co do winy; jedynie pytanie z art. 428 l. 1 zawiera wyłącznie okoliczności czynu.

3. **okoliczności faktyczne,** nigdy zaś określenia prawne, ubrane bądź we formę artykułów kodeksu karnego, bądź we formę określeń o charakterze prawniczym jak oszustwo, szantaż, sprzeniewierzenie i t. p. (m. 538). Posługiwanie się w pytaniach pojedynczemi wyrazami, których używa ustawa karna, nie stanowi jednak istotnej usterki (O. S. P. I 398), jeżeli to są wyrażenia, mające powszechnie wiadome znaczenie np. posiadanie, majątek, życie, zdrowie itd.

4. **z możliwie ścisłem oznaczeniem czasu i miejsca,** ażeby czyn wyodrębnić od innych (t. zw. indywidualizacja czynu). Ponadto miejsce i czas mogą decydować o zastosowaniu amnestji i przedawnienia, o pochłonięciu kary, o tem, czy sąd może wogóle orzec karę (np. kradzież w gmachu obcego poselstwa) i wedle jakiej ustawy dzielnicowej sądzić ją ma (m. 538).

Co do indywidualizacji czynu należy pamiętać o tem, że uchwała przysięgłych ma wejść w skład sentencji wyroku, wobec czego należy w tym względzie stosować przepis art. 379 § 1 lit. a).

Ponieważ przysięgli nie podają motywów, należy dokładnie indywidualizować czyn, by zapobiec ponownemu zasądzeniu za ten sam czyn i umożliwić sądowi zastosowanie art. 449 i 450 § 1 a prokuratorowi założenie kasacji z art. 538. (T. K. Nr. 500 zbioru Löfflera).

Art. 426.

Jeżeli jest kilku oskarżonych lub oskarżonemu zarzuca się kilka czynów, co do każdego oskarżonego i każdego czynu zadaje się pytanie osobne.

Zadanie jednego pytania wywołałoby potrzebę obszerniejszej odpowiedzi (zob. uw. do art. 424); nie należy wymienić w jednem pytaniu nazwisk kilku oskarżonych, lecz zapytać, czy X. winien, że działając wspólnie z innemi osobami (nie zaś: „razem z Y. i Z.") zabrał i t. d. (m. 538).

Art. 427.

Co do każdej okoliczności, uzasadniającej zastosowanie surowszego lub łagodniejszego przepisu karnego, zadaje się w razie potrzeby pytanie osobne.

1. **w razie potrzeby** oznacza, że pytania te zadaje się tylko wtedy, jeżeli okoliczności te nie mieszczą się w pytaniu głównem co do winy z art. 425 (mot. do O. 178/31 w uw. do art. 428) lub w pytaniu ewentualnem z art. 430.

2. **surowszego lub łagodniejszego przepisu karnego.** Nie chodzi tu o okoliczności wpływające na wysokość kary w ramach tego samego przepisu ustawy, lecz o okoliczności uzasadniające inny wymiar kary lub inny rodzaj kary (zob. art. 420).

Taką okolicznością jest np. kradzież sumy przekraczającej pewną normę, kradzież popełniona w nocy, z bronią w ręku i t. d.; okolicznością zaś łagodzącą w rozumieniu tego art. będzie zgoda pokrzywdzonego przy pozbawieniu życia, i t. d. — naturalnie jednak tylko wówczas, jeżeli kodeks karny w miarę zaistnienia tych okoliczności przepisuje karę surowszą lub łagodniejszą i o ile dotyczą samego faktu przestępstwa. Inne okoliczności, nawet faktyczne, o ile ze stroną faktyczną przestępstwa mają związek tylko pośredni, nie ulegają rozpoznaniu ławy i nie stanowią przedmiotu pytań jej zadawanych np. wieku niżej 17 lat[1]), poprzednie ukarania, kwestja, czy oskarżony podpada pod amnestję i t. d. (m. 539 i 540).

Kpk. nie wymaga, by okoliczności te były przytaczane przez strony; wystarczy, że ujawniły się w toku przewodu sądowego (art. 419 § 3).

Art. 428.

§ 1. Jeżeli w toku rozprawy strony powoływały się na istnienie okoliczności ustawowej, wyłączającej przestępność czynu lub poczytanie winy, to co do oskarżonego, którego ta okoliczność

[1]) chyba, że wiek ten jest sporny.

dotyczy, należy postawić trzy osobne pytania, a mianowicie:

1) co do popełnienia czynu;

2) co do okoliczności, wyłączającej przestępność czynu lub poczytanie winy;

3) co do winy.

§ 2. W tym wypadku pytanie co do winy należy tak ułożyć, żeby z jego treści wynikało, że przysięgli powinni na nie odpowiedzieć wówczas tylko, gdy na pytanie pierwsze dali odpowiedź twierdzącą, a na drugie przeczącą.

§ 1. 1. **w toku rozprawy** a więc aż do ukończenia (zamknięcia) przewodu sądowego (art. 351 i 419 § 1). Jeżeli twierdzenie takie, podniesiono wprawdzie w postępowaniu przygotowawczem, lecz następnie cofnięto je podczas rozprawy, czy to wyraźnie, czy też przez inne twierdzenia, z poprzedniem twierdzeniem, sprzeczne (per positionem alterius) — trybunał nie ma obowiązku zadania dotyczących pytań, albowiem za podstawę pytań służyć ma przewód sądowy (art. 419 § 3).

2. **strony** a więc nietylko oskarżony lub jego obrońca (zob. uw. przed art. 84), lecz i prokurator, jako stojący na straży ustaw (art. 231 usp.) a także oskarżyciel prywatny, któremu może zależeć na tem, by jednego z oskarżonych uznać bezwinnym, jako bezwolne narzędzie w ręku innego oskarżonego a tegoż ostatniego uczynić odpowiedzialnym za czyn i szkodę z czynu wynikłą.

3. **powoływały się** musi to więc być wyraźne twierdzenie, że fakt taki rzeczywiście zaszedł, natomiast nie wystarcza hipotetyczna możliwość; z drugiej jednak strony należy w tym względzie rozważyć całość wyjaśnień oskarżonego, tudzież wnioski i wypowiedzenia się (art. 306 i 307), a nie pojedyńcze jego luźne oświadczenia; na równi z twierdzeniem oskarżonego

stoi ujawnienie przy rozprawie tego rodzaju okoliczności (O. S. P. V. 324 i VI 352).

Powoływanie się jest zbędne w przypadku z art. 429.

Sąd ma tu ocenić tylko doniosłość prawną dotyczącego twierdzenia; czy zaś twierdzenie to jest uzasadnionem, rozstrzygają wyłącznie przysięgli.

O. 178/31 (Uchwała całej Izby **): „1. Art. 428 mówiąc o „powoływaniu się stron na okoliczności wyłączające przestępność czynu lub poczytanie winy, ma na względzie takie powołanie się, które oparte jest na obronie oskarżonego, przytaczającego w niej konkretne okoliczności, które według ustawy wyłączają przestępność czynu lub poczytanie winy. Czy obrona ta jest słuszna, w szczególności, czy przytoczone fakta są możliwe lub prawdopodobne, albo czy mają jakiekolwiek podstawy w przeprowadzonych dowodach, trybunał badać nie może".

„2. Powoływanie się obrońcy na okoliczności, wyłączające przestępność czynu lub poczytanie winy, ma takie same znaczenie, co powoływanie się samej strony, twierdzenia jednak obrońcy bez wskazania okoliczności faktycznych, bądź wynikających z zarzutów postawionych w akcie oskarżenia, bądź ujawnionych w przewodzie sądowym, n i e o b o w i ą z u j ą trybunału do postawienia pytań w myśl art. 428".

„3. W postępowaniu kasacyjnem należy na podstawie samoistnej oceny wyników przewodu sądowego, w zasadzie na podstawie protokółu rozprawy, orzec, czy powoływanie się (art. 428) miało formalne oparcie w wynikach przewodu sądowego".

„4. Tak samo (zob. p. 3) postąpić należy, o ile chodzi o postawienie pytania ewentualnego" [1]).

---

[1]) Uzasadnienie tej uchwały Izby II S. N. jest w streszczeniu następujące:

Ad punkt 1: Podział pracy pomiędzy trybunałem a ławą

O. 259/29 i **O. S. P. VII 312:** Jeżeli zachowanie się oskarżonego wzbudziło podejrzenie choroby umysłowej, należy postawić pytanie z art. 428, choćby biegli orzekli, że osk. symuluje chorobę umysłową,

---

przysięgłych określa art. 420 w ten sposób, że przysięgli orzekają o okolicznościach w tymże art. wymienionych, zaś o wszystkiem innem, w szczególności o kwestjach prawnych, przesłankach procesowych (art. 3), o karze i t. d. orzeka trybunał i w przedmiocie tych zagadnień nie może przysięgłym zadawać pytań, nie wyłączając przedawnienia i amnestji, o których wzmianka w m. 534 (zob. uw. 4 do art. 419: przyp. aut.). Wobec tego podziału pracy niedopuszczalną jest przedwczesna merytoryczna ocena przez trybunał znaczenia pewnych okoliczności dla kwestji winy, dla zastosowania surowszego lub łagodniejszego przepisu karnego albo przestępności lub poczytania winy; trybunał wdzierałby się w takim razie w atrybucje przysięgłych. Nie może więc trybunał oceniać słuszności obrony a niedopuszczalność wniosku z art. 428 może wynikać z następujących wad tegoż wniosku, a to:

a) z przytoczenia okoliczności, które według ustawy nie wyłączają przestępności czynu lub poczytania winy;

b) z przytoczenia we wniosku tylko ustawowego określenia okoliczności wyłączającej przestępność czynu lub poczytanie winy (np. w kierunku obrony koniecznej lub wyższej konieczności) bez przytoczenia okoliczności faktycznych im odpowiadających tj. bez substancjonowania faktami pojęcia prawnego.

W przypadku b) trybunał sam powinien rozważyć, czy akt osk. lub przewód sądowy (art. 419), do którego należą także wyjaśnienia osk. (art. 334), nie wskazują na okoliczności związane z wnioskiem; jeżeli się takie okoliczności wyłaniają, to nie wdając się w ocenę, czy one są możliwe lub prawdopodobne, należy postawić pytanie z art. 428; pozatem przewodniczący powinien w miarę potrzeby zwrócić stronie uwagę na konieczność faktycznego substancjonowania wniosku (art. 399 i 304: „kieruje rozprawą i czuwa nad jej prawidłowym tokiem“ oraz § 1 art. 306).

Ad punkt 2. (Zob. uw. przed art. 84). Wnioskowi obrony wypadnie odmówić, jeżeli wniosek przytacza okoliczności faktyczne, których istnienie (nie wchodząc w ich prawdopodobieństwo) przewód wcale nie zawierał, np. obrona zarzuca nieprzytomność wskutek upicia się wódką, a osk. twierdzi, że wódki wcale nie pił a przewód nie ujawnił żadnych faktów w tym względzie. Brak takich okoliczności czyni wniosek nie-

gdyż sama symulacja jest już twierdzeniem choroby umysłowej.

4. **wyłączającej przestępność czynu lub poczytanie winy.** Zob. uw. 3 i 4 do art. 420.

5. **co do oskarżonego, którego ta okoliczność dotyczy.** Okoliczności bowiem, uchylające odpowiedzialność jednego oskarżonego, nie mają żadnego wpływu

---

przydatnym dla sformułowania pytania, gdyż przysięgli winni orzekać na podstawie okoliczności ujawnionych w toku przewodu sądowego (art. 10, 360, 404) i z niego się wyłaniających. Jeżeli więc obrona nie może wskazać faktów ujawnionych w przewodzie lub zawartych w akcie osk. (art 281 b), lecz przytacza okoliczności dowolne, przez się ułożone, to trybunał — o ile jego starania nie są zdolne usunąć braku (patrz koniec uzasadnienia ad 1) — odmawiając postawienia pytania, czyni to z przyczyn prawnych a nie z tytułu przedwstępnej oceny, czy okoliczności te są prawdziwe lub prawdopodobne. Gdyby natomiast obrona wskazała okoliczności ujawnione w przewodzie sądowym (choćby tylko w wyjaśnieniach osk.), trybunał nie może się wdawać w ocenę dowodową prawdopodobieństwa lub prawdziwości danej okoliczności lub stopnia, w jakim ona jest zdolną wyłączyć przestępność czynu lub poczytanie winy (np. czy jeden kieliszek wypitej wódki mógł wywołać stan nieprzytomności), gdyż ocena w tym względzie należy do przysięgłych. Różnica pewna między położeniem prawnem osk. a obrońcy leży w tem, że osk. składa wyjaśnienia, którym można wierzyć lub nie (art. 10 i 360), natomiast twierdzenia obrońcy nigdy nie mogą być podstawą do jakichkolwiek ustaleń.

Wykładnia ta co do obrońcy ma zastosowanie także do oskarżyciela w zakresie wniosków o postawienie pytań z art. 427, 428 i 430.

Ad punkt 3. Skoro o możliwości faktów przytoczonych w uzasadnieniu wniosków z art. 427, 428 i 430 nie może orzekać trybunał, to tem mniej może o tem orzekać sąd kasacyjny; sąd ten przy pomocy protokółu (art. 238) ocenia samoistnie kwestję tę tylko o tyle, czy osk. lub jego obrońca powoływali się (zob. ad punkt 2) na okoliczności z art. 428).

Ad punkt 4. Tak samo sąd kasacyjny oceni z „przebiegu rozprawy“ (art. 428), czy należało poddać ocenie przysięgłych pytanie ewentualne, choćby takiego wniosku wprost nie postawiono.

na odpowiedzialność innych oskarżonych (O. S. P. VII 495). Zob. art. 16 kk.

6. **należy postawić.** Sąd jest do tego zobowiązanym; zaniedbanie tego obowiązku względnie odmówienie dotyczącemu wnioskowi (art. 422) podpada pod przepis art. 510 i 515.

7. **do punktu 1.** Należy oddzielić fakt popełnienia czynu od faktu winy (odpowiedzialności za dany czyn), albowiem potwierdzenie czynu może — mimo zaprzeczenia winy — mieć wpływ na roszczenia powoda cywilnego a dla warunków i podstaw wznowienia postępowania karnego ma to poważne znaczenie, czy przysięgli zaprzeczyli czyn, czy też odpowiedzialność, opierając się na punkcie 2 § 1 art. 428.

Pytanie co do punktu 1 nie zaczyna się od wyrazów „czy N. N. jest winien, że dnia . . . w miejscowości . . . przeciw osobie X. w ten sposób działał i t. d.", lecz: „czy N. N. dnia . . . w miejscowości . . . przeciw osobie X. w ten sposób działał" — pytanie to nie będzie więc pytaniem co do winy w rozumieniu art. 425; kwestja winy objętą jest dopiero pytaniem trzeciem zadanem po myśli art. 428 § 1 l. 3.

O. S. P. IX 146: Uchybienie jest nieistotnem, jeżeli w razie twierdzenia obrony koniecznej pytanie z art. 428 § 1 l. 1 dotyczyło winy, nie zaś samego tylko popełnienia czynu.

8. **do punktu 2.** Zob. uw. 3 i 4 do art. 420.

O. S. P. IX 372: Twierdzenie, że osk. dokonał podpalenia ze zemsty („z żalu za uwiedzenie żony miał wielki zamęt w głowie") nie uzasadnia pytania dodatkowego.

O. z 10/3 1932 II 3 K 71/32: W pytaniu z art. 428 § 1 l. 2 zawarte być muszą wszystkie ustawowe znamiona okoliczności, wyłączającej przestępność czynu lub poczytanie winy.

9. **do punktu 3.** Pytanie to zaczyna się od słów: „Czy winien jest i t. d.“; zob. art. 425.

System trzech pytań jest racjonalny; gdyby bowiem zadano 2 pytania pierwsze wedle art. 425 („czy winien i t. d.“) i drugie, odpowiadające przepisowi art. 428 § 1 l. 2, to przysięgli, potwierdzając drugie pytanie, musieliby odwołać odpowiedź twierdzącą na pytanie pierwsze, wedle której osk. winien jest popełnienia danego czynu.

§ 2. 10. W razie zaprzeczenia pytania pod l. 1 § 1 art. 428 przysięgli nie odpowiadają już na pytania pod l. 2 i 3; zaś w razie potwierdzenia pytania pod l. 2, nie odpowiadają oni już na pytanie pod l. 3.

Na pytanie co do punktu 3 § 1 art. 428 odpowiadają przysięgli tylko wówczas, jeżeli pytanie co do punktu 1 (czy osk. popełnił czyn) potwierdzili, zaś pytanie co do punktu 2 (czy zachodzi okoliczność uchylająca odpowiedzialność) zaprzeczyli.

Sposób odpowiadania na pytania z § 1 art. 428 należy wskazać w napisach nad temiż pytaniami a nadto winien przewodniczący o tem pouczyć przysięgłych (art. 432 § 1).

Na pierwszy rzut oka zdawaćby się mogło, że skoro przysięgli stwierdzili popełnienie przez oskarżonego zarzuconego mu czynu i odrzucili okoliczność wyłączającą poczytanie winy, to wina jest już ustalona. Takie rozumowanie stałoby jednak w sprzeczności z samą istotą sądu przysięgłych, w myśl której przysięgli orzekają nietylko co do faktu przestępstwa, lecz także i przedewszystkiem co do winy; mają zatem prawo uznać, że oskarżony popełnił zarzucany mu czyn, tudzież, że opisana w pytaniu drugiem okoliczność, wyłączająca poczytanie, nie istnieje, a jednak odrzucić winę. Odrzucając w tych warunkach winę, przysięgli mogą się oprzeć na istnieniu innej, nie wskazanej w pytaniach okoliczności, np. pytanie

drugie dotyczyło obrony koniecznej, a przysięgli odrzucili winę z powodu niepoczytalności, o której wprawdzie nikt przed sądem nie mówił, ale która ich zdaniem wynikała ze sposobu dokonania przestępstwa i z całego zachowania się oskarżonego. Nawet więcej. Przysięgli mogą ustalić fakt dokonania przestępstwa, odrzucić wszelkie okoliczności, wyłączające poczytanie winy, a jednak uznać, że oskarżony nie jest winien. Jest to ich dyskrecjonalna władza, niczem nie krępowana i nie wymagająca uzasadnienia. Przysięgli mogą odrzucić winę dlatego, że uznają ustawę, z której oskarżonego pociągnięto do odpowiedzialności, za niesłuszną; dlatego, że uznają za bardziej celowe w danym przypadku uniewinnienie winnego, niż poddanie go karze; dlatego, że dali się unieść uczuciu i żal się im zrobiło człowieka, który wprawdzie zawinił, ale jest nieszczęśliwy i t. d.; wreszcie mogą uniewinnić oskarżonego pomimo braku wszelkich ku temu przesłanek, dlatego, że im się tak podoba. Można się z tem nie zgodzić, można uznać taką niczem nieograniczoną władzę przysięgłych za niesłuszną, ale wtedy trzeba cały sąd przysięgłych odrzucić (m. 541) [1]).

[1]) W najcięższych właśnie przypadkach kryminalnych, których źródło leży zazwyczaj w najciemniejszych głębiach życia wewnętrznego człowieka — i tam, gdzie chodzi o życie lub śmierć oskarżonego, litera prawa (jus) może wymagać korektury z punktu widzenia słuszności (aequitas); ta korektura leży w niezawisłości przysięgłych od ustawy i w ich nieodpowiedzialności.

Starożytni na mapach swoich umieszczali, na nieznanych im częściach Europy, Azji i Afryki, napis: tu mieszkają dzikie zwierzęta (hic sunt leones); tak i w duszy ludzkiej są niezbadane zakątki, których nie zdoła oświetlić żaden psycholog i żaden sędzia; przysięgli mogą to tylko wyczuć i wysnuć z tego wnioski dla swego werdyktu. Tak już w starożytnym Rzymie judices jurati mieli obowiązek orzec, nie, że dane fakty zachodzą („facta esse"), lecz że takiemi im się wydają („facta videri").

Cytowaliśmy tu dosłownie motywa komisji kodyfikacyjnej, gdyż nadają one zasadniczą linję władzy i charakterowi orzekania przez przysięgłych.

To stanowisko komisji kodyfikacyjnej ujawnia się też w rocie przysięgi przez przysięgłych składanej (art. 404) i brzmieniu art. 441; z tych art. wynika bowiem, że przysięgli nie mają obowiązku trzymać się przepisów ustawy karnej, lecz sądzą wedle własnego sumienia.

Częściowo kładzie tamę dowolnym werdyktom uniewinniającym przepis art. 450.

Art. 429.

W sprawach nieletnich do lat siedemnastu zawsze zadaje się pytanie, czy oskarżony działał z rozeznaniem.

1. **zawsze zadaje się** a więc choćby strony na to się nie powoływały albo nawet postanowieniu takiego pytania się sprzeciwiały; jestto zatem wyjątek od zasady w art. 428 § 1 zawartej, że strony muszą powoływać się na okoliczności wyłączające poczytanie winy.

2. **z rozeznaniem** (plenus intellectus). Zaprzeczenie pytania z art. 429 powoduje uniewinnienie oskarżonego. Zob. art. 69 § 1 lit. b), 70 i 71 kk. tudzież art. 633 kpk.

Art. 430.

Jeżeli z przebiegu rozprawy wynika, że w razie zaprzeczenia pytania głównego zachodzi możliwość uznania oskarżonego winnym innego przestępstwa, to zadaje się co do tego przestępstwa pytanie ewentualne, na które przysięgli mają odpowiedzieć na wypadek zaprzeczenia pytania głównego.

1. **z przebiegu rozprawy** t. j. z przewodu sądowego (art. 333).

2. **innego przestępstwa** taką samą lub łagodniejszą karą zagrożonego; chodzi tu więc o odmienne skwalifikowanie czynu, niż to, którego dokonał oskarżyciel np. oskarżony o kradzież dopuścił się możliwie tylko paserstwa. Nie wolno natomiast we formie pytania ewentualnego zadawać pytania w kierunku cięższego przestępstwa, niż je oskarżyciel zarzucił (np. zamiast kradzieży rabunek), gdyż sprzeciwiałoby się to i zasadzie akuzatoryjności i logice, gdyż przysięgli nie potwierdzą cięższego przestępstwa, skoro zaprzeczyli zaistnieniu lżejszego przestępstwa.

3. **zadaje się.** Co do zadania tego pytania sąd jest skrępowany tylko względami prawnemi, nie zaś względami faktycznemi lub twierdzeniami i wnioskami stron. Sąd może więc zadać takie pytanie i bez twierdzenia oskarżonego (O. S. P. IV. 230); nie ma natomiast trybunał tego prawa, jeżeli przewód nie ujawnił faktów uzasadniających odmienną kwalifikację (O. S. P. VII 93). Zob. art. 419 § 3, uw. 3 do art. 428 oraz O. S. P. VIII 472 przy art. 420 in fine.

O. 183/30: Niema podstawy do kasacji, jeżeli na żądanie przysięgłych postawiono pytanie, którego postawienia odmówiono na żądanie obrońcy, gdyż nie obraża to praw oskarżonego.

Rozdział IV.

Głosy stron i wyjaśnienie przewodniczącego.

Art. 431.

Po zatwierdzeniu listy pytań przewodniczący udziela głosu stronom co do przedmiotów objętych pytaniami.

Głosy stron następują w sposobie w art. 355 do 357 przepisanym. Kpk. nie zakazał stronom mówić o gro-

żącej karze, gdyż praktyka sądów rosyjskich wykazała, że przysięgli wydawali wyroki uniewinniające, ażeby winnego zbyt surowa nie spotkała kara (m. 543); konsekwentnie też art. 431 nakazuje przewodniczącemu wyjaśnienie przysięgłym grożącej oskarżonemu kary.

Obrońca — teoretycznie rzecz wziąwszy — może zrzec się wywodu, gdyż:

a) art. 87 wymaga tylko obecności obrońcy;

b) art. 355, 357 i 431 przyznają mu prawo — nie nakładają zaś na niego obowiązku — przemawiania, („przewodniczący udziela głosu"), wreszcie

c) art. 514 lit. d) czyni podstawą kasacji brak obrońcy, ale nie zaniechanie przemówienia obrońcy. Oczywiście jednak obrońca, nie przemawiając naraża się na ciężką odpowiedzialność moralną i dyscyplinarną. Obrońca nie musi być obecnym przy ogłoszeniu wyroku (O. S. P. V 530).

Art. 432.

§ 1. Po wysłuchaniu głosów stron, przewodniczący wyjaśnia przysięgłym znaczenie odnośnych ustaw, karę grożącą oskarżonemu i inne skutki skazania, oraz ogólne podstawy prawne dotyczące oceny dowodów, sposobu głosowania i pisania odpowiedzi.

§ 2. Wyjaśnienia przewodniczącego przerywać ani krytykować nie wolno, lecz strony mogą żądać wciągnięcia do protokółu tych części wyjaśnienia, których ustalenie uważają za niezbędne.

§ 1. 1. **znaczenie odnośnych ustaw** t. j. ustawowe znamiona przedmiotowej i podmiotowej istoty czynu (zob. art. 425 zd. 1) a w miarę potrzeby także przepisy o okolicznościach wyłączających przestępność czynu i poczytanie winy (art. 420, 428 i 429).

O. S. P. IX 273: Przedstawienie sprawy przez przewodniczącego (resumé) nie jest w kpk. przewidziane, nie musi jednak uzasadniać uchylenia wyroku [1]).

2. **karę grożącą oskarżonemu** na wypadek zatwierdzenia pytań głównych i ewentualnych a także przepisy o złagodzeniu kary (art. 425, 428, 420, 427 i 430 kpk. oraz art. 59 § 1 kk.).

3. **skutki skazania** czyli kary dodatkowe (art. 44 kk.).

4. **oceny dowodów** (art. 10, 360, 404 i 441), a więc nie wchodząc w ocenę pojedyńczych, w konkretnym wypadku ujawnionych dowodów i przeciwdowodów; objawienie zdania co do wyników dowodzenia byłoby jawnem szyderstwem z ustawy (Löffler: Unheilbare Nichtigkeit str. 11).

5. **sposobu głosowania:** zob. art. 440 i 442 do 445.

6. **sposobu pisania odpowiedzi:** zob. art. 440 § 1.

§ 2. 7. Rzeczą stron będzie bardzo wydatnie korzystać z prawa żądania zaprotokółowania wyjaśnień (art. 237), gdyby przewodniczący wykroczył poza sferę wyjaśnień dopuszczalnych wedle § 1 tego art.

Żądanie wciągnięcia do protokółu powinno mieć cechę objektywnego wniosku pozbawionego wszelkiej krytyki; motywowanie tego wniosku jest więc niedopuszczalnem (m. 525 i 526). Zaprotokółowanie daje stronie podstawę kasacji z art. 510 b) pod warunkami z art. 515, a więc jeżeli wyjaśnienia odbiegały tak dalece od ustawy, że mogły spaczyć opinję przysięgłych w istotnych kwestjach faktycznych lub prawnych.

---

[1]) O ileby przewodniczący objawił zdanie co do wartości pewnych dowodów, co do wyników dowodzenia lub co do wiarygodności lub niewiarygodności wyjaśnień osk., wyrok należy uchylić z art. 515, gdyż tego rodzaju przedstawienie mogło mieć wpływ na treść wyroku. Zakaz ujawnienia przez przewodniczącego jego zdania w przytoczonych właśnie kierunkach wynika z wyraźnego zakazu zawartego w art. 438 § 2.

Przewodniczącemu nie wolno zatem streszczać przysięgłym wyników rozprawy (tem samem odpada t. zw. resumé), a to ani ich całości, ani też pewnej choćby drobnej części przewodu sądowego, gdyż takie streszczenie bez objawienia, a choćby tylko bez zdradzenia własnego zdania jest prawie niemożliwem a wobec tego przewodniczący ma odnośnie do materjału faktycznego do spełnienia tylko jeden i to negatywny obowiązek, a mianowicie obowiązek bezwarunkowego milczenia.

Mot. do O. 183/30: Zaniechanie żądania wciągnięcia do protokółu wyjaśnień przewodniczącego pozbawia stronę zarzutu obrazy art. 432 § 1; zob. art. 238.

Art. 433.

Po ukończeniu wyjaśnienia przewodniczący wręcza przysięgłym listę pytań i udaje się z nimi do izby narad.

1. **udaje się z nimi** t. j. z przysięgłymi a bez przysięgłych zapasowych i bez protokólanta (por. art. 359); przybranie protokólanta nie jest jeszcze uchybieniem, któreby mogło uzasadnić uchylenie wyroku, jeżeli nie stwierdzono, że obecność jego wywarła ujemny wpływ na wynik narady i głosowanie przysięgłych (O. S. P. IX 278).

2. **do sali narad.** Art. 433 nie przepisuje wprawdzie, ażeby przewodniczący zabrał ze sobą akta sprawy, lecz przewodniczący niezawodnie zabierze akta ze sobą, ażeby móc prostować twierdzenia oczywiście niezgodne z przebiegiem rozprawy (art. 438 § 2). Ponieważ w tem stadjum sprawy protokół rozprawy nie będzie jeszcze wygotowanym, przewodniczący w razie potrzeby będzie mógł wezwać protokólanta i zarządzić odczytanie przezeń jego notatek z rozprawy. Wynika to i z art. 439, który nie przewiduje

powrotu przysięgłych do sali rozpraw celem odczytania tychże notatek, względnie protokółu rozprawy.

Oczywiście, że przewodniczący nigdy nie pozwoli na przeglądanie przez przysięgłych tych aktów, których przy rozprawie nie odczytano (np. zeznań świadków, o których mowa w art. 104).

Art. 434.

Na żądanie przysięgłych daje się im do izby narad dowody rzeczowe, które były przedmiotem przewodu sądowego.

1. **przysięgłych;** ilości żądających nie przepisano; wystarczy więc żądanie postawione przez conajmniej dwóch przysięgłych.

2. **dowody rzeczowe:** zob. uw. do art. 152 § 2.

Rozdział V.

Narada i uchwała przysięgłych.

Art. 435.

§ 1. Przez cały czas trwania narady przysięgli nie mają prawa opuszczać izby narad, ani porozumiewać się z osobami postronnemi.

§ 2. Zakaz porozumiewania się z osobami postronnemi dotyczy również przysięgłych zapasowych, nie biorących udziału w naradzie.

§ 1. 1. Przepisy art. 435 i 436 mają na celu uchronienie przysięgłych od wpływu osób postronnych; przewodniczący i wewnętrzna instrukcja sądu unormują sposób, w jaki to będzie wykonane (m. 546).

§ 2. 2. Ratio legis, ponieważ przysięgli zapasowi mogą jeszcze sądzić sprawę, gdyby w czasie narady odpadł któryś z przysięgłych skutkiem śmierci, nagłej choroby i t. p.

Art. 436.

Jeżeli zachodzi konieczność opuszczenia przez przysięgłego izby narad przed wydaniem uchwały, przewodniczący przedsiębierze niezbędne środki w celu niedopuszczenia do porozumiewania się przysięgłego z osobami postronnemi.

Zob. uwagę 1 do art. 435.

Art. 437.

§ 1. Przed naradą przewodniczący zarządza wybór zwierzchnika ławy, który kieruje obradami.

§ 2. Przysięgli wybierają zwierzchnika ławy z pośród siebie zwykłą większością głosów; w razie równości głosów rozstrzyga los.

§ 1. 1. Do chwili wyboru zwierzchnika każdy z przysięgłych ma samodzielne prawo zwracania się wedle art. 407, 417 i 421 do przewodniczącego (m. 547). Przewodniczący przewodzi przysięgłym w ich obradach co do wyboru zwierzchnika i kieruje tymże wyborem, zbiera głosy przy wyborze oddane i stwierdza wynik głosowania ewent. zarządza losowanie w razie równości głosów (zob. § 2 tegoż art.). Z chwilą wyboru zwierzchnika, przewodniczący ustępuje na drugi plan, zachowując prawa z art. 438 § 2 i 3, natomiast zwierzchnik kieruje obradami (art. 437 § 2) i głosowaniem (art. 440 § 1, 445) oraz stwierdza wobec przysięgłych (art. 445) oraz wobec trybunału i stron (art. 447) wynik głosowania.

§ 2. 2. Kpk. nie przewiduje sposobu głosowania przy wyborze zwierzchnika ławy (inaczej art. 440 § 1); można więc głosować jawnie przez podniesienie rąk lub tajnie kartkami. Przewodniczący ma w tym względzie wolną rękę, lecz na objawione życzenie

zarządzi wybór tajny, jako zapewniający pełną swobodę głosowania (zob. uw. do art. 440).

Art. 438.

§ 1. Przewodniczący nie bierze udziału w naradzie i głosowaniu.

§ 2. Nie ujawniając swego zdania co do winy oskarżonego i oceny poszczególnych dowodów, przewodniczący udziela przysięgłym wskazówek co do sposobu odbywania narady i głosowania, daje wyjaśnienia na zadane mu przez przysięgłych pytania oraz prostuje twierdzenia oczywiście niezgodne z przebiegiem rozprawy.

§ 3. Przewodniczącemu służy prawo głosu poza koleją przemówień.

§ 1. 1. **nie bierze udziału w naradzie** nad odpowiedzią na pytania przysięgłym postawione, musi jednak śledzić nader uważnie tok narad, by wykonać obowiązki przepisem art. 438 § 2 nań nałożone.

§ 2. 2. Przepis § 2 nakłada na przewodniczącego dwa negatywne i trzy pozytywne obowiązki, a to:

a) nie wolno mu ujawniać swego zdania ani co do winy, ani też

b) co do oceny dowodów (zob. uw. 5 do art. 432), natomiast ma on nietylko prawo, lecz wprost obowiązek,

c) udzielać przysięgłym wskazówek co do odbywania narady i głosowania (zob. art. 432 i por. art. 406 i 407),

d) dawać wyjaśnienia na zadane mu przez przysięgłych pytania; obowiązek ten ograniczony jest jednak obowiązkami jego pod a), b) określonemi (zob. też poniżej pod e) — tudzież obowiązkiem nie wychodzenia poza ramy zakreślone jego wyjaśnieniom na rozprawie (art. 432 § 1). Niepodobna przecież przy-

puścić, ażeby bez kontroli stron (art. 432 § 2) wolno mu było udzielać przysięgłym takich wyjaśnień, których mu nie wolno im udzielać w obecności stron.

Przewodniczący winien więc — z powołaniem się na przepisy art. 432 i 438 § 2 — odmówić odpowiedzi na pytania dotyczące winy oskarżonego lub wartości dowodowej pewnych środków dowodowych np. wiarogodności świadków i t. d. i to nietylko na pytania zmierzające w tym kierunku wprost, ale i na pytania zmierzające do tego drogą okrężną.

Przewodniczący musi tu być pomnym złożonej przez siebie sędziowskiej przysięgi, zobowiązującej go do przestrzegania ustawy i nie powinien ujawnić swego osobistego przekonania w powyżej wskazanych kierunkach, choćby ono nie zgadzało się ze zdaniem przysięgłych ujawnionem w czasie ich narady. Przewodniczącemu nie wolno zapomnieć, że ustawodawca chce nie jego zdania, gdyż inaczej jemu poruczyłby funkcję sądzenia, lecz zdania przysięgłych, tudzież że objawiając swoje zdanie i wpływając swym autorytetem na poglądy i uchwałę ławy, stawia się ponad ustawę, której ma zapewnić poszanowanie (sub lege judex esto) i nadużywa zaufania ustawodawcy, który jego enuncjacyj w sali narad nie poddał kontroli stron, dufając, że on nie zrobi wśród ścian sali narad tego, czego nie powinien i nie ważyłby się zrobić jawnie wobec stron w sali rozpraw przy sposobności swych wyjaśnień z art. 432. Przeciwne postąpienie dyskwalifikowałoby go moralnie i czyniłoby go także dyscyplinarnie odpowiedzialnym (art. 119 i 129 usp.).

e) Wkońcu przewodniczący ma obowiązek prostować twierdzenia przysięgłych niezgodne z przebiegiem rozprawy; sprostowanie to ma być jednak li tylko sprostowaniem przeciwnego prawie twierdzenia (np. świadek nie zeznał tak, lecz inaczej, dokument opiewa w ten a nie inny sposób, odległość

jest wedle planu taka a nie inna i t. p.); natomiast nie wolno przewodniczącemu pod pozorem i we formie sprostowania ujawnić swego poglądu na stan rzeczy, na wiarogodność dokumentu lub świadka w konkretnym wypadku (zob. powyżej pod a) i b) — a tem mniej dokonać w całości lub części streszczenia rozprawy, którego mu nie wolno było dokonać na rozprawie (zob. końcowe uwagi do art. 432). Byłoby to więc przekroczeniem mandatu udzielonego przez ustawodawcę, gdyby przewodniczący, cytując np. dosłownie zeznania pewnego świadka, zwracał uwagę przysięgłym, że inny świadek zeznał tak samo lub inaczej. W następstwie takiego postąpienia przewodniczącego mogłaby wywiązać się dyskusja pomiędzy nim a przysięgłymi; dyskusja taka byłaby po jego stronie w istocie rzeczy aktem udziału w naradzie, którego § 1 art. 438 przewodniczącemu wyraźnie i bezwarunkowo zakazuje.

§ 3. 3. **poza koleją przemówień,** nie zaś każdej chwili, a więc nie wolno mu przerywać przemówień. Prawo to nadano przewodniczącemu, by mógł, nie wyczekując zgłoszonych przemówień, odrazu spełnić zadania w § 2 określone i zapobiec zbytecznej i rozwlekłej dyskusji; przemawiającemu przysięgłemu przewodniczący nie ma prawa przerywać, gdyż wolno mu tylko przemawiać „poza koleją przemówień" czyli po ukończeniu każdoczesnego przemówienia, a nie „każdej chwili". O udzielenie głosu zwrócić się tu musi przewodniczący do zwierzchnika ławy.

Art. 439.

Jeżeli w toku narady przysięgłych powstaną wątpliwości, wymagające zdaniem przysięgłych wznowienia przewodu sądowego albo zmiany lub uzupełnienia pytań, przewodniczący i przysięgli wracają na salę, poczem trybunał, po wysłuchaniu

stron, wydaje postanowienie co do zmiany lub uzupełnienia listy pytań, względnie wznowienia przewodu sądowego. Art. 422, 423, 431, 432 i 433 mają odpowiednie zastosowanie.

1. **wątpliwości.** Nie jest tu wymaganem, by wątpliwości powstały u większości przysięgłych; wystarczy, że przewodniczący stwierdzi, iż brak pewnego dowodu lub brzmienie pytań (zob. uw. 2 a), b), c) do nin. art.) powodują rozbieżność poglądów przysięgłych i mogą spowodować uchwałę, nie odpowiadającą prawdziwej ich woli np. 4 przysięgłych jest za potwierdzeniem, czterech za zaprzeczeniem pytania a czterech chciałoby pewną okoliczność mieć stwierdzoną przez uzupełnienie rozprawy. Otóż zachodzi tu obawa, że w braku uzupełnienia przewodu sądowego, to ostatni czterej przysięgli będą bez sumiennego przekonania (art. 404 i 441) głosowali na „chybił trafił" za potwierdzeniem lub zaprzeczeniem pytania.

2. **wracają do sali.** Art. ten przepisuje powrót przewodniczącego i przysięgłych do sali rozpraw, jeżeli wśród narady przysięgłych ujawnią się wątpliwości w 3 kierunkach, a to:

a) co do wznowienia przewodu sądowego (art. 333 do 350) t. j. co do uzupełnienia go np. przez dodatkowe wyjaśnienia oskarżonego lub zeznania świadków, sprawdzenie dokumentów lub dowodów rzeczowych, przesłuchanie biegłych i t. p.;

b) co do zmiany pytań; zmiana ta może nastąpić bądź pod względem czysto faktycznym, pozbawionym wszelkiej prawnej doniosłości np. zmiana czasu lub miejsca popełnienia czynu, choć to nie wpływa na kwestję karalności czynu — bądź też pod względem okoliczności mających znaczenie prawne;

c) co do uzupełnienia pytań t. j. bądź ich treści, bądź dodania nowych pytań.

Stylizacja art. 439, przepisując obowiązkowy powrót do sali rozpraw w 3 wskazanych przypadkach, nie wyklucza powrotu i w innych przypadkach np. gdyby zaszła potrzeba wyjaśnienia wychodzącego zupełnie poza ramy wyjaśnienia udzielonego na rozprawie (art. 432) i t. d. Gdyby wśród narady ujawniły się poglądy co do całkiem innej kwalifikacji czynu, to podpadałoby to pod jeden z wypadków pod a), b), c) wskazanych, gdyż zaszłaby tu potrzeba bądź uzupełnienia przewodu, bądź też zmiany lub uzupełnienia pytań. Sumienny przewodniczący zawsze wróci raczej z przysięgłymi do sali rozpraw, aniżeli udzieli im w sali narad wyjaśnień, co do których dopuszczalności ma pewne wątpliwości.

3. **trybunał.** Art. ten nie zawiera postanowienia w jaki sposób wzgl. od kogo trybunał i strony dowiedzą się o zajściach w sali narad przysięgłych; zda więc sprawę o tem przewodniczący lub zwierzchnik ławy.

4. **po wysłuchaniu stron.** Zob. art. 306 § 1 i 2. Strony nawiązując do enuncjacji przysięgłych, mogą nietylko omówić ją i zająć wobec niej stanowisko dodatnie lub ujemne (całkowicie lub częściowo), ale mogą postawić wnioski co do całkiem innych (nowych) pytań, jak to wynika z przepisu art. 422 powołanego w zdaniu 2 art. 439.

5. **wydaje postanowienie:** przychylające się lub odmawiające (całkowicie lub częściowo), zawsze jednak umotywowane (art. 51). Oświadczenie przysięgłych i postanowienie należy wciągnąć do protokółu w myśl art. 235 lit. c), e).

Trybunał winien bardzo oględnie traktować i w miarę możności uwzględniać życzenia przysięgłych; upieranie się trybunału przy raz postawionych

pytaniach może wywołać bardzo dotkliwe następstwa dla wymiaru sprawiedliwości [1]).

Wznowienie przewodu może spowodować przerwę lub odroczenie rozprawy (art. 348 i 350) celem sprowadzenia dowodów (zob. uw. 2 a) do niniejszego art.).

Po dokonaniu zmiany wzgl. uzupełnienia pytań, nastąpią głosy stron i wyjaśnienia przewodniczącego (art. 431 do 433), zaś w razie wznowienia przewodu sądowego, nastąpi ponowne zamknięcie go (art. 351) a następnie fazy postępowania przewidziane w art. 419, 422, 423 i 431 do 433.

Art. 440.

§ 1. Po naradzie zwierzchnik ławy zarządza co do każdego pytania zosobna tajne głosowanie. W tym celu każdy przysięgły otrzymuje kartkę zaopatrzoną w pieczęć sądu z oznaczonemi na niej

---

[1]) Często zdarza się, że przysięgli nie chcąc, szczególnie w przypadkach morderstwa, orzec kary śmierci, żądają postawienia im pytania w kierunku zabójstwa, a gdy trybunał, dopatrując się w czynie wszelkich znamion morderstwa, żądaniu ich odmawia, wydają werdykt całkowicie uniewinniający. Otóż nie należy tu gwałcić przekonania przysięgłych (zob. uw. 10 do art. 414) zwłaszcza, iż wedle zrobionych doświadczeń (sam miałem kilka takich wypadków) przysięgli, żądając pytania w kierunku zabójstwa (art. 416), nie mają jeszcze wyrobionego zdania co do ostatecznej decyzji, a chcą sobie tylko zostawić swobodę decyzji w jednym lub drugim kierunku. To też miałem i takie wypadki, że przysięgli, po postawieniu im pytania ewentualnego potwierdzili pytanie główne a także, że potwierdzili pytanie główne, skoro im odmówiono pytania ewentualnego.

Sumienny i doświadczony obrońca ma oprze zawsze postawienie pytania ewentualnego; liczenie na to, że przysięgli w braku pytania ewentualnego, zaprzeczą pytanie główne, byłoby ciężkim, niewybaczalnym błędem.

Analogicznie ma się rzecz, gdy przysięgli, w sprawie oskarżenia o rabunek, domagają się pytania ewentualnego w kierunku kradzieży itd.

wyrazami: „Tak — Nie". Głosujący wykreśla wyraz zbyteczny.

§ 2. Kartkę, na której nie wykreślono żadnego wyrazu lub wykreślono obydwa, uważa się za oddaną na korzyść oskarżonego, o czem należy przysięgłych uprzedzić przed każdem głosowaniem.

§ 3. W razie wątpliwości co do wyniku głosowania, zwierzchnik ławy zarządza ponowne głosowanie.

§ 1. 1. Narada odsłoni pewne szczegóły możliwie nie zauważone lub źle zrozumiane i dopomoże do powzięcia decyzji przysięgłemu, który nie zdołał sobie samodzielnego zdania wyrobić o sprawie lub pozostaje pod sugestją narzuconą przez rzeczników stron (m. 549).

2. Głosowanie tajne zapobiega krępowaniu się przysięgłych i umożliwia im oddanie głosu wedle przekonania.

§ 3. 2. Wątpliwość może powstać, jeżeli skreślenie słów „tak" lub „nie" będzie niewyraźne, albo też dopiski na kartce („z opuszczeniem okoliczności" art. 443) będą niewyraźne lub niezrozumiałe albo nie będzie tam wymieniona opuścić się mająca okoliczność i t. d.

Chodzi tu li tylko o wątpliwość co do wyniku głosowania i jedynie w tym przypadku następuje ponowne głosowanie. Jeżeli wynik głosowania jest jasnym, ale sama uchwała jest niezrozumiałą, sprzeczną lub ustawie przeciwną (art. 449) np. przysięgli dodali do pytań pewne okoliczności — nie może nastąpić naprawa drogą art. 440, lecz drogą art. 449 t. j. przez cały trybunał na sali rozpraw wobec stron, a nie przez przewodniczącego w sali narad.

Art. 441.

Przysięgli rozstrzygają zadane im pytania według sumienia, na podstawie dowodów przedstawionych na rozprawie, uwzględniając z jednakową uwagą okoliczności przemawiające na korzyść, jak i na niekorzyść oskarżonego.

Przepis art. 441 jest przepisem instrukcyjnym, z konieczności pozbawionym sankcji (lex imperfecta), gdyż przysięgli nie uzasadniają swej uchwały (m. 550). Zob. art. 404, 441, 10, 358 i 9.

Art. 442.

Odpowiedzi zapadają bezwzględną większością głosów. W razie równości głosów przeważa zdanie korzystniejsze dla oskarżonego.

1. Przysięgłemu nie wolno uchylić się od głosowania (oddania kartki); sposób liczenia kartek, na których nie wykreślono słowa „tak“ lub „nie“, określa art. 440 § 2.

2. Kwestję, które zdanie jest korzystniejsze, rozstrzyga trybunał na sali rozpraw, ewentualnie po wypowiedzeniu się stron (art. 306 § 1) — nie zaś przysięgli, ani obecny w sali ich narad przewodniczący, gdyż zwierzchnik spisuje tylko odpowiedzi (art. 445) i ogłasza je (art. 446). Zdanie 2 art. 442 adresowane więc jest do trybunału, który ocenia wyniki głosowania (art. 452 do 454).

Art. 443.

Odpowiedź na każde pytanie powinna brzmieć: „tak“ lub „nie“, albo „tak z opuszczeniem tej lub owej okoliczności objętej pytaniem“.

Zob. art. 424. Wolno więc zaznaczyć opuszczenie pewnych okoliczności, choćby należących do istotnych znamion przestępstwa, co może naturalnie spo-

wodować uniewinnienie oskarżonego; natomiast nie wolno do odpowiedzi dodawać pewnych okoliczności, a w razie gdyby to nastąpiło, trybunał postąpi wedle art. 435 (m. 449).

Art. 444.

Jeżeli w toku narad ujawniono zapatrywanie, że nie wszystkie okoliczności wyszczególnione w pytaniu należy potwierdzić, to nad wyrazami, które mają być opuszczone, odbywa się głosowanie osobne.

I. Ze słowa „osobne" wynika, że po tem głosowaniu nastąpić ma głosowanie nad samem pytaniem względnie nad jego resztą, pozostałą po opuszczeniu wyrazów, nad któremi odbyło się osobne głosowanie.

II. Głosowanie osobne odbywa się również kartkami w art. 440 § 1 wymienionemi, nie zaś ustnie; zwierzchnik ławy każdy wniosek co do opuszczenia pewnych wyrazów podda osobno pod głosowanie.

Mogą tu zajść następujące przypadki:

a) Przysięgli odrzucili opuszczenie; nie wynika jednak stąd, że przysięgli chcieli zatwierdzić lub zatwierdzili całą resztę pytania; jeżeli bowiem np. z pytania o kradzież, nie chcieli opuścić słów „ze szczególną śmiałością", nie wynika stąd, że uznali oskarżonego winnym kradzieży; mogli bowiem rozumować tak: jeżeli osk. popełnił kradzież, to popełnił ją z nadzwyczajną śmiałością, ale on nie dopuścił się tej kradzieży.

Po odrzuceniu opuszczeń musi więc nastąpić głosowanie nad całem pytaniem (zob. powyż pod I).

W tym wypadku wynik przedwstępnego (osobnego) głosowania jest tylko wskazówką dla przysięgłych, jak większość ławy zapatruje się na kwestję opuszczenia danych wyrazów; nie ma jednak znaczenia przedsądu (praejudicium); choćby więc w przed-

wstępnem głosowaniu ujawniła się większość przeciw opuszczeniu pewnych wyrazów, to jeżeli następnie przy głosowaniu nad całem pytaniem, w tegoż zupełnem, nieuszczuplonem brzmieniu, ujawniła się większość za opuszczeniem tychże samych wyrazów, uchwała ta będzie obowiązującą [1]).

b) Przysięgli większością np. 7 głosów uchwalili opuszczenie pewnych wyrazów.

W takim wypadku zwierzchnik ławy podda pod głosowanie resztę pytania; jeżeli przysięgli odpowiedzą na nie potakująco większością 7 głosów, zwierzchnik ławy zapisze na liście pytań (art. 445) przy odnośnem pytaniu: 7 głosów tak, 4 głosy nie; 7 głosów tak z opuszczeniem słów: „z szczególną śmiałością". Przy tem głosowaniu nad całem pytaniem mogą przysięgli opuścić dalsze wyrazy, co oczywiście również uwidocznionem będzie w liście pytań.

Jeżeliby w głosowaniu osobnem mniejszość przysięgłych oświadczyła się za opuszczeniem słów, których opuszczenie uchwalono w osobnem głosowaniu większością głosów, zwierzchnik ławy zwróci im uwagę na wynik poprzedniego głosowania i zarządzi ponowne głosowanie celem usunięcia powstałej w ten sposób wątpliwości (arg. z art. 440 § 3) a gdyby przy ponownem głosowaniu okazało się, że tylko mniejszość jest za opuszczeniem danych wyrazów, wynik ten głosowania jest obowiązujący i uchyla wynik osobnego głosowania, albowiem widocznem się stało, że przysięgli (niektórzy z nich) porzucili stanowisko, które zajęli w osobnem głosowaniu, co im niewątpliwie wolno uczynić przed za-

[1]) Nie chodzi tu o to, czy przysięgli byli konsekwentni, czy też nie; rozstrzyga ich ostateczna wola i decyzja. Zdarzyć się może, że jeden lub więcej przysięgłych zawaha się, zmieni swe zdanie i głosować będzie za opuszczeniem danych wyrazów, widząc np. że 4 lub 5 przysięgłych oświadczyło się za opuszczeniem.

kończeniem narady tak, jak to wolno czynić sędziom w czasie narady z art. 361. Remedura z art. 449 nie miałaby tu żadnego celu, bo przysięgli odpowiedzieliby przy ponownej naradzie (art. 449 in fine) tak samo i nikt nie zdołałby ich zmusić do opuszczenia danych wyrazów; remedura taka nie byłaby zresztą możliwą wobec tego, że pierwotne (osobne) głosowanie nie dojdzie do wiadomości stron (zob. poniż pod IV).

c) Byłoby udaremnieniem celu osobnego pytania, gdyby zwierzchnik ławy, po uchwalonem opuszczeniu pewnych słów, poddał pod głosowanie całe pytanie bez opuszczenia wyrazów, które już uchwalono opuścić. Gdyby tak postąpił, decydować będzie — w myśl wywodów pod a) i b) — odpowiedź dana na całe pytanie.

III. W razie równości głosów przy głosowaniu nad pytaniem osobnem, obowiązuje zasada wyrażona w art. 442 zd. 2. W regule zawsze opuszczenie będzie korzystniejsze, chybaby rozchodziło się o opuszczenie wyrazów, zawierających okoliczności, uzasadniające łagodniejszy wymiar kary (art. 420). Przewodniczący może w tym względzie udzielić wyjaśnienia przysięgłym (art. 438 § 2).

IV. W liście pytań zapisuje się tylko wynik ostatecznego (nie zaś osobnego) głosowania, albowiem art. 445 nakazuje odpowiedź na całe pytanie; poprzednie więc (osobne) głosowania nie dojdą wcale do wiadomości trybunału i stron, a tem samem naprawa z art. 449 — dla braku substratu — nie będzie mogła być wogóle zarządzoną.

V. Jeżeli osobne głosowanie się nie odbyło, wolno każdemu przysięgłemu zaznaczyć w odpowiedzi swej, iż pewne okoliczności wyłącza, albowiem przepis art. 443 jest kategorycznym i nadaje przysięgłym bezwarunkowe uprawnienie, podczas gdy przepis art. 444

ułatwia tylko głosowanie i obliczenie głosów, a więc ma charakter instrukcyjny.

Art. 445.

Odpowiedzi przysięgłych zwierzchnik ławy odczytuje na głos, okazując każdą kartkę obecnym, zapisuje wynik głosowania na liście obok odnośnego pytania, zaznacza iloma głosami odpowiedź zapadła, stwierdza to swoim podpisem i niszczy oddane kartki.

1. Ilość głosów może mieć wpływ na zrobienie przez trybunał użytku z art. 450 § 1 — a także zaważyć na szali przy dozwoleniu wznowienia postępowania wedle art. 600 do 602 (m. 555).

2. Mimo, że odpowiedź podpada pod sankcję z art. 449, zwierzchnik odczytuje ją etc.; ani on, ani przewodniczący nie mają prawa czynienia jakichkolwiek uwag. Zob. uw. 4 do art. 440.

Art. 446.

Po zapisaniu wszystkich odpowiedzi, przewodniczący i przysięgli wracają do sali posiedzeń i zajmują swoje miejsca, poczem przewodniczący wzywa zwierzchnika ławy do odczytania uchwały przysięgłych.

1. Orzeczenie przysięgłych nazywa kpk. uchwałą. Zob. uwagi zamieszczone przed art. 47.

2. Uchwałę odczytuje się na sali rozpraw wobec oskarżonego, innych stron i publiczności, choćby uchwała ta była wadliwą t. j. przeciwną przepisom art. 443 i 449. Wobec ogólnej zasady ujawnionej w art. 309, 310, 326 i 327, oskarżony ma prawo a nawet obowiązek pozostawania na sali w ciągu całej rozprawy i nie powinno się niczego przed nim ukrywać;

dlatego też pozostaje on na sali także podczas odczytywania uchwały przysięgłych (m. 556).

Art. 447.

Zwierzchnik ławy wstaje i mówi: „Stwierdzam, że przysięgli odpowiedzieli na pytania", poczem odczytuje po kolei każde pytanie i odpowiedź, a następnie wręcza listę przewodniczącemu, który stwierdza ją swoim podpisem.

1. **Zwierzchnik ławy wstaje;** sąd, strony i wszyscy inni uczestnicy rozprawy oraz publiczność siedzą.

2. **zwierzchnik odczytuje.** Może odczytać także inny przysięgły, byleby odczytanie nastąpiło w obecności zwierzchnika i reszty przysięgłych (O. 41/29).

3. Prócz przewodniczącego nikt listy pytań (art. 433) nie podpisuje; zwierzchnik ławy podpisał ją już poprzód (art. 445).

Po odczytaniu swej uchwały, przysięgli nie mogą jej już zmienić ani cofnąć (do do praw trybunału zob. art. 449 i 450); jednakowoż przysięgli mogą bezpośrednio po odczytaniu uchwały stwierdzić, że wynik głosowania zapisano w liście pytań niezgodnie z rzeczywistym stanem rzeczy, a w takim razie trybunał może zarządzić sprostowanie wyniku głosowania (O. z 8/10 1924 w Ruchu prawn. i ekon. 1925 str. 870).

Po ogłoszeniu formalnie niewadliwej uchwały nie można przysięgłym zadawać dalszych pytań (T. K. w zbiorze Löfflera Nr. 627).

Art. 448.

Odczytanie uchwały przysięgłych odbywa się jawnie, choćby rozprawa toczyła się przy drzwiach zamkniętych.

Zob. art. 317 do 320.

Art. 449.

Jeżeli odpowiedź przysięgłych nie odpowiada wymaganiom niniejszego kodeksu, albo jest niezrozumiała, albo zawiera sprzeczności, trybunał zwraca przysięgłym listę pytań z wyjaśnieniem, na czem polega niewłaściwość odpowiedzi, i wzywa ich do udania się na ponowną naradę.

1. **odpowiedź przysięgłych.** Zob. art. 442, 443, 445 do 447.

2. **nie odpowiada wymaganiom niniejszego kodeksu.** Zob. art. 443 i 445. Ponieważ uchwała przysięgłych jest odpowiedzią na zadane pytania, przeto wada może leżeć zarówno w pytaniu, jak i w odpowiedzi (T. K. 1929).

3. **niezrozumiała** jest odpowiedź wtedy, jeżeli może być w rozmaity sposób tłumaczoną i zrozumianą lub wogóle nie daje jasnego obrazu, co właściwie przysięgli chcieli potwierdzić a co zaprzeczyć (może się to stać przez opuszczenie pewnych słów; gdyby to się stało z powodu dodania pewnych słów, odpowiedź nie odpowiada kpk. i z tego powodu nastąpiłaby relegacja werdyktu do ponownej narady).

Wobec przepisu art. 440 § 2 nie stanowi niejasności, jeżeli w jednej kartce nie wykreślono żadnego z wyrazów na niej umieszczonych (O. S. P. IX 418).

Niejasną jest odpowiedź: „Dziesięć głosów tak, dwa głosy nie, lecz z opuszczeniem nieprzyjaznego zamiaru", gdyż niewiadomo, czy opuszczenie to odnosi się do głosów potakujących, czy zaprzeczających (T. K. 233); należy napisać: „10 głosów tak z opuszczeniem słów . . , 2 głosy nie".

4. **zawiera sprzeczności.** Zob. uw. 2 do art. 440. Sprzeczność zachodzi wówczas, skoro części składowe odpowiedzi pozostają do siebie w takim stosunku, że jedna z nich może być tylko wówczas słuszną, jeżeli druga jest fałszywą, a więc jeżeli obie odpowiedzi

wobec siebie ostać się nie mogą. Sprzeczność (tak samo i niejasność) może nietylko leżeć w obrębie odpowiedzi na jedno i to samo pytanie, lecz także w odpowiedziach na różne pytania zadane, bądź co do różnych przestępstw, bądź też co do różnych oskarżonych.

Niema sprzeczności:

a) jeżeli przysięgli z dwóch oskarżonych o zabójstwo, co do jednego potwierdzili winę umyślną, a co do drugiego nieumyślną, bo rozstrzygającym jest tu wewnętrzny zamiar oskarżonego (O. S. P. IX 42) lub też

b) jeżeli przysięgli potwierdzili pytanie co do B. o współwinę w zabójstwie dokonanem przez A., zaś co do A. potwierdzili pytanie dodatkowe na nieodporny przymus (O. S. P. V 134[1]). Zob. art. 16 kk.

Strony mogą co do wad odpowiedzi przysięgłych zabrać głos (art. 306), gdyż w przeciwieństwie do art. 450 przepis art. 449 tego nie zakazuje.

5. W przypadkach z art. 449 przewodniczący udaje się wraz z przysięgłymi na naradę (art. 433).

Przedmiotem przekazania do ponownej narady, może i powinno być nietylko pytanie dotknięte wadą z art. 419, lecz cały kompleks pytań głównych (art. 419), dodatkowych (art. 428 § 1 punkt 2) i ewentualnych (art. 427 i 430) z temże pytaniem się łączących. Przysięgli mogą tu na pojedyncze pytania dać odpowiedź odmienną, niż poprzód, choć danej odpowiedzi nie zakwestjonowano, albowiem:

a) art. 449 nie zawiera w tym względzie zakazu;

---

[1]) Wynika stąd ogólna teza, że niejasności ani sprzeczności nie można dopatrywać się w przyznaniu jednemu osk. okoliczności wyłączających przestępczość czynu lub poczytanie winy (art. 420 i 428) a w odmówieniu ich innym oskarżonym; sprzeczność i niejasność w rozumieniu art. 449 mogą zachodzić tylko odnośnie do działania samego.

b) przysięgli mają mieć możność osądzenia całokształtu sprawy.

Niepotrzebne i wbrew sprzeciwieniu się obrony dokonane sprostowanie uniewinniającej odpowiedzi przysięgłych, skutkuje nieważność wyroku skazującego, zapadłego na podstawie nowej uchwały (O. S. P. VI 81).

Niejasna odpowiedź przysięgłych może dać powód do zmiany pojedynczych pytań, postawienia nowych pytań dodatkowych lub ewentualnych a nawet do zmiany całego systemu pytań, atoli przy zachowaniu zasad w art. 419 §§ 2 i 3 wyrażonych.

Art. 450.

§ 1. Trybunał może, bez dopuszczenia stron do wniosku, uchylić uchwałę przysięgłych i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania na najbliższych rokach, jeżeli jednomyślnie uzna, że przysięgli niesłusznie odpowiedzieli potwierdzająco lub zaprzeczająco na pytanie co do winy.

§ 2. Odpowiedzi przysięgłych, nie dotknięte postanowieniem trybunału, pozostają w mocy.

§ 3. Uchylenie w myśl artykułu niniejszego ponownej uchwały przysięgłych nie może nastąpić.

§ 1. 1. **Trybunał może.** Zależy to od uznania trybunału, który musi liczyć się nietylko ze swojem sumieniem i z głosem przysięgłych, lecz także z możliwościami, które stanowić mogły substrakt uchwały przysięgłych, a nie są znane trybunałowi.

Niekorzystanie przez trybunał z uprawnienia zastrzeżonego mu w art. 450, nie może stanowić obrazy postępowania a tem samem nie uzasadnia kasacji (O. 123/30) **, gdyż podstawą kasacji może być tylko obraza praw strony (art. 513 § 1) i obraza przepisów

postępowania sądowego (art. 510 lit. b); żadna z tych obraz nie zachodzi, jeżeli sąd nie korzystał z przysługującego mu prawa.

2. **bez dopuszczenia stron do wniosku:** Jestto bezwarunkowy zakaz. Za taką wykładnią przemawiają następujące względy:

a) Przecinki przed zacytowanemi słowami i po nich zamieszczone, świadczą o tem, że słowo „może" nie odnosi się do tychże słów, lecz do słów dalszych „uchylić uchwałę przysięgłych".

b) Niepodobna dopuścić do tego, by po ogłoszeniu uchwały przysięgłych wywiązała się nad nią dyskusja i krytyka jej przez stronę z niej niezadowoloną, gdyż obniżałoby to powagę przysięgłych, którym nie wolno zabierać głosu w obronie objawionego przez nich zdania.

3. **do ponownego rozpoznania** w innym składzie trybunału i przysięgłych (art. 451).

4. **jednomyślnie.** Uchwale czynnika obywatelskiego musi przeciwstawić się zgodna opinja i autorytet całego trybunału t. j. czynnika prawniczo wykształconego i zasobnego w praktyczne doświadczenie z dziedziny sądzenia; ustawodawca chce tu mieć silny stopień prawdopodobieństwa, że uchwała jest niesłuszną.

5. **niesłusznie odpowiedzieli** [1]), a więc albo pomylili się co do kwestji, czy wogóle oskarżony popełnił zarzucony mu czyn albo też niesłusznie po-

[1]) „Niesłusznie" znaczy tu wbrew poczuciu prawa i słuszności; trybunał musi mieć uczucie, że treścią uchwały przysięgłych albo skazano człowieka niewinnego, albo też wydano wyrok uniewinniający bez wszelkich podstaw prawnych i bez wszelkiego usprawiedliwienia złamano prawo nietylko ze stanowiska ustaw obowiązujących, ale także ze stanowiska ideału prawa tj. tego prawa, które jeszcze nie obowiązuje, ale któreby istnieć powinno, czy to wogóle, czy też dla danego wyjątkowego wypadku.

twierdzili lub zaprzeczyli wzgl. wyłączyli pewną okoliczność stanowiącą znamię ustawowe czynu tak, iż w braku tego znamienia albo czyn wogóle nie byłby karygodnym (np. wyzyskanie przymusowego położenia w przypadku z art. 268 kodeksu karnego z r. 1932) albo też podpadłby pod inną ustawę karną (np. zatwierdzili lub zaprzeczyli umyślne uszkodzenie ciała w przypadku z art. 230 § 2 kodeksu karnego z r. 1932).

W szczególności odpowiedź przysięgłych będzie niesłuszną:

a) a to odpowiedź potwierdzająca wówczas, jeżeli trybunał mniema, że oskarżony nie popełnił zarzuconego mu czynu, albo że brak wszelkich dowodów jego winy, albo że przysięgli nie opuścili pewnych okoliczności (art. 443), istotne znamię przestępstwa stanowiących, albo wreszcie, że oskarżony dopuścił się czynu łagodniej karanego (art. 430 kpk. np. nie kradzieży, lecz paserstwa z art. 161 kk.),

b) zaś odpowiedź zaprzeczająca wówczas, jeżeli mniemaniem trybunału przysięgli niesłusznie zaprzeczyli winę albo niesłusznie wyłączyli z pytania pewne okoliczności decydujące o karalności oskarżonego.

6. **zaprzeczająco.** Kpk. idąc za wzorem ustawy hiszpańskiej — a wbrew wszystkim innym procedurom — dozwolił także uchylenia uchwały uniewinniającej, nie chcąc dopuścić uniewinnienia notorycznego zbrodniarza (m. 559).

7. **na pytanie co do winy.** Słów „co do winy" nie należy tu brać w znaczeniu technicznem t. j. w znaczeniu pytania głównego lub ewentualnego (art. 425 i 430), choć w regule tak będzie — lecz w tem znaczeniu, że odnośne pytanie rozstrzyga o winie; tu więc należy także pytanie z art. 428 l. 1 [1]).

[1]) Zdanie to moje silnie zwalczane, sądy w praktyce przyjęły jednomyślnie i kilkakrotnie skasowano werdykty z po-

W przypadku art. 428 przedstawia się rezultat zajętego tu przeze mnie stanowiska następująco:

a) Jeżeli przysięgli na pytanie z art. 428 § 1 l. 1 dali odpowiedź zaprzeczającą, wówczas wedle art. 428 § 2 odpadają pytania z art. 428 § 1 l. 2 i 3; skoro bowiem oskarżony czynu mu zarzuconego nie popełnił, niema ich o co dalej pytać; trybunał może tu więc uchylić uchwałę zawierającą odpowiedź zaprzeczającą.

b) Jeżeli przysięgli na pytania z art. 428 § 1 l. 1 i 2 dali odpowiedź twierdzącą, trybunał może skasować odpowiedź na jedno z tych dwóch pytań a nawet odpowiedź na oba pytania, jeżeli mniema, że oskarżony czynu nie popełnił i że nie jest umysłowo chorym lub t. p.

c) Jeżeli przysięgli na pytanie z art. 428 § 1 l. 3 dali odpowiedź potwierdzającą, trybunał może bądź skasować odpowiedź tylko na pytanie z l. 3 (jeżeli mniema, że oskarżony wprawdzie dopuścił się czynu mu zarzuconego i że nie zachodzi ustawowa przeszkoda jego ukarania, ale mimo to nie jest winnym zarzuconego mu czynu), bądź też skasować odpowiedź na pytanie z l. 1 i 3, jeżeli mniema, że oskarżony wcale tego czynu się nie dopuścił, — bądź dalej skasować odpowiedź na pytania 2 i 3, jeżeli mniema, że oskarżony jest umysłowo chory, działał pod wpływem przymusu i t. d., bądź wreszcie skasować odpowiedź na wszystkie trzy pytania, jeżeli mniema, że oskarżony czynu nie popełnił i że jest umysłowo chorym i t. p.

Natomiast nie może trybunał nigdy uchylić odpowiedzi na pytania z art. 427 t. j. na pytania wpływające li tylko na stosowanie surowszej lub łagodniejszej ustawy karnej, albowiem art. 450 wyraźnie mówi

---

wodu zaprzeczenia czynu (art. 428 § 1 l. 1), wskutek czego odpadły odpowiedzi przysięgłych na pytania z l. 2 i 3 § 1 art. 428.

tylko o pytaniach co do winy a przepisu tego, jako prawa. Tu więc cały kompleks sprawy — a nie tylko wyjątkowego nie można interpretować rozszerzająco; atoli trybunał orzekając o karze (art. 454 i 379 § 2) ma możność dokonania wydatnej korektury werdyktu przysięgłych.

§ 2. 8. Przepis ten ma różnorakie znaczenie:

a) Możnaby zająć takie stanowisko, że skoro przysięgli co do jednego pytania niesłusznie odpowiedzieli — to cała ich uchwała nasuwa poważne wątpliwości, wobec czego całą ich uchwałę należy znieść i przeprowadzić ponowną rozprawę co do wszystkich punktów oskarżenia.

Otóż art. 450 § 2 wyklucza taką wykładnię i — przyjmując, że przysięgli pomylili się tylko w pewnym punkcie, stanowi, że nieskasowane odpowiedzi pozostają w mocy i stanowić mają podstawę wyroku wedle art. 452 i 454.

Wynika stąd, że jeżeli rozprawa dotyczyła kilku przestępstw lub kilku oskarżonych, odpowiedzi przysięgłych nie dotknięte remedurą trybunału pozostają w mocy — tak samo w razie, jeżeli co do jednego przestępstwa i jednego oskarżonego pewne tylko pytania skasowano.

Jeżeli jednak pytania pozostają w ścisłym związku ze sobą np. przysięgli zaprzeczyli pytanie główne co do zabójstwa umyślnego, a zatwierdzili pytanie ewentualne co do zabójstwa nieumyślnego, to kasując odpowiedź pierwszą, trybunał logicznie rzecz biorąc, musi skasować także odpowiedź drugą, gdyż skoro niesłusznie uniewinnili go co do zabójstwa umyślnego, to go też niesłusznie skazali za zabójstwo nieumyślne. Postępując inaczej trybunał musiałby zasądzić oskarżonego za zabójstwo nieumyślne, a co do zabójstwa umyślnego odbyłaby się ponowna rozprawa. Tak więc cały kompleks sprawy — a nie

tylko odpowiedź na jedno pytanie, przyjdzie ponownie pod sąd.

Jeżeli odpowiedzi przysięgłych będą co do pojedynczych przestępstw lub oskarżonych sprzeczne a trybunał jednę z nich, jako niesłuszną zamierza skasować, to choć w takim razie sprzeczność by odpadła — nie wolno mu tego czynić, lecz wprzód postąpi wedle art. 449; skasować można bowiem tylko werdykt niewadliwy.

b) Nie uchylona drogą art. 450 uchwała wiąże zarówno trybunał, jak i strony (m. 563). Zob. art. 453 § 2 i 533.

§ 3. 9. Ponowna uchwała przysięgłych jest jedynym i wyłącznym probierzem pierwotnej uchwały (m. 561).

Art. 451.

W wypadku wskazanym w art. 450 w ponownej rozprawie nie może brać udziału żaden z członków trybunału, ani żaden z przysięgłych, którzy brali udział w rozprawie pierwotnej.

Celem tego przepisu jest usunięcie wpływu tych sędziów i przysięgłych na dalsze losy sprawy (m. 561).

Rozdział VI.

Wyrokowanie na podstawie uchwały przysięgłych.

Rozdział niniejszy zajmuje się tylko dwoma przypadkami a mianowicie: jeżeli uchwała przysięgłych jest niewątpliwie skazującą (art. 453) lub niewątpliwie uniewinniającą (art. 452). Może jednak zajść trzeci przypadek: mianowicie treść uchwały, mimo że nie jest dotkniętą wadami z art. 449, nastręcza w tym względzie wątpliwości, np. jeżeli przysięgli opuścili pewne okoliczności (art. 443), skutkiem czego niewiadomo, czy zatwierdzona część pytania wyczer-

puje znamiona czynu przestępnego. Otóż przewodniczący udzieli tu głosu stronom (art. 306) do złożenia wniosków a następnie trybunał uda się na naradę i poweźmie postanowienie w tym względzie. W miarę treści tego postanowienia przewodniczący postąpi wedle art. 452 lub też wedle art. 453 i 454.

Art. 452.

Gdy przysięgli na pytanie o winie dali odpowiedź przeczącą, trybunał niezwłocznie wydaje wyrok uniewinniający, a jeżeli oskarżony był aresztowany, przewodniczący zarządza natychmiastowe wypuszczenie go na wolność.

1. **na pytanie o winie** t. j. na jedyne zadane pytanie lub na wszystkie bez wyjątku pytania.

2. **niezwłocznie** t. j. nie udzielając stronom głosu (m. 562).

Gdyby trybunał w tym wypadku chciał uchylić uchwałę przysięgłych (art. 450), musiałby to uczynić bezzwłocznie, gdyż po ogłoszeniu wyroku uniewinniającego, przyjmującego uchwałę przysięgłych za podstawę, nie mógłby już tego uczynić. Jeżeli jednak przysięgli dali odpowiedź częścią skazującą, częścią zaś uniewinniającą, trybunał nie uda się na naradę co do skasowania uchwały uniewinniającej, ani też nie ogłosi częściowego wyroku uniewinniającego co do pytań zaprzeczonych, lecz postąpi wedle art. 453 a następnie po naradzie z art. 454 ogłosi wyrok co do wszystkich przestępstw, względnie co do wszystkich oskarżonych a ewentualnie także uchwałę z art. 450 § 1.

3. **natychmiastowe wypuszczenie na wolność:** por. art. 375.

Art. 453.

§ 1. W razie uchwały stwierdzającej winę, przewodniczący udziela głosu stronom celem zło-

żenia wniosków co do kary i innych skutków uchwały. Ostatni głos ma oskarżony lub jego obrońca.

§ 2. Strony nie mogą podawać w wątpliwość tego, co uchwałą przysięgłych ustalono.

§ 1. 1. **oskarżony lub obrońca.** Por. art. 306 § 2, 355 i 357.

§ 2. 2. Chodzi tu o salwowanie powagi przysięgłych. Por. uw. 2 lit. b) do art. 450.

Art. 454.

Po wysłuchaniu głosów stron trybunał udaje się na naradę celem wydania wyroku na podstawie uchwały przysięgłych.

Trybunał musi wziąć za podstawę wyroku uchwałę przysięgłych wedle jej dosłownej treści a więc bez zmian i dodatków. Zob. art. 358, 359.

Na pytanie, czy trybunał podczas narady nad karą może jeszcze uchylić uchwałę przysięgłych, motywa Kom. Kod. 563 odpowiadają przecząco a to na całej podstawie, że:

I. nie uchylona uchwała wiąże sąd i strony tudzież, że

II. kwestjonowanie uchwały przysięgłych jest bezcelowem, skoro z treści przepisu art. 453 § 2 w związku z art. 450 § 2 wynika, że po udzieleniu stronom głosu, trybunał nie może już korzystać z uprawnień z art. 450.

Wychodząc ze założenia, że ustawa jest samoistnym tworem odrywającym się od woli jej autora tudzież że obowiązującem jest nie to, co ustawodawca zamierzał, lecz to, co i jak napisał, wreszcie że rewidująca projekt kpk. komisja ministerstwa sprawiedliwości mogła tekstowi ustawy inne, niż komisja kodyfikacyjna, przypisywać znaczenie, uważam stanowi-

sko motywów projektu za błędne, a to z następujących powodów:

Ad I. Argument ten jest nietrafny, gdyż nieuchylona uchwała niewątpliwie wiąże sąd, ale oczywiście do czasu jej uchylenia; chodzi więc nie o to, czy ona sąd wiąże, lecz o to, od której chwili ona tę moc wiążącą posiada.

Ad II. Znaczenie tych przepisów wyjaśniłem w uw. 8 do art. 450, tu stwierdzam więc tylko, że treść ich nawet w najdrobniejszej mierze nie wskazuje na jakikolwiek termin, do którego uchylenie uchwały nastąpić może.

Oba więc motywa projektu są nieprzekonywujące. Możnaby wprawdzie powołać się na to, że w wypadku uchwały uniewinniającej uchylenie jej musi nastąpić zaraz, ze względu na konieczność natychmiastowego ogłoszenia wyroku — ale jestto specjalny wypadek i to nie bez wyjątku (zob. uw. 2 do art. 452).

Przeciw stanowisku w m. 563 zajętemu przemawiają jednak następujące względy:

a) Nie jest wskazanem, ażeby trybunał pod świeżem wrażeniem ogłoszonej uchwały powziął decyzję co do jej uchylenia; lepiej, gdy ochłonie nieco z pierwszego wrażenia i z większym spokojem rozważy trafność werdyktu przysięgłych.

b) Kpk. używa w dziale o wyrokowaniu tak często wyrażenia „niezwłocznie“ i „zaraz“ (zob. art. 352, 374, 375, 452), a mimo to określenia tego nie użyto w art. 450.

c) Ponieważ art. 450 nie zakreśla ścisłego terminu, do którego należy uchwałę uchylić, przeto sąd może to uczynić aż do przyjęcia tejże uchwały za podstawę wyroku.

d) Przepis art. 450 odpowiada przepisom § 372 austr. proc. k. oraz § 317 niem. proc. k. Otóż wedle obu tych procedur oskarżony nie jest obecnym przy

ogłoszeniu uchwały przysięgłych (§§ 326 i 333 austr. proc. k. oraz §§ 301 i 313 niem. pk.) i ogłasza mu się uchwałę przysięgłych, dopiero gdy ją trybunał uznał za formalnie niewadliwą i zaniechał jej skasowania; mimo to, już po ogłoszeniu jej oskarżonemu kasowano uchwałę niesłuszną przy ogłoszeniu wyroku zasądzającego, a więc na podstawie narady nad karą co do faktów oskarżonemu poczytanych.

Na tem stanowisku stała nietylko praktyka, ale i teorja (Waser w Gerichtszeitung 1883 str. 1 i Rosenblatt w Gerichtszeitung 1910 str. 273, ostatnio Lohsing Oestr. Strafprozessrecht 1920 str. 562).

DZIAŁ III.

Postępowanie przed sądem grodzkim.

Sprawy sądzi jeden sędzia (zob. uw. do art. 16); ma on wszystkie prawa i obowiązki prezesa (art. 47 § 1) i zespołu sędziowskiego; por. art. 382.

Co do wykonania kary zob. art. 542 § 1 i 554; co do przerwy i odroczenia kary zob. art. 562 § 2; co do wznowienia zob. art. 606 § 1.

W sprawach o przestępstwa ścigane z urzędu, występować może jako oskarżyciel przed sądem grodzkim bądź prokurator lub inny oskarżyciel publ. (art. 58 § 1 i 2 i art. 10 pw.), bądź też pokrzywdzony (art. 67) — w sprawach z oskarżenia prywatnego wnosi i popiera oskarżenie oskarżyciel prywatny (art. 68 n.).

Od wyroków sądów grodzkich założyć można wyłącznie apelację; przepis art. 41 pw., przewidujący kasację od wyroków sądów grodzkich, jeżeli sąd wymierzył tylko grzywnę do stu pięćdziesięciu złotych lub areszt do trzech dni albo obie te kary łącznie — został uchylony nowelą II.

Oskarżenie może zawierać jedynie oznaczenie osoby oskarżonego i zarzucanego mu czynu (art. 282;

por. art. 281) i może być wniesione do protokółu (art. 232).

Szczególnym rodzajem postępowania, dopuszczalnym wyłącznie w sprawach, należących do sądu grodzkiego, jest t. zw. postępowanie nakazowe, unormowane przepisami art. 31 do 40 pw.

Art. 455.

Przepisy art. 292, 294—313, 315—380 i 387—398 mają odpowiednie zastosowanie do postępowania przed sądem grodzkim ze zmianami i uzupełnieniami wskazanemi w dziale niniejszym.

1. W art. 4 noweli II upoważniono Ministra Sprawiedliwości do wydania jednolitego tekstu kpk., zmienionego nowelami I i II i przenumerowania artykułów; w ślad tego upoważnienia i w myśl art. 1 noweli II przepis art. 455 (pierwotnie 441) powinien opiewać: „Przepisy art. 292 i 294 do 313 oraz 315 do 398 itd.". Jak wynika z powyższego brzmienia art. 455, Minister Sprawiedliwości wyłączył w art. 455 przepisy art. 381 do 386, dotyczące postępowania przed sądem jednoosobowym sądu okręgowego — co nie jest wprawdzie formalnie zgodnem z przepisami art. 1 i 4 noweli II, ale merytorycznie stanowi sprostowanie zupełnie trafne i naprawia widoczne przeoczenie, popełnione przy redagowaniu art. 1 noweli II.

2. W postępowaniu przed sądem grodzkim niema sprzeciwu, albowiem w art. 455 nie powołano art. 286 do 290, dotyczących sprzeciwu; powołanie w art. 455 przepisu art. 292 ma tedy to tylko znaczenie, że niezwłocznie po wejściu aktu oskarżenia do sądu, należy wyznaczyć termin do rozprawy głównej.

3. Nie powołano tu art. 293, gdyż w drobnych sprawach 7-dniowy termin jest zbędny; o ile sprawa jest skomplikowaną, prawa stron do przygotowania

do rozprawy znajdą dostateczne zabezpieczenie w art. 292 (m. 565).

O. 124/32: Przepis art. 293, który niema zastosowania w postępowaniu przed sądem grodzkim (art. 455) obowiązuje w sądach odwoławczych, zarówno apelacyjnym, jak okręgowym.

3. Zob. art. 503 oraz §§ 98 do 103 reg. kar. i §§ 88 i 89 reg. prok.

Art. 456.

W razie potrzeby dokonania czynności niecierpiącej zwłoki, sąd grodzki dokonywa jej przed rozprawą. Art. 256 § 1, 2 i 3 ma odpowiednie zastosowanie.

1. Chodzi tu wyłącznie o czynności w sprawie należącej do właściwości sądu grodzkiego i to tego sądu grodzkiego, który wedle art. 456 danej czynności dokonywa, nie zaś o wykonanie czynności na wezwanie dochodźcy (art. 254 § 1), sędziego śledczego (art. 272) lub innego sądu grodzkiego (art. 460).

Wobec tego punkt ciężkości postanowienia w art. 456 zawartego leży w tem:

a) że sąd grodzki uprawnionym jest dokonać danej czynności przed rozprawą, a więc z pominięciem zawiadomienia stron i ich obecności, jeżeli niema możności zawiadomienia ich o danej czynności (por. art. 256 § 1 i uwagi do słów „w miarę możności") tudzież w tem, że

b) sąd grodzki działa tu z własnej inicjatywy, nie wyczekując wniosków stron i nie krępowany ich wnioskami oraz bez ich uprzedniego wysłuchania (por. art. 255).

Tembardziej uprawnionym jest sąd grodzki dokonać danych czynności na wniosek stron.

2. Przepis art. 456 może sąd grodzki stosować tylko wówczas, jeżeli dana czynność nie cierpi zwłoki; czy

tak jest, ocenia sędzia grodzki wedle swego własnego uznania.

Należą tu obok czynności z art. 254 § 1 także rewizja i zatrzymanie rzeczy (art. 142 do 163) i t. d.

Art. 457.

Sąd może zlecić policji przeprowadzenie dochodzenia.

1. Mowa tu o dochodzeniu, ponieważ śledztwo jest niedopuszczalne w sprawach należących do właściwości sądu grodzkiego (art. 262 § 1).

2. Co do celów dochodzenia zob. art. 245 §§ 1 i 2.

3. Mowa tu o policji a nie o samej tylko policji państwowej. Zob. art. 8 § 2 kpk. i art. 42 pw.; zob. też art. 456 i 460.

Art. 458.

§ 1. Sąd grodzki może także i przed rozprawą umorzyć postępowanie, jeżeli zachodzą warunki wskazane w art. 287 lit. a)—c), lub jeżeli z treści akt sprawy wynika, że oskarżenie jest oczywiście bezpodstawne.

§ 2. Wnioski, przewidziane w art. 296, składać można na pierwszej rozprawie głównej. Do wniosków, zgłoszonych po tym terminie, ma zastosowanie przepis art. 332 § 2.

§ 1. 1. Umorzenie (art. 3) następuje tu:

a) z przyczyn w art. 287 lit. a) do c) wymienionych,

b) z powodu widocznej bezpodstawności oskarżenia a więc z przyczyny, która powinnaby znaleźć swój wyraz w wydaniu wyroku uniewinniającego na rozprawie głównej (art. 48).

Sędzia gr. ma tu zatem dalej idące prawa niż sąd okr., gdyż sąd okr. może sprawę umorzyć li tylko

z powodów w art. 287 pod a), b), c), wymienionych i nie może przed rozprawą wdać się w badanie, czy oskarżenie ma jakieś podstawy.

Opuszczenie w art. 458 punktu d) art. 287 ma swoje uzasadnienie w tem, że art. 287 lit. d) dotyczy niewłaściwości sądu, zaś w razie niewłaściwości sądu nie umarza się sprawy, lecz przekazuje się ją właściwemu sądowi (art. 11 § 2).

§ 2. 2. Wobec tego, że w postępowaniu przed sądem grodzkim niema sprzeciwu i nie można strony — może nawet w znacznej odległości od sądu mieszkającej — zmuszać do przychodzenia do sądu i zgłaszania wniosków z art. 296 do protokółu (art. 232), przepis art. 458 nakazuje zgłoszenie wniosków dowodowych z art. 296 na pierwszej rozprawie głównej, podobnie jak to w art. 34 § 2 przepisano odnośnie zarzutu miejscowej niewłaściwości sądu.

Art. 459.

§ 1. Niestawiennictwo oskarżyciela publicznego lub pokrzywdzonego, mającego prawa strony (art. 67), nie tamuje rozpoznania sprawy.

§ 2. Przerwa rozprawy może trwać najwyżej dni trzydzieści.

§ 1. 1. **Niestawiennictwo,** choćby nieusprawiedliwione.

2. **oskarżyciela publicznego:** zob. art. 54, 55, 57 i 58 § 1 i 2 oraz art. 10 pw.

Ponieważ praktyka b. dzielnicy ros. i austr. wykazała, że oskarżyciel staje zupełnie nieprzygotowany, należało tę czczą formalność usunąć; o ile oskarżenie będzie choć trochę skomplikowane, osk. publ. będzie we własnym interesie dążył do tego, by go dopilnować; w sprawach drobnych zaś formalne popieranie sprawy przez delegowanego urzędnika jest zbędną stratą czasu (m. 566).

Zob. §§ 98 i 103 reg. kar. oraz §§ 85, 88 i 89 reg. prok.

3. **pokrzywdzonego:** zob. art. 62 do 67.

O. 107/30: Niestawiennictwo pokrzywdzonego, jako nie tamujące postępowania, nie uważa się za odstąpienie od oskarżenia zarówno w sądzie grodzkim, jak i w sądzie odwoławczym; przepis art. 328 odnosi się tylko do postępowania w sądzie okręgowym, jako sądzie I instancji.

Zob. orzecznictwo S. N. w uw. 3 i 4 do art. 2.

O. 102/30 (w składzie 7 sędziów): W postępowaniu przed Sądem Grodzkim, wytoczonem o czyn ścigany z oskarżenia publicznego, jeżeli w toku przewodu sądowego okaże się, że czyn, będący przedmiotem oskarżenia, jest przestępstwem, ściganem z oskarżenia prywatnego, nie zaś publicznego, uprzednie niestawiennictwo oskarżyciela posiłkowego na rozprawie nie powoduje utraty prawa wniesienia oskarżenia prywatnego o ten sam czyn i nie sprowadza umorzenia postępowania w myśl art. 3, 67 i 328.

4. **nie tamuje rozpoznania sprawy,** a więc sąd grodzki przeprowadzi rozprawę mimo nieobecności osk. publ. i pokrzywdzonego, ale tylko wówczas, jeżeli ich (art. 292 i 455) zawiadomiono o terminie rozprawy (O. z 25/2 1931 Nr. 1 K. 1540/30 w Gł. Sąd. 1931 str. 522); w braku zawiadomienia należy rozprawę odroczyć.

§ 2. 5. Termin dłuższy, niż w art. 348 § 2, albowiem sędzia gr. prowadzi rozprawę sam jeden i lepiej ją pamięta, a przed nową rozprawą główną odświeży sobie sprawę, w pamięci przez czytanie aktów.

W razie zmiany w osobie sędziego zob. art. 349 § 2 lit. b).

Art. 460.

Jeżeli świadek mieszka w okręgu innego sądu grodzkiego, sąd może zwrócić się o jego przesłu-

chanie do miejscowego sądu grodzkiego. Art. 256 § 1, 2 i 3 ma odpowiednie zastosowanie.

Zob. art. 456 i 503.

Art. 461.

§ 1. Przepis art. 331 § 3 ma zastosowanie i do pokrzywdzonego, jako strony.

§ 2. Pokrzywdzony, jako strona (art. 67), ma prawo głosu po oskarżycielu publicznym.

§ 1. 1. Podobnie, jak w § 2 nin. art. chodzi tu o pokrzywdzonego, który wniósł i popiera oskarżenie wedle art. 67. Jeżeli pokrzywdzony nie występuje jako oskarżyciel, to jest on jedynie świadkiem i stosuje się do niego przepis art. 331 § 1.

§ 2. 2. Por. art. 355. Oskarżyciel prywatny i powód cywilny, o ile rozprawa toczy się o kilka przestępstw, przemawiają więc po pokrzywdzonym.

Art. 462.

§ 1. W razie wyroku zaocznego oskarżony może bądź założyć apelację bez uprzedniego zapowiedzenia, bądź wnieść sprzeciw w myśl art. 395 § 1.

§ 2. Ze sprzeciwem oskarżony może na wypadek jego odrzucenia połączyć apelację.

§ 1. 1. Co do dopuszczalności wyroku zaocznego zob. art. 301 i 393 kpk. i art. 9 § 4 pw.

§ 2. 2. Jeżeli więc oskarżony ze sprzeciwem nie połączy apelacji, a sprzeciw zostanie odrzuconym, oskarżony nie może już wnieść apelacji.

O. 171/30 ** (uchwała całej Izby II): 1) § 2 art. 462 stanowi zmianę § 2 art. 395. 2) Z treści art. 462 w zestawieniu z art. 395 wypływa dla oskarżonego obowiązek połączenia apelacji ze sprzeciwem na wypa-

dek jego odrzucenia pod rygorem utraty prawa do apelacji.

KSIĘGA VIII.

Środki odwoławcze.

Przez nazwę „środki odwoławcze", wprowadzoną już w art. 12, 18 i 37 usp., należy rozumieć wszelkie sposoby odwołania się od orzeczeń (art. 47 § 1) sądu niższej instancji w celu spowodowania rozpoznania sprawy przez instancję wyższą — następuje tu więc „odwołanie się" do wyższej instancji, a w konsekwencji rozpoznanie przez nią sprawy (m. 570) — z jedynym wyjątkiem w art. 469 wskazanym.

Nie jest więc odwołaniem się ani sprzeciw przeciw wyrokowi zaocznemu (art. 395 i 462), gdyż na skutek sprzeciwu rozpoznaje sprawę ten sam sąd, który wydał wyrok zaoczny, ani też wznowienie postępowania (art. 600 n.), gdyż jestto szczególny tryb wzruszenia wyroku prawomocnego poza normalnemi środkami odwołania się (m. 570).

Nie jest też odwołaniem się (zob. art. 1 § 2 l. 7 pw.) w powyżej wskazanem znaczeniu — żądanie strony, by władza administracyjna sprawę załatwioną jej orzeczeniem skierowała na drogę postępowania sądowego, gdyż żądanie to powoduje tylko zmianę kompetencji i sąd orzeka całkiem na nowo w danym przedmiocie co do winy i kary (art. 678); wynika to z przepisu art. 1 § 2 punkt 7 pw.

Wyrażeniem „odwołanie" posługuje się kpk. w art. 314.

Stosownie do podziału orzeczeń sądowych na wyroki i postanowienia (art. 47 § 1), środkami odwołania się od wyroków są apelacje i kasacje (art. 473 n. i 504), zaś od postanowień zażalenia (art. 463 n.). Ponieważ niektóre zarządzenia (art. 47 § 2) mają tak daleko idącą doniosłość, jak postanowienia (np. art. 487 i 505

§ 2), przeto przepis art. 462 zrównał je pod względem środków odwoławczych z zażaleniami.

O. 95/30 (uchwała całej Izby II): Mylnego oznaczenia dopuszczalnego środka odwoławczego nie można tłumaczyć na niekorzyść osk. (mylne więc nazwanie apelacji kasacją, apelacji zażaleniem lub zażalenia apelacją i t. d. nie ma znaczenia i nie stoi na zawadzie prawidłowemu rozpoznaniu danego środka odwoławczego (byleby zachowano przepisany termin i formę, np. podpis adwokata w przypadku art. 505 § 1 t. j. gdy dany środek odwoławczy jest kasacją i t. d.).

O. 37/32 (punkt 3): Dopuszczalność środka odwoławczego oceniać należy nie według błędnej formy orzeczenia, lecz według rzeczywistej (materjalnej) istoty danego orzeczenia; (punkt 4): Wprowadzenie strony w błąd przez obranie ze strony sądu niewłaściwej formy orzeczenia może uzasadnić przywrócenie terminu do zaskarżenia owego orzeczenia (art. 227); (punkt 5): Postanowienie sądu odwoławczego, stanowiące bezwzględną nieważność wyroku, nie ulega zaskarżeniu.

Jeżeli więc orzeczenie wydano mylnie w formie wyroku zamiast w formie postanowienia, należy wnieść zażalenie; nazwanie tego zażalenia apelacją lub kasacją nie szkodzi (zob. powyż O. 95/30).

O. 130/31: Przesłanką wszelkich środków odwoławczych, jest naruszenie praw odwołującego się; brak takiego naruszenia odbiera legitymację do założenia środka odwoławczego.

Rozdział I.

Zażalenia.

Zażalenie służy przeciw postanowieniu sądu (art. 47 § 1) i zarządzeniom prezesa sądu (art. 472). Posta-

nowienia sądu należy podzielić na dwie kategorje, t. j.:

1) na stanowcze czyli kończące sprawę i przez to przecinające drogę do wydania wyroku i

2) na uboczne, zawierające orzeczenie wpadkowe (incydentalne), dotyczące pewnego szczegółu postępowania (m. 571).

Ad 1. Tu należą postanowienia umarzające postępowanie (zob. art. 3, 4, 69, 70, 289 i 328) tudzież postanowienia odmawiające przyjęcia aktu oskarżenia (art. 285) lub pisma odwoławczego, a więc apelacji lub kasacji (art. 487 i 505 § 2).

Ze względu na charakter tych postanowień, przepis art. 463 stawia co do nich zasadę, że można przeciw nim zawsze wnieść zażalenie.

Ad 2. Tu należą postanowienia w przedmiocie niewłaściwości sądu (art. 11 i 34), dopuszczenia lub odmówienia dowodów art. 251, 296, 298, zabezpieczenia kary pieniężnej, konfiskaty i powództwa cywilnego (art. 60 i 77), skazanie świadka lub biegłego za niestawiennictwo lub odmowę zeznań lub przysięgi (art. 117, 118 i 141 § 1), skazania przysięgłego za niestawienie się do sądu bez usprawiedliwienia (art. 230 § 1 usp.), zastosowania lub zmiany środka zapobiegawczego (art. 164, 173 n.), przepadku kaucji lub ściągnięcia poręczenia (art. 181, 194 § 2) i t. d.

Ponieważ postanowienia te dotyczą kwestyj ubocznych, co do których w dodatku można często żalić się w apelacji lub kasacji, przeto art. 465 przyznaje zażalenie przeciw nim li tylko w przypadkach wyraźnie w ustawie wskazanych.

Zażalenia załatwi sąd grodzki co do orzeczeń i zarządzeń (art. 472) sądów pokoju (art. 12 usp.), zaś sąd okręgowy co do orzeczeń i zarządzeń sądu grodzkiego, sędziego śledczego, sędziego dla nieletnich i prezesa sądu okr. (art. 20 kpk. i art. 18 usp.), wre-

szcie sąd apelacyjny co do orzeczeń i zarządzeń sądu okręgowego, prezesa sądu apelacyjnego i sędziego dla nieletnich (art. 23 i 24 kpk., art. 33 usp.); wyjątek zob. art. 467 kpk. i art. 229 uks.

Sąd zażaleniowy może, przed załatwieniem zażalenia, stwierdzić drogą w art. 50 wskazaną, okoliczności faktyczne, będące podstawą zażalenia, gdyż prawo do przytoczenia nowych okoliczności w zażaleniu nie jest niczem ograniczone (inaczej w postępowaniu apelacyjnem: art. 493).

S. N. w O. S. P. IX 534 wyraził pogląd prawny, że S. N. (jako sąd zażaleniowy) żadnych badań nie przeprowadza, lecz opiera się na materjale faktycznym, ustalonym przez sądy merytoryczne. Glosa do tego orzeczenia słusznie krytykuje je z powołaniem się na art. 50 oraz na to, że w przypadkach art. 520 i badania dopuszczalności (przesłanek) procesu (zob. uw. 4 do art. 3) takie badanie jest niezbędne i że S. N. uznał tę konieczność w uchwale całej Izby II z 22/3 1930 Pr. 22/30).

Art. 463.

O ile ustawa inaczej nie stanowi, na postanowienia, zamykające drogę do wydania wyroku, stronom służy zażalenie.

1. **postanowienia:** zob. art. 47 § 1.

2. **zamykające drogę do wydania wyroku:** zob. wstępne uwagi do niniejszego rozdziału.

O. 148/32: Postanowienie sądu, zawieszające ostatecznie czasopismo, niezależnie od procesu o konkretne przestępstwo, zamyka drogę do wydania wyroku a przeto ulega zaskarżeniu w trybie art. 463.

3. **stronom,** nie zaś osobom trzecim; tymże ostatnim kpk. przyznaje tylko wyjątkowo prawa żalenia się i to oczywiście o tyle tylko, o ile ich prawa na-

ruszono (art. 122, 141 § 1, 181, 194, 250 § 2 i 276 w związku z art. 279).

4. **służy zażalenie.** Z porównania z art. 465, w którym mowa a zażaleniu tylko do jednej instancji, wynika, że w przypadkach z art. 463 można się żalić i do dalszych instancyj, chyba, że drugą instancją jest sąd apelacyjny (zob. art. 466).

O. 95/31 **: Postanowienie sądu okręgowego, oddalające zażalenie na postanowienie sądu grodzkiego w przedmiocie umorzenia postępowania, może być zaskarżone w drodze zażalenia do sądu apelacyjnego.

Art. 464.

§ 1. Zażalenie na postanowienie prokuratora co do odmowy ścigania lub umorzenia dochodzenia (art. 248 § 3) wnosi się do tegoż prokuratora, rozstrzyga je zaś prokurator apelacyjny.

§ 2. Od odmownego postanowienia prokuratora apelacyjnego służy zażalenie do sądu apelacyjnego.

§ 3. W razie uchylenia postanowienia prokuratora, sąd apelacyjny bądź zwraca akta prokuratorowi dla sporządzenia aktu oskarżenia, bądź nakazuje uzupełnienie dochodzenia lub przeprowadzenie śledztwa.

§ 4. W razie sporządzenia przez prokuratora aktu oskarżenia zgodnie z postanowieniem sądu apelacyjnego, przepisów art. 287 — 291 nie stosuje się.

§§ 1 do 3. 1. Zob. uw. do art. 248 i uw. 5 do art. 264.

§ 4. 2. Nie można tu zatem wnieść sprzeciwu i prezes nie może wnieść sprawy na niejawne posiedzenie z przyczyn w art. 290 wzgl. 287 wskazanych, albowiem kwestja dopuszczalności ścigania i właściwości sądu (art. 287) są już załatwione przez sąd

apelacyjny, na którego postanowienia nie służy tu już zażalenie (art. 466).

Prezes może jednak wnieść sprawę na niejawne posiedzenie w celach w art. 291 wskazanych, gdyż o art. 291 niema wzmianki w art. 464 § 3.

Art. 465.

Na inne postanowienia służy zażalenie tylko w wypadkach wyraźnie w ustawie wskazanych i tylko do jednej instancji.

1. **Na inne postanowienia** t. j. wpadkowe (incydentalne); zob. uw. wstępne do nin. rozdziału.

2. **służy:** każdemu, którego prawo zostało danem postanowieniem naruszone lub zagrożone; art. 465 nie ogranicza bowiem prawa zażalenia do stron, jak to czyni art. 463.

3. **w wyadkach wyraźnie w ustawie wskazanych.** Zob. art. 11 § 2, 53 § 3, 60 § 4, 77 § 3, 122 (w związku z art. 117, 118, 120, 121 i 141 § 1), 154 § 4, 158 § 2, 164 § 2, 181 § 3, 222 § 2, 228 § 2, 248 § 2, 250 § 2, 251 § 2, 254 § 3, 267, 269 § 4, 275 § 3, 276 § 3, 279, 289, 392, 466, 468 § 2, 472, 547 § 2, 552 § 4, 553 § 2, 555 § 2, 623, 638 § 2, 656 i 663 § 2.

4. **tylko do jednej instancji:** zob. uw. 4 do art. 463.

Art. 466.

Na postanowienia sądu apelacyjnego zażalenie służy tylko z powodu odmowy przyjęcia kasacji, z powodu odmowy przywrócenia terminu kasacji oraz w przedmiocie wynagrodzenia za niesłuszne skazanie.

1. **Na postanowienia:** zob. art. 47 § 1.

2. **sądu apelacyjnego** (art. 24). Tam, gdzie chodzi wyłącznie o kwestje prawne rozstrzyga Sąd Najwyższy: gdzie obok rozstrzygnięcia kwestyj prawnych

należy również wniknąć w istotę sprawy, jak to we większości wypadków ma miejsce przy zażaleniach — rozstrzyga sąd apelacyjny. Od tej zasady jedyny wyjątek stanowi art. 467 (m. 575).

3. **z powodu odmowy przyjęcia kasacji** a nie **przeciw odmowie przyjęcia kasacji** — w ten sposób poddano rozpoznaniu Sądu Najwyższego wszelkie zażalenia mogące wyniknąć z powodu nieprzyjęcia kasacji, a więc także zażalenie na nieprzyjęcie zażalenia, złożonego przez osobę, której kasacji nie przyjęto (m. 575).

Natomiast nie służy zażalenie na postanowienia sądu apelacyjnego z powodu przyjęcia kasacji (o ile przyjęta przez sąd kasacja nie odpowiada przepisom, odrzuci ją Sąd Najwyższy na posiedzeniu niejawnem: art. 524 lit. a), dalej z powodu odmówienia przyjęcia apelacji (art. 487) przez sąd apelacyjny (art. 466).

4. **z powodu odmowy przywrócenia terminu kasacji.** Wedle pierwotnego brzmienia art. 228 do załatwienia wniosku o przywrócenie terminu dotyczącego środka odwoławczego, rozstrzygał sąd odwoławczy. Ponieważ nowela I przekazała załatwienie wniosków restytucyjnych sądowi a quo, przeto, dla salwowania rzeczonej ratio legis, koniecznem było wprowadzenie słów „z powodu odmowy przywrócenia terminu do kasacji“ w art. 466 i 467.

Zob. O. 95/30 i 37/32 w uw. wstępnych do księgi VIII.

5. **w przedmiocie wynagrodzenia za niesłuszne skazanie.** Zob. art. 655 i 656.

6. Z art. 466 i 505 § 2 wynika, że orzeczenia sądu apelacyjnego nie wiążą Sądu Najwyższego, jeżeli w drodze kasacji zaskarżono wyrok na nich oparty np. sąd apelacyjny niesłusznie uznał właściwość sądu (m. 575), oczywiście rzeczową (art. 34).

Art. 467.

Zażalenie z powodu odmowy przyjęcia kasacji, z powodu odmowy przywrócenia terminu kasacji oraz w przedmiocie wynagrodzenia za niesłuszne skazanie rozstrzyga Sąd Najwyższy.

Zob. uw. 3 do 5 do art. 466.

Art. 468.

§ 1. Zażalenie wnosi się do sądu, który wydał zaskarżone postanowienie.

§ 2. Prezes sądu odmawia przyjęcia zażalenia, złożonego po terminie lub przez osobę nieuprawnioną. Na zarządzenie prezesa służy zażalenie.

§ 3. Zażalenie na niesłuszne aresztowanie oraz na odmowę przyjęcia sprzeciwu lub pisma odwoławczego można wnosić także bezpośrednio do sądu odwoławczego.

§ 1. 1. Jeżeli więc orzeczenie wydał sąd okr., jako odwoławczy od orzeczeń sądów grodzkich (art. 20), zażalenie wnosi się do sądu okr. Wedle m. 576 uprości to sprawę, gdyż sąd ten mając akta może ewentualnie sam uwzględnić zażalenie (art. 469 § 1).

§ 2. 2. Przepis § 2 wprowadziła nowela, wzorująca się na art. 487 (zob. tamże).

§ 3. 3. **na niesłuszne aresztowanie** (zob. art. 164 i 222 § 2), gdyż załatwienie kwestji aresztowania powinno szybko nastąpić a dla sądu wyższego wystarczyć może zażalenie, do którego dołączono odpis zaskarżonego postanowienia (m. 576); w przypadku przeciwnym sąd odwoławczy zażąda aktów (art. 469 § 2 zd. 2).

4. **na odmowę przyjęcia sprzeciwu** a to zarówno sprzeciwu przeciw aktowi oskarżenia (art. 286), jak i sprzeciwu przeciw wyrokowi (art. 395 § 1 i 462). Por. uw. do art. 222 i zob. art. 38 pw.

5. **środka odwoławczego** t. j. apelacji, kasacji lub zażalenia.

6. **można wnosić bezpośrednio i t. d.** Dopuszczenie wniesienia zażalenia — w przypadkach w § 3 wskazanych — wprost do sądu odwoławczego, polega na tej myśli, że Sąd I instancji mógłby tu odrzucić apelację, następnie mógłby odrzucić zażalenie przeciw odrzuceniu apelacji i nie byłoby drogi legalnej, którąby strona mogła uzyskać przeniesienie sprawy do wyższej instancji (m. 576).

O ile strona wnosi zażalenie bezpośrednio do sądu odwoławczego, uszczupla ona sama swoje prawa t. j. możność uwzględnienia zażalenia przez sąd a quo (art. 469 § 1); sąd odwoławczy nie może w takim razie odesłać zażalenia sądowi a quo celem załatwienia, lecz musi zażalenie sam załatwić (m. 576 n.).

Przepis § 3, jako przepis wyjątkowy nie ulega wykładni rozciągłej (interpretatio extensiva); w innych więc wypadkach sąd odwoławczy zwróci zażalenie stronie lub sądowi a quo — a strona sama sobie przypisze winę, jeżeli nastąpi wskutek tego uchybienie terminu do zażalenia (m. 577).

Art. 469.

§ 1. Jeżeli sąd, któremu złożono zażalenie, uzna je za zasadne, to sam się do niego przychyla, a w przeciwnym razie przesyła je wraz z odpisem zaskarżonego postanowienia do sądu odwoławczego w ciągu trzech dni, a gdy zażalenie dotyczy aresztowania, to w ciągu doby.

§ 2. Akta sprawy przesyła się sądowi odwoławczemu, o ile to nie powoduje zwłoki w postępowaniu. Sąd odwoławczy może zażądać przesłania akt, o ile uzna to za niezbędne.

§ 1. 1. Tylko wyrok ma charakter niewzruszalny, nie zaś postanowienia i zarządzenia (art. 47 § 1 i 2);

dlatego też sąd może sam zmienić swe postanowienie, skoro bądź coś przeoczył lub źle coś zrozumiał, bądź też z treści zażalenia i przedłożonych w niem dowodów i t. d. nabierze przekonania, że jego postanowienie jest błędne, czyto pod względem faktycznym, czy też pod względem prawnym np. sąd umorzył sprawę wedle art. 328 a oskarżyciel usprawiedliwił swoje niestawiennictwo albo odrzucono apelację dla braku pełnomocnictwa, a następnie wraz z zażaleniem pełnomocnictwo poprzednio już wydane dołączono (m. 577 n.).

O ile strona przeciwna przez to, że sąd zmienił swoje własne postanowienie, doznała obrazy swych praw, to może albo wnieść zażalenie albo, gdyby ono było niedopuszczalne, żalić się łącznie z apelacją lub kasacją (m. 578).

2. Wyznaczenie krótkich terminów na przesłanie zażalenia do wyższej instancji jest niezbędne, gdyż w przeciwnym razie mogłoby się zdarzyć, że zażalenie traciłoby wszelką wartość wobec wcześniejszego wydania wyroku przez niższą instancję (m. 578).

§ 2. 2. Przepis ten ma na celu nieprzerywanie biegu sprawy przez sąd niższej instancji i zapobieganie działaniu niesumiennych stron na zwłokę (m. 578).

Zob. uw. 3 do art. 468.

O. 124/30: Pełnomocnictwo do złożenia wywodu kasacji musi być złożone przed upływem terminu do wywodu; tak bowiem nakazują motywy kom. kod. Orzeczenie to należy analogicznie stosować do wszelkich środków odwoławczych.

Art. 470.

Zażalenie samo przez się nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego postanowienia, lecz sąd, który wydał postanowienie, lub sąd odwoławczy

może wstrzymać wykonanie. Odmowa wstrzymania nie wymaga uzasadnienia.

Nieprzyznanie zażaleniu mocy wstrzymującej wykonanie ma na celu zapobieżenie działaniu danej strony na zwłokę.

Art. 471.

Sąd odwoławczy rozpoznaje zażalenie na posiedzeniu niejawnem. Mają tu odpowiednie zastosowanie przepisy art. 382 i 383.

Ponieważ chodzi tu przeważnie o kwestje uboczne, które w ogromnej większości przypadków strony będą mogły podnieść przy zaskarżeniu wyroku, przeto przeprowadzenie ustnej rozprawy z jej skomplikowanym aparatem jest zbędne (m. 579).

W razie uwzględnienia zażalenia stronie przeciwnej służy zażalenie do wyższej instancji, chyba, że zażalenie uwzględnił sąd apelacyjny (art. 450). Zob. art. 49 § 1 i 3 oraz art. 50.

Art. 472.

Przepisy art. 463 i 465 — 471 mają odpowiednie zastosowanie do zażaleń na zarządzenia prezesa sądu.

Art. ten zrównuje zarządzenia (art. 47 § 2) z postanowieniami (art. 47 § 1). Wobec tego dopuszczalnem jest zażalenie przeciw wszystkim zarządzeniom zamykającym drogę do wydania wyroku (art. 463) np. zarządzenie prezesa odmawiające przyjęcia aktu oskarżenia (art. 285), zażalenia (art. 468 § 2), apelacji lub kasacji (art. 489 i 505 § 2).

Przepis art. 472 należy analogicznie stosować do wszelkich innych dopuszczalnych zażaleń a w szczególności do zażaleń na zarządzenia z art. 250 i 279.

Rozdział II.

Apelacja.

Apelacja jest wyłącznie środkiem odwoławczym przeciw wyrokom (art. 47 § 1) i to przeciw wyrokom pierwszej instancji (art. 473), podczas gdy kasacja służy bądź przeciw wyrokom I instancji, bądź przeciw wyrokom II instancji (art. 504).

Niedopuszczalną jest apelacja w przypadkach podanych przy art. 473.

Instancjami odwoławczemi co do apelacji są sądy grodzkie odnośnie do wyroków sądów pokoju (art. 12 usp.), sądy okręgowe odnośnie do wyroków sądów grodzkich (art. 20 kpk. i art. 18 usp.), wreszcie sądy apelacyjne odnośnie do wyroków sądów okręgowych, sędziego dla nieletnich (art. 24 i 630 kpk. i art. 33 usp.) i sądu jednoosobowego (art. 386).

W przeciwieństwie do zażalenia (art. 470) apelacja ma moc wstrzymującą wykonanie zaskarżonego wyroku (vim suspensivam) z wyjątkiem wypuszczenia na wolność uniewinnionego oskarżonego (art. 375) i przypadku z art. 631; wyrok sądu odwoławczego wstępuje w miejsce wyroku I instancji (vis devolutiva).

Apelujący ma prawo przytoczyć wszystko, co za słusznością jego stanowiska przemawia (revocatio plena); jedyne ograniczenie, ale bardzo poważne, mieści się w art. 493.

Rozprawa apelacyjna jest ustna i jawna (art. 316 n., 489), nowe dowody prowadzi się w zasadzie bezpośrednio z ograniczeniami w art. 340 i 341 (art. 489) wymienionemi; powtórzenie dowodów przeprowadzonych w I instancji normuje art. 492; co do nowych dowodów zob. art. 493.

Art. 473.

Strony mogą zakładać apelacje od wyroków sądów grodzkich oraz od wyroków sądów okręgo-

wych wydanych w pierwszej instancji, o ile ustawa inaczej nie stanowi.

1. **Strony,** nigdy zaś osoby trzecie (zob. art. 372).

O. 130/31: Przesłanką wszystkich środków odwoławczych jest naruszenie praw odwołującego się; brak takiego naruszenia odbiera legitymację do założenia środka odwoławczego.

2. **O. S. P. IX 46:** Od wyroków izb karnych sądów okręgowych w składzie przewidzianym w art. 274 usp. i art. 5 rozp. Min. Spr. z 16/6 1922 Dz. U. 46 poz. 390 w sprawach wymienionych w § 80 ust. o ustr. sąd. z roku 1877 w brzmieniu art. 2 tegoż rozp. (względnie w art. 274 usp. i art. 5 rozp. Min. b. dz. pr. z 15/12 1919 Tyg. Urz. 70 poz. 185) służy apelacja (art. 473), nie zaś kasacja (art. 504).

O. S. P. IX 370: W razie łącznego rozpoznania przez wydział kar. skarb. sądu okręgowego przestępstwa z uks. i przestępstwa, podlegającego osądzeniu według innego postępowania sąd., służy stronom od wyroku, wydanego przez sąd okręgowy w takiem łącznem postępowaniu, normalny środek odwoławczy wedle kpk. a więc apelacja.

O. 61/32 (w składzie 7 sędziów): 1) Podpis apelującego na zapowiedzeniu lub wywodzie apelacji jest formalnym warunkiem apelacji, wymaganym przez kpk. a zatem brak takiego podpisu uzasadnia nieprzyjęcie apelacji; brak ten może być jednak uzupełniony w terminach z art. 225 i 226. 2) Obrońca wnoszący i podpisujący zapowiedzenie lub wywód apelacji, nie podpisane przez strony, winien wykazać się pełnomocnictwem w terminach zawitych, przewidzianych w art. 225 i 226.

Co do mylnego oznaczenia środka odwoławczego zob. uw. wstępne do księgi VIII.

Zob. uw. O. 87/30 i 4/31 w uw. 4 do art. 58.

Art. 474.

§ 1. Apelacja może dotyczyć całości wyroku lub jego części.

§ 2. Apelację, założoną od orzeczenia w przedmiocie winy, uważa się za zwróconą także przeciwko orzeczeniu o karze.

§ 1. 1. Apelacja może tedy dotyczyć winy, kary i wszelkich innych orzeczeń w wyroku zawartych (art. 368 do 370), gdyż kpk. nie zna innego środka odwoławczego od wyroków, jak tylko apelację; zażalenie służy wyłącznie przeciw postanowieniom (art. 463 n.).

O. 90/32: Orzeczenie o winie, co do jednego i tego samego czynu, stanowi całość, której nie można dzielić; prawomocność nie odnosi się do motywów, w szczególności, nie obejmuje poszczególnych ustaleń faktycznych i oceny dowodów. Natomiast zarzuty zawarte w apelacji mogą odnosić się do poszczególnych elementów winy; wszakże w przypadku tym sąd obowiązany jest rozważyć całokształt winy oskarżonego i władny jest zmienić orzeczenie o winie na korzyść lub niekorzyść oskarżonego, choćby nie po myśli skarżącego, formułując odpowiednio sentencję, nie może jednak zwiększyć kary, jeśli apelację złożono na korzyść oskarżonego.

§ 2. 2. W zasadzie apelacja oskarżonego od orzeczenia o winie mieści w sobie apelację nietylko co do kary, lecz także co do innych orzeczeń zawartych we wyroku a więc co do powództwa cywilnego, kosztów sądowych, opłat i t. d., o ile one nie dadzą się pogodzić z treścią wyroku uniewinniającego; natomiast np. orzeczenie konfiskaty wedle uks. lub konfiskaty przedmiotów wyjętych z obrotu (np. broni zakazanej) i t. d. mogą się ostać obok wyroku uniewinniającego; wyrok będzie tu opiewał: „Orzeczenie co do... jako niezaskarżone pozostaje w mocy". Ape-

lacja innych stron dotyczy tylko zaskarżonej części wyroku i nie może być rozciągniętą na inne części wyroku, apelacją nie dotknięte (art. 500 b).

O. 130/31 (punkt 1): Przesłanką wszelkich środków odwoławczych jest naruszenie p r a w odwołującego się, brak takiego naruszenia odbiera legitymację do założenia środka odwoławczego.

3. Zob. art. 486 i O. 88/32 przy art. 336.

Art. 475.

W apelacji można podnosić i takie zarzuty, które nie stanowiły lub nie mogły stanowić przedmiotu zażalenia.

Tu należą np. uchylone pytania (art. 305) oraz odrzucone wnioski dowodowe i t. d.

Sąd apelacyjny rozpoznając całą sprawę nie jest krępowany formalną prawomocnością postanowień sądu a quo, gdyż strona nie ma obowiązku żalenia się na postanowienia I instancji i może oczekiwać końcowego wyroku i apelacji od wyroku, ponadto zaś zażalenie nie zawsze jest dopuszczalne wobec przepisów art. 463 i 465.

Art. 476.

Oprócz oskarżonego i jego obrońcy, apelację na korzyść oskarżonego może założyć prokurator, a w razie niepełnoletności lub bezwłasnowolności oskarżonego — także jego ojciec, matka, małżonek, opiekun lub kurator.

1. **i jego obrońcy** zarówno z wyboru, jak i z urzędu (art. 84, 87, 88 i 89 b); obrońca z urzędu występujący na podstawie art. 88 jest w tym względzie zupełnie niezawisły od oskarżonego i może apelację założyć wbrew jego woli a więc choćby oskarżony wyrok przyjął (arg. z art. 477). W każdym innym wypadku

obrońca nie może założyć apelacji wbrew woli oskarżonego t. j. jeżeli oskarżony oświadcza, że wyrok przyjmuje; oskarżony może zresztą udaremnić apelację obrońcy przez jej cofnięcie (art. 477). Wyjątkowe w tym względzie stanowisko obrońcy z art. 88 polega na tem, że osobom tamże wymienionym, jako domniemanie nie będącym w pełni władz umysłowych, nie można pozostawić decyzji o ich losie.

Inaczej ma się rzecz z obrońcami ustanowionymi wedle art. 87 i 89 lit. b), gdyż zastępują oni interesa osób rozumnych, zdolnych samodzielnie rozważyć własny swój interes; ustanowiono zaś tych obrońców, bądź ze względu na właściwości danego postępowania (art. 87, zob. też art. 408), bądź też na ich własne życzenie (art. 89 lit. b).

2. **apelację** t. j. zapowiedzenie i wywód (art. 484 i 485).

3. **prokurator:** zob. art. 9, 54 i 487 kpk. i art. 231 usp.

4. **w razie niepełnoletności** t. j. do ukończenia 21 lat życia względnie do czasu uzyskania prawnej (cywilnej) pełnoletniości; osobom, pod których pieczą małoletni faktycznie pozostaje (art. 63 i 85), przepis art. 476 tego prawa nie nadaje, gdyż nie trzeba tu doraźnego działania i sąd powinien już był zawiadomić rodziców lub opiekuna (m. 586). Zob. art. 625.

5. **ojciec, matka itd.** Osoby tu wymienione mają — nawet wbrew woli niepełnoletniego — prawo założenia apelacji co do wszystkich małoletnich; co do nieletnich do 17 lat musi być ustanowiony obrońca z urzędu, jeżeli sprawa nie toczy się przed sądem dla nieletnich (art. 88 lit. a).

W post. kar. sk. odpowiedzialny może na korzyść osk. zaskarżyć wyrok o tyle, o ile wyrok ten jest podstawą jego odpowiedzialności (art. 229 § 5 uks.).

O. 450/31: Jeżeli nieletniemu upłynął termin do wywodu środka odwoławczego, to do złożenia wniosku o przywrócenie terminu ojciec owego nieletniego nie jest uprawniony [1]).

Art. 477.

Z wyjątkiem wypadków wskazanych w art. 88, oskarżony może cofnąć apelację założoną przez siebie lub swego obrońcę.

---

[1]) S. N. opiera się na tem, że ojciec danego małoletniego nie zgłosił środka odwoławczego, choć wedle art. 476 mógł to uczynić i że przeszkoda z art. 227 ma zajść w osobie tego, który daną czynność miał wykonać

Z uzasadnieniem tem trudno się pogodzić, albowiem:

a) Jestto powszechnie przyjętą zasadą prawną, że niepełnoletni wobec braku należytej rozwagi pozostaje pod szczególną opieką ustaw; myśl tę ujawniają właśnie art. 63, 85, 476 i 477. Otóż zaniechanie wniesienia wywodu może być wypływem nierozwagi, a niepełnoletniego należy ochronić przed temi jej skutkami, które jego ojciec chce usunąć przez wniesienie wywodu środka odwoławczego.

b) Z art. 477 wynika a contrario, że niepełnoletni nie może cofnąć apelacji założonej przez osoby w art. 476 wskazane.

c) Możność założenia apelacji przez ojca (nie wiemy zresztą, czy był on na rozprawie lub czy dopiero później dowiedział się o treści wyroku) pozbawioną jest znaczenia, gdyż nie miał on potrzeby zgłaszać apelacji, skoro uczynił to syn.

d) Apelacja jest z istoty swej jedna i jedyna i dąży do obalenia wyroku I instancji; kto ją wniósł, to nie wpływa na jej treść i załatwienie, byleby ją wniosła osoba uprawniona (art. 487).

e) przez wyrażenia: „zakładać, założyć apelację“ (art. 473, 474 § 2, 476 do 479, 481) należy rozumieć zarówno jej zapowiedzenie, jak i jej wywód; tam, gdzie kpk. różnicuje między zapowiedzeniem a wywodem apelacji, czyni on to wyraźnie np. w art. 480, 482, 484 do 486, 487; zapowiedzenie i wywód należy tedy uważać za części składowe jednej i tej samej czynności procesowej; jeżeli jednę część tej czynności wykonała jedna z osób uprawnionych, to dalszą część może wykonać druga z nich.

Skoro więc art. 476 mówi o „założeniu“ apelacji, to mieści się w tem zarówno uprawnienie do zapowiedzenia, jak i do

Ze zestawienia art. 476 i 477 wynika, że oskarżony może cofnąć apelację wniesioną przez siebie lub przez swego obrońcę z wyboru (art. 84) tudzież obrońcę ustanowionego z urzędu poza przypadkiem z art. 88 (zob. uw. 1 do art. 476).

Natomiast oskarżony nie może cofnąć apelacji założonej:

a) przez obrońcę z art. 88 a to z przyczyn w uw. 1 do art. 476 wymienionych,

b) przez prokuratora, gdyż tenże zakłada apelację, stojąc na straży ustaw (art. 231 usp.) i wykonując ciążący na nim obowiązek z art. 9 kpk.,

c) przez inne osoby w art. 476 wymienione, gdyż są one powołane do obrony interesów oskarżonego, których on sam z powodu swego wieku lub bezwłasnowolności bronić nie jest zdolnym.

---

wniesienia wywodu apelacji bez zgody niepełnoletniego syna; jeżeli apelację prawidłowo zapowiedział syn, może ją wywieść ojciec, choćby syn tego nie chciał, gdyż on właśnie mocą przepisów prawa cywilnego i art. 476 kpk. ma prawo i obowiązek działać za syna i usuwać ujemne skutki, wypływające dla niepełnoletniego z tegoż nierozwagi.

f) Skazanie pociąga za sobą tak dotkliwe następstwa, szczególnie właśnie dla nieletniego, że nie wolno przez wyszukiwanie subtelnych różnic zamykać mu drogę do rehabilitacji.

Jako ciekawy przepis przypomnę, że stara austr. procedura kar. wojskowa — ustawa o nawskróś reakcyjnym charakterze, wedle której inkwirent był sędzią śledczym, prokuratorem i sędzią orzekającym w jednej osobie, a rozprawa była nie główną, lecz końcową (Schlussverhandlung) i odbywała się w nieobecności osk. przez odczytanie protokółów śledczych — dozwalała wniesienia apelacji bez ograniczenia czasu i to nawet po odcierpieniu kary, dlatego, że skazany żołnierz jest w regule niepełnoletnim i może obawiać się, że przez wniesienie apelacji przedłuży areszt śledczy i służbę wojskową lub narazi się swoim przełożonym.

Należy jednak dodać, że w przypadku O. II 450/31 sama kasacja byłaby została odrzuconą z powodu braku podpisu adwokata i kaucji kasacyjnej, co poniekąd stępia ostrze tego judykatu.

Obrońca z urzędu lub z wyboru tudzież ojciec, matka, małżonek, opiekun i kurator (art. 476) mogą cofnąć własną apelację; apelację zaś oskarżonego tylko za jego zgodą, gdyż oskarżony ma wedle art. 476 zawsze samoistne prawo założenia apelacji.

Prokurator cofnąć może apelację na korzyść oskarżonego założoną tylko za zgodą tegoż ostatniego (art. 478).

Cofnięcie apelacji założonej na korzyść oskarżonego skutecznem jest aż do chwili udania się sądu odwoławczego na naradę (arg. a contr. z art. 498).

Zob. O. S. P. VIII 467 w uw. 1 do art. 185.

Art. 478.

Prokurator bez zgody oskarżonego nie może cofnąć apelacji, którą założył na jego korzyść.

Prokurator może cofnąć apelację (i kasację) założoną na niekorzyść osk. i zrzeczenie to wiąże S. N. (O. 91/30), natomiast nie wolno mu cofnąć apelacji (kasacji) założonej na korzyść osk., albowiem przez założenie jej nabył osk. pewne prawa a nadto mógł osk. zaniechać założenia apelacji wiedząc o apelacji prokuratora na jego korzyść założonej.

Art. 479.

§ 1. Apelację na niekorzyść oskarżonego może założyć tylko oskarżyciel.

§ 2. W sprawach o przestępstwa, należące do właściwości sądów grodzkich a ścigane w trybie oskarżenia publicznego, pokrzywdzony, który brał udział w sprawie w charakterze strony, może założyć apelację tylko co do orzeczenia o winie.

§ 1. 1. Podczas gdy art. 476 do 478 zajmują się apelacją na korzyść oskarżonego, to art. 479 do 483 zajmują się apelacją na jego niekorzyść założoną.

2. **tylko oskarżyciel:** a więc ani współoskarżony, który spodziewa się na ten wypadek własnego uniewinnienia, ani nawet oskarżony sam, choćby z jakichkolwiek pobudek chciał być skazanym (m. 589).

3. Należy tu odróżnić apelację:

a) co do winy i

b) co do kary.

Ad a): Apelację z powodu uniewinnienia oskarżonego założyć może każdy oskarżyciel odnośnie do oskarżenia, które sam wniósł i popierał a więc prokurator (art. 57) i osk. pryw. (art. 60).

Należy pamiętać, że chodzi tu o postępowanie przed sądem okręgowym; w postępowaniu przed sądami grodzkiemi apelację na niekorzyść oskarżonego może — poza prokuratorem i oskarżycielem prywatnym — założyć także inny oskarżyciel publiczny (art. 58 § 1) i pokrzywdzony, który samoistnie wniósł i popierał oskarżenie wedle art. 67; nadto jednak prokurator może wnieść apelację od wyroku w sprawach, w których oskarżenie wnosił inny osk. publ. (art. 58 § 2) albo pokrzywdzony tudzież w sprawach oskarżenia prywatnego, o ile prokurator uzna, że tego wymaga interes publiczny (art. 73)

Ad b): Co do kary może wnieść apelację prokurator oraz osk. pryw., natomiast nie może jej wnieść pokrzywdzony wobec wyraźnego zakazu art. 479 § 2. Oskarżyciel może wnosić apelację także co do tych części wyroku, które zapadły zgodnie z jego wnioskiem np. jeżeli wniosek opiewał ogólnikowo na skazanie, oskarżyciel ma apelację co do kary (m. 589).

Do podnoszenia zarzutu, że orzeczono karę aresztu a nie karę więzienia, nie jest uprawniony oskarżony, gdyż zarzut ten nie jest podniesiony na jego korzyść.

O. 235/32: 1) W razie odstąpienia oskarżyciela publ. od oskarżenia po wniesieniu aktu oskarżenia, należy postępowanie umorzyć dopiero po sprawdze-

niu zasadności odstąpienia; w razie bezpodstawności odstąpienia należy orzec o winie i odpowiedzialności oskarżonego. 2) Prokurator, który odstąpił od oskarżenia, może założyć apelację na niekorzyść oskarżonego, natomiast zrzeczenie się oskarżenia na rozprawie apelacyjnej pozbawia go prawa kasacji.

Zob. O. 130/31 przy art. 474.

§ 2. 4. Pokrzywdzony ma interes tylko w skazaniu; wymiar kary należy pozostawić sądowi, ewentualnie oskarżycielowi publicznemu. Ponadto mógłby oskarżyciel posiłkowy dać folgę osobistej zaciekłości tak, iż dozwolenie mu apelacji co do kary otworzyłoby wrota pieniactwu (m. 590).

O. 200/32: Pokrzywdzony może założyć apelację z powodu błędnej kwalifikacji czynu.

Art. 480.

§ 1. W razie śmierci oskarżyciela prywatnego lub pokrzywdzonego, mającego prawa strony, przed upływem terminu do zapowiedzenia apelacji, prawo do jej zapowiedzenia służy jego małżonkowi, dzieciom, rodzicom i wnukom w ciągu dwóch tygodni od dnia śmierci oskarżyciela.

§ 2. W razie śmierci oskarżyciela prywatnego lub pokrzywdzonego, mającego prawa strony, po zapowiedzeniu przezeń apelacji, lecz przed upływem terminu do jej wywodu, prawo apelacji służy osobom, wymienionym w § 1, w ciągu miesiąca od śmierci oskarżyciela.

§ 3. Terminy, wskazane w artykule niniejszym, są zawite.

§ 1. 1. Prawo zapowiedzenia apelacji nie służy opiekunowi lub kuratorowi zmarłego osk. pryw. Przepis ten polega na tej samej zasadzie, co art. 70.

§ 2. 2. W razie śmierci oskarżonego nastąpi umorzenie postępowania z mocy art. 3; w razie śmierci

powoda cywilnego, wstępują w jego miejsce jego spadkobiercy (m. 591).

§ 3. 3. Zob. art. 221 § 1 i 2.

Art. 481.

Powód cywilny może założyć apelację wtedy tylko, gdy oskarżyciel lub oskarżony zapowiedział założenie apelacji.

Celem tego przepisu jest zapobieżenie, ażeby sąd odwoławczy nie musiał rozpoznawać sprawy wyłącznie pod kątem roszczeń prawno-prywatnych (m. 593); słowa „lub oskarżony" słusznie dodał art. 1 l. 45 noweli I, wychodząc z założenia, że skoro osk. zakłada apelację, niema przyczyny odmówienia jej powodowi cywilnemu.

Ponieważ art. 481 mówi o zapowiedzeniu apelacji przez oskarżyciela lub oskarżonego wogóle, przeto apelacja powoda cywilnego jest dopuszczalną, skoro jeden z nich założył apelację z jakiegokolwiek powodu i przeciw jakiemukolwiek orzeczeniu zawartemu w wyroku (art. 368 do 370).

Gdyby żaden z nich apelacji nie zapowiedział, to w sprawach ściganych z urzędu, apelacja powoda cywilnego jest wykluczoną; w sprawach ściganych z oskarżenia prywatnego, powód cywilny, będący zarazem oskarżycielem prywatnym, może stworzyć sobie możność apelacji co do powództwa cywilnego przez to, że wniesie apelację co do winy lub kary. Powód cywilny, będący pokrzywdzonym (art. 67), nie mając prawa założenia apelacji co do kary (art. 479 § 2), może apelować tylko co do uniewinnienia oskarżonego lub przyjęcia innej kwalifikacji czynu, niżeli zawierał ją akt oskarżenia i tylko w tych dwóch przypadkach będzie on mógł, przez wniesienie apelacji co do winy, otworzyć sobie drogę do apelacji w przedmiocie powództwa cywilnego.

Powód cywilny może apelować, bądź z powodu odmówienia rozpoznania powództwa cywilnego (art. 75 i 371), bądź też z powodu całkowitego lub częściowego odmówienia jego roszczeniom (zob. art. 483).

O. 205/32: Gdy sprawa wraca do instancji merytorycznej, po uchyleniu wyroku, powód cywilny nie traci prawa udziału w niej z tego powodu, że nie założył własnej apelacji, obok prokuratorskiej, albowiem kpk. nie przewiduje takiego skutku, sąd zaś rozpoznaje założoną apelację niezależnie od poprzedniej rozprawy [1]).

Art. 482.

Jeżeli oskarżyciel lub oskarżony, który zapowiedział apelację, nie wniósł jej wywodu lub apelację cofnął, sąd karny pozostawia bez rozpoznania apelację powoda cywilnego i zwraca mu wniesioną z tytułu apelacji opłatę.

Art. ten jest wynikiem zasady wyrażonej w art. 481; słowa „lub oskarżony" dodała nowela I, podobnie jak w art. 481.

Art. 483.

Powód cywilny, któremu nie służy prawo apelacji z przyczyn wskazanych w art. 481 i 482, może wytoczyć sprawę przed sądem cywilnym o tę część powództwa, którą sąd karny oddalił lub pozostawił bez rozpoznania.

Wskutek niemożności założenia apelacji przez powoda cywilnego (art. 481) lub pozostawienia wnie-

[1]) Uzasadnienie tego orzeczenia nie zdaje mi się uzasadniać tezy. Skoro powód cywilny, mimo stojącej dlań otworem drogi kasacji (lub apelacji), nie wniósł jej, to dał przez to do poznania, że nie życzy sobie rozpoznania powództwa w procesie karnym. Lukę w ustawie należy wypełnić sposobem logicznej wykładni, a z art. 481 wynika, że założenie apelacji jest prawem powoda („powód cywilny może"); jeżeli zaś kto swego prawa nie wykonywa, to się tego prawa wyrzeka.

sionej przezeń apelacji bez rozpoznania (art. 482), wyrok sądu I instancji staje się w ustępie co do powództwa cywilnego prawomocnym, ale nie przesądza w niczem egzystencji roszczeń powoda cywilnego, któremu przecież, z przyczyn od niego niezależnych, odebrano możność zaskarżenia wyroku; powód cywilny może więc wystąpić ze swemi roszczeniami w drodze sporu cywilnego co do tych swoich roszczeń, których nie rozpoznano lub które oddalono.

Jeżeli powód cywilny nie założył apelacji, mimo że mógł to wedle art. 481 i 482 uczynić, lub założoną przez siebie apelację cofnął, a tem samem uchylił z pod rozpoznania sądu odwoławczego, natenczas:

a) nie może on już z oddalonem powództwem wzgl. z oddaloną częścią powództwa wystąpić przed sądem cywilnym, gdyż wyrok oddalający uprawomocnił się z własnej jego woli —

b) natomiast może on wszcząć proces cywilny o swoje roszczenia, skoro sąd karny prawomocnie odmówił mu ich rozpoznania, a więc nie orzekł merytorycznie o jego roszczeniach i niejako wskazał mu drogę do dochodzenia jego roszczeń, t. j. drogę procesu cywilnego (art. 6 kpc.[1]). Powód cywilny, nie zaskarżając tego orzeczenia, zgodził się dorozumianie na to, by jego roszczeń nie rozpoznawał sąd karny, ale ani sąd karny nie orzekł, że jego roszczenia są bezzasadne, ani też powód cywilny nie zrzekł się tychże roszczeń lub ich dochodzenia w drodze procesu cywilnego[2]).

We wszystkich powyższych przypadkach pozostaje

---

[1]) Art. 98 ust. 2 Konst. R. P.: „Żadna ustawa nie może zamykać obywatelowi drogi sądowej dla dochodzenia krzywdy i straty".

[2]) Wedle zasad prawa cywilnego zrzeczenie się musi być jasne i wyraźne; domniemywać się go nie można.

oczywiście w mocy ta część wyroku, którą przyznano powodowi cywilnemu pewną część jego roszczeń.

Dla zapobieżenia skutkom ad a) powód cywilny winien zawsze apelację zapowiedzieć a następnie wnieść także wywód apelacji, o ile w międzyczasie oskarżyciel lub oskarżony wzgl. oni obaj nie cofnęli zapowiedzianej apelacji.

Art. 484.

Strona zamierzająca wyrok zaskarżyć powinna, pod utratą prawa zaskarżenia, zapowiedzieć to w terminie, wskazanym w art. 225.

1. **wyrok:** wydany ocznie; co do wyroków zaocznych zob. art. 395 i 447.

2. **zaskarżyć** t. j. założyć apelację lub kasację (art. 473, 504 i 505 § 2).

3. **zapowiedzieć to:** ustnie na rozprawie (art. 377) albo protokólarnie (art. 232) albo na piśmie; podpis adwokata jest zbędny. Zob. O. 73/30 w uw. 2 do art. 378.

4. **w terminie wskazanym w art. 225** t. j. w ciągu 7 dni od dnia ogłoszenia wyroku (zob. uw. 1 do art. 225) i to w tym sądzie, który wydał zaskarżony wyrok (O. S. P. IX 385); zob. art. 485.

O. S. P. IX 201 (= O. 17/30): W okręgu lwowskiego sądu apelacyjnego należy wnosić pisemne zapowiedzenie apelacji w języku państwowym.

Zob. O. 386/31 przy art. 226.

Art. 485.

Wywód apelacji składa się w terminie wskazanym w art. 226 do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, bądź na piśmie, bądź ustnie do protokółu w kancelarji sądu.

1. **w terminie wskazanym w art. 226** t. j. w ciągu 7 dni od doręczenia wyroku z uzasadnieniem (art. 378 § 1 i 395 § 1 i 2); termin 7-dniowy nie zaczyna biec, jeżeli stronie doręczono odpis sentencji wyroku bez uzasadnienia, albowiem dopiero treść uzasadnienia daje podstawę należytą do ocenienia, czy i w jakim zakresie wyrok można zaskarżyć. Wywód apelacji lub kasacji, wniesiony przed doręczeniem wyroku z uzasadnieniem, nie jest przedwczesny (zob. O. 386 przy art. 226) i nie można z tego powodu odmówić jego przyjęcie, gdyż odmowa przyjęcia dopuszczalną (art. 487 i 505 § 2) jest tylko w razie wniesienia po terminie (O. 225/31). Zob. też O. 317/31 w uw. do art. 378.

Jeżeli strona po zapowiedzeniu nie wniosła wywodu środka odwoławczego, nie należy wydawać zarządzenia o nieprzyjęciu środka odwoławczego, lecz wprost zarządzić wykonanie wyroku (O. 130/31).

2. **który wydał zaskarżony wyrok,** gdyż w przeciwnym razie sąd I instancji — nie wiedząc o zaskarżeniu wyroku przystąpiłby do wykonania wyroku (m. 595).

3. **na piśmie:** w jednym egzemplarzu; podpis obrońcy nie jest wymaganym, inaczej co do kasacji (art. 505 § 1).

4. **do protokółu:** zob. art. 232.

Art. 486.

W wywodzie apelacji wyszczególnia się zarzuty czynione wyrokowi i wskazuje się te części wyroku, których uchylenia lub zmiany strona żąda.

1. **W wywodzie apelacji:** zob. art. 484 i 485.

2. **wyszczególnia się** a nie: **powinno się wyszczególnić** lub **powinno się wskazać** (por. art. 512). Wyszczególnienie to leży w interesie apelującego, ale

nie pozostaje pod żadną sankcją. Jeżeli więc np. oskarżony ogólnikowo poda w apelacji, że czuje się niewinnym lub powód cywilny poda, że niesłusznie pozostawiono powództwo cywilne bez rozpoznania albo oskarżyciel zażąda zmiany wyroku uniewinniającego lub orzeczenia winy i t. d., to prezes sądu nie będzie mógł z tego powodu odmówić jej przyjęcia (zob. art. 487). Bez względu na treść apelacji winien sąd odwoławczy z urzędu zbadać, czy nie zachodzi któryś z przypadków w art. 501 przytoczonych.

3. Apelacja należycie skonstruowana będzie zawierać:

a) zarzuty wyrokowi czynione (art. 486),

b) dowody ofiarowane dla uzasadnienia tychże zarzutów, względnie dla odparcia uzasadnienia wyroku (zob. art. 492, 493),

c) określenie tych części wyroku, których zmiany lub uchylenia apelant żąda (art. 486; zob. art. 474 § 2).

d) Jeżeli z treści apelacji nie okazuje się jasno, w jakim zakresie wyrok zaskarżono, należy zachodzące wątpliwości tłumaczyć zawsze na korzyść oskarżonego (favor rei: O. S. P. IV 323).

O. 368/31: Apelacja od części wyroku, zasądzającego powództwo cywilne, skierowane jest implicite przeciw orzeczeniu o winie, gdy równocześnie ustalenie winy się podważa.

O. 90/32 (punkt 1): Apelacja prokuratora, czyniąc zarzut, że Sąd I instancji skazał oskarżonego za zabójstwo w afekcie (art. 225 § 2) i żądając skazania go za zabójstwo zwykłe (art. 225 § 1) zwrócona jest nie przeciw kwalifikacji prawnej, lecz przeciw orzeczeniu o winie. (punkt 5): Zarzuty zawarte w apelacji mogą odnosić się do poszczególnych elementów winy; wszakże w przypadku tym sąd obowiązany jest rozważyć całokształt winy oskarżonego i władny jest zmienić orzeczenie o winie na korzyść lub niekorzyść

oskarżonego, choćby nie po myśli skarżącego, formułując odpowiednio sentencję, nie może jednak zwiększyć kary, jeśli apelację założono na korzyść oskarżonego.

O. 110/32 (punkt 1): Granice apelacji, poza które sąd w myśl art. 500 lit. b) przekroczyć nie może, są określone nie zarzutami wywodu apelacyjnego, lecz przepisem art. 474. (punkt 2): Zarzuty apelacyjne nie zakreślają granic apelacji, w przeciwieństwie do zarzutów kasacyjnych, lecz służą jedynie do ułatwienia i przygotowania postępowania apelacyjnego.

O. 88/32: zob. przy art. 336.

Art. 487.

W razie zapowiedzenia lub złożenia wywodu apelacji po terminie albo przez osobę nieuprawnioną, prezes odmawia przyjęcia i zawiadamia o tem apelującego.

1. **po terminie:** zob. art. 225, 226, 484 i 485.

O. 130/31: Jeżeli strona po zapowiedzeniu nie wniosła wywodu środka odwoławczego, nie należy wydawać zarządzenia o nieprzyjęciu środka odwoławczego, lecz wprost zarządzić wykonanie wyroku.

2. **przez osobę nieuprawnioną.** Brak uprawnienia może pochodzić z różnych przyczyn, a to:

a) apelujący jest osobą postronną, w sprawie zupełnie nieinteresowaną a przynajmniej nie powołaną w myśl art. 476, 479 i 480 do założenia apelacji;

b) apelujący jest wprawdzie stroną, ale w konkretnym wypadku nie jest uprawnionym do wniesienia apelacji np. pokrzywdzony co do wymiaru kary (art. 479 § 2), albo powód cywilny, jeżeli nie apelował oskarżyciel (art. 481), albo prawo jego nie zostało wcale naruszonem (zob. O. 130/31 przy art. 474;

c) apelujący imieniem strony, nie przedłożył pełnomocnictwa przez nią mu udzielonego (zob. O. 124/30 przy art. 469, dalej O. 377/31 w uw. 2 do art. 221).

O. 377/31 (uchwała całej Izby II): (Punkt 1): Adwokat musi pod grozą nieważności kasacji (§ 2 art. 221) wykazać się posiadaniem pełnomocnictwa do sporządzenia wywodu kasacji do upływu terminu, ustanowionego w art. 226. (Punkt 2): Wykazanie się uprawnieniem winno nastąpić w formie przewidzianej w art. 96, sąd może jednak poprzestać na innej formie, którą uważa za wystarczającą.

O. 61/32 (w składzie 7 sędziów): Obrońca, wnoszący i podpisujący zapowiedzenie lub wywód apelacji, nie podpisane przez strony, winien wykazać się pełnomocnictwem w terminach zawitych, przewidzianych w art. 225 i 226.

W razie wątpliwości, czy zakładający apelację ma uprawnienie po temu, należy ją przedłożyć sądowi odwoławczemu, który i tak wedle art. 490 a) ma obowiązek badać ją (m. 596).

Przedkładanie przez prezesa apelacji sądowi I instancji — jak to ma miejsce ze sprzeciwem (art. 290) nie jest tu przewidziane.

Art. 487 zna tylko dwa wypadki odrzucenia apelacji przez prezesa; o ileby zaszedł inny wypadek konieczności odrzucenia apelacji, uczyni to sąd odwoławczy na posiedzeniu niejawnem (art. 490 lit. a) np. wniesiono apelację przeciw wyrokowi sądu przysięgłych lub karno-administracyjnemu (art. 504).

Jeżeliby apelację wniesiono wbrew przepisowi art. 485 wprost do sądu odwoławczego, prezes odeśle ją sądowi I instancji; uchybienie terminu nie nastąpi, jeżeli dzień wysłania apelacji przez prezesa nastąpi jeszcze przed upływem terminu do założenia apelacji zakreślonego (zob. art. 225, 226, 484 i 485).

3. **prezes** tej instancji, której wyrok zaskarżono (uchwała całej Izby karnej z 22 marca 1930 O. 5/30).

4. **odmawia przyjęcia.** Czynność tę powierzono prezesowi dla uproszczenia a zarazem przyspieszenia postępowania, ażeby w razie odrzucenia apelacji ze względów formalnych strona, o ile to jest fizycznie możliwe, zdążyła jeszcze braki naprawić. Przeciw odrzuceniu apelacji przez prezesa, służy zażalenie w myśl art. 463 i 472, gdyż chodzi tu o zarządzenie prezesa (art. 47 § 2). W sądzie jednoosobowym odrzuci apelację sędzia grodzki (art. 47 § 3) względnie sędzia dla nieletnich (art. 630) i sędzia z art. 381 § 1.

O przyjęciu i nieprzyjęciu apelacji rozstrzyga prezes wzgl. przewodniczący wydziału; rozstrzygnięcie następuje drogą jego zarządzenia (art. 47 § 2) a nie drogą postanowienia sądu; tylko więc prezes może wskutek zażalenia cofnąć nieprzyjęcie apelacji (art. 469 § 1); jeżeli jednak sąd postanowił apelacji nie przyjąć, to tylko sąd może zrobić użytek z art. 469 § 1.

5. **zawiadamia o tem apelującego.** Zawiadomienie apelującego o nieprzyjęciu apelacji umożliwia mu usunięcie braków np. przedłożenie plenipotencji, albo wniesienie zażalenia albo wreszcie wniosek o przywrócenie terminu (art. 227).

Art. 488.

§ 1. Po przyjęciu apelacji sąd przesyła ją niezwłocznie wraz z aktami do sądu odwoławczego, o czem zawiadamia strony.

§ 2. Jeżeli oskarżyciel założył apelację od wyroku uniewinniającego, art. 205 nie ma do oskarżonego zastosowania.

§ 1. 1. **Po przyjęciu apelacji.** Gdyby prezes nie powziął postanowienia co do przyjęcia apelacji lub nie uwiadomił stron, sąd odwoławczy zwróci akta

sądowi I instancji w celu usunięcia tych usterek (m. 598).

Odpisu apelacji nikomu się nie doręcza (O. 169/30); strony mogą ją przeglądać w sądzie i odpisy jej sporządzić sobie same lub za uiszczeniem opłaty otrzymać je od sądu (art. 212 i 217 § 2).

2. **sąd przesyła ją i t. d.** Sądowi odwoławczemu należy przedstawić akta wraz z pokwitowaniem zwrotnem doręczenia zawiadomienia (mot. do poniż zamieszczonej uchwały całej Izby II O. 57/30).

Sąd odwoławczy zwraca akta dopiero po uprawomocnieniu się wyroku lub w razie zawieszenia postępowania.

3. **zawiadamia strony** i to wszystkie — nie wyłączając apelującego, gdyż ten przedewszystkiem powinien wiedzieć, że jego apelację przyjęto — a to celem umożliwienia im przygotowania się do rozprawy apelacyjnej (m. 596).

O. 57/30 (uchwała całej Izby II): Nie można przeprowadzić rozprawy kasacyjnej bez należytego dowodu, że stronom doręczono zawiadomienie w myśl art. 488, 505 § 2. (Motywa: Zawiadomienie to ma wielkie znaczenie dla stron; dowiadują się one bowiem nietylko o przyjęciu środka odwoławczego i jego skutkach (zatamowanie prawomocności), lecz także stają wobec zagadnienia, czy mają żądać zawiadomienia o rozprawie kasacyjnej wedle art. 525 § 1) [1]).

O. 132/31: Przepis § 1 art. 488 nie jest tylko przepisem natury procesowej, lecz posiada charakter procesowy, związany z uprawnieniami stron; osą-

[1]) Ponieważ wedle art. 525 § 1 w brzmieniu noweli II Sąd Najwyższy nie zawiadamia stron o terminie rozprawy, z wyjątkiem władz państwowych, przeto przytoczony w O. 57/30 ostatni motyw należy co do innych stron rozumieć w ten sposób, że odbiera się im możność dowiedzenia się w S. N. o terminie rozprawy kasacyjnej i wysłania do niej swego zastępcy.

dzenie sprawy przez sąd odwoławczy może więc w razie niezachowania § 1 art. 488 pociągnąć za sobą uchylenie wyroku, a mianowicie należy tu odróżnić 2 wypadki:

a) Jeżeli strona zainteresowana pozostaje na wolności i otrzymała zawczasu zawiadomienie o terminie rozprawy odwoławczej, zaniedbanie tego przepisu jest uchybieniem nieistotnem, gdyż strona ma możność przeglądu akt, ustanowienia obrońcy, porozumienia się z nim i t. d.

b) Inaczej jeżeli osk. zaaresztowany nie ma możności wykorzystania swych uprawnień (art. 212 § 1), gdyż kwestja potrzeby obrońcy wiąże się ściśle z treścią apelacji oskarżyciela. Doręczenie takiemu osk. wezwania na rozprawę odwoławczą w niczem tego stanu rzeczy nie zmienia, gdyż bez nakazu sprowadzenia ze strony sądu, nie może stawić się do sądu celem przejrzenia akt i powzięcia decyzji co do wyboru obrońcy. Gdyby oskarżony był sprowadzony do rozprawy i tam żadnych wniosków nie stawiał, pogwałcenie przepisu § 1 art. 488 stałoby się nieistotnem (art. 515) i nie mogłoby skutkować uchylenia wyroku.

§ 2. 4. Skoro z chwilą uniewinnienia, oskarżony ma za sobą domniemanie słuszności wyroku i wolny jest od wszelkich ograniczeń swobody osobistej (zob. art. 375), nie ma on potrzeby uwiadamiania sądu o zmianie miejsca zamieszkania; toteż należy mu doręczyć zawiadomienie pod adresem rzeczywistym a nie fikcyjnym z art. 205 — inaczej rozprawa odbyć się nie może (m. 597).

Art. 489.

Do postępowania w sądzie odwoławczym mają zastosowanie przepisy postępowania w sądzie

okręgowym pierwszej instancji ze zmianami i uzupełnieniami wskazanemi w rozdziale niniejszym.

1. **Do postępowania w sądzie odwoławczym:** bez względu na to, czy sądem odwoławczym jest sąd apelacyjny, czy też — w sprawach należących do właściwości sądów grodzkich — sąd okręgowy.

2. **przepisy postępowania w sądzie okręgowym pierwszej instancji.** Te przepisy stosuje się także przed sądem okręgowym, jako odwoławczym, w sprawach należących do właściwości sądów grodzkich, albowiem art. 455 nie powołuje żadnych przepisów co do postępowania w instancji odwoławczej.

O. 308/31: Uprawnienia sądu do zarządzenia i przeprowadzenia dowodu z urzędu, z inicjatywy nietylko sądu, lecz i przewodniczącego (art. 300), rozciągają się i na II instancję.

O. 29/30 (uchwała całej Izby II punkt V). W postępowaniu odwoławczem nie obowiązuje art. 299 (tak samo O. 121/30 punkt 1). Zob. uwagę 1 i 5 do art. 299.

O. 124/32: zob. w uw. 2 do art. 455.

O. 34/32: zob. przy art. 350.

O. 41/32: zob. przy art. 502.

3. **ze zmianami i uzupełnieniami i t. d.** Z przepisu tego wynika, że w postępowaniu apelacyjnem jest również postępowanie dowodowe, które tylko tem różni się od postępowania dowodowego w I instancji, że nie obowiązuje w niem w całej pełni zasada bezpośredniości, zeznania bowiem mogą być odczytane (nie wystarcza streścić podczas sprawozdania), co wynika z art. 489, 492 i 494. Odczytanie zeznań w toku postępowania dowodowego mogłoby tylko w tych granicach stać się bezprzedmiotowe, gdyby dane zeznanie odczytano w dotyczącej części w toku sprawozdania (art. 497), co musiałoby być widoczne z protokółu rozprawy (art. 238). Tożsamo

dotyczy dowodu z dokumentów; o ile chodzi o dowód z nich, mający na celu uchwycenie myśli człowieka w dokumencie zawartej, dowód ten ma być bezpośrednio przeprowadzony, albowiem kpk. co do dowodu z dokumentów nie zawiera żadnego odchylenia od zasad, obowiązujących w I instancji. O ile zaś dokument ma być „dowodem rzeczowym" t. j. przedmiotem oględzin, mających na celu ustalenie okoliczności, z dokumentu widocznych (plan i t. p.), to dowód taki może być prowadzony pośrednio t. j. przez odczytanie protokółu oględzin, jak to wynika z art. 492 (mot. do O. 215/32).

Art. 490.

§ 1. Prezes sądu odwoławczego rozważa:

a) czy zachodzą formalne warunki apelacji wymagane przez kodeks niniejszy:

b) jakie należy wydać zarządzenia niezbędne do rozpisania rozprawy.

§ 2. Jeżeli prezes uważa, że zachodzi brak formalnych warunków apelacji, lub że zamieszczony w niej wniosek o wezwanie świadków i biegłych albo o sprowadzenie innych dowodów należy odrzucić, lub też że należy wydać zarządzenia w myśl § 3, to wnosi sprawę na posiedzenie niejawne.

§ 3. Sąd odwoławczy może, przed rozpisaniem rozprawy, sprawdzić przez właściwy sąd grodzki dowody, przytoczone w apelacji lub w piśmie strony przeciwnej, która apelacji nie założyła, jeśli przeprowadzenie dowodu ma nastąpić poza siedzibą sądu odwoławczego, albo świadkowie lub biegli zamieszkują poza siedzibą tegoż sądu.

§ 1. 1. **Prezes sądu odwoławczego** względnie przewodniczący wydziału (art. 47 § 2).

2. (do lit. a). Zob. art. 487.

O. 299/31 **: Instancja odwoławcza w każdem stadjum postępowania winna badać terminowość środka odwoławczego; postanowienie z art. 490 w przedmiocie przedwstępnego przyjęcia apelacji nie jest wiążące i w razie potrzeby powinno być zmienione.

O. S. P. IX 144 **: Przyjęcie przez prezesa sądu odwoławczego kasacji mimo jej niezapowiedzenia w terminie i niezłożenia kaucji, nie uchyla prawa i obowiązku sądu kasacyjnego samoistnego badania, czy kasacja ulega rozpoznaniu; zarządzenie o przyjęciu kasacji ulega uchyleniu a kasację na posiedzeniu niejawnem, pozostawia się bez rozpoznania.

O. 61/32: zob. w uw. 8 do art. 225.

3. (do lit. b). Chodzi tu o decyzję, czy należy zażądać osobistego stawiennictwa oskarżonego wzgl. sprowadzić oskarżonego aresztowanego (art. 495, 496), wezwać świadków lub biegłych, sprowadzić dowody rzeczowe (art. 501), dokonać przed rozprawą oględzin na miejscu i t. d. (m. 508).

§ 2. 4. Jeżeli prezes sądu stwierdzi istnienie formalnych warunków apelacji (art. 490 § 1 a), wyznaczy rozprawę apelacyjną (art. 292 i 489) i zarządzi dostarczenie do niej wskazanych przez strony dowodów (art. 297 i arg. a contrario z art. 490 § 2), a oskarżonego zawiadomi, że jego stawiennictwo nie jest obowiązkowe; poza tem zaś nie może on żadnych wydać zarządzeń.

§ 3. 5. Postanowieniu sądu odwoławczego na posiedzeniu niejawnem (art. 49 §§ 1 i 3) podlegają:

a) odrzucenie apelacji dla braku formalnych warunków (§ 2),

b) odmówienie wezwania świadków, biegłych i sprowadzenia dowodów (§ 2),

c) sprawdzenie pewnych okoliczności przed rozprawą drogą art. 490 § 3 (art. 50),

d) sprowadzenie aresztowanego oskarżonego do rozprawy (art. 495 § 1),

e) wszelkie inne możliwe zarządzenia, przekraczające władzę prezesa (art. 292 i 489) np. aresztowanie oskarżonego (art. 164), jeżeli osk. nie został w I instancji uniewinnionym (art. 375).

Postanowienia powzięte na posiedzeniu niejawnem nie wiążą w niczem zespołu sądzącego (art. 303 i 489).

Nie można opierać kasacji na pominięciu dowodu, odrzuconego przed rozprawą odwoławczą, postanowieniem wadliwie uzasadnionem, jeżeli dana strona nie ponowiła swego wniosku dowodowego na rozprawie odwoławczej (O. 79/30, 142/30 i 198/30).

7. Zob. art. 493.

Art. 491.

§ 1. W sprawach, rozpoznawanych przez sąd okręgowy w składzie jednoosobowym, sąd apelacyjny orzeka również jednoosobowo, jeżeli w zaskarżonym wyroku wymierzono, jako karę zasadniczą, pozbawienie wolności do lat 2 lub grzywnę, albo obie te kary łącznie, lub jeśli wymierzono wyższą karę pozbawienia wolności jedynie ze względu na powrót do przestępstwa.

§ 2. Przepisy art. 382 i 383 mają odpowiednie zastosowanie i w postępowaniu apelacyjnem.

§ 1. 1. Osądzenie sprawy jednoosobowo in appellatorio dopuszczalnem jest pod dwoma warunkami a to:

a) że także w I instancji rozpoznawał sprawę jeden sędzia a więc, że przedmiotem osądzenia jest występek lub wykroczenie (zob. art. 381 § 1 i 2), tudzież

b) że sędzia I instancji wymierzył, jako karę zasadniczą (art. 37 kk.), pozbawienie wolności do lat 2 lub grzywnę albo obie te kary łącznie — albo też sędzia I instancji wymierzył wyższą karę pozba-

wienia wolności atoli tylko ze względu na powrót do przestępstwa (art. 60 § 1 kk.), nie zaś jeżeli wyższa kara ponad 2 lata opiera się na zawodowości lub nawyknieniu oskarżonego (art. 60 § 2 kk.) albo też na popełnieniu danego czynu przez oskarżonego podczas urzędowania lub w związku z urzędowaniem (art. 291 kk.).

Ponieważ w przypadku art. 60 § 1 kk. (jak zresztą także w przypadkach z art. 60 § 2 i 291) kara może być tylko podwyższoną o połowę, przeto sąd apelacyjny rozpoznawać może sprawę w składzie jednego sędziego jedynie wówczas, jeżeli kara pozbawienia wolności, orzeczona w I instancji, nie przenosi lat 3.

Ponieważ art. 491 § 1 mówi o pozbawieniu wolności wogóle, przeto obojętną jest rzeczą, czy karą tą jest więzienie, czy też areszt (art. 39 § 1 i art. 40 § 1 kk.).

Por. art. 16 § 3 kk. i uwagę 7 do tegoż art.

§ 2. 2. Z powołania art. 382 wynika:

a) że dany sędzia apelacyjny sam załatwia wszystkie kwestje, należące normalnie do posiedzenia niejawnego (art. 382, 490 § 2 i 3),

b) że sędzia apelacyjny wniesie sprawę na posiedzenie, jeżeli uzna, że postępowanie przed sądem jednoosobowym jest niedopuszczalne lub niewskazane ze względu na zawiłe okoliczności sprawy i zastosuje się w tym względzie do postanowienia powziętego na posiedzeniu niejawnem (art. 383 § 1 i uw. do niego), wreszcie

c) że sąd jednoosobowy może na rozprawie przekazać sprawę składowi sądzącemu (art. 383 § 2 i uwagi do niego).

3. W art. 491 nie powołano przepisu art. 384, jako zbędnego, skoro akt oskarżenia jest już prawomocnie przyjętym i stał się podstawą wyrokowania w I instancji. Inna rzecz, że okoliczności, stanowiące pod-

stawę sprzeciwu a wymienione w art. 287 lit. a), b) c) oraz właściwość sądu rzeczowa (nie zaś miejscowa: zob. art. 34 §§ 1 i 2), mimo to są nadal aktualne i sędzia apelacyjny zbada je z urzędu (art. 501), atoli uczyni to nie przed rozprawą i nie drogą posiedzenia niejawnego, lecz na rozprawie apelacyjnej.

4. Zażalenie przeciw postanowieniom sądu jednoosobowego, orzekającego in appellatorio jest niemożliwe a to ze względu na brak instancji, któraby zażalenie to miała prawo załatwić. Jest to kwestja aktualna np. ze względu na tymczasowe aresztowanie oskarżonego przez tenże sąd zarządzone. Nie można mianowicie odwołać się do posiedzenia niejawnego, ponieważ w art. 491 § 2 nie powołano przepisu art. 385; nie można też odwołać się do Sądu Najwyższego, gdyż dany sędzia ma wszelkie atrybucje składu sądzącego (art. 382) czyli sądu apelacyjnego a na postanowienia tegoż sądu zażalenie służy tylko w przypadkach wskazanych w art. 466.

Art. 492.

Sąd odwoławczy nie może odmówić wezwania świadków i biegłych, przesłuchanych w pierwszej instancji, oraz sprowadzenia z sądu pierwszej instancji dowodów rzeczowych, jeżeli strona w apelacji bądź stawia uzasadnione zarzuty nieścisłości protokółu, bądź żąda ponownego przesłuchania na stwierdzenie okoliczności w protokóle nieujawnionych, a mogących mieć wpływ na orzeczenie o winie.

1. **Sąd odwoławczy:** bez względu na to, czy jest nim sąd apelacyjny, czy okręgowy (art. 489).

2. **nie może odmówić.** Dowód dopuści prezes (zob. uw. 4 do art. 490); odmowne postanowienie powziąć należy na niejawnem posiedzeniu (art. 490 § 2).

O. 220/32: Uzasadnienie odmowy przyjęcia dowodu, wskazanego w toku postępowania odwoławczego, tylko przez przytoczenie formuły ustawowej, użytej w art. 493, obraża przepisy § 2 art. 51 i 493.

Zob. str. 96 i 97.

3. **dowodów rzeczowych** (art. 152) nie sprowadza się zatem, jeżeli apelujący tego nie żąda, chyba, że sąd sam sprowadzenie ich uważa za wskazane.

4. **w apelacji** t. j. w wywodzie apelacji, nie zaś dopiero na rozprawie apelacyjnej; nowe dowody, zgłoszone w toku postępowania apelacyjnego, sąd apelacyjny władny jest przyjąć lub odrzucić, kierując się tylko [1]) kryterjum ich istotności (ustępy III i III a) uchwały całej Izby II O. 29/30).

Strona, która nie wniosła apelacji (osk. uniewinniony w I instancji) nie może się żalić, że nie przeprowadzono koniecznych jego zdaniem dowodów, skoro na rozprawie odwoławczej żadnych wniosków nie stawiał (mot. do O. 169/30 **).

5. **uzasadnione zarzuty nieścisłości protokółu.**

O. 29/30 (uchwała całej Izby II ustęp IV): „Sąd odwoławczy obowiązany jest uznać zarzuty nieścisłości protokółu, zgłoszone w myśl artykułu 241 w I instancji, za uzasadnione w wypadku, gdy odnoszą się one do okoliczności, mogących mieć wpływ na orzeczenie o winie i o ile w I instancji nie nastąpiła kategoryczna odmowa sprostowania protokółu w trybie art. 241 z powodu, że twierdzenie zgłaszającego sprostowanie jest niezgodne z przebiegiem przewodu sądowego. Sąd odwoławczy obowiązany jest uznać zarzuty nieścisłości protokółu za uzasadnione również w wypadkach, gdy zarzuty oparte są na oczywistej sprzeczności pomiędzy

[1]) Wobec wprowadzonego przez nowelę przepisu art. 332 § 2, sąd odwoławczy może je odrzucić także z powodów w tymże art. przytoczonych (art. 489 i 493).

poszczególnemi częściami protokółu lub pomiędzy protokółem a dołączonemi dokumentami i dowodami. Poza temi wypadkami ocena, czy zarzut nieścisłości protokółu jest uzasadniony, pozostawia się uznaniu sądu odwoławczego.

6. **żąda ponownego przesłuchania na stwierdzenie i t. d.**

O. 283/31: W razie potrzeby przesłuchania świadków, sąd powinien ich wezwać, a nie zezwalać oskarżonemu na sprowadzenie ich na jego własny koszt.

O. 199/32 w uw. 2 do art. 110.

7. **o winie,** nie zaś o karze, środkach zabezpieczających lub innych przedmiotach, załatwionych w orzeczeniu (art. 370).

8. Kpk. opiera się co do rozprawy apelacyjnej na zasadzie bezpośredniości i dzieli materjał dowodowy na dwa rodzaje, a to:

a) na materjał zbadany w I instancji (art. 492) i

b) na materjał nowy (art. 494).

Ad a): Materjał ten ma za sobą tak długo domniemanie, że został należycie zbadany, dopóki strony (przedewszystkiem strona apelująca, bo ona wyrok obalić pragnie) tudzież sąd — nie zażądają ponownego zbadania (m. 604).

Abstrahując od przypadku, gdzie sąd sam uznaje potrzebę ponowienia dowodów in appellatorio — prezes wedle art. 489 ma tu prawa z art. 300 — to apelujący tylko w dwóch wypadkach może żądać ponowienia dowodów a mianowicie, jeżeli stawia u z a s a d n i o n e zarzuty nieścisłości protokółu (zob. art. 238, 240 i 241) albo żąda ponownego przesłuchania świadków i biegłych na istotne okoliczności nieujawnione w protokóle rozprawy w I instancji (zob. art. 236 i 237).

Art. 492 dotyczy tylko wniosków dowodowych apelującego: innym stronom służą prawa z art. 493 § 2.

Przesłuchując ponownie świadków sąd odwoławczy ocenia swobodnie ich zeznania (art. 10, 360 i 489), złożone w I i II instancji i może dać wiarę jednym i drugim w całości lub częściowo.

9. Przepis ten wprowadziła nowela II.

Art. 493.

§ 1. Sąd odwoławczy nie może odmówić przyjęcia:

a) dowodu, wskazanego w wywodzie apelacji, jeżeli sąd pierwszej instancji bezzasadnie odrzucił wniosek w tym względzie na mocy art. 332;

b) nowego dowodu, nieznanego stronie przed wydaniem zaskarżonego wyroku, a mogącego mieć istotny wpływ na treść orzeczenia o winie.

§ 2. Przepis § 1 pkt. a) ma zastosowanie również do wniosków strony przeciwnej, która apelacji nie założyła, jeżeli złożyła wniosek w ciągu siedmiu dni od zawiadomienia jej o przesłaniu akt do sądu odwoławczego.

§ 3. O przyjęciu innych dowodów sąd postanawia według swego uznania.

§ 4. Przepisy §§ 1—3 nie dotyczą prokuratora.

§ 1. 1. **Sąd odwoławczy nie może odmówić:** zob. uw. 1 i 2 do art. 492.

2. **(do lit. a) b).** Obowiązek przyjęcia dowodów w § 1 a), b) tudzież w § 2 wskazanych jest bezwarunkowym; niedopełnienie tego obowiązku byłoby obrazą przepisów postępowania sądowego (art. 513 a), powodującą uchylenie wyroku, jeżeli uchybienie to mogło mieć wpływ na orzeczenie o winie (art. 515).

Przepis § 1 dzieli dowody, których przyjęcia sąd odwoławczy nie może odmówić:

a) na dowody, których przeprowadzenia apelant żądał już w I instancji, a na których nieprzeprowadzenie przez tenże sąd, apelant żalił się w wywodzie apelacji (art. 486), tudzież

b) na nowe dowody.

Ad a): Przepis § 1 lit. a) jak to z jego treści wynika, odnosi się wyłącznie do apelanta względnie, jeżeli ich jest więcej, do każdego z nich; apelantami mogą bowiem być i oskarżyciel i oskarżony (co do prokuratora zob. poniż) a także powód cywilny.

Sąd odwoławczy koryguje tu postanowienia sądu I instancji, który pominął dowody wbrew przepisowi art. 332 §§ 1 i 2 i przeprowadza je sam, bądź to bezpośrednio, bądź też pośrednio, jeżeli zachodzą wymogi z art. 340 §§ 1 i 2. Pod warunkami z art. 340 §§ 1 i 2 sąd odwoławczy może korzystać z dowodów przeprowadzonych na podstawie przepisu art. 490 § 3 lub też zarządzić przeprowadzenie wskazanych w apelacji dowodów przez członka zespołu sądzącego, innego sędziego lub sędziego grodzkiego (art. 346, 347 i 489).

Ad b): Podczas gdy przepis § 1 lit. a) dotyczy wyłącznie dowodów wskazanych przez apelanta, to przepis § 1 lit. b) dotyczy zarówno apelanta, jak i innych stron („nieznanego stronie") z wyjątkiem prokuratora (zob. § 4 art. 493).

Warunki obowiązkowego dopuszczenia tych dowodów są następujące:

I. Dany dowód musiał być nieznany stronie przed wydaniem zaskarżonego wyroku i

II. Dany dowód musi mieć istotny[1]) wpływ na

---

[1]) Należy tu zwrócić uwagę na to, że podczas gdy art. 493 mówi o „istotnym wpływie", to art. 332 §§ 1 i 2 mówią o „wpływie na orzeczenie" o winie. Otóż możnaby argumentować następująco:

a) „Istotny wpływ" jest to wpływ niewątpliwie widoczny i bezpośredni, zaś „wpływ" wogóle może być i dalszym np. fakty

orzeczenie o winie (dowody mogące wywrzeć wpływ na orzeczenie o karze i na inne wedle art. 370 w zaskarżonym wyroku zawarte orzeczenia — podpadają zatem nie pod przepis niniejszy, lecz pod przepis § 3 art. 493).

Art. 493 § 1 b) nie określa czasu dowiedzenia się o danym dowodzie, byleby stronie był nieznanym dowód ten przed wydaniem wyroku; nie czyni więc różnicy, czy strona dowiedziała się o nim przed, czy też po wniesieniu apelacji; art. ten nie zakreśla dalej czasokresu, do którego dowód ten zgłosić należy: należy więc dowód dopuścić, choćby go zgłoszono na rozprawie apelacyjnej przed zamknięciem przewodu apelacyjnego (art. 354, 489 i 499; zob. uw. 2 do art. 355).

Czy dowód był stronie nieznany przed wydaniem zaskarżonego wyroku oceni sąd wedle art. 9, kierując się w wątpliwości poglądem na korzyść oskarżonego

---

ilustracyjne, poszlaki odleglejsze (indicia remota) np. zła opinja, pobyt w miejscach podejrzanych, kumanie się z przestępcami, ukrywanie się, zacieranie śladów przestępstwa i t. d. — w przeciwieństwie do poszlaków bliskich (indicia propinqua) lub bezpośrednich np. znalezienie na miejscu czynu rzeczy należącej do oskarżonego, jego groźba, że dokona czynu objętego oskarżeniem, zasądowe przyznanie, zeznanie świadka czynu itd.

b) Art. 332 wyłącza dowody, które nie mają wogóle żadnego wpływu na orzeczenie o winie, z czego wynikałoby, że dowody te należy dopuścić, jeżeli taki wpływ mieć mogą a tem bardziej, jeżeli wpływ ich byłby istotnym w powyższem znaczeniu.

c) Art. 493 § 1 b) nakazuje dopuścić tylko dowód „istotny“; sąd odwoławczy może więc pominąć dowody mogące mieć tylko bardzo odległy wpływ na orzeczenie o winie.

Taka argumentacja miałaby wszelkie cechy wykładni scholastycznej a praktycznie nie przedstawiałaby żadnej wartości, skoro kwestje te pozostawione są uznaniu sądu a nadto w miarę właściwości konkretnego wypadku najdrobniejsza okoliczność może mieć istotne znaczenie a zależy to nietylko od właściwości tegoż wypadku, lecz także od punktu patrzenia obranego przez sąd wyrokujący.

Wobec tego należy przyjąć, że omawiana tu różnica powstała przypadkowo, bez woli ustawodawcy.

w myśl zasady: in dubio in mitius zwłaszcza, że chodzi tu o fakt mogący mieć wpływ na orzeczenie o winie. Strona nie będzie tu dowodzić, że dany dowód był jej nieznanym przed wydaniem wyroku (formuła negatywna), lecz w formie pozytywnej będzie twierdzić i dowodzić, kiedy i od kogo dowiedziała się o istnieniu danego dowodu. Oczywistą jest też rzeczą, że sąd w tym kierunku nie rozwinie jakiegoś rozległego aparatu dowodowego; krócej, rozumniej i bardziej celowem będzie przeprowadzić zaofiarowany dowód na meritum sprawy, aniżeli dowód na to, kiedy strona uzyskała wiadomość o istnieniu danego dowodu.

§ 2. 3. Jeżeli strona przeciwna również założyła apelację, odnosi się do niej przepis § 1 a) art. 493.

Termin 7-dniowy nie jest zawitym, a tem samem nie można go przywrócić (art. 221 § 1 i art. 227 § 1); po jego upływie ustaje więc nakaz przyjęcia danego dowodu przez sąd odwoławczy a przyjęcie go zależy już od uznania sądu (art. 493 § 3).

Co do zawiadomienia o przesłaniu akt do sądu odwoławczego zob. art. 488 § 1.

§ 3. 4. Do innych dowodów, o których mówi § 2 art. 493 należą:

a) dowody nie wskazane w I inst. (§ 1 a),

b) dowody wskazane w I inst., na których niedopuszczenie apelant nie żalił się w wywodzie apelacji (§ 1 a),

c) dowody znane apelantowi lub innej stronie już przed wydaniem zaskarżonego wyroku (§ 1 b),

d) dowody nie przytoczone w terminie 7-dniowym przez stronę, która apelacji nie założyła (§ 2),

e) wszystkie dowody wskazane na rozprawie apelacyjnej, bez względu na to, czy dana strona dowiedziała się o nich przed wniesieniem apelacji lub przed

zawiadomieniem z art. 488 § 1, czy też dopiero później, wreszcie

f) dowody odrzucone na posiedzeniu niejawnem (art. 490 § 2), o ile je ponowiono na rozprawie apelacyjnej. Zob. O. 79/30, 142/30 i 198/30 w uw. 5 in fine do art. 490.

Przy decyzji z § 3 art. 493 sąd odwoławczy będzie mieć na oku przepis art. 9.

§ 4. 5. Przepis § 3 zawiera dla prokuratora przywilej tylko co do terminów z art. 493 § 1 i 2, nie zaś co do meritum wniosków. Sąd odwoławczy musi więc przyjąć jego wnioski złożone po wniesieniu wywodu apelacji (§ 1 a) lub po upływie terminu z § 2 — atoli pozostawionemi są uznaniu tegoż sądu wnioski dowodowe prokuratora (§ 3), jeżeli dowód nie może mieć istotnego wpływu na treść orzeczenia o winie (zob. uw. 1 do niniejszego art. i § 1 b) lub jeżeli dowód odnosi się do orzeczenia o karze albo do innych przedmiotów w art. 370 wymienionych.

O. 68/31: Zaskarżając wyrok sądu apelacyjnego, nie można zarzucać obrazy art. 296 odnoszącego się tylko do okresu przygotowawczego do rozprawy głównej, lecz należy zarzucać obrazę z art. 493, ponieważ postępowanie dowodowe w II inst. jest uregulowane inaczej, niż w I instancji. Wniosek dowodowy może być odrzucony, gdy już w momencie jego zgłoszenia widoczna jest jego zupełna bezwartościowość.

Art. 494.

W razie niestawiennictwa świadka lub biegłego, przesłuchanego w pierwszej instancji, sąd odwoławczy wtedy tylko odracza rozprawę, gdy uzna ponowne przesłuchanie ich za niezbędne, w przeciwnym razie odczytuje ich zeznania.

1. **Sąd odwoławczy:** zob. uw. 1 do art. 492.
2. **odracza rozprawę** (art. 350); może jednak także

ją przerwać (art. 348 § 1), gdyż skoro dalej idące uprawnienie służy sądowi, to tem bardziej służy mu uprawnienie ciaśniejsze (in majori minus).

Ukaranie niejawiącego się świadka i biegłego zob. art. 117, 141.

3. **uzna za niezbędne:** por. art. 330.

Art. 495.

§ 1. Oskarżonego aresztowanego sprowadza się na rozprawę wtedy tylko, gdy sąd odwoławczy uzna to za niezbędne.

§ 2. Jeżeli jednak oskarżony znajduje się w areszcie w siedzibie sądu odwoławczego, sprowadza się go na rozprawę także wtedy, gdy tego zażąda.

§ 1. 1. Postanowienie poweźmie sąd odwoławczy na posiedzeniu niejawnem lub na rozprawie; zob. uw. 5 do art. 490.

2. W sądzie odwoławczym podział na stawiennictwo obowiązkowe i nieobowiązkowe (art. 301) nie ma znaczenia; uznanie stawiennictwa za niezbędne należy wyłącznie do sądu odwoławczego (O. 184/31 ** i 34/32 **).

O. 130/32: zob. w uw. 1 do art. 496.

§ 2. 2. **O. 102/31:** Ilekroć sąd grodzki wbrew przepisowi § 2 art. 302 rozpozna sprawę zaocznie, sąd odwoławczy może to uchybienie naprawić, zarządzając sprowadzenie, w myśl § 1 art. 495, oskarżonego aresztowanego na rozprawę a oskarżony może żądać sprowadzenia go do rozprawy apelacyjnej; jeśli tego nie uczynił i nie żądał naprawy uchybienia (art. 522), to w braku warunków z art. 495 § 1 i 2 nie może on żądać uchylenia wyroku.

3. **O. 360/31:** 1) Żądanie aresztowanego doprowadzenia go na rozprawę musi być skierowane do sądu

a nie do zarządu więzienia, gdyż zarząd ten nie może bez wezwania sądu doprowadzić aresztowanego do sądu (przyp. aut.: Zarząd więzienia nie powinien takiego żądania traktować, jako do siebie skierowanego, lecz powinien je przedstawić prezesowi sądu wzgl. przewodniczącemu wydziału odwoławczego). 2) Sąd nie jest obowiązany do pouczenia oskarżonego aresztowanego o przysługującem mu prawie z § 2 art. 495, gdyż obowiązek pouczenia istnieje jedynie w wypadkach w ustawie przewidzianych (art. 335, 376, 502 i t. d.).

O. 273/31: § 2 art. 495 nakazuje sądowi sprowadzenie na rozprawę oskarżonego, znajdującego się w areszcie w siedzibie sądu odwoławczego jedynie w tym wypadku, gdy zażąda sprowadzenia sam oskarżony, nie zaś w przypadku, gdy zażąda tego obrońca oskarżonego [1]).

3. Zob. art. 301, 302, 496 i 502.

---

[1]) W tej apodyktycznej formie teza ta nie wydaje mi się być słuszną. S. N. opiera ją na tem, że z treści § 2 art. 495 wynika, że dotyczy on wyłącznie uprawnień oskarżonego, nie zaś jego obrońcy, jednakowoż pogląd ten nie znajduje dostatecznej podstawy w brzmieniu § 2 art. 495. Z okoliczności, że § 2 art. 495 mówi tylko o oskarżonym, nie zaś także o jego obrońcy, nie wynika wcale, ażeby obrońca nie mógł zgłosić żądania w imieniu osk. lub ażeby do zgłoszenia takiego żądania, potrzebnem było obrońcy jakieś specjalne umocowania. Kpk. wyjątkowo tylko odróżnia obrońcę od oskarżonego (art. 306 § 2, 355, 357, 453 § 1); w zasadzie obrońca przedstawia osobę i interes procesowy oskarżonego. Że teza S. N. nie da się utrzymać w przypadkach obrony z art. 88 § 1, to już chyba żadnej kwestji ulegać nie może.

Z uzasadnienia O. 273/31 okazuje się, że oskarżony wnosił różne podania do sądu a w żadnem z nich nie żądał sprowadzenia go do rozpr. apel.; z tego stanu rzeczy S. N. był uprawniony wysnuć wniosek, że osk. pozostawał w tym względzie w kontradykcji z obrońcą i że wnioskowi obrońcy słusznie odmówiono, skoro wniosek ten nie godził się z wolą oskarżonego a odmówienie temu wnioskowi nie obrażało praw oskarżonego (art. 513 § 1).

Art. 496.

§ 1. Niestawiennictwo stron nie tamuje rozpoznania sprawy, z wyjątkiem wypadku, gdy nie stawił się oskarżony, którego stawiennictwo sąd uznał za obowiązkowe lub którego sąd postanowił sprowadzić w myśl art. 495.

§ 2. W sprawach z oskarżenia publicznego udział prokuratora w rozprawie odwoławczej jest obowiązkowy.

§ 3. Wyroku sądu odwoławczego nie poczytuje się nigdy za zaoczny.

§ 1. 1. Z wyjątkiem oskarżonego sąd nie może innych stron zmuszać do osobistego stawiennictwa; może je jednak wezwać jako świadków na mocy art. 300 i 489 (m. 611); por. art. 525 § 2.

2. Z zestawienia art. 495 i 496 wynika:

a) Stawiennictwo osk. na rozprawie apelacyjnej nigdy nie jest obowiązkowe z ustawy ze względu na wysokość grożącej kary (art. 301).

b) Sąd apelacyjny uprawniony jest, analogicznie do sądu I inst. (art. 301 § 1 i 489), uznać stawiennictwo każdego oskarżonego, aresztowanego lub niearesztowanego, za obowiązkowe, jeżeli je uważa za niezbędne.

c) Sąd odwoławczy może bez podania powodów uznać stawiennictwo za obowiązkowe; do nieuznania go za obowiązkowe nie trzeba postanowienia sądu odwoławczego.

d) Jeżeli uznano stawiennictwo za niezbędne, przewodniczący zarządza doprowadzenie osk. aresztowanego na rozprawę.

e) Żądanie aresztowanego oskarżonego, by go sprowadzono na rozprawę, nie wiąże sądu odwoławczego, choćby osk. pozostawał w areszcie w siedzibie tegoż sądu (inaczej art. 302 § 1) i sąd ten sprowadza go

tylko wówczas na rozprawę, jeżeli jego obecność uzna za niezbędną.

O. 199/31: Skoro sąd apelacyjny uznał stawiennictwo osk. za nieobowiązkowe, to w myśl art. 496 nie jest skrępowany wnioskiem osk. o odroczenie rozprawy, przesłanym w przeddzień wyznaczonego terminu.

O. 130/32: Sąd odwoławczy powinien przesłuchać na rozprawie oskarżonego, co do którego uznał stawiennictwo za obowiązkowe.

O. 178/32: Art. 293 obowiązuje również w postępowaniu odwoławczem; art. 496 nie zwalnia od obowiązku odroczenia rozprawy z powodu niezachowania terminu przewidzianego w art. 293 w przypadku złożenia wniosku o odroczenie rozprawy.

§ 2. 2. W razie nieobecności prokuratora należy rozprawę przerwać lub odroczyć (art. 348 i 350); dotyczy to jednak wyłącznie spraw z oskarżenia publicznego.

Przepis § 2 wprowadziła nowela I.

§ 3. 3. Przepis § 3 wprowadziła nowela II.

Art. 497.

§ 1. Po wywołaniu sprawy, jeden z sędziów składa ustne sprawozdanie, polegające na przedstawieniu stanu faktycznego sprawy tudzież treści apelacji i wywiązujących się stąd punktów spornych; odczytuje się przytem wyrok pierwszej instancji w tych częściach, które są przedmiotem apelacji, oraz w razie potrzeby — poszczególne ustępy z akt sprawy.

§ 2. Apelację lub inne pismo strony nieobecnej odczytuje się w całości.

§ 1. 1. **Po wywołaniu sprawy:** por. art. 325 i 526.

2. **jeden ze sędziów:** zob. § 104 reg. kar.

3. **odczytuje się przytem.** Czy wyrok odczytać

naprzód, czy w toku sprawozdania, czy po niem, zależy od sprawozdawcy wzgl. od zarządzenia przewodniczącego (art. 304); jestto bowiem przepis instrukcyjny.

O. 51/32: Sprawozdanie sędziego na rozpr. apel. obejmuje szczegółowo odczytywanie zeznań złożonych w I inst. tylko w razie potrzeby, co leży w granicach swobodnej oceny sędziowskiej i sprawdzeniu w trybie kasacji nie ulega.

4. **poszczególne ustępy z akt sprawy** t. j. protokóły oględzin (art. 123, 339 § 1 i 341), zeznania świadków i biegłych (art. 98 n., 124 n., 141 i 340), dokumentów (art. 341 i 342) i t. d.

Wszystkie pisma (protokóły, dokumenty i t. d.), odczytane w I instancji, odczytać można, choćby ich odczytanie w I instancji nastąpiło wbrew przepisom art. 339 do 342; chodzi tu bowiem o zaznajomienie się składu sądzącego z podstawami, na których opiera się zaskarżony wyrok. Czy sprawozdawca odczyta dany protokół lub dokument w całości lub tylko poszczególne ich ustępy, czy też poda wogóle tylko ich krótką treść, zależy od jego uznania wzgl. od uznania sądu (art. 497 § 1); jakkolwiekby postąpił w tym względzie sprawozdawca, nie wyklucza to wniosków stron (art. 306) co do odczytania danych pism w całości, co do odczytania pism nieodczytanych w I instancji, co do ponowienia dowodu ze świadków, biegłych i oględzin i t. d.

§ 2. 5. Podczas gdy zakres, w którym odczytuje się akty w § 1 wskazane zależy od uznania sprawozdawcy wzgl. sądu, to odczytanie apelacji lub innego pisma strony nieobecnej następuje obowiązkowo w całości. Ustawodawca zapobiega przez to możliwości, by jakakolwiek część danego pisma uszła uwadze sądu, gdyż sprawozdawca mógłby pominąć

pewną, przezeń za obojętną poczytywaną, część treści pisma.

Wymieniając obok apelacji także inne pismo strony nieobecnej, przepis § 2 nin. art. ma na myśli pisma zawierające odparcie apelacji lub wnioski dowodowe (art. 493); wynika stąd, że choć nie udziela się stronom odpisów apelacji, mogą jednak poinformować się o jej treści (art. 488) i zająć wobec niej stanowisko.

Nakaz odczytania apelacji strony nieobecnej jest kategorycznym (O. 165/30); sąd winien zawarte tamże wyjaśnienia oraz wnioski dowodowe rozpatrzeć, niezależnie od tego, czy w tym przedmiocie zapadło w myśl art. 490 § 2) postanowienie na posiedzeniu niejawnem i powziąć w tym względzie umotywowane postanowienie (O. 90/32). Apelacja zastępuje wyjaśnienia a przepisy art. 303 i 523 dotyczą tylko strony obecnej (O. 202/31). Kategoryczny obowiązek odczytania stosuje się analogicznie do innych pism strony nieobecnej.

Zob. O. 34/32 w uw. 2 do art. 350.

6. Przepis § 2 art. 497 nie dotyczy postępowania kasacyjnego, albowiem w art. 505 § 2 powołano jedynie art. 474 do 488 (mot. do O. 19/30).

Art. 498.

Cofnięcie apelacji przez oskarżyciela publicznego na rozprawie nie wiąże sądu.

Zachodzi tu analogja do art. 61. Ponieważ ustawa ogranicza li tylko cofnięcie apelacji przez prokuratora do chwili rozpoczęcia rozprawy, przeto a contrario wolno innym stronom (oskarżycielowi prywatnemu, pokrzywdzonemu z art. 67 w postępowaniu przed sądem grodzkim, powodowi cywilnemu i oskarżonemu) cofnąć apelację aż do chwili ogłoszenia wyroku (por. art. 72).

O. 202/32 **: Cofnięcie apelacji na rozprawie przez pokrzywdzonego lub oskarżyciela prywatnego wiąże sąd odwoławczy.

Art. 499.

Po głosach stron, sąd odwoławczy odbywa naradę i wydaje wyrok mocą którego, albo
a) zatwierdza wyrok zaskarżony, albo
b) uchyla go w całości lub części, wydając nowe orzeczenie.

1. **Po głosach stron:** zob. art. 355 do 357 i 489.
2. **sąd odwoławczy:** zob. uw. 1 do art. 492.
3. **odbywa naradę:** zob. art. 358 do 362 i 489.
4. **wydaje wyrok.** Zob. art. 363 i O. 141/31 na str. 14; jedynie w przypadku art. 501 lit. c) orzeczenie zapada w postaci postanowienia; taksamo jeżeli sąd odwoławczy pozostawia apelację bez rozpoznania, gdyż wówczas o apelacji merytorycznie nie orzeka. Zob. uw. 1) do art. 504.
5. **zatwierdza wyrok zaskarżony:** w całości lub części.

O. 29/30 (uchwała całej Izby II punkt VIII): Jeżeli II instancja zatwierdza całkowicie i bez żadnych zmian wyrok I instancji skazujący lub uniewinniający, to nie jest obowiązana powtarzać jego sentencji i w myśl art. 499 może tylko orzec, że wyrok I inst. zatwierdza, o ile, oczywiście, sentencja tego zatwierdzonego wyroku odpowiada wymogom art. 368, w wypadkach zaś wyroku skazującego — wymogom art. 368 i 369.

Sąd apelacyjny nie jest obowiązany do rozważania szczegółowo wszystkich wywodów skargi apelacyjnej i ma prawo poprzestać na przytoczeniu wywodów, które doprowadziły go do wniosku o winie lub niewinności osk. (O. z 9/11 1928 w Gł. Sąd. 1929 str. 92).

6. **uchyla go w całości lub części.**

O. 71/31 (uchwała całej Izby II): „Po częściowem uchyleniu wyroku nie należy formułować nowej sentencji w całości, sentencja może być tylko częściowa z ograniczeniem mianowicie do przedmiotów, o których ponownie orzec należy w związku z częściowem jeno uchyleniem wyroku". (Z motywów tej uchwały: Nowo sformułować sentencję należy tylko wówczas, jeżeli brzmienie sentencji niższej instancji nie odpowiada ustawie, gdyż aprobowanoby w ten sposób błąd prawny; w zakresie „nowego orzeczenia" sentencja odpowiadać musi wszelkim wymogom ustawy, poza tem zaś w interesie jasności i przejrzystości zawierać powinna częściowe uchylenie wyroku w sposób wyraźny a nie tylko dorozumiany np. przez samo orzeczenie innej kary, co jednakże nie stanowiłoby powodu kasacyjnego).

7. Sąd odwoławczy nie może zwrócić sprawy sądowi I instancji do uzupełnienia i ponownego orzeczenia, lecz musi sprawę sam rozstrzygnąć (O. 18/30 **); wyjątek zachodzi w przypadku artykułu 501 lit. c).

O. 90/32: punkt 3): Gdy orzeczenie o winie nie jest zaskarżone, sąd odwoławczy uniewinniając oskarżonego (art. 499 lit. a) lub poprawiając kwalifikację (art. 499 lit. b), nie bada podstaw faktycznych wyroku (punkt 4): Orzeczenie o winie co do jednego i tego samego czynu, stanowi całość, której nie można dzielić; prawomocność nie odnosi się do motywów, w szczególności nie obejmuje poszczególnych ustaleń faktycznych i oceny dowodów.

O. 440/31: zob. w uw. 1 do art. 500.

8. Zob. art. 14 i uwagę 4 do art. 34.

Art. 500.

Sąd odwoławczy nie może:

a) zwiększyć oskarżonemu kary wymierzonej przez sąd pierwszej instancji, jeżeli zało-

żono apelację tylko na korzyść oskarżonego;

b) przekroczyć granic apelacji, z wyjątkiem wypadków wskazanych w art. 501;

c) zaliczyć oskarżonemu na poczet kary okresu tymczasowego zaaresztowania od daty wyroku skazującego pierwszej instancji, jeśli wyrok ten sąd zatwierdził w całości.

1. **(do lit. a).** Przepis ten opiera się na tem, że oskarżony byłby sparaliżowany w swobodzie zaskarżenia wyroku i wykazania swej niewinności lub uzyskania zniżenia kary, gdyby mimo że oskarżyciel nie wniósł odwołania co do kary, można mu ją było zwiększyć (m. 614).

Jestto t. zw. zakaz reformationis in pejus (in durius); dotyczy on kar zasadniczych (art. 37 kk.) i dodatkowych (art. 44 kk.), wliczenia aresztu śledczego (art. 58 kk.), amnestji, przedawnienia, okresu próby w razie warunkowego zawieszenia kary i t. d.

M. 614 mniemają, że zakaz ten dotyczy także zmiany kwalifikacji czynu na uciążliwszą dla oskarżonego, np. gdyby dokonana zmiana pociągała za sobą uznanie oskarżonego za recydywistę w razie późniejszego jego skazania i t. p.

Zapatrywanie to uważam za błędne, albowiem:

a) Uznanie recydywy nie będzie skutkiem samej zmiany kwalifikacji czynu na surowszą, lecz skutkiem późniejszego złoczynu. Nie jest obowiązkiem ustawy zapewnić złoczyńcy łagodniejszą karę na wypadek ponowienia przestępstwa, wyłącznie dlatego, że oskarżyciel zaniechał założenia uzasadnionej apelacji; nie leży to także w interesie społeczeństwa.

b) Wedle art. 501 lit. b) tudzież art. 518 sąd odwoławczy niezależnie od granic apelacji poprawia przyjętą we wyroku I instancji błędną kwalifikację czynu, przyczem nie zastrzeżono, że zmiana kwalifi-

kacji w przypadku art. 500 lit. a) nie może nastąpić na surowszą, a m. 616 wyraźnie powiadają, że sąd odwoławczy nie może przejść nad błędną kwalifikacją czynu do porządku dziennego, że oczywisty błąd prawny musi być zawsze naprawiony i że oskarżonemu nie stanie się krzywda, gdyż nie będzie on mógł być surowiej osądzony, jeżeli założono apelację tylko na jego korzyść, wreszcie

c) art. 500 a) zawiera tylko zakaz zwiększenia kary a nie zmiany kwalifikacji czynu; tak też O. 192/31 **.

Jeżeli tedy w sentencji wyroku (art. 369 lit. a) ustalono wszelkie znamiona rabunku a skwalifikowano czyn, jako kradzież (art. 369 lit. b), to mimo braku apelacji oskarżyciela, sąd odwoławczy będzie mógł zmienić kwalifikację tę na rabunek, ale nie wolno mu będzie, jeżeli apelował tylko oskarżony, wymierzyć kary wedle przepisów o rabunku, ani też w granicach kary ustawowej za kradzież zwiększyć wymierzoną oskarżonemu karę.

Zakaz reformationis in pejus, zawarty w art. 500 lit. a), znachodzi się w całej pełni powtórzonym w przepisie art. 612 lit. a) na wypadek wznowienia postępowania karnego na korzyść oskarżonego; oba te przepisy t. j. art. 500 lit. a) i art. 612 pozostają pod sankcją art. 514 lit. g).

Przepis art. 500 lit. a) nie obowiązuje jednak wówczas, jeżeli na skutek uchylenia wyroku sąd ponownie rozpoznaje sprawę (art. 537).

Wedle art. 648 kpk. są w razie skierowania sprawy (na żądanie strony) na drogę sądową, nie jest związany wysokością i rodzajem kary orzeczonej przez władzę administracyjną; podobnie w post. kar. skarb. (O. 155/31) i w razie uchylenia nakazu karnego skutkiem sprzeciwu (art. 39 § 2 pw.).

O. 50/31 **: Reformatio in pejus zachodzi i wówczas, gdyby, nawet w razie niemożności ściągnięcia grzywny, spotkać miała oskarżonego surowsza kara pozbawienia wolności, aniżeli orzeczona wyrokiem I instancji, jeżeli ów wyrok zaskarżono jedynie na korzyść osk.

O. 53/31: Przy zastosowaniu austr. uk. pozostawienie przez sąd odwoławczy bez zmiany kary, wymierzonej w I inst., pomimo częściowego uniewinnienia osk., nie stanowi reformatio in pejus, chyba, że za pozostałe czyny nie można wogóle orzec takiej kary, na jaką oskarżonego w I inst. skazano.

O. 443/31: W razie założenia apelacji jedynie na korzyść oskarżonego nie może być zwiększony okres warunkowego zawieszenia kary.

O. 54/32: Nie zachodzi obraza art. 500 w wypadku, gdy zmieniono wprawdzie sposób obliczania kary zastępczej na niekorzyść osk. (np. z 100 zł. na 50 zł. za każdy dzień), jednakże równocześnie karę zasadniczą (t. j. grzywnę np. 1000 zł.) odpowiednio obniżono (np. do kwoty 500 zł. tak, iż w rezultacie kara zastępcza nie jest dłuższą, niż pierwotnie orzeczona).

O. 128/32: W przypadku uznania przez sąd odwoławczy zbiegu przestępstw tam, gdzie sąd I instancji dopatruje się jednego przestępstwa, zakaz reformationis in pejus (art. 500 lit. a) należy rozumieć w ten sposób, że kara łączna (nie zaś suma kar) wymierzona przez sąd II instancji, nie może być większa od kary, wymierzonej przez sąd I instancji.

Zob. O. 440/31 przy art. 501, O. S. P. VIII 472 przy art. 420 i O. 90/32 przy art. 486.

O. 396/31: Pozostawienie przez sąd odwoławczy bez zmiany kary wymierzonej w I instancji mimo częściowego uniewinnienia, nie stanowi reformationis in pejus (art. 500 lit. a), skoro za pozostały czyn wymierzono karę odpowiednią ustawie. Reformatio

in pejus zachodziłaby tylko wówczas, gdyby za pozostały czyn wogóle nie można było orzec takiej kary, na jaką oskarżonego w I instancji skazano (Przyp. aut.: Nie jest bowiem wykluczonem, że sąd I inst. byłby za pozostały czyn wymierzył taką samą karę).

O. 440/31: Sąd apelacyjny może wymierzyć oskarżonemu w granicach ustawy karę niższą od kary, wymierzonej przez sąd I instancji, nawet wtedy, gdy apelację wniósł tylko prokurator na niekorzyść oskarżonego (reformatio in mitius), albowiem apelacja, zwrócona przeciw orzeczeniu co do kary powoduje, iż całe orzeczenie o karze podlega ponownemu rozpatrzeniu i sądowi apelacyjnemu przysługuje zupełna swoboda przy wymiarze kary w granicach ustawy (art. 9, 369 c, 379 i 489).

O. 90/32 zob. w uwadze 1 do art. 474.

2. **(do lit. b).** Przepis art. 500 lit. b) zawiera ogólną zasadę, w myśl której sąd — z wyjątkiem przypadków w ustawie wskazanych (zob. art. 501) — nie może przekroczyć granic apelacji (m. 614); zasada ta stosuje się do wszystkich stron a więc nie można przysądzić powodowi cywilnemu wyższej sumy, aniżeli jej w apelacji żądał, nie można oskarżonemu, który apelował co do kary, zredukować kosztów i t. d. Zob. art. 474 § 2.

Konsekwencjami zasady w art. 500 b) wyrażonej i jej utwierdzeniem są:

a) przepis art. 500 lit. a),

b) niemożność stosowania in appellatorio przepisu art. 353; nie wolno więc rozciągnąć oskarżenia na inne, nowe fakty względnie zarzuty przeciw osk. podnoszone.

Natomiast wyjątek od zasady w tymże art. 500 b) wyrażonej stanowią przypadki w art. 501 wyliczone a to: przypadki tamże pod a), d) wymienione, ze względów wyższej sprawiedliwości; przypadki pod

c), e) wymienione, jako podyktowane względem na schludność procesową, wreszcie przypadek pod b) mający swą podstawę w tem, że niemożna zmusić sądu, by wbrew ustawie materjalnej i swemu przekonaniu aprobował błędny pogląd prawny sądu niższej instancji i swoim podpisem jawnie uznawał mylny pogląd prawny za swój własny. Zob. mot. do O. 71/31 przy art. 499.

Jeżeli oskarżonego w I inst. uniewinniono co do zarzutu w oskarżeniu (art. 281, 282) mu uczynionego, a oskarżyciel domaga się w apelacji skazania go za czyn łagodniej karany (oczywiście w ramach tego samego faktu, zob. O. 413/31 i 9/31 przy art. 353) np. oskarżenie opiewało na krydę oszustniczą a apelacja zarzuca, że nie orzeczono krydy lekkomyślnej, sąd odwoławczy nie może skazać oskarżonego za czyn surowszą karą zagrożony a więc w danym wypadku za krydę oszustniczą, albowiem:

I. Z negatywnej stylizacji art. 500 wynika pozytywna zasada, że sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę wyłącznie w granicach apelacji (m. 615, 650); pozytywna ta zasada zgodną jest z przeznaczeniem środków odwoławczych t. j. z naprawą wyroku niższej instancji, jedynie ze stanowiska założonego środka odwoławczego.

II. Zasadę wyż wyrażoną stwierdza nazwanie przypadków z art. 501 wyjątkami (exceptio firmat regulam in casibus non exceptis), przyczem podkreślić wypada, że wyjątków nie wolno rozszerzająco tłumaczyć.

III. Wyrok uniewinniający co do krydy oszustniczej nie został zaskarżony i uprawomocnił się, skoro nikt nie żądał uchylenia danej części wyroku. Motywa do zacytowanej przy art. 521 uchwały S. N., powziętej w gronie 7 sędziów O. 203/31 (str. 468, 469)

uznają wyraźnie zasadę uprawomocnienia się niezaskarżonej części wyroku.

IV. Możnaby tu wprawdzie zarzucić, że wymiar sprawiedliwości i interes społeczeństwa doznają ujmy w omawianym przypadku, atoli należy zważyć, że wiele wyroków uniewinniających polega na błędzie faktycznym lub prawnym, że często nie wnosi się środków odwoławczych przeciw takim wyrokom, wreszcie, że wiele przestępstw nie podlega karze dla braku wniosku uprawnionego oskarżyciela (art. 2 § 1) a właśnie co do niekarania tych nie ściganych przestępstw, ustawa zajmuje konsekwentne i to nieubłagane stanowisko, ujawnione w przepisach art. 287 b), 501 c) i 516 b).

Inna rzecz, gdyby w przypadku oskarżenia o krydę oszustniczą, sąd I instancji skazał oskarżonego za krydę lekkomyślną a tylko oskarżony przeciw temu wyrokowi założył apelację, to sąd odwoławczy, doszedłszy do przekonania, że oskarżony dopuścił się krydy oszustniczej, może zmienić kwalifikację czynu, atoli bez podwyższenia kary; byłby to przypadek z art. 500 lit. a).

Zob. O. 90/32 i O. 110/32 przy art. 486.

3. (ad c). Co do zaliczenia tymczasowego aresztowania wchodzą w grę trzy przepisy a to:

I. Wedle art. 58 kk. zależy od uznania sądu, czy tymczasowy areszt zaliczyć na poczet kary. Przepis ten skierowany jest pod adresem sądu I instancji, jeżeli tenże sąd wydaje wyrok skazujący tudzież pod adresem sądu odwoławczego (apelacyjnego lub okręgowego), jeżeli sąd odwoławczy uchyla wyrok uniewinniający sądu I instancji i wydaje wyrok skazujący (art. 499 lit. b).

II. Przepis art. 500 lit. c) skierowany jest pod adresem sądu odwoławczego. Jeżeli tenże sąd zatwierdza w całości wyrok skazujący I instancji.

nie wolno mu zaliczyć oskarżonemu tymczasowego aresztowania od daty wyroku skazującego I instancji. A contrario wynika stąd, że sąd odwoławczy może wymieniony tu czas tymczasowego aresztowania zaliczyć na poczet kary, jeżeli bądź apelacja oskarżyciela nie odniosła skutku, bądź też apelacja oskarżonego odniosła skutek, choćby w najdrobniejszej mierze, a więc bądź co do winy (np. apelacja odniosła skutek co do jednego z punktów oskarżenia), bądź też co do kary zasadniczej lub dodatkowej, co do warunkowego zawieszenia wykonania kary, co do środków zabezpieczających, powództwa cywilnego, konfiskaty i t. d.

III. Podczas gdy przepis art. 500 lit. c) ma na oku tylko apelację, to przepis art. 546, polegający na tej samej myśli, co art. 501 lit. c) — ma na oku także kwestję kasacji i jej wpływu na zaliczenie czasu tymczasowego aresztowania.

Wobec tego art. 546 obejmuje nietylko czas, objęty przepisem art. 501 lit. c) t. j. czas od wyroku I inst. do wyroku II instancji, lecz także dalszy czas od wydania wyroku apelacyjnego do wydania wyroku Sądu Najwyższego; ponadto przepis art. 501 lit. c) skierowany jest wyłącznie pod adresem sądu apelacyjnego, podczas gdy art. 546 stosować może i ma także sąd I instancji, jeżeli od wyroku tegoż sądu służy tylko kasacja (art. 504 i 511) i jeżeli sąd ten ponownie rozpoznaje sprawę. Wreszcie art. 546 skierowanym jest nietylko do sądu I lub II instancji, który ponownie rozpoznaje sprawę na skutek kasacji, lecz także do władzy wykonującej karę (art. 542).

O ile tedy sąd merytoryczny I lub II instancji przy ponownem rozpoznawaniu sprawy nie jest związany co do wysokości kary (art. 537), to związany jest co do zaliczenia aresztu przepisem art. 546.

Art. 501.

Sąd odwoławczy z urzędu, niezależnie od granic apelacji:

a) uniewinnia oskarżonego, jeżeli w jego czynie niema znamion przestępstwa;

b) poprawia przyjętą w wyroku pierwszej instancji błędną kwalifikację czynu;

c) uznaje zaskarżony wyrok za nieważny i przekazuje sprawę komu należy, jeżeli wyrok zapadł z obrazą art. 12 lub 13, jeżeli w składzie sądu uczestniczyła osoba nieuprawniona do wydawania wyroków, albo jeżeli orzekał sędzia, który z mocy art. 41 ulegał wyłączeniu;

d) uchyla wyrok na korzyść współoskarżonych, choćby nie apelowali, jeżeli uchylił go na rzecz współoskarżonego, na którego korzyść apelacja była założona, a te same względy przemawiają za uchyleniem wyroku na rzecz tamtych;

e) umarza postępowanie, jeżeli sprawę rozpoznano bez skargi albo też wniosku pokrzywdzonego w wypadkach, gdy ustawa takiego wniosku wymaga.

1. **Sąd odwoławczy:** zob. uw. 1 do art. 492.

2. **niezależnie od granic apelacji:** zob. uw. 1 do art. 500.

3. **(do lit. a).** Nie można w interesie poczucia prawnego, porządku społecznego i powagi sądów dopuścić do uprawomocnienia się wyroku skazującego osobę wedle ustawy niewinną, która z niedbalstwa lub nieznajomości prawa zaniechała założyć apelację. Gdyby czyn ustalony sentencją wyroku nie wyczerpywał wprawdzie znamion istoty czynu przestępstwa, ale z aktów i uzasadnienia wyroku wyni-

kało, że źle wystylizowano sentencję wyroku i że w rzeczywistości oskarżony popełnił czyn karygodny, natenczas sąd odwoławczy uzupełniwszy stan faktyczny, zmieni sentencję wyroku i ustali czyn oskarżonemu przypisany. Uniewinnienie następuje wyrokiem i to na rozprawie, a nie na niejawnem posiedzeniu z art. 490 (O. 118/31). Por. art. 516 a) i 518 tudzież zob. art. 281 c) i 369 b) i zob. O. 90/32 (punkt 3 i 4) w uw. 7 do art. 499.

4. **(do lit. b).** Sąd nie może z pełną świadomością dopuścić do szerzenia mylnych poglądów prawnych, które mogłyby oddziaływać ujemnie na praktykę sądów w przyszłości (por. art. 518).

Zmiana kwalifikacji następuje wyrokiem na rozprawie.

O. 168/30: Jeżeli Sąd odwoławczy uznaje, że ustalony stan faktyczny dokonanego przez osk. czynu nie zawiera ustawowych znamion pierwotnie mu zarzuconego przestępstwa, obowiązany jest poprawić kwalifikację a nie pozostawiać sprawy bez rozpoznania, lub zwracać ją sądowi I inst. do ponownego rozpoznania.

O. 90/32 (punkt 2): Przez błędną kwalifikację prawną należy rozumieć zastosowanie przez sąd niewłaściwego przepisu do ustalonego stanu faktycznego.

5. (do lit. c). Nie następuje tu uchylenie wyroku, gdyż sąd odwoławczy musiałby wydać nowy wyrok (art. 499 b), lecz uznanie go za nieważny, a więc za niebyły i nie pociągający za sobą żadnych skutków dla nikogo. Nowy sąd rozpoznaje więc sprawę tak, jak gdyby wogóle co do niej nigdy wyrok nie zapadł (m. 617). Nowy sąd może więc — choćby oskarżyciel nie apelował — przyjąć inną a zatem i surowszą kwalifikację czynu (zob. art. 537) i może nawet przy tej samej kwalifikacji wymierzyć surowszą karę.

Zakaz reformationis in pejus nie ma tu zastosowania. Por. art. 500 a) i 612 b).

O. 37/32 (punkt 2 i 5): Sąd odwoławczy bezwzględną nieważność wyroku stwierdza postanowieniem, które nie ulega zaskarżeniu.

Zob. O. 186/30 na str. 39, 41 i 58 oraz O. 104/31 na str. 85.

Pod lit. c) mamy 4 wypadki (por. art. 520), w których wbrew zasadzie w art. 499 wyrażonej, sąd odwoławczy nie orzeka w sprawie samej, a to dlatego, że wedle zasadniczych pojęć i przepisów prawnych jestto wprost niemożliwem. I tak:

a) W przypadku art. 12 oskarżony nie podlega wogóle juryzdykcji sądów powszechnych.

b) Pod art. 13 podpadają trzy przypadki a to jeżeli w sprawie należącej do sądu gr. orzekał sąd pokoju, dalej jeżeli w sprawie należącej do sądu okr. orzekał sąd gr., wreszcie jeżeli w sprawie, należącej do sądu okr. z udziałem przysięgłych, orzekał sąd okręgowy bez nich.

c) Jeżeli w składzie sądu uczestniczyła osoba nieuprawniona, to sąd nie był sądem w rozumieniu ustawy (zob. uw. 3 do art. 1); wypadek taki zachodzi w szczególności, jeżeli sądził sprawę aplikant sądowy, lub sędzia emerytowany.

O. 285/31: Jeżeli wyrokował asesor, który nie był delegowany na określony przeciąg czasu, należy wyrok uznać za nieważny, albowiem (wedle O. S. N. z 28/1 1931 zapadłego w gronie 7 sędziów) przepis § 2 art. 282 usp. nie uchyla konieczności delegowania (§ 2 art. 260 usp.) na określony przeciąg czasu do wydawania wyroków.

d) Jeżeli orzekał sędzia ulegający wyłączeniu z mocy art. 41, gdyż i wówczas sąd nie był sądem w rozumieniu ustawy, a to choćby w sądzie kolegjalnym zasiadał jeden tylko sędzia ulegający wy-

łączeniu wedle art. 41, albowiem nie da się ustalić, jaki wpływ on wywarł na innych sędziów.

Art. 12 i 13 mówią o nieważności z mocy prawa; art. 501 c) mówi o uznaniu wyroku za nieważny. (Zob. uw. wstępne przed art. 218 pod 1).

Uznanie wyroku za nieważny następuje w drodze postanowienia (art. 47 § 1); zob. uw. 4 do art. 499.

O. 69/31 **: Orzeczenie z art. 501 lit. c) jest postanowieniem a nie wyrokiem i nie może być zaskarżone w trybie kasacyjnym (por. O. 186/30 ** i 85/31 ** na str. 41).

Por. uw. 12 do art. 14 na str. 48.

6. **(do lit. d.).** Sąd uchylając wyrok wydaje tu nowe orzeczenie (art. 499) w postaci wyroku.

Chodzi tu albo:

a) o uchylenie wyroku w punkcie co do winy n. p. jeżeli rozprawa apelacyjna wykazała, że nie można dać wiary świadkom obciążającym apelującego i jego współoskarżonego, że zachodzi przedawnienie, amnestja, brak uprawnionego oskarżyciela i t. d.;

b) o uchylenie wyroku co do kary, jeżeli n. p. wymierzono oskarżonemu karę nieprzepisaną w ustawie za dane przestępstwo a to bądź co do rodzaju kary, bądź co do jej trwania bądź wreszcie co do skutków karnych zasądzenia (art. 44 kk.).

Jestto t. zw. reformatio in melius polegająca na jedności sprawy (beneficium cohaesionis).

Jeżeli apelacji nie wniósł żaden z oskarżonych, to uchylenie wyroku może nastąpić li tylko wedle art. 501 lit. a), b), c), e).

7. (do lit. e). Umorzenie następuje tu:

I. odnośnie przestępstw ściganych z oskarżenia prywatnego w braku skargi oskarżyciela prywatnego z art. 68;

II. odnośnie przestępstw, ściganych z urzędu, jeżeli skargi nie wniósł prokurator (art. 54 i 55) — zaś w sprawach, należących do właściwości sądów grodzkich, jeżeli skargi nie wniósł ani oskarżyciel publiczny (art. 58 § 1 i 2) ani też pokrzywdzony (art. 67);

III. odnośnie przestępstw ściganych na wniosek (art. 56 i uw. 4 do art. 2), jeżeli pokrzywdzony takiego wniosku nie złożył.

Mimo, że art. 501 zawiera wyjątki od ogólnej zasady, że sąd odwoławczy nie może przekroczyć granic apelacji (art. 500) i że wyjątków nie można rozszerzająco tłumaczyć, należy przyjąć, że sąd odwoławczy uprawnionym jest umorzyć postępowanie w przypadkach z art. 3, aczkolwiek w przeciwieństwie do art. 516 lit. c) nie wymieniono tego uprawnienia w art. 501. Pogląd ten opieram na następujących rozważaniach:

a) Przepis art. 3 jest przepisem kategorycznym (jus cogens) podobnie jak art. 2, który na równi uwzględniono i w art. 501 e) i w art. 516 b).

b) Trudno wprost przypuścić, ażeby sąd odwoławczy nie był uprawniony umorzyć postępowanie, jeżeli oskarżony nie apelował wcale lub apelował tylko co do kary a sąd odwoławczy na rozprawie stwierdził, że czyn uległ przedawnieniu lub podlega amnestji, albo że osk. zmarł, że zachodzi res judicata i że osk. odcierpiał już nawet karę za toż samo przestępstwo, innym wyrokiem mu podyktowaną i t. d. (zob. uw. 6 do art. 3).

c) W projekcie drugim kpk. przepis art. 500, odpowiadający obecnemu art. 501, zawierał tylko przypadki wymienione w art. 501 pod a) do d); wstawiając w ostatecznej redakcji ustęp e) art. 501, chciano widocznie uzgodnić art. 500 projektu z art. 518 projektu t. j. z obecnym art. 516, a tylko przez przeoczenie redakcyjne opuszczono punkt c) art. 516.

d) Nie zachodzi żadna prawna lub logiczna przyczyna, dla której należałoby odmówić sądowi odwoławczemu, jako merytorycznemu, uprawnienia z art. 516 c), skoro umorzenie w przypadkach art. 3 uznano za tak daleko idącą konieczność, że przyznano prawo umorzenia post. sąd. sądowi kasacyjnemu nawet w wypadku, jeżeli nikt zarzutu tego nie podniósł, ani w niższych instancjach, ani też w kasacji.

O. 12/33: Nie stanowi skazania za czyn nieobjęty skargą, jeśli sąd dopatruje się znamion zniewagi w wyrażeniu, które — choćby niewskazane w skardze — należy jednak do zarzuconego oświadczenia, a więc stanowi część jednej i tej samej czynności, którą oskarżyciel uznał się znieważonym i którą w całości oznaczył jako przedmiot skargi — albowiem poszczególne wyrażenia są częścią jednego i tego samego czynu, podobnie jak kilka naraz zadanych urazów a przedmiotem oskarżenia jest pewne historyczne zdarzenie (O. 4/32 i orzecznictwo przy art. 353), które oskarżyciel uczynił podstawą swego oskarżenia. Sąd związany jest treścią oskarżenia tylko o tyle, że nie może wyjść poza historyczne zdarzenie, natomiast może w niem dopatrzeć się jeszcze innych znamion przestępnych, niż te, które wskazał oskarżyciel. Inna wykładnia, czyniąca przedmiotem osądzenia nie fakt zniewagi, lecz pojedyncze obraźliwe wyrażenia, musiałaby doprowadzić do wniosku, że skazanie za jedno takie wyrażenie nie stanowi rei judicatae a w konsekwencji oskarżyciel mógłby w terminie przedawnienia wnosić poszczególne skargi, inkryminując coraz nowe wyrażenie. Nie może więc być mowy o naruszeniu art. 2 § 1, jeżeli sąd dopatruje się znamion zniewagi w wyrażeniu, które — choćby niewskazane w skardze — należy jednak do czynności, którą oskarżyciel uczuł

się znieważony i którą w całości oznaczył, jako przedmiot skargi [1]).

Art. 502.

Oskarżonemu aresztowanemu, który na rozprawie nie był obecny i nie miał obrońcy, doręcza się odpis sentencji z jednoczesnem zawiadomieniem, że termin do zapowiedzenia kasacji liczy się od daty doręczenia tego odpisu, oraz o treści art. 505 i 506.

1. Nieobecność oskarżonego (zob. art. 495) i obrońcy muszą zachodzić kumulatywnie; jeżeli obrońca był obecny lub osk. nie był aresztowany, mają zastosowanie ogólne przepisy art. 225 i 226 oraz 376, 377 i 378 § 1 (art. 489).

2. Odpis sentencji doręcza się bez uzasadnienia, gdyż sporządzenie wyroku z uzasadnieniem nastąpi dopiero w razie zapowiedzenia kasacji (art. 378 § 1 i 489). Doręczenie odpisu sentencji jest tu sposobem jej oznajmienia oskarżonemu, zastępującym ustne ogłoszenie (zob. art. 52).

3. Termin do zapowiedzenia kasacji wynosi 3 dni.

O. 92/30 **: Termin do zapowiedzenia kasacji liczy się od dnia doręczenia odpisu sentencji tylko takiemu aresztowanemu oskarżonemu, który nietylko nie był obecny, ale i nie miał obrońcy na rozprawie. W innych wypadkach zgodnie z art. 225 termin do zapowiedzenia kasacji liczy się od daty ogłoszenia sentencji.

---

[1]) Orzeczenie to, z punktu widzenia prawnego niewątpliwie trafne, odpowiada także potrzebom życia i słuszności. W praktyce b. zaboru austr. zdarzało się często, że ktoś skarżył o znieważenie go słowami „oszust, łajdak i t. d.“; jeżeli świadkowie słów tych nie potwierdzili a natomiast stwierdzili słowa: „złodziej, szubrawiec“, zapadł wyrok uniewinniający dla braku oskarżenia.

O. 41/32: Przepisy o wyroku zaocznym (art. 393 n. nie mają zastosowania w postępowaniu odwoławczem. Oskarżony nieobecny na rozprawie apelacyjnej a odpowiadający z wolnej stopy, jeżeli zamierza wnieść kasację, musi ją zapowiedzieć do 3 dni po ogłoszeniu wyroku.

Art. 503.

Przy rozpoznawaniu apelacji od wyroku sądu grodzkiego mają odpowiednie zastosowanie art. 460 oraz art. 382 i 383.

1. Uciążliwość stawiennictwa (art. 460) jest tem samem pojęciem, co przeszkoda trudna do usunięcia lub znaczna odległość, o których mowa w art. 340 § 1 i 2 w brzmieniu noweli I. Mimo to art. 460 nie stał się zbędnym, gdyż w przypadkach z art. 340 § 1 i 2 należy świadka na rozprawę wezwać a dopiero gdy się nie stawił, wolno odczytać protokół jego zeznań, natomiast w przypadkach z art. 460 i 503 wezwanie świadka na rozprawę nie jest wogóle nakazane.

2. Z powołania art. 382 i 383 wynika, że sędzia (sąd jednoosobowy), rozpoznający apelację od wyroków sądów grodzkich (art. 21) może przed rozprawą względnie na rozprawie zrobić użytek z przepisów art. 382 i 383 (zob. uwagi do tychże art. i por. art. 491 § 1 i 2).

Rozdział III.

Kasacja.

I. Art. 504 wskazuje, od których wyroków zakładać można kasacje; kto może je zakładać i w jakich granicach, wskazują art. 476 do 482 i 513 § 1 i 2 (zob. art. 505 § 2); co do zapowiedzenia i wywodu kasacji zob. art. 484 i 485 oraz 225, 226 i 502; co do odrzucenia kasacji przez prezesa sądu i zażalenia

przeciw odrzuceniu zob. art. 487 i 467; co do formalności kasacji zob. art. 505 § 2, 507 i 508.

Treść kasacji określają art. 510 i 512; wypadki utraty prawa do założenia kasacji określają art. 521 do 523.

II. Podstawę kasacji stanowić może:

1) nieważność zaskarżonego wyroku (art. 520 i 524 lit. b),

2) nieprawidłowe zastosowanie ustawy przy określeniu przestępstwa i wymierzeniu kary (error in judicando: art. 510 a),

3) obraza przepisów postępowania sądowego (error in procedendo: art. 510 b).

Ad 1) Nieważność wyroku musi sąd zawsze uwzględnić nawet po uprawomocnieniu się wyroku (zob. art. 77 usp.).

Ad 2) Naruszenie przepisów ustawy karnej uwzględnia Sąd Najwyższy z urzędu, a więc bez wniosku stron, w przypadkach art. 516 lit. a) i d), a częściowo także w przypadku art. 516 lit. c), np. przedawnienie.

Ad 3) Uchybienia procesowe są trojakiego rodzaju, a to:

a) uchybienia z art. 516 lit. b) a częściowo z art. 516 lit. c) (n. p. amnestja i t. d. zob. uw. 2 do art. 3), które Sąd Najwyższy z urzędu uwzględnia, choćby ich strona nie zarzuciła,

b) uchybienia z art. 514 lit. a) do g), które Sąd Najwyższy musi uwzględnić, jeżeli je strona zarzuciła,

c) wszystkie inne uchybienia procesowe, które wówczas tylko uwzględnić winien Sąd Najwyższy, jeżeli mogły mieć wpływ na treść wyroku (art. 515).

W przypadkach, w art. 511 pod lit. a), b), c), d) wskazanych, podstawa kasacji jest ograniczoną do zarzutów z art. 514, 516 i 520.

W pewnych przypadkach, wskazanych w art. 511, kasację można wnieść z pewnych tylko przyczyn.

III. Kasacje załatwia Sąd Najwyższy:

1) w regule na rozprawie (art. 526 n.), oddalając je lub uchylając zaskarżony wyrok w całości lub części (art. 529);

2) wyjątkowo, w szczególnych, w art. 524 wskazanych, przypadkach na posiedzeniu niejawnem i to bądź oddalając kasację a limine (art. 524 lit. a), bądź uwzględniając ją (art. 527 lit. b).

IV. Załatwienie następuje:

1) wyrokiem na rozprawie (art. 48 i 529);

2) postanowieniem wydanem na niejawnem posiedzeniu (art. 524).

3) Oczywiście może się zdarzyć, że Sąd Najwyższy dopiero na rozprawie dostrzeże nieważność zaskarżonego wyroku z art. 520 — natenczas unieważnienie tegoż wyroku nastąpi w drodze postanowienia (art. 49 § 1).

V. Odrębnym rodzajem kasacji są kasacje założone przez Prokuratora Sądu Najwyższego od każdego prawomocnego orzeczenia a to:

1) w celu uchylenia nieważnego wyroku (art. 77 usp.),

2) w celu ustalenia należytej wykładni ustawy (art. 538).

Art. 504.

Strony mogą zakładać kasację do Sądu Najwyższego od wyroków sądów drugiej instancji, od wyroków sądów przysięgłych oraz od wyroków sądów pierwszej instancji wydanych w sprawach karno-administracyjnych.

1. **Strony mogą.** Powód cywilny może tylko wówczas wnieść kasację, jeżeli ją wniósł oskarżyciel lub oskarżony (art. 481, 482, 505 § 2), zaś pokrzywdzony

nie może wnieść kasacji co do wymiaru kary (art. 479 § 2 i art. 505 § 2).

2. **kasację . . . od wyroków.** Mylne nazwanie kasacji apelacją i t. p. nie szkodzi; zob. uw. wstępne do księgi VIII.

Kasacja służy tylko od wyroków; mimo to mylne nazwanie wyroku postanowieniem, nie zmienia istoty wyroku i nie powoduje niemożności wniesienia kasacji; zob. O. 37/32 w uw. wstępnych do księgi VIII.

Wynika konsekwentnie z O. 37/32, że i na odwrót z nazwania postanowienia wyrokiem, nie można wysnuwać prawa do założenia kasacji [1]).

3. **od wyroków,** nie zaś od postanowień (por. art. 466).

Przypadki, w których dopuszczalną jest kasacja, wyliczone są w art. 504 wyczerpująco.

4. **sądów drugiej instancji.** Sądami II instancji są:

a) sądy grodzkie względem wyroków wydanych przez sędziego pokoju (art. 12 usp.),

b) sądy okręgowe względem wyroków wydanych przez sądy grodzkie (art. 20 kpk. i art. 18 usp.),

c) sądy apelacyjne względem wyroków sądów okręgowych (art. 24 kpk. i art. 33 usp. tudzież względem wyroków sędziego dla nieletnich (art. 630) i sądu jednoosobowego z art. 381 (art. 491).

---

[1]) Wedle O. 285/31 służy kasacja, jeżeli sąd odwoławczy pozostawienie apelacji bez rozpoznania załatwił wyrokiem zamiast postanowieniem a nadto zaskarżony wyrok „zatwierdził". Otóż orzeczenie to, zapadłe przed cytowanem w tekście O. 37/32 uważam za błędne, gdyż błąd sądu odwoławczego, w obiorze postaci orzeczenia, nie może nadawać prawa do założenia kasacji, dopuszczalnej wyłącznie przeciw wyrokom. Zespół orzekający do O. 285/31 widocznie zdawał sobie sprawę z tego mankamentu i usiłował pokryć go słowami: „zatwierdził zaskarżony wyrok", chcąc w ten sposób sięgnąć do art. 499, nakazującego wydanie wyroku, i stworzyć tym sposobem pozory, jakoby chodziło o wyrok.

5. **sądów przysięgłych:** zob. art. 452 do 454.

6. **w sprawach karno-administracyjnych** (art. 640 i 649) i w sprawach karno-skarbowych (artykuł 229 § 1 uks.).

O. 184/30: Przedmiotem kasacji jest tylko wyrok sądu I inst. wydany w sprawach kar. adm.; błędy procedury administracyjnej nie ulegają badaniu w postępowaniu kasacyjnem.

Art. 505.

§ 1. Kasacja powinna być założona na piśmie i, jeżeli nie pochodzi od prokuratora, powinna być sporządzona przez adwokata.

§ 2. Pozatem w przedmiocie zakładania kasacyj mają odpowiednie zastosowanie art. 474 — 488.

§ 1. 1. Chodzi tu o wywód kasacji (art. 226); zapowiedzenie kasacji może nastąpić protokólarnie i nie wymaga podpisu obrońcy (O. 47/30 ** i 90/30) **; nie może ono nastąpić w języku ruskim (O. 192/30), a tak samo i wywód kasacji (O. 17/30).

Kasacji nie może podpisać:

a) aplikant adwokacki, choćby w danej sprawie bronił z urzędu (O. 54/30 i 148/30),

b) obrońcy z art. 15 do 17 pw. (art. 17^1 pw.),

c) sędzia lub aplikant broniący w danej sprawie (O. 14/31),

d) osoby pełniące czynności prokuratorskie przy sądach grodzkich (O. 218/31),

e) obrońca z art. 86 nie może podpisać kasacji władzy administracyjnej (art. 618 n.), gdyż kasację tę musi podpisać prokurator (O. S. P. IX 284 w składzie 7 sędziów); natomiast może podpisać kasację w sprawach kar. skarb. pełnomocnik władzy skarbowej (art. 222 L. 3 uks.).

Kasacja musi być zaopatrzona w własnoręczny podpis (nie zaś fascimile) obrońcy (O. 157/30, 127/31

i 205/31); przez podpisanie kasacji rozumieć należy sporządzenie jej przez obrońcę (O. 142/30 w składzie 7 sędziów). Kasację podpisaną przez obrońcę należy uważać za sporządzoną przez niego, jeśli ją podpisał bez zastrzeżeń, chyba że są wyraźne dane, świadczące, że nie on ją sporządził (O. 204/31 w składzie 7 sędziów) np. umieszczenie na kasacji wyrazów: „czytałem" lub „zgadzam się" (mot. do 204/31).

Podpis obrońcy musi być złożony w takiej postaci, by sąd w tym względzie nie miał żadnej wątpliwości; o ile strona sama nie podpisała kasacji, musi być przedłożone pełnomocnictwo.

§ 2. 2. Z przepisu § 2 wynika, że kasacja może dotyczyć całego wyroku lub jego części (art. 474 § 1), że mogą ją zakładać osoby w art. 476 wymienione, że w kasacji można podnosić i takie zarzuty, które nie stanowiły lub nie mogły stanowić przedmiotu zażalenia (art. 475), że co do przyjęcia i odrzucenia kasacji należy stosować przepisy art. 487 i 488 i że w razie kasacji od wyroku uniewinniającego należy doręczyć oskarżonemu zawiadomienie wedle art. 488 § 2 t. j. wedle jego rzeczywistego adresu (m. 629), wreszcie że kasację wnieść należy do sądu, który wydał wyrok (art. 485), a więc do sądu odwoławczego i że przyjmuje ją lub odrzuca (art. 487 i 488) prezes sądu odwoławczego.

Pełnomocnictwo można dołączyć i po wniesieniu kasacji, ale przed upływem terminu do wywodu kasacji (O. 124/30 i uchwała całej Izby II O. 377/31). Wykazanie się upoważnieniem winno nastąpić w formie przewidzianej w art. 96; sąd może jednak poprzestać na innej formie, którą uzna za wystarczającą (taż uchwała O. 377/31).

Nie można po upływie terminu do wywodu kasacji uzupełnić ją podpisem obrońcy (O. 44/30).

Zapowiedzenie kasacji należy wnieść do sądu, którego wyrok się zaskarża, zatem do sądu II inst. (O. 209/30) a tak samo i wywód; dotrzymanie terminu, oznaczonego dla wywodu kasacji od wyroku II inst. jest więc zawisłe od daty złożenia jej w tymże sądzie, a nie w sądzie I inst. (O. S. P. IX 203).

Pisemna odpowiedź na zarzuty kasacji nie może być przyjętą do rozpoznania (O. S. P. IX 198), gdyż art. 474 do 488 takiego przepisu, jak art. 497 § 2, nie zawierają.

O. 5/30 (uchwała całej Izby II): Ogólne przepisy o zarządzeniach Prezesa Sądu rozdział III księgi I (t. j. art. 47 do 53) rozciągają się i na Prezesa S. N.; art. 487 nie ma na myśli Prezesa S. N., lecz prezesa tego sądu, którego wyrok zaskarżono kasacją.

O. 135/32: Osoba ustanowiona do zastępowania adwokata, będącego jednocześnie notarjuszem, w jego czynnościach notarjalnych nie jest upoważniona do zastępowania tegoż jako adwokata; kasację, podpisaną przez tego rodzaju zastępcę, należy uznać za złożoną przez osobę nieuprawnioną.

O. 218/32 (w składzie 7 sędziów): W kasacji nie można podnosić zarzutów, które powstały z tytułu rozstrzygnięcia sądu orzekającego, bądź w myśl pierwszego, bądź drugiego zdania § 1 art. 228.

O. 142/31: zob. na str. 166 (przy art. 97).

Art. 506.

§ 1. Na żądanie oskarżonego aresztowanego, zgłoszone w terminie do zapowiedzenia kasacji, prezes sądu stosownie do art. 89 wyznacza obrońcę z urzędu do złożenia wywodu.

§ 2. Termin powyższy jest zawity.

§ 1. 1. Zapowiedzenie kasacji nastąpi na piśmie (bez podpisu adwokata) lub też protokólarnie (art.

230) w ciągu 3 dni od dnia ogłoszenia wyroku II inst. (art. 225) — a o ile oskarżony, ani jego obrońca nie byli obecni na rozprawie apelacyjnej, termin ten liczy się od daty doręczenia odpisu sentencji (zob. art. 502). (Zob. też art. 218 i 219).

Co do stawiennictwa oskarżonego i obrońcy na rozprawie kasacyjnej zob. art. 90 i 525 § 2.

O. 79/30: Jeżeli aresztowany osk. prosił w terminie do zapowiedzenia kasacji o wyznaczenie obrońcy z urzędu do złożenia wywodu, termin do wywodu liczy się od doręczenia wyroku obrońcy, nie zaś od doręczenia rzeczonego wyroku oskarżonemu.

O. 430/31: Termin do żądania wyznaczenia obrońcy z urzędu jest instrukcyjny; zaniedbanie go nie może stanowić powodu do odmowy; zob. też O. 165/30 na str. 161.

O. 379/31 ** w gronie 7 sędziów — (w streszczeniu): Przepis art. 505 nie uchyla ogólnej zasady z art. 89 b), i nie ogranicza się do osk. aresztowanego, lecz rozciąga się i na oskarżonego, odpowiadającego z wolności w razie stwierdzenia, niekoniecznie za pomocą przyznania mu przez sąd prawa ubogich, że z powodu ubóstwa nie może ponieść kosztów obrony. Termin z art. 505 nie jest prekluzyjny.

O. 131/32: W przypadku, gdy obrońca z urzędu oświadczy przed upływem terminu do wywodu kasacji, iż wywodu tego nie wniesie z powodu braku podstaw do kasacji — prezes sądu może wyznaczyć oskarżonemu innego obrońcę z urzędu.

O. 30/32: Z chwilą ustanowienia obrońcy do sporządzenia wywodu kasacji rzeczą samego obrońcy jest rozstrzygnąć, czy można złożyć wywód kasacji ze względu na przepis art. 514; brak natomiast podstaw prawnych do zwolnienia obrońcy z urzędu z powodu braku przyczyn do kasacji.

§ 2. 2. Zob. art. 221 § 1 i 2.

Art. 507.

§ 1. Do wywodu kasacji załącza się dowód wpłacenia lub wysłania pocztą do kasy sądowej kaucji w wysokości stu złotych, bez czego kasacji się nie przyjmuje.

§ 2. Jeżeli kilka osób podaje kasację łącznie, każda z nich składa osobno kaucję.

§ 1. 1. Kaucja kasacyjna jest konieczną przesłanką postępowania kasacyjnego; niewniesienie jej skutkuje odrzucenie kasacji przez S. N. (O. S. P. IX 211), choćby kasację przyjął sąd a quo (O. 23/30).

Złożenie kaucji po upływie terminu do wywodu kasacji jest pozbawione skutków prawnych (O. 22/30, 124/30 tudzież zamieszczone przy art. 221 orzeczenie Izby II 190/30); dowód wpłacenia kaucji lub wysłania jej pocztą należy załączyć do wywodu (O. 22/30) [1].

O. 1/31 (uchwała całej Izby II): Czynności opłacenia kaucji nie muszą, pod rygorem nieprzyjęcia kasacji, poprzedzać co do czasu wywód kasacyjny.

O. 2/31 (uchwała całej Izby II): Art. 227 przewiduje także możność przywrócenia terminu do złożenia kaucji kasacyjnej.

2. Mowa tu o nieprzyjęciu kasacji w znaczeniu prawnem t. j. o nieuznaniu jej za środek odwoławczy, lecz nie o fizycznem odesłaniu stronie pisma kasacyjnego (O. 220/31), gdyż nieprzyjętego pisma odwoławczego nie zwraca się stronie, która je wniosła.

§ 2. 3. Chodzi tu o kasację kilku oskarżycieli lub kilku osk. albo też kilku osób imieniem tego samego oskarżyciela lub tego samego osk. (artykuł 476 i 63 tudzież O. 8/30) **.

---

[1]) Wskazanem jest złożenie kaucji w kasie sądowej; można ją także złożyć w kasie skarbowej (O. S. N. w Gaz. Sąd. Warsz. 1931 str. 476).

Art. 508.

§ 1. Od składania kaucji kasacyjnej wolni są:
a) urzędy państwowe i samorządowe;
b) oskarżeni aresztowani;
c) skazani na karę pozbawienia wolności przekraczającej dwa lata;
d) dłużnicy upadli;
e) osoby, którym sąd przyznał prawo ubogich.
§ 2. Wniosek o przyznanie prawa ubogich powinien być złożony w terminie zawitym trzydniowym od daty otrzymania odpisu orzeczenia z uzasadnieniem.

§ 1. 1. **(do lit. b).** Z przepisu tego korzystają jedynie oskarżeni aresztowani tymczasowo po myśli art. 165 a to bez względu na to, czy są aresztowani w sprawie, w której wnoszą kasację, czy też w innej sprawie (uchwała całej Izby II O. 107/31); co do odsiadujących karę pozbawienia wolności zob. art. 508 lit. c);

2. **(do lit. d).** Należą tu jedynie osoby, do których majątku otwarto upadłość, nie zaś osoby, odnośnie których toczy się postępowanie ugodowe lub nadzór sądowy.

3. **(do lit. e).** Wolne od składania kaucji są tylko osoby, którym sąd już przyznał prawo ubogich (O. S. P. IX 491 i O. 20/31); zob. poniż uw. 4.

Osoby pod b), c), d), e) wymienione wolne są od złożenia kaucji kasacyjnej z przyczyn socjalno-politycznych, by im z powodu braku funduszów nie odbierać możności obrony.

Co do warunków przyznania prawa ubogich zob. art. 576; co do zwrotu kaucji zob. art. 509.

§ 2. 4. Przepis § 2 wprowadziła nowela II.

Z zestawienia art. 507, 508 § 1 lit. e) i art. 508 § 2 wynika co następuje:

a) Po otrzymaniu odpisu orzeczenia z uzasadnieniem strona winna złożyć wniosek o przyznanie jej

prawa ubogich w ciągu 3 dni. Ponieważ termin ten jest zawitym (art. 221 § 1 i 2), przeto wniosek, złożony po upływie tegoż terminu, odrzucony zostanie jako spóźniony. Możliwem jednak i dopuszczalnem jest przywrócenie tegoż terminu na mocy art. 227.

b) Jakkolwiek art. 508 § 2 nie zakreśla terminu do załatwienia wniosku o przyznanie prawa ubogich, sąd powinien wniosek ten natychmiast załatwić tak, ażeby strona przed upływem terminu do wniesienia wywodu kasacji t. j. przed upływem 7 dni od dnia doręczenia jej odpisu wyroku z uzasadnieniem (art. 226) miała wiadomość o sposobie załatwienia wniosku i stosując się do tego wnieść mogła kasację z dołączeniem lub bez dołączenia dowodu wpłacenia kaucji.

c) Strona powinna do 7 dni wnieść kasację bezwarunkowo, choćby nie otrzymała załatwienia decyzji na wniosek co do przyznania jej prawa ubogich; gdyby wywodu kasacji nie wniosła, nie będzie się mogła domagać przywrócenia terminu z powołaniem się na to, że nie doręczono jej jeszcze załatwienia wniosku o przyznanie prawa ubogich; jeżeli jednak chce się upewnić o przyjęciu kasacji, winna dołączyć dowód wpłacenia kaucji; kaucja ta, jako zbędna, będzie jej zwróconą, skoro sąd przed, przy, czy też po wejściu kasacji, przyzna jej prawo ubogich.

d) Jeżeli strona nie wpłaciła kaucji a sąd odmówi jej przyznania prawa ubogich, kasacja nie zostanie rozpoznaną (art. 524 lit. a); jeżeli natomiast sąd, choćby po upływie terminu do kasacji przyzna jej prawo ubogich, to kasacja będzie przyjętą, gdyż inaczej przepis art. 508 § 2 nie miałby żadnego celu (arg. z uchwały S. N. zapadłej w gronie 7 sędziów O. 193/32) [1]).

---

[1]) Wobec dwukrotnych zmian art. 508 § 2 (w dawnej numeracji 492) a to nowelami I i II, cała judykatura S. N. z czasu przed wejściem w życie noweli II (tj. 1 września 1932) stała się bezprzedmiotową i dlatego jej nie powołuję.

O. 81/32: Wyznaczenie oskarżonemu obrońcy z urzędu przez prezesa, o ile sąd nie przyznał prawa ubogich, nie zwalnia oskarżonego od złożenia kaucji kasacyjnej.

Art. 509.

§ 1. W razie uwzględnienia kasacji zwraca się kaucję osobie, która ją złożyła.

§ 2. W razie oddalenia kasacji przelewa się kaucję do Skarbu Państwa.

§ 1. 1. Obojętnem jest, czy uwzględniono kasację z przyczyn przez zakładającego ją podanych, czy też z innych przyczyn t. j. z urzędu (art. 516, 518 i 520), tudzież czy ją uwzględniono na rozprawie (art. 529), czy na posiedzeniu niejawnem (art. 524 lit. b).

O. 276/31: W razie pozostawienia kasacji bez rozpoznania stronie służy zwrot kaucji kasacyjnej.

§ 2. 2. Nie czyni różnicy, czy oddalenie kasacji nastąpiło na niejawnem posiedzeniu (art. 524 lit. a), czy też na rozprawie (art. 529).

§§ 1 i 2. 3. O przelaniu kaucji na rzecz Skarbu Państwa, ani o jej zwrocie Sąd Najwyższy nie orzeka (zob. O. 6/30 w uw. 3 do art. 370); o tem orzeka więc ten sąd, od wyroku którego kasację założono.

4. Z przepisów art. 509 § 1 i 2 tudzież z natury tych przepisów wynika, że kaucja przepada na rzecz Skarbu Państwa tylko wówczas, jeżeli S. N. rozpoznawał merytorycznie kasację i oddalił ją (art. 529). Tej zasadzie dał też wyraz S. N. w O. 276/31 zacytowanem w uw. 1.

Jeżeli więc z jakiegokolwiek powodu nie doszło do rozpoznania kasacji np. jeżeli umorzono postępowanie z powodu śmierci oskarżonego lub amnestji — należy stronie zwrócić kaucję.

Art. 510.

Podstawą kasacji może być tylko zarzut:

a) nieprawidłowego zastosowania ustawy przy określeniu przestępstwa i wymierzeniu kary;

b) obrazy przepisów postępowania sądowego.

1. **tylko.** Przez użycie słowa „tylko" wyłączono z pod rozpoznania przez sąd kasacyjny wszelkie zarzuty nie dające się podciągnąć pod lit. a) lub b) art. 510, a więc w pierwszym rzędzie ustalenia faktyczne oparte na swobodnej ocenie sądu wyrokującego (zob. uw. do art. 10, 360 i 379 § 1 lit. b), o ile nie dokonano ich z obrazą przepisów postępowania sądowego.

W szczególności nie ulegają sprawdzeniu w drodze kasacji:

a) ustalenia, czy dane przedsiębiorstwo wykonywało jeden lub więcej przemysłów (O. S. P. IX 137),

b) ocena zeznań świadków i dokumentów (O. 15/30) zwłaszcza, jeżeli połączoną jest z przeistoczeniem zeznań świadka (O. 82/30),

c) rozpatrywanie kwestji, czy odpowiedź przysięgłych znajduje uzasadnienie we wynikach przewodu sądowego (O. 122/31).

2. **zarzut.** Art. 510 określa jedynie, co może stanowić podstawę kasacji, nie jest zaś przepisem, który mógłby być obrażony przez wyroki sądów merytorycznych (O. 182/30).

3. (do lit. a). Chodzi tu o tzw. error in judicando; pod przepis ten podpada obraza prawa materjalnego, a więc brak istoty przestępstwa, zastosowanie kary w kodeksie karnym nie przewidzianej, przekroczenie kary przez ustawę przewidzianej, niezachowanie przepisów o łagodzeniu lub obostrzeniu kary, pominięcie lub niewłaściwe zachowanie przepisów wyłączających karalność i t. d. (m. 633).

Zamieszczając przepis pod lit. a) przed przepisem z lit. b), ustawodawca dał widomy dowód, że stawia materjalną stronę sprawy ponad stronę formalną (podobnie w art. 501).

Kto opiera swą kasację na przepisie art. 510 a), musi za podstawę jej przyjąć ustalenia faktyczne, zawarte w sentencji i uzasadnieniu wyroku wzgl. w uchwale przysięgłych (art. 379 § 1 a), 452, 453).

Nieprawidłowe zastosowanie ustawy materjalnej może nastąpić:

I. przy określeniu przestępstwa,

II. przy wymierzeniu kary.

Ad I. Pod tę kategorję podpadają:

a) skazanie za czyn nie stanowiący przestępstwa (zob. art. 287 a), 501 a), 516 a),

b) błędna kwalifikacja prawna czynu (art. 501 b), 518),

c) orzeczenie, że czyn, posiadający wszelkie znamiona przestępstwa, nie podpada pod ustawę karną.

Ad II. Należy tutaj wyłącznie przekroczenie granic ustawowego wymiaru kary, czy to na korzyść, czy też na niekorzyść osk., wymierzenie kary w ustawie wogóle lub dla danego przestępstwa nie przewidzianej oraz (mot. do O. S. P. VIII 211) zaniechanie wymiaru kary dla danego przestępstwa przepisanej, czy to przez niedopuszczalny wymiar lżejszego rodzaju kary (np. aresztu zamiast więzienia), czy też przez niewymierzenie wszystkich kar przez ustawę przepisanych (np. orzeczenie wyłącznie kary pozbawienia wolności lub wyłącznie grzywny w przypadkach, dla których ustawa obie te kary kumulatywnie wymierzyć nakazuje: O. S. P. IX 89), wreszcie zaniechanie przepisanego w ustawie orzeczenia kar dodatkowych (art. 47 § 1 i 48 § 1 kk.).

Natomiast wymiar kary w granicach ustawy pozostawiony jest uznaniu sądu (art. 10 i 360) i dlatego w szczególności nie stanowią przyczyny kasacyjnej:

a) zarzut zbyt niskiego wymiaru kary i nieuwzględnienia okoliczności, wykluczających nadzwyczajne prawo łagodzenia kary wedle § 266 austr. kk. (O. S. P. IX 89),

b) nieuwzględnienie dalszych okoliczności łagodzących, które mogłoby ewentualnie wpłynąć na jeszcze znaczniejsze obniżenie kary w granicach § 338 austr. pk. (O. S. P. IX 204) [1]),

c) przyjęcie bezpodstawne braku szkody, jako okoliczności łagodzącej (O. S. P. IX 94),

d) nieuwzględnienie przy wymiarze kary niewinnej rodziny (O. S. P. IX 196),

e) zarzut, że nie zawieszono wykonania kary, gdyż zawieszenie jej wykonania jest prawem a nie obowiązkiem sądu.

Sąd Najwyższy, rozpoznając kasację, wniesioną przeciw wyrokowi, wydanemu na podstawie uchylonych ustaw dzielnicowych, powinien stosować przepisy art. 2 kk. i art. 19 przep. wprow. kk.

4. (do lit. b). Chodzi tu o tzw. error in procedendo. Zarzut z art. 510 b) musi opierać się na okolicznościach, ujawnionych w toku przewodu sądowego, a o ile chodzi a zachowanie form procesowych na protokóle rozprawy (art. 238).

Wadliwość protokółu wzięta sama w sobie, nie jest podstawą kasacji, gdyż kasacja może wedle art. 504 skierowaną być wyłącznie przeciw wyrokowi (O. z 11/9 1930 II. 1 K. 614/30 w Przegl. Sąd. 1931 Nr. 194); kasacji nie można też oprzeć na wytknięciu wad protokółu (O. S. P. IX 435).

---

[1]) Mimo wprowadzenia kk. z r. 1932 pozostawiłem tu przepisy § 266 akk. i 338 austr. pk., albowiem stosowanie tych przepisów może w myśl art. 10 lit. b) i 11 § 1 przep. wprow. kk. nastąpić odnośnie czynów, popełnionych przed 1 września 1932, jako dniem wejścia kk. w życie.

Obraza przepisów post. sąd. polegać musi na naruszeniu pozytywnego nakazu lub zakazu ustawy procesowej; tam więc, gdzie zastosowanie pewnego przepisu pozostawione jest uznaniu sądu np. uznanie stawiennictwa za obowiązkowe lub niezbędne (art. 301 i 495 § 1), kolejność prowadzenia dowodów (art. 304), odmówienie prawa bezpośredniego zadawania pytań (art. 305), prowadzenie rozprawy przy drzwiach zamkniętych, zezwolenie osobom z art. 233 na obecność na rozprawie toczącej się przy drzwiach zamkniętych, usunięcie osk. podczas przesłuchania współoskarżonego, świadka lub biegłego (art. 337 § 2) przy zachowaniu jednak przepisu art. 310 § 2, odrzucenie wniosków dowodowych w przypadku z art. 332 § 2 i 493 § 3, otwarcie przewodu sądowego (art. 352, 364), niekorzystanie przez trybunał sądu przysięgłych z prawa zastrzeżonego mu w art. 450 i t. d. — kasacja jest wykluczoną.

Nie może dalej stanowić przyczyny kasacyjnej wszystko to, co zmierza do wywołania merytorycznego rozpoznania sprawy przez S. N. I tak:

a) zarzut braku dowodu winy i uznanie przez sąd wyrokujący za obojętne zeznań świadka (O. 179/30),

b) polemika z ustaleniami faktycznemi wyroku, dotyczącemi przebiegu zajścia (O. 74/30),

c) przesłuchania świadka na okoliczności zaczerpnięte z niewiadomego źródła z t. zw. pogłosek (O. 19/30), gdyż kpk. takiego dowodu nie zakazuje,

d) wdawanie się w badanie, czy sąd mógł uwzględnić jeszcze dalsze okoliczności łagodzące (O. 64/31),

e) ocena, czy, po wyeliminowaniu dowodu niedopuszczalnego, sąd na podstawie zeznań świadków nie byłby doszedł do tychsamych ustaleń faktycznych (O. 167/31).

Tem mniej mogą być podstawą kasacji okoliczności nowe w kasacji zawarte (O. 12/30): twierdzenie, że osk. jechał z dozwoloną szybkością i że wypadek zaszedł z winy pokrzywdzonego, nie może być podnoszone po raz pierwszy w kasacji.

Natomiast podpadają pod art. 510 b): bezzasadne odmówienie wnioskom stron, bezzasadne uchylenie pytań, niedopuszczenie stron do wypowiedzenia się (art. 305 § 2, 306 § 1, 355 n., 345 i t. d.), odmówienie przeprowadzenia istotnych dowodów, o ile je ofiarowano w sposobie ustawą przewidzianym.

O. 153/31: Celem umożliwienia dowodu na alibi należy dokładnie ustalić czas przestępstwa; nie można zgóry odrzucać tego dowodu, jako ofiarowanego na twierdzenie niewiarygodne.

O. 22/31: Jeżeli świadkowie nie jawili się a osk. nie żądał odroczenia rozprawy, ani uzupełnienia przewodu sądowego (art. 350, 351), to milcząco zrzekł się ofiarowanego dowodu.

O. S. P. IX 82: Niezachowanie przez urząd prokuratorski przepisu art. 139 uks., nie naprawione przez przewodniczącego przed wyznaczeniem rozprawy głównej, a pozbawiające władzę skarbową możności złożenia potrzebnych wyjaśnień, stanowi istotne naruszenie form postępowania, wymagające uchylenia wyroku.

Zob. uw. 6 do art. 332 i orzecznictwo przy art. 10, 51, 360, 379, 515 i 524.

Art. 511.

Od wyroków, wydanych:
a) w sprawach karno-administracyjnych:
b) w sprawach z ustawy karnej skarbowej, jeżeli orzeczona kara nie przekracza kwoty 3.000 zł;

c) **w sprawach o wykroczenia, należące do właściwości sądowej;**

d) **w sprawach z oskarżenia prywatnego, z wyjątkiem zniesławienia, popełnionego w druku,**

podstawą kasacji mogą być tylko zarzuty wymienione w art. 514, 516 i 520.

1. Art. 511, wprowadzony przez nowelę II, zezwala na kasację w sprawach, wymienionych w nim pod a) do d), tylko wówczas, jeżeli zarzut dotyczy bardzo poważnego (art. 514, 516, 520) naruszenia prawa materjalnego lub formalnego. Charakterystycznem jest, że nawet błędna kwalifikacja czynu, nie stanowi podstawy kasacji w przypadkach, w art. 518 wskazanych, choć, poza temi przypadkami, kpk. przywiązuje wagę do trafnej kwalifikacji prawnej, gdyż nakazuje poprawienie z urzędu błędnej kwalifikacji.

Zob. art. 501 lit. b) i 518.

2. **(do lit. a):** zob. art. 640 n.

3. **(do lit. c):** zob. art. 14 § 1 i 2 przep. wprow. kk.

4. **(do lit. d):** Zniesławieniem jest przestępstwo z art. 255 kk.; przestępstwo z art. 256 kk. jest tylko obrazą godności osobistej.

Art. 512.

Kasacja powinna wskazać, na czem polega zarzucane uchybienie.

1. Przepis ten jest bezwarunkowo obowiązujący i pozostaje pod sankcją art. 524; wskazanie naruszonego przepisu cyfrowo nie jest wymagane, gdyż S. N. ocenia kwestję tę, nie będąc związany zapatrywaniem prawnem kasacji (O. 167/31); z drugiej strony wskazanie musi być tak wyraźne, aby ze skargi kasacyjnej można było powziąć dane uchybienie.

Nie wystarczy tedy odwołać się jedynie do wywodów apelacji (O. 104/31) lub żalić się, że sąd nie uwzględnił wielu (O. 108/30) albo „wszystkich“ okoliczności sprawy (O. 130/30).

2. Zarzucane uchybienie polegać może na jednej z przyczyn w art. 510 a) i b) lub w art. 514, 516, 518 i 520 przytoczonych.

Co do przyczyn z art. 510 b) pożądanem jest dokładne wyłuszczenie; nie wystarczy tu ogólne powołanie się na pewien art. a więc np. zarzut, że sąd nie oparł wyroku na całokształcie sprawy (art. 360) albo że niedostatecznie uzasadnił wyrok (art. 379), lecz należy to bliżej uzasadnić, gdyż inaczej Sąd Najwyższy odrazu, na posiedzeniu niejawnem oddali kasację w myśl art. 524 § 1 (m. 634).

Należy o tem pamiętać, że uchybienie procesowe — o ile nie należy do rzędu uchybień wyliczonych w art. 514 i 516 b), c) — tylko wówczas może spowodować uchylenie wyroku, jeżeli mogło mieć wpływ na treść wyroku (art. 515), a zatem należy wykazać możność zaistnienia tego ujemnego wpływu, a co najmniej umożliwić Sądowi Najwyższemu sprawdzenie tejże możności (mot. do O. 118/30) **.

Natomiast co do przyczyn kasacyjnych z art. 510 a), 518 i 520 często wystarczy krótka wzmianka np. że oskarżony nie dopuścił się kradzieży, gdyż zabrał rzecz własną albo że chodzi o sprzeniewierzenie a nie o oszustwo, albo wreszcie że sprawę rozpoznawał sąd grodzki zamiast sądu okręgowego i t. d.

Art. 513. 516

§ 1. Strona może w kasacji zarzucać tylko uchybienia obrażające jej prawa.

§ 2. Przepis § 1 nie dotyczy prokuratora, zakładającego kasację na korzyść oskarżonego.

§ 1. 1. Przepis § 1 stawia ogólną zasadę; nie może też strona żalić się na uchybienia dla niej bądź obojętne, bądź korzystne np. na zastosowanie ustawy łagodniejszej zamiast surowszej, niezbadanie dowodu zaprodukowanego przez stronę przeciwną, niezawiadomienie innej strony o terminie i t. d. (m. 635).

Toteż prokurator wnosząc kasację na niekorzyść oskarżonego nie może uzasadniać jej błędami popełnionemi na niekorzyść oskarżonego (O. S. P. II 110) i odwrotnie wnoszący kasację na korzyść oskarżonego nie może uzasadniać jej błędami popełnionemi na jego korzyść (O. S. P. III 534).

Prokurator, który po udzieleniu mu głosu (art. 355) odstąpił od oskarżenia, nie może zgłaszać kasacji na niekorzyść oskarżonego (O. 116/31).

O. 19/30: zob. w uw. 2 do art. 9.

Prawo żalenia się nawet i na uchybienia, obrażające jej własne prawa, traci strona w przypadkach art. 521 i 522 a także w przypadku art. 523, o ile nie zaszło jedno z uchybień w art. 514 wyliczonych.

§ 2. 2. Zob. art. 476 (505 § 2) i 538 kpk. tudzież art. 77 usp.

Art. 514.

Wyrok należy uchylić, jeżeli kasacja słusznie zarzuca:

a) że sąd wydał wyrok uniewinniający pomimo istnienia w czynie oskarżonego znamion przestępstwa;

b) że sąd był nienależycie obsadzony lub którykolwiek z jego członków nie był obecny na całej rozprawie;

c) że rozprawa odbyła się zaocznie w sprawie, w której ustawa wymaga obecności oskarżonego;

d) że oskarżony nie miał obrońcy w wypadkach, wskazanych w art. 88;

e) że nie sporządzono protokółu rozprawy;

f) że wyrok nie zawiera ustalenia czynu, przypisanego oskarżonemu;

g) że sąd w wypadkach, wskazanych w art. 500 lit. a) i 612 lit. a) zwiększył wymierzoną oskarżonemu karę.

1. **należy uchylić.** Art. 514 zawiera przypadki t. zw. bezwzględnej nieważności, w których wyrok ulega kasacji, choćby nie zachodziły warunki z art. 513 § 1 i 515.

Kom. Kod. oczekiwała rozszerzenia tych przypadków przez orzecznictwo S. N. (m. 636), atoli S. N. poszedł — i słusznie — drogą wręcz przeciwną a mianowicie drogą art. 515; S. N. uważa, że uchybienie formalne należy wytknąć, sądy i palestrę o niem pouczyć, ale nie można przez uchylenie wyroku z czysto akademickich rozważań przedłużać procesu, jeżeli dane uchybienie nie wycisnęło piętna na ostatecznym wyniku procesu.

W inną stronę poszła nowela II, eliminując z art. 514 (dawniej 497) trzy przypadki a to prowadzenie wbrew ustawie rozprawy przy drzwiach zamkniętych, przesłuchanie świadka wbrew art. 101 i niezawiadomienie wydalonego oskarżonego o tem, co się stało w jego nieobecności[1]); natomiast wprowadziła nowela II przepis art. 514 lit. a), który stanowi odpowiednik przepisu art. 516 lit. a). Wobec tego wyrok ulega kasacji zarówno wówczas, jeżeli wbrew ustawie czyn karalny uznano jako niekaralny (art. 514 lit. a),

[1]) Wstrzymuję się od omawiania ujemnego znaczenia tych zmian, dokonanych przez nowelę, gdyż komentarz praktyczny ma liczyć się z rzeczywistością i objaśniać obowiązujące przepisy, a nie krytykować.

jakoteż i wówczas, jeżeli czyn niekaralny uznano jako karalny (art. 516 lit. a).

O. 47/31: Przepis art. 497 nie może być wogóle przez sąd merytoryczny obrażony, gdyż wymienia on jedynie przyczyny kasacyjne, żadnej zaś normy post. kar. nie zawiera.

2. **słusznie zarzuca.** Należy więc zarzut poprzeć dowodami; dowodem będzie protokół rozprawy (art. 238) w przypadkach, wskazanych pod lit. b), c), d), zaś wyrok w przypadkach, wskazanych pod lit. a, f), g); w przypadku pod lit. e) dowodem będzie fakt negatywny, że protokółu w aktach niema.

3. **(do lit. a).** Zob. powyż uwagę 1 in fine.

4. **(do lit. b).** Obsada sądu powinna być prawidłową czyli odpowiadać przepisom ustawy (judicium poenale rite constitutum); odnosi się to zarówno do sędziów, jak i do przysięgłych.

Obsada może być wadliwą:

a) pod względem jakościowym, jeżeli sędzia względnie członek składu sądzącego nie jest wogóle uprawnionym do wykonywania czynności sędziowskich (aplikant, sędzia przeniesiony w stan spoczynku), albo nie jest uprawnionym do wykonywania urzędu sędziowskiego w danym sądzie (np. O. 285/31: asesor nie delegowany na pewien czas do danego sądu: art. 260 § 2 usp.); zob. art. 23 § 2, 52, 54, 57, 59 i 105 usp.

b) ilościowo (zob. art. 23, 24, 34 i 39 usp.), jeżeli ilość sędziów lub przysięgłych jest bądź większą, bądź mniejszą od ilości ustawą przepisanej.

Obecność sędziów i przysięgłych ma być nietylko fizyczna, lecz i duchowa; sędzia lub przysięgły śpiący podczas rozprawy nie może być uważanym za obecnego [1]); Najwyższy Trybunał Rzeszy Niem. i austr.

[1]) Adwokatka londyńska lady Ankaret Jackson opowiada, że podczas czytania aktu oskarżenia jedna z przysięgłych po-

Trybunał Kasacyjny orzekały jednak stale przeciwnie; Najwyższy Trybunał w Lipsku odmówił też unieważnienia wyroku wydanego przez sędziego, który okazał się później umysłowo chorym.

Dopiero w r. 1926 Najw. Trybunał Rzeszy zdobył się na orzeczenie, że sąd nie jest należycie obsadzony także wówczas, „jeżeli sędzia śpi, a więc niezdolnym jest śledzić przebieg rozprawy głównej" (Deutsche Juristenzeitung 1926 str. 650).

Obecność musi być nieprzerwana, gdyż sędzia musi znać cały przebieg sprawy, by móc spełnić zadanie sądzenia wedle art. 360. O ile sędzia lub przysięgły zmuszony będzie chwilowo się wydalić, przewodniczący przerwie rozprawę (art. 348 § 1); zob. też art. 349 § 2 lit. b).

O. S. P. IX 146: Przysięgły, mimo opóźnienia się, był obecnym na całej rozprawie, jeżeli świadek powtórzył swe zeznanie po jego nadejściu, zaczem rozprawa rozpoczęła się na nowo w obecności przysięgłego.

5. **(do lit. c).** Podpada tu jedynie przypadek z art. 301 § 2, w którym obecność oskarżonego jest **z ustawy** obowiązkową (zob. też art. 393 § 1), nie zaś przypadek z art. 301 § 1, w którym stawiennictwo sąd uznał za obowiązkowe.

6. **(do lit. d).** Kpk. czyni tu bezwzględną nieważność wyroku zawisłą od osoby oskarżonego a nie od doniosłości sprawy lub rodzaju sądu, który rozpoznaje sprawę. Brak więc obrońcy przed sądem przysięgłych (art. 87) nie stanowi bezwzględnej przyczyny nieważności, atoli niewątpliwie uzasadnioną tu będzie kasacja z art. 515 (zob. uwagi do art. 87).

---

częła robić pończochę; prokurator, obrońca, publiczność, a nawet oskarżony poczęli się śmiać; przewodniczący początkowo skonsternowany, przyszedłszy do siebie, zapytał ją, czyby nie zechciała jak najprędzej zaprzestać tej czynności.

Obrońca musi być obecnym na rozprawie, nie zaś przy ogłoszeniu wyroku (O. S. P. V 530). Co do konieczności wygłoszenia końcowego przemówienia zob. uw. do art. 431 i do art. 355.

7. **(do lit. e). O. 65/32:** (punkt 1). Jedynie zupełne niesporządzenie protokółu rozprawy uzasadnia uchylenie wyroku. 2) Ustawa nie nakazuje dosłownego protokółowania zeznań. (Co do poprawek w protokóle zob. art. 240).

O. 184/30: Kpk. nie wymaga, by protokół rozprawy w swej ostatecznej postaci, był sporządzony w toku rozprawy.

O. 116/32: (punkt 1). Protokół rozprawy ma być sporządzony, dopóki sprawa nie przejdzie w inną fazę postępowania (np. kasacyjnego), chociażby strona podniosła zarzut z art. 514 lit. e) (punkt 2). Strona może skutecznie podnieść zarzut z art. 514 lit. e), jeżeli przed rozpoczęciem biegu terminu do wywodu kasacji nie sporządzono protokółu rozprawy, albowiem protokół służy nietylko w celu stworzenia dla wyższej instancji podstawy do badania uchybień sądu, lecz także w interesie stron procesowych.

O. 411/31: zob. przy art. 234.

8. **(do lit. f).** Podpadają tu tylko braki w sentencji wyroku skazującego; braki w uzasadnieniu wyroku (art. 379 § 1 i 2) podpadają pod sankcję art. 513 lit. b) w związku z art. 515.

9. **(do lit. g).** Zob. uw. 1 do art. 500.

Art. 515.

Poza wypadkami wymienionemi w art. 514, Sąd Najwyższy uchyla wyrok z powodu uchybienia procesowego wtedy tylko, gdy uzna, że uchybienie to mogło mieć wpływ na treść wyroku.

1. **uchyla wyrok.** Zob. art. 515 do 518.

2. **z powodu uchybienia procesowego.** Uchybienia procesowe (art. 510 b) zaszłe w I instancji a usunięte w II instancji, nie stanowią przyczyny kasacyjnej.

Nie zachodzi uchybienie:

a) Jeżeli odmówiono dowodów na fakt, które sąd przyjął za prawdziwy (O. 111/30) i 26/31).

b) Jeżeli nie podano okoliczności, na które świadek ma być słuchany (O. 55/31).

c) Jeżeli oddalono wniosek o przesłuchanie świadków na okoliczności pobicia a nie stwierdzono wyraźnie, że rzekome pobicie miało miejsce na posterunku policyjnym w celu wymuszenia zeznań (O. S. P. IX 146).

d) Jeżeli w razie twierdzenia obrony koniecznej, pytanie I, wbrew przepisowi art. 428, dotyczyło winy, nie zaś popełnienia czynu (O. S. P. IX 146).

e) Zob. O. 18/30 i 201/31 na stronie 159 oraz uw. do art. 10, 360, 369 i 510.

3. **wtedy tylko.** Słowy temi określa ustawa, że podstawowym warunkiem uchylenia wyroku wedle art. 510 b) jest wpływ danego uchybienia na treść wyroku, gdyż nie chodzi o akademickie stwierdzenie przez S. N. wady proceduralnej, lecz o wpływ tejże wady na treść wyroku.

4. **mogło mieć wpływ,** nie zaś rzeczywiście miało lub mieć musiało, gdyż rzeczywisty wpływ wykazać byłoby prawie niepodobieństwem i wszelkie uchybienia procesowe, nie wymienione w art. 514, pozostałyby bez sankcji.

5. **na treść wyroku** (art. 368 do 370) a więc zarówno na orzeczenie o winie, karze zasadniczej, zastępczej i dodatkowej (art. 37 n. i 44 n. kk.), środkach zabezpieczających (art. 79 n.) i t. d.

Choć mowa tu o treści wyroku wogóle, to jednak rozumie się, że uchybienie godzić musi w istotne i dla zakładającego kasację doniosłe punkty wyroku.

Oddalając kasację Sąd Najwyższy musi uzasadnić, że zarzucone uchybienie nie mogło mieć wpływu na treść wyroku (m. 638).

Art. 516. Sąd Najwyższy, niezależnie od zarzutów przytoczonych w kasacji, uchyla wyrok:

a) jeżeli w czynie oskarżonego niema znamion przestępstwa;

b) jeżeli sprawę rozpoznano bez skargi albo bez wniosku pokrzywdzonego w wypadkach, gdy ustawa takiego wniosku wymaga;

c) jeżeli zachodzą przyczyny powodujące umorzenie postępowania w myśl art. 3;

d) jeżeli sąd na niekorzyść oskarżonego zastosował doń karę nieprzepisaną w ustawie za dane przestępstwo.

1. **nie zależnie od zarzutów.** Uchylenie wyroku następuje tu z urzędu (por. art. 501), choćby dotyczącej przyczyny kasacyjnej nie przytoczono (art. 512) i choćby ona nie obrażała praw strony zakładającej kasację art. 513 § 1.

Przyczyny uchylenia wyroku z urzędu stanowią bądź obrazę prawa materjalnego (art. 516 a), d), bądź obrazę prawa procesowego (art. 516 b), c).

2. **(do lit. a):** Sąd Najwyższy orzekać tu będzie li tylko na podstawie ustaleń w zaskarżonym wyroku zawartych, t. j. zestawi czyn (art. 369 lit. a) ze zastosowaną doń ustawą karną (art. 369 lit. b). Jeżeli czyn nie stanowi przestępstwa, Sąd Najwyższy wyda wyrok uniewinniający (art. 535) np. jeżeli prawidłowo wydana uchwała przysięgłych (art. 446 n.) nie zawiera znamion czynu karygodnego. Przy załatwieniu kasacji od wyroku sądu okręgowego (bez udziału przysięgłych) może się okazać, że brak znamion prze-

stępstwa w sentencji zaskarżonego wyroku polega tylko na nieścisłości w ujęciu sentencji a wówczas Sąd Najwyższy uchyli wyrok i przekaże sprawę do ponownego osądzenia (art. 532); Sąd Najwyższy nie może bowiem sprawdzać ustaleń faktycznych, ani sam czynić ustaleń. Przepis art. 518 nie wchodzi tu w rachubę, gdyż wedle art. 516 lit. a) ma tu zachodzić brak czynu przestępnego wogóle, zaś presumcją zastosowania art. 518 jest zaistnienie przestępstwa, ale innego, niż to, które orzeczono we wyroku (art. 369 b).

Zob. uw. do art. 501 lit. a) i por. art. 514 lit. a).

3. **(do lit. b) i c).** Nastąpi tu umorzenie sprawy (art. 2, 3 i 535).

4. **(do lit. d).** Uchylenie wyroku nie może tu nastąpić, jeżeli zastosowanie nieprzepisanej w ustawie kary nastąpiło na korzyść oskarżonego (favor defensionis); jeżeli więc sąd wymierzył karę nieprzepisaną w ustawie na korzyść oskarżonego a więc karę łagodniejszą, to uchylenie wyroku na niekorzyść oskarżonego nastąpi tylko wówczas, jeżeli kasację założył prokurator lub oskarżyciel prywatny (zob. art. 479, § 2 i 505 § 2). Nie czyni różnicy, czy chodzi o rodzaj kary, jej trwanie lub jej skutki.

Sąd Najwyższy nie może sam zmienić orzeczonej kary, lecz postąpi wedle art. 532.

O. 55/32: Wymierzenie kilku samoistnych kar pozbawienia wolności wbrew art. 22 uks. i § 74 kk. z roku 1871 podpada pod art. 516 d). (Przyp. aut.: Podobnie w razie naruszenia przepisu art. 31 i dal. kk. z r. 1932).

5. **O. 118/30:** Art. 516, odnoszący się do postępowania kasacyjnego, nie może być przedmiotem obrazy w toku postępowania w sądzie grodzkim.

Art. 517.

Sąd Najwyższy uchyla wyrok na korzyść współoskarżonych, choćby nie założyli kasacji, jeżeli go uchylił na rzecz współoskarżonego, na którego korzyść kasacja była założona, a te same względy przemawiają za uchyleniem wyroku na rzecz tamtych.

Zob. uw. do art. 501 lit. d) oraz O. 104/31 na str. 85.

Art. 518.

Jeżeli w zaskarżonym wyroku sąd zastosował błędną kwalifikację czynu, lecz wymierzył taką karę, jaką mógł wymierzyć na podstawie ustawy właściwej, Sąd Najwyższy bądź uchyla zaskarżony wyrok w całości lub w części, bądź tylko poprawia błędną kwalifikację czynu.

Przepisy art. 518, 519 i 535 stanowią pozorny tylko wyłom z zasady czystej kasacji; kpk. daje tu Sądowi Najwyższemu tylko możność poprawienia własnym wyrokiem dostrzeżonego błędu, jeżeli można to zrobić bez potrzeby przeprowadzenia nowego postępowania co do istoty sprawy i ustalenia nowych faktów.

W szczególności Sąd Najwyższy w przypadku z art. 518 uchyla wyrok tylko o tyle, o ile uchybienie mogło wpłynąć na wymiar kary. W przeciwnym razie, jeżeli sąd a quo zastosował przepis łagodniejszy, niż należało a niema kasacji oskarżyciela albo jeżeli przepis zastosowany przewiduje taką samą karę, jak ta, którą należało zastosować, uchylenie wyroku i odesłanie sprawy do sądu a quo wyłącznie po to, by tenże zmienił numer artykułu ustawy karnej, byłoby bezcelowe i dlatego Sąd Najwyższy sam stwierdzi i poprawi kwalifikację czynu, przez co następuje znakomita oszczędność czasu i pracy np.

oskarżonego uzna winnym usiłowanej zamiast dokonanej kradzieży.

Jeżeli sąd skazał oskarżonego za czyn surowiej karany, to, o ile surowsza kwalifikacja nie mogła mieć wpływu na wymiar kary np. skazano oskarżonego na najniższą dopuszczalną karę, Sąd Najwyższy ograniczy się do poprawienia błędnej kwalifikacji czynu — w przeciwnym wypadku Sąd Najwyższy wyrok uchyli (m. 652).

O. 24/30: S. N. poprawia kwalifikację, jeżeli oskarżonemu grozi jednakowa kara tak z punktu widzenia zastosowanej, jak i rzeczywiście stosującej się kwalifikacji prawnej czynu.

O. 109/30: S. N. z urzędu (co wynika z zestawienia art. 516 do 520 oraz myśli przewodniej wyrażonej także w art. 501 b) jest uprawniony i obowiązany poprawić błędną kwalifikację czynu.

Zob. uw. do art. 501 lit. b) kpk. i art. 19 przep. wprow. kk.

Art. 519.

W razie dostrzeżenia w zaskarżonym wyroku oczywistej omyłki, która nie mogła mieć wpływu na wynik wyrokowania, a dla swego sprostowania nie wymaga żadnych nowych ustaleń, Sąd Najwyższy sam poprawia dostrzeżoną omyłkę.

1. **nie mogła mieć wpływu na wynik wyrokowania** ani co do winy, ani co do kary, ani co do przedmiotów w art. 370 wymienionych np. widoczna pomyłka w nazwisku oskarżonego lub pokrzywdzonego, w jakiejś cyfrze i t. p.

2. **nie wymaga żadnych nowych ustaleń** oprócz tych ustaleń, których dokonał sąd niższy.

3. Co do charakteru i celu tego art. zob. uw. do art. 518. Zob. art. 53, 240 i 241.

501 **Art. 520.** – nieważność

Sąd Najwyższy uznaje zaskarżony wyrok za nieważny i przekazuje sprawę komu należy, jeżeli wyrok zapadł z obrazą art. 12 lub 13, jeżeli w składzie sądu uczestniczyła osoba nieuprawniona do wydawania wyroków, albo jeżeli orzekał sędzia lub przysięgły, który z mocy art. 41 ulegał wyłączeniu.

1. **wyrok.** Gdyby wyrok taki [1]) uprawomocnił się, unieważnienie go nastąpi w drodze wskazanej w art. 77 usp. W przypadku art. 503 nie ma zastosowania zakaz (z art. 500 a), gdyż wyrok poprzedni uznaje się za nieważny i niebyły. Zob. art. 537.

2. **uznaje za nieważny.**

O. 2/31 (uchwała całej Izby II): „Uznanie wyroku za nieważny w myśl art. 12 i 13 ma nastąpić w formie postanowienia także wówczas, gdy zapada na rozprawie kasacyjnej [2]) (z motywów: „Odnośne posta-

[1]) Ponieważ art. 520 mówi tylko o wyroku, przeto zauważyć należy, że jeżeli sprawa przyjdzie pod rozpoznanie Sądu Najwyższego drogą zażalenia (art. 467) od postanowienia sądu niższego z powodu odmowy przyjęcia kasacji, Sąd Najwyższy uzna za nieważny wyrok, co do którego odmówiono przyjęcia kasacji, a zażalenie z art. 467 stanie się bezprzedmiotowem.

O ile chodzi o sprawy rozpoznane przez sąd przysięgłych, to S. N. nie unieważni uchwały przysięgłych — gdyż w art. 520 mowa jedynie o wyroku — lecz wyrok Trybunału Sądu przysięgłych; uchwała przysięgłych, która w tymże wyroku jest zawartą, eo ipso zostanie tym sposobem unieważnioną.

Inaczej w przypadku art. 533, gdzie wyrok się uchyla (nie zaś unieważnia) i to z równoczesnem poleceniem wydania ponownego wyroku, a więc eo ipso utrzymuje się w mocy uchwałę przysięgłych.

[2]) Że na niejawnem posiedzeniu unieważnienie następuje postanowieniem, wypowiada wyraźnie przepis art. 524 lit. b).

W cyt. judykacie pominął S. N. kwestję dalszych dwóch wypadków z art. 520, t. j. nienależytą obsadę sądu; Czy S. N. chciał przeciwstawić je przypadkom z art. 12 i 13, czy też omawiając w motywach do O. 2/31 obszernie kwestję bezwzględnej nie-

nowienie, jako akt ustny, wraz z uzasadnieniem na rozprawie ustnej ogłoszony, musi też być wraz z uzasadnieniem wciągnięty do protokółu rozprawy; odrębne więc sporządzenie nie następuje").

3. **odstępuje komu należy** t. j. właściwemu sądowi powszechnemu lub szczególnemu.

4. **O. 96/32:** Można założyć kasację jedynie na podstawie art. 520 (nie zaskarżając merytorycznej części wyroku. Przyp. aut.).

5. Zob. art. 14 i uwagi do niego oraz art. 524 lit. b), wreszcie O. 2/31 i 96/32 na str. 36.

---

ważności (zob. uw. [2]) do art. 13) nie chciał decydować o tem, czy i w tamtych dwóch przypadkach zachodzi bezwzględna nieważność, tego z motywów dociec nie można. Otóż mniemam, że O. 2/31 należy stosować analogicznie do nienależytej obsady sądu, albowiem:

a) kpk. traktuje ją konsekwentnie na równi z przypadkami z art 12 i 13 (zob. art. 501 lit. c) i art. 77 usp.) i nakazuje uznanie wyroku za nieważny we wszystkich 4 wypadkach z art. 520 —

b) przyjmując nienależytą obsadę sądu, jako wypadek mniej ciężki, niż wypadki z art. 12 i 13, niepodobna pomyśleć, ażeby ją załatwiono wyrokiem, a więc w sposób uroczyściejszy, wreszcie

c) w przypadkach nienależytej obsady sądu nie uchyla się wyroku, gdyż art. 520 wyraźnie przepisuje nie uchylenie wyroku, lecz uznanie go za nieważny.

Należy dodać, że art. 523 projektu II kpk., będący odpowiednikiem art. 520, nakazywał unieważnienie wyroku w przypadkach rzeczowej niewłaściwości lub nienależytej obsady sądu, zaś art. 500 c) projektu II, będący odpowiednikiem art. 501 c) kpk., nakazywał unieważnienie wyroku w przypadkach rzeczowej niewłaściwości lub wyłączenia sędziego z ustawy, t. j. wyłączenia wedle art. 42 projektu odpowiadającego przepisowi art. 44 kpk.

Wynika stąd, że projekt traktował całą tę materję niezbyt ściśle, a w kwestji bezwzględnej nieważności wcale się nie wypowiedział, a to ani w mot. do art. 500 i 523 (zob. m. 615 i 655), ani też w motywach do art. 15 § 1 i 228 § 2 odpowiadających przepisom art. 13 § 2 i 221 § 2 kpk. (zob. m. 118 i 305).

Art. 521.

Kto nie zaskarżył wyroku pierwszej instancji, ten nie może zakładać kasacji od wyroku drugiej instancji, jeżeli wyrok pierwszej instancji zatwierdzono lub zmieniono na jego korzyść.

1. **nie zaskarżył wyroku I instancji** drogą apelacji, jeżeli apelacja była dopuszczalną (zob. art. 473 i 504).

Nr. 1 K. 1674/29: Oskarżony, który zapowiedział apelację, nie otrzymał odpisu wyroku I instancji, atoli stanął na rozprawie apelacyjnej i nietylko nie oponował przeciw rozpoznaniu sprawy w II instancji, lecz wnosił o zatwierdzenie wyroku I instancji — pozbawił się podstaw do kasacji, gdyż dał dowód, że nie chciał zaskarżyć wyroku I inst.

2. **zmieniono na jego korzyść** np. na podstawie lit. d) art. 501 (m. 638).

3. Przepisy art. 521 do 523 polegają na zasadzie, że strona ma przestrzegać swoich praw (vigilantibus jura sunt scripta) i że jeżeli tego nie uczyni, to na uchybienie się godzi i sama sobie winę przypisać musi (Volenti non fit injuria).

Ponieważ kasacja jest niedopuszczalną w przypadku art. 521, przeto mimo istnienia błędów z art. 514, S. N. kasację oddali na niejawnem posiedzeniu (art. 524 a). Wynika to też i stąd, że art. 521 — a także i art. 522 — w przeciwieństwie do zdania 2 art. 523, nie wyłączają uchybień z art. 514.

O. 203/31 (w składzie 7 sędziów): W wypadku zaskarżenia wyroku I inst. tylko przez oskarżyciela jedynie w przedmiocie wymiaru kary i zmiany wyroku tylko co do kary na niekorzyść oskarżonego, tenże ma prawo założyć kasację tylko co do orzeczenia o karze; nie wyłącza to jednak przyczyn kasacyjnych przewidzianych w art. 516 i przyczyn nieważności wskazanych w art. 520, czy to przytoczonych w kasacji, czy to z urzędu.

Art. 522.

Strona nie może żądać uchylenia wyroku z powodu uchybienia procesowego pierwszej instancji, którego naprawienia nie żądała w postępowaniu drugiej instancji.

Uchybienia z art. 514 nie są wyłączone z pod zakazu art. 514; przeciwnie w przypadku art. 523 (zob. zdanie 2 art. 523).

Zob. uw. 3 do art. 587, O. 102/31 przy art. 495 i O. 121/30 na str. 94.

Art. 523.

Strona nie może żądać uchylenia wyroku z powodu uchybienia procesowego, które zaszło na jej wniosek lub za jej zgodą. Przepis ten nie dotyczy uchybień wymienionych w art. 514.

1. **(do zdania 1).** Zgoda może być wyraźną albo domniemaną t. j. ujawnioną bądź:

a) przez czynności procesowe, nie pozostawiające żadnej wątpliwości, iż strona na uchybienie się zgadza (per facta concludentia) np. jeżeli oskarżyciel wnosi o zbadanie świadka przez sąd z art. 347, a oskarżony wnosi na bezpośrednie przesłuchanie go przez sąd wyrokujący, widocznem jest, że oskarżony w zasadzie nie sprzeciwia się przesłuchaniu świadka — bądź też

b) przez milczenie np. oskarżyciel wnosi o zmianę pytania przysięgłym zadać się mającego (art. 421) a oskarżony temu się nie sprzeciwia albo np. oskarżonemu nie doręczono aktu oskarżenia a on nie sprzeciwia się przeprowadzeniu rozprawy głównej.

O. S. P. IX 196 **: Zgoda może być także milczącą.

O. 13/20 **: Zarzut nieprzyjęcia biegłego nie może być podnoszony, jeżeli obrońca nie protestował przeciw zaprzysiężeniu.

Mot. do O. 232/31 ** : Milcząca zgoda zachodzi, jeżeli nie żądano okazania stronom dokumentu.

O. 2/31 ** (uchwała całej Izby II): Art. 506 ma na myśli także t. zw. milczącą zgodę (tacitus consensus). Kiedy taka zgoda zachodzi, decydują okoliczności konkretnego przypadku [1]).

---

[1]) Uzasadnienie tej uchwały brzmi następująco (w streszczeniu):

Pewne zaniechania wywołują w procesie pewne skutki, często zresztą przez strony niepożądane, ponieważ prawo łączy te skutki z przedmiotowym faktem pewnego ujemnego zdarzenia, nie interesując się wcale tem, czy zaniechanie odpowiada woli strony, np. niezapowiedzenie apelacji. W przeciwieństwie do tych przypadków pozostają czynności procesowe pozytywne; tu należą wniosek i zgoda, o których mowa w art. 523. O zgodę wyraźną tu nie chodzi; chodzi natomiast o to, czy art. 523 odnosi się także do zgody, wyrażonej sposobem dorozumianym, w szczególności przez milczenie; wyrażenie milczącej zgody jest zdarzeniem dodatniem, wyrażającem się jeno w formie ujemnej, w formie milczenia. Kpk. nie określa pojęcia zgody, a więc odsyła w tym względzie do ogólnych zasad prawa, które uznają milczącą zgodę. Ustawa — przynajmniej w zasadzie — nie nakazuje stronie protestu; art. 523 nie polega na samem tylko zaniechaniu, jak art. 522. Milczenie będzie więc zgodą jedynie wówczas, gdy nie zachodzą wątpliwości, że zachowanie się danej osoby ujawnia jej wolę; należy więc zwrócić przedewszystkiem uwagę na motyw milczenia i motyw ten przy badaniu woli konkludentnej wykryć. Zasada dawnego prawa kanonicznego „qui tacet consentire videtur" jest w swej czystej postaci powszechnie zarzucona (Zastąpiono ją zasadą: „qui tacet, non utique consentit, manifestum tamen est, eum non negare". Przyp. aut.). Badając motyw milczenia, należy więc zbadać, czy strona była świadomą uchybienia; obojętnem jest, dlaczego nie zdawała sobie sprawy z uchybienia (np. brak uwagi, czy nieznajomość prawa). Czy zachodzi konkludentny objaw woli (tacitus consensus) rozstrzyga S. N.; jest to dopuszczalna dziedzina jego ustaleń, gdyż nie chodzi tu o ustalenie faktycznej strony przestępstwa i nie powstanie kolizja z ustaleniami sędziego merytorycznego. Ocena, czy strona milczała dlatego właśnie, aby ujawnić zgodę, związaną jest z szeregiem okoliczności, dotyczących strony także pod względem osobistym, a widocznych z akt, z ustaleń sędziego merytorycznego, zachowania

O. 235/32: zob. na str. 116.

O. 142/30: Nieponowienie na rozprawie odwoławczej odrzuconego na posiedzeniu niejawnem wniosku dowodowego w piśmie apelacyjnem zawartego, powoduje utratę zarzutu kasacyjnego (jeżeli strona była obecną na rozpr. apel.; zob. uw. 5 do art. 497. Przyp. aut.).

Zob. O. 121/30 na str. 94 i O. 22/31 ** w uw. 4 do art. 510.

2. **(do zdania 2).** Zdanie 2 jest wyjątkiem od zasady w zdaniu 1 wypowiedzianej; uchybienia z art. 514 są tak ważne, że zgoda stron nie może ich pozbawić znaczenia. Drugi wyjątek od tej zasady polega na tem, że art. 522 i 523 nie będą miały zastosowania do przypadków, kiedy uchybienie procesowe mogłoby być naprawione jedynie przez zażalenie a strona z tej drogi nie skorzystała (art. 475 i 505 § 2), gdyż zażalenie to tylko prawo strony, nie zaś jej obowiązek; chociaż więc strona z tego prawa nie korzystała, to mimo to będzie mogła z niego korzystać przy zaskarżeniu całości wyroku (m. 639).

3. **O. 235/32:** zob. na str. 116.

---

się strony w procesie i t. d. Ocena wypaść może różnie, niezależnie od tego, czy strona jest z prawem obeznana, czy miała obrońcę, czy mogła o uchybieniu się dowiedzieć i t. p. Reservatio mentalis, t. j. rozmyślne milczenie, by nie zdradzić, że strona zyskała już doskonały zarzut kasacyjny, będzie bezskuteczne i uważane za zgodę; tu zasada „qui tacet consentire videtur“ stosuje się w całej pełni. Wszystko to dotyczy oczywiście takiego tylko oskarżonego, który się broni, nie zaś takiego, który jest obecny, ale zachowuje się zupełnie biernie (odmawia wyjaśnień, nie pyta świadków i t. p.). Milczenie jest więc zgodą, gdy mu towarzyszy nielojalność, w szczególności resevatio mentalis (wedle m. 638 „strony nie powinny chować zarzutów w zanadrzu“). Jeżeli osk. ma obrońcę, można często milczenie oskarżonego (obecnego na rozprawie) uważać za milczące przyłączenie się do stanowiska lub oświadczenia obrońcy. Analogicznie przedstawia się sprawa co do innych stron i ich pełnomocników.

Art. 524.

Sąd Najwyższy na posiedzeniu niejawnem:

a) pozostawia bez rozpoznania kasacje, nie odpowiadające przepisom art. 504, 505, 507, 508, 510, 511, 512, 513, 521, 522 i 523;

b) wydaje postanowienia w myśl art. 520.

1. **na posiedzeniu niejawnem:** zob. art. 49 i 50.

O. 5/30 (uchwała całej Izby II): „1) Ogólne przepisy o orzeczeniach, zawarte w rozdziale III księgi I kpk., w szczególności przepisy o postanowieniach, zapadających na posiedzeniu niejawnem, odnoszą się i do Sądu Najwyższego. 2) Art. 524 nie stanowi pod tym względem przepisu szczególnego, ograniczającego S. N. do wydawania postanowień na posiedzeniu niejawnem wyłącznie do kwestyj wymienionych w tym art. (z motywów: Art. 524 wyjaśnia tylko, kiedy nie trzeba jawnej rozprawy i wyroku).

2. **(do lit. a).** Nowela II wprowadziła tu dwie zmiany:

I. zmieniła wyrażenie „oddala" na „pozostawia bez rozpoznania" a nadto

II. rozciągnęła przepis art. 524 na przypadki z art. 504, 505, 507, 508 i 511.

Ad I. W następstwie tej zmiany kaucja kasacyjna nie ulega przepadkowi, gdyż art. 509 § 2 przewiduje przepadek kaucji jedynie na wypadek oddalenia kaucji — a dalej nie zasądza się opłat sądowych.

Ad II. Wobec rozciągnięcia przepisu art. 524 lit. a) na przypadki z art. 504, 505, 507, 508 i 511, załatwionemi zostaną na niejawnem posiedzeniu (a więc bez rozprawy) wszystkie przypadki, w których:

a) kasacja jest wogóle niedopuszczalną (art. 504 i 511),

b) brak formalnych warunków kasacji t. j. podpisu adwokata wzgl. prokuratora oraz kaucji kasa-

cyjnej wzgl. zwolnienia od niej (art. 505 § 1, 507, 508) —

c) skarga kasacyjna wniesioną została przez osobę formalnie nieuprawnioną do wniesienia skargi (art. 505 § 2 w związku z art. 476, 479 do 481 —

d) skarga kasacyjna wniesioną została przez osobę, wprawdzie formalnie uprawnioną, której praw jednak nie obrażono (art. 513) lub która skutkiem swego pozytywnego lub negatywnego zachowania się w procesie utraciła prawo zaskarżenia wyroku (art. 521, 522 i 523), wreszcie

e) treść skargi kasacyjnej nie odpowiada przepisom art. 510 i 512 t. j. nie wskazuje przepisanych w ustawie podstaw kasacji, lecz zawiera polemikę z ustaleniami zaskarżonego wyroku lub opiera się na faktach, niestwierdzonych w toku przewodu sądowego.

Kasację pozostawioną bez rozpoznania uznaje się za niebyłą; wyrok stał się więc prawomocnym w chwili upływu terminu kasacyjnego (nie zaś od chwili pozostawienia kasacji bez rozpoznania), a zatem aresztowanemu oskarżonemu zalicza się na poczet kary cały czas zamknięcia po ogłoszeniu wyroku (art. 546 lit. a), gdyż kasacji nie było; natomiast tego czasu nie zalicza się na poczet kary w razie oddalenia kasacji (m. 655).

Przepis art. 524 ma na celu szybkie załatwienie kasacyj, nie mogących spowodować uchylenia wyroku (m. 654).

3. **(do lit. b).** W przypadku tym, znanym już ustawie w pierwotnem jej brzmieniu, S. N. uznaje na posiedzeniu niejawnem zaskarżony wyrok za nieważny i przekazuje sprawę, komu należy. Por. art. 14 i 501 lit. c).

4. Przytaczając poniż dla okoliczności i ilustracji judykaturę S. N. zaznaczam, że wobec zmiany

brzmienia art. 524 lit. a) nie nastąpi oddalenie kasacji, lecz pozostawienie kasacji bez rozpoznania.

O. S. P. IX 144: Przyjęcie przez prezesa sądu odwoławczego kasacji, mimo jej niezapowiedzenia w terminie i niezłożenia właściwej kaucji, nie uchyla prawa i obowiązku sądu kasacyjnego samoistnego badania, czy kasacja ulega rozpoznaniu; zarządzenie o przyjęciu kasacji ulega uchyleniu, a kasację, na posiedzeniu niejawnem pozostawia się bez rozpoznania.

O. 45/30: Kasacja, oparta na zwalczaniu przekonania sądu, opartego na swobodnej ocenie dowodów, podlega w S. N. oddaleniu na posiedzeniu niejawnem.

O. 53/30: Podobnie kasacja zwalczająca jedynie ustalenia faktyczne zaskarżonego wyroku.

O. S. P. IX 94: Zarzut, że przyjęcie braku szkody, jako okoliczności łagodzącej, jest nieuzasadnione, nie wystarcza sam przez się do założenia kasacji (oddalono ją na posiedzeniu niejawnem na zasadzie art. 524 lit. a).

5. Zob. §§ 32 do 35 reg. S. N. oraz §§ 24 do 28 reg. Prok. S. N.

Art. 525.

§ 1. Sąd Najwyższy nie zawiadamia stron o terminie rozprawy, z wyjątkiem władz państwowych.

§ 2. Niestawiennictwo stron nie tamuje rozpoznania sprawy.

§ 3. Oskarżonego aresztowanego nie sprowadza się na rozprawę.

§ 4. Na rozprawie kasacyjnej stronę zastępować może tylko adwokat (art. 505 § 1).

§ 1. 1. Jeżeli strona, nie będąca władzą państwową, zamierza wziąć udział w rozprawie przed S. N., winna o terminie rozprawy dowiadywać się w sekretarjacie S. N. Władzą państwową jest oczywiście prokurator.

§ 2. 2. Por. art. 496 § 1.

§ 3. 3. Por. art. 495.

§ 4. 4. Wyłączonemi są bezwarunkowo od zastępstwa osoby, wymienione w art. 14, 15, 16, 17 i 17^1 pw. Strona może jednak stanąć i przemawiać sama, gdyż mowa tu o zastępstwie a nadto kpk. słowem „strona" obejmuje stronę samą i jej zastępcę (adwokata), wreszcie art. 527 § 2 wyraźnie wspomina o ostatnim głosie samego oskarżonego. Nie wchodzi tu w rachubę, jaką wartość dla sprawy przedstawiać może przemówienie strony (laika); przewodniczący ograniczy wyjaśnienia stron do miary, wskazanej treścią kasacji i istotą postępowania kasacyjnego (art. 304 i 306 § 1).

Art. 526.

Rozprawę rozpoczyna ustne sprawozdanie jednego z sędziów, który wskazuje nasuwające się do rozstrzygnięcia pytania prawne.

1. **Rozprawę:** zob. §§ 36 do 49 reg. S. N.

2. **pytania prawne** z dziedziny prawa materjalnego i formalnego (art. 510), nie zaś kwestje faktyczne. Sprawozdanie zawiera treść wyroku i kasacji przy uwzględnieniu aktów sprawy w miarę potrzeby.

Art. 527.

§ 1. Strony, jeżeli są obecne, mogą składać wyjaśnienia.

§ 2. Pierwszy głos służy stronie, która założyła kasację, ostatni — oskarżonemu lub jego obrońcy.

§ 1. 1. **Strony.** Kpk. mówiąc w § 1 i 2 tego art. o stronach, nie ma na myśli prokuratora, gdyż co do niego istnieje specjalny przepis art. 528 (m. 643).

§ 2. 2. **„lub“**, nie zaś **„i“** — por. art. 306 § 2, 355, 357 i 453.

3. W instancjach merytorycznych (art. 355 i 489) przemawia naprzód oskarżyciel, gdyż on ma udowodnić oskarżenie a oskarżony je zbija. Przy rozprawie kasacyjnej odbywa się sąd nad wyrokiem a stroną oskarżającą jest strona zakładająca kasację, wobec czego jej służy pierwszy głos. Jeżeli jednak obie strony założyły kasację, kolejność głosów stron normuje się wedle art. 355. Wobec tego — jeżeli kasację założył oskarżyciel, każda ze stron będzie mogła przemawiać raz; przewodniczący będzie jednak mógł analogicznie do art. 357 dopuścić do replik. Jeżeli jednak kasację założył oskarżony, to będzie mu zawsze służyło prawo przemawiania o jeden raz więcej t. j. na początku i na końcu (m. 643). Zob. § 40 reg. S. N.

O. 19/30: Kpk. nie zna pisemnej odpowiedzi na kasację, wobec czego odpowiedź taka nie ulega rozpoznaniu [1]).

Art. 528.

Po głosach stron prokurator we wszystkich sprawach składa wnioski.

1. **we wszystkich sprawach,** a więc i w sprawach z oskarżenia prywatnego. Zob. uw. 4 do art. 2.

2. **prokurator składa wnioski.** Prokurator w Sądzie Najwyższym, jako wnioskodawca, oświetla sprawę wszechstronnie, zwraca uwagę na ważne szczegóły i uzupełnia sprawozdanie; dlatego przemawia on na końcu; ostatni głos oskarżonego jest tu zbędny, bo prokurator przemawiał, jako bezstronny wniosko-

[1]) Nie wyklucza to, że sprawozdawca zużytkuje wartościowy dla sprawy materjał, zawarty w pisemnej odpowiedzi lub w innem piśmie strony nieobecnej.

dawca, stojący na straży ustawy (m. 644 i 645). Zob. art. 231 usp., § 41 reg. S. N. i § 6 reg. prok. S. N.

Art. 529.

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu sprawy wydaje wyrok, którego mocą oddala kasację albo uchyla zaskarżony wyrok w całości lub w części.

1. **po rozpoznaniu sprawy.** Przepis art. 529 nie dotyczy więc spraw, w których sprawę pozostawiono bez rozpoznania (zob. art. 524). Rozpoznanie następuje li tylko w granicach kasacji z wyjątkiem przypadków przewidzianych w art. 516 do 520; rozdział o kasacji nie zawiera wprawdzie wyraźnego w tym względzie przepisu i nie można też stosować art. 500 lit. b), gdyż tego art. nie powołano w art. 505 § 2 — atoli zakaz przekroczenia granic kasacji wypływa stąd:

a) że w art. 516 do 520 wymieniono wyraźnie wypadki, w których S. N. z urzędu uchyla lub unieważnia wyroki niższych instancyj, a więc wypadki te postanowiono, jako wyjątki,

b) że należy wskazać, na czem polega uchybienie (art. 512) i

c) że art. 514 wymaga wskazania zarzutów w tymże art. wymienionych, nawet w tych wypadkach, w których wyrok należy uchylić, choćby dane uchybienie nie wpływało na treść wyroku w sposób wymagany w art. 515 dla wszystkich innych przyczyn kasacji.

2. **wydaje wyrok.** Z wyjątkiem przypadków z art. 524 lit. a) i b)

O. 286/31: Kpk. nie przewiduje doręczenia wyroku S. N.

3. **oddala kasację.** Zob. uw. 2 do art. 524.

O. S. P. IX 209 (w składzie 7 sędziów): Wyrok S. N., oddalający skargę kasacyjną na skazujący wyrok I inst., nie jest wyrokiem skazującym w rozumieniu

art. 41 uks. (albowiem nie ustala on winy, bez względu na to, czy kasację oddalono, czy też zmieniono kwalifikację i wymiar kary, czy wreszcie wedle art. 518 zmieniono samą tylko kwalifikację).

4. **w całości lub w części** t. j. co do części zaskarżonego wyroku dotkniętych błędem a więc co do winy i kary, co do powództwa cywilnego, amnestji, konfiskaty albo też co do uchybień, które dotyczą tylko jednego z oskarżonych (m. 646) lub jednego z czynów załatwionych zaskarżonym wyrokiem.

O. S. P. VIII 583: W razie uchylenia wyroku z powodu braku uzasadnienia zawieszenia kary, wyrok należy uchylić w części dotyczącej wogóle wymiaru kary, nie zaś tylko w części dotyczącej zawieszenia kary, albowiem sąd może dlatego wymierzyć wyższą karę, że zawiesza ją, i tym sposobem wpłynąć na skazanego, aby nowego przestępstwa nie popełnił[1]).

O. 71/31: zob. przy art. 483.

---

[1]) Jakkolwiek teza sama jest słuszną, bo nie wiadomo, jaką sąd wymierzy karę w przyszłości w razie zawieszenia lub niezawieszenia jej (quot capita, tot census), to trudno zgodzić się z uzasadnieniem tejże tezy. Wedle mego zdania sąd merytoryczny ma rozważyć, jaka kara jest odpowiednią za dane przestępstwo i tę karę orzec, a dopiero następnie zastanowić się nad jej zawieszeniem. Sąd nie powinien zniżyć karę, by móc ją zawiesić, ani też wymierzyć wyższą karę dlatego, że ją zawiesza. W tym ostatnim wypadku osk. poniósłby później wyższą karę dlatego, że ją pierwotnie zawieszono, czego ustawa nie przewiduje; co gorsza, w razie popełnienia nowego przestępstwa sąd widząc, że kara zawieszona (np. 6 miesięcy więzienia) nie odniosła skutku, wymierzy mu za czyn nowo popełniony karę stosunkowo wyższą (np. rok więzienia), choćby był wymierzył mu karę niższą np. 6 miesięcy więzienia, gdyby poprzednio skazano oskarżonego na 3 miesiące więzienia. Ustawa o zawieszeniu kar stwarza wprawdzie reakcję specjalną, jednakowoż tylko przez zagrożenie odcierpienia dwóch kar (dawnej i nowej), przenigdy jednak ponadto przez podwyższenie kary, którą pierwotnie orzec należało.

Art. 530.

§ 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu sprawy wyniknie kwestja, wymagająca zasadniczej wykładni ustawy, Sąd Najwyższy może odroczyć wydanie orzeczenia i przekazać powiększonemu składowi sądzącemu rozstrzygnięcie wynikłej kwestji.

§ 2. Postanowienie powiększonego składu sądu zapada bądź na rozprawie jawnej, jeżeli poprzednia rozprawa sądu (§ 1) była jawna, bądź na posiedzeniu niejawnem, jeżeli odroczenie orzeczenia zapadło na posiedzeniu niejawnem. Postanowienie to wiąże skład sądzący Sądu Najwyższego przy wydawaniu orzeczenia w danej sprawie.

§ 1. 1. Przedmiotem przekazania jest tylko rozstrzygnięcie kwestji, nie zaś całej sprawy. W postanowieniu zespołu zwyczajnego, przekazującem kwestję sporną zespołowi powiększonemu, powinno być z całą ścisłością sformułowane pytanie, na jakie zespół powiększony ma dać odpowiedź; zespół powiększony musi dać na nie odpowiedź ścisłą; może on jednak ze względu na potrzebę ujednostajnienia orzecznictwa rozszerzyć zakres swego wyjaśnienia t. j. ustalić sporną wykładnię ustawy w jej całokształcie i wogóle w szerszym zakresie, niż to będzie dla danej sprawy potrzebne (m. 647). Zob. art. 40 usp. oraz §§ 44 do 49 reg. S. N.

§ 2. 2. Rozprawa jawna odbędzie się ze zastosowaniem art. 525 i wszystkich przepisów o rozprawie przed Sądem Najwyższym z tą jedynie różnicą, iż nie zapadnie wyrok, lecz postanowienie, które zawierać będzie tezę, wyjaśniającą ustawę i uzasadnienie (art. 51 § 2). Po wydaniu postanowienia zespół powiększony przekaże sprawę z powrotem zespołowi zwyczajnemu, który wyznaczy rozprawę ponowną i wyda wyrok. W sprawie mniej zawiłej rozprawa ponowna będzie się mogła odbyć natychmiast po ogłoszeniu postano-

wienia zespołu powiększonego, o czem należy uwiadomić strony obecne przy ogłoszeniu postanowienia zespołu powiększonego. Członkowie zespołu zwyczajnego mogą brać udział w zespole powiększonym, gdyż kpk. nie zawiera zakazu w tym względzie (m. 648). Tezę ustaloną przez skład powiększony wciąga się w całości do uzasadnienia orzeczenia składu zwykłego w danej sprawie (§ 49 reg. S. N.).

3. Zob. art. 536.

Art. 531.

Uznając, że kasację założono oczywiście lekkomyślnie lub jedynie w celu działania na zwłokę, Sąd Najwyższy zawiadamia o tem władzę dyscyplinarną obrońcy lub pełnomocnika, który podpisał kasację.

Jestto obok kaucji (art. 507) dalsza kautela przeciw zasypywaniu Sądu Najwyższego bezzasadnemi kasacjami. Władza dyscyplinarna osądzi winę autora kasacji wedle swego swobodnego przekonania i wedle zachodzących okoliczności, możliwie Sądowi Najwyższemu nieznanych.

O. 30/32: Z chwilą ustanowienia obrońcy do wywodu kasacji rzeczą samego obrońcy jest rozstrzygnąć, czy można złożyć wywód kasacji ze względu na przepis art. 531; brak natomiast podstaw prawnych do zwolnienia obrońcy z urzędu z powodu braku przyczyn do kasacji [1]).

[1]) Obrońca z urzędu odmówi tylko wówczas wniesienia wywodu kasacji, jeżeli brak podstaw z art. 510 a), b) jest rażący, a co najmniej niewątpliwy, gdyż zaniechanie wniesienia może narazić go na odpowiedzialność dyscyplinarną. O ile zachodzi jakakolwiek, choćby bardzo wątpliwa, przyczyna kasacji, obrońca z urzędu wniesie kasację, przyczem nie zachodzi wcale obawa, ażeby bezpłatne spełnienie w sposób sumienny ciężkiego obowiązku poczytano mu za oczywistą lekkomyślność w celu działania na zwłokę (art. 531).

Art. 532.

Uchylając wyrok, Sąd Najwyższy przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania w innym składzie sędziów sądowi, którego wyrok uchylił, lub innemu sądowi równorzędnemu.

1. **przekazuje i t. d.,** nie rozpoznaje zaś sprawy sam; wynika to z istoty kasacji, na skutek której S. N. sam sprawy nie sądzi, lecz tylko sprawdza prawidłowość strony prawnej wyroku (m. 656). Wyjątki zob. art. 518 i 535. Por. art. 520.

2. **w innym składzie sędziów:** zob. art. 41 § 1 lit. h); przeciwnie w przypadku art. 533.

3. **lub innemu sądowi równorzędnemu.** Sąd Najwyższy przekaże sprawę innemu sądowi równorzędnemu, jeżeli z powodu ponownego uchylenia wyroku niema już w sądzie, mającym sprawę rozpoznawać, dostatecznej ilości sędziów, którzy w sądzeniu danej sprawy nie brali udziału — albo też z innych ważnych powodów np. ze względu na jakieś niepożądane wpływy miejscowe, odbierające sądowi całkowitą bezstronność (m. 657).

O. 50/31: „Przepis art. 532 tak rozumieć można i należy, że jeżeli po uchyleniu pewnych nieuzasadnionych i zbędnych orzeczeń, bezprzedmiotowe jest przekazywanie sprawy sądowi merytorycznemu do ponownego rozpoznania, to przekazania takiego zaniechać należy; ustawodawca nie mógł mieć na myśli przekazania w wypadkach, gdy to jest zbędne i gdy sąd kasacyjny, bez jakiegokolwiek oceniania sprawy pod względem merytorycznym, ograniczyć się może tylko do uchylenia pewnej z ustawą niezgodnej części wyroku [1]).

---

[1]) Podłożem tego orzeczenia był następujący wypadek: Sąd I instancji wymierzył karę 6 dni więzienia; apelację założył sam tylko oskarżony, a sąd apelacyjny orzekł grzywnę

Art. 533.

§ 1. Jeżeli powodem uchylenia wyroku w sprawie rozpoznawanej przez sąd przysięgłych jest uchybienie, którego dopuścił się trybunał przy wyrokowaniu na podstawie prawidłowej uchwały przysięgłych, Sąd Najwyższy przesyła sprawę sądowi okręgowemu i poleca mu wydanie wyroku na podstawie poprzedniej uchwały przysięgłych.

---

500 zł. z zamianą na 50 dni więzienia w razie niemożności jej ściągnięcia.

S. N. uznał to słusznie (zob. art 500 a) za reformatio in pejus (choć tylko na ewentualny wypadek niemożności ściągnięcia grzywny), a nadto stwierdził błąd prawny w wymiarze kary (art. 510 a), ponieważ wedle § 29 niem. kk. należy oznaczyć grzywnę, w stosunku 15 zł. za 1 dzień więzienia.

Orzeczenie to nasuwa następujące uwagi:

a) S. N. poszedł tu za przykładem francuskim (cassation sans renvoi) w celach praktycznych, z oportunizmu t. j. dla oszczędzenia sądowi a quo ponownego rozpoznawania sprawy.

b) Twierdzony w tezie S. N. zamiar ustawodawcy nie jest bynajmniej niewątpliwym. Od zasady przekazania sprawy (art. 532) odstąpiono jedynie w art. 535 odnośnie do wypadków uniewinnienia osk. lub umorzenia postępowania, tudzież w dalszych dwóch wypadkach z art. 518 i 519. W obu tych ostatnich przypadkach S. N. poprawia oczywistą pomyłkę, a to raz prawną (art. 518, drugi raz pisarską (art. 519).

W danym jednak przypadku S. N.: 1) dodał do wyroku, że w razie niemożności ściągnięcia grzywny 500 zł., oskarżony nie będzie mógł być dłużej uwięziony ponad 6 dni, 2) zaniechał zamieścić w sentencji sprostowanie zamiany grzywny z 10 zł. na 15 zł. za każdy dzień więzienia i kwestję tę omówił wyłącznie w uzasadnieniu — uznając widocznie, że poszedłby za daleko, gdyby kwestję tę załatwił w sentencji.

c) Teza S. N. otwiera nietylko możność usuwania całych ustępów zaskarżonego wyroku, ale ponadto stwarza możność uzupełniania wyroków, to zaś wydaje mi się drogą bardzo niebezpieczną, mogącą doprowadzić do bardzo poważnych komplikacyj i do podważenia wyłącznie kasacyjnej roli S. N.; ostatecznie — w celach praktycznych — możnaby zgodzić się na uchylenie pewnego ustępu zaskarżonego wyroku, ale nigdy na uzupełnienie lub zmianę pojedynczych ustępów tegoż wyroku.

§ 2. Do wydania wyroku w tym wypadku powołuje się w miarę możności tych samych sędziów, którzy wchodzili w skład trybunału.

§ 1. 1. Nieprawidłowa uchwała (art. 449) spowodować musi ponowne przeprowadzenie całej rozprawy z udziałem przysięgłych; skoro więc uchwała przysięgłych jest prawidłową, chodzić tu będzie o błąd co do kwalifikacji prawnej czynu, ustalonego odpowiedzią przysięgłych lub o błąd co do kary, a możliwe o oba te błędy. Wyrok zapadnie na jawnej rozprawie (art. 48); udział przysięgłych jest zbędny, skoro ich uchwała jest prawidłową.

Przeciw wyrokowi nie służy apelacja, lecz kasacja (por. uw. 4 do art. 24).

O. 197/32: W wypadku uchylenia wyroku sądu przysięgłych w granicach art. 533 nowy wyrok można zaskarżyć w trybie kasacyjnym tylko z powodu uchybień popełnionych na ostatniej rozprawie i w ostatnim nowym wyroku.

§ 2. 2. Ratio legis leży w tem, że sędziowie ci znają przebieg sprawy (m. 657).

Art. 534.

Jeżeli wobec uchylenia wyroku sądu przysięgłych okaże się, że sprawa w tej części, która ma ulegać ponownemu rozpoznaniu, już do właściwości sądów przysięgłych nie należy, Sąd Najwyższy przekazuje sprawę właściwemu sądowi pierwszej instancji.

1. **wyroku sądu przysięgłych.** Wobec tego S. N., uchylając wyrok sądu okręgowego bez udziału przysięgłych zapadły, nie może przekazać sprawy sądowi grodzkiemu, jeżeli tenże sąd jest rzeczowo właściwym (art. 16), lecz przekaże sprawę sądowi okręgowemu a tenże ostatni postąpi wedle art. 11 § 2 i 15.

2. **w tej części** t. j. co do danego czynu lub co do osoby danego oskarżonego.

3. **właściwemu sądowi pierwszej instancji** a więc w miarę rzeczowej właściwości bądź sądowi okręgowemu, bądź sądowi grodzkiemu (art. 16, 17, 19).

Przeciw wyrokowi tegoż sądu dopuszczalnym będzie prawidłowy środek odwoławczy t. j. apelacja, a nie kasacja (zob. uw. 4 do art. 24 i por. uw. 1 do art. 533).

Art. 535.

Uchylając wyrok z powodów wskazanych w art. 516 lit. a), b) lub c), Sąd Najwyższy sam wydaje wyrok uniewinniający lub umarza postępowanie.

Nie jestto odstępstwo od zasady kasacji, lecz oszczędność czasu i zapobieganie zbędnej formalistyce (m. 659), skoro sąd niższy byłby związany wykładnią ustawy, zawartą we wyroku Sądu Najwyższego (art. 536).

W przypadku art. 516 lit. d) S. N. przekaże sprawę sądowi niższej instancji do wydania ponownego orzeczenia o karze w innym składzie sędziów (art. 532).

Art. 536.

Zawarta w wyroku Sądu Najwyższego wykładnia ustawy wiąże w danej sprawie sąd, któremu sprawę przekazano.

1. **wykładnia ustawy.** Natomiast nie są wiążącemi te części orzeczenia Najwyższego Sądu, które nie dotyczą wykładni ustawy. Jeżeli np. Sąd Najwyższy uchylił wyrok z powodu niesłusznej odmowy przesłuchania świadka, to sąd wobec przebiegu ponownej rozprawy może uznać przesłuchanie za zbędne; wskazaną jest tu jednak duża ostrożność, by nie spowodować ponownej kasacji wyroku.

2. **wiąże w danej sprawie i t. d.** Orzeczenie takie będzie autorytatywną wskazówką co do wykładni ustawy (m. 660); w konkretnej sprawie utwierdzi ono ponowną kasację, gdyby sąd merytoryczny do niego się nie zastosował; w innych natomiast sprawach nie można (O. z 17/4 1929 II 2 K. 218/29 w Gaz. sąd. warsz. 1929 str. 554) na nie powołać się, jako przyczynę kasacyjną.

O. 54/31: Uchylający wyrok S. N. należy przy ponownej rozprawie odczytać, ażeby sąd i przysięgli dowiedzieli się o jego treści; jeżeli jednak na ponownej rozprawie dopełniono wszelkich wskazań w wyroku S. N. zawartych, to odmowa odczytania i zaniechania przytoczenia przyczyn tejże odmowy nie daje podstawy do uchylenia wyroku po myśli art. 515.

Art. 537.

Sąd przy ponownem rozpoznawaniu sprawy może zmniejszyć lub zwiększyć karę, orzeczoną w uchylonym wyroku bez względu na to, czy wyrok uchylono na żądanie oskarżyciela czy oskarżonego.

Przepis ten wprowadziła nowela II; z przepisu tego wynika, że sąd, rozpoznający sprawę ponownie (na skutek uchylenia wyroku przez S. N.), nie jest związany zakazem reformationis in pejus, zawartym w art. 500 lit. a) — a to bez względu na to, kto kasację założył. Sądem tym jest ten sąd (apelacyjny lub okręgowy), którego wyrok został uchylony wskutek kasacji.

Art. 538.

§ 1. Prokurator Sądu Najwyższego może założyć kasację od każdego orzeczenia prawomocnego w celu ustalenia należytej wykładni ustawy.

§ 2. Przepisy art. 608 mają tu odpowiednie zastosowanie.

§ 3. Sąd Najwyższy rozpoznaje taką kasację bez zawiadomienia i udziału stron, lecz po wysłuchaniu wniosków prokuratora.

§ 1. 1. **Prokurator Sądu Najwyższego.** Prokuratorowie mają obowiązek a strony lub osoby postronne mają prawo zwracać się w tym względzie do prokuratora przy S. N.; strony nie nabywają jednak przez to prawa żądania zawiadomienia o oddaleniu wniosku (m. 666). Zob. § 5, 6 i 7 reg. prok.

2. **założyć kasację** w celu ujednostajnienia orzecznictwa i kontroli nad zgodnością postępowania sądów niższych z ustawą (m. 662).

3. **od każdego orzeczenia prawomocnego** (wyroku lub postanowienia art. 47 § 1). Podstawą kasacji tej powinny być nie sporadyczne i nieszkodliwe uchybienia, lecz błędy wykładni często się powtarzające, lub wywołujące rozbieżną judykaturę sądów niższych, albo wreszcie godzące w interes publiczny (m. 663).

W razie nieprawomocności wyroku służy normalna droga zaskarżenia (m. 666). Zob. art. 77 usp.

4. **w celu ustalenia należytej wykładni ustawy.** Por. art. 41 do 43 usp. i §§ 59 do 61 reg. S. N.

§ 2. 5. Stosują się tu przepisy obu §-fów art. 608.

Wstrzymanie wykonania wyroku zarządzi władza, powołana w myśl art. 542 § 1 i 2 do wykonania wyroku.

Przeciw odmowie wstrzymania nie służy zażalenie (art. 465).

§ 3. 6. Rozpoznanie kasacji nastąpi tedy na posiedzeniu niejawnem.

Przepis ten wprowadziła nowela II.

Wedle uchwały całej Izby II O. 2/31 (punkt 4 i 5), zapadłej przed wejściem w życie noweli II, dla rozstrzygnięcia pytania, kiedy kasację z art. 538 załatwić należy na rozprawie a kiedy na posiedzeniu niejaw-

nem, miarodajne są przepisy dotyczące zwyczajnej kasacji (kasacji stron). Wedle tych samych zasad ocenić należy pytanie, kiedy kasację należy załatwić wyrokiem a kiedy postanowieniem. Jeżeli zaś kasacją z art. 538 zaskarżono postanowienie, należy w razie oddalenia tej kasacji wydać wyrok, a w razie uchylenia zaskarżonego postanowienia — postanowienie. Jeżeli orzeczenie ogranicza się jedynie do ustalenia uchybienia (art. 539), to należy zawsze orzec postanowieniem.

Otóż eliminując z pod rozważań kwestję jasną i niewątpliwą co do postaci orzeczenia S. N. w przypadku art. 539 — należy co do formy orzeczenia z art. 538 rozważyć z jednej strony, że wedle art. 48 wyrok może zapaść na rozprawie, z drugiej strony zaś, że art. 538 mówi o rozpoznaniu „bez udziału i bez zawiadomienia stron". Słowa bez zawiadomienia stron są właściwie zbyteczne, gdyż i o zwyczajnej kasacji nie zawiadamia się stron (art. 525 § 1), choć one mimo to mają prawo jawić się na rozprawie i składać wyjaśnienia (art. 527) — natomiast doniosłe znaczenie mają słowa „bez udziału stron". Jeżelibyśmy przyjęli, że niema rozprawy bez udziału stron, to w przedmiocie kasacji z art. 538 nie mógłby być wydanym wyrok — wobec czego cała teza O. 2/31 zawisłaby w powietrzu.

Zważywszy tedy, że art. 48 nie uważa obecności stron za warunek rozprawy, że dalej rozprawa apelacyjna i kasacyjna mogą odbyć się bez udziału stron (art. 496 § 1 i 525 § 2), że wreszcie art. 538 używa wyrażenia „bez udziału stron", a nie „bez rozprawy" — pozostaje tylko jedno wyjście dla uzgodnienia art. 538 § 3 z niecofniętą dotąd tezą O. 2/31, mianowicie przyjęcie, że rozpoznanie kasacji (art. 538 § 3) odbywa się na rozprawie, choć w rozprawie strony nie biorą udziału, a tylko prokurator składa wnioski (art. 538 § 1).

Art. 539.

§ 1. Uwzględniając kasację prokuratora założoną w myśl art. 538, Sąd Najwyższy uchyla zaskarżone orzeczenie lub uznaje je za nieważne w wypadkach wskazanych w art. 516 i 520, w innych zaś wypadkach ustala uchybienie, a zaskarżone orzeczenie może uchylić tylko wówczas, gdy w zakresie orzeczenia o winie i karze uchylenie jest dla oskarżonego bez znaczenia lub korzystne.

§ 2. Orzeczenie Sądu Najwyższego, zapadłe w myśl niniejszego artykułu, nie uchyla części wyroku dotyczącej powództwa cywilnego.

§ 1. 1. Słowa „uchyla zaskarżone orzeczenie" odnoszą się li tylko do przypadku z art. 516; uchylając je Sąd Najwyższy w przypadkach art. 516 lit. a), b), c), postąpi wedle art. 535, zaś w przypadku art. 516 lit. d) przekaże sprawę właściwemu sądowi celem wymierzenia przepisanej w ustawie kary.

Słowa: „uznaje się za nieważne" dotyczą przypadku w art. 520 wskazanego a S. N. przekaże sprawę właściwemu sądowi (art. 520).

2. S. N. może się ograniczyć do ustalenia uchybienia; czy chce wysnuć z tego uchybienia konsekwencje, zależy od niego, ale nigdy nie może ich wysnuć na niekorzyść oskarżonego.

3. Zakończenie § 1 od słowa „wówczas" wprowadziła nowela I (art. 1 pkt. 53) w miejsce słów „na korzyść oskarżonego".

Nowela I rozszerza zatem uprawnienie Sądu Najwyższego, ale przestrzega konsekwentnie zasady, że stan stworzony dla osk. prawomocnym wyrokiem karnym może być zmieniony tylko poza sferą, w której zainteresowanym jest oskarżony.

Nietylko jednak w zakresie orzeczenia o winie zmiana taka nastąpić nie może, lecz i w sferze po-

wództwa cywilnego, gdyż § 2 art. 539 zakazuje zmiany orzeczenia powództwa cywilnego wogóle; nie wolno więc zmienić orzeczenia w przedmiocie powództwa cywilnego także i na niekorzyść powoda cywilnego.

4. Zob. uw. 3 do art. 538, § 102 reg. prok. i § 52 reg. S. N.

§ 2. 5. Uchylenie tej części wyroku naruszyłoby prawa prywatne już prawomocnie nabyte (jura quaesita) i sprzeciwiałoby się zasadzie, że powództwo cywilne jest dochodzeniem roszczeń prawno-prywatnych w drodze procesu karnego; wobec tego orzeczenie sądu karnego w przedmiocie roszczeń prywatnych ma charakter wyroku sądu cywilnego a prawomocne wyroki sądu cywilnego nie mogą ulec zmianie z powodu błędnej wykładni ustawy.

Podobnież i sąd cywilny nie będzie mógł drogą wznowienia postępowania dozwolić wznowienia powództwa, gdyż żaden sąd cywilny nie byłby w tym względzie właściwy, skoro wedle § 447 kpc. wznowienia dozwolić ma ten sąd (cywilny), który wydał zaskarżony wyrok względnie orzekał jako ostatni co do istoty sprawy.

KSIĘGA XI.

Postępowanie wykonawcze.

Rozdział I.

Wykonanie wyroku.

Art. 540.

Wyrok wykonywa się natychmiast po uprawomocnieniu się.

1. **Wyrok** t. j. jego sentencja; nie ulega więc wykonaniu nic, czego niema w sentencji wyroku; toteż § 122 reg. kar. przewiduje przesłanie prokuratorowi

jedynie odpisu sentencji wyroku celem jej wykonania.

2. **natychmiast:** zob. § 119 reg. kar.

3. **po uprawomocnieniu się.** Od zasady, że wyrok wykonywa się dopiero po jego uprawomocnieniu się, zawarte są wyjątki w art. 375, 452 (489), 631 i 649 § 2 kpk. oraz art. 25 § 1 pd.

W razie częściowego zaskarżenia wyroku staje się on prawomocnym co do tych części, których nie zaskarżono względnie co do tych osób, które go nie zaskarżyły (m. 607); zob. § 122 reg. kar.

4. Art. 25 przep. wprow. kk. opiewa: „Kary pozbawienia wolności, określone w wyrokach co do ich rodzaju wedle przepisów dotychczasowych, będą po dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia wykonywane jako kary więzienia lub aresztu, przewidziane w kk. (art. 37 lit. b) i c), według stosunku, określonego w art. 10 lit. a) nin. rozp. Do skutków skazania stosuje się przepisy dotychczasowe".

5. Kto odbywa za skazanego karę pozbawienia wolności, ulega karze więzienia do 5 lat lub aresztu za występek z art. 148 § 2.

6. Co do wpływu wniesionej prośby o ułaskawienie na wykonanie wyroku zob. art. 568 i 569.

Art. 541.

Wykonanie wyroku śmierci może nastąpić dopiero po decyzji Prezydenta Rzeczypospolitej, że nie korzysta z prawa łaski.

Następuje tu więc ustawowe wstrzymanie wykonania aż do decyzji Prezydenta R. P., któremu należy w tym celu akta przedłożyć. O ile orzeczono nie karę śmierci, lecz jakąkolwiek inną karę, należy w regule wyczekiwać prośby skazanego (zob. art. 566).

Zob. art. 25 § 2 pd., art. 545, 556 i 557 kpk. i §§ 123, 124 reg. kar. tudzież wstępne uwagi przed art. 564.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 13 grudnia 1927 (Dz. U. 112 poz. 947)

o wykonaniu wyroków śmierci, wydanych przez sądy karne powszechne.

Art. 1. Wyrok śmierci wydany w postępowaniu zwyczajnem lub doraźnem przez sąd karny powszechny, wykonywa się przez powieszenie.

Art. 2. W postępowaniu doraźnem na obszarze stanu wojennego lub stanu wyjątkowego Minister Sprawiedliwości może w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych zarządzić w drodze rozporządzenia wykonanie kary śmierci także przez rozstrzelanie.

Art. 3 opuszczono, jako zbędny.

Art. 4. Uchyla się wszelkie dotychczas obowiązujące przepisy:

a) normujące inny niż określony w art. 1 sposób wykonywania wyroków śmierci, wydanych w postępowaniu zwyczajnem lub doraźnem przez sądy karne powszechne;

b) nakładające na władze wojskowe obowiązek wykonania wyroków śmierci, wydanych przez te sądy.

Art. 542.

§ 1. Wykonanie wyroku sądu grodzkiego lub okręgowego, jako odwoławczego, zarządza sąd grodzki.

§ 2. Wykonanie każdego innego wyroku zarządza prokurator sądu okręgowego.

§ 1. 1. **Wykonanie wyroku** skazującego; wykonanie wyroku uniewinniającego zarządza przewodniczący (art. 375, 452, 489).

Zob. §§ 117 do 120, 122 i 125 do 127 reg. kar.

§ 2. 2. **każdego innego wyroku,** a więc wyroku sądu okręgowego, Trybunału sądu przysięgłych i sądu apelacyjnego tudzież wyroków w sprawach kar.-skarb. i kar.-adm.

Zob. art. 544, §§ 121 i 122 reg. kar. oraz §§ 91 do 93 reg. prok.

Art. 543.

Odpis sentencji wyroku, którego wykonanie należy do prokuratora, sąd okręgowy przesyła mu natychmiast po uprawomocnieniu się wyroku z oznaczeniem daty jego prawomocności.

Datą tą będzie data zapadnięcia wyroku nie ulegającego zaskarżeniu (np. wyroku S. N.); w innych zaś wypadkach dzień, w którym bezskutecznie upłynął termin do zapowiedzenia środka odwoławczego (art. 225, 484 i 505 § 2) lub termin do założenia apelacji, kasacji lub sprzeciwu (art. 224 i 395, 226, 485 i 505 § 2) — względnie dzień uprawomocnienia się postanowienia odrzucającego sprzeciw lub środek odwoławczy (art. 395 § 2, 487 i 505 § 2) — albo też dzień ponownej rozprawy (art. 383), na której oskarżony nie stanął. Zob. też uw. 2 do art. 524.

W razie częściowego uprawomocnienia się wyroku, sąd prześle prokuraturze po kolei te części wyroku, które się uprawomocniły (m. 674) celem zarządzenia wykonania kary (art. 542 § 2) — wzgl. sąd grodzki (art. 542 § 1) zarządzi sam wykonanie wyroku. Zob. § 122 reg. kar.

Art. 544.

Celem wykonania wyroku prokurator daje zlecenia władzom więziennym, policyjnym i innym. Jeżeli skazany przebywa w innym okręgu sądowym, prokurator zwraca się do prokuratora sądu okręgowego tego okręgu o odpowiednie zarządzenia.

1. **i innym** np. władzom kolejowym celem przetransportowania więźniów, wojskowym celem udaremnienia oporu lub wykonania wyroku względem skazanych, wcielonych do wojska i t. d. (m. 674).

2. Zob. art. 8 § 1 kpk., §§ 91 do 93 reg. prok. i §§ 60 do 89 reg. więz. z 20 czerwca 1931 Dz. U. 71, poz. 577/31.

Art. 545.

§ 1. Wyrok śmierci wykonywa się w miejscu zamkniętem, niepublicznie.

§ 2. Przy wykonywaniu wyroku śmierci powinien być obecny prokurator, naczelnik więzienia, protokólant, lekarz i duchowny wyznania, do którego należy skazany. Pozatem może być obecny obrońca, którego o terminie stracenia należy zawiadomić.

§ 3. Z przebiegu wykonania wyroku sporządza się protokół.

§ 1. 1. **niepublicznie** dla zapobieżenia demoralizacji, jaką szerzą egzekucje publiczne (m. 675). Zob. art. 541.

§ 2. 2. **prokurator, naczelnik więzienia, protokólant, lekarz,** a to pierwsi trzej dla stwierdzenia tożsamości osoby skazanego i dopilnowania, by wyrok wykonano wedle ustawy (m. 675), zaś lekarz celem stwierdzenia, że śmierć istotnie nastąpiła (m. 675). Obrońca może być obecnym dla przyjęcia ostatnich życzeń skazanego i odebrania pamiątek dla najbliższych krewnych tudzież jako rękojmia tożsamości osoby skazanego i tego, że wykonanie kary nie przekroczy granic ustawowych (m. 675).

§ 3. 3. Zob. art. 230 n.

Art. 546.

Skazanemu aresztowanemu zalicza się na poczet kary czas pozbawienia wolności po ogłoszeniu wyroku:

a) jeżeli skazany nie założył apelacji lub kasacji, albo założoną cofnął;

b) jeżeli instancja wyższa uwzględniła w całości lub częściowo apelację lub kasację skazanego.

1. Zob. uw. 2 in fine do art. 500.

2. Czy należy oskarżonemu zaliczyć na poczet kary czas pozbawienia wolności przed ogłoszeniem wyroku, stanowi kodeks karny (art. 58 kk.). Zob. uw. końc. do art. 500.

3. Przepis art. 546 lit. a) ma na celu zapobieżenie zakładaniu bezzasadnych środków odwoławczych (m. 677); w razie cofnięcia apelacji lub kasacji wlicza się skazanemu cały czas pozbawienia wolności od dnia ogłoszenia wyroku, bez względu na to, kiedy cofnięcie to nastąpiło. Podobnie nie idzie na karb oskarżonego środek odwoławczy założony przez inną stronę (m. 677).

W przypadku art. 546 lit. b) rozstrzygającym jest wynik apelacji względnie kasacji, a nie fakt, czy uwzględnienie nastąpiło z przyczyn w apelacji lub kasacji wymienionych, czy też nie (np. wyrok uchylono wedle art. 501 lub 516, albo też na podstawie art. 19 przep. wprow. kk.), a oskarżony zaskarżył wyrok z powodu odmowy przesłuchania świadka.

Przepis art. 546 b) nie ma zastosowania do środków odwoławczych wniesionych przeciw wyrokom łącznym, gdyż chodzi tu już o prawomocnie (art. 32) skazanego.

O. 334/31: Z przepisów art. 546 lit. b), 540, 542 i 555 wynika, że Sąd Apelacyjny nie orzeka o kwestji wliczania skazanemu do kary, czasu pozbawienia wolności po wyroku Sądu I inst., albowiem tenże sąd rozstrzyga wszelkie wątpliwości co do obliczenia kary (art. 555).

Art. 547.

§ 1. O zarządzeniu wykonania kary warunkowo zawieszonej sąd pierwszej instancji, który

w danej sprawie wyrokował, orzeka na posiedzeniu niejawnem.

§ 2. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

§ 1. 1. Zob. art. 61 kk. tudzież art. 49 i 389 lit. a) kpk.

§ 2. 2. Zob. art. 222, 223 i 465.

Art. 548.

Sposób i tryb przymusowego ściągania grzywien, kar pieniężnych i opłat, nie wpłaconych przez skazanego do kasy sądowej, określi osobna ustawa.

Zob. art. 46 pw.

Przepisy wprowadzające prawo o sądowem postępowaniu egzekucyjnem

(Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 Dz. U. 93, poz. 804).

Art. VII. § 1. Do egzekwowania grzywien, kar pieniężnych, opłat sądowych i kosztów postępowania stosuje się przepisy prawa o sądowem postępowaniu egzekucyjnem ze zmianami następującemi:

1) polecenie wszczęcia egzekucji wydaje sąd lub prokurator, dołączając tytuł wykonawczy; odpis wyroku sądu karnego ma moc tytułu wykonawczego co do grzywien, kar pieniężnych, opłat sądowych i kosztów postępowania;

2) egzekucje z nieruchomości oraz czynności egzekucyjne, skierowane przeciwko osobie dłużnika, mogą być prowadzone wyłącznie na wniosek, złożony w myśl ogólnych przepisów przez Prokuratorję Generalną;

3) na podstawie polecenia sądu lub prokuratora komornik powinien z urzędu przedsięwziąć kroki, zmierzające do wykrycia mienia dłużnika i prowadzić egzekucję z wykrytego mienia aż do jej ukończenia;

4) skargi na czynności komornika, powództwa o zwolnienie przedmiotu od egzekucji oraz wszelkie środki odwoławcze w toku postępowania egzekucyjnego należy wnosić przeciwko Prokuratorji Generalnej niezależnie od tego, czy postępowanie

wszczęte zostało z polecenia sądu lub prokuratora, czy na wniosek Prokuratorji Generalnej;

5) jeżeli względem tego samego majątku wszczęte zostały postępowania egzekucyjne celem zaspokojenia wierzytelności prywatnych i należności sądowych, oba postępowania będą połączone i toczyć się będą według ogólnych przepisów prawa o sądowem postępowaniu egzekucyjnem.

§ 2. Władza gminna obowiązana jest na polecenie sądu do egzekwowania grzywien, kar pieniężnych, opłat sądowych i kosztów postępowania w myśl przepisów o egzekucji świadczeń pieniężnych w trybie postępowania przymusowego w administracji.

Art. VIII. § 1. Minister Sprawiedliwości może oznaczyć w drodze rozporządzenia okręgi sądów grodzkich, w których egzekucję z ruchomości celem zaspokojenia należności pieniężnych, nie przewyższających pięciuset złotych, przeprowadza samorządowa władza miejska lub gminna, gdy egzekucja ma być przeprowadzona poza siedzibą komornika.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może również obniżyć dla poszczególnych okręgów sumę, wymienioną w paragrafie poprzedzającym.

§ 3. W zakresie czynności egzekucyjnych władza samorządowa podlega sądowi [1]).

Art. 549.

W razie niemożności ściągnięcia w całości lub w części z majątku skazanego zasądzonych grzywien, kar pieniężnych i opłat sporządza się proto-

[1]) Taksę za czynności komorników określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 15 grudnia 1932 (Dz. U. 114, poz. 948), zaś wynagrodzenie gmin za wykonanie egzekucji na polecenie władz sądowych i prokuratorskich określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 21 lutego 1929 Dz. U. 14, poz. 121.

Postępowanie przymusowe w administracji unormowane jest w rozp. Prez. R. P. z 22 marca 1928 Dz. U. 36, poz. 342.

Skarb Państwa wolnym jest od opłat na rzecz komornika (§ 2 rozp. Min. Spr. z 15 grudnia 1932 Dz. U. 114, poz. 948), opłaty te może komornik ściągnąć jedynie od zobowiązanego; sądy i prokuratorowie mogą i nadal posługiwać się pomocą gmin (okólnik Min. Spr. Nr. 1663/I U. 32 z 15 lipca 1932 Dz. Urz. Min. Spr. 1932 Nr. 14 str. 239 oraz zbiór rozp. i okólników Nr. 630).

kół, który się przedstawia prokuratorowi lub sądowi grodzkiemu, stosownie do właściwości.

Zob. art. 542 § 1 i 2. Przepisy art. 531 do 534 mają na celu zabezpieczenie orzeczenia kary zamiennej na przypadek, jeżeli jej nie oznaczono we wyroku skazującym tudzież ustalenie, czy tę karę zamienną można orzec i do czyjej właściwości takie orzeczenie należy (m. 679). Tak np. nie można orzec kary pozbawienia wolności przeciw adwokatom w przypadku art. 63 usp.; co do spłaty grzywny w ratach zob. art. 563. Por. art. 552 § 1.

Art. 550.

§ 1. Po otrzymaniu protokółu o niemożności ściągnięcia grzywny lub kary pieniężnej, sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji, wydaje, na wniosek prokuratora lub z własnej inicjatywy, postanowienie co do kary zastępczej, jeżeli jej nie oznaczono w wyroku skazującym.

§ 2. Na wniosek skazanego na grzywnę lub karę pieniężną, której ściągnąć nie można, sąd może do kary zastępczej zastosować przepis o warunkowem zawieszeniu wykonania kary zastępczej, jeżeli zachodzą warunki zawieszenia.

§ 3. Na postanowienie wydane w myśl § 1 i 2 służy zażalenie.

§ 1. 1. Zob. uw. do art. 549.

§ 2. 2. Co do warunkowego zawieszenia wykonania kary zob. art. 61 kk. i art. 389 lit. a) kpk.; następuje ono wyłącznie na wniosek skazanego, nigdy zaś z własnej inicjatywy sądu.

§ 3. 3. Zob. art. 222, 223 i 465.

Art. 551.

O wymiarze kary na podstawie art. 77 kodeksu karnego 1932 r. orzeka wyrokiem sąd, który w danej sprawie wyrokował w pierwszej instancji.

Art. 552.

§ 1. Protokół, określony w art. 549, sporządza się również w wypadku, gdyby ściągnięcie grzywny (kary pieniężnej) narażało skazanego na ruinę majątkową. Protokół ten przedstawia się prokuratorowi.

§ 2. Po otrzymaniu protokółu o nieściągalności grzywny (art. 549) lub protokółu, wymienionego w § 1, sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji, wydaje na wniosek prokuratora postanowienie co do wykonywania pracy na rachunek grzywny, jeżeli pracy tej nie oznaczono w wyroku.

§ 3. W tym samym trybie sąd wydaje postanowienie co do zastępczej kary pozbawienia wolności, gdyby wykonywanie pracy przez skazanego na rachunek grzywny było niemożliwe lub gdyby skazany uporczywie się wzdragał wykonywać pracę.

§ 4. Na postanowienie, wydane w myśl § 2 i 3, służy zażalenie.

Por. art. 43 kk.

Art. 553.

§ 1. O warunkowem zwolnieniu z zakładu poprawczego i wyznaczeniu kuratora oraz o odwołaniu zwolnienia orzeka na posiedzeniu niejawnem sąd pierwszej instancji, który w danej sprawie wyrokował.

§ 2. Na postanowienia w tych przedmiotach służy zażalenie.

Zob. art. 73 i 75 kk. tudzież art. 389 lit. a. kpk.

Art. 554.

Sąd grodzki przy wykonywaniu wyroków odpowiednio stosuje przepisy art. 544 i 546 — 553.

Zob. art. 542 § 1.

Art. 555.

§ 1. Wszelkie wątpliwości i zarzuty co do wykonania wyroku, a w szczególności co do obliczenia kary, rozstrzyga sąd pierwszej instancji, który w danej sprawie wyrokował.

§ 2. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

§ 1. 1. Wątpliwości i zarzuty może podnieść skazany, władze czuwające nad wykonaniem wyroku (art. 542 § 1 i 2) tudzież każdy, kogo owe wątpliwości będą dotykać lub kto będzie bezpośrednio zainteresowany w rozstrzygnięciu zarzutów; wzięto tu wzgląd na możliwości mogące wyniknąć przy wprowadzeniu nowego kodeksu karnego (m. 680).

2. Rozstrzygnięcie należy do sądu I instancji, choćby skazanie nastąpiło dopiero w II instancji; zob. O. 334/31 w uw. 3 do art. 546.

O. 39/32: Wątpliwość co do tożsamości osoby osądzonej z osobą pociągniętą do odbycia kary może być usunięta w trybie art. 555, lecz nie w drodze wznowienia.

§ 2. 3. Zob. art. 222, 223 i 465.

Rozdział II.

Odroczenie i przerwa wykonania kary.

Kpk. nie odróżnia wstrzymania wykonania kary z powodu niemożności jej wykonania od odroczenia wykonania kary na prośbę skazanego — oba te przy-

padki kpk. podciąga pod wspólną nomenklaturę „odroczenia kary".

Odroczenie kary może nastąpić wyłącznie przed jej rozpoczęciem (art. 556 do 559); w czasie trwania kary może nastąpić przerwa (art. 560).

O wstrzymaniu wykonania kary (przez Ministra Sprawiedliwości) wspomina art. 569.

Zob. §§ 94 do 97 reg. prok.

Art. 556.

Wykonanie kary śmierci na chorych obłożnie i na chorych umysłowo odracza się do czasu ich wyzdrowienia.

Przepis ten opiera się na elementarnem poczuciu ludzkości (m. 681). Zob. art. 541, 545 i 557.

Art. 557.

Wykonanie kary śmierci na kobietach brzemiennych odracza się do upływu trzech miesięcy po rozwiązaniu, o ile dziecko pozostaje przy życiu.

Po upływie trzech miesięcy dziecko może już być sztucznie karmione (m. 681).

Jeżeli dziecko zmarło, wykonanie kary śmierci na matce zależne będzie od wyzdrowienia matki wedle art. 556 (m. 681).

Art. 558.

§ 1. Wykonanie kary pozbawienia wolności w wypadku choroby umysłowej lub ciężkiej choroby fizycznej skazanego pozostającego na wolności odracza się do czasu wyzdrowienia.

§ 2. Za chorobę ciężką uznać należy również taki stan cielesny skazanego, przy którem umieszczenie go w więzieniu lub areszcie może bezpo-

średnio zagrażać jego życiu, albo nie dałoby się pogodzić z istniejącemi w więzieniu lub areszcie urządzeniami.

§ 1. 1. Zob. art. 5 i uwagę do art. 556.

§ 2. 2. Jeżeli więzienie nie posiada osobnych cel, nie wolno w niem zamykać osób chorujących na chorobę zaraźliwą np. syfilis, jaglicę i t. d. Jeżeli skazany w chwili uprawomocnienia się wyroku jest aresztowanym, może być tylko mowa o przeniesieniu go do szpitala więziennego ewentualnie o przerwie w wykonaniu kary w myśl art. 560 (m. 682).

Zob. §§ 70 i 270 n. reg. więz. z 20 czerwca 1931 r. Dz. U. 71 poz. 577/31.

Art. 559.

Na prośbę skazanego można odroczyć na czas do jednego roku wykonanie kary pozbawienia wolności, jeżeli jej natychmiastowe wykonanie pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny skutki zbyt ciężkie.

Pod art. 559 podpadną przypadki, jeżeli np. skazany ma w rodzinie ciężko chorą osobę, której jest jedynym opiekunem, matka skazana ma drobne dzieci, któremi na razie nie ma się kto zająć, skazany ma żonę chorą i nie ma się kto zaopiekować jego dziećmi; mogą też odgrywać rolę względy natury materjalnej (por. art. 560) np. skazany przedsiębiorca budowlany potrzebuje kilku miesięcy dla wykończenia budowy, dającej podstawę bytu dla jego rodziny, rolnik ma sprzątnąć plony, kupiec ma zakończyć sprzedaż sezonową i wynikające z niej rachunki i t. d. (m. 682, 683).

Przeciw odmowie odroczenia nie służy zażalenie (art. 465).

Art. 560.

§ 1. Jeżeli stan zdrowia skazanego albo poważne względy materjalne lub rodzinne tego wymagają, a skazany posiada w kraju stałe miejsce zamieszkania i określone źródło dochodu, można na jego prośbę udzielić mu przerwy w wykonaniu kary na okres do jednego roku.

§ 2. Przerwę można każdej chwili odwołać.

§ 1. 1. **względy materjalne lub rodzinne tego wymagają:** zob. uwagę do art. 559.

2. **stałe miejsce zamieszkania i źródło dochodu;** musi bowiem zachodzić pewność, że skazany nie uchyli się od odbycia reszty kary (m. 683). Por. art. 165 lit. c) i zob. art. 561. Nie należy zezwalać na przerwę osobom niebezpiecznym dla życia, zdrowia i mienia ludzkiego.

§ 2. 3. Prawo odwołania przerwy nie jest obstawione żadnemi warunkami; prawo to nie może jednak zmienić się w dowolność; sąd cofnie ulgę tę tylko wówczas, jeżeli skazany jej nadużywa, źle się prowadzi, popełnia przestępstwa lub grozi ich popełnieniem, upija się, awanturuje i t. d. lub jeżeli zachodzi obawa ucieczki (m. 684). Od odmowy przerwy nie służy zażalenie (art. 465). Por. art. 184.

Art. 561.

Odroczenie wykonania kary lub udzielenie przerwy można uzależnić od zobowiązania się skazanego do pobytu w oznaczonej miejscowości lub okręgu, tudzież od złożenia kaucji lub poręczenia.

Zob. art. 187, 173 n. i 562.

Art. 562.

§ 1. Odroczenia i przerwy wykonania kary pozbawienia wolności udziela prokurator okrę-

gowy, zarządzający wykonanie wyroku — na czas do trzech miesięcy, prokurator apelacyjny — na czas do sześciu miesięcy.

§ 2. Jeżeli wykonanie wyroku należy do sądu grodzkiego, odroczenia i przerwy wykonania kary udziela sąd grodzki na czas nie dłuższy niż trzy miesiące.

§ 3. Minister Sprawiedliwości władny jest udzielić odroczenia lub przerwy kary pozbawienia wolności na czas do jednego roku.

§ 4. Ponowne udzielenie przerwy nie może nastąpić przed upływem roku od daty ukończenia poprzedniej przerwy.

§ 1. 1. Prokurator więc wyda wszelkie postanowienia z art. 562 z wyjątkiem orzeczenia o przepadku kaucji lub ściągnięciu poręczenia, gdyż o tem może orzec tylko sąd (art. 181 § 1).

§ 2. 2. Sąd grodzki wyda tu postanowienia wedle art. 561.

§ 3. 3. Minister Sprawiedliwości będzie tu miał te same uprawnienia, co prokurator (zob. uw. 1 do nin. artykułu).

Art. 563.

Na prośbę skazanego prokurator lub sąd grodzki, zarządzający wykonanie wyroku, może odroczyć ściągnięcie grzywny lub kary pieniężnej albo rozłożyć ją na raty na czas nieprzekraczający jednego roku, jeżeli natychmiastowe ściągnięcie pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny skutki zbyt ciężkie.

Zob. art. 542, 549 i uwagę do art. 559.

Rozdział III.

Ułaskawienie.

I. Należy ściśle odróżnić trzy pojęcia:

a) Abolicję (puszczenie w niepamięć),

b) Amnestję, która może, lecz nie musi mieścić w sobie abolicję — wreszcie

c) Ułaskawienie.

Ad a): Abolicja jest aktem, którym pewien uprawniony w tym względzie przez ustawę organ państwowy w pewnym poszczególnym przypadku zakazuje wszczęcia postępowania karnego, lub wszczęte umarza. Ponieważ abolicja może osłonić winnego, co do którego rozmiar jego przewinienia nie jest jeszcze ustalonym — i może też niewinnemu uniemożliwić wykazanie jego niewinności, przeto większość państw a w ich gronie Polska nie przyznają głowie państwa prawa do abolicji indywidualnej t. j. odnośnie do pewnego czynu lub odnośnie do pewnej osoby. Dopuszczalną jest jednak abolicja powszechna (zob. ad b).

Ad b): O amnestji traktuje art. 47 ust. 3 Konstytucji R. P.[1]); nie ogranicza on amnestji do przestępstw już osądzonych; drogą ustawodawczą można nietylko orzeczoną już karę darować lub złagodzić (co do jej trwania lub rodzaju) i darować skutki zasądzenia karno-sądowego, lecz można także co do pewnych kategoryj przestępstw lub przestępców zakazać wszczęcia pk. lub wszczęte umorzyć (abolicja generalna, puszczenie w niepamięć). Taką

[1]) Art. 47: Prawo darowania i złagodzenia kary, oraz darowania skutków zasądzenia karno-sądowego w poszczególnych wypadkach — przysługuje Prezydentowi Rzeczypospolitej.

Prezydent nie może stosować tego prawa do ministrów, zasądzonych na skutek postawienia ich w stan oskarżenia przez Sejm. Amnestja może być udzielona tylko w drodze ustawodawczej.

abolicję generalną zastosowano we wszystkich wydanych w Polsce aktach amnestyjnych, traktując pewne przestępstwa osądzone na równi z nieosądzonemi i takiemi, co do których wogóle jeszcze nie wszczęto pk.; zastrzeżono jednak oskarżonemu możność niekorzystania z amnestji i wykazania jego niewinności.

Ad c): Ułaskawienie jest aktem indywidualnej łaski udzielonej pewnemu przestępcy ad personam (art. 74 ust. 1 Konstytucji R. P.); może więc Prezydent R. P. karę orzeczoną lub jej skutki darować, złagodzić a także wykonanie kary zawiesić w przypadkach, w których sąd bądź nie miał prawa jej zawiesić, bądź z tego prawa nie korzystał; skoro bowiem Prezydent może karę w całości darować, to tem bardziej może ją zawiesić (argumentum a majori ad minus).

Rozdział niniejszy normuje tryb postępowania w tym względzie. Tryb ten jest albo normalnym, w tym rozdziale szczegółowo określonym, albo też szczególnym, odbywającym się wedle zlecenia Ministra Sprawiedliwości (zob. art. 564).

II. Rozdział niniejszy zajmuje się wyłącznie ułaskawieniem.

Art. 564.

Jeżeli Minister Sprawiedliwości nie zarządzi inaczej, prośbę o ułaskawienie przesyła się sądowi, który wydał wyrok w pierwszej instancji.

Art. ten nadaje Ministrowi Sprawiedliwości prawo dowolnego przepisywania trybu załatwiania wpływających próśb o ułaskawienie. Minister Sprawiedliwości władnym więc jest:

a) prośbę taką odrzucić a limine, nie przeglądnąwszy dotyczących aktów;

b) przed jej przedłożeniem Prezydentowi R. P. zarządzić przedłożenie sobie aktów bez jakiejkolwiek

opinji lub też z opinją jednej tylko instancji np. Sądu Najwyższego.

O ile Minister nie wyda szczególnych zarządzeń, postępowanie w przedmiocie ułaskawienia toczyć się będzie wedle postanowień art. 564 n.

Art. 565.

Uznając, że skazany na łaskę nie zasługuje, sąd pierwszej instancji wydaje postanowienie o pozostawieniu prośby bez dalszego biegu.

W przypadku tym sąd nie skierowywuje prośby do sądu wyższej instancji wzgl. do Ministra Sprawiedliwości (art. 566); przeciw temu postanowieniu (art. 49) niema zażalenia (art. 465).

Art. 566.

§ 1. Przychylając się do prośby o ułaskawienie, jako też w tych wypadkach, kiedy Minister Sprawiedliwości zażądał przedstawienia sobie akt celem rozważenia kwestji ułaskawienia, sąd pierwszej instancji przesyła Ministrowi akta sprawy lub niezbędne ich części ze swą opinją.

§ 2. Jeżeli sprawę rozpoznawała w drodze apelacji wyższa instancja, sąd pierwszej instancji w wypadku przewidzianym w § 1 przesyła akta ze swą opinją za pośrednictwem wyższej instancji, która dołącza swą opinję.

§ 1. 1. **sąd pierwszej instancji,** którego wyrok nie był rozpoznawany przez sąd wyższej instancji (por. § 2).

2. **przesyła:** bezpośrednio a nie przez sąd II inst., gdyż tenże ostatni nie rozpoznawał sprawy i nie jest powołany do wydawania opinji.

3. **niezbędne ich części ze swą opinją.** Przy rozpoznaniu sprawy sąd mógł odczytywać najróżnorod-

niejsze akty i dokumenty (art. 340 i 342), które mogły mieć znaczenie przy ocenieniu kwestji winy a są zupełnie obojętne przy rozstrzygnięciu, czy i w jakiej mierze skazany godzien jest łaski; nie należy więc obarczać Ministra czytaniem akt pozbawionych znaczenia w przedmiocie ułaskawienia.

Dla opinji sądu podstawą niezachwialną pozostać muszą nietylko sentencja wyroku, lecz także jego uzasadnienie a to zarówno w przedmiocie winy i kary (art. 379). Nie wolno więc sądowi przytoczyć niczego, co jest sprzeczne z treścią wyroku (contra sententiam); wolno jednak sądowi przytoczyć okoliczności wychodzące poza wymieniony tu zakres (praeter sententiam) np. tło społeczne sprawy, stosunki osobiste skazanego, których wyrok nie mógł wziąść pod uwagę i t. p.; tembardziej oczywiście wolno sądowi uwzględnić to, co zaszło po wyroku np. śmierć żony skazanego i brak opieki dla drobnych jego dzieci, expiacja czynu, wynagrodzenie szkody i t. d. Sprawdzenia tych nowych okoliczności sąd może dokonać drogą art. 50 lub odnosząc się o sprawdzenie ich do władz policyjnych i innych.

§ 2. 4. **w drodze apelacji,** nie zaś kasacji, gdyż kasacja dotyczy tylko błędów prawnych (art. 510), a nie powoduje badania stosunków mogących mieć wpływ na kwestję ułaskawienia.

O. 316/29 **: Art. 566 § 2 ma na widoku wyłącznie instancję apelacyjną, nie zaś kasacyjną.

Art. 567.

Minister Sprawiedliwości uznając, że prośba o ułaskawienie na uwzględnienie nie zasługuje, pozostawia ją bez dalszego biegu, o ile Prezydent Rzeczypospolitej inaczej nie postanowi.

Art. 568.

Prośba o ułaskawienie nie wstrzymuje wykonania wyroku.

Wstrzymanie wykonania kary pozostawione jest tedy wyłącznie uznaniu Ministra Sprawiedliwości względnie sądu. Zob. art. 569.

Art. 569.

§ 1. Minister Sprawiedliwości mocen jest w razie otrzymania prośby o ułaskawienie lub z urzędu wstrzymać wykonanie kary lub zarządzić przerwę jej wykonania do czasu rozstrzygnięcia kwestji ułaskawienia.

§ 2. Uznając, że szczególnie ważne względy przemawiają za uwzględnieniem prośby o ułaskawienie, sąd pierwszej instancji, a w wypadku przewidzianym w art. 566 § 2 także sąd wyższej instancji, władny jest wstrzymać wykonanie kary lub zarządzić jej przerwę.

§ 1. 1. **lub z urzędu** t. j. choćby prośby o ułaskawienie nie wniesiono. Minister dowiedziawszy się w jakiejkolwiek drodze o prawomocnem skazaniu, może sam i z urzędu — nie wyczekując prośby skazanego — wdrożyć kroki celem ułaskawienia skazanego, a zarazem wstrzymać wykonanie kary lub zarządzić jej przerwę. Postanowienie to opiera się na przepisie art. 9.

2. **wstrzymać wykonanie** kary jeszcze nie rozpoczętej.

3. **zarządzić przerwę** kary już rozpoczętej.

§ 2. 4. Mogą to być bądź względy społeczne lub państwowe, bądź też względy osobiste wobec skazanego lub jego rodziny (art. 560).

Art. 570.

§ 1. Sąd rozważa sprawę o ułaskawienie w miarę możności w tym samym składzie, w którym wydał wyrok.

§ 2. Postanowienia sądu przewidziane w art. 565 i 569 oznajmia się skazanemu jedynie z powołaniem się na złożoną prośbę, bez dołączenia uzasadnienia.

§ 3. Sąd wydaje opinję na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu prokuratora. Opinji sądu skazanemu nie oznajmia się.

§ 1. 1. **Sąd rozważa sprawę i t. d.** na posiedzeniu niejawnem (zob. § 3 nin. art., art. 49 § 3 i § 91 reg. kar.).

Ponieważ skład sądzący zna sprawę i skazanego z bezpośredniego spostrzeżenia, a nie z martwych aktów, przeto łacniej ocenić może, czy skazany godzien jest łaski.

Przepis ten dotyczy zarówno sądu I instancji (art. 566 § 1), jak i sądu II instancji (art. 566 § 2).

§ 2. 2. Zob. art. 47 § 1 i 51 § 2.

§ 3. 3. Oznajmienie opinji (zob. uw. 3 do art. 566) skazanemu jest zbędne, gdyż skazanemu nie służy przeciw postanowieniu sądu zażalenie (zob. art. 465).

Opinję przechowuje się w aktach w zamkniętej kopercie (§ 197 reg. kar.) i nie udziela się jej do przejrzenia.

KSIĘGA X.

Koszty sądowe.

Na pojęcie kosztów składają się:

1) opłaty (należytości stemplowe),

2) wydatki połączone z procesem karnym.

Ad 1): Kpk. normuje zasadniczo wolność od opłat (art. 571); pozorny wyjątek stanowią opłaty, które

uiszczać ma powód cywilny (art. 575), o ile nie wyjednał dla siebie prawa ubogich (art. 576).

Ad 2): W przedmiocie wydatków należy odróżnić tego, który je wykłada, od tego, który w ostatecznym rezultacie ponosić winien.

Otóż wydatki — z wyjątkiem honorarjów adwokackich (zob. art. 573) — wykłada zasadniczo Skarb Państwa (art. 572); obowiązek złożenia zaliczki przez oskarżyciela prywatnego (art. 574) nie jest właściwie wyjątkiem od tej zasady, gdyż w przypadku art. 574 Skarb Państwa zabezpiecza się wprawdzie przez żądanie normalnej (art. 571 § 1) lub odpowiednio wyższej zaliczki (art. 574 § 2) przed szkodą, ale mimo to wezwanym świadkom i biegłym musi należytość uiścić, choćby złożona zaliczka nie pokrywała tych kosztów; co więcej wykładać musi je zawsze i bezwarunkowo za oskarżonego (zob. uw. do art. 575) a także i za oskarżyciela prywatnego, któremu przyznano prawo ubogich (art. 576).

Obowiązek ostatecznego ponoszenia kosztów pk. zależy od wyniku pk. (art. 578 n.) a rozmiar ich normują art. 587 n. w sposób wyczerpujący, nie ulegający wykładni rozciągłej.

Art. 571.

Postępowanie w sprawach karnych jest wolne od wszelkiego rodzaju opłat, oprócz wskazanych w niniejszym kodeksie.

Uwolnienie od opłat nastąpiło dlatego, ponieważ postępowanie karne ma na oku interes publiczny (m. 688). Wyjątek zachodzi co do powoda cywilnego (art. 575 § 1), który dochodząc swych prawno-prywatnych roszczeń (art. 74) przed sądem cywilnym musiałby również uiścić przepisane opłaty — a także na tej samej podstawie od oskarżonego (art. 575 § 2),

który broniąc się w procesie cywilnym musiałby uiszczać opłaty.

Art. 572.

Wszelkie wydatki wykłada w toku postępowania Skarb Państwa, o ile kodeks niniejszy inaczej nie stanowi.

Zob. wstępne uwagi przed art. 572.

Art. 573.

Koszty obrońcy i pełnomocnika wykłada w toku postępowania strona, która go ustanowiła.

Przepis co do ksztów obrońcy i pełnomocnika (art. 84 i 96) polega na tej zasadzie, że państwo nie ma obowiązku ponoszenia lub choćby wykładania honorarjów rzeczników stron (m. 690).

Art. 574.

§ 1. Oskarżyciel prywatny składa przy akcie oskarżenia na rachunek kosztów postępowania w sądzie grodzkim dwadzieścia złotych, a w sądzie okręgowym — pięćdziesiąt złotych.

§ 2. Jeżeli w związku z dowodami zapowiedzianemi przez oskarżyciela należy przewidywać znacznie większe wydatki, sąd może zażądać złożenia odpowiednio wyższej zaliczki.

§ 3. Do czasu złożenia zaliczki sąd pozostawia sprawę bez biegu; wniesienie aktu oskarżenia bez zaliczki przewidzianej w § 1 nie przerywa biegu przedawnienia.

§ 1. 1. **Oskarżyciel prywatny:** zob. art. 68 n.

2. **składa,** o ile nie przyznano mu prawa ubogich (art. 576).

3. **przy akcie oskarżenia:** art. 281, 282.

4. **na rachunek** a więc, jako zaliczkę (zob. art. 574

§§ 2 i 3), z której wedle okólnika Min. Spr. z 14/6 1930 r. Nr. 1552/I U. 30 w Dz. Urz. Min. Spr. 1930 str. 317 będą bezpośrednio wykładane wszystkie koszty postępowania, zatem tak koszty dowodów zarządzonych przez sąd na wniosek osk. pryw., jak i dowodów zarządzonych na wniosek osk. lub z własnej inicjatywy, gdyż art. 574 nie przewiduje żadnej w tym względzie różnicy. Co do kosztów wykonania kary zob. art. 578.

§ 2. 5. To uprawnienie sądu ma na celu przedewszystkiem zapobieżenie zbyt kosztownemu prowadzeniu procesu przez oskarżyciela, który mógłby żądać bardzo kosztownych a niezawsze niezbędnych ekspertyz, wzywać bardzo wielką liczbę świadków i to z dalekich miejscowości (m. 690 n.).

Żądanie wyższej zaliczki zawsze musi zawierać zakreślenie terminu do jej złożenia oraz uzasadnienie (art. 51 § 2); zażalenie przeciw niemu nie służy (art. 465), chybaby sąd z powodu nieuiszczenia zaliczki umorzył postępowanie lub odmówił nadania sprawie dalszego biegu, gdyż takie postanowienie przecinałoby drogę do wydania wyroku (art. 463; m. 691).

Sąd uprawniony jest do żądania złożenia wyższej zaliczki bez względu na to, czy osk. pryw. zapowiedział dowody te w akcie oskarżenia, przed rozprawą lub na rozprawie.

Wydatkami związanemi z danym dowodem są należności świadków, biegłych, wydatki na wezwanie ich i stron, na sprowadzenie osób lub rzeczy.

Jeżeli sąd zarządził przeprowadzenie dowodów z urzędu lub na wniosek osk. a zaliczka z art. 574 § 1 nie wystarcza, wykłada je Skarb Państwa, tak samo wydatki niezłączone z przeprowadzeniem dowodów np. koszty tymczasowego aresztu.

Jeżeli nie zażądano podwyższenia zaliczki a złożona wedle art. 574 § 1 zaliczka okaże się niedosta-

teczną, należy koszty dowodów prowadzonych na wniosek osk. lub osk. pryw. lub też z urzędu, wyłożyć ze Skarbu Państwa (okólnik w uw. 4).

§ 3. 6. Przedawnienie przerwane wskutek złożenia zaliczki wedle art. 574 § 1, biegnie dalej od dnia, w którym upłynął termin złożenia wyższej zaliczki; po upływie czasokresu przedawnienia sprawę umarza się wedle art. 3 (zob. O. S. P. IX 436 ** na stronie 9).

Art. 575.

§ 1. Od powoda cywilnego pobiera się opłaty podług zasad postępowania cywilnego.

§ 2. Od oskarżonego pobiera się opłaty, wskazane w § 1, o ile przedsięwzięta przezeń czynność odnosi się wyłącznie do powództwa cywilnego.

§ 1. 1. Powództwo cywilne, aczkolwiek dołączone do procesu karnego (art. 74 n.) nie przestaje być powództwem cywilnem (art. 6 kpc.), przeto powód cywilny ma uiścić opłaty; co do oskarżonego zob. § 2 nin. art.

Pisma i załączniki wnoszone przez powoda cywilnego w toku dochodzeń wstępnych, są wolne od opłaty i od podań i załączników; obowiązek opłaty wpisu od powództwa cywilnego powstaje dopiero z chwilą wytoczenia przez powoda roszczenia przed sądem wyrokującym (zob. art. 58 rozp. Prez. R. P. o kosztach sądowych z dnia 27/10 1932 r. Dz. U. 93 poz. 805).

§ 2. 2. Oskarżony jest odnośnie powództwa cywilnego niejako pozwanym; wpis stosunkowy od powództwa cywilnego uiszcza powód cywilny; oskarżony uiszcza zatem tylko wedle art. 35 i 36 cyt. rozp. Prez. R. P. opłaty od podań i załączników oraz wpis stosunkowy od apelacji i kasacji (art. 23 cyt. rozp. Prez. R. P.), jeżeli je wnosi wyłącznie odnośnie powództwa (art. 575 § 2 kpk.).

Art. 576.

§ 1. Od zaliczek i opłat są wolne osoby, którym sąd przyznał prawo ubogich.

§ 2. Sąd przyznaje prawo ubogich na podstawie zaświadczenia władzy publicznej o stanie majątkowym i dochodach danej osoby, jeżeli zaświadczenie to uzna za dostateczny dowód zupełnego ubóstwa tej osoby.

§ 1. 1. **od zaliczek:** zob. art. 574.

2. **od opłat:** zob. art. 575.

3. **osoby.** Przepis ten mówi wogóle o „osobach" a nie o stronach. Z pomiędzy stron wchodzą tu w rachubę li tylko powód cywilny i oskarżyciel prywatny, gdyż inne strony t. j. osk. publ. i pokrzywdzony z art. 67 są wogóle wolni od opłat (zob. art. 574); prawo ubogich mogą jednak uzyskać także osoby trzecie, dochodzące swych praw w procesie karnym (zob. uw. wstępne do księgi II na str. 101).

§ 2. 4. Na przyznanie i odmówienie prawa ubogich nie służy zażalenie (art. 465).

5. **O. 32/32:** „Przyznanie prawa ubogich zwalnia od zaliczek, opłat od powództwa cywilnego i kaucji kasacyjnej; natomiast zwolnienie w wyroku od kosztów postępowania i opłat sądowych (art. 598 kpk.) tego skutku nie wywołuje.

Ustanowienie przez prezesa obrońcy z urzędu nie wkracza w dziedzinę kosztów, opłat i kaucji.

Prezes może ustanowić obrońcę z urzędu z powodu ubóstwa nawet bez formalnego przyznania przez sąd pawa ubogich".

Art. 577.

W wyroku oraz w postanowieniu o umorzeniu postępowania należy zawsze orzec, kto ma ponieść koszty postępowania.

1. **w wyroku:** zob. art. 370.

2. **w postanowieniu o umorzeniu postępowania** (art. 3, 250 i 276), nie zaś w jakiemkolwiek innem postanowieniu.

3. **należy zawsze orzec.** Art. 577 nakazuje obligatoryjnie zamieszczenie tylko orzeczenia, „kto" ma koszty ponieść ostatecznie. Ustalenie ich wysokości i wskazanie, komu mają być płacone, może nastąpić później w osobnem postanowieniu. Z reguły sąd ustali więc postanowieniem wysokość kosztów należnych oskarżycielowi prywatnemu od skazanego. Dopuszczalne jest policzenie tychże kosztów także po wydaniu i uprawomocnieniu się wyroku.

Oskarżycielowi należy w regule pozostawić inicjatywę w ściągnięciu przyznanych mu kosztów wedle przepisów egzekucyjnych; na jego żądanie należy je jednak ściągnąć w trybie przewidzianym dla grzywien t. j. wedle art. 599 i 548 kpk. oraz art. 46 pw. (Ustęp III okólnika Min. Spr. z dnia 14/6 1930 r. Nr. 1552/1 U./30 w Dz. Urzęd. Min. Spr. Nr. 12/30 str. 320).

Zob. O. 6/30 przy art. 370.

Art. 578.

§ 1. Od skazanego sąd zasądza na rzecz Skarbu Państwa koszty postępowania łącznie z wydatkami, poniesionemi w toku dochodzenia i śledztwa oraz kosztami wykonania wyroku.

§ 2. Od skazanego w sprawie z oskarżenia prywatnego sąd ponadto zasądza na rzecz oskarżyciela poniesione przez tegoż koszty postępowania.

§ 3. Przepis § 2 ma odpowiednie zastosowanie w sprawach, w których wyłącznym oskarżycielem był pokrzywdzony (art. 67).

§ 1. 1. Skazany powinien ponieść koszty procesu, a to od samego początku aż do końca wykonania wyroku; przepis ten opiera się na ogólnej zasadzie prawa cywilnego, że każdy obowiązany jest wynagrodzić szkodę powstałą z jego winy (m. 693).

Skazany winien więc zwrócić:

a) koszty postępowania przygotowawczego,

b) koszty rozpraw we wszystkich instancjach,

c) koszty wykonania wyroku.

Co do rozmiaru tych kosztów zob. art. 587.

Skazany ma zwrócić koszty temu, kto je poniósł t. j. Skarbowi Państwa (§ 1), oskarżycielowi pryw. lub pokrzywdzonemu (§ 3) i powodowi cywilnemu (art. 579).

Koszty wykonania kary ponosi zawsze Skarb Państwa i nie wolno ich pokrywać z zaliczek złożonych przez osk. pryw. wedle art. 574 §§ 1 i 2 (ustęp II okólnika cytowanego w uw. 3 do art. 577).

O. 24/32: Kosztów postępowania odwoławczego w wypadku, gdy środek odwoławczy od wyroku skazującego, na niekorzyść osk. wniesiony, nie odniósł skutku, nie ponosi skazany, lecz ponosi je Skarb Państwa w sprawach z oskarżenia publicznego, pozatem pokrzywdzony z art. 67 lub oskarżyciel prywatny. W tym wypadku nie należy od osk. zasądzać opłat sądowych za instancję odwoławczą.

§ 2. 2. Do kosztów postępowania należą i koszty wypłacone adwokatowi strony przeciwnej za popieranie oskarżenia; w braku porozumienia co do ich wysokości oznaczy je sąd, nie będąc skrępowany sumą faktycznie adwokatowi wypłaconą (m. 693).

§ 3. 3. Ratio legis: pokrzywdzony występuje w przypadkach z art. 67, jako orędownik oskarżenia publicznego (por. art. 581 lit. b).

4. Koszty postępowania: zob. art. 587.

Art. 579.

W razie zasądzenia powództwa cywilnego, sąd zasądza od skazanego na rzecz powoda należne mu koszty, jeżeli zaś powód cywilny był zwolniony od opłat z tytułu prawa ubogich, sąd zasądza od skazanego odpowiednią sumę na rzecz Skarbu.

Akt ten opiera się na tej samej zasadzie, co art. 578 (m. 693). Zob. uw. do art. 575 i 578.

Słowa „należne mu koszty" wprowadziła nowela I w miejsce pierwotnych „wniesione przez tegoż opłaty", ponieważ praktyka na podstawie tychże ostatnich słów często odmawiała powodowi cywilnemu kosztów z art. 587 lit. h).

Art. 580.

W razie skazania oskarżonego nie za wszystkie przestępstwa, które mu zarzucano, koszty związane jedynie z oskarżeniem, z którego go uniewinniono, ponosi Skarb Państwa, względnie oskarżyciel prywatny lub pokrzywdzony, jeżeli był on wyłącznym oskarżycielem (art. 67).

1. Mamy tu dwie kategorje przestępstw, a to:
a) przestępstwa, za które oskarżonego skazano;
b) przestępstwa, z których go uniewinniono.

Oskarżony w zasadzie winien zwrócić tylko koszty związane z oskarżeniem o przestępstwo, za które go skazano. Ścisłe rozgraniczenie kosztów dałoby się jednak tylko we wyjątkowych przypadkach uskutecznić; w regule koszty będą dotyczyć wspólnie wszystkich oskarżeń. Jeżeli więc wydatek dotyczył obu kategoryj przestępstw a przypuszczalnie nie byłby mniejszym, gdyby dotyczył tylko kategorji pod b) określonej, niema podstawy do obciążenia Skarbu Państwa, względnie oskarżyciela częścią tego wydatku np. świadek był wezwany celem przesłu-

chania go do obu kategoryj przestępstw. A jeżeli ktoś ma tracić, słuszniejsze jest, by stratę poniósł oskarżony, którego czyn stał się powodem procesu (m. 694).

2. Oskarżony wtedy więc tylko wolnym będzie od zwrotu, jeżeli jasnem jest i niewątpliwem, że wydatek dotyczył zarzutu, z którego oskarżonego uniewinniono lub postępowanie umorzono (zob. wstęp art. 581).

3. Odpowiedzialność pokrzywdzonego polega tu na tem, że wystąpił z samoistnem a nieuzasadnionem oskarżeniem (art. 67).

4. Zob. art. 581 i 584.

Art. 581.

Jeżeli oskarżonego uniewinniono lub postępowanie umorzono, koszty postępowania ponosi:

a) w sprawach z oskarżenia prywatnego — oskarżyciel;

b) w sprawach z oskarżenia publicznego, w których wyłącznym oskarżycielem był pokrzywdzony, — tenże pokrzywdzony;

c) w sprawach umorzonych wskutek pojednania się stron — oskarżony i oskarżyciel solidarnie;

d) w pozostałych sprawach — Skarb Państwa, z wyjątkiem kosztów, wymienionych w art. 587 pod lit. h).

1. **uniewinniono lub postępowanie umorzono** (art. 3); w razie częściowego uniewinnienia lub umorzenia postępowania, stosuje się przepis art. 580.

2. **(do lit. a)** (art. 68). Przepis ten nie dotyczy spraw ściganych na wniosek (art. 56), gdyż sprawy te toczą się z urzędu i tylko prawo państwa do rozpoczęcia ścigania zależne jest od wniosku pokrzywdzonego (m. 695).

3. **(do lit. b).** Przepis ten dotyczy jedynie pokrzywdzonego, występującego samoistnie (art. 67), nie zaś pokrzywdzonego, który występuje obok osk. publ. w postępowaniu przed sądem grodzkim, gdyż wówczas nie ponosi on wyłącznej odpowiedzialności za bieg i koszty post. kar.

4. **(do lit. c).** Przepis ten nakłada solidarną odpowiedzialność za wydatki wyłożone przez Skarb Państwa (art. 572); co do stosunku, w jakim oskarżyciel i oskarżony mają te koszta między sobą ponosić, rozstrzyga umowa między nimi, a w braku umowy ustawa cywilna.

Oczywiście przepis tego art. dotyczy oskarżyciela prywatnego, któremu wedle prawa karnego materjalnego wolno pojednać się z oskarżonym. Por. art. 72 i uw. do art. 498.

5. **(do lit. d).** Por. art. 572 i 573.

Art. 582.

Koszty wynikłe z powództwa oddalonego lub pozostawionego bez rozpoznania ponosi powód cywilny.

Są to bądź koszty zaliczone przez Skarb Państwa (art. 572), bądź też przez samego powoda cywilnego (art. 575 i 587 lit. h), bądź wreszcie koszty poniesione przez oskarżonego dla odparcia powództwa cywilnego (art. 587 lit. h): „należność obrońców").

Art. 583.

W razie oddalenia środka odwoławczego, założonego na niekorzyść oskarżonego, koszty postępowania odwoławczego ponosi Skarb Państwa, względnie oskarżyciel prywatny lub pokrzywdzony (art. 67).

Przepis ten wprowadzony przez nowelę II całkiem słusznie różnicuje między odpowiedzialnością za koszty postępowania w wyższych instancjach i czyni za nie odpowiedzialnym tego, który spowodował te koszty bez potrzeby i bez skutku.

Art. 584.

Jeżeli za koszty postępowania odpowiada kilku oskarżonych lub oskarżycieli, ponoszą oni tę odpowiedzialność solidarnie, prócz kosztów tymczasowego aresztowania oraz wykonania kary, które każdy ponosi zosobna.

Odpowiedzialność solidarna zachodzi w stosunku do osoby uprawnionej do żądania kosztów (art. 578, 579 i 581); stosunek odpowiedzialnych między sobą ocenia się wedle przepisów ustawy cywilnej.

Wyłącznie z solidarnej odpowiedzialności kosztów ściśle indywidualnych każdego skazanego nie wymaga wyjaśnienia (m. 694). Jeżeli tymczasowo aresztowanego uniewinniono lub co do niego postępowanie umorzono, wchodzi w zastosowanie art. 581.

Art. 585.

Jeżeli oskarżonego uwolniono od kary z powodu wzajemności krzywd, sąd według swego uznania odpowiednio dzieli między strony koszty postępowania.

1. **z powodu wzajemności krzywd** (zob. art. 239 i 256 kk.), nie zaś w innych przypadkach uwolnienia oskarżonego.

Wyrok uwalniający jest wyrokiem skazującym co do winy i uwalnia tylko od kary (art. 21, 29, 142, 148, 220, 239, 256, 257 i 262), nie zaś od ponoszenia kosztów i opłat; toteż art. 581 mówi jedynie o wyroku uniewinniającym.

2. **sąd . . . odpowiednio dzieli i t. d.** w miarę tego, kto dał powód do przestępstwa lub spowodował większe koszty, kto doznał większej krzywdy moralnej lub materjalnej i t. d.

Art. 586.

Jeżeli oskarżony umarł przed uprawomocnieniem się wyroku, koszty postępowania, prócz wymienionych w art. 587 lit. h), ponosi Skarb Państwa.

1. Całe postępowanie ulega tu umorzeniu (art. 3) a Skarb Państwa, który wyłożył koszty (art. 572), nie ma ich od kogo ściągać. Ale nawet w sprawach, w których osk. pr. złożył zaliczkę na koszty, należy mu ją zwrócić, gdyż wyrok byłby mógł zapaść na jego korzyść a koszty obciążą Skarb Państwa (m. 698).

Po uprawomocnieniu się wyroku koszty postępowania przechodzą na spadkobierców tak, jak każdy inny dług (m. 698).

2. Kosztów w art. 587 lit. h) wymienionych Skarb Państwa nie zalicza; są to koszty czysto osobiste; powinny one w razie śmierci oskarżonego przed uprawomocnieniem się wyroku, obciążyć osobę, która je wyłożyła względnie zobowiązała się je wyłożyć (m. 698).

Art. 587.

Do kosztów postępowania należą:

a) wydatki na doręczenie wezwań i innych pism sądowych;

b) wydatki związane z przejazdem sędziów i innych osób z powodu czynności śledczych;

c) koszty sprowadzenia, przewozu i konwojowania oskarżonego, świadków i biegłych;

d) należności świadków, biegłych i tłumaczów;
e) koszty oględzin sądowych i innych badań, przedsięwziętych w toku postępowania, oraz koszty przesyłki i przechowania dowodów i zajętych przedmiotów oraz ich sprzedaży;
f) koszty ogłoszeń sądowych w pismach;
g) koszty utrzymania tymczasowo aresztowanego;
h) należności obrońców i pełnomocników stron;
i) koszty wykonania wyroku.

1. Wyliczenie kosztów postępowania w tym art. jest wyczerpujące (m. 700); inne koszty nie mogą więc być żądane; co do ich ściągnięcia zob. art. 46 pw.

2. **(do lit. a);** zob. art. 195 n. i 596 lit. a).

3. **(do lit. b).** Do kosztów tych nie należą koszty przejazdu i djety sędziów na sesje wyjazdowe, koszty wynajęcia sali na posiedzeenie sądu na takiejże sesji, koszty papieru i t. d. (m. 700).

4. **(do lit. c):** zob. art. 83 § 2, 117 § 2, 141 § 2, 210, 211, 326 i 596 lit. b).

5. **(do lit. d):** zob. art. 98, 124 n., 140, 588 n.

6. **(do lit. e):** zob. art. 123, 128, 130, 138, 139, 151, 152 i 492.

7. **(do lit. f):** zob. art. 191.

8. **(do lit. g):** także koszty leczenia skazanego.

9. **(do lit. h):** zob. art. 84, 95 n. i 573.

10. **(do lit. i):** zob. art. 542, 578 i 584; należą tu także koszty ściągnięcia orzeczonych grzywien (art. 595).

Art. 588.

§ 1. Świadkowie zamieszkali poza siedzibą sądu lub miejscem dokonywania czynności sądo-

wej otrzymują zwrot niezbędnych kosztów przejazdu i strawne, jeżeli odległość ich miejsca zamieszkania lub pobytu od sądu wynosi najmniej dwadzieścia pięć kilometrów.

§ 2. Świadkowie, żyjący z zarobku dziennego, otrzymują nadto wynagrodzenie za utracony wskutek stawiennictwa zarobek.

§ 3. Zwrot kosztów przejazdu nie może w żadnym razie przekraczać ceny biletu kolejowego klasy trzeciej za daną odległość w obie strony w pociągu osobowym bez względu na rodzaj środka lokomocji.

§ 4. Jeżeli kilku świadków korzystało z jednego pojazdu na wspólny koszt, należy przyznać każdemu świadkowi część kosztów na niego przypadających.

§ 5. Jeżeli ta sama osoba będzie wezwana w charakterze świadka w kilku sprawach karnych na ten sam dzień, natenczas przyznaje się jej należności z § 1 — 4 tylko raz oraz rozdziela się je równomiernie pomiędzy wszystkie te sprawy (art. 577).

Ze słowa „nadto“ w § 2 użytego wynika w związku z § 1, że świadkowie, żyjący z zarobku dziennego, nie otrzymują wynagrodzenia za utracony wskutek niestawiennictwa zarobek, jeżeli ich miejsce zamieszkania znajduje się w siedzibie sądu wzgl. w miejscu dokonywania czynności sądowej (zob. uwagi wstępne przed art. 230) lub w odległości mniejszej niż 25 kilometrów od tychże miejsc.

Zob. art. 587 lit. d) tudzież §§ 106 do 111 reg. kar.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości

z 16 maja 1930 (Dz. U. 39 poz. 349), wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu

o należnościach świadków, biegłych i tłumaczów w sprawach karnych.

Rozdział I.

O należnościach świadków.

§ 1. Świadkowie, zamieszkali poza siedzibą sądu, jeżeli odległość ich miejsca zamieszkania od sądu wynosi najmniej 25 kilometrów, otrzymują zwrot niezbędnych kosztów przejazdu oraz strawne (art. 588 kpk.) [1]).

Ograniczenie co do odległości, zawarte w ustępie pierwszym, nie ma zastosowania do funkcjonarjuszów państwowych, osób wojskowych i duchownych.

§ 2. Zwrot niezbędnych kosztów przejazdu obejmuje koszty podróży z miejscowości zamieszkania do siedziby sądu oraz koszty podróży powrotnej.

§ 3. Na zwrot niezbędnych kosztów przejazdu składa się:

a) zwrot kosztów przejazdu środkiem masowego transportu (koleje, tramwaje, omnibusy itd.) — na kolejach klasą trzecią pociągiem osobowym, pozatem klasą najniższą;

b) zwrot kosztów przejazdu, o ile brak środka masowego transportu, w wysokści 10 gr. za każdy zaczęty kilometr.

Jeżeli kilku świadków korzystało lub mogło skorzystać z jednego pojazdu, należy przyznać każdemu świadkowi część kosztów na niego przypadających.

§ 4. Jeżeli zachodzą warunki przyznania kosztów przejazdu, świadek zaś odbył drogę swoim pojazdem, wierzchem lub pieszo, należy mu przyznać koszty przejazdu, jakieby mu się należały w myśl przepisów niniejszego rozporządzenia.

§ 5. Strawne należy przyznawać w wysokości od 1 zł. do 2 zł. za każdy dzień, jeśli zaś świadek musiał przenocować w miejscu przesłuchania, w wysokości podwójnej.

§ 6. Funkcjonarjuszom państwowym w czynnej służbie (art. 1 i art. 102 ust. z dnia 9 października 1928 r. — Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) oraz pozostającym w czynnej służbie sędziom, prokuratorom i wojskowym należy przyznawać koszty podróży i diety dzienne według norm ustanowionych dla podróży służbowych, jeżeli okoliczności, o których zeznawać mają, pozostają w związku z wykonywaniem ich urzędu lub służby.

---

[1]) Przepis ustępu 1 § 1 zmieniony w ślad art. 588 kpk.

Jeśli według niniejszego paragrafu osobom, wymienionym w ustępie pierwszym, wezwanym w charakterze świadków, nie należą się koszta podróży i diety dzienne według norm ustanowionych dla podróży służbowych, przyznaje się im wynagrodzenie na ogólnych zasadach.

§ 7. Jeżeli świadek po wezwaniu go z pewnej miejscowości zmieni miejsce zamieszkania, należy mu przyznać należności nie wyższe niż obliczone ze względu na miejscowość wskazaną w wezwaniu.

§ 8. Jeżeli ta sama osoba będzie przesłuchana w charakterze świadka w kilku sprawach karnych tego samego dnia, natenczas przyznaje się jej należności tylko raz oraz rozdziela je pomiędzy wszystkie te sprawy równomiernie (art. 557 kpk.).

§ 9. Świadkowie, żyjący z zarobku dziennego, otrzymują wynagrodzenie za stracony wskutek stawiennictwa zarobek (art. 588 kpk., § 11 niniejszego rozporządzenia).

§ 10. Przez osoby, żyjące z zarobku dziennego (§ 9) należy rozumieć tych, którzy pobierają płacę za każdy dzień pracy (zarobnicy dzienni itp.), natomiast nie należą do wspomnianych osób ci, którzy środki utrzymania czerpią z całości dochodów wykonywanego zawodu.

§ 11. Wynagrodzenie za utracony zarobek dzienny przyznaje się według następującej taksy:

a) dla pracowników fizycznych — do 3 zł;

b) dla pracowników umysłowych — do 5 zł.

§ 12. Świadkowie, którzy stawili się bez wezwania sądowego, nie otrzymują wynagrodzenia.

§ 13. Świadkom służy prawo do należności także wtedy, jeśli na wezwanie sądu stawili się, lecz nie zostali przesłuchani.

§ 14. Jeśli świadek nieprawnie odmawia złożenia zeznań lub przysięgi, nie ma prawa żądać przyznania mu należności.

§ 15. Jeżeli świadek ze względu na swój wiek, chorobę lub cielesną ułomność może stawić się w sądzie tylko w towarzystwie drugiej osoby, należy przyznać należność w myśl niniejszego rozdziału tak świadkowi, jak towarzyszącej osobie.

Jeżeli w wypadku, określonym w ustępie powyższym świadek stawi się z miejsca zamieszkania odległego od sądu mniej, niż o 25 kilometrów (§ 1), ma zastosowanie przepis § 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 1929 r. o należnościach za konwojowanie osób i rzeczy oraz za przechowanie rzeczy (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 390) [1]).

[1]) Rozp. to zamieszczono po art. 596.

Rozdział II.

O należnościach biegłych i tłumaczów.

§ 16. Biegli i tłumacze, prócz wynagrodzenia za pracę, otrzymują pokrycie wydatków, niezbędnych do jej wykonania (art. 589 § 1 kpk.).

Sąd może zażądać należytego wykazania poniesionych wydatków.

Jeżeli w czynności urzędowej bierze udział kilku biegłych (tłumaczów), pokrycie przewidziane w ustępie pierwszym następuje w stosunku do poniesionych przez każdego biegłego (tłumacza) wydatków.

§ 17. Biegłemu i tłumaczowi, zamieszkałemu poza siedzibą sądu należy się strawne i zwrot niezbędnych kosztów przejazdu (art. 589 § 3 kpk.).

§ 18. Strawne przyznaje się biegłemu i tłumaczowi w wysokości od 1 zł. do 5 zł. za każdy dzień, jeśli zaś musiał przenocować w miejscu spełnienia czynności, w wysokości od 2 zł. do 10 zł.

Niezbędne koszty przejazdu biegłego lub tłumacza przyznaje się według § 3, jeśli jednak brak środka masowego transportu, w wysokości rzeczywistego wydatku na przejazd pojazdem konnym lub mechanicznym, nieprzewyższającej zwykłych cen miejscowych.

§ 19. O ile § 18 nie stanowi inaczej, do przyznania strawnego i zwrotu kosztów przejazdu mają zastosowanie postanowienia dotyczące należności świadków (§§ 1—8) z temi zmianami, iż ograniczenie co do odległości, zawarte w § 1 ust. 1 nie ma zastosowania, a przepis § 8 ma zastosowanie tylko do kosztów przejazdu i strawnego.

§ 20. Za czynności wchodzące w zakres specjalności danego biegłego (badania, orzeczenia) należy przyznawać wynagrodzenie w wysokości od 5 zł. do 60 zł.

§ 21. W wypadkach wyjątkowych można przekroczyć granice taksy, określone w § 20, po zasięgnięciu w miarę potrzeby, a w każdym razie gdyby zdaniem sądu należało przyznać wynagrodzenie powyżej 100 zł., — opinji fachowych urzędów lub instytucyj co do stosowności wyższego wynagrodzenia. Odpis postanowienia, przyznającego wyższe wynagrodzenie, sąd komunikuje kierownikowi sądu, sąd grodzki — prezesowi sądu okręgowego.

§ 22. W razie nieprzesłuchania wezwanego biegłego lub tłumacza, należy mu się wynagrodzenie za stracony czas i zarobek w wysokości od 1 zł. do 2 zł. za każdą zaczętą godzinę, łącznie jednak najwyżej 10 zł.

§ 23. Wysokość wynagrodzenia biegłych oznacza się z uwzględnieniem wymaganych od biegłego kwalifikacyj, czasu i trudu, koniecznego do wykonania pracy.

§ 24. Biegły (tłumacz), który niesłusznie odmawia zeznań lub spełnienia czynności, będących jego obowiązkiem, albo też odmawia złożenia przysięgi, nie ma prawa do należności.

§ 25. Biegły (tłumacz) nie ma prawa do wynagrodzenia za czynności, które przedsięwziął bez polecenia sądu.

§ 26. Przepis § 12 ma zastosowanie do biegłych (tłumaczów).

§ 27. Z biegłymi sądowymi i tłumaczami przysięgłymi (art. 268 prawa o ustroju sądów powszechnych) może być zawarty układ co do ryczałtowej opłaty za czynności. Ryczałtowe opłaty powinny być obliczone podług przeciętnej liczby podań i opinij (tłumaczeń) wchodzących w zakres określonej specjalności, a dokonanych w danym okręgu w ciągu ostatnich dwóch lat. Opust ze strony biegłego (tłumacza) nie może wynosić mniej niż 10%.

Układ z biegłymi (tłumaczami) zawiera prezes sądu apelacyjnego. Prezes sądu apelacyjnego może poruczyć zawarcie układu prezesowi sądu okręgowego lub naczelnikowi sądu grodzkiego.

§ 28. Funkcjonarjusz państwowy, ustanowiony w tymże charakterze do wykonywania czynności biegłego, ma prawo tylko do zwrotu wydatków, niezbędnych do spełnienia pracy (§ 16), oraz do zwrotu kosztów przejazdu i diet w myśl przepisów dotyczących podróży służbowych.

§ 29. Jeżeli funkcjonarjusz państwowy jest ustanowiony do wykonywania czynności biegłego (§ 28) lub też jeśli biegły (tłumacz) pobiera ryczałtowe wynagrodzenie (§ 27), do kosztów postępowania karnego wlicza się takie należności, jakie należałoby przyznać biegłemu (tłumaczowi) w myśl ogólnych postanowień niniejszego rozporządzenia lub w myśl szczególnych przepisów (§ 30 ust. 1).

§ 30. Jeżeli dla oznaczenia wynagrodzenia pewnych kategoryj biegłych istnieją szczególne przepisy, należy wspomnianym biegłym przyznawać opłaty w myśl tych przepisów.

Paragraf 28 ma do tych biegłych zastosowanie.

§ 31. Opłaty za czynności tłumaczów przysięgłych regulują szczególne przepisy. Przepisy te mają również zastosowanie do tłumaczów innych, dokonywających przekładu na zlecenie urzędowe lub wzywanych do udziału w czynności urzędowej, w szczególności do tłumaczów powoływanych w celu porozumienia się z głuchymi lub niemymi.

Obok przepisów, wymienionych w ustępie pierwszym, mają do tłumaczów zastosowanie przepisy niniejszego rozporządzenia, o ile ich dotyczą.

Rozdział III.

O przyznawaniu należności świadków, biegłych i tłumaczów.

§ 32. Świadkowie, biegli i tłumacze powinni zażądać wynagrodzenia niezwłocznie po wykonaniu swego obowiązku, a jeżeli byli wezwani na rozprawę, to najpóźniej nazajutrz po jej zamknięciu.

Osoby, które nie zgłosiły żądania w terminie powyższym, tracą prawo do wynagrodzenia, o czem należy je uprzedzić (art. 593 kpk.).

§ 33. Sekretarze prowadzący rachunek kosztów postępowania lub sekretarz wyznaczony przez kierownika sądu przyjmuje od świadków, biegłych i tłumaczów żądanie wypłacenia należności i przedstawia sądowi projekt postanowienia co do należności świadków bez osobnego polecenia, co do należności zaś biegłych i tłumaczów w razie otrzymania polecenia.

§ 34. Przy stosowaniu taryfy należy w zasadzie wymierzać należność według kwot najniższych.

Postanowienie o przyznanej należności oznajmia się ustnie, udzielając — na żądanie — postanowienie do przejrzenia; należność wypłaca się wedle możności zaraz; w razie niemożności natychmiastowej wypłaty, przesyła się należność bez niepotrzebnej zwłoki i bez obciążania świadka (biegłego, tłumacza) opłatą pocztową.

§ 35. Przyznane należności należy uwidocznić w aktach sprawy. Jeżeli władza, przyznająca należność w myśl niniejszego rozporządzenia, spełnia czynność na żądanie innej władzy lub w jej zastępstwie, natenczas winna — przesyłając właściwej władzy zeznanie świadka lub biegłego (tłumacza) — zaznaczyć przyznaną należność.

§ 36. Jeżeli władza wojskowa lub policja państwowa zawiadomi sąd, zanim ten wypłaci świadkowi wynagrodzenie, iż wojskowy lub funkcjonarjusz policyjny wezwany na świadka otrzymał od swej władzy zaliczkę na wynagrodzenie, natenczas potrąca się tę zaliczkę z przyznanego świadkowi wynagrodzenia i przekazuje ją władzy właściwej.

Rozdział IV.

Postanowienia końcowe.

§ 37. Siedzibą sądu w rozumieniu niniejszego rozporządzenia jest miejsce dokonywania czynności sądowej.

§ 38. Przepisy niniejszego rozporządzenia mają zastosowanie: a) w postępowaniu przed sądem i sędzią śledczym (rozprawa, śledztwo, czynności sądowe w toku dochodzeń); b) mają odpowiednie zaś zastosowanie przy czynnościach mających moc czynności sądowych, a dokonywanych w dochodzeniach przez prokuratora (art. 257 kpk. i art. 20 przep. wprow. kpk.).

W wypadku wskazanym pod a) należności, przewidziane w niniejszem rozporządzeniu, przyznaje sąd lub sędzia śledczy, a wypłaca się je z funduszów właściwego sądu (sędziego śledczego).

W wypadku wskazanym pod b) należności przyznaje prokurator, a wypłaca je z funduszów sądu (wydziału), przy którym prokurator jest czynny, jeżeli zaś prokurator pełni stałą służbę poza siedzibą sądu okręgowego (wydziału) — z funduszów najbliższego sądu grodzkiego.

§ 39. Postanowienia §§ 33—38 mają odpowiednie zastosowanie do przyznawania należności za konwojowanie osób i rzeczy oraz za przechowanie rzeczy w myśl rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 390).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 24 grudnia 1928 r. (Dz. U. 104 poz. 944) o taksie dla tłumaczów przysięgłych.

§ 1. Za tłumaczenie wszelkiego rodzaju pism, sporządzane na żądanie władz i urzędów, tłumacze przysięgli pobierają wynagrodzenie poniżej wyszczególnione, a mianowicie za każdą stronicę przekładu:

a) z języka białoruskiego, czeskiego, francuskiego, litewskiego, niemieckiego, rosyjskiego, ruskiego (rusińskiego), słowackiego lub żydowskiego (żargon) na język polski . . . . . 3 zł.

b) z innego języka europejskiego lub łacińskiego na język polski . . . . . 5 zł.

c) z języka pozaeuropejskiego na język polski . 10 zł.

d) z języka polskiego na język białoruski, czeski, francuski, litewski, niemiecki, rosyjski, ruski (rusiński), słowacki lub żydowski (żargon) . . . . . 5 zł.

e) z języka polskiego na inny język europejski lub łaciński . . . . . 10 zł.

f) z języka polskiego na inny język pozaeuropejski 20 zł.

§ 2. Za sporządzanie i zaświadczanie zgodności kopji tłumaczenia albo kopji pisma sporządzonego w obcym języku, na żądanie władz i urzędów, tłumacze przysięgli pobierają, jeżeli kopje sporządzono w języku:

a) polskim . . . . . 50 gr.
b) białoruskim, czeskim, francuskim, litewskim, niemieckim, rosyjskim, ruskim (rusińskim), słowackim lub żydowskim (żargon) . . . . . 1 zł.
c) innym europejskim lub łacińskim . . . . . 2 zł.
d) pozaeuropejskim . . . . . 4 zł.

§ 3. Za sprawdzanie dostarczonego przez władzę lub urząd tłumaczenia i zaświadczenie jego zgodności z oryginałem tłumacze przysięgli pobierają wynagrodzenie w wysokości połowy ustanowionych w § 1 stawek zależnie od języka, z którego lub na który tłumaczenie jest dokonane.

§ 4. Przy obliczaniu wynagrodzenia w myśl §§ 1—3 niniejszego rozporządzenia uważa się za stronicę 30 wierszy, a za wiersz 45 liter pisma.

Stronicę rozpoczętą liczy się za całą, jeżeli obejmuje więcej niż 15 wierszy, w przeciwnym razie za połowę.

§ 5. Za sporządzanie tłumaczenia, za sporządzanie i zaświadczanie zgodności kopji tłumaczenia oraz za sporządzanie i zaświadczanie zgodności dostarczonego tłumaczenia, na żądanie osób prywatnych, tłumacze przysięgli pobierają wynagrodzenie w wysokości podwójnej stawek ustanowionych w §§ 1 do 4.

§ 6. Za przekład podpisu tłumacze przysięgli pobierają 2 zł.

§§ 7 i 9: uchylone w § 3 rozp. Min. Spr. z 1 grudnia 1932 r. Dz. U. 110 poz. 908.

§ 8: zbędny.

Art. 589.

§ 1. Biegli i tłumacze, prócz wynagrodzenia za pracę, otrzymują pokrycie wydatków niezbędnych do jej wykonania.

§ 2. W razie nieprzesłuchania wezwanego biegłego lub tłumacza, należy mu się wynagrodzenie za stracony czas i zarobek.

§ 3. Biegłemu lub tłumaczowi, zamieszkałemu poza siedzibą sądu, należy się strawne i zwrot niezbędnych kosztów przejazdu.

1. Zob. art. 124, 141 i 587 lit. d).

§ 1. 2. **O. 36/33:** (punkt 1): Obecność biegłego na rozprawie, mająca na celu zaznajomienie go z materjałem, przedstawionym sądowi w toku rozprawy, który następnie ma stanowić podstawę orzeczenia

biegłego, stanowi pracę w rozumieniu § 1 art. 589, albowiem biegły musi na rozprawie bacznie śledzić tok przewodu sądowego, który niejednokrotnie przynosi szereg nowych okoliczności, uprzednio biegłemu nieznanych, bierze on też udział w rozprawie przez stawianie pytań stronom. (punkt 2). Okoliczność, że na rozprawie zostało wydane orzeczenie przez tego samego biegłego, który już raz dany materjał badał w toku śledztwa lub dochodzenia, może stanowić podstawę do określenia niższego wynagrodzenia, aniżeli przyznano je pierwotnie, nie może jednak wogóle wyłączyć tego wynagrodzenia.

§ 2. 3. Wynagrodzenie za pracę odpada.

§§ 1, 2, 3. 4. Zob. §§ 106 do 111 reg. kar. tudzież rozp. Min. Spr. z 16 maja 1930 r. Dz. U. 39 poz. 349 przy art. 588.

Art. 590.

Wysokość strawnego (art. 588 § 1 i 589 § 3) oraz wynagrodzenia biegłych i tłumaczów za ich pracę lub za stracony czas i zarobek (art. 589 § 1 i 2) sąd lub prokurator (art. 257) określa według swego uznania. Wysokość strawnego nie może w żadnym razie przekraczać 10 zł dziennie.

Art. 591.

Funkcjonarjusze państwowi w czynnej służbie i osoby wojskowe w czynnej służbie otrzymują koszty podróży i diety dzienne według norm, ustanowionych dla podróży służbowych, jeżeli okoliczności, o których mają zeznawać, pozostają w związku z wykonywaniem ich urzędu lub służby, w innych wypadkach stosuje się do nich zasady ogólne (art. 588, 589, 590).

Zob. rozp. Rady Ministrów z 17 września 1927 r. Dz. U. 92 poz. 826 o należnościach za podróże służbowe funkcjonarjuszów państwowych, sędziów, pro-

kuratorów i wojskowych. Jednolity tekst tego rozporządzenia zob. w Dz. U. z r. 1932 Nr. 71 poz. 651.

Art. 592.

Jeżeli świadek lub biegły niesłusznie odmawia złożenia zeznań, opinji lub przysięgi, nie ma prawa do żadnych należności.

Art. 593.

§ 1. Świadkowie, biegli i tłumacze powinni zażądać wynagrodzenia niezwłocznie po wykonaniu swego obowiązku, a jeżeli byli wezwani na rozprawę, to najpóźniej nazajutrz po jej zamknięciu.

§ 2. Osoby, które nie zgłosiły żądania w terminie powyższym, tracą prawo do wynagrodzenia.

§ 1. 1. Zob. art. 588 i 589.

§ 2. 2. Sąd nie jest obowiązany uprzedzić ich o terminie żądania wynagrodzenia. Obowiązek sądu uprzedzenia ich o tem uchylony został nowelą II.

Art. 594.

§ 1. Koszty utrzymania oskarżonego aresztowanego obejmują wydatki na żywność, opał, światło, odzież, bieliznę, a w razie potrzeby koszty leczenia.

§ 2. W ten sam sposób oblicza się koszty wykonania kary pozbawienia wolności.

Wyliczenie to jest wyczerpujące (m. 701). Zob. art. 587 lit. g) i h).

Art. 595.

Koszty wykonania kary grzywny obejmują wynagrodzenie urzędnika egzekucyjnego za wszystkie jego czynności podług taksy oraz koszty ogłoszeń, przejazdów i przesyłek pieniężnych.

Wyliczenie to jest wyczerpujące (m. 701).

Art. 596.

Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu w miarę potrzeby z odnośnymi ministrami, wydaje taksy dla obliczenia należności:

a) za doręczanie wezwań i innych pism sądowych;

b) za konwojowanie osób i rzeczy oraz za przechowanie rzeczy;

c) za utrzymanie w więzieniach i aresztach.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 17 kwietnia 1931 Dz. U. 42 poz. 383

dotyczące taksy za doręczanie wezwań i innych pism sądowych w sprawach karnych.

§ 1. Za doręczanie wezwań i innych pism sądowych w sprawach karnych pobiera się opłatę należącą do kosztów postępowania (art. 587 lit. a) w następującej wysokości, zależnej od ilości osób wezwanych w danej sprawie na rozprawę główną:

a) jeżeli wezwano najwyżej 10 osób — 2 zł.

b) jeżeli wezwano osoby w liczbie od 11 do 50 — zł. 25.

c) za każdą następną ilość 50 osób, chociażby rozpoczętą, opłata wzrasta o zł. 20.

§ 2. Za doręczenie nakazu karnego, przeciw któremu nie wniesiono sprzeciwu, pobiera się opłatę w wysokości 60 gr.

§ 3. W sprawach karnych, ściganych z oskarżenia prywatnego, pobiera się opłatę, oznaczoną w § 1, w wysokości 60 gr. za doręczenie każdego wezwania lub innego pisma sądowego.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości wydane w porozumieniu z Min. Skarbu z 25 czerwca 1929 (Dz. U. 47 poz. 390)

o należnościach za konwojowanie osób i rzeczy oraz za przechowanie rzeczy.

Rozdział I.

Należności za konwojowanie osób i rzeczy.

§ 1. Funkcjonarjusze państwowi oraz osoby wojskowe, konwojujący osoby i rzeczy do władz wymiaru sprawiedliwości, otrzymują od tych władz należności według przepisów dotyczących podróży służbowych.

§ 2. Przepis § 1 nie ma zastosowania do funkcjonarjuszów policji państwowej w wypadku przewidzianym w art. 13 ust. ost. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o Policji Państwowej (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 257).

Koszty, poniesione przez policję państwową w wypadku określonym w ustępie pierwszym, wlicza się do kosztów postępowania karnego, o ile zostaną sądowi zgłoszone.

§ 3. Organa gminne, spełniające czynności określone w § 1 (art. 44 przep. wprow. kpk.), otrzymują należności według przepisów wymienionych w § 1, a odnoszących się do funkcjonarjuszów państwowych najniższego stopnia.

§ 4. Oprócz należności, przewidzianych w §§ 1 i 3, należy konwojentowi przyznać koszty rzeczywiście poniesione na przewóz osób lub rzeczy.

§ 5. Jeżeli funkcjonarjusz państwowy lub organ gminy spełnił równocześnie wobec tejże samej władzy czynności konwojenta w różnych sprawach karnych, natenczas przyznaje się mu należności, przewidziane w § 1 względnie w § 3 niniejszego rozporządzenia, tylko raz i rozdziela je pomiędzy wszystkie te sprawy równomiernie (art. 557 kpk.).

§ 6. Jeżeli funkcjonarjuszowi państwowemu lub organowi gminnemu służą z tytułu czynności, spełnionych tego samego dnia i wobec tejże samej władzy — choćby w różnych sprawach, należności konwojenta i świadka, należy mu przyznać należności tylko według przepisów niniejszego rozporządzenia.

W zakresie rozdziału przyznanej należności ma zastosowanie § 5.

§ 7. Władza, która zarządziła konwojowanie, wypłaca konwojentowi jego należność.

Konwojent może od kierownika najbliższego sądu grodzkiego otrzymać zaliczkę na poczet swej należności. Wypłacenie zaliczki kierownik sądu uwidacznia na poleceniu służbowem i zawiadamia o tem władzę, która zarządziła konwojowanie. Władza ta sprawdza rachunek, ustala należność i wypłaca ją po potrąceniu zaliczki.

Jeżeli jednak konwojowanie stosownie do polecenia wykonano do innej miejscowości, niż siedziba władzy zarządzającej konwojowanie, władza lub organ, do którego konwojent miał się zgłosić, poświadcza mu wykonanie czynności, kierownik zaś sądu grodzkiego, uprawniony do dania zaliczki (ust. 2) sprawdza rachunek, ustala należność i wypłaca ją.

Wysokość zaliczki może wynosić w wypadku przewidzianym w ustępie 2 kwotę wystarczającą na pokrycie kosztów podróży do miejsca przeznaczenia i diet na czas tej podróży, w wypadku przewidzianym w ustępie 3 — kwotę wystarczającą na pokrycie pełnej należności.

O wysokości wypłat władza ustalająca należność zawiadomi sąd właściwy do ustalania kosztów postępowania.

§ 8. Jeżeli świadek, mieszkający w siedzibie sądu lub w miejscowości odległej mniej niż 25 kilometrów od siedziby sądu, musi ze względu na swój wiek, chorobę, lub cielesną ułomność odbyć drogę odpowiednim środkiem transportowym, należy mu przyznać koszty przejazdu według postanowień dotyczących świadków.

Jeżeli świadek w tym wypadku może odbyć drogę tylko w towarzystwie drugiej osoby, należy przyznać koszty przejazdu w myśl ustępu poprzedniego również towarzyszącej mu osobie.

§ 9. Postanowienia §§ 38—40 ust. ost., 42, 43 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 1929 r. o należnościach świadków, biegłych i tłumaczów (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 389) stosuje się odpowiednio [1]).

Rozdział II.

O należnościach za przechowanie rzeczy.

§ 10. Jeżeli zwierzę oddano na przechowanie osobie godnej zaufania (art. 163 § 1 kpk.), natenczas pożytki otrzymane ze zwierzęcia stanowią w zasadzie wynagrodzenie za jego przechowanie.

Jeśliby ze zwierzęcia nie można było otrzymywać pożytków lub też jeśliby wartość ich nie pokrywała kosztów utrzymania zwierzęcia, natenczas przyznać należy wynagrodzenie za utrzymanie według zwykłych cen miejscowych.

§ 11. Jeżeliby koszta utrzymania zwierzęcia, przyznawane według § 10 ust. 2, przewyższały jego wartość, natenczas należy zarządzić sprzedaż zwierzęcia według przepisu art. 163 § 2 kpk.

§ 12. Jeżeli rzeczy oddano na przechowanie do magazynów pozostających w zarządzie państwowym lub samorządowym albo w zarządzie przedsiębiorstwa państwowego lub samorządowego albo też osobom trudniącym się zawodowo przechowywaniem rzeczy (domy składowe), natenczas za przechowanie rzeczy opłaca się należność według obowiązujących taryf, a w ich braku — według zwykłych cen miejscowych.

§ 13. Należność za sądowe przechowanie rzeczy lub za przechowanie rzeczy u godnych zaufania osób innych, niż wymienione w § 12, ustala się w braku szczególnych taryf za

---

[1]) Wobec uchylenia rozp. poz. 389/29 należy stosować §§ 33, 35 i 38 rozp. Min. Spr. z 16 maja 1930 r. Dz. U. 39 poz. 349 zamieszczonego przy art. 588.

jednomiesięczne przechowywanie poszczególnego przedmiotu w wysokości do 10 zł. stosownie do objętości, jakości i wartości przedmiotu oraz ryzyka połączonego z przechowaniem. Część miesiąca powyżej dni 15 liczy się za cały miesiąc, część miesiąca poniżej dni 15 za pół miesiąca; atoli czasu krótszego, niż 15 dni nie uwzględnia się, jeśli przechowane trwało przez okres dłuższy, niż miesiąc.

W wypadkach szczególnych sąd może przyznać należność w wysokości stosownej lub odpowiadającej zwyczajowi miejscowemu, zgodnie z umową zawartą przez kierownika sądu.

§ 14. Przepisy §§ 33 i 35 rozporządzenia Ministerstwa Sprawiedliwości z 16 maja 1930 Dz. U. 39 poz. 349 o należnościach świadków, biegłych i tłumaczów stosuje się odpowiednio [1]).

§ 15. Przepisy niniejszego rozdziału mają odpowiednie zastosowanie, gdy rzecz przechowana pozostaje w rozporządzeniu prokuratora. Do wypłaty należności ma odpowiednie zastosowanie przepis § 38 ust. 3 rozporządzenia Ministerstwa Sprawiedliwości z 16 maja 1930 Dz. U. 39 poz. 349 o należnościach świadków, biegłych i tłumaczów [2]).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 25 czerwca 1929 Dz. U. 47 poz. 393

w sprawie kosztów utrzymania w więzieniach osób tymczasowo aresztowanych i osób skazanych.

§ 1. Koszty utrzymania, obejmujące wydatki na żywność, opał, światło, odzież, bieliznę i leczenie, będą oznaczane kwotą ogólną, przypadającą dziennie na jednego pozbawionego wolności, w zasadzie na cały rok budżetowy jednolicie we wszystkich więzieniach Państwa. W kwocie ogólnej kosztów utrzymania wykazuje się osobno kwotę przypadającą za wyżywienie.

W razie większych zmian w kosztach powyżej wymienionych oznaczenie ich może nastąpić także w ciągu roku.

Oznaczenie może nastąpić dla poszczególnych okręgów

---

[1]) W § 14 powołane były pierwotnie §§ 38 do 40 rozp. Min. Sprawiedl. z 25/6 1929 Dz. U. 47 poz. 389; wobec uchylenia tegoż rozporządzenia poz. 389/29 wstawiłem do § 14 analogiczne przepisy §§ 33 i 35 obecnie obowiązującego rozporządzenia z 16/5 1930 Dz. U. 39 poz. 349.

[2]) W zdaniu 2 § 15 powołano pierwotnie § 43 ust. 3 rozp. Min. Sprawiedl. z 25/6 1929 poz. 389/29; wobec uchylenia tegoż rozporządzenia wstawiłem w § 15 przepis § 38 ust. 3 obecnie obowiązującego rozporządzenia z 16/5 1930 Dz. U. 39 poz. 349.

apelacyjnych lub wyjątkowo dla poszczególnych więzień, jeżeli na poszczególnych obszarach istnieją znaczne różnice tych kosztów.

§ 2. Nadzwyczajne koszty leczenia pozbawionego wolności można, niezależnie od ogólnych kosztów ustalonych na zasadzie § 1, policzyć w wysokości rzeczywiście poniesionej.

§ 3. Kosztów wyżywienia nie liczy się, jeżeli pozbawiony wolności odżywia się na koszt własny (art. 37 rozporządzenia w sprawie organizacji więziennictwa).

§ 4. Do kosztów utrzymania nie liczy się kosztów transportu zarządzonego ze względów administracyjnych z jednego więzienia do innego więzienia.

§ 5. Koszty tymczasowego aresztu zarząd więzienia obowiązany jest obliczyć natychmiast po otrzymaniu odpisu sentencji wyroku skazującego ze wzmianką o jego wykonalności i przedstawić właściwemu sądowi.

Koszty wykonania kary oblicza się i przedstawia sądowi po wykonaniu kary, a jeżeli czas trwania kary, pozostałej po wliczeniu tymczasowego aresztu, przewyższa jeden rok — z upływem każdego roku kary i wreszcie z upływem okresu końcowego.

W razie przedterminowego zwolnienia albo przerwy kary ponad 6 miesięcy obliczenie nastąpi z dniem wykonania tych zarządzeń.

Przedstawiając sądowi obliczenie kosztów utrzymania, zarząd więzienia zaznaczy, jaką kwotę pobrał już na ich poczet z zarobku pracującego więźnia.

§ 6. Przepisy §§ 1—5 mają odpowiednie zastosowanie w wypadkach wykonywania tymczasowego aresztu lub kary pozbawienia wolności w aresztach gminnych z tą zmianą, że skazanemu policzone będą koszta utrzymania w takiej wysokości, w jakiej je Ministerstwo Sprawiedliwości zwraca związkom komunalnym.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 7 maja 1930 Dz. U. 36 poz. 310

w sprawie kosztów utrzymania w więzieniach i aresztach gminnych osób tymczasowo aresztowanych i skazanych.

§ 1. Wysokość kosztów utrzymania w więzieniach osób tymczasowo aresztowanych i osób skazanych ustala się na czas od 1 kwietnia 1930 r. do odwołania na kwotę 1 zł. 50 gr. za każdy dzień, z czego przypada na koszta wyżywienia 70 gr.

§ 2. Wysokość kosztów żywienia w wypadkach wykonania kary w aresztach gminnych w okręgach sądów apelacyjnych

w Lublinie, Warszawie i Wilnie ustala się na okres od dnia 1 kwietnia 1930 roku do odwołania od osoby na 75 groszy za każdy dzień.

Art. 597.

W wypadkach nieprzewidzianych taksą wysokość wynagrodzenia określa sąd.

Przepis nin. art. znajdzie zastosowanie np. w razie sporu co do wysokości honorarjów adwokackich między stronami (zob. uw. 2 do art. 578) lub między stroną a adwokatem.

Art. 598.

§ 1. Sąd może uwolnić oskarżonego lub oskarżyciela w całości lub częściowo od zwrotu kosztów postępowania, jeżeli uzna, że uiszczenie ich byłoby zbyt uciążliwe dla niego lub najbliższej rodziny będącej na jego utrzymaniu.

§ 2. Przepis § 1 nie ma zastosowania do zwrotu kosztów, należnych oskarżycielowi prywatnemu lub pokrzywdzonemu (578 § 3) od oskarżonego, albo oskarżonemu od oskarżyciela oraz powodowi cywilnemu od oskarżonego.

§ 3. Sąd lub prokurator, zarządzając wykonanie wyroku, może odroczyć ściągnięcie opłat i kosztów postępowania, należnych Skarbowi Państwa, lub rozłożyć je na raty na czas, nieprzekraczający jednego roku, jeżeli natychmiastowe ich ściągnięcie groziłoby zobowiązanemu zbyt ciężkiemi skutkami.

Zob. O. 32/32 w uw. do art. 576.

Art. 599.

§ 1. Do sposobu i trybu ściągania kosztów sądowych ma zastosowanie art. 548.

§ 2. Przy zbiegu należności w postępowaniu wykonawczem pokrzywdzony ma pierwszeństwo

przed grzywnami, karami pieniężnemi i kosztami postępowania do zaspokojenia należnego mu z wyroku odszkodowania za wyrządzoną przez przestępstwo krzywdę.

§ 1. 1. Zob. art. 46 pw.

§ 2. 2. Por. art. 182. Przywilej pokrzywdzonego z art. 599 § 2 kończy się wedle mot. Kom. Kod. z chwilą prawomocnego podziału sumy ściągniętej od skazanego.

KSIĘGA IX.

Postępowania szczególne.

Rozdział I.

Wznowienie postępowania.

Wznowienie jest dopuszczalne co do każdego przestępstwa, gdyż kpk. żadnej w tym względzie różnicy nie czyni, jednakowoż co do postępowania zakończonego wyrokiem uniewinniającym lub umorzeniem śledztwa lub dochodzenia, tylko o tyle, o ile w międzyczasie nie nastąpiło przedawnienie (art. 3 i 613).

Wznowienie może nastąpić na korzyść oskarżonego (art. 602) lub jego niekorzyść (art. 600, 613); może ono być skierowane przeciw umorzonemu śledztwu (art. 613) lub przeciw prawomocnemu (art. 600, 602) wyrokowi sądu polskiego (nie zaś zagranicznego), gdyż przeciw nieprawomocnemu wyrokowi służą środki odwoławcze (art. 473 i 504).

Wznowienia umorzonego śledztwa lub postępowania zakończonego wyrokiem może wyłącznie dopuścić sąd (art. 606); wznowienie umorzonego dochodzenia polega na całkiem innych prawidłach (art. 252). Zob. art. 29 pd.

Wznowienie jest dopuszczalnem przeciw każdemu prawomocnemu wyrokowi, a więc i wyrokowi, który zapadł na skutek wznowienia postępowania.

Wznowienie pk. może być zawnioskowane z tego samego powodu, dla którego przedtem go już raz lub więcej razy odmówiono np. z powodu nowych okoliczności; naturalnie muszą to jednak być okoliczności lub dowody nie zawarte w poprzednim wniosku o wznowienie.

W przedmiocie wznowienia postępowania zakończonego wyrokiem — ścierają się ze sobą dwie zasady, a to:

a) zasada powagi wyroku, wedle której-to zasady wyrok jest silniejszym, niźli nawet sama prawda (res judicata pro veritate habetur) i

b) zasada sprawiedliwości niedopuszczająca skazania niewinnego i uniewinnienia winnego.

Kpk. przyjmuje w całej pełni zasadę pod b) wyrażoną, zaś co do zasady ad a) utrudnia wznowienie wogóle a w szczególności wznowienie na niekorzyść oskarżonego. Podczas gdy wznowienie na korzyść oskarżonego dopuszczalne jest wedle art. 602 zarówno z powodu fałszu (ob falsa), jak i z powodu nowo ujawnionych faktów lub dowodów (ob nova, ex capite novorum) — to wznowienie na niekorzyść oskarżonego dopuszczalne jest li tylko z powodu fałszu (art. 600) tak, iż nie ma wznowienia, choćby uniewinniony przyznał się do czynu (O. 166/31 i m. 706), a nawet chwalił się nim publicznie.

Zawarta w art. 501 lit. d) i 517 zasada reformationis in melius nie znalazła wyrazu w rozdziale o wznowieniu; oczywiście jednak prokurator w myśl art. 9 i 603 złoży wniosek o wznowienie co do współskazanych, jeżeli jeden ze skazanych uzyskał wznowienie, a te same względy przemawiają za innymi, którzy takiego wniosku nie złożyli.

Z zasady, że powód cywilny przyłącza się do postępowania karnego będącego w toku, wypływa, że wznowienie powództwa cywilnego w procesie karnym,

nie da się pomyśleć bez wznowienia całego postępowania karnego przeciw danemu oskarżonemu.

Wznowienie powództwa cywilnego może mieć znaczenie jedynie w tych przypadkach, gdy powództwo cywilne oddalono w wyroku skazującym; jeżeli bowiem pozostawiono je bez rozpoznania — czy to w wyroku skazującym, czy też w wyroku uniewinniającym — powód cywilny ma otwartą drogę procesu cywilnego; nie wyklucza to jednak, ażeby powód cywilny, którego roszczenia pozostawiono bez rozpoznania, nie był uprawniony wystąpić z temże samem powództwem we wznowionem (na niekorzyść uniewinnionego oskarżonego) postępowaniu karnem, pod warunkiem, że w międzyczasie nie wszczął procesu cywilnego (art. 75 a).

Jeżeli powoda cywilnego oddalono w wyroku skazującym, jego ponowne wystąpienie w procesie karnym staje się niemożliwem; ponieważ jednak wedle art. 6 kpc. droga procesu karnego jest drogą równorzędną z drogą procesu cywilnego, przeto kwestję wznowienia oddalonego powództwa cywilnego w drodze procesu cywilnego, ocenić należy wedle przepisów ustaw postępowania cywilnego (kpc.).

Ponieważ wznowienia procesu dozwala sąd, który wydał wyrok (art. 447 kpc.), zaś w danym wypadku wyrok wydał sąd karny, przeto wznowienie powództwa cywilnego w sądzie cywilnym jest niemożliwem.

O. S. P. IX 83** (motywa): Niewzruszalność wyroków prawomocnych pozostaje, tak jak i dotychczas, naczelną zasadą post. kar., na której opiera się bezpieczeństwo prawne i stałość obrotu prawnego, a art. 600 i 602 są wyjątkiem od tej zasady, wywołanym koniecznością naprawienia, ze względów wyższej sprawiedliwości, omyłkowego wyroku, wobec czego, jako przepisy wyjątkowe, ulegają wykładni ścisłej, lecz nigdy rozciągłej, nawet na korzyść oskarżonego.

Art. 600.

Wznowienie postępowania zakończonego wyrokiem prawomocnym może nastąpić na niekorzyść oskarżonego tylko wtedy, gdy wyjdzie najaw, że wyrok wydano pod wpływem fałszywego zeznania świadka, biegłego lub tłumacza, sfałszowania dokumentu lub dowodu rzeczowego, albo przekupstwa.

1. **wyrokiem prawomocnym.** Należy odróżnić prawomocność formalną, która polega na niemożności zaskarżenia wyroku np. prawomocny wyrok umarzający postępowanie z powodu braku uprawnionego oskarżyciela (zob. art. 2 oraz O. 170/31 i dalsze na str. 8 i 9), od prawomocności materjalnej, polegającej na tem, że dany czyn osądzono, wobec czego nie ulega on już rozpoznaniu, o ile zostanie dopuszczonem wznowienie. Art. 600 ma na myśli jedynie prawomocność materjalną (motywy do uchwały całej Izby II w O. 30/30).

2. **na niekorzyść oskarżonego** t. j. jeżeli zapadł wyrok uniewinniający lub zbyt łagodnie skazujący (m. 707). Że można uzyskać wznowienie z powodu zbyt łagodnego skazania, wynika stąd, że:

a) wymóg „na niekorzyść“ zachodzi zarówno, gdy się chce ukarać uniewinnionego, jak i wówczas, gdy się chce skazanego ukarać surowiej,

b) art. 602 dopuszcza na odwrót i to wyraźnie wznowienia na korzyść, gdy kogoś skazano za przestępstwo cięższe, niż to, które popełnił.

Por. uw. 6 do art. 602.

3. **pod wpływem.** Wedle art. 360 i 441 wyrokowanie następuje na podstawie dowodów na rozprawie przedstawionych. Otóż ze słów „pod wpływem“ wynika:

a) że zeznanie świadka, biegłego lub tłumacza, dokument lub dowód rzeczowy musiały być przy roz-

prawie zużytkowane przez bezpośrednie przesłuchanie świadka i t. d. lub odczytanie jego zeznań, odczytanie dokumentu lub obejrzenie dowodu rzeczowego (art. 339 do 344) tudzież

b) że zeznanie świadka, biegłego lub tłumacza, dokument lub dowód rzeczowy pozostają w kauzalnym związku z treścią wyroku, a więc, że wyrok na nich oparto.

Jeżeli tedy wymienione dowody pominięto, albo nie dano im wiary, sfałszowanie ich nie dostarcza podstawy do wznowienia.

4. **fałszywego zeznania** (zaprzysiężonego lub niezaprzysiężonego: art. 140 kk.).

Zeznania świadka, biegłego lub tłumacza musi być fałszywe, a więc zeznający musiał mieć świadomość fałszu, co wynika też z art. 601; ich błąd lub pomyłka nie uzasadniają więc wniosku o wznowienie; obojętnem także jest, z jakich pobudek dopuścili się fałszu, tudzież czy zostali zasądzeni za fałsz w innej sprawie, gdyż fałsz musi być świadomym i popełnionym w sprawie, w której wznowienie jest żądanem.

5. **sfałszowania dokumentu lub dowodu rzeczowego:** zob. art. 152 i 339 do 342 kpk. oraz art. 91 § 3 i 187 kk.

6. **przekupstwa.** Chodzi tu wyłącznie o przekupstwo i to sędziego śledczego lub orzekającego albo też przysięgłego; przymus na tych osobach wywarty nie uzasadnia wznowienia (m. 707).

W sądach orzekających kolegjalnie (kolegjalnie orzekają też przysięgli) wystarcza przekupstwo jednego sędziego, albowiem niepodobieństwem jest dociec, jak daleko idący wpływ on wywarł na zespół z nim razem sądzących.

Zob. art. 286 i 290 do 293 kk.

7. Zob. uwagi wstępne do niniejszego rozdziału.

Art. 601.

Popełnienie przestępstwa, dającego podstawę do wznowienia postępowania w myśl art. 600, powinno być ustalone wyrokiem prawomocnym, chyba że wyrok nie może zapaść z powodu ustawowych okoliczności, wyłączających wyrokowanie co do tego przestępstwa lub zawieszających postępowanie na czas nieograniczony.

1. **powinno być ustalone wyrokiem prawomocnym.** Wyrok ten musi zapaść prawomocnie przed ułożeniem wniosku o wznowienie, a dopiero wtedy sąd zastanowi się, czy przestępstwo to wywarło wpływ na wyrokowanie (m. 708).

Wyrok ten musi być skazującym (uchwała całej Izby karnej w O. S. P. IX 83 ** i mot. do O. 166/31) **.

2. **chyba, że i t. d.** Tu należą np. śmierć świadka, biegłego, tłumacza lub sędziego przekupionego, ich ucieczka lub choroba umysłowa, amnestja, przedawnienie czynu i t. d.

We wszystkich wypadkach, gdzie z powodu przeszkód w art. 601 wymienionych (O. S. P. VIII 527) ** nie może zapaść wyrok skazujący za fałsz względnie przekupstwo, wnioskodawca otrzyma od sądu odpis postanowienia umarzającego postępowanie o fałsz etc., z powodów w art. 601 wymienionych (art. 248 i 276) i dołączy je do wniosku o wznowienie. Sędzia śledczy wzgl. prokurator będzie tu obowiązany śledztwo wzgl. dochodzenie przeprowadzić tak, jakby przeszkody nie było i uzasadnić postanowienie umarzające w ten sposób, iżby z uzasadnienia jasno rozpoznać było można, czy fałsz wzgl. przekupstwo pod względem przedmiotowym i podmiotowym wykazane zostały.

Art. 602.

Wznowienie postępowania zakończonego wyrokiem prawomocnym może nastąpić na korzyść

oskarżonego nietylko z przyczyn wskazanych w art. 600, lecz także wtedy, gdy po skazaniu ujawnią się nowe fakty lub dowody nieznane przedtem ani stronie, która złożyła wniosek o wznowienie, ani sądowi, stwierdzające, że skazany jest niewinny lub że go skazano za przestępstwo cięższe niż to, które popełnił.

1. **wyrokiem prawomocnym:** zob. uw. 1 do art. 600.

2. **na korzyść oskarżonego:** por. uw. 2 do art. 600.

3. **z przyczyn wskazanych w art. 600.** Nie wyklucza to wznowienia, jeżeli oskarżony sam spowodował ów fałsz lub kogoś do fałszu namówił.

Przyczyny z art. 602 muszą być stwierdzone wedle art. 601 (Uchwała całej Izby karnej w O. S. P. IX 83).

4. **nowe fakty lub dowody** a więc fakty lub dowody nieznane skazanemu, ani sądowi w czasie wyrokowania. Muszą to zatem być fakty lub dowody zaszłe wzgl. ujawnione po wydaniu wyroku (noviter reperta, nie zaś noviter producta), albowiem powaga rzeczy osądzonej wymaga, ażeby oskarżony nie trzymał części dowodów w zanadrzu[1]) i spekulował na to, że — o ile przedstawione przezeń dowody nie wystarczą dla uwolnienia go, to przedstawi później inne, które będą stanowiły podstawę do wznowienia. Za nowy fakt lub dowód będzie więc uważanem, jeżeli oskarżony po wyroku dowiedział się o nazwisku świadka lub odnalazł zagubiony przez się dokument (m. 711 i 712), jeżeli za ten sam czyn skazano kogoś innego, a czyn ten mogła popełnić tylko jedna osoba, jeżeli wykazano, że świadek zeznawał pod przymusem, że świadek pomylił się co do istotnych punktów zeznania (pomyłka taka nie

[1]) Nowele do kpk. poszły dalej jeszcze drogą obowiązku diligencji procesowej, uprawniając sąd orzekający do pominięcia dowodów na czas nie ofiarowanych (art. 296 § 1, 298 § 2 i 332 § 2).

może jednak stanowić podstawy do wznowienia z art. 600, który dozwala wznowienia tylko z powodu fałszu; zob. uw. 4 do art. 600).

O. S. P. IX 83 (uchwała całej Izby II): Za nowe fakty lub dowody w myśl art. 602 należy uważać nieznane ani sądowi, ani też zgłaszającemu wniosek o wznowienie post. kar. (noviter reperta), albowiem art. 602 używa wyrażenia „ujawnią się" (zwrot bezosobowy), a więc dane fakty i dowody muszą wypłynąć na widownię samorzutnie, dla osoby zainteresowanej najzupełniej nieoczekiwanie czyli muszą być jej nieznane i ujawnić się bez jej współudziału[1]). Gdyby ustawodawca chciał dopuścić wznowienia i przy wypadku ujawnienia przez stronę okoliczności znanej jej już poprzednio, musiałby użyć czasownika czynnego „gdy... strona ujawni" na wzór brzmienia art. 613. Oczywiście że prokurator, któremu skazany ujawnił istotny stan rzeczy, może na jego korzyść zgłosić wniosek o wznowienie (art. 603).

Wobec zasady wyrażonej w O. S. P. IX 83, powtórzonej także wielokroć później (O. S. P. IX 199, mot. do O. 97/31 i t. d.) nie uzasadniają wniosku o wznowienie:

a) fakty i dowody, ujawnione w śledztwie a nie wysunięte na rozprawie głównej (O. S. P. VIII 527),

b) dowody na okoliczność, iż skazany za kradzież dopuścił się tylko paserstwa (O. S. P. IX 600)[2]).

---

[1]) Słów „bez jej współudziału" użyto tu nieściśle; niepodobna ich tłumaczyć w ten sposób, że wykluczonem będzie wznowienie, jeżeli np. skazany po prawomocnem skazaniu go czyni poszukiwania za świadkami czynu, by udowodnić, że ktoś inny go popełnił. Na równi z dowodami zebranemi po prawomocności wyroku, stoją dowody zebrane w takiem stadjum postępowania, że ich już w procesie przytoczyć nie można np. po wyroku II instancji lub po wyroku wydanym przez sąd przysięgłych.

[2]) Kradzież i paserstwo zagrożone są zresztą taką samą karą (art. 160 i 257 kk.).

Zob. O. 39/32 w uw. do art. 555.

5. **stwierdzające:** nie oznacza apodyktycznego pewnika, gdyż inaczej nie dałoby się pomyśleć ponowne zasądzenie po wznowieniu (zob. art. 612 lit. a); chodzi tu więc tylko o wysoki stopień prawdopodobieństwa.

Nowe fakty lub dowody muszą stwarzać poważną wątpliwość co do słuszności zapadłego wyroku (O. S. P. VIII 525) np. skazanie innej osoby za ten sam czyn (O. S. P. VIII 526), nie zaś wzajemnie wykluczające się zeznania świadków (O. S. P. IX 392).

6. **za przestępstwo cięższe.** Nie chodzi tu o nowe okoliczności skutkujące niższy wymiar kary w tych samych granicach ustawowych, lecz o lżejszą kwalifikację czynu, t. j. o uchylenie takich okoliczności, z powodu których podciągnięto we wyroku czyn pod surowszą ustawę karną albo o przytoczenie takich nowych okoliczności, które uzasadniają zastosowanie ustawy karnej łagodniejszej.

O tem, czy przestępstwo wyrokiem ustalone jest cięższe od tego, które popełnił, decydują czas trwania kary, jej rodzaj i skutki zasądzenia (kary dodatkowe: art. 44 kk.).

Przyznanie się oskarżonego w pierwotnym procesie nie stoi na zawadzie wznowieniu, gdyż przyznanie samo nie wystarcza do zasądzenia (zob. art. 336), a oskarżony mógł przyznać się do niepopełnionego przezeń czynu, nie widząc innego wyjścia przy ówczesnym stanie sprawy albo z innych powodów.

Art. 603.

§ 1. Wniosek o wznowienie postępowania na korzyść oskarżonego mogą podać: oskarżony, obrońca, prokurator oraz małżonek oskarżonego, jego krewni w linji prostej i jego bracia i siostry.

§ 2. Wznowienie postępowania na korzyść oskarżonego jest dopuszczalne bez względu na jego śmierć, wykonanie kary lub przedawnienie.

§ 1. 1. **prokurator:** zob. art. 476.

2. **małżonek i t. d.** Prawo to nadano osobom tu wymienionym, gdyż oskarżony może nie wiedzieć o faktach mogących być podstawą wznowienia albo nie zdawać sobie sprawy z ich wagi albo z powodu zniechęcenia lub przygnębienia po dłuższem pozbawieniu wolności, nie chcieć lub nie umieć z nich skorzystać (m. 713).

Ponieważ prawo to służy rzeczonym osobom niezawiśle od woli oskarżonego, przeto nie może on cofnąć postawionego przez nie wniosku o wznowienie; jeżeli natomiast te osoby wniosek swój o wznowienie cofną, może go oskarżony ponowić.

§ 2. 3. Względy natury formalnej w § 2 wymienione — a także ułaskawienie, ukrycie się skazanego, jego choroba umysłowa i t. d. — nie przeszkadzają wznowieniu, gdyż wyrok skazujący jest plamą na życiu wzgl. na pamięci skazanego (m. 714).

Art. 604.

§ 1. Wniosek o wznowienie postępowania na niekorzyść oskarżonego może podać tylko oskarżyciel.

§ 2. Oskarżyciel prywatny, który odstąpił od oskarżenia, nie może żądać wznowienia postępowania.

§ 1. 1. **na niekorzyść oskarżonego:** zob. art. 600.

2. **oskarżyciel** t. j. prokurator, oskarżyciel prywatny (zob. jednak § 2 nin. art.) i pokrzywdzony z art. 67.

Oskarżyciel publiczny z art. 58 § 1 nie może złożyć wniosku z art. 604, gdyż może on występować tylko

wobec sądu grodzkiego, nie zaś wobec sądu apelacyjnego (art. 606); zwróci się on więc w tej mierze do prokuratora.

§ 2. 3. Odstąpienie oskarżyciela prywatnego, nie zaś prokuratora, oskarżyciela publicznego z art. 58 § 1 lit. a) i pokrzywdzonego z art. 67 — powoduje dlań utratę uprawnienia do złożenia wniosku o wznowienie, bez względu na przyczynę odstąpienia, a więc także wówczas, jeżeli odstąpił od oskarżenia z powodu nieznajomości faktów lub dowodów, które ujawniły się po odstąpieniu od oskarżenia.

Art. 605.

Wniosek o wznowienie postępowania nie pochodzący od prokuratora, powinien być sporządzony przez adwokata.

1. **sporządzony,** nie zaś tylko podpisany.

2. **przez adwokata,** nie zaś przez profesora prawa (art. 86 b), ani przez osoby z art. 93 (O. S. P. IX 390), ani przez obrońców z art. 14 do 17 pw. (uchwała całej Izby II w O. 2/30).

Co do ustanowienia obrońcy z urzędu w celu złożenia wniosku o wznowienie zob. O. S. P. IX 37 na stronie 160.

Por. art. 286 i 505 § 1.

S. apel lub Najw.

Art. 606.

O wznowieniu postępowania orzeka w sprawach należących do właściwości sądu grodzkiego — sąd apelacyjny, w innych sprawach — Sąd Najwyższy.

1. Orzeczenie (art. 47 § 1) następuje na posiedzeniu niejawnem (art. 611). Zażalenie na orzeczenie sądu apelacyjnego jest niedopuszczalne (art. 466).

2. Orzekanie o wznowieniu poruczono sądom tak wysokiego rzędu dla uzyskania większej rękojmi należytej decyzji w przedmiocie wznowienia; nadto sąd, wiedząc w chwili wyrokowania, że omyłkę będzie mógł poprawić w drodze wznowienia, może być skłonnym do mniej starannego wyrokowania a ludność, w razie częstego powtarzania się wznowień, przyzwyczaja się do uważania wyroku za coś nieustalonego, co obniża powagę wyroku (m. 717).

Wobec braku konkretnego przepisu w tym względzie, wniosek o wznowienie można złożyć bądź w sądzie I instancji, bądź w sądzie wedle art. 606 właściwym.

Zob. art. 24 i 25 kpk. tudzież art. 33 i 37 usp.

Art. 607.

Sąd właściwy do orzekania o wznowieniu zarządza w razie potrzeby sprawdzenie wskazanych we wniosku okoliczności.

Zarządzenie (art. 606, 611 i 50) sprawdzenia będzie zazwyczaj potrzebne przy wznowieniu ex capite novorum (art. 602); przy wznowieniu ob falsa sąd będzie w regule miał przed sobą wyrok ustalający dokonanie fałszu lub przekupstwa lub odpowiednio umotywowane orzeczenie umarzające (art. 601).

Sprawdzenie nastąpić musi przez sędziego z uwzględnieniem przepisu art. 50 w związku z art. 611, gdyż dochodzenie przeprowadzić można jedynie w przypadkach w ustawie przewidzianych, a więc zasadniczo w toku postępowania przygotowawczego (motywa uchwały całej Izby II w O. 57/30) **.

O. 397/31: Sprawdzenie to nie może być tłumaczone, jako równoznaczne z dochodzeniem i sądy nie są obowiązane do zawiadomienia stron (art. 256) o terminie wyznaczonym dla przeprowadzenia dowodów.

Art. 608.

§ 1. Sąd właściwy do orzekania o wznowieniu może zarządzić wstrzymanie wykonania wyroku.

§ 2. Wstrzymując wykonanie wyroku, sąd może zażądać kaucji lub poręczenia.

§ 1. 1. Złożenie wniosku o wznowienie nie ma więc samo przez się żadnego wpływu na wykonanie wyroku (art. 540), nie powoduje ono ani wstrzymania rozpoczęcia, ani przerwy kary prawomocnie orzeczonej.

§ 2. 2. Zob. art. 173 n.; suma kaucyjna może być ubezpieczoną także przez wpis hipoteczny (art. 177).

Art. 609.

W razie uwzględnienia wniosku o wznowienie postępowania, sąd uchyla wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi, który wydał uchylony wyrok.

1. Odmowne załatwienie wniosku o wznowienie — wobec braku zażalenia — zob. uw. 1 do art. 606 — kończy cały proceder, chybaby następnie złożono nowy wniosek o wznowienie.

W razie uwzględnienia wniosku o wznowienie, postępowanie dzieli się na dwie fazy, z których pierwsza kończy się uchyleniem wyroku; w drugiej fazie następuje rewizja poprzedniego procesu.

2. **O. 2/31** (uchwała całej Izby II): Art. 609 ma na myśli każdy wyrok, który wchodzi, i o ile wchodzi w grę przy wykonaniu, bez względu na to, która instancja go wydała. Gdy wyrokowała II instancja merytoryczna, wyroku I instancji się nie uchyla. Uchylając wyrok wydany w myśl art. 535, uchylić należy także wyrok merytoryczny, mianowicie wówczas, gdy błąd faktyczny zdarzył się w instancji merytorycznej.

3. Od przekazania sprawy „do ponownego (jej) rozpoznania" należy bezwarunkowo wyłączyć Sąd Najwyższy, którego zakres juryzdykcyjny i dane mu przez ustawę środki techniczne uniemożliwiają rozpoznanie w znaczeniu merytorycznego ocenienia sprawy. Należy bowiem zważyć, że:

a) rozdział III księgi VIII (art. 504 do 539) zawiera jedynie przepisy co do formy i treści kasacji tudzież jej załatwienia, natomiast nie zawiera żadnego przepisu co do prowadzenia przez S. N. dowodów,

b) rozdział ten zakreśla ściśle granice ustnej rozprawy (art. 526 do 528) i nie dozwala analogicznego stosowania przepisów o rozprawie w I lub II instancji; w art. 505 § 2 powołano przepisy art. 474 do 488 odnoszące się do zakładania kasacji a nie do samego przewodu — wobec czego S. N. nie może badać dowodów i czynić merytorycznych ustaleń,

c) przepisy art. 529 i 539 mówią wprawdzie o rozpoznaniu sprawy przez S. N., ale nie chodzi w nich o merytoryczne rozpoznanie, przeciwnie

d) tam, gdzie chodzi o „ponowne (merytoryczne) rozpoznanie sprawy" — jak to ma nastąpić w przypadku art. 609 — Sąd Najwyższy obowiązanym jest przekazać sprawę sądowi merytorycznemu (art. 534, 536).

Jeżeli tedy wykluczymy możność ponownego rozpoznania sprawy przez S. N., to za sąd, który wydał uchylony wyrok, uważać należy:

a) sąd I inst., którego wyrok się uprawomocnił wskutek niezaskarżenia go apelacją wzgl. kasacją,

b) sąd II inst. (okręgowy lub apelacyjny), który w sprawie wyrokował — a to bez względu na to, czy jego wyrok zaskarżono do S. N., czy też nie, albowiem (zob. motywy do wyż cytowanego O. 2/31), wyrok sądu II inst. jest „novum judicium" a powołanie się w nim na ustalenie faktyczne zaskarżonego wyroku

jest tylko skróconą formą stwierdzenia, że sąd II inst. przyjmuje ustalenia wyroku I inst. jako swoje własne i że wydaje „in merito" taki sam wyrok, jaki wydał sędzia I inst.

4. Jeżeli uchylono wyrok sądu II inst., sprawa wraca do stadjum apelacyjnej rozprawy, pozostają więc nietkniętemi akt oskarżenia, wyrok I instancji i założona od niego apelacja; sąd II inst. przeprowadzi więc rozprawę apelacyjną i wyda ponowne orzeczenie.

Obojętnem jest, czy sąd odwoławczy zatwierdził, czy też uchylił wyrok zapadły w I instancji (art. 499).

Nasuwa się tu pytanie[1]), czy w razie, gdy sąd II inst. na apelację oskarżyciela uchylił wyrok uniewinniający i wydał wyrok skazujący, oskarżyciel może po dozwoleniu wznowienia cofnąć apelację (zob. art. 498) i spowodować tym sposobem uprawomocnienie się uniewinniającego wyroku I inst.

Mojem zdaniem należy na pytanie to odpowiedzieć przecząco, albowiem:

a) apelację można cofnąć najpóźniej aż do zamknięcia rozprawy apelacyjnej (osk. publ. tylko aż do jej rozpoczęcia: (art. 498), w danym zaś wypadku nad apelacją cofniętą dopiero po dozwoleniu wznowienia, odbyła się już rozprawa, a nawet zapadł już wyrok,

b) rozprawa ponowna nie odbywa się już wskutek założenia apelacji, lecz na skutek dozwolenia wznowienia, t. j. wskutek orzeczenia sądu, który wznowienia dozwolił i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania (art. 609); apelant może spowodować zaniechanie rozprawy apelacyjnej tylko wówczas, jeżeli rozprawa ta odbyć się ma z jego woli i na skutek jego apelacji. Kpk. daje apelantowi prawo

[1]) Zob. Bartz w Przegl. sąd. 1931 str. 289.

cofnięcia apelacji tylko dlatego, że on miał prawo apelacji nie wnosić; ta więc ratio legis w danym wypadku odpada,

c) cofnięcie apelacji przed rozprawą apelacyjną miałoby jedynie ten skutek, że prezes nie wyznaczyłby rozprawy apelacyjnej, względnie odwołałby ją, zaczem nie zapadłby ani wyrok uniewinniający w myśl art. 650 § 1 „skutkiem wznowienia", ani też orzeczenie umarzające „po wznowieniu" (art. 650) a także nie nastąpiłoby uchylenie wykonanej już kary (art. 650 § 1), wobec czego oskarżony zostałby pozbawiony swych praw do odszkodowania (art. 650),

d) powaga wyroku sądowego wymaga orzeczenia po rozpoznaniu sprawy a nie uznania apelacji za cofniętą i pozostawienia w mocy wyroku uniewinniającego I instancji wyłącznie z powodów formalnych t. j. z powodu cofnięcia apelacji,

e) składając wynik sprawy w ręce osk. pryw. lub pokrzywdzonego z art. 67 uniemożliwia się ponowne rozpoznanie sprawy przez sąd i ponowne skazanie, (zob. art. 612 lit. a), a natomiast umożliwia się ich porozumienie się z oskarżonym o pozostawienie w mocy wyroku uniewinniającego I instancji drogą cofnięcia apelacji i zapewnienie oskarżonemu odszkodowania wedle art. 650 ze szkodą Skarbu Państwa.

Analogicznie przedstawia się rzecz, jeżeli w drodze wznowienia uchylono niezaskarżony apelacją wzgl. kasacją wyrok I inst. W tym wypadku prawomocność aktu oskarżenia nie doznaje zmiany i odbędzie się na nowo rozprawa. I tu cofnięcie aktu oskarżenia nie będzie miało wpływu na przeprowadzenie rozprawy (głównej) i wydanie nowego wyroku; rozprawa główna nie odbywa się tu wskutek oskarżenia, lecz niejako z urzędu celem rehabilitacji skazanego.

Art. 610.

§ 1. Z chwilą uchylenia wyroku wykonanie kary ustaje.

§ 2. Sąd jednak może nakazać aresztowanie tymczasowe albo zastosować inny środek zapobiegawczy.

§ 1. 1. **ustaje,** gdyż wykonanie kary następuje li tylko na podstawie prawomocnego wyroku (art. 540) a ten już nie istnieje. Ustanie wykonania kary winien sąd wyraźnie orzec i zawiadomić o tem władzę powołaną do wykonania wyroku (art. 542).

§ 2. 2. **Sąd,** rozpoznający sprawę (art. 609), nie zaś sąd, który dozwolił wznowienia (art. 606).

3. **nakazać aresztowanie tymczasowe i t. d.** Zob. art. 164, 165, 171, 172, 173 n. i 187.

Jeżeli oskarżony złożył lub zabezpieczył sumę kaucyjną po myśli art. 608 § 2, sąd może ją albo zatrzymać na podstawie nin. art., albo zniżyć lub podwyższyć, albo wreszcie wydać ją oskarżonemu, jeżeli nie zachodzi już obawa ucieczki.

O ile sąd nie wyda postanowienia z art. 610 § 2, oskarżony pozostaje na wolności, a zabezpieczenie dostarczone na podstawie art. 608 § 2 będzie zwrócone.

Art. 611.

Wszystkie postanowienia w przedmiocie wznowienia postępowania zapadają na posiedzeniu niejawnem.

Chodzi tu o postanowienia (art. 47 § 1) z art. 607 do 610. Zob. art. 49.

Art. 612.

Postępowanie wznowione toczy się według zasad ogólnych z następującemi wyjątkami:

a) **jeżeli sprawę wznowiono na korzyść oskarżonego, sąd przy ponownem rozpoznaniu sprawy nie może orzec kary surowszej niż ta, na którą oskarżonego poprzednio prawomocnie skazano;**

b) **jeżeli postępowanie, wznowione na korzyść oskarżonego, toczy się po jego śmierci lub jeżeli oskarżony jest umysłowo chory, sąd wyznacza do obrony jego praw obrońcę z urzędu, o ile wnioskodawca sam nie ustanowił obrońcy.**

§ 1. 1. Jestto zakaz reformationis in pejus (in durius), por. art. 500 lit. a) i 537.

O. 16/32: W razie wznowienia postępowania na korzyść osoby skazanej poprzednim wyrokiem na karę śmierci, następnie w drodze łaski zamienionej na karę ciężkiego więzienia, nie można przy ponownem wyrokowaniu orzec kary surowszej od tej, którą ustalił akt łaski.

§ 2. 2. Postępowanie wznowione na niekorzyść oskarżonego zostanie w razie jego śmierci umorzone (art. 3), zaś w razie jego choroby umysłowej zawieszone (art. 5).

Ustanowienie obrońcy z urzędu jest tu obowiązkowe; nastąpi ono więc zarówno wówczas, jeżeli wznowienie nastąpiło na wniosek prokuratora lub jeżeli obrońca z wyboru złożył obronę.

Art. 613.

Wznowienie umorzonego śledztwa może nastąpić tylko na wniosek oskarżyciela publicznego na mocy postanowienia sądu okręgowego, jeżeli przedawnienie ścigania jeszcze nie zaszło, a oskarżyciel przytoczy nowe, poprzednio mu nieznane fakty lub dowody, rokujące możność wykazania winy oskarżonego.

1. Dochodzenie stanowi wyłącznie materjał informacyjny dla oskarżyciela, wolno mu więc w miarę swej woli zbierać dane lub przerwać i wznawiać ich zebranie (art. 252); natomiast, skoro śledztwo jest czynnością sądową, toczącą się tylko w sprawach większej wagi (art. 262 i 263) a umorzenie go nastąpiło pod powagą sądu (sędziego śledczego: art. 275), musi być daną rękojmia, że śledztwo otrzyma dalszy bieg li tylko w razie ujawnienia się nowych a istotnych okoliczności (m. 727).

2. Wznowienie nastąpić może jedynie na mocy postanowienia sądu okręgowego (art. 49) dla uniknięcia zbyt pochopnego umarzania i wznawiania śledztwa z błahych przyczyn; sędzia śledczy mógłby być skłonnym do umorzenia śledztwa, wiedząc, że może je każdej chwili wznowić.

3. Nowe dowody musiały być poprzód oskarżycielowi nieznane; są to więc noviter reperta, nie zaś noviter producta; por. art. 602.

Obojętnem jest, czego dotyczą owe nova, czy popełnienia czynu przez osk., czy też innych okoliczności np. przeszkody przedawnienia, faktu wykazującego niesłuszne zastosowanie amnestji dla danego czynu i t. d. Zawsze musi jednak chodzić o nowe fakty lub dowody, nigdy zaś o inny pogląd prawny na karalność danego czynu.

Art. 590 dotyczy umorzonego śledztwa; co do postępowania umorzonego wedle art. 289 § 1 i 290 § 1 — zob. uwagi na str. 439.

Rozdział II.

Postępowanie w sprawach nieletnich.

I. Zasadnicza rola sądu dla nieletnich polega na szczególnem, odrębnem od zwykłego, postępowaniu z nimi oraz na stosowaniu względem nich również

szczególnych środków o charakterze bądź czysto wychowawczym, bądź wychowawczo - poprawczym (m. 731).

Co do kwalifikacyj sędziego dla nieletnich zob. uw. 1 do art. 692 i uw. do art. 618.

II. Sąd dla nieletnich wszczyna postępowanie na wniosek uprawnionego oskarżyciela (art. 2 § 1).

III. Główne różnice między postępowaniem przed sądem zwykłym a sądem dla nieletnich są następujące:

1) Zob. art. 615.

2) Niema śledztwa, tylko dochodzenie (art. 166 § 1).

3) Dochodzenie ma zakres szerszy, niż w postępowaniu zwyczajnem (zob. art. 618).

4) Tymczasowe aresztowanie (art. 164) jest niedopuszczalne a środki zapobiegające uchyleniu się od sądu są inne, niż w postępowaniu zwyczajnem (zob. art. 620).

5) Niema aktu oskarżenia a sędzia ma szerokie kompetencje (zob. art. 621).

6) Rozprawa odbywa się przy drzwiach zamkniętych i częściowo w nieobecności oskarżonego (art. 627 i 628).

7) Sąd dla nieletnich jest zawsze rzeczowo właściwym (art. 23).

8) Odmienne przepisy co do odroczenia kary (art. 629), co do mocy wstrzymującej apelacji i kasacji (art. 631), tudzież co do wykonania kary (art. 634).

IV. Strona wychowawcza wzgl. wychowawczo-poprawcza ujawnia się w przepisach art. 620 § 1, 622 § 1, 633 i 634.

Art. 614.

Postępowanie w sprawach nieletnich, którzy w chwili rozpoczęcia rozprawy głównej nie ukończyli lat siedemnastu, odbywa się przed sądem dla nieletnich według zasad postępowania przed są-

dami grodzkiemi z następującemi zmianami i uzupełnieniami.

1. **w chwili rozpoczęcia rozprawy głównej** (art. 325); nie zaś w chwili dokonania czynu. Jeżeli zatem rozprawę odroczono a oskarżony w międzyczasie ukończył lat 17, właściwość sędziego dla nieletnich ustaje, gdyż odroczona rozprawa jest nową rozprawą główną (art. 350 § 2); inaczej w razie przerwy, choćby zaszedł wypadek z art. 349 § 2 lit. a), b), gdyż jestto jedna i ta sama rozprawa (art. 349 § 1).

Raz ustalona właściwość sędziego dla nieletnich skutkuje przeprowadzenie całego procesu wedle zasad niniejszego rozdziału, choćby w toku sprawy nieletni ukończył lat 17. Por. art. 76 kk.

Wedle m. 732 nie należy obawiać się, że sędziowie dla nieletnich będą odwlekali rozpoznawanie spraw starszych nieletnich do dojścia przez nich do lat 17, gdyż sędzią dla nieletnich powinien być człowiek, który ukochał sprawę nieletnich i oddaje się jej z zamiłowaniem. Sędzia taki, który swoje lenistwo postawi wyżej, niż dobro nieletnich, powinien być czemprędzej usunięty nietylko od rozpoznawania spraw nieletnich, ale nawet i wogóle ze sądownictwa.

2. **odbywa się według zasad i t. d.** Zob. art. 455 do 462.

3. **przed sądem dla nieletnich.** Zob. art. 4 usp.

Art. 615.

§ 1. Przepis art. 67 nie ma zastosowania w sprawach dla nieletnich.

§ 2. Powództwo cywilne jest niedopuszczalne.

1. Przepis ten ma zastosowanie tylko przed sądem dla nieletnich z art. 4 usp.; ponieważ przepisu nin. art. nie powołano ani w art. 632, ani też w art. 635, przeto przed sądem grodzkim zwykłym może po-

krzywdzony samoistnie wnosić i popierać oskarżenie wedle art. 67 a także powództwo cywilne jest dopuszczalne.

2. Jeżeli istnieje sąd dla nieletnich z art. 4 usp. pokrzywdzony nie może wystąpić z oskarżeniem wedle art. 67, jeżeli oskarżyciel publiczny nie objawił woli ścigania lub postępowanie umorzył.

Wedle m. 737 stanowisko oskarżyciela publicznego pokrywa się tu widocznie z interesem publicznym, który stoi ponad interesem prywatnym pokrzywdzonego; roztrząsanie zaś pretensyj powoda cywilnego odrywałoby sędziego, przedłużałoby postępowanie dowodowe, zmieniałoby często charakter obrony i komplikowałoby bardzo sprawę karną, gdyż w imieniu nieletniego, jako pozwany cywilny, musiałby stawać jego formalny opiekun, podczas gdy nieletni pozostaje faktycznie pod pieczą innej osoby. Oczywiście, że pokrzywdzony wzgl. powód cywilny może dochodzić swych roszczeń drogą sporu cywilnego.

Art. 616.

§ 1. Sprawy toczą się bez śledztwa. Sędzia dla nieletnich zarządza lub przeprowadza dochodzenie oraz czynności niezbędne dla zebrania i utrwalenia dowodów.

§ 2. Wykonanie poszczególnych czynności dochodzenia sędzia dla nieletnich może zlecić kuratorowi nieletnich, członkowi patronatu nad nieletnimi, policji albo osobie prywatnej godnej zaufania.

§ 1. 1. Kpk. dąży do możliwego uproszczenia postępowania i zabezpieczenia jak największej jego bezpośredniości.

§ 2. 2. Zob. art. 8 § 2, 457 kpk., tudzież art. 20 i 42 pw.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 25 czerwca 1929 Dz. U. 47 poz. 387

w sprawie przekształcenia instytucji opiekunów sądowych na kuratorów nieletnich przy sądach grodzkich i przy sądach dla nieletnich.

§ 1. Stali opiekunowie sądowi, przewidziani dekretem z dnia 7 lutego 1919 r. w przedmiocie utworzenia sądów dla nieletnich (Dz. P. P. P. Nr. 14, poz. 171), stają się z dniem 1 lipca 1929 r. kuratorami nieletnich przy sądach grodzkich.

W razie utworzenia w sądach okręgowych osobnych sądów dla nieletnich (art. 4 § 1 usp.), będą mianowani kuratorowie nieletnich przy sądzie dla nieletnich.

§ 2. Wynagrodzenie opiekunów sądowych w wysokości ustalonej rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 1929 r. o wynagrodzeniu opiekunów sądowych (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 321) otrzymują od 1 lipca 1929 r. nadal kuratorowie nieletnich (§ 1).

Art. 617.

W razie niestawiennictwa osób, wzywanych przez sędziego dla nieletnich, mają odpowiednie zastosowanie przepisy art. 117 — 122.

Pod art. ten podpada więc niestawiennictwo nietylko świadków, biegłych i t. d., lecz wogóle wszelkich innych osób, np. kuratora nieletniego (art. 616), jego rodziców, opiekunów i t. d. (zob. art. 625 § 3).

Art. 618.

§ 1. Dochodzenie i czynności wskazane w art. 616 mają na celu ustalenie:

a) okoliczności czynu zarzucanego nieletniemu, a zwłaszcza pobudek i sposobu działania oraz stosunku do pokrzywdzonego;

b) stopnia rozwoju umysłowego i moralnego nieletniego oraz innych danych niezbędnych do ustalenia, czy nieletni działał z rozeznaniem;

c) charakteru i przeszłości nieletniego, warunków, w jakich żył i wychowywał się, stosunków moralnych i materjalnych jego i jego rodziny oraz zachowania się po spełnieniu przestępstwa i środków nadających się do jego poprawy.

§ 2. W razie potrzeby sędzia zarządza badanie lekarskie.

§ 1. 1. Dochodzenie ma tu charakter odmienny od dochodzenia prokuratorskiego wzgl. policyjnego (art. 244, 245); sędzia dla nieletnich bada sprawę w taki sposób, jaki uznaje za najodpowiedniejszy, nie będąc krępowany szczególnemi formami, stosując w myśl art. 614 te przepisy, dotyczące dochodzenia i śledztwa, które nie pozostają w sprzeczności z przepisami i zasadami niniejszego postępowania (m. 738).

2. Cel tych czynności jest znacznie szerszy, niż ten, o którym mówią art. 245 i 262 (m. 738).

Artykuł ten wymaga od sędziego poświęcenia bardzo daleko idącej uwagi osobie nieletniego: przez zebranie danych w § 1 pod b), c) wymienionych, sędzia ma dojść do poznania mentalności i charakteru nieletniego, by rozwiązać zagadnienie jego poprawy, t. j. w jaki sposób wzmóc czynniki dodatnio nań działające, a natomiast usunąć wewnętrzne i zewnętrzne czynniki ujemne, które sprowadziły go na drogę przestępstwa.

Sędzia ma tu więc rozwiązać skomplikowany problem psychologiczny; od jego tężyzny, zamiłowania do swego zadania, od jego energji i pracy zależy poprawa nieletniego i uwolnienie społeczeństwa w przyszłości od szkodnika.

Sędziemu nie wolno tu popaść w szablon i ułożyć sobie poprostu szereg stereotypowych pytań, przeciwnie powinien każdy czyn i każdego nieletniego traktować indywidualnie i zapomocą sumiennej ana-

lizy czynu i psychiki nieletniego sprawcy powziąć decyzję, co należy zarządzić po myśli art. 622 § 1.

3. Rozeznanie jestto świadomość przestępnej jakości czynu, czyli świadomość, iż sprawca t. j. nieletni postąpił antysocjalnie i nieetycznie oraz świadomość doniosłości czynu i jego skutków; w tym kierunku sędzia ma wybadać a następnie także oświecić nieletniego.

Rozeznanie nie pokrywa się ściśle ze zastanowieniem (praemeditatio), choć oba te pojęcia będą często łączyć się ze sobą; nieletni może mimo zastanowienia się nie mieć zrozumienia istoty czynu i świadomości, o której powyż była mowa. I obłąkany bowiem, popełniając czyn szaleńczy, bardzo często obmyśla dokładnie plan działania i wszystkie pojedyńcze szczegóły — a jednak mimo to brak mu rozeznania.

Badanie, czy nieletni działał z rozeznaniem, nastąpić winno, choćby on już poprzód był karany (O. 18/30); rozstrzygnięcie tej kwestji nastąpić ma z urzędu, niezależnie od wniosków stron (O. 353/31).

§ 2. 2. Badanie lekarskie dotyczy zarówno rozwoju umysłowego, jak i fizycznego (art. 130).

§§ 1 i 2. Zob. art. 621 kpk. oraz art. 54 i 69 i dalsze kk.

Art. 619.

Przy dochodzeniach i czynnościach wskazanych w art. 616 mogą być obecni prokurator, a za zgodą sędziego — obrońca nieletniego, jednakże sąd nie ma obowiązku zawiadamiania ich o terminie.

1. Obecność obrońcy może przyczynić się do wyjaśnienia okoliczności w art. 618 § 1 wskazanych; por. art. 256 § 1.

2. Uwolnienie od obowiązku zawiadamiania stron ma na celu zapobiec szkodliwej zwłoce i obciążeniu sędziego (m. 739).

Art. 620.

§ 1. Zamiast środków zapobiegawczych wskazanych w art. 164 — 187, sąd dla nieletnich stosuje:

a) oddanie nieletniego pod dozór odpowiedzialny rodziców, opiekunów lub innej osoby godnej zaufania, z dodaniem w razie potrzeby dozoru kuratora, albo

b) zatrzymanie w specjalnem schronisku dla nieletnich.

§ 2. Obok środków wskazanych w § 1 lit. a), sąd może zażądać poręczenia lub kaucji od osoby, której nieletniego powierzono.

§ 1. 1. Art. ten tworzy odmienny od prawidłowego system środków zapobiegawczych; wyklucza bowiem aresztowanie nieletniego, ażeby uchronić go od deprawacji, grożącej mu w razie zetknięcia się z atmosferą więzienną i zbrodniarzami.

2. Oddanie pod dozór odpowiedzialny rodziców, opiekunów lub innej osoby jest dozorem normalnym; dodanie kuratora stanowi dozór wzmocniony.

3. Na osobach w § 1 lit. a) wymienionych ciąży obowiązek czuwania nad nieletnim, zapobieżenia jego uchyleniu się od sądu, spełnienia pewnych czynności przez sędziego im zleconych (art. 616 § 2) i zawiadomienia sądu w razie, gdyby nieletni czynił przygotowania do ucieczki.

Niewykonanie obowiązków nadzoru przez osoby tu wymienione pociągnąć może za sobą ich ukaranie w myśl art. 17 Prawa o wykroczeniach.

4. Postanowienie (art. 47 § 1), powzięte w myśl lit. b) nin. art., ma charakter ewentualności na wypadek, gdyby sędzia uważał środki z § 1 lit. a) za niewystarczające, a więc gdyby rodzice lub opiekun nie troszczyli się o nieletniego albo nawet wywierali na niego wpływ ujemny a nie było innej osoby zaufania godnej, któraby się nim zajęła, wreszcie

gdyby nieletni prowadził życie niemoralne, dopuszczał się przestępstw i t. d. Zob. art. 5 i 6 pw.

Sędzia może każdego czasu zmienić zarządzony środek ochronny lub zapobiegawczy.

§ 2. 5. Od nieletniego nie można domagać się poręczenia lub kaucji (art. 175). Niewypełnienie przyjętych obowiązków pociąga za sobą przepadek kaucji wzgl. ściągnięcie poręczenia (art. 182).

§§ 1 i 2. 6. Przepisy art. 620 stosuje się także przed sądem zwyczajnym (art. 635 § 1).

Art. 621.

Po ukończeniu dochodzenia sędzia dla nieletnich:

a) wyznacza rozprawę, albo

b) umarza postępowanie, jeżeli bądź nie dopatrzy się znamion przestępstwa, bądź uzna brak dostatecznych poszlak przeciwko nieletniemu, bądź ustali inne powody wyłączające postępowanie karne.

1. **(do lit. a):** Sędzia dla nieletnich postępuje tu więc w ten sam sposób, jak prezes sądu po uprawomocnieniu się aktu oskarżenia (art. 292). Postanowienie to sędziego zastępuje więc akt oskarżenia (art. 281 i 282) — a tem samem czyni ono wyłom w zasadzie skargowości procesu; sędzia bowiem przez wyznaczenie rozprawy spełnił funkcje oskarżyciela i prezesa sądu.

Przeciw wyznaczeniu rozprawy nie służy zażalenie (art. 465), ani też sprzeciw (art. 286), gdyż brak aktu oskarżenia.

Wyznaczając rozprawę sędzia nie jest związany terminem z art. 293 (zob. art. 614 i 455).

2. **(do lit. b).:** Umorzenie następuje w drodze postanowienia (art. 47 § 1 i 623), a to:

a) dla braku znamion przestępstwa (art. 287 lit. a), 501 lit. a), 516 lit. a),

b) dla braku dostatecznych poszlak. W zwyczajnem postępowaniu sąd nie może z tego powodu umorzyć postępowania, gdyż brak dostatecznych poszlak nie daje podstawy do sprzeciwu (art. 287), ani do wkroczenia prezesa sądu (art. 290); sędzia dla nieletnich posiada jednak to uprawnienie, gdyż pełni on tu także funkcje oskarżyciela (zob. uw. 1 do nin. art.) a nadto uprawnienie to nadaje mu przepis art. 458 w związku z art. 614, wedle którego postępowanie w sprawach nieletnich odbywa się według zasad postępowania przed sądami grodzkiemi,

c) dla innych powodów „wyłączających postępowanie karne", t. j. dlatego, że zachodzą okoliczności wyłączające przestępność czynu (do nich należy także brak rozeznania: zob. art. 361, 420, 429, 618 lit. b) lub poczytanie czynu (zob. art. 420 i 428).

Nie ulega wątpliwości, że sędzia przed powzięciem postanowienia co do tego, czy wyznaczyć rozprawę, czy też umorzyć postępowanie, może przesłać w tym względzie akta prokuratorowi a nawet na żądanie prokuratora jest do tego obowiązany (art. 215).

Art. 622.

§ 1. Umarzając postępowanie karne z powodu braku rozeznania lub wydając z tego powodu wyrok uniewinniający, sędzia stosuje środki wychowawcze.

§ 2. Rodzice lub opiekunowie, o ile to zarządzenie usunęło nieletniego z pod ich władzy, mogą wnieść zażalenie do sądu apelacyjnego.

§ 1. 1. **Umarzając postępowanie karne:** zob. art. 3 i 621 b).

2. **wydając wyrok uniewinniający:** zob. art. 368, 370.

3. **z powodu braku rozeznania i t. d.:** zob. art. 618 b) kpk. i art. 69 i dalsze kk.

Jeżeli sędzia w chwili zakończenia dochodzenia ma wątpliwości co do przyjęcia braku rozeznania, wyznaczy on rozprawę główną; jeżeli następnie przewód sądowy t. j. przeprowadzone dowody i opinje obu stron (art. 355 do 357) przekonają go o braku rozeznania, wyda on wyrok uniewinniający.

Środki wymienione w § 1 mają zastosowanie tylko w razie umorzenia lub uniewinnienia z powodu braku rozeznania, nie zaś w jakimkolwiek innym wypadku.

Umorzenie lub uniewinnienie nieletniego nie zwalniają sędziego od zastanowienia się, czy nieletni, który dopuścił się czynu zabronionego, nie wymaga tego, żeby się nim specjalnie zająć. O wyborze środków wychowawczych orzeka sędzia (m. 740).

Środkami temi mogą być:

a) upomnienie, przestroga lub pouczenie (m. 741),

b) oddanie pod odpowiedzialny dozór rodziców lub dotychczasowych opiekunów — a więc zwrócenie im uwagi i pouczenie ich o potrzebie staranniejszego zajęcia się nieletnim,

c) oddanie go pod dozór innej osobie, oczywiście zaufania godnej (art. 620 § 1 lit. a); należy się spodziewać, że wzorem innych społeczeństw i w naszem społeczeństwie znajdą się osoby i instytucje opiekujące się nieletnimi,

d) umieszczenie w zakładzie wychowawczym publicznym lub prywatnym; Sąd nie określa czasu trwania środków wychowawczych; zależeć on będzie od postępów wychowania a kończy on się z chwilą dojścia nieletniego do pełnoletniości (m. 741).

Zakłady te nie są identyczne ze schroniskiem dla nieletnich (zob. art. 620 § 1 lit. b) kpk. i art. 5 pw.).

§ 2. 4. Zob. art. 465.

§§ 1 i 2. 5. Zob. art. 633 i uwagę 1 do art. 635.

Art. 623.

Prokuratorowi lub oskarżycielowi prywatnemu służy zażalenie na postanowienie umarzające postępowanie.

Wyłączono tu pokrzywdzonego z art. 67, ponieważ tenże ostatni nie może wnosić i popierać oskarżenia w sądzie dla nieletnich (art. 615 § 1).

Zob. art. 463.

Art. 624.

Sędzia może na rozprawę główną nie wzywać osób, uprzednio przez tegoż sędziego osobiście przesłuchanych, i poprzestać na odczytaniu ich zeznań, o ile wezwania tych osób nie zażąda oskarżyciel, obrońca lub sam nieletni.

Zasada bezpośredniości jest tu o tyle zachowaną, że sędzia, aczkolwiek poza względnie przed rozprawą, zetknął się bezpośrednio ze świadkiem lub biegłym i mógł sobie wyrobić przekonanie o jego wiarogodności; pozatem obowiązują art. 340 i 341.

Przymusu obrończego przed sądem dla nieletnich niema (art. 88 lit. a).

Wniosek osób w nin. art. wskazanych o wezwanie świadków winien sędzia uwzględnić, chybaby zachodziły przeszkody z art. 340, albowiem osoby te mają prawo kontrolować wiarogodność zeznań.

Art. 625.

§ 1. O terminie rozprawy zawiadamia się rodziców nieletniego oraz osoby, pod których pieczą nieletni pozostaje, o ile doręczenie zawiadomień nie jest połączone ze szczególnemi trudnościami lub zwłoką.

§ 2. Osobom tym służy prawo dawania wyjaśnień i składania wniosków.

§ 3. Sędzia może zażądać stawiennictwa tych osób. Mają wtedy odpowiednie zastosowanie art. 117 — 122.

§ 1. 1. Por. art. 63. Co do szczególnych trudności por. art. 254 lit. d) i 340 § 1 oraz uwagi 4 i 5 do art. 109.

Zaniechanie zawiadomienia w celu zapobieżenia zwłoce leży zarówno w interesie publicznym, jak i w interesie nieletniego. Zob. art. 626.

§ 2. 2. Osoby te wykonywują więc prawa w § 2 wymienione obok oskarżonego i w jego interesie. Prawo ich ogranicza się jednak do udzielania wyjaśnień i składania wniosków (art. 345 i 306), natomiast nie mają one wedle brzmienia tego § prawa stawiania pytań (art. 305); mogą jednak obejść ten zakaz składając wniosek o postawienie pewnego pytania przez sędziego.

§ 3. 3. Zob. art. 626.

§§ 1—3. 4. Przepis ten winien stosować także sąd grodzki, przewidziany w art. 4 § 2 usp.

Art. 626.

Niestawiennictwo osób, wymienionych w art. 625, nie wstrzymuje sprawy, o ile sędzia nie uzna obecności ich za niezbędną.

Przepis ten obowiązuje także sąd grodzki, przewidziany w art. 4 § 2 usp.

Sąd uzna ich stawiennictwo za niezbędne, jeżeli postanowi ich przesłuchać na okoliczności, wskazane w § 1 art. 618 pod a) do c).

Art. 627.

§ 1. Rozprawa odbywa się przy drzwiach zamkniętych.

§ 2. Oprócz osób, wskazanych w art. 320, na rozprawie mogą być obecni przedstawiciele towarzystwa patronatu nad nieletnimi.

§ 1. 1. Jawność źle oddziaływa na nieletnich, albo rozbudzając w nich próżność i chęć pozowania, albo przeciwnie powodując zalęknienie i utrudniając przez to dokładne wyjaśnienie sprawy ze strony nieletnich (m. 744). Zob. art. 317 i 319.

§ 2. 2. Osoby te poświęcając się specjalnie opiece nad nieletnimi powinny się przysłuchiwać rozprawom, zarówno ze względu na danego nieletniego, którym po skończeniu sprawy może wypadnie im się zająć, jak i na wyrobienie sobie ogólnych pojęć o nieletnich, oddawanych pod sąd. Ponadto obecność ich, zastępująca publiczność, może mieć dodatni wpływ na wyrokowanie, gdyż sędzia, sądząc w obecności osób obznajomionych ze sprawami nieletnich i mogących dostrzec niedokładności postępowania — nie tak łatwo odchyli się od przepisów ustawy i nie dopuści się pewnych nieprawidłowości (m. 744).

Art. 628.

Podczas rozprawy sędzia wysłuchuje wyjaśnień nieletniego, pozatem nieletni pozostaje w sali posiedzeń o tyle tylko, o ile sędzia uzna to za niezbędne.

Co do wysłuchania wyjaśnień nieletniego por. art. 81 i 334 do 336.

Słuchanie zeznań świadków i głosów stron może wywrzeć ujemny wpływ na nieletniego; obowiązuje tu jednak przepis art. 310 § 2, przyczem rzeczą taktu sędziego będzie streścić przebieg posiedzenia w takiej postaci, żeby nic istotnego nie opuścić a pominąć to, co może wywrzeć ujemny wpływ na nieletniego (m. 745).

Przepis art. 628 stosuje się także w postępowaniu przed sądem zwyczajnym (art. 635 § 1).

Art. 629.

Sędzia może odroczyć wykonanie wyroku w razie choroby nieletniego lub z innych ważnych przyczyn.

Przepis ten odstępuje od ogólnych przepisów o odroczeniu kary w 3-ch kierunkach:

a) rozszerza przyczyny odroczenia kary, gdyż nie ogranicza sędziego do przyczyn z art. 558 i 559, a w szczególności nie wymaga ciężkiej choroby fizycznej (art. 558 § 1 i 2) i pozostawia sędziemu zupełną swobodę w ocenieniu, czy zachodzą inne ważne przyczyny odroczenia kary,

b) składa bezwarunkowo w ręce sędziego orzeczenie, czy odroczenie kary ma nastąpić (por. art. 562) — wreszcie

c) sędzia, któremu wedle art. 562 § 2 i 614 służyłoby tylko prawo dozwolenia odroczenia kary na czas do 3 miesięcy, ma prawo odroczenia jej do jednego roku. Dłuższego odroczenia sędzia dla nieletnich dozwolić nie może, gdyż jestto najdłuższy czas dopuszczalny wedle art. 562 § 3 i 614.

Do przerwy kary — o której art. 629 nie wspomina — stosować należy ogólne przepisy art. 560 do 562; sędzia dla nieletnich będzie więc mógł zezwolić jedynie na 3-miesięczną przerwę we wykonaniu kary (art. 562 § 2 i 614).

Art. 630.

Wyroki sędziego dla nieletnich ulegają zaskarżeniu w drodze apelacji do sądu apelacyjnego, który odpowiednio stosuje przepisy niniejszego rozdziału.

1. **w drodze apelacji** (art. 473) a także i kasacji (art. 504).

2. **do sądu apelacyjnego:** (art. 24), nie zaś do wydziału karnego sądu okręgowego; por. art. 622 § 2.

Art. 631.

Apelacja i kasacja w sprawach, należących do właściwości sędziego dla nieletnich, nie wstrzymują wykonania wyroku.

Zob. § 122 reg. kar.

Art. 632.

§ 1. Jeżeli przeciwko nieletniemu, który nie ukończył lat siedemnastu, wszczęto sprawę wespół z dorosłym, postępowanie co do nieletniego należy wyłączyć i przekazać sędziemu dla nieletnich.

§ 2. Jeżeli jednak ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości wyłączenie sprawy nieletniego jest niepożądane, sądzi sąd zwykły według właściwości, z zachowaniem art. 620, 625, 626 i 628. Tenże sąd orzeka ostatecznie w przedmiocie możności wyłączenia sprawy.

§ 1. 1. W zasadzie bowiem nieletni ma być sądzonym przez sędziego dla nieletnich (zob. art. 614).

§ 2. 2. Wszystkie inne przepisy tego rozdziału nie znajdą więc w takim razie zastosowania np. art. 615.

3. Zażalenie nie służy (art. 465), bez względu na to, czy orzeczono (art. 47 § 1) wyłączenie lub nie (por. art. 31).

O. 142/32: Sąd, odstępując w myśl § 2 art. 632 od zasady zawartej w § 1 tegoż art., obowiązany jest powziąć uzasadnione postanowienie.

Zob. uwagę 1 d) do art. 635.

Art. 633.

Umarzając sprawę z powodu braku rozeznania lub wydając z tego powodu wyrok uniewinniający, sąd zwykły przesyła odpis orzeczenia sędziemu dla nieletnich celem wydania zarządzeń w myśl art. 622 § 1.

Przepis ten opiera się na tendencji, by zarządzenia z art. 622 § 1 wydał sędzia dla nieletnich a nie sąd zwykły, który wydał orzeczenie w danej sprawie; stąd to pochodzi, że w art. 635 § 1 nie powołano przepisu art. 622.

Art. 634.

W razie skazania nieletniego sąd zwykły niezwłocznie przesyła odpis wyroku z uzasadnieniem sędziemu dla nieletnich, do którego należą wszelkie dalsze zarządzenia.

Zależnie od przepisów prawa materjalnego sąd orzeknie tylko umieszczenie w zakładzie wychowawczo-poprawczym lub zamianę wymierzonej kary na takież umieszczenie; wszelkie dalsze zarządzenia, t. j. wybór zakładu, warunkowe zwolnienie, skrócenie terminu pobytu w zakładzie i t. d. należą do sędziego dla nieletnich.

Zob. art 69 i dalsze kk. oraz art. 26 do 29 przep. wprow. kk.

Art. 635.

§ 1. W okręgu, w którym nie ustanowiono sądu dla nieletnich, sprawy nieletnich rozpoznaje sąd zwykły według ogólnych zasad właściwości i toku instancyj. Sąd grodzki, przewidziany w art. 4 § 2 ustroju sądów powszechnych, winien stosować odpowiednio przepisy niniejszego rozdziału, w innych zaś sądach postępowanie odbywa się na ogól-

nych zasadach z zachowaniem art. 620, 625, 626, 628, 633 i 634.

§ 2. Postępowanie przed sądem okręgowym może być wszczęte tylko w tym wypadku, jeśli uprzednio sąd okręgowy na wniosek oskarżyciela na posiedzeniu niejawnem uznał nieletniego za działającego z rozeznaniem.

§ 1. 1. Z § 1, który łączy przepisy o właściwości rzeczowej z przepisami co do stosowania przepisów nin. rozdziału przez dany sąd — wynika:

a) W zasadzie sprawy nieletnich należą do szczególnego sądu dla nich ustanowionego (art. 4 § 1 usp.). Ten sąd winien stosować wszystkie przepisy nin. rozdziału.

b) O ile nie ustanowiono sądu dla nieletnich, atoli istnieje sąd grodzki, powołany do rozpoznawania ich spraw (art. 4 § 2), to tenże sąd stosuje „odpowiednio" przepisy niniejszego rozdziału.

c) O ile nie istnieje ani sąd dla nieletnich, ani sąd grodzki z art. 4 § 2 usp., sprawę rozpoznaje sąd zwykły, a postępowanie przed nim odbywa się na ogólnych zasadach z zachowaniem jedynie przepisów art. 620, 625, 626, 628, 633 i 634.

d) Poza art. 635 stoi przypadek z art. 632 § 2, w którym to przypadku, mimo istnienia sądu dla nieletnich lub sądu z art. 4 § 2 usp. sprawę sądzi sąd zwykły. Ponieważ w zdaniu 2 § 1 art. 635 mowa ogólnie o „innych sądach", przeto i sąd z art. 632 § 2 stosować winien przepisy art. 633 i 634, choć ich w art. 632 § 2 nie wymieniono. Wynika to także z kategorycznego brzmienia przepisów art. 633 i 634.

2. Wedle okólnika Min. Spr. z 4 sierpnia 1930 Nr. 1568/II A. 30 (Dz. urz. Min. Spr. Nr. 16 z r. 1930) należy sprawy karne przeciw nieletnim poruczać jednemu wydziałowi.

§ 2. 3. Przepis § 2 dotyczy tylko postępowania przed sądem okręgowym, nie zaś postępowania przed sądem grodzkim, a tem mniej przed sądami z art. 4 § 1 i 4 § 2 usp.

4. Ponieważ wszczęcie postępowania przed sądem okręgowym następuje (zob. uw. 2 do art. 2 na str. 6) przez wdrożenie śledztwa (art. 261) lub przez wniesienie aktu oskarżenia (art. 247 i 280), przeto przed wniesieniem aktu oskarżenia przeciw nieletniemu nastąpić musi postanowienie na posiedzeniu niejawnem, o którem mowa w § 2 nin. art.

Na pytanie, czy toż postanowienie winno zapaść także i przed wszczęciem śledztwa, należy odpowiedzieć przecząco, albowiem:

a) wedle art. 262 § 2 lit. b) zadaniem śledztwa jest ustalenie, czy należy przeprowadzić rozprawę główną, czy też umorzyć postępowanie, a więc ustalenie tych okoliczności, które wedle art. 633 (por. art. 621) służyć mają za podstawę umorzenia,

b) w razie przyjęcia, iż śledztwo nie może być wszczętem przed postanowieniem z art. 635 § 2, sąd okręgowy nie miałby wogóle możności zbadania kwestji działania z rozeznaniem — wreszcie

c) art. 635 § 2 mówi o wszczęciu p o s t ę p o w a n i a p r z e d s ą d e m o k r ę g o w y m, a postępowanie to unormowane jest w art. 285 i dalszych; ustawa nie objęła więc tą nazwą przepisów o śledztwie, mieszczących się w art. 261 do 279.

4. Wniosek o uznanie nieletniego za działającego z rozeznaniem winien złożyć oskarżyciel równocześnie ze złożeniem aktu oskarżenia, inaczej akt oskarżenia należy odrzucić, albowiem:

a) sąd może powziąć postanowienie z art. 635 § 2 jedynie na wniosek oskarżyciela, zaś

b) bez tegoż postanowienia sąd okręgowy nie może wszcząć postępowania.

5. Przepis art. 635 § 2 dotyczy każdego bez różnicy oskarżyciela, a więc zarówno prokuratora, jak i oskarżyciela prywatnego; nie dotyczy zaś ani innego oskarżyciela publicznego, ani pokrzywdzonego, gdyż żaden z nich nie może występować przed sądem okręgowym (art. 58 § 1 i 67).

6. Zob. uw. 6 do art. 281.

Rozdział III.

Przywrócenie praw i zatarcie skazania.

I. Przywrócenie praw jest uchyleniem orzeczonych kar dodatkowych czyli orzeczonej utraty praw, wskazanych w art. 44 lit. a), b), c), d) kk. 1932.

Karami dodatkowemi są wedle art. 44 lit. e) i f) kk. 1932 także przepadek przedmiotów majątkowych i narzędzi oraz ogłoszenie wyroku w pismach; te atoli dwie kary dodatkowe już z natury swej przywróceniu nie ulegają.

II. Przywrócenie utraconych praw następuje ipso jure po upływie czasokresu, na który ich utratę orzeczono (art. 52 kk.) lub też przed upływem tegoż czasokresu (art. 53 kk.).

III. Czem innem, niż przywróceniem praw jest zatarcie samegoż skazania, unormowane w art. 90 § 1, 2 i 3 kk.; celem zatarcia jest uznanie skazania za niebyłe i usunięcie wpisu o skazaniu z wszelkich zapisków karnych (art. 90 § 4 kk.).

IV. Rozdział niniejszy określa postępowanie co do przywrócenia praw i zatarcia skazania — i to w jeden i ten sam sposób; warunki przywrócenia praw i zatarcia skazania określają przepisy ustawy materjalnej, t. j. art. 53 i 90 kk.

Ponieważ niektóre ustawy dzielnicowe a także projekt kk. znają bezterminowe pozbawienie praw jako skutek karnosądowego zasądzenia, wprowadzono przepisy tego rozdziału (m. 748).

O. S. N. z 6/6 1930 Nr. II. 1 K. 465/30 (zob. Dz. Urz. Min. Sprawiedl. str. 411 z r. 1930): Postanowienie sądu, zarządzające na obszarze b. zaboru ros. zatarcie skazania na podstawie art. 636 do 639 obraża przepisy tychże art., a to z następujących powodów:

„Zatarcie skazania jest instytucją prawa karnego materjalnego, a przepisy art. 636 n. odnoszą się jedynie do post. sąd., realizującego tęż instytucję.

Kk. z r. 1903 nie zna instytucji zatarcia skazania a tylko instytucję „przywrócenia praw" (art. 31 ust. 2) i w tym zakresie można stosować przepisy (art. 636 do 639).

Na obszarze b. zaboru austr. obowiązywała w tym względzie ustawa z 21/3 1918 Nr. 108 Dpp.; tam więc można było stosować przepisy art. 636 n.

Natomiast nie można ich stosować w b. zaborze pruskim, co odnośnie do górnośląskiej części województwa śląskiego wyraźnie zaznaczono w art. 1 § 2 pkt. 12 pw.)".

O. 145/30: Darowanie kary ma ten sam skutek, co odcierpienie kary, co bynajmniej nie prowadzi jeszcze do zatarcia skazania wedle art. 614.

O. 10/33: Zatarcie skazania orzeczone przez władzę zagraniczną nie wywiera skutków w Polsce (przyp. aut.: zob. art. 6 i 11 kk. 1932).

Zob. też ustawę ustawę z 4/5 1920 Dz. U. 39, poz. 230 co do przywrócenia praw z wyroków sądów zaborczych, nieuchyloną przez przepisy wprow. kpk.

Art. 636.

§ 1. Podania skazanych o przywrócenie praw lub o zatarcie skazania rozpoznaje sąd okręgowy, który wydał wyrok w pierwszej instancji lub w którego okręgu sąd grodzki wydał wyrok.

§ 2. Jeżeli orzekało kilka sądów okręgowych lub grodzkich, właściwym jest ten sąd okręgowy,

w którym lub w którego okręgu zapadł wyrok ostatni.

§ 1. 1. **skazanych,** nie zaś ich rodzin; por. art. 603 § 1.

2. **sąd okręgowy.** Sąd ten, jako najbliższy skazanego jest najlepiej z nim obznajomiony i najlepiej może w razie potrzeby zebrać odnośne informacje (m. 748).

§ 2. 3. Chodzi tu o kilka sukcesywnie po sobie wydanych wyroków; mogą to być także wyroki, orzekające karę łączną po myśli art. 35 kk. lub art. 32 kpk. np. dnia 1. III. 1925 skazano podającego za jeden czyn; po odcierpieniu kary popełnił podający kilka czynów, za które skazano go jednym wyrokiem (art. 31 kk.), wreszcie po odcierpieniu za nie kary podający był kilka razy skazany, a za odnośne czyny orzeczono karę łączną wedle art. 35 kk. lub art. 32 kpk.

§§ 1 i 2. 4. Zob. uwagi zamieszczone przed art. 636.

Art. 637.

Przed wydaniem postanowienia w przedmiocie przywrócenia praw lub zatarcia skazania, sąd okręgowy może zwrócić się do prokuratora o przeprowadzenie dochodzenia w celu zebrania informacyj o zachowaniu się skazanego po wyroku.

1. **Przed wydaniem postanowienia:** zob. art. 638.

2. **zwrócić się do prokuratora** — lub zarządzić sprawdzenie danych okoliczności wedle art. 50.

3. **o przeprowadzenie dochodzenia:** bezpośrednio lub przez policję: „dochodzenie" to nie jest dochodzeniem w znaczeniu technicznem art. 244 n.; śledztwa prowadzić nie wolno i nie wolno też dokonywać czynności z art. 254 kpk. lub art. 20 pw.

4. Zob. uwagi zamieszczone przed art. 636.

Art. 638.

§ 1. Sąd rozpoznaje podanie o przywrócenie praw lub o zatarcie skazania na posiedzeniu niejawnem.

§ 2. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

§ 1. 1. **Sąd** okręgowy, wskazany w art. 636 § 1 i 2.

2. **na posiedzeniu niejawnem:** zob. art. 49 § 3.

§ 2. 3. **postanowienie:** zob. art. 47 § 1; postanowienie należy uzasadnić (art. 51 § 2).

4. **służy zażalenie:** zob. art. 222 § 1, 223, 465 i 469 § 1); na orzeczenie przychylne żalić się może oskarżyciel, zaś na orzeczenie odmowne skazany.

§ 1 i 2. 5. Zob. uwagi zamieszczone przed art. 636.

Art. 639.

O przywróceniu praw lub o zatarciu skazania, sąd, który wydał postanowienie, zawiadamia niezwłocznie władze prowadzące rejestry karne.

Zob. uwagi zamieszczone przed art. 636.

Zawiadomienie następuje celem uwidocznienia w nich dokonanego przywrócenia praw wzgl. zatarcia skazania.

Zob. rozp. Min. Sprawiedl. z 8/8 1931 Dz. U. 69 poz. 566 o rejestracji skazanych (dodatek 19).

Rozdział IV.

Postępowanie w sprawach karno-administracyjnych.

Rozdział ten wprowadzono w myśl art. 72 Konstytucji. Co do drobniejszych spraw karno-administracyjnych zob. rozp. Prez. z 22 marca 1928 Nr. 38, poz. 365 w dodatku 11.

O. 57/30 (uchwała całej Izby II): Postanowienie art. 640 do 649 odnoszą się także do orzeczeń karnych

władz skarbowych, w szczególności na tle ustawy o państwowym podatku przemysłowym z 15/7 1925 Dz. U. 79, poz. 550, o ile nie stosują się przepisy uks.

O. 12/31 (w gronie 7 sędziów): W post. kar. adm. jest dopuszczalne nadzwyczajne łagodzenie kary z § 266 uk. z r. 1852 (tak samo wedle art. 1 i 53 a) kk. z r. 1903), natomiast niem. kk. (i art. 59 kk. 1932: przyp. aut.) nie znają typu ogólnikowego łagodzenia kary, lecz typ łagodzenia kary w ściśle określonych wypadkach.

O. 5/31 (uchwała całej Izby): Jeżeli w postępowaniu sądowem zastosowano art. 640 n. do czynu, należącego do wyłącznej właściwości sądowej, to sąd kasacyjny powinien środek odwoławczy traktować, jako apelację i przekazać ją właściwemu sądowi, jako apelację, pozostawiając mu także rozważenie, czy istnieje żądanie uprawnionego oskarżyciela; żądanie ścigania może być wyrażone w sposób dorozumiany, w szczególności przez udział prokuratora w rozprawie w I instancji.

O. 31/31 i glosy do niego zob. na stronie 39.

O. 5/32 (w gronie 7 sędziów): Orzeczenie władz skarbowych powoduje ustanie biegu przedawnienia ścigania, wszczętego przez władze skarbowe na obszarze mocy obowiązującej kk. z r. 1903, a przewidzianego w części I art. 116 o państwowym podatku przemysłowym.

Zob. art. 1 § 1 pkt. 17 i art. 1 § 2 pkt. 7 i 14 pw.

Okólnik Nr. 1589/II A/30 z 5/12 1930 Dz. Urz. Min. Sprawiedl. 1930 Nr. 23, str. 477 (w streszczeniu).

1) Władze adm. kierują akta spraw kar. adm. — w razie wniosku z art. 640 § 1 bezpośrednio do właściwego sądu okr. (art. 641 § 2); przewodniczący wydziału bada przedewszystkiem sprawę pod względem formalnym, t. j. co do zachowania 7-dniowego terminu i co do uprawnienia do złożenia wniosku (art. 640 § 1 i 2).

2) O ile w wyniku badania okaże się, że skutkiem niezachowania przepisów formalnych przy składaniu wniosku, orzeczenie władzy adm. uprawomocniło się, przewodniczący zwraca jej akta z odpowiednią uwagą — celem wydania stosownych zarządzeń, a na posiedzenie niejawne kieruje sprawę dopiero w wypadku, jeżeli strona wskutek odmówienia przez władzę adm. przyjęcia żądania z art. 640 § 1 zażąda od sądu rozpatrzenia zasadności tej odmowy (art. 640 § 3) lub też jeśli równocześnie ze złożeniem spóźnionego żądania skierowania sprawy do sądu zgłoszony zostanie wniosek o przywrócenie terminu (art. 227, 640 § 4).

3) Jeżeli żądanie strony czyni pod względem formalnym zadość wymogom ustawy, przewodniczący zaznajamia się z treścią orzeczenia władzy adm., zastępującego prawomocny akt oskarżenia (art. 641 § 3), poczem, kieruje sprawę do właściwego sędziego (art. 645).

5) Przed wyznaczeniem rozprawy głównej wypada zastanowić się, czy nie należy dla wyjaśnienia sprawy skorzystać z art. 646 § 2 i oszczędzić na kosztach i czasie przez zrobienie użytku z art. 647.

6) O terminie rozprawy należy zawiadomić prokuratora i władze z art. 643.

7) Obecność prokuratora na rozprawie jest niezbędną tylko w szczególnych przypadkach, pozatem jest ona zbędną, jeżeli zjawi się przedstawiciel odnośnej władzy.

Okólnik Min. Sprawiedl. z 8 sierpnia 1928 Nr. 1415/I U. 28 Dz. Urz. Min. Sprawiedl. 1928 Nr. 16 str. 297 (w streszczeniu).

Prokurator na rozprawie będzie wyjątkowo tylko stawał, a to w przypadkach ważniejszych.

Jeżeli czyn podlega także ukaraniu wedle uk. prokurator poczyni odpowiednie kroki celem wdrożenia post. kar., przyczem, o ile nie grozi przedawnienie czynu wedle uk., wyczeka ukończenia post. kar. adm. O ile czyn podpada wyłącznie pod uk., zwróci na to uwagę sądu a sąd, załatwiając sprawę w zakresie post. kar. adm., przekaże ją, komu należy do postępowania zwyczajnego o przestępstwo pospolite.

Art. 640.

§ 1. Osoba, której wymierzono karę w trybie postępowania karno-administracyjnego może zwrócić się, w terminie zawitym siedmiodniowym od daty ogłoszenia jej orzeczenia, do władzy administracyjnej z żądaniem skierowania sprawy na

drogę postępowania sądowego; termin siedmiodniowy liczy się od daty doręczenia, jeżeli orzeczenie należało doręczyć.

§ 2. Jeżeli osoba, której karę wymierzono, jest niepełnoletnia lub bezwłasnowolna, żądanie w terminie biegnącym dla tej osoby może złożyć także ojciec, matka, małżonek, opiekun lub kurator.

§ 3. W razie odmowy przyjęcia żądania wymienionego w § 1, 2, można w ciągu trzech dni od zawiadomienia o odmowie złożyć żądanie skierowania sprawy do sądu okręgowego celem rozpatrzenia zasadności odmowy. Żądanie to można złożyć wprost do sądu.

§ 4. O przywróceniu terminu wymienionego w § 1 i 2 orzeka sąd okręgowy.

§ 1. 1. **w trybie postępowania karno-administracyjnego.** Art. ten ma więc zastosowanie do wszystkich spraw karnych przekazanych do osądzenia władzom administracyjnym; zob. jednak poniż O. 24/33.

O. 24/33 (w składzie 7 sędziów): Ustęp 17 § 1 art. 1 przep. wprow. kpk. i art. 640 i nast. kpk. nie mają zastosowania do zaskarżenia orzeczeń karnych władz skarbowych w sprawach o przekroczenie przepisów o państwowym podatku dochodowym, albowiem grzywny z art. 91 do 94 nie są karą i nie mogą być zamienione na karę pozbawienia wolności a odnośne orzeczenia nie są nazwane orzeczeniami karnemi.

2. **w terminie zawitym siedmiodniowym:** zob. art. 221; nadanie żądania z art. 640 na pocztę w siódmym dniu wystarcza (O. S. P. VIII. 414); żądanie zgłoszone przed wydaniem orzeczenia kar. adm. jest prawnie bezskuteczne i powoduje nieważność wyroku na mocy art. 12 kpk. (O. 162/32).

3. **z żądaniem skierowania i t. d.** Nie jest to więc odwołanie się od orzeczenia władzy administracyjnej, lecz żądanie ponownego rozpoznania sprawy i to

przez sąd. Zob. art. 648, uw. wstępne do księgi VIII i uw. 2 b) do art. 641.

§ 2. 4. Por. art. 476.

§ 3. 5. Przepis ten zapobiega bezzasadnemu odmówieniu przyjęcia żądania przez władzę administracyjną.

§ 4. 6. Zob. art. 49 § 1 i 2, 51 § 2 i 228 § 2.

Art. 641.

§ 1. W razie złożenia żądania wymienionego w art. 640 § 1, 2, orzeczenie władzy administracyjnej nie ulega wykonaniu, o ile ustawa szczególna nie stanowi inaczej.

§ 2. Władza administracyjna, o ile nie cofnie swego orzeczenia, przesyła akta sądowi.

§ 3. Orzeczenie władzy administracyjnej zastępuje w postępowaniu sądowem prawomocny akt oskarżenia.

§ 1. 1. Kpk. nie określa terminu, w którym to nastąpić ma; władze administracyjne same będą się starały o pośpiech, ażeby nie nastąpiło przedawnienie a w konsekwencji umorzenie sprawy.

§ 2. 2. Z kategorycznego charakteru art. 619 § 3 uznającego orzeczenie władzy adm. jako prawomocny akt oskarżenia, wynika:

a) że do tego orzeczenia nie można stosować przepisu art. 285, lecz przepis art. 282 i że w braku wymogów z art. 282 nie można oskarżonego uniewinnić, lecz należy postępowanie umorzyć (O. 128/30),

b) że sąd, nie będąc instancją odwoławczą od orzeczeń adm., nie może wdawać się w ocenę post. adm., lecz ma orzekać jako normalna I instancja sądowa (mot. do O. 153/31),

c) że sąd nie może wyjść poza ramy aktu oskarżenia i uznać oskarżonego winnym innego czynu, niż

zarzucony w akcie oskarżenia (O. 4/32 w gronie 7 sędziów).

Por. art. 219 uks. i zob. art. 1 § 2 pkt. 4 i 7 pw.

Art. 642.

Właściwym do rozpoznania sprawy jest sąd okręgowy, w którego okręgu znajduje się siedziba władzy, która wymierzyła karę administracyjną.

Art. 643.

Władza administracyjna, która wymierzyła karę, albo w jej zastępstwie władza odpowiednia w siedzibie sądu okręgowego, może popierać oskarżenie zamiast lub obok prokuratora.

Por. art. 220 i 222 uks.

Art. 644.

Sąd okręgowy rozpoznaje sprawę według przepisów, obowiązujących w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, ze zmianami przewidzianemi w następujących artykułach.

Mot. do O. 151/30: Ponieważ przepisy art. 645 do 649 nie normują przypadku zgłoszenia wniosku o zbadanie świadka, niesłuchanego w post adm., przeto obowiązuje tu przepis art. 330, a przesłuchanie uznać można za zbędne tylko w dwóch przypadkach, a to:

1) że wystarczy odczytanie zeznania złożonego w śledztwie lub dochodzenie (art. 340 § 1) lub

2) że zapowiedziane zeznanie nie może mieć wpływu na treść wyroku (art. 298 § 1 i 332 § 1).

Ad 2): identycznie z mot. do O. 288/31.

Art. 645.

§ 1. Sąd okręgowy rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego.

§ 2. Przepisy art. 382 i 383 mają tu odpowiednie zastosowanie.

Art. 646.

§ 1. Wnioski stron nie wiążą prezesa sądu w zakresie zarządzeń dotyczących wezwania do rozprawy świadków i biegłych oraz sprowadzenia innych dowodów.

§ 2. Prezes sądu może zarządzić przed wyznaczeniem rozprawy przesłuchanie oskarżonego, świadków i biegłych przez miejscowo właściwy sąd grodzki. Świadków i biegłych można przesłuchać pod przysięgą.

§ 3. Aż do rozpoczęcia postępowania dowodowego oskarżony może cofnąć żądanie skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego. W tym wypadku orzeczenie władzy administracyjnej staje się prawomocne.

§ 1. 1. **O. 288/31:** Przepis art. 646 i 647 stanowiący odchylenie od ogólnych zasad kpk. musi być ściśle interpretowany; stanowią one wyjątek od zasady bezpośredniości przeprowadzenia dowodów na rozprawie, lecz nie ograniczają nieskrępowanej niczem swobody sądu w dopuszczeniu dowodów.

§ 3. 2. Przepis § 3 wprowadziła nowela I.

Art. 647.

§ 1. Sąd orzekający postanawia według swego uznania, których świadków i biegłych przesłucha na rozprawie pod przysięgą lub bez zaprzysiężenia, a których zeznania będą odczytane. W tym celu może zarządzić potrzebne jeszcze przesłuchania przez jednego ze swoich członków, albo przez innego sędziego lub sąd grodzki.

§ 2. Wolno odczytywać zapiski dochodzenia i inne części akt postępowania administracyjnego.

§ 1. 1. **Mot. do O. 12/30:** Sędzia postanawia wedle swego uznania, których świadków należy zbadać na rozprawie, a których zeznania wystarczy odczytać.

O. 200/31: Dopuszczalność odczytania zeznań świadków nie jest zawisłą od wydania odnośnego postanowienia przed rozprawą.

O. 428/31: W braku wniosku co do zaprzysiężenia świadków, sąd decyduje swobodnie o tem, czy świadek ma być zaprzysiężony, bez potrzeby powzięcia formalnego postanowienia (art. 51); wystarcza więc stwierdzenie w protokóle, że świadka słuchano bez przysięgi.

Zob. O. 288/31 w uw. 1 do art. 646 i O. S. P. IX 364 na stronie 496.

§ 2. 2. **O. 12/30:** § 2 art. 647 zezwala na odczytywanie zapisków dochodzenia bez żadnego wyjątku, wobec czego wyjaśnienia osk., złożone w toku dochodzenia stanowią uprawniony materjał dowodowy.

Art. 648.

Sąd okręgowy nie jest związany wymiarem kary oznaczonym w orzeczeniu władzy administracyjnej.

Sąd może tedy przyjąć inną kwalifikację czynu a także wymierzyć surowszą karę, niż ją wymierzyła władza administracyjna (O. S. P. IV 565). Ponieważ żądanie skierowania sprawy na drogę sądową (art. 640 § 1) nie jest zaskarżeniem orzeczenia władzy administracyjnej czyli środkiem odwoławczym, lecz wnioskiem o ponowne rozpoznanie sprawy przez sąd (m. 752 n.), przeto wymierzenie przez sąd kary surowszej nie narusza zasady wyrażonej w art. 500 lit. a) i 537 t. j. zakazu reformationis in pejus.

Art. 649.

§ 1. W sprawach wskazanych w art. 640 można od wyroku sądu okręgowego założyć tylko kasację do Sądu Najwyższego.

§ 2. Założenie kasacji nie wstrzymuje wykonania kary, z wyjątkiem kary pozbawienia wolności.

Zob. § 122 reg. kar. i O. 184 w uw. 6 do art. 504.

O. 7/30 (w składzie 7 sędziów): Władza adm. nie może sama złożyć wywodu kasacyjnego, lecz musi się w tym względzie zwrócić wyłącznie do prokuratora; prokurator nie może w tym względzie dać się wyręczyć przez adwokata i nie może tego uczynić też władza administracyjna.

Rozdział V.

Odszkodowanie za niesłuszne skazanie lub oskarżenie.

Państwo zastrzegając sobie monopol karania przez swoje organy (sędziów i przysięgłych) musi także odpowiadać za szkodę niesłusznemi wyrokami tychże organów spowodowaną (art. 651), o ile sam skazany nie spowodował tej szkody (art. 652). Regres państwa do jego organów oraz osób trzecich, które tę szkodę zawiniły rozmyślnie przez fałsz, przekupstwo (art. 600) lub też przez niedbalstwo nie wchodzi już w zakres kpk.; o tem stanowią ogólne zasady prawne co do odpowiedzialności za wyrządzoną szkodę.

Na tej ostatniej podstawie polega też odpowiedzialność oskarżyciela prywatnego i pokrzywdzonego (art. 658).

Art. 650.

§ 1. Osoba, skutkiem wznowienia postępowania prawomocnie uniewinniona lub skazana we-

dług łagodniejszego przepisu karnego, może tytułem odszkodowania żądać wynagrodzenia od Skarbu Państwa za szkody i straty materjalne oraz krzywdę moralną, jeżeli względem niej wykonano w całości lub w części karę, którą następnie uchylono.

§ 2. To samo stosuje się do osób, względem których postępowanie karne po wznowieniu prawomocnie umorzono.

§ 1. 1. Warunki żądania od Skarbu Państwa (co do innych osób zob. art. 658) wynagrodzenia są następujące:

a) prawomocne skazanie,

b) uniewinnienie całkowite lub częściowe,

c) wykonanie na skazanym w całości lub części tej kary, którą następnie uchylono.

Ad a) Czas trwania tymczasowego aresztowania (O. 284/31) nie jest przedmiotem wynagrodzenia, choćby czas ten wliczono do kary, gdyż art. ten mówi o wykonaniu kary a więc o karze odbytej po uprawomocnieniu się wyroku (art. 540), zaś wliczenie czasu trwania tymczasowego aresztowania stanowi tylko dobrodziejstwo dla oskarżonego; nadto należy zważyć, że oskarżony nie otrzymałby wynagrodzenia za tymczasowe aresztowanie, gdyby pierwotne postępowanie umorzono lub zakończono wyrokiem uniewinniającym.

Jeżeli po całkowitem lub częściowem wykonaniu kary wyrok skazujący drogą art. 77 usp. uznano za nieważny, prawo do wynagrodzenia powstaje dopiero wówczas, skoro nowe postępowanie zostanie umorzone lub zakończy się całkowitem lub częściowem uniewinnieniem.

O. 284/31 **: Niesłuszny areszt zapobiegawczy nie może być przedmiotem odszkodowania.

O. 382/31 **: Ustawa z 14/7 1904 o odszkodowaniu za niewinnie odcierpiany areszt śledczy (Dz. U. Rzeszy Niem. str. 321) straciła moc obowiązującą po wprowadzeniu kpk.

Ad b) W zasadzie każde następne (całkowite lub częściowe) uniewinnienie (umorzenie) uzasadnia prawo skazanego do żądania odszkodowania, a więc zarówno wówczas gdy okazało się, że skazany nie popełnił danego czynu wzgl. nie popełnił go w rozciągłości orzeczonej wyrokiem skazującym, jak i wówczas, gdy skazano go wskutek błędnego osądzenia czynu z punktu widzenia poczytania winy i okoliczności wyłączających ściganie, albowiem i w obu tych ostatnich przypadkach skazanie nastąpiło „niesłusznie" (napis nad niniejszym rozdziałem).

Atoli w przypadku błędnego poczytania winy czyli niepoczytalności skazanego, w czasie popełnienia czynu, sąd mocen będzie w myśl art. 651 § 2 odmówić wynagrodzenia, gdyż „poszlaki zebrane w poprzedniem postępowaniu nie zostały odparte"; skazany popełnił tu czyn karalny i poszlaki (dowody) popełnienia go przyjęto także za podstawę i w nowym wyroku a uniewinnienie nastąpiło jedynie z powodu nieodpowiedzialności karnej skazanego.

Inaczej ma się rzecz w przypadku okoliczności wyłączających ściganie karne; tu bowiem czyn skazanego albo nie był bezprawny (obrona konieczna) lub karalny (wyższa konieczność), albo też państwo utraciło prawo karania tegoż czynu (przedawnienie, amnestja); w tych więc przypadkach przepis art. 650 § 2 zastosować się nie da.

Warunkiem należności odszkodowania jest wydanie wyroku uniewinniającego całkowicie lub częściowo albo też orzeczenia umarzającego (art. 650 § 2 i 653 § 1) po wznowieniu i „skutkiem wznowienia postępowania" (art. 650, wyrok wzgl. orzeczenie sta-

nowią „postfactum", będące niezbędnym warunkiem powstania praw z art. 650. (Zob. uw. do art. 609 in fine).

Skazany, uniewinniony i ten, który karę odcierpiał, muszą być jedną i tą samą osobą; słusznie też S. N. w O. 39/32 orzekł: „Skoro Sąd sądził i skazał właściwego przestępcę, lecz błędnie nazwał go w wyroku, wskutek podania przezeń fałszywego nazwiska, to osoba, która przez to zamiast skazanego odbyła karę, nie może domagać się wynagrodzenia za niesłuszne skazanie (art. 650)" i że „nie pozbawia to osoby, która karę odcierpiała, prawa dochodzenia odszkodowania przeciw właściwym osobom i we właściwem postępowaniu". (Czy i o ile Skarb Państwa za te osoby lub wspólnie z niemi za szkodę odpowiada, rozstrzygają ustawy dzielnicowe i w tę kwestję S. N. tu się nie wdał i wdawać się nie miał potrzeby).

Ad c) W razie zupełnego uniewinnienia należy się wynagrodzenie za cały czas odbytej kary; w razie uniewinnienia częściowego należy się wynagrodzenie za część kary niewinnie odcierpianej np. skazany pierwotnie na 3 lata a skutkiem wznowienia na 1 rok więzienia, otrzyma wynagrodzenie za 1 rok, jeżeli przez 2 lata pozostawał w więzieniu.

2. Odszkodowanie należy się:

a) za szkody i straty materjalne (utratę zarobku i praw, np. adwokatury, notarjatu, urzędu, koncesji i t. d.);

b) za krzywdę moralną.

Sąd orzekający o odszkodowaniu ma tu trudne zadanie szczególnie co do kategorji b), ale i co do kategorji a) niejednokrotnie zajdą trudności przy ustaleniu wysokości szkód i strat. Sąd będzie się tu kierował swobodną oceną, dalekim jednak będzie od małostkowości; wyrażenia: „szkody i straty" tudzież:

„krzywda“ dowodzą, że ustawodawca chce postąpienia wielkodusznego, zwłaszcza, że i przy takiem postąpieniu nigdy nie zdoła się niewinnie skazanemu w całej pełni powetować wyrządzonego mu zła.

Do kategorji a) należeć będą także koszta obrony w postępowaniu pierwotnem i wznowionem, tudzież koszta postępowania o wznowienie i o odszkodowanie.

K. p. k. nie ogranicza odszkodowania do kar na wolności; dotyczy ono więc także kary śmierci i kary grzywny, utraty praw i t. d.

Zob. O. 230/31 przy art. 55 pw.

§ 3. 3. Zob. art. 3.

Art. 651.

§ 1. Nie ma prawa do wynagrodzenia ten, kto poprzednie swe skazanie spowodował umyślnie lub przez oczywiste niedbalstwo.

§ 2. Sąd może odmówić wynagrodzenia, jeżeli poszlaki, zebrane w poprzedniem postępowaniu, nie zostały w sposób stanowczy odparte w postępowaniu wznowionem.

§ 1. 1. Wedle ogólnych zasad prawnych szkodę wynagrodzić ma ten, kto ją rozmyślnie lub przez niedbalstwo wyrządził; jeśli uszkodzony również zawinił, szkoda przedstawia się, jako wynik działania dwóch czynników; uszkodziciela i uszkodzonego, zatem każdy z tych czynników odpowiadać ma za tę część szkody, którą spowodował. Tej zasady jednak nie można stosować, gdy sąd wydając wyrok skazujący polegał i polegać musiał na materjale procesowem (art. 360 i 441), a skazany materjał ten umyślnie lub przez oczywiste niedbalstwo na swoją niekorzyść bądź uszczuplił, bądź zmienił lub rozszerzył.

Takie uszczuplenie materjału ma miejsce, jeśli skazany mogąc czynić poszukiwania za środkami odwodowemi, jego niewinności dowodzącemi, tego nie uczynił, np. nie czynił starań w celu dowiedzenia się o nazwisku lub pobycie świadka, lub w celu wyszukania dokumentu i t. d.; zmiana materjału procesowego przez skazanego zajdzie wówczas, jeżeli skazany spowodował swoje zasądzenie przez przekręcenie prawdziwego stanu rzeczy, sfałszowanie lub zniekształcenie dowodów i t. d.; wreszcie rozszerzenie materjału dowodowego przez skazanego na jego niekorzyść zajdzie, jeżeli skazany złożył przyznanie i na poparcie jego przytoczył szczegóły, wobec których przyznanie to usuwało lub tłumiło wszelkie wątpliwości (art. 336).

Z wyrażenia: „spowodował“ wynika, że pomiędzy zachowaniem się skazanego w pierwotnym procesie a jego skazaniem zachodzić musi związek przyczynowy, przyczem jednak nie jest wymaganem, by zachowanie się to było jedyną przyczyną skazania; wystarczy, że było ono jedną z głównych, istotnych przyczyn skazania. Drobne przedmiotowe uchybienia w zachowaniu się skazanego nie pozbawiają skazanego jego roszczenia do wynagrodzenia.

Z przyczyn podmiotowych skazany traci prawo do odszkodowania, jeżeli swoje skazanie spowodował umyślnie (volenti non fit injuria); nie zgadza się to bowiem ze zasadami prawa i etyki, by wynagrodzenie otrzymał ten, kto rozmyślnie wprowadził sędziów w błąd, czy to ażeby osłonić prawdziwego winnego, czy też może nawet w tym celu, ażeby otrzymać wynagrodzenie za niesłuszne skazanie, czy też wreszcie z jakichkolwiek innych pobudek.

Narówni z winą umyślną stoi „oczywiste niedbalstwo“ (culpa lata, auffallende Sorglosigkeit), gdyż culpa lata dolo aequiparatur, culpa lata prope dolum

est. Kto w tak ważnej i głęboko w sferę moralnych i materjalnych interesów wżerającej się sprawie, jaką jest proces karny, objawia zupełną obojętność i beztroskę, choć instynkt samozachowawczy musiał wzbudzić w nim myśl obrony — ten nie może się żalić na to, że doznał krzywdy i przerzucać swej własnej winy na sąd, który go sądził.

Niedbalstwo pośledniejszego rodzaju (culpa levis, culpa levissima), które każdemu przeciętnemu człowiekowi zdarzyć się może — niedopatrzenie lub przeoczenie, które da się usprawiedliwić sytuacją oskarżonego, jego depresją umysłową i t. d., nie może pozbawić go jego praw do odszkodowania.

Tego rodzaju uchybieniem będzie wedle m. 762 niezałożenie apelacji lub kasacji, gdyż skazany mógł apelację rebus hic stantibus uważać za beznadziejną a nawet szkodliwą dla siebie, bo przedłużającą jego pobyt we więzieniu o kilka miesięcy (art. 546); co do kasacji zaś, to przyczyn jej mógł nie znać i t. d.

§ 2. 2. Podczas gdy w przypadku § 1 tego art. sąd winien bezwarunkowo odmówić wynagrodzenia, przepis § 2 składa przyznanie wynagrodzenia w ręce sądu.

O ile stylizacja § 2 tego art. ujawnia rzeczywiste zamierzenia ustawodawcy, a nie jest czysto przypadkową, na przeoczeniu redakcyjnem opartą, to w 99 na 100 przypadków umożliwia ona sądowi odmowę wynagrodzenia i zdaje uniewinnionego na łaskę i niełaskę sądu.

Okazuje się to z użytych w § 2 wyrażeń:

a) poszlaki,

b) zebrane w poprzedniem postępowaniu,

c) w sposób stanowczy odparte w postępowaniu wznowionem.

Ad a) Kpk. posługuje się wyrażeniem „poszlaki“ jedynie w odniesieniu do postępowania przygoto-

wawczego (art. 160, 168 i 621 kpk. — zob. też art. 15 pd.); poszlaki wystarczają więc dla uczynienia kogoś podejrzanym, dla zatrzymania jego korespondencji (art. 160), dla tymczasowego aresztowania go (art. 168) i dla postawienia go przed sąd (art. 245, 247, 277 i 621 kpk. tudzież art. 15 pd.), ale nie wystarczają dla skazania kogoś, gdyż dla skazania trzeba dowodów (art. 379 § 1 lit. a). Jakimże więc sposobem z poszlak tworzą się dowody? Odpowiedź na to dają przepisy art. 10 i 360 kpk., wedle których przedewszystkiem sąd ocenia wedle swego swobodnego przekonania, co jest dowodem (art. 10), a następnie osądza sprawę na podstawie całokształtu okoliczności ujawnionych w toku przewodu sądowego (art. 360). Sąd podnosi zatem na podstawie danego mu przez kpk. uprawnienia — poszlaki do rzędu dowodów, przyczem poszlaki te, uzupełniając się wzajemnie swoją postacią, jakością i ilością — ułatwiają sądowi nabranie przekonania o winie.

Ponieważ wyrok opierać się ma na dowodach (art. 379 § 1 a), przeto — skutkiem użycia w § 2 wyrażenia „poszlaki“ — uniewinniony musi dla bezwarunkowego zapewnienia sobie wynagrodzenia i uniezależnienia się od uznania sądu — odeprzeć nietylko dowody przytoczone we wyroku skazującym, lecz także inne poszlaki złożone w aktach pierwotnego procesu.

Natomiast wolnym jest żądający wynagrodzenia od obowiązku odparcia poszlaków w postępowaniu wznowionem ujawnionych.

Ad b) Jeżeli żądający wynagrodzenia odparł dowody we wyroku skazującym zawarte, to sąd może mimo to odmówić mu wynagrodzenia, jeżeli w aktach sprawy znajdują się pewne poszlaki, których w postępowaniu wznowionem nie odparto. Otóż może się zdarzyć, że sąd i strony w postępwaoniu wzno-

wionem nie odparto. Otóż może się zdarzyć, że sąd i strony w postępowaniu wznowionem nie zwróciły uwagi na te poszlaki, które już i w postępowaniu poprzedniem, jako pozbawione istotnego znaczenia, pominięto; może się nawet zdarzyć, że skazany przeciw tym poszlakom chciał w postępowaniu wznowionem prowadzić przeciwdowód, lecz sąd odmówił mu tego przeciwdowodu, nabrawszy i bez tego przeciwdowodu przekonania o jego niewinności.

Ad c) Odparcie „w sposób stanowczy" jest rzeczą w regule bardzo trudną; mimo wszelkiego przeciwdowodu, nawet uznanego przez sąd wyrokujący w postępowaniu wznowionem, pozostać może pewien cień, lub cień cienia podejrzenia, np. uniewinnienie nastąpiło z powodu wykazanego alibi, wszelakoż na miejscu czynu widziano człowieka w bronzowem ubraniu, a takie właśnie ubranie żądający wynagrodzenia posiadał tempore delicti. Otóż sąd z art. 655 może mimo wyroku uniewinniającego mieć wątpliwość, czy świadkowie stwierdzający alibi nie zeznali świadomie lub nieświadomie nieprawdy, czy nie pomylili się co do czasu, osoby lub innych okoliczności i t. d.

Przy takim stanie rzeczy przyznanie wynagrodzenia w regule zawisłem będzie jedynie i wyłącznie od uznania sądu; należy jednak spodziewać się, że sąd nie odmówi wynagrodzenia, jeżeli nie będzie miał poważnych wątpliwości co do winy uniewinnionego. Postępowanie przeciwne byłoby niegodne idei sprawiedliwości, a wysokie napięcie etyczne i wysokie poczucie prawa i słuszności właściwe naszym sędziom, tudzież fakt, że przeciw potężnemu Skarbowi Państwa staje człowiek moralnie i materjalnie złamany wyrokiem skazującym, — napawać nas musi otuchą, że praktyka nie będzie w zakamarkach § 2 szukała motywów do odmówienia wynagrodzenia.

Art. 652.

Uprawnienie do wynagrodzenia przechodzi w razie śmierci osoby uprawnionej na małżonka, dzieci i rodziców, w granicach, w jakich skutkiem ukarania nie otrzymały od skazanego należnego im według ustawy utrzymania.

1. Artykuł ten wymienia osoby uprawnione do żądania wynagrodzenia w razie śmierci właściwego uprawnionego, t. j. skazanego i następnie uniewinnionego — tudzież określa zakres ich roszczeń.

Kpk. ogranicza ich ilość dla oszczędzenia Skarbu Państwa (m. 763); ilość ich jest szczuplejsza, aniżeli ilość osób uprawnionych do wniosku o wznowienie wedle art. 603 § 1.

Obojętnem jest, kiedy śmierć uprawnionego nastąpiła, byleby:

a) nie nastąpiła przed wykonaniem uchylonej następnie kary (zob. uw. 1 lit. c) do art. 651), gdyż w takim razie nie powstało wcale prawo do wynagrodzenia,

b) nie nastąpiła po prawomocności orzeczenia z art. 655 § 1, albowiem wynagrodzenie prawomocnie przyznane przechodzi tak, jak każda inna wierzytelność zmarłego, na jego dziedziców.

2. Małżonek ma prawo żądać wynagrodzenia o ile wedle ustaw cywilnych miał prawo żądać utrzymania i nie utracił go skutkiem rozwiązania małżeństwa lub separacji; prawo to przysługuje także dzieciom nieślubnym, o ile ustawy cywilne przyznają im prawo do utrzymania tudzież rodzicom skazanego żyjącym, nie zaś ich dziedzicom.

3. Z wyjątkiem przypadku w uw. 1 do tego art. pod b) wskazanego, prawo uprawnionego nie przechodzi w całej swej rozciągłości na osoby w nin. art. wymienione; osoby te mogą ze sumy uprawnionemu

należnej żądać tylko pewnej części. Otóż kpk. ogranicza ich prawo w dwóch kierunkach, a to:

a) mogą one żądać tylko utrzymania z ustawy — nie zaś z umowy — im należnego (por. art. 74 § 2) i to

b) tylko w takim zakresie, w jakim tego utrzymania od uprawnionego nie otrzymały skutkiem jego ukarania. Między ukaraniem uprawnionego a niedostarczeniem przezeń osobom tym utrzymania musi więc zachodzić związek przyczynowy. Prawo to nie służy im zatem, jeżeli pobierały lub pobierać mogły utrzymanie z majątku lub dochodów uprawnionego, jeżeli uprawniony będąc na wolności nie zarabiał tyle, by do utrzymania ich miał obowiązek i możność etc.

Sąd więc ustali nasamprzód wynagrodzenie należne uprawnionemu, a następnie roszczenie osób z art. 652.

O ile na skazanym wedle ustawy cywilnej ciąży obowiązek utrzymania dalszych krewnych wstępnych i zstępnych (dziada, babki, wnuka, wnuczki) i o ile ustawa cywilna przez słowa „rodzice“ i „dzieci“ rozumie dalszych krewnych wstępnych i zstępnych — to także i tym dalszym krewnym przysługują prawa z art. 650 i 652, albowiem chodzi tu nie o uprawnienia czysto karno-procesowe, jak w art. 66, 67, 480 i t. d., lecz o przepis prawny zbudowany na prawno-prywatnem pojęciu odpowiedzialności za szkodę, przyczem i to zważyć wypada, że prawo do żądania wznowienia przyznano wszystkim krewnym w linji prostej (art. 603 § 1) a niema podstawy do przyjęcia, że nadano im to prawo wyłącznie w celach rehabilitacji ich nazwiska, gdyż dziad i babka macierzysta skazanego i jego wnuki i wnuczki z córek, a nawet i same córki w regule inne, niż skazany, noszą nazwisko.

Art. 653.

§ 1. Żądanie wynagrodzenia zgłosić można jedynie w ciągu trzech miesięcy po prawomocności orzeczenia dającego podstawę do odszkodowania.

§ 2. Jeżeli osoba, uprawniona do żądania wynagrodzenia w myśl art. 650, zmarła w ciągu terminu wskazanego w § 1 lub, zgłosiwszy żądanie w tym terminie, zmarła przed prawomocnem ukończeniem postępowania o wynagrodzenie, to osoby wymienione w art. 652 żądać mogą wynagrodzenia w ciągu trzech miesięcy od śmierci uprawnionego.

§ 1. 1. **po prawomocności orzeczenia** t. j. wyroku lub orzeczenia umarzającego (art. 650 § 1 i 2). Termin ten obowiązuje zarówno uprawnionego, jak i osoby z art. 652, jeżeli uprawniony zmarł przed prawomocnością orzeczenia, dającego podstawę do odszkodowania.

§ 2. 2. **osoba uprawniona... w myśl art. 650** t. j. pierwotnie skazana a następnie uniewinniona.

3. **osoby wymienione w art. 652... żądać mogą wynagrodzenia,** wszakże tylko w granicach w art. 652 zakreślonych. Co do przypadku, jeżeli śmierć uprawnionego nastąpiła po prawomocnem przyznaniu wynagrodzenia, zob. uw. 1 b) do art. 652.

W razie śmierci uprawnionego mogą zajść następujące wypadki:

A) Jeżeli uprawniony zmarł po uprawomocnieniu się orzeczenia dającego podstawę do odszkodowania a przed złożeniem wniosku o przyznanie wynagrodzenia, wniosek ten złożyć mogą osoby z art. 652 w terminie prekluzyjnym z art. 653 § 1.

Jeżeli natomiast uprawniony zmarł w toku postępowania o wynagrodzenie, to w myśl art. 652 albo jego roszczenie gaśnie, jeżeli niema osób w art. 653 wskazanych wzgl. jeżeli one nie miały prawa do

utrzymania (zob. uw. do art. 652) lub nie zgłosiły swych praw w terminie z art. 653 § 2 — albo też następuje zmiana w rozmiarze wynagrodzenia, jeżeli wartość utrzymania tychże osób jest mniejsza, niż wynagrodzenie, któreby się uprawnionemu należało — albo wreszcie należne im utrzymanie pokrywa się z cyfrą roszczenia uprawnionego a więc zmienia się tylko osoba wierzyciela a wysokość roszczenia pozostaje niezmienioną.

B) Jeżeli uprawniony złożywszy wniosek o przyznanie wynagrodzenia zmarł, postępowanie przybrać może następujące kierunki:

a) Sąd nie dowiedział się o jego śmierci i wynagrodzenie prawomocnie przyznał. Ponieważ obowiązek wynagrodzenia mógł zgasnąć lub ulec zmianie (zob. powyżej pod A), należy zapobiec podjęciu wynagrodzenia przez jego dziedziców lub pełnomocnika i przy podjęciu wynagrodzenia przez nich żądać przedłożenia poświadczenia, iż uprawniony pozostawał przy życiu w chwili uprawomocnienia się orzeczenia przyznającego wynagrodzenie.

b) Jeżeli śmierć uprawnionego nastąpi w toku postępowania przed sądem apelacyjnym, sąd ten, dowiedziawszy się o tem, wstrzyma się z dalszem postępowaniem aż do upływu trzech miesięcy od dnia jego śmierci a w razie niezgłoszenia się w tymże terminie osób z art. 652 — odmówi rozpoznania sprawy; w razie zaś ich zgłoszenia się sprawdzi ich roszczenia (art. 655 § 1) i wyda orzeczenie.

c) Jeżeli Sąd Najwyższy w toku postępowania przed nim (art. 656) dowie się o śmierci uprawnionego, postąpi on podobnie jak sąd apelacyjny, t. j. wstrzyma dalszy bieg sprawy do upływu 3 miesięcy od dnia śmierci uprawnionego i poleci sądowi apelacyjnemu zawiadomienie go, czy osoby w art. 652 wymienione zgłosiły swoje prawa w przepisanym

terminie a otrzymawszy odpowiedź przeczącą, odmówi rozpoznania sprawy. Jeżeli osoby te zgłoszą swoje prawa, Sąd Najwyższy wyczeka sprawdzenia i orzeczenia sądu apelacyjnego co do ich roszczenia i dopiero wówczas orzeknie w sprawie samej.

Spóźnione wnioski o przyznanie wynagrodzenia odrzuci prezes sądu apelacyjnego (arg. z art. 487). Zob. art. 467.

Art. 654.

Żądanie odszkodowania zgłosić należy w sądzie apelacyjnym, w którego okręgu wydano wyrok w pierwszej instancji.

1. Przepis ten dotyczy zarówno skazanego, jak i osób, wskazanych w art. 653 § 2.

2. **w sądzie apelacyjnym:** zob. art. 24.

3. **wydano wyrok** względnie orzeczenie umarzające (art. 650 § 2 i 653 § 1).

Art. 655.

§ 1. Sąd apelacyjny orzeka na posiedzeniu niejawnem, po sprawdzeniu w razie potrzeby okoliczności faktycznych. Przepisy art. 256 § 1, 2 i 3 mają odpowiednie zastosowanie.

§ 2. Po ukończeniu dochodzenia należy dać uprawnionemu możność oświadczenia się na piśmie lub do protokółu.

§ 1. 1. **Sąd apelacyjny:** zob. art. 24.

2. **orzeka:** w postaci postanowienia (art. 48) z uzasadnieniem (art. 51).

3. **na posiedzeniu niejawnem** (art. 49 § 1 i 3) wedle swego uznania i swobodnego ocenienia dowodów (art. 10). Prawo do orzeczenia wedle swego uznania nie nadaje uprawnienia do stosowania dowolności; zawiera ono obowiązek orzeczenia wedle ustawy i stanu aktów.

4. **po sprawdzeniu** przez prokuratora lub przez wydelegowanego swojego lub innego sędziego (m. 764). Zob. art. 50.

§ 2. 5. Zob. art. 650, 652 i 653.

Art. 656.

Na postanowienie wydane w myśl art. 655 służy zażalenie do Sądu Najwyższego.

1. **służy zażalenie** stronie niezadowolonej, a to bez względu na to, czy żądanie odszkodowania odpowiada wymogom z art. 650 (O. 284/31) **.

2. Zob. art. 222, 223, 227, 228.

Art. 657.

Przepisy art. 650 — 656 mają zastosowanie do cudzoziemców na zasadach wzajemności.

Stan wzajemności zachodzi, jeżeli państwo, którego obywatelem jest cudzoziemiec zapewnia obywatelom polskim co najmniej te same prawa, jak kpk.

Art. 658.

Wydając wyrok uniewinniający, sąd może przyznać oskarżonemu prawo do odszkodowania od oskarżyciela prywatnego lub pokrzywdzonego, mającego prawa strony, za doznaną krzywdę materjalną i moralną:

a) jeżeli oskarżenie było świadomie fałszywe, albo

b) jeżeli oskarżyciel używał środków nieuczciwych w celu uzyskania wyroku skazującego.

1. Art. ten nie mówi, jak art. 650, o uniewinnieniu skutkiem wznowienia, wobec czego ma on zastosowanie do wszystkich wypadków uniewinnienia oskarżonego.

2. Sąd karny ustala tu tylko prawo do odszkodowania, nie oznacza zaś cyfrowo sumy odszkodowania; prawa tego dochodzić ma oskarżony drogą procesu cywilnego. Kpk. nie żąda wniosku oskarżonego co do przyznania mu tego prawa i nie zakreśla mu żadnego terminu w tym względzie; prawo to musi być jednak przyznane równocześnie z wyrokiem („Wydając wyrok uniewinniający"). Kpk. nie postanawia też, czy przyznanie prawa do odszkodowania ma nastąpić w drodze postanowienia wydanego równocześnie z wyrokiem, czy też we wyroku samym; pewnem jest jednak, że sentencja wyroku może zawierać decyzję w tym względzie (art. 370: „i innych kwestyj rozstrzygniętych przez sąd").

3. W przeciwieństwie do odpowiedzialności Skarbu Państwa oskarżyciel prywatny i pokrzywdzony odpowiadają także za szkodę materjalną i moralną wynikłą ze zawinionego przez nich tymczasowego aresztowania, gdyż art. 658 w przeciwieństwie do art. 652 (zob. uw. 1 do art. 652) nie zawiera żadnego ograniczenia w tym względzie (zob. mot. do O. 382) **.

Zob. też uwagę 2 do art. 650.

4. Nie wystarcza, że oskarżenie wniesiono lekkomyślnie; wymaganą jest pełna świadomość oskarżyciela, że jego oskarżenie opiera się na zmyślonych okolicznościach.

5. Art. 658 nie określa, co rozumieć należy przez środki nieuczciwe, pozostawiając to do uznania sądu wyrokującego — a motywa zaliczają tu złożenie świadectwa (dokumentu) stwierdzającego fakt rzeczywisty, lecz taki, który w chwili składania świadectwa już nie istniał, o czem oskarżyciel wiedział, tudzież namawianie świadków do kłamliwych zeznań lub do niestawania w sądzie (mogłoby się stać, że skutkiem tego sąd orzekłby w sprawie nie usłyszawszy ich zeznań korzystnych dla oskarżonego —

przyp. autora) lub uporczywie, dla nękania przeciwnika, zakładanie oczywiście bezcelowych środków odwoławczych (m. 767 i 768).

Środki nieuczciwe są to środki przeciwne ustawie lub dobrym obyczajom, a więc oprócz tu dopiero co wymienionych przypadków usiłowane lub dokonane przekupstwo sędziów, przysięgłych, obrońcy, fałszowanie protokółów lub zabieganie o to, zniszczenie lub zniekształcenie dowodów rzeczowych, dokumentów i t. d.

Odpowiedzialność za czynności w art. 658 pod a) i b) wyszczególnione polega na ogólnych zasadach prawnych za czynności przedsięwzięte dolose na szkodę innej osoby.

Przepisy art. 650 i 658 są zupełnie od siebie niezawisłe. I tak:

a) O ile oskarżonego uniewinniono lub kary na nim nie wykonano, przepis art. 650 nie wchodzi wcale w zastosowanie, natomiast może wejść w zastosowanie, przepis art. 658.

b) Jeżeli skazanie nastąpiło na skutek zabiegów oskarżyciela w art. 658 lit. a), b), określonych, a następnie skutkiem wznowienia uniewinniono skazanego i wydano orzeczenie z art. 658 — oskarżonemu służyć będzie zarówno wniosek z art. 650, jak i pozew o roszczenie na podstawie art. 638, wszelakoż odszkodowanie ściągnąć on może tylko raz jeden, gdyż inaczej doznałby bezpodstawnego zbogacenia.

c) Rozmiar odszkodowania z art. 650 i 658 jest inny (zob. uw. 3 do art. 658).

d) Roszczenie z art. 658 przechodzi na dziedziców oskarżonego — nie zaś roszczenie z art. 650. (Zob. uw. 1 do art. 652 i uw. 5 do art. 653).

Rozdział VI.

Postępowanie w wypadku zaginięcia lub zniszczenia akt.

Przepisy te okazały się konieczne wskutek zniszczenia wielu aktów podczas wojny; ale i podczas pokoju mogą całe akta lub ich część zniszczeć wskutek pożaru, powodzi lub innych zdarzeń elementarnych, podczas przewozu lub przenoszenia aktów itd., mogą zarzucić się w kancelarji sąd. etc., wreszcie może też zniszczeć lub zaginąć pojedyńczy dokument np. przy badaniu chemicznem i t. d. (m. 768 n.).

Art. 659.

Jeżeli poszczególny dokument lub całe akta sprawy będącej w toku zaginęły lub uległy zniszczeniu, to akt przepadły zastępuje się zaświadczonym odpisem.

1. **poszczególny dokument** (zob. art. 91 § 3 kk.) t. j. każde pismo mające znaczenie dla sprawy, a więc dokument urzędowy lub pryw. (zob. art. 340 i 342) a także każde inne pismo, np. protokół, referat postanowienia sądu i t. d.

2. **akt przepadły** np. zaginie doniesienie policyjne, akt oskarżenia, sprzeciw, wniosek z art. 296, zażalenie, apelacja, kasacja i t. d.

Zaświadczenia dokona ten, od którego zaginione pismo pochodzi.

Art. 660.

Sąd wzywa osoby posiadające odpis przepadłego aktu do złożenia go sądowi, a w razie potrzeby zarządza jego odebranie. Art. 142 — 157 mają odpowiednie zastosowanie. Na żądanie odpis zwraca się stronie po sporządzeniu z niego odpisu.

1. Jeżeli ktoś odmówi złożenia aktu sądowi, a sąd ma przekonanie, że on go posiada — wdraża sąd kroki celem przymusowego odebrania.

2. O ile akt ten posiada wzgl. posiadać powinna władza, obowiązek wydania opiera się na art. 8 § 1; w razie odmowy stosuje się art. 155. O ile chodzi o osoby prywatne, stosuje się art. 142 do 154, 156 i 157, a więc bądź wzywa się je do wydania (art. 153 § 1) ze skutkami z art. 154, bądź o ile zgóry zachodzi obawa, że — dowiedziawszy się o tem, że sąd poszukuje za dotyczącym dokumentem — zniszczą go lub ukryją, przeprowadza się rewizję wedle art. 142 n.

Art. 661.

Jeżeli niema zaświadczonego odpisu, sąd wzywa strony do złożenia w terminie oznaczonym wniosków co do treści przepadłego aktu oraz co do sposobów jego odtworzenia.

Brak zaświadczonego odpisu zachodzi, jeżeli nie zdołano go otrzymać drogą z art. 660.

Art. 662.

Wraz z wnioskami wskazanemi w art. 661, strony składają sądowi posiadane na poparcie wniosku dowody, jako to: odpisy prywatne, wezwania sądowe, notatki prokuratorów, adwokatów i innych uczestników procesu.

Tu należą także zapiski przewodniczącego, protokólanta, świadków, biegłych, tłumaczy i t. p.

Art. 663.

§ 1. Po upływie terminu wyznaczonego w myśl art. 661 sąd na posiedzeniu niejawnem postanawia, czy i w jaki sposób należy odtworzyć akt przepadły.

§ 2. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

§ 1. 1. Postanowienie to (zob. art. 47 § 1 i 49 § 3) może być dwojakie:

a) Sąd może orzec, że aktu przepadłego nie da się odtworzyć i na tem poprzestać, jeżeli dalsze zarządzenia są bezcelowe np. z zakończonej sprawy zaginął dokument, którego zwrotu strona się domaga.

Może też sąd ustaliwszy niemożność odtworzenia dokumentu wysnuć stąd pewne konsekwencje np. jeżeli w sprawie o sfałszowanie wekslu falsyfikat zaginął — nie pozostanie nic innego, jak postępowanie (po wysłuchaniu wniosków stron) umorzyć.

Wreszcie (m. 770) może Sąd nakazać ponowienie całego postępowania w celu stworzenia nowego aktu, skoro dawny nie da się odtworzyć np. jeżeli zaginęły akta sądowe wraz z wyrokiem; sąd może uznać w takim wypadku całe postępowanie za niebyłe i zarządzić przeprowadzenie na nowo całego procesu wraz z rozprawą główną; jeżeli zaginęły akta drugiej instancji, sąd przeprowadzi nowe postępowanie apelacyjne i t. p.

b) Sąd może jednak także odtworzyć akt t. j. ustalić jego treść na podstawie dowodów z art. 662 i przesłuchania osób w art. 664 wymienionych.

§ 2. 2. Zażalenie dopuszczono ze względu na możliwość omyłki przy odtworzeniu. Zażalenie to służy nietylko stronom procesowym bezpośrednio zainteresowanym, lecz i innym osobom, które swoje zainteresowanie udowodnią np. osoba cywilnie z tego aktu odpowiedzialna, osoba podejrzana o zniszczenie przepadłego aktu i t. d. Kwestję, czy dana osoba wykazała, że jest zainteresowaną, rozstrzygnie sąd a quo przy przyjmowaniu zażalenia względnie sąd odwoławczy przy jego rozpoznawaniu (m. 770).

Od orzeczenia sądu okr., jako odwoławczego, dalsze zażalenie służyć będzie tylko wówczas, jeżeli orzeczenie dotyczące odtworzenia aktu ma charakter orzeczenia stanowczego, przecinającego drogę do wydania wyroku (m. 771).

Zob. art. 463 i 465.

Art. 664.

Przy odtwarzaniu przepadłego aktu można przesłuchać sędziów, prokuratorów, adwokatów i inne osoby, które uczestniczyły w postępowaniu.

Tu należą świadkowie, biegli, tłumacze, zastępcy i pełnomocnicy stron, nie będący adwokatami i t. d.

Rozdział VII.

Wydawanie przestępców.

Przepisy niniejsze wprowadzono, jako zasadnicze, ze względu na to, że Polska z wielu państwami nie zawarła odnośnych konwencyj i nigdy ich z wszystkiemi krajami nie zawrze, a dalej ze względu na to, że zwyczaje międzynarodowe są często nieuchwytne i sprzeczne, a zasady wzajemności nie zawsze dadzą się z całą ścisłością ustalić (m. 771).

Powojenna, wzmagająca się przestępczość stały się podnietą do solidarności międzynarodowej w dziedzinie zwalczania przestępczości, a zarazem pobudką do zawierania umów międzypaństwowych o wzajemne wydawanie sobie przestępców niepolitycznych.

W regule umowy te polegają na następujących zasadach:

a) Nie wydaje się obywateli własnych.

b) Wydaje się tylko za przestępstwa cięższe, przyczem przestępstwa te wymienia się imiennie albo też wymienia się je ogólnie a wskazuje wyraźnie

te przestępstwa, co do których obowiązek wydania nie zachodzi.

c) Nie wydaje się przestępców politycznych.

d) Przestępcy się nie wydaje, jeżeli państwo wydać go mające, jest wedle swoich ustaw uprawnione do wymiaru kary za czyn, z powodu którego wydanie ma nastąpić (zob. art. 3 do 11 kk.), albo jeżeli w temże państwie dany czyn nie stanowi przestępstwa (art. 6 kk.).

e) Ukaranie nie może nastąpić za inny czyn, z powodu którego wydanie nie nastąpiło (art. 669).

f) Przestępcę wydać można bądź państwu, na którego obszarze przestępstwo zostało dokonane, bądź państwu ojczystemu przestępcy.

g) W razie żądania wydania przez kilka państw wydaje się przestępcę temu państwu, w którem dopuścił się czynu najcięższego; w razie wątpliwości zaś, który czyn jest cięższym, wydaje się go temu państwu, które najwcześniej wydania zażądało.

Polska zawarła w tym przedmiocie umowy:

1) z Gdańskiem umowę z 9 listopada 1920 (Dz. U. 1922 Nr. 16, poz. 139),

2) z Czechosłowacką Republiką umowę z 6/5 1925 Dz. U. 14, poz. 80 (art. 32 n.),

3) z Republiką Austrjacką umowę z 19/3 1926 Dz. U. 84, poz. 467 (art. 55 n.),

4) z Republiką Francuską umowę z 30/12 1925 Uz. U. 63, poz. 491 z r. 1929,

5) z Jugosławją umowę z 4/5 1923 Dz. U. 2, poz. 16 z r. 1929 (art. 49 n.),

6) ze Stanami Zjedn. Półn. Ameryki umowę z 22/11 1927 Dz. U. 45, poz. 372 z r. 1929,

7) ze Szwecją konwencję z 30 sierpnia 1930 (Dz. U. 1932 Nr. 49, poz. 454),

8) z Belgją konwencję z 13 maja 1931 (Dz. U. 1932 Nr. 59, poz. 564),

9) z Rumunją upoważniono wprawdzie Prezydenta R. P. do zawarcia konwencji w przedmiocie wydawania przestępców (ustawa z 18 lutego 1932 Dz. U. 24, poz. 181), ale konwencji tej dotąd nie ogłoszono.

Umowy te zob. w dodatku 21; zarządzenia potrzebne w celu wykonania wydania lub przewozu przestępcy wydaje Minister Spraw Wewn. (art. 47 pw.).

Art. 665.

Przy wydawaniu przestępcy mają zastosowanie przepisy wskazane w rozdziale niniejszym, o ile umowa międzynarodowa inaczej nie stanowi.

Art. 666.

§ 1. Z wnioskiem o wydanie osoby przebywającej zagranicą właściwy sąd karny zwraca się do Ministra Sprawiedliwości.

§ 2. Do wniosku należy dołączyć:

a) jeżeli chodzi o osobę, przeciwko której wydany jest już prawomocny wyrok skazujący — odpis wyroku z zaświadczeniem prawomocności;

b) w innych wypadkach — odpis postanowienia o tymczasowem aresztowaniu oraz opis przestępstwa z przedstawieniem okoliczności faktycznych i przytoczeniem odpowiednich przepisów karnych.

§ 3. Nadto należy, w miarę możności, dołączyć fotografję i inne dane pozwalające ustalić tożsamość osoby, której wydania się żąda, oraz podać jej przynależność państwową.

§ 4. Czas trwania aresztu tymczasowego, przewidziany w art. 171 i 172, liczy się od chwili przejęcia aresztowanego przez władze polskie na obszarze Państwa.

§ 1. 1. **właściwy sąd karny,** t. j. sąd okręgowy lub grodzki.

2. **bezpośrednio** — a to dla uniknięcia zwłoki i trudzenia sądów wyższej instancji sprawą, którą Minister bez ich pomocy załatwić może. Zwrócenie się przez sąd karny wprost do władz zagranicznych dopuszczalne jest tylko w miarę istnienia takiej umowy międzynarodowej (art. 665).

3. Kpk. nie nakłada na Ministra obowiązku zadośćuczynienia żądaniu sądu; pozostawia to więc jego decyzji, która zależeć może bądź od względów ogólno-politycznych, bądź od względów polityki kryminalnej, bądź wreszcie od jego poglądu na ważność sprawy i na koszta z wydaniem połączone.

§ 2. 3. Pisma wymienione w § 2 a), b) dołącza się dla dostarczenia Ministrowi podstaw do decyzji, o której w uw. 2 była mowa, tudzież celem stwierdzenia, czy wedle umowy międzynarodowej z odnośnem państwem zawartej, można żądać wydania przestępcy za dane przestępstwo.

§ 3. 4. Państwo obce wyda bowiem tylko obywatela obcego wzgl. polskiego, nigdy zaś własnego obywatela.

§ 4. 5. Przepis § 4 art. 666 wprowadziła nowela I.

Art. 667.

W wypadkach nagłych właściwy sąd lub prokurator może zwrócić się bezpośrednio do właściwej władzy zagranicznej z wnioskiem o tymczasowe aresztowanie osoby, której wydania się żąda; powinien jednak zawiadomić o tem jednocześnie Ministra Sprawiedliwości z dołączeniem wniosku o wydanie (art. 666).

Bezpośrednie zwrócenie się do władzy zagranicznej zawarunkowane jest nagłością sprawy (np. przestępca po dokonaniu czynu zbiegł i może podczas

ucieczki być ujęty albo przestępca znajduje się już wprawdzie nawet i dłuższy czas zagranicą, ale zachodzi obawa, że zmieni miejsce pobytu i nie będzie mógł być ujęty i t. p.); może ono nastąpić pisemnie, a nawet telegraficznie, przyczem sąd w miarę możności załączy lub zakomunikuje władzy zagranicznej dane zawarte w art. 666 § 2 i 3.

Art. 668.

§ 1. Jeżeli chodzi o przestępstwo zagrożone w ustawie karą śmierci, a państwo obce wydało przestępcę z zastrzeżeniem, że względem wydanego nie będzie zastosowana kara śmierci, sąd w razie skazania wymierza zamiast kary śmierci karę dożywotniego pozbawienia wolności.

§ 2. Jeżeli zaś z tem samem zastrzeżeniem państwo obce wydało osobę skazaną prawomocnie na karę śmierci, sąd na posiedzeniu niejawnem poweźmie postanowienie zmieniające wyrok w myśl § 1.

§ 1. 1. Mowa tu o wypadku, gdzie albo wyrok jeszcze nie zapadł albo jeszcze się nie uprawomocnił (por. § 2), a oskarżony zbiegł zagranicę. Po wydaniu zbiegłego sąd pierwszej lub drugiej instancji orzeknie karę pozbawienia wolności; jeżeliby zaś sprawa znajdowała się już w stadjum kasacji, to Sąd Najwyższy odrzucając pozatem kasację (art. 529), uchyli orzeczenie w przedmiocie kary i postąpi analogicznie do art. 533 § 1 i 2; w tym duchu O. S. P. VIII 93.

§ 2. 2. W przeciwieństwie do § 1 nin. art. chodzi tu o wykonanie wyroku już prawomocnego.

3. Sądem z § 2 jest sąd, który wydał dany wyrok.

4. Przepisano tu formę postanowienia, gdyż inaczej musiałaby się odbyć rozprawa (art. 48). Zob. art. 49 § 3 i 51 § 2.

Art. 669.

§ 1. Jeżeli osoba wydana była oskarżona o kilka przestępstw, państwo obce zaś wydało ją z zastrzeżeniem ścigania tylko za niektóre z tych przestępstw, to postępowanie karne może obejmować tylko te przestępstwa, a co do innych powinno być zawieszone.

§ 2. Jeżeli przeciw takiej osobie zapadł już wyrok prawomocny, obejmujący kilka przestępstw, wówczas sąd, który wydał wyrok, uchyli wyrokiem orzeczenie o karze i wymierzy karę tylko za przestępstwa, objęte zezwoleniem na wydanie.

§ 3. Postępowanie, zawieszone w myśl § 1, może być podjęte, jeżeli oskarżony z własnej winy nie opuści granic Polski w ciągu dwóch miesięcy lub jeśli, opuściwszy je, powróci. Termin liczy się od daty prawomocnego ukończenia postępowania w sprawie o przestępstwo, objęte zezwoleniem na wydanie, a w razie skazania — od odbycia kary. W wypadku, przewidzianym w § 2, sąd ograniczy się do wydania orzeczenia o karze.

§ 4. Wydając orzeczenie o karze, sąd nie może orzec kary surowszej nad wymierzoną oskarżonemu poprzednio za dane przestępstwo.

§ 1. 1. Analogicznie do art. 668 § 1 chodzi tu o wyrok jeszcze nieprawomocny.

§ 2. 2. Odbyć się tu musi zatem rozprawa (art. 48).

§ 3. 3. (do zdania 1). Obywatel polski, któremu nie można zakazać pobytu w Polsce, będzie tu miał wybór albo wyjazdu albo pozostania w kraju pod warunkiem odcierpienia kary.

4. (do zdania 3). Chodzi tu o występek, jeżeli sąd orzekł pierwotnie karę za wszystkie oskarżonemu (wydanemu) przepisane czyny, następnie wedle § 2

uchylił częściowo orzeczenie o karze, a wkońcu z powodu nieopuszczenia granic Polski, ma orzec karę dalszą za czyny, co do których wydanie nie nastąpiło. Nie potrzeba tu ponownej rozprawy co do winy, gdyż w tym kierunku istnieje już wyrok prawomocny a chodzi tylko o wymiar kary, przyczem co do niej istnieje już niejako wskazówka (nieobowiązująca jednak sądu in minus), zawarta w wyroku uchylonym wedle § 2 (wyższej kary orzec nie można; zob. § 4). Orzeczenie o karze nastąpi wyrokiem (na rozprawie art. 48); por. § 2.

§ 4. 5. Przepis § 4 dotyczy przypadku w uw. 4 omówionego; kara nie może być surowszą, niż kara poprzednio orzeczona. Jestto więc zakaz reformationis in pejus, jak go zawierają przepisy art. 500 lit. a), 537 i 612 lit. a).

Art. 670.

§ 1. Żądanie władzy zagranicznej wydania przestępcy przesyła się sądowi okręgowemu miejsca zamieszkania lub ujęcia osoby poszukiwanej.

§ 2. Jeżeli chodzi o przestępstwo dopuszczające wydanie, sąd ten niezwłocznie przesłuchuje oskarżonego i nakazuje jego aresztowanie, poczem sprawdza wyjaśnienia oskarżonego, o ile tenże powołuje się na dowody znajdujące się w kraju, a po ich rozpatrzeniu wydaje na posiedzeniu niejawnem, po wysłuchaniu prokuratora, opinję w przedmiocie wydania przestępcy i przesyła ją wraz z aktami Ministrowi Sprawiedliwości.

§ 1. 1. **przesyła się.** Prześle je ta władza, której doręczono dotyczące żądanie, t. j. Minister Sprawiedliwości, policja i t. d.

2. Sąd przed powzięciem decyzji z § 2 zbada dopuszczalność wydania ze stanowiska dotyczącej umowy międzynarodowej.

3. Nakaz aresztowania należy wydać, nie badając wymogów z art. 165, albowiem sam fakt ucieczki z zagranicy do Polski mieści już w sobie przyczynę aresztowania z art. 165 lit. a). Zob. art. 672.

4. Zob. art. 49, 50 i 673.

Art. 671.

§ 1. Sąd wymieniony w poprzednim artykule może także i bez wniosku o wydanie postanowić tymczasowe aresztowanie przestępcy, jeżeli chodzi o przestępstwo dopuszczające wydanie, a

a) dana osoba jest silnie podejrzana o popełnienie tego przestępstwa, albo

b) jest poszukiwana przez władze zagraniczne zapomocą listu gończego ogłoszonego w polskim dzienniku policyjnym, albo

c) władza zagraniczna zażądała tymczasowego aresztowania tej osoby, wymieniając rodzaj przestępstwa, o które osoba poszukiwana jest oskarżona, i powołując się na wydany przeciw niej prawomocny wyrok skazujący lub sądowe zarządzenie aresztowania.

§ 2. O dniu i miejscu tymczasowego zaaresztowania należy bezzwłocznie i bezpośrednio zawiadomić zagraniczną władzę wzywającą lub ścigającą oraz Ministerstwo Sprawiedliwości.

§ 1. 1. Dzieje się to w przewidywaniu wniosku o wydanie.

§ 2. 2. § 2 wprowadziła nowela I.

Art. 672.

Osobę aresztowaną w celu wydania obcemu państwu sąd okręgowy wypuszcza na wolność na żądanie Ministra Sprawiedliwości, albo jeżeli władza zagraniczna cofnie żądanie wydania lub aresztowania.

Art. 673.

O zezwoleniu na wydanie postanawia Minister Sprawiedliwości.

Art. 674.

§ 1. Na przewiezienie pod strażą przez terytorjum Polski przestępcy, którego jedno państwo obce wydaje drugiemu, zezwala Minister Sprawiedliwości po zasięgnięciu opinji sądu okręgowego w Warszawie, wydanej na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu prokuratora.

§ 2. Sąd ten wydaje potrzebny dla przewozu nakaz aresztowania.

§ 1. 1. Zob. art. 49 § 3.

§ 2. 2. Straż konwojująca przestępcę nie może na obszarze państwowym Polski ograniczać wolności konwojowanego, gdyż byłoby to naruszeniem suwerenności terytorjalnej Polski; koniecznem jest tedy wydanie nakazu aresztowania.

Przepisy końcowe.

Art. 675.

Wykonanie kodeksu postępowania karnego porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 676.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie równocześnie z przepisami wprowadzającemi kodeks postępowania karnego — z dniem 1 lipca 1929 roku.

Dodatek 1.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 19 marca 1928 r. (Dz. U. 33 poz. 314).

Przepisy wprowadzające kodeks postępowania karnego

ze zmianami dokonanemi dnia 30 kwietnia 1928 Dz. U. 53, poz. 512, dnia 28 lutego 1930 Dz. U. 13, poz. 92, dnia 18 marca 1932 Dz. U. 34, poz. 355, dnia 11 lipca 1932 Dz. U. 60, poz. 573 i z 23 września 1932 Dz. U. 82, poz. 724 [1]).

Rozdział I.

O uchyleniu przepisów dotychczasowych.

Art. 1.

§ 1. Z dniem wejścia w życie kodeksu postępowania karnego tracą moc, z zastrzeżeniami podanemi poniżej, wszystkie przepisy dotyczące postępowania przed sądami karnemi powszechnemi, a w szczególności tracą moc następujące przepisy prawne wraz z późniejszemi ich zmianami:

Wyliczenie przepisów prawnych tracących moc nie jest wyczerpujące (O. S. P. IX 371);** moc utraciły wszystkie bez wyjątku przepisy prawne kolidujące z kpk. i to z dniem 30-go czerwca 1929 (art. 676 kpk.); natomiast przepisy o charakterze mieszanym (materjalno-procesowym), jak np. § 61 kk. ziem. zachod. (O. 26/32), § 265 austr. pk. (O. S. P. IX 371) i t. d. utraciły moc z dniem wejścia w życie kk. 1932 t. j. 1 września 1932 r.

1) ustawa postępowania karnego z dnia 20 listopada 1864 r. wraz z przepisami przechodniemi z r. 1917;

2) ustawa postępowania karnego z dnia 23 maja 1873 r. wraz z ustawą wprowadzającą z tejże daty (Dz. u. p. austr. Nr. 119);

---

[1]) Przepisy kpk. powołane w przepisach wprowadczych podane są wedle nowej numeracji, zawartej w obwieszczeniu Min. Spr. z 30 września 1932 Dz. U. 83, poz. 725.

3) ustawa postępowania karnego z dnia 1 lutego 1877 r. (Dz. u. Rzeszy str. 253) wraz z ustawą wprowadzającą z tejże daty (Dz. u. Rzeszy str. 346);

4) ustawa o sądach doraźnych z dnia 30 czerwca 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 55, poz. 341);

Zob. rozp. Prez. z 19/3 1928 Dz. U. 33, poz. 315 o postępowaniu doraźnem (dodatek 4).

5) ustawa z dnia 6 lipca 1922 r. w przedmiocie sądów doraźnych w b. dzielnicy pruskiej i na obszarze górnośląskim województwa śląskiego (Dz. U. R. P. Nr. 60, poz. 536), oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 lipca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 60, poz. 542);

Zob. tu powyż uwagę do punktu 4.

6) §§ 27—29, 72—74, 123 punkt 2 i 4 (art. 2 rozp. Ministra Sprawiedliwości z 16 czerwca 1922 r. — Dz. U. R. P. Nr. 46, poz. 390 — i ustawa z 9 lipca 1920 r. — Dz. U. R. P. Nr. 60, poz. 370) i § 136 ustawy o ustroju sądownictwa z dnia 27 stycznia 1877 r. (Dz. u. Rzeszy z r. 1877 str. 41 i z r. 1898 str. 371), a nadto tylko w zastosowaniu do postępowania karnego §§: 18, 19, 21, 170—176 ust. 1 i 2, 183 ust. 1 i 3, 184, 185—193, 195—204 tej ustawy;

Zob. usp. (dodatek 5).

7) §§ 50, 51 i 56 ustawy wykonawczej z dnia 24 kwietnia 1878 r. do ustawy o ustroju sądownictwa (Zb. u. prus. str. 230), o ile dotyczą spraw karnych;

Zob. usp. (dodatek 5).

8) art. 3 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z 15 grudnia 1919 r. o organizacji sądownictwa karnego (Tyg. Urzęd. Nr. 70, poz. 185 str. 414);

Zob. usp. (dodatek 5).

9) ustawa z 13 lutego 1854 r., dotycząca konfliktów w wypadku sądowego ścigania z powodu czynności urzędowych i służbowych (Zb. u. prus. str. 86) oraz obowiązujące jeszcze przepisy ustawy z 8 kwietnia 1847 r. o postępowaniu w konfliktach kompetencyjnych między sądami a władzami administracyjnemi (Zb. u. prus. str. 170);

10) ustawa z dnia 21 października 1919 r. o postępowaniu uproszczonem w sprawach o zbrodnie i występki na ziemiach b. zaboru austrjackiego (Dz. U. R. P. Nr. 87, poz. 473);

Zob. art. 381 do 386 kpk.

11) art. 44 cz. 2 i art. 52, 53 ustawy z dnia 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 449);

12) §§ 2 i 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 maja 1923 r. w przedmiocie właściwości sądów i postępowania w sprawach o lichwę wojenną w województwie poznańskiem i pomorskiem (Dz. U. R. P. Nr. 53, poz. 366);

Zastąpią ją kpk. i usp. (dodatek 5).

13) art. 7, 7 a ust. 1 i 2, 8, 9, 11, 12 ustawy z dnia 10 czerwca 1926 r. o warunkowem zawieszeniu wykonania kary na obszarze mocy obowiązującej ustawy postępowania karnego z dnia 23 maja 1873 r. (Dz. U. R. P. Nr. 61, poz. 354);

Zob. art. 61 do 64 kk.

14) art. 9—12, 13 ust. 1, 3 i 4, 15 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 września 1927 r. o warunkowem zawieszeniu wykonania kary na obszarze, na którym obowiązuje ustawa postępowania karnego z dnia 1 lutego 1877 r. (Dz. U. R. P. 83, poz. 741);

Zob. art. 61 do 64 kk.

15) ustawa z dnia 16 marca 1892 r. o odszkodowaniu z powodu niesłusznego prawomocnego skazania (Dz. u. p. austr. Nr. 64) i ustawa z dnia 21 marca 1918 o wynagrodzeniu szkody osobom niesłusznie skazanym (Dz. U. P. austr. Nr. 109) oraz ustawa z 18 sierpnia 1918 o odszkodowaniu z powodu aresztu śledczego (Dz. u. p. austr. Nr. 318);

Zob. art. 650 do 658 kpk.

16) ustawa z 20 maja 1898 r. o odszkodowaniu osób uniewinnionych wskutek wznowienia postępowania (Dz. u. Rzeszy str. 345) oraz ustawa z 14 lipca 1904 o odszkodowaniu za niewinnie odcierpiany areszt śledczy (Dz. U. Rzeszy str. 321);

Zob. art. 650 do 658 kpk.

17) przepisy ustaw dotychczasowych dotyczące zaskarżenia orzeczeń karnych władz administracyjnych;

Zob. art. 640 do 649 kpk.

18) w uwadze do art. 13 kodeksu karnego 1903 r. wyrazy umieszczone w nawiasie w końcu tej uwagi;

Zob. art. 665 do 674 kpk.

19) art. 287 kodeksu cywilnego Królestwa Polskiego 1825 r. § 2. Pozostają w mocy następujące przepisy prawne wraz z późniejszemi ich zmianami:

1) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1927 r. o zwolnieniu przedterminowem osób odbywających karę pozbawienia wolności (Dz. U. R. P. Nr. 5, poz. 25);

Rozporządzenie Prezydenta Rzpltej z 19 stycznia 1927 (Dz. U. 5, poz. 25)

o zwolnieniu przedterminowem osób odbywających karę pozbawienia wolności [1]).

Art. 2. Władza, decydująca o zwolnieniu przedterminowem, może nakazać zwolnionemu, aby zawiadamiał natychmiast o każdej zmianie swego miejsca pobytu.

Art. 3. Zwolnienie można cofnąć, jeśli zwolniony źle się prowadzi lub nie wykonywa obowiązku, przewidzianego w art. 2.

Art. 4. Przedterminowe zwolnienie zarządza i cofa Minister Sprawiedliwości, który uprawnienia swe w tym zakresie władny jest przekazywać w całości lub w części prokuratorom.

Przed zarządzeniem zwolnienia należy wysłuchać opinji zarządu więzienia.

Decyzja nie ulega zaskarżeniu.

W razie odmowy zwolnienia skazany może zgłosić ponowną prośbę nie wcześniej, niż po upływie sześciu miesięcy od daty zgłoszenia poprzedniej prośby.

Art. 5. Władza policyjna może zarządzić tymczasowo przytrzymanie przedterminowo zwolnionego z poważnych względów bezpieczeństwa publicznego, winna jednak zażądać natychmiast decyzji co do cofnięcia zwolnienia.

2) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 maja 1927 r. o odroczeniu i przerwie wykonania kary pozbawienia wolności oraz uchyleniu aresztu tymczasowego ze względów wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 46, poz. 405);

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 17 maja 1927 (Dz. U. R. P. 1927, Nr. 46, poz. 405)

o odroczeniu i przerwie wykonania kar pozbawienia wolności oraz uchylenia aresztu tymczasowego ze względów wojskowych.

Art. 1. Jeżeli w czasie pokoju skazany na karę nie wyżej sześciu miesięcy pozbawienia wolności pełni czynną służbę wojskową lub został powołany do pełnienia tej służby, należy na wniosek władzy wojskowej zarządzić odroczenie lub przerwę

[1]) Art. 1 i ustępy 2 i 3 tego rozp. uchylono przepisem art. 5 § 2 pkt. 3 przep. wprow. kk.

kary do czasu zwolnienia skazanego z czynnej służby wojskowej.

Władzą wojskową właściwą do postawienia wniosku o odroczenie lub przerwę kary jest:

a) w stosunku do skazanego, pełniącego czynną służbę wojskową — przełożony dyscyplinarnie skazanego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku;

b) w stosunku do skazanego powołanego do pełnienia czynnej służby wojskowej — Komendant powiatowej komendy uzupełnień, do której powołany ewidencyjnie należy.

Art. 2. W razie zarządzenia mobilizacji ogólnej lub częściowej, jeżeli skazany na karę nie wyżej dwu lat pozbawienia wolności pełni czynną służbę wojskową lub został powołany do pełnienia tej służby, należy zarządzić z urzędu odroczenie lub przerwę kary do czasu zwolnienia skazanego z czynnej służby wojskowej.

Również należy uchylić areszt tymczasowy (areszt śledczy, tymczasowe przytrzymanie), zarządzony w toku dochodzenia lub śledztwa, o ile obwiniony pełni czynną służbę wojskową lub powołany został do pełnienia tej służby, a według okoliczności danego wypadku — nie należy się spodziewać skazania na karę pozbawienia wolności ponad dwa lata.

Art. 3. W czasie wojny należy na wniosek właściwej władzy zarządzić odroczenie lub przerwę wykonania kary pozbawienia wolności, orzeczonej w wymiarze nie przenoszącym sześciu miesięcy co do osoby, której praca jest niezbędna ze względu na obronę Państwa albo na dotkliwe braki w zaopatrzeniu ludności.

W tych samych warunkach należy zaniechać zarządzenia aresztu tymczasowego (aresztu śledczego, tymczasowego przytrzymania) lub zarządzony uchylić, jeśli według okoliczności danego wypadku nie należy się spodziewać skazania na karę pozbawienia wolności ponad sześć miesięcy.

Rozporządzenie Rady Ministrów określi, jakie władze są właściwe do postawienia wniosku o zarządzenie odroczenia lub przerwy kary, albo uchylenia aresztu.

Zarządzenia należy odwołać z chwilą ustania przyczyny, która je uzasadniała.

Art. 4. Przedawnienie nie biegnie przez czas, na który odroczono lub przerwano karę.

Art. 5. Do odroczenia lub przerwy wykonania kary powołaną jest władza zarządzająca wykonanie kary. Jeżeli jednak skazany znajduje się w zamknięciu poza okręgiem władzy, która zarządziła wykonanie kary, przerwę kary zarządza ta władza, której skazany podlega pod względem penitencjarnym.

Uchylenie aresztu tymczasowego (aresztu śledczego) następuje na wniosek prokuratora, a w postępowaniu administracyjnem na wniosek władzy administracyjnej, o ile ona sama nie jest władna do wydania zarządzenia.

Art. 6. Osoby, zwolnione z więzienia lub aresztu w myśl art. 1 lub 2 niniejszego rozprządzenia, należy odstawić do najbliższej władzy wojskowej.

Art. 7. Od orzeczenia sądu, nieuwzględniającego wniosku o uchylenie aresztu tymczasowego (aresztu śledczego, tymczasowego przytrzymania), można wnieść zażalenie w ciągu siedmiu dni od doręczenia zawiadomienia.

Sąd drugiej instancji rozpoznaje zażalenie na posiedzeniu niejawnem.

Orzeczenia sądu drugiej instancji, jako też inne orzeczenia, wydane na zasadzie niniejszego rozporządzenia, nie ulegają zaskarżeniu.

Art. 8. Przepisy art. 1 i 3 niniejszego rozporządzenia stosuje się tylko do osób skazanych lub obwinionych o przestępstwo, należące do właściwości sądów powszechnych lub władz administracyjnych, nie wyłączając skarbowych, pozostałe zaś przepisy stosuje się również do osób, skazanych lub obwinionych o przestępstwo, należące do właściwości sądów wojskowych.

Art. 9. Rozporządzenie niniejsze nie dotyczy osób, skazanych lub obwinionych o przestępstwo przeciw bezpieczeństwu Państwa.

3) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 lutego 1928 r. o nakładaniu kar porządkowych, przewidzianych w ustawie o postępowaniu sądowem, na osoby pełniące czynną służbę wojskową oraz o przymusowem sprowadzaniu tychże osób przed sądy powszechne (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 121);

Rozporządzenie to zamieszczono przy art. 119.

4) uchylono ustawą kar. skarb. z 18/III 1932 Dz. U. 34 poz. 355;

5) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o policji państwowej (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 257);

Rozporządzenie to zamieszczono w dodatku 12.

6) uchylono ustawą poz. 92/27.

7) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 stycznia 1928 r. o stanie wojennym (Dz. U. R. P. Nr. 8 poz. 54), rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 307), rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia

1926 r. o cudzoziemcach (Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 465) z wyjątkiem ustępu ostatniego art. 18, i rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grudnia 1927 r. o granicach Państwa (Dz. U. R. P. Nr. 117, poz. 996) z wyjątkiem ustępu ostatniego art. 20; przewidziane w tych rozporządzeniach „odwołanie" zastępuje się, z zachowaniem terminów i trybu w tych rozporządzeniach przewidzianych, żądaniem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego, w którem sąd okręgowy stosuje przepisy art. 641 §§ 2 i 3, 642—648 kodeksu postępowania karnego; wyrok sądu okręgowego nie ulega zaskarżeniu;

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 16 stycznia 1928 (Dz. U. R. P. 1928, Nr. 8, poz. 54)

o stanie wojennym.

Art. 1. Stan wojenny może być wprowadzony w czasie wojny na obszarze, objętym działaniami wojennemi, t. zn.

a) na obszarze wojennym,
b) na rejonach umocnionych i
c) na obszarach warownych wraz z rejonami tychże.

Granice obszaru, objętego działaniami wojennemi, ustala, zmienia i znosi Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wojskowych w drodze rozporządzeń, ogłaszanych w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Wewnętrzny podział obszaru wojennego pod względem wojskowo-operacyjnym i wojskowo-administracyjnym (obszar operacyjny i etapowy) należy do kompetencji Naczelnego Wodza i upoważnionych przez niego władz wojskowych.

Art. 2. Wprowadzenie stanu wojennego należy do Naczelnego Wodza.

W rozporządzeniu Naczelnego Wodza, wprowadzającem stan wojenny, ma być oznaczony obszar, na jakim stan wojenny będzie obowiązywać, oraz mają być wskazane skutki prawne, jakie wprowadzenie stanu wojennego dla ludności za sobą pociąga (art. 5—9).

Art. 3. Rozporządzenie Naczelnego Wodza, wprowadzające lub uchylające stan wojenny, powinno być ogłoszone w Dzienniku Rozporządzeń Naczelnego Wodza i równocześnie obwieszczone w sposób, zapewniający jego rozpowszechnienie w miejscu zastosowania.

O ile nie jest wskazany termin inny, stan wojenny wchodzi w życie lub ustaje na obszarze każdego powiatu z chwilą obwieszczenia w miejscowości, stanowiącej siedzibę powiatowej władzy administracji ogólnej.

Art. 4. Wprowadzenie stanu wojennego powoduje czasowe zawieszenie następujących praw obywatelskich:

1) wolności osobistej (art. 97 Konstytucji),
2) nietykalności mieszkania (art. 100 Konstytucji),
3) wolności prasy (art. 105 Konstytucji),
4) tajemnicy korespondencji (art. 106 Konstytucji) oraz
5) prawa koalicji, zgromadzania się i zawiązywania stowarzyszeń (art. 108 Konstytucji).

Zawieszenie powyższych praw obywatelskich powoduje z mocy samego prawa skutki, określone w art. 5—9 rozporządzenia niniejszego, o ile rozporządzenie wprowadzające stan wojenny nie ogranicza ich wyraźnie do ciaśniejszego zakresu.

Ponadto, wprowadzenie stanu wojennego powoduje skutki prawne, wskazane w art. 11—14 rozporządzenia niniejszego.

Art. 12. Wprowadzenie stanu wojennego stanowi dostateczną podstawę do wprowadzenia na obszarze wojennym sądów doraźnych dla przestępstw, podlegających sądownictwu doraźnemu w myśl odpowiednich ustaw, a popełnionych na tym obszarze.

Poza przestępstwami, które w myśl obowiązujących przepisów podlegają sądownictwu doraźnemu, można na obszarze stanu wojennego poddać temu sądownictwu nadto inne przestępstwa, zagrożone karą śmierci, lub też zagrożone karą pozbawienia wolności, jeżeli władza wprowadzająca sądy doraźne uzna te przestępstwa za szczególnie niebezpieczne dla obrony Państwa.

Na obszarze, na którym wprowadzono stan wojenny, prawo wprowadzenia sądów doraźnych dla przestępstw, wskazanych w ust. 1 i 2 artykułu niniejszego, przysługuje również Naczelnemu Wodzowi, niezależnie od uprawnień zwyczajnie ustawą do tego powołanych władz. Rozporządzenie Naczelnego Wodza, wprowadzające lub uchylające sądy doraźne, winno być ogłoszone w sposób przewidziany w art. 3 ust. 1 rozporządzenia niniejszego, i podane do wiadomości właściwym władzom sądowym.

W wypadkach, przewidzianych w ust. 2 artykułu niniejszego, sąd doraźny orzeka, niezależnie od przewidzianych w ustawach dodatkowych:

1) karę śmierci lub w nader ważnych okolicznościach łagodzących karę bezterminowego ciężkiego więzienia, jeśli przestępstwo w postępowaniu zwyczajnem jest zagrożone co najmniej karą ciężkiego więzienia lub więzienia powyżej jednego roku;

2) ciężkie więzienie do lat 10, jeżeli przestępstwo w postępowaniu zwyczajnem zagrożone jest inną karą pozbawienia wolności.

Sądy doraźne, wprowadzone na podstawie artykułu niniejszego, czy to przez Naczelnego Wodza, czy też przez władze, zwyczajnie ustawą do tego powołane, wchodzą w życie w terminie, wskazanym w ust. 2 art. 3 rozporządzenia niniejszego.

Sądy doraźne, wprowadzone na podstawie artykułu niniejszego, trwają mimo uchylenia stanu wojennego do czasu uchylenia ich przez Radę Ministrów; w czasie trwania stanu wojennego, Rada Ministrów może uchylić powyższe sądy doraźne na wniosek Naczelnego Wodza, przedstawiony jej za pośrednictwem Ministra Spraw Wojskowych [1]).

Art. 13. Jeśli na obszarze, na którym obowiązuje stan wojenny, są wprowadzone lub mają być wprowadzone sądy doraźne, Rada Ministrów może upoważnić Ministra Sprawiedliwości do wydania rozporządzenia, że w stosunku do przestępstw, popełnionych na obszarze, na którym wprowadzono stan wojenny, w czasie istnienia tego stanu dozwolone jest stosowanie postępowania doraźnego bez zachowania ograniczeń co do terminów, zakreślonych dla przesłuchania oskarżonych (obwinionych), trwania dochodzeń, złożenia wniosku co do stawienia oskarżonego przed sądem doraźnym, wyznaczenia rozprawy głównej i czasu jej trwania.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości, przewidziane w ustępie poprzednim, powinno być ogłoszone w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej; ust. 2 art. 3 rozporządzenia niniejszego ma odpowiednie zastosowanie.

Art. 14. Za przekroczenie nakazów i zakazów rozporządzenia niniejszego lub też rozporządzeń i zarządzeń na podstawie rozporządzenia niniejszego wydanych, o ile za ten czyn wedle innych ustaw nie grozi kara surowsza, — wymierza się karę grzywny od 30 do 3.000 złotych lub aresztu do 6 miesięcy, albo obie kary łącznie.

Władza orzekająca oznaczy w orzeczeniu, na wypadek niemożności ściągnięcia grzywny, karę zastępczego aresztu według słusznego uznania, jednak nie ponad 3 miesiące.

Art. 15. Do orzekania o czynach karalnych z art. 14 rozporządzenia niniejszego powołane są powiatowe władze administracji ogólnej bez względu na przepisy innych ustaw lub rozporządzeń, ograniczające je co do wysokości wymierzanej kary.

---

[1]) Zob. art. 10, 11 i 19 przep. wprow. kk.

Od orzeczenia powiatowej władzy administracji ogólnej można w ciągu dni 3 od dnia zawiadomienia skazanego ustnie lub pisemnie o orzeczeniu wnieść na ręce tej władzy odwołanie się do właściwego sądu okręgowego, który rozstrzyga prawomocnie przy odpowiedniem zastosowaniu przepisów, dotyczących odwołań od wyroków sądów powiatowych (pokoju). Sąd okręgowy nie może jednak uchylić orzeczenia z przekazaniem sprawy do ponownego rozporządzenia przez władzę administracyjną.

Odwołanie [1]) nie wstrzymuje wykonania kary. Powiatowa lub wojewódzka władza administracji ogólnej może jednak na prośbę skazanego lub z urzędu wstrzymać lub przerwać wykonanie kary pozbawienia wolności. O ile, mimo wniesienia odwołania, powiatowa władza administracji ogólnej nie wstrzymała wykonania takiej kary, przesyła on bezzwłocznie akta wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, która decyduje prawomocnie o wstrzymaniu lub przerwie kary i najpóźniej szóstego dnia po otrzymaniu aktów kieruje je do sądu okręgowego celem rozpatrzenia odwołania.

Jeśli istnieje uzasadniona obawa, że oskarżony (obwiniony) nie stanie przed władzą administracyjną lub sądową, albo też uchyli się od kary, albo zatrze ślady lub dowody przestępstwa, można zarządzić jako środek zapobiegawczy areszt (areszt śledczy).

O ile nie ma zastosowania art. 5 p. a), decyzję co do środka zapobiegawczego poweźmie na żądanie władzy administracyjnej najbliższy sąd powiatowy (pokoju).

Art. 21. Wprowadzenie stanu wojennego wyklucza na danym obszarze stosowanie przepisów o stanie wyjątkowym.

O ile na obszarze, na którym istniał poprzednio stan wyjątkowy, wprowadzono stan wojenny, — wydane poprzednio rozporządzenia i zarządzenia na podstawie przepisów o stanie wyjątkowym pozostają nadal w mocy, jeżeli nie są sprzeczne z rozporządzeniem niniejszem, lub też nie zostaną zmienione rozporządzeniami i zarządzeniami, wydanemi na podstawie rozporządzenia niniejszego.

Art. 22. Zniesienie granic obszaru, objętego działaniami wojennemi, powoduje z mocy samego prawa zniesienie stanu wojennego.

Wyłączenie pewnych miejscowości z obszaru, objętego działaniami wojennemi, powoduje z mocy samego prawa zniesienie stanu wojennego w tych miejscowościach.

---

[1]) Miejsce odwołania zastępuje żądanie skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego (zob. art. 1 § 1 L. 7 pw.).

Uchylenie stanu wojennego, o ile ma nastąpić przed zniesieniem, lub też zmianą granic obszaru wojennego, należy do kompetencji Naczelnego Wodza.

Rozporządzenia, przewidziane w artykule niniejszym winny być ogłaszane w sposób, określony w art. 1 lub 3 rozporządzenia niniejszego.

Uchylenie stanu wojennego powoduje z mocy samego prawa uchylenie wszelkich rozporządzeń i zarządzeń Naczelnego Wodza, wydanych dla obszaru, na którym stan wojenny uchylono, z wyjątkiem rozporządzeń i zarządzeń, dotyczących sądownictwa doraźnego (art. 12 ust. 6).

Nie dotyczy to jednak kar i postępowania karnego, przewidzianych w art. 14 i 15 rozporządzenia niniejszego, jak również odpowiedzialności gmin lub wsi za szkody i straty oraz postępowania odszkodowawczego, przewidzianych w art. 11 rozporządzenia niniejszego. Rozpoczęte postępowanie doraźne, w którem na zasadzie art. 13 nie zachowano terminów ustawowych, należy prowadzić dalej, mimo niezachowania tych terminów.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 16 marca 1928 (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 307)

o stanie wyjątkowym.

Art. 1. Podczas wojny, albo gdy grozi wybuch wojny, jako też w razie rozruchów wewnętrznych lub rozległych knowań o charakterze zdrady stanu, zagrażających Konstytucji Państwa, lub bezpieczeństwu obywateli, — może być wprowadzony stan wyjątkowy dla całego obszaru państwowego lub dla miejscowości, w których okaże się to konieczne ze względów bezpieczeństwa publicznego.

Art. 2. Wprowadzenie stanu wyjątkowego powoduje częściowe lub całkowite w granicach rozporządzenia niniejszego czasowe zawieszenie następujących praw obywatelskich:

1) wolności osobistej (art. 97 Konstytucji),
2) nietykalności mieszkania (art. 100 Konstytucji),
3) wolności prasy (art. 105 Konstytucji),
4) tajemnicy korespondencji (art. 106 Konstytucji),
5) prawa koalicji, zgromadzania się i zawiązywania stowarzyszeń (art. 108 Konstytucji), — nadto pociąga za sobą skutki, przewidziane w art. 11, 12 i 15 rozporządzenia niniejszego.

Art. 3. Zawieszenie powyższych praw obywatelskich powoduje z mocy samego prawa skutki, określone w art. 6—10 rozporządzenia niniejszego, o ile rozporządzenie zawieszające nie ogranicza ich wyraźnie do ciaśniejszego zakresu.

Art. 4. Stan wyjątkowy, na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych, zarządza za zezwoleniem Prezydenta Rzeczypospolitej Rada Ministrów w drodze rozporządzenia. Rozporządzenie to winno zawierać oznaczenie obszaru, na który stan wyjątkowy się rozciąga, i wymienić prawa obywatelskie, ulegające zawieszeniu.

Art. 5. Rozporządzenie Rady Ministrów, wprowadzając stan wyjątkowy, ogłasza się w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, a nadto obwieszcza się w sposób zapewniający jego rozpowszechnienie w miejscu zastosowania, podając równocześnie skutki, jakie zawieszenie praw obywatelskich za sobą pociąga.

O ile w rozporządzeniu Rady Ministrów nie został wskazany termin późniejszy, to wchodzi ono w życie na obszarze każdego powiatu z chwilą obwieszczenia go w mieście, stanowiącem siedzibę powiatowej władzy administracji ogólnej, a jeżeli rozporządzenie obejmuje część powiatu, to wchodzi w życie na obszarze każdej gminy z chwilą obwieszczenia go w siedzibie zarządu gminy.

Art. 12. Jeśli na obszarze, na którym obowiązuje stan wyjątkowy, są wprowadzone lub mają być wprowadzone sądy doraźne, Rada Ministrów może upoważnić Ministra Sprawiedliwości do wydania rozporządzenia, że w stosunku do przestępstw, popełnionych na obszarze stanu wyjątkowego w czasie istnienia tego stanu, dozwolone jest stosowanie postępowania doraźnego bez zachowania ograniczeń co do terminów, zakreślonych dla przesłuchania oskarżonych (obwinionych), trwania dochodzeń, złożenia wniosku co do stawienia oskarżonego przed sądem doraźnym, wyznaczenia rozprawy głównej i czasu jej trwania.

Art. 5 rozporządzenia niniejszego ma odpowiednie zastosowanie.

Art. 13. Za przekroczenie nakazów i zakazów rozporządzenia niniejszego, lub rozporządzeń i zarządzeń na jego podstawie wydanych, o ile za ten czyn wedle innych ustaw nie grozi kara surowsza, wymierza się karę grzywny od 30 do 3.000 złotych lub aresztu do 6 miesięcy, albo obie kary łącznie.

Władza orzekająca oznaczy w orzeczeniu, na wypadek niemożności ściągnięcia grzywny, karę zastępczego aresztu według słusznego uznania, jednak nie ponad 3 miesiące.

Art. 14. Do orzekania o czynach karalnych według artykułu 13 powołane są powiatowe władze administracji ogólnej bez względu na przepisy innych ustaw, ograniczające je co do wysokości wymierzonej kary.

Od orzeczenia karnego powiatowej władzy administracji ogólnej można w ciągu dni trzech od dnia zawiadomienia skazanego ustnie lub pisemnie o orzeczeniu wnieść na ręce władzy, która orzeczenie wydała, odwołanie [1]) do właściwego sądu okręgowego, który rozstrzyga prawomocnie przy odpowiedniem zastosowaniu przepisów, dotyczących odwołań od wyroków sądów powiatowych (pokoju). Sąd okręgowy nie może jednak uchylić orzeczenia z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania przez władzę administracji ogólnej.

Odwołanie nie wstrzymuje wykonania kary. Powiatowa lub wojewódzka władza administracji ogólnej może jednak na prośbę skazanego, lub z urzędu, wykonanie kary pozbawienia wolności wstrzymać lub przerwać. O ile, mimo wniesienia odwołania, powiatowa władza administracji ogólnej nie wstrzyma wykonania takiej kary, przesyła bezzwłocznie akta do wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, która decyduje prawomocnie o wstrzymaniu lub przerwie kary i najpóźniej 6-go dnia po otrzymaniu aktów kieruje je do sądu okręgowego celem rozpatrzenia odwołania.

Jeśli istnieje uzasadniona obawa, że oskarżony (obwiniony) nie stanie przed władzą administracyjną lub sądem, lub uchyli się od kary, albo zatrze ślady lub dowody przestępstwa, można zarządzić jako środek zapobiegawczy areszt (areszt śledczy).

O ile nie ma zastosowania art. 6 p. a), decyzję co do środka zapobiegawczego poweźmie na żądanie władzy administracji ogólnej najbliższy sąd powiatowy (pokoju).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 13 sierpnia 1926 (Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 465)

o cudzoziemcach.

Art. 1. Za cudzoziemca uważany jest każdy, kto nie posiada obywatelstwa polskiego.

Cudzoziemiec, posiadający przynależność państwową dwóch lub więcej państw, ma być przy stosowaniu niniejszego rozporządzenia traktowany jako przynależny do jednego z nich, według swobodnego uznania polskich władz państwowych.

Art. 2. Zmiana przynależności państwowej cudzoziemca nie ma wpływu na ważność orzeczeń i zarządzeń przed tą zmianą wydanych, z wyjątkiem wypadku uzyskania obywatelstwa polskiego.

---

[1]) Miejsce odwołania zastępuje żądanie skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego (zob. art. 1 § 1 L. 7 pw.).

Art. 10. Cudzoziemiec może być wydalony z granic Rzeczypospolitej:

a) jeżeli nie stosuje się do postanowień niniejszego rozporządzenia, albo

b) jeżeli pobyt jego staje się uciążliwy dla Rzeczypospolitej ze względu na dobro państwa, a zwłaszcza — bezpieczeństwo lub porządek publiczny.

Art. 16. 1) Kto podrabia lub przerabia (fałszuje) przewidziane na mocy niniejszego rozporządzenia lub na mocy rozporządzeń na niem opartych dokumenty, pieczęcie lub pieczątki urzędowe, albo kto z takich podrobionych lub przerobionych dokumentów, pieczęci lub pieczątek świadomie korzysta lub dostarcza ich innym osobom,

2) kto składa przed władzą świadomie fałszywe zeznania lub dowody, albo zamilcza ważne okoliczności, dotyczące warunków, od których uzależnione jest stwierdzenie przynależności państwowej albo uzyskanie dowodu osobistego, zezwolenia lub poświadczenia, przewidzianych w niniejszem rozporządzeniu lub w rozporządzeniach na niem opartych albo świadomie korzysta z dowodu osobistego, zezwolenia lub poświadczenia w powyższy sposób uzyskanego,

3) kto świadomie przekracza granice państwa bez właściwych dokumentów lub w miejscu na to nieprzeznaczonem, albo mimo zamknięcia ruchu granicznego,

4) cudzoziemiec, który legitymuje się dokumentem autentycznym, lecz należącym do innej osoby, albo każdy, kto swój lub należący do trzeciej osoby dokument autentyczny oddaje innym w tym celu, aby służył cudzoziemcowi do legitymowania się,

5) cudzoziemiec, który ukrywa się przed władzą w celu uchylenia się od zarządzonego wydalenia z granic Rzeczypospolitej, albo, będąc wydalonym z Rzeczypospolitej, powraca do niej samowolnie [1]),

6) kto usiłuje popełnić jedną z czynności wymienionych w punktach pod 1—5 albo do takiej czynności świadomie podżega lub pomaga — ulega karze więzienia do jednego roku lub karze grzywny od 300 do 10.000 złotych albo obu tym karom łącznie, o ile dany czyn według powszechnych ustaw karnych nie ulega karze surowszej.

Na obszarze, na którym obowiązuje austrjacka ustawa karna z 1852 r., zamiast więzienia orzeka się ścisły areszt.

---

[1]) t. j. bez zezwolenia władz polskich; stanowisko władz ojczystych cudzoziemca jest obojętne (O. z 14/1 1929 w Gł. Sąd. 1929 str. 97).

Do orzekania są właściwe sądy powiatowe (pokoju).

Bez względu na przepisy ustaw karnych powszechnych, czyny wymienione pod punktami 1, 2 i 4 są karalne także wówczas, gdy je popełniono zagranicą bądź przed władzą polską, bądź w celu korzystania z uprawnień przewidzianych w niniejszem rozporządzeniu lub w rozporządzeniach na niem opartych.

Art. 17. Cudzoziemiec, winny naruszenia innych przepisów niniejszego rozporządzenia lub rozporządzeń na niem opartych, ulega karze grzywny do 3.000 złotych lub karze aresztu do 6 tygodni albo obu tym karom łącznie, o ile dany czyn nie stanowi przestępstwa zagrożonego karą surowszą.

Tej samej karze ulega osoba trzecia za zaniedbanie współdziałania w dopełnieniu przez cudzoziemca obowiązku meldunkowego lub rejestracyjnego.

Władza orzekająca oznacza w orzeczeniu na wypadek niemożności ściągnięcia grzywny karę zastępczego aresztu, według słusznego uznania, jednak nie ponad 6 tygodni.

Art. 18. Do orzekania o czynach, przewidzianych w artykule poprzednim powołane są władze administracyjne I instancji.

Od orzeczenia karnego władzy administracyjnej I-szej instancji można w ciągu dni 7, od dnia doręczenia orzeczenia, wnieść na ręce władzy, która orzeczenie wydała, odwołanie [1]) do właściwego sądu okręgowego. Sąd ten rozstrzyga prawomocnie przy odpowiedniem zastosowaniu przepisów, dotyczących odwołań od wyroków sądów powiatowych (pokoju).

Sąd okręgowy nie może jednak uchylić orzeczenia z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania przez władzę administracyjną.

Odwołanie [1]) się do sądu nie wstrzymuje wykonania kary; kary pozbawienia wolności nie wolno jednak wykonać przed prawomocnością orzeczenia bez zgody oskarżonego.

Jeśli istnieje uzasadniona obawa, że oskarżony (obwiniony) cudzoziemiec nie stanie na wezwanie przed władzą administracyjną lub przed sądem albo nie podda się orzeczonej karze, można zarządzić jako środek zapobiegawczy areszt (areszt śledczy).

Decyzję co do środka zapobiegawczego poweźmie na żądanie władzy administracyjnej najbliższy sąd powiatowy (pokoju); zażalenie na tę decyzję rozstrzyga ostatecznie sąd okręgowy.

---

[1]) Miejsce odwołania zastępuje żądanie skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego (zob. art. 1 § 1 L. 7 pw.).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 23 grudnia 1927 (Dz. U. R. P. Nr. 117, poz. 996)

o granicach Państwa.

Art. 1. Granicę Państwa stanowi linja graniczna, ustalona w sposób, przewidziany przez umowy międzynarodowe, oddzielająca obszar Rzeczypospolitej Polskiej od obszaru państw sąsiednich, lub linja oddzielająca polskie morze przybrzeżne od morza pełnego. Szerokość pasa wód terytorjalnych określają odrębne przepisy.

Art. 19. Kto:

1) z winy umyślnej lub nieumyślnej niszczy, uszkadza, narusza, czyni niewidocznemi, zaciera, przenosi lub przeistacza znaki graniczne służące do oznaczenia granicy państwowej, albo urządzenia, wykonane na zasadzie rozporządzenia niniejszego,

2) przekracza zawarte w rozporządzeniu niniejszem lub wydane na jego podstawie nakazy lub zakazy,

3) przeciwdziała czynnościom urzędowym, wykonywanym w myśl tego rozporządzenia,

4) w jakikolwiek sposób współdziała, podżega albo pomaga do popełnienia wspomnianych czynów, —

będzie karany aresztem do 6-ciu tygodni i grzywną do 3.000 zł, albo jedną z tych kar, o ile wedle innych przepisów ustawowych dany czyn nie ulega karze surowszej.

Władze orzekające oznaczają w orzeczeniu na wypadek niemożności ściągnięcia grzywny karę zastępczego aresztu do 6-ciu tygodni.

Art. 20. Do orzekania o czynach przewidzianych w art. 19. powołane są powiatowe władze administracji ogólnej.

Od orzeczenia karnego powiatowej władzy administracji ogólnej można w ciągu dni 7-miu od dnia doręczenia orzeczenia wnieść na ręce tej władzy odwołanie się do właściwego sądu okręgowego, który rozstrzyga prawomocnie przy odpowiedniem zastosowaniu przepisów dotyczących odwołań od wyroków sądów powiatowych (pokoju).

Sąd okręgowy nie może jednak uchylić orzeczenia z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania przez władzę administracyjną.

Odwołanie się [1]) do sądu nie wstrzymuje wykonania kary, kary pozbawienia wolności nie wolno jednak wykonać bez zgody oskarżonego przed prawomocnością orzeczenia.

---

[1]) Miejsce odwołania zastępuje żądanie skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego (zob. art. 1 § 1 L. 7 pw.).

Przeciwko oskarżonemu (obwinionemu) można zarządzić areszt (areszt śledczy) jako środek zapobiegawczy, jeśli nie posiada on stałego miejsca zamieszkania na obszarze Rzeczypospolitej, określonego zajęcia, lub nie można stwierdzić jego tożsamości, albo też jeżeli istnieje uzasadniona obawa, że oskarżony nie stanie na wezwanie przed władzą administracyjną lub przed sądem, albo nie podda się karze.

Decyzję co do środka zapobiegawczego poweźmie na żądanie władzy administracyjnej najbliższy sąd powiatowy (pokoju); zażalenie na tę decyzję rozstrzyga ostatecznie sąd okręgowy.

Art. 21. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami, może upoważnić do orzekania o czynach, przewidzianych w art. 19, zamiast powiatowych władz, administracji ogólnej — inne urzędy lub urzędników.

Art. 22. Kto:

1) świadomie przekracza granicę Państwa [1]) bez właściwych dokumentów, albo w miejscu na to nieprzeznaczonem, albo mimo zamknięcia ruchu zagranicznego,

2) podrabia lub przerabia (fałszuje) przewidziane na mocy rozporządzenia niniejszego lub na mocy rozporządzeń na niem opartych dokumenty, pieczęcie lub pieczątki urzędowe,

3) świadomie z takich podrobionych lub przerobionych dokumentów, pieczęci lub pieczątek urzędowych korzysta lub dostarcza ich innym osobom,

4) legitymuje się dokumentem autentycznym, wskazanym w punkcie 2-gim, lecz należącym do innej osoby, lub swój, albo należący do trzeciej osoby autentyczny dokument oddaje innym osobom do legitymowania się,

5) świadomie składa przed władzą fałszywe zeznania lub dowody, albo zamilcza ważne okoliczności dotyczące warunków, od których jest uzależnione wydanie wskazanych wyżej dokumentów lub pieczęci urzędowej na takim dokumencie, albo świadomie korzysta z dokumentu lub pieczęci w powyższy sposób uzyskanych,

---

[1]) **O. 8/31** (w składzie 7 sędziów): Zawarta w art. 22 pkt. 1 sankcja dotyczy również i tego wypadku, gdy obywatel polski przekroczywszy granicę polsko-gdańską na podstawie art. 14 i 16 umowy polsko-gdańskiej z 24/10 1921, w następstwie przekracza granicę gdańską od strony morza lub od strony Rzeszy Niem. bez posiadania paszportu zagranicznego, wydanego przez właściwe władze polskie, o ile w momencie przekroczenia granicy polsko-gdańskiej kierował się zgóry zamiarem wyjazdu poza granicę Gdańska.

6) dopuszcza się jednego z przestępstw, wyszczególnionych w art. 19, po dwukrotnem ukaraniu za takie samo przestępstwo, albo dopuszcza się go w szerszym rozmiarze lub zawodowo, — ulega karze więzienia do 1 roku i grzywnie od 300 zł. do 10.000 złotych lub jednej z tych kar, o ile dany czyn według powszechnych ustaw karnych nie ulega karze surowszej.

Na obszarze, na którym obowiązuje ustawa karna z 1852 r., zamiast więzienia orzeka się ścisły areszt.

Usiłowanie, współdziałanie, podżeganie lub pomoc ulegają karze narówni z dokonaniem czynów, wymienionych w punkcie 1—6.

Do orzekania właściwe są sądy powiatowe (pokoju), w których orzeka jeden sędzia zawodowy; na obszarze mocy obowiązującej procedury karnej z 1864 r. — sędzia pokoju bez udziału ławników.

Art. 23. Cudzoziemcy, którzy zostaną prawomocnie zasądzeni za przestępstwa, wymienione w art. 19 lub 22 rozporządzenia niniejszego, mogą być ponadto wydaleni z obszaru Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 24. W razie naruszenia przepisów rozporządzenia niniejszego, wymienionych w art. 4 ust. 3, w art. 8, 14 i 19 pkt. 1, winno, niezależnie od nałożenia kary, zapaść orzeczenie zarządzające wykonanie na koszt winnego czynności, potrzebnych celem przywrócenia stanu poprzedzającego naruszenie.

Jeżeli winowajcy nie można wyśledzić, nastąpi wykonanie potrzebnych robót na koszt gminy, na której obszarze szkoda została wyrządzona.

8) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o karach za szpiegostwo i niektóre inne przestępstwa przeciw Państwu (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 160) z następującemi zmianami: a) w wypadku art. 24 punkt 3 zamiast decyzji wydaje się postanowienie, a zamiast skargi incydentalnej służy zażalenie według przepisów kodeksu postępowania karnego; b) art. 25 punkt 6 uchyla się; c) w zakresie przewidzianym w art. 26 punkt 4 mają zastosowanie §§ 333—335 ustawy postępowania karnego 1877 r. z tem, że sąd wydaje postanowienia, przeciw którym służy zażalenie według przepisów kodeksu postępowania karnego;

9) ustawa z dnia 2 marca 1923 r. w przedmiocie udzielenia Ministrowi Skarbu upoważnienia do regulowania w drodze rozporządzeń obrotu pieniężnego z krajami zagranicznemi oraz obrotu obcemi walutami (Dz. U. R. P. Nr. 25, poz. 154) przy odpowiedniem zastosowaniu w miejsce dotychczasowych przepisów proceduralnych — przepisów kodeksu postępowania karnego;

10) art. VIII ustawy wprowadzającej procedurę karną z dnia 23 maja 1873 r. (Dz. u. p. austr. Nr. 119) z tą zmianą, że sądy są wyłącznie właściwe do rozpoznawania i orzekania w sprawach o wszelkie przestępstwa przewidziane w ustawach wydanych po dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, o ile ustawa wyraźnie nie przekaże danego przestępstwa orzecznictwu karno-administracyjnemu;

Zob. post. kar.-adm. w dodatku 11.

11) uchylono nowym kodeksem karnym z r. 1932;

12) ustawa z dnia 19 kwietnia 1920 r. o ograniczonym wywiadzie z rejestru karnego i o zatarciu zapisków karnych (Dz. u. Rzeszy str. 507); w zakresie tej ustawy przepisy art. 636—639 kodeksu postępowania karnego stosowane nie będą;

Zob. rozp. Min. Spr. poz. 949/32 o przekazaniu rejestrów karnych z prokuratur sądów okręgowych w Poznaniu i Toruniu do Ministerstwa Sprawiedliwości.

13) art. 5, 7 i 8 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r. o sędziach śledczych do spraw wyjątkowego znaczenia (Dz. U. R. P. Nr. 69, poz. 611);

Rozporządzenie to zob. przy art. 261 kpk.

14) przepisy ustaw szczególnych, które prócz osób wymienionych w art. 618 kodeksu postępowania karnego, upoważniają do zaskarżenia orzeczenia władzy administracyjnej inne jeszcze osoby.

Zob. przy art. 58 kpk.

Art. 2.

Opłata przewidziana w art. 55 rozp. Prez. R. P. z 27 października 1932 Dz. U. 93, poz. 805 może być pokryta z zaliczki złożonej na zasadzie art. 574 kodeksu postępowania karnego.

Uwaga: W tekście pierwotnym mowa tu o art. 67 przep. tymcz. o kosztach sądowych, w miejsce tego art. wszedł art. 55 cyt. rozp.

Art. 3.

§ 1. Przepisy art. 22 kodeksu postępowania karnego o rozpoznawaniu spraw z udziałem przysięgłych oraz przepisy art. 399—454 tego kodeksu o postępowaniu przed sądem przysięgłych wejdą w życie na obszarach, na których obowiązują kodeksy karne 1903 r. i 1871 r., w terminie oznaczonym przez ustawę szczególną, określającą, które przestępstwa należy na tych obszarach uważać za polityczne. Do tego czasu przepis art. 263 kpk. nie ma na tych obszarach zastosowania.

§ 2. Na obszarze, na którym obowiązuje ustawa karna 1852 r., sądy okręgowe rozpoznają z udziałem przysięgłych sprawy o przestępstwa, wymienione w kodeksie karnym 1932 r. w art. 93—98, 114, 125 § 1, 126, 154 § 2, 155 § 2, 156, 157, w art. 158, jeżeli czyn dotyczy przestępstwa, wymienionego w art. 154 § 2 lub 156, w art. 163, jeżeli zbiegowisko ma na celu przestępstwo z art. 129 lub 130, oraz sprawy o zbrodnie, wymienione w art. VI pod lit. C ustawy, wprowadzającej procedurę karną z 23 maja 1873 (Dz. u. p. austr. Nr. 119) w brzmieniu, ustalonem ustawą 17 grudnia 1920, poz. 8/21. Art. 214—230 u. s. p. będą na tym obszarze stosowane od 1 sierpnia 1929.

Art. 4

stracił moc obwiązującą.

Rozdział II.

Sądy dla nieletnich.

Art. 5.

§ 1. Przy każdym sądzie dla nieletnich powinno istnieć schronisko w celu tymczasowego umieszczania nieletnich do lat siedemnastu.

§ 2. Schronisko nie może się mieścić w jednym gmachu z więzieniem lub aresztem dla dorosłych.

§ 3. Schronisko pozostaje pod bezpośrednią kontrolą sędziego dla nieletnich.

Art. 6.

Do czasu zorganizowania schronisk dla nieletnich, w razie konieczności zatrzymania nieletniego nie mającego lat siedemnastu, sąd umieszcza go w zakładzie wychowawczo-poprawczym lub w osobnym oddziale więzienia lub aresztu, przyczem nieletni nie powinien mieć żadnej styczności z dorosłymi więźniami.

Art. 7: uchylony.

Rozdział III.

Właściwość rzeczowa sądów.

Art. 8 i 9: uchylone.

Rozdział IV.

O ściganiu z urzędu, na wniosek, z upoważnienia, na zarządzenie lub wskutek oskarżenia prywatnego.

Art. 10.

Minister Sprawiedliwości władny jest określić w porozumieniu z właściwymi ministrami, które organa i w jakich granicach są właściwe do wnoszenia i popierania oskarżenia na zasadzie art. 56 § 1 lit. b) kodeksu postępowania karnego, choćby w dniu wejścia w życie tego kodeksu właściwemi jeszcze nie były.

Wydane rozporządzenia zob. przy art. 58 kpk.

Art. 11.

§ 1. Ilekroć według ustaw dotychczasowych ściganie z urzędu jest uzależnione od upoważnienia lub wniosku pokrzywdzonego lub jakiejś władzy, albo od zarządzenia władzy, oskarżyciel winien je przedstawić najpóźniej przy wniesieniu aktu oskarżenia, a w sądzie grodzkim — najpóźniej przy rozpoczęciu rozprawy głównej.

§ 2. Ściganie z powodu zniewagi władzy państwowej, urzędnika państwowego lub osoby wojskowej podczas lub z powodu pełnienia przez nich obowiązków urzędowych bądź służbowych albo w związku z ich stanowiskiem nastąpi z urzędu w wypadkach, przewidzianych w obowiązujących ustawach, a przez wzgląd na interes publiczny może nastąpić również w wypadkach, gdy ściganie jest według ustawy uzależnione od skargi prywatnej, wniosku lub upoważnienia, choćby takiej skargi, wniosku lub upoważnienia nie złożono. W razie wniesienia oskarżenia publicznego, pokrzywdzonemu służy prawo popierania oskarżenia nawet w razie odstąpienia oskarżyciela publicznego.

§ 1. 1. Zob. uw. 4 do art. 2.

§ 2. 2. Pokrzywdzonego nie obowiązuje tu przepis art. 69 co do przyłączenia się do postępowania a tem mniej ma on obowiązek przyłączenia się nie później, jak przy rozpoczęciu rozprawy głównej; może on w każdem stadjum sprawy skutecznie oświadczyć, że popiera oskarżenie, a to aż do chwili, gdy wskutek odstąpienia osk. publ. od oskarżenia (zob. jednak art. 61) następuje umorzenie sprawy w myśl art. 3; oświadczenie to może on więc złożyć także w chwili odstąpienia osk. publ. od oskarżenia.

Art. 12 i 13: uchylone.

Rozdział V.

Obrońcy.

Art. 14.

Aplikanci adwokaccy mogą występować przed sądami w charakterze obrońców w granicach uprawnień zawartych w przepisach szczególnych.

Aplikant może zastępować patrona swego w sądach i urzędach, z wyjątkiem sądów apelacyjnych, Sądu Najwyższego, Najwyższego Trybunału Administracyjnego oraz Trybunału Kompetencyjnego, na mocy szczególnego w każdej sprawie upoważnienia patrona i pod jego odpowiedzialnością.

Zastępcą przed sądem grodzkim i przed sądem pracy może być aplikant adwokacki, mający co najmniej rok aplikacji, przed sądem okręgowym zaś — mający co najmniej trzy lata aplikacji (art. 107 rozp. Prez. R. P. z 7. X. 1932 Dz. U. 86, poz. 733 o ustroju adwokatury).

Art. 15.

Obrońcy przy sądach grodzkich, upoważnieni do prowadzenia spraw cudzych na zasadzie dekretu z 8 lutego 1919 Dz. P. P. P. Nr. 15 poz. 205 mają prawo prowadzić sprawy tylko w sądach grodzkich tego okręgu sądu okręgowego, w którym otrzymali odnośne upoważnienie oraz w tymże sądzie okręgowym, wyrokującym w II instancji.

Art. 16.

Obrońcy sądowi, upoważnieni do prowadzenia spraw cudzych po dniu wejścia w życie kodeksu postępowania karnego na zasadzie dekretu z dnia 8 lutego 1919 r. w przedmiocie przepisów tymczasowych o obrońcach sądowych i obrońcach przy sądach pokoju (Dz. P. P. P. Nr. 15, poz. 205), mają prawo prowadzić sprawy tylko w sądach grodzkich tego okręgu sądu apelacyjnego, w którym otrzymali odnośne upoważnienie, oraz w tymże sądzie apelacyjnym.

Art. 17.

Obrońcy karni, czynni na obszarze sądów apelacyjnych we Lwowie i Krakowie oraz sądu okręgowego w Cieszynie, mają prawo prowadzić sprawy karne tylko w sądach, położonych na tym obszarze.

Art. 17 [1].

Obrońcy, wymienieni w art. 15—17, nie mają prawa przedsiębrać czynności, które przepisy postępowania karnego przepisują wyraźnie adwokatom.

Art. 17 [2].

Obrońców, wymienionych w art. 15—17, można wyznaczyć do obrony z urzędu (art. 93 § 1 k. p. k.) w sądach, w których mają prawo prowadzić sprawy.

Art. 18.

Do orzekania w sprawach dyscyplinarnych obrońców, wymienionych w art. 15 do 17, powołany jest sąd dyscyplinarny okręgowy w składzie trzech sędziów okręgowych, w drugiej zaś instancji — sąd dyscyplinarny okręgu apelacyjnego w składzie trzech sędziów apelacyjnych. Szczegółowe przepisy co do odpowiedzialności dyscyplinarnej, ustroju sądów dyscyplinarnych i postępowania wyda Minister Sprawiedliwości.

Przepisy dyscyplinarne dla obrońców zawarte są w rozp. Min. Spr. z 25/2 1932 Dz. U. 15 poz. 89.

Rozdział VI.

Protokóły. Dochodzenie.

Art. 19.

Prócz osób wymienionych w art. 231 kodeksu postępowania karnego, protokół spisać może sędzia, który wykonywa czynność protokółowaną.

Przepis ten wydano na czas przejściowy (art. 58 pw.).

Art. 20.

§ 1. Prócz wypadku, przewidzianego w art. 257 kodeksu postępowania karnego, prokurator może w toku dochodzenia, ilekroć uzna to za potrzebne, dokonywać czynności sądowych, a mianowicie przesłuchiwać świadków bez odbierania od nich przysięgi, oraz, gdy sędziego niema na miejscu dokonywać czynności, wskazanych w art. 254 § 1 pod lit. a)—e) kodeksu postępowania karnego.

§ 2. Policja państwowa dokonywa w toku dochodzenia poszczególnych czynności sądowych, jeżeli prokurator w granicach swoich uprawnień (§ 1) w danej sprawie to zleci, wymieniając te czynności lub określając ich zakres.

§ 3. Z przebiegu tych czynności sporządza się protokół, w którym powołuje się przepis niniejszego artykułu, a w protokóle policyjnym — nadto zlecenie prokuratora.

§ 4. Przepisy art. 258 § 1 i 259 kodeksu postępowania karnego mają tu zastosowanie.

§ 5. Czynności dokonane w myśl niniejszego artykułu mają moc czynności sądowych, a protokóły sporządzone z zachowaniem przepisów art. 259 k. p. k. — moc protokółów sądowych.

§ 1. 1. w toku dochodzenia. Co do śledztwa zob. § 74 reg. prok.

2. **o ile uzna to za potrzebne.** W osądzeniu, czy potrzeba dokonać czynności sądowej, prokurator kieruje się wyłącznie własnem zdaniem a zdanie jego nie podlega kontroli sądu wyrokującego; ważność czynności dokonanej w ramach § 1, jako czynności sądowej (zob. uwagi przed art. 230 str. 261) nie może być kwestjonowaną a protokóły tychże czynności wolno odczytywać na rozprawie wedle art. 340 §§ 1 do 5 i 341.

3. Zakres uprawnień prokuratora jest ciaśniejszy lub obszerniejszy w miarę tego, czy sędzia jest na miejscu, czy też nie.

Jeżeli sędziego niema na miejscu, prokurator dokonywuje wszelkich czynności, których w toku dochodzenia wedle art. 254, 150 i 153 dokonywać powinien sąd — z jedynym wyjątkiem zbadania stanu umysłowego podejrzanego (art. 254 lit. f); ograniczenie to spowodowane jest nie zamiarem odebrania tego uprawnienia prokuratorowi, lecz naturą tej czynności, która wymaga dłuższego czasu i przybrania lekarzy (art. 130).

Jeżeli natomiast sędzia jest na miejscu, prokurator może wedle swego uznania dokonać sam czynności w art. 254 lit. a), b), c) wymienionych, a w szczególności przesłuchać wszelkich innych świadków, niewymienionych w art. 254 lit. b), atoli bez odebrania od nich przysięgi; rola prokuratora nie ogranicza się tu więc do samego tylko „rozpytywania“ (art. 245 § 2) podejrzanego i świadków, lecz następuje formalne ich przesłuchanie z mocą czynności sądowej (art. 230 lit. a).

Ponieważ prokurator uprawnionym jest wedle art. 20 § 1 do przedsięwzięcia w miarę potrzeby (zob. uw. 2) wszelkich czynności sądowych, choćby sędzia był na miejscu, przeto przysługuje mu prawo dokonania rewizji i odebrania przedmiotów (art. 142, 150, 153 i 230 lit. b) tudzież oględzin sądowych z przybraniem lub bez przybrania biegłych (art. 123, 124 i 230 lit. c). Zob. też art. 159 oraz art. 257 do 260.

§ 2. 4. Te same prawa, które ma policja państwowa, mają także wojewódzka policja śląska a — aż do przybycia na miejsce policji państwowej — także Korpus Ochrony Pogra-

nicza (art. 42 §§ 2 i 3 pw.), nie zaś władze wymienione w art. 42 § 1.

5. Prokuratorowi nie wolno udzielić policji ogólnego upoważnienia lub zlecenia do wykonywania czynności sądowych; zlecenie udzielone policji państwowej winno zawierać wymienienie danej sprawy i konkretnej czynności, której ona ma dokonać.

§ 3. 6. Powołanie się na art. 20 przepisane jest dla wszelkich protokółów z art. 20 pw. a więc i dla prokuratorskich; protokóły policyjne mają ponadto zawierać zlecenie prokuratora a to dla umożliwienia kontroli, czy policja nie przekroczyła zakresu uprawnień udzielonych jej przez prokuratora.

§ 4. 7. Przepisy te należy zachować, jeżeli dokonana czynność ma mieć moc czynności sądowej wedle art. 20 § 4.

§ 5. 8. Moc ta ujawnia się w możności odczytania ich na rozprawie (art. 340 §§ 1 do 5 i 341). Por. art. 260 i 340.

9. **O. 83/32** (motywa): Art. 20 pw. ma na względzie dochodzenie w danej określonej, nie zaś w innej sprawie i tylko protokóły w danej sprawie sporządzone na podstawie art. 20 pw. wolno odczytać.

§ 1—5. 10. Przepis art. 20 wydano na czas przejściowy (art. 58 pw.).

Art. 21.

§ 1. Ilekroć sąd dokonywa w sprawach karnych poszczególnych czynności sądowych na żądanie sądów zagranicznych (art. 13 § 2 ustroju sądów powszechnych), stosuje ustawy polskie.

§ 2. Należy jednak uczynić zadość żądaniu sądu zagranicznego, aby w wykonywaniu czynności zastosowano pewien szczególny tryb postępowania lub szczególną formę, jeżeli ustawy polskie tego trybu lub tej formy nie zabraniają.

Udzielenie pomocy sądom zagranicznym polega na umowach międzynarodowych i międzypaństwowych; przepis § 2 jest nietylko aktem kurtuazji międzynarodowej, lecz ma on na celu udzieloną pomoc prawną uczynić skuteczną ze stanowiska ustawy zagranicznej, o ile temu nie stoi na zawadzie pozytywny zakaz ustaw polskich.

Rozdział VII.

Postępowanie uproszczone.

Art. 22 do 30:

uchylone przepisami art. 381 do 386 kpk.

Rozdział VIII.

Postępowanie nakazowe.

Cały ten rozdział obowiązuje przejściowo (art. 58 pw.).

Art. 31.

§ 1. W sprawach karnych, należących do właściwości sądów grodzkich, gdy przestępstwo zagrożone jest, niezależnie od kar dodatkowych i zastępczych, tylko aresztem i grzywną lub jedną z tych kar, — sąd grodzki może wydać nakaz karny na zasadach przewidzianych w niniejszym rozdziale.

§ 2. Nakaz karny wydaje sędzia bez rozprawy.

§ 1. 1. Zob. art. 16 kpk.; nie czyni różnicy, czy przestępstwo ściganem jest z urzędu, na wniosek lub z upoważnienia (zob. uw. 4 do art. 2 kpk.); nakazu karnego nie można wydawać w sprawach z oskarżenia prywatnego (zob. art. 34 § 1 pw.).

§ 2. 2. Zależy to od uznania sądu, czy uważa za stosowne osądzić sprawę bez rozprawy (§ 2).

Art. 32.

Sędzia może wydać nakaz karny, jeżeli na zasadzie doniesienia wniesionego przez policję, inną władzę lub osobę urzędową w zakresie ich działalności, uzna, że dowody oskarżenia względem sprawcy przestępstwa są wystarczające i nie budzą wątpliwości.

Kpk. nie zna pojęcia „doniesienia"; chodzi tu o akt oskarżenia (art. 282), który wniesiony został przez policję i t. d., nie zaś przez osobę prywatną; zob. art. 34 § 1 pw. i uw. 4 do art. 2; władze publiczne i osoby urzędowe dają pewną rękojmię, że oskarżenie ich nie jest ani zmyślone, ani spowodowane względami ubocznemi. Doniesienie ma nastąpić „w zakresie ich działania", nie jest więc dopuszczalnym mandat karny, jeżeli np. urząd skarbowy doniesie o rzucaniu kamieniami na ulicy.

Dowody muszą mieć dwie cechy, a to: cechę pozytywną, wskazującą, że popełniono przestępstwo i że dokonał go oskarżony tudzież cechę negatywną, by nie budziły wątpliwości u sędziego t. j. nie wydawały mu się podejrzanemi; art. 32 nie wymaga, by sędzia nabrał przekonania o popełnieniu danego przestępstwa przez oskarżonego (art. 10 kpk.), wystarczy tu pewien stopień prawdopodobieństwa t. j. zapatrywanie sądu, że np. dany świadek stwierdziłby na rozprawie okoliczności, na których stwierdzenie w oskarżeniu go powołano i że sędzia dałby mu wiarę.

Art. 33.

§ 1. Nakazem karnym można orzec tylko karę grzywny i aresztu do dni czternastu lub jedną z tych kar. Kara aresztu zastępczego łącznie z orzeczoną karą pozbawienia wolności nie może przekraczać dni czternastu.

§ 2. W nakazie karnym można wykonanie kary warunkowo zawiesić.

§ 3. W nakazie można orzec również konfiskatę przedmiotów już zajętych i będących w przechowaniu sądu, władzy administracyjnej, jej organów lub innych osób.

§ 4. W postępowaniu nakazowem powództwo cywilne pozostawia się bez rozpoznania, o czem powód będzie zawiadomiony.

§ 1. 1. Aczkolwiek wysokość grzywny nie jest cyfrowo ograniczoną, to jednak nie można:

a) orzec za nią kary aresztu zastępczego ponad dni 14, jeżeli orzeka się samą tylko grzywnę,

b) nie można orzec grzywny, jeżeli równocześnie wymierza się karę 14-dniowego aresztu, wreszcie

c) jeżeli orzeka się równocześnie areszt, jako karę zasadniczą (art. 37 kk.), to areszt zastępczy może wynosić tyle tylko dni, ile mniej, niż 14 dni, orzeczono jako karę główną np. 6 dni aresztu i 80 zł. grzywny zamienionej w razie nieściągalności na 8 dni aresztu zastępczego.

§ 2. 2. Zob. art. 370 kpk. i art. 61 kk.

§ 3. 3. Nie można orzec konfiskaty rzeczy, których jeszcze nie zajęto; zob. art. 152 kpk. i 155 uks.

Art. 34.

§ 1. Wydanie nakazu karnego jest niedopuszczalne przeciw osobom aresztowanym, przeciw nieletnim do lat siedemnastu i w sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego.

§ 2. uchylony.

Art. 35.

Przed wydaniem nakazu karnego sędzia może przesłuchać oskarżonego i zażądać wniosku od oskarżyciela.

Słówko „i" nie oznacza, że sędzia, zarządzając przesłuchanie osk. winien zażądać także wniosku od oskarżyciela; oznacza ono tylko, że sędzia ma prawo uczynić jedno i drugie t. j. i przesłuchać osk. i zażądać wniosku a tembardziej wolno mu uczynić jedno z tych dwojga.

Choćby sędzia korzystał z obu tych uprawnień z art. 35, nie będzie to rozprawa w rozumieniu art. 324 n.; przesłuchanie następuje tu poza rozprawą a dowodów się nie prowadzi.

Art. 36.

Nakaz karny powinien zawierać dane wymienione w art. 368 pod lit. a), d), e), w art. 369 kodeksu postępowania karnego, tudzież oznaczenie osoby lub władzy, która wniosła doniesienie, oraz datę wydania nakazu. Nadto w nakazie należy przytoczyć treść przepisów o wnoszeniu sprzeciwu i skutkach jego niewniesienia.

Zob. art. 39 i 40 pw.

Art. 37.

Odpis nakazu doręcza się oskarżonemu i oskarżycielowi.

Zob. § 71 reg. kar.

Art. 38.

§ 1. Oskarżonemu i oskarżycielowi służy w ciągu siedmiu dni od dnia doręczenia nakazu prawo wniesienia do sądu grodzkiego sprzeciwu.

§ 2. Oskarżony może wnieść sprzeciw pisemnie lub ustnie do protokółu w kancelarji sądu.

1. Zob. art. 222, 224 kpk. Termin ten jest po myśli art. 222 § 1 kpk. zawitym, a więc przywrócenie go jest dopuszczalnem (art. 227); o sprzeciwie orzeka sąd grodzki; przeciw odmówieniu przywrócenia służy zażalenie (zob. art. 465, 469 i 470 kpk.).
2. Zob. art. 232 kpk.
3. **O. 85/32** (punkt 2): Wniesienie na czas sprzeciwu jest warunkiem wdrożenia zwyczajnego postępowania, zaczem jest przesłanką procesową, której istnienie musi być badane z urzędu w każdem stadjum postępowania. (Punkt 3): Rozpoznanie sprawy, mimo, że sprzeciw był spóźniony, pociąga za sobą uznanie wyroku za nieważny.

Art. 39.

§ 1. W razie wniesienia sprzeciwu, sprawę rozpoznaje się w postępowaniu zwyczajnem.

§ 2. Nakaz karny nie wiąże sądu w postępowaniu zwyczajnem ani co do kwalifikacji czynu, ani co do wymiaru kary.

Reformatio in pejus jest dopuszczalna (O. 105/30) **, gdyż osk. żąda rozpoznania sprawy na nowo (por. art. 648).

Art. 40.

Nakaz karny, przeciw któremu nie wniesiono w terminie sprzeciwu, ulega wykonaniu jak wyrok prawomocny.

Przepis ten był koniecznym, gdyż jestto jedyny przypadek, gdzie karę orzeka się bez rozprawy i wyroku.

Rozdział IX.

Skarga kasacyjna.

Art. 41: uchylony.

Rozdział X.

Organa. Czynności wykonawcze.

Art. 42.

§ 1. Prawa i obwiązki „policji", przewidziane w kodeksie postępowania karnego, mają prócz policji państwowej także inne organa władz państwowych i samorządowych powołane do utrzymania spokoju, bezpieczeństwa lub porządku publicznego w zakresie przekazanym im ustawami, a w szczególności w zakresie przestępstw karno-skarbowych — właściwe wykonawcze organa skarbowe, o ile kodeks lub niniejsze rozporządzenie nie ogranicza wyraźnie tych praw i obowiązków do policji państwowej (art. 58 § 1 lit. a), 246, 257—259 k. p. k., art. 43, 46 § 2 nin. rozp.).

§ 2. Na obszarze województwa śląskiego prawa i obowiązki policji państwowej, przewidziane w kodeksie postępowania karnego, ma również wojewódzka policja śląska.

§ 3. Na obszarze pasa granicznego, na którym pełnią służbę, jako powołane do utrzymywania spokoju i bezpieczeństwa publicznego, oddziały Korpusu Ochrony Pogranicza, organa jego mają aż do przybycia na miejsce policji państwowej prawa i obowiązki policji, przewidziane w kodeksie postępowania karnego.

Art. 43.

Stosunek władz sądowych i prokuratorskich do policji państwowej określają, prócz kodeksu postępowania karnego, rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o policji państwowej (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 257) i ustawy szczególne.

Art. 44.

Sprowadzenia przymusowego oskarżonych, świadków i biegłych dokonywują policji także organa gminne lub woźni sądowi.

Art. 45.

Policja państwowa doręcza pisma sądowe, prócz wypadku przewidzianego w art. 199 kodeksu postępowania karnego, także

wówczas, jeżeli doręczenie w inny sposób mogłoby pociągnąć opóźnienie lub inne skutki ujemne dla prawidłowego wymiaru sprawiedliwości; rozporządzenie Ministrów Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych określi bliżej te wypadki.

Rozporządzenie Ministrów Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych z dnia 25 czerwca 1929 r. (Dz. U. 47, poz. 385)

w sprawie doręczania pism sądowych przez policję w sprawach karnych.

§ 1. Prócz wypadku przewidzianego w art. 199 kodeksu postępowania karnego z dnia 19 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 313) policja państwowa doręcza pisma sądowe w sprawach karnych w następujących wypadkach:

1) jeżeli adresat prowadzi taki tryb życia (agent podróżujący, domokrążca, włóczęga, bezdomny i t. p.), że celem doręczenia do rąk własnych konieczne jest czuwanie nad jego zjawieniem się w miejscowości, w której znajduje się posterunek lub komisarjat policji państwowej;

2) jeżeli wezwanie do stawienia się usiłowano doręczyć przez inny organ, który stwierdził, że adresat kilkakrotnie uchylał się od doręczenia, a sąd doręczenie do rąk własnych postanowił ponowić;

3) jeżeli funkcjonarjusz policji państwowej obecny w sądzie w charakterze urzędowym lub jako świadek, udaje się z sądu do rejonu posterunku (komisarjatu) lub przez rejon posterunku (komisarjatu), w którym należy doręczyć wezwanie pilne ze względu na zapobieżenie odroczeniu rozprawy głównej lub apelacyjnej;

4) jeżeli sędzia śledczy lub prokurator dokonywa czynności poza budynkiem sądowym, a wezwanie dotyczy osoby, której przesłuchanie bezzwłocznie lub na miejscu czynności sędzia lub prokurator uzna za konieczne;

5) jeżeli sędzia śledczy lub prokurator zarządza odszukanie osoby, nieznanej z adresu, z jednoczesnem doręczeniem jej wezwania;

6) jeżeli sędzia śledczy lub prokurator ze względu na cel śledztwa lub dochodzenia, który w razie opóźnienia lub innego sposobu doręczenia byłby udaremniony, zarządza wezwanie oznaczonej osoby do bezzwłocznego stawienia się (lub w ciągu kilku godzin), przewidując na wypadek nieusprawiedliwionego niestawiennictwa bezzwłocznie sprowadzenie przymusowe;

7) jeżeli doręczenie zarządzono w postępowaniu doraźnem.

§ 2. W wypadkach przewidzianych w § 1 pkt. 1 i 2 doręczenie przez policję państwową można zrządzić tylko polece-

niem pisemnem za zezwoleniem i podpisem kierownika sądu względnie prokuratury (wydziału — oddziału — zamiejscowego).

§ 3. W wypadku przewidzianym w § 1 pkt. 3 funkcjonarjusz policji państwowej może bądź doręczyć wezwanie osobiście, bądź celem doręczenia wręczyć je za potwierdzeniem pisemnem policji państwowej danego rejonu (posterunkowi — komisarjatowi), właściwej władzy gminnej tylko wówczas, jeżeli co do doręczenia w porę niema żadnych wątpliwości; wręczenie woźnemu sądowemu sądu grodzkiego jest dopuszczalne, jeżeli nie powstanie stąd zwłoka i doręczenie ma nastąpić w siedzibie sądu grodzkiego.

§ 4. W wypadkach przewidzianych w § 1 pkt. 4, 5, 6, 7 dopuszczalne jest pod warunkami art. 206 kodeksu postępowania karnego także ustne wezwanie odnośnej osoby za pośrednictwem funkcjonarjusza policji państwowej.

Art. 46.

§ 1. Przepisy obowiązujące na poszczególnych obszarach prawnych o ściąganiu grzywien, kar pieniężnych, kosztów postępowania i opłat będą stosowane nadal do czasu wydania ustawy, przewidzianej w art. 548 kodeksu postępowania karnego.

§ 2. Policja państwowa jest obowiązana tylko do udzielania organom egzekwującym w razie koniecznym pomocy do usunięcia stawianego im oporu i ochrony ich czynności.

§ 3. Organa gminne są obowiązane na polecenie władzy sądowej lub prokuratorskiej do egzekwowania grzywien, kar pieniężnych, nawiązek, kosztów postępowania i opłat. Minister Sprawiedliwości władny jest określać obszary, na których organa gminne będą używane do czynności egzekucyjnych, zakres egzekucji im poruczonych, tryb postępowania egzekucyjnego i ew. wynagrodzenie gmin za wykonanie egzekucji. Organa gminne nie mogą wykonywać egzekucji na nieruchomościach i prawach na nieruchomościach.

Przepis § 3 jest uchylony z dniem 1 stycznia 1933 wobec art. VII i VIII przep. wprow. prawa o sądowem postępowaniu egzekucyjnem z 27 października 1932 Dz. U. 93, poz. 804 zamieszczonych przy art. 548; zob. uw. do art. 548.

Art. 47.

Minister Spraw Wewnętrznych wydaje zarządzenia potrzebne w celu wykonania wydania lub przewozu przestępcy, zezwolonego na zasadzie przepisów księgi XI rozdziału VII kodeksu postępowania karnego.

Rozdział XI.

Przepisy przejściowe dla spraw wszczętych przed wejściem w życie kodeksu postępowania karnego.

Jak to powszechnie przyjęto, nowe prawo formalne działa wstecz (lex retro agit); jeżeli więc w toku procesu karnego wyłączono osądzenie czynu z pod właściwości sądowej, należy nawet w instancji kasacyjnej sprawę umorzyć i przekazać władzy administracyjnej (O. 234/31), albowiem ściganie nie jest ograniczone do pewnej instancji i pojęcie to jest równoznaczne z pojęciem „procesu karnego“ (O. całej Izby II 30/30).

Główne zasady wyrażone w niniejszym rozdziale są następujące:

1) Postępowanie przygotowawcze prowadzi się od 1 lipca 1929 r. wedle kpk. (art. 48 do 51 pw.).

2) Jeżeli akt oskarżenia doręczono przed 1 lipca 1929 r., sprzeciw wnosi się i rozpoznaje wedle przepisów dotychczasowych (art. 52 pw.).

3) Zażalenie wzgl. skargi incydentalne przeciw umorzeniu śledztwa, które nastąpiło do 30 czerwca 1929 włącznie, wnosi się i rozpoznaje wedle przepisów dotychczasowych (art. 52 pw.); wszelkie inne zażalenia (skargi incydentalne) przeciw decyzjom zapadłym przed 1 lipca 1929 wnosi się wedle kpk. lub wedle dotychczasowych przepisów, ale sąd rozpoznaje je wedle kpk. (art. 53 pw.).

4) Rozprawy główne od 1 lipca 1929 odbywają się wyłącznie wedle kpk., chyba, że sąd po 1 lipca 1929 kontynuuje rozprawę przerwaną (art. 51 i 54 pw. tudzież art. 348 i 459 kpk.); natomiast rozprawy odroczone, jako nowo prowadzone (art. 350 pk.) toczyć się będą wedle kpk.

5) Jeżeli wyrok I instancji zapadł przed 1 lipca 1929, dalsze postępowanie toczy się wedle dotychczasowych przepisów (art. 51 pw.), chyba, że wyrok ten uchylono w drodze sprzeciwu, a oskarżony lub jego obrońca stawili się na rozprawę, gdyż w takim razie rozprawę główną należy przeprowadzić na nowo (art. 395, 397 i 462 kpk.).

6) Wznowienie postępowania (art. 603 n.) i dalsze postępowanie w razie dozwolenia wznowienia odbywają się wedle k. p. k.

O ile więc wniosek o wznowienie nie został jeszcze prawomocnie załatwiony, zostanie on odrzucony, jeżeli nie odpowiada przepisom kpk.

Art. 48.

Przepisy kodeksu postępowania karnego mają zastosowanie do spraw wszczętych przed jego wejściem w życie, z zastrze-

żeniami wymienionemi w art. 49—56 niniejszego rozporządzenia.

Art. 49.

Sprawy, wszczęte według przepisów dotychczasowych, uznaje się za wszczęte prawidłowo, choćby ich wszczęcie nie odpowiadało przepisom kodeksu postępowania karnego.

Z art. 49 nie wynika, by w sprawach w nim wskazanych właściwości sądu i postępowania po 1 lipca 1929, nie można oceniać wedle kpk. (O. 186/30); jeżeli czyn ścigany z urzędu ma być wedle nowej ustawy ściganym z osk. pryw., postępowanie uważa się za prawidłowo wszczęte, ale prok. może brać w niem udział jedynie na zasadzie § 1 art. 71 (O. 187/30 i 17/31) lub art. 11 § 2 pw. (przyp. aut.).

Art. 50.

Śledztwa, rozpoczęte według przepisów dotychczasowych niezgodnie z przepisami kodeksu postępowania karnego, przekazuje się prokuratorowi do dalszego prowadzenia w trybie kodeksu postępowania karnego.

Art. 51.

Sprawy, w których przed dniem wejścia w życie kodeksu postępowania karnego zapadł wyrok pierwszej instancji, lub rozpoczęto rozprawę główną w pierwszej instancji, toczą się do końca według dotychczasowych przepisów. W razie odroczenia rozprawy w pierwszej instancji, ponowna rozprawa odbywa się z zachowaniem przepisów kodeksu postępowania karnego.

1) Nakaz karny nie może być uważany za wyrok w rozumieniu art. 51 pw. (O. 27/30).

2) Jeżeli przed 1/7 1929 uchylono wyrok sądu powiatowego i przekazano mu sprawę do ponownego rozpoznania, należy po 1/7 1929 stosować kpk. (O. 28/30) **.

Art. 52.

Sprzeciwy przeciwko aktowi oskarżenia, którego odpis doręczono przed dniem wejścia w życie kodeksu postępowania karnego, tudzież zażalenia (skargi incydentalne) przeciwko umorzeniu śledztwa, które nastąpiło przed dniem wejścia w życie kodeksu postępowania karnego, wnosi się i rozpoznaje według przepisów dotychczasowych.

Art. 53.

Zażalenia (skargi incydentalne), prócz wskazanych w art. 52, przeciwko postanowieniom (uchwałom, decyzjom) zapadłym przed dniem wejścia w życie kodeksu postępowania karnego można wnosić w drodze zgodnej z dotychczasowemi przepisami, bądź z przepisami kodeksu postępowania karnego. Sąd rozpoznaje je według zasad kodeksu postępowania karnego.

Art. 53 dotyczy tylko takich przypadków, w których wyrok jeszcze nie zapadł (O. S. P. IX 383); zażalenia na postanowienia wydane po 1/7 1929 należy wnosić i rozpatrywać wedle kpk., chociażby wyrok w danej sprawie zapadł przed 1/7 1929 r. (O. 230/31) **.

Art. 54.

W razie uchylenia wyroku pierwszej instancji w drodze kasacji, zażalenia nieważności lub rewizji, dalsze postępowanie toczy się według przepisów kodeksu postępowania karnego, o ile w myśl art. 52 niniejszego rozporządzenia nie należy stosować przepisów dotychczasowych.

Art. 55.

§ 1. Wznowienie postępowania i dalsze postępowanie w razie wznowienia odbywa się według przepisów kodeksu postępowania karnego.

§ 2. Niezałatwione wnioski o wznowienie przekazuje się właściwemu sądowi tak, jak gdyby zostały podane po dniu wejścia w życie kodeksu postępowania karnego.

§ 3. Dokonanego na mocy dawnych ustaw sprawdzenia faktycznych okoliczności sprawy powtarzać nie należy, rozpoczęte zaś sprawdzanie należy dokończyć na mocy dawnych przepisów.

O. 230/31: Art. 55 dotyczy jedynie takich przypadków wznowienia postępowania, których przeprowadzenie i zakończenie nastąpić ma po 1/7 1929 **; jeżeli wznowienie postępowania prawomocnie ukończono przed 1/7 1929, odszkodowanie należy się wedle dawnej ustawy.

Art. 56.

§ 1. Do odwołania się na drogę sądową od orzeczeń karnych władz administracyjnych, bądź doręczonych oskarżonemu po dniu wejścia w życie kodeksu postępowania karnego, bądź doręczonych wcześniej, lecz tak, że termin odwołania upłynął po dniu wejścia w życie kodeksu postępowania karnego, mają zastosowanie art. 640—649 kodeksu postępowania karnego.

§ 2. Jeżeli jednak według dawnej ustawy służył do odwołania termin dłuższy niż siedem dni, to w tym terminie dłuższym można żądać rozpoznania sprawy w myśl art. 618 kodeksu postępowania karnego.

§ 3. Przepis niniejszego artykułu nie narusza w niczem przepisów art. 1 § 2 pkt. 7.

Jeżeli termin z § 1 art. 56 pw. upłynął przed 1/7 1929, wyrok sądu okręgowego nie ulega zaskarżeniu (O. 21/30 i 88/30).

Rozdział XII.

Przepisy końcowe.

Art. 57.

Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 58.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1929 roku.

Przepisy rozdziału VIII i artykułów 19 i 20 będą stosowane aż do uchylenia ich w drodze rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej.

Przepis art. 58 ust. 2 wydano przejściowo dla czasowego odciążenia sądów.

Dodatek 2.

Nowela I do kpk.

Ustawa z dnia 21 stycznia 1932 Dz. U. 10 poz. 60 zmieniająca niektóre przepisy postępowania karnego.

Art. 1 i 2 zawierające zmianę lub uzupełnienie przepisów kpk. uwzględniono w brzmieniu odnośnych przepisów kpk.

Art. 3, 5 i 7 opuszczono jako już bezprzedmiotowe.

Art. 4. W art. 55 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. w sprawie organizacji więziennictwa (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 272) w ustępie pierwszym wyrazy: „Powzięcie decyzji należy do prokuratora apelacyjnego“ zastępuje się wyrazami: „Postanowienie wyda na posiedzeniu niejawnem na wniosek prokuratora sąd apelacyjny“; w ustępie zaś drugim wyrazy: „powźmie decyzję, przewidzianą w ust. 1, w porozumieniu“ zastępuje się wyrazami: „przedstawi wniosek, przewidziany w ust. 1, po porozumieniu się“.

Art. 6. Instytut ekspertyz sądowych wydaje opinje w zakresie, określonym rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości o organizacji i zakresie działania tego zakładu [1]).

Art. 8. Ustawa niniejsza wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po jej ogłoszeniu i ma zastosowanie do spraw, będących już w toku postępowania z tem, że:

a) przepis art. 192 k. p. k. w brzmieniu dotychczasowem ma zastosowanie nadal do spraw, w których wniosek o wydanie listu żelaznego wpłynął do sądu apelacyjnego przed wejściem w życie niniejszej ustawy;

b) przepis art. 226 k. p. k. w brzmieniu dotychczasowem ma zastosowanie nadal do spraw, skierowanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy pod rozpoznanie sądu odwoławczego;

c) przepisy art. 297, 330[1], 444 § 2 kpk. w brzmieniu niniejszej ustawy nie mają zastosowania w sprawach, w których oskarżonemu doręczono odpis aktu oskarżenia przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy;

d) przepis art. 477 kpk. w brzmieniu niniejszej ustawy nie ma zastosowania do spraw, w których sąd odwoławczy wydał już postanowienie na mocy dotychczasowych przepisów;

e) przepis art. 555 § 2 kpk. nie ma zastosowania do spraw, w których wniosek oskarżonego wpłynął do sądu przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy;

f) przepis art. 567 kpk. w brzmieniu dotychczasowem ma zastosowanie nadal do spraw, w których wysłano świadkom wezwania sądowe przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy;

g) przepisy art. 8 § 2 pkt. 2 i art. 9 przep. wprow. kpk. w brzmieniu dotychczasowem mają zastosowanie nadal do spraw, w których przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy wniesiono do sądu akt oskarżenia;

h) przepis art. 12 przep. wprow. kpk. w brzmieniu dotychczasowem ma zastosowanie nadal do przestępstw, popełnionych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, jeżeli przed tym dniem sąd wszczął postępowanie albo oskarżyciel wniósł akt oskarżenia;

i) przepis art. 3 niniejszej ustawy nie ma zastosowania do spraw, w których przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy zapadł wyrok pierwszej instancji.

---

[1]) Ekspertyzy dokonywują: Instytut ekspertyz sądowych (Warszawa, ul. Oczki 1), Mennica Państwowa, Państwowe Zakłady Graficzne, Zakłady badania środków żywności, urząd celny lub skarbowy, państwowa fabryka tytoniu i t. d.

Rozporządzenie Min. Sprawiedliwości z dnia 25 listopada 1929 (Dz. Urz. Min. Spr. Nr. 23 z r. 1929)

o utworzeniu Instytutu Ekspertyz Sądowych.

§ 2. Siedzibą Instytutu jest Warszawa.

§ 3. Instytut powołany jest do wydawania opinji w postępowaniu karnem i cywilnem w zakresie skomplikowanych badań mikrofotograficznych, fotograficznych, spektograficznych i toksykologicznych. Kierownik Instytutu rozstrzyga, czy sprawa nadaje się do dokonania ekspertyzy w Instytucie.

§ 4. Opinje Instytutu mają charakter opinij, składanych przez biegłych sądowych. Opinje Instytutu podpisuje kierownik odpowiedniego działu ekspertyz.

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dnia 22 marca 1928 (Dz. U. 36, poz. 343)

o dozorze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku.

Art. 11 ustęp 2. Zadaniem tych zakładów jest: a) przeprowadzanie technicznego badania artykułów żywności i przedmiotów użytku dla władz państwowych i sądów, jako też w miarę możności i dla osób prywatnych (resztę tego art. jako zbędną opuszczono).

Art. 12 ustęp 4 i 5. Za badania, przeprowadzone w postępowaniu karno-sądowem, należą się Państwowym Zakładom badania żywności i przedmiotów użytku opłaty, ustanowione w taryfie, które wlicza się w koszty postępowania karnego.

W razie nieściągalności kosztów post. kar. sąd nie zwraca Państwowym Zakładom badania żywności i przedmiotów użytku ich należności.

Art. 14. Zakłady te oraz fachowe organa tychże zakładów tudzież fachowe organa dozoru (art. 10) mają być uważane co do swych opinij, składanych w związku z postępowaniem kar.-sąd. w sprawach o przestępstwa, przewidziane w niniejszem rozp., za równe biegłym sądowym.

Dodatek 3.

Nowela II do kpk.

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dnia 23 sierpnia 1932 (Dz. U. 73, poz. 662)

zmieniająca niektóre przepisy postępowania karnego.

Art. 1 do 4 uwzględniono już przy dotyczących przepisach kpk., pw. i uks.

Art. 5. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1932 r. i ma zastosowanie również do spraw, wszczętych przed tym terminem, z tem, że:

a) wszystkie przepisy dotychczasowe o oskarżycielu posiłkowym zachowują nadal swoją moc w sprawach, w których pokrzywdzony otrzymał przed dniem 1 września 1932 r. zawiadomienie, przewidziane w art. 70 i 272 kodeksu postępowania karnego [1]);

b) przepis art. 278 [2]) kodeksu postępowania karnego ma nadal zastosowanie w sprawach z prywatnego oskarżenia, jeśli było w nich przeprowadzone śledztwo;

c) przepis art. 484 lit. c. [3]) nie ma zastosowania w sprawach, w których przed dniem 1 września 1932 r. wpłynęła już do sądu pierwszej instancji apelacja;

d) kasacje, zażalenia i wnioski o wznowienie wniesione do właściwego sądu przed dniem 1 września 1932 r., zgodnie z przepisami dotychczasowemi, rozpoznawane będą według przepisów dotychczasowych;

e) przepis art. 492 § 2 [4]) kodeksu postępowania karnego w nowem brzmieniu nie ma zastosowania do spraw, w których przed dniem 1 września 1932 r. doręczono oskarżonemu odpis wyroku;

f) przepis art. 520 [5]) kodeksu postępowania karnego w dotychczasowem brzmieniu zachowuje nadal swoją moc w sprawach, w których wniesiono już kasacje przed dniem 1 września 1932 r.

g) przepis art. 609 [6]) kodeksu postępowania karnego w dotychczasowem brzmieniu zachowuje nadal swoją moc w sprawach, w których zapadł już wyrok pierwszej lub drugiej instancji przed dniem 1 września 1932 r.

---

[1]) Art. 70 z dniem 1/9 1932 r. uchylony; art. 272, obecnie art. 275 otrzymał inne brzmienie.

[2]) Art. 278 uchylony z dniem 1 września 1932 r.

[3]) Art. 484 obecnie art. 500.

[4]) Art. 492 obecnie art. 508.

[5]) Art. 520 obecnie art. 537.

[6]) Art. 609 obecnie art. 631.

Dodatek 4.

A) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 19 marca 1928 (Dz. U. 33, poz. 315)

o postępowaniu doraźnem [1]).

z uwzględnieniem zmian dokonanych w art. 24 przep. wprow. kk.

Rozdział I.

Postanowienia ogólne.

Art. 1. Postępowanie doraźne przed sądami powszechnemi może zarządzić Rada Ministrów na wniosek Ministra Sprawiedliwości, uczyniony w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, odnośne do przestępstw, oznaczonych w niniejszem rozporządzeniu, jeżeli przestępstwa te szerzą się w sposób szczególnie niebezpieczny dla porządku i bezpieczeństwa publicznego lub jeśli grozi bezpośrednie niebezpieczeństwo takiego szerzenia się tych przestępstw.

Art. 2. Postępowanie doraźne można zarządzić bądź na całym obszarze Państwa bądź na poszczególnych jego częściach.

Art. 3. Postępowanie doraźne można zarządzić względem wszystkich lub niektórych przestępstw, oznaczonych w niniejszem rozporządzeniu. Można też postanowić, iż postępowanie doraźne stosuje się do oznaczonych przestępstw tylko o tyle, o ile przestępstwa te są popełnione w pewien określony sposób lub o ile są skierowane przeciw pewnym określonym osobom lub przedmiotom.

Art. 4. Rozporządzenie Rady Ministrów o wprowadzeniu postępowania doraźnego winno być — niezależnie od ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej — podane do powszechnej wiadomości przez obwieszczenia, umieszczone w miejscach publicznych, lub innemi sposobami, przystępnemi dla ludności. W obwieszczeniach należy wskazać na skutki, jakie wprowadzenie postępowania doraźnego powoduje dla przestępców (art. 7).

Art. 5. Rozporządzenie Rady Ministrów o wprowadzeniu postępowania doraźnego wchodzi w życie w poszczególnych

---

[1]) Rozporządzeniem Rady Ministrów z 26/8 1932 r. Dz. U. 74 poz. 669 wprowadzono przed sądami powszechnemi na całym obszarze państwa postępowanie doraźne co do wszystkich przestępstw wskazanych w art. 31 pd. z dniem 1 września 1932; rozporządzenie to zamieszczono poniż pod B.

miejscowościach dnia następnego po podaniu go do powszechnej wiadomości (art. 4) we właściwem mieście powiatowem. Przepis niniejszy ma zastosowanie bez względu na to, kiedy nastąpiło obwieszczenie o wprowadzeniu postępowania doraźnego w poszczególnych miejscowościach należących do danego powiatu.

Art. 6. Przestępstwo poddane postępowaniu doraźnemu (art. 3) ulega ukaraniu w tem postępowaniu, jeżeli je popełniono na obszarze i w czasie mocy obowiązującej rozporządzenia wprowadzającego postępowanie doraźne.

Art. 7. Postępowaniu doraźnemu podlegają prócz współsprawców także podżegacze i pomocnicy (współwinni) przestępstwa tak dokonanego, jak i usiłowanego. (Art. 51 i 49 k. k.[1]) z 1903 r., §§ 5 i 8 u. k. z 1852 r., §§ 47—49 i 43 k. k. z 1871 r.).

Art. 8. § 1. Postępowanie doraźne należy natychmiast uchylić, jeśli ustały przyczyny, dla których je wprowadzono.

§ 2. Rozporządzenie Rady Ministrów o uchyleniu postępowania doraźnego winno być ogłoszone w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. Postępowanie doraźne ustaje w poszczególnym sądzie orzekającym w chwili, w której sąd otrzyma urzędową wiadomość o uchyleniu postępowania doraźnego.

Rozdział II.

Przepisy proceduralne.

Art. 9. § 1. Postępowanie doraźne stosuje się wyłącznie do przestępstw, podlegających postępowaniu doraźnemu, z pominięciem wszelkich innych przestępstw oskarżonemu zarzuconych i winno być przeprowadzone nawet wtedy, gdy inni wspólnicy przestępstwa nie podlegają postępowaniu doraźnemu.

§ 2. Sąd jest związany wnioskiem prokuratora co do łącznego lub oddzielnego rozpoznawania spraw przeciw oskarżonym (art. 7).

Art. 10. O każdym czynie, zawierającym cechy przestępstwa, podlegającego postępowaniu doraźnemu, władze bezpieczeństwa niezwłocznie zawiadamiają prokuratora sądu okręgowego, przesyłając mu przytem zebrane wiadomości i dowody.

Art. 11. § 1. Postępowanie doraźne odbywa się bez śledztwa. Prokurator może przeprowadzić dochodzenie bądź bezpośrednio, bądź za pośrednictwem policji, bądź też zwracać się

[1]) Kwestję podżegania i pomocnictwa normują obecnie art. 26 i 27 k. k. 1932.

o dokonanie poszczególnych czynności sądowych do sędziów śledczych lub do sądów grodzkich.

§ 2. Wnioskami prokuratora co do zastosowania, uchylenia lub zmiany środka zapobiegawczego sędziowie śledczy i sędziowie grodzcy są związani.

Art. 12. § 1. Sędzia śledczy lub sąd grodzki zarządzi tymczasowe aresztowanie osoby zatrzymanej pod zarzutem popełnienia przestępstwa, podlegającego postępowaniu doraźnemu i zawiadomi o tem natychmiast prokuratora, przesyłając mu akta z protokułem przesłuchania aresztowanego.

§ 2. Prokurator winien uczynić wniosek, przewidziany w art. 11 § 2, w ciągu dwudziestu czterech godzin po dniu otrzymania akt od sędziego śledczego lub grodzkiego.

Art. 13. Akt oskarżenia winien być wniesiony najpóźniej dnia dwudziestego pierwszego po dniu ujęcia danego oskarżonego, a dnia dziewięćdziesiątego po dniu popełnienia przez niego ostatniego przestępstwa, ulegającego ukaraniu w postępowaniu doraźnem.

Art. 14. Postępowanie doraźne jest niedopuszczalne:

a) przeciw osobom, które w chwili popełnienia przestępstwa nie ukończyły siedemnastu lat;

b) przeciw obłożnie chorym i kobietom brzemiennym;

c) w razie niezachowania terminów, wskazanych w art. 13;

d) jeżeli postępowanie doraźne nie nabrało mocy obowiązującej w myśl art. 5 lub ją utraciło w myśl art. 8 § 3.

Art. 15. Jeżeli prokurator uzna, że przestępstwo nie ulega postępowaniu doraźnemu, że postępowanie doraźne jest w myśl niniejszego rozporządzenia niedopuszczalne, że zebrane w toku dochodzenia poszlaki są niewystarczające lub że zachodzi wątpliwość co do poczytalności oskarżonego, wówczas wniesie o wszczęcie postępowania zwyczajnego.

Art. 16. § 1. Do rozpoznania sprawy w postępowaniu doraźnem powołany jest właściwy sąd okręgowy w składzie trzech sędziów okręgowych.

§ 2. Jeżeli sprawy należą do właściwości kilku sądów, w których okręgu wprowadzono postępowanie doraźne, właściwy jest ten sąd, do którego wniesiono akt oskarżenia.

Art. 17. § 1. Z chwilą wprowadzenia postępowania doraźnego prezes właściwego sądu okręgowego wyznacza trzech sędziów i tyleż zastępców do wydziału, powołanego do rozpoznawania spraw w postępowaniu doraźnem. Jednego z wyznaczonych sędziów prezes ustanawia przewodniczącym wydziału.

§ 2. W razie ustanowienia kilku wydziałów, podział czynności pomiędzy niemi przeprowadza prezes sądu okręgowego.

Art. 18. § 1. Wydział powołany do rozpoznawania spraw w postępowaniu doraźnem odbywa posiedzenia bądź w siedzi-

bie sądu okręgowego, bądź w miarę potrzeby w innej miejscowości.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może dla wydziału, powołanego do rozpoznawania spraw w postępowaniu doraźnem, oznaczyć w drodze zarządzenia stałą siedzibę poza siedzibą sądu okręgowego.

§ 3. W razie ustanowienia kilku wydziałów, z których jeden ma siedzibę poza miejscowością, w której znajduje się sąd okręgowy, prokurator skierowuje sprawę według swego uznania do jednego z wydziałów.

Art. 19. Na czas trwania posiedzeń sądowych właściwa władza administracyjna wyśle na żądanie przewodniczącego oddział policji państwowej dla ochrony sądu, utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz wykonania w powyższym zakresie zarządzeń sądu. Jeśli organa policji państwowej, które mogą być użyte w miejsce urzędowania wydziału sądu okręgowego, prowadzącego postępowanie doraźne, nie wystarczają do zapewnienia bezpieczeństwa sądu, należy zwrócić się do najbliższej władzy wojskowej o odpowiednią asystencję wojskową.

Art. 20. § 1. Akt oskarżenia winien zawierać wniosek o rozpoznanie sprawy w postępowaniu doraźnem; uzasadnienie aktu oskarżenia nie jest konieczne (art. 281 lit. e) k. p. k.).

§ 2. Równocześnie z aktem oskarżenia prokurator winien wnieść o tymczasowe aresztowanie oskarżonego, jeśli środka tego nie zastosowano już poprzednio.

§ 3. Przeciw aktowi oskarżenia sprzeciw jest niedopuszczalny.

Art. 21. § 1. W ciągu dwudziestu czterech godzin po otrzymaniu aktu oskarżenia przewodniczący oznacza termin rozprawy głównej i zarządza potrzebne doręczenia i wezwania. Przepis art. 293 k. p. k. nie będzie stosowany.

§ 2. Przewodniczący postanawia o wezwaniu świadków i biegłych i o sprowadzeniu innych dowodów, podanych przez oskarżonego.

§ 3. Jeśli oskarżony znajduje się na wolnej stopie, przewodniczący zarządzi jego aresztowanie.

§ 4. Jeśli oskarżony nie ma obrońcy z wyboru, przewodniczący wyznacza mu obrońcę z urzędu.

Art. 22. § 1. Przewodniczący może wydać świadkom i biegłym nakaz zawiadamiania w porę sądu, prokuratora lub policji o każdej zmianie miejsca pobytu.

§ 2. Jeśli istnieje obawa uchylenia się świadka lub biegłego od stawiennictwa, przewodniczący może zabezpieczyć jego przybycie: a) wzywając go do stawienia się przed rozprawą, naj-

wyżej jednak na dni trzy przed jej terminem z tem, że już od chwili stawiennictwa ciążą na wezwanym obowiązki, przewidziane w art. 98 k. p. k.; b) zarządzając przymusowe sprowadzenie go bez względu na ograniczenia przewidziane w art. 117 k. p. k.; c) wydając organom policyjnym polecenie stałego informowania się o każdoczesnem miejscu pobytu świadka lub biegłego.

§ 3. Przewodniczący może zlecić policji państwowej czuwanie nad wykonaniem nakazów, przewidzianych w § 2, z upoważnieniem stosowania przymusu.

§ 4. Za przekroczenie nakazów, wydanych na zasadzie niniejszego artykułu, sąd skazuje świadka lub biegłego na grzywnę, jak za nieusprawiedliwione niestawiennictwo.

Art. 23. § 1. W rozprawie głównej udział obrońcy jest konieczny.

§ 2. Powództwo cywilne w postępowaniu doraźnem jest niedopuszczalne.

Art. 24. § 1. Po odbyciu narady sąd niezwłocznie wydaje wyrok lub postanowienie o przekazaniu sprawy na drogę postępowania zwyczajnego, przepisu art. 366 k. p. k. nie stosuje się.

§ 2. Sąd wydaje postanowienie, wspomniane w § 1, jeśli uzna, że przestępstwo nie podlega postępowaniu doraźnemu, że w danej sprawie postępowanie doraźne jest niedopuszczalne, albo jeśli wina oskarżonego ustalona została niejednomyślnie lub jeżeli wątpliwości co do poczytalności oskarżonego w toku przewodu sądowego nie mogły być usunięte.

§ 3. Wyroki i postanowienia sądu, wymienione w § 1, winny być uzasadnione na piśmie w ciągu dwudziestu czterech godzin po ich ogłoszeniu.

Art. 25. § 1. Wyroki i postanowienia sądu wydane w postępowaniu doraźnem nie ulegają zaskarżeniu.

§ 2. Przepisu art. 541 k. p. k. nie stosuje się.

Art. 26. Wyrok śmierci wykonać należy w ciągu dwudziestu czterech godzin po ogłoszeniu wyroku.

Art. 27. Każdy wykonany wyrok śmierci podać należy do powszechnej wiadomości przez obwieszczenia z wymienieniem sądu orzekającego, osoby skazanego, tudzież istoty, miejsca i czasu przestępstwa.

Art. 28. Z chwilą uchylenia postępowania doraźnego (art. 8 § 3) sprawy nieukończone przekazuje się na drogę postępowania zwyczajnego, a wykonanie ogłoszonego wyroku śmierci odracza z równoczesnem skierowaniem sprawy w myśl art. 541 k. p. k.

Art. 29. W razie dopuszczenia wznowienia, sprawa nie może po raz wtóry być sądzona doraźnie.

Art. 30. O ile przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej, należy w postępowaniu doraźnem stosować odnośne postanowienia kodeksu postępowania karnego.

Rozdział III.

Postanowienia materjalne.

Art. 31. Postępowaniu doraźnemu można poddać przestępstwa przewidziane:

a) w kodeksie karnym 1932 r. w art. 93 § 1 i 94 § 1 oraz w art. 96, 97 lub 98, jeżeli zbrodnie te dotyczą czynów określonych w art. 93 § 1 lub 94 § 1, w art. 99—102, 104 § 1, 105 § 2 oraz w § 3 tegoż artykułu, jeżeli dotyczy czynu wymienionego w § 2, w art. 125 § 1, 163, w art. 164 lub 166, jeżeli zgromadzenie, zebranie lub związek ma na celu przestępstwo podlegające postępowaniu doraźnemu, w art. 167, 215 § 1, 216 § 1, 217 § 1, 218, 219, 222, w art. 223 lub 224, jeżeli czynu dokonano lub dokonać usiłowano przez uszkodzenie urządzeń, w art. 225 § 1, 258, 259, 260, w art. 257 lub 261, jeżeli sprawca był zaopatrzony w broń lub narzędzie przeznaczone do napaści lub obrony;

b) w art. 1 §§ 1—5, art. 3 § 1, art. 4, art. 5 §§ 2—3, art. 6 §§ 2—3, art. 7 i art. 8 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o karach za szpiegostwo i niektóre inne przestępstwa przeciw Państwu (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 160).

Art. 32. § 1. Jeżeli oskarżony zostanie uznany przez sąd jednomyślnie winnym, natenczas za przestępstwo, choćby niezagrożone karą śmierci, za które w postępowaniu zwyczajnem orzec można karę więzienia ponad lat pięć, należy wymierzyć w postępowaniu doraźnem karę śmierci.

§ 2. Jeżeli zaś przestępstwo w postępowaniu zwyczajnem zagrożone jest inną karą, natenczas w razie jednomyślnego uznania oskarżonego winnym należy wymierzyć w postępowaniu doraźnem karę więzienia od lat dziesięciu do piętnastu.

§ 3. Jeżeli zachodzą nader ważne okoliczności łagodzące, sąd władny jest karę oznaczoną w § 1 złagodzić na dożywotnie więzienie, a karę przewidzianą w § 2 — do pięciu lat więzienia.

§ 4. W postępowaniu doraźnem nie mają zastosowania przepisy kodeksu karnego 1932 r. lub innych ustaw karnych o złagodzeniu kary.

Rozdział IV.

Przepisy przechodnie i końcowe.

Art. 33. § 1. Rozporządzenie niniejsze nie narusza w niczem przepisów rozporządzeń o stanie wojennym i stanie wyjątkowym, a dotyczących sądownictwa doraźnego.

§ 2. Upoważnienia Ministra Sprawiedliwości, przewidziane w art. 13 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 stycznia 1928 r. o stanie wojennym (Dz. U. R. P. Nr. 8, poz. 54) i w art. 12 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 307) mogą objąć również możność przedłużenia w drodze rozporządzenia terminów przewidzianych w art. 13 niniejszego rozporządzenia.

B) Rozporządzenie Rady Ministrów z 26 sierpnia 1932 (Dz. U. 74 poz. 669)

o wprowadzeniu postępowania doraźnego.

§ 1. Wprowadza się przed sądami powszechnemi na całym obszarze Państwa postępowanie doraźne, przewidziane w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 marca 1928 r. o postępowaniu doraźnem (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 315).

§ 2. Postępowaniu doraźnemu podlegają przestępstwa, przewidziane:

a) w kodeksie karnym 1932 r. w art. 93 § 1 i 94 § 1 oraz w art. 96, 97 i 98, jeżeli zbrodnie te dotyczą czynów, określonych w art. 93 § 1 lub 94 § 1, w art. 125 § 1, w art. 166, jeżeli związek ma na celu przestępstwo, podlegające postępowaniu doraźnemu, w art. 167, w art. 215 § 1, w art. 216 § 1, w art. 217 § 1, w art. 218, w art. 219, w art. 222, w art. 223, jeżeli czynu dokonano lub usiłowano dokonać przez uszkodzenie urządzeń, w art. 225 § 1, 258, 259, 260 oraz w art. 261, jeżeli sprawca był zaopatrzony w broń lub narzędzie, przeznaczone do napaści lub obrony;

b) w art. 1 §§ 1—5, art. 6 §§ 2 i 3, art. 7 i 8 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o karach za szpiegostwo i niektóre inne przestępstwa przeciw Państwu (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 160).

§ 3. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Sprawiedliwości i Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze zyskuje moc obowiązującą z dniem 1 września 1932 r., wchodzi zaś w życie w poszczególnych miejscowościach dnia następnego po podaniu go do powszechnej wiadomości we właściwem mieście powiatowem bez względu na to, kiedy nastąpiło obwieszczenie o wprowadzeniu postępowania doraźnego w poszczególnych miejscowościach, należących do danego powiatu.

Dodatek 5.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 6 lutego 1928 (Dz. U. 12, poz. 93).

Prawo o ustroju sądów powszechnych

w brzmieniu ustalonem w obwieszczeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 listopada 1932 r. Dz. U. 102, poz. 863.

Dział I.

Sądy.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 1. § 1. Wymiar sprawiedliwości w sprawach cywilnych i karnych sprawują sądy powszechne:
sądy grodzkie oraz sędziowie pokoju,
sądy okręgowe,
sądy apelacyjne i
Sąd Najwyższy.

§ 2. Sądy wydają wyroki w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. Sądy powszechne nie sprawują wymiaru sprawiedliwości w sprawach, przekazanych ustawami szczególnemi innym sądom lub władzom.

Art. 2. § 1. Sąd Najwyższy ma siedzibę w Warszawie.

§ 2. Tworzenie i znoszenie sądów grodzkich, okręgowych i apelacyjnych, ustalenie i zmiana ich okręgów następuje w drodze ustawy.

§ 3. Zmianę granic okręgu może zarządzić także Prezydent Rzeczypospolitej w drodze rozporządzenia, jednakże taka zmiana nie może być połączona z przeniesieniem sędziego bez jego zgody w stan spoczynku lub na inne miejsce służbowe. Zmianę siedziby sądu może zarządzić Prezydent Rzeczypospolitej w drodze rozporządzenia.

§ 4. Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia postanawia, dla których gmin mają być ustanowieni sędziowie pokoju, ustala ich okręgi i siedziby, oraz stanowi o ich znoszeniu.

Art. 3. § 1. Minister Sprawiedliwości może w drodze rozporządzenia w siedzibie sądu grodzkiego tworzyć dla okręgów jednego lub kilku sądów grodzkich stałe wydziały zamiejscowe sądu okręgowego.

§ 2. Równocześnie z utworzeniem wydziału zamiejscowego, Minister Sprawiedliwości wyznacza członków tego wydziału z pośród sędziów właściwego sądu okręgowego oraz sędziów sądu grodzkiego w siedzibie wydziału, zasięgnąwszy uprzednio opinji kolegium administracyjnego sądu okręgowego.

§ 3. Zniesienie wydziału zamiejscowego nastąpić może w drodze rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości i powoduje przejście członków wydziału zamiejscowego do siedziby sądu okręgowego.

Art. 4. § 1. Minister Sprawiedliwości może w drodze rozporządzenia tworzyć w sądach okręgowych osobne sądy dla nieletnich w siedzibie i poza siedzibą sądu okręgowego, oraz określać granice okręgów sądów dla nieletnich.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może w drodze rozporządzenia przekazać rozpoznawanie spraw karnych dotyczących nieletnich, jednemu sądowi grodzkiemu dla kilku okręgów tych sądów.

Art. 5. § 1. Minister Sprawiedliwości oznaczy w drodze rozporządzenia w każdym sądzie okręgowym liczbę sędziów śledczych oraz ich siedziby.

§ 2. Minister Sprawiedliwości wyznacza siedziby sędziom śledczym danego sądu okręgowego, po zasięgnięciu opinji kolegjum administracyjnego tego sądu.

§ 3. W razie zniesienia stanowiska sędziego śledczego w danej miejscowości, można wyznaczyć sędziemu śledczemu, który je zajmował, inną siedzibę na obszarze danego sądu okręgowego.

§ 4. Minister Sprawiedliwości może w drodze rozporządzenia oznaczyć w sądach apelacyjnych liczbę sędziów śledczych do spraw wyjątkowego znaczenia.

Art. 6. Sąd może spełniać czynności poza swoją siedzibą, w razie konieczności — i poza swoim okręgiem, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości lub jeżeli przez to oszczędzi się znacznie na kosztach.

Art. 7. Minister Sprawiedliwości może zarządzić odbywanie poza siedzibą sądu stałych roków sądów okręgowych i sądów grodzkich.

Art. 8. Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia oznaczy urzędy, mające prowadzić rejestry skazanych, oraz sposób prowadzenia tych rejestrów.

Art. 9. Minister Sprawiedliwości może w drodze rozporządzenia powierzyć prowadzenie ksiąg gruntowych, rejestrów handlowych i innych, przekazane ustawami sądom grodzkim, jednemu z nich dla kilku okręgów tych sądów.

Art. 10. Językiem sądowym jest język polski. Używanie innych języków określają ustawy szczególne.

Rozdział II.

Sądy grodzkie.

Art. 11. § 1. Sąd grodzki składa się z jednego sędziego lub większej liczby sędziów. Sędzia grodzki, a jeśli jest ich więcej — jeden z sędziów sądu grodzkiego, wyznaczony przez prezesa właściwego sądu grodzkiego.

§ 2. Prezes sądu apelacyjnego może odwołać wyznaczenie sędziego grodzkiego do sprawowania kierownictwa.

Art. 12. Sądy grodzkie rozpoznają sprawy, powierzone im przez ustawy postępowania sądowego i ustawy szczególne, oraz, o ile ustawy inaczej nie stanowią, — środki odwoławcze od orzeczeń sędziów pokoju.

Art. 13. § 1. Sądy grodzkie są obowiązane spełniać poszczególne czynności sądowe na żądanie innych sądów, zarówno powszechnych jak i szczególnych, oraz w wypadkach przez ustawy przepisanych — na żądanie innych władz państwowych.

§ 2. Sądy grodzkie są obowiązane udzielać pomocy sądowej również na żądanie sądów zagranicznych, o ile wzajemność jest zapewniona; żądanie pomocy sądowej, skierowane przez Ministra Sprawiedliwości, ma moc obowiązującą dla sądu wezwanego.

§ 3. O spełnienie czynności należy zwracać się do sądu grodzkiego, w którego okręgu czynność ma być spełniona.

Art. 14. Sprawy, należące do zakresu działania sądów grodzkich, rozpoznaje jeden sędzia.

Art. 15. § 1. Sędziowie pokoju rozpoznają sprawy powierzone im przez ustawy postępowania sądowego lub ustawy szczególne.

§ 2. Jeżeli dla danej miejscowości nie ustanowiono sędziego pokoju, sprawy należące do jego właściwości rozpoznaje sąd grodzki.

Rozdział III.

Sądy okręgowe.

Art. 16. Sąd okręgowy składa się z prezesa, jednego lub kilku wiceprezesów, oraz sędziów.

Art. 17. Sądy okręgowe dzielą się na wydziały.

Art. 18. Sądy okręgowe rozpoznają sprawy, powierzone im przez ustawy postępowania sądowego i ustawy szczególne, oraz, o ile ustawy inaczej nie stanowią, — środki odwoławcze od

orzeczeń sądów grodzkich wydanych w pierwszej instancji i od postanowień sędziów śledczych.

Art. 19. Sądy okręgowe rozpoznają w pierwszej instancji sprawy nie należące do właściwości innych sądów.

Art. 20. Uchylony.

Art. 21. § 1. Sądy okręgowe, którym podlegają miejscowości o znaczniejszym ruchu handlowym, rozpoznają w pierwszej instancji sprawy handlowe, wymienione w ustawach, w składzie jednego sędziego okręgowego, który przewodniczy, i dwóch sędziów handlowych.

§ 2. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości, wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu, oznaczy sądy okręgowe, w których mają być tworzone wydziały handlowe.

Art. 22. § 1. Sprawy karne, należące do zakresu działania sądów dla nieletnich, rozpoznaje jeden sędzia.

§ 2. W sprawach osób nieletnich sędzia ten bierze udział w składzie sądu okręgowego, rozpoznającego środki odwoławcze od orzeczeń sądów grodzkich.

Art. 23. § 1. We wszystkich innych sprawach, prócz wymienionych w art. 21—22, sądy okręgowe orzekają w składzie trzech sędziów, o ile ustawy inaczej nie stanowią.

§ 2. W składzie sądzącym sądu okręgowego może brać udział zastępczo jeden sędzia grodzki, który nie może być jednak przewodniczącym.

Art. 24. § 1. Sąd okręgowy z udziałem przysięgłych, jako sąd przysięgłych, składa się z trybunału i ławy przysięgłych.

§ 2. Trybunał składa się z przewodnczącego i dwóch sędziów okręgowych.

§ 3. Ława przysięgłych składa się z dwunastu przysięgłych.

Art. 25. Prezes sądu apelacyjnego corocznie w listopadzie, a w miarę potrzeby także i w ciągu roku, wyznacza dla każdych roków sądu przysięgłych w swoim okręgu przewodniczących i ich zastępców, bądź z pośród sędziów okręgowych przedstawionych przez prezesa sądu okręgowego, bądź z pośród sędziów apelacyjnych.

Art. 26. § 1. Roki sądu przysięgłych odbywają się w siedzibie sądu okręgowego.

§ 2. Minister Sprawiedliwości władny jest w drodze rozporządzenia:

a) połączyć w jeden okrąg sądu przysięgłych okręgi kilku sądów okręgowych, należących do jednego sądu apelacyjnego, oraz oznaczyć, w którym z nich będą się odbywały roki sądu przysięgłych;

b) oznaczyć na obszarze sądu okręgowego, poza jego siedzibą, miejscowości, w których mają się odbywać roki sądu przysięgłych.

Art. 27. § 1. Działalność sądów przysięgłych może być zawieszona na przeciąg sześciu miesięcy co do wszystkich przekazanych im przestępstw lub pewnych ich rodzajów, na całym obszarze Państwa lub w pewnych okręgach, jeżeli to okaże się koniecznem ze względów porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego.

§ 2. Rozporządzenie o zawieszeniu działalności sądów przysięgłych wydaje Rada Ministrów za zezwoleniem Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 28. Wprowadzenie stanu wyjątkowego lub wojennego w siedzibie sądu okręgowego lub wydziału zamiejscowego pociąga za sobą z mocy samego prawa zawieszenie działalności sądu przysięgłych w całym jego okręgu.

Art. 29. W razie zawieszenia działalności sądów przysięgłych, sprawy zastrzeżone ich właściwości ulegają rozpoznaniu sądów okręgowych.

Art. 30. W razie uchylenia rozporządzenia, zawieszającego działalność sądów przysięgłych, będą ukończone bez udziału przysięgłych tylko te sprawy, w których rozprawę rozpoczęto przed wejściem w życie rozporządzenia uchylającego zawieszenie; wszakże jeżeli rozpoczętą rozprawę odroczono, sprawa będzie przekazana sądowi przysięgłych.

Rozdział IV.

Sądy apelacyjne.

Art. 31. Sąd apelacyjny składa się z prezesa, jednego lub kilku wiceprezesów, oraz sędziów.

Art. 32. Sądy apelacyjne dzielą się na wydziały.

Art. 33. Sądy apelacyjne rozpoznają środki odwoławcze od orzeczeń sądów okręgowych, o ile ustawy inaczej nie stanowią, oraz orzekają w sprawach przekazanych im przez ustawy.

Art. 34. Sądy apelacyjne orzekają w składzie trzech sędziów, o ile ustawy inaczej nie stanowią.

Rozdział V.

Sąd Najwyższy.

Art. 35. Sąd Najwyższy składa się z pierwszego prezesa, prezesów i sędziów.

Art. 36. Sąd Najwyższy dzieli się na izby: cywilną i karną.

Art. 37. Sąd Najwyższy rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń sądów apelacyjnych, o ile ustawy inaczej nie stanowią, oraz w wypadkach wskazanych w ustawach — środki odwoławcze od orzeczeń sądów okręgowych i sądów przysię-

głych; nadto Sąd Najwyższy orzeka w innych sprawach, przekazanych mu przez ustawy.

Art. 38. Regulamin Sądu Najwyższego oznaczy, do której izby należeć będą, prócz spraw cywilnych lub karnych, inne jeszcze sprawy, przekazane przez ustawy Sądowi Najwyższemu.

Art. 39. § 1. Sąd Najwyższy orzeka w składzie trzech sędziów.

§ 2. W sprawach karnych oraz w tych sprawach cywilnych, w których wymaga tego przepis szczególny, Sąd Najwyższy orzeka po wysłuchaniu wniosków prokuratora. W innych sprawach przedstawienie wniosku zależy od uznania prokuratora.

Art. 40. § 1. Skład sądzący może przedstawić zasadę prawną budzącą wątpliwość do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów, poczem uchwaloną zasadę można wpisać do księgi zasad prawnych.

§ 2. Jeżeli w innej sprawie jakikolwiek skład sądzący zamierza odstąpić od zasady prawnej, wpisanej do księgi, wówczas przedstawia daną zasadę do rozstrzygnięcia całej izbie, poczem uchwaloną zasadę wpisuje się do księgi zasad prawnych. Do powzięcia uchwał izby wymagana jest obecność przynajmniej połowy jej członków, a w każdym razie nie mniej niż dziesięciu sędziów.

§ 3. Jeżeli skład sądzący w jednej izbie zamierza odstąpić od zasady prawnej, wpisanej do księgi innej izby, rozstrzygnięcie następuje na zgromadzeniu ogólnem. Uchwały zgromadzenia ogólnego wpisuje się do ksiąg obu izb.

§ 4. Odstąpienie od zasady prawnej, ustalonej przez izbę lub zgromadzenie ogólne, nastąpić może tylko w drodze ponownego rozstrzygnięcia izby względnie zgromadzenia ogólnego.

Art. 41. § 1. Sąd Najwyższy w składzie całej izby, na wniosek Ministra Sprawiedliwości, pierwszego prezesa lub prezesa danej izby, wyjaśnia przepisy prawne, które budzą wątpliwości lub których stosowanie wywołało rozbieżność w orzecznictwie; izba może przedstawić zagadnienie prawne pod rozpoznanie zgromadzenia ogólnego.

§ 2. Uchwały izby lub zgromadzenia ogólnego wpisuje się do ksiąg zasad prawnych.

Art. 42. Sąd Najwyższy wydaje zbiór swoich orzeczeń, zawierających rozstrzygnięcie zasadniczych zagadnień prawnych.

Art. 43. § 1. Materjał prawny do orzecznictwa Sądu Najwyższego zbiera Biuro orzecznictwa, złożone z osób posiadających kwalifikacje na stanowiska sędziowskie.

§ 2. Ustrój Biura określi regulamin Sądu Najwyższego, który może członkom Biura powierzyć ponadto inne czynności pomocnicze.

Rozdział VI.

Spory o właściwość.

Art. 44. § 1. Spory o właściwość między sądami równorzędnemi rozstrzyga ostatecznie sąd bezpośrednio przełożony nad sądem, który pierwszy wszczął spór.

§ 2. Orzeczenie sądu wyższego w przedmiocie właściwości wiąże sąd niższy, nawet należący do innego okręgu.

Art. 45. § 1. O ile ustawy lub przepisy szczególne inaczej nie stanowią, spory o właściwość między sądami powszechnemi a sądami szczególnemi rozstrzyga przełożony nad sądem powszechnym sąd apelacyjny, a spory o właściwość między sądami szczególnemi — Sąd Najwyższy. Prawomocne orzeczenie sądu powszechnego, że dana sprawa nie należy do zakresu działania sądów powszechnych, wiąże sąd szczególny.

§ 2. Przepis powyższy nie narusza w niczem postanowień ustawy z dnia 25 listopada 1925 r. o Trybunale Kompetencyjnym (Dz. U. R. P. Nr. 126, poz. 897).

Art. 46. § 1. Spory, powstałe między sądami grodzkiemi wskutek odmowy udzielenia pomocy sądowej, rozstrzyga ostatecznie sąd okręgowy przełożony nad sądem, do którego się o pomoc zwrócono.

§ 2. Żądanie pomocy sądowej, skierowane przez sąd przełożony, wiąże sąd grodzki.

§ 3. W razie odmowy udzielenia pomocy sądowej na żądanie innego sądu wyższego, rozstrzyga ostatecznie sąd apelacyjny przełożony nad sądem, do którego się o pomoc zwrócono.

Rozdział VII.

Zgromadzenie ogólne i kolegjum administracyjne.

Art. 47. § 1. Zgromadzenie ogólne składa się ze wszystkich sędziów danego sądu. Sędziowie są obowiązani brać udział w zgromadzeniu ogólnem, z wyjątkiem sędziów pełniących czynności poza siedzibą sądu. Przewodniczy prezes sądu.

§ 2. Przepisy o zgromadzeniu ogólnem nie mają zastosowania w sądach grodzkich.

Art. 48. Najpóźniej w listopadzie każdego roku zgromadzenie ogólne Sądu Najwyższego, sądu apelacyjnego oraz sądu okręgowego wybiera na rok następny ze swego grona trzech członków i trzech zastępców do kolegjum administracyjnego. Ponadto w skład kolegjum administracyjnego wchodzą: prezes sądu, jako przewodniczący, oraz powołani przez niego dwaj członkowie zgromadzenia ogólnego.

Art. 49. § 1. Posiedzenia zgromadzenia ogólnego winny być tak zwoływane, aby umożliwić obecność sędziom, obowiązanym do udziału w posiedzeniach. Do powzięcia uchwał zgromadzenia ogólnego wymagana jest obecność przynajmniej połowy jego członków. Kolegjum administracyjne rozpoznaje sprawy w pełnym składzie.

§ 2. Uchwały zgromadzenia ogólnego i kolegjum odmini-stracyjnego zapadają większością głosów. Przewodniczący głosuje narówni z innymi członkami; w razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego.

§ 3. Prokurator bierze udział bez głosu stanowczego w zgromadzeniu ogólnem i w kolegjum administracyjnem i ma prawo stawiania wniosków.

Art. 50. Uchylony.

Art. 51. Uchylony.

Rozdział VIII.

Podział czynności.

Art. 52. § 1. Kolegjum administracyjne najpóźniej w listopadzie każdego roku ustala na podstawie wniosku prezesa podział czynności na rok kalendarzowy następny lub na okres dłuższy, o ile ustawy szczególne to stanowią, a w razie potrzeby — także w ciągu roku. Prezes sądu oznaczy zakres czynności własny i wiceprezesów.

§ 2. Podział czynności obejmuje również wyznaczanie sędziów jednostkowych, ich zastępców, oraz zastępców sędziów śledczych, ustalanie kolejności tych zastępstw, tudzież wyznaczanie składu sędziowskiego, powołanego do orzekania w sprawach określonych w art. 102 § 2 lit. c) i w art. 110 litł c).

§ 3. Podział czynności w sądach grodzkich ustala kolegjum administracyjne sądu okręgowego, po rozpoznaniu wniosku sędziego, sprawującego kierownictwo sądu grodzkiego.

Art. 53. § 1. Kolegjum adminstracyjne sądu okręgowego corocznie w październiku ustala terminy roków sądów przysięgłych na następny rok kalendarzowy, wyznacza na roki te potrzebną liczbę sędziów okręgowych i ich zastępców, oraz zawiadamia o tem prezesa sądu apelacyjnego.

§ 2. W razie potrzeby, prezes sądu apelacyjnego może na przedstawienie kolegjum administracyjnego sądu okręgowego wyznaczyć, poza ustalonym rozkładem, termin nadzwyczajny roków sądu przysięgłych.

Art. 54. Uchylony.

Art. 55. W sądach okręgowych, w których będą utworzone sądy dla nieletnich, kolegjum administracyjne danego sądu wy-

znacza na lat trzy jednego lub kilku sędziów i jednego lub kilku zastępców do każdego sądu dla nieletnich.

Art. 56. Wątpliwości co do wykonania podziału czynności rozstrzyga ostatecznie kierownik sądu.

Art. 57. § 1. Sędziego może zastąpić bądź sędzia tego samego sądu, bądź równorzędnego, bądź wyższego, bądź bezpośrednio niższego.

§ 2. W składzie sądzącym może brać udział tylko jeden sędzia innego sądu. Sędzia sądu niższego nie może być przewodniczącym.

§ 3. W wypadkach nagłych kierownik sądu powoła zastępcę z poza liczby sędziów, wyznaczonych do zastępstwa według podziału czynności. Sędziów śledczych wolno powoływać tylko do uzupełnienia składu sądzącego i nie ponad miarę, zakreśloną przez prezesa właściwego sądu apelacyjnego, a co do sędziów śledczych do spraw wyjątkowego znaczenia — przez Ministra Sprawiedliwości.

Art. 58. § 1. Do rozpraw, które przypuszczalnie czas dłuższy trwać będą, prezes sądu może powołać sędziego dodatkowego.

§ 2. W naradzie i głosowaniu sędzia ten bierze udział tylko w razie, gdy jeden z członków ustąpi ze składu sądzącego.

Art. 59. Spełnienie czynności przez innego sędziego niż ten, który był do niej powołany według podziału czynności, nie wpływa na jej ważność.

Rozdział IX.

Utrzymanie powagi sądu.

Art. 60. § 1. Przewodniczący sądu może upomnieć osobę, która narusza powagę, spokój lub porządek czynności sądowych, a po bezskutecznem upomnieniu może ją wydalić.

§ 2. Uczestników sprawy sąd może wydalić tylko wtedy, gdy, mimo uprzedzenia o skutkach prawnych ich nieobecności, nadal zachowują się niewłaściwie.

Art. 61. § 1. W razie cięższego naruszenia powagi, spokoju lub porządku czynności sądowych, albo ubliżenia sądowi, innej władzy lub osobom biorącym udział w sprawie, sąd może skazać winnego na grzywnę do trzystu złotych lub na karę pozbawienia wolności do trzech dni; osobie uwięzionej można wymierzyć kary, przewidziane w przepisach więziennych

§ 2. Skazanie jest natychmiast wykonalne i nie uchyla odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej.

§ 3. O ukaranie osoby, podlegającej sądownictwu wojskowemu, sąd zwraca się do władz wojskowych.

Art. 62. § 1. Grzywny wpływają na rzecz Skarbu Państwa.

§ 2. W razie niemożności ściągnięcia grzywny, zamienia się ją na karę pozbawienia wolności do trzech dni.

Art. 63. Zarządzenia porządkowe przewodniczącego oraz kary porządkowe wymierzane przez sąd nie mają zastosowania do sędziów, należących do składu sądzącego, i do prokuratora, a kary pozbawienia wolności, z wyjątkiem kary przewidzianej w art. 62 § 2 — do adwokata, jako rzecznika strony w danej sprawie.

Art. 64. Sąd może wydalić z sali publiczność z powodu niewłaściwego jej zachowania się.

Art. 64[1]. Sędziemu, dokonywającemu czynności sądowej jednoosobowo, służą prawa przewodniczącego i sądu przewidzianego w art. 60—64.

Rozdział X.

Administracja sądowa i nadzór.

Art. 65. Czynności administracji sądowej pełnią kierownicy sądów. Mogą oni powoływać do współdziałania w czynnościach administracyjnych, nie wyłączając nadzorczych, swoich zastępców, a w poszczególnych wypadkach — sędziów.

Art. 66. Kierownikami sądów są:

w Sądzie Najwyższym — pierwszy prezes;

w sądach apelacyjnych i okręgowych — prezesi tych sądów;

w sądach grodzkich — sędziowie sprawujący kierownictwo tych sądów.

Art. 67. § 1. Zastępcą kierownika sądu jest najstarszy służbą prezes, wiceprezes lub sędzia.

§ 2. W razie przerwy w urzędowaniu kierownika sądu, zastępcę wyznaczyć może:

a) Minister Sprawiedliwości — w stosunku do wszystkich sądów, z pośród sędziów tego samego albo innego równorzędnego lub wyższego sądu;

b) kierownicy sądów — w stosunku do sądów, nad któremi pełnią nadzór, z pośród sędziów danego sądu albo sądów równorzędnych lub wyższych swego okręgu.

Art. 68. O starszeństwie służbowem prezesów, wiceprezesów lub sędziów, zajmujących stanowisko równorzędne w tym samym sądzie, rozstrzygają następujące dane w wymienionej poniżej kolejności:

a) czas spędzony na danem stanowisku;

b) czas spędzony w tej samej lub wyższej grupie uposażenia;

c) ogólny czas służby na stanowiskach sędziowskich, prokuratorskich lub referendarskich w Ministerstwie Sprawiedliwości i w Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej;

d) wreszcie wiek.

Art. 69. § 1. Na czele każdej izby Sądu Najwyższego stoi prezes Sądu Najwyższego.

§ 2. Na czele wydziału w sądzie apelacyjnym lub okręgowym stoi prezes, wiceprezes lub sędzia.

Art. 70. Nadzór nad sądami i sędziami pełnią:

a) kierownik sądu — nad swoim sądem; sędzia grodzki, sprawujący kierownictwo sądu grodzkiego — także nad sędziami pokoju swego okręgu;

b) prezes sądu okręgowego — nad sądami grodzkiemi wraz z sędziami pokoju swego okręgu;

c) prezes sądu apelacyjnego — nad sądami okręgowemi i grodzkiemi wraz z sędziami pokoju swego okręgu.

Art. 71. § 1. Naczelny nadzór nad wszystkiemi sądami i sędziami sprawuje Minister Sprawiedliwości.

§ 2. Minister Sprawiedliwości wykonywa nadzór ten osobiście, przez Podsekretarza Stanu lub przez delegowanych sędziów instancyj równorzędnych lub wyższych.

Art. 72. § 1. Osoby powołane do nadzoru (art. 65, 70, 71) mają prawo żądać wyjaśnień, wglądać w czynności i usuwać oczywiste usterki, oraz z powodu dostrzeżonych przewinień kierować sprawy do sądu dyscyplinarnego, nadto Minister Sprawiedliwości oraz prezesi, co do sądów podległych ich nadzorowi, mają prawo uchylać zarządzenia administracyjne, niezgodne z prawem oraz zarządzenia niezgodne z regulaminami lub innemi przepisami porządkowemi.

§ 2. Osoby powołane do nadzoru mogą być obecne na rozprawie, toczącej się przy drzwiach zamkniętych.

§ 3. Kierownicy sądów, w granicach służącego im nadzoru, tudzież Minister Sprawiedliwości mogą, w razie dostrzeżenia uchybienia, zwrócić na nie uwagę oraz żądać usunięcia skutków uchybienia.

§ 4. Nadzór nie może wkraczać w dziedzinę, w której w myśl art. 77 Konstytucji sędziowie są niezawiśli.

Art. 73. W stosunku do urzędników i niższych funkcjonarjuszów sądowych mają zastosowanie ogólne przepisy o służbie cywilnej, dotyczące nadzoru służbowego.

Art. 74. § 1. Minister Sprawiedliwości kontroluje działalność służbową władz powołanych do nadzoru, deleguje osoby wymienione w art. 71 do perjodycznych wizytacyj sądów oraz czuwa nad wykonaniem wydanych w drodze nadzoru zarządzeń.

§ 2. Minister Sprawiedliwości wydaje przepisy co do perjodycznych wizytacyj sądów okręgowych i grodzkich wraz z sędziami pokoju przez prezesów sądów przełożonych.

Art. 75. Każdy sąd wyższy o spostrzeżonych przez siebie usterkach w urzędowaniu sądu niższego zawiadamia osobę powołaną do nadzoru.

Art. 76. § 1. Sąd wyższej instancji, w razie dostrzeżenia przy rozstrzyganiu środków odwoławczych oczywistej obrazy przepisów ustawowych w postępowaniu sądu niższej instancji, władny jest — niezależnie od uprawnień służących mu z mocy ustaw postępowania sądowego — stwierdzić uchybienie i wytknąć je właściwemu sądowi. Na żądanie, sąd niższy obowiązany jest udzielić wyjaśnień. Stwierdzenie i wytknięcie uchybienia nie ma wpływu na daną sprawę.

§ 2. O wytknięciu uchybienia sąd wyższy zawiadamia kierownika właściwego sądu, a w wypadkach ważniejszych — ponadto Ministra Sprawiedliwości.

Art. 77. Sąd Najwyższy władny jest na wniosek pierwszego prokuratora unieważnić orzeczenie, wydane przez sąd w sprawie, która ze względu na osobę lub przedmiot nie podlega orzecznictwu sądów powszechnych, albo wydane w sprawie karnej bądź przez sąd rzeczowo niewłaściwy, wyjąwszy, gdy sprawę rozpoznawał sąd wyższego rzędu niż właściwy, — bądź przez sąd, w którego składzie uczestniczyła osoba, nieuprawniona do wydawania wyroków.

Art. 78. § 1. Minister Sprawiedliwości wyda w drodze rozporządzeń regulaminy, w których określi tryb wewnętrznego urzędowania Sądu Najwyższego, sądów apelacyjnych, okręgowych i grodzkich oraz sędziów pokoju.

§ 2. Minister Sprawiedliwości oznaczy w drodze rozporządzenia, po upływie jakiego czasu i pod jakiemi warunkami akta spraw sądowych będą w całości lub w części niszczone lub przekazywane archiwom naukowym.

Dział II.

Sędziowie.

Rozdział I.

Niezawisłość sędziowska.

Art. 79. Sędziowie są w sprawowaniu swego urzędu sędziowskiego niezawiśli i podlegają tylko ustawom.

Art. 80. Niezawisłość sędziego nie wyłącza obowiązku spełniania zleceń w zakresie administracji sądowej, wydanych w granicach uprawnień władzy dającej zlecenie. Sędzia ma prawo żądać, ażeby mu zlecenie doręczono na piśmie.

Art. 81. § 1. Pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, zarówno sądowej jak i administracyjno-karnej, tudzież pozbawienie go wolności, dopuszczalne jest tylko za poprzednią zgodą właściwego sądu dyscyplinarnego, o ile sędzia nie jest schwytany na gorącym uczynku. Aż do wydania uchwały w tym przedmiocie, wolno przedsiębrać tylko czynności niecierpiące zwłoki.

§ 2. Właściwy sąd dyscyplinarny władny jest zażądać niezwłocznego uwolnienia zaaresztowanego sędziego, schwytanego na gorącym uczynku.

§ 3. W ciągu siedmiu dni od doręczenia uchwały, odmawiającej zgody przewidzianej w § 1, służy władzy lub osobie, która żądała wyrażenia zgody, oraz prokuratorowi dyscyplinarnemu, skarga do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji.

§ 4. Sądy dyscyplinarne wydają uchwały, przewidziane w niniejszym artykule, na posiedzeniu niejawnem, po wysłuchaniu prokuratora dyscyplinarnego.

Rozdział II.

Objęcie stanowiska.

Art. 82. Na stanowisko sędziego może być mianowany ten, kto:

a) posiada obywatelstwo polskie i korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich;

b) jest nieskazitelnego charakteru;

c) ma dwadzieścia pięć lat ukończonych;

d) włada językiem polskim w słowie i piśmie;

e) ukończył uniwersyteckie studja prawnicze z przepisanemi w Polsce egzaminami;

f) odbył aplikację sądową;

g) złożył egzamin sędziowski.

Art. 83. Od wymagań, wymienionych w art. 82 pod f) i g), wolni są:

a) profesorowie i docenci nauk prawniczych na polskich uniwersytetach państwowych;

b) adwokaci i stali urzędnicy referendarscy Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej;

c) oficerowie korpusu sądowego, którzy są lub byli sędziami, albo prokuratorami lub podprokuratorami wojskowymi.

Art. 84. Nikt nie może zostać sędzią w tym sądzie, w którym jest już sędzią lub prokuratorem jego krewny do czwartego lub powinowaty do drugiego stopnia włącznie. W razie późniejszego powstania powinowactwa pomiędzy sędziami lub prokuratorami jednego sądu, ten, który zawarł związek małżeński

tworzący powinowactwo, powinien być przeniesiony na inne równorzędne stanowisko.

Art. 85. Od kandydatów na sędziów, mających zająć stanowiska w sądach okręgowych, apelacyjnych lub w Sądzie Najwyższym, oprócz warunków wymienionych w art. 82 i 83, wymaga się ponadto przesłużenia określonej liczby lat na stanowiskach sędziowskich lub prokuratorskich, a mianowicie:

a) od kandydatów na sędziów okręgowych — trzech lat służby na stanowisku przynajmniej sędziego grodzkiego, podprokuratora okręgowego lub trzyletniej po złożeniu egzaminu sędziowskiego służby na stanowisku sekretarza sądu okręgowego;

b) od kandydatów na prezesów i wiceprezesów sądów okręgowych oraz na wiceprezesów i sędziów apelacyjnych — trzech lat służby na stanowisku przynajmniej sędziego okręgowego lub wiceprokuratora okręgowego, albo też przynajmniej sześciu lat służby na stanowisku sędziego grodzkiego lub podprokuratora okręgowego, — ogółem nie mniej niż sześć lat służby sędziowskiej lub prokuratorskiej;

c) od kandydatów na prezesów sądów apelacyjnych oraz na sędziów Sądu Najwyższego — trzech lat służby na stanowisku przynajmniej prezesa okręgowego, sędziego apelacyjnego lub prokuratora apelacyjnego, prokuratora Sądu Najwyższego, albo sześciu lat na stanowisku wiceprokuratora apelacyjnego lub co najmniej dziewięciu lat służby na stanowisku sędziego okręgowego lub wiceprokuratora okręgowego, — ogółem najmniej dziewięciu lat służby sędziowskiej lub prokuratorskiej.

Prezesem Sądu Najwyższego może zostać sędzia Sądu Najwyższego, pierwszy prokurator lub prokurator Sądu Najwyższego, albo też prezes sądu apelacyjnego lub prokurator apelacyjny, o ile mają nie mniej niż dwanaście lat służby sędziowskiej lub prokuratorskiej.

Art. 86. Postanowienia art. 85 mają odpowiednie zastosowanie do sędziów i prokuratorów wojskowych, przyczem następujące stanowiska w sądownictwie wojskowem uważa się za równorzędne ze stanowiskami w sądach powszechnych:

a) sędziego w wojskowym sądzie rejonowym — z sędzią grodzkim;

b) podprokuratora przy wojskowym sądzie okręgowym — z wiceprokuratorem okręgowym;

c) sędziego w wojskowym sądzie okęgowym i prokuratora przy tym sądzie — z sędzią okręgowym i prokuratorem okręgowym;

d) szefa wojskowego sądu okręgowego — z prezesem sądu okręgowego;

e) podprokuratora przy Najwyższym Sądzie Wojskowym — z prokuratorem Sądu Najwyższego;

f) wiceprezydenta i sędziego Najwyższego Sądu Wojskowego — z sędzią Sądu Najwyższego;

g) naczelnego prokuratora wojskowego — z pierwszym prokuratorem Sądu Najwyższego, a zastępcę naczelnego prokuratora i prokuratora przy Najwyższym Sądzie Wojskowym — z prokuratorem Sądu Najwyższego;

h) prezydenta Najwyższego Sądu Wojskowego — z prezesem Sądu Najwyższego.

Art. 87. § 1. Postanowienia art. 85 mają odpowiednie zastosowanie do urzędników referendarskich Ministerstwa Sprawiedliwości i Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej oraz do oficerów korpusu sądowego, wymienionych w art. 83 pod lit. c), odpowiadających warunkom art. 82 i 83. Prócz wymogów art. 82 i 83, urzędnik lub oficer winien przesłużyć w wypadku art. 85 pod a) — trzy lata co najmniej w szóstym stopniu służbowym, w wypadku art. 85 pod b) — trzy lata co najmniej w piątym stopniu służbowym lub sześć lat w szóstym stopniu służbowym, w wypadku art. 85 pod c) — sześć lat najmniej w piątym stopniu służbowym, w wypadku art. 85 ust. 2 — trzy lata najmniej w czwartym stopniu służbowym. Okresy służby przebyte na stanowiskach równorzędnych w myśl art. 85 i 87 oblicza się łącznie. We wszystkich tych wypadkach winien urzędnik lub oficer przesłużyć ogółem wymienioną w art. 85 liczbę ogólną lat służby sędziowskiej, prokuratorskiej, albo takąż samą liczbę lat służby referendarskiej w Ministerstwie Sprawiedliwości lub w Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej lub oficerskiej w korpusie sądowym na stanowisku najmniej szóstego stopnia służbowego.

§ 2. Osoby, wymienione w § 1, można mianować na stanowiska prezesów i wiceprezesów, jeżeli na stanowiskach sędziego lub prokuratora sądów powszechnych przesłużyły co najmniej trzy lata.

Art. 88. § 1. Przy obliczaniu lat służby wymienionej w art. 85, półtora roku pracy zawodowej na stanowisku adwokata może zastąpić jeden rok służby sędziowskiej lub prokuratorskiej.

§ 2. Przepis art. 87 § 2 ma tu zastosowanie.

Art. 89. Sędzią Sądu Najwyższego może ponadto zostać:

a) profesor zwyczajny prawa na uniwersytecie państwowym polskim;

b) sędzia Najwyższego Trybunału Administracyjnego;

c) sędzia Najwyższego Sądu Wojskowego.

Art. 90. Sędziów mianuje Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Ministra Sprawiedliwości, przedstawiony w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów.

Art. 91. O każdem wolnem stanowisku sędziego obwieszcza się niezwłocznie w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości.

Art. 92. § 1. Na każde wolne stanowisko sędziego okręgowe kolegjum administracyjne tego sądu wskaże najpóźniej po upływie dwóch tygodni od chwili obwieszczenia trzech najodpowiedniejszych kandydatów z pośród osób, które zgłosiły swą kandydaturę lub wyraziły zgodę na objęcie stanowiska.

§ 2. Prezes sądu okręgowego prześle uchwałę kolegjum administracyjnego prezesowi sądu apelacyjnego, z wymieniem kwalifikacyj wybranych kandydatów, przedstawiając jednocześnie wszystkich kandydatów oraz swą opinję co do kandydata, którego uważa za najodpowiedniejszego.

Art. 93. § 1. Kolegjum administracyjne sądu apelacyjnego w ciągu siedmiu dni po otrzymaniu uchwały kolegjum administracyjnego sądu okręgowego wyraża swą opinję o kandydatach wskazanych w uchwale, przyczem ze swej strony może ponadto wskazać z podaniem motywów innych jeszcze kandydatów z pośród osób, które zgłosiły swą kandydaturę lub wyraziły zgodę na objęcie stanowiska.

§ 2. Opinję kolegjum administracyjnego sądu apelacyjnego wraz z uchwałą kolegjum administracyjnego sądu okręgowego prezes sądu apelacyjnego przesyła bezzwłocznie Ministrowi Sprawiedliwości, przedstawiając jednocześnie wszystkich kandydatów oraz swą opinję co do kandydata, którego uważa za najodpowiedniejszego.

Art. 94. Przepisy art. 92 i 93 mają zastosowanie do sposobu przedstawiania kandydatów na stanowiska sędziów apelacyjnych z tą zmianą, że czynności sądu okręgowego wykona sąd apelacyjny, sądu zaś apelacyjnego — Sąd Najwyższy.

Art. 95. Na każde wolne stanowisko sędziego Sądu Najwyższego kolegjum administracyjne tego sądu wskaże najpóźniej po upływie dwóch tygodni od chwili obwieszczenia trzech kandydatów. Pierwszy prezes Sądu Najwyższego przesyła Ministrowi Sprawiedliwości uchwałę kolegjum administracyjnego, przedstawiając jednocześnie wszystkich kandydatów oraz swą opinję co do kandydata, którego uważa za najodpowiedniejszego.

Art. 96. § 1. Minister Sprawiedliwości przedstawia do mianowania na stanowiska sędziów okręgowych, apelacyjnych i Sądu Najwyższego jednego z kandydatów wskazanych przez sądy.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może przedstawić do mianowania na stanowiska sędziów okręgowych i apelacyjnych także kandydatów z pośród innych osób, odpowiadających warunkom art. 82 do 88, lecz ogólna liczba dokonanych w ten sposób w ciągu roku mianowań nie może przewyższać jednej dziesiątej części przeciętnej liczby mianowań z ostatniego trzechlecia, obliczonej oddzielnie dla sądów okręgowych i apelacyjnych.

§ 3. Minister Sprawiedliwości może przedstawić do mianowania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego także kandata, nie wskazanego przez Sąd Najwyższy z pośród osób, odpowiadających warunkom art. 82 do 89, lecz liczba sędziów, w ten sposób mianowanych, nie może przekroczyć jednej dziesiątej części całego składu Sądu Najwyższego.

Art. 97. Przepisy art. 91—96 nie mają zastosowania do nominacji prezesów i wiceprezesów.

Art. 98. § 1. Stosunek służbowy zawiązuje się z chwilą doręczenia urzędowego zawiadomienia o mianowaniu.

§ 2. Sędzia powinien się zgłosić w celu objęcia stanowiska u kierownika właściwego sądu w ciągu dni czternastu od dnia otrzymania urzędowego zawiadomienia o mianowaniu, o ile władza nie oznaczyła terminu krótszego. Osoba, która przechodzi z innego stanowiska w służbie państwowej na stanowisko sędziowskie, powinna się zgłosić w ciągu dni czternastu od dnia zwolnienia od obowiązków poprzedniej służby.

§ 3. Nieusprawiedliwione niezgłoszenie się najpóźniej dnia czternastego po otrzymaniu zawiadomienia o mianowaniu lub po zwolnieniu od poprzedniej służby daje Ministrowi Sprawiedliwości prawo postawienia wniosku o unieważnienie nominacji.

Art. 99. Na sędziego, który bezpośrednio przedtem był w służbie państwowej, wszelkie prawa i obowiązki związane z jego stanowiskiem sędziowskiem przechodzą z chwilą zwolnienia go od poprzedniej służby, w innych wypadkach — z chwilą objęcia stanowiska, o ile szczególne przepisy nie zawierają odmiennych postanowień.

Art. 100. § 1. Obejmując stanowisko, sędzia składa wobec prezesa sądu właściwego lub kierownika sądu, w którym jest mianowany, przysięgę, której brzmienie i formę składania określi rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej, wydane na podstawie uchwały Rady Ministów.

§ 2. Sędzia, przechodzący z jednego stanowiska sędziowskiego na drugie, ponownej przysięgi nie składa.

Art. 101. § 1. Prezes właściwego sądu prowadzi dla każdego sędziego osobny wykaz służbowy, zawierający istotne dane dotyczące jego stosunków osobistych i służbowych.

§ 2. Sposób prowadzenia tych wykazów określi rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości.

Rozdział III.

Zmiana stanowiska.

Art. 102. § 1. Mianowanie sędziego na inne stanowisko lub przeniesienie go na inne miejsce służbowe może nastąpić tylko za jego zgodą, przy odpowiedniem zastosowaniu art. 91—98.

§ 2. Przepis ten nie dotyczy wypadków przeniesienia:

a) z powodu zwinięcia stanowiska, wywołanego postanowioną w drodze ustawy zmianą ustroju sądownictwa, lub zniesienia danego sądu;

b) z powodu powstałego powinowactwa pomiędzy sędziami, lub sędziami a prokuratorami danego sądu;

c) dla dobra wymiaru sprawiedliwości lub powagi stanowiska sędziowskiego na podstawie orzeczenia sądu wyższego, powziętego w składzie trzech sędziów tegoż sądu na posiedzeniu niejawnem na wniosek prezesa sądu właściwego, a w stosunku do prezesa — na wniosek prezesa sądu wyższego, po wysłuchaniu zainteresowanego sędziego, jeżeli na wezwanie się stawi.

d) w drodze dyscyplinarnej.

§ 3. Przeniesienie sędziego w wypadkach objętych niniejszem artykułem zarządza Minister Sprawiedliwości.

Art. 103. Przeniesienie stałe lub czasowe siedziby sądu powoduje tem samem zmianę miejsca służbowego sędziów tegoż sądu.

Art. 104. W razie przeniesienia sędziego do innej miejscowości, należy mu się zwrot kosztów przeniesienia, z wyjątkiem wypadku, gdy przeniesienie sędziego nastąpiło w drodze wyroku dyscyplinarnego.

Art. 105. § 1. Delegować sędziego za jego zgodą do zastępczego pełnienia w innym sądzie obowiązków sędziego, prokuratora lub czynności administracyjnej, albo do czynności w Ministerstwie Sprawiedliwości, może tylko Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinji kolegjum administracyjnego właściwego sądu.

§ 2. W nagłych wypadkach Minister Sprawiedliwości może i bez opinji kolegjum administracyjnego delegować sędziego za jego zgodą i po wysłuchaniu kierownika właściwego sądu, jednakże na czas nie dłuższy niż trzy miesiące.

§ 3. O ile chodzi o czynności sędziowskie w okręgu tego samego sądu apelacyjnego, prawo wymienione w § 2 służy także prezesowi sądu apelacyjnego.

§ 4. Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego nawet wbrew jego woli, jednakże na czas nie dłuższy niż trzy miesiące w ciągu trzech lat.

Art. 106. W razie powołania sędziego do czasowej służby wojskowej, przywiązane do jego stanowiska prawa i obowiązki służbowe pozostają w czasie trwania tej służby w zawieszeniu. Sędzia zatrzymuje jednak swoje stanowisko, a czas służby wojskowej wlicza się całkowicie do jego służby cywilnej czynnej. Należne w tym czasie uposażenie określają osobne przepisy.

Art. 107. Sędzia, którego stanowisko zwinięto w myśl art. 102 § 2 lit. a), przeniesiony zostaje na inne równorzędne stanowisko. Aż do tego czasu sędzia może być delegowany w tym samym charakterze do innego sądu bez ograniczeń wskazanych w art. 105 § 4, lub otrzymuje zwolnienie od zajęć z prawem pobierania całkowitego uposażenia.

Art. 108. Sędzia ma prawo przejść w stan spoczynku na własne żądanie:

a) bez względu na wiek, jeżeli z powodu ułomności cielesnej albo z powodu upadku sił fizycznych lub umysłowych stał się trwale niezdolny do służby;

b) bez względu na zdolność do służby, gdy przekroczył sześćdziesiąt lat życia;

c) gdy uzyskał prawo do pełnego uposażenia emerytalnego i ukończył pięćdziesiąt pięć lat życia.

Art. 109. Sędzia przechodzi w stan spoczynku z urzędu:

a) gdy ukończył siedemdziesiąt lat życia;

b) wskutek wyroku sądu dyscyplinarnego.

Art. 110. Sędzia może być przeniesiony w stan spoczynku z urzędu:

a) gdy z powodu choroby lub zwolnienia od zajęć dla poratowania zdrowia nie pełnił służby dłużej niż rok; za przerwę uważane będą tylko te okresy czynnej służby, które wynoszą co najmniej połowę czasu, spędzonego poprzednio poza służbą z powyższych powodów;

b) gdy z powodu ułomności cielesnej lub z powodu upadku sił fizycznych lub umysłowych stał się trwale niezdolny do służby;

c) w interesie wymiaru sprawiedliwości na podstawie orzeczenia sądu wyższego, powziętego w składzie trzech sędziów tegoż sądu na posiedzeniu niejawnem na wniosek prezesa sądu właściwego, a w stosunku do prezesa — na wniosek prezesa

sądu wyższego, po wysłuchaniu zainteresowanego sędziego, jeżeli na wezwanie się stawi;

d) gdy sędzia, zwolniony od zajęć w myśl art. 107, nie otrzyma w ciągu roku nowego stanowiska.

Art. 111. § 1. Władzą naczelną w stosunku do sędziów, w rozumieniu art. 26 i nast. ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z 1924 r. Nr. 6, poz. 46), jest Minister Sprawiedliwości.

§ 2. Przeniesienie w stan spoczynku w wypdkach, wskazanych w art. 108 pod a) i w art. 110 pod a) i b) niniejszego prawa, może nastąpić tylko na podstawie orzeczenia kolegjum administracyjnego sądu wyższego. Tryb postępowania określi rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości.

Rozdział IV.

Zrzeczenie się stanowiska.

Art. 112. § 1. Sędzia może zrzec się zajmowanego stanowiska bez podania powodów, jednak opuścić stanowisko może dopiero po otrzymaniu urzędowego zawiadomienia o zwolnieniu go przez Ministra Sprawiedliwości.

§ 2. Odmowa zwolnienia może tylko wówczas nastąpić, jeżeli sędzia pozostaje pod sądem dyscyplinarnym lub karnym, albo jeżeli nie dopełnił zaległych zobowiązań służbowych.

Art. 113. Zrzeczenie się stanowiska sędziego obejmuje też zrzeczenie się wszelkich praw, wynikających ze stosunku służbowego.

Rozdział V.

Prawa.

Art. 114. § 1. Sędzia grodzki, który nie przesłużył dziesięciu lat, ma prawo do pięciotygodniowego, inni zaś sędziowie — do sześciotygodniowego wypoczynku w każdym roku kalendarzowym, w zasadzie w okresie feryj sądowych, a ponadto ze szczególnie ważnych powodów może uzyskiwać zwolnienie od zajęć na terminy określone.

§ 2. Terminy wypoczynku oznacza:

sędziom — kolegjum administracyjne właściwego sądu,

sędziom, sprawującym kierownictwo sądów grodzkich — prezes sądu okręgowego,

prezesom sądów okręgowych — prezes sądu apelacyjnego,

prezesom sądów apelacyjnych i pierwszemu prezesowi Sądu Najwyższego — Minister Sprawiedliwości.

§ 3. Zwolnienia od zajęć udziela sędziom prezes sądu właściwego, prezesom sądów okręgowych — prezes sądu apelacyjnego, prezesom sądów apelacyjnych i pierwszemu prezesowi Sądu Najwyższego — Minister Sprawiedliwości. Ze zwolnienia od zajęć na czas do siedmiu dni może korzystać kierownik sądu lub wydziału zamiejscowego w wypadkach nagłych, zawiadamiając o tem jednocześnie władzę właściwą do udzielenia zwolnienia. Z zachowaniem tychże warunków sędzia, sprawujący kierownictwo sądu grodzkiego, może udzielać zwolnienia od zajęć sędziom grodzkim.

§ 4. Zwolnienie od zajęć na czas dłuższy niż sześć tygodni w danym roku kalendarzowym wymaga zgody Ministra Sprawiedliwości.

Art. 115. Jeżeli tego wymagają nadzwyczajne i niecierpiące zwłoki względy służbowe, władza, która udzieliła zwolnienia od zajęć lub oznaczyła termin wypoczynku, może je w każdej chwili odwołać, z wyjątkiem wypadku choroby stwierdzonej urzędowem świadectwem lekarskiem. Z tych samych powodów Minister Sprawiedliwości może zawiesić wypoczynki. Sędziemu należy zwrócić koszty podróży spowodowane odwołaniem, a skoro okoliczności na to pozwolą — umożliwić mu dalsze korzystanie z wypoczynku lub z udzielonego zwolnienia od zajęć.

Art. 116. Uposażenie sędziego ulega zapowiedzeniu i zajęciu najwyżej do wysokości jednej piątej części sumy przypadającej do wypłaty, o ile zaś chodzi o roszczenia za alimenty — także do wysokości drugiej piątej części.

Art. 117. § 1. Przy zbiegu zapowiedzeń i zajęć za alimenty i za inne należności lub długi, jedną piątą część uposażenia należy stosunkowo podzielić między alimenty i inne należności lub długi, drugą jedną piątą część należy przekazać wyłącznie na zaspokojenie alimentów, o ile pierwsza jedna piąta część przy zbiegu innych wierzycieli na pokrycie alimentów nie wystarcza.

§ 2. Należne sędziemu diety, zwrot kosztów oraz wszelkie inne wypłaty służbowe, prócz uposażenia, są wyłączone z pod zapowiedzenia i zajęcia.

§ 3. Umowy, których przedmiot stanowi odstąpienie lub zastaw uposażenia sędziowskiego, są nieważne.

Art. 118. Sędziowie korzystają z praw służących urzędnikom państwowym, o ile niniejsze prawo inaczej nie stanowi.

Rozdział VI.

Obowiązki.

Art. 119. Sędzia obowiązany jest służyć wiernie Rzeczypospolitej Polskiej, obowiązki swego zawodu wypełniać zgodnie z ustawami i gorliwie, poświęcając im całą swą wiedzę i doświadczenie.

Art. 120. § 1. Sędzia obowiązany jest zachować w tajemnicy okoliczności sprawy, o których poza jawną rozprawą sądową powziął wiadomość ze względu na swoje stanowisko sędziowskie.

§ 2. Obowiązek zachowania tajemnicy ustaje, gdy sędzia składa zeznanie jako świadek przed sądem, chyba że ujawnienie tajemnicy zagraża dobru Państwa albo takiemu ważnemu interesowi prywatnemu, który nie jest sprzeczny z celami wymiaru sprawiedliwości.

§ 3. Od obowiązku zachowania tajemnicy może zwolnić sędziego tylko Minister Sprawiedliwości.

§ 4. Obowiązek zachowania tajemnicy trwa także po opuszczeniu służby.

Art. 121. Sędzia powinien na służbie i poza służbą strzec powagi sądu i unikać wszystkiego, co mogłoby przynieść ujmę godności sędziego. Nie wolno mu należeć do stronnictw politycznych, ani brać udziału w takich wystąpieniach o charakterze politycznym, które mogłyby osłabiać zaufanie do bezstronności sędziego; zakaz ten nie dotyczy sędziów w stanie spoczynku, albo będących członkami Sejmu lub Senatu Rzeczypospolitej.

Art. 122. Jeżeli sędzia nie może pełnić swych obowiązków z powodu choroby lub innej uzasadnionej przyczyny, powinien o tem niezwłocznie zawiadomić kierownika sądu, a na jego żądanie złożyć odpowiednie dowody lub wyjaśnienia.

Art. 123. § 1. Sędzia powinien mieszkać w siedzibie sądu.

§ 2. Na wyjątek od powyższej zasady może wyrazić zgodę pierwszy prezes Sądu Najwyższego, jeżeli chodzi o sędziów tego Sądu, co do innych zaś sędziów — prezes właściwego sądu apelacyjnego.

Art. 124. Sędziemu nie wolno obok piastowanego stanowiska sędziowskiego zajmować żadnego urzędu państwowego, z wyjątkiem stanowisk: profesora, docenta i lektora w szkołach akademickich, o ile zajmowanie takiego stanowiska nie przeszkadza w pełnieniu obowiązków sędziowskich.

Art. 125. § 1. Sędziemu nie wolno oddawać się zajęciom ubocznym, któreby przeszkadzały w pełnieniu jego obowiązków sędziowskich albo mogły uchybiać jego godności lub zachwiać zaufanie do jego bezstronności.

§ 2. Sędziemu nie wolno brać osobistego udziału w prowadzeniu przedsiębiorstwa finansowego, przemysłowego lub handlowego, ani należeć do rady nadzorczej takiego przedsiębiorstwa, choćby stanowiło w całości lub w części jego własny majątek.

§ 3. Kolegjum administracyjne właściwego sądu może sędziemu zezwolić na branie udziału w prowadzeniu spółdzielni, przeznaczonej dla sędziów, prokuratorów lub urzędników sądowych.

Art. 126. § 1. O zamiarze oddania się zajęciu ubocznemu sędzia powinien niezwłocznie zawiadomić prezesa właściwego sądu. Jeżeli prezes uważa, że dane zajęcie uboczne podpada pod zakaz art. 124 lub 125, sprawę rozstrzyga kolegjum administracyjne.

§ 2. Prezes sądu apelacyjnego lub okręgowego powinien zawiadomić o swoim zamiarze oddania się zajęciu ubocznemu Ministra Sprawiedliwości, który może odmówić swej zgody na to zajęcie.

Art. 127. § 1. Sędzia powinien wnosić w drodze służbowej wszelkie żądania, przedstawienia i zażalenia w sprawach osobistych, związanych z jego stanowiskiem.

§ 2. W żadnym razie sędzia nie powinien w takich sprawach zwracać się do instytucyj i osób postronnych, ani też podawać tych spraw do wiadomości publicznej.

Art. 128. § 1. Sędziowie przy rozprawach używają togi i biretu, jako stroju urzędowego.

§ 2. Szczegóły tegoż stroju, tudzież strój lub odznaki sędziów przy czynnościach urzędowych poza rozprawą określi rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości.

Rozdział VII.

Odpowiedzialność dyscyplinarna.

Art. 129. § 1. Za przewinienia służbowe i uchybienia godności urzędu, sędziowie ulegają karze dyscyplinarnej.

§ 2. Sędzia odpowiada także za swoje postępowanie przed objęciem stanowiska sędziowskiego, jeżeli przez nie uchybił obowiązkom piastowanego wówczas urzędu państwowego lub okazał się niegodnym stanowiska sędziowskiego.

Art. 130. Kary dyscyplinarne są następujące:

a) upomnienie;

b) nagana;

c) przeniesienie na inne miejsce służbowe na koszt skazanego;

d) usunięcie ze stanowiska prezesa lub wiceprezesa sądu;

e) przeniesienie w stan spoczynku;

f) wydalenie ze służby sędziowskiej.

Art. 131. Kara nagany pociąga za sobą wstrzymanie posunięcia do wyższego uposażenia przez trzy lata.

Art. 132. Usunięcie ze stanowiska prezesa lub wiceprezesa sądu pociąga za sobą przeniesienie skazanego na koszt własny na stanowisko sędziego sądu równorzędnego, z utratą dodatków połączonych z jego dotychczasowem stanowiskiem.

Art. 132[1]. W wypadku dyscyplinarnego przeniesienia na inne miejsce służbowe, przepisy art. 91—96 nie mają zastosowania.

Art. 133. Z karą przeniesienia w stan spoczynku sąd połączy zmniejszenie uposażenia emerytalnego najwyżej o pięćdziesiąt procent. W wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie sąd może zastosować karę przeniesienia w stan spoczynku bez zmniejszenia uposażenia.

Art. 134. § 1. Skazanie na wydalenie pociąga za sobą utratę tytułu sędziowskiego i wszelkich praw ze stosunku służbowego wynikających.

§ 2. Sąd może jednak w drodze wyjątku przedstawić Ministrowi Sprawiedliwości wniosek o przyznanie rodzinie skazanego zasiłku na zasadach, wskazanych w art. 23 punkt 2 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z 1924 r. Nr. 6, poz. 46).

Art. 135. § 1. Sędziego, będącego w stanie spoczynku, można pociągnąć do odpowiedzialności dyscyplinarnej za przewinienia dyscyplinarne popełnione zarówno w czasie służby czynnej, jak i w stanie spoczynku.

§ 2. W tym wypadku mogą być orzeczone kary następujące:

a) upomnienie;

b) nagana;

c) zmniejszenie uposażenia emerytalnego najwyżej o dwadzieścia pięć procent;

d) pozbawienie prawa używania tytułu sędziego z pozbawieniem lub ze zmniejszeniem uposażenia emerytalnego najmniej o dwadzieścia pięć procent; w razie pozbawienia uposażenia ma zastosowanie przepis art. 134 § 2.

Art. 136. § 1. Jeżeli od chwili przewinienia do chwili wszczęcia postępowania dyscyplinarnego upłynęło pięć lat, postępowanie dyscyplinarne nie może być wszczęte, a w razie wszczęcia — należy je umorzyć.

§ 2. Jeżeli jednak czyn zawiera znamiona przestępstwa karnego, przedawnienie dyscyplinarne nie może nastąpić wcześniej, niż przedawnienie karne.

Art. 137. § 1. Do orzekania w sprawach dyscyplinarnych powołane są sądy następujące:

a) sąd dyscyplinarny okręgu apelacyjnego, orzekający w pierwszej instancji w składzie trzech sędziów apelacyjnych w sprawach przeciw sędziom, zajmującym stanowiska w sądach okręgowych i grodzkich danego okręgu apelacyjnego;

b) sąd dyscyplinarny wyższy, orzekający w pierwszej instancji w składzie trzech sędziów Sądu Najwyższego w sprawach przeciw sędziom, zajmującym stanowiska w sądach apelacyjnych i w Sądzie Najwyższym, tudzież w drugiej instancji w sprawach rozpoznanych przez sąd dyscyplinarny okręgu apelacyjnego;

c) Najwyższy Sąd Dyscyplinarny, orzekający w drugiej instancji w składzie pięciu sędziów Sądu Najwyższego w sprawach rozpoznanych w pierwszej instancji przez sąd dyscyplinarny wyższy.

§ 2. Właściwość sądu określa stanowisko sędziego, zajmowane w chwili wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, choćby obwiniony po wdrożeniu postępowania dyscyplinarnego objął stanowisko uzasadniające właściwość innego sądu. Właściwość sądu dla sędziego w stanie spoczynku określa stanowisko sędziego zajmowane w chwili przejścia w stan spoczynku.

§ 3. Spory o właściwość rozstrzyga Najwyższy Sąd Dyscyplinarny na posiedzeniu niejawnem.

Art. 138. § 1. Przewodniczącym sądu dyscyplinarnego okręgu apelacyjnego jest prezes sądu apelacyjnego.

§ 2. Członków sądu dyscyplinarnego w liczbie dziewięciu sędziów, w tem trzech zastępców przewodniczącego, wybiera zgromadzenie ogólne sądu apelacyjnego.

Art. 139. § 1. Przewodniczącym sądu dyscyplinarnego wyższego jest prezes Sądu Najwyższego.

§ 2. Członków sądu dyscyplinarnego wyższego w liczbie dziewięciu, w tem trzech zastępców przewodniczącego, wybiera zgromadzenie ogólne Sądu Najwyższego.

Art. 140. § 1. Przewodniczącym Najwyższego Sądu Dyscyplinarnego jest pierwszy prezes Sądu Najwyższego.

§ 2. Członków Najwyższego Sądu Dyscyplinarnego w liczbie dziesięciu, w tem zastępcę przewodniczącego, wybiera Zgromadzenie ogólne Sądu Najwyższego.

Art. 141. § 1. Członków sądów dyscyplinarnych wybiera zgromadzenie ogólne przed końcem każdego roku na rok następny. W razie potrzeby uzupełnienie składu może nastąpić w ciągu roku.

§ 2. Skład sądzący dla poszczególnej sprawy wyznacza przewodniczący sądu dyscyplinarnego.

Art. 142. Orzeczenia sądu zapadają większością głosów. Przewodniczący głosuje ostatni.

Art. 143. § 1. Przed powzięciem jakiegokolwiek orzeczenia sąd wysłucha wniosków prokuratora dyscyplinarnego.

§ 2. Prokuratorem dyscyplinarnym w sądzie dyscyplinarnym okręgu apelacyjnego jest prokurator apelacyjny, w wyższym sądzie dyscyplinarnym — prokurator Sądu Najwyższego wyznaczony przez pierwszego prokuratora, w Najwyższym Sądzie Dyscyplinarnym — pierwszy prokurator Sądu Najwyższego.

§ 3. Prokuratora dyscyplinarnego może zastąpić inny prokurator, wyznaczony przez niego dla określonej sprawy.

Art. 144. Posiedzenia sądu odbywają się w obecności protokolanta, którym w sądzie dyscyplinarnym okręgu apelacyjnego powinien być wyznaczony przez prezesa sądu apelacyjnego sędzia lub aplikant, w sądzie zaś dyscyplinarnym wyższym i w Najwyższym Sądzie Dyscyplinarnym — członek Biura orzecznictwa wyznaczony przez pierwszego prezesa Sądu Najwyższego.

Art. 145. Obwiniony może przybrać obrońcę z pośród sędziów lub prokuratorów.

Art. 146. § 1. Postępowanie dyscyplinarne jest tajne.

§ 2. Podczas rozprawy, prócz osób biorących udział w sprawie, mogą być obecni dwaj mężowie zaufania, wybrani przez obwinionego lub obwinionych z pośród sędziów lub prokuratorów.

§ 3. Orzeczenia dyscyplinarne można podawać do wiadomości publicznej jedynie po ich uprawomocnieniu się, na podstawie uchwały sądu dyscyplinarnego, za zezwoleniem Ministra Sprawiedliwości.

Art. 147. § 1. Wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego władza nadzorcza przedstawia sądowi dyscyplinarnemu, po wstępnem wyjaśnieniu okoliczności koniecznych do ustalenia znamion przewinienia, przyczem obwinionemu należy dać możność złożenia wyjaśnień.

§ 2. Właściwy sąd dyscyplinarny na posiedzeniu niejawnem rozpoznaje wniosek i w razie uwzględnienia go wydaje uchwałę, którą wszczyna postępowanie dyscyplinarne. W uchwale należy dokładnie oznaczyć zarzuty, mające być przedmiotem postępowania.

§ 3. Sąd może, przed powzięciem uchwały o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego, zarządzić wyświetlenie stanu sprawy za pośrednictwem wyznaczonego sędziego albo właściwego kierownika sądu.

§ 4. Przeciw uchwale, oddalającej wniosek o wszczęcie postępowania, prokuratorowi dyscyplinarnemu służy w ciągu siedmiu dni od dnia doręczenia skarga do sądu dyscyplinar-

nego drugiej instancji, który rozstrzyga na posiedzeniu niejawnem.

Art. 148. Wszczynając postępowanie dyscyplinarne, sąd może zarządzić odrazu rozprawę lub polecić przeprowadzenie śledztwa.

Art. 149. Sędzia wyznaczony do przeprowadzenia śledztwa bada okoliczności sprawy i zbiera dowody; świadków i znawców w razie potrzeby przesłuchuje pod przysięgą.

Art. 150. Sędzia wyznaczony do przeprowadzenia śledztwa może rozciągnąć badanie na zarzuty niewyszczególnione w uchwale, wszczynającej postępowanie dyscyplinarne.

Art. 151. Na żądanie sędziego, wyznaczonego do przeprowadzenia śledztwa, sądy oraz inne władze państwowe i samorządowe obowiązane są udzielać pomocy.

Art. 152. § 1. Po ukończeniu śledztwa, sędzia wyznaczony przesyła akta prokuratorowi dyscyplinarnemu w celu przedstawienia wniosku. Przed odesłaniem sędzia powinien dać obwinionemu lub jego obrońcy możność przejrzenia akt i poczynienia wyciągów.

§ 2. Prokurator i obwiniony mogą składać wnioski o uzupełnienie śledztwa.

Art. 153. Sąd dyscyplinarny, po otrzymaniu wniosku prokuratora, na posiedzeniu niejawnem:

a) zarządza w miarę potrzeby, uzupełnienie śledztwa;

b) zarządza wyznaczenie rozprawy i rozstrzyga o potrzebie wezwania świadków i znawców;

c) wydaje wyrok skazujący, jeżeli wymierza tylko karę upomnienia;

d) umarza postępowanie dyscyplinarne.

Art. 154. § 1. W uchwale zarządzającej wyznaczenie rozprawy sąd oznacza dokładne zarzuty, mające stanowić jej przedmiot.

§ 2. Odpis uchwały doręcza się prokuratorowi i obwinionemu.

Art. 155. § 1. W razie skazania bez rozprawy na karę upomnienia, odpis wyroku z uzasadnieniem doręcza się prokuratorowi i obwinionemu, którzy mogą w ciągu siedmiu dni od daty doręczenia zażądać przeprowadzenia rozprawy.

§ 2. W razie takiego żądania, wyrok poprzedni uważa się za niebyły.

Art. 156. § 1. Odpis uchwały, umarzającej postępowanie dyscyplinarne, wraz z uzasadnieniem doręcza się prokuratorowi, któremu służy skarga w ciągu dni siedmiu od daty doręczenia. Skargę rozstrzyga sąd dyscyplinarny drugiej instancji na posiedzeniu niejawnem.

§ 2. Po uprawomocnieniu się uchwały doręcza się jej odpis obwinionemu.

Art. 157. § 1. Przewodniczący wyznacza dzień rozprawy i zawiadamia o nim prokuratora, obwinionego i obrońcę, oraz wzywa powołanych do rozprawy świadków i znawców.

§ 2. Nieusprawiedliwione niestawiennictwo obwinionego lub jego obrońcy nie wstrzymuje rozpoznania sprawy.

Art. 158. Wnioski prokuratora i obwinionego w przedmiocie dowodów, przedstawione przed rozprawą, sąd rozpoznaje na posiedzeniu niejawnem.

Art. 159. § 1. Rozprawę rozpoczyna odczytanie uchwały zarządzającej jej wyznaczenie, poczem następuje przesłuchanie obwinionego. Akta dochodzeń i śledztwa można odczytać, według uznania sądu, w całości lub w części. Sąd zarządzi bezpośrednie przeprowadzenie dowodów, jakich dostarczyły dochodzenia i śledztwo lub które dopuszczono później, jeżeli to uzna za potrzebne.

§ 2. Rozprawę kończą przemówienia prokuratora i obrońcy, poczem obwinionemu służy głos ostatni.

Art. 160. Jeżeli w toku rozprawy ujawni się nowe przewinienie, sąd może wydać co do niego wyrok tylko za zgodą prokuratora i obwinionego lub jego obrońcy. W braku zgody należy wszcząć osobne postępowanie.

Art. 161. W naradzie i głosowaniu uczestniczą wyłącznie sędziowie orzekający.

Art. 162. § 1. Koszty postępowania dyscyplinarnego ponosi w razie wyroku skazującego obwiniony, w innych wypadkach — Skarb Państwa.

§ 2. Sąd ma prawo, uwzględniając sposób obrony obwinionego i jego stosunki majątkowe, zwolnić go od zwrotu całości lub części kosztów.

Art. 163. § 1. Sąd opiera wyrok na dowodach ujawnionych w toku rozprawy.

§ 2. Sentencję wyroku, sporządzoną bezpośrednio po głosowaniu, podpisują wszyscy sędziowie, poczem przewodniczący ją ogłasza.

§ 3. Wyrok z uzasadnieniem należy sporządzić w ciągu siedmiu dni i niezwłocznie doręczyć prokuratorowi i obwinionemu.

Art. 164. Z przebiegu rozprawy sporządza się protokół, który zawiera wymienienie składu sądu i osób obecnych na rozprawie oraz przedstawienie przebiegu rozprawy z podaniem treści zeznań świadków i opinji znawców. Protokół podpisują przewodniczący i protokolant.

Art. 165. § 1. Od wyroku sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji służy obwinionemu odwołanie, jeżeli go skazano na

karę przewidzianą w art. 130 pod lit. c)—f), prokuratorowi zaś dyscyplinarnemu, jeżeli wnosił o wymierzenie kary przewidzianej w art. 130 pod lit. c)—f), a sąd obwinionego uniewinnił lub skazał na karę łagodniejszą od żądanej.

§ 2. Odwołanie składa się w sądzie, który rozpoznawał sprawę w pierwszej instancji, w ciągu siedmiu dni od daty doręczenia wyroku.

Art. 166. § 1. Sąd odwoławczy na posiedzeniu niejawnem:

a) odrzuca odwołanie, jako niedopuszczalne, spóźnione lub niepodpisane przez osobę uprawnioną, albo

b) zarządza wyznaczenie rozprawy odwoławczej.

§ 2. Do postępowania odwoławczego mają odpowiednie zastosowanie przepisy o postępowaniu w pierwszej instancji. Sąd odwoławczy może zlecić uzupełnienie materjału dowodowego przez sędziego, którego wyznaczy sąd dyscyplinarny pierwszej instancji.

Art. 167. § 1. W razie śmierci obwinionego przed uprawomocnieniem się wyroku, sąd umarza postępowanie.

§ 2. Jeżeli obwiniony w toku postępowania występuje ze służby sędziowskiej, postępowanie dyscyplinarne toczy się dalej, przyczem w razie gdy obwiniony przechodzi do innej służby państwowej, adwokatury, notarjatu lub służby samorządowej, sąd przesyła wyrok jego zwierzchności.

Art. 168. § 1. Po uprawomocnieniu się wyroku, przewodniczący sądu pierwszej instancji przesyła odpis wyroku z uzasadnieniem Ministrowi Sprawiedliwości, nadto — właściwemu prezesowi sądu apelacyjnego, a o ile chodzi o sędziów Sądu Najwyższego — pierwszemu prezesowi.

§ 2. Wykonanie wyroku należy do Ministra Sprawiedliwości, a co do kar wymienionych w art. 130 pod lit. a) oraz b) i w art. 135 § 2 pod lit. a) oraz b) — do prezesa sądu apelacyjnego lub pierwszego prezesa Sądu Najwyższego.

Art. 169. Wznowienie postępowania dyscyplinarnego na niekorzyść obwinionego może nastąpić na wniosek właściwej władzy nadzorczej, jeżeli umorzenie sprawy albo wydanie wyroku nastąpiło wskutek przestępstwa karnego, albo jeżeli w ciągu pięciu lat od umorzenia lub wyroku wyjdą najaw nowe okoliczności lub dowody, które mogą uzasadnić skazanie lub wymierzenie kary surowszej.

Art. 170. § 1. Wznowienie postępowania dyscyplinarnego na korzyść skazanego może nastąpić nawet po jego śmierci, jeżeli wyjdą najaw nowe okoliczności lub dowody, które mogą uzasadnić uniewinnienie lub wymierzenie kary łagodniejszej.

§ 2. W razie śmierci skazanego, wnioski o wznowienie przedstawiać mogą: żona skazanego, jego krewni w linji prostej oraz prokurator.

Art. 171. § 1. Wniosek o wznowienie postępowania dyscyplinarnego składa się do sądu, który rozpoznawał sprawę w pierwszej instancji, najpóźniej w ciągu trzech miesięcy od chwili powzięcia przez uprawnionego do wniosku wiadomości o okolicznościach wymienionych w art. 169 lub 170.

§ 2. Sąd rozpoznaje wniosek na posiedzeniu niejawnem, po zażądaniu pisemnego oświadczenia strony przeciwnej i przeprowadzeniu w razie potrzeby śledztwa.

§ 3. Uchwały w przedmiocie wznowienia ulegają zaskarżeniu w ciągu siedmiu dni od doręczenia. Sąd dyscyplinarny drugiej instancji rozstrzyga skargę na posiedzeniu niejawnem.

§ 4. Wznawiając postępowanie, sąd może zarządzić wstrzymanie wykonania wyroku.

Art. 172. Jeżeli dopuszczono wznowienie na korzyść skazanego, w nowym wyroku nie można wymierzyć kary surowszej.

Art. 173. Jeżeli wyrok jest korzystniejszy dla obwinionego, Skarb Państwa zwraca to, co obwiniony lub uprawnieni do zaopatrzenia członkowie jego rodziny stracili z uposażenia lub zaopatrzenia wskutek poprzedniego skazania, a, stosownie do uznania sądu, również koszta poprzedniego postępowania dyscyplinarnego.

Art. 174. Jeżeli przewinienie zawiera cechy przestępstwa karnego, sąd wydaje uchwałę w myśl art. 81, co nie wstrzymuje toku postępowania dyscyplinarnego.

Art. 175. § 1. Po prawomocnem zakończeniu postępowania karnego przeciw sędziemu, sąd karny przesyła akta właściwemu sądowi dyscyplinarnemu pierwszej instancji. Jeżeli postępowanie dyscyplinarne nie było wszczęte, sąd dyscyplinarny powźmie uchwałę, czy należy je wszcząć, choćby sąd karny wydał wyrok uniewinniający; przepis art. 147 § 4 ma tu zastosowanie.

§ 2. Jeżeli przeciw sędziemu zapadł prawomocny wyrok karny, pociągający za sobą w myśl ustawy utratę stanowiska, sąd dyscyplinarny zawiadamia o tem Ministra Sprawiedliwości, który zarządza wydalenie skazanego ze służby, chociażby już wykonano wyrok dyscyplinarny skazujący na karę łagodniejszą niż wydalenie, a jeżeli w wykonaniu wyroku dyscyplinarnego przeniesiono już skazanego w stan spoczynku, Minister Sprawiedliwości zarządza pozbawienie go prawa używania tytułu sędziowskiego z pozbawieniem uposażenia emerytalnego.

§ 3. Przepisy art. 134 mają i w tym wypadku zastosowanie. Wniosek na zasadzie art. 134 § 2 może przedstawić sąd dyscyplinarny, który zawiadamia Ministra Sprawiedliwości o wyroku karnym.

Art. 176. § 1. Odpis prawomocnego wyroku skazującego na karę dyscyplinarną dołącza się do akt osobowych i zamieszcza o nim wzmiankę w wykazie służbowym.

§ 2. Po upływie pięciu lat od daty uprawomocnienia się wyroku dyscyplinarnego, orzekającego kary przewidziane w art. 130 pod a)—d), Minister Sprawiedliwości na wniosek skazanego zarządza sporządzenie nowego wykazu służbowego z opuszczeniem wzmianki o wyroku dyscyplinarnym, jeżeli w ciągu tego okresu nie było innego wyroku skazującego.

Art. 177. § 1. Jeżeli miejsce pobytu obwinionego jest nieznane i nie da się bez szczególnych trudności ustalić, wszelkie pisma doręcza się jego obrońcy, którego w razie potrzeby wyznaczyć należy z urzędu.

§ 2. W razie wyroku skazującego, zapadłego w warunkach § 1, obwiniony może w ciągu miesiąca od daty, kiedy się o nim dowiedział, zażądać wznowienia postępowania, choćby nie zachodziły warunki wymienione w art. 170.

§ 3. Przepis art. 170 § 2 ma odpowiednie zastosowanie.

Art. 178. Podanie wysłane pocztą lub telegraficznie uważa się za wniesione w dniu oddania w polskim urzędzie pocztowym lub telegraficznym.

Art. 179. § 1. Sąd dyscyplinarny drugiej instancji na posiedzeniu niejawnem może na prośbę obwinionego przywrócić termin chybiony.

§ 2. Wniosek o przywrócenie terminu składa się wraz z odwołaniem lub skargą do sądu pierwszej instancji w ciągu siedmiu dni po ustaniu przeszkody.

Art. 180. Pisma dotyczące postępowania dyscyplinarnego są wolne od wszelkich opłat.

Art. 181. O ile przepisy rozdziału niniejszego nie zawierają odmiennych postanowień, mają odpowiednie zastosowanie przepisy ustawy postępowania karnego.

Rozdział VIII.

Zawieszenie w czynnościach służbowych.

Art. 182. Sąd dyscyplinarny pierwszej instancji na posiedzeniu niejawnem może zawiesić w czynnościach służbowych sędziego:

a) przeciw któremu wszczęto postępowanie karne lub dyscyplinarne;

b) przeciw któremu wszczęto postępowanie sądowe o ubezwłasnowolnienie;

c) któremu ogłoszono upadłość.

Art. 183. § 1. Jeżeli sędziego zaaresztowano z powodu schwytania go na gorącym uczynku, albo jeżeli ze względu na

rodzaj czynu sędziego powaga sądu lub istotne interesy służby wymagają natychmiastowego usunięcia go od wykonywania obowiązków służbowych, władza nadzorcza może zarządzić natychmiastową przerwę w czynnościach służbowych sędziego aż do postanowienia sądu dyscyplinarnego.

§ 2. O zarządzeniu tem należy jednocześnie zawiadomić sąd dyscyplinarny pierwszej instancji, który powinien niezwłocznie wydać uchwałę w przedmiocie zawieszenia sędziego w czynnościach służbowych.

Art. 184. § 1. Podczas zawieszenia sędzia nie może uzyskać wyższego szczebla uposażenia.

§ 2. Na czas trwania zawieszenia z powodu postępowania karnego lub dyscyplinarnego, sąd dyscyplinarny może ograniczyć uposażenie sędziego, nie więcej jednak niż do połowy.

Art. 185. Zawieszenie ustaje samo przez się z chwilą prawomocnego ukończenia postępowania dyscyplinarnego, jeżeli sąd dyscyplinarny nie uchylił go wcześniej.

Art. 186. Uchwały w przedmiocie zawieszenia ulegają zaskarżeniu w ciągu siedmiu dni od doręczenia; skarga nie wstrzymuje wykonania. Skargę rozstrzyga sąd dyscyplinarny drugiej instancji na posiedzeniu niejawnem.

Art. 187. § 1. W razie umorzenia postępowania, wydania wyroku uniewinniającego, albo skazania na upomnienie, sędziemu zwraca się zatrzymaną część uposażenia, a szczeble uposażenia liczy mu się tak, jakgdyby zawieszenia nie było.

§ 2. W razie skazania na wydalenie ze służby sędziowskiej lub na przeniesienie w stan spoczynku zatrzymana część uposażenia przechodzi na rzecz Skarbu Państwa. W innych wypadkach sąd stanowi w wyroku, czy zatrzymana część uposażenia ma być sędziemu zwrócona (§ 1), czy też przechodzi na rzecz Skarbu Państwa.

§ 3. W wypadku przeniesienia w stan spoczynku okresu zawieszenia nie wlicza się do czasu służby.

Rozdział IX.

Przepis ogólny.

Art. 188. W przepisach działu niniejszego przez wyrażenie ogólne: „sędzia“ rozumie się także prezesów i innych sędziów zajmujących stanowiska kierowników; przez wyrażenie: „właściwy sąd“ — ten sąd, do którego sędzia należy, a dla sędziów grodzkich — sąd okręgowy. Przez: „sąd wyższy“ rozumie się, w stosunku do sędziów apelacyjnych lub Sądu Najwyższego — Sąd Najwyższy, a w innych wypadkach — sąd apelacyjny.

Dział III.

Sędziowie pokoju.

Art. 189. § 1. Sędziego pokoju i jego zastępcę wybierają mieszkańcy danego okręgu na pięć lat.

§ 2. Jeżeli wybór nie dojdzie do skutku lub liczba głosów oddanych przy wyborze nie dochodzi jednej trzeciej części ogólnej liczby wyborców, sędziego pokoju i jego zastępcę mianuje Minister Sprawiedliwości.

Art. 190. W razie nieprzyjęcia wyboru przez sędziego pokoju i jego zastępcę lub przedterminowego ich ustąpienia, Minister Sprawiedliwości mianuje sędziego pokoju i zastępcę na czas do przeprowadzenia nowych wyborów.

Art. 191. Sędzią pokoju może być ten, kto posiada obywatelstwo polskie, korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich, mieszka przynajmniej od roku w danym okręgu, jest nieskazitelnego charakteru, ukończył trzydzieści lat życia, włada językiem polskim w słowie i piśmie oraz otrzymał wykształcenie przynajmniej w zakresie sześciu klas państwowej szkoły średniej.

Art. 192. § 1. Nie może być sędzią pokoju:

a) poseł do Sejmu lub senator;

b) funkcjonarjusz państwowy lub gminny w służbie czynnej;

c) wojskowy w służbie czynnej;

d) duchowny lub zakonnik;

e) adwokat;

f) notarjusz.

§ 2. Nie może być sędzią pokoju osoba, przeciwko której toczy się postępowanie sądowe o przestępstwo z chęci zysku lub o zbrodnię.

Art. 193. Prawo wybierania posiada każdy, kto w dniu ogłoszenia wyborów mieszka w danym okręgu i posiada prawo wybierania do Sejmu.

Art. 194. Wybory zarządza prezes sądu okręgowego i w tym celu:

a) mianuje przewodniczącego komisji wyborczej z pośród sędziów sądu okręgowego lub grodzkiego;

b) wzywa rady gminne do wyboru członków komisji wyborczej;

c) wzywa zarządy gmin do sporządzenia spisu wyborców;

d) ogłasza w gminach okręgu wyborczego: dzień, godzinę i lokal wyborców, miejsce i czas do przeglądania listy wyborców i zgłaszania zarzutów, termin, w ciągu którego wyborcy mogą zgłaszać do komisji wyborczej kandydatów na sędziego

pokoju i jego zastępcę; zgłoszenie powinno podpisać przynajmniej dziesięciu wyborców.

Art. 195. Jeżeli okręg wyborczy obejmuje tylko jedną gminę, rada gminna wybiera dwóch członków do komisji wyborczej. Jeżeli okrąg obejmuje więcej gmin, rada gminna każdej gminy wybiera do komisji wyborczej po jednym członku.

Art. 196. Zarządy gmin winny w ciągu miesiąca po otrzymaniu wezwania złożyć w biurze komisji wyborczej listę wyborców.

Art. 197. Każdy mieszkaniec okręgu wyborczego ma prawo w ciągu dwóch tygodni od upływu czasu do przeglądania listy zgłaszać w komisji wyborczej ustnie lub pisemnie zarzuty przeciw umieszczeniu lub pominięciu kogokolwiek na liście.

Art. 198. Komisja wyborcza rozstrzyga zarzuty, ustala listę wyborców, przyjmuje zgłoszenia kandydatów i odrzuca kandydatury osób, które nie czynią zadość wymaganiom art. 191 i 192.

Art. 199. § 1. Głosowanie jest tajne i odbywa się przez oddanie wystawionej przez komisję wyborczą karty głosowania, na której są umieszczone imiona i nazwiska kandydatów.

§ 2. Głos oddaje się przez podkreślenie nazwisk dwóch kandydatów.

§ 3. Kandydat, który otrzymał największą liczbę głosów, zostaje wybrany na sędziego, następny z kolei co do liczby otrzymanych głosów — na zastępcę sędziego. W razie równości głosów, rozstrzyga los.

Art. 200. Po ukończeniu głosowania komisja wyborcza niezwłocznie stwierdza ważność oddanych głosów, ustala wynik głosowania, podaje go do publicznej wiadomości i ogłasza, że zarzuty można ustnie lub pisemnie wnosić do komisji wyborczej w ciągu tygodnia od dnia ogłoszenia.

Art. 201. Uchwały komisji wyborczej zapadają większością głosów. W razie równości głosów, przeważa głos przewodniczącego.

Art. 202. Komisja wyborcza sporządza ze swych czynności protokół i po upływie czasu do wnoszenia zarzutów przesyła akta prezesowi sądu okręgowego.

Art. 203. Prezes sądu okręgowego powołuje wybranych do objęcia urzędu, a jeżeli wniesiono zarzuty lub jeżeli sam powźmie wątpliwość co do ważności wyborów, przekazuje akta sądowi okręgowemu.

Art. 204. § 1. Sąd okręgowy unieważnia wybory, jeżeli stwierdzi, że zaszło uchybienie mogące mieć istotny wpływ na wynik wyborów, albo że wybrano osobę nie odpowiadającą wymaganiom art. 191 i 192.

§ 2. W razie unieważnienia, odbywają się ponowne wybory na sędziego i zastępcę. Jeżeli ponowne wybory będą unieważnione, sędziego pokoju i jego zastępcę mianuje Minister Sprawiedliwości.

§ 3. Orzeczenia sądu okręgowego w przedmiocie ważności wyborów są ostateczne.

Art. 205. Sędziowie pokoju i zastępcy składają przysięgę sędziowską przed sędzią, sprawującym kierownictwo sądu grodzkiego.

Art. 206. § 1. Sędzia pokoju wykonywa swoje czynności aż do objęcia stanowiska przez jego następcę.

§ 2. Sędziego pokoju może zwolnić przed upływem czasu, na który był powołany, Minister Sprawiedliwości, bądź na własne jego żądanie, bądź na podstawie uchwały kolegjum administracyjnego sądu okręgowego.

Art. 207. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi prawa i obowiązki sędziów pokoju oraz ich odpowiedzialność dyscyplinarną.

Art. 208. Sędziowie pokoju otrzymują stałe wynagrodzenie, które określi osobna ustawa. Koszty, związane z wyborem sędziów i ich urzędowaniem, ponosi Skarb Państwa. Szczegóły określi rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości, wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Dział IV.

Sędziowie handlowi.

Art. 209. § 1. Sędziów handlowych mianuje Minister Sprawiedliwości na trzy lata, po wysłuchaniu opinji Ministra Przemysłu i Handlu, z pośród osób proponowanych przez właściwe Izby przemysłowo-handlowe.

§ 2. Sędziów handlowych może zwolnić przed upływem trzechlecia Minister Sprawiedliwości, bądź na własne ich żądanie, bądź na podstawie orzeczenia kolegjum administracyjnego sądu apelacyjnego.

Art. 210. Sędzią handlowym może być ten, kto posiada obywatelstwo polskie, korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich, jest nieskazitelnego charakteru, ukończył trzydzieści lat życia, włada językiem polskim w słowie i piśmie, oraz posiada praktyczną znajomość obrotu handlowego i zwyczajów handlowych.

Art 211. Sędziowie handlowi składają przysięgę sędziowską przed prezesem sądu okręgowego.

Art. 212. Sędziowie handlowi pełnią swe obowiązki bezpłatnie.

Art. 213. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi prawa i obowiązki oraz odpowiedzialność dyscyplinarną sędziów handlowych, a w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu — tryb ich powoływania.

Dział V.

Przysięgli.

Art. 214. Do sprawowania obowiązków przysięgłego powołuje się osoby płci męskiej, które:

a) posiadają obywatelstwo polskie i korzystają w pełni z praw cywilnych i obywatelskich;

b) w dniu 1 stycznia tego roku, w którym układa się listę pierwotną, ukończyły nie mniej niż trzydzieści lat i nie więcej niż siedmdziesiąt lat życia;

c) w dniu 1 stycznia tego roku, w którym układa się listę pierwotną, mieszkają przynajmniej od dwóch lat na obszarze danej gminy;

d) rozumieją po polsku;

e) umieją czytać i pisać.

Art. 215. Nie mogą być przysięgłymi osoby:

a) które skazane zostały na karę pozbawienia wolności, nie wyłączając twierdzy za czyn przeciw Państwu, lub aresztu za czyn hańbiący, jak również osoby, przeciw którym toczy się postępowanie sądowe o przestępstwo, pociągające za sobą takie kary;

b) które odbywają karę pozbawienia wolności lub są aresztowane na mocy postanowienia sądu;

c) które z powodu wady umysłowej lub fizycznej nie mogą pełnić obowiązków przysięgłego;

d) które utrzymują się z dobroczynności publicznej;

e) które czerpią zyski z nierządu.

Art. 216. Nie powołuje się do sprawowania obowiązków przysięgłego:

a) posłów do Sejmu i senatorów;

b) pozostających w czynnej służbie — sędziów, prokuratorów, urzędników sekretarjatu sądowego i prokuratorskiego, oraz komorników sądowych;

c) funkcjonarjuszów policji państwowej w służbie czynnej;

e) duchownych i zakonników;

f) lekarzy w miejscowościach, w których mieszka nie więcej niż dwóch lekarzy praktykujących;

g) aptekarzy, którzy nie mają pomocników uprawnionych do wydawania lekarstw;

h) sanitarjuszów w szpitalach.

Art. 217. § 1. Uwalnia się od obowiązków przysięgłego w razie zgłoszonego żądania:

a) osoby, którym stan zdrowia nie pozwala na pełnienie tych obowiązków;

b) osoby mające sześćdziesiąt pięć lat ukończonych;

c) osoby, które w ubiegłym roku pełniły obowiązki przysięgłego;

d) wyższych urzędników państwowych do czwartego stopnia służbowego włącznie;

e) nauczycieli szkół powszechnych, posiadających tylko jednego nauczyciela;

f) osoby uznane przez właściwego ministra za niezbędne w służbie publicznej.

§ 2. Żądanie uwolnienia winna zgłosić osoba interesowana, w wypadku zaś przewidzianym w punkcie f) — władza przełożona, nie później jednak, jak do chwili otrzymania przez powołanego wezwania na dane roki; żądanie skierować należy do właściwego sądu okręgowego, który rozstrzyga ostatecznie bez rozprawy.

Art. 218. § 1. Listę pierwotną osób, które w myśl art. 214, 215, 216 można powołać do sprawowania obowiązków przysięgłych, układa w sierpniu każdego roku zarząd gminny dla swej gminy.

§ 2. Lista winna być ułożona w porządku alfabetycznym oraz wymieniać: imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, wiek, zajęcie i stopień wykształcenia.

Art. 219. Sporządzona w każdej gminie lista winna być od pierwszego do piętnastego września wyłożona w zarządzie gminnym do przejrzenia.

Art. 220. § 1. Zarzuty w przedmiocie niewciągnięcia lub wciągnięcia na listę należy złożyć zarządowi gminy, układającemu listę, najpóźniej do dnia dwudziestego drugiego września.

§ 2. Od rozstrzygnięcia zarządu gminy osoby interesowane mogą w ciągu siedmiu dni po otrzymaniu zawiadomienia odwołać się do sądu okręgowego, który rozstrzyga ostatecznie bez rozprawy.

Art. 221. § 1. Zarząd gminny przesyła listę pierwotną w dwóch egzemplarzach na dzień pierwszego października powiatowej władzy administracji ogólnej, w której okręgu gmina jest położona.

§ 2. Władza administracyjna może zlecić zarządowi gminnemu sprostowanie usterek dostrzeżonych w liście pierwotnej. Jeżeli wskutek tego zamieszczono na liście osoby przedtem nie wpisane lub wykreślono z niej osoby przedtem wpisane, należy listę sprostowaną wyłożyć na przeciąg czternastu dni od dnia

ogłoszenia o tem w zarządzie gminnym. Na wnoszenie zarzutów przeznacza się dalsze siedem dni.

§ 3. Jeżeli zarząd gminny zwleka z ułożeniem, przesłaniem lub sprostowaniem listy pierwotnej, albo nadeśle listę oczywiście niezupełną pod względem ilości uprawnionych, władza administracyjna zarządzi wykonanie niezbędnych czynności przez swoich urzędników na koszt gminy. W tym wypadku postanowienia poprzedniego paragrafu o wyłożeniu listy i wnoszeniu zarzutów mają zastosowanie.

Art. 222. § 1. Władza administracyjna przesyła prezesowi sądu okręgowego przed dniem piątym października po jednym egzemplarzu list pierwotnych. Jeżeli nie przesłano wszystkich list, władza administracyjna zawiadomi jednocześnie prezesa sądu okręgowego o przyczynach niewysłania oraz o wydanych zarządzeniach.

§ 2. Prezes sądu okręgowego może zwrócić się do władzy administracyjnej o wydanie zarządzeń przewidzianych w art. 221 § 2, 3.

Art. 223. § 1. Na podstawie list pierwotnych komisja okręgowa sądu ułoży przed dniem pierwszym grudnia każdego roku listy roczne główne oraz dodatkowe.

§ 2. Lista roczna główna winna zawierać sześćdziesiąt razy, a lista dodatkowa — trzydzieści razy tyle nazwisk, ile roków przysięgłych ma się odbyć w danej miejscowości w ciągu roku.

§ 3. Na listy dodatkowe wciąga się tylko osoby zamieszkałe w siedzibie sądu w promieniu pięciu kilometrów.

Art. 224. Na listy roczne wciąga się z list pierwotnych osoby, które ze względu na nieskazitelny charakter oraz doświadczenie życiowe są szczególnie uzdolnione do sprawowania obowiązków przysięgłych, a z pośród tych osób — przedewszystkiem osoby posiadające wyższy stopień wykształcenia.

Art. 225. § 1. W skład komisji okręgowej wchodzą:

a) prezes sądu okręgowego, jako przewodniczący;

b) dwaj sędziowie sądu okręgowego wyznaczeni przez prezesa;

c) dwaj mężowie zaufania wyznaczeni przez prezesa z pośród osób umieszczonych na listach pierwotnych;

d) prokurator sądu okręgowego;

e) przedstawiciel Izby adwokackiej;

f) przedstawiciel wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, delegowany przez wojewodę;

g) po jednym delegacie wydziału powiatowego każdego powiatu, wchodzącego w całości lub w części w skład okręgu sądu okręgowego;

h) po jednym delegacie magistratu każdego z miast położonych w okręgu sądu okręgowego, a wyłączonych z powiatu.

§ 2. Delegatem wydziału powiatowego lub magistratu może być tylko osoba wciągnięta na listę pierwotną przysięgłych danego okręgu.

§ 3. Jeśli mężowie zaufania nie stawią się, prezes sądu okręgowego wyznaczy niezwłocznie na ich miejsce innych mężów zaufania. Niestawiennictwo delegatów, wymienionych w punktach g) i h), nie tamuje czynności komisji.

§ 4. Uchwały komisji zapadają większością głosów, przyczem każdy delegat wydziału powiatowego lub magistratu głosuje tylko przy rozpoznawaniu list pierwotnych gmin, wchodzących w skład powiatu lub miasta, którego jest delegatem. W razie równości głosów, przeważa głos przewodniczącego.

Art. 226. § 1. W wypadku, przewidzianym w art. 26 § 2 pod a), prezes sądu okręgowego oraz sąd okręgowy, w którym mają się odbyć posiedzenia sądu przysięgłych, spełniać będzie dla całego okręgu sądu przysięgłych wszelkie czynności związane z układaniem list oraz tworzeniem ławy.

§ 2. W wypadku, przewidzianym w art. 26 § 2 pod b), rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości oznaczy okręgi, dla których będą układane odrębne listy roczne sądów przysięgłych w poszczególnych miejscowościach.

Art. 227. Przynajmniej na miesiąc przed rozpoczęciem każdych roków prezes sądu okręgowego w obecności dwóch sędziów tego sądu, prokuratora, przedstawiciela Izby adwokackiej oraz protokulanta, wylosowuje trzydziestu przysięgłych z listy głównej i piętnastu z listy dodatkowej, o czem niezwłocznie zawiadamia wylosowanych.

Art. 228. Nikogo nie wolno powoływać do pełnienia obowiązków przysięgłego częściej, niż na jedne roki w ciągu roku kalendarzowego.

Art. 229. § 1. Przysięgli pełnią swe obowiązki bezpłatnie.

§ 2. Przysięgli utrzymujący się z dziennego zarobku otrzymują odszkodowanie za utracony zarobek. Przysięgli zamiejscowi otrzymują diety oraz zwrot kosztów przejazdu. Bliższe postanowienia wyda Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 230. § 1. Przysięgłego, który nie stawił się do sądu bez usprawiedliwienia, sąd skazuje na grzywnę do tysiąca złotych.

§ 2. Co do usprawiedliwienia przyczyn niestawiennictwa, zwolnienia od grzywny oraz zaskarżenia uchwał sądu, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy postępowania karnego dotyczące świadków. Odległość zamieszkania w granicach okręgu

sądu przysięgłych nie stanowi przyczyny usprawiedliwiającej niestawiennictwo.

§ 3. Postanowienia niniejszego artykułu mają odpowiednie zastosowanie do mężów zaufania (art. 225 § lit. c), którzy nie stawili się na wezwanie prezesa.

Dział VI.

Prokuratura.

Art. 231. Prokurator stoi na straży ustaw.

W czynnościach swoich prokurator podlega zleceniom swej zwierzchności, kierując się równą dla wszystkich bezstronnością.

Art. 232. Naczelnym Prokuratorem jest Minister Sprawiedliwości.

Art. 233. § 1. Przy Sądzie Najwyższym są czynni: pierwszy prokurator i prokuratorowie Sądu Najwyższego; przy sądach apelacyjnych — prokuratorowie i wiceprokuratorowie apelacyjni; przy sądach okręgowych — prokuratorowie, wiceprokuratorowie i podprokuratorowie okręgowi.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może ustanowić przy poszczególnych sądach grodzkich podprokuratorów okręgowych.

Art. 234. Przełożony prokuratury może przedsiębrać czynności, należące do zakresu działania prokuratury, we wszystkich sądach podlegającego mu okręgu osobiście lub wykonywanie ich zlecać podwładnym.

Art. 235. § 1. Prawo nadzoru i kierownictwa służy:

a) Ministrowi Sprawiedliwości, jako Naczelnemu Prokuratorowi, — w stosunku do wszystkich prokuratur;

b) pierwszemu prokuratorowi Sądu Najwyższego — w stosunku do prokuratorów przy tymże sądzie;

c) prokuratorom apelacyjnym i okręgowym — w stosunku do prokuratorów, wiceprokuratorów i podprokuratorów podległych im okręgów.

§ 2. W tym względzie stosuje się ogólne przepisy ustawy o służbie cywilnej, dotyczące nadzoru służbowego.

Art. 235[1]. § 1. Pierwszy prokurator Sądu Najwyższego władny jest:

a) cofnąć środek odwoławczy, założony do Sądu Najwyższego przez prokuratora sądu niższego;

b) stwierdzić oczywiste uchybienie, dostrzeżone przy badaniu środków odwoławczych, założonych przez prokuratora sądu niższego, oraz wytknąć je właściwemu prokuratorowi.

§ 2. O wytknięciu uchybienia pierwszy prokurator zawiadamia Naczelnego Prokuratora.

Art. 236. Na stanowisko prokuratora może być mianowany ten, kto odpowiada warunkom określonym w art. 82 i 83.

Art. 237. Nikt nie może zostać prokuratorem przy tym sądzie, w którym jest już sędzią lub prokuratorem jego krewny do czwartego lub powinowaty do drugiego stopnia włącznie. W razie późniejszego powstania powinowactwa pomiędzy sędziami lub prokuratorami jednego sądu, ten, który zawarł związek małżeński tworzący powinowactwo, winien być przeniesiony na inne równorzędne stanowisko.

Art. 238. § 1. Podprokuratorów okręgowych mianuje Minister Sprawiedliwości.

§ 2. Wszystkich innych prokuratorów mianuje Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Ministra Sprawiedliwości, przedstawiony w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów.

Art. 239. § 1. Stosunek służbowy zawązuje się z chwilą doręczenia urzędowego zawiadomienia o mianowaniu.

§ 2. Prokurator powinien się zgłosić w celu objęcia stanowiska u swego bezpośredniego zwierzchnika w ciągu dni czternastu od dnia otrzymania urzędowego zawiadomienia o zamianowaniu, o ile władza nie oznaczyła terminu krótszego. Osoba, która przechodzi z innego stanowiska w służbie państwowej na stanowisko prokuratorskie, powinna się zgłosić w ciągu dni czternastu od dnia zwolnienia od obowiązków poprzedniej służby.

§ 3. Nieusprawiedliwione niezgłoszenie się najpóźniej dnia czternastego po otrzymaniu zawiadomienia o nominacji, lub po zwolnieniu od poprzedniej służby, daje Ministrowi Sprawiedliwości prawo unieważnienia nominacji lub postawienia wniosku o unieważnienie nominacji, w zależności od trybu w jakim nastąpiło mianowanie.

Art. 240. § 1. Obejmując stanowisko, prokurator składa wobec bezpośredniego zwierzchnika przysięgę, której brzmienie i formę składania określi rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej, wydane na podstawie uchwały Rady Ministrów.

§ 2. Prokurator, przechodzący z jednego stanowiska prokuratorskiego na drugie, ponownej przysięgi nie składa.

Art. 241. § 1. Prokurator przy właściwym sądzie prowadzi dla każdego podwładnego mu prokuratora osobny wykaz służbowy, zawierający istotne dane dotyczące jego stosunków osobistych i służbowych.

§ 2. Sposób prowadzenia tych wykazów określi rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości.

Art. 242. § 1. Jeżeli dobro służby tego wymaga, Minister Sprawiedliwości może przenieść lub delegować prokuratora do innej miejscowości.

§ 2. Delegację na czas do sześciu tygodni może zarządzić również przełożony danej prokuratury.

§ 3. Prokurator apelacyjny może przenosić do innej miejscowości w okręgu tego samego sądu okręgowego wiceprokuratorów i podprokuratorów.

Art. 243. § 1. Przepisy art. 67, 68, 104, 106—110, 111 § 1, 112, 113, 116—118, 120, 121, 124, 127 i 128 mają odpowiednie zastosowanie do prokuratorów.

§ 2. W wypadkach wskazanych w art. 110 pod lit. a), b), c) Minister Sprawiedliwości zarządzi przejście lub przeniesienie prokuratora w stan spoczynku z urzędu, zasięgając jedynie opinji prokuratora apelacyjnego względnie pierwszego prokuratora Sądu Najwyższego. Nie zasięga się opinji w wypadkach dotyczących pierwszego prokuratora Sądu Najwyższego lub prokuratora apelacyjnego. W wypadku art. 110 lit. c) należy dać zainteresowanemu prokuratorowi możność złożenia wyjaśnień.

§ 3. Minister Sprawiedliwości może zarządzić przeniesienie z urzędu w stan spoczynku prokuratora, który ukończył sześćdziesiąt lat życia i uzyskał prawo do pełnego uposażenia emerytalnego.

Art. 244. § 1. Władza bezpośrednio i pośrednio przełożona ma prawo wytykać podległym prokuratorom niewłaściwości w urzędowaniu lub zachowaniu się oraz niedbalstwo w służbie.

§ 2. W razie dostrzeżenia uchybień drobniejszych, nie dających jeszcze podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, bezpośredni przełożony może udzielać prokuratorowi upomnienia, stosując odpowiednie przepisy dotyczące urzędników państwowych.

Art. 245. § 1. Do wszczęcia i przeprowadzenia postępowania dyscyplinarnego przeciw prokuratorom mają zastosowanie przepisy art. 129—187 niniejszego prawa, z poniższemi zmianami.

§ 2. W skład sądu dyscyplinarnego okręgu apelacyjnego oraz sądu dyscyplinarnego wyższego na miejsce jednego sędziego wchodzi jeden prokurator, w skład zaś Najwyższego Sądu Dyscyplinarnego, na miejsce dwóch sędziów wchodzą dwaj prokuratorowie.

§ 3. Minister Sprawiedliwości wyznacza na dany rok kalendarzowy po dwóch prokuratorów dla każdego sądu dyscyplinarnego, a dla Najwyższego Sądu Dyscyplinarnego — czterech prokuratorów, z pośród których prokurator apelacyjny lub pierwszy prokurator Sądu Najwyższego wyznacza prokuratorów do składu sądzącego w poszczególnej sprawie.

Art. 246. O ile nadzwyczajne względy służbowe nie stoją temu na przeszkodzie, podprokurator okręgowy ma prawo do pięciotygodniowego, inni zaś prokuratorowie — do sześciotygodniowego wypoczynku w każdym roku, w zasadzie w okresie feryj sądowych, a ponadto ze szczególnie ważnych powodów mogą uzyskiwać zwolnienie od zajęć na terminy określone.

Art. 247. § 1. Terminy wypoczynku oznacza oraz zwolnienia od zajęć udziela:

a) co do pierwszego prokuratora Sądu Najwyższego i prokuratorów apelacyjnych — Minister Sprawiedliwości;

b) co do prokuratorów Sądu Najwyższego — pierwszy prokurator;

c) co do wszystkich innych — prokurator apelacyjny.

§ 2. Ze zwolnienia od zajęć na czas do siedmiu dni może korzystać przełożony prokuratury lub oddziału zamiejscowego w wypadkach nagłych, zawiadamiając o tem zwierzchnika właściwego do udzielenia pozwolenia. Z zachowaniem tych warunków prokurator okręgowy może udzielać zwolnienia od zajęć wiceprokuratorom i podprokuratorom okręgowym. Art. 114 § 4 i art. 115 mają odpowiednie zastosowanie.

Art. 248. Prokurator obowiązany jest służyć wiernie Rzeczypospolitej Polskiej, obowiązki swego zawodu wypełniać zgodnie z ustawami i gorliwie, poświęcając im całą swą wiedzę i doświadczenie.

Art. 249. Prokurator obowiązany jest z całą ścisłością wykonywać polecenia swej zwierzchności; może jednak odstąpić od nich przy składaniu ustnych wniosków i oświadczeń na rozprawie, o ile na niej ujawniły się nowe okoliczności, które zmieniły dotychczasowy stan sprawy. W tych wypadkach powinien jednak w miarę możności uzyskać uprzednio zgodę swego bezpośredniego zwierzchnika.

Art. 250. Jeżeli prokurator nie może pełnić swych obowiązków z powodu choroby lub innej uzasadnionej przyczyny, powinien o tem niezwłocznie zawiadomić swego bezpośredniego zwierzchnika, a na jego żądanie — złożyć odpowiednie dowody lub wyjaśnienia.

Art. 251. Prokurator powinien mieszkać w miejscowości przez zwierzchność mu wyznaczonej, podać do wiadomości swego bezpośredniego zwierzchnika swój adres i zawiadomić go niezwłocznie o każdej zmianie adresu.

Art. 252. § 1. Prokuratorowi nie wolno oddawać się zajęciom ubocznym, któreby przeszkadzały w pełnieniu jego obowiązków urzędowych, albo mogły uchybiać jego godności lub zachwiać zaufanie w jego bezstronność.

§ 2. Prokuratorowi nie wolno brać osobistego udziału w prowadzeniu przedsiębiorstwa finansowego, przemysłowego lub handlowego, ani należeć do rady nadzorczej takiego przedsiębiorstwa, choćby stanowiło w całości lub w części jego własny majątek.

§ 3. Bezpośredni zwierzchnik może prokuratorowi pozwolić na branie udziału w prowadzeniu spółdzielni, przeznaczonej dla sędziów, prokuratorów lub urzędników sądowych.

Art. 253. Zezwolenia na zajęcie uboczne udziela:

a) pierwszemu prokuratorowi Sądu Najwyższego i prokuratorom apelacyjnym — Minister Sprawiedliwości;

b) prokuratorom Sądu Najwyższego — pierwszy prokurator tego Sądu;

c) wszystkim innym prokuratorom — prokurator apelacyjny.

Art. 254. W przepisach działu niniejszego przez wyrażenie ogólne: „prokurator" rozumie się także pierwszego prokuratora, wiceprokuratorów i podprokuratorów.

Dział VII.

Aplikanci sądowi.

Art. 255. § 1. Aplikantów sądowych mianuje i zwalnia prezes sądu apelacyjnego.

§ 2. Prezes sądu apelacyjnego może według swego uznania zwolnić aplikanta przed ukończeniem aplikacji, jeżeli uzna, że aplikant ze względu na swoje postępowanie przed rozpoczęciem aplikacji lub w czasie aplikacji nie odpowiada godności aplikanta sądowego, albo że nie pełni gorliwie swych obowiązków.

§ 3. Decyzję prezesa wydaną w myśl § 2 może zmienić tylko Minister Sprawiedliwości, według swego uznania.

§ 4. Z prawa przewidzianego w § 2 może również korzystać Minister Sprawiedliwości po zasięgnięciu opinji właściwego prezesa sądu apelacyjnego.

Art. 256. Aplikantem sądowym może zostać ten, kto odpowiada warunkom wymienionym w art. 82 pod a), b), d), e).

Art. 257. § 1. Aplikacja sądowa polega na zaznajomieniu się ze wszystkiemi działami czynności sędziego i prokuratora oraz z czynnościami sekretarjatów sądowych i prokuratorskich.

§ 2. Aplikanta sądowego można również delegować na czas określony do urzędu władzy administracji ogólnej celem zaznajomienia go z czynnościami tej władzy w zakresie orzecznictwa karnego.

Art. 258. § 1. Aplikacja sądowa trwa trzy lata.

§ 2. Do trzechlecia prezes sądu apelacyjnego może wliczyć nie więcej niż jeden rok aplikacji pozasądowej u adwokata, notarjusza lub w Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, albo referendarskiej służby administracyjnej lub w charakterze asystenta w sądownictwie wojskowem.

§ 3. Minister Sprawiedliwości może do trzechlecia aplikacji lub służby, prócz jednego roku w całości — o ile zaliczenie takie nie nastąpiło już w myśl § 2 — nadto dalsze dwa lata za jeden jeszcze rok aplikacji sądowej.

Art. 259. Egzamin sędziowski dzieli się na ustny i piśmienny. Przedmiotem jego są wszystkie dziedziny prawa, których znajomość jest potrzebna na stanowisku sędziego i prokuratora.

Art. 260. § 1. Po złożeniu egzaminu sędziowskiego, Minister Sprawiedliwości mianuje aplikanta asesorem sądowym.

§ 2. Prezes sądu apelacyjnego może powierzyć asesorowi sądowemu na oznaczony przeciąg czasu pełnienie czynności sędziowskich, nie wyłączając śledztw. W zakres czynności sędziowskich asesora nie może wchodzić wydawanie wyroków. Asesorowi, wyznaczonemu do prokuratury, prokurator apelacyjny może poruczyć pełnienie czynności prokuratorskich.

Art. 261. § 1. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi organizację aplikacji sądowej, egzaminu sędziowskiego, skutki niezłożenia egzaminu w ciągu pewnego czasu po ukończeniu aplikacji, prawa i obowiązki aplikantów i asesorów tudzież ich odpowiedzialność dyscyplinarną. Asesorzy mają prawo do czterotygodniowego wypoczynku w każdym roku kalendarzowym.

§ 2. Asesorzy, którym powierzono pełnienie czynności sędziowskich, nie mogą być w tym okresie czasu bez ich zgody przeniesieni w stan spoczynku, ani na inne miejsce służbowe (art. 78 Konstytucji).

Dział VIII.

Sekretarjaty, urzędnicy, komornicy i niżsi funkcjonarjusze sądowi i prokuratorscy.

Art. 262. § 1. Sekretarjaty sądów składają się z sekretarzy sądowych, urzędników kancelaryjnych i innych funkcjonarjuszów.

§ 2. Prokuratury mają sekretarjaty odrębne od sekretarjatów sądowych.

Art. 263. § 1. W sądach grodzkich urzędują komornicy do pełnienia czynności egzekucyjnych i innych, wskazanych w ustawach.

§ 2. W sądach są czynni woźni sądowi.

Art. 264. § 1. Sekretarzem sądowym lub prokuratorskim tudzież komornikiem może być mianowany każdy, kto odpowiada warunkom wymaganym dla objęcia urzędów państwowych, odbył służbę przygotowawczą i złożył przepisany egzamin.

§ 2. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi szczególne warunki odpuszczenia do służby, poza warunkami ogólnemi przewidzianemi w przepisach o państwowej służbie cywilnej, zakres egzaminu, skutki niezłożenia egzaminu w ciągu pewnego czasu po ukończeniu służby przygotowawczej, władze mianujące i tryb mianowania, wreszcie co do komorników — także ich prawa i obowiązki oraz odpowiedzialność dyscyplinarną.

§ 3. Od odbycia służby przygotowawczej i złożenia egzaminu wolni są aplikanci sądowi, którzy odbyli roczną aplikację.

§ 4. Aplikantowi sądowemu, mianowanemu sekretarzem sądowym lub prokuratorskim, wlicza się do okresu aplikacji czas służby na tych stanowiskich.

Art. 265. § 1. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi ustrój i zakres działania sekretarjatów sądowych, sekretarjatów prokuratorskich oraz innych urzędów administracji sądowej (rachuby, depozytów sądowych i t. d.), tudzież warunki szczególne przyjęcia urzędników kancelaryjnych i innych funkcjonarjuszów, poza ogólnemi warunkami przewidzianemi w przepisach o państwowej służbie cywilnej.

§ 2. W wypadkach określonych ustawami sekretarze spełniają samoistnie niektóre czynności sędziowskie. Jeżeli strona nie poprzestaje na rozstrzygnięciu sekretarza, orzeknie sędzia lub sąd, do którego sekretarz należy. Przepis ten ma odpowiednie zastosowanie do sekretarzy prokuratorskich.

§ 3. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi strój urzędowy lub odznaki urzędników, komorników i niższych funkcjonarjuszów sądowych tudzież prokuratorskich przy czynnościach urzędowych.

Art. 266. Uchylony.

Art. 267. O ile ustawy inaczej nie stanowią, mają zastosowanie do sekretarzy, urzędników kancelaryjnych i innych funkcjonarjuszów sądowych oraz prokuratorskich, tudzież komorników i woźnych sądowych przepisy, dotyczące urzędników i niższych funkcjonarjuszów państwowych.

Art. 268. Przy sądach mogą być ustanowieni biegli sądowi i tłumacze przysięgli. Bliższe w tym względzie postanowienia wyda Minister Sprawiedliwości.

Dział IX.

Przepisy przechodnie i końcowe.

Rozdział I.

O przekształceniu dotychczasowych sądów i prokuratur oraz stanowisk w sądownictwie.

Art. 269. § 1. Z dniem wejścia w życie niniejszego prawa dotychczasowe sądy stają się sądami o ustroju przewidzianym przez prawo niniejsze, a mianowicie: sądy powiatowe (łącznie z ławniczemi) i sądy pokoju — sądami grodzkiemi, dotychczasowe sądy okręgowe — sądami okręgowemi, sądy apelacyjne — sądami apelacyjnemi, a Sąd Najwyższy — Sądem Najwyższym o nowym ustroju.

§ 2. Rozprawę rozpoczętą sąd ukończy w składzie określonym dotychczasowemi przepisami.

Art. 270. Minister Sprawiedliwości dokona w drodze rozporządzenia pierwszego ustalenia siedzib i okręgów sądów grodzkich na obszarze całego Państwa, a na obszarze sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie władny jest w ciągu lat dziesięciu od dnia wejścia w życie niniejszego prawa tworzyć i znosić sądy grodzkie, zmieniać ich siedziby i okręgi, tudzież przekazywać rozpoznawanie spraw karnych, należących do właściwości sądów grodzkich, jednemu sądowi grodzkiemu dla kilku okręgów tych sądów.

Art. 271. Aż do ujednostajnienia ustroju hipotecznego, dotychczasowa organizacja magistratur hipotecznych na obszarze sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie pozostaje w mocy, przyczem Minister Sprawiedliwości władny jest na obszarze tych sądów tworzyć wydziały hipoteczne przy sądach grodzkich i okręgowych oraz zmieniać ich okręgi w zakresie spraw hipotecznych.

Art. 272. § 1. Na obszarze sądu apelacyjnego w Wilnie oraz sądów okręgowych w Łucku i Równem z chwilą wejścia w życie niniejszego prawa znosi się urząd zastępcy starszego notarjusza i ustaje rejestracja praw do nieruchomości na podstawie ustawy notarjalnej 1866 r.

§ 2. Dotychczasowe archiwa zastępców starszych notarjuszów przechodzą w zawiadywanie właściwych pisarzy hipotecznych.

§ 3. Minister Sprawiedliwości wyda przepisy wykonawcze o regulacji hipotecznej nieruchomości, zarejestrowanych dotychczas na podstawie ustawy notarjalnej 1866 r.

Art. 273. § 1. W ciągu dziesięciu lat od wejścia w życie niniejszego prawa sądy okręgowe w granicach swej właściwości rozpoznają w składzie trzech sędziów:

1) sprawy karne, z wyjątkiem rozpatrywanych w sądach dla nieletnich i w postępowaniu uproszczonem;

2) następujące sprawy cywilne:

a) spory o roszczenia, których wartość przewyższa pięćdziesiąt tysięcy złotych;

b) spory o prawa niemajątkowe;

c) spory, należące do właściwości sądów okręgowych bez względu na wartość przedmiotu sporu;

d) w których stroną jest Skarb Państwa;

e) o ubezwłasnowolnienie;

f) dotyczące upadłości, postępowania zapobiegawczego i ugodowego;

3) środki odwoławcze od orzeczeń sądów grodzkich (art. 20), a na obszarze mocy obowiązującej ustawy postępowania karnego 1873 r. — również od orzeczeń sędziów, wydanych w postępowaniu uproszczonem;

4) zarzuty w przedmiocie list przysięgłych oraz ważności wyborów sędziego pokoju.

§ 2. Sprawy handlowe, należące w pierwszej instancji do właściwości sądów okręgowych, będą rozpoznawane w składzie określonym w art. 21. W tymże składzie będą rozpoznawane sprawy górnicze i morskie.

§ 3. Sprawy niewymienione w § 1 i 2 rozpoznaje jeden sędzia. Zarzut, że sprawa cywilna ulega rozpoznaniu nie przez jednego sędziego, lecz w składzie trzech sędziów, lub odwrotnie, może być podniesiony najpóźniej na pierwszem posiedzeniu sądu i przed zgłoszeniem zarzutu co do istoty sprawy. Rozstrzygnięcie sądu lub sędziego w tym względzie zaskarżeniu nie ulega. Dozwolone ustawowo w toku sprawy zmiany w powództwie nie powodują zmiany składu sądzącego.

Art. 274. Do czasu wejścia w życie ustawy szczególnej, przewidzianej w art. 3 § 1 przepisów wprowadzających kodeks postępowania karnego z dnia 19 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 314), sprawy, należące do właściwości Izb karnych, rozstrzygających w gronie dwóch sędziów zawodowych i pięciu niezawodowych, rozpoznawane będą przez sądy okręgowe w składzie, przewidzianym w art. 23, a w sądzie dla nieletnich — w składzie przewidzianym w art. 22 § 1. Rozprawę odroczoną sąd przeprowadzi w nowym składzie.

Art. 275. § 1. Do czasu ujednostajnienia przepisów postępowania cywilnego ustanawia się w Sądzie Najwyższym dwie Izby cywilne. O złączeniu tych Izb w jedną Izbę cywilną postanowi Minister Sprawiedliwości.

§ 2. Jeżeli skład sądzący w jednej Izbie cywilnej zamierza odstąpić od zasady prawnej, wpisanej do księgi innej Izby

cywilnej, rozstrzygnięcie następuje na zgromadzeniu połączonych Izb cywilnych.

§ 3. Wyjaśnienie przepisów z dziedziny prawa cywilnego na mocy art. 41 odbywa się na zgromadzeniu połączonych Izb cywilnych.

Art. 276. Uchylony.

Art. 277. § 1. Sędziowie i prokuratorzy, czynni w chwili wejścia w życie niniejszego prawa, którzy ukończyli uniwersyteckie studja prawnicze z przepisanemi egzaminami i według postanowień dotychczasowych mieli kwalifikacje do objęcia stanowiska sędziowskiego lub prokuratorskiego, zachowują nadal swe stanowiska oraz kwalifikacje do osiągnięcia wyższych stanowisk sędziowskich i prokuratorskich; osoby zaś, które były czynne w Rzeczypospolitej charakterze sędziów lub prokuratorów i odpowiadają powyższym wymaganiom, zachowują nadal kwalifikacje do osiągnięcia stanowisk sędziowskich i prokuratorskich, które zajmowały poprzednio, oraz stanowisk wyższych.

§ 2. Osoby wymienione w dziale VIII, pełniące służbę w chwili wejścia w życie niniejszego prawa, które według postanowień dotychczasowych posiadały przepisane kwalifikacje, zachowują swe urzędy i kwalifikacje do osiągnięcia wyższych stopni służbowych.

Art. 278. § 1. Sędziowie pokoju, którzy w chwili wejścia w życie niniejszego prawa sprawują czynności sędziowskie na obszarze sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie, chociażby nie posiadali kwalifikacyj wymienionych w art. 277 § 1, mogą sprawować nadal czynności sędziów grodzkich, jednak Minister Sprawiedliwości może w okresie czasu do 31 grudnia 1935 r. takiego sędziego zwolnić od zajęć z prawem pobierania przez rok całkowitego uposażenia ze skutkiem przewidzianym w art. 110 pod d), albo zamianować go sekretarzem w sądzie okręgowym z zachowaniem uposażenia przynajmniej w dotychczasowej wysokości.

§ 2. Przepis powyższy nie wyłącza zastosowania art. 284 § 1.

Art. 279. Sędziów, nie mających według dotychczasowych przepisów stałego miejsca służbowego, Minister Sprawiedliwości zamianuje w ciągu pięciu lat od dnia wejścia w życie niniejszego prawa na oznaczone miejsca służbowe.

Art. 280. § 1. Osoby zajmujące stanowiska w sądownictwie w chwili wejścia w życie niniejszego prawa zachowują stanowiska dotychczasowe z odpowiednią zmianą tytułów urzędowych, wynikającą z niniejszego prawa.

§ 2. Prezesi senatów sądów apelacyjnych stają się wiceprezesami tych sądów; dyrektorowie sądów okręgowych — wice-

prezesami sądów okręgowych; sędziowie śledczy do spraw wyjątkowego znaczenia (art. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r. Dz. U. R. P. Nr. 69, poz. 611) — sędziami apelacyjnymi śledczymi do spraw wyjątkowego znaczenia; sędziowie śledczy mający kwalifikacje sędziowskie — sędziami okręgowymi śledczymi; sędziowie powiatowi tudzież sędziowie pokoju na obszarze sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie — sędziami grodzkimi; aplikanci, którzy złożyli egzamin — asesorami sądowymi; podprokuratorowie przy Sądzie Najwyższym stają się prokuratorami i wiceprokuratorami tegoż sądu, stosownie do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w tym względzie; zastępcy prokuratorów i podprokuratorowie przy sądach apelacyjnych — wiceprokuratorami apelacyjnymi; podprokuratorowie przy sądach okręgowych — wiceprokuratorami okręgowymi i podprokuratorami okręgowymi, stosownie do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w tym względzie.

Art. 281. § 1. Osoby mianowane przed dniem wejścia w życie niniejszego prawa asystentami prokuratury (podprokuratorami przy sądach powiatowych), spełniają nadal czynności prokuratorskie przy sądach grodzkich, jako rzecznicy urzędu prokuratorskiego.

§ 2. Prokurator apelacyjny może aż do upływu jednego roku od wejścia w życie jednolitej ustawy postępowania karnego wyznaczać do sprawowania czynności oskarżyciela publicznego w sądach grodzkich w okręgach sądów apelacyjnych w Katowicach, Krakowie, Lwowie, Poznaniu i Toruniu na czas określony, jako rzeczników urzędu prokuratorskiego, także osoby, nie mające kwalifikacyj na urzędy prokuratorskie,

Art. 282. § 1. W ciągu dziesięciu lat od dnia wejścia w życie niniejszego prawa Minister Sprawiedliwości może zezwolić na dopuszczenie do egzaminu sędziowskiego po odbyciu dwuletniej aplikacji sądowej, do której można wliczyć z aplikacji lub służby wymienionej w art. 258 § 2 najwyżej jeden rok.

§ 2. Aż do odwołania w drodze rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości, asesorowie sądowi mogą pełnić zastępczo czynności sędziego grodzkiego, tudzież brać udział, zamiast jednego sędziego, w składzie sądzącym przewidzianym w art. 23, jednak bez prawa przewodniczenia i tylko wówczas, gdy w składzie tym nie zasiada już sędzia grodzki. Przepis art. 261 § 2 ma tu zastosowanie.

Art. 283. W ciągu pięciu lat od wejścia w życie niniejszego prawa, jedną dziesiątą część przewidzianą w art. 96 § 2 oblicza

się na podstawie przeciętnej liczby mianowań z okresu trzechlecia poprzedzającego wejście w życie niniejszego prawa.

Art. 284. § 1. W wykonaniu niniejszego prawa władza mianująca może — sędziów okręgowych w ciągu roku, a sędziów grodzkich w ciągu półtora roku od dnia wejścia w życie „Prawa o ustroju sądów powszechnych" przenosić bez ich zgody do innego równorzędnego sądu albo w stan spoczynku (art. 78 Konstytucji). Kierowników sądów można również mianować bez ich zgody sędziami w sądach bezpośrednio wyższych, z zachowaniem uposażenia przynajmniej w dotychczasowej wysokości.

§ 2. W ciągu okresu przewidzianego w § 1, przedstawienie kandydatów w myśl art. 92—94 i 96 na stanowiska sędziów apelacyjnych i okręgowych ma znaczenie opinjodawcze.

§ 3. Sędziowie, przeniesieni w stan spoczynku na zasadzie § 1, otrzymują, jeżeli nie nabyli praw emerytalnych, jednorazową odprawę w wysokości dziewięciomiesięcznego uposażenia ostatnio pobieranego w służbie czynnej; art. 44 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z 1924 r. Nr. 6, poz. 46), w brzmieniu art. 1 punkt e) ustawy z dnia 13 lutego 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 178) nie ma tu zastosowania.

Art. 285. Przepisy art. 85, 86, 87 będą stosowane po upływie lat pięciu od dnia wejścia w życie niniejszego prawa; Minister Sprawiedliwości władny jest w drodze rozporządzenia zarządzić wcześniejsze ich stosowanie.

Art. 286. Przepis art. 83 lit. b) będzie miał zastosowanie w ciągu dziesięciu lat od dnia wejścia w życie niniejszego prawa także do osób, które przed objęciem sądownictwa przez władze, polskie były zaliczone w poczet adwokatów według przepisów podówczas obowiązujących na poszczególnych obszarach prawnych, wchodzących obecnie w skład Państwa Polskiego.

Rozdział II.

O właściwości sądów i o postępowaniu sądowem.

Art. 287. § 1. Sądy grodzkie, okręgowe, apelacyjne i Sąd Najwyższy stosują przepisy o właściwości i o postępowaniu sądowem, które obowiązywały w odpowiadających im sądach dotychczasowego ustroju (art. 269), ze zmianami przewidzianemi w następujących artykułach.

§ 2. Ilekroć ustawy, których niniejsze prawo nie uchyla, przekazują czynności oznaczonym organom sądu, należy mieć na względzie odpowiednie organa przewidziane w niniejszem

prawie; w szczególności — czynności prezydjów, przewidzianych w § 63 ust. 2 ustawy o ustroju sądownictwa z dnia 27 stycznia 1877 r. (Dz. u. Rzeszy 1877 r., str. 41; 1898 r., str. 371), spełnia kolegjum administracyjne, czynności Izb radnych przewidzianych w ustawie z dnia 23 maja 1873 r. o postępowaniu karnem (Dz. u. p. austr. Nr. 119) — oddzielny wydział.

Art. 288. Dotychczasowe przepisy, określające w myśl art. 287 właściwość sądów grodzkich, uzupełnia się w ten sposób, iż sądy te rozpoznają:

a) spory o roszczenia majątkowe, jeśli wartość powództwa nie przekracza sumy tysiąca złotych, a sprawa, bez względu na wartość powództwa, nie należy do właściwości innego sądu;

b) spory z weksli, jeśli wartość powództwa nie przekracza sumy tysiąca złotych;

c) spory o roszczenia majątkowe dziecka lub matki, związane z nieślubnem ojcostwem, bez względu na wartość przedmiotu.

Art. 289. Przepisy ustaw szczególnych, dotyczące przekazywania spraw karnych, należących do właściwości sądów grodzkich, jednemu sądowi grodzkiemu dla kilku okręgów tych sądów, pozostają w mocy.

Art. 290. § 1. Z pośród spraw, należących do właściwości sądów grodzkich, sędzia pokoju rozpoznaje spory między mieszkańcami swego okręgu o naruszenie i przywrócenie zakłóconego posiadania, tudzież spory o roszczenia majątkowe, jeśli wartość powództwa nie przekracza sumy trzystu złotych, z wyjątkiem:

a) sporów, w których wartość przedmiotu nie wpływa na właściwość sądu;

b) sporów z weksli, czeków, akcyj, obligacyj, listów zastawnych, dowodów składowych i tym podobnych papierów wartościowych;

c) sporów o prawa do nieruchomości i prawa rzeczowe na nieruchomościach;

d) sporów, w których pozwany jest Skarb Państwa lub inna osoba prawna prawa publicznego.

§ 2. Spory przewidziane w niniejszym artykule mogą wytaczać przed sędzią pokoju przeciw pozwanym zamieszkałym w jego okręgu również powodowie w tym okręgu nie zamieszkali.

§ 3. Powództwo wytoczone przed sądem grodzkim, a należące w myśl § 1 do właściwości sędziego pokoju, sąd grodzki przekaże sędziemu pokoju z urzędu przed rozprawą lub na wniosek strony, przedstawiony najpóźniej na pierwszej rozprawie. Orzeczenie sądu grodzkiego, wydane w zakresie właściwości sędziego pokoju, nie jest z tego powodu nieważne.

Art. 291. Ustawa, a do czasu jej wydania Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzeń, oznaczy wypadki, w których sędzia pokoju wykonywa w sprawach niespornych poszczególne czynności oraz zlecenia sądu grodzkiego, do którego należy.

Art. 292. § 1. Przed sędzią pokoju strony mogą zawrzeć, ze skutkami ugody sądowej, ugodę we wszelkich sprawach majątkowych, jeśli wartość przedmiotu nie przekracza sumy tysiąca złotych.

§ 2. Przedmiotem ugody nie mogą być prawa do nieruchomości i prawa rzeczowe na nieruchomościach oraz takie prawa i stosunki prawne, dla których powstania ustawa wymaga formy aktu notarjalnego lub sądowego.

Art. 293. § 1. Do czasu wydania ogólnej ustawy postępowania sądowego w sprawach cywilnych lub ustawy szczególnej o postępowaniu przed sędziami pokoju, sędziowie ci stosują odpowiednio przepisy ustaw postępowania cywilnego, obowiązujące w pierwszej instancji w sądach grodzkich, a sądy grodzkie rozpoznają środki odwoławcze od orzeczeń sędziów pokoju, stosując odpowiednio przepisy obwiązujące w drugiej instancji w sądach kręgowych. Orzeczenia sądu grodzkiego wydane w drugiej instancji nie ulegają zaskarżeniu.

§ 2. W zakresie objętym postanowieniami § 1, nie mają zastosowania przepis ustępu 1 § 20 rozporządzenia Rady Związkowej z dnia 9 września 1915 r. w sprawie ulżenia sądom (Dz. u. Rzeszy str. 562) i przepisy § 452 ust. 2 i § 501 ustawy z dnia 1 sierpnia 1895 r. o postępowaniu sądowem w cywilnych sprawach spornych (Dz. u. p. austr. Nr. 113).

Art. 294. Do czasu jednolitego ustawowego określenia właściwości sądów przysięgłych i postępowania przed niemi, pozostają w mocy dotychczasowe przepisy obowiązujące w tym przedmiocie na poszczególnych obszarach prawnych.

Art. 295. § 1. Przepisy dotychczasowe o właściwości i postępowaniu, obowiązujące sędziów śledczych, stosują się do sędziów okręgowych, jako sędziów śledczych.

§ 2. Przepisy o właściwości i postępowaniu, zawarte w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r. o sędziach śledczych do spraw wyjątkowego znaczenia (Dz. U. R. P. Nr. 69, poz. 611) mają zastosowanie do czynności sędziów apelacyjnych, jako sędziów śledczych do spraw wyjątkowego znaczenia.

Art. 296. Sprawy wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszego prawa będą ukończone w sądach przekształconych odpowiadających sądom dotychczasowym (art. 269), bez względu na zmiany właściwości, przewidziane w niniejszym rozdziale.

Rozdział III.

Przepisy końcowe.

Art. 297. § 1. Z dniem wejścia w życie niniejszego prawa tracą moc wszystkie przepisy dotychczasowe, dotyczące przedmiotów unormowanych w niniejszem prawie. W szczególności uchyla się obowiązujące jeszcze dotychczas postanowienia następujących ustaw wraz z późniejszemi ich zmianami, a mianowicie:

1) dekretu z dnia 8 lutego 1919 r. w przedmiocie ustroju Sądu Najwyższego (Dz. P. P. P. Nr. 15, poz. 199);

I. 2) przepisów tymczasowych o urządzeniu sądownictwa w Królestwie Polskiem z 18 lipca 1917 r. (Dz. Urzęd. Dep. Spr. T. R. S. Nr. 1, poz. 1);

3) ustawy o urządzeniu instytucyj sądowych 1864 r. z wyjątkiem art. 548—555;

4) dekretu z dnia 7 lutego 1919 r. w przedmiocie dyzlokacji sądów (Dz. P. P. P. Nr. 14, poz. 170);

5) dekretu z dnia 7 lutego 1919 r. w przedmiocie utworzenia sądów dla nieletnich (Dz. P. P. P. Nr. 14, poz. 171);

6) rozkazu Wodza Naczelnego Wojsk Polskich z 15 października 1920 r. w przedmiocie wymiaru sprawiedliwości na terenach przyfrontowych i etapowych (Dz. Urz. Z. T. P. i E. Nr. 2, poz. 9);

7) dekretu Nr. 20 Nacz. Dowódz. Wojsk Litwy Środkowej z 18 listopada 1920 r. (Dz. Urz. Nr. 3) w przedmiocie organizacji wymiaru sprawiedliwości na terytorjum Litwy Środkowej;

8) z rozporządzenia Rady Ministrów z 19 stycznia 1922 r. w przedmiocie zmiany niektórych przepisów, normujących organizację sądownictwa, — postanowienia §§ 1 i 4 tego rozporządzenia (Dz. U. R. P. Nr. 10, poz. 70);

9) rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 czerwca 1922 r. o zmianie obowiązujących w Ziemi Wileńskiej przepisów prawnych w przedmiocie ustroju sądownictwa (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 414);

10) dekretu o aplikacji sądowej z 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 18, poz. 225);

11) z ustawy postępowania cywilnego 1864 r. — postanowienia art. 40, 41, 42, 230, 231, 234, 235, 236 i 236^1;

12) z ustawy z dnia 16 lipca 1925 r. o zmianach w urządzeniu sądownictwa, przepisach postępowania cywilnego i w przepisach o kosztach sądowych (Dz. U. R. P. Nr. 91, poz. 637) — postanowienia art. 1 punkt 1—10 i pkt. 16, zastąpione art. 273 niniejszego prawa;

13) z ustawy postępowania karnego 1864 r. — postanowienia art. 36 cz. 2, 37, 38, 232, 233, 235, 235[1] i 237;

14) tymczasowych przepisów służbowych dla urzędników państwowych z 11 czerwca 1918 r. (Dz. P. P. P. Nr. 6, poz. 13), o ile chodzi o osoby, których stosunki służbowe normuje niniejsze prawo;

II. 15) ces. patentu z dnia 3 maja 1853 r. zawierającego instrukcję sądową (Dz. u. p. austr. Nr. 81);

16) ustawy o organizacji sądownictwa z dnia 27 listopada 1896 r. (Dz. u. p. austr. Nr. 217) ze zmianami wprowadzonemi późniejszemi przepisami, w szczególności ustawą z 1 czerwca 1914 r. (Dz. u. p. austr. Nr. 118), z wyjątkiem §§ 37, 40, 42 ust. ost., 54 ust. 1 i 3, 55, 56, 57, 59, 83, 84, 86—90;

17) ustawy z dnia 11 czerwca 1868 r. o organizacji sądów powiatowych (Dz. u. p. austr. Nr. 59);

18) najw. postanowienia z 14 września 1852 r., ogłoszonego rozporządzeniem ministerjalnem z 19 stycznia 1853 r. (Dz. u. p. austr. Nr. 10);

19) ustawy z dnia 26 kwietnia 1873 r. o postępowaniu w sprawie zmiany okręgów trybunałów pierwszej instancji (Dz. u. p. austr. Nr. 62);

20) ustawy z dnia 24 lutego 1907 r. o wykonywaniu sądownictwa w wyższych sądach krajowych i w Najwyższym Trybunale sądowym i kasacyjnym (Dz. u. p. austr. Nr. 14), z wyjątkiem § 4;

21) dekretu z dnia 8 lutego 1919 r. w przedmiocie zmian w urządzeniach wymiaru sprawiedliwości w b. zaborze austrjackim (Dz. P. P. P. Nr. 15, poz. 200);

22) ustawy z dnia 25 maja 1873 r. o zawieszeniu sądów przysięgłych (Dz. u. p. austr. Nr. 120) wraz ze zmieniającym ją art. 4 ustawy z dnia 16 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 453);

23) z ustawy z dnia 1 sierpnia 1895 r. o wykonywaniu sądownictwa i o właściwości sądów zwyczajnych w sprawach cywilnych (norma jurysdykcyjna — Dz. u. p. austr. Nr. 111) — postanowienia następujących paragrafów: §§ 5. 6, 7 ust. 1 i 2, 8, 17, 18, 47 ust. 1; §§ 7 a i 60 pozostają w mocy z tą zmianą, że kwotę 2500 zł. zastępuje się kwotą 50.000 zł., a § 49 L. 1 i § 51 ust. 1 z tą zmianą, że kwotę 500 zł. zastępuje się kwotą 1000 zł.; wreszcie §§ 61—64 z tą zmianą, że postanowienia dotyczące jednego członka składu sądzącego będą stosowane do dwóch członków (art. 21, 23 i 273 niniejszego prawa);

w związku z tem w § 227 ust. 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1895 r. o postępowaniu sądowem w cywilnych sprawach spornych (procedura cywilna — Dz. u. p. austr. Nr. 113) kwotę

2.500 zł. zastępuje się kwotą 50.000 zł., w § 29 tejże ustawy kwotę 500 zł. zastępuje się kwotą 1.000 zł.; w § 93 ust. 2 i w § 116 ordynacji konkursowej, wprowadzonej rozporządzeniem cesarskiem z 10 grudnia 1914 r. (Dz. u. p. austr. Nr. 337) kwotę 2.500 zł. zastępuje się kwotą 50.000 zł., a w § 114 tej ordynacji kwotę 500 zł. zastępuje się kwotą 1.000 zł.;

24) z ustawy z dnia 23 maja 1873 r. o postępowaniu karnem (Dz. u. p. austr. Nr. 119) — postanowienia §§ 9 ust. ost. i 29; w § 13 skreśla się w ust. 2 i 3 wyrazy „o ile nie przepisano wyraźnie czego innego", a w § 15 wyrazy „o ile nie przepisano czego innego"; podział czynności przewidziany w § 18 należy do organów przewidzianych prawem niniejszem; także sąd doraźny orzeka w składzie trzech sędziów;

25) ustawy z dnia 25 stycznia 1914 r., dotyczącej stosunków służbowych urzędników państwowych i służby państwowej (pragmatyka służbowa — Dz. u. p. austr. Nr. 15), o ile chodzi o osoby, których stosunki służbowe normuje niniejsze prawo;

26) ustawy z dnia 21 maja 1868 r. dotyczącej postępowania dyscyplinarnego przeciw urzędnikom sędziowskim i niedobrowolnego przenoszenia tychże na inne miejsce i w stan spoczynku (Dz. u. p. austr. Nr. 46);

III. 27) z ustawy o ustroju sądownictwa z dnia 27 stycznia 1877 r. (Dz. U. Rzeszy 1877 r. str. 41 i 1898 r. str. 371) — postanowienia wszystkich paragrafów, z wyjątkiem §§ 17 ust. 1 (bez uchybienia przepisom ustawy o Trybunale Kompetencyjnym z 25 listopada 1925 r. Dz. U. R. P. Nr. 126, poz. 897), 18 ust. 1, 19, 20, 21, 32 ze zmianą w ust. 1 punkt 1 kwoty na tysiąc złotych, 27—29, 70 ust. 2 i 3, 71, 72, 73 (w okręgu sądu okręgowego w Katowicach), 74, 80 (w okręgu s. o. w Katowicach), 100a, 101—105, 106—108, 109 ust. ost., 118, 123, 135, 136 (w okręgu s. o. w Katowicach), 153, 156, 161, 162, 164, 166, 170—176 ust. 1 i 2, 183 ust. 1 i 3 w zastosowaniu do art. 60—63 niniejszego prawa, 184, 185, 187—193, 195—204, tudzież §§ 31—36 oraz 45—56 w zastosowaniu do sędziów niezawodowych na obszarze sądu okręgowego w Katowicach, o ile ich udział w orzecznictwie jest przepisany artykułem 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 16 czerwca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 46, poz. 390), wreszcie § 143 (w okręgu s. o. w Katowicach), o ile dotyczy podprokuratorów przy sądach powiatowych w granicach określonych § 19 ust. 2 ustawy z 15 kwietnia 1878 r. o kradzieżach leśnych (Zb. u. prusk. str. 222) i § 53 ust. 3 ustawy z dnia 1 kwietnia 1880 r. o policji polnej i leśnej (Zb. u. prusk. str. 230); w miejsce zwyczajnej drogi prawa, zastrzeżonej dla roszczeń sędziów z ich stosunku służbowego w § 9 ustawy o ustroju sądownictwa oraz w ustawach pruskich

wstępują przepisy ustawy z dnia 3 sierpnia 1922 r. o Najwyższym Trybunale Administracyjnym (Dz. U. R. P. z 1926 r. Nr. 68, poz. 400);

28) ustaw wprowadczej (Dz. u. Rzeszy 1877 r. str. 77) i wykonawczej (Zb. u. prusk. 1878 r. str. 230) do ustawy wymienionej pod punktem 27), z wyjątkiem następujących przepisów ustawy wykonawczej: §§ 20, 29, 39, 43, 49 punkt 1 i 3, 50, 64—66, 70 ust. 1, 71, 74 ust. 1, § 81 w związku z § 80, §§ 84, 85, 90, 91;

29) rozporządzenia ministra b. dzielnicy pruskiej z 15 grudnia 1919 r. o urzędach i urzędnikach sądowych (Tyg. Urzęd. Nr. 70, poz. 181, str. 409);

30) rozporządzenia ministra b. dzielnicy pruskiej z 15 grudnia 1919 r. o kwalifikacjach sędziowskich i prokuratorskich (Tyg. Urzęd. Nr. 70, poz. 184, str. 414);

31) rozporządzenia ministra b. dzielnicy pruskiej z 15 grudnia 1919 r. o organizacji sądownictwa karnego (Tyg. Urzęd. Nr. 70, poz. 185, str. 414), z wyjątkiem art. 2, 3, art. 10—16, tudzież art. 5—8, w granicach określonych art. 274 niniejszego prawa, oraz art. 18 w granicach określonych art. 281 niniejszego prawa;

32) rozporządzenia ministra b. dzielnicy pruskiej z 15 grudnia 1919 r. o urządzeniu sądów pokoju (Tyg. Urzęd. Nr. 70, poz. 186, str. 416);

33) rozporządzenia ministra b. dzielnicy pruskiej z 31 stycznia 1920 r. o mianowaniu sędziów komisoryjnych i podprokuratorów komisoryjnych (Dz. Urz. Nr. 6, str. 111);

34) rozporządzenia ministra b. dzielnicy pruskiej z 3 marca 1920 r. o aplikacji sądowej (Dz. Urz. Nr. 11, str. 246);

35) rozporządzenia ministra b. dzielnicy pruskiej z 28 marca 1920 r. o zastępstwie prezesów sądów apelacyjnych i sądów okręgowych (Dz. Urz. Nr. 16, str. 363);

36) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 16-go czerwca 1922 r. zaprowadzającego zmiany w ustroju sądownictwa w górnośląskiej części województwa śląskiego (Dz. U. R. P. Nr. 46, poz. 390), z wyjątkiem art. 5 i postanowień ustawy o ustroju sądownictwa wymienionych pod punktem 27;

37) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 16-go czerwca 1922 r. o aplikacji sądowej w górnośląskiej części województwa śląskiego (Dz. U. R. P. Nr. 46, poz. 393);

38) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 16-go czerwca 1922 r. o sędziach komisoryjnych i podprokuratorach komisoryjnych przy sądach okręgowych oraz o sędziach pokoju w górnośląskiej części województwa śląskiego (Dz. U. R. P. Nr. 46, poz. 394), oraz rozporządzenia Ministra Sprawie-

dliwości z dnia 28 sierpnia 1922 r. w przedmiocie mianowania oraz wynagrodzenia sędziów komisoryjnych i podprokuratorów komisoryjnych przy sądach okręgowych w górnośląskiej części województwa śląskiego (Dz. U. R. P. Nr. 71, poz. 645);

39) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13-go lipca 1922 r. w przedmiocie utworzenia pokoju w sądach powiatowych w górnośląskiej części województwa śląskiego (Dz. U. R. P. Nr. 52, poz. 485);

40) ustaw o postępowaniu dyscyplinarnem przeciw sędziom z dnia 7 maja 1851 r. i z 26 marca 1856 r. (Zb. u. prusk. 1851 r. str. 218, 1856 r. str. 201), o ile nie odnoszą się do notarjuszy;

41) rozporządzenia ministra b. dzielnicy pruskiej z 21 czerwca 1920 r. zmieniającego niektóre przepisy o postępowaniu dyscyplinarnem przeciw sędziom (Dz. Urz. Nr. 34, str. 670);

42) ustawy z dnia 9 kwietnia 1879 r. dotyczącej zmiany postanowień ustaw dyscyplinarnych (Zb. u. prusk. 1879 r. str. 345), o ile nie odnoszą się do notarjuszy;

43) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 16-go czerwca 1922 r. o rocie przysięgi dla sędziów, urzędników i niższych funkcjonarjuszów zarządu i wymiaru sprawiedliwości oraz dla notarjuszów w górnośląskiej części województwa śląskiego (Dz. U. R. P. Nr. 46, poz. 392), o ile normują przysięgę dla sędziów, urzędników i niższych funkcjonarjuszów zarządu i wymiaru sprawiedliwości;

44) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 16-go czerwca 1922 r. zmieniającego niektóre przepisy o postępowaniu dyscyplinarnem przeciw sędziom w górnośląskiej części województwa śląskiego (Dz. U. R. P. Nr. 46, poz. 401).

§ 2. Przepisy dotyczące przedmiotów przekazanych w niniejszem prawie do unormowania w drodze rozporządzenia, choćby były objęte ustawami uchylonemi w myśl § 1, tracą moc z dniem wejścia w życie tych rozporządzeń.

Art. 298. Wykonanie niniejszego rozporządzenia poruczа się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 299. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1929 r.

Dodatek 6.

Rozporządzenie ministra Sprawiedliwości z dnia 1 grudnia 1932 r. (Dz. U. 110, poz. 905).

Regulamin ogólny wewnętrznego urzędowania sądów apelacyjnych, okręgowych i grodzkich.

Rozdział I.

Postanowienia wstępne.

§ 1. Regulamin niniejszy określa tryb wewnętrznego urzędowania sądów apelacyjnych, okręgowych i grodzkich przy wykonywaniu przepisów prawa o ustroju sądów powszechnych oraz przepisów postępowania sądowego.

§ 2. Zarządzenia i wyjaśnienia władz centralnych, dotyczące zakresu działalności władz i urzędów wymiaru sprawiedliwości, nabierają mocy obowiązującej z dniem ich ogłoszenia w organie urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości lub z dniem podania ich w inny sposób do wiadomości.

§ 3. Sądy zwracają się do Ministerstwa Sprawiedliwości w formie przedstawień.

§ 4. W sprawach zarządu sprawiedliwości, które wchodzą w zakres działania władz centralnych, władze i urzędy sądowe nie zwracają się wprost do władzy centralnej, lecz przedstawiają sprawę Ministerstwu Sprawiedliwości, chyba że jest ustanowiony inny sposób załatwienia sprawy.

§ 5. Powołane w niniejszym regulaminie artykuły prawa bez bliższego określenia odnoszą się do prawa o ustroju sądów powszechnych, paragrafy zaś — do niniejszego regulaminu.

Rozdział II.

Stosunki wzajemne między sądami i z innemi władzami.

§ 6. Sądy wyższe komunikują się z podległemi im sądami niższemi zapomocą poleceń, niższe zaś z wyższemi — zapomocą przedstawień.

Sędziom śledczym oraz komornikom sądy dają polecenia.

§ 7. Sądy równorzędne komunikują się ze sobą oraz z sądami im nie podlegającemi zapomocą odezw.

W ten sam sposób sądy porozumiewają się z prokuratorami, tudzież z władzami i urzędami administracyjnemi oraz wojskowemi, policji zaś w granicach, przewidzianych ustawami, dają polecenia.

§ 8. Z sądami zagranicznemi sądy komunikują się za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych przez Mini-

sterstwo Sprawiedliwości, z wyjątkiem przypadków, w których dopuszczone są stosunki bezpośrednie.

§ 9. Kierownicy sądów w przypadkach, przewidzianych ustawą, zwracają się do sędziów we formie poruczeń, podwładnym zaś urzędnikom dają polecenia.

Kierownicy sądów wyższych zwracają się do sędziów, nie należących do ich sądów, za pośrednictwem kierownika właściwego sądu.

§ 10. Sędziowie wnoszą pisma w sprawach osobistych w drodze służbowej, t. j. do kierownika sądu, do którego należą; następnie każdy kierownik sądu przedstawia sprawy te władzy, właściwej do załatwienia, za pośrednictwem swej władzy przełożonej, dołączając swoją opinję lub sprawozdanie. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio do spraw własnych kierowników sądów.

§ 11. Jeżeli władza administracyjna odmawia prawnemu żądaniu władzy sądowej lub zwleka z jego wykonaniem, wówczas władza sądowa bezpośrednio lub za pośrednictwem swej władzy nadzorczej zawiadamia o tem kierownika sądu, który podejmie właściwe kroki celem usunięcia przeszkód.

Sędzia, sprawujący kierownictwo sądu grodzkiego, zwraca się do władz pierwszej instancji bezpośrednio, do władz zaś centralnych w drodze służbowej przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Jeżeli żądanie skierowano do prokuratury, należy o odmowie lub zwłoce w wykonywaniu żądania zawiadomić prokuratora wyższej instancji lub Ministra Sprawiedliwości.

Rozdział III.

Zgromadzenie ogólne i kolegjum administracyjne.

§ 12. Zgromadzenie ogólne zwołuje prezes sądu, który ustala również porządek dzienny posiedzenia i porządek ten oraz termin posiedzenia podaje do wiadomości sędziów danego sądu, nie wyłączając sędziów śledczych, tudzież prokuratora na 3 dni przed posiedzeniem.

§ 13. Posiedzenia zgromadzenia ogólnego odbywają się przy drzwiach zamkniętych.

Protokół prowadzi członek zgromadzenia, wyznaczony przez prezesa. Podpisują go prezes i sędzia protokółujący.

§ 14. Głosowanie jest jawne, wszakże przewodniczący z własnej inicjatywy lub na wniosek choćby jednego członka zgromadzenia zarządza głosowanie zamkniętemi kartkami.

§ 15. Posiedzenia kolegjum administracyjnego odbywają się przy drzwiach zamkniętych w terminach, wyznaczonych w miarę potrzeby przez prezesa sądu, który ustala porządek

dzienny posiedzenia i rozsyła go członkom kolegjum oraz prokuratorowi, w miarę możności przynajmniej na 3 dni przed terminem.

§ 16. Sprawy referuje prezes albo wyznaczony przez niego członek kolegjum.

§ 17. Z posiedzenia kolegjum administracyjnego protokół spisuje członek kolegjum, wyznaczony przez prezesa. Protokół podpisują wszyscy obecni.

§ 18. O uchwałach kolegjum sekretarz sądu czyni adnotacje w aktach spraw, które były rozpoznawane, ze wskazaniem daty posiedzenia kolegjum, na którem uchwała zapadła.

Rozdział IV.

Nadzór i administracja sądowa.

§ 19. W zakresie nadzoru służbowego zadaniem kierowników sądów (art. 70) jest zapewnienie prawidłowego toku czynności w sądach i urzędach, podległych ich nadzorowi; w szczególności kierownicy sądów, nie wkraczając w dziedzinę orzecznictwa sądowego, obowiązani są czuwać, aby praca w sądach i urzędach odbywała się sprawnie, zgodnie z ustanowionym rozkładem czynności i nie była zaniedbywana, aby czynności sądowe odbywały się z należytą powagą i starannością, i aby zachowanie się sędziów i urzędników w stosunkach służbowych i poza służbą stało na odpowiednim poziomie i nie dawało powodu do usprawiedliwionych zarzutów.

§ 20. Prezesi sądów apelacyjnych i okręgowych obowiązani są osobiście lub przez zastępców swoich kontrolować działalność podległych ich nadzorowi sądów i urzędów drogą wizytacji i dokładnego badania wykazów ruchu spraw; obowiązani są sprawdzać, czy wydane z powodu zażaleń lub wyników poprzednich wizytacyj zarządzenia zostały wykonane.

§ 21. W czynnościach nadzorczych powinni współdziałać przewodniczący wydziałów oraz przewodniczący na rozprawach, jeżeli w toku rozprawy dostrzegą usterki, wymagające zwrócenia uwagi władz nadzorczych.

§ 22. O uchyleniu zarządzenia (art. 72 § 1) prezes zawiadamia Ministra Sprawiedliwości tylko w przypadkach większej wagi, dołączając odpis swego zarządzenia.

§ 23. Kierownik sądu, celem zapewnienia jednolitości w prowadzeniu spraw, może zwoływać konferencje dla omówienia zagadnień, nastręczających wątpliwości. W kwestjach wykładni przepisów prawa na konferencjach uchwały nie zapadają.

§ 24. W zakresie administracji sądowej kierownicy sądów są organami Ministra Sprawiedliwości i reprezentują sąd.

§ 25. Czynności administracyjno-gospodarcze sądu okręgowego oraz sądów grodzkich i urzędów wymiaru sprawiedliwości, położonych w okręgu sądu okręgowego, należą do prezesa sądu okręgowego, który dysponuje udzielonemi mu w tym celu kredytami.

W powyższym zakresie prezes sądu okręgowego jest władzą asygnującą i właściwe wnioski może przedstawić Ministerstwu Sprawiedliwości z pominięciem drogi służbowej, jeżeli prezes sądu apelacyjnego nie zarządzi inaczej bądź w poszczególnej sprawie, bądź co do pewnej kategorji spraw.

Wnioski budżetowe w zakresie wydatków nadzwyczajnych i większych wydatków jednorazowych, mających charakter inwestycyjny, należy przedstawiać Ministerstwu Sprawiedliwości w drodze służbowej. W tej samej drodze należy przedstawiać projekty umów najmu lokali celem zatwierdzenia ich przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

§ 26. Czynności administracyjno-gospodarcze sądu apelacyjnego należą do prezesa tego sądu, który w tym zakresie jest władzą asygnującą i dysponuje udzielonemi mu kredytami budżetowemi.

Prezes sądu apelacyjnego, jako władza administracyjna I instancji, wymierza uposażenie oraz przyznaje wszelkie inne należności służbowe sędziom i prokuratorom oraz urzędnikom i funkcjonarjuszom niższym całego okręgu apelacyjnego.

Nadto prezes sądu apelacyjnego sprawuje nadzór nad czynnościami administracyjno-gospodarczemi wszystkich sądów swego okręgu.

§ 27. Funkcje prezesa sądu okręgowego i apelacyjnego, wskazane w §§ 25 i 26, obejmują także istniejące przy tych sądach prokuratury, jeżeli nie są przekazane samym prokuratorom.

§ 28. Prezes sądu okręgowego władny jest wyznaczyć sędziom śledczym, urzędującym poza siedzibą sądu, roczną kwotę ryczałtową na zaspokojenie potrzeb w zakresie materjałów piśmiennych i innych.

§ 29. Okólniki własne prezesów sądów okręgowych, mające charakter ważniejszych zarządzeń lub wyjaśnień ogólnych, powinny być przed podaniem ich do wiadomości sądów zatwierdzone przez prezesa sądu apelacyjnego, okólniki zaś prezesów sądów apelacyjnych — przez Ministra Sprawiedliwości.

§ 30. Do obowiązków prezesa sądu apelacyjnego i sądu okręgowego należy zarządzenie sprawami, dotyczącemi stanu służby sędziów i wszystkich innych osób, pracujących w sądach.

Prezes sądu okręgowego prowadzi wykazy służbowe osób, pracujących w sądach grodzkich.

§ 31. Do obowiązków kierownika sądu należy również zwierzchnie zarządzanie sprawami kasowemi, archiwalnemi, biurowością, korespondencją w rzeczach ogólnych, nie dotyczących wyłącznie szczególnej sprawy, toczącej się w sądzie, składanie ogólnych sprawozdań z działalności sądu i urzędów wymiaru sprawiedliwości, podział pracy między sekretarzami, urzędnikami kancelaryjnymi i niższymi funkcjonarjuszami, oraz nadzór nad gmachami i lokalami sądowemi.

§ 32. Zarządzenia administracyjne kierownika sądu wciągane są do księgi prowadzonej pod nazwą „Księga zarządzeń" według załączonego wzoru.

Rozdział V.

Podział czynności i wydziały (oddziały) sądu.

§ 33. Liczbę wydziałów w sądach apelacyjnych i okręgowych oznacza Minister Sprawiedliwości.

Wydziały są oznaczane kolejnemi liczbami rzymskiemi w obrębie całego sądu.

§ 34. Podział czynności między wydziały sądu apelacyjnego i okręgowego powinien być dokonany z uwzględnieniem rodzaju i ilości napływających do sądu spraw oraz liczebności stanowisk sędziowskich i urzędniczych w sekretarjatach.

Sędzia może należeć do kilku wydziałów.

§ 35. Sędziego, mianowanego w ciągu roku, kolegjum administracyjne niezwłocznie wyznacza do jednego z wydziałów.

§ 36. Przewodniczącym wydziału jest prezes, wiceprezes lub sędzia.

§ 37. Każdy wydział obejmuje pewne kategorje spraw, oznaczone na stałych podstawach: bądź według rodzaju spraw, bądź według początkowej litery uczestników sprawy lub na podstawie terytorjalnej, bądź wreszcie z uwzględnieniem obu tych podstaw.

§ 38. Podział czynności między wydziały sądu apelacyjnego winien być dokonany według rodzaju spraw (sprawy cywilne i karne) i na podstawie terytorjalnej, w miarę możności według sądów okręgowych.

§ 39. Każdy wydział (oddział) ma osobny sekretarjat, składający się z kierownika sekretarjatu i odpowiedniej liczby urzędników kancelaryjnych.

Jeżeli rodzaj i ilość spraw tego wymaga, sekretarjat wydziału może być podzielony zarządzeniem prezesa na sekcje

pod kierunkiem urzędnika, podlegającego kierownikowi sekretarjatu.

§ 40. Przewodniczący wydziału, jako jego kierownik, rozdziela pracę między sędziów, przestrzegając równomierności obciążenia; w szczególności, jeżeli sam nie przewodniczy na posiedzeniu, wyznacza przewodniczącego.

Do niego również należy powołanie dodatkowego sędziego z pośród sędziów wydziału w przypadku, przewidzianym w art. 58 § 1. Powołanie sędziego z innego wydziału zarządza prezes sądu.

§ 41. Przewodniczący wydziału handlowego powołuje na posiedzenia sądowe sędziów handlowych według ustalonej kolejności, w miarę możności przestrzegając równomierności w powoływaniu wszystkich sędziów handlowych do udziału w posiedzeniach oraz uwzględniając ich słuszne życzenia co do dni, w jakich mogą w posiedzeniach uczestniczyć.

W okręgach, w których sędziowie handlowi powoływani są także z pośród znawców górnictwa, przewodniczący wydziału powinien powoływać do składu sądzącego w sprawach górniczych przynajmniej jednego sędziego handlowego z tej grupy.

§ 42. Zastępcą przewodniczącego wydziału jest sędzia danego wydziału, wyznaczony przez kolegjum administracyjne. W nieobecności przewodniczącego i jego zastępcy poszczególne czynności w ich zastępstwie może spełniać najstarszy z obecnych w sądzie sędziów danego wydziału albo prezes sądu lub jego zastępca.

§ 43. W zakresie spraw sądowych przewodniczący wydziału spełnia czynności, przewidziane ustawami postępowania sądowego i inne czynności prezesa.

Nadto przewodniczący wydziału kieruje pracą sekretarjatu oraz sprawuje bezpośredni nad nim nadzór.

§ 44. Sprawy, napływające do sądu, należy kierować bezpośrednio do wydziału, do którego według ustalonego podziału czynności należą. Sprawę, skierowaną wskutek pomyłki niewłaściwie, przewodniczący przekazuje właściwemu wydziałowi.

W razie wątpliwości rozstrzyga kierownik sądu.

§ 45. Sądy grodzkie, w których jest większy napływ spraw, mogą być podzielone na oddziały.

Do oddziału należy jeden lub kilku sędziów.

§ 46. Sędzia grodzki, wyznaczony na kierownika oddziału, ma co do podziału pracy prawa przewodniczącego. Jednak sędzia, sprawujący kierownictwo sądu grodzkiego, ma prawo zarządzić zmianę w podziale czynności, dokonanym przez kierownika oddziału.

§ 47. W sądach grodzkich, w których czynny jest jeden sędzia, w razie jego nieobecności zastępuje go sędzia z innego sądu grodzkiego według kolejności, ustalonej przez kolegjum administracyjne sądu okręgowego.

Stosuje się to również w przypadkach, gdy właściwy sędzia jest wyłączony w danej sprawie.

§ 48. Prezes sądu przesyła prokuratorowi odpis podziału czynności celem przystosowania doń podziału czynności w prokuraturze.

Rozdział VI.

Porządek czynności sądowych.

§ 49. Obowiązkiem kierownika sądu, przewodniczącego wydziału, tudzież sędziego i urzędnika sądowego, każdego w swoim zakresie, jest pilne przestrzeganie, aby każda czynność sądowa odbyła się możliwie szybko i ściśle w terminie wyznaczonym oraz aby orzeczenia (wyroki, postanowienia i t. p.), protokóły i pisma były przygotowane i sporządzone we właściwym czasie.

§ 50. Przesłanie akt do wyższej instancji na skutek założenia środka odwoławczego powinno nastąpić w ciągu 3 dni.

Jeżeli dotrzymanie powyższego terminu jest niemożliwe, należy w osobnem piśmie do sądu odwoławczego jednocześnie z przesłaniem akt podać przyczyny opóźnienia.

§ 51. Przewodniczący wydziałów (kierownicy oddziałów) sprawdzają co miesiąc repertorja co do prawidłowego ich prowadzenia i należytego biegu spraw oraz, w razie potrzeby, wydają odpowiednie zarządzenia.

O sprawdzeniu i wydanych zarządzeniach należy uczynić wzmiankę na marginesie repertorjum pod ostatnią zapisaną pozycją.

Kierownik sądu powinien czuwać nad wykonywaniem powyższych przepisów.

§ 52. Pisownia w sądach i urzędach wymiaru sprawiedliwości powinna być jednolita, z wyłączeniem miejscowych odrębności językowych, i opierać się na zasadach, ustalonych przez Akademję Umiejętności w Krakowie, oraz uwzględniać wyrazownictwo, wskazane w poszczególnych zarządzeniach władz nadzorczych, tudzież przyjęte w ustawach i rozporządzeniach, na których pismo się opiera lub których dotyczy.

Redakcja i styl pism sądowych powinny być treściwe, jasne i odpowiadać powadze sądu.

§ 53. Jeżeli przepisy postępowania sądowego nie stanowią inaczej, sędzia powinien zredagować uzasadnienie orzeczenia w terminie czternastodniowym po jego wydaniu, w razie zaś

potrzeby uzgodnienia z innymi sędziami składu sądzącego — ostateczna redakcja powinna być ustalona w ciągu następnych dni siedmiu. Terminy te oraz terminy instrukcyjne, przewidziane w przepisach postępowania sądowego, mogą być przedłużone za zgodą kierownika sądu tylko w wyjątkowych przypadkach. O przedłużeniu terminu czyni się wzmiankę w aktach.

§ 54. W przypadku nieprzybycia sędziego, przewodniczący wydziału lub kierownik sądu, jeśli nie zachodzą wyjątkowe przeszkody, wyda zarządzenie, aby wyznaczoną czynność wykonał zastępca.

W razie nieprzybycia prokuratora, zawiadamia się jego przełożonego i kierownika sądu.

§ 55. Rozprawy i inne czynności sądowe, dokonywane z udziałem stron, odbywają się w przeznaczonych do tego pomieszczeniach w siedzibie sądu.

Wyjątek zachodzi, gdy czynność z natury swojej powinna być dokonana poza sądem, oraz w przypadkach przewidzianych w art. 6 i 7.

§ 56. Sędziowie zajmują na posiedzeniach miejsca według starszeństwa, oznaczonego na podstawie art. 68.

Przewodniczący zajmuje zawsze pierwsze (środkowe) miejsce.

§ 57. Jeżeli w posiedzeniach uczestniczy prezes lub wiceprezes, do niego należy przewodnictwo.

§ 58. Prokurator zajmuje miejsce przy stole sędziowskim po prawej stronie sądu, a protokółujący — po lewej.

Dla ławy przysięgłych wyznacza się osobne miejsce.

§ 59. Na sali rozpraw, celem wykonywania zarządzeń przewodniczącego i przestrzegania porządku, obecny jest woźny sądowy. Wyznaczenie woźnych należy do kierownika sądu.

§ 60. Wokandę spraw, wyznaczonych na posiedzenie sądowe, sporządza się w 4 egzemplarzach, z których jeden należy wywiesić przy wejściu do sądu (wewnątrz) najpóźniej na 1 dzień przed posiedzeniem, pozostałe zaś egzemplarze przeznaczone są dla przewodniczącego składu sądzącego, protokulanta i woźnego audencjonalnego. Protokulant zaznacza w wokandzie w rubryce „uwagi", czy sprawa została „rozpoznana" lub „odroczona".

W sądach grodzkich sporządzanie wokandy nie jest obowiązkowe.

§ 61. Dla każdej sprawy, będącej na wokandzie w danym dniu, należy oznaczyć godzinę rozprawy, mając na uwadze przypuszczalny czas trwania wszystkich poprzedzających rozpraw i przesłuchań.

§ 62. Publiczność dopuszcza się na salę rozpraw w miarę wolnego miejsca.

W wyjątkowych przypadkach, gdy przewidywane jest gromadne przybycie publiczności, którego opanowanie byłoby utrudnione, kierownik sądu reguluje wstęp na salę przez wydanie kart wstępu.

Można również wyznaczyć odpowiednie miejsce dla sprawozdawców czasopism.

§ 63. Rozprawy rozpoczynają się w godzinach urzędowych, a kończą się w zasadzie o godzinie szesnastej.

Rozprawy, nieprzeprowadzone do godziny szesnastej, można bądź ukończyć tego samego dnia, bądź przenieść na dzień następny.

Przepisy powyższe należy odpowiednio stosować przy dwurazowem urzędowaniu dziennem.

§ 64. Czynności pilne powinny być załatwiane poza ustanowionemi godzinami i mogą się ciągnąć w dni świąteczne.

§ 65. Strony w procesie cywilnym i ich rzecznicy, oskarżeni, obrońcy, oskarżyciele prywatni, pokrzywdzeni, mający prawa strony, powodowie cywilni w sprawach karnych, świadkowie, biegli i tłumacze zajmują w sali rozpraw miejsca, dla nich wyznaczone.

§ 66. Wszyscy obecni na sali rozpraw, nie wyłączając uczestniczących w posiedzeniu prokuratora i protokólanta, powstają z miejsc: a) w czasie wejścia sędziego lub składu sądzącego na salę, b) w czasie przysięgi i c) w czasie ogłaszania wyroku.

Na rozprawie każda osoba powstaje z miejsca, gdy przemawia do sądu lub gdy sąd do niej się zwraca. Przewodniczący może zezwolić na pozostawanie w pozycji siedzącej chorym i kalekom oraz w innych przypadkach wyjątkowych.

Sędziowie powstają z miejsc tylko podczas odbierania przysięgi.

§ 67. Prowadzenie protokółu rozprawy, przesłuchania lub innej czynności sądowej, jeśli ustawa inaczej nie stanowi, należy do sekretarza, urzędnika sekretarjatu lub aplikanta sądowego, wyznaczonych przez przewodniczącego wydziału lub kierownika sądu.

§ 68. Pozbawienie wolności, przewidziane w art. 61 § 1 i 62 § 2, można stosować do posła lub senatora tylko z zachowaniem przepisu art. 21 Konstytucji.

§ 69. W orzeczeniu, w którem wymienia się skład sądu, należy przy nazwiskach sędziów zaznaczyć ich stanowisko sędziowskie oraz delegację, jeżeli sędzia był delegowany z sądu równorzędnego.

Na pierwszem miejscu każdego wyroku powinien być zamieszczony napis: „W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej".

§ 70. Sąd grodzki, który odmówił udzielenia pomocy sądowej, przesyła z urzędu akta właściwemu sądowi okręgowemu (art. 46 § 1) lub sądowi apelacyjnemu (art. 46 § 3), te zaś sądy, nie wzywając stron, orzekają, czy żądanie ma być wykonane, bądź też który sąd grodzki ma je załatwić.

Ten tryb postępowania nie będzie stosowany, gdy skierowano sprawę do niewłaściwego sądu grodzkiego wskutek prostej pomyłki. W tym przypadku sąd wezwany kieruje sprawę bezpośrednio do sądu właściwego, zawiadamiając o tem sąd wzywający.

§ 71. Sąd grodzki nie wdaje się w kwestję swojej właściwości, jeżeli żądanie pomocy sądowej pochodzi od sądu, któremu instancyjnie podlega, lub od sądu apelacyjnego, któremu podlega właściwy sąd okręgowy, jak również w przypadku, gdy żądanie sądu zagranicznego skierowane zostało przez Ministra Sprawiedliwości. Nie dotyczy to spraw, skierowanych wskutek oczywistej omyłki do sądu miejscowo niewłaściwego.

Rozdział VII.

Czas urzędowania i ferje.

§ 72. Godziny urzędowania w sądach i urzędach wymiaru sprawiedliwości w dni powszednie oznacza Minister Sprawiedliwości.

Urzędowanie powinno być jednorazowe bez przerwy, jeżeli Minister Sprawiedliwości nie zezwoli na wyjątki.

§ 73. W niedziele i dni, ustawowo uznane za święta powszechne (rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 listopada 1924 r., Dz. U. R. P. Nr. 101, poz. 928; ustawa z dnia 18 marca 1925 r., Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 234), normalny tok pracy ustaje, z wyjątkiem przypadków, kiedy przepisy postępowania sądowego wymagają niezwłocznego załatwienia pewnych czynności.

Na te przypadki należy w podziale czynności, uchwalonym przez kolegjum administracyjne, ustalić kolejność dyżurów sędziów.

W tymże celu mogą być w miarę potrzeby ustanowione dyżury poza godzinami urzędowania w dni powszednie.

Dyżury sekretarzy, urzędników kancelaryjnych i woźnych oznacza kierownik sądu.

Czas trwania dyżuru jednej osoby, poza przypadkami szczególnemi, nie może w jednym dniu przekraczać trzech godzin.

Jeżeli urzędnikowi lub woźnemu wyznaczono dyżur całonocny, należy go zwolnić od zajęć w dniu następnym.

§ 74. Jeżeli posiedzenie sądowe przeciąga się poza godziny urzędowania, w sekretarjacie sądowym powinien pozostawać aż do końca posiedzenia, — chyba że przewodniczący na posiedzeniu zarządzi inaczej — jeden z urzędników, wyznaczony przez kierownika sekretarjatu.

§ 75. Jeżeli w czynności sądowej mają brać udział osoby, nie należące do wyznania rzymsko-katolickiego, a okoliczność ta znana jest sądowi, nie należy takiej czynności, gdy ustawa temu się nie sprzeciwia, przedsiębrać w dni uroczyste świąt wyznania religijnego tych osób.

§ 76. Dla interesantów sekretarjaty sądów powinny być otwarte w dni powszednie co najmniej w ciągu trzech godzin.

Godziny te oznacza kierownik sądu.

W przypadkach pilnych należy przyjąć interesanta poza godzinami przyjęć.

Adwokaci i obrońcy mają dostęp do sekretarjatów sądowych w ciągu całego czasu urzędowania.

§ 77. W urzędach (wydziałach) hipotecznych przyjmowanie interesantów odbywa się w ciągu całego czasu urzędowania.

Przepis ten dotyczy także sekretarjatów, w których prowadzone są rejestry publiczne, jak handlowe, stowarzyszeń i inne.

§ 78. Kierownicy sądów i przewodniczący wydziałów oznaczają godziny przyjęć u siebie.

§ 79. O godzinach urzędowania i przyjęć należy podać do wiadomości powszechnej przez umieszczenie odpowiednich informacyj na tablicy orjentacyjnej (§ 177) oraz na drzwiach wejściowych właściwych pomieszczeń.

§ 80. Biuro podawcze otwarte jest dla interesantów co najmniej w ciągu pięciu godzin.

W sądach grodzkich kierownik sądu oznacza stałe dni i godziny, stosownie do potrzeb miejscowych, do przyjmowania i protokółowania ustnych wniosków stron w przypadkach przewidzianych ustawami postępowania sądowego.

§ 81. Ferje sądowe (art. 114) obejmują okres od 15 czerwca do 15 września.

Terminy wypoczynku dla sędziów oraz urlopy wypoczynkowe dla urzędników sekretarjatu i niższych funkcjonarjuszów należy wyznaczać w miarę możności w granicach powyższego okresu.

§ 82. Powołanie na ćwiczenia wojskowe i spowodowana tem przerwa w urzędowaniu nie pozbawia prawa do korzystania z wypoczynku.

§ 83. Przed wyznaczeniem terminu wypoczynku należy w drodze okólnej zwrócić się do sędziów o podanie czasu, w którym chcą korzystać z wypoczynku.

Rozdział VIII.

Biuro podawcze.

§ 84. Biuro podawcze przeznaczone jest:

a) do przyjmowania nadsyłanych lub składanych do sądu pism i przesyłek,

b) do ekspedjowania pism, wysyłanych przez sądy.

Przepisy powyższe obowiązują i w stosunku do sędziów śledczych, urzędujących w siedzibie sądu.

§ 85. W poszczególnych sądach grodzkich o niewielkim ruchu spraw oraz oddziałach sądu grodzkiego, rozmieszczonych w oddzielnych budynkach, czynności biura podawczego załatwia sekretarz lub wyznaczony przez kierownika sądu urzędnik, pełniący również inne czynności.

§ 86. Pisma, nadchodzące w kopertach zamkniętych, otwiera urzędnik biura podawczego, z wyjątkiem tych, które adresowane są do kierownika sądu, tudzież tych wszystkich pism, które zaopatrzone są w napis: „tajne", „poufne", „do własnych rąk" lub tym podobny, świadczący, iż treść pisma ma być zachowana w tajemnicy.

Nadto urzędnikowi biura podawczego nie wolno otwierać kopert zawierających rozporządzenia ostatniej woli.

§ 87. Na każdem nadchodzącem piśmie urzędnik biura podawczego czyni ręcznie albo przy pomocy odpowiedniego stempla adnotację (prezentację), zawierającą nazwę sądu lub urzędu, datę otrzymania pisma i liczbę załączników; jednocześnie kasuje w sposób przepisany znaczki uiszczenia opłat naklejone na piśmie. Prezentata powinna być wyraźna, aby nie nastręczała wątpliwości co do daty otrzymania pisma, i powinna być podpisana przez urzędnika.

§ 88. Jeżeli pismo nadeszło w kopercie, której nie wolno urzędnikowi otworzyć, prezentata będzie uczyniona na adresowej stronie koperty bez naruszenia daty stempla pocztowego.

§ 89. Podania w sprawach ksiąg wieczystych (gruntowych, hipotecznych, tabularnych) mogą być składane bezpośrednio w urzędach ksiąg wieczystych i wydziałach hipotecznych.

Prezentatę wówczas kładzie właściwy sekretarz.

Na tych podaniach tudzież na podaniach, które obok innej czynności dotyczą także czynności hipotecznej, prezentata winna zawierać również godzinę i minutę otrzymania pisma.

Wszystkie pisma, które w ciągu godzin urzędowych z poczty razem nadeszły, oraz te, które nadeszły poza godzinami urzędowemi i przyjęte zostały jednocześnie, będą poczytane za wchodzące równocześnie.

§ 90. Na żądanie osoby, wnoszącej pismo, urzędnik biura podawczego wydaje jej pokwitowanie z odbioru.

Pokwitowanie pisze się według załączonego wzoru.

§ 91. Kierownik sądu w porozumieniu z urzędem pocztowym może zarządzić, że adresowane do sądu przesyłki pocztowe, nadeszłe do sądu zwrotne pocztowe poświadczenia odbioru i zwrócone przesyłki sądowe będą odbierane z urzędu pocztowego zapomocą pocztowej księgi oddawczej przez woźnego lub gońca za jego pokwitwaniem. Nazwisko odbierającego będzie podane do wiadomości urzędu pocztowego.

Odebrane przesyłki doręcza się niezwłocznie urzędnikowi biura podawczego.

§ 92. Wszystkie pisma i przesyłki, otrzymane przez biuro podawcze, powinny być oddane właściwym, według przeznaczenia, sekretarjatom lub sędziom w dniu otrzymania.

Pisma należy oddawać niezwłocznie po otrzymaniu.

§ 93. Koperty, w których pisma nadeszły z poczty, należy dołączać do tychże pism.

§ 94. W razie wątpliwości co do skierowania pisma urzędnik biura podawczego postąpi w każdym przypadku według polecenia kierownika sądu.

§ 95. Pisma i przesyłki, wychodzące z sekretarjatów, kieruje się celem wysłania do biura podawczego. Pisma te i przesyłki, z wyjątkiem wezwań i zawiadomień, wciąga się do wykazu; wzór wykazu załącza się.

§ 96. Po potwierdzeniu odbioru, urzędnik biura podawczego zwraca wykaz właściwemu sekretarjatowi.

Wykazy przechowuje się w sekretarjacie, ułożone w porządku chronologicznym.

§ 97. Dokonaną ekspedycję sekretarz zapisuje we właściwych aktach i repertorjach (rejestrach, dziennikach) ze wskazaniem daty.

§ 98. Otrzymane pisma i przesyłki urzędnik biura podawczego rozsyła według przeznaczenia, po uprzedniem w miarę potrzeby wciągnięciu ich do rewersału lub księgi pocztowej.

§ 99. Przekazywanie pism i akt między wydziałami (oddziałami) jednego sądu oraz prokuratora i sędziami śledczymi, mającymi siedzibę w gmachu tegoż sądu, odbywa się bez udziału biura podawczego.

§ 100. W biurze podawczem, z zarządzenia kierownika sądu, może być skoncentrowana ekspedycja wezwań, zawia-

domień i innych pism, doręczanych stronom przez woźnych sądowych.

Instrukcje szczegółowe w tym względzie wydaje kierownik sądu, który może wprowadzić odpowiednie księgi kontroli doręczeń przez poszczególnych woźnych.

Prezes sądu okręgowego może zarządzić skoncentrowanie w biurze podawczem tego sądu ekspedycji wezwań, zawiadomień i innych pism ze wszystkich sądów grodzkich, znajdujących się w siedzibie sądu okręgowego, oraz sędziów śledczych tam urzędujących.

W tym przypadku instrukcje wydaje prezes sądu okręgowego.

Rozdział IX.

Sekretarjaty.

§ 101. Każdy wydział (oddział) sądu ma osobny sekretarjat.

Osobny również sekretarjat, pod nazwą sekretarjatu prezydjalnego, ma prezes sądu apelacyjnego i prezes sądu okręgowego.

Sąd grodzki, o liczbie sędziów większej niż 10, może mieć w razie potrzeby osobny sekretarjat prezydjalny, jeżeli to zarządzi prezes sądu okręgowego.

W przypadku, gdy niema osobnego sekretarjatu prezydjalnego, prowadzenie biurowości w tym zakresie poleca się sekretarjatowi sądowemu.

§ 102. Podział czynności pomiędzy urzędników sekretarjatu oznacza kierownik sądu.

§ 103. W miarę potrzeby kierownik sądu wyznacza jednego z sekretarzy lub innych urzędników sekretarjatu do czuwania nad potrzebami gospodarczemi sądu i związanym z nim budżetowo urzędów.

W szczególności dotyczy to zaopatrzenia w matrjały piśmienne, opał i oświetlenie, oraz napraw i uzupełnienia inwentarza ruchomego.

§ 104. Pod kierunkiem jednego z urzędników może być utworzone biuro przepisywania wspólne dla kilku sekretarjatów.

§ 105. Kierownik sądu może powierzyć jednemu z sekretarzy sprawowanie stałej kontroli pracy sekretarjatów z obowiązkiem składania perjodycznych sprawozdań co miesiąc lub w innych okresach.

§ 106. Kierownik sekretarjatu jest odpowiedzialny za należyte prowadzenie biurowości, za ścisłe i szybkie wykonanie

rozporządzeń sądu, kierownika sądu, przewodniczącego wydziału lub sędziego, oraz za całość akt, ksiąg i pism.

§ 107. Zwierzchni kierunek prac sekretarjatów należy do kierownika sądu, a bezpośredni do przewodniczących wydziałów (kierowników oddziałów, sędziów grodzkich).

§ 108. Kierownik sekretarjatu obowiązany jest:

a) prowadzić lub przestrzegać należytego prowadzenia ksiąg biurowych, wskazanych w regulaminach lub ustanowionych przez władzę przełożoną,

b) przyjmować wszystkie nadchodzące pisma, przedstawiać je w razie potrzeby kierownikowi sądu, przewodniczącemu wydziału lub sędziemu wraz z odpowiedniemi aktami,

c) redagować i podpisywać w przypadkach, gdy ustawa lub regulamin tego wymagają, pisma, wychodzące z sądu,

d) prowadzić protokóły posiedzeń sądu, jeżeli czynność ta nie jest zlecona komu innemu,

e) sporządzać nakazane ustawą, regulaminami lub szczególnemi zarządzeniami sprawozdania,

f) przechowywać urzędową pieczęć sądu, przekazane sekretarjatowi książki i inne wydawnictwa, tudzież przybory biurowe,

g) wydawać wypisy, zaświadczenia i inne dokumenty za swoim podpisem w granicach swojej kompetencji,

h) udzielać ustnych informacyj zgłaszającym się oraz udzielać zezwolenia na przeglądanie akt, gdy na to zezwalają przepisy,

i) przekazywać akta do archiwum, stosownie do przepisów zawartych w rozdziale XVII,

j) w sądach grodzkich, w których niema oddzielnego sekretarjatu prezydjalnego, prowadzić rachunkowość według przepisów kasowych,

k) w sprawach cywilnych i karnych wykonywać czynności, nakazane ustawami postępowania sądowego i wypływającemi z nich przepisami regulaminowemi.

§ 109. W czynnościach swoich kierownik sekretarjatu może być zastąpiony przez innych urzędników sekretarjatu, w niektórych zaś przypadkach, przewidzianych ustawą lub regulaminami, przez aplikantów sądowych, stosownie do podziału czynności, oznaczonego przez kierownika sądu, tudzież do wskazówek, udzielonych przez przewodniczącego wydziału.

§ 110. Interesantów, zgłaszających się w sprawach, załatwianych w sekretarjacie, przyjmuje wyłącznie kierownik sekretarjatu i tylko w miejscu swego urzędowania.

Inni urzędnicy mogą mieć bezpośrednią styczność z interesantami tylko na wyraźne zlecenie kierownika sądu lub przewodniczącego wydziału.

§ 111. Z wyjątkiem przypadków, przewidzianych w ustawach lub regulaminie, sekretarzom i innnym urzędnikom sekretarjatu nie wolno przyjmować żadnych wpłat od interesantów.

§ 112. Kierownik sekretarjatu może udzielić zezwolenia na przeglądanie akt i ksiąg sądowych tylko osobom do tego uprawnionym i to pod swoją kontrolą. Przed zezwoleniem na przejrzenie należy sprawdzić, czy dana osoba jest do tego uprawniona, a w razie wątpliwości, zwrócić się o wskazówki do przewodniczącego wydziału lub kierownika sądu.

§ 113. Nikt, oprócz sędziego i osoby protokółującej na posiedzeniu sądowem, oraz osób, szczególnie ustawą lub regulaminem do tego upoważnionych, nie może zabierać akt z sekretarjatu.

§ 114. Sprawozdania, przepisane regulaminami lub innemi zarządzeniami, kierownik sekretarjatu przygotowuje w ciągu dziesięciu dni od daty upływu okresu sprawozdawczego, jeżeli w poszczególnym przypadku nie obowiązuje inny termin.

§ 115. W razie przekazywania na stałe swych czynności, ustępujący urzędnik sekretarjatu winien oddać według spisu wszystkie powierzone mu z tytułu urzędowania księgi, akta, pieczęć i inne przedmioty.

Protokół zdawczo-odbiorczy, podpisany przez oddającego i przyjmującego, składa się do akt prezydjalnych.

§ 116. Do pełnienia czynności sekretarza mogą być powoływani przez kierownika sądu aplikanci sądowi w przypadkach wyjątkowych, oraz bez ujmy dla normalnego toku ich praktyki sądowej.

§ 117. Kierowanie pracą osób, prowadzących księgi hipoteczne i zatrudnionych w kancelarjach wydziałów hipotecznych, oraz prowadzących sprawy budżtowo-rachunkowe i kasowe, odbywa się nadto według przepisów specjalnych.

Rozdział X.

Biurowość.

A. Zasady ogólne.

§ 118. Otrzymane w sekretarjacie pisma dołącza się do właściwych akt lub zeszytów, bądź zakłada się na skutek tych pism nowe akta, oraz wciąga do właściwego repertorjum (rejestru, dziennika) i skorowidza.

Nowych akt nie zakłada się, jeżeli pismo po załatwieniu ma być zwrócone.

§ 119. Na każdem nadchodzącem piśmie kierownik sądu, przewodniczący wydziału lub właściwy sędzia wydaje krótką dekretację co do sposobu załatwienia, jeżeli załatwienie nie leży wyłącznie w kompetencji sekretarza.

§ 120. Wszelkie pisma, które odnoszą się do tej samej sprawy, łączy się razem w porządku chronologicznym. Tworzą one akta.

§ 121. Każde akta powinny być umieszczone w oddzielnej okładce, oznaczonej sygnaturą stosownie do odpowiedniego repertorjum (rejestru, dziennika).

Okładki poszczególnych kategoryj spraw odróżniają się kolorem.

§ 122. Pisma, obejmujące zarządzenia ogólne i nie dotyczące poszczególnych spraw, łączy się razem w porządku chronologicznym w specjalne zeszyty.

§ 123. Sygnatura akt składa się z cyfrowego oznaczenia wydziału (oddziału, lub także sekcji), oznaczenia zapomocą odpowiedniej litery kategorji, do której sprawa należy, oznaczenia kolejnego numeru sprawy według repertorjum (rejestru, dziennika) i roku założenia akt.

§ 124. Jedna okładka w sprawach cywilnych i karnych oraz dyscyplinarnych służy w ciągu całego toku postępowania we wszystkich instancjach, z wyjątkiem Sądu Najwyższego; wzór okładki załącza się.

§ 125. Zakończenie postępowania w każdej instancji zaznacza się wszyciem do akt grubej karty kolorowej według załączonego wzoru, na której sekretarz wypisuje u góry ilość kart, zawierających się w aktach danej instancji.

Na tejże karcie kolorowej mieści się pismo sądu niższego do wyższego i odwrotnie, oznajmiające o celu lub przyczynie przesłania akt. W nawiasie oznacza się tę kartę akt, na których są wymienieni pełnomocnicy i obrońcy.

Karty kolorowej nie należy używać, gdy akta przesyła się z żądaniem udzielenia pomocy sądowej.

Na tejże karcie kolorowej biuro podawcze sądu przyjmującego kładzie prezentację wejścia.

Usprawiedliwienia, przewidziane w §§ 50 i 53, należy załączać do karty kolorowej jako oddzielne pisma.

§ 126. Po ukończeniu postępowania w wyższej instancji (sąd apelacyjny, okręgowy), akta zwraca się pierwszej instancji.

W wyższej instancji pozostawia się tylko odpis wyroku bądź innego orzeczenia, którem postępowanie zakończono.

§ 127. W sprawach administracyjnych, rozstrzyganych instancyjnie przepisy §§ 124 i 125 stosuje się w miarę możności.

§ 128. Każde akta powinny być zeszyte, a karty w aktach, oraz dołączone do akt poszczególne pisma i dokumenty — ponumerowane.

§ 129. Wpisy, zaświadczenia, odpisy i t. p., wydawane na podstawie akt, należy oznaczać odpowiednią sygnaturą oraz datą wydania.

W nagłówkach pism, wysyłanych do urzędów, należy podawać przedmiot sprawy, to jest streszczenie pisma, zwłaszcza w pismach, dotyczących spraw objętych poprzedniem pismem.

W odpowiedzi na pisma należy podawać datę i sygnaturę tych pism.

§ 130. Akta układa się w szafach rocznikami według kategoryj spraw w kolejności numerów sygnatury.

W ten sam sposób układa się w zeszytach odpisy wyroków i innych orzeczeń, pozostawiane w instancjach wyższych.

W sprawach, zwróconych przez Sąd Najwyższy z orzeczeniem, odpis tego orzeczenia, nadesłany przez Sąd Najwyższy, dołącza się do odpisu odnośnego orzeczenia Sądu odwoławczego.

§ 131. Do akt wszywa się na pierwszem miejscu kartę przeglądową, na której zapisuje się kolejno wszystkie pisma, dołączone do akt oraz niezbędne zapiski, stosownie do wymagań postępowania sądowego i przepisów regulaminowych.

§ 132. Jeżeli zawartość akt dojdzie do dwustu kart, należy założyć tom następny, zaznaczając to na okładkach.

Numerację akt w następnych tomach prowadzi się w dalszym ciągu.

Na okładce każdego tomu wypisuje się wszystkie sygnatury.

Na aktach, doręczanych sędziom lub urzędnikom do przygotowania lub sporządzenia orzeczeń, protokółów lub innych pism, wyciska się stempel według załączonego wzoru, w którym zaznacza się datę doręczenia i zwrotu akt.

§ 133. O wysłaniu akt do innego sądu (wydziału, oddziału) lub urzędu, oraz o ich zwrocie, sekretarz czyni odpowiednią notatkę w odnośnem repertorjum (rejestrze, dzienniku).

Przy przesyłaniu akt sądowych i ważniejszych dokumentów pocztą należy je nadawać jako przesyłki polecone.

§ 134. O wydaniu z akt dokumentów, wypisów, odpisów, zaświadczeń i tym podobnych pism, należy w odpowiedniem miejscu akt uczynić wzmiankę, pod którą odbiór kwituje osoba zainteresowana.

§ 135. Repertorja, rejestry, skorowidze i t. p. księgi biurowe, ustanowione przepisami ustawowemi lub regulaminowemi, prowadzi się według wzorów, ustalonych lub zatwierdzonych przez Ministra Sprawiedliwości.

Repertorja prowadzi się w księgach oprawnych z ponumerowanemi kartami, których liczbę zaświadcza przy założeniu kierownik sekretarjatu prezydjalnego.

To samo stosuje się do innych ksiąg, lecz tylko wówczas, gdy przepis szczególny tak stanowi; pozatem używać można w ciągu roku luźnych arkuszy, przechowywanych w tymczasowej okładce, które będą oprawione w jedną całość po upływie roku.

Na każdym tomie oraz okładce należy umieścić oznaczenie sądu oraz wydziału (oddziału), nazwę księgi tudzież rok kalendarzowy.

Jeżeli dany tom obejmuje okres kilkoletni, należy uwidocznić to na okładce.

Kierownik sądu może, w miarę potrzeby, wprowadzić dodatkowe księgi pomocnicze i skorowidze.

§ 136. Księgi biurowe prowadzi się rocznie z numeracją od początku roku. Można jednak używać tej samej księgi i w latach następnych, rozpoczynając numerację na nowo z początkiem roku następnego.

§ 137. Do czynności często powtarzających się używa się drukowanych formularzy, ustalonych przez Ministra Sprawiedliwości.

Kierownik sądu może również wprowadzić potrzebne w danym okręgu sądowym drukowane formularze po zatwierdzeniu ich przez Ministra Sprawiedliwości.

B. Biurowość w sprawach administracji sądowej.

§ 138. Sekretarjat prezydjalny prowadzi całą biurowość w sprawach administracji sądowej oraz akta w tym zakresie pod nazwą akt prezydjalnych.

§ 139. Do spraw prezydjalnych należą również te sprawy, które nie wchodząc ściśle w zakres administracji sądowej, przekazane są kierownikom sądów.

§ 140. Akta prezydjalne powinny być podzielone na grupy i działy według treści, którą obejmują, oraz oznaczone odpowiedniemi numerami.

Każdy dział mieści się w osobnym zeszycie z kartą przeglądową.

§ 141. W sprawach indywidualnych, dotyczących poszczególnych osób lub wyłączonych z grup przedmiotów, zakłada się osobne akta.

Wyłączenie należy zaznaczyć na karcie przeglądowej odpowiedniej grupy lub działu.

Do spraw tych należą w szczególności akta osobowe, tudzież akta, obejmujące przebieg postępowania co do inwestycyj nadzwyczajnych.

§ 142. Akta i zeszyty, zawierające pisma tajne, przechowuje kierownik sądu w zamknięciu.

§ 143. Sekretarjat prezydjalny przechowuje akta osobowe sędziów, urzędników i niższych funkcjonarjuszów sądowych; nadto akta osobowe innych osób, jeżeli tego wymagają przepisy prawa.

§ 144. Akta osobowe prowadzi się z uwzględnieniem przepisów, dotyczących wykazów służbowych.

§ 145. Akta osobowe przechowuje sekretarjat grupami według rodzajów służby w porządku alfabetycznym nazwisk.

W przypadku zabrania akt z miejsca zwykłego ich przechowania, należy złożyć kartkę zastępczą.

§ 146. Okólniki, pisma okólne i inne zarządzenia, jeżeli nie są ogłoszone w organie urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości, składa się do odpowiednich grup i działów.

Jeżeli pismo takie dotyczy kilku grup, należy odpowiednie wyciągi dołączyć do wszystkich grup ze wzmianką o miejscu przechowania oryginału.

O zarządzeniach ogłoszonych w organie urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości, czyni się wzmiankę na właściwych kartach przeglądowych (§ 140) z podaniem w krótkich słowach treści i numeru organu urzędowego.

§ 147. W sekretarjacie prezydjalnym prowadzi się według załączonego wzoru dziennik prezydjalny, do którego wciąga się wszelkie pisma, nadchodzące do kierownika sądu lub sekretarjatu prezydjalnego.

Na każdem piśmie zaznacza się numer, pod którym wciągnięto pismo do dziennika.

Na pismach, które nie mają prezentaty biura podawczego, prezentatę kładzie sekretarz, na pismach zaś poufnych — kierownik sądu.

Kierownik sądu może zarządzić, aby niektórych pism nie rejestrowano.

§ 148. Oprócz dziennika prezydjalnego sekretarjat prowadzi w porządku alfabetycznym skorowidz w układzie przedmiotowym, odpowiadającym poszczególnym działom spraw; wzór załącza się.

W sprawach personalnych i podań imiennych skorowidz rzeczowy należy zastąpić skorowidzem alfabetycznym.

Skorowidz może służyć na kilka lat i może być prowadzony także systemem kartkowym.

W sądach o niewielkim ruchu tego rodzaju spraw prowadzenie skorowidzów nie jest obowiązkowe.

§ 149. Wysłanie pisma, załatwiającego pismo otrzymane, notuje się w dzienniku prezydjalnym w odnośnej rubryce, zaznaczając datę pisma załatwiającego. Datą tą jest dzień podpisania pisma wysyłanego.

W razie wysłania pisma, które jest załatwieniem pisma otrzymanego, do rubryki 3 wpisuje się wzmiankę „z urzędu“ w skróceniu „z u.“.

§ 150. Ponadto w sekretarjacie prezydjalnym prowadzi się w miarę potrzeby niezbędne rejestry, wykazy, kontrole i t. p., jako to:

rejestr egzaminów (wzór),

rejestr legalizacji podpisów (wzór),

kontrolę wizytacyj,

wykaz osób, mających zajęcie uboczne według stanowisk służbowych (wzór),

kontrolę udzielonych kart pomocy lekarskiej,

listy adwokatów, notarjuszów i obrońców,

skorowidz alfabetyczny osób, należących do sądu, z podaniem ich adresów,

kontrolę wystawionych legitymacyj służbowych wraz ze skorowidzem alfabetycznym (wzory),

listę biegłych i tłumaczów sądowych,

wykaz etatów.

§ 151. W sekretarjacie prezydjalnym prowadzi się rachunek druków, formularzy, materjałów piśmiennych na składzie, zamawianych i wydawanych.

C. Biurowość w sprawach dyscyplinarnych.

§ 152. Prowadzenie i przechowywanie akt w sprawach dyscyplinarnych należy do sekretarjatu prezydjalnego.

§ 153. W każdej sprawie dyscyplinarnej zakłada się oddzielne akta; akta te są poufne.

§ 154. Sprawy dyscyplinarne wciąga się kolejno do repertorjum, prowadzone według załączonego wzoru przez sekretarza, wyznaczonego przez prezesa sądu.

Wzmianki o wznowieniu zapadłych w tym trybie orzeczeń i ich wykonaniu, należy zamieszczać w rubryce „uwagi“.

§ 155. Do repertorjum prowadzi się skorowidz alfabetyczny.

Repertorja i skorowidze mogą służyć na kilka lat, wszakże numeracja rozpoczyna się na nowo z początkiem każdego roku.

§ 156. Przeglądanie akt w sprawach dyscyplinarnych dostępne jest tylko dla obwinionego i jego obrońcy w granicach służących im uprawnień, oraz władzy nadzorczej. Nie wyłącza to udzielenia akt, uzasadnionego szczególnemi przepisami.

§ 157. Repertorja prowadzi się według kategoryj służbowych: dla sędziów (repertorjum lit. Sd.); dla prokuratorów (repertorjum lit. Pd.); dla asesorów i aplikantów (repertorjum lit. Ad.); dla urzędników (repertorjum lit. Ud.); dla notarjuszów (repertorjum lit. Nd.) i dla innych (repertorjum lit. Id.).

§ 158. Wszelkie pisma w toku postępowania dyscyplinarnego, dotyczące tego postępowania, doręcza się w zamkniętych kopertach z napisem „poufne".

§ 159. Prezes sądu apelacyjnego po otrzymaniu odpisu wyroku, wydanego przeciwko sędziemu okręgowemu lub grodzkiemu (art. 168 § 1), zamieszcza o tem wzmiankę w odpisie wykazu służbowego, poczem dosłowną treść wzmianki przesyła Ministrowi Sprawiedliwości i właściwemu prezesowi sądu okręgowego, któremu przesyła nadto odpis wyroku celem dołączenia do akt osobowych.

§ 160. W razie wznowienia postępowania nowych akt się nie zakłada, lecz prowadzi się dalej założone poprzednio.

§ 161. Sprawozdania ze stanu spraw dyscyplinarnych prezes sądu składa corocznie w styczniu Ministrowi Sprawiedliwości z wykazaniem stanu na 31 grudnia roku ubiegłego według załączonego wzoru.

D. Biurowość w innych sprawach.

§ 162. W biurowości w sprawach innych, poza sprawami administracyjnemi i dyscyplinarnemi, stosować należy, oprócz ogólnych zasad, wyłuszczonych w §§ 118—137, również wydane w tych sprawach przepisy szczególne.

§ 163. W sprawach rachunkowo-budżetowych obowiązują przepisy szczególne.

Rozdział XI.

Zamieszkanie i doręczenia w sprawach służbowych.

§ 164. Sędzia przy objęciu stanowiska obowiązany jest podać kierownikowi sądu dokładny swój adres.

O każdej zmianie adresu winien zawiadomić tymże trybem najpóźniej w ciągu trzech dni.

§ 165. Sędzia, korzystający z wypoczynku lub zwolnienia od zajęć, powinien zawiadomić kierownika sądu o miejscu swego pobytu.

§ 166. Do doręczeń w sprawach służbowych będą stosowane przepisy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341).

§ 167. Pisma w sprawach służbowych o charakterze osobistym przesyła się w listach zamkniętych.

§ 168. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do asesorów i aplikantów sądowych.

Rozdział XII.

Woźni sądowi.

§§ 169. Do obowiązków woźnego sądowego należy:

a) wykonywanie czynności, przewidzianych w ustawach, w szczególności — doręczanie wezwań i innych pism,

b) przestrzeganie spokoju i porządku w gmachu sądowym, zwłaszcza w sali rozpraw podczas posiedzenia sądowego,

c) wykonywanie poleceń sądu, kierownika sądu, przewodniczącego wydziału, przewodniczącego na posiedzeniu sądowem lub właściwego sędziego, oraz w przypadkach, wynikających z przepisów regulaminowych, — sekretarza w granicach jego czynności urzędowych.

§ 170. Podział czynności między woźnych sądowych ustala kierownik sądu.

Rozdział XIII.

Nazwy sądów.

§ 171. Sądy apelacyjne, okręgowe i grodzkie noszą nazwy według swojej siedziby.

Wydziały zamiejscowe sądów okręgowych używają nazwy swego sądu z dodatkiem „wydział zamiejscowy w . . . . . “.

Sądy dla nieletnich powinny mieć w nazwie uwzględniony zakres swojej działalności: nazwa więc takiego sądu będzie brzmiała: „Sąd Okręgowy w . . . . . — Sąd dla nieletnich“, a jeżeli sąd ten ma siedzibę poza siedzibą sądu okręgowego, — w nazwie należy wskazać siedzibę sądu dla nieletnich.

§ 172. Nazwy powyższe powinny być umieszczane na aktach, na wszelkich pismach, wychodzących z sądu, z podaniem nadto w miarę potrzeby numeru wydziału sądu i zakresu jego czynności, np. „Sąd Okręgowy w Warszawie wydział I cywilny“.

§ 173. W napisach nazewnątrz gmachu, mieszczącego sąd, nie wymienia się miejscowości; wyjątek dotyczy tylko wydzia-

łów zamiejscowych i sądów dla nieletnich poza siedzibą sądu okręgowego.

Jeżeli sąd dla nieletnich mieści się w gmachu sądu okręgowego oznaczenie sądu dla nieletnich umieszcza się w sposób przewidziany dla oznaczenia wydziałów.

Jeżeli poszczególne wydziały (oddziały) mieszczą się w osobnych gmachach to dodać należy do nazwy sądu bliższe oznaczenie tej części sądu, która w danym gmachu się mieści np.: „Wydziały karne", „Wydziały II i III cywilne", „Wydział handlowy", „Wydział karny odwoławczy", „Oddziały karne", „Oddziały cywilne miejskie", „Oddziały cywilne zamiejskie", „Oddziały II i III" i t. p.

§ 174. Jeżeli w jednej miejscowości jest kilka sądów grodzkich, do nazwy każdego należy dodać odróżnienie, wynikające z aktu prawnego, z którego mocy dany sąd został utworzony.

§ 175. W orzeczeniach i innych pismach sądowych należy również używać powyższych nazw, bez jakichkolwiek dodatków uzupełniających, jak: „sąd, jako procesowy", „sąd, jako egzekucyjny" i t. p.

Rozdział XIV.

Urządzenia zewnętrzne.

§ 176. Na budynkach, będących siedzibą sądów i urzędów wymiaru sprawiedliwości, powinny być umieszczone oznaki, przewidziane w osobnych przepisach.

§ 177. Przy wejściu należy wywiesić napisy orjentacyjne, a w szczególności tablice, podające rozkład czynności, załatwianych w poszczególnych pomieszczeniach, ze wskazaniem numerów pokojów, a także, jeżeli tok czynności tego wymaga, z oznaczeniem godzin przyjęć lub załatwiania spraw.

Jeżeli sąd lub urząd rozmieszczony jest w kilku budynkach, albo w budynku, mającym kilka wejść, przeznaczonych dla wszystkich, należy tablice orjentacyjne umieścić przy każdem wejściu.

§ 178. W odpowiednich miejscach powinny być umieszczone tablice do wywieszania obwieszczeń, których wymagają przepisy postępowania.

§ 179. Wszystkie pomieszczenia powinny być oznaczone numerami i napisami, wskazującemi ich przeznaczenie.

§ 180. W sekretarjatach sądów okręgowych i grodzkich powinny być wywieszone listy komorników, urzędujących w okręgach sądowych, ze wskazaniem ich miejsca zamieszkania oraz zakresu działania.

§ 181. Sale rozpraw powinny być utrzymywane schludnie i we wzorowym porządku.

Część sali rozpraw przeznaczona jest na umieszczenie stołu sędziowskiego na podwyższeniu oraz na miejsca dla osób uczestniczących w rozprawie i jest oddzielona od pozostałej części, przeznaczonej dla publiczności.

§ 182. W salach rozpraw na ścianie poza stołem sędziowskim znajduje się wizerunek herbu państwowego, a na stole sędziowskim krucyfiks.

W miejscowościach, gdzie spodziewane jest składanie przysięgi przez osoby, wyznające religję mojżeszową, powinna znajdować się w sądzie tora.

§ 183. Obok albo wpobliżu sali rozpraw powinno być oddzielne, odpowiednio zabezpieczone pomieszczenie dla oskarżonych, nie pozostających na wolności.

§ 184. Do użytku adwokatów kierownik sądu może przeznaczyć oddzielny pokój, jeżeli warunki lokalne na to pozwalają.

Rozdział XV.

Pieczęcie urzędowe.

§ 185. Wszystkie sądy, kierownicy ich oraz sędziowie śledczy mają swoje pieczęcie urzędowe z wyobrażeniem orła państwowego i właściwym napisem, odpowiadające obowiązującym przepisom i zarządzeniom (rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 grudnia 1927 r. o godłach i barwach państwowych oraz o oznakach, chorągwiach i pieczęciach — Dz. U. R. P. Nr. 115, poz. 980, w brzmieniu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1930 r. — Dz. U. R. P. Nr. 80, poz. 629; rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 20 czerwca 1928 r. o pieczęciach urzędowych — Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 593, w brzmieniu ustalonem w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 2 grudnia 1931 r. — Dz. U. R. P. Nr. 107, poz. 831).

Nadto stosuje się postanowienia rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 1929 r. o pieczęciach urzędowych w centralnym zarządzie Ministerstwa Sprawiedliwości, jako też w sądach i urzędach wymiaru sprawiedliwości (Dz. U. R. P. Nr. 48, poz. 396).

§ 186. Do użytku poszczególnych wydziałów (oddziałów) sądu, jak również urzędów (wydziałów) hipotecznych mogą być przeznaczone osobne egzemplarze pieczęci.

§ 187. Kontrolę wydanych dla użytku pieczęci prowadzi kierownik sądu. Pieczęcie o jednakowej treści są odróżniane numerami rozpoznawczemi.

§ 188. Pieczęcie sądów przechowują właściwi kierownicy sekretarjatów.

Pieczęcie powinny być przechowywane pod zamknięciem, w sposób, wyłączający możliwość jakichkolwiek nadużyć.

§ 189. Pieczęć wyciska się na pismach, mających stanowić dowód lub mogących być dla strony podstawą do podjęcia jakiejkolwiek czynności prawnej, oraz w korespondencji z władzami zagranicznemi i w innych przypadkach, przewidzianych szczególnemi przepisami.

§ 190. Jeżeli pismo mieści się na kilku arkuszach, arkusze powinny być zeszyte, a końce nici lub sznura przytwierdzone do papieru pieczęcią lakową, lub też krążkiem papieru, na którym wyciska się pieczęć tuszem w ten sposób, aby tylko część jej znajdowała się na rzeczonym krążku, reszta zaś na arkuszu.

Pozatem należy przy użyciu pieczęci stosować się do szczególnych postanowień w tym względzie.

Na pokwitowaniach, które wydaje biuro podawcze (§ 90), pieczęci się nie wyciska.

§ 191. Pieczęcie należy zamawiać wyłącznie w Mennicy Państwowej w drodze służbowej za pośrednictwem prezesa sądu apelacyjnego, jeżeli w poszczególnych przypadkach niema zwolnienia od tego obowiązku.

Rozdział XVI.

Inwentarz ruchomości.

§ 192. W każdem pomieszczeniu powinien być wywieszony wykaz znajdujących się w niem ruchomości.

Pozatem należy prowadzić księgę inwentarza ruchomości dla całego sądu lub urzędu według przepisów w tym względzie wydanych.

§ 193. W każdym sądzie prowadzi się pod nadzorem kierownika sądu księgę inwentarza ruchomości.

Dla więzień, których przełożonym jest sędzia, sprawujący kierownictwo sądu grodzkiego, księgę inwentarza prowadzi urzędnik, wyznaczony w tym celu przez sędziego.

Rozdział XVII.

Archiwum.

§ 194. Do przechowywania akt w sprawach ukończonych urządzone jest w każdym sądzie archiwum sądowe.

§ 195. Archiwum sądu grodzkiego w mieście, będącem siedzibą sądu okręgowego, może być połączone z archiwum sądu okręgowego na podstawie zarządzenia prezesa sądu okręgowego.

Tym samym trybem archiwa mogą być rozłączone.

§ 196. Czynności, związane z prowadzeniem archiwum, pełni z polecenia kierownika sądu jeden z urzędników (archiwista), który jest odpowiedzialny za całość akt, oddanych do archiwum.

§ 197. Wykaz akt, przekazywanych do archiwum, sporządza się w dwóch egzemplarzach, według załączonego wzoru, z podpisem kierownika właściwego sekretarjatu.

Jeden egzemplarz doręcza się archiwiście, drugi zaś z pokwitowaniem archiwisty wraca do sekretarjatu. Egzemplarz, przeznaczony dla sekretarjatu, zawiera tylko rubryki od 1 do 3 włącznie.

Wykaz z pokwitowaniem archiwisty przechowuje właściwy sekretarjat.

§ 198. Wykazy powinny być doręczane archiwiście na papierze jednego formatu.

Wykazy te, złączone w zeszyty, stanowią repertorja archiwalne w których zaznacza się dalsze czynności, dotyczące danych akt.

§ 199. Dla spraw poszczególnych grup, jak cywilnych, karnych, dyscyplinarnych, administracyjnych (gospodarczych, budżetowo-rachunkowych), powinny być sporządzane oddzielne wykazy, z których tworzy się oddzielne zeszyty (repertorja).

W razie potrzeby podział może być więcej szczegółowy, według zarządzeń kierownika sądu.

§ 200. Do każdego zeszytu archiwista prowadzi skorowidz alfabetyczny według nazwisk, a w sprawach, w których jest to niemożliwe, według przedmiotu.

W archiwach o bardzo znacznej ilości spraw kierownik sądu może, za zgodą prezesa sądu apelacyjnego, wprowadzić skorowidz kartkowy.

W sądach grodzkich można poprzestać na prowadzeniu skorowidza imiennego i przedmiotowego, wspólnych dla wszystkich zeszytów.

§ 201. W skorowidzach przy nazwisku lub nazwie przedmiotu zapisuje się numer wykazu oraz liczbę porządkową, pod którą dana sprawa do tego wykazu jest wciągnięta.

§ 202. Po otrzymaniu wykazu z pokwitowaniem archiwisty kierownik właściwego sekretarjatu zaznacza we właściwem repertorjum datę przekazania danych akt do archiwum i numer kolejny wykazu, przy którym akta zostały oddane, wpisany w wykazie przez archiwistę.

§ 203. Akta mogą być wydawane z archiwum do sekretarjatu sądu na pisemne żądanie kierownika właściwego sekretarjatu za jego pokwitowaniem.

Pokwitowania te składa się w porządku chronologicznym i zwraca się po odesłaniu akt do archiwum.

§ 204. Jeżeli ustawy postępowania sądowego nie stanowią inaczej, o wydawaniu z akt sądowych odpisów i wyciągów postanawiają kierownicy sądów lub z ich zarządzenia przewodniczący wydziałów i sędziowie, orzekający jednoosobowo.

Kierownik sądu może upoważnić archiwistę lub kierownika właściwego sekretarjatu do wydawania odpisów i wyciągów uczestnikom sprawy.

§ 205. Odpisy i wyciągi sporządza archiwista lub kierownik właściwego sekretarjatu, stosownie do zarządzeń kierownika sądu w tym względzie, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

Na odpisach i wyciągach z akt, gdy te mają być opatrzone pieczęcią, wyciska się pieczęć sądową (§ 185).

§ 206. Wydanie odpisu, wyciągu lub dokumentu uwidocznia się we właściwych aktach, gdzie strona stwierdza również odbiór.

§ 207. Czas, po którego upływie akta w sprawach sądowych mają być przekazywane do archiwum, określają osobne przepisy.

§ 208. Akta w sprawach administracji sądowej przekazywane są do archiwum na zlecenie kierownika sądu.

Akta te należy w archiwum przechowywać oddzielnie według przedmiotów i roczników.

§ 209. Przed oddaniem do archiwum akt w sprawach ukończonych należy w miarę możności zwrócić stronom, jeżeli się zgłoszą, oryginalne dokumenty, złożone w toku postępowania, z zaznaczeniem na tych dokumentach wzmianki o zapadłem orzeczeniu sądu.

§ 210. Na zewnętrznej stronie akt należy wypisać czerwonym atramentem datę złożenia do archiwum, numer wykazu, przy którym były złożone, numer porządkowy z tego wykazu, oraz rok, w którym można je zniszczyć, jeżeli zniszczenie jest dozwolone.

§ 211. Do archiwum oddaje się także ukończone i niepotrzebne do stałego użytku księgi kancelaryjne (repertorja, rejestry, skorowidze, spisy i t. p.) z dołączeniem osobnych wykazów.

§ 212. W sądach grodzkich o niewielkim ruchu spraw z zezwolenia prezesa sądu okręgowego można zaniechać prowadzenia archiwum według powyższych przepisów.

W tych przypadkach nie prowadzi się osobnego repertorjum dla archiwum, akta zaś archiwalne układa się według roczników za koleją numerów sygnatury, w grupach odpowia-

dających księgom (repertorjom, rejestrom i t. p.), prowadzonym w sekretarjatach sądu.

Czuwanie nad temi aktami należy do obowiązków kierownika sekretarjatu.

§ 213. Archiwum hipoteczne, ksiąg gruntowych, kolejowych, naftowych, górniczych, notarjalne, aktów i rejestrów stanu cywilnego, urządzone są według odrębnych przepisów.

Rozdział XVIII.

Bibljoteka.

§ 214. Każdy sąd posiada bibljotekę, pozostającą pod nadzorem i kierunkiem kierownika sądu lub jednego z sędziów, albo też jednego z sekretarzy z polecenia kierownika sądu.

Do czynności, związanych z prowadzeniem bibljoteki w miarę możności i potrzeby może być wyznaczony przez kierownika sądu jeden z urzędników.

§ 215. W bibljotece należy prowadzić: katalog ogólny książek i wydawnictw, kontrolę wypożyczanych książek, zeszyt zarządzeń ogólnych, oraz spis książek i wydawnictw, których nabycie, według wskazówek osób korzystających z bibljoteki jest pożądane.

W bibljotekach większych należy prowadzić skorowidze kartkowe, alfabetyczne, według nazwisk autorów i według przedmiotów.

Książki i wydawnictwa, dostarczane sądom przez Ministerstwo Sprawiedliwości, powinny być wcielane do bibljoteki sądowej, aby uprzystępnić korzystanie z nich osobom, należącym do sądu.

§ 216. Z bibljoteki mają prawo korzystać bezpłatnie wszyscy sędziowie, prokuratorzy, asesorowie, aplikanci i urzędnicy danego sądu i należących do niego urzędów.

Innym osobom mogą być udzielane i wypożyczane książki oraz wydawnictwa z zezwolenia kierownika sądu bądź sędziego, pod którego kierunkiem bibljoteka pozostaje.

Księgi i wzory, będące w zapasie, będą po dostosowaniu do wzorów i przepisów niniejszego regulaminu zużytkowane aż do całkowitego ich wyczerpania.

Rozdział XIX.

Przepisy przejściowe i końcowe.

217. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1933 r. Jednocześnie traci moc obowiązującą rozpo-

rządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 grudnia 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 934).

Resztę § 217 oraz §§ 218 do 220 opuszczono.

§ 218. W przedmiotach nieunormowanych niniejszym regulaminem, mają zastosowanie przepisy dotychczasowe (art. 297 § 2).

§ 219. Kancelarje wydziałów hipotecznych w okręgach apelacyjnych: warszawskim, lubelskim i wileńskim urządzone są według odrębnych przepisów.

§ 220. Księgę inwentarza ruchomego prowadzi się według przepisów szczególnych.

Dodatek 7.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 grudnia 1932 r. (Dz. U. 110, poz. 909)

Regulamin wewnętrznego urzędowania sądów apelacyjnych, okręgowych i grodzkich w sprawach karnych.

Rozdział I.

Przepisy wstępne.

§ 1. Użyte w niniejszym regulaminie skróty oznaczają:

a) „u. s. p." — prawo o ustroju sądów powszechnych w brzmieniu jednolitego tekstu (Dz. U. R. P. z r. 1932 Nr. 102 poz. 863);

b) „k. p. k." — kodeks postępowania karnego w brzmieniu jednolitego tekstu (Dz. U. R. P. z r. 1932 Nr. 83, poz. 725);

c) „przep. wprow." — przepisy wprowadzające kodeks postępowania karnego (Dz. U. R. P. z r. 1928 Nr. 33, poz. 314 i z r. 1932 Nr. 73, poz. 662);

d) „org. więz." — rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. w sprawie organizacji więziennictwa (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 272);

e) „reg. og." — regulamin ogólny wewnętrznego urzędowania sądów apelacyjnych okręgowych i grodzkich z dnia 1 grudnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 110 poz. 905).

Powołane w niniejszym regulaminie bez bliższego oznaczenia: artykuły — odnoszą się do kodeksu postępowania karnego, paragrafy zaś — do niniejszego regulaminu.

§ 2. Przez wyrażenie ogólne „sędzia", użyte w niniejszym regulaminie, rozumie się także prezesa sądu (art. 47 § 2) i przewodniczącego (art. 304) tudzież kierownika oddziału, a przez wyrażenie ogólne „sąd" — także sędziego śledczego.

Przez wyrażenie ogólne „prokurator“ rozumie się także wiceprokuratorów i nadprokuratorów oraz asesorów sądowych, którym poruczono pełnienie czynności prokuratorskich (art. 260 § 2 u. s. p.).

Rozdział II.

Czynności sądowe.

Stosunki między sądami i z innemi władzami.

§ 3. W toku postępowania karnego sąd zwraca się do wyższych instancyj sądowych, Ministra Sprawiedliwości oraz innych władz bezpośrednio, jeżeli przepis szczególny nie nakazuje przesłania sprawy lub pisma za pośrednictwem sądu wyższej instancji, Ministra Sprawiedliwości lub innej władzy.

§ 4. Pismo lub odezwę sądu lub innej władzy, niewłaściwie skierowane do danego sądu, należy w miarę możności przesłać właściwemu sądowi lub właściwej władzy, zawiadamiając o tem władzę przesyłającą pismo.

§ 5. Przepis § 8 reg. og. stosuje się także w stosunku do niesądowych władz zagranicznych.

§ 6. W razie dostrzeżenia w urzędowaniu sądów lub innych władz postępowania niezgodnego z przepisami postępowania karnego, w szczególności nienależytego spełniania obowiązków przez władzę obowiązaną do udzielenia sądowi pomocy (art. 8) lub rażącego nieprzestrzegania terminów przez oskarżyciela publicznego, stosuje się § 11 reg. og.

O umyślnem niewykonaniu polecenia przez policję państwową należy zawiadomić w drodze służbowej prezesa sądu apelacyjnego (art. 119, 131 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o policji państwowej z dnia 6 marca 1928 r. — (Dz. U. R. P. z r. 1931, Nr. 5, poz. 27).

§ 7. Komunikowanie się sądu z oskarżycielem publicznym odbywa się zapomocą odezw (§ 7 reg. og.), jeżeli z treści przepisu szczególnego nie wypływa inna forma; sąd i prokurator może sporządzić pismo odręcznie w aktach sprawy, przestrzegając chronologicznego porządku prowadzenia akt.

W razie ustnego komunikowania się sędzia zaznaczy wynik w aktach w formie zwięzłej notatki.

§ 8. O terminach posiedzeń zawiadamia się prokuratora ustnie lub na piśmie.

O terminie rozprawy głównej w sądzie okręgowym i rozprawy apelacyjnej zawiadamia się prokuratora przez doręczenie mu wokandy spraw według załączonego wzoru (art. 295 k. p. k., § 60 reg. og.). Wokandę należy doręczyć w miarę możności na miesiąc zgóry, chyba że rozprawę wyznaczono na termin bliższy; w miarę potrzeby będą przesyłane prokuratorowi wokandy uzupełniające.

Pomoc sądowa i czynności pokrewne.

§ 9. W odezwie o udzielenie pomocy sądowej należy określić dokładnie, jakie czynności mają być przedsięwzięte, czy ma być odebrana przysięga oraz na jakie okoliczności zwrócić należy szczególną uwagę.

Należy również wskazać dokładne adresy osób, które mają być przesłuchane lub zawiadomione o terminie (art. 256, 271 § 2, 346, 347 i t. p.).

Do odezwy należy dołączyć potrzebne odpisy z akt sprawy, a w razie konieczności można dołączyć akta w całości lub w części, jeżeli to nie tamuje toku postępowania.

§ 10. Udzielając pomocy sądom zagranicznym, należy szczególnie przestrzegać szybkości i dokładności wykonania.

Należy również zwrócić szczególną uwagę na to, aby zewnętrzna forma załatwień przedstawiała się w sposób najkorzystniejszy, a zwłaszcza, by protokóły sporządzone były czytelnie.

§ 11. Udzielając lub zwracając się o udzielenie pomocy sądowej, można przesłać do użytku akta sprawy lub ich część także sądowi zagranicznemu, lecz tylko w przypadkach, przewidzianych przepisami szczególnemi.

§ 12. Według przepisów §§ 9—11 należy również postępować we wzajemnym stosunku z innemi władzami krajowemi lub zagranicznemi przy udzielaniu i żądaniu pomocy.

§ 13. Gdy przejrzenia lub przesłania akt żąda inna władza, niż sądowa lub prokuratorska (art. 216), odmowa powinna nastąpić jedynie w przypadku, gdy na to nie pozwala bieg sprawy w sądzie albo inny ważny interes publiczny.

W toku śledztwa można, poza przypadkami, przewidzianemi w przepisach szczególnych, udzielać akt do przejrzenia lub je przesyłać tylko w przypadkach wyjątkowych.

Funkcjonarjuszom policji państwowej, upoważnionym przez Komendę Główną do gromadzenia materjałów w celu szkolenia w kryminalistyce, należy czynić ułatwienia w zapoznawaniu się z aktami spraw ukończonych, robieniu z nich odpisów oraz w sporządzaniu zdjęć fotograficznych przedmiotów, pozostających w związku z postępowaniem karnem.

§ 14. Nie należy udzielać żadnej władzy zagranicznej akt lub odpisów, zawierających tajemnicę państwową, zwłaszcza wojskową, jak również akt spraw, dotyczących przestępstw politycznych.

Udzielenie sądowi zagranicznemu akt spraw, dotyczących przestępstw politycznych, może nastąpić tylko za zgodą Ministra Sprawiedliwości. To samo dotyczy innych akt, co do których z przyczyn szczególnych powstaje wątpliwość, czy mogą być udzielone sądowi zagranicznemu.

Wojskowa pomoc zbrojna.

§ 15. Uprawnionym do zwrócenia się do władzy wojskowej o pomoc zbrojną jest kierownik sądu.

W wydziałach zamiejscowych uprawnienia kierownika sądu w powyższym zakresie ma również przewodniczący wydziału.

W razie spełniania czynności poza siedzibą sądu (art. 6 u. s. p.) i niemożności uzyskania w porę odezwy kierownika sądu, przewodniczący lub sędzia spełniający czynność może sam zwrócić się do władzy wojskowej o pomoc zbrojną.

§ 16. Zwrócenie się o pomoc zbrojną należy ograniczyć do wypadków ostatecznej konieczności, gdyby pomoc policji państwowej nie była wystarczająca.

Należy uprzednio porozumieć się co do skuteczności pomocy ze strony policji państwowej z powiatową władzą administracji ogólnej, a w przypadkach nagłych — bezpośrednio z organami policji państwowej.

§ 17. O pomoc zbrojną należy zwracać się do miejscowego dowódcy lub komendanta najbliższego garnizonu na piśmie, a w razach nagłych ustnie, osobiście lub przez osobę w tym celu upoważnioną.

Osoba, przybywająca z żądaniem udzielenia pomocy zbrojnej, pozostaje przy oddziale wojska aż do chwili przybycia na miejsce zajść i wyjaśnienia okoliczności, które spowodowały zwrócenie się o pomoc zbrojną.

§ 18. Zwracając się o pomoc zbrojną, należy wymienić cel pomocy zbrojnej, miejsce, gdzie ma być udzielona, oraz, w miarę potrzeby, inne dane, zwłaszcza co do liczebności oddziału wojskowego.

§ 19. Na obszarze mocy obowiązującej dekretu z dnia 2 stycznia 1919 r. o używaniu wojska w wypadkach wyjątkowych (Dz. P. P. P. Nr. 1, poz. 80) należy, zwracając się do władzy wojskowej o pomoc zbrojną (art. 8 § 3), stosować przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 kwietnia 1919 r. o sposobie użycia wojska dla zabezpieczenia porządku publicznego (Dz. P. P. P. Nr. 35, poz. 276).

Stosunek sądów do stron oraz innych osób prywatnych.

§ 20. Osobom, nie mającym obrońcy lub pełnomocnika, zwłaszcza ludności niezamożnej i nieobeznanej ze sprawami sądowemi, nie należy odmawiać wskazówek.

§ 21. Pisma, pochodzące od osób nie umiejących pisać, należy przyjmować, gdy są podpisane na ich prośbę przez inną osobę.

§ 22. Do pism, wniesionych przez strony lub inne osoby, do sądu niewłaściwego należy stosować odpowiednio § 4.

§ 23. Przy wyznaczaniu terminów należy uwzględniać, w miarę możności, słuszne życzenia stron, ich obrońców, pełnomocników i przedstawicieli oraz innych osób, tudzież baczyć na to, aby stratę czasu, połączoną ze stawiennictwem w sądzie ograniczyć do niezbędnych rozmiarów.

W szczególności, obrońcom stron należy, w miarę możności, czynić ułatwienia i udogodnienia, zwłaszcza co do kolejności rozpoznawania spraw, uwzględniając inne ich zajęcia zawodowe w danym dniu.

§ 24. W kolejności załatwiania spraw, wyznaczonych na pewną godzinę, należy, jeżeli nie sprzeciwiają się temu szczególne względy przyznać pierwszeństwo sprawom z udziałem funkcjonarjuszy władzy publicznej lub innych osób, których rychłe zwolnienie jest wskazane ze względu na dobro publiczne.

§ 25. Konwojenci i inni funkcjonarjusze publiczni, obecni służbowo w pomieszczeniach sądowych, mogą pozostawać z nakrytą głową stosownie do swych przepisów służbowych.

§ 26. Przeglądanie akt sprawy i robienie z nich odpisów (art. 212) powinno się odbywać pod nadzorem urzędnika sekretarjatu, który obowiązany jest przestrzegać, aby z akt niczego nie wyjęto, nie robiono w nich żadnych dopisków lub skreśleń, tudzież aby akt nie uszkodzono lub nie zniszczono.

Opinji sądu w przedmiocie ułaskawienia (art. 570 § 3) nie udziela się do przejrzenia; nie wydaje się też jej odpisów.

§ 27. W przypadkach szczególnych sędzia może zarządzić, aby akta sprawy przesłano na czas określony do sądu grodzkiego, celem ułatwienia osobom uprawnionym przejrzenia akt i robienia z nich odpisów (art. 212 § 1) w sądzie miejsca ich pobytu. Koszty przesyłki ponosi osoba, na której żądanie przesłano akta.

Podział czynności.

§ 28. Podział czynności pomiędzy sędziów śledczych powinien opierać się w zasadzie na podstawie terytorjalnej, bez względu na to, czy sędzia śledczy urzęduje w siedzibie, czy poza siedzibą sądu okręgowego.

Można jednak w podziale czynności wyznaczyć sędziów śledczych w siedzibie sądu okręgowego do poszczególnych kategoryj spraw.

Podział czynności nie wyłącza stosowania art. 261 co do wyznaczenia innego sędziego w poszczególnej sprawie.

§ 29. W podziale czynności należy oznaczyć, którzy z pośród sędziów śledczych w siedzibie sądu okręgowego lub z pośród sędziów sądu grodzkiego mają wydawać postanowienia

i dokonywać czynności w toku dochodzenia, w szczególności w myśl art. 150, 153 § 2, 160, 168, 171 § 2, 173, 187, 246 § 2, 254—256.

Podział czynności w tym względzie należy oprzeć na zasadach, że właściwy jest sędzia śledczy, który według podziału czynności byłby właściwy w danej sprawie dla śledztwa lub jest wyznaczony szczególnie do wydawania postanowień na wnioski w toku dochodzeń, albo w którego okręgu czynność ma być wykonana.

Te same zasady przyjąć należy przy podziale czynności w sądzie grodzkim.

Czas dokonywania czynności.

§ 30. Jeżeli czynność sądowa ma być dokonana poza siedzibą sądu (art. 6 u. s. p., art. 273 k. p. k.), należy zawiadomić kierownika sądu o czasie wyjazdu i powrotu.

Kierownik sądu powinien czuwać nad tem, by wyjazdy sądu uzasadnione były wymaganiami dobra wymiaru sprawiedliwości lub względami oszczędności.

Zawiadomienia o wszczęciu i ukończeniu postępowania karnego.

§ 31. Zawiadomienia o wszczęciu i ukończeniu postępowania karnego przeciwko osobom, podlegającym publicznej władzy dyscyplinarnej (art. 6), należy kierować do władz publicznych, cywilnych i wojskowych (rządowych, samorządowych, nie wyłączając samorządu zawodowego, jak izby adwokackie, lekarskie i t. p.), uprawnionych do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, zawiadomienia zaś co do wychowańców zakładów naukowych — do przełożonych tych zakładów, zarówno publicznych jak i prywatnych.

§ 32. Jeżeli oskarżony (skazany) należy do kategorji osób, wymienionych w § 375 rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych z dnia 16 marca 1930 r. w sprawie wykonania ustawy z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku służby wojskowej (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 270) — należy wykonać przepisy tego paragrafu co do przesyłania zawiadomień do powiatowych władz administracji ogólnej i powiatowych komendantów uzupełnień.

Zawiadomienia powiatowych komendantów uzupełnień o wszczęciu i wynikach postępowania karnego, skróceniu kary (w drodze łaski lub warunkowego zwolnienia) i o darowaniu kary lub skutków skazania sądowego sporządza się według załączonych wzorów.

§ 33. O wszczęciu i ukończeniu postępowania karnego przeciw oficerom zawodowym w stanie czynnym lub nieczynnym

i w stanie spoczynku, oraz przeciw oficerom kontraktowym, należy nadto zawiadomić właściwego przełożonego oficera lub oficerski sąd honorowy (rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 sierpnia 1927 r. — Dz. U. R. P. Nr. 93, poz. 834).

§ 34. O wszczęciu postępowania karnego przeciw katolickiemu duchownemu lub zakonnikowi należy zawiadomić:

1) urząd wojewódzki, w którego okręgu duchowny ma swą siedzibę urzędową, lub znajduje się klasztor, do którego zakonnik należy;

2) ordynarjusza, któremu duchowny lub zakonnik podlega.

Jeżeli ordynarjuszem nie jest arcybiskup lub biskup diecezjalny albo osoba ich zastępująca, należy zawiadomienie przesłać właściwemu terytorjalnie arcybiskupowi lub biskupowi z prośbą o skierowanie do właściwego ordynarjusza.

§ 35. O wszczęciu i ukończeniu postępowania karnego przeciw duchownym i zakonnikom wyznań: prawosławnego, ewangelickich, staroobrzędowego, mahometańskiego (muzułmańskiego) i karaimskiego, należy zawiadomić:

1) właściwy urząd wojewódzki (§ 34 ust. 1 pkt. 1);

2) władze duchowne, stosownie do wyznania:

a) prawosławnego — prawosławnych biskupów diecezjalnych, którym duchowny lub zakonnik podlega;

b) ewangelickiego — właściwe konsystorze ewangelickie lub superintendentury, którym duchowny podlega;

c) staroobrzędowego — Naczelną Radę Staroobrzędowców w Wilnie;

d) mahometańskiego (muzułmańskiego) — Muftjat w Rzeczypospolitej Polskiej w Wilnie;

e) karaimskiego — Hachana karaimskiego w Wilnie.

§ 36. O wszczęciu i ukończeniu postępowania karnego przeciw duchownym i zakonnikom wyznań niewymienionych w §§ 34 i 35, tak uznanych jak i nieuznanych, należy zawiadomić tylko właściwy urząd wojewódzki (§ 34 ust. 1 pkt. 1).

§ 37. O wszczęciu i ukończeniu postępowania karnego względem osoby, posiadającej order lub inną zaszczytną odznakę państwową, należy zawiadomić władzę lub instytucję, powołaną do orzekania o utracie orderu lub odznaki.

§ 38. W razie prawomocnego skazania emeryta należy natychmiast zawiadomić właściwą izbę skarbową, jeżeli pociąga za sobą utratę zdolności do piastowania urzędu publicznego lub utratę prawa do uposażenia emerytalnego (art. 23 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych — Dz. U. R. P. z r. 1931 Nr. 42, poz. 380).

W razie prawomocnego skazania emeryta, pobierającego emeryturę od związku samorządowego, zawiadamia się właściwą władzę samorządową.

§ 39. O prawomocnem skazaniu osoby, pobierającej rentę na zasadzie ustawy z dnia 18 marca 1921 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin oraz o zaopatrzeniu rodzin poległych i zmarłych lub zaginionych bez własnej winy, których śmierć względnie zaginięcie pozostaje w związku przyczynowym ze służbą wojskową (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 195) bądź na zasadzie ustawy z dnia 17 marca 1932 r. o zaopatrzeniu inwalidzkiem (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 238), należy zawiadomić izbę skarbową, jeżeli skutkiem skazania gaśnie prawo do pobierania renty (art. 25 pow. ust.).

§ 40. O wszczęciu i ukończeniu postępowania karnego przeciwko osobie, której wykonanie kary warunkowo zawieszono, należy bezzwłocznie zawiadomić sąd właściwy do zarządzenia wykonania zawieszonej kary, jeżeli nowe przestępstwo dokonane zostało w okresie zawieszenia kary.

Zawiadomienie o prawomocnem ukończeniu postępowania karnego następuje w drodze przesłania odpisu sentencji orzeczenia ze wzmianką o jego prawomocności.

Jeżeli nowe postępowanie toczy się w tym samym sądzie u tego samego sędziego — wystarczy odpowiednia wzmianka w aktach poprzedniej sprawy.

Przed upływem okresu próby należy sprawdzać w rejestrze karnym, czy osoba, której zawieszono warunkowo wykonanie kary, nie została ponownie skazana, a w przypadku skazania zażądać od właściwego sądu nadesłania odpisu sentencji orzeczenia celem rozważenia kwestji wykonania zawieszonej kary.

§ 41. Przestrzegać nadto należy stosowania przepisów szczególnych, dotyczących zawiadomienia o wszczęciu i ukończeniu postępowania karnego, o zarządzeniach w toku postępowania oraz o przesyłaniu akt właściwej władzy dyscyplinarnej, zwłaszcza w sprawach przeciw funkcjonarjuszom władzy publicznej.

§ 42. W zawiadomieniu o wszczęciu postępowania należy przytoczyć w krótkości czyn, zarzucany oskarżonemu i jego kwalifikację.

Zawiadomienie o ukończeniu postępowania zawierać będzie wzmiankę, w jaki sposób postępowanie ukończono albo z jakiej przyczyny oskarżonego uniewinniono lub postępowanie umorzono.

§ 43. Zawiadomienie o wszczęciu postępowania uskutecznia: sędzia śledczy — z chwilą wszczęcia śledztwa (art. 266), prezes sądu — z chwilą zarządzenia doręczenia aktu oskarżenia (art. 286), sąd grodzki — z chwilą wyznaczenia terminu pierwszej

rozprawy głównej albo podjęcia czynności w myśl art. 456 lub wydania zlecenia w myśl art. 457.

Zawiadomienie jest zbędne, gdyż już je uskuteczniono w poprzedniem postępowaniu.

§ 44. O ukończeniu postępowania sądowego zawiadomi sąd, który ukończył postępowanie, a jeżeli ukończenie nastąpiło w wyższej instancji — sąd pierwszej instancji, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej.

O ukończeniu postępowania karnego zawiadamia sąd grodzki, który umorzył dochodzenie (art. 249).

§ 45. W sprawie karnej przeciw katolickiemu duchownemu lub zakonnikowi sąd prześle władzom lub osobom, wymienionym w § 34, uwierzytelniony odpis:

1) aktu oskarżenia;

2) wyroku lub postanowienia zamykającego drogę do wydania wyroku wraz z uzasadnieniem:

3) postanowienia o tymczasowem aresztowaniu oraz jego uchyleniu.

Nadto zawiadomić należy, w którem więzieniu aresztowany duchowny lub zakonnik pozostaje, oraz o zmianie więzienia.

§ 46. W sprawach, wymienionych w § 45, należy na żądanie właściwego wojewody udzielić mu do przejrzenia akt sprawy, prawomocnie ukończonej.

Akt sprawy prawomocnie ukończonej należy również na żądanie właściwego ordynarjusza udzielić do przejrzenia jemu lub wyznaczonemu przezeń delegatowi, bądź w sądzie, bądź w prokuraturze lub urzędzie wojewódzkim. Jeżeli siedziba ordynarjusza nie znajduje się w siedzibie sądu, należy akta przesłać w tym celu do sądu, prokuratury lub urzędu wojewódzkiego, właściwego dla siedziby ordynarjusza.

§ 47. Przepis ustępu pierwszego § 46 stosuje się również w sprawach karnych przeciw duchownym i zakonnikom wyznań, wymienionych w § 35 i 36.

Postępowanie z osobami pozbawionemi wolności i z oskarżonymi.

§ 48. Sądy ze szczególną uwagą czuwać będą nad tem, aby tymczasowe aresztowanie ograniczyć do przypadków niezbędnej potrzeby.

Sprawy aresztowanych należy traktować jako szczególnie pilne oraz baczyć na to, aby, o ile możności, przyspieszyć ich ukończenie.

§ 49. Oddanie osoby zatrzymanej do rozporządzenia sędziego śledczego lub grodzkiego (art. 168) może nastąpić również przez odstawienie jej do więzienia, znajdującego się w siedzibie sędziego (art. 2 lit. b) org. więz.), z jednoczesnem za-

wiadomieniem o tem tegoż sędziego i przedstawieniem zebranych poszlak oraz wskazaniem dokładnego czasu zatrzymania

Przepis niniejszy nie odnosi się do przypadków zatrzymania przez osoby prywatne (art. 166).

§ 50. Przy odstawieniu zatrzymanego do więzienia należy podać do wiadomości zarządu więziennego dokładny czas zatrzymania przez władzę oraz wskazać sędziego, do którego rozporządzenia zatrzymany pozostaje.

§ 51. Odpis postanowienia sądu o tymczasowem aresztowaniu należy doręczyć oskarżonemu w terminie ustawowym, bądź przy przesłuchaniu, bądź przez organ doręczający, choćby oskarżony zrzekł się doręczenia.

Odpis postanowienia należy natychmiast przesłać zarządowi więzienia.

§ 52. Jeśli tymczasowe aresztowanie ma nastąpić na podstawie uprzedniego postanowienia sądu (art. 164), należy zarządzić, by organ wykonywający polecenie doręczył odpisy postanowienia o aresztowaniu oskarżonemu przy wykonaniu i zarządowi więzienia; organ, który wykonał polecenie, powinien o tem złożyć sądowi sprawozdanie.

§ 53. Aresztowany pozostaje do rozporządzenia sędziego lub sądu, który wydał postanowienie o aresztowaniu. Nie dotyczy to aresztowanych tymczasowo w toku dochodzenia, prowadzonego przez prokuratora bezpośrednio lub za pośrednictwem policji. W tym przypadku aresztowany pozostaje do rozporządzenia prokuratora.

Równocześnie z przekazaniem sprawy innemu sędziemu lub sądowi albo z przesłaniem jej do prokuratora należy zawiadomić zarząd więzienia o przekazaniu aresztowanego do rozporządzenia sędziego, sądu lub prokuratora. W razie przekazania sprawy Sądowi Najwyższemu lub przedstawienia sprawy wyższej instancji z powodu wniesionego zażalenia — aresztowanego nie przekazuje się do rozporządzenia sądu odwoławczego.

§ 54. W postanowieniu sądu o tymczasowem aresztowaniu należy uwidocznić, w jakiej dacie najpóźniej postanowienie to będzie w myśl art. 171 uchylone, jeżeliby w tym czasie nie nastąpiło wszczęcie śledztwa, wniesienie aktu oskarżenia lub przedłużenie aresztu (art. 171 § 2).

§ 55. Sędzia śledczy lub grodzki, który wydał postanowienie o tymczasowem aresztowaniu, czuwać będzie nad tem, czy nie ustały przyczyny, dla których aresztowanie nastąpiło (art. 170 § 1) oraz czy nie upłynęły terminy aresztowania, przewidziane w art. 171 k. p. k., a w razie potrzeby uchyli postanowienie o aresztowaniu. W tym celu sędzia może zarządzić przedstawienie sobie akt dochodzenia.

W sprawach, w których dochodzenie prowadzi prokurator bezpośrednio lub za pośrednictwem policji, przepisu ustępu poprzedniego nie stosuje się.

§ 56. Przepis § 55 stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy sędzia śledczy lub grodzki zastosował w dochodzeniu środek zapobiegawczy niewydalania się lub nadzoru policyjnego (art. 187).

§ 57. Przepis § 55 obowiązuje również sądy pierwszej i drugiej instancji w toku ich postępowania.

§ 58. Pytania, zadawane oskarżonemu przy przesłuchaniu, powinny być krótkie i wyraźne.

Nie wolno używać ani gróźb lub innych środków przymusowych, ani podstępu lub obietnic celem uzyskania wyjaśnień.

§ 59. Oskarżonemu, sprowadzonemu do sądu w kajdanach, należy je zdjąć na czas rozprawy.

Nałożenie kajdan można jednak zarządzić, gdy zachowanie się oskarżonego na rozprawie zagraża bezpieczeństwu.

Zdjęcie kajdan należy zarządzić również w czasie przesłuchania poza rozprawą, jeżeli względy szczególne nie stoją temu na przeszkodzie.

§ 60. Osoby, konwojujące służbowo pozbawionych wolności, nie powinny oddalać się w żadnym wypadku od konwojowanego.

Konwojent ma być obecny w tym samym pokoju, w którym odbywa się przesłuchanie konwojowanego.

Sędzia może jednak zarządzić, aby konwojent pozostał przed wejściem do pokoju, w którym odbywa się przesłuchanie, jeżeli to nie sprzeciwia się obowiązkom służbowym konwojenta i nie zachodzi obawa ucieczki konwojowanego lub gwałtu z jego strony.

§ 61. W toku dochodzenia, prowadzonego przez oskarżyciela publicznego, gdy nie jest nim prokurator, porozumiewanie się obrońcy z aresztowanym nastąpi za zgodą i w obecności sędziego, który wydał postanowienie o tymczasowem aresztowaniu (art. 168), a jeśli aresztowany znajduje się w więzieniu poza siedzibą tego sędziego — za jego zezwoleniem w obecności sędziego śledczego lub grodzkiego, w którego okręgu znajduje się więzienie.

Przepis ustępu poprzedniego stosuje się odpowiednio do odwiedzin i korespondencji aresztowanego (§§ 63, 64).

Na przyjęcie dla aresztowanego żywności, odzieży i innych przedmiotów może zezwolić także sędzia śledczy lub sędzia grodzki, w którego okręgu znajduje się więzienie.

Uprawnienia, przewidziane w poprzednich ustępach, służą także właściwemu prokuratorowi.

§ 62. Przepisy § 61 nie uchybiają w niczem uprawnieniom prokuratora, wynikającym z art. 94 k. p. k., ani przepisom art. 42 i 43 org. więz. Wydanie zarządzeń w sądzie właściwym według art. 43 ust. 1 org. więz. należy do prezesa (art. 47 § 2 k. p. k.).

§ 63. Sąd (art. 42, 43 org. więz.) zarządzi:

a) skierowanie według właściwości pism więźniów, choćby były adresowane mylnie;

b) zatrzymanie pism lekceważących ustawy, uwłaczających Państwu, władzom lub osobom urzędowym, albo mogących ujemnie wpłynąć na przebieg dochodzenia i śledztwa;

c) pozostawienie bez biegu pism obywateli polskich do władz obcych o opiekę i ochronę przed zarządzeniami władz polskich, tudzież takichże pism obywateli obcych do władz obcych, nieojczystych obywatela;

d) skierowane do decyzji Ministerstwa Sprawiedliwości w drodze służbowej pism adresowanych do władz obcych, jeżeli nie należy z niemi postąpić w myśl przepisów pod lit. b), c); w przypadkach niecierpiących zwłoki pismo można przesłać bezpośrednio Ministerstwu Sprawiedliwości.

§ 64. Sąd (§ 63) powinien do podań aresztowanych, składanych na imię Prezydenta Rzeczypospolitej albo przysyłanych do instancyj wyższych lub do Ministerstwa Sprawiedliwości, dołączyć sprawozdanie wyjaśniające i skierować je w drodze służbowej.

Kaucje.

§ 65. Kaucję, jako środek zapobiegawczy (art. 173), składa się w kasie urzędu skarbowego.

Jeżeli w siedzibie sądu niema kasy urzędu skarbowego lub ta nie jest czynną, kaucję składa się w kasie sądowej, a gdy i ta nie jest czynna, sąd przyjmuje kaucję i najpóźniej następnego dnia powszedniego przekaże ją do kasy sądowej.

Gdy oskarżony jest aresztowany, sąd w każdym przypadku powinien kaucję przyjąć i najpóźniej następnego dnia powszedniego przekazać ją do kasy sądowej.

Listy gończe.

§ 66. Postanawiając o wyborze pism, w których mają być ogłoszone listy gończe (art. 191), sąd będzie miał na względzie poczytność pisma i jego rozpowszechnienie w miejscu popełnienia czynu lub w najbliższym okręgu oraz w miejscu ostatniego dłuższego przebywania lub przypuszczalnego ukrywania się oskarżonego.

§ 67. List gończy przesłać należy do ogłoszenia redakcji Gazety Śledczej w Warszawie (Główna Komenda Policji Pań-

stwowej — Centrala służby śledczej — dla redakcji Gazety Śledczej).

W miarę potrzeby listy gończe rozesłać należy także innym władzom i organom, w szczególności sądom i urzędom gminnym celem ogłoszenia przez przybicie na tablicy lub w inny sposób, przyjęty zwyczajem miejscowym.

§ 68. Rozesłanie listów gończych zagranicę można zarządzić tylko w przypadkach szczególnie ważnych, jeżeli istnieje podstawa do przyjęcia, że oskarżony przebywa w danem obcem państwie.

Wnioski w tym względzie należy przedstawiać Ministerstwu Sprawiedliwości, jeżeli umowy lub porozumienia międzynarodowe nie przewidują innej drogi.

§ 69. Zawiadomienie o rozesłaniu listu gończego należy przesłać do rejestru karnego w Ministerstwie Sprawiedliwości (§ 6 rozporządzenia Ministerstwa Sprawiedliwości z dnia 8 sierpnia 1931 r., Dz. U. R. P. Nr. 69, poz. 566).

§ 70. Odwołanie listu gończego należy przesłać do rejestru karnego, podać do wiadomości władz i organów, którym przesłano list gończy lub zawiadomienie o nim, oraz ogłosić w Gazecie Śledczej, a w miarę potrzeby i w innych pismach.

Doręczenia, wezwania, zawiadomienia, przymusowe sprowadzenie.

§ 71. Odpisy aktu oskarżenia, wyroku i nakazu karnego mają być doręczane oskarżonemu lub skazanemu zamknięte.

§ 72. W sprawach, rozpoznawanych w trybie art. 640 k. p. k., w których odpisu aktu oskarżenia sąd nie doręcza oskarżonemu (art. 640, 641 § 3 i 292), należy oskarżonego zawiadomić o wpłynięciu akt sprawy do sądu i o prawie jego do wskazania dowodów w terminie dwutygodniowym od daty otrzymania zawiadomienia (art. 296).

§ 73. Wydając polecenie przeprowadzenia rewizji domowej lub osobistej (art. 150 § 1), sąd w którym sprawa się toczy, w toku zaś dochodzenia — sędzia śledczy lub grodzki zarządzi doręczenie osobie interesowanej odpisu tego polecenia przez organ, przeprowadzający rewizję, przy jej rozpoczęciu.

§ 74. Zatwierdzając rewizję domową lub osobistą (art. 150 § 2) sędzia śledczy (grodzki) w postanowieniu swem powinien stwierdzić dokonanie rewizji zgodnie z przepisami (art. 142 do 150 i 257 k. p. k. i art. 20 § 2 przep. wprow.).

W razie odmowy zatwierdzenia rewizji czy to z powodu, że nie zachodził wypadek niecierpiący zwłoki, czy też z uwagi na niezachowanie przepisów art. 142—149 i 257 k. p. k. lub

art. 20 § 2 przep. wprow., sędzia wyda postanowienie z uzasadnieniem i prześle odpis jego prokuratorowi.

§ 75. Wydając postanowienie o zatrzymaniu korespondencji i przesyłek, sąd, w którym sprawa się toczy, a w toku dochodzenia sędzia śledczy lub grodzki (art. 160), w którego okręgu dochodzenie się toczy lub zatrzymanie ma nastąpić, zarządzi niezwłocznie doręczenie odpisu postanowienia urzędom pocztowym, telegraficznym i kolejowym, wskazując zarazem komu przesyłki wydawać należy.

§ 76. Wydając postanowienie o zatwierdzeniu odebrania przedmiotu (art. 153 § 2), sąd, w którym sprawa się toczy, a w toku dochodzenia — sędzia śledczy lub grodzki zarządzi niezwłoczne doręczenie odpisu postanowienia osobie zainteresowanej.

Przepisy § 74 stosuje się odpowiednio.

§ 77. O doręczenie wezwań i innych pism sądowych wojskowym, pozostającym w służbie czynnej, należy zwracać się do przełożonego dowództwa (komendy, szefostwa, kierownictwa) formacji wojskowej (pułku, samodzielnego oddziału lub pododdziału, szkoły, zakładu), do której dany wojskowy należy służbowo, t. j. w której faktycznie pełni służbę.

Wojskowym w stanie nieczynnym doręcza się wezwania i inne pisma sądowe bezpośrednio.

§ 78. Przesyłając wezwanie lub inne pismo sądowe dla doręczenia wojskowemu, należy prosić władzę, do której się zwrócono, aby w przypadku, gdyby była niewłaściwa, przesłała wezwanie lub pismo właściwej władzy wojskowej, jeżeli ta znajduje się w tej samej miejscowości lub w obrębie doręczeń tego samego urzędu pocztowego, w przeciwnym razie, aby zwróciła przesyłkę sądowi z zaznaczeniem, gdzie znajduje się formacja, do której adresat należy. Wyjątkowo sąd może zażądać nadania przesyłce dalszego biegu.

§ 79. O wezwaniu osoby, będącej w służbie kolei, należy zawiadomić bezpośrednią zwierzchność osoby wezwanej (art. 201) według załącznika do niniejszego paragrafu.

§ 80. O wezwaniu osoby, będącej w służbie żeglugi morskiej, należy zawiadomić:

a) Urząd Morski w Gdyni, jeżeli chodzi o osoby zatrudnione na statkach, będących w zarządzie państwowej administracji morskiej (Urzędu Morskiego);

b) Zarząd spółki akcyjnej „Żegluga Polska“ w Gdyni, jeżeli chodzi o osoby zajęte w służbie żeglugi tego przedsiębiorstwa;

c) zarząd odnośnego prywatnego przedsiębiorstwa, gdy chodzi o osoby, zajęte w służbie żeglugi takiego przedsiębiorstwa.

§ 81. O wezwaniu funkcjonarjuszów żeglugi wodnej, wymienionych w ustępie III rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 czerwca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 56, poz. 494) w brzmieniu rozporządzenia z dnia 20 grudnia 1928 r. (Dz. U. R. P. z 1929 r. Nr. 2, poz. 19) zawiadomić należy zarządy dróg wodnych, wyszczególnione w rozporządzeniu Ministra Robót Publicznych z dnia 12 września 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 82, poz. 728, §§ 7—10) w brzmieniu rozporządzenia z dnia 23 marca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 40, poz. 343).

§ 82. O wezwaniu osoby, będącej w służbie cywilnej żeglugi powietrznej, należy zawiadomić zwierzchność osoby wezwanej (art. 201) według załącznika do niniejszego paragrafu.

§ 83. Doręczenie pisma bezpośrednio w sekretarjacie sądu (art. 197 § 2) może nastąpić tylko w tych wypadkach, kiedy adresat jest osobiście znany sekretarzowi sądu lub kiedy udowodni swoją tożsamość. W obu przypadkach należy na pokwitowaniu odbioru pisma zaznaczyć, w jaki sposób stwierdzono tożsamość adresata.

§ 84. Gdy niema obawy, że przymusowe sprowadzenie napotka na poważniejszy opór, należy sprowadzenie polecić, o ile możności, organom gminnym lub woźnym sądowym (art. 44 przep. wprow.). Skazanych sprowadza do odbycia kary pozbawienia wolności policja państwowa.

§ 85. O przymusowe sprowadzenie (art. 119, 141 k. p. k., art. 1 § 2 pkt. 3 przep. wprow.) i o ukaranie (art. 117 § 1, 118 § 1, 259 § 2, 313 k. p. k., art. 61 § 3 u. s. p.) osób podlegających sądownictwu wojskowemu, tudzież o zastosowanie względem tych osób środków przymusowych (art. 118 § 2, 154 § 2) — należy zwrócić się do ich przełożonej władzy, a jeżeli władza ta jest nieznana, — do najbliższej komendy miejscowej.

Obrońcy z urzędu.

§ 86. Wyznaczenie do obrony z urzędu asesora sądowego powinno nastąpić w porozumieniu z kierownikiem sądu, jeżeli nie zachodzi przypadek niecierpiący zwłoki. W przypadku tym należy kierownika natychmiast o tem zawiadomić.

To samo stosuje się, jeżeli chodzi o wyznaczenie do obrony aplikanta, urzędującego w innym sądzie (wydziale, oddziale).

Urzędnika sekretarjatu sądowego można wyznaczać do obrony tylko w przypadkach nagłych i z pośród osób, posiadających po temu dostateczne kwalifikacje. Przepis ustępu drugiego stosuje się tu odpowiednio.

Do obrony w toku śledztwa i dochodzenia (art. 88 i 93 § 1) urzędnika sekretarjatu sądowego wyznaczać nie należy.

Protokóły.

§ 87. Rota przysięgi dla protokólantów (art. 233 § 2) brzmi: „Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu, że sumiennie wykonam obowiązki protokólanta. Tak mi, Panie Boże dopomóż".

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 25 czerwca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 383) stosuje się tu odpowiednio.

Sędzia, zachowując przepis art. 113 § 3, uprzedzi nadto składającego przysięgę, że przysięga odnosi się do protokółowania w określonych sprawach albo we wszystkich sprawach na danych rokach lub sesji wyjazdowej.

§ 88. Jeżeli ustawa nie nakazuje wykonania czynności protokółowanej przez samego sędziego, wówczas sędzia może polecić spisanie protokółu bez swego udziału osobie, uprawnionej do jego spisania, w szczególności aplikantowi sądowemu lub urzędnikowi sekretarjatu sądowego (art. 233).

§ 89. Do protokółu posiedzenia niejawnego (art. 49, 231) wciąga się tylko wynik głosowania, bez przytoczenia jednak, czy postanowienie zapadło jednomyślnie, czy większością głosów, oraz czyjemi głosami, tudzież bez przytoczenia treści wniosku prokuratora.

§ 90. Wspólny protokół posiedzenia niejawnego (art. 231) prowadzi się według załączonego wzoru.

W rubryce 4 podać należy treść postanowienia z krótkiem uzasadnieniem, jeżeli ono jest konieczne; gdy zapada postanowienie obszerniejsze oraz w innych przypadkach, w których sąd uzna to za celowe należy do protokółu wpisać tylko wzmiankę o zapadłem postanowieniu, samo zaś postanowienie sporządza się oddzielnie.

Protokóły wspólne przechowuje się w osobnym zeszycie.

§ 91. Wspólnego protokółu (art. 231) nie spisuje się przy wydawaniu opinji w sprawach o ułaskawienie (art. 570); w każdej takiej sprawie należy spisać osobny protokół.

§ 92. Jeżeli osoba, mająca podpisać protokół (art. 239 § 2), nie może lub nie chce protokółu podpisać, należy w nim zaznaczyć przyczynę braku podpisu.

Czynności związane z dowodami.

§ 93. Osoby, wyznające religję chrześcijańską, mogą podczas składania przysięgi podnieść, stosownie do zwyczaju, palce prawej ręki.

Osoby, wyznające religję mojżeszową, składając przysięgę, mogą nakryć głowę.

§ 94. Biegłemu można w wyjątkowych przypadkach wydać celem ustalenia opinji akta sądowe za pokwitowaniem, z obowiązkiem zwrotu w terminie, przez sąd określonym.

§ 95. W sprawach o podrabianie lub fałszowanie polskich pieniędzy należy zwrócić się o opinję (art. 139) do Banku Polskiego w Warszawie, oddział ekspertyz, gdy zaś chodzi o monety — do Mennicy Państwowej w Warszawie.

Śledztwo.

§ 96. Jeżeli pokrzywdzony złoży sędziemu śledczemu zażalenie na postanowienie o umorzeniu śledztwa (art. 275 § 3), sędzia śledczy przesyła je wraz z aktami sprawy do sądu okręgowego za pośrednictwem prokuratora.

§ 97. Jeżeli sąd okręgowy uchyli postanowienie sędziego śledczego o umorzeniu śledztwa, to akta sprawy bądź przesyła sędziemu śledczemu celem uzupełnienia śledzwta w kierunku, wskazanym przez sąd, bądź zwraca prokuratorowi celem sporządzenia aktu oskarżenia, dołączając w obu przypadkach do akt odpis swego postanowienia.

Rozprawa.

§ 98. Sąd grodzki zawiadamia o rozprawie prokuratora, jeżeli ten zastrzegł sobie popieranie oskarżenia przed sądem grodzkim; poza tym przypadkiem sąd grodzki zawiadamia o rozprawie organa publicznego oskarżenia, wymienione w art. 58 § 1 lit. a), b).

§ 99. Zawiadomienie o rozprawie w sądzie grodzkim należy kierować w zasadzie do policji państwowej (art. 58 § 1 lit. a), mianowicie do komendy powiatowej w siedzibie sądu grodzkiego, lub w braku tejże — do posterunku (komisarjatu) policji państwowej w siedzibie sądu.

§ 100. W miastach, gdzie jest kilka komisarjatów policji państwowej, należy zawiadomienie o rozprawie kierować do tego komisarjatu, który złożył akt oskarżenia.

Jeżeli akt oskarżenia złożył komisarjat lub posterunek zamiejscowy, zawiadomienie o rozprawie kierować należy do tego komisarjatu, w którego okręgu znajduje się sąd grodzki.

§ 101. Gdy akt oskarżenia wniósł inny organ administracji (art. 58 § 1 lit. b), należy jemu przesłać zawiadomienie o rozprawie; nie wyłącza to możności popierania oskarżenia na rozprawie przez policję państwową, zamiast lub obok organu administracji.

§ 102. Przepisy §§ 99—101 stosuje się odpowiednio do zawiadomienia policji państwowej i innych organów admini-

stracji, które wprawdzie nie wniosły aktu oskarżenia, lecz w danej sprawie przeprowadzały dochodzenie, poczem prokurator wniósł akt oskarżenia do sądu grodzkiego, nie zastrzegając sobie popierania oskarżenia (art. 56 § 2 k. p. k. i § 98 nin. reg.).

§ 103. Jeżeli przy sądzie grodzkim jest ustanowiony podprokurator okręgowy (art. 233 § 2 u. s. p.), zawiadomienie o rozprawie przesłać należy jedynie jemu (art. 58 § 2). Nadto należy zawiadomić prokuratora, który zastrzegł sobie popieranie oskarżenia (§ 98).

§ 104. Z każdą sprawą powinien się zapoznać dokładnie przed rozprawą i rozważyć nastręczające się kwestje prawne przewodniczący rozprawy oraz co najmniej jeden z członków składu sądzącego.

§ 105. Zdania odrębnego nie ogłasza się; uzasadnienie składa się w sekretarjacie, który opatrzy je prezentatą (§ 87 reg. og.) i doszyje do akt sprawy.

Strony, ich obrońcy, pełnomocnicy i ustawowi przedstawiciele mogą zdanie odrębne przeglądać i robić z niego odpisy, nie mogą jednak otrzymywać uwierzytelnionych odpisów (art. 212).

Przyznawanie należności świadkom, biegłym, tłumaczom i innym osobom.

§ 106. Sekretarz, prowadzący rachunek kosztów postępowania, lub sekretarz, wyznaczony przez kierownika sądu, przyjmuje od świadków, biegłych i tłumaczów żądanie wypłacenia należności.

§ 107. Postanowienie o przyznanej należności oznajmia się ustnie; należność wypłaca się, w miarę możności, zaraz. W razie niemożności natychmiastowej wypłaty — przesyła się należność przekazem pocztowym bez potrącenia opłaty pocztowej.

§ 108. Przyznane należności należy uwidocznić w aktach sprawy.

Jeżeli władza, przyznająca należność, spełnia czynność na żądanie innej władzy lub w jej zastępstwie, wówczas zawiadamia ją o przyznanej należności jednocześnie z przesłaniem protokółu dokonanej czynności.

§ 109. Jeżeli władza wojskowa lub policja państwowa zawiadomi sąd, zanim ten wypłaci świadkowi wynagrodzenie, że wojskowy lub funkcjonarjusz policyjny, wezwany na świadka, otrzymał od swej władzy zaliczkę na wynagrodzenie, — wówczas zaliczkę tę potrąca się z przyznanego świadkowi wynagrodzenia i przekazuje właściwej władzy.

§ 110. Przepisy §§ 106—109 stosuje się i w toku śledztwa oraz czynności sądowych, dokonywanych przez prokuratora (art. 257 k. p. k. i art. 20 przep. wprow.).

Należności przyznaje sędzia śledczy (grodzki) lub prokurator; wypłaca się je z funduszów właściwego sądu (sędziego śledczego) lub z funduszów najbliższego sądu grodzkiego, jeżeli prokurator pełni stałą służbę poza siedzibą sądu okręgowego (wydziału).

§ 111. Przepisy §§ 106—110 stosuje się do przyznawania należności za konwojowanie osób i rzeczy oraz za przechowanie rzeczy w myśl rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 1929 r. (D. U. R. P. Nr. 47, poz. 390).

Sporządzanie orzeczeń.

§ 112. Przewodniczący czuwać będzie nad tem, aby podczas narady omówiono szczegółowo wszystkie wyłaniające się pytania faktyczne i prawne.

§ 113. Aplikanta sądowego, sporządzającego protokół rozprawy (art. 359), należy dopuszczać do obecności przy naradach, jeżeli ze szczególnych względów przewodniczący nie zarządzi inaczej.

§ 114. Orzeczenie na piśmie sporządza sędzia-sprawozdawca lub inny sędzia składu sądzącego, jeśli sprawozdawca został przegłosowany.

§ 115. Sporządzenie projektu orzeczenia można poruczyć aplikantowi sądowemu.

§ 116. Postanowienia zapadłe na rozprawie należy wciągnąć w całości do protokółu.

Wykonanie orzeczeń.

§ 117. Sąd grodzki, gdy ma wykonać wyrok skazujący na pozbawienie wolności (art. 542 § 1), przesyła zarządowi więzienia (art. 2 org. więz.) odpis sentencji wyroku ze wzmianką o jego wykonalności i z wezwaniem zarządu więzienia do wykonania.

§ 118. Jeżeli skazany jest aresztowany, należy zaznaczyć, w którym dniu skazanego należy zwolnić.

§ 119. Jeżeli kara pozbawienia wolności nie przewyższa trzech miesięcy, skazanego, pozostającego na wolności, należy wezwać, aby w zakreślonym terminie stawił się w wyznaczonem więzieniu. Odpis wezwania należy przesłać zarządowi więzienia z poleceniem zawiadomienia sądu o dniu rozpoczęcia kary przez skazanego oraz o dniu mającego nastąpić zwolnienia. Sąd sprawdzi, czy czas trwania kary obliczono należycie.

Skazanego, który nie zastosuje się do wezwania, sąd poleci sprowadzić do więzienia przez policję państwową lub władzę gminną.

Jeżeli kara pozbawienia wolności przewyższa trzy miesiące, sąd może — stosownie do uznania — postąpić w myśl ustępu poprzedniego lub polecić bezzwłoczne sprowadzenie skazanego do więzienia.

Sąd powinien, bez uprzedniego wezwania, zarządzić sprowadzenie skazanego do więzienia, gdy zachodzi obawa, że uchyli się od wykonania kary.

§ 120. W razie zawiadomienia przez zarząd więzienia, że skazany nie stawił się w terminie celem odbycia kary, sędzia zarządzi przymusowe sprowadzenie skazanego przez policję państwową lub władzę gminną.

§ 121. Gdy wykonanie wyroku należy do prokuratora, prezes zarządza (art. 47 § 2) przesłanie prokuratorowi:

a) odpisu sentencji wyroku lub wyroku z uzasadnieniem w 2 egzemplarzach i

b) danych co do osoby skazanego i stosunku jego do służby wojskowej w przypadkach, przewidzianych w § 32.

§ 122. Jeżeli wyrok nieprawomocny jest wykonalny w całości lub w części (art. 631, 649 § 2 i t. p.), należy zarządzić niezwłoczne odpowiednie jego wykonanie.

Jeżeli sprawa znajduje się w wyższej instancji, a zachodzi konieczność wykonania wyroku, w całości lub w części wykonalnego, sąd, w którym sprawa się znajduje, prześle sądowi właściwemu do zarządzenia wykonania (art. 542 § 1) odpisy sentencji ze wzmianką o zakresie wykonalności wyroku.

Jeżeli zarządzenie wykonania należy do prokuratora, należy mu przesłać odpisy sentencji ze wzmianką o zakresie wykonalności wyroku.

§ 123. Gdy wyrok śmierci uprawomocnił się, sąd pierwszej instancji przesyła niezwłocznie akta sprawy Ministrowi Sprawiedliwości celem przedstawienia do decyzji Prezydenta Rzeczypospolitej w myśl art. 451, dołączając swą opinję (art. 570 § 1, 3).

Jeżeli sprawę rozpoznawał także sąd apelacyjny, akta przesyła się za pośrednictwem tegoż sądu, który dołącza swą opinję.

§ 124. Zaraz po nadejściu decyzji Prezydenta Rzeczypospolitej, powziętej w myśl art. 541, Prezes (art. 47 § 2) przesyła prokuratorowi oprócz odpisów i danych, wymienionych w § 121, również 2 odpisy decyzji Prezydenta Rzeczypospolitej.

§ 125. Przy wykonaniu kary pozbawienia wolności orzeczonej w myśl art. 61 u. s. p. lub innej kary pozbawienia wolności (art. 117 § 1, 118 § 1, 259 § 2, 313 i t. p.), których wy-

konanie nie należy do prokuratora, oraz przy użyciu środka przymusowego w postaci pozbawienia wolności (art. 118 § 2, 154 § 2 i t. p.), sąd stosuje odpowiednio przepisy §§ 117 i 118.

§ 126. Sąd pierwszej instancji poweźmie postanowienie, ustalające wysokość kosztów przypadających od skazanego, bezzwłocznie po uprawomocnieniu się wyroku.

W miarę potrzeby należy powziąć dodatkowe postanowienie.

§ 127. O wykonaniu kary w sprawach karnych skarbowych (ustawa z dnia 18 marca 1932 r. Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 353) sąd grodzki zawiadamia władzę skarbową.

W zawiadomieniu należy podać oznaczenie akt skarbowych, imię i nazwisko skazanego czyn przestępny, czas trwania tymczasowego aresztu, datę i krótką treść wyroku, datę rozpoczęcia i ukończenia kary pozbawienia wolności oraz datę uiszczenia kary pieniężnej.

§ 128. Z przedmiotami, które z powodu prawomocnego orzeczenia przepadku (konfiskaty) przypadają na rzecz Skarbu Państwa (art. 4 przep. wprow.), sąd grodzki postąpi w sposób, wskazany w następujących paragrafach.

W sprawach karnych skarbowych (§ 127) sąd grodzki postąpi w myśl art. 203 ustawy karnej skarbowej.

§ 129. Do kasy I urzędu skarbowego w Warszawie należy odsyłać przedmioty o znaczeniu archeologicznem, historycznem lub artystycznem, celem przekazania zbiorom państwowym, oraz monety i medale o znaczeniu numizmatycznem — celem przekazania Mennicy Państwowej.

Do przesyłki należy dołączyć dwa równobrzmiące wykazy wysłanych przedmiotów z podaniem tytułu przyznania ich Skarbowi Państwa i z żądaniem potwierdzenia na jednym z nich odbioru.

§ 130. Gotówkę w walucie polskiej należy przesłać do kasy urzędu skarbowego na dochód budżetu Ministerstwa Sprawiedliwości.

§ 131. Pieniądze obce w banknotach oraz złoto w monetach i sztabach należy odsyłać do najbliższego oddziału Banku Polskiego, monety zaś srebrne oraz srebro w sztabach do Mennicy Państwowej. Równowartość, osiągnięta ze zrealizowania pieniędzy, złota, monet i srebra, będzie przelana do kasy I urzędu skarbowego w Warszawie i zapisana na dobro budżetu Ministerstwa Sprawiedliwości.

§ 132. Akcje, obligacje, listy zastawne i inne papiery wartościowe należy sprzedać za pośrednictwem najbliższego oddziału Banku Polskiego, a z uzyskaną gotówką postąpić w myśl § 130.

§ 133. Wycofany z obiegu bilon srebrny, niklowy i miedziany należy przesłać do Mennicy Państwowej w Warszawie z podaniem tytułu przyznania Skarbowi Państwa.

§ 134. Broń wojskową i inne przedmioty uzbrojenia wojskowego oraz wszelki sprzęt wojskowy przekazuje się władzy wojskowej.

Broń i amunicję innego rodzaju odsyła się do powiatowej władzy administracji ogólnej.

§ 135. Przedmioty, mogące mieć znaczenie przy szkoleniu w służbie śledczej organów bezpieczeństwa publicznego, należy przekazać Głównej Komendzie Policji Państwowej i wydać wydelegowanym w tym celu funkcjonarjuszom policyjnym, jeżeli przedmiotów tych nie należy na zasadzie przepisów szczególnych przekazać innym władzom.

§ 136. Jeżeli orzeczono przepadek lub zniszczenie podrobionych lub sfałszowanych pieniędzy oraz narzędzi i materjałów służących do ich wytwarzania, należy przedmioty te przesłać Bankowi Polskiemu w Warszawie, jeżeli zaś dotyczy to monet — Mennicy Państwowej w Warszawie.

§ 137. W razie orzeczenia przepadku lub zniszczenia podrobionych lub sfałszowanych publicznych papierów wartościowych, zwłaszcza obligacyj, jak również znaczków stemplowych, pocztowych i t. p., oraz narzędzi i materjałów służących do ich wykonania, należy w przypadkach ważniejszych celem wykonania orzeczenia porozumieć się z właściwą władzą co do ich przekazania.

§ 138. Przedmioty skonfiskowane, do których nie stosują się przepisy poprzednie, a zwłaszcza kosztowności należy sprzedać przez przetarg publiczny za pośrednictwem organu egzekucyjnego sądowego lub innej władzy.

Przedmioty, wartości do 20 złotych, można sprzedać także z wolnej ręki, po uprzedniem, w miarę potrzeby, oszacowaniu przez biegłego.

Przedmioty, do których nabycia potrzebne jest zezwolenie władzy, można sprzedać jedynie osobom, które okażą odpowiednie zezwolenie.

§ 139. Gotówkę, uzyskaną ze sprzedaży zarządzonej przez sąd, należy wpłacić do kasy sądowej.

§ 140. Jeżeli przedmiot, którego przepadek orzeczono, znajduje się w przechowaniu władz skarbowych, sprzedaż należy zarządzić przez te władze.

§ 141. W razie orzeczenia przepadku przedmiotu, wyjętego z wolnego biegu, należy co do dalszego z nim postępowania porozumieć się, w miarę potrzeby, z właściwą władzą.

Rozdział III.

Biurowość i sekretarjaty.

Forma orzeczeń, zarządzeń, poleceń i pism.

§ 142. Postanowienie (art. 47 § 1), zapadłe poza rozprawą, należy sporządzić na piśmie w taki sposób, aby mogło być doręczone w odpisie (art. 52).

O ogłoszeniu ustnem należy pod postanowieniem uczynić wzmiankę, którą podpisuje osoba zainteresowana. Przepis § 83 stosuje się tutaj.

§ 143. Zarządzenia (art. 47 § 2), które poza rozprawą wydaje prezes, należy uwidocznić w aktach w formie krótkiej dekretacji.

Przepis powyższy stosuje się również w postępowaniu przed sądem grodzkim w tych samych przypadkach, w jakich w postępowaniu przed sądem okręgowym prezes wydaje zarządzenia poza rozprawą.

§ 144. Polecenie, skierowane do sekretarjatu, można uwidocznić w aktach w formie krótkiej dekretacji.

§ 145. W orzeczeniach (art. 47) należy oznaczenie sądu oraz datę podać w tekście samego orzeczenia.

Uzasadnienie należy umieścić na końcu orzeczenia; w postanowieniach, zawierających krótkie uzasadnienie, można od tej zasady odstąpić.

W postanowieniach, podlegających zaskarżeniu, należy wymienić nazwiska sędziów oraz zaznaczyć, że postanowienie sąd wydał po wysłuchaniu prokuratora.

§ 146. Odpisy, przeznaczone dla osób prywatnych, władz lub do akt (art. 52, 212 i nast. 231) należy uwierzytelnić.

§ 147. Odpis postanowienia, wciągniętego do protokółu wspólnego (§ 90), sporządza się w postaci następującej:

Wyciąg z protokółu wspólnego posiedzenia niejawnego.

Sąd okręgowy w . . . . . w składzie . . . . . .
. . . . . .
w sprawie . . . . . .
dnia . . . . . po wysłuchaniu wniosku prokuratora
postanowił . . . . . .
(przytoczyć tekst z rubryki 4).
Przewodniczący: . . . . . wr.

Protokolant . . . . . wr.
Za zgodność: Sekretarz.

§ 148. Poleceń, przedstawień, odezw oraz poruczeń (§§ 6, 7, 9 reg. og.) nie uwierzytelnia się; podpisuje je sędzia.

Pismo opatrzone będzie nie datą sporządzenia, lecz datą podpisania pisma wysyłanego.

§ 149. Wyroki nie powinny być sporządzane zapomocą zakreślania z poszczególnych protokółów lub pism znajdujących się w aktach.

Czynności sekretarjatu.

§ 150. Sekretarjat spełnia czynności, przewidziane ustawami, regulaminem niniejszym oraz regulaminem ogólnym.

§ 151. Zarządzenia sędziego (§ 143) wykonywa sekretarjat. O wykonaniu sekretarjat czyni wzmiankę w aktach, zaopatrując ją datą i podpisem.

W przypadkach wątpliwych sekretarjat powinien zwrócić się do sędziego o udzielenie wskazówek.

§ 152. Ilekroć w przepisach regulaminowych przekazano pewne czynności sekretarjatowi, należy w braku odmiennego zastrzeżenia rozumieć, że należą one do samodzielnego zakresu działania sekretarjatu i będą wykonywane bez osobnego polecenia sędziego.

§ 153. Sekretarjat spisuje bez udziału sędziego protokóły, jeżeli ustawa nie nakazuje, by czynność, z której przebiegu sporządza się protokół, wykonał sędzia.

Kierownik sądu lub sędzią, któremu dany sekretarjat bezpośrednio podlega (§ 107 reg. og.), może zarządzić, aby niektóre lub pewnego rodzaju protokóły, spisywane przez sekretarjat bez udziału sędziego, sporządzano dopiero po uprzedniem porozumieniu się z sędzią.

Sędzia może wziąć udział w każdej czynności, z której przebiegu sporządza się protokół.

§ 154. Sekretarjat:

1) sporządza i podpisuje wezwania i zawiadomienia, o ile sędzia nie zastrzegł sobie podpisu (art. 195); dotyczy to w szczególności zawiadomień przewidzianych w art. 256 §§ 1 i 3 (271 § 2, 237, 456 i 460), 488 (505 § 2) k. p. k. oraz w §§ 4, 8, 51 ust. 2, 79—82, 83, 98—103, 127 i 151 nin. reg.;

2) zwraca się do władz wojskowych o doręczenie, jeżeli sędzia nie zastrzegł sobie podpisu odezwy;

3) uwierzytelnia odpisy (art. 52, 212);

4) udziela stronom pisemnych informacyj, jeżeli nadesłano znaczki pocztowe na odpowiedź, a w przypadkach wyjątkowych — na koszt Skarbu Państwa;

5) wydaje stosownie do przepisów art. 212—217 wierzytelne odpisy, tudzież za zezwoleniem sędziego — zaświadczenia z akt oraz z ksiąg;

6) zwraca się do właściwych urzędów o nadesłanie danych, odnoszących się do poprzednich ukarań oskarżonego, oraz — w sprawach nieletnich — o nadesłanie metryki urodzenia; w sprawach, należących w pierwszej instancji do właściwości sądów grodzkich, oraz w sprawach karno-administracyjnych i karnych skarbowych sekretarjat zwraca się o te dane tylko na polecenie sędziego.

Oprócz przypadków, przewidzianych w innych przepisach, sekretarjat przygotowuje i przedstawia sędziemu projekty:

1) postanowień o umorzeniu postępowania z powodu śmierci oskarżonego (art. 3) lub odstąpienia oskarżyciela prywatnego od oskarżenia (art. 71, 72);

2) postanowień o zawieszeniu postępowania (art. 5);

3) postanowień o pozostawieniu sprawy bez biegu do czasu złożenia zaliczki przez oskarżyciela prywatnego (art. 574 § 3);

4) postanowień o wyznaczeniu obrońcy z urzędu w wypadkach, przewidzianych w art. 87, 88 § 1 lit. a), b);

5) postanowień, dotyczących ustalenia kosztów oraz przyznania należności świadkom, biegłym i tłumaczom (§§ 126 i 106);

6) zarządzeń o nieprzyjęciu sprzeciwu lub wniosku o wznowienie z powodu braku podpisu adwokata (art. 286, 605) lub nieprzyjęciu sprzeciwu spóźnionego (art. 286, 395, 222 § 1);

7) zarządzeń o nieprzyjęciu środka odwoławczego;

8) odezw, dotyczących wykonania kary i zarządzeń o przymusowe sprowadzenie skazanego do odbycia kary.

§ 155. Sędzia, któremu sekretarjat bezpośrednio podlega (§ 107 reg. og.), może polecić sekretarjatowi przygotowywanie i przedstawianie projektów postanowień i zarządzeń, niewymienionych w § 154, zwłaszcza częściej powtarzających się, udzielając sekretarjatowi, w miarę potrzeby, wskazówek ustnych lub w formie krótkiej dekretacji.

Polecenia te mogą być wydawane w poszczególnych sprawach lub obejmować pewne kategorje czynności.

§ 156. Urzędnik sekretarjatu, który podpisuje pismo wychodzące z sądu, zaznacza obok podpisu swoje stanowisko urzędowe.

§ 157. Sekretarjat wyciska pieczęć urzędową (§§ 185, 189 reg. og.):

1) na uwierzytelnionych odpisach wyroków;

2) na uwierzytelnionych odpisach postanowień, protokółów i innych pism, wydawanych na zasadzie art. 212—217, tudzież na zaświadczeniach, wydawanych z akt oraz z ksiąg;

3) jeżeli nagłość czynności nie stoi na przeszkodzie, — na odpisach postanowień dostawienia (art. 210), aresztowania, re-

wizji, zatwierdzenia rewizji oraz postanowień, przewidzianych w art. 153, 158—160;

4) jeżeli nagłość czynności nie stoi na przeszkodzie, — na poleceniach do urzędów, policji i innych organów wykonawczych co do wykonania postanowień, wymienionych w punkcie 3);

5) na polecenie sędziego — także na innych pismach, szczególnie ważnych.

Pozatem stosuje się § 189 reg. og.

§ 158. Na każdem wezwaniu oraz piśmie, wysyłanem w sprawie aresztowanego, sekretarjat wyciśnie stempel: „areszt".

Wezwania i pisma w sprawach niecierpiących zwłoki należy oznaczyć stemplem: „pilne".

Pisma tajne lub poufne należy oznaczyć odpowiednim stemplem („tajne", „poufne"), wyciśniętym na piśmie oraz na zamkniętej kopercie.

W braku stempli oznaczenia powyższe uskutecznia się kolorowym atramentem lub ołówkiem.

§ 159. Pismo, które ma być doręczone, należy na dowodzie doręczenia oznaczyć datą i sygnaturą (np. 14/5-33 Kg. 293/32).

Jeżeli w tej samej sprawie jest kilka orzeczeń lub zarządzeń z tej samej daty, sekretarjat oznaczy je w aktach kolejnemi numerami rzymskiemi i numery te uwidoczni na dowodzie doręczenia (np. 14/5-33 Kg. 293/32-III).

§ 160. Akta spraw karnych przechowywane będą stosownie do postanowień § 130 reg. og., jeżeli sędzia, któremu sekretarjat bezpośrednio podlega (§ 107 reg. og.), nie wyda zarządzenia, by pewne akta ze względu na szczególną wagę sprawy lub z innych przyczyn były przechowywane pod zamknięciem.

Akta toczących się śledztw i dochodzeń przechowuje się pod zamknięciem.

§ 161. Sprawy, wciągnięte do terminarza rozpraw, należy po uskutecznieniu potrzebnych czynności, w szczególności wysłaniu wezwań, przechowywać osobno według dni rozpraw.

Przechowywanie przedmiotów, będących w związku z postępowaniem karnem.

§ 162. Przedmioty, będące w związku z postępowaniem karnem (dowody rzeczowe, przedmioty uzyskane przez przestępstwo lub ulegające przepadkowi) i znajdujące się w przechowaniu sądu, można dołączyć do akt sprawy, jeżeli ich rozmiar, wartość oraz znaczenie dla sprawy dopuszczają tego rodzaju przechowanie.

Przedmioty, przechowywane w ten sposób, należy umieścić w kopercie, doszytej do akt i zapieczętowanej, z oznaczeniem na niej jej zawartości. Otwierający kopertę winien ją ponownie zapieczętować, zaznaczyć datę otwarcia i położyć swój podpis.

§ 163. Sędzia może zarządzić, aby przy przesłaniu akt innemu sądowi i innej władzy wyłączono z nich przedmioty, wymienione w § 162, i zatrzymano w sądzie.

§ 164. Przedmioty, wymienione w § 162, a nie dołączone do akt sprawy, należy oddać do biura podawczego celem przechowania ich pod zamknięciem.

§ 165. Broń nabitą należy wyładować.

Jeżeli stan broni palnej lub nabojów przed wyładowaniem może mieć znaczenie dla sprawy, należy uprzednio drogą oględzin, stwierdzić okoliczności ważne dla postępowania.

§ 166. Przedmiotów, grożących wybuchem, i gazów trujących nie wolno przechowywać w sądzie.

Co do ich przechowania (art. 152) należy porozumieć się z najbliższą władzą wojskową.

Przepis niniejszy nie dotyczy nieznacznej ilości nabojów do ręcznej broni palnej, jeżeli ich przechowanie w sądzie nie grozi wybuchem.

§ 167. Środki trujące lub żrące należy przechowywać ze szczególną ostrożnością, oznaczając na opakowaniu, że środek jest niebezpieczny dla życia lub zdrowia.

W razie wątpliwości, jakie środki ostrożności powinny być zachowane, należy porozumieć się z osobami fachowemi.

§ 168. Pieniądze, książeczki wkładkowe, weksle, czeki, obligacje, listy zastawne, dowody składowe i inne papiery wartościowe, oraz inne przedmioty cenne, możliwe do przechowania w kasie (klejnoty, złoto, srebro, platyna) przyjmuje wyłącznie kasa sądowa, która przechowuje je stosownie do przepisów szczególnych.

Gdy kasa sądowa jest nieczynna, przedmioty powyższe może przyjąć sędzia za pokwitowaniem, obowiązany jest jednak najpóźniej najbliższego dnia powszedniego złożyć je do kasy sądowej.

§ 169. Sędzia śledczy zamiejscowy oddaje przedmioty na przechowanie do miejscowego sądu grodzkiego, jeżeli oddanie na przechowanie do sądu okręgowego byłoby połączone z trudnościami. Przedmioty mniejszej wartości, a zarazem mniejszej wagi dla sprawy, sędzia może przechować pod zamknięciem w swym lokalu urzędowym.

§ 170. Kierownik sądu okręgowego może zarządzić, aby sędziowie śledczy, mający biura w budynkach odległych od biura podawczego, mieli osobne urządzenia, do których sto-

sować należy odpowiednio przepisy niniejszego regulaminu o przechowywaniu przedmiotów, pozostających w związku z postępowaniem karnem, i o księdze przechowywanych przedmiotów.

§ 171. Na żądanie prokuratora, przedmioty pozostające w jego rozporządzeniu, będą przechowywane w sądowych biurach podawczych, jak również w osobnych urządzeniach, przewidzianych w § 170.

W tych przypadkach należy odpowiednio stosować przepisy niniejszego regulaminu, odnoszące się do przechowywania przedmiotów, pozostających w rozporządzeniu sądu.

§ 172. Jeżeli sprawa przechodzi do wyższej instancji, przedmioty przechowywane, w szczególności dowody rzeczowe, będą nadal pozostawione w dotychczasowem przechowaniu aż do dalszych zarządzeń sądu odwoławczego lub sądu pierwszej instancji.

§ 173. Przy przyjęciu na przechowanie biuro podawcze, nie uszkadzając przedmiotu, zaznaczy na przedmiocie, opakowaniu lub przymocowanej trwałej kartce, do jakiej sprawy przedmiot należy, z wymienieniem sądu, sygnatury akt i numeru porządkowego księgi przechowywanych przedmiotów.

Opakowanie przedmiotu oraz przymocowanie kartki należy w przypadkach ważniejszych zabezpieczyć pieczęcią sądową.

§ 174. Z odbioru przedmiotu biuro podawcze wydaje pokwitowanie, wymieniając przedmiot przyjęty na przechowanie, sprawę, do której należy, oraz numer porządkowy księgi przechowywanych przedmiotów.

Pokwitowanie koloru czerwonego należy dołączyć do akt sprawy.

§ 175. Oddanie przedmiotów na przechowanie powinno nastąpić jak najrychlej. Odbierać je należy tylko w razie konieczności użycia przy czynności urzędowej i tylko na czas niezbędny do tej czynności, a następnie zwrócić bezzwłocznie do dalszego przechowania.

Przedmiot należy wydać urzędnikowi sekretarjatu na pisemne polecenie sędziego.

Odbiór i zwrot przedmiotu uskutecznia się za pokwitowaniem.

§ 176. Jeżeli przedmiotu nie zwrócono w ciągu dni siedmiu, biuro podawcze zasięgnie wiadomości o przyczynie zwłoki, a w razie nieotrzymania przedmiotu bezzwłocznie z powrotem, zawiadomi o przyczynie kierownika sądu.

§ 177. Biuro podawcze sądu apelacyjnego przechowuje przedmioty, pozostające w związku z postępowaniem karnem, stosując przepisy poprzednich paragrafów.

§ 178. Kierownik sądu lub sędzia, przez niego wyznaczony, przeprowadzi przynajmniej co kwartał kontrolę przechowywanych przedmiotów na podstawie właściwej księgi, a w miarę potrzeby także na podstawie poszczególnych akt.

W sądzie apelacyjnym kontrolę przeprowadza się w terminach, określonych przez prezesa.

Prowadzenie akt.

§ 179. Akta w sprawach karnych prowadzone będą stosownie do postanowień regulaminu ogólnego (§ 118 i nast. reg. og.) i poniższych przepisów.

§ 180. Jeżeli w sprawie toczyło się dochodzenie lub śledztwo, należy akta sądowe prowadzić w dalszym ciągu w porządku chronologicznym.

§ 181. Pisma, dotyczące wznowienia postępowania (art. 600, 613), oraz pisma, wpływające po wznowieniu, należy włączać do akt sprawy, w której wydano wspomniane orzeczenie.

To samo dotyczy również podań o przywrócenie praw i zatarcie skazania (art. 636—639).

§ 182. Sygnatura akt, stosownie do § 123 reg. og., składa się z oznaczenia wydziału (oddziału) cyfrą rzymską, sekcji — cyfrą arabską, kategorji sprawy — literą repertorjum, numerem sprawy i roku, np. Kg. 125/32, V Kg. 125/32, III K. 125/32 III 3, K. 125/32.

§ 183. Dokumenty, przechowywane w aktach, które mają być następnie zwrócone stronie lub innej osobie, należy umieścić w kopercie, wszytej do akt, z oznaczeniem na niej jej zawartości.

§ 184. Okładki w sprawach karnych będą koloru jasnozielonego.

Na przedniej stronie okładki akt należy po lewej stronie, u góry i u dołu, umieścić sygnaturę sprawy.

§ 185. Jeżeli w sprawie jest aresztowany, sekretarjat naklei na okładce i na jej grzbiecie poprzeczny pasek z czerwonego papieru, szerokości 5 cm, z napisem „Areszt", w repertorjum zaś nazwisko aresztowanego podkreśli czerwonym atramentem lub ołówkiem.

Jeżeli w sprawie niema już aresztowanego, należy paski czerwone oraz podkreślenie nazwiska w repertorjum przekreślić.

§ 186. Jeżeli sprawę skutkiem orzeczenia niewłaściwości lub z innych przyczyn przekazano innemu sądowi, sekretarjat tego sądu poczyni na okładce odpowiednie zmiany, używając do uskutecznienia zmian oraz przekreśleń czerwonego atramentu.

Można także nałożyć nową okładkę.

§ 187. Sędzia śledczy oraz sąd grodzki, któremu zlecono prowadzenie śledztwa (art. 261 § 2), używają okładki według wzoru do § 124 reg. og. dla sądu okręgowego jako pierwszej instancji.

Na okładce należy wymienić jedynie rubrykę „w sprawie", wpisując imię i nazwisko oskarżonego (lub inne oznaczenie, gdy sprawca jest nieznany), z boku zaś wycisnąć stempel:

Akta sędziego śledczego rej. . . . w . . . Sygn. . . .

Akta śledcze Sądu Grodzkiego w . . . Sygn. . . . Pozatem stosuje się § 124 reg. og.

Przepis § 158 ust. ost. ma tu zastosowanie.

Akta dochodzenia prokuratorskiego (art. 247 § 2, 283 § 2) wszywa się do akt sądowych wraz z dotychczasową okładką.

§ 188. Od obowiązku nałożenia okładki (§ 121 reg. og.) i zeszycia akt (§ 128 reg. og.), oraz dołączenia karty przeglądowej (§ 131 reg. og.) można wyjątkowo odstąpić, jeżeli akta zawierają nie więcej niż kilka kart i nie zachodzi obawa, że skutkiem zaniechania zszycia ulegną zniszczeniu lub zagubieniu. Akta powinny być jednak w okładce, zeszyte i zaopatrzone w kartę przeglądową, gdy się je przesyła innemu sądowi lub innej władzy.

§ 189. Kartę przeglądową, wspólną dla wszystkich tomów sprawy, prowadzi się na początku pierwszego tomu bez numeracji (wzór).

Karta przeglądowa może być wydrukowana na odwrotnej stronie pierwszej karty okładki.

W karcie przeglądowej (rubryka 5) zaznacza się, co z akt wyłączono i gdzie przekazano.

W sprawach, należących do właściwości sądów grodzkich oraz w innych sprawach, w których akta zawierają nie więcej, niż sto kart, prowadzenie karty przeglądowej nie jest obowiązkowe.

§ 190. Do karty przeglądowej nie zapisuje się dowodów doręczenia, chyba że sędzia zarządzi inaczej; powinny być jednak wszyte i ponumerowane.

Akta dochodzenia z ponumerowanemi kartami wpisuje się pod jednym numerem porządkowym karty przeglądowej.

§ 191. Celem ułatwienia przeglądu przedmiotów, wziętych na przechowanie sądowe, oraz wydawania co do nich orzeczeń i zarządzeń, służyć będzie wykaz tych przedmiotów (wzór).

Wykaz należy wszyć zaraz po karcie przeglądowej, nie numerując go. Wykazu nie prowadzi się, gdy akta nie są zeszyte (§ 188).

§ 192. W wykazie przedmiotów, wziętych na przechowanie sądowe, należy wymienić przedmioty przechowywane w aktach sprawy (§ 162), w sądzie (§ 164), jak również oddane na przechowanie właścicielowi lub innej osobie (art. 152 § 1).

§ 193. Dla spraw, prowadzonych łącznie (art. 29, 30), prowadzi się jedne akta, pod jedną sygnaturą.

Jeżeli dla poszczególnych spraw łącznych powstały osobne akta, należy je złączyć i prowadzić pod sygnaturą jednej z tych spraw; sygnaturę innych spraw należy zaznaczyć na okładce czerwonym atramentem.

Włączone akta spraw poszczególnych wpisuje się pod jednym numerem porządkowym karty przeglądowej oraz po połączeniu odpowiednio numeruje, przekreślając poprzednią numerację.

Przedmioty, wzięte na przechowanie sądowe w sprawach, dla których powstały akta osobne, należy wpisać do wykazu przedmiotów (§ 191) tej sprawy, pod której sygnaturą ma być prowadzone dalsze postępowanie.

§ 194. Jeżeli sprawa wyłączona (art. 31) ma być przekazana innemu wydziałowi (oddziałowi), innemu sądowi lub innej władzy, lub do innego rodzaju postępowania, należy, w miarę potrzeby, bądź wyłączyć poszczególne części, niezbędne do założenia osobnych akt, bądź sporządzić w tym celu wierzytelne odpisy.

§§ 179 do 194 opuszczono jako zbędne.

§ 195. Przy przedstawieniu akt z zaskarżonym wyrokiem (art. 378—380) sądowi wyższej instancji z powodu założenia środka odwoławczego, sekretarjat dołączy uwierzytelniony odpis zaskarżonego wyroku dla instancji odwoławczej, nie wszywając odpisu tego do akt sprawy. Zachowanie tego przepisu nie jest konieczne w sądach grodzkich.

W razie odmowy przyjęcia środka odwoławczego (art. 487, 505 § 2), nie zwraca się pisma, zawierającego środek odwoławczy, lecz zachowuje się je w aktach.

§ 196. Sąd wyższej instancji zwraca akta sprawy w myśl § 126 reg. og. po uprawomocnieniu się wyroku oraz w razie zawieszenia postępowania.

§ 197. Opinję sądu w przedmiocie ułaskawienia (art. 570 § 3) należy przechowywać w aktach w zamkniętej kopercie, z oznaczeniem na kopercie jej zawartości.

Kopertę otwierać może jedynie sąd, który wydał opinję, oraz sądy i władze, współdziałające przy ułaskawieniu.

Odsyłanie akt do archiwum.

§ 198. Akta spraw karnych sekretarjat odsyła do archiwum sądowego po uprawomocnieniu się i wykonaniu orzeczenia sądowego, kończącego postępowanie sądowe, z tem zastrzeżeniem, że w sprawach, zakończonych wyrokiem skazującym, odsyła się je do archiwum dopiero po otrzymaniu od prokuratora, policji, władzy gminnej lub zarządu więzienia zawiadomienia o wykonaniu wyroku.

Akta spraw, wciąganych do repertorjum „Ko", a wynikających z zastosowania art. 640 § 3 i 4 k. p. k. oraz art. 193 § 5 i 8 ustawy karnej skarbowej, przesyła się do archiwum po prawomocnem załatwieniu.

Akta spraw, w których postępowanie zawieszono (§ 257 i 258) przesyła się do archiwum po upływie roku od daty postanowienia o zawieszeniu (art. 5 i 574).

Akta należy przesyłać co kwartał.

§ 199. Sędzia śledczy odsyła do archiwum akta śledztw umorzonych (art. 275) po upływie trzech miesięcy od daty umorzenia.

Księgi.

§ 200. Repertorja i inne księgi prowadzi się stosownie do § 136 reg. og.

§ 201. Każdy wydział, oddział i sekcja (§§ 33 i nast. reg. og.), jak również każdy sędzia śledczy prowadzi odrębne księgi.

§ 202. Jeżeli sprawę w danym sądzie przeniesiono do innego repertorjum lub wpisano ponownie do repertorjum, nad nową datą wejścia należy umieścić w nawiasie datę, pod którą sprawa była pierwotnie wpisana.

§ 203. Jeżeli w danej sprawie jest kilku oskarżonych, należy w repertorjach oznaczyć poszczególnych oskarżonych numerami kolejnemi, umieszczonemi przy nazwisku, i wpisy w poszczególnych rubrykach uskuteczniać z powołaniem się na dany numer kolejny („ad 1", „ad 2" i t. d.).

§ 204. Jeżeli wszystkich oskarżonych nie można pomieścić w odnośnej rubryce repertorjum, należy zająć następną rubrykę poprzeczną.

§ 205. Dane, wymagające wpisania do księgi, gdy brak dla nich odpowiedniej rubryki, wpisuje się w rubryce „uwagi".

§ 206. Jeżeli mimo łączności (art. 29, 30), wpisano poszczególne sprawy odrębnie do repertorjum, należy w wypadku, przewidzianym w § 193 ust. 2, dotychczasowe wpisy przenieść pod numer porządkowy jednej z tych spraw i pod tym

numerem uskuteczniać dalsze wpisy. Jeżeli ze względu na rozmiar wpisów nie jest to możliwe, należy uskuteczniać nadal wpisy tak, jakby akt nie złączono.

W rubryce „uwagi“ należy uwidocznić czerwonym atramentem łączność, podając sygnaturę sprawy, z którą dane akta złączono.

§ 207. Numer porządkowy sprawy, wpisanej omyłkowo do księgi, należy przekreślić czerwonym atramentem (przekreślenie sprawy), nie zmieniając numeracji, chyba że sprawa skreślona jest ostatnia z kolei wpisów.

Inne wpisy, dokonane niewłaściwie lub omyłkowo, należy przekreślić i uskutecznić wpis właściwy.

§ 208. Sądy prowadzą następujące repertorja według załączonych wzorów:

1) „K“ — repertorjum spraw karnych, w których wniesiono akt oskarżenia do sądu okręgowego.

2) „Kad“ — repertorjum spraw karno-administracyjnych, w których zgłoszono żądanie skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego (art. 640 § 1);

3) „Ks“ — repertorjum spraw karnych skarbowych, w których wniesiono akt oskarżenia do wydziału karnego skarbowego;

4) „Kg“ — repertorjum spraw karnych, w których wniesiono akt oskarżenia do sądu grodzkiego;

5) „S“ — repertorjum śledztw, prowadzonych przez sędziego śledczego lub sąd grodzki (art. 261 § 2);

6) „Pr“ — repertorjum wniosków, złożonych sądowi okręgowemu o zatwierdzenie zajęcia w sprawach prasowych;

7) „Kps“ — repertorjum pomocy sądowej, udzielanej przez sędziego śledczego lub sąd grodzki;

8) „Ko“ — repertorjum karne ogólne sądu apelacyjnego, okręgowego, grodzkiego oraz sędziego śledczego;

9) „KA“ — repertorjum apelacyj w sprawach karnych sądu apelacyjnego, „Ka“ — sądu okręgowego i „Kas“ — sądu okręgowego w sprawach karnych skarbowych.

10) „KZ“ — repertorjum zażaleń w sprawach karnych sądu apelacyjnego i „Kz“ — sądu okręgowego.

§ 209. Sądy prowadzą nadto według załączonych wzorów:

1) sąd apelacyjny, okręgowy i grodzki — terminarz rozpraw, skorowidze oraz księgę przechowywanych przedmiotów;

2) sąd okręgowy, sędzia śledczy i sąd grodzki — skorowidz poszukiwanych;

3) sąd grodzki — wykaz osób aresztowanych;

4) sędzia śledczy i sąd grodzki — wykaz aresztowanych w dochodzeniu i śledztwie.

§ 210. Do repertorjum „K“ wciąga się także sprawy, w których wniesiono akt oskarżenia do sądu okręgowego z udziałem przysięgłych i w postępowaniu doraźnem.

§ 211. W przypadkach, przewidzianych w § 210, należy w rubryce „numer porządkowy“ nad odpowiednim ogólnym numerem zaznaczyć czerwonym atramentem w skróceniu: „przys.“, „dor.“, dodając osobno kolejny numer sprawy, w której wniesiono akt oskarżenia do sądu okręgowego z udziałem przysięgłych, w postępowaniu doraźnem i t. p. (np. „przys. 4“). Oznaczeń tych nie uwidacznia się w sygnaturze akt.

§ 212. Przepis poprzedniego paragrafu stosuje się odpowiednio w sprawach karnych skarbowych przy prowadzeniu repertorjum „Kg“; w sprawach tych używać należy skróconego oznaczenia „sk“.

§ 213. Do repertorjum „K“, „Ks“, „Kas“, „KA“ wciąga się się również sprawy rozpoznawane w postępowaniu przed sądem jednoosobowym.

W odpowiedniej rubryce repertorjum należy umieszczać pionową kreskę.

Wypełnianie powyższej rubryki jest zbędne, gdy w danym wydziale lub sekcji wszystkie sprawy są rozpoznawane w postępowaniu zwyczajnem lub jednoosobowem; na okładce repertorjum należy wówczas zaznaczyć „sprawy rozpoznawane w postępowaniu zwyczajnem“ lub „sprawy rozpoznawane w postępowaniu jednoosobowem“.

§ 214. W repertorjum „Ks“, „Kg“ i „Kas“ należy pod nazwiskiem oskarżonego wpisać również odpowiedzialnego (art. 33—36 u. k. s. z dn. 18 marca 1932 r., Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 355) z dodatkiem „odp.“.

Przy uskutecznianiu wpisów w repertorjach oraz skorowidzach należy odpowiedzialnego traktować tak, jak oskarżonego.

§ 215. W repertorjum „KA“, „Ka“, „Kas“, „KZ“ i „Kz“ należy:

1) w rubryce 4 wpisać tylko tych oskarżonych, co do których orzeczenie zaskarżono;

2) w rubryce 5 wymienić z nazwiska i imienia apelującego lub wnoszącego zażalenie z odpowiednim dodatkiem („osk. pryw.“ ..... „pokrz.“), inne zaś osoby apelujące lub wnoszące zażalenie wskazać w skróceniu (np. „prok.,“ „osk.“, „osk. ad 1), ad 2)“).

§ 216. Jeżeli oskarżony pozostaje w areszcie tymczasowym, należy w repertorjum „KA“, „Ks“ i „Kas“ w rubryce 8

nawprost nazwiska oskarżonego, podanego w rubryce 4, wpisać datę, od której oskarżony pozostaje w areszcie.

§ 217. W rubryce „inne załatwienia" należy w repertorjach „K", „Kad", „Ks", „Kas", „Kg", „Pr", „KA" („Ka") uwidocznić postanowienia, które zamykają lub tamują dalsze postępowanie (np. umorzenie, zawieszenie), a również przekazanie sprawy innej władzy do załatwienia, jeżeli nie chodzi jedynie o pomoc sądową, i t. d.

§ 218. W repertorjach „K", „Kad", „Ks", „Kas", „Kg", „KA" („Ka") należy w rubryce „wyrok" („treść") podać oznaczenie przestępstwa przez wskazanie odpowiednich przepisów prawnych (artykułów, paragrafów) jedynie wówczas, gdy skutkiem zmiany kwalifikacji zachodzi różnica między treścią wyroku a pierwotną kwalifikacją czynu, uwidocznioną w rubryce „oznaczenie przestępstwa". W tejże rubryce należy odnotowywać wydanie wyroku zaocznego (oznaczeniem „zaocznie") oraz wniesienie sprzeciwu i sposób jego załatwienia.

§ 219. Wypełnienie w repertorjach „K", „Kad", „Ks", „Kg", „KA" („Ka") rubryki, odnoszącej się do wniesienia środka odwoławczego, uskutecznić należy dopiero po złożeniu wywodu.

Jeżeli środka odwoławczego nie przyjęto, należy o tem uczynić wzmiankę w tej samej rubryce.

§ 220. Jeżeli na oznaczenie pierwszej instancji wniesiono zażalenie, należy w repertorjum „K" w rubryce 12, a w repertorjum „Kg" w rubryce 14 umieścić obok daty literę „z" (np. „z — 4/2. 33").

§ 221. Jeżeli skutkiem założenia środka odwoławczego wyrok uchylono i przekazano sprawę do ponownego rozpoznania, należy sprawę wpisać na nowo do repertorjum „K", „Kad", „Ks", „Kg", „KA" („Ka") i pod względem wpisów do ksiąg traktować tak, jak sprawę wpływającą po raz pierwszy.

§ 222. Jeżeli na postanowienie sądu okręgowego jako drugiej instancji, załatwiające sprawę w inny sposób, aniżeli wyrokiem, wniesiono zażalenie w myśl art. 463, należy w repertorjum „Kas" w rubryce 14 umieścić obok daty literę „z".

To samo stosuje się do repertorjum „Kz", jeżeli na postanowienie sądu okręgowego, jako drugiej instancji, wniesiono dalsze zażalenie do sądu apelacyjnego (art. 463).

§ 223. W repertorjum „Kg" należy w rubryce 19 wpisać datę rozpoczęcia kary po zawiadomieniu o rozpoczęciu odbywania kary pozbawienia wolności, po zawiadomieniu zaś o wykonniu kary — wpisać datę ukończenia kary.

W razie udzielenia przerwy należy poszczególne okresy odbywania kary uwidocznić odpowiednio w rubryce 19 dopiero po całkowitem odbyciu kary.

Datę wysłania karty karnej należy odnotować w rubryce „uwagi".

§ 224. W repertorjum „Kg" należy uwidocznić:

1) w rubryce 19 — wykonanie aresztu zastępczego literą „z" (np. „z. 14/5. 33").

2) w rubryce 25 — postanowienia tego rodzaju, jak odroczenie lub przerwa kary, rozłożenie grzywny (kary pieniężnej) na raty (np. „12 r. mies. od 1/5. 33"), warunkowe zwolnienie i t. p.

§ 225. Do repertorjum śledztw należy wciągać sprawy, w których złożono wniosek o wszczęcie śledztwa.

Sprawy, w których śledztwa nie wszczęto, otrzymują — niezależnie od ogólnej numeracji porządkowej — osobną numerację, którą uwidocznić należy przez zaznaczenie odpowiedniego numeru czerwonym atramentem nad ogólnym numerem porządkowym.

§ 226. Do repertorjum „Kps" należy wciągać żądania pomocy sądowej (art. 13 u. s. p.), wymagającej czynności sędziowskiej.

Do repertorjum „Kps" należą również sprawy o zastosowanie środków zapobiegających uchylaniu się od sądu w toku dochodzenia, jak również sprawy, wynikające z zastosowania art. 150, 153 § 2, 160, 171 § 2, 246 § 2, 254—256, 259 § 2, zdanie ostatnie.

§ 227. Gdy sąd polski żąda uskutecznienia doręczenia, a nie zachodzą wątpliwości, wymagające postanowienia lub zarządzenia sędziego, wówczas żądania tego nie wciąga się do repertorjum „Kps"; biuro podawcze załatwi je samodzielnie.

§ 228. Do repertorjum „Kps" nie wciąga się również pism, zawierających żądanie przesłania akt albo odpisów, wyjaśnień lub wyciągów z akt lub z ksiąg.

§ 229. Do repertorjum karnego ogólnego („Ko") wciągane będą wszelkie odnoszące się do spraw karnych pisma, dla których niema odrębnych repertorjów, w szczególności zawiadomienia o przestępstwie, które należy przekazać oskarżycielowi publicznemu, oraz sprawy, wynikające z zastosowania art. 249, 640 § 3 i 4 k. p. k. tudzież art. 193 § 5 i 8 ustawy karnej skarbowej z dn. 18 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 355).

Do rzeczowego repertorjum wciąga się również wnioski o zatwierdzenie zajęcia druku, złożone sądowi grodzkiemu.

§ 230. Do repertorjum zażaleń „Kz" wciąga się również zażalenia na postanowienia sędziego śledczego o umorzeniu

(art. 275 § 3) i na jego czynności (art. 279), do repertorjum zaś „KZ“ również zażalenia, przewidziane w art. 464 § 2 k. p. k.

§ 231. Jeżeli postanowienie w składzie trzech sędziów ma wydać w postępowaniu jednoosobowem wydział, do którego należy sędzia, rozpoznający sprawę w tem postępowaniu, wówczas sprawy nie wpisuje się do innego repertorjum, w szczególności do repertorjum „Kz“.

§ 232. Do repertorjum „K“, „Kad“, „Ks“, „Pr“, „KA“, „Kas“, „KZ“ prowadzony będzie w wydziale (oddziale) wspólny skorowidz alfabetyczny według wzoru do § 209 pkt. 1. Kierownik sądu może wydać zarządzenie co do osobnego prowadzenia skorowidzów dla poszczególnych sekcyj lub repertorjów. Skorowidz może służyć na kilka lat.

§ 233. Skorowidze wspólne lub osobne do innych repertorjów, niż wymienione w § 232, prowadzone będą w miarę zarządzenia kierownika sądu.

§ 234. W rubryce skorowidza „oznaczenie sprawy“ należy wpisać nazwisko i imię oskarżonego, a w razie prowadzenia skorowidza do repertorjum „Kps“ — oznaczenie władzy lub osoby, zwracającej się o pomoc sądową.

Jeżeli jest kilku oskarżonych, należy nazwisko i imię każdego z nich wciągnąć osobno do skorowidza.

§ 235. Jeżeli zamieszczenie w skorowidzu nazwiska oskarżonego nie jest możliwe, zwłaszcza gdy sprawca jest nieznany, należy wciągać do skorowidza nazwisko i imię pokrzywdzonego, z zaznaczeniem w nawiasie „pokrz.“. W sprawach o zatwierdzenie zajęcia druku należy posługiwać się oznaczeniem druku (tytuł, numer, artykuł), jeżeli nie można zamieścić nazwiska.

Jeżeli oznaczenie sprawy nie może nastąpić w sposób powyżej podany, należy sprawę wciągnąć do skorowidza pod literą „X“ z krótkiem oznaczeniem istoty zdarzenia (np. — znalezienie trupa dziecka w miejscowości A i t. p.).

§ 236. Do terminarza rozpraw należy wciągać sprawy, w których na dany dzień wyznaczono rozprawę.

W rubryce „wynik rozprawy“ zaznacza się tylko w skróceniu, czy zapadł wyrok, czy też rozprawę ukończono w inny sposób („wyrok“, „odroczono“, „zawieszono“ i t. p.).

§ 237. W razie przerwania rozprawy (art. 348, 459 § 2) wciąga się sprawę do terminarza rozpraw pod datą dnia, w którym rozprawa ma być prowadzona w dalszym ciągu jedynie wówczas, gdy akta sprawy oddano do sekretarjatu.

Podobnież należy postąpić w razie odroczenia wydania sentencji (art. 367).

§ 238. Jeżeli nie zarządzono wcześniejszego przedstawienia sprawy, sekretarjat codziennie przy rozpoczęciu urzędowania

przedstawi według terminarza te sprawy, w których w danym dniu ma się odbyć rozprawa.

§ 239. Wykaz osób aresztowanych oraz wykaz aresztowanych w dochodzeniu i śledztwie można założyć na okres dłuższy ponad rok.

§ 240. Do wykazu aresztowanych w dochodzeniu i śledztwie należy wciągać osoby, przebywające w tymczasowym areszcie na zasadzie postanowienia sędziego śledczego lub grodzkiego, wpisując każdego aresztowanego pod osobnym numerem porządkowym.

Wykaz ten prowadzi sędzia lub z jego polecenia urzędnik sekretarjatu.

§ 241. Sędzia powinien przeglądać wykaz aresztowanych w dochodzeniu i śledztwie tak często, aby mógł we właściwym czasie wydać stosowne postanowienia i zarządzenia, a zwłaszcza dotyczące przedłużenia lub uchylenia aresztu tymczasowego.

§ 242. W wykazie spraw osób aresztowanych oraz w wykazie aresztowanych w dochodzeniu i śledztwie należy sprawę lub nazwisko aresztowanego zakreślić, gdy tymczasowe aresztowanie ustało wskutek uchylenia aresztu, śmierci, ucieczki i t. p., albo gdy aresztowanego przekazano do rozporządzenia innego sądu.

§ 243. Do skorowidza poszukiwanych należy na polecenie sędziego wciągnąć nazwisko i imię oskarżonego, względem którego postępowanie zawieszono.

Do rzeczonego skorowidza należy również na polecenie sędziego grodzkiego wciągnąć skazanych, co do których nie można wykonać kary, zwłaszcza w przypadku, gdy miejsce ich pobytu jest nieznane; wpis nastąpi dopiero po zakreśleniu sprawy w repertorjum „Kg“ (§ 252).

§ 244. Przed poleceniem wpisania sprawy do skorowidza poszukiwanych należy wydać zarządzenia, mające na celu wykrycie lub ujęcie poszukiwanego.

§ 245. Skorowidz poszukiwanych prowadzi alfabetycznie w każdym wydziale lub oddziale, orzekającym w pierwszej instancji, oraz u każdego sędziego śledczego — urzędnik sekretarjatu.

Kierownik sądu może zarządzić prowadzenie wspólnego skorowidza dla wszystkich lub niektórych wydziałów (oddziałów) sądu i sędziów śledczych.

Skorowidz poszukiwanych można założyć na okres dłuższy ponad rok.

§ 246. Prowadzący skorowidz poszukiwanych przedstawia sędziemu z końcem każdego roku akta spraw, wciągniętych do

skorowidza, celem wydania potrzebnych zarządzeń, w szczególności ponowienia kroków celem wykrycia osoby poszukiwanej.

Odpowiednie zarządzenia co do sposobu corocznej kontroli spraw wyda kierownik sądu, w którym prowadzi się wspólny skorowidz (§ 245 ust. 2).

§ 247. Nazwisko i imię poszukiwanego należy, na polecenie sędziego, przekreślić w skorowidzu poszukiwanych, skoro zajdą okoliczności usuwające potrzebę dalszych poszukiwań (wykrycie, śmierć poszukiwanego, przedawnienie ścigania lub kary, i t. p.). Polecenie sędziego należy uwidocznić w rubryce „uwagi".

§ 248. Księgę przechowywanych przedmiotów (§ 164) prowadzi biuro podawcze, zapisując do niej przedmioty, oddane mu na przechowanie.

Księgę można założyć na okres dłuższy ponad rok.

§ 249. Księga powinna być oprawiona, a karty tej przesznurowane i ponumerowane; liczbę kart zaświadczy kierownik sekretarjatu prezydjalnego.

§ 249. Księga powinna być oprawiona, a kary jej przechowanie w tej sprawie, należy wciągnąć pod jeden numer bieżący.

§ 251. Jeżeli przedmiot wychodzi z przechowania danego sądu skutkiem wydania, przesłania wyższej instancji lub z innych przyczyn, należy zaznaczyć to w księdze przechowywanych przedmiotów w rubrykach 9, 10, 11, 12, oraz przesłać o tem wiadomość do akt sprawy.

Dowód wysłania lub pokwitowanie przechowuje biuro podawcze. Potwierdzenie odbioru może nastąpić także w rubryce 13 księgi.

§ 252. Załatwienie sprawy należy uwidocznić we właściwej księdze przez zakreślenie ( ) numeru porządkowego ołówkiem kolorowym (zakreślenie sprawy).

Sprawę, w której jest kilku oskarżonych, uważa się za załatwioną w repertorjum, gdy załatwienie dotyczy wszystkich oskarżonych.

Zakreślenie, które nie było uzasadnione, należy usunąć.

§ 253. Sprawę należy zakreślić w odpowiedniej księdze, gdy wydano wyrok, gdy uprawomocniło się postanowienie kończące postępowanie, gdy sprawę przekazano innej władzy do załatwienia, a nie chodzi o pomoc sądową, gdy udzielono lub odmówiono pomocy sądowej, gdy sprawę przeniesiono do innej księgi.

Sprawę rozstrzygniętą wyrokiem zaocznym zakreśla się dopiero po odrzuceniu sprzeciwu lub upływie terminu do jego wniesienia.

§ 254. W razie przywrócenia terminu do wniesienia przeciw wyrokowi zaocznemu sprzeciwu (art. 225, 381), uskutecznione już zakreślenie należy usunąć.

§ 255. W repertorjum „Kg" sprawy zakreśla się dopiero po wykonaniu orzeczenia.

Jeżeli kary wykonać nie można ze względu na to, że miejsce pobytu skazanego jest nieznane, należy o tem uczynić wzmiankę w repertorjum „Kg" w rubryce „uwagi".

§ 256. W repertorjum „Pr" sprawę zakreśla się po wypełnieniu rubryki 11.

§ 256. W razie zawieszenia postępowania (art. 5), należy sprawę zakreślić w repertorjum z upływem roku, w którym nastąpiło zawieszenie.

Jeżeli nastąpi podjęcie postępowania, należy sprawę wpisać do repertorjum i skorowidza jak sprawę nową; czas trwania postępowania liczy się od daty nowego wpisu.

§ 258. Przepis § 257 stosuje się odpowiednio, jeżeli oskarżyciel prywatny nie złożył zaliczki na rachunek kosztów postępowania (art. 574).

§ 259. W razie wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem (art. 600) lub umorzonego śledztwa (art. 613), należy sprawę wpisać na nowo do repertorjum.

W rubryce „uwagi" należy uczynić wzmiankę o wznowieniu, wskazując dawną sygnaturę sprawy.

W dawnem repertorjum należy również w „uwagach" uczynić wzmiankę o wznowieniu, wskazując nową sygnaturę sprawy.

§ 260. Przy zakładaniu nowego repertorjum należy:

1) uwidocznić w chronologicznej kolejności na początku nowego repertorjum numery spraw niezakreślonych z dwóch ostatnich lat;

2) przenieść następnie do nowego repertorjum oraz skorowidza sprawy z dawniejszych lat, niż wymienione pod 1).

Uwidocznienie odbywa się przez wypisanie obok siebie w chronologicznej kolejności numerów spraw z oznaczeniem roku. Wpisy uskutecznia się nadal w dawnem repertorjum. W razie załatwienia sprawy należy odnośny numer przekreślić.

Przeniesienie polega na wpisaniu spraw w porządku chronologicznym z zachowaniem dawnych numerów, przyczem sprawy z poszczególnych lat należy oddzielić od siebie oznaczeniem roku.

§ 261. Kierownik sądu w pierwszych dniach każdego kwartału sprawdzi wykazy osób aresztowanych (§§ 239—242) lub repertorja (§ 185) i w sprawach, w których dłuższe trwanie tymczasowego aresztowania wywołane jest zwłoką w postępowa-

niu, zażąda wyjaśnień, a w razie potrzeby wyda niezwłocznie odpowiednie zarządzenia. Przeprowadzający kontrolę stwierdzi jej dokonanie przez umieszczenie swego podpisu pod ostatnią pozycją wpisu, jaką znalazł w wykazie aresztowanych lub w repertorjum.

Księgi i wzory, będące w zapasie, będą po dostosowaniu do wzorów i przepisów niniejszego regulaminu, zużytkowane aż do całkowitego ich wyczerpania.

Przepis końcowy.

§ 262. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1933 r. Jednocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 czerwca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 42, poz. 352).

Dodatek 8.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 grudnia 1932 r. (Dz. U. 110, poz. 910).

Regulamin wewnętrznego urzędowania prokuratur sądów apelacyjnych i okręgowych.

CZĘŚĆ OGÓLNA.

Przepisy wstępne.

§ 1. Prokuratorzy sądów apelacyjnych i okręgowych sprawują swe czynności w sprawach karnych na podstawie prawa o ustroju sądów powszechnych według odpowiednich przepisów postępowania sądowego z uwzględnieniem, w zakresie wewnętrznego urzędowania, niniejszego regulaminu i odpowiednich przepisów regulaminów sądowych.

Czynność, dokonana niezgodnie z przepisami regulaminu, nie jest z tego powodu nieważna.

§ 2. Przez użyte w niniejszym regulaminie wyrażenie ogólne „prokurator“ rozumie się prokuratorów, wiceprokuratorów i podprokuratorów.

Przepisy, dotyczące podprokuratorów, stosuje się odpowiednio do asesorów sądowych, którym poruczono pełnienie czynności prokuratorskich (art. 260 § 2 u. s. p.).

§ 3. Artykuły prawa, powołane w niniejszym regulaminie, odnoszą się: z oznaczeniem k. p. k. — do kodeksu postępowania karnego z dnia 19 marca 1928 r. w brzmieniu jednolitego tekstu (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 83, poz. 725), z oznaczeniem przep. wprow. k. p. k. — od przepisów wprowadzających ko-

deks postępowania karnego z dnia 19 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 314 i z r. 1932 Nr. 10, poz. 60 oraz Nr. 73, poz. 662), z oznaczeniem u. s. p. — do prawa o ustroju sądów powszechnych w brzmieniu jednolitego tekstu (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 102, poz. 863).

Paragrafy, powołane w niniejszym regulaminie, odnoszą się: bez bliższego oznaczenia — do niniejszego regulaminu, z oznaczeniem reg. og. — do regulaminu ogólnego wewnętrznego urzędowania sądów apelacyjnych, okręgowych i grodzkich z dnia 1 grudnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 110, poz. 905), z oznaczeniem reg. kar. — do regulaminu wewnętrznego urzędowania sądów apelacyjnych, okręgowych i grodzkich w sprawach karnych z dnia 1 grudnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 110, poz. 909).

§ 4. Regulamin niniejszy nie dotyczy urzędowania prokuratorów w sprawach cywilnych.

Zadania prokuratora.

§ 5. Prokurator jest obowiązany czuwać nad tem, aby wymiar sprawiedliwości był zgodny z prawem i odpowiadał duchowi ustaw oraz wymaganiom represji karnej.

§ 6. Prokurator jest obowiązany w razie niewłaściwego stosowania ustaw przez sądy dążyć do uchylenia niewłaściwości drogą ustawowych środków odwoławczych; jeżeli środek odwoławczy nie przysługuje, prokurator powinien, stosownie do rodzaju uchybienia, zawiadomić o niem kierownika sądu, albo przedstawić sprawę swej władzy przełożonej.

§ 7. Prokurator powinien przedstawić swej władzy przełożonej poczynione przy rozpatrywaniu spraw spostrzeżenia co do braków i sprzeczności w ustawach celem spowodowania ich usunięcia w trybie art. 41 u. s. p. lub w drodze ustawodawczej.

§ 8. Celem ujednostajnienia trybu postępowania prokuratorzy apelacyjni i okręgowi mogą udzielać podległym sobie prokuratorom wyjaśnień i wskazówek w drodze okólników.

Okólniki prokuratorów okręgowych, mające charakter ważniejszych zarządzeń lub wyjaśnień ogólnych, powinny być przed podaniem do wiadomości podległych prokuratorów, zatwierdzone przez prokuratora apelacyjnego, takież zaś okólniki prokuratorów apelacyjnych — przez Ministra Sprawiedliwości.

§ 9. Prokurator powinien czuwać nad biegiem spraw, wniesionych przezeń do sądu.

Organizacja wewnętrzna.

§ 10. Prokuratura stanowi jednolitą całość.

§ 11. Ministrowi Sprawiedliwości, jako Naczelnemu Prokuratorowi, podlegli są prokuratorzy wszystkich stopni, bezpośrednio zaś podlegają mu prokuratorzy apelacyjni.

Podsekretarz Stanu władny jest zastępować Ministra Sprawiedliwości w zakresie jego czynności jako Naczelnego Prokuratora.

§ 12. Prokurator jest bezwzględnie zależny w zakresie czynności urzędowych od poleceń przełożonego. W przypadkach ważniejszych ustne polecenie na prośbę podwładnego powinno być potwierdzone na piśmie. Ujawnienie polecenia przełożonego przy dokonywaniu zleconej czynności jest niedopuszczalne.

§ 13. Przełożony jest uprawniony do przejęcia i bezpośredniego załatwienia każdej czynności, należącej do prokuratora podległego, oraz do uchylenia jego zarządzenia.

§ 14. Wzajemne zastępowanie się wiceprokuratorów i podprokuratorów jest dopuszczalne jedynie za zgodą przełożonego.

§ 15. Korzystanie z uprawnień, przewidzianych w art. 244 u. s. p., służy wyłącznie Naczelnemu Prokuratorowi, prokuratorowi apelacyjnemu i prokuratorowi okręgowemu.

§ 16. Prokuratorzy wnoszą pisma w sprawach osobistych w drodze służbowej do bezpośredniego przełożonego, który przedstawia sprawę władzy przełożonej ze swoim wnioskiem lub sprawozdaniem, jeżeli załatwienie sprawy nie należy do jego zakresu działania.

Odpowiedzialność służbowa.

§ 17. Prokurator jest odpowiedzialny za całość urzędowania oraz za prawidłowy i jednolity tok czynności podległego mu urzędu.

§ 18. Prokurator odpowiada za treść i formę aktów oskarżenia i innych wniosków, które przesłał do sądu.

Odpowiedzialność prokuratora nie uchyla odpowiedzialności wiceprokuratora lub podprokuratora, który wniosek sporządził.

Podział czynności.

§ 19. Prokurator apelacyjny zarządza w prokuraturze apelacyjnej podział czynności według swego uznania.

Prokurator apelacyjny może polecić dokonanie poszczególnej czynności każdemu z podległych sobie wiceprokuratorów; może również ustanowić stałych zastępców do pewnych rodzajów czynności, zawiadamiając o tem niezwłocznie Ministra Sprawiedliwości.

§ 20. Ustęp 2 § 19 stosuje się do prokuratora okręgowego, który o ustanowieniu stałych zastępców powinien zawiadomić prokuratora apelacyjnego.

§ 21. Prokurator okręgowy zarządza podział okręgu sądu okręgowego na rejony prokuratorskie na zasadach terytorjal-

nych, uwzględniając istniejący podział sądowy (okręgi sądów grodzkich i sędziów śledczych) i administracyjny (powiaty, gminy, posterunki i komisarjaty policji państwowej), i przydziela tak utworzone rejony podległym prokuratorom.

Każdy rejon prokuratorski oznacza się cyfrą rzymską.

§ 22. Niezależnie od podziału terytorjalnego, może prokurator okręgowy poruczyć pewien rodzaj spraw jednemu lub kilku podległym prokuratorom (sprawy szpiegowskie, polityczne, prasowe, karne skarbowe i t. p.), do których w tym przypadku stosuje się przepisy, dotyczące prokuratorów rejonowych.

§ 23. W zamiejscowych oddziałach prokuratorskich, ustanowionych przy wydziałach karnych poza siedzibą sądu okręgowego tudzież przy sądach grodzkich, podział czynności zarządza prokurator okręgowy.

§ 24. Do czynności, wykonywanych przez prokuratora rejonowego, należą:

a) wszelkie czynności w zakresie prowadzonych dochodzeń;

b) składanie wniosków o przeprowadzenie śledztwa sędziom okręgowym śledczym, którym dana sprawa przypada w drodze przyjętego podziału (art. 261 § 1 k. p. k.), oraz wykonywanie w tych sprawach w toku śledztwa wszelkich czynności, wypływających z ustawowych uprawnień prokuratora;

c) sporządzanie i przedstawianie do aprobaty prokuratorowi okręgowemu aktów oskarżenia, wniosków o umorzenie śledztwa lub wyrażenie zgody na umorzenie, wniosków o umorzenie dochodzenia i o zastosowanie względem podejrzanego środków wychowawczych i zabezpieczających oraz wniosków o wznowienie umorzonego postępowania.

§ 25. Jeżeli prokurator nie aprobuje aktu oskarżenia albo innego wniosku, sporządzonego przez wiceprokuratora lub podprokuratora, to zwraca mu sprawę celem ponownego opracowania stosownie do udzielonych wskazówek. W razie drobniejszych usterek prokurator może wnieść do przedstawionego mu wniosku poprawki i uzupełnienia, które powinien umieścić w podpisanym przez siebie dopisku.

Przedstawianie prokuratorowi okręgowemu do aprobaty aktów oskarżenia w sprawach, należących do właściwości sądów grodzkich, nie jest konieczne.

§ 26. Prokurator apelacyjny, na wniosek prokuratora okręgowego, wyznacza wiceprokuratora, który w zastępstwie prokuratora okręgowego kieruje zamiejscowym oddziałem prokuratury (kierownika zamiejscowego oddziału).

§ 27. Kierownikowi zamiejscowego oddziału prokuratury przysługują w zakresie spraw, prowadzonych w oddziale, prawa prokuratora okręgowego. Komunikowanie się z prokuratorem apelacyjnym i kierownikami sądów, z wyjątkiem grodzkich, odbywa się za pośrednictwem prokuratora okręgowego.

§ 28. Zastępcę kierownika zamiejscowego oddziału prokuratorskiego, w razie potrzeby, ustanawia prokurator okręgowy na wniosek kierownika oddziału, zawiadamiając o tem prokuratora apelacyjnego.

§ 29. Prokurator, ustanowiony przy sądzie grodzkim, jest uprawniony do samodzielnego prowadzenia dochodzeń w sprawach, podlegających właściwości danego sądu, wnoszenia i popierania oskarżenia przed tym sądem oraz zapowiadania i wnoszenia środków odwoławczych.

Tryb i forma komunikowania się.

§ 30. Prokuratorzy rejonowi podpisują wszelkie pisma z zakresu czynności, do których są uprawnieni (§ 24). Wszelkie inne pisma podpisuje prokurator okręgowy lub jego zastępca. Korespondencja z władzami centralnemi i władzami zagranicznemi odbywa się za pośrednictwem władz przełożonych. W zakresie czynności dochodzenia prokuratorom, prowadzącym dochodzenie, przysługuje prawo bezpośredniego komunikowania się z władzami centralnemi.

Prokurator może upoważnić sekretarza lub wyznaczonego przez siebie urzędnika sekretarjatu do podpisywania wezwań i zawiadomień oraz uwierzytelniania odpisów.

§ 31. W sprawach, należących do właściwości Naczelnego Prokuratora, prokuratorzy komunikują się wyłącznie z Ministrem Sprawiedliwości.

§ 32. Przełożeni udzielają podległym prokuratorom poleceń w zasadzie drogą instancyj służbowych. W razie otrzymania polecenia bezpośrednio od władzy wyższej prokurator zawiadamia o tem swego bezpośredniego przełożonego.

§ 33. Prokurator zwraca się do przełożonych w formie przedstawień w drodze instancyj służbowych. Jeżeli w poszczególnym przypadku władza wyższa zarządziła inaczej, należy odpis przedstawienia równocześnie przedstawić bezpośredniemu przełożonemu.

§ 34. Prokuratorzy komunikują się z prokuratorami równorzędnymi oraz z sądami, władzami, urzędami administracyjnemi i wojskowemi zapomocą odezw.

§ 35. Jeżeli władza państwowa lub samorządowa odmawia wykonania prawnego żądania prokuratora lub z wykonaniem zwleka, prokurator zawiadamia o tem przełożonego pro-

kuratury, który stara się o usunięcie przeszkód bądź bezpośrednio, bądź za pośrednictwem swych władz przełożonych.

§ 36. Prokurator powinien osobiście otwierać pisma, nadesłane w kopertach zamkniętych, zaopatrzonych w napis „tajne", „poufne" lub inny, świadczący, że treść pisma należy zachować w tajemnicy.

Pomoc zbrojna.

§ 37. O pomoc zbrojną wojskową zwracać się mają prawo, przestrzegając przepisów reg. kar., kierownicy prokuratur apelacyjnych i okręgowych oraz oddziałów zamiejscowych, a w razie gdy pomoc taka okaże się niezbędna przy spełnieniu czynności poza siedzibą prokuratury i uzyskanie w porę pisemnej odezwy kierownika nie będzie możliwe, każdy prokurator.

Wizytacje.

§ 38. Prokurator apelacyjny powinien osobiście lub za pośrednictwem delegowanego prokuratora dokonać co najmniej raz do roku wizytacji podległych prokuratur okręgowych i ich oddziałów zamiejscowych. Celem wizytacji jest zbadanie toku spraw, ocena należytego ich załatwiania, usunięcie dostrzeżonych usterek, ujednostajnienie stosowania ustaw i czynności prokuratur oraz zapoznanie się z kwalifikacjami podległych prokuratorów i urzędników.

§ 39. Z każdej wizytacji prokurator składa władzy przełożonej sprawozdanie, zawiadamiając jednocześnie o wydanych przez siebie zarządzeniach i o potrzebie wydania zarządzeń, nie leżących w jego zakresie działania.

§ 40. Z każdej wizytacji więzienia prokurator sporządza krótkie sprawozdanie, które składa do akt prokuratury. Ministrowi Sprawiedliwości prokurator przedstawia sprawozdanie roczne z dokonanych wizytacyj, a sprawozdania szczególne składa wtedy, gdy w związku z wizytacją wydał bezpośrednio zarządowi więzienia zarządzenia natury ogólnej lub stwierdził potrzebę zarządzeń, nie leżących w jego zakresie działania.

Konferencje prokuratorów.

§ 41. Prokuratorzy apelacyjni powinni najmniej raz do roku, okręgowi zaś przynajmniej co kwartał, zwoływać konferencje podległych prokuratorów celem ujednostajnienia działalności prokuratur, omówienia orzeczeń Sądu Najwyższego i rozważenia spornych zagadnień, powstałych na tle praktyki sądowej.

Sprawozdania.

§ 42. Prokuratorzy składają swym bezpośrednim przełożonym stałe sprawozdania ze swych czynności w wykazach, według załączonych wzorów: prokuratorzy rejonowi — miesięczne, najdalej 5 dnia miesiąca następującego po miesiącu objętym sprawozdaniem, i roczne do dnia 15 stycznia; kierownicy oddziałów zamiejscowych, załączając sprawozdania podległych im prokuratorów — miesięczne najdalej 8 dnia następnego miesiąca, roczne do dnia 20 stycznia; prokuratorzy okręgowi — miesięczne najdalej 10 dnia następnego miesiąca i roczne do dnia 1 lutego.

Prokuratorzy apelacyjni składają Ministrowi Sprawiedliwości do dnia 31 marca roczne sprawozdania, oparte na rocznych sprawozdaniach prokuratorów okręgowych, oraz sprawozdania z czynności, dokonanych w prokuraturze apelacyjnej.

Do sprawozdań miesięcznych prokuratorów okręgowych i rejonowych należy dołączać informacje o ilości osób, pozostających w areszcie: w toku dochodzenia do 2 miesięcy i do 3 miesięcy, w toku śledztwa — do 6 miesięcy, do roku i powyżej roku.

§ 43. Prokurator, delegowany do udziału w rozprawie sądowej, składa kierownikowi prokuratury sprawozdanie z wyniku rozprawy, przedstawiając wokandę spraw po wpisaniu w rubryce „uwagi" (wzór do § 8 reg. kar.) wzmianki o wyniku rozprawy i o potrzebie lub zbędności założenia przez prokuratora środka odwoławczego.

Czas urzędowania i ferje.

§ 44. Godziny urzędowania w prokuraturach w dni powszednie oznacza Minister Sprawiedliwości.

W razie potrzeby kierownik prokuratury może zarządzić pracę poza godzinami urzędowania.

§ 45. W celu załatwiania czynności niecierpiących zwłoki w niedzielę i święta oraz w dni powszednie, poza godzinami urzędowania, należy w miarę potrzeby ustanowić dyżury prokuratorów, urzędników sekretarjatu i woźnych.

§ 46. Kierownik prokuratury oznacza godziny przyjęć.

W przypadkach pilnych należy przyjąć interesanta poza godzinami oznaczonemi.

§ 47. Terminy wypoczynku dla prokuratorów oraz urlopy wypoczynkowe dla urzędników sekretarjatu tudzież niższych funkcjonarjuszów należy w zasadzie wyznaczać w okresie od piętnastego czerwca do piętnastego września.

Na prośbę osoby interesowanej można wyznaczyć wypoczynek w dwóch terminach, jeżeli nie zachodzą przeszkody natury służbowej, pod warunkiem wszakże, by ogólny czas wypoczynku nie przekroczył normy ustawowej.

§ 48. Powołanie na ćwiczenia wojskowe i spowodowana tem przerwa w urzędowaniu nie pozbawia prawa do korzystania z wypoczynku.

Zamieszkanie i doręczanie pism w sprawach służbowych.

§ 49. Zezwolenia na zamieszkanie poza siedzibą prokuratury udziela prokuratorowi bezpośredni przełożony.

§ 50. Prokurator, korzystający z wypoczynku lub zwolnienia od zajęć, powinien zawiadomić bezpośredniego przełożonego o miejscu swego pobytu.

§ 51. Pisemne zarządzenia i orzeczenia administracyjne w sprawach służbowych powinny być doręczane prokuratorom za potwierdzeniem odbioru z oznaczeniem daty doręczenia. Doręczenie odbywa się trybem, wskazanym w reg. og.

CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA.

Ściganie przestępstw.

§ 52. Prokurator jest obowiązany wszcząć postępowanie karne z powodu przestępstw, ściganych z urzędu, o których go zawiadomiono, lub które w inny sposób doszły do jego wiadomości.

§ 53. W przypadkach ważnych prokurator niezwłocznie po otrzymaniu wiadomości powinien udać się na miejsce, przeprowadzić lub zarządzić dochodzenie i wydać odpowiednie polecenia.

§ 54. W razie ustnego zawiadomienia o przestępstwie prokurator powinien sporządzić o tem protokół, uprzedzając zgłaszającego o odpowiedzialności karnej za fałszywe oskarżenie lub zawiadomienie o niepopełnionem przestępstwie (art. 143 i 147 kodeksu karnego).

Dochodzenie.

§ 55. Prokurator przeprowadza dochodzenie w zasadzie za pośrednictwem policji państwowej, jeżeli zaś szczególne względy tego wymagają — osobiście.

Prokurator może również przeprowadzić dochodzenie za pośrednictwem innych organów władz państwowych lub samorządowych (art. 42 przep. wprow. k. p. k.), jeżeli przestępstwo popełniono w zakresie, w którym do tych organów należy utrzymanie spokoju, bezpieczeństwa lub porządku publicznego albo dochodzenie przestępstw.

§ 56. Z przebiegu dochodzenia sporządza się zapiski. Zapiski dochodzenia powinny podawać w porządku chronologicznym przebieg i wyniki przeprowadzonych czynności, a w razie potrzeby również nasuwające się wnioski i spostrzeżenia.

§ 57. Jeżeli w toku dochodzenia, prowadzonego osobiście przez prokuratora, zachodzi potrzeba dokonania czynności poza okręgiem sądu okręgowego, prokurator zwraca się do prokuratora, w którego okręgu czynność ma być spełniona, chyba że okoliczności uzasadniają potrzebę osobistego wykonania czynności przez prokuratora, prowadzącego dochodzenie. W tym ostatnim przypadku prokurator powinien uzyskać zezwolenie swego przełożonego na osobiste wykonanie czynności w innym okręgu i, w miarę możności, zawiadomić o tej czynności prokuratora, w którego okręgu czynność ma być wykonana.

§ 58. W toku dochodzenia, prowadzonego za pośrednictwem policji, prokurator wydaje polecenia bezpośrednio organom policji tej miejscowości, gdzie zlecona czynność ma być wykonana. Jeżeli przy wykonaniu polecenia powstają wątpliwości lub trudności, miejscowy prokurator może udzielić policji odpowiednich wskazówek, porozumiewając się, w razie potrzeby, z prokuratorem, który wydał polecenie.

§ 59. Wnioski o zastosowanie środków zapobiegawczych oraz o dokonanie czynności sądowych w sprawach, podlegających właściwości sądów grodzkich, prowadzący dochodzenie składa w zasadzie sądowi grodzkiemu, w sprawach zaś, podlegających właściwości sądu okręgowego, w zasadzie sędziemu śledczemu, chyba że czynność ma być dokonana w okręgu sądu grodzkiego, w którym niema siedziby sędziego śledczego.

§ 60. Prokurator, prowadząc dochodzenie za pośrednictwem policji, powinien, jeżeli okoliczności sprawy tego wymagają, udzielać jej szczegółowych wskazówek na piśmie lub ustnie.

§ 61. W zakresie wydawania policji państwowej poleceń prowadzenia dochodzenia należy baczyć, w jakim stopniu organa policji państwowej danego rejonu są wyszkolone do spełnienia tych zadań. W tym celu prokuratorzy powinni zaznajamiać się z kwalifikacjami poszczególnych funkcjonarjuszów policji państwowej na podstawie akt dochodzeń oraz stałego porozumiewania się z komendantami policji i poszczególnymi funkcjonarjuszami.

§ 62. W czasie dochodzenia, prowadzonego przez prokuratora osobiście lub za pośrednictwem policji, aresztowany pozostaje do rozporządzenia prokuratora.

Prokurator powinien czuwać nad tem, czy nie ustały przyczyny, dla których aresztowanie nastąpiło (art. 170 k. p. k.) oraz czy nie upłynęły terminy aresztowania, przewidziane

w art. 171 k. p. k. Wniosek o przedłużenie aresztu w myśl art. 171 § 2 k. p. k. należy złożyć przed upływem terminu ustawowego.

§ 63. Prokurator, przesyłając sprawę do sądu (sędziego śledczego) lub do innego prokuratora, powinien równocześnie zawiadomić zarząd więzienia o przekazaniu aresztowanego do rozporządzenia odpowiedniego sądu lub prokuratora.

§ 64. Przedmioty, które w toku dochodzenia należy przechować, a które ze względu na swój rozmiar, wartość lub charakter nie nadają się do przechowania w aktach sprawy, powinny być przechowywane w biurach podawczych odpowiednich sądów lub w innych pomieszczeniach sądowych lub prokuratorskich, przeznaczonych na ten cel. W razie wszczęcia postępowania sądowego prokurator przekazuje te przedmioty do rozporządzenia sądu (sędziego śledczego). Przechowywanie przedmiotów odbywa się w sposób, wskazany w reg. kar.

§ 65. O wszczęciu i umorzeniu dochodzenia przeciw osobom, wymienionym w art. 6 k. p. k., prokurator zawiadamia właściwą władzę.

Jeżeli podejrzany należy do kategorji osób, wymienionych w § 375 rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych z dnia 16 marca 1930 r. w sprawie wykonania ustawy z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku służby wojskowej (Dz. U. R. P. z 1930 r. Nr. 31, poz. 270), należy wykonać przepisy tego paragrafu co do przesyłania zawiadomień do powiatowych władz administracji ogólnej i powiatowych komendantów uzupełnień. Dołączone do § 32 reg. kar. wzory będą odpowiednio stosowane w prokuraturach okręgowych.

§ 66. W przypadkach, przewidzianych w art. 119 i ust. 4 art. 122 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o Policji Państwowej (Dz. U. R. P. z 1931 r. Nr. 5, poz. 27), kierownik prokuratury (oddziału) przedstawia prokuratorowi apelacyjnemu wniosek o ukaranie funkcjonarjusza policji państwowej w drodze sądowej. Z żądaniem wszczęcia postępowania dyscyplinarnego (art. 116 rozp. o pol. państw.) może wystąpić prokurator apelacyjny lub okręgowy. Do zwrócenia uwagi funkcjonarjuszowi policji państwowej na zasadzie art. 116 rozp. o pol. państw. uprawniony jest każdy prokurator.

§ 67. Odmawiając ścigania lub umarzania dochodzenia, prokurator powinien postanowienie swe uzasadnić.

§ 68. Zawiadomienie pokrzywdzonego o odmowie ścigania lub umorzeniu dochodzenia powinno zawierać objaśnienie o sposobie i terminie odwołania się (art. 248 § 2 i art. 464 § 1 k. p. k.) a w sprawach, należących do właściwości sądu grodzkiego, — o prawach, służących pokrzywdzonemu z art. 67 k. p. k.

§ 69. Jeżeli prokurator, któremu złożono zażalenie, uzna je za zasadne, to sam się do niego przychyla, w przeciwnym zaś razie przesyła je wraz z aktami sprawy do prokuratora apelacyjnego.

§ 70. Postanowienie prokuratora apelacyjnego, rozstrzygające zażalenie na odmowę ścigania lub umorzenie dochodzenia, powinno być uzasadnione.

Zawiadomienie pokrzywdzonego o odmownem postanowieniu prokuratora apelacyjnego powinno zawierać objaśnienie o sposobie i terminie odwołania (art. 464 § 2 k. p. k.).

§ 71. Prokurator, odmawiając ścigania lub umarzając dochodzenie w swoim zakresie, powinien przekazać sprawę właściwej władzy co do czynu karalnego, niepodlegającego orzecznictwu sądów powszechnych. W szczególności dotyczy to spraw, do których mają zastosowanie przepisy art. 640 k. p. k.

O przekazaniu sprawy należy uczynić wzmiankę w zawiadomieniu, przewidzianem w § 68 lub 70.

Udział prokuratora w śledztwie.

§ 72. Prokurator powinien złożyć wniosek o wyznaczenie sędziego śledczego z pominięciem przyjętego podziału czynności, gdy tego wymaga charakter sprawy. Wniosek o zlecenie śledztwa sądowi grodzkiemu należy złożyć tylko wówczas, gdy zarządzenie takie przyczyni się do przyśpieszenia postępowania, albo zmniejszenia jego kosztów, a szczególne względy nie przemawiają za skierowaniem sprawy do sędziego śledczego.

§ 73. Prokurator powinien być obecny przy czynnościach śledczych w przypadkach ważnych, zwłaszcza wtedy, gdy sędzia śledczy dopuścił do obecności obrońcę oskarżonego, albo gdy prokurator złożył wniosek o uzupełnienie śledztwa, a od wyniku uzupełniających czynności zależy dalszy bieg sprawy.

§ 74. Prokurator powinien możliwie często przeglądać akta śledztwa oraz porozumiewać się bezpośrednio z sędzią śledczym i już w toku śledztwa składać odpowiednie wnioski, celem uniknięcia potrzeby uzupełniania śledztwa; w szczególności powinien czuwać nad tem, aby śledztwo objęło wszystkich oskarżonych i wszystkie przestępstwa zgodnie z art. 29 i 30 k. p. k., o ile nie nastąpi wyłączenie w myśl art. 31 k. p. k.

§ 75. Prokurator może w toku śledztwa przeprowadzić dochodzenie także co do przestępstwa, objętego śledztwem, o czem powinien zawiadomić sędziego śledczego, a następnie przesłać mu zapiski dochodzenia; w dochodzeniu takiem prokurator może dokonywać czynności sądowych tylko w przypadkach, wskazanych w art. 257 k. p. k.

§ 76. Wnioski o uzupełnienie śledztwa należy składać jedynie w przypadkach nieodzownych; składając wniosek o uzupełnienie śledztwa, prokurator powinien objąć nim całokształt uzupełnień, niezbędnych według stanu sprawy w chwili składania wniosku.

§ 77. Składając wniosek o umorzenie śledztwa, prokurator powinien go uzasadnić; wyrażenie zgody na umorzenie nie wymaga uzasadnienia, o ile prokurator podziela uzasadnienie postanowienia sędziego śledczego, powziętego w trybie art. 274 k. p. k.

§ 78. W razie uchylenia przez sąd okręgowy postanowienia sędziego śledczego o umorzeniu śledztwa prokurator obowiązany jest sporządzić akt oskarżenia zgodnie z postanowieniem sądu, jeżeli sąd nie nakazał uzupełnienia śledztwa. W razie uzupełnienia śledztwa zgodnie z postanowieniem sądu należy nadać dalszy bieg sprawie, w zależności od wyniku uzupełniających czynności.

Akt oskarżenia i inne wnioski.

§ 79. W uzasadnieniu aktu oskarżenia należy w sposób jasny i rzeczowy przedstawić faktyczną stronę sprawy, przytoczyć dowody winy oskarżonego, streścić jego wyjaśnienia, a w miarę potrzeby ocenić wartość dowodów i wyjaśnić podstawy kwalifikacji prawnej.

§ 80. Na marginesach aktu oskarżenia należy oznaczać karty akt sprawy, celem umożliwienia sprawdzenia okoliczności, przytoczonych w akcie oskarżenia. Oznaczenie kart należy umieszczać również na marginesie listy osób, które mają być wezwane na rozprawę, oraz wykazu innych dowodów.

§ 81. Do aktu oskarżenia, złożonego sądowi okręgowemu, należy dołączyć tyle odpisów, ilu jest oskarżonych; co do oskarżonych zaś urzędników publicznych, duchownych lub zakonników — po dwa egzemplarze.

W aktach podręcznych prokuratora należy pozostawić co najmniej jeden odpis aktu oskarżenia.

Akta sprawy prokurator dołącza do aktu oskarżenia.

§ 82. Składając akt oskarżenia przeciwko niektórym oskarżonym, wniosek zaś o umorzenie śledztwa co do innych oskarżonych lub co do niektórych czynów, objętych tem samem śledztwem, prokurator przesyła akt oskarżenia z aktami sprawy do sądu okręgowego lub grodzkiego, do sędziego śledczego zaś — wniosek o umorzenie.

Przepis § 63 stosuje się odpowiednio do spraw, przesyłanych do sądu w trybie art. 280 k. p. k.

§ 83. Jeżeli w sprawie o występek prokurator uważa, że z uwagi na zawiłe okoliczności postępowanie przed sądem jednoosobowym jest niewskazane, to jednocześnie z aktem oskarżenia składa wniosek o przekazanie sprawy pod rozpoznanie sądu kolegjalnego w myśl art. 383 k. p. k.

§ 84. W sprawach przeciwko nieletnim należy przed złożeniem sądowi okręgowemu aktu oskarżenia złożyć wniosek o zbadanie rozeznania nieletniego. Wniosek taki powinien zawierać przytoczenie w streszczeniu faktycznych okoliczności sprawy.

Popieranie oskarżenia na rozprawie.

§ 85. Prokurator, opierając się na otrzymanej liście spraw (art. 295 k. p. k.), wyznacza przedstawicieli prokuratury do rozpraw, o ile możności na miesiąc zgóry.

§ 86. W sprawach szczególnie ważnych lub zawiłych powinni na rozprawie występować w miarę możności prokuratorzy, którzy daną sprawę opracowali. Prokurator apelacyjny może w takich sprawach delegować do popierania oskarżenia na rozprawie apelacyjnej członka prokuratury okręgowej, który w danej sprawie występował w sądzie okręgowym na rozprawie głównej.

§ 87. Przełożony prokurator może ze względu na objętość i różnorodność materjału wyznaczyć do popierania oskarżenia kilku prokuratorów.

Popieranie oskarżenia na rozprawie w sądzie grodzkim.

§ 88. Prokurator, wnosząc akt oskarżenia do sądu grodzkiego, może oznajmić, że zastrzega sobie popieranie oskarżenia przed sądem grodzkim.

§ 89. W sprawach ważniejszych prokurator udziela policji lub organom administracji poleceń i wskazówek co do popierania oskarżenia w sądzie grodzkim na rozprawie, co do założenia środków odwoławczych i t. p.

Środki odwoławcze.

§ 90. Zapowiada wniesienie środka odwoławczego i sporządza jego wywód w zasadzie ten prokurator, który popierał oskarżenie na rozprawie. Wywód środka odwoławczego od wyroku sądu okręgowego i apelacyjnego przesyła do sądu kierownik prokuratury. Odpis wywodu apelacji od wyroku sądu okręgowego prokurator przesyła prokuratorowi apelacyjnemu, odpis złożonej kasacji — pierwszemu prokuratorowi Sądu Najwyższego.

Wykonanie wyroku.

§ 91. Prokurator, zarządzając wykonanie wyroku na tymczasowo aresztowanym, skazanym na karę pozbawienia wolności, powinien odpis sentencji wyroku przesłać naczelnikowi właściwego więzienia z zawiadomieniem o dniu, w którym skazanego należy zwolnić.

Jeżeli skazany przebywa w innym okręgu sądowym, prokurator, zwracając się do prokuratora okręgowego tego okręgu o odpowiednie zarządzenia (art. 544 ust. 2 k. p. k.), powinien przesłać mu odpis sentencji.

§ 92. Jeżeli skazany na karę pozbawienia wolności nie jest aresztowany, prokurator powinien zarządzić sprowadzenie go do więzienia przez policję państwową lub władzę gminną. Gdy ze względu na rodzaj kary, charakter sprawy i osobę sprawcy, nie zachodzi obawa, że skazany uchyli się od wykonania kary, prokurator może wezwać go, aby w określonym terminie stawił się w wyznaczonem więzieniu.

Równocześnie z wydaniem powyższych zarządzeń należy przesłać naczelnikowi więzienia odpis sentencji wyroku oraz, jeżeli skazany został wezwany do stawienia się w więzieniu, — odpis wezwania, z poleceniem powiadomienia prokuratora o dniu rozpoczęcia kary przez skazanego oraz o dniu mającego nastąpić zwolnienia. Prokurator powinien sprawdzić, czy czas trwania kary obliczono należycie.

W razie zawiadomienia przez naczelnika więzienia, że skazany, wezwany do stawienia się w celu odbycia kary, nie stawił się w terminie, prokurator zarządzi przymusowe sprowadzenie skazanego przez policję państwową lub władzę gminną.

§ 93. Jeżeli skazany należy do kategorji osób, wymienionych w § 375 rozp. Ministra Spraw Wojskowych z dnia 16 marca 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 270), należy przy wykonaniu wyroku wykonać przepisy tego paragrafu co do przesyłania zawiadomień do powiatowych władz administracji ogólnej i powiatowych komendantów uzupełnień. Dołączone do § 32 reg. kar. wzory będą tu odpowiednio stosowane.

Odroczenie i przerwa wykonania kary.

§ 94. Przy rozpatrywaniu prośby o odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności lub o jej przerwę, prokurator rozważy, czy mimo istnienia warunków ustawowych prośba zasługuje na uwzględnienie z uwagi na rodzaj popełnionego przestępstwa, okres nieodbytej kary oraz zachowanie się skazanego na wolności i w więzieniu. Odroczenia i przerwy kary nie należy udzielać recydywistom w cięższych przypadkach po-

wrotu do przestępstwa oraz przestępcom zawodowym i z nawyknienia.

Odroczenia i przerwy kary należy odmówić, jeżeli zachodzi obawa uchylenia się skazanego od wykonania kary.

§ 95. Prokurator przesyła zarządzenie swoje co do przerwy kary naczelnikowi więzienia, z poleceniem wykonania i zawiadomienia policji państwowej rejonu, w którym zwolniony ma zamiar zamieszkać.

Uzależniając odroczenie lub przerwę kary od zobowiązania się skazanego do pobytu w oznaczonej miejscowości lub okręgu, prokurator zawiadamia o tem właściwe komendy policji państwowej z poleceniem bezzwłocznego aresztowania skazanego i sprowadzenia go do więzienia w razie naruszenia wspomnianego zobowiązania.

§ 96. Prokurator poleci naczelnikowi więzienia, by po upływie czasu przerwy, jeżeli skazany w ciągu trzech dni po upływie tego czasu nie zgłosi się dobrowolnie, zawiadomił o tem prokuratora, który wyda odpowiednie zarządzenia.

§ 97. Ograniczeń, zawartych w § 94, nie stosuje się do odroczenia wykonania kary na zasadzie art. 558 k. p. k.

Wznowienie postępowania.

§ 98. Wniosek o wznowienie postępowania w sprawach, należących do właściwości sądu grodzkiego, powinien prokurator okręgowy przedstawić prokuratorowi apelacyjnemu, w innych zaś sprawach — pierwszemu prokuratorowi Sądu Najwyższego za pośrednictwem prokuratora apelacyjnego.

§ 99. Wniosek o wznowienie postępowania powinien wskazywać okoliczności, uzasadniające złożenie wniosku; prokurator może przeprowadzić w tym celu dochodzenie, którego akta dołączy do wniosku. W dochodzeniu tem przepisu art. 20 przep. wprow. k. p. k. nie stosuje się.

§ 100. Do wniosku o wznowienie postępowania należy dołączyć zażądane w tym celu akta sądowe.

§ 101. Jeżeli prokurator otrzyma wniosek o wznowienie postępowania, podany przez oskarżonego lub inne osoby, wymienione w art. 603 § 1 k. p. k., powinien, jeżeli zachowane są warunki art. 605 k. p. k., postąpić w sposób, przewidziany w §§ 98—100, dołączając swoją opinję, w miarę uznania po przeprowadzeniu dochodzenia.

Kasacja według art. 538 k. p. k.

§ 102. Przepisy §§ 98—101 stosuje się odpowiednio w przypadkach podań o założenie kasacji na mocy art. 538 k. p. k.

Prokurator apelacyjny może nie nadać sprawie dalszego biegu, jeżeli zachodzi brak podstaw do założenia kasacji, chyba że prokurator Sądu Najwyższego zażądał przedstawienia akt sprawy z opinją.

Sprawy aresztowanych i inne sprawy pilne.

§ 103. Sprawy, dotyczące osób aresztowanych i inne sprawy pilne, powinny być załatwiane ze szczególnym pośpiechem. Nagłość sprawy należy zaznaczyć na aktach i pismach w sposób widoczny.

§ 104. O niemożności załatwienia sprawy w terminie, przepisanym w ustawie, należy zawiadomić przełożonego prokuratora z wyjaśnieniem przyczyny zwłoki.

Pisma osób aresztowanych.

§ 105. Prokurator powinien:

a) przesyłać według właściwości pisma więźniów, choćby adresowane mylnie;

b) nie doręczać pism, lekceważących ustawy, uwłaczających Państwu, władzom lub osobom urzędowym albo mogącym ujemnie wpłynąć na przebieg dochodzenia lub śledztwa;

c) pozostawiać bez biegu pisma obywateli polskich do władz obcych o opiekę i ochronę przed zarządzeniami władz polskich, tudzież takie same pisma obywateli obcych do władz obcych, nie będących władzami ojczystemi wnoszącego;

d) przedstawiać do decyzji Ministerstwa Sprawiedliwości pisma, adresowane do władz obcych, jeżeli nie należy z niemi postąpić w myśl przepisów pod lit. b), c).

§ 106. Do podań osób aresztowanych, składanych na imię Prezydenta Rzeczypospolitej, albo przesyłanych do władz przełożonych lub sądowych, prokurator powinien dołączać w miarę potrzeby odpowiednie informacje.

Biurowość.

Zasady ogólne.

§ 107. Biurowość w sekretarjatach prokuratur prowadzona jest według przepisów reg. og. z poniższemi zmianami i uzupełnieniami.

§ 108. Pisma wnoszone i nadsyłane do prokuratury przyjmuje urzędnik sekretarjatu, który umieszcza na każdem piśmie prezentatę, zawierającą nazwę prokuratury (oddziału zamiejscowego), datę otrzymania pisma i liczbę załączników.

§ 109. Oznaczenie akt składa się z odpowiedniej nazwy repertorjum, do którego sprawa należy, numeru porządkowego sprawy według repertorjum i roku założenia akt. Oznaczenie akt prokuratora rejonowego składa się nadto z cyfry rzymskiej, wskazującej numer rejonu, umieszczonej przed nazwą repertorjum (np. XII Ds. 10/33).

W razie przeniesienia sprawy do innego repertorjum należy dawne oznaczenie przekreślić i wpisać pod spodem nowe oznaczenie.

Oznaczenie akt umieszczać należy na wszystkich pismach wychodzących.

§ 110. Od obowiązku umieszczania w okładce i szycia akt można odstąpić, jeżeli akta zawierają nie więcej niż kilka kart i nie zachodzi obawa, że skutkiem zaniechania zeszycia ulegną zniszczeniu lub zagubieniu. Akta powinny być jednak umieszczone w okładce i zeszyte, jeżeli przesyła się je innej prokuraturze, sądowi lub innej władzy.

§ 111. Na okładkach akt i na pismach w sprawach, w których oskarżony lub podejrzany jest aresztowany, należy umieścić u góry w sposób widoczny wyraz: „Areszt".

§ 112. Równocześnie z przesłaniem sprawy do sędziego śledczego z wnioskiem o wszczęcie śledztwa lub do sądu okręgowego z aktem oskarżenia prokurator zakłada akta podręczne. W aktach tych przechowuje się odpis aktu oskarżenia lub wniosków, przewidzianych w art. 280, 383 § 1 i 635 § 2 k. p. k., oraz korespondencję, odnoszącą się do danej sprawy, a nie należącą do akt dochodzenia lub śledztwa. Na okładce, w odpowiednich rubrykach, należy uwidocznić bieg sprawy oraz datę i treść zapadłego wyroku.

§ 113. Szczegóły organizacji biurowej ustala według swego uznania prokurator.

Księgi prokuratorskie.

§ 114. W prokuraturze prowadzi się następujące księgi:

1. „Kop" — repertorjum karne ogólne (wzór) u prokuratora apelacyjnego;
2. „Z" — księga zarządzeń u prokuratora apelacyjnego;
3. „Prez" — dziennik prezydjalny (wzór) u prokuratora apelacyjnego i okręgowego;
4. „E" — księga ekspedycyjna (wzór) u prokuratora apelacyjnego, okręgowego i rejonowego;
5. „So" — skorowidz ogólny (wzór) u prokuratora okręgowego;
6. „Sp" — skorowidz poszukiwanych (wzór) u prokuratora okręgowego;

7. „W" — repertorjum wyroków (wzór) u prokuratora okręgowego;

8. „Ds" — repertorjum dochodzeń i śledztw (wzór) u prokuratora rejonowego;

9. „Ap" — wykaz aresztowanych w toku dochodzenia (wzór) u prokuratora rejonowego;

10. Skorowidze.

§ 115. Do dziennika prezydjalnego „Prez" należy wpisywać korespondencję, dotyczącą administracji prokuratury, a w szczególności korespondencję w sprawach osobowych, oraz sprawozdania i okólniki.

§ 116. Do repertorjum „Kop" u prokuratora apelacyjnego wpisuje się korespondencję, nie należącą do dziennika prezydjalnego.

§ 117. Do skorowidza ogólnego „So" wpisuje się korespondencję, która wpływa do prokuratora okręgowego, a nie należy do dziennika prezydjalnego i repertorjum wyroków.

W rubryce „oznaczenie sprawy" należy wpisać nazwisko i imię pokrzywdzonego i podejrzanego, albo nazwisko i imię osoby lub nazwę władzy, nadsyłającej pismo.

Jeżeli pokrzywdzonych lub podejrzanych jest kilku, należy nazwisko i imię każdego z nich wpisać osobno pod odpowiednią literą.

Nazwę władzy, nadsyłającej pismo, wpisuje się tylko wówczas, gdy brak jest innych danych, niezbędnych do oznaczenia sprawy.

W rubryce „do kogo i kiedy przesłano" datę przesłania należy uwidocznić tylko wtedy, gdy pismo wychodzi z prokuratury.

§ 118. Do skorowidza poszukiwanych „Sp" wpisuje się nazwiska i imiona oskarżonych, względem których postępowanie zawieszono w toku dochodzenia (art. 5 k. p. k.), oraz skazanych, co do których nie można wykonać kary.

§ 119. Do repertorjum „W" wpisuje się każdego skazanego pod oddzielnym numerem porządkowym.

W rubryce „Uwagi" należy uwidocznić wezwanie do kary.

Rubrykę 9 („rodzaj i wymiar kary zastępczej") należy wypełnić dopiero po stwierdzeniu niemożności ściągnięcia grzywny lub kary pieniężnej. Odpowiedni zapis w rubryce 9 należy umieścić poniżej poziomu zapisów, dotyczących zasadniczej kary pozbawienia wolności. Zapisy, dotyczące zastępczej kary pozbawienia wolności w rubrykach 10—15 winny być umieszczone na tym samym poziomie, co zapis w rubryce 9.

§ 120. W każdym rejonie prokuratorskim prowadzone jest repertorjum „Ds", oznaczone odnośną cyfrą rzymską (numer

rejonu). Kierownik prokuratury może zarządzić prowadzenie wspólnego repertorjum „Ds“ dla kilku rejonów.

Do repertorjum „Ds“ wpisuje się sprawy karne i karne skarbowe w chwili otrzymania zawiadomienia o przestępstwie. Wszelkie czynności w toku postępowania, a w szczególności przesłanie sprawy do uzupełnienia i zwrot po uzupełnieniu, należy uwidocznić w odpowiednich rubrykach.

W razie skierowania sprawy do śledztwa, należy w rubryce „numer porządkowy“ nad odnośnym numerem umieścić literę „Ś“.

Po sporządzeniu przez prokuratora rejonowego aktu oskarżenia lub innego wniosku wymagającego aprobaty prokuratora (§ 24 pkt. c), należy w rubryce 17 odnotować datę przedstawienia akt prokuratorowi okręgowemu. Po załatwieniu sprawy przez prokuratora okręgowego należy we właściwych rubrykach (19—27) odnotować datę i sposób załatwienia.

W rubryce 4 powinny być wymienione nazwiska i imiona wszystkich oskarżonych. W razie skierowania sprawy częściowo z aktem oskarżenia, a częściowo z wnioskiem o umorzenie lub zawieszenie postępowania, należy zapisów w odpowiednich rubrykach dokonywać w ten sposób, by było widoczne, jaki bieg nadano sprawie względem każdego oskarżonego.

Jeżeli do oskarżonego zastosowano nie tymczasowe aresztowanie, lecz inny środek zapobiegawczy, należy w rubryce 4 pod jego nazwiskiem umieścić w nawiasie odpowiednią wzmiankę, np. „kaucja zł. . . . .“, poręczenie zł. . . . ., zakaz wydal., dozór polic.“.

W rubryce 6 należy wymienić, jak długo tymczasowe aresztowanie trwało w wyrazach: „od d. . . . do d. . . . .“.

W rubryce 19 przesłanie sprawy w trybie postępowania zwyczajnego, przed sądem jednoosobowym, doraźnego, z ustawy karnej skarbowej i przed sądem przysięgłych należy oznaczać w skrótach: „zwycz.“, „1 osob.“, „dor.“, „u. k. s.“, „przys.“.

§ 121. Każdą sprawę należy tylko raz jeden zapisać do repertorjum „Ds“, z wyjątkiem następujących przypadków:

a) gdy postępowanie zawieszone podjęto w nowym roku kalendarzowym;

b) gdy dochodzenie lub śledztwo wznowiono w myśl art. 252 i 613 k. p. k.;

c) gdy dochodzenie lub śledztwo rozdzielono na dwie lub kilka oddzielnych spraw.

W wymienionych przypadkach sprawę należy zapisać do repertorjum ponownie, odnotowując w rubryce „uwagi“, pod dawnym numerem, nowy, a pod nowym dawny.

§ 122. Zamiast wykazu aresztowanych „Ap“ można prowadzić kartotekę osób aresztowanych.

§ 123. Do repertorjów „Kop“, „Ws“ i „Ds“ należy prowadzić oddzielne skorowidze według przepisów reg. og. i reg. kar. Kierownik prokuratury może zarządzić prowadzenie skorowidzów systemem kartkowym.

§ 124. W oddziale zamiejscowym prowadzi się z ksiąg, wymienionych w § 114 te, które są konieczne ze względu na uprawnienia, przyznane kierownikowi oddziału w § 27.

§ 125. Księgi, przewidziane dla czynności prokuratorów rejonowych, będą prowadzone także u wice (pod) prokuratorów, którym są poruczone sprawy niezależnie od podziału terytorjalnego (§ 22).

Wzory sprawozdań.

§ 126. Wzory sprawozdań miesięcznych prokuratorów okręgowych, kierowników oddziałów zamiejscowych i prokuratorów rejonowych służyć mogą jako wzory sprawozdań rocznych po zastąpieniu wyrazu „miesiąc“ wyrazem „rok“.

§ 127. W rubrykach 3 i 14 sprawozdań prokuratorów okręgowych i rejonowych należy wykazywać ilość spraw załatwionych ostatecznie. Sprawy, przesłane w celu przeprowadzenia lub uzupełnienia dochodzenia lub w celu uzupełnienia śledztwa, należy wykazywać jako niezałatwione (rubryki 1, 4, 12 i 15). Spraw, będących w toku śledztwa u sędziów śledczych, przed przesłaniem ich do prokuratury nie wciąga się do sprawozdań.

Sekretarjaty.

§ 128. Sekretarjaty prokuratur składają się z sekretarzy prokuratorskich, urzędników kancelaryjnych i innych funkcjonarjuszów.

Do sekretarjatów prokuratur mogą być wyznaczeni także sekretarze sądowi i aplikanci sądowi.

Prokurator oznacza zakres i rodzaj czynności każdego urzędnika sekretarjatu.

§ 129. Kierownik sekretarjatu jest odpowiedzialny za należyte prowadzenie biurowości, za ścisłe i szybkie wykonanie zarządzeń prokuratora oraz za całość akt, ksiąg i pism.

§ 130. Wszyscy urzędnicy sekretarjatu obowiązani są stosować się do zarządzeń kierownika sekretarjatu, chyba że prokurator zarządzenie kierownika sekretarjatu odwoła lub zmieni.

§ 131. W czynnościach swoich kierownik sekretarjatu, za zgodą prokuratora, może być zastąpiony przez innych urzędników sekretarjatu.

§ 132. Urzędnicy sekretarjatu nie mają prawa udzielać zezwolenia osobom obcym na przeglądanie akt i ksiąg prokuratury.

Zezwolenie takie wydaje wyłącznie prokurator.

§ 133. Nikt, prócz prokuratora, nie może zabierać akt z sekretarjatu.

Woźni.

§ 134. Jeżeli ilość woźnych w prokuraturze jest niewystarczająca, potrzebną ilość woźnych wyznacza do prokuratury prezes właściwego sądu.

§ 135. Wyznaczeni do prokuratury woźni podlegają wyłącznie zarządzeniom prokuratora i kierownika sekretarjatu.

Pieczęcie urzędowe.

§ 136. Prokuratorzy mają pieczęcie urzędowe z wyobrażeniem orła państwowego i właściwym napisem, odpowiadające przepisom obowiązującym.

§ 137. Pieczęcie prokuratur przechowują kierownicy sekretarjatów.

Pieczęcie powinny być przechowywane pod zamknięciem.

Kontrolę wydanych do użytku pieczęci prowadzi kierownik prokuratury.

§ 138. Pieczęcie wyciska się na wszelkich pismach, mających stanowić dowód lub mających być dla strony podstawą do podjęcia jakiejkolwiek czynności prawnej, a nadto w korespondencji z władzami zagranicznemi, na uwierzytelnionych odpisach oraz, jeżeli nagłość czynności nie stoi na przeszkodzie, na zarządzeniach sprowadzenia (art. 246 § 2 k. p. k.), zatrzymania podejrzanego (art. 167 k. p. k.), dokonania rewizji (art. 150 k. p. k.), wstrzymania korespondencji i przesyłek (art. 159 k. p. k.), tudzież na pismach do policji i innych urzędów z żądaniem wykonania powyższych zarządzeń.

§ 139. Pieczęcie należy zamawiać wyłącznie w Mennicy Państwowej.

Nazwa prokuratur.

§ 140. Prokuratury sądów apelacyjnych i okręgowych używają nazwy według siedziby (Prokuratura Sądu Apelacyjnego w . . . . . Prokuratura Sądu Okręgowego w . . . . . .).

Oddziały zamiejscowe prokuratur sądów okręgowych używają nazwy właściwej prokuratury z dodatkiem „oddział zamiejscowy w . . . . . “

Wiceprokuratorzy i podprokuratorzy rejonowi, urzędujący poza siedzibą prokuratora okręgowego, używają nazwy właściwej prokuratury z dodatkiem „wiceprokurator (podprokurator) rejonu w . . . . . ".

§ 141. Nazwy powyższe powinny być umieszczone nazewnątrz gmachów, mieszczących prokuraturę.

§ 142. Na pismach, podpisanych przez prokuratora lub jego zastępcę, należy używać napisów: „Prokurator Sądu Apelacyjnego w . . . . . ", „Prokurator Sądu Okręgowego w . . . . . ".

Na pismach, podpisanych przez wiceprokuratora lub podprokuratora, należy używać napisów: „Prokuratura Sądu Okręgowego w . . . . . „Wiceprokurator rejonu . . . . . ". Siedzibę wiceprokuratora (podprokuratora) rejonowego wymienia się, jeżeli znajduje się poza siedzibą prokuratora sądu okręgowego.

§ 143. Pomieszczenia wewnątrz gmachów, przeznaczone dla prokuratury, powinny być oznaczone napisami, wskazującemi ich przeznaczenie.

Przepisy końcowe.

§ 144. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1933 r.

Jednocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 listopada 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 102, poz. 784).

Dodatek 9.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 grudnia 1932 r. (Dz. U. 110, poz. 912).

Regulamin urzędowania Prokuratury Sądu Najwyższego.

Na podstawie art. 39, 231 ust. 2, 232 i 298 prawa o ustroju sądów powszechnych z dnia 6 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. z r. 1932 Nr. 102, poz. 863) zarządzam co następuje:

CZĘŚĆ OGÓLNA.

Przepisy wstępne.

§ 1. Regulamin niniejszy dotyczy urzędowania Prokuratury Sądu Najwyższego w sprawach karnych i cywilnych oraz w innych sprawach, powierzonych Sądowi Najwyższemu.

§ 2. Prokuratura Sądu Najwyższego sprawuje swe czynności na podstawie prawa o ustroju sądów powszechnych z dnia 6 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. z r. 1932 Nr. 102, poz. 863),

według odpowiednich przepisów postępowania sądowego oraz innych przepisów szczególnych z odpowiedniem uwzględnieniem niniejszego regulaminu oraz regulaminów sądowych i regulaminu prokuratorskiego z dnia 1 grudnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 110, poz. 910).

§ 3. Przez wyrażenie ogólne: „prokurator Sądu Najwyższego", użyte w niniejszym regulaminie, rozumie się pierwszego prokuratora i prokuratorów Sądu Najwyższego, chyba że z danego przepisu co innego wynika.

§ 4. Użyte w niniejszym regulaminie skróty oznaczają:

a) „u. s. p." — prawo o ustroju sądów powszechnych w brzmieniu jednolitego tekstu (Dz. U. R. P. z 1932 r. N. 102, poz. 863);

b) „k. p. k." — kodeks postępowania karnego w brzmieniu jednolitego tekstu (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 83, poz. 725);

c) „reg. prok." — regulamin wewnętrznego urzędowania prokurator sądów apelacyjnych i okręgowych z dnia 1 grudnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 110, poz. 910);

d) „reg. S. N." — regulamin Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 110, poz. 911) i

e) „S. N." — Sąd Najwyższy.

Powołane w niniejszym regulaminie paragrafy bez bliższego oznaczenia odnoszą się do tegoż regulaminu.

Zadania prokuratora S. N.

§ 5. Prokurator S. N. stoi na straży ustaw.

Przy spełnianiu tego zadania prokurator powinien:

a) dążyć w powierzonym mu zakresie działania do ustalenia w orzecznictwie sądów prawidłowej i jednolitej wykładni przepisów prawnych i należytego ich stosowania;

b) roztaczać kontrolę nad działalnością prokuratur sądów niższych w granicach uprawnień, wynikających z art. 235^1 u. s. p.

§ 6. Do osiągnięcia powyższych (§ 5) celów służą prokuratorowi S. N.:

a) wnioski, składane w poszczególnych sprawach, rozpoznawanych przez S. N.;

b) wnioski z art. 77 u. s. p.;

c) kasacje z art. 538 k. p. k.;

d) inicjatywa do wniosków z art. 41 u. s. p.;

e) wnioski do S. N. z mocy art. 235^1 § 1 pkt. „a" u. s. p., i

f) kontrola nad działalnością prokuratur sądów niższych z mocy art. 235^1 § 1 pkt. „b" i § 2 u. s. p.

§ 7. Pierwszy prokurator S. N. cofa środek odwoławczy, założony do Sądu Najwyższego przez prokuratora sądu niż-

szego, jeżeli wywód kasacji (zażalenia) pozbawiony jest słuszności prawnej lub nie odpowiada warunkom art. 510 i n. k. p. k.

O cofnięciu środka odwoławczego pierwszy prokurator zawiadamia prezesa S. N. za zwrotem akt sprawy, właściwego zaś kierownika prokuratury sądu niższego z podaniem uzasadnienia. Pozatem w miarę potrzeby stosuje się przepis art. 235^1 § 1 pkt. „b" u. s. p.

§ 8. Jeżeli prokurator S. N. dostrzeże przy badaniu środków odwoławczych, założonych przez prokuratora sądu niższego, oczywiste uchybienie, zawiadamia o tem pisemnie pierwszego prokuratora, który stosuje przepis art. 235^1 § 1 pkt. „b" u. s. p.

§ 9. Poza przypadkami, wymienionemi w art. 235^1 § 1 pkt. „b" u. s. p., pierwszy prokurator S. N. przedstawia Ministrowi Sprawiedliwości swoje spostrzeżenia o błędach i zaniedbaniach prokuratur niższych instancyj.

Prokuratorzy S. N. powinni o spostrzeżeniach takich zawiadamiać pisemnie pierwszego prokuratora.

§ 10. Pierwszy prokurator po otrzymaniu z S. N. akt sprawy cywilnej celem złożenia oświadczenia co do zgłoszenia wniosku (art. 39 § 2 u. s. p.) powinien w terminie do dni 7 zawiadomić prezesa Izby Cywilnej, czy prokurator S. N. weźmie udział w sprawie i czy zgłosi wniosek ustny na rozprawie, czy też sporządzi wniosek na piśmie.

Za podstawę do powzięcia decyzji co do udziału prokuratora S. N. w sprawie, w której udział ten nie jest ustawowo wymagany, posłużą względy na interes państwowy lub społeczny, związany z daną sprawą, lub na konieczność odstąpienia przez izbę od przyjętej już uprzednio w innych sprawach wykładni przepisów prawa.

W sprawach większej wagi oraz gdy chodzi o zmianę wykładni należy sporządzić wniosek pisemny.

§ 11. Pierwszy prokurator S. N. przedstawia Ministrowi Sprawiedliwości odpisy orzeczeń Sądu Najwyższego, zawierających rozstrzygnięcie zasadniczych lub ważniejszych zagadnień prawnych albo wyjaśniających przepisy, błędnie lub rozbieżnie stosowane w sądach niższych.

§ 12. Pierwszy prokurator S. N. przedstawia Ministrowi Sprawiedliwości swoje spostrzeżenia co do potrzeby zmian lub uzupełnień obowiązujących przepisów prawnych.

Podział czynności i zasady urzędowania wewnętrznego.

§ 13. Pierwszy prokurator kieruje Prokuraturą S. N. i wykonywa ogólny nadzór nad jej czynnościami.

§ 14. Pierwszy prokurator spełnia czynności, poruczone mu w przepisach prawnych i w niejszym regulaminie, a nadto bierze udział w pracach Prokuratury S. N. w zakresie, który sam oznacza.

§ 15. Pierwszy prokurator może zlecić wykonanie przekazanej mu czynności prokuratorowi S. N.

§ 16. Pierwszy prokurator zarządza podział czynności w Prokuraturze S. N. według swego uznania; może też, niezależnie od podziału czynności, poruczyć prokuratorom S. N. poszczególne sprawy lub dokonanie poszczególnych czynności.

§ 17. Pierwszy prokurator może ustanowić z pośród prokuratorów S. N. swoich zastępców, do pewnych rodzajów czynności, zawiadamiając o tem niezwłocznie Ministra Sprawiedliwości.

§ 18. Uprawnienia, przewidziane w art. 244 u. s. p., służą wyłącznie Naczelnemu Prokuratorowi i pierwszemu prokuratorowi.

§ 19. Pierwszy prokurator S. N. podlega bezpośrednio Ministrowi Sprawiedliwości, jako Naczelnemu Prokuratorowi.

Przepis § 11 ustęp drugi reg. prok. stosuje się tutaj.

§ 20. Podpisu pierwszego prokuratora wymagają:

a) przedstawienia, wnioski i sprawozdania, składane Ministrowi Sprawiedliwości;

b) pisma, wynikające ze stosowania art. 235^1 u. s. p. i §§ 7 i 10 niniejszego regulaminu;

c) pisma w sprawach administracji;

d) pisma w sprawach, przekazanych pierwszemu prokuratorowi z mocy przepisów prawnych albo szczególnem zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości lub własnem pierwszego prokuratora.

§ 21. Wnioski, skierowane do S. N. w poszczególnych sprawach, podpisują prokuratorzy S. N., którzy wnioski te sporządzili.

§ 22. Inne pisma może podpisywać prokurator, wyznaczony przez pierwszego prokuratora (§ 16).

§ 23. Przepisy §§ 12, 13, 14, 16 i 44—51 reg. prok. stosuje się odpowiednio w urzędowaniu prokuratury S. N.

CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA.

Wnioski i posiedzenia.

§ 24. Prokuratorzy S. N. składają Sądowi Najwyższemu na piśmie wnioski w przydzielonych im sprawach samodzielnie, jeżeli w poszczególnych przypadkach nie znajdą zastosowania przepisy §§ 12 i 13 reg. prok. lub § 29 nin. reg.

W sprawach cywilnych oraz w sprawach karnych, rozpoznawanych na posiedzeniu niejawnem, wnioski na piśmie składa się tylko na zarządzenie pierwszego prokuratora.

§ 25. Wnioski powinny być motywowane; w sprawach, rozpoznawanych na skutek środków odwoławczych, powinny nadto zawierać treściwe przytoczenie zarzutów skargi i projekt ich załatwienia.

§ 26. Wnioski, przygotowane na posiedzenie już wyznaczone, prokurator S. N. oddaje wraz z wokandą i z aktami spraw sekretarjatowi prokuratury przed upływem terminu, określonego w § 18 reg. S. N.

§ 27. Sekretarjat prokuratury sporządza bezzwłocznie dwa egzemplarze każdego wniosku (§ 26), oznacza je datą posiedzenia i sygnaturą Sądu Najwyższego, a następnie jeden egzemplarz, przeznaczony dla sędziego-sprawozdawcy, przesyła wraz z aktami sądowemi sekretarjatowi właściwej izby, drugi zaś przechowuje w sekretarjacie i wydaje go w przeddzień posiedzenia prokuratorowi, wyznaczonemu na to posiedzenie. Rękopis wniosku wraz z wokandą sekretarjat natychmiast po sporządzeniu odpisów zwraca jego autorowi.

Od wykonania powyższego przepisu można odstąpić tylko w przypadkach, gdy chodzi o odręczne krótkie wnioski w sprawach, rozpoznawanych na posiedzeniu niejawnem.

§ 28. Po posiedzeniu prokurator zwraca sekretarjatowi wokandę i odpisy wniosków z zaznaczeniem na nich wyników rozprawy.

Sekretarjat prokuratury przechowuje otrzymane wnioski, wokandę i akta w okładce z oznaczeniem izby (sekcji) oraz daty posiedzenia, okładki zaś składa według izb i sekcji w porządku chronologicznym dat posiedzenia.

Odpisy wniosków we sprawach niezałatwionych sekretarjat wydaje prokuratorowi, wyznaczonemu do tych spraw na następne posiedzenie.

§ 29. Celem omówienia bieżących kwestyj z zakresu czynności prokuratury pierwszy prokurator zwołuje, w terminach według swego uznania, zebrania prokuratorów S. N. (izby lub sekcji).

Prokuratorzy S. N. powinni przed sporządzeniem wniosku zawiadamiać pierwszego prokuratora o sprawach szczególnej wagi lub budzących poważne wątpliwości prawne.

§ 30. Orzeczenia S. N. (art. 31 reg. S. N.) przeglądają prokuratorzy, wyznaczeni do tej czynności przez pierwszego prokuratora, poczem oddają pierwszemu prokuratorowi orzeczenia, nadające się do celów, określonych w §§ 11 i 12, z odpowiedniem wyjaśnieniem.

Orzeczenia powyższe zwraca się następnie sekretarjatowi prokuratury, który je przechowuje rocznikami według izb i sekcyj w porządku sygnatur S. N.

Sprawy dyscyplinarne.

§ 31. W sprawach dyscyplinarnych sędziów i prokuratorów pierwszy prokurator równocześnie z wyznaczeniem prokuratora dyscyplinarnego dla wyższego sądu dyscyplinarnego (art. 143 § 2 u. s. p.) wyznacza dwóch jego zastępców.

§ 32. Prokurator dyscyplinarny wyznacza zastępców swych do określonych spraw, w myśl art. 143 § 3 u. s. p., w porozumieniu z pierwszym prokuratorem.

§ 33. Pierwszy prokurator, przydzielając sprawy dyscyplinarne adwokatów i notarjuszów, korzysta z przepisu § 16.

§ 34. W sprawach dyscyplinarnych, rozpoznawanych na rozprawie, nie przesyła się przed rozprawą wniosku (§ 26) sądowi dyscyplinarnemu.

Sekretarjat i biurowość.

§ 35. Prokuratura S. N. ma sekretarjat odrębny od sekretarjatu S. N.

§ 36. Sekretarjat składa się z sekretarzy Prokuratury S. N., urzędników kancelaryjnych i innych funkcjonarjuszów.

Do sekretarjatu Prokuratury mogą być wyznaczeni sekretarze i urzędnicy kancelaryjni S. N.

Pierwszy prokurator oznacza zakres i rodzaj czynności każdego urzędnika sekretarjatu.

§ 37. Do kierownika i urzędników sekretarjatu stosuje się przepisy §§ 129—133 reg. prok.

§ 38. Szczegóły organizacji biurowej reguluje pierwszy prokurator.

§ 39. W Prokuratorze S. N. prowadzi się księgi następujące:

1) „Prez“ — repertorjum prezydjalne (wzór),
2) „Pd“ — repertorjum dyscyplinarne (wzór),
3) „Po“ — repertorjum ogólne (wzór),
4) „Z“ — księga zarządzeń (wzór),
5) skorowidze do repertorjów księgi zarządzeń (wzór) tudzież wszelkie inne skorowidze, których prowadzenie dla potrzeb biurowości uzna za niezbędne pierwszy prokurator.

§ 40. Na każdem nadchodzącem piśmie sekretarjat stawia prezentatę, zawierającą nazwę prokuratury, datę otrzymania pisma i liczbę załączników, poczem wciąga pismo do odpowiedniego repertorjum i umieszcza na niem oznaczenie. Przepis § 109 reg. prok. stosuje się tu odpowiednio.

§ 41. Do repertorjum „Prez" należą sprawy administracji Prokuratury S. N. oraz wszelkie pisma, nie należące do innych repertorjów.

§ 42. Do repertorjum „Pd" należy wpisywać tylko te sprawy dyscyplinarne sędziów i prokuratorów, w których wyższy sąd dyscyplinarny orzeka w pierwszej instancji (art. 137 lit. „b" u. s. p.).

Każdą taką sprawę wpisuje się tylko raz i zakłada się dla niej oddzielne akta.

Wszelkie pisma, odnoszące się do tej samej sprawy dyscyplinarnej, łączy się razem w porządku chronologicznym i umieszcza się w oddzielnej okładce, oznaczonej sygnaturą akt.

Przepis § 110 reg. prok. stosuje się tu odpowiednio.

W razie wznowienia postępowania dyscyplinarnego wzmianki o wznowieniu i zapadłych w postępowaniu wznowionem orzeczeniach wpisuje się w rubryce „uwagi".

§ 43. Do repertorjum „Po" wciąga się:

a) sprawy cywilne, w których prokurator S. N. bierze udział (art. 39 § 2 u. s. p.);

b) sprawy, w których pierwszy prokurator cofnął środek odwoławczy (art. 235^1 § 1 pkt. „a" u. s. p.);

c) sprawy, w których prokurator S. N. założył kasację (art. 538 k. p. k.).

W rubryce 3 należy wpisywać sygnaturę akt tego sądu, od którego akta otrzymano.

W rubryce 4 należy co do spraw, wymienionych wyżej pod lit. a) i b), zamieścić wzmiankę: „do wniosku z § 17 reg. S. N.", co do spraw zaś, wymienionych pod lit. c), — wyrazy: „art. 538 k. p. k.".

W rubryce 5 należy wpisać nazwisko prokuratora, któremu zlecono udział w sprawie cywilnej z dodaniem wyrazów: „wn. ust." (wniosek ustny) lub „wn. pis." (wniosek pisemny) lub sporządzenie kasacji.

W rubryce 6 należy wpisać datę zawiadomienia S. N. o wzięciu przez prokuratora S. N. udziału w sprawie cywilnej lub o cofnięciu środka odwoławczego oraz datę przesłania kasacji do S. N.

§ 44. Spraw, których akta Sąd Najwyższy udziela prokuraturze jedynie celem przygotowania wniosków na posiedzenie (§ 18 reg. S. N.) nie wciąga się do repertorjów.

§ 45. Do księgi zarządzeń „Z" wpisuje się rozporządzenia, zarządzenia, okólniki, pisma okólne i komunikaty Ministerstwa Sprawiedliwości, zarówno nadesłane do Prokuratury S. N., jak

i ogłoszone w organie urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości a mające znaczenie dla Prokuratury S. N.

Wciąga się do niej również zarządzenia pierwszego prokuratora, oparte na art. 235[1] § 1 pkt. „b" i § 2 u. s. p., zarządzenia wewnętrzne pierwszego prokuratora oraz instrukcje i zarządzenia pierwszego prezesa i prezesów S. N. (§ 73 reg. S. N.), mające znaczenie dla prokuratury.

Pieczęcie urzędowe.

§ 46. Prokuratura S. N. używa pieczęci urzędowych z napisami: „Pierwszy Prokurator Sądu Najwyższego" i „Prokurator Sądu Najwyższego".

§ 47. Przechowywanie, kontrola i zamawianie pieczęci podlega przepisom §§ 137 i 139 reg. prok.

§ 48. Pieczęć wyciska się na pismach, mających stanowić dowód, w korespondencji z władzami zagranicznemi oraz w innych przypadkach, przewidzianych przepisami szczególnemi.

Napisy.

§ 49. Na pismach, opatrzonych podpisem pierwszego prokuratora lub jego zastępcy, wypływających z jego działalności administracyjnej lub z czynności, zastrzeżonych mu w przepisach prawnych, należy używać napisu: „Pierwszy Prokurator Sądu Najwyższego".

Na innych pismach, podpisanych czy to przez pierwszego prokuratora, czy też przez prokuratora, należy używać napisu: „Prokurator Sądu Najwyższego".

§ 50. Na pismach, podpisanych przez prokuratora dyscyplinarnego lub jego zastępcę (art. 143 § 2 i 3 u. s. p. i §§ 31 i 32) w sprawach dyscyplinarnych sędziów i prokuratorów należy używać napisów: „Prokurator wyższego sądu dyscyplinarnego" i „Prokurator Najwyższego Sądu Dyscyplinarnego".

Przepisy końcowe.

§ 51. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1933 r.

Jednocześnie traci swoją moc regulamin urzędowania Prokuratury Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 22, poz. 192).

Dodatek 10.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 grudnia 1932 r. (Dz. U. 110, poz. 911).

Regulamin Sądu Najwyższego.

DZIAŁ I.

Administracja sądowa.

Rozdział I.

Pierwszy prezes Sądu Najwyższego.

§ 1. Pierwszy prezes wyznacza terminy i porządek dzienny zgromadzeń ogólnych i posiedzeń kolegjum administracyjnego oraz wyznacza sędziów — sprawozdawców i współsprawozdawców w sprawach, rozpoznawanych przez zgromadzenie ogólne i kolegjum administracyjne.

§ 2. Pierwszy prezes nie kieruje Izbą, bierze jednak udział, jako przewodniczący, w posiedzeniach Izb, w zakresie i terminach według swego uznania, uprzedzając o tem zawczasu właściwego prezesa.

§ 3. Pierwszy prezes może czasowo objąć kierownictwo Izby lub wyznaczyć kierownika z pośród sędziów, jeżeli przerwa w urzędowaniu prezesa ma trwać lub trwa dłużej niż 6 tygodni.

§ 4. Pierwszy prezes udziela urlopów pracownikom sekretarjatów i niższym funkcjonarjuszom. Może upoważnić prezesów do udzielania tych urlopów w danej Izbie na czas do 1 tygodnia.

§ 5. Pierwszy prezes, jako przewodniczący Najwyższego Sądu Dyscyplinarnego, pełni w tym zakresie czynności, należące, w myśl niniejszego regulaminu, do prezesa.

§ 6. Pierwszemu prezesowi podlegają bezpośrednio: a) Biuro Orzecznictwa, b) Sekretarjat Prezydjalny, c) Biuro Rachuby, d) Biuro Podawcze, e) Bibljoteka i f) Archiwum.

§ 7. Pierwszy prezes, po porozumieniu z właściwym prezesem sądu apelacyjnego, powołuje asesorów sądowych i aplikantów sądowych do czynności pomocniczych.

Rozdział II.

Prezes Sądu Najwyższego.

§ 8. Prezes wyznacza terminy posiedzeń, skład sędziów i porządek dzienny każdego posiedzenia; przewodniczy na

posiedzeniach całej Izby oraz może brać udział, jako przewodniczący, w innych posiedzeniach Izby.

§ 9. Co do każdego pisma, wpływającego do sądu, a nie mającego charakteru nowej sprawy, prezes wydaje zarządzenie pisemne, po niezwłocznem przedstawieniu mu pisma przez kierownika sekretarjatu.

§ 10. Jeżeli ustawa inaczej nie stanowi, prezes może powierzyć kierownikowi sekretarjatu wydawanie niebudzących wątpliwości zarządzeń, dotyczących zawiadamiania stron o terminie posiedzenia lub o wyniku sprawy, wydawania stronom odpisów lub zaświadczeń z akt sprawy tudzież załączania do akt pism, nie wymagających innego załatwienia.

§ 11. Prezes sprawuje bezpośredni nadzór nad wyznaczonymi do Izby członkami: Biura Orzecznictwa, asesorami i aplikantami sądowymi oraz pracownikami sekretarjatu.

§ 12. Celem omówienia bieżących kwestyj z zakresu czynności Izby prezes może zwoływać zebrania sędziów danej Izby. Udział wezwanych sędziów jest obowiązkowy. Na zaproszenie prezesa w zebraniu mogą brać udział prokuratorzy danej Izby. O terminie tych zebrań oraz treści narad powinien być zawiadomiony pierwszy prezes.

Rozdział III.

Okres urlopów wypoczynkowych i zwolnienia od zajęć.

§ 13. Okres urlopów wypoczynkowych przypada w zasadzie na czas od 15 czerwca do 15 września włącznie.

Pierwszy prezes zwalnia sędziów od zajęć po zasięgnięciu opinji prezesa Izby.

DZIAŁ II.

Posiedzenia sądowe.

Rozdział I.

Czynności przygotowawcze.

§ 14. Po wpłynięciu sprawy sekretarjat Izby zaciąga ją do repertorjum i przedstawia prezesowi celem wyznaczenia sędziego-sprawozdawcy i terminu posiedzenia, na którem sprawa ma być rozpoznawana.

Jeżeli ustawa lub stan sprawy tego wymaga, prezes, przed wyznaczeniem posiedzenia do rozpoznania sprawy, wyznacza termin posiedzenia niejawnego.

§ 15. Sprawy pokrewne w miarę możności powinny być powierzane jednym i tym samym sędziom-sprawozdawcom.

§ 16. W razie odroczenia sprawy lub ponownego jej wpłynięcia po uchyleniu orzeczenia i następnem rozpoznaniu sprawy przez sąd niższej instancji należy w miarę możności powierzyć sprawę temu samemu sprawozdawcy.

§ 17. Sprawy karne, w których środek odwoławczy założył prokurator apelacyjny lub okręgowy, oraz te sprawy cywilne, w których przedstawienie wniosku przez prokuratora nie jest ustawowo wymagane, prezes Sądu Najwyższego, przed wyznaczeniem terminu posiedzenia, przesyła pierwszemu prokuratorowi celem złożenia oświadczenia co do rozpoznania środka odwoławczego (art. 235^1 u. s. p.) oraz co do tego, czy prokuratura Sądu Najwyższego weźmie udział w odnośnej sprawie cywilnej (atr. 39 § 2 u. s. p.) i czy wniosek jej będzie złożony pisemnie czy też zgłoszony ustnie na posiedzeniu.

§ 18. Akta spraw, wyznaczonych do ostatecznego rozpoznania, przesyła się co najmniej na 31 dni przed terminem posiedzenia do właściwego prokuratora celem przygotowania wniosku w ciągu dni 14 od daty ich otrzymania. W sprawach cywilnych, w których pierwszy prokurator zapowiedział zgłoszenie ustnego wniosku (§ 17), akta spraw przesyła się prokuratorowi na przeciąg dni siedmiu.

§ 19. Po zwrocie akt przez prokuratora, sekretarjat Izby przesyła je wraz z wnioskiem prokuratora niezwłocznie do sędziego-sprawozdawcy, który w ciągu następnych dni 14, a w każdym razie nie później, niż na 3 dni przed terminem posiedzenia, zwraca akta do sekretarjatu izby.

§ 20. Terminy 14-dniowe (§ 18 i 19) mogą ulec skróceniu lub przedłużeniu na mocy zarządzenia prezesa, wydanego w razie potrzeby po porozumieniu z prokuratorem.

§ 21. Prezes może wyznaczyć współsprawozdawcę oraz zarządzić kolejne przesłanie akt na czas określony do wszystkich członków składu sądzącego.

§ 22. Ostatnie 3 dni przed terminem rozprawy akta sprawy powinny się znajdować w sekretarjacie i być dostępne dla stron.

Wniosku prokuratora nie załącza się do akt sprawy i stronom się nie okazuje. Sekretarjat izby przechowuje go oddzielnie, jeśli sędzia-sprawozdawca nie zachował go u siebie.

Rozdział II.

Przepisy ogólne o posiedzeniach.

§ 23. Sędziowie biorą udział w posiedzeniach w kolejności, ułożonej przez prezesa danej izby i podanej do wiadomości sędziom nie później, niż na miesiąc przed posiedzeniem. Terminu

tego nie stosuje się w przypadkach pilnej potrzeby, wywołanej nagłością sprawy lub niemożnością przybycia wyznaczonego sędziego.

§ 24. Prezes może wezwać do udziału w posiedzeniu sędziego z innej izby po porozumieniu się z właściwym prezesem.

§ 25. O niemożności przybycia na posiedzenie sędzia powinien zawiadomić prezesa możliwie zawczasu.

§ 26. Protokólant prowadzi dziennik posiedzenia, w którym powinny być zapisane:

1) rok, miesiąc, dzień i godzina rozpoczęcia oraz ukończenia posiedzenia,

2) lista obecności, obejmująca nazwiska składu sądzącego, prokuratora i protokólanta,

3) wykaz spraw rozpoznawanych ze wskazaniem sędziego-sprawozdawcy,

4) wymienienie stron obecnych na rozprawie,

5) istota wniosków stron i prokuratora oraz zapadłego orzeczenia.

§ 27. Jeżeli ustawa lub przebieg sprawy tego wymaga, protokólant z polecenia przewodniczącego sporządza poza dziennikiem oddzielny protokół.

§ 28. Dziennik i protokół podpisują przewodniczący i protokólant.

§ 29. Uzasadnienie orzeczenia sporządza sędzia-sprawozdawca w ciągu miesiąca od daty ogłoszenia sentencji.

Termin powyższy może być przedłużony w poszczególnych przypadkach najwyżej o dni 30, za zgodą pierwszego prezesa.

W sprawach karnych, w których oskarżony jest aresztowany, uzasadnienie powinno nastąpić w ciągu dni 14.

Jeżeli sędzia-sprawozdawca nie uzna za możliwe podjąć się uzasadnienia orzeczenia, zapadłego przeciw jego wnioskowi, to sporządza je sędzia, wyznaczony przez skład orzekający z pośród tych, którzy głosowali za przyjętem orzeczeniem.

§ 30. Sędzia przegłosowany może swoje odrębne zdanie dołączyć do akt Sądu Najwyższego w danej sprawie.

§ 31. Odpis każdego orzeczenia z uzasadnieniem, zapadłego w Sądzie Najwyższym w sprawie karnej, przesyła się pierwszemu prokuratorowi.

W sprawach cywilnych odpis orzeczenia z uzasadnieniem przesyła się prokuraturze Sądu Najwyższego na jej żądanie.

Rozdział III.

Posiedzenia niejawne.

§ 32. Na posiedzenia niejawne nie mają dostępu inne osoby poza składem orzekającym, prokuratorem i protokólantem.

§ 33. Na posiedzeniu niejawnem sąd, po wysłuchaniu sprawozdania sędziego-sprawozdawcy oraz wniosku prokuratora, przystępuje do narady.

Przy naradzie i głosowaniu prokurator nie jest obecny.

§ 34. Jeżeli prokurator złożył wniosek pisemny i na posiedzenie niejawne się nie stawił, sąd może zażądać jego stawiennictwa w przypadkach, gdy pisemny wniosek prokuratora nie obejmuje całości zagadnień, podlegających rozstrzygnięciu.

§ 35. Jeżeli ustawa inaczej nie stanowi, zapadłe na posiedzeniu orzeczenia protokólant wpisuje do dziennika.

W sprawie zawiłej do dziennika wpisuje się tylko sentencję orzeczenia, poczem stosuje się przepisy § 29 i 30.

Rozdział IV.

Rozprawy.

§ 36. Rozprawa rozpoczyna się o godzinie 10-ej i trwa w zasadzie nie dłużej, niż do godz. 16-ej.

§ 37. Wokanda spraw, wyznaczonych na rozprawę, powinna być wywieszona przed wejściem do sali najpóźniej na 3 dni przed rozprawą. Drugi egzemplarz wokandy powinien posiadać woźny audjencjonalny.

Po jednym egzemplarzu wokandy doręcza się biorącym udział w rozprawie sędziom, prokuratorowi i protokólantowi.

§ 38. Na rozprawie przewodniczy prezes lub jeden z sędziów, wyznaczony przez prezesa.

§ 39. Sędziowie i prokurator wkładają na głowę birety przy odbieraniu przysięgi i przy ogłaszaniu sentencji. Ponadto sędziowie wchodzą na salę rozpraw i wychodzą z niej w biretach.

§ 40. Po wywołaniu sprawy i po sprawozdaniu sędziego przewodniczący udziela głosu osobom, uprawnionym do udziału w rozprawie. Pierwszy głos należy do strony, która założyła środek odwoławczy. Każda ze stron przemawia tylko raz; jedynie w sprawach zawiłych przewodniczący może zezwolić na dalsze wywody.

§ 41. Po głosach stron składa wnioski prokurator, jeżeli bierze udział w sprawie, poczem sąd udaje się na naradę.

§ 42. W sprawach, zawierających znaczną liczbę zarzutów, można rozdzielić rozprawę i otwierać ją kolejno nad poszczególnemi zarzutami lub grupami oraz odbywać nad niemi narady.

Jeżeli którykolwiek zarzut musi pociągnąć za sobą uchylenie zaskarżonego orzeczenia, sąd może zaniechać rozważenia pozostałych zarzutów.

§ 43. Jeżeli na naradzie sąd dojdzie do wniosku o konieczności uzyskania od stron dodatkowych wyjaśnień, może w tym celu wznowić rozprawę z udzieleniem głosu stronom i prokuratorowi.

§ 44. Jeżeli skład orzekający przekazuje zagadnienie prawne, wynikające w rozpoznanej sprawie, do rozstrzygnięcia składowi 7 sędziów, to ogłasza o tem publicznie.

Rozdział V.

Przepisy szczególne, dotyczące posiedzeń składu powiększonego, izby i zgromadzenia ogólnego.

§ 45. Posiedzenia w składzie 7 sędziów oraz posiedzenia izby i zgromadzenia ogólnego odbywają się jawnie tylko w tych sprawach, w których rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego przekazano na rozprawie.

§ 46. W posiedzeniu w składzie 7 sędziów biorą udział w miarę możności wszyscy sędziowie, należący do składu orzekającego, który przekazał zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia.

§ 47. O terminie posiedzenia wszyscy sędziowie i prokurator, jeżeli ma brać w niem udział, powinni być powiadomieni co najmniej na 2 tygodnie przed terminem z jednoczesnem wręczeniem im odpisów wniosków sędziego-sprawozdawcy i prokuratora, jeżeli wniosek złożył.

Termin powyższy może być skrócony tylko w przypadkach wyjątkowych.

§ 48. Orzeczenie składu powiększonego dołącza się wraz z uzasadnieniem do akt sprawy i na żądanie strony wydaje się jej w odpisie.

§ 49. Tezę, ustaloną przez skład powiększony, wciąga się w całości do uzasadnienia orzeczenia składu zwykłego w danej sprawie.

§ 50. Posiedzenia zgromadzenia ogólnego wyznacza się w zasadzie na pierwszą lub trzecią sobotę miesiąca.

§ 51. Jeżeli na zgromadzeniu ogólnem przy obliczaniu kartek po głosowaniu znajdzie się taka liczba kartek nieważnych, która mogłaby wpłynąć na wynik głosowania, to odbywa się głosowanie ponowne.

§ 52. W sprawach, nie wchodzących w zakres orzecznictwa, a rozpoznawanych na posiedzeniach zgromadzenia ogólnego, tudzież w przypadkach, przewidzianych w art. 41 § 1 u. s. p., prokurator bierze udział w naradzie sędziów.

Dział III.

Sprawy dyscyplinarne i wyborcze.

§ 53. W sprawach dyscyplinarnych sądu dyscyplinarnego wyższego oraz w sprawach dyscyplinarnych notarjuszów czynności prezesa pełni prezes Sądu Najwyższego, wyznaczony w tym celu przez kolegjum administracyjne.

§ 54. Sprawy wyborcze należą do izby cywilnej.

Na okres trwania tych spraw kolegjum administracyjne wyznacza do pomocy odpowiednią ilość sędziów z izby karnej.

Dział IV.

Biuro Orzecznictwa.

§ 55. Biuro Orzecznictwa składa się z sędziów i prokuratorów niższych instancyj, bądź innych osób, posiadających kwalifikacje na stanowiska sędziowskie.

Sędziów i prokuratorów deleguje do biura Minister Sprawiedliwości na wniosek pierwszego prezesa.

Do asesorów sądowych stosuje się odpowiednio przepis § 8.

§ 56. Pierwszy prezes wyznacza z pośród członków Biura Orzecznictwa kierownika i jego zastępcę.

§ 57. Biuro Orzecznictwa posiada dla swoich czynności kancelaryjnych osobny sekretarjat.

§ 58. Urlopów i zwolnień od zajęć członkom Biura Orzecznictwa udziela pierwszy prezes.

§ 59. Zadaniem Biura Orzecznictwa jest zbieranie materjału prawnego do orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz wydawnictwa urzędowego zbioru orzeczeń.

§ 60. Do Biura Orzecznictwa sekretarjaty izb przesyłają odpisy wszystkich orzeczeń Sądu Najwyższego.

Członkowie biura opracowują otrzymany materjał i prowadzą kartkowy zbiór wykładni prawnej, do której wchodzą: a) tezy, wymienione w § 61, b) tezy, ustalone przez członków biura na podstawie orzeczeń i aprobowane przez prezesów właściwych izb, c) zasady prawne, wpisane do księgi zasad prawnych, złożone według ustaw i rozporządzeń oraz artykułów i paragrafów, a także według alfabetycznego skorowidza rzeczowego.

Ponadto członkowie biura prowadzą zapiski co do ważniejszych prac naukowych z dziedziny prawa.

§ 61. Każdy skład orzekający, po rozstrzygnięciu zasadniczego zagadnienia prawnego, ustala wykładnię prawną w postaci sformułowanej tezy, która wchodzi w osnowę uzasadnienia orzeczenia. Sędzia-sprawozdawca zakreśla odpowiedni ustęp uzasadnienia.

§ 62. Ustaloną w myśl § 61 tezę odbija się na oddzielnej kartce, którą sekretarjat biura doręcza każdemu z sędziów danej izby oraz prokuraturze. Jeżeli wykładnia dotyczy także innej izby, odbitki doręcza się również jej prezesowi i sędziom.

§ 63. W razie spostrzeżenia rozbieżności w orzecznictwie kierownik biura zawiadamia o tem prezesa właściwej izby.

§ 64. Na żądanie prezesów, sędziów i prokuratorów Sądu Najwyższego, Biuro Orzecznictwa udziela im potrzebnych wyjaśnień na zasadzie materjału, znajdującego się w biurze, oraz w miarę potrzeby zbiera materjał dodatkowy.

§ 65. Materjał, zebrany przez Biuro Orzecznictwa służy za podstawę do wydawnictwa urzędowego Zbioru Orzeczeń. Materjał, opracowany do druku, kierownik biura przedstawia prezesowi właściwej izby do aprobaty. Orzeczenia, aprobowane do druku, prezes izby przedstawia pierwszemu prezesowi, z którego polecenia następuje ogłoszenie w urzędowym Zbiorze Orzeczeń Sądu Najwyższego.

§ 66. W przeznaczonych do ogłoszenia dłuższych orzeczeniach można opuszczać ustępy nieistotne dla wykładni prawa. Nazwisk stron nie ogłasza się, zastępując je inicjałami.

§ 67. Pierwszy prezes, w porozumieniu z prezesami izb, może polecić członkom Biura Orzecznictwa inne czynności pomocnicze, a w szczególności: protokółowanie na posiedzeniach Sądu Najwyższego, przygotowywanie do spraw materjału naukowego i prawnego, opracowywanie w poszczególnych sprawach projektów orzeczeń lub wniosków prokuratorskich, sprawdzanie toku czynności kancelaryjnych, sekretarjatów oraz sprawowanie obron z urzędu w przypadkach, wskazanych w ustawie.

Dział V.

Sekretarjaty.

Rozdział I.

Sekretarjat prezydjalny.

§ 68. Sekretarjat prezydjalny: 1) opracowuje według wskazówek pierwszego prezesa sprawy osobowe, administracyjne i gospodarcze Sądu Najwyższego oraz załatwia związane z tem czynności kancelaryjne; 2) jest sekretarjatem Najwyższego i Wyższego Sądu Dyscyplinarnego; 3) prowadzi statystykę na podstawie materjałów, dostarczanych przez sekretarjaty izb; 4) prowadzi kontrolę urlopów i zwolnień od zajęć.

§ 69. Naczelnikiem sekretarjatu prezydjalnego jest w zasadzie członek Biura Orzecznictwa, wyznaczony na to stanowisko przez pierwszego prezesa.

§ 70. Naczelnik sekretarjatu prezydjalnego sprawuje bezpośredni nadzór nad rachubą, biurem podawczem, bibljoteką i archiwum; nadto, bezpośrednio lub za pośrednictwem jednego z urzędników sekretarjatu prezydjalnego, sprawuje nadzór nad niższymi funkcjonarjuszami Sądu Najwyższego.

Rozdział II.

Sekretarjaty izb.

§ 71. Przy każdej izbie czynny jest osobny sekretarjat, który załatwia wszelkie czynności kancelaryjne.

§ 72. Do akt, które po rozstrzygnięciu sprawy zwraca się sądowi niższej instancji, sekretarjat dołącza wszystkie dokumenty, wniesione przez strony do Sądu Najwyższego, jeżeli ustawa inaczej nie stanowi, oraz po dwa uwierzytelnione odpisy orzeczeń, przeznaczone dla sądów instancyj niższych, z których jeden powinien być wszyty do ich akt, drugi zaś dołączony do akt luźno. Zwrot akt do sądu niższej instancji z odpisami orzeczenia Sądu Najwyższego powinien nastąpić najpóźniej w 7 dni po sporządzeniu orzeczenia z uzasadnieniem.

Dział VI.

Instrukcje.

§ 73. Pierwszy prezes — dla całego sądu, oraz prezesi — dla swoich izb za zgodą pierwszego prezesa mogą wydawać instrukcje w granicach przepisu § 6 oraz działów IV i V regulaminu niniejszego.

§ 74. Instrukcja wchodzi w życie po wyrażeniu na nią zgody przez Ministra Sprawiedliwości w terminie, wskazanym przez Ministra.

Przepisy końcowe.

§ 75. Poza przepisami regulaminu niniejszego stosuje się odpowiednio w wewnętrznem urzędowaniu Sądu Najwyższego przepisy regulaminu ogólnego wewnętrznego urzędowania sądów apelacyjnych, okręgowych i grodzkich z dnia 1 grudnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 110, poz. 905), zawarte w § 6, 7, 9, 10, 12, 18, 19, 21, 24, 25 — 27, 30, 31, 35, 52, 56 — 59, 62, 66, 68, 69, 72, 74, 76, 78, 80, 83 oraz w rozdziałach VIII, IX, X, XI, XII, XIV, XV, XVI, XVII i XVIII.

§ 76. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1933 r. Jednocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 lipca 1929 r. wraz z załączonym doń regulaminem ogólnym Sądu Najwyższego (Dz. U. R. P. Nr. 53, poz. 427).

Dodatek 11.

A) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 22 marca 1928 (Dz. U. 38, poz. 365)

o postępowaniu karno-administracyjnem

(z uwzględnieniem zmian dokonanych przez art. 30 przep. wprow. kk.).

I. Postanowienia ogólne.

Art. 1. Wykroczenia, zagrożone karą nie wyższą niż grzywna (kara pieniężna) trzy tysiące złotych i areszt do 3 miesięcy, niezależnie od kar dodatkowych, ulegają dochodzeniu i ukaraniu przez władze administracyjne, jeżeli ustawa dane wykroczenie wyraźnie przekazuje orzecznictwu władz administracyjnych.

Ograniczenie powyższej właściwości ze względu na kwotę grzywny nie ma zastosowania, jeżeli wymiar grzywny jest uzależniony od pojedynczej lub wielokrotnej wysokości szkody, wartości przedmiotu, uszczuplonej należności, albo innej jednostki obliczeniowej, przewidzianej ustawą jako podstawa ustalenia wysokości kary.

Art. 2. Do dochodzenia i karania wykroczeń, wymienionych w art. 1, powołane są powiatowe władze administracji ogólnej z wyjątkiem tych wypadków, gdy z mocy przepisu szczególnego właściwa jest inna władza administracji państwowej.

Art. 3. Kary za wykroczenia, wymienione w art. 1 mogą być wymierzane jedynie w drodze postępowania karno-administracyjnego, przeprowadzonego według przepisów rozporządzenia niniejszego.

O ile przepisy rozporządzenia niniejszego nie stanowią inaczej, mają w postępowaniu karno-administracyjnem zastosowanie przepisy działów III, V, VI, VII, VIII, IX, X, XV i XVI rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341), a o ile chodzi o wykonanie nakazów i orzeczeń karnych — przepisy działów II, III, IV i VIII rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu przymusowem w administracji (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 342).

Art. 4. Przepisy rozporządzenia niniejszego nie dotyczą dochodzenia i karania w sprawach karno-skarbowych wogóle i w sprawach dyscyplinarnych.

Art. 5. Władza powinna z urzędu przestrzegać swej właściwości. Właściwą jest ta władza, na której obszarze popeł-

niono wykroczenie, nawet wówczas, gdy skutek wykroczenia nastąpił na innym obszarze.

Jeżeliby uzasadniona była właściwość miejscowa dwu lub więcej władz albo jest wątpliwe, na obszarze której władzy popełniono wykroczenie, natenczas właściwa jest ta władza, która pierwsza wdrożyła dochodzenie.

Art. 6. Władza, która pierwsza otrzymała wiadomość o wykroczeniu, jest dopóty właściwa do jego ścigania, dopóki nie ujawnia się okoliczności uzasadniające właściwość innej władzy.

Art. 7. W razie ujawnienia wykroczenia, przewidzianego w art. 1, władze, urzędy i organa, które je ujawniły lub otrzymały o niem wiadomość, donoszą o tem władzy właściwej (art. 2, 5, 6).

Przy dochodzeniu wykroczeń władze, powołane do ich dochodzenia i karania, posługują się podległemi im organami.

Art. 8. Policja państwowa może zatrzymać osobę, schwytaną na gorącym uczynku wykroczenia, przewidzianego w art. 1, z powodu obawy ukrywania się:

a) jeżeli jest nieznana, a nie może się wylegitymować, ani w inny sposób nie można ustalić jej tożsamości;

b) jeżeli nie ma w Państwie stałego miejsca pobytu, ani określonego źródła utrzymania;

c) jeżeli pozostaje pod dozorem policyjnym, albo jest przestępcą nałogowym, zawodowym lub recydywistą;

d) jeżeli jest cudzoziemcem i zachodzi uzasadniona obawa, że uchyli się od ścigania;

e) jeżeli tylko przez zatrzymanie można zapobiec skutecznie spełnieniu przestępstwa lub usiłowanego jego spełnienia.

Zatrzymanego należy niezwłocznie dostawić do właściwej władzy administracyjnej, albo też zwolnić, jeżeli odpadnie powód zatrzymania.

Władza obowiązana jest najdalej w ciągu 24 godzin przesłuchać dostawioną osobę. Dalsze zatrzymanie może nastąpić tylko w wypadkach, przewidzianych pod lit. a—d, na podstawie decyzji sędziego powiatowego (pokoju), uzyskanej w ciągu 48 godzin od zatrzymania na czas konieczny, jednak nie dłuższy, niż przewidziana za popełniony czyn kara pozbawienia wolności główna lub zastępcza, w każdym razie nie dłuższy niż dni 14.

Przepis powyższy nie wyłącza zastosowania surowszych przepisów ustaw szczególnych.

Poza Policją Państwową, inne organa o charakterze publicznym są uprawnione do zatrzymywania osób, które popełniły wykroczenie, przewidziane w art. 1, w zakresie i w trybie, przewidzianym w ustawach szczególnych.

Rozporządzenie Ministrów: Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości może jednak uprawnienia służące według artykułu niniejszego Policji Państwowej przyznać innym organom, powołanym do utrzymania spokoju, bezpieczeństwa lub porządku publicznego, we właściwym im zakresie.

Art. 9. Jeżeli przestępstwo zagrożone jest konfiskatą przedmiotów, władza może dla jej zabezpieczenia zarządzić zajęcie przedmiotów.

Osobie zainteresowanej wydaje się zaświadczenie o zajęciu.

Przedmioty podlegające szybkiemu zepsuciu lub zniszczeniu, albo dające się przechowywać tylko niestosunkowo wielkim kosztem, sprzedaje się w drodze publicznego przetargu. Kwota, uzyskana ze sprzedaży, podlega zajęciu do czasu wydania orzeczenia.

II. Granice właściwości rzeczowej władz administracyjnych i władz sądowych w wypadku zbiegu przestępstw i przepisów.

Art. 10. Jeżeli ten sam czyn wykazuje cechy przestępstwa, ulegającego ukaraniu przez władzę administracyjną, a zarazem cechy przestępstwa, ulegającego ukaraniu przez władzę sądową, każda z tych władz orzeka w zakresie swej właściwości. W razie skazania tak w postępowaniu karno-administracyjnem, jak i w postępowaniu sądowem, z pośród orzeczonych kar pozbawienia wolności kara surowsza pochłania mniej surową, inne kary, orzeczone przez obie władze i skutki skazania, wynikające z obu orzeczeń, pozostają obok siebie w mocy. O pochłonięciu kary pozbawienia wolności orzeka sąd okręgowy, przewidziany w art. 37, na wniosek skazanego, prokuratora lub władzy administracyjnej, albo z inicjatywy własnej lub sądu, który wyrokował w postępowaniu sądowem.

Art. 11. W wypadkach przestępstw, popełnionych oddzielnemi czynami, z których jedne ulegają ukaraniu przez władzę administracyjną, drugie przez władzę sądową, każda z tych władz orzeka w zakresie swej właściwości. W razie skazania tak w postępowaniu karno-administracyjnem, jak i w postępowaniu sądowem, nie orzeka się kary łącznej dla kar, wymienionych w każdem z tych postępowań.

Art. 12. W rozumieniu art. 10 i 11 postępowanie karno-administracyjne obejmuje także postępowania sądowe, wszczęte wskutek żądania przekazania sprawy sądowi według art. 34.

III. Zbieg przestępstw i przepisów karnych w postępowaniu karno-administracyjnem.

Art. 13. Jeżeli czyn, zagrożony karą, podpada pod kilka przepisów karnych, władza wymierza karę pozbawienia wolno-

ści według najsurowszego z tych przepisów, natomiast inne kary według każdego z tych przepisów oddzielnie, tak że skutki skazania następują według każdego z tych przepisów.

Art. 14. W razie jednoczesnego skazania za wykroczenia, popełnione kilku czynami, podpadającemi pod ten sam przepis, władza wymierza karę w granicach tego przepisu, może jednak karę grzywny podwyższyć ponad wymiar najwyższy, przewidziany w ustawie, nie więcej niż o połowę. Podwyższenie wymiaru nie ma zastosowania do grzywien, określonych w art. 1 ust. 2.

Art. 15. W razie jednoczesnego skazania za wykroczenia, popełnione kilku czynami, podpadającemi pod różne przepisy karne, władza wymierza karę pozbawienia wolności według najsurowszego z tych przepisów, natomiast inne kary według każdego z tych przepisów oddzielnie; także skutki skazania następują według każdego z tych przepisów.

Art. 16. Przepisy art. 14—15 mają zastosowanie także wówczas, gdy po skazaniu za jedno wykroczenie należy wymierzyć karę za inne, popełnione przed wydaniem orzeczenia co do wykroczenia już osądzonego.

Art. 17. Jeżeli w późniejszem orzeczeniu nie zastosowano art. 14—16, władza, która wymierzyła karę najwyższą, wyda na wniosek skazanego lub z własnej inicjatywy orzeczenie uzupełniające. Jeżeli w którejkolwiek ze zbiegających się spraw orzekał sąd, jest on właściwy do wydania orzeczenia uzupełniającego.

Art. 18. Przepisy art. 13—17 mają zastosowanie także w postępowaniu sądowem, wszczętem wskutek żądania przekazania sprawy sądowi według art. 34.

IV. Postępowanie karno-administracyjne zwyczajne.

Art. 19. Jeżeli doniesienie lub wynik dochodzenia uzasadnia dalsze ściganie, jako też w wypadku, przewidzianym w art. 48, władza wyznacza rozprawę i wzywa obwinionego piśmiennie do stawienia się w wyznaczonym terminie na rozprawę. Władza może w uzasadnionych wypadkach zaznaczyć w wezwaniu, że obwiniony zamiast stawienia się może nadesłać w wyznaczonym terminie piśmienne wyjaśnienie.

Jeżeli obwiniony nie przebywa w miejscu siedziby władzy, władza, o ile nie zachodzą powody wymagające osobistego przesłuchania, spowoduje przesłuchanie obwinionego przez równorzędną lub niższą władzę miejsca jego zamieszkania lub pobytu.

Wezwanie należy doręczyć obwinionemu; wzywając niepełnoletniego lub niewłasnowolnego, — władza obowiązana jest

zawiadomić o tem jego ustawowego zastępcę prawnego, o ile jest jej znany.

Art. 20. Ojciec, matka, małżonek lub opiekun (kurator) niepełnoletniego i niewłasnowolnego ma prawo także wbrew jego woli stawiać na jego korzyść wnioski i wnosić środki odwoławcze.

Art. 21. Wezwanie obwinionego na rozprawę ma zawierać — oprócz oznaczenia czynu przestępnego, — uprzedzenie, że w razie niestawienia się władza jest uprawnioną zarządzić przymusowe jego sprowadzenie, albo przeprowadzić rozprawę w jego nieobecności.

W wezwaniu należy obwinionemu polecić, aby sprowadził na rozprawę świadków i inne dowody służące do jego obrony, lub też wskazał je władzy pisemnie lub ustnie w takim czasie, by mogły być przez władzę użyte na rozprawie.

Art. 22. Przebieg i wynik rozprawy należy ustalić w protokóle, który ma zawierać następujące dane:

1) oznaczenie władzy,
2) imię i nazwisko, czas i miejsce urodzenia, stan, zatrudnienie i miejsce zamieszkania obwinionego, — o ile okoliczności te dają się ustalić,
3) wyraźne oznaczenie czynu, zarzuconego obwinionemu,
4) zaprzeczenie, usprawiedliwienie lub przyznanie się obwinionego,
5) istotne zeznania świadków i znawców i inne wyniki postępowania dowodowego,
6) orzeczenie,
7) krótkie uzasadnienie,
8) pouczenie o środku prawnym,
9) datę orzeczenia,
10) datę ogłoszenia lub doręczenia orzeczenia.

Obwinionemu należy na jego żądanie przedstawić przebieg czynności, dokonanych w jego nieobecności.

Art. 23. Na zasadzie wyników rozprawy władza wydaje orzeczenie uniewinniające lub skazujące.

Orzeczenie obwinionemu ogłasza się, a doręcza wówczas, jeżeli tego zażąda, albo jest niepełnoletni lub niewłasnowolny.

Nieobecnemu przy ogłoszeniu ustawowem zastępcy prawnemu obwinionego niepełnoletniego lub niewłasnowolnego należy orzeczenie doręczyć z urzędu, o ile jest władzy znany.

W wypadkach szczególnej wagi lub zawiłych wydanie orzeczenia można odroczyć, zawiadamiając o tem obwinionego z nadmienieniem, że orzeczenie zostanie mu doręczone.

Art. 24. Władza może wydać orzeczenie zaoczne, jeśli obwiniony nie stawił się na rozprawę, a władza nie uważa jego obecności na rozprawie za konieczną.

Orzeczenie zaoczne należy obwinionemu doręczyć.

Art. 25. W orzeczeniu skazującem, oprócz danych, wymienionych w art. 22 pod p. p. 1, 2, 3, 7, 8, 9, należy podać:

a) oznaczenie czynu, przyjętego za dowiedziony;

b) przepis, naruszony przez ten czyn;

c) wymiar kary oraz podstawę prawną jej wymierzenia;

d) postanowienie o konfiskacie przedmiotu przestępstwa, o ile ona następuje;

e) postanowienia co do kosztów postępowania i ich wysokości;

f) wymiar aresztu zastępczego na wypadek niemożności ściągnięcia grzywny (art. 26).

W orzeczeniu uniewinniającem nie przytacza się danych, wskazanych w art. 22 p. 8 i w art. 25 lit. a), b), c), e) i f).

Art. 26. Uchylony przepisem art. 30 przep. wprow. kk.

Art. 27. Władza administracyjna zarządza wykonanie aresztu zastępczego, oznaczonego w miejsce grzywny, jeśli:

a) grzywna jest nieściągalną, albo

b) ściągnięcie grzywny pozbawiałoby ukaranego lub jego rodzinę niezbędnych środków utrzymania.

Art. 28. Areszt domowy (w mieszkaniu) można stosować jako karę na zasadach, przewidzianych rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 lutego 1928 r. o areszcie domowym (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 228). Karę tę można wymierzyć w orzeczeniu lub nakazie karnym.

Art. 29. Konfiskatę przedmiotów można orzec jedynie w wypadkach, przewidzianych w obowiązujących przepisach. Konfiskacie podlegają jedynie przedmioty, należące do obwinionego, o ile przepisy prawne nie stanowią wyjątków. Jeżeli sprawcy nie można ścigać, władza może wydać orzeczenie o konfiskacie samoistnie.

Przedmioty skonfiskowane należy sprzedać w drodze publicznego przetargu, o ile ze względu na ich rodzaj nie podlegają zniszczeniu.

Art. 30. Koszty postępowania (art. 25 lit. e) obejmują:

a) koszty sprowadzenia obwinionego, świadków i biegłych,

b) koszty sprowadzenia, przechowania i sprzedaży zajętych przedmiotów,

c) należytości świadków i znawców,

d) koszty utrzymania tymczasowego aresztowanego,

e) koszty wykonania orzeczenia.

Koszty ściąga się w tym samym trybie jak grzywny.

Koszty nie podlegają zamianie na areszt.

W wypadku skierowania sprawy do sądu (art. 34) koszty powyższe będą uwzględnione tak samo, jak koszty i wydatki śledztwa sądowego.

Art. 31. W wypadkach ustawami przewidzianych władza administracyjna niezależnie od orzeczenia z art. 23 orzeka w postępowaniu karno-administracyjnem o obowiązku odszkodowania i oznacza jego kwotę. Jeżeli strona nie jest zadowolona z orzeczenia o odszkodowaniu, może się udać na zwykłą drogę sądową. Pozostają w mocy postanowienia ustaw, które określają terminy udania się na drogę sądową.

Art. 32. Jeżeli z powodu skazującego orzeczenia władzy administracyjnej nie żądano w terminie przekazania sprawy sądowi (art. 34—35), orzeczenie staje się prawomocne.

Art. 33. W sprawach, zakończonych prawomocnem orzeczeniem władzy administracyjnej, może nastąpić wznowienie postępowania, jeśli wyjdą na jaw nowe nieznane uprzednio okoliczności faktyczne lub środki dowodowe, wskazujące na:

1) niesłuszne uniewinnienie lub
2) niesłuszne ukaranie.

W wypadku niesłusznego uniewinnienia wznowienie postępowania dopuszczalne jest tylko, dopóki przestępstwo nie ulegnie przedawnieniu.

W wypadku niesłusznego skazania wznowienie postępowania może nastąpić na wniosek ukaranego lub osób, wymienionych w art. 20, a w razie jego śmierci — na wniosek tych osób lub ustawowych spadkobierców.

O wznowieniu postępowania decyduje władza, która wydała orzeczenie. Przeciw odmowie wznowienia przysługuje zażalenie do bezpośrednio wyższej władzy administracyjnej, która orzeka ostatecznie.

V. Postępowanie sądowe w sprawach karno-administracyjnych.

Art. 34 do 44 uchylone zostały wedle art. 69 nin. rozp. z dniem wejścia w życie kpk.

VI. Postępowanie karno-administracyjne nakazowe.

Art. 45. Władze, wymienione w art. 2, mogą na podstawie doniesienia władz lub organów urzędowych, opartego na ich własnem spostrzeżeniu, nakładać kary bez przeprowadzenia zwyczajnego postępowania w drodze nakazu karnego, jeżeli uważają za stosowne wymierzyć karę aresztu na czas nie przekraczający dni trzech i karę pieniężną nie wyższą niż 50 złotych.

Przepis art. 25 ma odpowiednie zastosowanie.

Wojewoda może w drodze rozporządzenia upoważnić do nakładania kar w formie nakazów karnych również władze i organa państwowe i samorządowe, podległe powiatowym władzom administracji ogólnej.

Art. 46. Przeciw nakazowi karnemu może skazany wnieść do tej władzy, która nakaz wydała, sprzeciw pisemny lub ustny w ciągu 7 dni po doręczeniu nakazu; w przeciwnym razie nakaz staje się prawomocny.

Art. 47. Władza, która nakaz wydała, odrzuci sprzeciw, wniesiony w terminie spóźnionym. Przepis art. 35 i art. 36 ust. 1 ma odpowiednie zastosowanie. Jeżeli sąd wyda decyzję stwierdzającą, że sprzeciw wniesiono w terminie, lub orzeknie o przywróceniu terminu, władza administracyjna zarządzi postępowanie zwyczajne.

Art. 48. W razie wniesienia sprzeciwu w terminie lub przywrócenia terminu (art. 46 i 47), władza, wymieniona w art. 2, przeprowadza zwyczajne postępowanie tak, jakby nakazu nie było, przyczem nie jest związana wymiarem kary, orzeczonym w nakazie karnym.

Art. 49. Jeśli sprzeciwu nie wniesiono w terminie (art. 46, 47), nakaz karny podlega wykonaniu jak prawomocne orzeczenie.

Art. 50. Powiatowe władze administracji ogólnej mogą za zgodą właściwego wojewody upoważnić funkcjonarjuszów państwowych i samorządowych władz im podległych do nakładania w ich imieniu w drodze doraźnych nakazów karnych grzywien w granicach nie przekraczających 10 złotych za wykroczenie, określone w upoważnieniu, w razie schwytania winnego na gorącym uczynku, albo gdy niema wątpliwości co do osoby przestępcy i jeśli winny oświadczy, że grzywnę uiści bezzwłocznie. Doraźne nakazy karne są bezimienne, ukarany może jednak żądać podania jego nazwiska w nakazie.

W razie bezzwłocznego uiszczenia grzywny do rąk funkcjonarjusza, który ją nałożył, nakaz uważa się za prawomocny, — w przeciwnym razie za niebyły.

Art. 51. Nakazów karnych i doraźnych nakazów karnych nie można stosować, jeśli w myśl obowiązujących przepisów władza winna łącznie z orzeczeniem karnem orzec o odszkodowaniu lub o konfiskacie, albo gdy najniższa kara, przewidziana w ustawie lub rozporządzeniu, które przekroczono, jest wyższa od kar, przewidzianych w art. 45 lub też 50.

VII. Postępowanie karno-administracyjne przyśpieszone.

Art. 52. Jeśli przestępstwa, podlegające ściganiu w postępowaniu karno-administracyjnem, szerzą się w sposób powszechny lub niebezpieczny, Ministrowie: Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości mogą w drodze rozporządzenia wprowadzić na oznaczonym obszarze przyśpieszone postępowanie karno-administracyjne odnośnie do spraw, wymienionych w rozporzą-

dzeniu, i na okres czasu nie przenoszący jednego roku. Rozporządzenie to będzie ogłoszone w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 53. Wprowadzenie postępowania przyśpieszonego powoduje, że:

1) terminy, przewidziane w art. 34 i 46, ulegają skróceniu do dni trzech;

2) orzeczenia nie doręcza się, ogłoszenie orzeczenia zastępuje jego doręczenie;

3) sądy wyznaczają rozprawy na czas możliwie najkrótszy, nie później niż dni 14, a jeśli oskarżony i świadkowie mieszkają w siedzibie sądu, na czas nie późniejszy niż siedem dni;

4) przepisy o terminach między doręczeniem wezwania oskarżonemu a dniem rozprawy głównej nie są obowiązkowe;

5) grzywny, wymierzone nakazem karnym lub orzeczeniem administracyjnem, są natychmiast wykonalne.

VIII. Wykonanie orzeczeń i nakazów karnych władz administracyjnych.

Art. 54. Orzeczenia i nakazy karne władz administracyjnych stają się wykonalne z chwilą uprawomocnienia się, o ile rozporządzenie niniejsze (art. 53 p. 5) lub ustawy szczególne nie stanowią inaczej.

Po uprawomocnieniu się orzeczenia lub nakazu karnego lub o ile orzeczenie lub nakaz są wcześniej wykonalne, władza wzywa skazanego stosownie do treści orzeczenia lub nakazu, aby w ciągu 7 dni uiścił grzywnę i zgłosił się do odbycia kary aresztu. Po upływie tego terminu nastąpi wykonanie przymusowe. Jeżeli skazany jest już zatrzymany, wykonanie przymusowe nastąpi bez wezwania.

Władza może na prośbę skazanego z ważnych powodów zezwolić na odroczenie lub przerwę kary; od tej decyzji niema środka odwoławczego.

Wykonanie kary pozbawienia wolności w wypadku choroby umysłowej lub ciężkiej choroby fizycznej skazanego odracza się do czasu wyzdrowienia. Przepis ten dotyczy również kobiet ciężarnych i w ciągu 3 miesięcy po rozwiązaniu, jeśli dziecko zostaje przy życiu.

Wykonanie kar, orzeczonych przez sądy okręgowe w postępowaniu, przewidzianem w części V, należy do władz sądowych i prokuratorskich według ustaw postępowania karnego, o ile kara nie została już wykonana w całości lub w części przez władzę administracyjną na zasadzie art. 53 p. 5 lub ustaw szczególnych.

Art. 55. Mieszkańcy gmin miejskich i wiejskich, w których nie urządzono jeszcze aresztu gminnego, będą odbywali kary aresztu, wymierzone przez władze administracyjne, w więzieniach ogólnych za zwrotem przez te władze kosztów według taryfy, którą ustala Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia.

Odbywający karę aresztu, wymierzoną w postępowaniu karno-administracyjnem, podlega tym samym rygorom, jak skazany na areszt przez sądy.

Art. 56. Do czasu ogólnego uregulowania sprawy przeznaczenia grzywien, grzywny wymierzone w drodze postępowania karno-administracyjnego, przypadają na rzecz Skarbu Państwa, o ile poszczególne ustawy nie stanowią inaczej.

To samo dotyczy przedmiotów skonfiskowanych lub kwot uzyskanych za nie przy sprzedaży.

Art. 57. Śmierć skazanego umarza kary, wymierzone w drodze postępowania karno-administracyjnego. Jednakże odszkodowanie, oznaczone w orzeczeniu skazującem, które uprawomocniło się przed śmiercią ukaranego, obciąża spadek.

Konfiskata przedmiotu przestępstwa następuje mimo śmierci ukaranego.

IX. Przedawnienie — administracyjne zatarcie skazania.

Art. 58 i 59 uchylone przez art. 30 przep. wprow. kk.

X. Właściwość co do osób wojskowych.

Art. 60. Przepisów niniejszego rozporządzenia nie stosuje się do osób podlegających sądownictwu wojskowemu w przypadkach, gdy wykroczenie popełnione zostało:

a) podczas wykonania służby lub w związku z czynnością służbową;

b) w obrębie objektów będących w zarządzie lub w dyspozycji władz wojskowych;

c) przeciw władzom lub osobom wojskowym;

d) z równoczesnem naruszeniem przez czyn przepisów wydanych przez władze wojskowe.

W powyższych przypadkach do dochodzenia i ukarania wykroczenia w drodze sądowej lub dyscyplinarnej są powołane właściwe władze wojskowe.

Wykonanie kary pozbawienia wolności, orzeczonej przez władze administracyjne, zarządzają władze wojskowe.

Przepisy art. 34, 35 i 47 mają zastosowanie do osób, wymienionych w ust. 1, z tą zmianą, że w miejsce sądu okręgowego wstępuje właściwy sąd wojskowy.

Zatrzymując na zasadzie art. 8 ust. 1 osobę wojskową Policja Państwowa przestrzegać będzie szczególnych przepisów obowiązujących przy zatrzymaniu osób wojskowych.

Zatrzymanego dostawia się do władzy wojskowej, która decyduje o dalszem zatrzymaniu.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 lutego 1928 r. o nakładaniu kar porządkowych, przewidzianych w ustawach o postępowaniu sądowem, na osoby pełniące czynną służbę wojskową oraz o przymusowem sprowadzaniu tychże osób przed sądy powszechne (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 121) ma odpowiednie zastosowanie w postępowaniu karno-administracyjnem.

XI. Postanowienia przejściowe i końcowe.

Art. 61. Istniejące przepisy, w myśl których do dochodzenia i karania wykroczeń, wymienionych w art. 1, powołane zostały inne władze administracji państwowej, względnie magistraty miast, wymienionych w art. 131 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o prawie przemysłowem z dnia 7 czerwca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 53, poz. 468), nie zostają naruszone postanowieniem art. 2, z wyjątkiem wypadków, gdy wojewódzka władza administracji ogólnej była powołana do orzekania jako instancja odwoławcza.

Kompetencje do dochodzenia i karania przestępstw (art. 2), przysługujące dotychczas na obszarze województw: poznańskiego, pomorskiego i górnośląskiej części województwa śląskiego miejscowym władzom policyjnym, a na pozostałym obszarze Rzeczypospolitej — władzom i organom państwowym lub samorządowym, podległym powiatowym władzom administracji ogólnej, przechodzą na powiatowe władze administracji ogólnej.

Kompetencje te mogą być władzom i organom, wymienionym w ustępie poprzednim, przyznawane w trybie i zakresie, przewidzianym w art. 45 i 50 rozporządzenia niniejszego.

Art. 62. Art. VIII ustawy z dnia 23 maja 1873 r., dotyczącej wprowadzenia ustawy postępowania karnego (Dz. U. P. austr. Nr. 119) ulega zmianie o tyle, że jeśli ustawa, wydana po dniu wejścia w życie rozporządzenia niniejszego, nie przekazuje wykroczenia wyraźnie orzecznictwu władz administracyjnych, właściwe są wyłącznie sądy grodzkie.

Art. 63. Według przepisów rozporządzenia niniejszego dochodzone i ścigane będą także przestępstwa, należące według ustaw dotąd obowiązujących do właściwości władz administracyjnych, bądź wyłącznie, bądź z zastrzeżeniem drogi sądowej, a w szczególności także przestępstwa, do których z mocy szcze-

gólnych przepisów ustaw, dekretów i rozporządzeń, wydanych przez władze polskie, miała dotąd zastosowanie ustawa z dnia 23 kwietnia 1883 r. dotycząca wydawania policyjnych zarządzeń karnych przeciw wykroczeniom (Zb. U. Pr. str. 65).

Jeżeli ustawy dotychczasowe przyznają pewnym osobom (art. 34 ust. 1 zdanie 2) prawo „odwołania“ się do sądu, lub prawo żądania „przekazania“ sprawy sądowi, należy przez to rozumieć prawo żądania skierowania sprawy na drogę sądową w myśl art. 34.

Art. 64. Przewidziane w ustawach, określonych w art. 63, kary pozbawienia wolności zastępuje się aresztem do trzech miesięcy, a jeśli termin pozbawienia wolności, przewidziany w ustawie, był krótszy — aresztem w takim wymiarze krótszym. Grzywny, przewidziane w tych ustawach, a przekraczające kwotę 3.000 złotych, ogranicza się do tej kwoty, co jednak nie ma zastosowania, jeżeli wysokość grzywny ma być ustalona w sposób, przewidziany w art. 1 ust. 2.

Ograniczenia, przewidziane w art. 1 i artykule niniejszym, nie mają zastosowania do przestępstw, ulegających ukaraniu w postępowaniu karno-administracyjnem według rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 stycznia 1928 r. o stanie wojennym (Dz. U. R. P. Nr. 8, poz. 54) i z dnia 16 marca 1928 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 307).

Przepis ustępu poprzedniego ma zastosowanie także do ustawy z dnia 5 sierpnia 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 69, poz. 618) [1]) i do dekretu z dnia 25 stycznia 1919 r. o nabywaniu i posiadaniu broni i amunicji (Dz. P. P. P. Nr. 9, poz. 123), z tem, że zamiast więzienia orzeka się areszt.

Art. 65. Przepisy rozporządzenia niniejszego, dotyczące grzywien, mają zastosowanie do wszelkich kar pieniężnych, przewidzianych za przestępstwa, ulegające ściganiu w postępowaniu karno-administracyjnem.

Art. 66. Dotyczące właściwości i postępowania przepisy rozporządzeń wymienionych w art. 64 ust. 2, oraz rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach (Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 465), z wyjątkiem ustępu ostatniego art. 20 pozostają w mocy z tą zmianą, że przewidziane w tych roporządzeniach „odwołanie“ zastępuje się z zachowaniem terminów i trybu zaskarżenia w tych rozporządzeniach przewidzianych, żądaniem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego, w którem sąd okręgowy

[1]) Ustawę tę uchylono przepisem art. 5 § 1 pkt. 4 przep. wprow. kk.

stosuje przepisy art. 36 ust. 3 i art. 37—44 rozporządzenia niniejszego.

Art. 67. Do spraw wszczętych przed dniem wejścia w życie rozporządzenia niniejszego, mają zastosowanie dotychczasowe przepisy co do właściwości władz administracyjnych i sądowych i trybu postępowania.

Art. 68. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych, a w zakresie postępowania sądowego także Ministrowi Sprawiedliwości względnie Ministrowi Spraw Wojskowych.

Art. 69. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie po upływie 6 tygodni od dnia ogłoszenia.

Równocześnie uchyla się wszystkie ogólne lub szczególne postanowienia dotyczące wymierzania kar w drodze administracyjnej, zwłaszcza ust. 1—3 art. 10 ustawy z dnia 23 czerwca 1921 r. o wprowadzeniu dekretów, ustaw sejmowych i rozporządzeń Rządu oraz o dalszem uzgodnieniu ustawodawstwa na obszarze b. dzielnicy pruskiej (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 511).

B) Ustawa
z dnia 19 lutego 1929 r. (Dz. U. 16, poz. 135)
w sprawie uzupełnienia niektórych postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r.
o postępowaniu karno-administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 365).

Art. 1. W granicach upoważnień, zawartych w ustawach, obowiązujących na obszarze województw: lwowskiego, krakowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego i cieszyńskiej części województwa śląskiego, na których podstawie władze i organa gminne mogły przed wejściem w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu karno-administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 365) nakładać kary pieniężne, względnie aresztu, są one z mocy niniejszej ustawy uprawnione do wydawania nakazów karnych w trybie art. 45 ust. 1 powyższego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej w zastępstwie powiatowej władzy administracji ogólnej, a bez upoważnienia wojewody, wymaganego powołanym art. 45 ust. 3.

Do nakładania kar w trybie nakazów karnych uprawnieni są naczelnicy gmin (wójt, burmistrz, prezydent miasta).

Art. 2. Na obszarze województw: poznańskiego, pomorskiego i górnośląskiej części województwa śląskiego służy z mocy niniejszej ustawy miejscowym władzom policyjnym

w zastępstwie powiatowej władzy administracji ogólnej, a bez upoważnienia wojewody, wymaganego art. 45 ust. 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu karno-administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 365) prawo wydawania nakazów karnych w trybie art. 45 ust. 1 powyższego rozporządzenia co do przestępstw, do których z mocy szczególnych przepisów ustaw, dekretów i rozporządzeń, wydanych przez władze polskie, miała przed wejściem w życie tego rozporządzenia zastosowanie ustawa z dnia 23 kwietnia 1883 r., dotycząca wydawania policyjnych zarządzeń karnych przeciw wykroczeniom (Zb. Ust. Pr. str. 65).

Art. 3. Stosowanie nakazów karnych przez władze i organa, wymienione w art. 1 i 2, jest dopuszczalne także w wypadkach, w których przysługiwało im prawo orzekania o odszkodowaniu lub konfiskacie, o ile wysokość szkody, względnie wartość skonfiskowanego przedmiotu nie przenosi kwoty 30 zł.

Art. 4. Grzywny, wymierzone na podstawie art. 1 lub 2, oraz skonfiskowane na podstawie art. 3 przedmioty, względnie kwoty, uzyskane za nie drogą sprzedaży, przypadają w razie braku odmiennych postanowień w ustawach szczególnych na obszarze województw, wymienionych w art. 1, na rzecz gminy z przeznaczeniem na cele opieki społecznej, zaś na obszarze, określonym w art. 2, na rzecz tego, kto ponosi rzeczowe koszty miejscowego zarządu policyjnego.

Na pozostałym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej wpływają grzywny, nałożone przez władze gminne w trybie, przewidzianym w art. 45 powołanego wyżej rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, o ile szczególne ustawy nie stanowią inaczej, na rzecz gminy i mają być użyte na cele opieki społecznej.

Postanowienia ustępu pierwszego mają zastosowanie wówczas, gdy orzeczenie karne wydaje powiatowa władza administracji ogólnej na skutek sprzeciwu, przewidzianego w art. 46 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o postępowaniu karno-administracyjnem.

W wypadku skierowania sprawy na drogę sądową grzywny, orzeczone przez sąd, przypadają na rzecz Skarbu Państwa, o ile ustawa szczególnie stanowi inaczej.

Art. 5. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych oraz Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 6. Ustawa niniejsza wchodzi w życie po upływie czternastu dni od jej ogłoszenia.

Do spraw, wszczętych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, mają zastosowanie przepisy dotychczasowe rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca

1928 r. o postępowaniu karno-administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 365).

Dodatek 12.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. (Dz. U. 28, poz. 257)

o Policji Państwowej

(w brzmieniu obwieszczenia z 31 grudnia 1931 Dz. U. 5 poz. 27 z uwzględnieniem zmian, zawartych w rozporządzeniu Prezydenta R. P. z dnia 7 października 1932 Dz. U. 87 poz. 740).

TYTUŁ I.

Organizacja Policji Państwowej.

Rozdział I.

Postanowienia ogólne.

Art. 1. Policja Państwowa jest jednolitym, zorganizowanym na wzór wojskowy korpusem przeznaczonym do utrzymania bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego.

W zakresie dochodzenia i ścigania przestępstw organa Policji Państwowej są organami wykonawczemi władz sądowych i prokuratorskich stosownie do obowiązujących ustaw postępowania karnego i przepisów szczególnych.

Art. 2. Nazwa „Policja“ przysługuje wyłącznie Policji Państwowej, zorganizowanej na podstawie niniejszego rozporządzenia, oraz osobom w jej skład wchodzącym.

Art. 3. Policja Państwowa podlega:

a) w zakresie wykonywania funkcyj określonych w art. 1 ust. 1 rządowym władzom administracji ogólnej;

b) w sprawach organizacji i administracji wewnętrznej, a w szczególności uzupełnienia, wyszkolenia, zaopatrzenia, uzbrojenia, dyscypliny, kontroli służbowej i technicznego wykonywania służby oraz przygotowania do zadań, przewidzianych w art. 27 i 28 — swoim policyjnym przełożonym:

— w obu kierunkach zaś Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

Art. 3 ust. 2 oraz art. 4 i 5, jako zbędne opuszczono.

Art. 6. Pobieranie i ściąganie danin, grzywien, opłat, kar pieniężnych i kosztów sądowych i administracyjnych oraz doręczanie wezwań i innych pism sądowych i administracyjnych nie może być poruczane organom Policji Państwowej z wyjątkiem wypadków, w których organa te na podstawie obowiązujących przepisów są uprawnione do nakładania doraźnych kar administracyjnych.

Minister Spraw Wewnętrznych może wyjątkowo zgodzić się na wykonywanie przez Policję Państwową pomocniczych czynności wykonawczych w zakresie administracji państwowej i samorządowej, w szczególności doręczania wezwań, o ile czynności te dadzą się wykonać przy sposobności pełnienia właściwych zadań policji.

Art. 7. Władze sądowe i prokuratorskie, zarówno cywilne jak i wojskowe, mają prawo wydawania poleceń Policji Państwowej w zakresie przewidzianym w art. 1 ust. 2 niniejszego rozporządzenia, lub dla usunięcia oporu i ochrony czynności urzędowych.

O ile polecenie wydane przez władze sądowe lub prokuratorskie uniemożliwia wykonanie zarządzenia wydanego przez władze administracji ogólnej, decyzja, które z tych poleceń ma być najpierw wykonane, należy do władzy administracji ogólnej z tem jednak, że sędziowskie i prokuratorskie polecenia aresztowania, rewizji, zabezpieczenia śladów przestępstwa przed zatarciem, usunięcia oporu przy czynnościach urzędowych oraz, jeśli prokurator w poszczególnym wypadku tak zleci, dochodzenia w sprawie osoby aresztowanej, — mają zawsze pierwszeństwo przed innemi poleceniami.

Minister Sprawiedliwości oraz Minister Spraw Wojskowych wydadzą w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych szczegółowe instrukcje w sprawie stosunku Policji Państwowej do władz sądowych i prokuratorskich i czynności dochodzenia przestępstw.

Art. 8. Władze i organa inne, niż sądowe i prokuratorskie upoważnione przez specjalne ustawy i rozporządzenia do prowadzenia dochodzeń karnych i ścigania przestępców, komunikują się w tym zakresie z Policją Państwową bezpośrednio.

Art. 9. jako zbędny opuszczono.

Art. 10. Władze administracji ogólnej oraz sądowe i prokuratorskie ponoszą wyłączną odpowiedzialność za treść poleceń wydawanych Policji Państwowej.

Organa Policji Państwowej są obowiązane wykonać otrzymane polecenia, nie wchodząc w ich ocenę, mogą jednak żądać wydania lub potwierdzenia polecenia na piśmie. Żądanie to nie wstrzymuje obowiązku wykonania polecenia.

Art. 11. Władze wymienione w art. 10 kierują swoje polecenia z reguły do właściwych najniższych jednostek organizacyjnych — wówczas, gdy tego wymaga interes służby, zaś do poszczególnych oficerów lub szeregowych Policji Państwowej tylko wówczas, gdy zwłoka zagraża niebezpieczeństwem.

Jeżeli szczególna właściwość lub waga poleconej czynności tego wymagają, prokurator lub sędzia śledczy porozumie się

z właściwym przełożonym policyjnym co do wykonania jej przez oznaczonego oficera względnie szeregowego Policji Państwowej.

Władze wymienione w art. 10 mogą wydawać polecenia tylko tym organom policyjnym (jednostkom organizacyjnym, względnie poszczególnym oficerom i szeregowym Policji Państwowej), które podlegają im bądź stale w myśl przepisów organizacyjnych dla Policji Państwowej, bądź czasowo na podstawie szczególnego zarządzenia.

Art. 12. Każdy jest obowiązany na żądanie organów Policji Państwowej w służbie udzielać im w miarę możności doraźnej pomocy, a w szczególności także pomocy potrzebnej do pokonania czynnego oporu. Obowiązek ten cięży przedewszystkiem na władzach i organach państwowych i samorządowych.

Art. 13, jako zbędny, opuszczono.

Art. 14. Policja Państwowa jest uprawniona przy wykonywaniu swych zadań (określonych w art. 1) do stosowania niezbędnych środków przymusowych, a w szczególności do użycia siły fizycznej.

Art. 15. Oficerowie i szeregowi P. P. podczas pełnienia służby mają prawo użycia broni w wypadkach określonych rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 lutego 1928 r. o użyciu broni przez organa bezpieczeństwa publicznego i ochrony granic (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 243) [1]).

---

[1]) Rozporządzenie to opiewa:

Art. 1. Funkcjonarjusze policji państwowej i organów ochrony granic mają prawo użycia broni podczas wykonywania czynności służbowych w wypadkach, określonych w niniejszem rozporządzeniu.

Art. 2. Funkcjonarjusze, wymienieni w art. 1 rozporządzenia niniejszego, uprawnieni są do użycia broni:

a) w celu odparcia niebezpiecznego napadu lub zamachu, zagrażającego życiu, zdrowiu lub wolności funkcjonarjusza lub innych obywateli, albo też w celu przeciwdziałania przedsięwzięciu czynności zmierzających bezpośrednio do takiego napadu lub zamachu;

b) w razie nie usłuchania wezwania do natychmiastowego odłożenia broni lub innych przedmiotów, których użycie może zagrażać zdrowiu lub życiu funkcjonarjusza lub innego obywatela, oraz w razie, gdy wezwany po odłożeniu broni lub wspomnianych przedmiotów bez zezwolenia samowolnie je podejmuje;

c) w celu odparcia niebezpiecznego napadu lub zamachu, zagrażającego mieniu publicznemu lub prywatnemu, albo też

Rozdział II.

Podział terytorjalny.

Art. 16. Organizacja Policji Państwowej pod względem terytorjalnym przystosowana jest do administracyjnego podziału Państwa na województwa i powiaty.

---

w celu przeciwdziałania przedsięwzięciu czynności zmierzających bezpośrednio do takiego napadu lub zamachu;

d) w celu pokonania oporu czynnego udaremniającego przeprowadzenie czynności służbowych, albo też w celu pokonania gwałtu fizycznego, nie mającego charakteru napadu lub zamachu, określonego w p. a), lecz skierowanego na pozbawienie funkcjonarjusza fizycznej możności wypełnienia obowiązku służby przez usiłowanie rozbrojenia, ubezwładnienia i t. p.;

e) w celu udaremnienia ucieczki osoby aresztowanej lub przytrzymanej, co do której funkcjonarjusz ma podejrzenie, że jest niebezpiecznym przestępcą;

f) w celu ujęcia niebezpiecznego przestępcy, który ucieka albo także unieszkodliwienia go, jeżeli zajął stanowisko obronne lub schronił się do kryjówki;

g) podczas pełnienia służby wartowniczej lub konwojowej przeciwko osobie popełniającej lub usiłującej popełnić czyn przestępczy zmierzający do uszkodzenia, naruszenia lub uszczuplenia przedmiotu chronionego, lub przeciwko osobie, która nie usłucha rozkazu wartownika, względnie konwojenta (wydanego w granicach pełnionej służby).

Art. 3. Użycie broni w wypadkach, wyszczególnionych w art. 2 rozporządzenia niniejszego, może nastąpić tylko po jednorazowem wezwaniu do zaniechania, względnie spełnienia danej czynności. Przewidziane w p. b—g art. 2 użycie broni jest dopuszczalne tylko w razie oczywistej niezbędności użycia tego środka, o ile przytem użycie broni nie zagraża bezpośredniem niebezpieczeństwem dla życia osób postronnych. Jeżeli ze względu na okoliczności danego wypadku wezwanie jest niemożliwe, użycie broni może nastąpić, po jednorazowym wystrzale ostrzegawczym w powietrze.

Przepis ust. 1 nie ma zastosowania w wypadkach, w których wszelka zwłoka grozi niebezpieczeństwem życiu funkcjonarjusza lub osób trzecich, albo może udaremnić pościg i ujęcie przestępcy, lub grozi klęską żywiołową.

Dla zatrzymania statków konieczne jest przed użyciem broni w myśl art. 2 — zamiast wezwania — danie dwukrotnego strzału ostrzegawczego w powietrze.

Zmiany w tym podziale powodują tem samem odpowiednie zmiany w podziale terytorjalnym dla celów Policji Państwowej.

Art. 17. Każde województwo tworzy okrąg wojewódzki, a każdy powiat administracyjny — obwód powiatowy Policji Państwowej.

W skład obwodów powiatowych wchodzą posterunki, obejmujące jedną lub kilka gmin, albo część gminy oraz komisarjaty, obejmujące większe miasta lub ich dzielnice.

W miastach wydzielonych z powiatów pod względem administracji państwowej Policja Państwowa stanowi obwody lub okręgi w zależności od ustroju władz administracji ogólnej.

Minister Spraw Wewnętrznych może w drodze rozporządzenia wprowadzić wyjątki od zasad, zawartych w dwóch poprzednich ustępach niniejszego artykułu, stosownie do warunków miejscowych oraz tworzyć i kasować inne komendy, urzędy i jednostki wykonawcze i wydawać przepisy o ich organizacji.

Szczegóły organizacji Policji Państwowej w miastach wydzielonych z powiatów pod względem administracji państwowej ustalą rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art. 18 do 21 opuszczono, jako zbędne.

Rozdział III.

Przełożeni policyjni.

Art. 22. Przełożonymi policyjnymi są:

Minister Spraw Wewnętrznych w stosunku do Komendanta Głównego i wszystkich oficerów i szeregowych P. P. w Państwie;

Art. 4. Jeśli funkcjonarjusze, wymienieni w art. 1 rozporządzenia niniejszego, występują w oddziałach zwartych, użycie broni w wypadkach, przewidzianych w art. 2, może nastąpić tylko na rozkaz dowódcy oddziału. Na rozkaz dowódcy mogą zwarte oddziały użyć broni ponadto w wypadkach oporu biernego, stawianego przez tłum przy wykonywaniu przez oddział jego obowiązków lub powierzonego mu zadania.

Art. 5. Funkcjonarjusz, który użył broni, winien o tem natychmiast donieść swej władzy przełożonej. Władza przełożona przeprowadza w każdym wypadku użycia broni dochodzenie w celu stwierdzenia, czy użycie broni było zgodne z przepisami rozporządzenia niniejszego. Jeśli użycie pociągnęło za sobą śmierć lub uszkodzenie ciała, władza przełożona zawiadamia bezzwłocznie właściwego prokuratora. Władza przełożona zawiadamia również właściwego prokuratora i o tych wypadkach użycia broni, co do których uważa, że użycie broni nastąpiło wbrew przepisom rozporządzenia niniejszego.

Komendant Główny P. P. — w stosunku do wszystkich oficerów i szeregowych P. P. w Państwie;

Komendanci wojewódzcy oraz komendanci powiatowi P. P. w stosunku do podporządkowanych im służbowo oficerów i szeregowych P. P.;

Wszyscy inni oficerowie lub szeregowi P. P. — w stosunku do podporządkowanych im służbowo oficerów i szeregowych P. P.

Art. 23. Na czele korpusu P. P. stoi Komendant Główny P. P. mianowany przez Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych, przedstawiony w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów, bądź z pośród członków korpusu P. P., bądź z poza tego korpusu.

Przepisy art. 42 nie mają zastosowania do Komendanta Głównego P. P.

Art. 23-a. Komendant Główny P. P. podlega bezpośrednio Ministrowi Spraw Wewnętrznych i z jego ramienia kieruje, względnie zarządza sprawami, przewidzianemi w ust. b) art. 3.

Organem pracy Komendanta Głównego P. P. jest Komenda Główna Policji Państwowej.

Art. 23-b. Zastępcę Komendanta Głównego P. P. mianuje Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 24 do 31 opuszczono, jako zbędne.

TYTUŁ II.

Uzupełnienie i wyszkolenie Policji Państwowej.

Rozdział I.

Uzupełnienie.

Art. 32 do 41 opuszczono, jako zbędne.

Rozdział II.

Wyszkolenie Policji Państwowej.

Art. 42 do 44 opuszczono, jako zbędne.

TYTUŁ III.

Stosunek służbowy.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 45 do 53 opuszczono, jako zbędne

Rozdział II.

Obowiązki.

Art. 54. Oficer i szeregowy P. P. jest obywatelem, którego Państwo darzy specjalnem zaufaniem, powierzając mu obronę ładu, spokoju, oraz bezpieczeństwa współobywateli.

Oficera i szeregowego P. P. obowiązuje wierność wobec Rzeczypospolitej, posłuszeństwo wobec przełożonych, poszanowanie prawa, gorliwość, sumienność i bezstronność w wykonywaniu obowiązków.

Art. 55. Oficerowie i szeregowi P. P. obowiązani są zachować w tajemnicy wszystkie sprawy, o których powzięli wiadomość dzięki swemu stanowisku służbowemu lub dowiedzieli się przy wykonywaniu swych obowiązków służbowych bezpośrednio lub pośrednio, o ile sprawy takie uznano za poufne, lub gdy utrzymania ich w tajemnicy wymaga dobro publiczne albo inne względy służbowe.

Zachowanie tajemnicy obowiązuje wobec każdego, komu oficerowie i szeregowi P. P. nie są obowiązani donosić o tych sprawach służbowo. Obowiązek zachowania tajemnicy trwa zarówno w czasie służby czynnej, jako też po przejściu w stan nieczynny i na emeryturę oraz po rozwiązaniu stosunku służbowego z jakiegokolwiek powodu.

Od obowiązku zachowania tajemnicy może oficera lub szeregowego P. P. zwolnić jego obecna lub ostatnio przełożona władza.

Ustawa postępowania karnego określa warunki i tryb zwolnienia od tajemnicy w postępowaniu karnem.

Art. 56 do 66 opuszczono, jako zbędne.

Rozdział III.

Prawa.

Art. 67. Oficer i szeregowy P. P. jest urzędnikiem w rozumieniu ustaw karnych.

Art. 68 do 91 opuszczono, jako zbędne.

Rozdział IV.

Zmiany w stosunku służbowym.

Art. 92 do 105 opuszczono, jako zbędne.

TYTUŁ IV.

Odpowiedzialność oficerów i szeregowych P. P.

Rozdział I.

Odpowiedzialność dyscyplinarna.

Art. 106. Oficerów i szeregowych P. P., którzy naruszają swe obowiązki w służbie lub poza służbą, przez czyn, zaniechanie lub zaniedbanie, pociąga się, niezależnie od ewentualnej sądowej odpowiedzialności karnej lub cywilnej, do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Art. 107 do 118 opuszczono, jako zbędne.

Rozdział II.

Odpowiedzialność karna.

Art. 119. Oficer lub szeregowy P. P. winny umyślnego niewykonania polecenia właściwej władzy administracji ogólnej albo właściwej władzy sądowej lub prokuratorskiej (art. 10 i 11), wydanego w ramach niniejszego rozporządzenia, ulegnie karze pozbawienia wolności do sześciu miesięcy.

Art. 120. Oficer lub szeregowy P. P., który samowolnie celem uchylenia się od służby oddali się czasowo ze swego oddziału, opuści czasowo swe stanowisko służbowe, przekroczy udzielony mu urlop lub nie stawi się do pełnienia włożonego nań obowiązku, ulegnie karze pozbawienia wolności do trzech miesięcy.

Jeżeli samowolne oddalenie się z oddziału, opuszczenie stanowiska służbowego lub przekroczenie urlopu nastąpiło w zamiarze trwałego uchylenia się od obowiązku służby, winny ulegnie karze pozbawienia wolności od sześciu miesięcy do jednego roku.

Art. 121. Oficer lub szeregowy P. P., który w czasie pełnienia czynności służbowych, połączonych z niebezpieczeństwem dla niego, z tchórzostwa nie spełni powierzonego mu zadania służbowego albo opuści lub pozostawi współdziałających z nim lub osoby trzecie w niebezpieczeństwie, ulegnie karze pozbawienia wolności do lat dwóch.

Art. 122. Oficer lub szeregowy P. P., który przez odezwanie lub zachowanie się znieważa (obraża) przełożonego lub starszego stopniem, ulegnie karze pozbawienia wolności do sześciu miesięcy.

Jeżeli oficer lub szeregowy P. P. czynnie targnie się na przełożonego lub starszego stopniem, ulegnie karze pozbawienia wolności od trzech miesięcy do lat dwóch.

Jeżeli zniewaga przełożonego lub starszego stopniem nastąpiła w czasie, gdy oni pełnili służbę, lub z powodu wykonywania przez nich obowiązków służbowych, winny ulegnie karze pozbawienia wolności: w wypadku, przewidzianym w ust. 1 od jednego miesiąca do jednego roku, w wypadku przewidzianym w ust. 2 — od jednego roku do lat trzech.

Pod temi samemi warunkami tym samym karom ulegnie oficer lub szeregowy P. P., winny zniewagi lub czynnego targnięcia się na kierownika władzy administracji ogólnej albo sędziego lub prokuratora, w okręgu którego pełni służbę, lub który w rejonie oficera czy szeregowego P. P. spełnia czynności urzędowe.

Wzajemność zniewagi nie może skutkować zwolnienia od kary.

Art. 123. Oficer lub szeregowy P. P., który zakazowi wydanemu przez przełożonego policyjnego jest nieposłuszny przez samowolne niewykonanie, przekroczenie lub zmianę rozkazu, ulegnie karze pozbawienia wolności od jednego do sześciu miesięcy.

Oficer lub szeregowy P. P., który takiemu rozkazowi wyraźnie odmówi posłuszeństwa lub wyrazi swe nieposłuszeństwo słowami, gestami lub innemi działaniami, również oficer lub szeregowy P. P., który mimo powtórzenia rozkazów trwa w nieposłuszeństwie, ulegnie karze pozbawienia wolności od trzech miesięcy do jednego roku.

Jeżeli jeden z czynów, wskazanych powyżej, spełniono wobec zebranych szeregowych P. P. lub odmówiono rozkazowi stawania pod broń albo pod bronią, stosuje się karę pozbawienia wolności od sześciu miesięcy do lat trzech.

Art. 124. Oficer lub szeregowy P. P., winny świadomego działania w kierunku spowodowania zbiorowego wystąpienia oficerów czy szeregowych P. P. w sprawach związanych ze służbą, czy to przez urządzenie zebrania, czy zbieranie podpisów w celu wspólnego przedstawienia lub zażalenia, czy przez szerzenie wśród oficerów i szeregowych P. P. niezadowolenia ze służby i jej warunków, ulegnie karze pozbawienia wolności od trzech miesięcy do jednego roku.

Uczestnicy takiego zebrania, zażalenia, przedstawienia ulegną karze pozbawienia wolności do sześciu miesięcy.

Art. 125. Oficerowie i szeregowi P. P. winni skupiania się i wspólnej odmowy posłuszeństwa przełożonemu, oporu lub targnięcia się na przełożonego, ulegną karze ciężkiego więzienia od jednego roku do lat pięciu.

Przywódcy i podżegacze zbiegowiska, tudzież uczestnicy zbiegowiska, którzy dopuszczą się czynnego gwałtu na przeło-

żonych, ulegną karze ciężkiego więzienia na czas od lat pięciu do lat dziesięciu.

Art. 126. Oficer lub szeregowy P. P., który groźbą niekorzystnych następstw służbowych usiłuje powstrzymać podwładnego od wniesienia lub popierania zażalenia, albo udaremnia lub usiłuje udaremnić zażalenie, wniesione doń przepisowo, a które jest on obowiązany dalej przedłożyć lub zbadać, ulega karze pozbawienia wolności od jednego roku.

Art. 127 i 128: uchylone przepisem art. 5 § 2 pkt. 10 przep. wprow. kk.

Art. 129. Usiłowanie przestępstw, przewidzianych w niniejszem rozporządzeniu, oraz udział w nich są karalne.

Udział w nich osób, nie będących oficerami lub szeregowymi P. P., jest karany w wymiarze, wynoszącym od połowy wymiaru najniższego do połowy wymiaru najwyższego, przewidzianego za odnośne przestępstwa.

Art. 130. Przez karę pozbawienia wolności, którą zagrożone są przestępstwa, przewidziane w niniejszem rozporządzeniu, należy rozumieć: na obszarze, na którym obowiązuje kodeks karny z r. 1903 i kodeks karny z r. 1871 — karę więzienia (art. 3 ust. 3 przepisów przechodnich z dnia 17 sierpnia 1917 r. do K. K. z r. 1903, par. 16 niem. K. K. z r. 1871), na obszarze zaś, na którym obowiązuje ustawa karna z r. 1852 — areszt ścisły (par. 254 U. K. z r. 1852). Przestępstwa, przewidziane w niniejszem rozporządzeniu, zagrożone karą ciężkiego więzienia, są zbrodniami, inne występkami.

Art. 131. Przestępstwa, określone w art. od 119 do 124 i 126 ścigane są tylko na wniosek, a mianowicie: na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w stosunku do oficerów P. P. w stopniach od inspektora wzwyż, na wniosek Komendanta Głównego P. P. w stosunku do pozostałych oficerów i tych szeregowych P. P., którzy są na etacie Komendy Głównej P. P., a na wniosek komendantów wojewódzkich P. P. w stosunku do podległych im szeregowych P. P. Komendant Główny P. P. i komendanci wojewódzcy P. P. składają wnioski bądź z własnej inicjatywy bądź na rozkaz przełożonego.

Przełożony nie postawi wniosku o ukaranie przez sąd, jeżeli uważa, że ukaranie dyscyplinarne ze względu na szczególne okoliczności wypadku jest wystarczające.

W wypadkach przestępstw, przewidzianych w art. 119 i 122 ust. 4 niniejszego rozporządzenia wniosek może złożyć także wojewoda, prezes sądu apelacyjnego i prokurator apelacyjny w zależności od tego, czyje polecenie nie zostało wykonane, lub której władzy jest podporządkowany urzędnik, sędzia lub pro-

kurator. Do wniosku tego mają zastosowanie przepisy, dotyczące wniosku właściwego przełożonego policyjnego.

Art. 132. Ustęp czwarty art. 122 i odnoszące się do niego postanowienia ustępu trzeciego art. 131 nie mają zastosowania do oficerów i szeregowych P. P. w chwili popełnienia przestępstwa będących na etacie Komendy Głównej lub do niej przykomenderowanych, a jeżeli chodzi o pokrzywdzonego sędziego lub prokuratora — również i do oficerów i szeregowych, będących na etacie komend wojewódzkich lub do nich przykomenderowanych. Za czyny, określone w ustępie czwartym art. 122, oficerowie i szeregowi P. P. wymienionych kategoryj odpowiadają według postanowień ogólnych ustaw karnych.

Jeżeli jednak oficer lub szeregowy P. P., należący do jednej z wymienionych kategoryj, został odkomenderowany do służby w jednostce wykonawczej P. P., to za czyny, przewidziane w ustępie czwartym art. 122, popełnione w czasie odkomenderowania, odpowiada narówni z oficerami względnie szeregowymi P. P. tej jednostki.

Oficerowie i szeregowi P. P. będący na etacie specjalnych oddziałów (art. 18), utworzonych przy komendantach wojewódzkich, a przeznaczonych także do czynności dochodzenia i ścigania przestępstw, lub do takich oddziałów przykomenderowani, odpowiadają w trybie, przewidzianym w ustępie trzecim art. 131 za zniewagę sędziego lub prokuratora albo za czynne targnięcie się na nich (art. 122), jeżeli taki czyn przestępny został dokonany w czasie pełnienia wymienionych czynności, lub w związku z pełnieniem tych czynności.

Art. 133. Wniosek pisemny o ukaranie należy złożyć prokuratorowi właściwemu lub najbliższemu, który skieruje go do prokuratora właściwego.

Ściganie jest wykluczone, jeśli przełożony lub uprawniona władza (art. 131) nie złożyli wniosku w ciągu trzech miesięcy. Termin ten liczy się od dnia, w którym osoba, uprawniona do wniosku, otrzymała wiadomość o czynie i osobie sprawcy.

Postępowanie sądowe obejmuje wszystkich, którzy mieli w czynie udział, niemniej popleczników, popierających przestępcę i ukrywaczy, choćby wniesiono o ukaranie tylko jednej z powyższych osób.

Cofnięcie wniosku nie jest dopuszczalne.

Prokurator działa na podstawie wniosku z urzędu, jako oskarżyciel publiczny.

Art. 134. Brak wniosku, wymienionego w artykułach poprzednich, nie stoi na przeszkodzie zaaresztowaniu zapobiegaw-

czemu (tymczasowemu przytrzymaniu) sprawcy, jak niemniej przeprowadzeniu dochodzeń.

O wydaniu sędziowskiego nakazu zaaresztowania należy jednak zawiadomić bezzwłocznie osobę uprawnioną do złożenia wniosku, przytaczając okoliczności faktyczne przestępstwa, o ile są wiadome. Nakaz należy uchylić, jeśli w ciągu dni czternastu od doręczenia tego zawiadomienia nie oznajmiono sądowi, że wniosek złożono lub że zostanie złożony.

Zaaresztowanego należy wypuścić na wolność, jeżeli prokurator o to wniesie, albo jeśli w ciągu dwóch miesięcy po wykonaniu zaaresztowania nie złoży sądowi (sędziemu śledczemu) właściwego wniosku prokuratorskiego, dołączając wniosek osoby uprawnionej (art. 131).

Art. 135. Jeżeli czyn oficera lub szeregowego P. P. ma cechy przestępstwa, ulegającego ukaraniu na wniosek według niniejszego rozporządzenia, oraz cechy przestępstwa, ulegającego ukaraniu według innych ustaw karnych, wówczas mimo to ściganie może nastąpić tylko w razie złożenia wniosku w myśl art. 131 niniejszego rozporządzenia; ograniczenie to nie ma jednak zastosowania względem czynów, zagrożonych w innych ustawach karnych karą cięższą, albo ściganych z oskarżenia prywatnego.

Art. 136. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych władny jest wydawać przepisy co do miejsca i sposobu wykonywania kar pozbawienia wolności na oficerach i szeregowych P. P.

Art. 137. Dla spraw o przestępstwa, przewidziane w niniejszem rozporządzeniu (art. 119—129) właściwe są sądy okręgowe.

W sprawach przeciwko oficerom i szeregowym P. P. o przestępstwa, popełnione w związku z pełnieniem służby:

1) Delegatowi Ministra Spraw Wewnętrznych, wojewody, oraz przełożonych policyjnych, począwszy od komendanta wojewódzkiego wzwyż, należy zezwolić w każdem stadjum sprawy na przeglądanie jej aktów w sądzie lub u prokuratora, o ile to nie tamuje biegu postępowania. Delegatem przełożonego policyjnego może być tylko oficer P. P.;

2) przed ukończeniem dochodzenia lub śledztwa należy zażądać opinji władzy, czy, o ile i w czem, uwzględniając warunki służby, czyn obwinionego naruszył obowiązujące przepisy. Opinję wydają: władze administracji ogólnej oraz przełożeni policyjni w tym zakresie, w jakim w myśl art. 3 niniejszego rozporządzenia policja tym władzom, względnie przełożonym podlega. Opinję tę należy na rozprawie głównej odczytać. W razie potrzeby ustnego jej uzupełnienia należy prze-

słuchać biegłego z pośród osób, wskazanych przez władzę, która wydała opinję.

Art. 138. W przypadku art. 28 niniejszego rozporządzenia oficerowie i szeregowi P. P. od chwili doręczenia lub ogłoszenia rozkazu o wcieleniu do sił zbrojnych odpowiadają według kodeksu karnego wojskowego przed właściwemi sądami wojskowemi wedle przepisów ustawy wojskowego postępowania karnego.

Tytuł V.

Urzędnicy kancelaryjni i niżsi funkcjonarjusze do czynności pomocniczych.

Art. 139 do 142 opuszczono, jako zbędne.

Przepisy przejściowe.

Art. 143 do 156 opuszczono, jako zbędne.

Dodatek 13.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. (Dz. U. 37 poz. 349) ze zmianami, zawartemi w rozp. Prez. R. P. z 7 listopada 1928 Dz. U. 94, poz. 835 i z 7 października 1932 Dz. U. 89, poz. 749 i z uwzględnieniem art. 5 § 2 pkt. 13 przep. wprow. kk.

O Straży Granicznej.

Część I.

Organizacja Straży Granicznej.

Art. 1. Straż Graniczna jest organem, powołanym do ochrony granic państwa, a w szczególności do ich ochrony celnej. Odcinki granicy, których strzeżenie powierzone jest Straży Granicznej, określają rozporządzenia Rady Ministrów.

Art. 2. Straż Graniczna stanowi jednolitą, zorganizowaną na zasadach obowiązujących w wojsku formację, podległą Ministrowi Skarbu, i jest w zakresie ochrony celnej organem wykonawczym władz skarbowych w rozumieniu ustępu 1 art. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1923 r. o uprawnieniach organów wykonawczych władz skarbowych (Dz. U. R. P. z 1924 r. Nr. 5, poz. 37), w zakresie zaś ochrony granic państwa (rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grudnia 1927 r. o granicach Państwa — (Dz. U. R. P. z 1927 r. Nr. 117, poz. 996 i z 1928 r. Nr. 32, poz. 306) — organem wykonawczym władz administracji ogólnej.

Art. 3. Na czele Straży Granicznej stoi komendant Straży Granicznej.

Zadaniem Komendanta Straży Granicznej jest kierowanie, zarządzanie i nadzór nad wszystkiemi sprawami, związanemi z ochroną granicy.

Art. 4. Do zakresu działania Straży Granicznej na powierzonych jej odcinkach granicy należy wykonywanie służby ochrony granic stosownie do obowiązujących ustaw i rozporządzeń o granicach państwa i celnych, a w szczególności:

1) niedopuszczanie do nielegalnego przekraczania granicy i przemytnictwa towarów, nielegalnego ruchu towarowego i osobowego na wodach granicznych;

2) śledzenie i ujawnianie przemytnictwa oraz innych przekroczeń obowiązujących postanowień skarbowo-celnych i postanowień o granicach państwa stosownie do specjalnych przepisów, wydawanych na podstawie art. 36 niniejszego rozporządzenia;

3) pełnienie w urzędach celnych służby wartowniczej, konwojowej, służby posterunkowej na drogach celnych oraz współdziałanie w postępowaniu celnem w wypadkach i w sposób, określony przez Ministra Skarbu;

4) strzeżenie nienaruszalności znaków i urządzeń granicznych;

5) współdziałanie z właściwemi organami na zasadzie specjalnych przepisów przy wykonywaniu zarządzeń, mających na celu bezpieczeństwo publiczne, i wogóle zapobieganie szkodom, zagrażającym interesowi publicznemu;

6) współdziałanie z organami wojska w zakresie obrony państwa.

Przepisy o sposobie wykonywania przez Straż Graniczną czynności, przewidzianych w punktach 1—5 niniejszego artykułu, oraz o stosunku Straży Granicznej do władz administracji ogólnej wyda Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 5. Przy pełnieniu czynności, wskazanych w art. 4, organa Straży Granicznej korzystają z uprawnień, przyznanych organom wykonawczym władz skarbowych ustawą z dnia 14 grudnia 1923 r. o uprawnieniach organów wykonawczych władz skarbowych (Dz. U. R. P. z 1924 r. Nr. 5, poz. 37) i ustawą karną skarbową z dnia 2 sierpnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 105, poz. 609) [1]).

Ponadto w zakresie ścigania przestępstw, przewidzianych w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grud-

[1]) obecnie z 18 marca 1932 Dz. U. 34 poz. 355.

nia 1927 r. o granicach Państwa, korzystają organa Straży Granicznej z uprawnień, przysługujących Policji Państwowej.

Art. 6. Czynności, przewidziane w art. 4, wykonywają organa Straży Granicznej na terenie pasa granicznego, ustanowionego rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grudnia 1927 r. o granicach Państwa.

Przy ściganiu przestępstw skarbowo-celnych upoważnione są organa Straży Granicznej do działania na terenie całego Państwa.

Art. 7. Straż Graniczna jako organ ochrony granic ma prawo użycia w służbie broni w wypadkach, określonych rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 lutego 1928 r. o użyciu broni przez organa bezpieczeństwa publicznego i ochrony granic (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 243).

Art. 8. Do Straży Granicznej mają zastosowanie przepisy o przejściowem zakwaterowaniu wojska.

Art. 9 i 10: jako zbędne opuszczono.

Część II.

Skład i uzupełnienie Straży Granicznej.

Art. 11—14: jako zbędne opuszczono.

Część III.

Stosunek służbowy.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 15—22: jako zbędne opuszczono.

Rozdział II.

Obowiązki.

Art. 23. Oficerów i szeregowych Straży Granicznej obowiązuje wierność wobec Rzeczypospolitej, posłuszeństwo wobec przełożonych, poszanowanie prawa, gorliwość, sumienność i bezstronność w wykonywaniu obowiązków.

Art. 24. Oficerowie i szeregowi Straży Granicznej obowiązani są zachować w tajemnicy wszystkie sprawy, o których powzięli wiadomość dzięki swemu stanowisku służbowemu lub dowiedzieli się przy wykonywaniu swych obowiązków służbowych, o ile sprawy takie wyraźnie uznano za poufne lub gdy

utrzymania ich w tajemnicy wymaga dobro publiczne albo inne względy służbowe.

Zachowanie tajemnicy obowiązuje wobec każdego, komu oficerowie i szeregowi Straży Granicznej nie są obowiązani donosić o tych sprawach służbowo. Obowiązek zachowania tajemnicy trwa zarówno w czasie służby czynnej, jak i po przejściu w stan nieczynny i na emeryturę, oraz po rozwiązaniu stosunku służbowego z jakiegokolwiek powodu.

Od obowiązku zachowania tajemnicy może oficera lub szeregowego Straży Granicznej zwolnić jego obecna lub ostatnio przełożona władza.

Ustawa postępowania karnego określa warunki i tryb zwolnienia od tajemnicy w postępowaniu karnem.

Art. 25—36: jako zbędne opuszczono.

Rozdział III.

Prawa.

Art. 37. Oficer i szeregowy Straży Granicznej jest urzędnikiem w rozumieniu ustaw karnych.

Art. 38—51: jako zbędne opuszczono.

Rozdział IV.

Zmiany w stosunku służbowym.

Art. 52—65: jako zbędne opuszczono.

Część IV.

Odpowiedzialność oficerów i szeregowych Straży Granicznej.

Rozdział I.

Odpowiedzialność dyscyplinarna.

Art. 66—68: jako zbędne opuszczono.

Rozdział II.

Odpowiedzialność karna.

Art. 69. Oficer lub szeregowy Straży Granicznej winny umyślnego niewykonania polecenia właściwej władzy, wydanego w ramach niniejszego rozporządzenia, ulegnie karze pozbawienia wolności do sześciu miesięcy.

Art. 70. Oficer lub szeregowy Straży Granicznej, który samowolnie celem uchylenia się od służby oddali się czasowo ze

swego oddziału, opuści czasowo swe stanowisko służbowe, przekroczy udzielony mu urlop lub nie stawi się do pełnienia włożonego nań obowiązku służbowego, ulegnie karze pozbawienia wolności do trzech miesięcy.

Jeżeli samowolne oddalenie się z oddziału, opuszczenie stanowiska służbowego lub przekroczenie urlopu nastąpi w zamiarze trwałego uchylenia się od obowiązku służby, winny ulegnie karze pozbawienia wolności od sześciu miesięcy do jednego roku.

Art. 71. Oficer lub szeregowy Straży Granicznej, który w czasie pełnienia czynności służbowych, połączonych z niebezpieczeństwem dla niego, z tchórzostwa nie spełni powierzonego mu zadania służbowego albo opuści lub pozostawi współdziałających z nim lub osoby trzecie w niebezpieczeństwie, ulegnie karze pozbawienia wolności do lat dwóch.

Art. 72. Oficer lub szeregowy Straży Granicznej, który przez odezwanie się lub zachowanie znieważa (obraża) przełożonego lub starszego stopniem, ulegnie karze pozbawienia wolności do sześciu miesięcy.

Jeżeli oficer lub szeregowy Straży Granicznej czynnie targnie się na przełożonego lub starszego stopniem, ulegnie karze pozbawienia wolności od trzech miesięcy do lat dwóch.

Jeżeli zniewaga przełożonego lub starszego stopniem nastąpiła w czasie, gdy oni pełnili służbę, lub z powodu wykonywania przez nich obowiązków służbowych, winny ulegnie karze pozbawienia wolności: w wypadku, przewidzianym w ustępie 1 od jednego miesiąca do jednego roku, w wypadku, przewidzianym w ustępie 2 — od jednego roku do lat trzech.

Wzajemność zniewagi nie może skutkować zwolnienia od kary.

Art. 73. Oficer lub szeregowy Straży Granicznej, który rozkazowi, wydanemu przez przełożonego, jest nieposłuszny przez samowolne niewykonywanie, przekroczenie lub zmianę rozkazu, ulegnie karze pozbawienia wolności od jednego do sześciu miesięcy.

Oficer lub szeregowy Straży Granicznej, który takiemu rozkazowi wyraźnie odmówi posłuszeństwa lub wyrazi swe nieposłuszeństwo słowami, gestami lub innemi działaniami, również oficer lub szeregowy Straży Granicznej, który mimo powtórzenia rozkazu trwa w nieposłuszeństwie, ulegnie karze pozbawienia wolności od trzech miesięcy do jednego roku.

Jeżeli jeden z czynów, wskazanych powyżej, spełniono wobec zebranych szeregowych Straży Granicznej lub odmówiono rozkazowi stawienia pod broń albo pod bronią, stosuje się karę pozbawienia wolności od sześciu miesięcy do lat trzech.

Art. 74. Oficer lub szeregowy Straży Granicznej winny świadomego działania w kierunku zbiorowego wystąpienia funkcjonarjuszów Straży Granicznej w sprawach, związanych ze służbą, czy przez urządzanie zebrania, czy zbieranie podpisów w celu wspólnego przedstawienia lub zażalenia, czy przez szerzenie wśród oficerów i szeregowych Straży Granicznej niezadowolenia ze służby i jej warunków — ulegnie karze pozbawienia wolności od trzech miesięcy do jednego roku.

Uczestnicy takiego zebrania, zażalenia, przedstawienia ulegną karze pozbawienia wolności do sześciu miesięcy.

Art. 75. Oficerowie i szeregowi Straży Granicznej winni skupienia się i wspólnej odmowy posłuszeństwa przełożonemu, oporu lub targnięcia się na przełożonego ulegną karze ciężkiego więzienia od jednego roku do lat pięciu.

Przywódcy i podżegacze zbiegowiska, tudzież uczestnicy zbiegowiska, którzy dopuszczą się czynnego gwałtu na przełożonym, ulegną karze ciężkiego więzienia na czas od lat pięciu do lat dziesięciu.

Art. 76. Oficer lub szeregowy Straży Granicznej, który groźbą niekorzystnych następstw lub innemi bezprawnemi środkami usiłuje powstrzymać podwładnego od wniesienia lub popierania zażalenia, albo udaremnia lub usiłuje udaremnić zażalenie, wniesione doń przepisowo, a które jest on obowiązany przedłożyć dalej lub zbadać, ulega karze pozbawienia wolności do jednego roku.

Art. 77 i 78: jako zbędne opuszczono.

Art. 79. Usiłowanie przestępstw, przewidzianych w niniejszem rozporządzeniu, jest karalne.

Udział w niem osób, nie będących w służbie Straży Granicznej jest karany w wymiarze, wynoszącym od połowy wymiaru najniższego do połowy wymiaru najwyższego, przewidzianego za odnośne przestępstwa.

Art. 80. Przez karę pozbawienia wolności, którą zagrożone są przestępstwa, przewidziane w niniejszem rozporządzeniu, należy rozumieć: na obszarze mocy obowiązującej kodeksu karnego z roku 1903 i kodeksu karnego z r. 1871 — karę więzienia (art. 3 ustęp 3 przepisów przechodnich z dnia 17 sierpnia 1917 r. do kodeksu karnego z r. 1903, § 16 kodeksu karnego z r. 1871), na obszarze zaś mocy obowiązującej ustawy karnej z r. 1852 — areszt ścisły [1]) (§ 254 u. k. z r. 1852). Przestępstwa, przewidziane w niniejszem rozporządzeniu, zagrożone karą ciężkiego więzienia, są zbrodniami, inne występkami.

---

[1]) obecnie areszt ścisły zniesiony przepisem art. 10 lit. a) przep. wprow. kk.; orzekać należy „areszt".

Art. 81. Przestępstwa, określone w art. 69—74 i 76, są ścigane tylko na wniosek właściwego przełożonego.

Właściwym przełożonym jest Komendant Straży Granicznej w stosunku do wszystkich oficerów i tych szeregowych, którzy są na etacie Komendy Straży Granicznej, a przełożeni jednostek organizacyjnych, podległych bezpośrednio Komendantowi Straży Granicznej, w stosunku do podległych im szeregowych Straży Granicznej; przełożeni ci składają wnioski bądź z własnej inicjatywy, bądź na rozkaz przełożonego.

Właściwy przełożony nie postawi wniosku o ukaranie przez sąd, jeśli uważa, że ukaranie dyscyplinarne ze względu na szczególne okoliczności wypadku jest wystarczające.

Art. 82. Wniosek pisemny o ukaranie należy złożyć prokuratorowi właściwemu lub najbliższemu, który skieruje go do prokuratora właściwego.

Ściganie jest wykluczone, jeśli wniosku nie złożono w ciągu trzech miesięcy. Termin ten liczy się od dnia, w którym właściwy przełożony otrzymał wiadomość o czynie i osobie sprawcy.

Postępowanie sądowe obejmuje wszystkich, którzy mieli w czynie udział, niemniej popleczników, popierających przestępcę i ukrywaczy, choćby wniesiono o ukaranie tylko jednej z powyższych osób.

Cofnięcie wniosku nie jest dopuszczalne.

Prokurator działa na podstawie wniosku z urzędu, jako oskarżyciel publiczny.

Art. 83. Brak wniosku, wymienionego w artykułach poprzednich, nie stoi na przeszkodzie aresztowaniu zapobiegawczemu (tymczasowemu przytrzymaniu) sprawców, jak niemniej przeprowadzeniu dochodzeń.

O wydaniu sędziowskiego nakazu aresztowania należy jednak zawiadomić bezzwłocznie osobę, uprawnioną do złożenia wniosku, przytaczając okoliczności faktyczne przestępstwa, o ile są wiadome. Nakaz należy uchylić, jeżeli w ciągu dni czternastu od doręczenia tego zawiadomienia nie oznajmiono sądowi, że przełożony wniosek złożył lub że go złoży.

Aresztowanego należy wypuścić na wolność, jeżeli prokurator o to wniesie albo jeżeli w ciągu dwóch miesięcy po wykonaniu aresztowania nie złoży sądowi (sędziemu śledczemu) właściwego wniosku prokuratorskiego, dołączając wniosek właściwego przełożonego.

Art. 84. Jeżeli czyn oficera lub szeregowego Straży Granicznej ma cechy przestępstwa, ulegającego ukaraniu na wniosek według niniejszego rozporządzenia, oraz cechy przestępstwa, ulegającego ukaraniu według innych ustaw karnych,

wówczas mimo to ściganie może nastąpić tylko w razie złożenia wniosku w myśl art. 81 niniejszego rozporządzenia; ograniczenie to nie ma jednak zastosowania względem czynów, zagrożonych w innych ustawach karnych karą cięższą, albo ściganych z oskarżenia prywatnego.

Art. 85. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Skarbu władny jest wydawać przepisy co do miejsca i sposobu wykonania kar pozbawienia wolności na oficerach i szeregowych Straży Granicznej.

Art. 86. Dla spraw o przestępstwa, przewidziane w niniejszem rozporządzeniu (art. 69—79), właściwe są sądy okręgowe.

W sprawach przeciwko oficerom i szeregowym Straży Granicznej o przestępstwa, popełnione w związku z pełnieniem służby:

1) delegatowi Ministra Skarbu oraz delegatom przełożonych Straży Granicznej, wymienionych w artykule 81, należy zezwolić w każdem stadjum sprawy na przeglądanie jej aktów w sądzie lub u prokuratora, o ile to nie tamuje biegu postępowania; delegatem przełożonego Straży Granicznej może być tylko oficer Straży Granicznej;

2) przed ukończeniem dochodzenia lub śledztwa należy zażądać opinji przełożonego Straży Granicznej, czy, o ile i w czem, uwzględniając warunki służby, czyn obwinionego naruszył obowiązujące przepisy. Opinję wydają przełożeni, wymienieni w artykule 81. Opinję tę należy na rozprawie głównej odczytać. W razie potrzeby ustnego jej uzupełnienia należy przesłuchać biegłego z pośród osób, wskazanych przez władzę, która wydała opinję.

Art. 87. W przypadku art. 10 niniejszego rozporządzenia oficerowie i szeregowi Straży Granicznej od chwili doręczenia lub ogłoszenia rozkazu o wcieleniu do sił zbrojnych odpowiadają według kodeksu karnego wojskowego przed właściwemi sądami wojskowemi wedle przepisów ustawy wojskowego postępowania karnego.

Część V.

Postanowienia przejściowe i końcowe.

Art. 88—94: jako zbędne opuszczono.

Dodatek 14.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r. (Dz. U. Nr. 93, poz. 805).

Przepisy o kosztach sądowych.

Rozdział IV.

O opłatach w sprawach karnych.

Art. 47. Wyrok skazujący w sprawie karnej pociąga za sobą obowiązek uiszczenia przez każdego skazanego opłaty sądowej w zależności od wymierzonej mu kary według przepisów następujących.

Art. 48. Skazany w pierwszej instancji będzie obowiązany tytułem opłaty uiścić w razie skazania na karę pozbawienia wolności nie przenoszącą:

1 miesiąca	5 zł
3 miesięcy	10 zł
6 miesięcy	20 zł
1 roku	40 zł
2 lat	80 zł
4 lat	160 zł
6 lat	320 zł
w razie skazania na karę cięższą	600 zł

Art. 49. Skazany w pierwszej instancji na grzywnę (karę pieniężną) będzie obowiązany uiścić tytułem opłaty 10% od kwoty wymierzonej mu grzywny (kary pieniężnej), nie mniej jednak niż 1 złoty.

Art 50. W razie skazania łącznie na karę pozbawienia wolności i karę grzywny (karę pieniężną) pobiera się obie przewidziane w poprzedzających artykułach opłaty.

Art. 51. W przypadku orzeczenia kary łącznej na podstawie kilku wyroków wymierzone w tych wyrokach opłaty sądowe ulegają zsumowaniu.

Art. 52. Jeżeli zostanie orzeczona grzywna (kara pieniężna), a karę pozbawienia wolności wyznaczono tylko na przypadek niemożności ściągnięcia grzywny, opłatę pobiera się według art. 49.

Art. 53. Za instancję apelacyjną pobiera się opłatę podwójną w stosunku do pobieranej za pierwszą instancję, jeżeli wymiar kary pozostawiono bez zmiany.

W razie złagodzenia wymiaru kary instancja apelacyjna określi wysokość opłaty za obie instancje według wyrzeczonej przez nie kary, przyczem opłata za drugą instancję wynosić będzie połowę opłaty za pierwszą.

Opłaty w Sądzie Najwyższym pobierane będą w takiej sa-

mej wysokości, jak w sądach drugiej instancji w myśl ustępów 1 i 2 artykułu niniejszego.

Art. 54. Wysokość przypadającej od skazanego opłaty sądowej oznacza sąd w wyroku. Nieuiszczona w terminie dwutygodniowym od dnia uprawomocnienia się wyroku opłata będzie ściągnięta z urzędu.

Art. 55. W sprawach z oskarżenia prywatnego w razie wyroku uniewinniającego opłatę sądową w wysokości 3 złotych do 100 złotych w pierwszej instancji będzie obowiązany uiścić oskarżyciel prywatny. W tym przypadku stosuje się również art. 53 i 54.

Art. 56. Sąd może zwolnić w wyroku skazanego lub oskarżyciela prywatnego od opłaty sądowej, jeżeli uzna, że uiszczenie jej będzie dla nich zbyt uciążliwe.

Art. 57. Koszty postępowania karnego oraz opłaty za odpisy postanowień i wyroków pobiera się według obowiązujących w tej mierze przepisów. Do innych dokumentów stosuje się art. 38.

Art. 58. W razie dochodzenia w procesie karnym roszczeń majątkowych, wynikających z przestępstwa, opłaty sądowe pobiera się według przepisów rozdziałów I i II rozporządzenia niniejszego; pisma jednak i załączniki, wnoszone przez powoda cywilnego w toku dochodzeń wstępnych, są wolne od opłaty od podań i załączników, obowiązek zaś opłaty wpisu od powództwa powstaje z chwilą wytoczenia przez powoda roszczenia przed sądem orzekającym.

Dodatek 15.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 października 1932 r. (Dz. U. 91, poz. 782)

o amnestji z powodu wprowadzenia z dniem 1 września 1932 r. jednolitego polskiego kodeksu karnego i prawa o wykroczeniach.

Art. 1. Dla upamiętnienia wprowadzenia z dniem 1 września 1932 r. jednolitego polskiego kodeksu karnego i prawa o wykroczeniach udziela się sprawcom, współwinnym i uczestnikom przestępstw, dokonanych przed dniem 1 września 1932 r., amnestji na zasadach, określonych w niniejszem rozporządzeniu.

Art. 2. Amnestja dotyczy przestępstw, należących do właściwości sądów karnych powszechnych oraz do właściwości władz administracyjnych.

Art. 3. § 1. Puszcza się w niepamięć i przebacza:

a) wszystkie wykroczenia, należące zarówno do właściwości władz administracyjnych, jak i sądowych;

b) przestępstwa skarbowe, przewidziane w art. 57 i 58 ustawy karnej skarbowej z dnia 2 sierpnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 105, poz. 609) i z dnia 18 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 355), jeżeli uprawniona bez upoważnienia przestrzeń gruntu nie przenosi dwudziestu metrów kwadratowych.

§ 2. Postępowanie karne w tych sprawach nie będzie wszczynane, a wszczęte będzie umorzone, przyczem jednak może być orzeczone zajęcie lub konfiskata.

Art. 4. § 1. Darowuje się niewykonane w całości lub w części kary:

a) za wykroczenia administracyjne;

b) za przestępstwa, za które orzeczono karę grzywny i karę pozbawienia wolności nie powyżej 6 miesięcy, lub jedną z tych kar.

§ 2. Darowuje się również związane z zapadłemi już orzeczeniami skutki skazania za przestępstwa, które w rozumieniu obowiązujących w chwili wejścia w życie niniejszego rozporządzenia przepisów stanowiłyby wykroczenie.

Art. 5. Kary pozbawienia wolności, orzeczone w rozmiarze powyżej 6 miesięcy, lecz nie ponad rok, łagodzi się o połowę.

Art. 6. § 1. Amnestji, przewidzianej w art. 3—5, nie stosuje się do przestępstw następujących:

a) przestępstw wojskowych, podżegania i pomocy do tych przestępstw, uchylania się od służby wojskowej, jeśli sprawca w tym celu opuścił granicę Państwa bądź przebywał zagranicą, chyba że przed upływem 1 miesiąca od dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia został ujęty lub stawił się do dyspozycji właściwej władzy celem wykonania obowiązku służby wojskowej; przestępstw, przewidzianych w art. 97 pkt. 2) i 98 pkt. 4) i 5) ustawy z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr. 46, poz. 458);

b) fałszowania pieniędzy i papierów kredytowych;

c) przestępstw skarbowych, z wyjątkiem wymienionych w art. 3 § 1 pkt. b);

d) stręczenia do nierządu oraz innego rodzaju ciągnienia zysku z nierządu drugiej osoby;

e) przestępstw na szkodę Skarbu Państwa lub wymienionych poniżej instytucyj, popełnionych przez funkcjonarjuszów urzędów państwowych i samorządowych, przedsiębiorstw państwowych i monopoli, tudzież zakładów, fundacyj, stowarzyszeń i spółek, działających z udziałem finansowym Skarbu Państwa bądź korzystających z jego gwarancji lub pomocy finansowej;

f) przestępstw, popełnionych przez osoby wydane lub ule-

gające wydaniu państwu obcemu na zasadzie układu o ekstradycji;

g) przestępstw, ujawniających dążenie do rozpowszechnienia zasad ustroju komunistycznego lub do ułatwienia wprowadzenia takiego ustroju w Rzeczypospolitej Polskiej;

h) naruszenia przepisów o nabywaniu, posiadaniu i noszeniu broni i amunicji.

§ 2. Amnestja nie dotyczy również kar dyscyplinarnych za przewinienia służbowe.

Art. 7. § 1. W razie zbiegu przestępstwa, ulegającego amnestji z przestępstwem, amnestji nie ulegającem, kara, orzeczona z uwzględnieniem zbiegu, lub kara łączna będzie złagodzona według uznania sądu.

§ 2. Przepis powyższy nie wyłącza możności umorzenia postępowania sądowego co do przestępstwa, ulegającego amnestji.

Art. 8. Amnestja nie obejmuje kar dodatkowych, oraz nie stosuje się do umieszczenia w zakładach wychowawczo-poprawczych i do orzeczenia środków zabezpieczających.

Art. 9. § 1. W przypadkach, w których nie stosuje się art. 3 § 1, a nie zachodzą wyłączenia, przewidziane w art. 6, sąd może postępowanie umorzyć lub postępowania nie wszczynać, jeżeli według okoliczności danego przypadku należałoby, jako karę zasadniczą, wymierzyć za przestępstwo karę pozbawienia wolności w rozmiarze, nie przenoszącym 6 miesięcy.

§ 2. W powyższych przypadkach sąd może postępowanie umorzyć lub postępowania nie wszczynać jedynie na wniosek lub za zgodą prokuratora, sąd zaś grodzki jedynie za zgodą prokuratora okręgowego.

Art. 10. Umorzenie w myśl niniejszego rozporządzenia toczącego się postępowania sądowego będzie uchylone, jeżeli osoba, przeciw której toczyło się postępowanie, oświadczy w ciągu 14 dni po otrzymaniu zawiadomienia o umorzeniu, że domaga się przeprowadzenia postępowania sądowego. Przepis powyższy nie dotyczy postępowania przed władzami administracyjnemi.

Art. 11. Przepisów niniejszego rozporządzenia, dotyczących umorzenia i zaniechania postępowania karnego, nie stosuje się do przestępstw, ściganych z oskarżenia prywatnego, na wniosek, z upoważnienia lub na zarządzenie.

Art. 12. Przepisy niniejszego rozporządzenia stosuje się do osób, które korzystały z ogólnego lub szczególnego aktu łaski jedynie wówczas i o tyle tylko, o ile poprzedni akt łaski przyznawał osobom tym ulgi w mniejszym rozmiarze.

Art. 13. Amnestję stosuje władza, przed którą toczy się postępowanie, lub władza, zarządzająca wykonanie orzeczenia, o ile jej nie zastosowano już przy wydaniu orzeczenia.

Art. 14. § 1. W sprawach, należących do właściwości sądów okręgowych, rozstrzyganie wątpliwości, dotyczące zastosowania amnestji, stosowanie amnestji w razie zbiegu przestępstw (art. 7), jeśli jej nie zastosowano w wyroku, oraz stosowanie amnestji w przypadkach, przewidzianych w art. 9, następuje na posiedzeniu niejawnem tego sądu, który wydał wyrok, ulegający wykonaniu, lub który ma sprawę w swojem rozpoznaniu.

§ 2. Na postanowienia te służy zażalenie do bezpośrednio wyższej instancji w ciągu dni siedmiu od daty doręczenia odpisu postanowienia. Przepisy kodeksu postępowania karnego o zażaleniach będą tu odpowiednio stosowane.

Art. 15. W postępowaniu przed władzami administracyjnemi stosuje się odpowiednio art. 14 § 1, przyczem zażalenie rozstrzyga ostatecznie władza, bezpośrednio przełożona nad władzą, zarządzającą wykonanie orzeczenia.

Art. 16. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrom: Sprawiedliwości, Spraw Wewnętrznych i Skarbu.

Art. 17. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Dodatek 16.

Postanowienia dzielnicowych ustaw postępowania karnego pozostające w prawnej mocy [1]).

A. Na obszarze na którym obowiązuje ustawa karna z r. 1852.

I. Art. VIII ustawy wprowadzającej austr. proc. k. z r. 1873 w brzmieniu, określonem w art. 1 § 2 pkt. 10 przep. wprow. kpk.

Art. VIII. Postępowanie i orzekanie co do wszelkiego rodzaju w ustawie karnej z 27 maja 1852 przewidzianych, jak również wszelkich innych wyraźnie sądom do ukarania przydzielonych przekroczeń należy do sądów grodzkich.

II. **§ 338 ust. 2, 3 i 4** austr. proc. k. w brzmieniu ustaw z 16 lipca 1920 r. Nr. 67, poz. 453 D. U. R. P. i z dnia 17 grudnia 1920 r. Nr. 3, poz. 8 D. U. R. P. z r. 1921 obowiązuje wedle art. 1 § 2 L. 11 pw.

§ 338. Trybunał ma prawo karę, którą według ustawy należałoby wymierzyć w granicach między 10 a 20 lat, lub na całe życie, złagodzić ze względu na zbieg nader ważnych i przeważających okoliczności łagodzących, wprawdzie nie co do rodzaju, ale co do czasu trwania, jednak nie poniżej jednego roku.

[1]) Przepisy te przytaczam ze względu na to, że zastosowanie ich może nastąpić mimo wejścia w życie kk. 1932 (art. 2 § 1 kk. oraz art. 10 przep. wprow. kk. 1932).

W przypadkach na które ustawa oznacza karę w granicach między 5 a 10 laty, wolno Trybunałowi z powodu takich okoliczności łagodzących nie tylko wymierzyć łagodniejszy rodzaj kary więzienia, lecz także karę co do czasu trwania skrócić, jednak nie poniżej 6 miesięcy.

Trybunał pierwszej instancji jest również jako sąd orzekający upoważniony do stosowania przepisów § 338 p. k.

B. Na obszarze niem. procedury karnej z 1 lutego 1877 obowiązują wedle art. 1 § 2 L. 8 pw.

§ 333. Postanowienie zarządzające obłożenie aresztem („znajdującego się w Polsce majątku nieobecnego oskarżonego" — wzięte z § 332 proc. kar. niem. zastąpionego przez art. 58 kpk.), ogłosić należy w Monitorze Polskim, a można je wedle uznania sądu ogłosić także w innych pismach.

§ 334. Z chwilą pierwszego ogłoszenia w Monitorze Polskim obwiniony (der Angeschuldigte) traci prawo rozporządzenia swoim majątkiem, obłożonym aresztem zapomocą aktu pomiędzy żyjącymi zdziałanego.

Postanowienie zarządzające obłożenie aresztem należy oznajmić tej władzy, która jest właściwą do ustanowienia opieki dla nieobecnych. Władza ta winna wdrożyć kuratelę (Güterpflege) nad majątkiem.

§ 335. Obłożenie aresztem należy uchylić, skoro ustaną powody tego zarządzenia.

Uchylenie należy ogłosić w tych samych pismach, w których ogłoszono obłożenie aresztem.

§ 414 ust. 1 i 2 (pkt. 1 do 3 i 5 do 7 oraz ust. 2 ustawy post. kar. z r. 1877 w brzmieniu ustalonem rozp. z 16 czerwca 1922 r. Nr. 46, poz. 398 D. U. i rozp. z 1 marca 1923 r. Nr. 61, poz. 445 D. U.) ze zmianami wedle art. 12 § 2 pw.

Pokrzywdzony może bez uprzedniego odwoływania się do prokuratury ścigać skargą prywatną za:

1) występek naruszenia miru domowego w przypadku § 123 ustawy karnej;

2) występki zniewagi w przypadkach §§ 185 do 187, 189 ustawy karnej, jeżeli znieważoną nie jest jedna z korporacyj politycznych, wymienionych w § 197;

3) występki urazu cielesnego w przypadkach §§ 223, 223 a, ustęp pierwszy i § 230 ustawy karnej, o ile urazu cielesnego nie dopuszczono się z przekroczeniem obowiązku urzędowego, zawodowego lub przemysłowego;

4) występek groźby w przypadku § 241 ust. karnej;

5) występek naruszenia cudzych tajemnic w przypadku § 299 ustawy karnej;

6) występek uszkodzenia rzeczy w przypadku § 303 ustawy karnej;

7) wszystkie występki, karalne wedle ustawy o nierzetelnem współzawodnictwie;

8) wszystkie naruszenia autorskiego prawa literackiego, artystycznego i przemysłowego, o ile są one karalne jako występki.

Jednakie uprawnienie służy temu, komu ustawy karne nadają samoistne prawo złożenia wniosku o ukaranie.

Zob. jednak art. 12 § 2 pw.

C. Na obszarze ros. procedury karnej z 20 listopada 1864 r. obowiązują wedle art. 12 § 1 pw.

Art. 2[1] cz. 1. Ścigane są z oskarżenia pryw.:

1) przestępstwa wymienione w art. 356, 359, 369, 373, 376 ust. 2 części 1 i cz. 2, 377, 417, 418, 419, 469, cz. 1, 470, 474 cz. 1 kk., o ile te 3 ostatnie art. dotyczą uszkodzeń lekkich, 475, 507 cz. 2, 510 cz. 1 i ust. 1 części 2, 511, 530, 531, 532 ust. 1 części 1, 533, 540, 543, 544, 545, 547, 620, 621, 622, 623, 625 ust. 6, 633, 634 kk.;

2) kradzieże, oszustwa i przywłaszczenia między krewnymi w linji prostej lub współmałżonkami;

3) drobne kradzieże, oszustwa i przywłaszczenia, dokonane w obrębie wspólnego ogniska domowego przez nieletnich do lat 21 u swoich krewnych i powinowatych do III. stopnia, oraz opiekunów, wychowawców i służbodawców w czasie stałego zamieszkiwania u nich.

Art. 2[2]. Sprawy o przestępstwa, wymienione w art. 471 kk., o ile dotyczą ojca lub matki lub innych krewnych wstępnych, z wyjątkiem wypadków bardzo ciężkiego uszkodzenia ciała, w art. 476 kk., o ile dotyczą ojca, matki lub innych krewnych wstępnych, tudzież w art. 478, 505, 506, 507 cz. 1, dalej w art. 513 ust. 2, 514, 515 ust. 2 i 3, o ile dotyczą osób ponad lat 14, 517, 520 ust. 1 i 3, 521, 535, 541, 542 kk., mogą być wszczęte wyłącznie wskutek skargi osób pokrzywdzonych, zaś o przestępstwo z art. 534 kk. — na żądanie Ministra Sprawiedliwości. Dalsze dochodzenia odbywa się z urzędu.

Art. 2[3]. Z urzędu ścigane będą czyny, wymienione w art. 475 kk., rozmyślne lekkie uszkodzenie ciała, dalej groźby, tudzież zniewagi, nie będące zniesławieniem, spełnione względem pokrzywdzonych: 1) wymienionych w cz. 4 art. 636 kk., w czasie lub z powodu wykonywania przez nich obowiązków służbowych; 2) wymienionych w ust. 4 cz. 1 art. 532 kk.; 3) duchownego podczas odprawiania nabożeństwa lub spełniania posług religijnych; 4) kapitana statku parowego lub okrętu morskiego

przez osobę, należącą do załogi, albo przez pasażera. — W wypadkach zniesławienia ściganie nastąpi: na wniosek osoby pokrzywdzonej (art. 2^2 upk.), a w wypadku ust. 2 na wniosek właściwej komendy.

Dodatek 17.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 10 listopada 1929 Dz. U. 77, poz. 579 wydane w porozumieniu z Ministrami Skarbu i Spraw Wewnętrznych

o opłatach za czynności lekarzy i chemików, jako biegłych sądowych.

§ 1. Lekarze i chemicy, urzędowi i wolnopraktykujący, za czynności dokonane w charakterze biegłych w postępowaniu karno-sądowem pobierają opłaty podług taksy określonej w niniejszem rozporządzeniu.

§ 2. Za czynności nieprzewidziane w taksie oblicza się wynagrodzenie podług normy określonej za czynności analogiczne.

§ 3. Jeśli w czynności urzędowej bierze udział kilku biegłych, każdy z nich otrzymuje całkowitą należność za dokonaną przez nich czynność.

§ 4. Przy ryczałtowych opłatach za czynności dokonywane przez biegłych, należność powinna być obliczona podług przeciętnej liczby badań i orzeczeń, dokonanych w danym okręgu w ciągu ostatnich 2 lat. Opust ze strony biegłego nie może wynosić mniej, niż 10%.

§ 5. Za dokonane przez biegłego czynności poza miejscem jego zamieszkania — oprócz kwot obliczonych na podstawie niniejszej taksy — należy mu się zwrot niezbędnych kosztów przejazdu, diety, określone w § 6, oraz wynagrodzenie za stratę zużytego czasu, z wyłączeniem czasu, przez który czynność biegłego trwała, w wysokości 2 zł. za każde zaczęte pół godziny; podstawą obliczenia wynagrodzenia za stratę zużytego czasu jest najwyżej ośmiogodzinny dzień pracy.

§ 6. Diety dla biegłych oblicza się w ten sposób, że biegłym urzędowym i profesorom uniwersytetu należą się diety podług ich stopnia służbowego, prywatnym docentom uniwersytetu oraz lekarzom naczelnym szpitali publicznych diety VI stopnia służbowego, innym biegłym dyplomowanym diety VII stopnia służbowego według zasad każdocześnie obowiązującego rozporządzenia Rady Ministrów o dietach za podróże służbowe funkcjonarjuszów państwowych.

§ 7. W miastach, mających ponad 50.000 mieszkańców, należy się biegłemu przy badaniach mających się odbyć poza

jego mieszkaniem zwrot kosztów przejazdu w obie strony, o ile odległość pomiędzy mieszkaniem a miejscem czynności wynosi więcej, niż dwa kilometry i o ile biegły nie korzysta z rządowych środków przewozowych; zwrot kosztów pojazdu (dorożki) przyznać należy jedynie w braku środka masowego transportu (tramwaje, omnibusy i t. p.).

§ 8. Opłata za czynności, wymienione w § 1, są następujące:

1) badanie sądowo-lekarskie osób wraz z orzeczeniem:

a) osób uszkodzonych na ciele w zwykłych przypadkach, oraz wszystkich innych osób dla stwierdzenia ich stanu zdrowia . . . . . 5 zł.

b) jeżeli badanie było długie i żmudne, bądź z powodu ilości obrażeń, bądź z powodu ich charakteru, np. przy uszkodzeniu mózgu, rdzenia, przy nerwicach urazowych, przy obrażeniach narządów wewnętrznych, jako to: płuc, serca, trzewiów brzusznych, wewnętrznych narządów płciowych, lub też jeśli orzeczenie musiało być obszernie uzasadnione . . . . . 8—15 zł.

c) jeśli badanie wymagało dla wydania orzeczenia zapoznania się z obszernemi aktami sprawy lub obszerną historją choroby i było połączone ze znaczną stratą czasu . . . . . 10—20 zł.

2) nałożenie badanemu opatrunku (prócz zwrotu kosztu dostarczonego materjału opatrunkowego):

a) zwykłego . . . . . 3 zł.
b) ustalającego . . . . . 5 zł.
c) gipsowego . . . . . 8—15 zł.

3) badanie przez lekarza-specjalistę, powołanego w charakterze konsultanta, wraz z orzeczeniem . . 10—15 zł.

4) badanie stanu umysłowego wraz z orzeczeniem:

a) badanie jednorazowe . . . . . 15 zł.
b) każde następne badanie tejże osoby . . . . 5 zł.

5) oględziny zewnętrzne i sekcja zwłok wraz z orzeczeniem oraz ze zwrotem wydatków złączonych z wykonaniem sekcji . . . . . 30 zł.

6) oględziny zewnętrzne zwłok wraz z orzeczeniem 10 zł.

7) obecność wraz z ewentualną radą zawodową przy sekcji, ekshumacji, oględzinach zwłok i t. p. — o ile biegły nie pobiera wynagrodzenia z mocy innego przepisu niniejszego paragrafu — za każde zaczęte pół godziny 5 zł.

8) obecność na rozprawach sądowych razem z udzieleniem orzeczenia — niezależnie od opłat za dokonane na rozprawie badania — za każde zaczęte pół godziny 3 zł.

W wypadku, przewidzianym w niniejszym punkcie, czasu

zużytego na badanie, przeprowadzone na rozprawie, nie wlicza się w czas obecności.

Przerwę nieprzekraczającą dwóch godzin, jeżeli nastąpi w ciągu rozprawy lub pomiędzy dwiema rozprawami, odbywającemi się tego samego dnia, wlicza się w czas obecności.

9) stawienie się na podstawie otrzymanego wezwania, jeśli czynność bez winy biegłego nie została wykonana, za każde zaczęte pół godziny . . . . . 2 zł.

10) orzeczenie wydane na podstawie przejrzenia akt . . . . . 5—20 zł.

11) badanie gołem okiem narzędzi, leków, trucizn, plam i t. p., o ile musi się ono odbywać oddzielnie od badań wymienionych w punktach innych . . . . 3 zł.

12) badanie plam (fizykalne, mikroskopowe, chemiczne, biochemiczne, serologiczne) . . . . 10—20 zł.

13) badanie fizykalne, mikroskopowe, widmowe: artykułów żywności, przedmiotów użytku, pocisków, leków, trucizn, środków spędzenia płodu, wymiocin, kału, włosów, cząstek ciała (zwłok), zawartości żołądka lub jelit, wody, ziemi, powietrza, pism, banknotów, monet . . . . . 5—20 zł.

14) badanie chemiczne, fotochemiczne, biochemiczne, serologiczne przedmiotów wymienionych w punkcie 13 5—40 zł.

15) badanie toksykologiczne (na zawartość trucizn) części zwłok albo zawartość żołądka lub jelit . . 10—100 zł.

16) badanie krwi na obecność jelit . . . . 5 zł.

17) szczegółowe kliniczne badanie moczu . . . 8 zł.

18) badanie bakteryj z założeniem hodowli i doświadczeniem na zwierzętach . . . . . 10—40 zł.

19) badanie promieniami Röntgena . . . . 10—30 zł.

Opłaty za badania wymienione w punktach 11—19 obejmują również wynagrodzenie za orzeczenie.

Opłaty wymienione w punktach 11—15 dotyczą badania każdego oddzielnego przedmiotu (plamy, włosa i t. p.) oddanego do badania, a jeśli badanie większej ilości przedmiotów może się odbyć wspólnie — każdej takiej grupy przedmiotów.

Za badania określone w punktach 12—19 należy oprócz opłat tamże oznaczonych przyznać biegłemu nadto zwrot kosztów za zużyte materjały potrzebne do wykonania badania.

§ 9. Jeżeli okaże się nieodzowna potrzeba przybrania przy czynności sądowo-lekarskiej pomocy felczera, sanitarjuszów i t. p., należy przyznać osobie przybranej do pomocy wynagrodzenie w wysokości 3—15 zł.; niezależnie od tego rzeczone osoby otrzymują odszkodowanie za oderwanie się od zajęć w wysokości 1 zł. za każde zaczęte pół godziny, zwrot niezbędnych kosztów przejazdu, tudzież kosztów powrotu, a jeżeli

zostały wezwane z miejscowości, odległej ponad 15 kilometrów od miejsca posiedzenia sądu, nadto koszta pobytu w siedzibie sądu.

§ 10. O ile niniejsze rozporządzenie inaczej nie stanowi, opłaty w niem przewidziane obejmują również wynagrodzenie za stratę zużytego czasu.

Dodatek 18.

Przepisy o wprowadzeniu togi i biretu jako stroju urzędowego. Dz. U. 47 poz. 394.

I. **Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 25 czerwca 1929 Dz. U. 47 poz. 394.**

§ 1. Strojem urzędowym sędziów i prokuratorów przy rozprawach jest toga i biret.

Sędziowie i prokurator mają birety na głowie przy odbieraniu przysięgi i ogłaszaniu sentencji wyroków; ponadto sędziowie wchodzą na salę rozpraw i wychodzą z sali w biretach.

§§ 2 do 5 zawierające opis togi i biretu opuszczono.

§ 6. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1929 r. Minister Sprawiedliwości osobnemi zarządzeniami oznaczy terminy, w których strój urzędowy ma być wprowadzony dla poszczególnych rodzajów sądów i w poszczególnych okręgach sądowych.

II. **Zarządzeniem z 24 lipca 1929 (Dz. Urz. Min. Spr. Nr. 15)** Pan Minister Sprawiedliwości wprowadził strój urzędowy dla sędziów i prokuratorów Sądu Najwyższego.

III. **Zarządzeniem z 29 października 1929 (Dz. Urz. Min. Spr. Nr. 21, str. 294)** wprowadzono z dniem 1 stycznia 1930 obowiązek używania stroju urzędowego przez sędziów i prokuratorów sądu apelacyjnego w Warszawie.

IV. **Pismem okólnem Nr. 1238/II A. 29 (Dz. Urz. Min. Spr. Nr. 21, str. 295)** zawierającem opis stroju urzędowego urzędników Prokuratorji Generalnej nałożono na nich obowiązek używania tegoż stroju podczas wykonywania czynności obrończych przed Sądem Najwyższym, przed sądami zaś apelacyjnemi i okręgowemi występować będą w togach i biretach, począwszy od tego czasu, który Minister Sprawiedliwości, w myśl § 6 rozporządzenia swego z 25 czerwca 1929 r. ustali jako termin wprowadzenia stroju urzędowego dla sędziów i prokuratorów w poszczególnych rodzajach sądów i poszczególnych okręgach sądowych.

Urzędnicy Prokuratorji Generalnej mogą wkładać biret na głowę tylko podczas wygłaszania mowy w sprawach cywilnych i karnych; przy przemówieniach poprzedzających ostateczne wywody stron biretu na głowę nie wkładają.

V. **Zarządzeniem z dnia 23 lipca 1930 (Dz. Urz. Min. Spr. Nr. 16, str. 394)** wprowadzono obowiązek używania stroju urzędowego przez sędziów i prokuratorów sądu okręgowego w Warszawie.

VI. **Zarządzeniem z 4 listopada 1930 (Dz. Urz. Min. Spr. Nr. 21, str. 454)** wprowadzono obowiązek używania stroju urzędowego przez sędziów w sądach grodzkich i w sądach pracy w Warszawie.

VII. **Zarządzeniem z 23 stycznia 1931 (Dz. Urz. Min. Spr. Nr. 3)** wprowadzono z dniem 1 lipca 1931 obowiązek używania stroju urzędowego przez wszystkich prokuratorów.

VIII. **Zarządzeniem z 12 lutego 1931 (Dz. Urz. Min. Spr. Nr. 5)** zezwolono obrońcom sądowym na używanie togi przed sądami grodzkiemi na rozprawach sądowych, w których są uprawnieni do zastępstwa. Biret na głowę wkładają wyłącznie podczas wygłaszania mowy obrończej, nie zaś przy poprzednich przemówieniach w toku rozprawy.

IX. **Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 25 października 1932 (Dz. U. 97, poz. 839)** postanowiono, że strojem adwokatów przy rozprawach jest toga i biret; adwokaci wkładają biret na głowę tylko podczas wygłoszenia mowy obrończej (§ 1). Opis togi i biretu zawierają (§§ 2 i 3 tego rozp.).

Dodatek 19.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 1932 Dz. U. Nr. 118, poz. 972

w sprawie rejestracji skazanych.

I. Postanowienia ogólne.

§ 1. Rejestr karny, zawierający wiadomości o prawomocnych wyrokach skazujących, prowadzony będzie w Ministerstwie Sprawiedliwości, w dziale rejestracji skazanych.

§ 2. Sądy sporządzać będą w tym celu karty karne z zastosowaniem poniższych postanowień.

II. Zakres rejestracji skazanych.

§ 3. Sądy grodzkie wypełniać będą karty karne w następujących przypadkach:

a) bez względu na rodzaj i wysokość wymierzonej kary, w razie skazania za przestępstwo popełnione z chęci zysku, z wyjątkiem skazań za kradzieże leśne i polne, karane z mocy szczególnych przepisów;

b) w wypadkach skazania za przestępstwo innego rodzaju, jeśli wymierzono karę ponad 3 miesiące pozbawienia wolności.

Równocześnie z wysłaniem karty karnej sąd grodzki w przypadkach skazania za przestępstwa popełnione z chęci zysku (§ 3 a) zawiadamiać będzie gminę (urząd gminny), w której obrębie osoba skazana ma rzeczywiste miejsce zamieszkania (wzór Nr. 8).

W celu ustalenia powrotu do przestępstwa sądy grodzkie miejsca skazania prowadzić będą wykazy osób, skazanych z mocy szczególnych przepiów za kradzieże leśne i polne (wzór Nr. 9), tudzież skorowidz alfabetyczny do tegoż wykazu wyłącznie na potrzeby własne oraz kilku bezpośrednio z niemi graniczących sądów grodzkich.

§ 4. Sądy okręgowe będą wypełniały karty karne we wszystkich przypadkach skazania:

a) za zbrodnie stanu, b) za przestępstwa popełnione z chęci zysku, c) w przypadkach skazania za przestępstwo innego rodzaju, jeśli wymierzono karę ponad 3 miesiące pozbawienia wolności.

W sprawach karno-administracyjnych nie należy wypełniać kart karnych.

W sprawach karnych skarbowych należy nadsyłać karty karne tylko w razie skazania z art. 29 § 3 i art. 78 ustawy karnej skarbowej z dnia 18 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 355) na karę ponad 3 miesiące pozbawienia wolności. Względem innych przestępstw, podlegających ustawie karnej skarbowej, nie sporządza się kart karnych; skazani za te przestępstwa ulegają rejestracji w myśl postanowień rozporządzenia Ministra Skarbu i Sprawiedliwości z dnia 22 kwietnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 362).

Jeżeli w sprawie wyrokował sąd drugiej instancji (okręgowy, apelacyjny), to obowiązany jest wypełnić kartę ten sąd odwoławczy — zamiast sądu I instancji.

W sprawach rozpatrywanych w Sądzie Najwyższym, karty karne wypełniać będzie sąd tej niższej instancji, której wyrok się uprawomocnił.

Równocześnie z wysłaniem karty karnej sąd okręgowy zawiadamiać będzie o skazaniu gminę (urząd gminny), w której obrębie osoba skazana ma rzeczywiste miejsce zamieszkania (wzór Nr. 8).

W przypadku wypełnienia karty karnej przez sąd odwoławczy, obowiązany jest wykonać przepis poprzedniego ustępu niniejszego paragrafu — sąd odwoławczy.

§ 5. Sądy pracy wypełniać będą karty w przypadkach prawomocnego skazania na karę pozbawienia wolności ponad 3 miesiące.

§ 6. Sądy i prokuratury powinny bezzwłocznie nadsyłać do rejestru karnego zawiadomienia o wysłaniu lub odwołaniu

listu gończego, wydaleniu z granic Państwa, zarządzeniu zatarcia skazania oraz uchyleniu warunkowego zawieszenia wykonania kary, według wzorów dołączonych do niniejszego rozporządzenia (wzory Nr. 2—5).

III. Formularze rejestrowe oraz sposób ich wypełniania.

§ 7. Sądy wypełniać będą karty karne i zawiadomienia (§ 6) na formularzach według dołączonych do niniejszego rozporządzenia wzorów o jednolitej formie i wymiarze (wzór Nr. 1 formularza karty karnej oraz formularzy wzorów Nr. 2—6 długość 21 cm. i szerokość 18 cm.).

Na kartach karnych należy wypisywać wyraźnie następujące dane:

1) nazwisko (co do mężatek, wdów i rozwódek także nazwisko panieńskie) oraz imię osoby skazanej; nazwisko i imię powinno być wypisane większemi literami;

2) imiona rodziców osoby skazanej tudzież nazwisko panieńskie matki;

3) wiek (dzień, miesiąc i rok urodzenia);

4) miejsce (powiat i gmina) urodzenia;

5) miejsce rzeczywistego zamieszkania;

6) przynależność państwowa:

a) polska,

b) obywatel polski urodzony zagranicą,

c) cudzoziemiec, mianowicie z jakiego Państwa,

7) sąd, którego wyrokiem osoba wymieniona pod 1) została skazana, oraz następujące wiadomości: data prawomocnego wyroku, sygnatura akt sprawy I instancji, nazwa tegoż sądu, artykuły, z jakich została skazana (nazwa przestępstwa), rodzaj i wymiar kary, na jaki przeciąg czasu wykonanie kary zawieszono.

Ponadto karta karna będzie zawierała: nazwę i adres sądu wysyłającego kartę oraz nazwę i adres rejestru karnego, do którego karta karna została wysłana.

§ 8. Dane, co do tożsamości osoby (nazwisko, imię, wiek, imiona rodziców, nazwisko panieńskie matki, miejsce urodzenia oraz miejsce rzeczywistego zamieszkania) sądy obowiązane są ustalić dokładnie i sprawdzić je, o ile możności zapomocą dokumentów będących w posiadaniu oskarżonych, a w razie zachodzących wątpliwości drogą wywiadów u władz administracyjnych miejsca urodzenia lub miejsca rzeczywistego zamieszkania oskarżonych (właściwa gmina, magistrat, policja).

§ 9. Wpisywanie danych do kart karnych i innych formularzy ustalonych niniejszem rozporządzeniem będzie dokonywane odręcznie atramentem, czytelnem pismem, bądź na maszynie do pisania.

§ 10. Sądy sporządzają w ciągu tygodnia po uprawomocnieniu się swego wyroku — karty karne zosobna dla każdego skazanego i przesyłają je niezwłocznie do rejestru karnego.

§ 11. Jeżeli skazany używał kilku nazwisk, należy sporządzić kartę karną na każde nazwisko osoby skazanej zosobna, wpisując w nawiasach wszystkie pozostałe nazwiska, bądź przezwiska tejże osoby.

§ 12. W przypadku skazania cudzoziemca, należy przesłać do rejestru karnego Ministerstwa Sprawiedliwości kartę karną wraz z jej odpisem z zaznaczeniem na nim Państwa, dla którego jest przeznaczona.

§ 13. W przypadkach wydania wyroku orzekającego karę łączną (art. 30 Kod. Post. Karn. i art. 31 Kod. Karn.) należy zaznaczyć o tem na sporządzonej karcie karnej napisem: „łączne kary", oraz podać u dołu karty karnej sygnatury akt spraw i nazwy tych sądów, których wyroki zostały pochłonięte wyrokiem orzekającym karę łączną.

§ 14. Na zawiadomieniach: 1) o liście gończym, 2) o odwołaniu listu gończego, 3) o wydaleniu z granic Państwa, 4) o zatarciu skazania, 5) o uchyleniu warunkowego zawieszenia wykonania kary i 6) o skazaniu, wysyłanych do gminy (§ 4 ustęp 6 i 7 niniejszego rozporządzenia), należy wypisać wyraźnie następujące dane: 1) nazwisko (co do mężatek, wdów i rozwódek osobno nazwisko panieńskie oraz nazwisko męża), 2) imię. Nazwisko i imię powinno być wypisane większemi literami; 3) imiona rodziców, osobno ojca, matki tudzież nazwisko panieńskie matki; 4) data urodzenia (wiek); 5) miejsce (powiat i gmina) urodzenia; 6) sygnatura akt sprawy; 7) artykuły, z jakich został oskarżony (lub skazany) (nazwa przestępstwa), rodzaj i wymiar kary oraz datę wysłania zawiadomienia.

§ 15. Sądy przesyłają karty karne bez żadnej odezwy. W przypadku odsyłania zwróconych kart karnych (§ 23 ust. 2 i § 25) należy po uzupełnieniu lub sprostowaniu dołączyć pismo Ministerstwa Sprawiedliwości.

§ 16. Przy wysyłaniu kart karnych tudzież zawiadomień, wymienionych w § 14 niniejszego rozporządzenia, należy odnotować datę wysłania w aktach sprawy na wyroku lub na postanowieniu, zarazem należy odnotować w repertorjum spraw karnych w osobnej rubryce datę wysłania karty karnej.

§ 17. Władze nadzorcze podczas wizytacji sprawdzą w aktach spraw załatwionych oraz w repertorjum spraw karnych: 1) czy sądy wysłały karty karne we właściwym czasie, 2) czy sądy grodzkie prowadzą wykaz osób skazanych za kradzieże leśne i polne, tudzież skorowidz alfabetyczny do tegoż

wykazu, 3) czy sądy i prokuratorzy wysyłają zawiadomienia, przewidziane w § 14 niniejszego rozporządzenia.

O dostrzeżonych usterkach należy zawiadomić władzę nadzorczą nad sądem, który dopuścił się usterek.

IV. Sposób prowadzenia rejestru karnego.

§ 18. Nadesłane karty karne (§§ 3—5) oraz zawiadomienia o wysłaniu listu gończego, wydaleniu z granic Państwa, uchyleniu warunkowego zawieszenia wykonania kary (§ 6) będą włączane do rejestru karnego.

§ 19. Do rejestru karnego będą również włączane karty karne dotyczące skazań orzeczonych wyrokami prawomocnemi sądów wojskowych, a to w następujących przypadkach:

a) bez względu na rodzaj i wymiar kary, w przypadku skazania za przestępstwa popełnione z chęci zysku,

b) w razie skazania za przestępstwa innego rodzaju, gdy wymierzono karę ponad 3 miesiące pozbawienia wolności.

§ 20. Do rejestru karnego będą także włączane karty karne bądź zawiadomienia o skazaniu obywateli polskich, nadsyłane z zagranicy:

a) bez względu na rodzaj i wysokość wymierzonej kary, w razie skazania za przestępstwo popełnione z chęci zysku,

b) w przypadkach skazania za przestępstwo innego rodzaju, jeśli wymierzono karę ponad 3 miesiące pozbawienia wolności.

Jeżeli oryginał karty karnej lub zawiadomienia musi być zwrócony innej władzy, do rejestru karnego będzie włączony odpis sporządzony w Ministerstwie Sprawiedliwości.

§ 21. Rejestr karny prowadzony będzie systemem kartkowym. Karty karne, ułożone w alfabetycznym porządku według nazwisk skazanych, podzielone będą na kartoteki. Wszystkie karty karne w każdej kartotece powinny być przesznurowane. Poszczególne kartoteki dla każdej litery alfabetu będą ponumerowane.

§ 22. Kartoteki rejestru karnego przechowywane będą w zamykanym lokalu, w osobnym przedziale dla każdej litery; przytem każda kartoteka powinna być przechowywana na właściwem miejscu według swego numeru porządkowego.

§ 23. Po sprawdzeniu nadesłanych kart karnych i ustaleniu, że sporządzone zostały należycie — karty karne będą włączane do rejestru karnego.

Jeżeli karta karna zawiera niedokładności lub braki, należy ją niezwłocznie zwrócić do sądu celem uzupełnienia lub sprostowania, z oznajmieniem na karcie karnej oraz na dołączonem piśmie zauważonych usterek.

§ 24. Karty karne co do mężatek, wdów i rozwódek włą-

czane będą do rejestru karnego według nazwiska męża; przytem będzie sporządzony i włączony do rejestru karnego odsyłacz według nazwiska panieńskiego skazanej osoby zamężnej, wdowy lub rozwódki.

W odsyłaczu należy podać dane ustalające tożsamość osoby, mianowicie: nazwisko panieńskie, imię, wiek, imiona rodziców oraz miejsce urodzenia.

§ 25. W razie otrzymania zawiadomienia o tem, że pewna osoba skazana została pod fałszywie przybranem nazwiskiem lub imieniem, władza prowadząca rejestr karny zwróci kartę karną do sądu celem poprawienia bądź uzupełnienia lub sporządzenia nowej karty karnej, następnie zaś, po otrzymaniu zwróconej karty karnej zarządzi włączenie jej do rejestru karnego.

§ 26. Jeżeli w rejestrze karnym co do jednej i tej samej osoby skazanej jest kilka kart karnych lub listów gończych, nie należy ich przechowywać w rejestrze karnym pojedynczo, lecz wszystkie te karty karne i listy gończe powinny być spięte, aby tworzyły jedną całość.

Co do recydywistów karanych więcej niż 10 razy może być sporządzony wykaz wszystkich ukarań na podstawie kart karnych dotyczących osoby tegoż recydywisty; wówczas należy o tem zaznaczyć na kartach karnych. Jednakże te karty karne nie mogą być usunięte z rejestru karnego.

§ 27. Zawiadomienia o listach gończych usuwane będą z rejestru karnego po otrzymaniu zawiadomienia o odwołaniu listu gończego lub po ustaleniu, że osoba poszukiwana listem gończym jest zaaresztowana.

§ 28. Karty karne będą usuwane z rejestru karnego i niszczone w następujących przypadkach:

a) w razie otrzymania urzędowego zawiadomienia o śmierci osoby skazanej,

b) po upływie poniżej ustalonych terminów od daty wydania ostatniego wyroku:

50 lat dla skazanych w wieku do 20 lat
40 „ „ „ „ 30 „
30 „ „ „ „ 40 „
20 „ „ „ „ 50 „
10 „ „ „ „ 60 „ oraz wyżej;

c) w przypadku zatarcia skazania;

d) jeżeli w ciągu 3 miesięcy po upływie okresu zawieszenia kary nie zarządzono wykonania zawieszonej kary (art. 64 i art. 90 § 4 kod. karn.);

e) jeżeli w okresie próby lub warunkowego zwolnienia nieletniego nie nastąpiło odwołanie zawieszenia wykonania kary lub warunkowego zwolnienia albo jeżeli warunkowo

zwolniony ukończył 21 rok życia (art. 73 § 4 i art. 75 § 4 kod. karn.);

f) po upływie 6 lat od daty wydania prawomocnego wyroku skazującego za wykroczenie, jeśli rejestr karny nie został zawiadomiony o dacie wykonania lub darowania kary (art. 14 pr. o wykr.).

V. Udzielanie wiadomości z rejestru karnego.

§ 29. Rejestr karny udziela wiadomości, czy i za jakie czyny przestępne pewna osoba była sądownie karana, na żądanie sądów, prokuratur, policji i innych organów prowadzących dochodzenia w sprawach karnych, władz administracji ogólnej, innych władz administracyjnych, podległych bezpośrednio władzom centralnym oraz na żądanie władz wojskowych, samorządowych lub instytucyj państwowych.

W celu ustalenia list wyborczych rejestr karny udziela również wiadomości o skazanych co do poszczególnych osób na żądanie urzędów gminnych i komisyj wyborczych.

§ 30. Żądania udzielenia wiadomości o tem, czy pewna osoba była sądownie karana powinny zawierać następujące dane dokładnie ustalone: 1) nazwisko (co do mężatek, wdów i rozwódek osobno nazwisko panieńskie oraz nazwisko męża), 2) imię, 3) imiona rodziców, osobno ojca, matki tudzież nazwisko panieńskie matki, 4) data urodzenia (wiek), 5) miejsce (powiat i gmina) urodzenia.

§ 31. Osoba nienotowana w rejestrze karnym może na swą prośbę otrzymać o tem zaświadczenie z rejestru karnego.

§ 32. Wiadomości z rejestru karnego będą udzielane również władzom zagranicznym, jeżeli w tym względzie została zawarta umowa albo jest zapewniona wzajemność.

§ 33. Sądy i prokuratury będą nadsyłały zapytania o uprzednich ukaraniach do rejestru karnego na formularzach, sporządzonych według ustalonego wzoru dołączonego do niniejszego rozporządzenia (wzór Nr. 7) z wypełnieniem wszystkich rubryk formularza.

§ 34. Zapytania co do poprzednich ukarań skazanego, jeżeli są potrzebne do sprawy warunkowego zawieszenia wykonania kary, należy znaczyć u góry z lewej strony w sposób widoczny znakiem: „S. W.“.

Rejestr karny będzie udzielał odpowiedzi na takie pisma bezzwłocznie z pierwszeństwem przed innemi zapytaniami o poprzednie ukaranie.

§ 35. W razie ustalenia, że pewna osoba, co do której otrzymano zapytanie, nie jest notowana w rejestrze karnym, należy w odpowiedzi zamieścić wyraz: „nienotowany“.

W przypadku skazania rejestr karny wypełnia rubryki

formularza (wzór Nr. 7) lub odpowiada w osobnem piśmie, ustalając tożsamość osoby oraz jej uprzednie ukaranie.

Rubryki odwrotnej strony formularza (wzór Nr. 7) zawierają: nazwę sądu wyrokującego, datę wyroku, sygnaturę akt sprawy, z jakich artykułów skazanie nastąpiło, rodzaj i wymiar kary, na jaki przeciąg czasu wykonanie kary zawieszono.

Odpowiedź w osobnem piśmie zawierać będzie powyżej przytoczone dane.

§ 36. Jeżeli wiadomość nadesłana z rejestru karnego, wymaga sprostowania, należy zwrócić całą korespondencję wraz z odpowiedzią w sprawie uprzednich ukarań bezpośrednio do rejestru karnego.

Po ustaleniu okoliczności, które spowodowały niewymienienie danych o uprzednich ukaraniach, rejestr karny zwróci uzupełnioną korespondencję według właściwości.

§ 37. Jeżeli zapytanie o uprzednie ukarania dotyczy osoby aresztowanej, co do której w rejestrze karnym znajduje się list gończy, natenczas rejestr karny powinien zwrócić list gończy władzy, która go wysłała z zawiadomieniem, że osoba poszukiwana jest zaaresztowana, przytem winien podać dokładnie nazwę i adres władzy, w której rozporządzeniu jest osoba aresztowana, oraz datę i numer pisma.

Zarazem należy wysłać wiadomość o uprzednich ukaraniach do władzy zapytującej.

VI. Przepisy przechodnie i końcowe.

§ 38. W okręgach sądów apelacyjnych, w których rejestracja skazanych prowadzona jest dotąd przy prokuraturach Sądów okręgowych, rejestry karne będą nadal prowadzone w tych prokuraturach aż do czasu przekazania ich do Ministerstwa Sprawiedliwości.

§ 39. Przekazanie rejestrów karnych z prokuratur do Ministerstwa Sprawiedliwości odbywa się okręgami, w miarę wydawanych rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości.

§ 40. Do czasu przekazania rejestrów karnych z prokuratur do Ministerstwa sądy nadsyłać będą karty karne z zastosowaniem postanowień niniejszego rozporządzenia: a) co do osób, przynależnych do miejscowości położonych w okręgach sądów apelacyjnych w Krakowie, Lwowie i sądu okręgowego w Cieszynie — do prokuratur sądów okręgowych według miejsca przynależności skazanych; b) co do osób urodzonych w okręgach sądów apelacyjnych w Poznaniu, Toruniu i sądu okręgowego w Katowicach — do prokuratur sądów okręgowych według miejsca urodzenia skazanych.

§ 41. W przypadku, w którym osoba skazana podpada

równocześnie pod postanowienia punktów a) i b) § 40, rejestracja następuje według tych przepisów.

Jeśli osoba podpadająca pod postanowienia punktu a) § 40 ma miejsce urodzenia, położone w okręgach sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie — natenczas rejestracja następuje w myśl punktu a) § 40 oraz w rejestrze karnym Ministerstwa Sprawiedliwości.

§ 42. W razie niemożności stwierdzenia miejsca przynależności bądź miejsca urodzenia skazanego należy przesłać kartę karną do rejestru karnego prowadzonego w Ministerstwie Sprawiedliwości.

§ 43. Z dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia prokuratorzy zarządzają usunięcie ze swoich rejestrów karnych kart karnych, dotyczących takich skazań, które w myśl §§ 3, 4, 20 i 28 nie podlegają zarejestrowaniu w rejestrze karnym.

Ponadto zostaną usunięte karty karne: a) jeżeli w ciągu 3 miesięcy po upływie okresu zawieszenia sąd nie zawiadomił o zarządzeniu wykonania kary (art. 64 i art. 90 § 4 kod. karn.), b) jeżeli w okresie próby odwołanie zawieszenia wykonania kary nie nastąpiło lub jeżeli warunkowo zwolniony ukończył 21 rok życia (art. 73 § 4 i art. 75 § 4 kod. karn.), c) oraz karty karne o skazaniu za wykroczenia, jeżeli upłynęło 6 lat od daty wydania prawomocnego wyroku i rejestr karny nie otrzymał zawiadomienia o dacie wykonania lub darowania kary (art. 14 pr. o wykr.).

§ 44. Postanowienia §§ 38—43 tracą moc obowiązującą z chwilą przekazania wszystkich rejestrów karnych z prokuratur okręgowych do Ministerstwa Sprawiedliwości.

§ 45. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 sierpnia 1931 r. w sprawie rejestracji skazanych (Dz. U. R. P. Nr. 69, poz. 566) — uchyla się.

§ 46. Rozporządzenienie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1933 roku.

Dodatek 20.

Ustawa z dnia 11 listopada 1924 r. (Dz. U. 103, poz. 944) o organizacji konsulatów i o czynnościach konsulów.

Art. 18. Konsulowie pełnią, zgodnie z ustawami polskiemi i nie wykraczając przeciwko układom i zwyczajom międzynarodowym, następujące czynności:

1) legalizują dokumenty, wystawione lub uwierzytelnione przez władze, urzędników publicznych i osoby publicznego zaufania (notarjuszów, tłumaczów sądownie zaprzysiężonych i t. p.);

2) pośredniczą w zawieraniu ugód w sprawach obywateli

polskich między sobą lub z cudzoziemcami, oraz mogą przyjmować urząd sędziego polubownego, jeśli będą ustanowieni przez strony w formie, przepisanej ustawami miejscowemi; ugody zawarte przed konsulem w przedmiocie roszczeń prywatno-prawnych, mają moc ugód sądowych, zawartych przed sądami polskiemi;

3) pełnią czynności urzędników stanu cywilnego; zakres i sposób wykonywania tych czynności określą rozporządzenia;

4) na wezwanie władz sądowych polskich przesłuchują strony, świadków i znawców bez przysięgi i pod przysięgą, dokonywają doręczeń, wezwań, pokwitowań i t. p., przestrzegając trybu postępowania i formy, obowiązujących władzę wzywającą, o ile rozporządzenia nie dopuszczają wyjątków; czynności konsulów i sporządzone przez nich protokóły w tym zakresie mają tę samą moc i skutki, jak czynności i protokóły właściwych polskich władz sądowych;

5) pełnią czynności notarjuszów, a mianowicie: sporządzają i uwierzytelniają akty prawne, które zawierają obywatele polscy między sobą lub z cudzoziemcami, a także — jeśli układy międzynarodowe konsula do tego upoważniają — cudzoziemcy między sobą; stwierdzają zgodność odpisów z oryginałami dokumentów i zgodność przekładów z oryginałami lub odpisami, uwierzytelniają podpisy i znaki ręczne, inne zaś czynności notarjuszów pełnią o tyle, o ile będą im przekazane rozporządzeniami; akty, sporządzone lub uwierzytelnione przez konsulów w zakresie ich właściwości, są pod każdym względem zrównane z aktami notarjuszów polskich;

szczegółowe przepisy, dotyczące czynności konsulów jako notarjuszów, będą wydane w drodze rozporządzenia;

6) pełnią funkcję sądownictwa niespornego w sprawach spadkowych i pieczy (opieki, kurateli i t. d.) nad obywatelami polskimi;

zakres i sposób wykonania tych czynności określą rozporządzenia;

7) w sprawach spadków, znajdujących się w ich okręgu, są konsulowie upoważnieni z mocy samego prawa zastępować osoby, uprawnione do spadku, o ile osoby te są nieobecne i nie ustanowiły zastępców, a są obywatelami polskimi.

Art. 24. Szczególne prawa i obowiązki konsulów w krajach, gdzie na zasadzie umów międzynarodowych i zwyczajów powierzona im będzie jurysdykcja, określone zostaną w specjalnej ustawie.

Art. 25. Opłaty za czynności konsularne będą pobierane według taryfy konsularnej, ustanowionej w drodze rozporządzenia Ministra Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu i innymi właściwymi ministrami.

Dodatek 21.

Umowy międzynarodowe co do pomocy prawnej i wydawania przestępców.

I.

Umowa z Wolnem Miastem Gdańskiem,

zawarta w Paryżu dnia 9 listopada 1920 (Dz. U. R. P. Nr. 13 z r. 1922, poz. 117) zatwierdzona ustawą z 17 grudnia 1921 (Dz. U. R. P. Nr. 16 z r. 1922, poz. 139).

CZĘŚĆ II. SPRAWY SĄDOWE.

Dział I. Wymiar sprawiedliwości.

Rozdział 1. Sprawy cywilne.

Tytuł 3. Postanowienia co do dokumentów.

Art. 65. (1) O ile dokumenty, sporządzone lub wystawione przez sądy jednej Strony, są zaopatrzone w pieczęć urzędową lub stempel urzędowy, natenczas dla użycia ich na obszarze drugiej Strony nie potrzeba uwierzytelnienia (legalizacji).

(2) To samo odnosi się:

a) do dokumentów urzędów ksiąg gruntowych i urzędów depozytowych, o ile władze te nie należą do władz, wymienionych w ustępie 1;

b) do protestów wekslowych notarjuszy, sekretarzy sądowych i komorników sądowych.

Art. 66. Dokumenty sporządzone lub wystawione przez notarjusza, sekretarza sądowego lub komornika sądowego, wyjąwszy protesty wekslowe (art. 65 ustęp 2 litera b), winny być uwierzytelnione, jeżeli mają być użyte na obszarze drugiej Strony. Uwierzytelnienia dokonuje: na obszarze Wolnego Miasta Gdańska Prezydent Sądu, w Polsce Prezes Sądu Okręgowego, w którego okręgu notarjusz, sekretarz sądowy lub komornik sądowy mają swą siedzibę urzędową.

Art. 67. (1) Przepisy art. 65 i 66 należy odpowiednio stosować do dokumentów prywatnych, na których podpis jest uwierzytelniony przez sąd, notarjusza lub sekretarza sądowego.

(2) Uwierzytelnienie może jednak służyć tylko jako dowód na to, że podpis pochodzi od wystawcy.

Art. 68. (1) O ile dokumenty, które na obszarze jednej Strony sporządziła, wystawiła lub uwierzytelniła jedna z najwyższych lub wyższych władz administracyjnych, wymienionych w wykazie załączonym pod I., są zaopatrzone w pieczęć

urzędową lub stempel urzędowy, natenczas nie potrzeba uwierzytelnienia (legalizacji) dla użycia ich na obszarze drugiej Strony.

(2) Wykaz można za wzajemną zgodą zmienić lub uzupełnić w drodze administracyjnej przez obwieszczenie.

(3) Dokumenty sporządzone, wystawione lub uwierzytelnione przez inną władzę, jak w tym artykule wymienioną, winny być uwierzytelnione przez tę w wykazie wymienioną władzę, która jest władzą bezpośrednio przełożoną nad tą inną władzą.

Art. 69. (1) Jeżeli dokumenty wystawione na podstawie urzędowych rejestrów stanu cywilnego przez urzędnika stanu cywilnego jednej Strony mają być użyte na obszarze drugiej Strony, natenczas wystarcza uwierzytelnienie przez właściwy sąd lub przez właściwą polityczną władzę administracyjną pierwszej instancji powołaną do wykonywania nadzoru nad urzędnikami stanu cywilnego.

(2) Wyciągi z ksiąg kościelnych, dotyczące stanu cywilnego, zaopatrzone w pieczęć kościelną a nie podpadające pod przepis ustępu 1, winny być uwierzytelnione przez sąd właściwy dla odnośnej parafji i zaopatrzone w poświadczenie, że wystawca wyciągu jest do udzielenia uprawniony.

Art. 70. (1) Wierzytelne odpisy dokumentów, służące do użytku na obszarze drugiej Strony, winny być wydane przez tę samą władzę, która dokument sporządziła lub wystawiła. Jeżeli powyższe postanowienia przewidują dla sporządzania lub wystawiania takich dokumentów szczególny sposób uwierzytelnienia, natenczas należy go stosować również i przy udzielaniu wierzytelnych odpisów.

(2) Jeżeli władza, która dokument sporządziła lub wystawiła, już nie istnieje, uwierzytelnienia odpisu winna dokonać władza w miejsce tamtej właściwa.

(3) Gdy i taka władza nie istnieje, uwierzytelnienia udzieli najwyższa krajowa władza administracyjna.

Rozdział 2. Sprawy karne.

Tytuł 1. Wydawanie przestępców.

Art. 71. (1) Obydwie Strony zobowiązują się na wezwanie wydawać sobie wzajemnie, stosownie do niniejszej umowy, znajdujące się na ich obszarze osoby ścigane lub skazane przez zwyczajne sądy cywilne za przestępstwa, popełnione na obszarze Strony wzywającej a zagrożone bądź karą więzienia — wyłącznie lub alternatywnie obok grzywny — bądź też cięższą karą, jeżeli czyn, z powodu którego żąda się wydania, również

i według ustaw obwiązujących na obszarze Strony wezwanej, a w Polsce według ustaw, obowiązujących chociażby w jednej dzielnicy, jest zagrożony jedną z kar wyżej wymienionych.

(2) Pod temi samemi warunkami nastąpi wydanie z powodu uczestnictwa, ukrywania i popierania odnośnie do jednego z przestępstw wymienionych w ustępie 1 oraz z powodu usiłowania lub czynności przygotowawczej.

(3) Wydanie nastąpi pod temi samemi warunkami, jeżeli czyn został popełniony na obszarze trzeciego państwa przez obywatela strony wzywającej.

(4) W postępowaniu przed zwyczajnemi sądami wojskowemi można żądać wydania osoby należącej do siły zbrojnej państwa polskiego tylko wtenczas, jeżeli według niniejszej umowy osobę tę z powodu czynu przez nią popełnionego należałoby wydać, gdyby była osobą cywilną a zarazem, jeżeli przekazanie sprawy zwyczajnemu sądowi cywilnemu nie jest dopuszczalne.

Art. 72. (1) Wydanie nie nastąpi, jeżeli przestępstwo, z powodu którego żąda się wydania:

a) jest zbrodnią lub występkiem politycznym albo wojskowym,

b) wykracza przeciwko ustawom celnym, podatkowym lub innym ustawom skarbowym.

(2) Ponadto wydanie nie nastąpi:

a) jeżeli według ustaw, obowiązujących we wszystkich dzielnicach Strony wezwanej, ściganie lub wykonanie kary w chwili podania wniosku o wydanie uległo przedawnieniu,

b) jeżeli na obszarze wezwanej Strony przeciw osobie, wymienionej we wniosku o wydanie, z powodu tego samego przestępstwa toczyło się postępowanie karne. Wyrok uwalniający lub umorzenie postępowania nie są jednak przeszkodą do wydania, jeżeli wyrok taki wydano lub umorzenie nastąpiło tylko dlatego, że przestępstwo popełniono zagranicą.

Art. 73. Wydania można odmówić:

a) jeżeli przeciw osobie, której wydania się żąda, na obszarze Strony wezwanej toczy się postępowanie karne z powodu tego samego przestępstwa,

b) jeżeli przestępstwo, z powodu którego żąda się wydania, według ustaw obowiązujących na obszarze Strony wezwanej lub w jednej z jej dzielnic podlega ściganiu tylko na wniosek.

Art. 74. (1) Żadna ze Stron nie wydaje swych własnych obywateli.

(2) Jeżeli przed nadejściem wniosku o wydanie, osoba wymieniona w tym wniosku, podała u Strony wezwanej wniosek o nadanie jej obywatelstwa, natenczas załatwienie wniosku

o wydanie można odłożyć do chwili ostatecznego rozstrzygnięcia wniosku o nadanie obywatelstwa.

Art. 75. (1) Jeżeli osoba, której wydania się żąda, nie jest obywatelem Strony wzywającej, natenczas Strona wezwana może o podanym wniosku zawiadomić rząd państwa, którego obywatelem jest osoba ścigana.

(2) Jeżeli rząd ten zażąda wydania ściganej osoby, aby stawić ją z powodu tego samego przestępstwa przed własne sądy, należy ściganą osobę wydać temu rządowi.

Art. 76. (1) Gdy rządy kilku państw żądają wydania tej samej osoby z powodu tego samego przestępstwa, to — nie naruszając postanowień artykułu 75 — pierwszeństwo służy temu państwu, na którego obszarze przestępstwo spełniono.

(2) Gdy rządy kilku państw żądają tej samej osoby z powodu różnych przestępstw, należy stosować postanowienie artykułu 75. Jeżeli ścigana osoba nie zostanie wydaną rządowi państwa, którego jest obywatelem, natenczas należy ją wydać rządowi, domagającemu się wydania z powodu przestępstwa, zagrożonego cięższą karą. Jeżeli wszystkie przestępstwa są zagrożone równą karą, nastąpi wydanie temu rządowi, którego wniosek nadszedł wcześniej.

Art. 77. (1) Jeżeli osoba wymieniona we wniosku o wydanie jest ścigana na obszarze Strony wezwanej z powodu innego przestępstwa lub jeżeli skazano ją za inne przestępstwo, natenczas — nie odraczając rozstrzygnięcia, które na wniosek ten niezwłocznie winno nastąpić — można wstrzymać wydanie do czasu ukończenia postępowania karnego i wykonania lub darowania orzeczonej kary.

(2) Celem dalszego prowadzenia postępowania, wdrożonego już na obszarze Strony wzywającej oraz celem wydania wyroku można jednakowoż już przedtem zezwolić na tymczasowe wydanie, jeżeli Strona ta się zobowiąże, że osobę tymczasowo wydaną zwróci niezwłocznie po dokonaniu zamierzonej czynności śledczej lub po wydaniu wyroku, najpóźniej zaś w ciągu stosownego czasokresu w tym celu jej wyznaczonego.

Art. 78. (1) Osobę wydaną wolno z powodu przestępstwa popełnionego przed wydaniem ścigać, karać lub innemu państwu wydać tylko wtenczas, jeżeli z powodu czynu tego zgodzono się na wydanie lub na dalsze jej wydanie innemu państwu.

(2) Jeżeli ocena czynu, z powodu którego nastąpiło wydanie, w porównaniu z pismami przedstawionemi z wnioskiem o wydanie, pod względem prawnym takiej ulegnie zmianie, iż sądowi nasuwa się wątpliwość, czy przyjmując nową ocenę prawną można było z powodu tego czynu żądać wydania, na-

tenczas potrzeba do dalszego prowadzenia postępowania przyzwolenia Strony wezwanej.

(3) Wydaną osobę można ścigać lub skazać za inne przestępstwo tylko wtedy, jeżeli według postanowień niniejszej umowy wydanie takie z powodu również i tego przestępstwa jest dopuszczalne i Strona, która przestępcę wydała, na to zezwoli lub też jeżeli wydana osoba do protokółu sądowego wyrazi na to swą zgodę.

(4) Stronie wydającej przestępcę należy przesłać wierzytelny odpis sądowego protokółu, zawierającego zgodę wydanej osoby na wdrożenie śledztwa z powodu owego innego przestępstwa. Równocześnie należy dołączyć pismo sądowe, określające owo przestępstwo, z podaniem stanu rzeczy oraz przepisy karne mające być do niego zastosowane i ich brzmienie.

Art. 79. (1) Jeżeli wydana osoba w ciągu dwóch miesięcy od chwili, kiedy z powodu czynu, za który ją wydano, postępowanie przeciw niej ukończono, lub karę wykonano albo darowano, z własnej winy zaniedba opuścić obszar Strony, której ją wydano, albo jeżeli wydana osoba dobrowolnie tam powróci, natenczas sądowe ściganie i skazanie jest dopuszczalne także z powodu takich przestępstw, dla których wydanie nie nastąpiło.

(2) Dwumiesięczny czasokres należy liczyć od wpływu dnia, w którym:

a) w wypadku skazania wykonano karę na osobie wydanej;

b) w wypadku uwolnienia lub umorzenia postępowania ogłoszono jej wyrok uwalniający lub doręczono zawiadomienie o ukończeniu postępowania.

(3) jeżeli wydana osoba przebywała w więzieniu lub w areszcie śledczym, to niezależnie od przepisów ustępu 2. czasokres zaczyna biec najwcześniej od chwili wypuszczenia jej na wolność.

Art. 80. (1) Wniosek o wydanie należy podać do naczelnego zarządu wymiaru sprawiedliwości Strony wezwanej.

(2) Do wniosku o wydanie należy dołączyć sądowy nakaz aresztowania osoby, której wydania się żąda, albo prawomocny wyrok przeciw niej wydany. W dokumentach tych należy określić przestępstwo, z powodu którego żąda się wydania, z przedstawieniem stanu rzeczy i przytoczeniem przepisów karnych, mających być zastosowanemi przy przestępstwach przeciw własności, należy o ile możności oznaczyć szkodę przez przestępcę wyrządzoną lub zamierzoną. Jeżeli powyższe okoliczności nie wynikają ze wspomnianych dokumentów, należy dołączyć osobne pismo sądowe, które zawiera

okoliczności brakujące. Również należy załączyć wierzytelny odpis brzmienia przepisów karnych mających zastosowanie.

(3) Okoliczności, służące do ustalenia przynależności państwowej, należy w miarę możności przytoczyć.

(4) Załączone pisma należy sporządzić w formie przepisanej dla Strony wzywającej i zaopatrzyć pieczęcią urzędową lub stemplem urzędowym.

Art. 81. (1) Jeśli wydanie nie przedstawia się zgóry jako nie dopuszczalne, należy niezwłocznie po otrzymaniu wniosku o wydanie zarządzić środki, potrzebne do zabezpieczenia wydania.

(2) Jeżeli dla wyśledzenia osoby, która ma być wydana, zachodzi potrzeba zajęcia przesyłek pocztowych lub telegramów, lub zasięgnięcia wiadomości o nich, natenczas należy zarządzenia konieczne do tego według ustaw Strony wezwanej, podjąć z urzędu.

(3) We wniosku należy o ile możności zamieścić opis osoby, której wydania się żąda, oraz przytoczyć o ile możności inne okoliczności, mające istotne znaczenie dla stwierdzenia jej tożsamości.

Art. 82. (1) Osobę, której wydania ma się żądać, należy przed otrzymaniem wniosku o wydanie tymczasowo przytrzymać, jeśli tego żądano z powołaniem się na nakaz aresztowania lub prawomocny wyrok, a wydanie nie przedstawia się zgóry jako niedopuszczalne.

(2) Sądy lub urzędy prokuratorskie Strony wzywającej mogą wniosek przesłać na piśmie lub telegraficznie bezpośrednio do odnośnych władz Strony wezwanej.

(3) Tymczasowo przytrzymać należy również osobę, o której, zgodnie z zawartą w tej mierze umową, umieszczono na wniosek właściwej władzy jednej Strony ogłoszenie w dzienniku policyjnym Strony drugiej i którą wyśledzono na obszarze tejże drugiej Strony.

Art. 83. (1) O dniu tymczasowego przytrzymania (art. 82) oraz o miejscu aresztu należy niezwłocznie i bezpośrednio zawiadomić władzę wzywającą lub ścigającą tudzież własny naczelny zarząd wymiaru sprawiedliwości.

(2) Osobę tymczasowo przytrzymaną należy wypuścić na wolność, jeżeli najpóźniej w ciągu 15 dni od dnia przytrzymania nie nadejdzie nakaz aresztowania lub wyrok karny do władzy, która trzyma w areszcie osobę przytrzymaną. Władza ta winna niezwłocznie doręczyć przytrzymanej osobie odpis nakazu aresztowania lub wyroku karnego.

(3) Naczelny zarząd wymiaru sprawiedliwości tej Strony, która dokonała przytrzymania, może osobę, tymczasowo przy-

trzymaną wypuścić na wolność, jeżeli w przeciągu 30 dni od dnia przytrzymania nie otrzyma wniosku o wydanie.

Art. 84. Wydanie nastąpi w miejscowości granicznej, wyznaczonej przez władzę wydającą, o ile w tem miejscu znajduje się odpowiednia władza do przejęcia wydanej osoby.

Art. 85. (1) Stronie wzywającej należy zarazem wydać wszystkie przedmioty zajęte, które w chwili przytrzymania znajdowały się w posiadaniu osoby mającej być wydaną a uzyskane przez nią w drodze przestępstwa, jakoteż przedmioty, mogące służyć do udowodnienia przestępstwa.

(2) To samo odnosi się do wszystkich przedmiotów wspomnianego rodzaju, któreby później znaleziono.

(3) Wydanie wyżej oznaczonych przedmiotów nastąpi na wniosek również i wtedy, gdy wydanie przestępcy byłoby wprawdzie dopuszczalne, lecz z powodu jego śmierci lub ucieczki nie mogło nastąpić.

(4) Prawa osób trzecich do jakich przedmiotów pozostają w mocy; po ukończeniu przewodu sądowego należy przedmioty te zwrócić bezpłatnie osobom uprawnionym, a gdyby osób tych w sposób niewątpliwy nie można oznaczyć, Stronie wezwanej, skoro tego zażąda.

(5) Strona wezwana o wydanie wspomnianych przedmiotów może je tymczasowo zatrzymać, jeżeli ich sama potrzebuje do przeprowadzenia postępowania karnego.

Art. 86. (1) Kosztów i opłat, powstałych dla jednej ze Stron na jej obszarze wskutek postępowania w sprawie wydania, nie zwraca się.

(2) Władza wydająca winna jednak kwotę powstałych kosztów podać do wiadomości władzy wzywającej, aby władza ta mogła je ściągnąć od osoby zobowiązanej do zwrotu. Sumy ściągnięte zatrzymuje Strona wzywająca.

Art. 87. (1) Jeżeli obce państwo wydaje jaką osobę jednej ze Stron, natenczas druga strona zezwoli na transport tej osoby przez swój obszar, o ile osoba ta nie jest obywatelem Strony, do której zwrócono się z wnioskiem o zezwolenie na transport.

(2) Do wniosku o zezwolenie na transport stosuje się przepisy artykułu 80 ustęp 1 i 2 zdanie 1.

(3) Transport winien nastąpić najkrótszą drogą przez urzędników Strony, udzielającej zezwolenia, bez zwrotu jakichkolwiek kosztów lub opłat.

Tytuł 2. Pomoc prawna w sprawach karnych.

Art. 88. Obydwie Strony obowiązują się udzielać sobie na żądanie wzajemne pomocy prawnej w myśl postanowień artykułów 89—104.

Art. 89. (1) Pomoc prawna obejmuje:

a) doręczanie wszystkich pism, dotyczących przewodu, nie wyłączając wyroków;

b) badanie obwinionych, świadków lub biegłych, naocznię sądową, rewizję i zajęcie oraz inne czynności śledcze;

c) przesyłanie dokumentów, akt sądowych, odpisów z tychże, dowodów rzeczowych oraz przedmiotów wytworzonych przez działania przestępne lub pozatem podlegających konfiskacie;

d) udzielanie wyjaśnień z rejestrów kar.

(2) Wyroków karnych Strony drugiej nie wykonuje się.

Art. 90. (1) Udzielenia pomocy prawnej można odmówić:

a) jeżeli niema pewności co do prawidłowości dokumentu;

b) jeżeli czyn będący przedmiotem śledztwa:

1) według ustaw Strony wezwanej nie podlega karze,

2) jest zbrodnią lub występkiem politycznym albo wojskowym;

c) gdy chodzi o ściganie obywatela Strony wezwanej nie znajdującego się na obszarze Strony wzywającej;

d) jeżeli podjęcie żądanej czynności na obszarze Strony wezwanej nie należy do zakresu działania władzy sądowej;

e) jeżeli strona wezwana uważa, że załatwienie wezwania mogłoby naruszyć jej prawa wypływające z władzy państwowej lub jej bezpieczeństwo.

(2) Jeżeli w wezwaniu o pomoc prawną żąda się rewizji lub zajęcia dowodów rzeczowych, natenczas uczyni się mu zadość tylko wtedy, gdy zachodzą warunki, pod któremi według postanowień tej umowy byłoby dopuszczalne wydanie.

(3) Od doręczenia wezwania można się również i wtenczas uchylić, gdy w wezwaniu zagrożono na wypadek niestawienia się ujemnemi następstwami.

Art. 91. (1) Od przesłania aktów i innych dokumentów można się uchylić także wówczas, gdy co do przesłania zachodzą szczególne obawy, a naczelny zarząd wymiaru sprawiedliwości na odmowę przyzwoli.

(2) O ile władza wezwana nie postanowi inaczej, należy przedmioty wymienione w artykule 89 ustęp 1 litera c) zwrócić bez policzenia kosztów. Prawa osób trzecich pozostają w każdym razie w mocy.

Art. 92. O ile niniejsza umowa nie stanowi inaczej, w zakresie pomocy prawnej w sprawach karnych zezwala się na

bezpośrednie znoszenie się z sobą sądów zwyczajnych i urzędów prokuratorskich [1]).

Art. 93. O ile z istoty wezwania lub z przepisów tej umowy nie wynika co innego, należy wezwanie skierować do sądu najniższej instancji, atoli w byłej dzielnicy rosyjskiej Polski Przez Ministerstwo Sprawiedliwości w Warszawie.

---

[1]) PISMO OKÓLNE Nr. 542/I. U./23 z 21 czerwca 1923 (Dz. urzęd. Min. Spr. Nr. 13 z r. 1923, str. 302)

w sprawie korespondencji z sądami i urzędami prokuratorskiemi Wolnego Miasta Gdańska w przedmiocie pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych.

W myśl art. 45 i 92 umowy polsko-gdańskiej z 24 października 1921 r. (Dz. U. R. P. z r. 1922 Nr. 16, poz. 139) (załącznik) korespondencja sądów i urzędów prokuratorskich Rzeczypospolitej Polskiej i Wolnego Miasta Gdańska w przedmiocie pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych odbywa się bezpośrednio między temi sądami i urzędami prokuratorskiemi. Przepisy art. 46 i 93 powołanej umowy rozumieć należy w ten sposób, że jedynie sądy i urzędy prokuratorskie Wolnego Miasta Gdańska obowiązane są przesyłać rekwizycje swe na ręce Ministerstwa Sprawiedliwości w Warszawie, o ile rekwizycje te są skierowane do sądów w byłym zaborze rosyjskim. Natomiast sądy i urzędy prokuratorskie polskie nie są w żadnym wypadku ograniczone w sprawie bezpośredniej korespondencji z sądami Wolnego Miasta Gdańska czy chodzi o przesyłanie swoich rekwizycyj do Wolnego Miasta Gdańska, czy też o przesyłanie pism zawierających załatwienie rekwizycji otrzymanej od władzy gdańskiej za pośrednictwem Ministerstwa Sprawiedliwości.

Wykaz sądów i urzędów prokuratorskich Wolnego Miasta Gdańska zawiera okólnik Nr. 606/I. P. K./22 w p. 26 (ogłoszony w Dz. Urzędowym z r. 1922 Nr. 19).

Okólnik Nr. 1246/I. U./26 z 20 grudnia 1926 (Dz. urzęd. Min. Spr. Nr. 1 z r. 1927, str. 5)

w sprawie oznaczenia miejscowości na obszarze Polski i Gdańska we wzajemnej korespondencji władz polskich i gdańskich.

Senat W. M. Gdańska wydał zarządzenie na mocy którego władze i urzędy gdańskie w pismach, adresowanych do władz i urzędów polskich, obowiązane są posługiwać się polskiemi nazwami geograficznemi miejscowości położonych na terytorjum Rzeczypospolitej Polskiej, z wyjątkiem jednak m. Warszawy, która może być nazwana „Warschau".

Art. 94. (1) Jeżeli chodzi nietylko o doręczenie wezwania świadkom lub biegłym, ale o samo wezwanie, natenczas sąd wezwany winien zarządzić wezwanie, o ile według postanowień niniejszej umowy nie ma powodu do odmówienia wnioskowi.

(2) Władza wzywająca winna w swym wniosku wymienić kwotę, którą osobie wezwanej wypłaci się jako wynagrodzenie za stawiennictwo. Kwotę tę należy osobie wzywanej oznajmić równocześnie z wezwaniem. Władza wzywająca winna na żądanie wypłacić osobie wezwanej zaliczkę.

Art. 95. (1) Jeżeli osoba uwięziona na obszarze jednej Strony ma być stawiona przed sąd drugiej Strony celem badania jej jako świadka lub w celu stawienia jej do ócz innym osobom, natenczas naczelny zarząd wymiaru sprawiedliwości Strony wzywającej winien skierować wniosek do naczelnego zarządu wymiaru sprawiedliwości Strony wezwanej.

(2) Jeżeli stosownie do postanowień niniejszej umowy nie

W celu zachowania wzajemności zarządza, aby polskie sądy i urzędy wymiaru sprawiedliwości w korespondencji z władzami i urzędami gdańskiemi używały gdańskich t. j. niemieckich nazw miejscowości położonych na obszarze W. M. Gdańska, z wyjątkiem jednak polskiej nazwy miasta „Gdańsk".

Wyjątkowe niewłaściwe zaadresowanie pisma nie powinno stanowić podstawy do odmowy jego przyjęcia.

OKÓLNIK Nr. 1445/I. U./28 z 28 grudnia 1928 r. (Dz. urzęd. Min. Spr. Nr. 1 z r. 1929, str. 7)

w sprawie używania oryginalnych oznaczeń sądów w wypadkach pomocy prawnej pomiędzy Polską a W. M. Gdańskiem.

Według art. 47 i 46 polsko-gdańskiej umowy z dnia 24 października 1921 r. (załącznik Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 139 z r. 1922) wezwana o pomoc prawną w stosunkach pomiędzy Polską a W. M. Gdańskiem należy skierowywać do sądu najniższej instancji. Takim sądem jest w Polsce obecnie sąd grodzki (art. 13 § 2 prawa o ustroju sądów powszechnych), a na obszarze W. M. Gdańska „Amtsgericht".

Władze polskie i gdańskie porozumiały się, iż sądy obu stron będą w pismach rekwizycyjnych oznaczały nazwy sądu wezwanego w oryginalnem brzmieniu, a więc obowiązane są sądy gdańskie w wezwaniach o pomoc prawną, wysyłanych do sądów polskich używać nazwy oryginalnej, w języku polskim: „Sąd grodzki", zaś sądy polskie, zwracając się o pomoc prawną w adresie oryginalnem brzmieniem nazwy tych sądów, w języku niemieckim, a mianowicie „Amtsgericht".

ma powodu do odmówienia wnioskowi i gdy nie zachodzą żadne szczególne obawy, należy osobę, którą się ma dostawić, wydać w ręce pełnomocników Strony wzywającej w miejscowości granicznej, wymienionej przez Stronę wezwaną.

(3) Po dokonaniu zamierzonej czynności urzędowej Strona wzywająca winna odstawić niezwłocznie dostawioną osobę z powrotem do miejscowości granicznej.

Art. 96. Wyjąwszy wypadek przewidziany w artykule 95 nie dostawia się przymusowo świadków i biegłych władzom Strony drugiej.

Art. 97. (1) Świadka lub biegłego, który wskutek wezwania stawił się dobrowolnie przed władzą drugiej Strony, albo też został dostawiony w myśl artykułu 95, nie wolno bez względu na jego przynależność państwową w żadnym wypadku ścigać na obszarze drugiej Strony z powodu przestępstwa, popełnionego przed stawieniem się.

(2) Nie wolno również wykonywać wyroków, zapadłych przeciw tym osobom przed ich stawieniem się.

(3) Jeżeli świadek lub biegły w przeciągu miesiąca po zbadaniu z własnej winy zaniedba opuścić obszar Strony wzywającej, natenczas traci przywileje przyznane w ustępie 1 i 2.

Art. 98. (1) Wezwanie należy wystosować w języku władzy wzywającej lub wezwanej. Uwierzytelnienia nie potrzeba; pismo należy jednak zaopatrzyć w pieczęć urzędową lub stempel urzędowy.

(2) Przy załatwianiu wezwania należy dokumenty i inne pisma sporządzić w języku władzy wzywającej lub wezwanej i odesłać je bezpośrednio do władzy wzywającej.

(3) Do wezwania o doręczenie pism, które nie są spisane w języku władzy wzywającej lub wzywanej, należy dołączyć tłumaczenie na jeden z tych języków, uwierzytelnione przez przysięgłego tłumacza.

Art. 99. (1) Wezwanie winno zawierać: przedmiot wezwania, nazwisko, miejsce zamieszkania lub pobytu, a według możności także oznaczenie przynależności państwowej wszystkich obwinionych, krótkie przedstawienie stanu sprawy oraz odnośne przepisy karne.

(2) W wezwaniu o doręczenie dokumentów władza wzywająca winna podać dokładny adres odbiorcy.

Art. 100. (1) Wezwanie załatwia się we formie, przepisanej przez ustawy obowiązujące na obszarze Strony wezwanej.

(2) Władza wezwana winna stosować takie same środki przymusowe, jak przy załatwieniu wezwania pochodzącego od własnej władzy.

Art. 101. Jeżeli wezwanie dotyczy doręczenia, natenczas służy jako dowód doręczenia zaopatrzone datą i uwierzytelnione potwierdzenie odbioru przez odbiorcę albo poświadczenie władzy wezwanej, z którego wynika fakt, forma oraz czas doręczenia.

(2) Jeżeli pismo przeznaczone do doręczenia przesłano w dwóch egzemplarzach, potwierdzenie odbioru lub poświadczenie należy zamieścić na jednym z tych egzemplarzy lub z tymże złączyć.

Art. 102. Jeżeli władza wezwana nie jest właściwą, należy wezwanie przesłać z urzędu do właściwej władzy tej samej Strony, stosownie do przepisów tamże obowiązujących.

Art. 103. We wszystkich wypadkach, w których władza wezwana nie załatwi wezwania, winna ona niezwłocznie zawiadomić o tem władzę wzywającą a w wypadku uchylenia się podać przyczyny, w razie zaś odstąpienia wezwania innej władzy, władzę tę wymienić.

Art. 104. (1) Koszty pomocy prawnej, udzielonej stosownie do postanowień niniejszego tytułu, ponosi Strona wezwana. Nie zwraca się żadnych opłat ani wydatków.

(2) Władza wezwana winna jednak oznajmić wysokość powstałych kosztów władzy wzywającej, by ta mogła je ściągnąć od osoby, obowiązanej do ich zwrotu. Kwoty ściągnięte zatrzymuje strona wzywająca.

Tytuł 3. Zawiadomienia o skazaniu.

Art. 105. (1) Obydwie Strony są zobowiązane w każdym wypadku skazania obywatela jednej Strony przez sąd drugiej Strony przesłać władzy rodzimej bezpłatnie i bez osobnego wezwania odpis karty karnej (zawiadomienia o skazaniu) lub wyciąg z prawomocnego wyroku. Postanowienie to nie dotyczy wypadków, w których według przepisów, obowiązujących sąd orzekający, ze względu na rodzaj czynu osądzonego nie przesyła się karty karnej (zawiadomienia o skazaniu) nawet własnym władzom.

(2) Powyższe uwiadomienia oraz wezwania o udzielenie wiadomości z rejestru kar należy skierować w Wolnem Mieście Gdańsku do Urzędu Prokuratorskiego w Gdańsku, w Polsce do Ministerstwa Sprawiedliwości w Warszawie. Jeżeli sądowi gdańskiemu znaną jest władza, która w Polsce prowadzi rejestr kar, natenczas można powyższe uwiadomienia lub wezwania skierować bezpośrednio do tej polskiej władzy.

Tytuł 4. Pościg.

Art. 106. (1) Urzędnikom władz policyjnych i służby bezpieczeństwa wolno, gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem, ścigać zbiegłych przestępców bezpośrednio po spełnieniu przestępstwa lub bezpośrednio po przydybaniu ich na gorącym uczynku w drodze pościgu z obszaru jednej Strony na obszar drugiej Strony, ośm kilometrów w głąb, wolno ich tam przytrzymać i odebrać im narzędzia użyte przy spełnianiu przestępstwa oraz wszelkie inne przedmioty, mogące służyć za dowód.

(2) Do samoistnego dokonywania rewizji domowej urzędnicy drugiej Strony prawa nie mają.

Art. 107. (1) Urzędnik ścigający przestępcę na obszarze drugiej Strony, winien okazać swą legitymację służbową na żądanie każdego urzędnika policji lub służby bezpieczeństwa Strony drugiej.

(2) Urzędnik ten winien zgłosić się niezwłocznie do władzy policyjnej tej miejscowości, w której zamierza podjąć czynności potrzebne do ujęcia ściganego, o ile przez to pościg nie byłby udaremniony lub znacznie utrudniony. W takim wypadku zgłoszenie winno nastąpić niezwłocznie po dokonaniu czynności z pościgiem złączonych. Na żądanie władzy policyjnej winien niezwłocznie powrócić na własne terytorjum.

(3) Urzędnik ścigający przestępcę ma prawo podczas pościgu nosić broń służbową i w razie koniecznej obrony zrobić z niej użytek.

Art. 108. Władze bezpieczeństwa Strony, na której obszarze odbywa się pościg, są obowiązane urzędnikowi ścigającemu przestępcę, użyczyć pomocy potrzebnej do ujęcia go oraz do zabezpieczenia dowodów.

Art. 109. (1) Osobę schwytaną przy pościgu należy wraz z odebranemi jej przedmiotami odstawić niezwłocznie do władzy policyjnej lub sądowej tego okręgu, w którym osobę tę schwytano.

(2) Osobę schwytaną należy tymczasowo przytrzymać, jeżeli wydanie jej nie przedstawia się zgóry jako niedopuszczalne. Do dalszego postępowania należy stosować przepisy o tymczasowem przytrzymaniu.

Dział II. Przejęcie wymiaru sprawiedliwości.

Rozdział 2. Sprawy karne.

Art. 122. Postępowanie karne, zawisłe, w sądach okręgu byłego pruskiego Sądu Krajowego w Gdańsku w chwili przejścia wymiaru sprawiedliwości a przed wejściem w życie niniejszej

Części jeszcze prawomocnie nieukończone, poprowadzi dalej sąd, w którym zawisły.

Art. 123. (1) Gdyby w myśl artykułu 122 sąd polski miał prowadzić dalej postępowanie karne przeciw obywatelowi gdańskiemu, który w chwili wejścia w życie niniejszej Części ma w obrębie Wolnego Miasta Gdańska swe zamieszkanie albo w braku tegoż swe zwykłe miejsce pobytu, wówczas na żądanie oskarżonego postępowanie przechodzi na sąd gdański, o ile czyn będący przedmiotem oskarżenia, może być ścigany według gdańskich ustaw karnych.

(2) Gdyby w myśl artykułu 122 sąd gdański miał prowadzić dalej postępowanie karne przeciw obywatelowi polskiemu, który w chwili wejścia w życie niniejszej Części ma w obrębie Państwa Polskiego swe zamieszkanie albo w braku tegoż swe zwykłe miejsce pobytu, wówczas na żądanie oskarżonego postępowanie przechodzi na sąd polski, o ile czyn będący przedmiotem oskarżenia może być ścigany według polskich ustaw karnych.

(3) Jeżeli postępowanie karne skierowane jest tak przeciwko obywatelom polskim jak i obywatelom gdańskim, należy je pod powyższemi warunkami w odpowiedni sposób rozdzielić.

(4) Oskarżony winien wnieść powyższe żądanie przed rozpoczęciem pierwszej rozprawy głównej, o czem należy go jaknajwcześniej pouczyć. Polski lub gdański zarząd wymiaru sprawiedliwości oznaczy sąd, na który postępowanie przechodzi.

Art. 124. (1) O ile postępowanie karne, pochodzące z okręgu sądu krajowego określonego w artykule 122, w chwili przejścia wymiaru sprawiedliwości z powodu wniesienia rewizji zawisły w Wyższym Sądzie Krajowym — Sądzie Apelacyjnym — albo w Sądzie Rzeszy — w Sądzie Najwyższym — i w chwili wejścia w życie niniejszej Części nie były jeszcze prawomocnie załatwione, należy stosować odpowiednio artykuł 122. To samo odnosi się do załatwiania zażaleń.

(2) Do ponownego rozpoznania należy przekazać sprawy karne temu sądowi, którego właściwość wynika z postanowień artykułów 122 i 123. W wypadku artykułu 123 żądanie przekazania postępowania winno być wniesione przed rozpoczęciem pierwszej rozprawy głównej w sądzie, któremu sprawę do ponownego rozpoznania przekazano; pouczenia w tym kierunku powinien udzielić już sąd rewizyjny, aby w danym razie można sprawy przekazać bezpośrednio sądom drugiej Strony.

Art. 125. (1) Jeżeli w postępowaniu karnem, określonem w artykule 122, wyrok wydany przed dniem wejścia w życie niniejszej Części dopiero po tym dniu zaskarżono, natenczas rozstrzyga ten sąd, który po wejściu w życie niniejszej Części jest instancją wyższą dla sądu, którego wyrok uległ zaskarże-

niu, albo dla tego sądu, który wstąpił w jego miejsce w myśl artykułu 122. Postanowienia artykułu 123 należy stosować w odpowiedni sposób.

(2) Jeżeli po wejściu w życie niniejszej Części podany zostanie wniosek o wznowienie postępowania zawisłego już w chwili przejęcia wymiaru sprawiedliwości, w którem ostatni wyrok zapadł przed wejściem w życie niniejszej Części, natenczas należy stosować odpowiednio postanowienia artykułów 122 i 123.

Art. 126. Dochodzenia, które w chwili przejścia wymiaru sprawiedliwości w okręgu sądu krajowego określonego w artykule 122 były już w toku i toczą się jeszcze w chwili wejścia w życie niniejszej Części, przekaże prokuratura, która je prowadzi, prokuraturze drugiej Strony, skoro się okaże, iż do osądzenia byłyby właściwe jedynie sądy drugiej Strony. To samo odnosi się do sądowych śledztw wstępnych tego samego rodzaju, skoro się okaże, że do sądzenia byłyby właściwe jedynie sądy drugiej Strony, gdyby skargę publiczną wniesiono dopiero po wejściu w życie niniejszej Części.

Art. 127. Jeżeli postępowania karnego podpadającego pod niniejszą umowę władze właściwej Strony nie mogą przeprowadzić dlatego, ponieważ posądzony przebywa na obszarze drugiej Strony i jest jej obywatelem, natenczas na żądanie właściwej Strony ta druga winna przejąć ściganie karne, o ile przestępstwo według jej karnego ustawodawstwa może być ścigane. Polski lub gdański zarząd wymiaru sprawiedliwości wyznaczy odnośną prokuraturę lub odnośny sąd.

Art. 128. O ile wyroki karne (mandaty karne) z okręgu sądu krajowego określonego w artykule 122 w chwili przejścia wymiaru sprawiedliwości były już wykonalne, albo, o ile wyroki karne w wypadkach artykułu 124 ustęp 1 po przejściu wymiaru sprawiedliwości uzyskały wykonalność z powodu odrzucenia rewizji, natenczas władza wykonawcza sądu, którego wyrok ma być wykonany, wdroży wykonanie kary lub je dalej przeprowadzi.

Art. 129. (1) Skazani, przeciw którym postępowanie karne zawisło już w chwili przejścia wymiaru sprawiedliwości i do których odnoszą się odpowiednio warunki przejęcia ścigania karnego wskazane w artykule 123 ustępach 1 lub 2, mogą żądać, aby wykonanie kary przekazano władzom wykonawczym tej Strony, której są obywatelami, jeżeli chodzi o kary na wolności, których wykonanie w chwili postawienia żądania ma jeszcze trwać przez conajmniej sześć tygodni a przestępstwo, za które nastąpiło skazanie, wolno ścigać także według ustawy karnej Strony przejmującej wykonanie kary.

(2) Żądanie powyższe winno być wniesione przez skazanego przed rozpoczęciem wykonania kary, a gdy wykonanie to już rozpoczęto, w przeciągu dwóch tygodni po pouczeniu skazanego, że przysługuje mu to prawo; w obu wypadkach pouczenie powinno nastąpić jaknajwcześniej.

(3) Co do skazanych wymienionych w ustępie 1 Strona właściwa według artykułu 128 do wykonania kary może żądać przejęcia jej wykonania również i wtedy, gdy chodzi o kary na wolności, których wykonanie w chwili postawienia żądania ma jeszcze trwać przez conajmniej sześć miesięcy i gdy przestępstwo odpowiada warunkom przewidzianym w ustępie 1. Żądanie to należy w tych wypadkach postawić przed upływem dwóch miesięcy po wejściu w życie niniejszej Części.

(4) Polski lub gdański zarząd wymiaru sprawiedliwości oznaczy władzę, której wykonanie ma być przekazane.

Art. 130. Kary łączne, których kary pierwiastkowe wyznaczyły byłe sądy pruskie położone na obszarze przyznanym Polsce oraz sądy gdańskie, wykonuje ta Strona, która po zliczeniu kar pierwiastkowych, wyznaczonych przez jej sądy, najbardziej do wysokości kary łącznej się przyczyniła lub też przy równej wysokości kar pierwiastkowych pierwsza przystąpi do wykonania albo wykonanie już rozpoczęła. Postanowienia artykułu 129 należy odpowiednio stosować.

Art. 131. (1) Jeżeli wyrok, podpadający pod niniejszą umowę na zasadzie artykułu 128, na obszarze Strony właściwej dla wykonania nie może być wykonany, ponieważ skazany przebywa na obszarze drugiej Strony i jest jej obywatelem, albo ponieważ majątek skazanego na grzywnę znajduje się na obszarze drugiej Strony, natenczas na żądanie właściwej Strony druga Strona winna przejąć wykonanie kary, o ile przestępstwo, za które nastąpiło skazanie, może być ścigane także według ustawodawstwa karnego tej strony. Polski lub gdański zarząd wymiaru sprawiedliwości oznaczy, przejmując wykonanie kary, władzę wykonawczą.

(2) Grzywna ściągnięta przypada Stronie, która ją ściągnęła.

Art. 132. (1) We wszystkich wypadkach przechodzi wraz z wykonaniem kary prawo ułaskawienia na Stronę wykonującą.

(2) w żadnym wypadku nie zwraca się kosztów wykonania kary.

(3) Przy transporcie więźniów śledczych i skazańców koszty transportu aż do miejsca oddania na granicy ponosi Strona wydająca.

Art. 133. (1) Rejestry kar, prowadzone w okręgu sądu krajowego określonego w artykule 122, tymczasowo prowadzić będą nadal dotychczasowe władze rejestrowe.

(2) Zawiadomienia o skazaniu, których dalszego zachowywania w rejestrach interes danej Strony nie wymaga, zostaną na zasadzie bliższego porozumienia między zarządami wymiaru sprawiedliwości Polski i Wolnego Miasta Gdańska stopniowo z rejestrów wyłączone i oddane do użytku drugiej Strony.

II.

Umowa z Królestwem Serbów, Kroatów i Słoweńców,

zawarta w Belgradzie dnia 4 maja 1923 (Dz. U. R. P. Nr. 2 z r. 1929, poz. 16) ratyfikowana zgodnie z ustawą z 14 maja 1924. (Dz. U. R. P. Nr. 44 z r. 1924, poz. 462).

Dział I. Sprawy cywilne.

Rozdział 2. Pomoc prawna w sprawach cywilnych.

Art. 8. Obie Strony umawiające się będą sobie wzajemnie na żądanie udzielały pomocy prawnej w sprawach cywilnych, handlowych i sądownictwa niespornego, przyczem władze sądowe będą porozumiewały się bezpośrednio.

Do bezpośredniego wysyłania wniosków o doręczenia i pism rekwizycyjnych są powołane wszystkie władze sądowe, do ich przyjmowania Prezesi Trybunałów pierwszej instancji. Załatwienie należy zawsze wysyłać bezpośrednio do władzy wzywającej.

W razie niewłaściwości władzy wezwanej należy wezwanie przesłać z urzędu do właściwej władzy tego samego Państwa.

Art. 9. Wnioski o doręczenie i pisma rekwizycyjne należy wystosować w języku oficjalnym Strony wzywającej. Uwierzytelnienia nie potrzeba; pismo należy jednak zaopatrzyć pieczęcią urzędową władzy wzywającej.

Dokumenty i inne pisma sporządzone w wykonaniu rekwizycji należy wystosować w języku oficjalnym Strony wezwanej albo, jeżeli to nie miało miejsca, zaopatrzyć w uwierzytelniony przekład na ten język.

Art. 10. Pismo rekwizycyjne winno zawierać: określenie przedmiotu wezwania, oraz w razie potrzeby krótkie przedstawienie sprawy i oznaczenie stron według ich nazwiska, zawodu i miejsca zamieszkania lub pobytu.

We wnioskach o doręczenie należy wymienić także adres odbiorcy i rodzaj pisma, które należy doręczyć.

Art. 11. Władza sądowa, zarządzająca wykonanie danego wniosku, zastosuje pod względem form postępowania ustawy krajowe.

Wnioskowi władzy wzywającej, aby zastosowano pewną formę szczególną, należy jednak uczynić zadość, jeżeli ustawy Strony wezwanej formy tej nie zabraniają.

Art. 12. We wszystkich wypadkach, w których władza wezwana nie wykona wezwania, zawiadomi ona o tem niezwłocznie władzę wzywającą, przyczem w wypadku art. 20 poda powody odmowy, a w wypadku art. 8 wymieni władzę, której wniosek odstąpiono.

Art. 13. Za wykonanie doręczeń i załatwienie pism rekwizycyjnych nie będą żądane należytości ani zwrot jakichkolwiek wydatków; wyjątek stanowią należytości wypłacone świadkom i znawcom.

Opłatę pocztową za korespondencję spowodowaną wnioskiem pokrywa władza wysyłająca pismo.

Art. 14. We wszystkich wypadkach, w których wedle niniejszej umowy tłumaczenia winny być uwierzytelnione przez zaprzysiężonego tłumacza, mogą Strony umawiające się, także sędziów swoich upoważnić do tego rodzaju uwierzytelnień.

II. Doręczenia.

Art. 15. Pisma przeznaczone do doręczenia, winny być sporządzone w języku oficjalnym Strony wezwanej lub w języku francuskim, albo zaopatrzone w przekład uwierzytelniony przez zaprzysiężonego tłumacza na jeden z tych języków.

W przeciwnym razie władza wezwana może ograniczyć się do tego, że wykona doręczenie przez oddanie pisma odbiorcy, o ile on zechce je przyjąć.

Art. 16. Doręczenia można odmówić tylko wtenczas, jeżeli ono według zapatrywania Państwa, na którego obszarze ma być wykonane, mogło naruszyć jego prawa zwierzchnicze lub jego bezpieczeństwo.

Art. 17. Jako dowód doręczenia służyć będzie albo zaopatrzone datą i uwierzytelnione potwierdzenie odbioru ze strony odbiorcy, albo też poświadczenie władzy wezwanej, stwierdzającej fakt, formę i czas doręczenia.

Jeżeli pismo przeznaczone do doręczenia przesłano w dwóch egzemplarzach, należy potwierdzenie odbioru lub poświadczenie umieścić na jednym z tych egzemplarzy lub do niego dołączyć.

Art. 18. Każda Strona umawiająca się może własnym obywatelom przebywającym na obszarze drugiej Strony, uskutecznić doręczenia przez swych przedstawicieli dyplomatycznych lub konsularnych, jednak bez użycia środków przymusowych.

III. Odezwy rekwizycyjne.

Art. 19. Władza sądowa, do której skierowano rekwizycję, winna przy jej wykonaniu użyć takich samych środków przymusowych, jak przy załatwianiu rekwizycji własnych władz albo wniosku przedstawionego w tym samym celu przez stronę interesowaną. Tych środków przymusowych nie potrzeba stosować, jeżeli chodzi o osobiste stawiennictwo stron procesowych.

Władzę wzywającą należy na jej żądanie zawiadomić o czasie i miejscu wykonania żądanej czynności, aby strona interesowana mogła być przy tem obecną.

Art. 20. Wykonania rekwizycji można odmówić tylko wtenczas, jeżeli wykonanie żądanej czynności w państwie wezwanem nie należy do zakresu działania władzy sądowej, albo jeżeli załatwienie rekwicyzji mogłoby według zapatrywania Państwa wezwanego naruszyć jego prawa zwierzchnicze lub bezpieczeństwo.

Przesłania akt i innych dokumentów można również odmówić, jeżeliby z powodu ich ważności zachodziły w tym względzie szczególniejsze wątpliwości, a Ministerstwo Sprawiedliwości na odmowę się zgodzi.

Art. 21. Ministerstwa Sprawiedliwości obu Stron będą na żądanie udzielały sobie wyjaśnień co do prawa obowiązującego na obszarze ich Państw.

Art. 22 do 40 opuszczono, jako zbędne.

Art. 41. We wszystkich wypadkach, w których niniejsza umowa powołuje się na ustawy ojczyste, rozumieć należy w obu Państwach ustawodawstwo tej dzielnicy, któremu wedle prawa odnośnego Państwa podlega dana osoba.

Art. 42. Przewidziane w niniejszej umowie zawiadomienia władz obu Stron będą przesyłane w drodze ustalonej w art. 8.

Rozdział 8. Szczególne postanowienia o dokumentach.

Art. 43. Dokumenty sporządzone lub wystawione przez sądy jednej strony, a zaopatrzone pieczęcią urzędową nie potrzebują do użycia ich na obszarze drugiej Strony uwierzytelenia (legalizacji).

To samo odnosi się:

1) do dokumentów urzędów ksiąg gruntowych i urzędów depozytowych, o ileby urzędy te nie należały do władz wymienionych już w ustępie 1-szym;

2) do protestów wekslowych notarjuszy, sekretarzy sądowych (urzędników kancelaryjnych) i komorników sądowych.

Art. 44. Dokumenty sporządzone lub wystawione przez notarjusza, sekretarza sądowego (urzędnika kancelaryjnego) lub komornika, który w sądzie do tego jest upoważniony, wyjąwszy protesty wekslowe (art. 43, ustęp 2 p. 2), winny być uwierzytelnione, jeżeli mają być użyte na obszarze drugiej Strony. Uwierzytelnienia dokonuje Prezes Trybunału pierwszej instancji, w którego okręgu notarjusz, sekretarz sądowy (urzędnik kancelaryjny) lub komornik ma swą siedzibę urzędową.

Art. 45. Przepisy art. 43 i 44 należy odpowiednio stosować do dokumentów prywatnych, na których podpis jest uwierzytelniony przez sąd, notarjusza lub sekretarza sądowego (urzędnika kancelaryjnego).

Art. 46. Dokumenty sporządzone, wystawione lub uwierzytelnione na obszarze jednej Strony przez centralną władzę administracyjną wymienioną w dołączonym (jako aneks) wykazie i zaopatrzone jej pieczęcią urzędową, nie potrzebują dalszego uwierzytelnienia do użycia ich na obszarze drugiej Strony.

Wykaz może być przez każdą z umawiających się stron za zgodą obu Ministerstw Sprawiedliwości zmieniany lub uzupełniany.

Dokumenty sporządzone, wystawione lub uwierzytelnione przez inną władzę administracyjną aniżeli wymienione w wykazie winny być uwierzytelnione przez jedną z wymienionych w wykazie władz, która jest bezpośrednio przełożoną tamtej władzy.

Art. 47. Dokumenty wystawione na podstawie urzędowych rejestrów stanu cywilnego przez urzędnika stanu cywilnego jednej Strony mogą być użyte na obszarze drugiej Strony, o ile są uwierzytelnione przez właściwy sąd lub przez właściwą władzę administracyjną pierwszej instancji, która jest powołaną do wykonywania nadzoru nad urzędnikiem stanu cywilnego.

Wyciągi z ksiąg kościelnych, dotyczące stanu cywilnego, zaopatrzone pieczęcią kościelną, o ile nie są już objęte przepisem ustępu 1, winny być uwierzytelnione przez sąd miejscowy właściwy dla odnośnego zarządu kościelnego i zaopatrzone poświadczeniem, że wystawca wyciągu jest uprawniony do udzielenia tegoż.

Art. 48. Wierzytelne odpisy dokumentów, służące do użytku na obszarze drugiej Strony, winny być sporządzone przez tę samą władzę, która dokument oryginalny sporządziła lub wystawiła. Jeżeli powyższe postanowienia przepisują dla sporządzenia lub wystawienia tego rodzaju dokumentów pewien szczególny sposób uwierzytelnienia, natenczas należy go zastosować również do wierzytelnych odpisów.

Jeżeli władza, która dokument sporządziła lub wystawiła, już nie istnieje, uwierzytelnienia odpisu winna dokonać władza w miejsce tamtej właściwa.

Gdyby i taka władza nie istniała, uwierzytelnienie należy do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Dział II. Sprawy karne.

Rozdział 1. Wydawanie przestępców.

Art. 49. Strony zawierające umowę zobowiązują się na żądanie wydawać sobie wzajemnie znajdujące się na ich obszarze osoby ścigane lub skazane przez sądy drugiej Strony za czyny karygodne, które według ustaw Państwa wzywającego i wezwanego — obowiązujących chociażby tylko w jednej ich dzielnicy — zagrożone są co najmniej karą ograniczenia wolności przez przeciąg jednego roku lub karą cięższą.

Dla ocenienia obowiązku wydania przestępcy miarodajną jest jedynie okoliczność, czy czyn karygodny, z powodu którego żąda się wydania, jako taki jest w Państwie wezwanem zagrożony karą, natomiast bez znaczenia jest kwestja, czy osoba wydać się mająca także w Państwie wezwanem mogłaby być za ten czyn ścigana.

Art. 50. Rzeczpospolita Polska nie wydaje obywateli własnych tudzież obywateli Wolnego Miasta Gdańska. Królestwo Serbów, Kroatów i Słoweńców nie wydaje własnych obywateli.

Jeżeli przed nadejściem żądania wydania osoba wymieniona w tem żądaniu podała u Strony wezwanej prośbę o nadanie jej obywatelstwa, natenczas załatwienie żądania można odłożyć aż do ostatecznego załatwienia prośby o nadanie obywatelstwa.

Art. 51. Wydanie jest niedopuszczalne:

a) z powodu czynów karygodnych, zagrożonych karą tylko w wojskowych ustawach karnych;

b) z powodu czynów, które ulegają karze wyłącznie według ustaw prasowych;

c) z powodu wykroczeń przeciwko ustawom celnym, podatkowym lub innym ustawom skarbowym;

d) z powodu przestępstw politycznych lub przestępstw pozostających z niemi w związku. Wydania można jednak dozwolić, jeżeli czyn karygodny wykazuje znamiona zarówno przestępstwa politycznego, jak i pospolitego, a te ostatnie przeważają, o czem rozstrzyga władza wezwana wedle swobodnego ocenienia. Za przestępstwo polityczne nie będzie jednak uważany zamach na życie naczelnika jakiegokolwiek Państwa lub członków jego rodziny.

Art. 52. Ponadto wydanie nie nastąpi:

a) jeżeli ściganie z powodu tego czynu według ustaw Państwa wezwanego zastrzeżone jest wyłącznie własnemu sądownictwu;

b) jeżeli według ustaw obowiązujących we wszystkich dzielnicach Strony wezwanej ściganie lub wykonywanie kary uległo przedawnieniu;

c) jeżeli co do danej osoby na obszarze Strony wezwanej z powodu tego samego przestępstwa toczyło się postępowanie karne i zostało zakończone wyrokiem lub w inny sposób — chyba, że zachodzą warunki, pod któremi według ustaw Państwa wezwanego dopuszczalne jest wznowienie postępowania karnego. Wyrok uwalniający lub umorzenie postępowania nie są jednak przeszkodą w wydaniu, jeżeli takie orzeczenie zapadło tylko z powodu, że przestępstwo popełniono zagranicą.

Art. 53. Wydania można odmówić, jeżeli przeciw osobie której wydania zażądano, na obszarze Strony wezwanej toczy się postępowanie karne z powodu tego samego przestępstwa.

Art. 54. Jeżeli osoba, której wydania zażądano, na obszarze Strony wezwanej z powodu innego przestępstwa jest ścigana lub skazana, natenczas można wstrzymać wydanie aż do ukończenia wdrożonego postępowania i wykonania lub darowania kary. Mimo to o wydaniu należy orzec jak najrychlej.

Art. 55. Jeżeli rządy kilku państw żądają równocześnie pewnej osoby z powodu tego samego czynu karygodnego, należy ją wydać rządowi tego państwa, na którego obszarze czyn karygodny popełniono. Jeżeli czyn karygodny popełniono na obszarze kilku państw, lub jeżeli zachodzą wątpliwości co do miejsca popełnienia czynu, mają odpowiednie zastosowanie postanowienia ustępu 2.

Jeżeli rządy kilku państw żądają wydania pewnej osoby z powodu różnych czynów karygodnych, należy ją wydać temu państwu, którego ona jest obywatelem. Jeżeli to państwo nie żąda wydania, należy osobę ściganą wydać temu państwu, które żąda wydania z powodu czynu surowszą karą zagrożonego. Jeżeli wszystkie czyny zagrożone są karą równie surową, wydanie nastąpi do tego państwa, które wcześniej wydania zażądało.

Art. 56. Strona wezwana może jednak bez względu na postanowienia artykułu poprzedniego dać pierwszeństwo temu państwu, którego obywatelem jest osoba wydać się mająca, jeśli na niej ciąży obowiązek z mocy traktatu zawartego z danem państwem.

Art. 57. Osobę wydaną wolno tylko o tyle ścigać, skazać lub wydać trzeciemu państwu z powodu czynu karygodnego popełnionego przed wydaniem, do którego wydanie się nie odnosiło;

a) jeżeli Strona, która przestępcę wydała, na to dodatkowo zezwoli, przyczem zezwolenia nie można odmówić, jeżeli wydanie takie z powodu tego czynu karygodnego w myśl tej umowy mogłoby być dozwolone;

b) jeżeli osoba wydana wyrazi do protokółu sądowego zgodę swą na to Stronie, która przestępcę wydała, należy przesłać uwierzytelniony odpis tego protokółu.

Art. 58. Jeżeli osoba, wydana w ciągu miesiąca od chwili, kiedy z powodu czynu, za który ją wydano, postępowanie karne przeciw niej ukończono lub karę wykonano albo darowano, z własnej winy nie opuści obszaru państwa, któremu ją wydano, albo jeżeli osoba wydana dobrowolnie tam powróci, natenczas sądowe ściganie i wykonanie kary dopuszczalne będzie także z powodu takich czynów karygodnych, do których wydanie się nie odnosiło.

Art. 59. Wniosek o wydanie może być przesłany przez Ministerstwo Sprawiedliwości Strony wzywającej bezpośrednio do Ministerstwa Sprawiedliwości Strony wezwanej. Także wszelka inna korespondencja w sprawach o wydanie przestępcy może być prowadzoną bezpośrednio między Ministerstwami Sprawiedliwości obu Stron.

Art. 60. Do wniosku o wydanie należy dołączyć sędziowski nakaz aresztowania osoby, której wydania żąda się, albo prawomocny wyrok przeciw niej wydany. W dokumentach tych winno być określone przestępstwo, z powodu którego żąda się wydania, z przedstawienia stanu rzeczy z powołaniem przepisów karnych, które mają być zastosowane. Przy przestępstwach przeciw własności należy, o ile możności, podać wysokość szkody wyrządzonej lub zamierzonej. Jeżeli powyższe okoliczności nie wynikają ze wspomnianych dokumentów, należy dołączyć dalsze pismo sądowe, które zawiera okoliczności brakujące.

Wymienione pisma należy sporządzić w formie przepisanej dla Strony wzywającej w oryginale lub uwierzytelnionym odpisie i uwierzytelnić przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Brzmienie przepisów karnych, które mają być zastosowane, należy również dołączyć w uwierzytelnionym odpisie.

We wniosku należy, o ile możności, zamieścić również opis osoby, której wydania się żąda, oraz przytoczyć inne okoliczności, mające znaczenie dla stwierdzenia jej tożsamości.

Art. 61. Do wniosku o wydanie tudzież do dokumentów wspomnianych w art. 60, o ile pisma te nie są sporządzone w oficjalnym języku Państwa wezwanego, należy dołączyć uwierzytelnione tłumaczenie na ten język lub na język francuski. Przepis ten ma zastosowanie także do innej korespondencji w sprawach o wydanie.

Art. 62. W razie wątpliwości, czy zachodzą warunki wydania przewidziane w niniejszej umowie, należy zażądać od Strony wzywającej dodatkowych wyjaśnień.

Jeżeli ściganą osobę z powodu wniosku o jej wydanie zaaresztowano, można ją wypuścić na wolność, skoro w ciągu 6 tygodni po wysłaniu pisma żądającego wyjaśnień potrzebne wyjaśnienia nie nadejdą do wezwanego Ministerstwa Sprawiedliwości.

Art. 63. O ile wydanie nie przedstawia się zgóry jako niedopuszczalne, należy niezwłocznie po otrzymaniu wniosku o wydanie zarządzić środki potrzebne do zabezpieczenia wydania.

Art. 64. Nawet przed otrzymaniem wniosku o wydanie można pewną osobę tymczasowo przytrzymać, jeżeli druga Strona tego zażąda z powołaniem się na sędziowski nakaz aresztowania lub prawomocny wyrok i wymieni rodzaj czynu karygodnego, a wydanie nie przedstawia się zgóry jako niedopuszczalne.

Sądy i urzędy prokuratorskie Strony wzywającej mogą wniosek taki przesłać na piśmie lub telegraficznie bezpośrednio do właściwych władz Strony wezwanej.

Także i bez takiego wniosku należy zarządzić tymczasowo przytrzymanie osoby wyśledzonej w Państwie, w którego dzienniku policyjnym zamieszczono o niej ogłoszenie na żądanie drugiego Państwa.

Art. 65. O dniu tymczasowego przytrzymania (art. 64) oraz o miejscu aresztu należy niezwłocznie i bezpośrednio zawiadomić władzę wzywającą lub ścigającą tudzież własne Ministerstwo Sprawiedliwości.

Osobę tymczasowo przytrzymaną należy wypuścić na wolność, jeżeli najpóźniej w przeciągu 15 dni od dnia przytrzymania nie nadejdzie nakaz aresztowania lub wyrok karny do władzy, w której areszcie dana osoba się znajduje.

Ministerstwo Sprawiedliwości tej Strony, która dokonała przytrzymania, może zarządzić uwolnienia osoby tymczasowo przytrzymanej, jeżeli w przeciągu 6 tygodni od dnia przytrzymania nie otrzyma wniosku o wydanie.

Art. 66. Strona, której przestępcę wydano, winna Stronę wydającą zawiadomić o ostatecznym wyniku postępowania karnego.

Art. 67. Wraz z przestępcą należy Stronie wzywającej wydać wszelkie przedmioty zajęte, które w chwili przytrzymania znajdowały się w posiadaniu wydanego i zostały przezeń uzyskane w drodze czynu karygodnego oraz przedmioty mogące służyć do udowodnienia czynu karygodnego.

To samo odnosi się do wszystkich przedmiotów wspomnianego rodzaju, któreby później odnaleziono.

Wydanie wyżej oznaczonych przedmiotów nastąpi na wniosek również i wtedy, gdy wydanie przestępcy wprawdzie byłoby dopuszczalne, lecz z powodu jego śmierci lub ucieczki nie mogło nastąpić.

Prawa osób trzecich do takich przedmiotów pozostają w mocy.

Po ukończeniu przewodu sądowego należy przedmioty te zwrócić bez kosztów osobom uprawnionym. W wypadku, gdyby tych osób w sposób niewątpliwy nie można było stwierdzić, przedmioty, o których mowa, winny być wydane Stronie wezwanej bez kosztów, skoro tego zażądała.

Państwo, od którego zażądano tych przedmiotów, może je zatrzymać czasowo, jeśli są mu one potrzebne do postępowania karnego.

Art. 68. Kosztów i opłat, powstałych dla jednej ze Stron umawiających się na jej obszarze wskutek postępowania w sprawie wydania przestępcy lub przedmiotów wymienionych w art. 67, nie zwraca się.

Władza wydająca winna jednak sumę powstałych kosztów podać do wiadomości władzy wzywającej, aby władza ta mogła je ściągnąć od osoby zobowiązanej do zwrotu. Sumy ściągnięte zatrzymuje Strona wzywająca.

Art. 69. Jeżeli trzecie państwo wydaje jaką osobę jednej ze Stron umawiających się, natenczas druga Strona na żądanie zezwoli na przewiezienie tej osoby przez swój obszar, o ile osoba ta nie jest jej obywatelem.

Do wniosku o zezwolenie na przewiezienie stosują się odpowiednio przepisy art. 50 do 52 i 60.

Rozdział 2. Pomoc prawna w sprawach karnych.

Art. 70. Sądy zwyczajne i urzędy prokuratorskie obu Stron umawiających się będą sobie wzajemnie na żądanie udzielały pomocy prawnej w sprawach karnych w myśl postanowień następujących:

Art. 71. Pomoc prawna obejmuje:

a) doręczanie wszelkich pism, dotyczących przewodu, nie wyłączając wyroków;

b) badanie obwinionych świadków lub znawców, wizję lokalną, rewizję i zajęcie przedmiotów oraz wszelkie inne czynności śledcze;

c) przesyłanie dokumentów, akt sądowych, odpisów z tychże, dowodów rzeczowych oraz przedmiotów wytworzonych przez czyn karygodny lub podlegających konfiskacie;

d) udzielanie wyjaśnień z rejestrów kar.

Wyroków karnych Strony drugiej nie wykonywa się.

Art. 72. Pomocy prawnej można odmówić:

a) jeżeli czyn karygodny, będący przedmiotem sprawy karnej według ustaw Strony wezwanej nie podlega karze lub stanowi przestępstwo polityczne lub ściśle wojskowe; albo

b) jeżeli chodzi o ściganie obywatela Strony wezwanej, nie znajdującego się na obszarze Strony wzywającej.

Jeżeli w wezwaniu o pomoc prawną żąda się rewizji lub zajęcia dowodów rzeczowych, natenczas uczyni mu się zadość tylko wtedy, jeżeli zachodzą warunki, pod któremi według postanowień tej umowy byłoby dopuszczalne wydanie.

Art. 73. Przedmioty wymienione w art. 71 ust. 1 p. c) należy wzrócić bez kosztów, o ile władza wezwana inaczej nie postanowi. Prawa osób trzecich pozostają w każdym razie zastrzeżone.

Art. 74. Do pomocy prawnej w sprawach karnych stosują się odpowiednio przepisy art. 8 do 20 niniejszej umowy.

Rozdział 3. Zawiadamianie o skazaniu.

Art. 75. Strony umawiające się będą sobie wzajemnie przesyłały odpisy kart karnych lub wyciągi z prawomocnych wyroków skazujących, które dotyczą obywateli drugiej Strony.

Postanowienie to nie będzie miało zastosowania, o ile wyrok wedle przepisów obowiązujących w sądzie orzekającym nie podlega wpisaniu do rejestru karnego.

Nadto będą sobie obie Strony przesyłały zawiadomienia o dalszych orzeczeniach, odnoszących się do takich wyroków, o ile orzeczenia te notowane są również w rejestrze karnym.

Wspomniane odpisy i wyciągi przesyłane będą do władzy prowadzącej w drugiem Państwie rejestr karny, a gdyby ta władza nie była znana władzy przesyłającej, do Ministerstwa Sprawiedliwości drugiego Państwa.

Wiadomości, jako też żądania wyjaśnień z rejestru karnego, należy kierować do Ministerstwa Sprawiedliwości drugiego Państwa, o ile władza prowadząca rejestr karny nie jest znaną władzy wzywającej.

III.

Umowa z Republiką Austrjacką,

podpisana we Wiedniu dnia 19 marca 1921 (Dz. U. R. P. Nr. 84 z r. 1926, poz. 167) ratyfikowana zgodnie z ustawą z dnia 22 lipca 1925 (Dz. U. R. P. Nr. 89 z r. 1925, poz. 620).

Dział I. Sprawy cywilne.

Rozdział 6. Dokumenty.

Art. 48. (1) Dokumenty, sporządzone lub wystawione przez sądy jednego z Państw umawiających się, a zaopatrzone pieczęcią urzędową, nie potrzebują do użycia ich na obszarze drugiego Państwa uwierzytelnienia.

(2) To samo odnosi się:

1. do dokumentów urzędów ksiąg gruntowych i urzędów depozytowych, o ileby urzędy te nie należały do władz wymienionych już w ustępie 1.

2. do protestów wekslowych notarjuszy, sekretarzy sądowych (urzędników kancelaryjnych) i komorników sądowych.

Art. 49. Dokumenty sporządzone lub wystawione przez notarjusza, sekretarza sądowego (urzędnika kancelaryjnego) lub komornika, wyjąwszy protesty wekslowe (artykuł 48, ustęp 2, p. 2), winny być uwierzytelnione, jeżeli mają być użyte na obszarze drugiego Państwa umawiającego się. Uwierzytelnienia dokonuje Prezes Trybunału pierwszej instancji, w którego okręgu notarjusz, sekretarz sądowy (urzędnik kancelaryjny) lub komornik ma swą siedzibę urzędową.

Art. 50. Przepisy artykułów 48 i 49 należy odpowiednio stosować do dokumentów prywatnych, na których podpis jest uwierzytelniony przez sąd, notarjusza lub sekretarza sądowego (urzędnika kancelaryjnego).

Art. 51. (1) Dokumenty sporządzone, wystawione lub uwierzytelnione na obszarze jednego z Państw umawiających się przez wyższą lub najwyższą władzę administracyjną, wymienioną w dołączonym jako aneks wykazie, i zaopatrzone jej pieczęcią urzędową, nie potrzebują dalszego uwierzytelnienia do użycia ich na obszarze drugiego Państwa.

(2) Wykaz może być za zgodą obu naczelnych Zarządów sprawiedliwości zmieniony lub uzupełniony.

(3) Dokumenty sporządzone, wystawione lub uwierzytelnione przez inną władzę administracyjną winny być uwierzytelnione przez jedną z wymienionych w wykazie władz, która jest bezpośrednio przełożoną tamtej władzy, o ile do nich nie stosują się postanowienia artykułu 52.

Art. 52. (1) Dokumenty wystawione na podstawie urzędowych rejestrów stanu cywilnego, o ile nie pochodzą od władzy administracyjnej I instancji, potrzebują uwierzytelnienia, jeśli mają być użyte na obszarze drugiego Państwa umawiającego się.

(2) Wyciągi z ksiąg kościelnych, dotyczące stanu cywilnego, zaopatrzone pieczęcią kościelną, o ile nie są już objęte przepisem ustępu 1, winny być uwierzytelnione i zaopatrzone poświadczeniem, że wystawca wyciągu jest uprawniony do udzielenia tego.

(3) Uwierzytelnienia (ustęp 1 i 2) i zaświadczenia (ustęp 2) dokonuje stosownie do ustawodawstwa krajowego sąd lub władza administracyjna I instancji.

Art. 53. (1) Uwierzytelnienia odpisów dokumentów, służących do użytku na obszarze drugiego Państwa musi być dokonane przez tę samą władzę, która dokument oryginalny sporządziła lub wystawiła. Jeżeli powyższe postanowienia przepisują dla sporządzenia lub wystawienia tego rodzaju dokumentów pewien szczególny sposób uwierzytelnienia, natenczas należy go zastosować również do wierzytelnych odpisów.

(2) Jeżeli władza, która dokument sporządziła lub wystawiła, już nie istnieje, uwierzytelnienia odpisu winna dokonać władza w miejsce tamtej właściwa.

(3) Gdyby i taka władza nie istniała, uwierzytelnienie należy do najwyższej politycznej władzy administracyjnej.

Art. 54. (1) Państwa umawiające się będą wzajemnie przesyłały na żądanie władz państwowych lub gminnych wyjaśnienia o wpisach dokonanych w ich księgach stanu cywilnego, lub udzielały wierzytelne odpisy tych wpisów.

(2) Wnioski w tym przedmiocie winny być sporządzone w języku oficjalnym władzy wzywającej i skierowane w Austrji do Naczelnej Politycznej Władzy administracyjnej, w Polsce do Naczelnego Zarządu sprawiedliwości. Władza prowadząca księgi stanu cywilnego prześle dokument bezpośrednio władzy wzywającej.

(3) Jeżeli wniosek taki uczyniono wyraźnie w interesie urzędowym, nie będą żądane żadne należytości.

Dział II. Sprawy karne.

Rozdział 1. Wydawanie przestępców.

Art. 55. (1) Państwa zawierające umowę zobowiązują się na żądanie wydawać sobie wzajemnie znajdujące się na ich obszarze osoby ścigane lub skazane przez sądy drugie Państwa za czyn karygodny, który według ustaw Państwa wzywa-

jącego i wezwanego — obowiązujących chociażby tylko w jednej dzielnicy — zagrożony jest karą więzienia lub cięższą.

(2) Dla ocenienia obowiązku wydania przestępcy miarodajną jest jedynie okoliczność, czy czyn karygodny, z powodu którego żąda się wydania, jako taki jest w Państwie wezwanem zagrożony karą. Natomiast bez znaczenia jest kwestja, czy osoba wydać się mająca, także w Państwie wezwanem mogłaby być za ten czyn ścigana.

(3) W razie zmiany ustawy karnej w jednem z Państw umawiających się, Rządy obu Państw będą uprawnione we wzajemnem porozumieniu zakres czynów karygodnych, uzasadniających obowiązek wydania, inaczej określić stosownie do swego ustawodawstwa.

Art. 56. (1) Rzeczpospolita Polska nie wydaje obywateli własnych tudzież obywateli Wolnego Miasta Gdańska. Republika Austrjacka nie wydaje własnych obywateli.

(2) Jeżeli przed nadejściem żądania wydania osoba zażądana podała w Państwie wezwanem prośbę o nadanie jej obywatelstwa, natenczas rozstrzygnięcie o wydaniu można odłożyć aż do ostatecznego załatwienia prośby o nadanie obywatelstwa.

Art. 57. Wydanie jest niedopuszczalne, jeżeli czyn karygodny, z powodu którego zażądano wydania stanowi:

1. przestępstwo ściśle wojskowe,
2. tylko wykroczenie przeciw ustawom prasowym,
3. wykroczenie tylko przeciw ustawom celnym, podatkowym, lub innym ustawom skarbowym,
4. przestępstwo polityczne lub pozostające w związku z przestępstwem politycznem. Wydanie można jednak dozwolić, jeżeli czyn karygodny wykazuje znamiona zarówno przestępstwa politycznego, jak i pospolitego, a te ostatnie przeważają, o czem rozstrzyga władza wezwana wedle swobodnego ocenienia.

Art. 58. Ponadto wydanie nastąpi:

1. jeżeli ściganie według ustaw Państwa wezwanego zastrzeżone jest wyłącznie własnemu sądownictwu,
2. jeżeli według ustaw obowiązujących we wszystkich dzielnicach Państwa wezwanego ściganie lub wykonanie kary uległo przedawnieniu,
3. jeżeli przeciw obwinionemu na obszarze Państwa wezwanego z powodu tego samego przestępstwa toczyło się postępowanie karne i zostało zakończone prawomocnie wyrokiem lub w inny sposób, chyba że zachodzą warunki, pod któremi według ustaw Państwa wezwanego dopuszczalne jest wznowienie postępowania karnego. Wyrok uwalniający lub umorzenie postępowania nie są jednak przeszkodą w wydaniu, jeżeli takie

orzeczenie zapadło tylko z powodu, że ustawa karna Państwa wezwanego nie ma zastosowania do takich czynów karygodnych, o ile zostały popełnione zagranicą.

Art. 59. Wydania można odmówić, jeżeli przeciw obwinionemu na obszarze Państwa wezwanego toczy się postępowanie karne z powodu tego samego przestępstwa.

Art. 60. Jeżeli obwiniony na obszarze Państwa wezwanego z powodu innego przestępstwa jest ścigany lub skazany, natenczas można wstrzymać wydanie aż do ukończenia wdrożonego postępowania i wykonania lub darowania kary. Mimo to o wydaniu należy orzec jaknajrychlej.

Art. 61. Jeżeli obwiniony jest obywatelem trzeciego Państwa, może Państwo wezwane wydanie obwinionego zaofiarować temu Państwu, którego on jest obywatelem.

Art. 62. (1) Jeżeli kilka Państw żąda równocześnie wydania pewnej osoby z powodu tego samego czynu karygodnego, w takim razie rząd wezwany rozstrzyga według swego swobodnego uznania, któremu z tych Państw ma być obwiniony wydany.

(2) Jeżeli kilka Państw żąda wydania pewnej osoby z powodu różnych czynów karygodnych, należy ją wydać temu Państwu, którego ona jest obywatelem. Jeżeli to Państwo nie żąda wydania, należy osobę ściganą wydać temu Państwu, które żąda wydania z powodu czynu najsurowszą karą zagrożonego. Jeżeli wszystkie czyny zagrożone są karą równie surową, wydanie nastąpi temu Państwu, które najpierw wydania zażądało.

Art. 63. Osobę wydaną wolno tylko w takim wypadku ścigać, skazać lub wydać trzeciemu Państwu z powodu czynu karygodnego, popełnionego przed wydaniem, do którego wydanie się nie odnosiło:

1. jeżeli Państwo, które przestępcę wydało, na to dodatkowo zezwoli, przyczem zezwolenia nie można odmówić, o ile wydanie także z powodu tego czynu karygodnego w myśl tej umowy mogłoby być dozwolone,

2. jeżeli osoba wydana wyrazi do protokółu sądowego zgodę swą na to; Państwu, które przestępcę wydało, należy przesłać uwierzytelniony odpis tego protokółu.

Art. 64. Jeżeli osoba wydana w ciągu miesiąca od chwili, kiedy z powodu czynu, za który ją wydano, postępowanie karne przeciw niej ukończono lub skargę wykonano albo darowano, z własnej winy nie opuści obszaru Państwa, któremu ją wydano, albo jeżeli osoba wydana dobrowolnie tam powróci, natenczas sądowe ściganie i wykonanie kary dopuszczalne będzie także z powodu takich czynów karygodnych, do których wydanie się nie odnosiło.

Art. 65. (1) Wniosek o wydanie może być przesłany przez Naczelny Zarząd sprawiedliwości do Naczelnego Zarządu sprawiedliwości Państwa wezwanego.

(2) Także wszelka inna korespondencja w sprawach o wydanie przestępcy może być prowadzoną bezpośrednio między Naczelnymi Zarządami sprawiedliwości obu państw.

Art. 66. (1) Do wniosku o wydanie należy dołączyć sędziowski nakaz aresztowania osoby, której wydania się żąda, albo prawomocny wyrok przeciw niej wydany. W dokumentach tych winno być określone przestępstwo, z powodu którego żąda się wydania z przedstawieniem stanu rzeczy i powołaniem przepisów karnych, które mają być zastosowane. Przy przestępstwach przeciw własności należy, o ile możności podać wysokość szkody wyrządzonej lub zamierzonej. Jeżeli powyższe okoliczności nie wynikają ze wspomnianych dokumentów, należy dołączyć dalsze pismo sądowe, które zawiera okoliczności brakujące.

(2) Wymienione pisma należy sporządzić w formie przepisanej ustawami Państwa wzywającego w oryginale lub uwierzytelnionym odpisie.

(3) We wniosku należy o ile możności zamieścić również opis osoby, której wydania się żąda, oraz przytoczyć inne okoliczności, mające znaczenie dla stwierdzenia jej tożsamości.

Art. 67. (1) Do wniosku o wydanie tudzież do dokumentów wspomnianych w artykule 66, o ile pisma te nie są sporządzone w oficjalnym języku państwa wzywającego należy dołączyć uwierzytelnione tłumaczenie na ten język.

(2) Przepis ten ma zastosowanie także do innej korespondencji w sprawach o wydanie.

Art. 68. (1) W razie wątpliwości, czy zachodzą warunki wydania, przewidziane w niniejszej umowie, należy zażądać od Państwa wzywającego dodatkowych wyjaśnień.

(2) Jeżeli ściganą osobę na skutek wniosku o jej wydanie zaaresztowano, można ją wypuścić na wolność, skoro w ciągu sześciu tygodni po wydaniu pisma żądającego wyjaśnień, potrzebne wyjaśnienia nie nadejdą do Naczelnego Zarządu sprawiedliwości Państwa wezwanego.

Art. 69. O ile wydanie nie przedstawia się zgóry jako niedopuszczalne, należy niezwłocznie po otrzymaniu wniosku o wydanie zarządzić środki potrzebne do zapobieżenia ucieczce obwinionego.

Art. 70. (1) Nawet przed otrzymaniem wniosku o wydanie można pewną osobę tymczasowo przytrzymać, jeżeli drugie Państwo tego zażąda z powołaniem się na sędziowski nakaz aresztowania lub prawomocny wyrok i wymieni rodzaj czynu

karygodnego, a wydanie nie przedstawia się zgóry jako niedopuszczalne.

(2) Wnioski takie mogą przesyłać sądy, urzędy prokuratorskie i władze bezpieczeństwa Państwa wzywającego na piśmie lub telegraficznie bezpośrednio do właściwych władz Państwa wezwanego.

(3) Także i bez takiego wniosku należy zarządzić tymczasowo przytrzymanie osoby wyśledzonej w Państwie, w którego dzienniku policyjnym zamieszczono o niej ogłoszenie na żądanie właściwej władzy drugiego Państwa.

Art. 71. (1) O dniu tymczasowego przytrzymania (artykuł 70) oraz miejscu aresztu należy niezwłocznie i bezpośrednio zawiadomić władzę wzywającą lub ścigającą, tudzież własny Naczelny Zarząd sprawiedliwości.

(2) Osobę tymczasowo przytrzymaną można wypuścić na wolność, jeżeli w przeciągu 15 dni od dnia przytrzymania nie nadejdzie nakaz aresztowania lub wyrok karny do władzy, w której areszcie dana osoba się znajduje. Przesłanie tych dokumentów może nastąpić w drodze bezpośredniej.

(3) Osobę tymczasowo przytrzymaną można nadto wypuścić na wolność, jeżeli w przeciągu sześciu tygodni od dnia przytrzymania Naczelny Zarząd sprawiedliwości Państwa wezwanego nie otrzyma wniosku o wydanie.

Art. 72. (1) Wszelkie przedmioty, które w chwili przytrzymania przestępcy znajdowały się w posiadaniu wydanego i zostały przezeń uzyskane w drodze czynu karygodnego, oraz przedmioty mogące służyć do udowodnienia czynu karygodnego należy zająć i wydać wraz z obwinionym Państwu wzywającemu.

(2) To samo odnosi się do wszystkich przedmiotów wspomnianego rodzaju, któreby później odnaleziono.

(3) Wydanie wyżej oznaczonych przedmiotów nastąpi na wniosek również i wtedy, gdy wydanie przestępcy wprawdzie byłoby dopuszczalne, lecz z powodu jego śmierci lub ucieczki nie mogło nastąpić.

(4) Prawa osób trzecich do takich przedmiotów pozostają w mocy; po ukończeniu przewodu sądowego należy przedmioty te zwrócić bez kosztów osobom uprawnionym, a gdyby tych osób w sposób niewątpliwy nie można było stwierdzić, Państwu wezwanemu, skoro tego zażąda.

(5) Państwo wezwane o wydanie takich rzeczy może je narazie u siebie zatrzymać, jeżeli ich samo potrzebuje dla przeprowadzenia postępowania karnego.

Art. 73. (1) Kosztów i opłat, powstałych dla jednego z Państw umawiających się na jego obszarze wskutek postę-

powania w sprawie wydania przestępcy lub przedmiotów wymienionych w artykule 72 nie zwraca się.

(2) Władza wydająca winna jednak sumę powstałych kosztów podać do wiadomości władzy wzywającej, aby władza ta mogła je ściągnąć od osoby zobowiązanej do zwrotu. Sumy ściągnięte zatrzymuje Państwo wzywające.

Art. 74. (1) Jeżeli trzecie Państwo wydaje jaką osobę jednemu z państw umawiających się, natenczas drugie Państwo na żądanie zezwoli na przewiezienie tej osoby przez swój obszar, o ile to jest dopuszczalne wedle jego ustawodawstwa.

(2) Do wniosku o zezwolenie na przewiezienie stosują się odpowiednio przepisy artykułów 65 do 68, ustęp 1.

(3) Koszta przewiezienia i zaopatrzenia obwinionego, powstałe na obszarze Państwa wezwanego, winno zwrócić Państwo wzywające.

Rozdział 2. Pomoc prawna.

Art. 75. Sądy i urzędy prokuratorskie obu Państw umawiających się będą sobie wzajemnie na żądanie udzielały pomocy prawnej w sprawach karnych.

Art. 76. (1) Pomoc prawna obejmuje:

1. doręczenie wszelkich pism, dotyczących przewodu sądowego, nie wyłączając wyroków;

2. badanie obwinionych, świadków lub znawców, naocznię sądową, rewizję i zajęcie przedmiotów oraz wszelkie inne czynności śledcze;

3. przesyłanie dokumentów, akt sądowych, odpisów z tychże, dowodów rzeczowych, oraz przedmiotów wytworzonych przez czyn karygodny lub podlegających zresztą konfiskacie;

4. udzielanie wyjaśnień z rejestrów kar.

(2) Wyroków karnych Państwa drugiego nie wykonuje się.

Art. 77. (1) Pomocy prawnej można odmówić:

1. jeżeli czyn karygodny, będący przedmiotem sprawy karnej według ustaw Państwa wezwanego nie podlega karze lub stanowi przestępstwo polityczne lub ściśle wojskowe,

2. jeżeli chodzi o ściganie obywatela Państwa wezwanego, nie przebywającego na obszarze Państwa wzywającego.

(2) Jeżeli w wezwaniu o pomoc prawną żąda się rewizji lub zajęcia dowodów rzeczowych, natenczas uczyni mu się zadość tylko wtedy, jeżeli nadto chodzi o czyn karygodny, wymieniony w artykule 55.

Art. 78. Przedmioty, wymienione w artykule 76, ustęp 1, punkt 3, należy zwrócić bez kosztów, o ile władza wezwana inaczej nie postanowi. Prawa osób trzecich pozostają w każdym razie zastrzeżone.

Art. 79. Do pomocy prawnej w sprawach karnych stosują się odpowiednio przepisy artykułów 8 do 20 niniejszej umowy [1]).

---

[1]) Pomoc prawna.

Postanowienia ogólne.

Art. 8. (1) Obie Strony umawiające się będą sobie wzajemnie na żądanie udzielały pomocy prawnej w sprawach cywilnych, handlowych i sądownictwa niespornego.

(2) Sądy austrjackie winny swe wnioski o pomoc prawną przesyłać bezpośrednio do Prezesa Trybunału I instancji, w którego okręgu leży sąd polski właściwy do ich załatwienia. Polskie sądy winny swe wnioski kierować bezpośrednio do austrjackiego Związkowego Urzędu Kanclerskiego (Bundeskanzleramt) i zaopatrzyć uwagą „w sprawach sądowych" („in Justizangelegenheiten"). Załatwienie należy zawsze wysyłać bezpośrednio do władzy wzywającej.

(3) W razie niewłaściwości władzy wezwanej należy wezwanie przesłać z urzędu do właściwej władzy tego samego Państwa.

Art. 9. (1) Wnioski o doręczenie i pisma rekwizycyjne należy wystosować w języku oficjalnym Państwa wzywającego. Uwierzytelnienia nie potrzeba, pismo należy jednak zaopatrzyć pieczęcią urzędową władzy wzywającej.

(2) Dokumenty i inne pisma sporządzone w wykonaniu rekwizycji należy wystosować w języku oficjalnym Państwa wezwanego, albo, jeżeli to nie miało miejsca, zaopatrzyć w tłumaczenie na ten język, uwierzytelnione przez zaprzysiężonego tłumacza.

Art. 10. Wniosek o pomoc prawną winien zawierać: określenie przedmiotu wezwania, oraz w razie potrzeby krótkie przedstawienie sprawy i oznaczenie stron według ich nazwiska, zawodu i miejsca zamieszkania lub pobytu. We wnioskach o doręczenie należy wymienić także adres odbiorcy i rodzaj pism, które należy doręczyć.

Art. 11. Wniosek o pomoc prawną będzie wykonany w formie przepisanej w ustawach państwa wezwanego. Wnioskowi władzy wzywającej, aby zastosowano pewną formę szczególną, należy jednak uczynić zadość, jeżeli ustawy Państwa wezwanego formy tej nie zabraniają.

Art. 12. We wszystkich wypadkach, w których władza wezwana nie wykona wezwania, zawiadomi ona o tem niezwłocznie władzę wzywającą, przyczem w wypadku artykułów

Art. 80. (1) Osoba przebywająca na obszarze jednego z Państw umawiających się, która na wezwanie, otrzymane w sprawie karnej od władz drugiego Państwa, stanie dobro-

---

15 i 19 poda powody odmowy, a w wypadku artykułu 8, ustęp 3, wymieni władzę, której wniosek odstąpiono.

Art. 13. Za wykonanie doręczeń i załatwienie pism rekwizycyjnych nie będą od Państwa wzywającego żądane żadne należytości ani zwrot jakichkolwiek wydatków; wyjątek stanowią należytości wypłacone znawcom. Opłatę pocztową za korespondencję spowodowaną wnioskiem pokrywa zawsze władza wysyłająca.

II. Doręczenia.

Art. 14. (1) Pisma przeznaczone do doręczenia winny być sporządzone w języku oficjalnym Państwa wezwanego, albo zaopatrzone w przekład uwierzytelniony przez zaprzysiężonego tłumacza na ten język.

(2) W przeciwnym razie władza wezwana może ograniczyć się do tego, że wykona doręczenie przez oddanie pisma odbiorcy, o ile on zechce je przyjąć.

Art. 15. Doręczenia można odmówić, jeżeli ono według zapatrywania Państwa, na którego obszarze ma być wykonane, mogłoby naruszyć jego prawa zwierzchnicze lub jego bezpieczeństwo.

Art. 16. (1) Jako dowód doręczenia służyć będzie albo zaopatrzone datą i uwierzytelnione potwierdzenie odbioru ze strony odbiorcy albo też poświadczenie władzy wezwanej stwierdzającej fakt, formę i czas doręczenia.

(2) Jeżeli pismo, przeznaczone do doręczenia, przesłano w dwóch egzemplarzach, należy potwierdzenie odbioru lub poświadczenie umieścić na jednym z tych egzemplarzy lub do niego dołączyć.

Art. 17. Każde Państwo umawiające się może własnym obywatelom przebywającym na obszarze drugiego Państwa uskutecznić doręczenia przez swych przedstawicieli dyplomatycznych lub konsularnych, jednak bez użycia środków przymusowych.

III. Załatwianie pism rekwizycyjnych.

Art. 18. (1) Władza sądowa, do której skierowano rekwizycję, winna przy jej wykonaniu użyć takich samych środków przymusowych, jak przy załatwianiu rekwizycyj własnych władz albo wniosku przedawnionego w tym samym celu przez

wolnie przed temi władzami jako świadek lub znawca, nie może być na obszarze tego drugiego Państwa ściganą za czyn karygodny, popełniony przed jej przybyciem w celu stawiennictwa bez względu na to, jakiego Państwa jest obywatelem.

(2) Również nie może być na niej wykonany wyrok, wydany przed jej przybyciem.

Art. 81. Państwa umawiające się będą sobie wzajemnie przesyłały odpisy kart karnych lub wyciągi z prawomocnych wyroków skazujących, które dotyczą obywateli drugiego Państwa. Postanowienie to nie będzie miało zastosowania, o ile wyrok wedle przepisów obowiązujących w sądzie orzekającym nie podlega wpisaniu do rejestru karnego.

(2) Nadto będą sobie oba Państwa umawiające się przesyłały zawiadomienia o dalszych orzeczeniach odnoszących się do takich wyroków, o ile orzeczenia te notowane są również w rejestrze karnym.

(3) Wspomniane odpisy i wyciągi przesyłane będą do władzy prowadzącej w drugiem Państwie rejestr karny, a gdyby ta władza nie była znana władzy przesyłającej, do Naczelnego Zarządu sprawiedliwości drugiego Państwa.

Dział III. Postanowienia ogólne i końcowe.

Art. 82. Za język oficjalny w znaczeniu niniejszej umowy będzie uważany w Rzeczypospolitej Polskiej język polski, w Republice Austrjackiej język niemiecki.

---

stronę interesowaną. Tych środków przymusowych nie potrzeba stosować, jeżeli chodzi o osobiste stawiennictwo stron procesowych.

(2) Władzę wzywającą należy na jej żądanie zawiadomić o czasie i miejscu wykonania żądanej czynności, aby strona interesowana mogła być przy tem obecną.

Art. 19. (1) Wykonania rekwizycji można odmówić, jeżeli wykonanie żądanej czynności w Państwie wezwanem nie należy do zakresu działania władzy sądowej albo jeżeli załatwienie rekwizycji mogłoby według zapatrywania Państwa wezwanego naruszyć jego prawa zwierzchnicze lub bezpieczeństwo.

(2) Przesłania akt i innych dokumentów można również odmówić, jeżeliby z powodu ich ważności zachodziły w tym względzie szczególniejsze wątpliwości a Ministerstwo Sprawiedliwości na odmowę się zgodzi.

Art. 20. Naczelne Zarządy sprawiedliwości obu Państw będą sobie na żądanie udzielały wyjaśnień co do prawa obowiązującego na ich obszarze.

Art. 83. We wszystkich wypadkach, w których w myśl niniejszej umowy przekłady mają być uwierzytelnione przez tłumacza zaprzysiężonego, może każde z umawiających się Państw także swoich sędziów upoważnić do dokonania tego uwierzytelnienia.

Art. 84. We wszystkich wypadkach, w których niniejsza umowa powołuje się na ustawy ojczyste, rozumieć należy w Polsce ustawodawstwo tej dzielnicy, któremu wedle prawa polskiego podlega dana osoba.

Art. 85. Oprócz orzeczeń wspomnianych w artykule 25, 26, ustęp 2, i 43 będą na obszarze jednego z państw umawiających się uznane także takie orzeczenia prawomocne, wydane przez sądy drugiego Państwa, które dotyczą ślubności pochodzenia, legitymacji i przysposobienia, o ile mąż matki dziecka, ojciec legitymowany dziecka lub przysposabiający jest obywatelem Państwa orzekającego.

Art. 86. Stosowanie ustawodawstwa jednego z Państw umawiających się oraz wykonanie orzeczeń jego sądów będzie w drugiem Państwie wykluczone, jeżeliby przez to miał być uzasadnionym lub ustalonym stosunek prawny, któremu ustawodawstwo tego Państwa ze względu porządku publicznego lub obyczajności odmawia ważności lub zaskarżalności, lub też jeżeliby ten stosunek prawny był w tem Państwie przedmiotem sporu zawisłego, albo prawomocnie już rozstrzygniętego.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dn. 22 czerwca 1929 w sprawie wykonania umowy między Rzecząpospolitą Polską a Republiką Austrjacką o wzajemnym obrocie prawnym, podpisanej w Wiedniu dnia 19 marca 1924 r.

(Dz. urzęd. Min. Spr. Nr. 13, poz. 12, str. 154).

I. opuszczono, jako zbędny.

II. Przepisy działu II rozdziału II tejże umowy dotyczące pomocy prawnej w sprawach karnych, winny być wobec dodatkowego porozumienia się Rządu Polskiego, z Rządem Austrjackim stosowane również w sprawach dyscyplinarnych sędziów, prokuratorów i funkcjonarjuszów sądowych i prokuratorskich tudzież adwokatów i notarjuszy, z zastrzeżeniem, że o ile sprawy dyscyplinarnej nie prowadzi władza sądowa, władza dyscyplinarna winna wnioski swe o pomoc prawną kierować nie bezpośrednio do sądu drugiego państwa, lecz do właściwego sądu krajowego, który wystosuje do sądu drugiego państwa odpowiednią odezwę z uwzględnieniem postanowień umowy w przedmiocie pomocy prawnej.

III. Wykaz sądów Republiki Austrjackiej dołącza się pod 1) do niniejszego rozporządzenia. W wykazie tym podane są dla objaśnienia polskich władz sądowych przy nazwach niemieckich poszczególnych sądów austrjackich w nawiasie odpowiednie ich oznaczenia w języku polskim.

W adresach pism do sądów austrjackich oraz w tekście tych pism należy używać wyłącznie niemieckich oznaczeń sądów i nazw miejscowości [1]). Wzajemnie też wymagać należy, aby austrjackie sądy i urzędy prokuratorskie oznaczały zarówno w adresach, jak w tekście pism, nazwy polskich sądów i miejscowości wyłącznie w brzmieniu polskiem urzędowo ustalonem.

IV. Odezwy do sądów austrjackich o pomoc prawną należy adresować do tego sądu grodzkiego „Bezirksgericht", w którego okręgu żądana czynność pomocy prawnej ma być wykonana i przesyłać do Związkowego Ministerstwa Sprawiedliwości w Wiedniu „Bundesministerium für Justiz Wien".

W wezwaniach sądów polskich, które mają być doręczone stronie w Austrji można podawać przewidziane w ustawie skutki niestawienia się strony. Natomiast nie należy pomieszczać zagrożeń karami porządkowemi; w formularzach wprowadzonych do takich wezwań należy zatem skreślać ustępy zawierające zagrożenie karami porządkowemi.

V. Odezwy o pomoc prawną nadsyłane z Austrji stosownie do art. 8 [2]) umowy na ręce prezesów sądów okręgowych winni ci prezesi z całą dokładnością badać w tym kierunku, czy żądana pomoc prawna ze stanowiska układu (art. 15, 19 i 77) [3]) oraz ustawodawstwa wewnętrznego jest dopuszczalna i wykonalna i w razie twierdzącym skierowywać do właściwego sądu do wykonania. Niezależnie od tego badania rekwizycji w drodze administracyjnej winien także sąd, mający ją wykonać, ze swej strony zbadać jej dopuszczalność i wykonalność. W razie wątpliwości należy zasięgać opinji Ministerstwa Sprawiedliwości.

O polski przekład rekwizycji zredagowanej w języku niemieckim winien postarać się w miarę potrzeby prezes sądu okręgowego przed jej skierowaniem do sądu polskiego w celu wykonania, a możliwe wydatki z tem połączone pokryć z kredytu przeznaczonego na wydatki sądowe i sumę ich podać do

---

[1]) Adresy należy zatem redagować w sposób następujący: np. Bezirksgericht Wien Neubau, bez dodawania przyimków „do" na początku adresu oraz przy nazwie miejscowości „w" (uwaga urzędowa).

[2]) Tekst art. 8 zobacz przy art. 79 powyż.

[3]) Tekst art. 15, 19 i 77 zob. tamże.

wiadomości sądu mającego rekwizycję wykonać z poleceniem, aby zgodnie z przepisami obowiązującemi w przedmiocie ściągania kosztów sądowych, sumę tę ściągnął od strony, o ile ona przebywa w Polsce.

Decyzje odmowne oraz rekwizycje z jakiegokolwiek powodu niewykonane należy wraz z wszystkiemi aktami przedstawiać Ministerstwu Sprawiedliwości.

Odezwę o pomoc prawną jakiegokolwiek rodzaju (a więc także i o doręczenie) w sprawach przeciw Skarbowi Państwa należy zawsze przedstawiać Ministerstwu Sprawiedliwości do decyzji.

IV.

Umowa z Republiką Czesko-Słowacką,

podpisana w Pradze dnia 6 marca 1925 (Dz. U. R. P. Nr. 14 z r. 1926, poz. 80) ratyfikowana zgodnie z ustawą z dnia 30 lipca 1925 (Dz. U. R. P. Nr. 89 z r. 1925, poz. 624).

Rozdział 1. Sprawy cywilne.

Tytuł siódmy. O dokumentach.

Dokumenty sądowe.

Art. 25. 1. Dokumenty sporządzone lub wystawione przez sądy jednej Strony, zaopatrzone pieczęcią urzędową nie potrzebują do użycia ich na obszarze drugiej Strony uwierzytelnienia (legalizacji).

2. To samo odnosi się:

a) do dokumentów urzędów ksiąg gruntowych i urzędów depozytowych, o ileby urzędy te nie należały do władz wymienionych już w ustępie 1;

b) do protestów wekslowych notarjuszy, sekretarzy sądowych (urzędników kancelaryjnych) i komorników sądowych.

Art. 26. Dokumenty sporządzone lub wystawione przez notarjusza, komornika lub innego urzędnika, który w sądzie do tego jest upoważniony, wyjąwszy protesty wekslowe (art. 25, ustęp 2, litera b), winny być uwierzytelnione, jeżeli mają być użyte na obszarze drugiej Strony. Uwierzytelnienia dokonuje Prezes Sądu Okręgowego, w którego okręgu notarjusz, komornik lub urzędnik ma swą siedzibę urzędową.

Dokumenty prywatne.

Art. 27. 1. Przepisy art. 25 i 26 należy odpowiednio stosować do dokumentów prywatnych, na których podpis jest

uwierzytelniony przez sąd, notarjusza lub sekretarza sądowego (urzędnika kancelaryjnego).

2. Uwierzytelnienie służy jednak tylko jako dowód, że podpis pochodzi od wystawcy.

Dokumenty władz administracyjnych.

Art. 28. 1. Dokumenty sporządzone, wystawione lub uwierzytelnione na obszarze jednej Strony, przez najwyższą lub inną centralną władzę administracyjną i zaopatrzone jej pieczęcią urzędową, nie potrzebują uwierzytelnienia (legalizacji) do użycia ich na obszarze drugiej Strony. Wykaz tych władz dołączony jest do protokółu dodatkowego do niniejszej umowy, może być jednak za zgodą obu Ministerstw Sprawiedliwości zmieniony lub uzupełniony, co będzie publicznie ogłoszone.

2. Dokumenty sporządzone, wystawione lub uwierzytelnione przez inną władzę administracyjną, winny być uwierzytelnione przez jedną z wymienionych w wykazie władz, która jest przełożoną tamtej władzy.

Akty stanu cywilnego.

Art. 29. 1. Dokumenty wystawione na podstawie urzędowych rejestrów stanu cywilnego przez urzędnika stanu cywilnego jednej Strony, mogą być użyte na obszarze drugiej Strony, o ile są uwierzytelnione przez właściwy sąd lub przez właściwą władzę administracyjną pierwszej instancji, która jest powołaną do wykonywania nadzoru nad urzędnikiem stanu cywilnego.

2. Wyciągi z ksiąg kościelnych, dotyczące stanu cywilnego, zaopatrzone pieczęcią kościelną, a nie objęte przepisem ustępu 1, winny być uwierzytelnione przez sąd miejscowo właściwy dla odnośnego zarządu kościelnego lub przez jedną z wymienionych w art. 28 ust. 1 władz centralnych i zaopatrzone poświadczeniem, że wystawca wyciągu jest uprawniony do udzielania tegoż.

Odpisy.

Art. 30. 1. Wierzytelne odpisy dokumentów, służące do użytku na obszarze drugiej Strony, winny być sporządzone przez tę samą władzę, która dokument sporządziła lub wystawiła. Jeżeli art. 26 do 29 przepisują szczególny sposób uwierzytelnienia, natenczas należy go zastosować również do wierzytelnych odpisów.

2. Jeżeli władza, która dokument sporządziła lub wystawiła, już nie istnieje, uwierzytelnienia odpisu winna dokonać władza w miejsce tamtej właściwa.

3. Gdyby i taka władza nie istniała, uwierzytelnienie należy do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, a w Republice Czeskosłowackiej ewentualnie także do Urzędu Ministra upełnomocnionego do Zarządu Słowaczyzną.

Tytuł ósmy.

Udzielanie odpisów z aktów stanu cywilnego.

Art. 31. 1. Urzędy stanu cywilnego będą na żądanie władz sądowych drugiego Państwa przesyłały im bezpłatnie odpisy lub wyciągi z aktów urodzenia, ślubu i śmierci, oraz aktów legitymacji dzieci nieślubnych.

2. Jeżeli takich odpisów lub wyciągów zażądano dla osoby prywatnej, sporządza się je i przesyła im bezpłatnie tylko wówczas, gdy chodzi o osobę ubogą, której ubóstwo zostało potwierdzone przez właściwą władzę miejscową.

Rozdział 2. Sprawy karne.

Tytuł pierwszy. Wydawanie przestępców.

Przestępstwa uzasadniające wydanie.

Art. 32. Strony zawierające umowę zobowiązują się na wezwanie wydawać sobie wzajemnie znajdujące się na ich obszarze osoby ścigane lub skazane przez sądy drugiej Strony za czyny karygodne, które według ustaw państwa wzywającego i wezwanego — obowiązujących chociażby tylko z jednej ich dzielnicy — zagrożone są karą jako zbrodnie lub występki.

Wyjątek co do własnych obywateli.

Art. 33. 1. Rzeczpospolita Polska nie wydaje obywateli własnych tudzież obywateli Wolnego Miasta Gdańska. Republika Czeskosłowacka nie wydaje własnych obywateli.

2. Jeżeli przed nadejściem żądania wydania osoba wymieniona w tem żądaniu podała u Strony wezwanej prośbę o nadanie jej obywatelstwa, natenczas załatwienie żądania można odłożyć aż do ostatecznego załatwienia prośby o nadanie obywatelstwa.

Wyjątki co do niektórych przestępstw.

Art. 34. 1. Wydanie jest niedopuszczalne:

a) z powodu czynów karygodnych, zagrożonych karą tylko w wojskowych ustawach karnych;

b) z powodu przestępstw politycznych lub przestępstw pozostających z niemi w związku; za przestępstwa polityczne nie będzie jednak uważany zamach na życie naczelnika jakiegokolwiek państwa;

c) z powodu czynów, które ulegają karze wyłącznie według ustaw prasowych;

d) z powodu wykroczeń przeciw ustawom celnym, podatkowym lub innym ustawom skarbowym.

2. Strona wezwana osądza sama, czy istnieją znamiona przewidziane wyżej pod a) do c).

Wyjątki ze względu na własne postępowanie.

Art. 35. Ponadto wydanie nie nastąpi:

a) jeżeli ściganie z powodu tego czynu według ustaw państwa wezwanego zastrzeżone jest wyłącznie własnemu sądownictwu;

b) jeżeli na obszarze Strony wezwanej przeciw osobie, wymienionej we wniosku o wydanie, z powodu tego samego przestępstwa toczyło się postępowanie karne i zostało zakończone wyrokiem lub w inny sposób — chyba, że zachodzą warunki, pod któremi według ustaw państwa wezwanego dopuszczalne jest wznowienie postępowania karnego. Wyrok uwalniający lub umorzenie postępowania nie są jednak przeszkodą w wydaniu, jeżeli takie orzeczenie zapadło tylko z powodu, że przestępstwo popełniono zagranicą.

Art. 36. Wydania można odmówić, jeżeli przeciw osobie, której wydania zażądano, na obszarze Strony wezwanej toczy się postępowanie karne z powodu tego samego przestępstwa.

Przedawnienie.

Art. 37. Wydania można odmówić, jeżeli według ustaw obowiązujących we wszystkich dzielnicach Strony wezwanej czyn karygodny lub wykonanie kary uległo przedawnieniu.

Wstrzymanie wydania.

Art. 38. Jeżeli osoba, której wydania zażądano, na obszarze Strony wezwanej z powodu innego przestępstwa jest ścigana lub zasądzona albo jest tam uwięziona z innej przyczyny, natenczas można wstrzymać wydanie aż do ukończenia wdrożonego postępowania i wykonania lub darowania kary. Mimo to o wydaniu należy orzec jak najrychlej.

Zbieg wniosków ekstradycyjnych.

Art. 39. Jeżeli kilka państw żąda równocześnie wydania pewnej osoby z powodu tego samego lub z powodu różnych czynów karygodnych, natenczas pozostawione jest uznaniu Strony wezwanej, któremu z tych żądań zadośćuczynić.

Zakres ścigania wydanego.

Art. 40. 1. Osobę wydaną wolno z powodu czynu karygodnego popełnionego przed wydaniem ścigać, skazać lub wydać trzeciemu państwu tylko o tyle, o ile z powodu tego czynu zgodzono się na wydanie lub na dalsze wydanie trzeciemu państwu.

2. Osobę wydaną można ścigać lub dalej wydać za inne przestępstwa tylko wtedy:

a) jeżeli Strona, która przestępcę wydała, na to dodatkowo zezwoli, przyczem zezwolenia nie może odmówić, jeżeli wydanie także z powodu tego czynu karygodnego w myśl tej umowy musiałoby być dozwolone;

b) jeżeli osoba wydana wyrazi do protokółu sądowego swą zgodę na to Stronie, która przestępcę wydała, należy przesłać uwierzytelniony odpis tego protokółu.

3. Jeżeli osoba wydana w ciągu miesiąca od chwili, kiedy z powodu czynu, za który ją wydano, postępowanie karne przeciw niej ukończono lub karę wykonano lub darowano, z własnej winy nie opuści obszaru państwa, któremu ją wydano, albo jeżeli osoba wydana dobrowolnie tam powróci, natenczas sądowe ściganie i wykonanie kary dopuszczalne jest także z powodu takich czynów karygodnych, do których wydanie się nie odnosiło.

Wniosek o wydanie.

Art. 41. 1. Wniosek o wydanie złoży Ministerstwo Sprawiedliwości (zaś co do osób poszukiwanych przez sądy wojskowe, najwyższy wojskowy zarząd sprawiedliwości) państwa proszącego — wprost w Ministerstwie Sprawiedliwości państwa wezwanego.

Wniosek o wydanie wraz z załącznikami należy sporządzić w języku państwowym (oficjalnym) Strony wzywającej.

2. Do wniosku o wydanie należy dołączyć sędziowski nakaz aresztowania osoby, której wydania żąda się, albo prawomocny przeciw niej wydany wyrok. W dokumentach tych winno być określone przestępstwo, z powodu którego żąda się wydania, z przedstawieniem stanu rzeczy i powołaniem przepisów karnych, które mają być zastosowane. Przy przestępstwach

przeciw własności należy, o ile możności podać wysokość wyrządzonej lub zamierzonej szkody. Jeżeli powyższe okoliczności nie wynikają ze wspomnianych dokumentów, należy dołączyć dalsze pismo sądowe, które zawiera okoliczności brakujące.

3. Wymienione pisma należy sporządzić w formie przepisanej dla Strony wzywającej, zaopatrzyć w pieczęć urzędową i dołączyć w oryginale lub uwierzytelnionym odpisie.

4. Brzmienie przepisów karnych, które mają być zastosowane, należy również dołączyć w uwierzytelnionym odpisie,

5. We wniosku należy, o ile możności, zamieścić również odpis osoby, której wydania się żąda, dołączyć jej fotografję oraz przytoczyć inne okoliczności, mające znaczenie dla stwierdzenia jej tożsamości.

Dodatkowe wyjaśnienia.

Art. 42. 1. W razie wątpliwości, czy zachodzą warunki wydania przewidziane w niniejszej umowie, należy zażądać od Strony wzywającej dodatkowych wyjaśnień.

2. Jeżeli ściganą osobę z powodu wniosku o jej wydanie aresztowano, można ją wypuścić na wolność, skoro w ciągu 6 tygodni po wysłaniu pisma żądającego wyjaśnień przez Ministerstwo Sprawiedliwości Strony wezwanej potrzebne wyjaśnienia nie nadejdą.

Zabezpieczenie wydania.

Art. 43. O ile wydanie nie przedstawia się zgóry jako niedopuszczalne, należy niezwłocznie po otrzymaniu wniosku o wydanie zarządzić środki potrzebne do zabezpieczenia wydania

Przytrzymanie tymczasowe.

Art. 44. 1. Osobę ściganą należy nawet przed otrzymaniem wniosku o wydanie tymczasowo przytrzymać, jeżeli tego zażądano z powołaniem się na sędziowski nakaz aresztowania lub prawomocny wyrok i wymieniono rodzaj czynu karygodnego, a wydanie nie przedstawia się zgóry jako niedopuszczalne.

2. Sądy i urzędy prokuratorskie Strony wzywającej mogą wniosek taki przesłać na piśmie lub telegraficznie bezpośrednio do właściwych władz Strony wezwanej.

3. Także i bez takiego wniosku należy zarządzić tymczasowe przytrzymanie osoby wyśledzonej w państwie, w którego dzienniku policyjnym zamieszczono o niej ogłoszenie na żądanie drugiego państwa.

Art. 45. 1. O dniu tymczasowego przytrzymania (art. 44) oraz o miejscu aresztu należy niezwłocznie i bezpośrednio za-

wiadomić władzę wzywającą lub ścigającą tudzież własne Ministerstwo Sprawiedliwości.

2. Osobę tymczasowo przytrzymaną należy wypuścić na wolność, jeżeli najpóźniej w przeciągu 14 dni od dnia przytrzymania nie nadejdzie nakaz aresztowania lub wyrok karny do władzy, w której areszcie dana osoba się znajduje. Jeżeli jednak chodzi o szczególnie niebezpiecznych zbrodniarzy, można przytrzymanie przedłużyć o dalszych dni 14.

3. Ministerstwo Sprawiedliwości tej Strony, która dokonała przytrzymania, może zarządzić uwolnienie osoby tymczasowo przytrzymanej, jeżeli w przeciągu 6 tygodni od dnia przytrzymania nie otrzyma wniosku o wydanie.

Zawiadomienie o wyniku postępowania karnego.

Art. 46. Strona, której przestępcę wydano, winna Stronę wydającą na jej żądanie zawiadomić o ostatecznym wyniku postępowania karnego.

Przewiezienie.

Art. 47. 1. Na żądanie jednej Strony zezwoli druga Strona na przewiezienie przez swój obszar osoby, którą trzecie państwo wydało wzywającemu.

2. W tym wypadku stosują się odpowiednio przepisy artykułu 33 do 37 i 41 ust. 1 do 3 w przedmiocie wydania.

Tytuł drugi. Pomoc prawna w sprawach karnych [1].

Bezpośrednia korespondencja.

Art. 48. Strony umawiające się będą sobie wzajemnie na żądanie udzielały pomocy prawnej w sprawach karnych, przy-

---

[1]) OKÓLNIK Nr. 1267/I. U./27 z dnia 11 marca 1927 (Dz. urzęd. Min. Spr. Nr. 6 z r. 1927, str. 83).

I. W wykonaniu punktu 3 protokółu dodatkowego do umowy pomiędzy Rzecząpospolitą Polską a Republiką Czeskosłowacką w przedmiocie uregulowania obrotu prawnego w sprawach cywilnych, karnych i niespornych z dnia 6 marca 1925 r. (Dz. U. P. z 1926 r. Nr. 14, poz. 80) podaję do wiadomości następujące wykazy czeskosłowackich władz sądowych i urzędów prokuratorskich:

1) Wykaz sądów powszechnych według instancji (załącznik 1);

czem władze sądowe będą się porozumiewały, bezpośrednio. W szczególności będą one wzajemnie doręczały pisma odnoszące się do postępowania karnego, nie wyłączając wyroków, przeprowadzały czynności śledcze, jak badanie obwinionych, świadków i biegłych, naocznię sądową, rewizję i zajęcie przedmiotów, oraz będą wydawały sobie wzajemnie akta i przedmioty odnoszące się do postępowania karnego.

---

2) wykaz sądów powiatowych w porządku alfabetycznym (załącznik 2);

3) wykaz urzędów opiekuńczych według instancji (załącznik 3);

4) wykaz urzędów opiekuńczych w porządku alfabetycznym (załącznik 4);

5) wykaz sądów wojskowych według instancji (załącznik 5);

6) wykaz urzędów prokuratorskich według okręgów sądów apelacyjnych (załącznik 6);

7) wykaz urzędów prokuratorskich w porządku alfabetycznym (załącznik 7).

W powyższych wykazach przy nazwach poszczególnych władz sądowych i urzędów prokuratorskich, jedynie dla objaśnienia sądów polskich, podane są w nawiasie odpowiednie ich oznaczenia w języku polskim.

I. Odezwy o pomoc prawną należy adresować do tej czeskosłowackiej władzy sądowej względnie do tego urzędu prokuratorskiego (okresni soud, poručénský úřad I stolice, státní zastuitelstvá, brigádní soud), w którego okręgu żądana czynność w zakresie pomocy prawnej ma być wykonaną.

III. Odezwy o pomoc prawną, pisma przy których przesyła się akta wykonalnej rekwizycji i wogóle wszelką korespondencję z władzami czeskosłowackiemi w sprawach pomocy prawnej winien podpisywać sędzia. Korespondencję tę winny sądy polskie wystosowywać wyłącznie w języku polskim, a sądy czeskosłowackie będą używały w tej korespondencji języka czeskosłowackiego.

IV. O polski przekład rekwizycji czeskosłowackiej winien postarać się w miarę potrzeby sam rząd rekwirowany, a możliwe wydatki z tem połączone pokryć z kredytu, przeznaczonego na wydatki sądowe. Gdyby sporządzenie tłumaczenia natrafiało na trudności, może sąd skorzystać ze wskazówki podanej w komunikacie, ogłoszonym w Nr. 6 Dz. Urz. Min. Spr. z 1927 r. na str. 134.

V. Decyzje odmowne oraz rekwizycje czeskosłowackie z jakiegokolwiek bądź powodu nieprzyjęte lub niewykonane na-

Wydanie dowodów rzeczowych.

Art. 49. 1. Władze obu Stron umawiających się będą sobie wzajemnie wydawały przedmioty, które obwiniony nabył przez czyn karygodny oraz przedmioty potrzebne do celów dowodowych, chociażby te przedmioty podlegały konfiskacie, zepsuciu lub uznaniu za przepadłe; władza wydająca może sobie zastrzec rychły zwrot tych przedmiotów.

2. Jeżeli wydania takich przedmiotów zażądano przy sposobności wydania lub przewiezienia przestępcy, to winno ono nastąpić o ile możności przy wykonaniu tej czynności.

Art. 50. Do pomocy prawnej w sprawach karnych stosują się odpowiednio przepisy art. 13 ust. 3, art. 14 do 16, art. 18 do 20 i art. 23 niniejszej umowy.

Odmowa pomocy prawnej.

Art. 51. Pomocy prawnej w sprawach karnych można odmówić w tych wypadkach, w których według postanowień niniejszej umowy niema obowiązku wydawania przestępców.

Wezwanie świadka zagranicę.

Art. 52. 1. Świadek lub biegły, bez względu na to, jakiego państwa jest obywatelem, który na wezwanie doręczone mu

---

leży wraz z wszystkiemi aktami przedkładać Ministerstwu Sprawiedliwości.

W razie wątpliwości przy wykonaniu rekwizycji należy zasięgać opinji Ministerstwa Sprawiedliwości.

Odezwy o pomoc prawną jakiegokolwiek rodzaju (a więc także i o doręczenie) w sprawach przeciw Skarbowi Państwa należy zawsze przedkładać Ministerstwu Sprawiedliwości do decyzji.

VI. W wykonaniu art. 53 i 54 umowy pomiędzy Rzecząpospolitą Polską a Republiką Czeskosłowacką w przedmiocie uregulowania obrotu prawnego w sprawach cywilnych karnych i niespornych z dnia 6 marca 1925 r. (Dz. U. R. P. z 1926 r. Nr. 14, poz. 80) zawiadamiam, że w Czechosłowacji rejestry karne prowadzone są na mocy rozporządzenia rządowego z dnia 14 lipca 1922 r. L. 198 Zb. Ustaw i rozp. przez urzędy prokuratorskie (statní zastupitelstva), w których okręgu leży miejsce urodzenia skazanego. Dla osób urodzonych poza granicami Republiki Czeskosłowackiej i dla cyganów prowadzi oddzielny rejestr karny urząd prokuratorski (statní zastupitelstvo Brno) w Bernie.

przez władze Strony wezwanej stawi się dobrowolnie przed władzami sądowemi państwa wzywającego, nie może być tam ścigany za poprzednio popełniony czyn karygodny, ani aresztowany z innej przyczyny prawnej przedtem powstałej. Jeżeli świadek lub biegły w przeciągu trzech dni po przesłuchaniu z własnej winy nie opuści obszaru Strony wzywającej, natenczas traci powyższe przywileje.

2. W odezwie o doręczenie wezwania osobom wymienionym w poprzednim ustępie, które nie może zawierać żadnego rygoru na wypadek niestawiennictwa, należy wymienić sumę, którą Strona wzywająca wypłaci tytułem zwrotu kosztów podróży i pobytu. Władza wzywająca winna wraz z odezwą nadesłać odpowiednią zaliczkę dla osoby wezwanej.

3. Jeżeli osoba wezwana na obszarze państwa wezwanego jest uwięziona, można prosić Ministerstwo Sprawiedliwości tego państwa o dostawienie jej na pewien czas, przyczem należy się zobowiązać do jaknajspieszniejszego jej odesłania. Takie dostawienie jest dopuszczalne, o ile osoba aresztowana temu wyraźnie się nie sprzeciwia.

Tytuł trzeci. Zawiadomienia o skazaniu i wiadomości z rejestru karnego.

Art. 53. 1. Obie Strony będą sobie wzajemnie przesyłały odpisy karty karnej lub wyciągi z prawomocnych wyroków skazujących, które dotyczą obywateli drugiej Strony i wedle przepisów obowiązujących w sądzie orzekającym są wpisywane do rejestru karnego. Nadto będą sobie obie Strony przesyłały zawiadomienia o dalszych orzeczeniach, odnoszących się do takich wyroków, o ile orzeczenia te notowane są również w rejestrze karnym.

2. Wspomniane odpisy i wyciągi, przesyłane będą do władzy prowadzącej w drugiem państwie rejestr karny, a gdyby ta władza nie była znaną, do Ministerstwa Sprawiedliwości tego państwa.

Art. 54. 1. Obie strony będą sobie na żądanie udzielały wiadomości z rejestru karnego.

2. Pod względem przesyłania wniosków o udzielenie takich wiadomości obowiązuje przepis ust. 2 art. 53.

Tytuł czwarty. Koszty pomocy prawnej w prawach karnych.

Art. 55. 1. Koszty wynikłe wskutek żądania wydania lub udzielenia innej pomocy prawnej w sprawach karnych ponosi Strona wezwana, o ile powstały na jej obszarze.

2. Jedynie wydatki, poczynione wskutek zażądania opinji biegłych lub fakultetu wyższej szkoły oraz wskutek dostawie-

nia osoby przebywającej w areszcie na obszarze państwa wezwanego (art. 52 ust. 3), jak niejmniej koszty przewiezienia przestępcy (art. 47) ponosi państwo wzywające.

3. Strona wydająca może nadto zażądać ściągnięcia i nadesłania kosztów wydania na wypadek, jeżeliby Strona wzywająca własne koszta postępowania karnego ściągnęła od zasądzonego.

Tytuł piąty. Pościg.

Zakres prawa pościgu.

Art. 56. 1. Organom służby bezpieczeństwa wolno, jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem, ścigać uchodzących zbrodniarzy oraz śledzić za nimi bezpośrednio po spełnieniu czynu karygodnego lub po wykryciu sprawcy — w drodze pościgu z obszaru jednej strony na obszar drugiej Strony. Organa te mogą osobę ściganą na obszarze drugiej Strony przytrzymać i odebrać jej narzędzia użyte przy spełnieniu przestępstwa oraz wszelkie inne przedmioty służące do celów dowodowych.

2. Do samoistnego dokonywania rewizji domowej organa ścigające nie są uprawnione.

3. Organa ścigające mają prawo podczas pościgu nosić broń służbową i w razie koniecznej obrony zrobić z niej użytek.

Terytorjalne ograniczenie pościgu.

Art. 57. 1. Ściganie przestępcy stosownie do ust. 1, art. 56 na obszarze drugiego państwa dozwolone jest jedynie do miejsca, w którem organ ścigający na drodze pościgu natrafił na organ lub władzę bezpieczeństwa drugiego państwa.

2. Gdyby jednak organ ścigający na drodze pościgu nie natrafił na organ lub władzę bezpieczeństwa drugiego państwa, w takim razie pościg nie może przekroczyć pasa granicznego szerokości dziesięciu kilometrów. Pas ten może być za wzajemnem porozumieniem obu rządów rozszerzony.

Obowiązki organu ścigającego.

Art. 58. 1. Organ ścigający jest obowiązany w drugiem państwie u najbliższej spotkanej władzy bezpieczeństwa lub przed jej organem zgłosić się i okazać swą legitymację służbową oraz z tą chwilą przerwać dalsze urzędowanie na obcym obszarze i wrócić niezwłocznie na własne terytorjum. Dalszy pościg dopuszczalny jest tylko za zezwoleniem władzy lub organu bezpieczeństwa tego państwa, na którego obszarze pościg się odbywa.

2. W wypadku, o którym mowa w ust. 2, art. 57, zgłoszenie nie winno nastąpić dodatkowo u tej władzy bezpieczeństwa, która w obrębie dziesięciokilometrowego pasa pogranicznego znajduje się nabliżej miejsca przerwania pościgu.

Dalsze postępowanie.

Art. 59. 1. W razie schwytania osoby ściganej należy ją wraz z przedmiotami, które od niej odebrano, oddać najbliższej władzy bezpieczeństwa lub najbliższemu sądowi.

2. Władze te winny osobę schwytaną tymczasowo przytrzymać, o ile wydanie jej nie przedstawia się zgóry, jako niedopuszczalne. Do dalszego postępowania stosują się przepisy niniejszej umowy o tymczasowem przytrzymaniu.

V.

Traktat ekstradycyjny z Republiką Francuską,

podpisany w Paryżu dnia 30 grudnia 1925 (Dz. U. R. P. Nr. 63 z r. 1929, poz. 491) ratyfikowany zgodnie z ustawą z d. 12 stycznia 1929 Dz. U. R. P. Nr. 7 z r. 1929, poz. 57).

Art. 1. Każda z Wysokich Umawiających się Stron zobowiązuje się do wzajemnego wydawania Stronie drugiej, w okolicznościach i na warunkach, ustanowionych przez niniejszą Konwencję, — osób, które, będąc ścigane lub skazane za czyn popełniony bądź na terytorjum metropolji, bądź na terytorjum kolonji i posiadłości, bądź w obrębie jurysdykcji konsularnej jednej ze Stron, zostaną odszukane bądź na terytorjum metropolitalnem, bądź kolonij i posiadłości, bądź w obrębie jurysdykcji konsularnej Strony drugiej.

Gdyby czyn, powodujący żądanie ekstradycyjne został popełniony poza obrębem jednego z terytorjów lub jednej ze stref wyżej wymienionych, należących do Państwa wzywającego pomocy prawnej, będzie można temu żądaniu uczynić zadość, jeżeli ustawodawstwo Państwa wezwanego o pomoc prawną upoważnia do ścigania za te same przestępstwa w razie popełnienia ich poza jego terytorjum.

Art. 2. W przypadku zażądania wydania tej samej osoby przez kilka państw, bądź z powodu czynów różnych, bądź z powodu tego samego czynu, Rząd wezwany o pomoc prawną rozstrzygnie według swego uznania, któremu z tych państw obwiniony będzie wydany.

Art. 3. Zezwolenie na ekstradycję nastąpi z powodu czynów karanych przez ustawodawstwa obu Państw (przyczem się ro-

zumie, że w Polsce wystarczy, aby czyn był karalny według jednego tylko z ustawodawstw obowiązujących), mianowicie:

1) zabójstwo umyślne, morderstwo, ojcobójstwo, dzieciobójstwo i otrucie;

2) umyślne podpalenie;

3) uderzenia i rany, zadane umyślnie, bądź z premedytacją, bądź, gdy z nich wynika ułomność lub trwała niezdolność do pracy, utrata lub zupełne pozbawienie używalności członka ciała lub jakiegokolwiek innego organu, lub śmierć bez zamiaru spowodowania jej;

4) zgwałcenie, czyn lubieżny z użyciem gwałtu, czyn lubieżny bez użycia gwałtu, w odniesieniu do dzieci poniżej wieku określonego ustawodawstwem karnem obu Krajów;

5) uprowadzenie osób nieletnich;

6) kradzież wszelkiego rodzaju i wymuszenie (wszelki przymus w celu zaboru rzeczy lub osiągnięcia korzyści);

7) zniszczenie lub uszkodzenie w zamiarze karygodnym drogi żelaznej lub połączeń telegraficznych lub telefonicznych;

8) fałszowanie lub podrabianie dokumentów: publicznych, handlowych lub prywatnych, fałszowanie telegramów, posługiwanie się falsyfikatami;

9) podrobienie lub podstępne przerobienie akt oficjalnych rządu lub władzy publicznej, podstępne posługiwanie się aktami w ten sposób przerobionemi lub podrobionemi;

10) wyrób fałszywych pieniędzy, podrobienie lub przerobienie obligacyj lub kuponów długu publicznego, biletów bankowych krajowych lub zagranicznych, pieniędzy papierowych lub innych publicznych papierów wartościowych, pieczęci, marek, stempli (klisz) menniczych, godeł państwowych lub publicznej władzy administracyjnej, puszczanie w obieg przedmiotów wyżej wymienionych, przerobionych lub podrobionych lub podstępne posługiwanie się niemi;

11) sprzeniewierzenie pieniędzy publicznych przez funkcjonarjuszów publicznych lub depozytarjuszów; przekupstwo urzędników;

12) podstępne bankructwo;

13) groźby zamachu na osoby lub na własność;

14) naruszenie wolności osobistej lub nietykalności mieszkania, popełnione przez osoby prywatne;

15) fałszywe zeznania, nakłanianie do fałszywych zeznań świadków, znawców lub tłumaczy;

16) oszustwo, nadużycie zaufania;

17) spędzenie płodu;

18) bigamja;

19) zamachy na obyczajność;

a) popełnianie nałogowo a polegające na podniecaniu do rozpusty lub psuciu młodzieży jednej lub drugiej płci poniżej dwudziestu jeden lat, na sprzyjaniu tym czynom lub ułatwianiu ich;

b) polegające na namawianiu, uprowadzaniu lub uwodzeniu, dla zaspokojenia cudzych namiętności, kobiety lub dziewczyny — nieletnich, w celu rozpusty, choćby z ich zgodą.

Powyższe określenia obejmują uczestnictwo, usiłowanie lub ukrywanie, o ile są przewidziane i karane przez ustawodawstwo obu Krajów.

Strony porozumiały się z sobą co do tego, że lista czynów wyżej wymienionych będzie mogła być zmieniona lub uzupełniona na podstawie obopólnego porozumienia się zapomocą deklaracji obu Rządów.

Art. 4. Zezwolenie na ekstradycję nie będzie udzielone: 1) co do skazanych kontradyktoryjnie lub zaocznie jeżeli kara orzeczona jest niższa od dwóch miesięcy więzienia (określenie obejmujące wszelkie kary ograniczenia wolności);

2) co do obwinionych, jeżeli maximum kary, którą inkryminowany czyn jest zagrożony według ustawodawstwa obu Krajów, jest niższe od dwóch lat więzienia (określenie obejmujące wszelkie kary ograniczenia wolności);

3) jeśli według ustaw Kraju wezwanego o pomoc prawną władza tego Kraju jest właściwa do wdrożenia postępowania karnego i nie może zrzec się swej właściwości na korzyść władz Kraju wzywającego pomocy prawnej;

4) jeśli z powodu tego samego czynu na terytorjum Państwa wezwanego o pomoc prawną wszczęte zostało postępowanie karne, lub jeśli obywatel obcy został skazany, uniewinniony lub zwolniony od kary, lub jeśli odcierpiał swoją karę lub został ułaskawiony;

5) jeżeli przestępstwo, które spowodowało żądanie ekstradycyjne, uważane jest przez Stronę wezwaną o udzielenie pomocy prawnej za przestępstwo polityczne lub za czyn, mający związek z takiem przestępstwem. Nie będzie się uważało za przestępstwo polityczne ani za czyn, mający związek z takiem przestępstwem, — zamachu na osobę Naczelnika Państwa obcego, gdy zamach ten posiada cechy zabójstwa, morderstwa lub otrucia;

6) jeżeli obwiniony jest obywatelem Kraju wezwanego o pomoc prawną, a nadto co do Polski, jeżeli jest obywatelem Wolnego Miasta Gdańska.

W wypadku, gdyby obwiniony wniósł prośbę o nadanie obywatelstwa przed datą żądania ekstradycyjnego, Państwo

wezwane o pomoc prawną będzie mogło odroczyć swoją decyzję na przeciąg sześciu miesięcy;

7) jeżeli według ustawodawstwa Państwa wezwanego o pomoc prawną nastąpiło przedawnienie ścigania lub kary.

Art. 5. Osoba wydana nie będzie mogła być ścigana lub sądzona za przestępstwo inne, aniżeli to, które spowodowało ekstradycję, z wyjątkiem wypadków następujących:

1) jeżeli zażądała osądzenia lub odbycia kary, w którym to przypadku żądanie jej będzie podane do wiadomości Rządu, który ją wydał;

2) jeżeli w ciągu miesiąca, po ostatecznem jej zwolnieniu, nie opuściła Kraju, któremu została wydana;

3) jeżeli przestępstwo jest objęte Konwencją, a Rząd, któremu została wydana, uzyskał uprzednio zgodę Rządu, który zezwolił na ekstradycję; Rząd ten będzie mógł, jeżeli uzna to za wskazane, zażądać przedstawienia sobie jednego z dokumentów, wymienionych w art. 7 niniejszej Konwencji.

Wydanie dalsze państwu trzeciemu podlega tym samym zasadom.

Art. 6. Żądania ekstradycyjne będą zawsze przesyłane drogą dyplomatyczną.

Art. 7. Zezwolenie na ekstradycję nastąpi tylko na podstawie dokumentów poniżej określonych, bez dołączenia tłumaczeń — jako to:

1) wyrok skazujący lub powzięta w toku postępowania decyzja, z której wynika formalnie lub która powoduje z samego prawa pociągnięcie do odpowiedzialności karnej, lub nakaz aresztowania albo wszelki inny akt, tę samą moc posiadający; dokumenty te powinny być przedstawione w oryginale lub w odpisie wierzytelnym;

2) zwięzłe przedstawienie czynów inkryminowanych, o ileby ono nie wynikało z dokumentów, wymienionych w punkcie poprzednim;

3) w miarę możności: rysopis żądanej osoby, znaki szczególne i wszelkie objaśnienia, mogące służyć do ustalenia jej tożsamości;

4) tekst ustawy lub ustaw karnych, mających zastosowanie do inkryminowanego czynu.

Art. 8. W wypadkach nagłych zarządzone zostanie tymczasowe zaaresztowanie obwinionego na podstawie doniesienia, nadesłanego pocztą lub telegraficznie, o istnieniu nakazu aresztowania, z tem zastrzeżeniem, że to doniesienie będzie przesłane drogą dyplomatyczną lub konsularną.

Tymczasowy areszt zostanie uchylony i obywatel obcy zostanie wypuszczony na wolność, jeżeli w ciągu pięciu tygodni

licząc od dnia zaaresztowania, Rząd wezwany o pomoc prawną nie otrzyma dokumentów, wyliczonych w punktach 1, 2 i 4 art. 7.

Art. 9. Gdyby Państwo wezwane o pomoc prawną uważało za konieczne otrzymanie wyjaśnień uzupełniających, aby mieć możność rozstrzygnięcia o żądaniu ekstradycyjnem, wyjaśnień tych należy mu udzielić w przeciągu pięciu tygodni, licząc od dnia, w którym przedstawiciel dyplomatyczny Kraju wzywającego pomocy prawnej otrzymał prośbę o te wyjaśnienia uzupełniające.

Jeśliby Państwo wezwane o pomoc prawną wyjaśnień tych nie otrzymało w terminie wyżej ustalonym, obywatel obcy zostanie wypuszczony na wolność.

Art. 10. Jeżeli osoba, której wydania się żąda, jest ścigana lub została skazana w Państwie wezwanem o pomoc prawną, Państwo to winno rozstrzygnąć o żądaniu ekstradycyjnem. Jednakże wydanie obwinionego będzie mogło być odroczone aż do zaniechania dochodzeń, uniewinnienia obwinionego, lub uwolnienia go od kary, odbycia przez niego kary, lub ułaskawienia go.

Gdyby obywatel obcy był ścigany lub aresztowany w tym samym kraju z powodu zobowiązań, zaciągniętych wobec osób prywatnych, wydanie jego mimo to nastąpi z zastrzeżeniem dla tych osób dochodzenia swych roszczeń przed władzą właściwą.

Art. 11. Jeśli na ekstradycję nie można było zezwolić w myśl postanowień p. 6 art. 4, Wysokie Strony Umawiające się zobowiązują się zarządzić ściganie i osądzenie, stosownie do swego ustawodawstwa, swoich obywateli, którzy popełnili przestępstwa przeciwko prawom drugiego Państwa, o ile te przestępstwa podpadają pod kategorje, mogące uzasadnić ekstradycję według postanowień niniejszej Konwencji.

Powyższe postanowienie ma w wypadku p. 6 art 4 zastosowanie do czynów, popełnionych przed nadaniem obywatelstwa, które spowodowały żądanie ekstradycyjne.

Państwo wzywające pomocy prawnej wystosuje drogą dyplomatyczną swe żądanie, dołączając do niego przedmioty, akta, dokumenty i inne wyjaśnienia konieczne; władze tego Państwa winny tak postępować, jak gdyby one same miały uskuteczniać ściganie. W tym przypadku wszystkie akta i dokumenty winny być sporządzone bezpłatnie.

Art. 12. Przedmioty zajęte, mogące służyć jako dowody rzeczowe, podobnie jak wszystkie przedmioty, mogące pochodzić ze zbrodni lub występku, z powodu których żąda się wydania, będą według uznania władzy właściwej oddawane Rządowi wzywającemu pomocy prawnej, nawet gdyby ekstradycja

nie mogła być uskuteczniona z powodu śmierci lub późniejszego zniknięcia osoby żądanej.

To oddanie będzie obejmowało również wszystkie przedmioty, któreby obwiniony ukrył lub pozostawił w Kraju, także i takie, jakieby zostały później wykryte, jeżeli wystosowano żądanie ich wydania bądź to w nakazie aresztowania, bądź w rekwizycji.

Zastrzega się w każdym razie prawa nabyte przez osoby trzecie, nie wmieszane w ściganie, do przedmiotów, określonych w niniejszym artykule.

Art. 13. Koszty aresztowania, utrzymania i transportu osoby, na której ekstradycję się zgodzono, podobnie jak koszty przechowania i transportu przedmiotów, które w myśl postanowień artykułu poprzedniego powinny być zwrócone lub wydane, poniosą oba Państwa w granicach swoich terytorjów.

Art. 14. Zezwolenie na ekstradycję sposobem przewiezienia przez terytorjum jednej ze Stron zawierających Konwencję, osoby, wydanej Stronie drugiej, nastąpi na podstawie przedstawienia w oryginale lub w wierzytelnym odpisie dokumentów, wymienionych w pp. 1, 2 i 4 art. 7.

Zezwolenie na przewiezienie nastąpi tylko w wypadkach, w których mogłaby być dozwolona ekstradycja.

Koszty przewiezienia poniesie Państwo wzywające pomocy prawnej.

Art. 15. Jeśli w toku sprawy karnej okaże się konieczność przesłuchania osób, znajdujących się w jednym z obu Krajów, lub wykonania jakiejkolwiek innej czynności śledczej, zostanie w tym celu wysłana rekwizycja drogą dyplomatyczną. Rekwizycja ta zostanie wykonana byleby czyn, który spowodował zlecenie sądowe był karalny według ustawodawstwa obu Krajów.

Państwo wezwane o pomoc prawną może odmówić wykonania rekwizycji:

1) jeżeli ją uważa za mogącą naruszyć jego suwerenność lub bezpieczeństwo;

2) w wypadku żądania zajęcia lub rewizji, jeżeliby z powodu czynu, który spowodował rekwizycję, nie mogła być, w myśl postanowień niniejszej Konwencji, dozwolona ekstradycja;

3) jeśliby Państwo wezwane o pomoc prawną uważało czyn, powodujący rekwizycję, za przestępstwo polityczne lub za czyn mający z takiem przestępstwem związek, wyjąwszy przypadek, przewidziany w p. 5 art. 4;

Rekwizycje będą wykonywane w formie przepisanej przez ustawodawstwo Państwa wezwanego o pomoc prawną.

Oba Rządy zrzekają się zwrotu kosztów wykonania rekwizycyj we wszystkich wypadkach, w których nie będzie chodziło o orzeczenie znawców, wymagające kilku posiedzeń.

W wypadku odmowy wykonania rekwizycji przedstawiciel dyplomatyczny Państwa wzywającego pomocy prawnej będzie powiadomiony o powodach odmowy.

Art. 16. Gdy w sprawach karnych Rząd jednego z obu Krajów uzna za konieczne doręczenie aktu, dotyczącego postępowania sądowego, lub wyroku, osobie, przebywającej na terytorjum drugiego Kraju, dokument taki winien być przesłany Rządowi wezwanemu o pomoc prawną drogą dyplomatyczną.

Prośba o doręczenie przedstawiciela dyplomatycznego Kraju wzywającego pomocy prawnej powinna wskazywać władzę, od której akt pochodzi, adres odbiorcy, rodzaj aktu i czyn karygodny, który ten akt spowodował.

Rząd wezwany o pomoc prawną będzie mógł odmówić uskutecznienia doręczenia aktu:

1) jeżeli go uważa za mogący naruszyć jego bezpieczeństwo lub suwerenność;

2) jeżeli uważa czyn, którym akt został spowodowany za przestępstwo polityczne lub za czyn mający związek z takiem przestępstwem, z zastrzeżeniem wyjątku przewidzianego w p. 5 art. 4.

Rząd wezwany o pomoc prawną ograniczy się z reguły do uskutecznienia doręczenia aktu odbiorcy, który zechce go przyjąć dobrowolnie.

Dowodem doręczenia będzie albo pokwitowanie datowane i podpisane przez odbiorcę, albo zaświadczenie władzy Państwa wezwanego o pomoc prawną, stwierdzając fakt, formę i datę doręczenia. Jeżeli akt, przeznaczony do doręczenia, został nadesłany w dwóch egzemplarzach, pokwitowanie lub zaświadczenie będą mogły być wystawione na jednym z egzemplarzy, który zostanie zwrócony.

Jeżeli odbiorca odmówi dobrowolnego przyjęcia aktu, na wyraźne żądanie przedstawiciela dyplomatycznego Państwa wzywającego pomocy prawnej, dany akt zostanie odbiorcy notyfikowany w formie, przepisanej ustawodawstwem Państwa wezwanego.

Dokumenty, stwierdzające wykonanie żądania, zostaną przesłane przedstawicielowi dyplomatycznemu zawsze bez żądania zwrotu kosztów.

W wypadku odmowy wykonania żądania przedstawiciel dyplomatyczny Państwa wzywającego pomocy prawnej będzie powiadomiony o przyczynach odmowy.

Art. 17. Jeżeli w sprawie karnej, toczącej się w jednem z obu Państw, będzie uznane za konieczne wprowadzenie dowodów rzeczowych, akt dotyczących postępowania sądowego lub jakichkolwiek dokumentów, znajdujących się w rękach władz drugiego kraju, należy żądanie nadesłania ich wystosować drogą dyplomatyczną.

Żądaniu temu stanie się zadość z zastrzeżeniem obowiązku zwrotu dowodów, akt i dokumentów.

Państwo wezwane o pomoc prawną może odmówić tego nadesłania:

1) jeżeli je uważa za mogące naruszyć jego bezpieczeństwo lub suwerenność;

2) jeżeli uważa czyn, powodujący to żądanie, za przestępstwo polityczne, lub za czyn mający związek z przestępstwem politycznem, z zastrzeżeniem wyjątku, przewidzianego w p. 5 art. 4.

Rządy, zawierające Konwencję, zrzekają się zwrotu wydatków, któreby w granicach ich terytorjów wynikły z powodu przesłania i zwrotu dowodów rzeczowych i dokumentów.

Art. 18. Oba te Rządy zobowiązują się zawiadamiać się wzajemnie, bez kosztów, o skazaniach za przestępstwa, wpisanych do rejestru karnego, które zostały orzeczone przez sądy jednego z obu Państw przeciw obywatelom drugiego Państwa.

Zawiadomienia te będą uskuteczniane zapomocą przesyłania karty karnej lub wyciągu z niej drogą dyplomatyczną do Rządu Kraju, którego obywatelem jest obwiniony.

Art. 19. Niniejsza Konwencja będzie ratyfikowana.

Wejdzie ona w życie w miesiąc po dacie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych.

Będzie ona miała zastosowanie do przestępstw, popełnionych przed wejściem w życie.

VI.

Umowy z Rzeszą Niemiecką.

A.

Polsko-niemiecki układ podpisany w Katowicach dnia 12 kwietnia 1922 (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 448) w przedmiocie przejęcia wymiaru sprawiedliwości na górnośląskim obszarze plebiscytowym.

Art. 2 § 12. (1) Polskie i niemieckie prokuratury oraz sądy winny sobie udzielać wzajemnie pomocy prawnej w sprawach, z niniejszego układu wynikających.

(2) Obywatele jednego państwa nie będą atoli wydawani drugiemu państwu w celu ich ścigania i karania. Również nie będzie miało miejsca przymusowe dostawienie świadków oraz znawców przed władze obcego państwa.

Art. 2 § 13. (1) Rejestry kar, prowadzone w okręgach Sądów Krajowych, wymienionych w § 1, będą prowadzić nadal aż do dalszego zarządzenia dotychczasowe władze rejestrowe, albo w razie gdyby uległy zwinięciu, przejmą je te polskie lub niemieckie władze rejestrowane, w których okręgu leży siedziba urzędowa dotychczasowej władzy rejestrowej.

(2) Sądom oraz innym publicznym władzom obu państw należy na ich żądanie udzielać bezpłatnie wyjaśnień o treści rejestrów.

(3) Zawiadomienia o skazaniu, których dalszego zachowywania w rejestracji nie wymaga interes danego państwa, będą na mocy bliższego porozumienia między rządami wymiaru sprawiedliwości Polski i Państwa Niemieckiego stopniowo z rejestrów wyłączone i oddane do rozporządzenia drugiemu państwu.

B.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 maja 1926 o obrocie prawnym w sprawach karnych w stosunkach z Rzeszą Niemiecką.

(Dz. urzęd. Min. Spr. Nr. 11 z r. 1926, poz. 13 str. 191).

1. Władze sądowe obu Państw korespondują ze sobą bezpośrednio, o ile chodzi o odezwy o doręczanie pism, o dokonywanie czynności śledczych, o wywiad z rejestru kar i o wydawanie przedmiotów, które mogłyby mieć znaczenie dla śledztwa jako środek dowodowy.

2. Do wysyłania odezw o udzielenie pomocy prawnej wyżej podanego rodzaju są właściwemi wszystkie władze sądowe.

Do przyjmowania odezw o udzielenie pomocy prawnej są właściwymi: w Rzeczypospolitej Polskiej Prezesi sądów okręgowych, w Rzeszy Niemieckiej pierwsi urzędnicy prokuratury przy sądach ziemskich („der Erste Beamte der Staatsanwaltschaft beim Landesgerichte"). O ile chodzi o wywiad z rejestru kar, odezwy odnośne będą skierowywane bezpośrednio do władzy prowadzącej rejestr.

3. Pisma, które sporządzono w załatwieniu odezw, będą przesyłane bezpośrednio do władzy wzywającej.

4. Polskie władze sądowe będą wystosowywać odezwy o udzielenie pomocy prawnej w języku polskim, zaś niemieckie

władze sądowe mogą odezwy tego rodzaju wystosowywać w języku niemieckim.

5. Prawomocne rozstrzygnięcia, wydane przez władze jednego Państwa a wymierzające karę obywatelowi drugiego Państwa, będą udzielane temu drugiemu Państwu przez przesłanie odpisu wyciągu rozstrzygnięcia, przeznaczonego dla rejestru kar (zawiadomienie o karze, karta karna). Wymiany dokonywać się będzie za pośrednictwem Polskiego Ministra Sprawiedliwości w Warszawie i Ministra Sprawiedliwości Rzeszy w Berlinie.

Postanowienia tego nie będzie się stosować, jeżeli wedle przepisów, obowiązujących władzę rozstrzygającą, zasądzenie nie ma być wpisane do rejestru kar.

W ten sam sposób i w tym samym rozmiarze będą udzielane dalsze rozsrzygnięcia, odnoszące się do jednego z zarządzeń, wymienionych w ustępie pierwszym (np. uchylenie wyroku w drodze wznowienia lub kasacji, ułaskawienie i t. d.).

6. Obie Strony zrzekają się zwrotu kosztów powstałych wskutek udzielenia pomocy prawnej i wskutek przesyłania zawiadomień o karze. Jednakowoż odszkodowania wypłacone biegłym będzie się zwracało.

7. Postanowienia polsko-niemieckich układów w przedmiocie przejęcia wymiaru sprawiedliwości z dnia 20 września 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 120, poz. 795) i z dnia 12 kwietnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 448) pozostają w mocy.

O tem porozumieniu obu Rządów zawiadamiam wszystkie sądy i władze prokuratorskie z poleceniem ścisłego przestrzegania powyższych postanowień — wyjaśniając, że pod określeniem „władze sądowe“ rozumieć należy zarówno sądy jak i prokuratury.

Przegląd organizacji niemieckich władz sądowych i prokuratorskich będzie ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości w wykonaniu układu polsko-niemieckiego o obrocie prawnym z dnia 5 marca 1924 r.

W pismach do niemieckich władz sądowych i prokuratorskich używać należy wyłącznie niemieckich oznaczeń odnośnych władz i nazw miejscowości [1]). Wzajemnie też wymagać należy, aby niemieckie sądy i urzędy prokuratorskie w pismach swych do polskich sądów i urzędów prokuratorskich

---

[1]) Adresy należy zatem redagować w sposób następujący: np. Amtsgericht Beuthen, Landgericht I Berlin, der Erste Beamte der Staatsanwaltschaft beim Landesgericht München i t. p. — bez dodawania przyimków: na wstępie „do“ lub przy nazwie miejscowości „w“. (Uwaga urzędowa).

oznaczały zarówno w adresach, jak i w tekście pism nazwy sądów i miejscowości polskich wyłącznie w brzmieniu polskiem urzędowo ustalonem.

Przed skierowaniem rekwizycji niemieckiej do właściwego sądu polskiego w celu wykonania winien Prezes sądu okręgowego dokładnie zbadać, czy pomoc prawna jest wogóle dopuszczalną, przyczem kierować się winien zasadami przyjętemi w innych umowach sądowych (np. z W. M. Gdańskiem art. 90). W razie wątpliwości zasięgnąć on winien opinji Ministerstwa Sprawiedliwości. Decyzje odmowne oraz rekwizycje niemieckie z jakichkolwiekbądź powodów nie przyjęte lub nie wykonane przesyłać należy Ministerstwu Sprawiedliwości.

O polski przekład rekwizycji niemieckiej winien się postarać w miarę potrzeby Prezes sądu okręgowego przed jej skierowaniem do sądu polskiego w celu wykonania a możliwe wydatki z tem połączone pokryć z kredytu przenaczonego na wydatki sądowe.

Odnośnie do p. 3 ust. 2 zd. 2 zawiadamiam, że w Rzeszy Niemieckiej z reguły rejestry kar prowadzone są przez prokuratury przy sądzie okręgowym (Staatsanwaltschaft bei dem Landgericht), w którego okręgu leży miejsce urodzenia zasądzonego. Dla miasta München rejestr prowadzi Dyrekcja Policji (Polizeidirection). Dla osób urodzonych poza obecnemi granicami Rzeszy Niemieckiej (zatem włącznie z obszarami odstąpionemi na zasadzie Traktatu Pokojowego w Wersalu) oraz dla osób, których miejsce urodzenia nie da się stwierdzić — rejestr karny prowadzi Ministerstwo Sprawiedliwości Rzeszy (Reichsjustizministerium — Strafregister — Berlin W. 9 Vossstrasse 5).

C.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 sierpnia 1926 r.

o wzajemnem ogłaszaniu listów gończych w stosunkach z Rzeszą Niemiecką.

(Dz. urzęd. Min. Spr. Nr. 16 z r. 1926 str. 330).

1. Władze sądowe każdego z obu Państw mogą w celu przygotowania wydania przestępcy przesyłać odezwy o ogłoszenie listu gończego do redakcji gazety śledczej, wydawanej w drugiem Państwie (adres: w Rzeczypospolitej Polskiej „Gazeta Śledcza“ za pośrednictwem Ministerstwa Sprawiedliwości

w Warszawie[1]); w Rzeszy Niemieckiej „Deutsches Fahndungsblatt Berlin Nr. 43 Georgenkirchstrasse 30").

2. Odezwy można przesyłać pisemnie lub telegraficznie w języku urzędowym władzy wzywającej bezpośrednio, t. j. bez zachowania drogi dyplomatycznej lub służbowej. O ogłoszeniu listu gończego należy się zwracać tylko w ważniejszych wypadkach. O ile się prosi o umieszczenie fotografji, należy do odezwy dołączyć wedle możności kliszę.

3. W odezwie należy umieścić dane, potrzebne do stwierdzenia tożsamości osoby poszukiwanej, a nadto podać, co wiadomem jest o jej obywatelstwie, z powodu jakiego przestępstwa żąda się rozpisania listu gończego, oraz że istnieje prawomocny wyrok, sądowy nakaz aresztowania lub równoznaczna z nim decyzja sądowa, i że na wypadek wykrycia poszukiwanego żąda się tymczasowego jego ujęcia w celu późniejszego wydania.

4. Ogłoszenie listu gończego nastąpi w tym języku, w którym wydaje się gazetę śledczą. Niema obowiązku ogłaszania listu gończego, jeżeli dane zawarte w odezwie są niedostateczne, albo jeżeli istnieje podstawa do przyjęcia, że poszukiwany jest obywatelem Państwa wezwanego, lub jeżeli z innych powodów wydanie przestępcy zgóry przedstawia się jako niedopuszczalne. Jeżeli odmawia się ogłoszenia listu gończego, należy o tem rozstrzygnięciu donieść bezpośrednio władzy wzywającej.

5. Zapomocą odpowiedniego uwiadomienia redakcji gazety śledczej władze sądowe odwołają bezzwłocznie listy gończe, które stały się bezprzedmiotowemi.

6. Nie będzie się zwracać kosztów ogłoszenia i wymiany pism, będących w związku z ogłoszeniem.

7. Jeżeli wskutek rozpisania listu gończego wykryto poszukiwanego, należy go tymczasowo przytrzymać w areszcie w celu późniejszego wydania, o ile przytrzymanie ze szczególnych względów nie jest zbędne. O wykryciu i o przytrzymaniu poszukiwanego należy bezzwłocznie uwiadomić władzę, która zażądała rozpisania listu gończego. Do dalszego postępowania należy stosować zasady przyjęte przy wydawaniu przestępców.

8. Redakcje gazet śledczych będą sobie stale i bezpłatnie przesyłały po dwa egzemplarze wydawanych gazet.

---

[1]) Odezwy te będzie Ministerstwo Sprawiedliwości kierowało do Redakcji „Gazety Śledczej", zaopatrując je swą opinją, czy ekstradycja w danym wypadku będzie dopuszczalną a tem samem, czy list gończy nadaje się do ogłoszenia.

VII.

Okólnik Min. Sprawiedliwości Nr. 1427/I. U./26 z 20 grudnia 1926 w sprawie pomocy prawnej w stosunkach między Polską a Szwajcarją.

(Dziennik urzęd. Min. Spr. Nr. 1 z 1 stycznia 1927 str. 6).

W sprawach karnych polskie władze sądowe winny pisma rekwizycyjne i wnioski o doręczenia przesyłać do Ministerstwa Sprawiedliwości, które wyda dalsze zarządzenia w celu ich wykonania.

VIII.

Konwencja

o ekstradycji i pomocy sądowej w sprawach karnych między Polską a Szwecją, podpisana w Warszawie 30 sierpnia 1930 r. ogłoszona w Dz. U. 49 poz. 454 z 10 czerwca 1932 r.

(Ratyfikowana zgodnie z ustawą z dnia 28 stycznia 1932 r. Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 18, poz. 114).

Art. 1. Państwa, zawierające umowę, zobowiązują się wydawać sobie wzajemnie, na żądanie, osoby znajdujące się na obszarze jednego z nich, a ścigane lub skazane przez władze sądowe drugiego Państwa, za czyny mogące pociągnąć za sobą: w Polsce, według ustaw obowiązujących chociażby w jednej tylko części jej obszaru — karę pozbawienia wolności jakiegokolwiek rodzaju lub nazwy na przeciąg dwóch lat lub karę cięższą, w Szwecji — według kodeksu karnego lub ustawy morskiej, karę zamknięcia w więzieniu (Straffarbete).

Wydawanie osób skazanych lub ściganych z powodu przestępstw, które są karane według wojskowych ustaw karnych, jest również dozwolone, byleby przestępstwa te były tego rodzaju, że uzasadniałyby wydanie na podstawie ustępu poprzedniego, gdyby były popełnione przez osoby, nie podlegające rzeczonym ustawom.

Rządy obu Państw mogą, w razie zmiany ustawodawstwa karnego w jednem z nich, na podstawie wzajemnego porozumienia się zapomocą zwykłej wymiany not, określić inaczej, aniżeli to czynią przepisy niniejszego artykułu, stosownie do swego ustawodawstwa, zakres czynów karygodnych, uzasadniających obowiązek wydania.

Art. 2. Żadne z obu Państw nie wydaje obywateli własnych, a Rzeczpospolita Polska nie wydaje ponadto obywateli W. M. Gdańska.

Jeżeli przed otrzymaniem przez Państwo wezwane wniosku ekstradycyjnego osoba, której wydania zażądano, wniosła do władz tego Państwa prośbę o nadanie jej obywatelstwa, natenczas Państwo to będzie mogło decyzję swą w sprawie wniosku ekstradycyjnego odłożyć aż do ostatecznego rozstrzygnięcia prośby o nadanie obywatelstwa.

Ponadto wydanie nie nastąpi z powodu przestępstwa, popełnionego na terytorjum Państwa wezwanego lub na pokładzie statku, posiadającego narodowość tego Państwa. Jednakże dozwolone jest wydanie osoby skazanej lub ściganej z powodu uczestnictwa w przestępstwie popełnionem poza terytorjum Państwa wezwanego i nie na pokładzie statku posiadającego narodowość tego Państwa, nawet gdyby czyn uczestnictwa należało uważać za popełniony na terytorjum tego Państwa lub na pokładzie okrętu posiadającego jego narodowość.

Art. 3. Wydanie jest niedopuszczalne:

a) z powodu przestępstw politycznych lub czynów pozostających w związku z takiemi przestępstwami; jeśli jednak czyn, z powodu którego zażądano wydania, stanowi zarazem przestępstwo niepolityczne, zezwolenie na wydanie może być udzielone, o ile przez wzgląd na okoliczności towarzyszące danemu przypadkowi, wypadnie uznać przestępstwo pod względem jego istoty za niepolityczne; nie będzie uważany za przestępstwo polityczne zamach na życie naczelnika jakiegokolwiek Państwa;

b) z powodu czynów popełnionych przeciw władzy publicznej, chyba że czyny te stanowią zarazem inne przestępstwo takiego rodzaju, że uzasadnia wydanie według postanowień art. 1;

c) z powodu przestępstw, przewidzianych tylko w ustawach specjalnych, dotyczących wolności prasy;

d) z powodu przestępstw przewidzianych tylko w ustawach celnych, podatkowych lub innych ustawach skarbowych.

Rozstrzygnięcie o tem, czy pewne przestępstwo należy uważać, w myśl postanowień niniejszego artykułu, za niedopuszczające wydania, należy do Państwa wezwanego.

Art. 4. Ponadto zezwolenie na wydanie nie będzie udzielone:

a) jeżeli według ustaw, obowiązujących we wszystkich częściach Państwa wezwanego, ściganie lub wykonanie kary uległo przedawnieniu;

b) jeżeli według ustaw Państwa wezwanego ściganie jest zastrzeżone wyłącznie własnemu sądownictwu tego Państwa;

c) jeżeli przeciw osobie, której wydania zażądano, z powodu tego samego przestępstwa wszczęte na obszarze Państwa

wezwanego postępowanie karne zakończyło się wyrokiem lub w inny sposób; jednakże uniewinnienie lub umorzenie postępowania nie stanowi przeszkody do wydania, jeżeli nastąpiło z tego tylko powodu, że przestępstwo zostało popełnione zagranicą.

Art. 5. Wydania można odmówić, jeżeli przeciw osobie, której wydania zażądano, toczy się na obszarze Państwa wezwanego postępowanie karne z powodu tego samego przestępstwa.

Art. 6. Jeżeli osoba, której wydania zażądano, w Państwie wezwanem jest ścigana lub została skazana za inne przestępstwo, aniżeli to, z powodu którego zażądano wydania, wówczas można odroczyć wydanie aż do ukończenia postępowania karnego, bądź aż do wykonania lub darowania kary.

Jeśliby jednak zachodziły szczególne bardzo powody, Państwo wzywające może zażądać prowizorycznego wydania oskarżonego w celu przeprowadzenia przeciw niemu postępowania karnego, wszczętego na terytorjum tego Państwa. Żądanie winno być uwzględnione, o ile temu nie stoi na przeszkodzie postępowanie karne, wszczęte w Państwie wezwanem. Państwo wzywające winno natychmiast po zapadnięciu wyroku ostatecznego, odstawić oskarżonego do Państwa, które go prowizorycznie wydało.

Mimo wstrzymania oddania w ręce Państwa wzywającego osoby, której ekstradycji zażądano, Państwo wezwane winno bezzwłocznie powziąć postanowienie co do prośby o wydanie.

Art. 7. Jeżeli kilka państw żąda wydania tej samej osoby bądź z powodu tego samego czynu karygodnego, bądź z powodu różnych czynów, natenczas Państwo wezwane rozstrzyga, któremu z żądań ekstradycyjnych należy oddać pierwszeństwo.

W wypadku, gdy żądania wydania dotyczą przestępstw różnych, Państwo wezwane, udzielając zezwolenia na wydanie, może zastrzec, że osoba, której wydania żądano, zostanie — po ukończeniu kary wydana innemu Państwu.

Art. 8. Osobę wydaną wolno ścigać, lub wykonać na niej karę z powodu przestępstwa popełnionego przed wydaniem, które nie było objęte zezwoleniem na wydanie, tylko w następujących przypadkach:

1) jeżeli Państwo, które zezwoliło na wydanie, udzieli na to osobnego zezwolenia; zezwolenia tego odmówić nie można, jeżeli zachodzą warunki uzasadniające w myśl niniejszej umowy żądanie wydania;

2) jeżeli osoba wydana w ciągu miesiąca po ukończeniu postępowania karnego albo, w razie skazania, po wykonaniu lub darowaniu kary zaniedba opuścić obszar Państwa, któremu ją wydano, albo jeżeli z własnej woli tam powróci.

W ciągu okresu miesięcznego, zakreślonego w ustępie poprzednim, osoba wydana nie może doznać żadnej przeszkody do opuszczenia kraju, chyba że stałaby się winną nowego przestępstwa.

Art. 9. Osobę wydaną wolno wydać dalej Państwu trzeciemu tylko o tyle, o ile Państwo, które ją wydało, zgóry się na to zgodziło, albo jeśli zachodzą warunki, wymienione w art. 8 p. 1 i 2.

Art. 10. Państwo wezwane może udzielić zezwolenia na wydanie z zastrzeżeniem, że osoba wydana nie będzie postawiona przed sąd, któremu właściwość, niezbędna do rozpoznania tego rodzaju spraw, byłaby przekazana jedynie przez wzgląd na ten wypadek szczególny lub na okoliczności wyjątkowe i szczególne.

Gdy zezwolenie na wydanie nastąpiło z powodu przestępstwa przeciw ustawom karnym wojskowym lub z powodu przestępstwa popełnionego przeciw władzy publicznej, można sobie zastrzec, że osoba wydana będzie karana za powyższe przestępstwo tylko o tyle, o ile to jest przestępstwo, dopuszczające wydania. Jeżeli zezwolenie na wydanie dotyczy przestępstwa o charakterze ściśle niepolitycznym, można się zastrzec, że osoba wydana nie będzie karana za czyn powyższy jako za przestępstwo polityczne.

Ponadto można zastrzec, że osoba wydana nie będzie skazana na śmierć, a gdyby już była skazana na taką karę, że kara śmierci nie będzie wykonana.

Art. 11. Wniosek o wydanie winien być przesłany w drodze dyplomatycznej. We wniosku tym winno być podane obywatelstwo osoby, której wydania się żąda.

Do wniosku o wydanie należy dołączyć: nakaz aresztowania właściwej władzy sądowej, albo wyrok skazujący bądź prawomocny, bądź zawierający zarządzenie aresztowania osoby zażądanej lub też powodujący z samego prawa jej zaaresztowanie. W rzeczonych dokumentach lub w osobnym dokumencie winno być określone przestępstwo, uzasadniające żądanie ekstradycyjne wraz ze zwięzłem przedstawieniem czynów zarzucanych osobie zażądanej i z przytoczeniem tekstu przepisów karnych, mających zastosowanie do tych czynów. Przy przestępstwach przeciw własności należy, o ile można, podać wysokość szkody wyrządzonej lub zamierzonej. Nadto bądź wniosek ekstradycyjny bądź którykolwiek z dołączonych do niego dokumentów powinien, o ile możności, zawierać rysopis osoby zażądanej z jej fotografją oraz przytoczenie wszelkich innych okoliczności, mogących służyć do stwierdzenia jej tożsamości. Wszystkie załączniki żądania ekstradycyjnego winny być przed-

stawione w oryginałach lub w wierzytelnych odpisach; należy do nich dołączyć uwierzytelnione tłumaczenie na język Państwa wezwanego, o ile nie są sporządzone w tym języku.

Art. 12. O ile wydanie odrazu nie wydaje się niedopuszczalne, należy bezzwłocznie przedsięwziąć niezbędne środki zapobiegające ucieczce obwinionego, nawet gdyby Państwo wezwane miało wątpliwości, czy zachodzą niezbędne warunki wydania, w myśl umowy niniejszej. W razie takich wątpliwości, Państwo wezwane zwróci się do Państwa wzywającego z prośbą o dodatkowe wyjaśnienia. Gdyby Państwo to w ciągu 30 dni, licząc od wysłania swej prośby, nie nadesłało wystarczających wyjaśnień, można środki zapobiegawcze uchylić. Na prośbę Państwa wzywającego powyższy termin 30-dniowy może być przedłużony.

Art. 13. W wypadkach nagłych można, w oczekiwaniu prawidłowego wniosku o wydanie pewnej osoby, osobę tę tymczasowo zaaresztować, chyba że wydanie odrazu wyda się niedopuszczalnem. Wnioski takie będą przesyłały władze sądowe, urzędy prokuratorskie lub władze bezpieczeństwa (policyjne) Państwa wzywającego do właściwych władz Państwa wezwanego bądź drogą dyplomatyczną bądź bezpośrednio pocztą lub telegraficznie. W wypadku przesłania wniosku bezpośrednio należy go sporządzić w języku angielskim lub francuskim. Wniosek winien wymieniać przestępstwo zarzucone osobie, której wydania się żąda, datę i miejsce jego popełnienia, jak również, w miarę możności, obywatelstwo tej osoby i jej rysopis, oraz powoływać się na istnienie nakazu aresztowania lub wyroku skazującego, czyniącego zadość warunkom określonym w art. 11 ust. 2.

Nawet w braku takiego wniosku można zarządzić tymczasowe zaaresztowanie osoby, która wskutek zawiadomienia władz drugiego Państwa została na terytorjum jednego z obu Państw wyśledzona lub co do której, na żądanie tych władz, zamieszczone zostało ogłoszenie w dzienniku policyjnym Państwa, na którego terytorjum osoba powyższa się znajduje.

Art. 14. O dniu i miejscu tymczasowego zaaresztowania należy bezzwłocznie i bezpośrednio zawiadomić w języku angielskim lub francuskim władzę wzywającą bądź ścigającą, tudzież właściwe Ministerstwo Państwa wezwanego. Nawet wówczas, gdy wniosek o zaaresztowaniu nie został przedstawiony w drodze dyplomatycznej, wiadomość powyższa winna być zawsze dostarczana przedstawicielowi dyplomatycznemu Państwa wzywającego za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych Państwa wezwanego. Gdyby Państwo wzywające nie wysłało do Państwa wezwanego w przeciągu 5 tygodni od dnia, w któ-

rym otrzymało wiadomość o zaaresztowaniu, prawidłowej prośby o wydanie osoby uwięzionej, można wypuścić ją na wolność. Na żądanie termin ten może być przedłużony.

Art. 15. Jeśli na wydanie nastąpiło zezwolenie, Państwo wzywające będzie obowiązane odebrać osobę, której wydania żądało, w terminie wskazanym przez Państwo wezwane; termin ten nie może wynosić mniej niż miesiąc. Po upływie tego terminu osoba powyższa może być wypuszczona na wolność.

Art. 16. Wszelkie przedmioty pochodzące z przestępstwa, jak również mogące służyć do udowodnienia przestępstwa, które w chwili aresztowania osoby zażądanej znajdowały się w jej posiadaniu, lub któreby później zostały wykryte, — należy zająć i wydać Państwu wzywającemu równocześnie z oskarżonym.

Zezwalając na wydanie przedmiotów wspomnianych w niniejszym artykule, Państwo wezwane może poczynić wszelkie zastrzeżenia, jakie będzie uważało za wskazane dla zachowania praw osób trzecich; może również zatrzymać te przedmioty przez pewien czas, jeśliby ich potrzebowało w jakiejś sprawie karnej.

Art. 17. Jeżeli trzecie Państwo wydaje przestępcę jednemu z Państw zawierających umowę, wówczas drugie z Państw zawierających umowę zezwoli, w razie żądania, na przewóz ekstradenta przez swoje terytorjum.

Do żądania dotyczącego zezwolenia na przewóz stosuje się postanowienia art. 2, 3, 4, 8 i 11.

Art. 18. Jeżeli w toku postępowania karnego w sprawie o przestępstwo nie będące przestępstwem politycznem, władza sądowa jednego z Państw zawierających umowę uzna za potrzebne: doręczenie jakiegoś aktu proceduralnego osobie przebywającej na terytorjum drugiego Państwa, przesłuchanie świadków lub dokonanie jakiejkolwiek innej czynności śledczej, która ma być wykonana na powyższem terytorjum, winna skierować odnośne żądanie na piśmie, w drodze dyplomatycznej; żądanie to będzie wykonane w tej mierze, w jakiej na to pozwala ustawodawstwo Państwa wezwanego.

Powyższe postanowienia nie zobowiązują Państw, zawierających umowę, do przeprowadzania rewizyj i dokonywania zajęć przedmiotów.

Państwo wzywające winno być, o ile tego żąda i w miarę możności, zawiadomione, na odpowiedni czas naprzód, o dacie i miejscu wykonania żądanej czynności.

Art. 19. Jeśli w toku postępowania karnego, wszczętego w jednem z Państw zawierających umowę, zajdzie potrzeba dostarczenia przedmiotów mogących służyć do udowodnienia

przestępstwa a znajdujących się w rękach władz drugiego Państwa, należy wystosować o to prośbę w drodze dyplomatycznej; prośba ta winna być uwzględniona, jeśli w przypadku konkretnym nie stają temu na przeszkodzie względy szczególne.

Do dostarczenia przedmiotów, wymienionych w artykule niniejszym, stosuje się postanowienia art. 16 ust. 2.

Art. 20. Pomocy prawnej określonej w artykułach 18 i 19 można odmówić:

1) jeżeli czynność, która ma być wykonana, nie należy w Państwie wezwanem do zakresu działania władz sądowych;

2) jeżeli Państwo wezwane uważa, że udzielenie pomocy prawnej mogłoby naruszyć jego prawa zwierzchnicze lub jego bezpieczeństwo;

3) jeżeli chodzi o taki czyn, który według ustaw Państwa wezwanego nie jest karalny lub stanowi bądź przestępstwo ściśle wojskowe, bądź przestępstwo o charakterze, określonym w art. 3;

4) jeżeli chodzi o obywatela Państwa wezwanego.

Przesłania akt i dokumentów można odmówić nadto wówczas, gdy chodzi o akta szczególnie ważne i gdy ich przesłanie nastręczałoby poważne trudności.

Art. 21. Prośby o pomoc prawną i dokumenty jej dotyczące, wskazane w art. 18 i 19, winny być sporządzone w języku Państwa wezwanego lub też należy do nich dołączyć przekład na ten język, uwierzytelniony przez tłumacza urzędowego lub przysięgłego Państwa wezwanego albo przez tłumacza Państwa wzywającego, którego właściwość zostanie potwierdzona przez przedstawiciela dyplomatycznego lub konsularnego Państwa wzywającego bądź Państwa wezwanego.

Art. 22. Każda ze Stron zawierających umowę zobowiązuje się do przesyłania drugiej Stronie drogą dyplomatyczną, w postaci wyciągów z rejestru karnego, wszelkich orzeczeń karnych ostatecznych, dotyczących jej obywateli i wszelkich decyzyj późniejszych odnoszących się do tych orzeczeń.

Art. 23. Koszty, spowodowane postępowaniem ekstradycyjnem lub wszelką inną pomocą prawną w sprawach karnych, obciążają Stronę, na której terytorjum powstały.

Wyjątek stanowi wynagrodzenie za wszelkiego rodzaju orzeczenia biegłych; winno ono być zwrócone przez Państwo wzywające.

Państwo wzywające ponosi też wszelkie koszty, spowodowane przewozem oskarżonego przez terytorjum pośrednie, określone w art. 17, jak również wszelkie koszty spowodowane przez wydanie tymczasowe, przewidziane w art. 6 ust. 2.

IX.

Konwencja

o ekstradycji i pomocy sądowej w sprawach karnych między Rzeczapospolitą Polską a Królestwem Belgji, podpisana w Brukseli, dnia 13 maja 1931 r.,

ogłoszona w Dz. U. Nr. 59 poz. 564 dnia 13 lipca 1932.
(Ratyfikowana zgodnie z ustawą z dn. 10 marca 1932 r. — Dz. U. R. P. Nr. 32, poz 325).

Art. 1. Wysokie Układające się Strony zobowiązują się wydawać sobie wzajemnie, na żądanie, na warunkach niniejszej konwencji osoby ścigane lub skazane przez sądy Państwa wzywającego za czyn popełniony na obszarze tego Państwa, które znajdą się na obszarze Państwa wezwanego.

Pod temi samemi warunkami nastąpi wydanie w razie popełnienia przestępstwa poza obszarem Państwa wzywającego i wezwanego, jeśli ustawy Państwa wezwanego zezwalają na ściganie takiego przestępstwa, choćby było popełnione zagranicą.

Z obu stron będą wydawane tylko osoby, które w chwili popełnienia przestępstwa miały ukończonych lat 18.

Polska nie wydaje ani obywateli polskich, ani obywateli Wolnego Miasta Gdańska.

Belgja nie wydaje obywateli belgijskich.

Jeśli niniejsza konwencja powołuje się na ustawodawstwo polskie, należy przez nie rozumieć ustawodawstwo obowiązujące choćby w jednej części Państwa Polskiego.

Art. 2. Wydanie nastąpi tylko za przestępstwa wymienione w niniejszym artykule i tylko o tyle, o ile obowiązujące ustawodawstwa obu Państw uważają dane przestępstwo za zbrodnię lub występek.

Przestępstwa, za które nastąpi wydanie, są następujące:

1. Morderstwo, zabójstwo, ojcobójstwo, dzieciobójstwo, otrucie;

2. Umyślne uderzenie lub uszkodzenie ciała, które spowodowało chorobę wydającą się nieuleczalną, trwałą niezdolność do pracy, utratę możności swobodnego posługiwania się jakimkolwiek organem zmysłów, ciężkie okaleczenie, albo śmierć, o ile nie było zamiaru jej zadania;

3. Spędzenie płodu;

4. Zgwałcenie;

5. Czyny nierządne popełnione z użyciem przemocy lub groźby;

Czyny nierządne, popełnione choćby bez użycia przemocy lub groźby, o ile takie czyny, z uwagi na płeć albo wiek osoby, na której dopuszczono się przestępstwa, albo też ze względu na inne okoliczności danego wypadku, ulegają karze jako zbrodnie według ustawodawstwa obu Wysokich Układających się Stron;

6. Zamach na obyczajność przez pobudzanie, ułatwianie, popieranie dla zaspokojenia cudzego popędu zmysłowego rozpusty lub zepsucia albo nierządu zarobkowego nieletnich obojej płci; werbowanie, uprowadzenie lub uwodzenie kobiety bądź dziewczyny pełnoletniej do rozpusty, o ile czyn został popełniony zapomocą oszustwa, gwałtu, gróźb, nadużycia władzy lub jakiegokolwiek innego środka przymusu dla zaspokojenia cudzego popędu zmysłowego; zatrzymanie osoby wbrew jej woli w domu rozpusty; zmuszenie osoby pełnoletniej do rozpusty;

7. Porwanie nieletnich;

8. Porwanie, ukrywanie, usunięcie, zamiana, podsunięcie dziecka;

9. Dwużeństwo;

10. Wystawienie na niebezpieczeństwo lub umyślne porzucenie dziecka;

11. Udział w bandzie, mającej na celu zamachy na cudze życie lub mienie;

12. Kradzież, rozbój;

13. Wymuszenie;

14. Przywłaszczenie, sprzeniewierzenie, nadużycie zaufania;

15. Podstępne wprowadzenie w błąd, oszustwo, karalna nieuczciwość majątkowa;

16. Bankructwo oszukańcze i oszukańcze działanie w wypadku upadłości;

17. Groźba popełnienia zbrodni na osobie lub mieniu innego człowieka;

18. Zamach na wolność osobistą lub na nietykalność mieszkania popełniony przez osoby prywatne;

19. Fałszowanie, podrabianie, przerabianie dokumentów publicznych, handlowych lub prywatnych, fałszowanie telegramów, posługiwanie się falsyfikatami;

20. Podrobienie lub podstępne przerobienie aktów urzędowych pochodzących od rządu lub władzy publicznej; podstępne posługiwanie się aktami w ten sposób przerobionemi lub podrobionemi;

21. Fałszowanie monet, podrobienie lub przerobienie obligacyj lub kuponów długu publicznego, biletów bankowych, krajowych lub zagranicznych, pieniędzy papierowych, lub in-

nych publicznych papierów wartościowych, pieczęci, marek, stempli menniczych, godeł państwowych lub godeł publicznej władzy administracyjnej; puszczanie w obieg przedmiotów wyżej wymienionych, przerobionych lub podrobionych albo podstępne posługiwanie się niemi;

22. Krzywoprzysięstwo;

23. Złożenie fałszywego zeznania przez świadka lub fałszywej opinji przez biegłego lub tłumacza; nakłanianie świadków, biegłych lub tłumaczów do fałszywych oświadczeń;

24. Bezprawne żądanie i przywłaszczenie nienależnych opłat lub świadczeń, sprzeniewierzenie popełnione przez urzędników publicznych, przyjęcie przez urzędników publicznych łapówki, przekupienie urzędników publicznych;

25. Umyślne podpalenie;

26. Umyślne zniszczenie lub uszkodzenie drogi żelaznej albo urządzeń telegraficznych lub telefonicznych;

27. Umyślne działania, zagrażające bezpieczeństwu ruchu kolejowego;

28. Umyślne zniszczenie lub uszkodzenie nieruchomości albo przedmiotów ruchomych, stanowiące zbrodnię lub występek według ustawodawstwa obu Wysokich Układających się Stron;

29. Opuszczenie przez kapitana, poza wypadkami przewidzianemi przez ustawodawstwo obu Państw, okrętu, statku handlowego lub rybackiego;

30. Rozbicie, utrata, zniszczenie okrętu spowodowane przez kapitana albo oficerów i załogę; sprzeniewierzenie przez kapitana okrętu lub statku handlowego lub rybackiego; wyrzucenie na pokład albo zniszczenie całości lub części ładunku, środków żywności lub innych znajdujących się na pokładzie przedmiotów, poza wypadkami konieczności; niewłaściwy kierunek jazdy; zaciągnięcie bez konieczności pożyczki pod zastaw statku, zapasów żywności lub urządzenia okrętu albo zastaw lub sprzedaż okrętu bez specjalnego upoważnienia poza wypadkiem jego niezdolności do użytku; kradzież na pokładzie; zniszczenie towarów albo środków żywności na statku spowodowane przez domieszanie szkodliwych substancyj; napaść lub opór z użyciem gwałtu albo gwałt na osobie kapitana dokonany przez więcej niż trzecią część załogi; połączona z uszkodzeniem ciała lub zadaniem rany odmowa posłuszeństwa wobec rozkazów kapitana lub oficera na pokładzie, mających na celu uratowanie statku lub jego ładunku; spisek przeciwko bezpieczeństwu wolności lub władzy kapitana; zawładnięcie okrętem przez marynarzy lub pasażerów zapomocą podstępu lub gwałtu na osobie kapitana;

31. Handel niewolnikami;

32. Paserstwo dotyczące przedmiotów pochodzących ze zbrodni lub występków.

Wydanie nastąpi również w wypadkach udziału w przestępstwach wymienionych w tym artykule, a także w wypadkach usiłowania ich dokonania, o ile udział lub usiłowanie ulegają karze według ustawodawstwa obu Stron.

Lista przestępstw, za które nastąpi wydanie, będzie mogła być zmieniona lub uzupełniona za obopólną zgodą w drodze oświadczeń obu rządów.

Art. 3. Wydanie nastąpi:

1. jeśli według ustaw Państwa wezwanego władza tego Państwa jest właściwa do wszczęcia postępowania karnego i nie może zrzec się swej właściwości na rzecz władz Państwa wzywającego;

2. jeśli według ustawodawstwa Państwa wezwanego, a w Polsce według ustaw obowiązujących we wszystkich jej częściach, zaszło już przedawnienie ścigania lub kary w chwili, na którą przypada wydanie;

3. jeśli w Państwie wezwanem prawomocnie zostało ukończone postępowanie karne o ten sam czyn przeciw osobie, której wydania zażądano. Wyrok uniewinniający lub umorzenie postępowania nie są jednak przeszkodą do wydania, jeśli nastąpiły tylko z tego powodu, że czyny były popełnione w Państwie obcem.

Art. 4. Wydania można odmówić, jeśli osoba, której wydania zażądano, jest ścigana w Państwie wezwanem za czyny stanowiące podstawę wniosku ekstradycyjnego.

Art. 5. Jeśli osoba, której wydania zażądano, jest w Państwie wezwanem ścigana lub skazana z powodu innego przestępstwa niż to, na którem opiera się żądanie wydania, natenczas wydanie będzie mogło być odłożone aż do ukończenia postępowania karnego, a w razie skazania — do czasu wykonania lub darowania orzeczonej kary.

W razie gdyby osoba, której wydania zażądano, była ścigana lub zatrzymana w Państwie wezwanem z powodu zobowiązań zaciągniętych wobec osób prywatnych, wydanie jej będzie mogło nastąpić z zastrzeżeniem dla tych osób dochodzenia swych praw przed właściwą władzą.

Art. 6. Wydanie nie nastąpi, jeśli czyn, z powodu którego zażądano wydania, jest uważany przez Państwo wezwane za przestępstwo polityczne lub za czyn pozostający w związku z takiem przestępstwem politycznem.

Nie będzie uważany za przestępstwo polityczne lub za czyn będący w związku z takiem przestępstwem zamach na osobę

Naczelnika Państwa lub członków jego rodziny, jeśli ten zamach stanowi morderstwo, zabójstwo lub otrucie, albo usiłowanie takich przestępstw, bądź udział w nich.

Art. 7. Jeżeli kilka państw żąda jednocześnie wydania tej samej osoby, Państwo wezwane decyduje według swego uznania, któremu z tych państw ją wydać.

Art. 8. Wniosek o wydanie wraz z dokumentami, wniosek ten uzasadniającemi, winien być przesłany zawsze w drodze dyplomatycznej.

Art. 9. Do wniosku o wydanie należy dołączyć bądź wyrok skazujący, bądź sądowy nakaz aresztowania lub inny akt pochodzący od władzy sądowej, równający się nakazowi aresztowania.

Dokumenty powyższe powinny dokładnie określać przestępstwo, z powodu którego żąda się wydania, zawierać przedstawienie czynu, stanowiącego podstawę wniosku, oraz odpis przepisów karnych, mających zastosowanie. Jeżeli chodzi o czyny przeciw cudzej własności, w dokumentach należy podać wysokość wyrządzonej lub zamierzonej szkody.

O ile to jest możliwe, należy podać opis osoby, której wydania się żąda, lub wszystkie inne dane, mogące służyć do stwierdzenia jej tożsamości.

Wymienione w tym artykule dokumenty winny być przedstawione w oryginale lub wierzytelnym odpisie i uwierzytelnione przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych Państwa wzywającego, albo przez przedstawiciela dyplomatycznego lub konsularnego tegoż Państwa.

Do dokumentów wspomnianych w niniejszym artykule, o ile nie są sporządzone w języku urzędowym Państwa wzywającego, winny być dołączone uwierzytelnione przekłady na ten język. Przepis ten ma zastosowanie także do wszelkiej innej korespondencji odnoszącej się do wydania.

Przekłady należy uwierzytelniać tak, jak dokumenty, do których się odnoszą.

Za język urzędowy uważa się, o ile chodzi o Polskę — język polski, jeżeli chodzi o Belgję — język francuski.

Art. 10. W nagłym wypadku osoba poszukiwana z powodu czynu wymienionego w artykule 2 będzie tymczasowo zaaresztowana na wniosek uczyniony piśmiennie lub telegraficznie Ministerstwu Spraw Zagranicznych Państwa wezwanego przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych Państwa wzywającego lub przez przedstawiciela dyplomatycznego tego Państwa, pod warunkiem, że w tym wniosku będzie się mieściła wzmianka o istnieniu jednego z dokumentów, wymienionych w artykule 9 ust. 1.

Zaaresztowanie tymczasowe może być zarządzone także wtenczas, jeżeli wniosek właściwej władzy Państwa wzywającego nadejdzie bezpośrednio do władzy sądowej lub administracyjnej Państwa wezwanego.

Zaaresztowanie tymczasowe nastąpi według form przyjętych w ustawodawstwie Państwa wezwanego.

O dniu i miejscu tymczasowego zaaresztowania należy telegraficznie zawiadomić władzę wzywającą.

Państwo wezwane może zaaresztowanego wypuścić na wolność, jeśli w terminie trzytygodniowym, licząc od chwili zaaresztowania, nie będzie zakomunikowany aresztowanemu żaden z dokumentów wymienionych w artykule 9 ust. 1.

Art. 11. W razie uwzględnienia wniosku o wydanie, wszystkie przedmioty, pochodzące z przestępstwa, albo mogące służyć do jego udowodnienia, a które w chwili zaaresztowania osoby ściganej znajdowały się w jej posiadaniu lub później zostały wykryte, ulegną na podstawie decyzji władz właściwych Państwa wezwanego zajęciu i będą wydane Państwu wzywającemu.

Wydanie tych przedmiotów będzie mogło być dokonane na wniosek Państwa wzywającego również wtedy, gdy wydanie oskarżonego byłoby wprawdzie dopuszczalne, ale z powodu jego śmierci lub ucieczki nie może nastąpić.

Prawa osób trzecich do przedmiotów wydanych pozostają w mocy; po ukończeniu postępowania karnego należy te przedmioty zwrócić bez kosztów osobom uprawnionym.

Państwo wezwane może czasowo zatrzymać te przedmioty, jeśli są mu potrzebne do postępowania karnego.

Art. 12. Osoba ulegająca wydaniu będzie odstawiona do portu Państwa wezwanego, jaki oznaczy Rząd Państwa wzywającego, i umieszczona na statku, który ma ją przewieźć.

Jeśli Państwo wzywające żąda, aby wydanie nastąpiło drogą lądową, Państwo wezwane odda ekstradenta Państwu trzeciemu w najdogodoniejszem miejscu na wspólnej granicy, o ile istnieje pewność, że oskarżony będzie tam przejęty celem dalszego przewiezienia go.

W razie przewozu statkiem, należącym do Strony wezwanej, Strona ta, na żądanie Strony wzywającej, dostarczy uzbrojonej eskorty do nadzoru osoby wydanej aż do czasu przewiezienia jej do wyznaczonego portu Państwa wzywającego lub Państwa trzeciego.

Koszty powstałe na obszarze Państwa wezwanego wskutek zaaresztowania, utrzymania i przewozu osoby ściganej, jak również wskutek przechowania i przesłania przedmiotów wydanych (artykuł 11) ponosi Strona wezwana.

Art. 13. Osoba wydana będzie mogła być ścigana lub karana za przestępstwo popełnione przed wydaniem, inne niż to, z powodu którego została wydana, tylko w następujących wypadkach:

1. jeżeli Państwo, które przestępcę wydało, na to dodatkowo się zgodzi, przyczem powinna być udzielona zgoda, jeśli zachodzą warunki, które, zgodnie z niniejszą konwencją, uzasadniają żądanie wydania;

2. jeżeli osoba wydana sama na to się zgodzi, z wyjątkiem jednak przestępstw natury politycznej, i złoży oświadczenie, które podpisze jednocześnie z sędzią lub prokuratorem, przyjmującym oświadczenie; odpis uwierzytelniony tego oświadczenia przesłać należy Państwu wezwanemu, które przestępcę wydało;

3. jeżeli osoba wydana w ciągu miesiąca po ukończeniu postępowania karnego albo, w razie skazania — po wykonaniu lub darowaniu kary, zaniedba opuścić obszar Państwa, któremu została wydana, albo z własnej woli tam powróci.

Dalsze wydanie trzeciemu Państwu podlega tym samym przepisom.

Art. 14. Zezwolenie na przewóz tranzytowy przez terytorjum jednej z Układających się Stron osoby wydanej Stronie drugiej przez Państwo trzecie, będzie udzielone w wypadkach, w których może być udzielone zezwolenie na wydanie. Artykuły 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9 i 12 niniejszej konwencji będą miały tu zastosowanie.

Koszty przewozu tranzytwowego poniesie Państwo wzywające.

Art. 15. Jeśli w toku sprawy karnej, prowadzonej na obszarze jednego z Państw, okaże się potrzeba przesłuchania osób znajdujących się w drugiem Państwie, lub wykonania jakiejkolwiek innej czynności śledczej, zostanie w tym celu wysłana rekwizycja do władz sądowych tego drugiego Państwa.

Państwo wezwane będzie mogło odmówić wykonania rekwizycji:

1. jeśli uważa, że to wykonanie mogłoby naruszyć jego prawa zwierzchnicze lub jego bezpieczeństwo;

2. jeśli czyn, z powodu którego rekwizycję wysłano, nie ulega karze w Państwie wezwanem lub stanowi bądźto przestępstwo czysto wojskowe, bądź z zastrzeżeniem wyjątku przewidzianego w artykule 6 ust. 2, przestępstwo polityczne lub będące w związku z takiem przestępstwem;

3. jeśli oskarżony jest obywatelem Państwa wezwanego i nie przebywa na obszarze Państwa wzywającego:

4. jeśli wykonanie żądanej czynności nie należy w Państwie wezwanem do właściwości władzy sądowej;

5. jeśli rekwizycja ma na celu dokonanie rewizji domowej lub zajęcia z powodu czynu, który nie może stanowić podstawy do wydania.

Art. 16. Doręczenie pism sądowych osobie znajdującej się na obszarze Państwa wezwanego będzie uskutecznione przez właściwą władzę tego Państwa, a dowód doręczenia będzie przesłany Państwu wzywającemu. Dowodem doręczenia będzie albo pokwitowanie datowane i podpisane przez odbiorcę, albo też zaświadczenie władzy Państwa wezwanego, stwierdzające formę i datę doręczenia.

Państwo wezwane będzie mogło odmówić doręczenia wezwania, o ile w niem mieści się zagrożenie ujemnemi następstwami na wypadek niestawiennictwa, chyba że chodzi tylko o proste uprzedzenie, że postępowanie karne będzie się dalej toczyło mimo nieobecności osoby wezwanej.

Art. 17. Na żądanie, Państwo wezwane, w którem znajduje się świadek lub biegły, wezwie go, aby uczynił zadość zaproszeniu do osobistego stawiennictwa przed sędzią lub prokuratorem drugiego Państwa.

W samem zaproszeniu mieścić się będzie formalne przyrzeczenie zwrotu kosztów. Koszty podróży i pobytu, obliczone od chwili wyjazdu będą przyznane osobie zaproszonej zgodnie z taryfami i przepisami obowiązującemi w kraju, w którym przesłuchanie nastąpi. Na żądanie świadka lub biegłego, staraniem władz sądowych miejsca jego pobytu, będzie mu mogła być udzielona zaliczka na całe koszty podróży lub ich część. Zaliczka ta będzie następnie zwrócona przez Państwo wzywające.

Świadek lub biegły, bez względu na swoje obywatelstwo, który skutkiem zaproszenia stawi się dobrowolnie przed władzami Państwa wzywającego, nie będzie mógł być tam ścigany ani więziony z powodu popełnienia przestępstw lub skazania za przestępstwa, które poprzedziły jego stawienie się, chyba, że, po skończeniu przesłuchania, zaniedba z własnej winy w ciągu dni siedmiu opuścić obszar Państwa wzywającego.

Art. 18. Jeżeli w związku z postępowaniem karnem, toczącem się na terytorjum jednej ze Stron, zajdzie potrzeba otrzymania od drugiej Strony dowodów rzeczowych lub dokumentów, znajdujących się na jej terytorjum, to, o ile szczególne względy nie stoją temu na przeszkodzie, Strona wezwana prześle dowody rzeczowe lub dokumenty Stronie wzywającej z zastrzeżeniem obowiązku ich zwrotu.

Art. 19. Wnioski o doręczenie dokumentów i odezwy rekwizycyjne winny dokładnie wymieniać imiona, nazwiska, obywatelstwo oskarżonych, miejsce ich zamieszkania lub pobytu, przestępstwa, z powodu których odbywa się ściganie, oraz przepisy prawa karnego mające zastosowanie.

Żądanie należy wystosować w języku urzędowym Państwa wzywającego i zaopatrzeć w pieczęć urzędową; uwierzytelnienia nie potrzeba. Jeżeli załączniki nie są sporządzone w języku urzędowym Państwa wzywającego lub wezwanego, należy do nich dołączyć przekład na jeden z tych języków, poświadczony za zgodność przez władzę wzywającą lub przez przysięgłego tłumacza.

Za język urzędowy uważa się, o ile chodzi o Polskę — język polski, a o ile chodzi o Belgję — język francuski.

Art. 20. Władza wezwana wykonywa żądaną czynność w formie przepisanej przez ustawy Państwa wezwanego i stosuje te same środki przymusowe, jak przy załatwianiu odezw rekwizycyjnych własnych władz.

Żądaniu władzy wzywającej, aby w postępowaniu zachować pewną formę szczególną, należy jednak uczynić zadość, o ile taka forma nie jest zabroniona przez ustawy Państwa wezwanego.

Odpowiedź i akty sądowe sporządzone w wykonaniu żądania będą napisane w języku władzy wezwanej, a jeśli według przepisów obowiązujących użyty był język inny niż polski lub francuski, będzie dołączone tłumaczenie na jeden z tych języków zaświadczone za zgodność przez władzę wezwaną lub tłumacza przysięgłego.

Art. 21. Koszty powstałe w granicach Państwa wezwanego w wykonaniu artykułów 15 do 20 ponosi to Państwo bez prawa żądania zwrotu od Państwa wzywającego, z wyjątkiem zaliczek na wynagrodzenie świadków (artykuł 17 ust. 2) i z wyjątkiem kosztów ekspertyzy, jeśli ona spowodowała więcej niż jedną audjencję.

Art. 22. Orzeczenie ostateczne sądów jednego Państwa, skazujące obywateli drugiego Państwa za zbrodnie i występki wszelkiego rodzaju, będą przesyłane temu Państwu bez osobnego żądania i bez kosztów w formie wykazu (karty karnej) lub wyciągu, poświadczonego przez władzę, od której pochodzi.

Art. 23. Wszelkie pisma wymieniane między obu Układającemi się Państwami przy stosowaniu niniejszej konwencji oprócz pism, które dotyczą żądania wydania lub tymczasowego aresztowania, będą sobie przesyłały bezpośrednio Ministerstwa Sprawiedliwości obu Państw.

Art. 24. Konwencja niniejsza nie będzie miała zastosowania do Kolonji Kongo ani do obszarów, w stosunku do których Belgja wykonywa mandat z ramienia Ligi Narodów.

X.

Ustawą z dnia 8 marca 1929 Dz. U. 23 poz. 230 wyrażono zgodę na dokonanie przez Prezydenta R. P. ratyfikacji traktatu ekstradycyjnego między Polską a Stanami Zjednoczonemi Ameryki podpisanego w Warszawie dnia 22 listopada 1927, jednakowoż traktatu dotąd nie ogłoszono.

Spis chronologiczny

powołanych w Komentarzu ustaw i rozporządzeń, z wyłączeniem tych, które zamieszczono w dodatkach.

Str.

1919.

Dekret z 2 stycznia 1919 Dz. U. 1, poz. 80 23
Rozp. Rady Min. z 18 kwietnia 1919 Dz. U. 35, poz. 276 23

1922.

Ustawa z 17 lutego 1922 Dz. U. 21, poz. 164 . . . 173

1923.

Rozp. Rady Min. z 30 lipca 1923 Dz. U. 79 z r. 1924, poz. 625 23
Ustawa z 14 grudnia 1923 Dz. U. 5 z r. 1924, poz. 37 . 1163

1924.

Ustawa z 14 grudnia 1923 Dz. U. 5, poz. 37 1163
Ustawa z 31 lipca 1924 Dz. U. 78, poz. 757 337

1925.

Ustawa z 31 marca 1925 Dz. U. 32, poz. 226 . . . 340

1927.

Rozp. Prez. z 14 października 1927 Dz. U. 92, poz. 823 270
Rozp. Prez. z 15 października 1927 Dz. U. 69, poz. 611 396
Rozp. Prez. z 13 grudnia 1927 Dz. U. 112, poz. 947 . 802

1928.

Okólnik Min. Spr. z 8 sierpnia 1928 Dz. U. Min. Spr. Nr. 16 892
Rozp. Min. Spr. z 24 grudnia 1928 Dz. U. 104, poz. 943 . 238
Rozp. Min. Spr. z 24 grudnia 1928 Dz. U. 104, poz. 944 . 840
Rozp. Min. Spr. z 24 grudnia 1928 Dz. U. 104, poz. 945 . 210

1929.

Rozp. Prez. R. P. z 25 czerwca 1929 Dz. U. 47, poz. 383 189
Rozp. Prez. R. P. z 25 czerwca 1929 Dz. U. 47, poz. 390 844
Rozp. Prez. R. P. z 25 czerwca 1929 Dz. U. 47, poz. 393 847
Rozp. Min. Spr. z 28 czerwca 1929 Dz. U. 48, poz. 395 106
Okólnik Min. Spr. z 30 czerwca 1929 Dz. u. Min. Spr. Nr. 13 109
Rozp. Min. Spr. z 15 lipca 1929 Dz. u. Min. Spr. Nr. 14 216

1930.

Okólnik Min. Spr. z 27 stycznia 1930 Dz. u. Min. Spr. Nr. 3 250
Rozp. Min. Spr. z 7 maja 1930 Dz. U. 36, poz. 310 . . 848
Rozp. Min. Spr. z 16 maja 1930 Dz. U. 39, poz. 349 . . 835
Okólnik Min. Spr. z 5 grudnia 1930 Dz. u. Min. Spr. Nr. 23 891

1931.

Okólnik Min. Spr. w Nrze 6 str. 84 Dz. urzęd. Min. Spr. 12

1932.

Rozp. Prez. z 25 września 1932 Dz. U. 81, poz. 712 171, 216
Rozp. Prez. z 7 października 1932 Dz. U. 86, poz. 733 160, 171
Rozp. Prez. z 27 października 1932 Dz. U. 93, poz. 804 806
Rozp. Prez. z 27 października 1932 Dz. U. 93, poz. 805 1171
Rozp. Min. Spr. z 29 grudnia 1932 Dz. U. 118, poz. 973 301

Skorowidz alfabetyczny.

Cyfry artykułów bez dodatku oznaczają cyfry artykułów kpk., cyfry, przed któremi dodano „pw." są to cyfry artykułów przepisów wprowadczych kpk.; przed cyfrą dodatek „str." oznacza stronę.

A

Akt oskarżenia 280—284,
— termin wniesienia 280,
— treść 281, 282,
— załączniki 283,
— środki zapobiegawcze 284,
— błędy formalne 286,
— doręczenie 286, 296,
— sprzeciw 286—289,
— wniesienie na posiedz. niejawne 290, 291,
— rozszerzenie 353.
Akty, przegląd ich i odpisy 212—217,
— prawa stron 212, 214,
— w dochodzeniu i śledztwie 213,
— prawa prokuratora 215,
— innych władz 216,
— bezpłatne odpisy 217,
— zaginięcie lub zniszczenie 659—664.
Amnestja str. 815 i nast. oraz str. 1172 i nast.
Apelacja termin zapowiedzenia 225, 484,
— wywodu 226, 485,
— od wyroku zaocznego 395, 462,
— dopuszczalność 473, 395, 462,
— zakres jej 474,
— treść 475, 486,
— na korzyść osk. 476, 479,
— nie niekorzyść 479—481,
— cofnięcie 477, 478, 482, 498,
— powoda cywilnego 481—483,
— odmowa przyjęcia apelacji 487,
— przyjęcie jej 488,
— zasady postęp. apel. 489,
— czynności prezesa sądu odwoławczego i tegoż sądu przed rozprawą 490, 492, 493,
— rozpoznanie jednoosobowe 491,
— odroczenie rozprawy 494,
— sprowadzenie aresztowanego 495,
— niestawiennictwo stron 496,
— przebieg rozprawy 497, 503,
— wyrokowanie 499—501,
— granice wyrokowania 503, 504,
— doręczenie odpisu sentencji 502.
Aresztowanie tymczasowe
— warunki 164, 165,
— wypuszczenie na wolność 170,
— trwanie 171, 172,
— zwolnienie za kaucją lub poręczeniem 173—186,
— termin do zażalenia 222,
— instancja, do której wnosi się zażalenie 468,
— sprowadzenie aresztowanego do rozprawy 302, 495, 525,
— doręczenie odpisu sentencji sądu odwoławczego 502,
— aresztowanie wydać się mającego przestępcy 670, 671, 674,

— wypuszczenie go na wolność 672.
Zob. zatrzymanie.

B

Biegły 125,
— sądowy 125,
— zakłady 138,
— wyłączenie biegłego 126,
— badanie zwłok 127—129,
— stanu psychicznego 130,
— obnażenie ciała 131,
— opinja 132, 135, 137,
— przysięga 133,
— przegląd akt 134,
— podrabianie pieniędzy 139,
— kary 141,
— wezwanie do rozpr. 296—299,
— należność 587, 589—593 i str. 837,
— lekarzy i chemików str. 1179
Zob. tłumacz, należności, koszty.

C

Cudzoziemcy 657 i str. 939.
Czynności niecierpiące zwłoki 38, 42, 270.
Czynności sądowe 230,
— protokóły 230—241, pw. 19, 20,
— w toku dochodzenia 254 do 260,
— przedmiot i warunki 254, 255,
— zawiadomienie stron 256, 346, 347,
— uprawnienie do ich przedsięwzięcia 257,
— postać i skutek 258—260.

D

Delegacja sądu 39, 40.
Zob. przekazanie.
Dochodzenie 242—260, pw. 19, 20,
— wszczęcie 242—244,
— pierwiastkowe 243,
— główne 244,
— prokuratorskie 244, policyjne 244,
— cel i przedmiot 245,
— zapiski 245, 247, 339,
— wzywanie osób 246,
— wszczęcie post. sąd. 247,
— umorzenie 248—251,
— prawa pokrzywdzonego 248,
— osoba umarzającego 249,
— zarządzenie co do dowodów rzeczowych 250,
— co do środków wychowawczych i zabezpieczających 251,
— podjęcie umorzonego dochodzenia 252,
— zabezpieczenie dowodów dla osk. pryw. 253,
— czynności sądowe 254—260.
Doręczanie wezwań i pism 195—211,
— treść wezwań 195, 196,
— sposób doręczenia 197—211,
— przez policję str. 956.
Dowody — ich zabezpieczenie 5, 243, 254, 262,
— ocena 10,
— przeprowadzenie na rozprawie 335—347.
Zob. Świadek, oględziny, biegli.
Dowody rzeczowe — zarządzenia w razie umorzenia post. 250, 276,
— okazanie ich na rozprawie 344,
— przysięgłym 434.
Druk — zniesławienie 17.
Dyplomaci 33.

E

Eksterytorjalność 33.

G

Głosy — stron 355—357, 431, 453,
— pokrzywdzonego w sądzie grodzkim 461,
— na rozpr. apel. i kasac. 499, 527.
Granice Państwa str. 942.

J

Język urzędowy str. 337.

K

Kara — pochłonięcie 4,
— zawieszenie wykonania 370, 389,
— kara śmierci 541, 545, 556, 557,
— kara pozbawienia wolności 542—544,
— zaliczenie aresztu tymczasowego 546,
— wykonanie kary zawieszonej 547,
— ściąganie grzywien 548,
— kara zastępcza 551, 552,
— warunkowe zwolnienie z zakładu poprawczego 553,
— wątpliwości i zarzuty co do wykonania kary 555,
— odroczenie i przerwa 556 do 563,
— wstrzymanie wykonania 569, 608, 631, 649,
— ze względów wojskowych str. 930,
— wznowienie po wykonaniu kary 603.
Kasacja — termin zapowiedzenia 225,
— wywodu 226,
— odmowa przyjęcia i przywrócenia terminu 466, 467,
— dopuszczalność 504, 511,
— forma kasacji 505,
— wyznaczenie obrońcy dla wywodu 506,
— kaucja kasacyjna 507—509,
— zwolnienie od kaucji 508,
— podstawy kasacji 510,
— treść 512, 513, 515,
— zarzuty kasacji 512—514,
— nieważność wyroku 514, 520,
— uchylenie wyroku 529, 532 do 534,
— z urzędu 516—518,
— poprawienie kwalifikacji 518,
— omyłki 519,
— unieważnienie postępowania 520,
— utrata prawa zaskarżenia 521—523,
— załatwienie na posiedzeniu niejawnem 524,
— obecność stron, ich zastępstwo i głosy 525, 527,
— przebieg rozprawy 526—528,
— wyjaśnienia prokuratora 528,
— pozostawienie kasacji bez rozpoznania 524,
— oddalenie jej 529,
— przekazanie powiększonemu składowi 530,
— innemu składowi sądu 532,
— trybunałowi sądu przysięgłych 533,
— innemu sądowi 534,
— uniewinnienie lub umorzenie 535,
— kara za swawolę 531,
— moc wiążąca wykładni wyroku S. N. 536,
— ustalenie wykładni ustawy 538, 539,
— w sprawie kar.-adm. 511, 649.

Kaucja 173—177, 179—186,
— przepadek kaucji 179, 181, 182, 194,
— cofnięcie kaucji 185,
— zwrot jej 186,
— kaucja kasacyjna 507—509.
Konfiskata — jej zabezpieczenie 60.
Koszty sądowe 571—599,
— wykładanie ich 572—574,
— obowiązek ich ponoszenia 577—586,
— wyszczególnienie ich 587,
— należytości świadków 588, 590—593,
— biegłych i tłumaczy 589—593,
— funkcjonarjuszy państwowych i osób wojskowych 591,
— utrata prawa do zwrotu kosztów 592, 593,
— termin ich żądania 593,
— koszty utrzymania aresztowanego 594 i str. 845,
— koszty wykonania kary 595,
— taksy i ich brak 596,
— uwolnienie skazanego od kosztów i odroczenie ich zapłaty 597,
— koszty wyjęte z pod uwolnienia 597,
— ściąganie kosztów i pierwszeństwo w zaspokojeniu się 599.
Konsulaty — ich organizacja i czynności str. 1190 i nast.

L

Listy gończe i żelazne 188—194.

N

Należności za doręczenie str. 844,
— za konwojowanie osób i rzeczy 844,
— za przechowanie rzeczy 846.
Zob. koszty sądowe.
Nałóg 165.
Zob. Nawyknienie.
Narada sądu 358, 359, 361—364,
— tajność 359,
— obecność protokólanta 359,
— głosowanie 359, 361—366,
— sędzia przegłosowany 366.
Nawyknienie 16.
Zob. Nałóg.
Nieletni — sąd dla nich 23,
— schronisko pw. 5, 6,
— rozeznanie 429, 622,
— postępowanie w sprawach nieletnich 614—635,
— cele dochodzenia 618,
— środki zapobiegawcze 620,
— wyznaczenie rozprawy 621,
— umorzenie 621, 622, 623,
— przygotowanie do rozprawy 624, 625,
— rozprawa 626—628,
— wykonanie wyroku 630,
— środki odwoławcze 631,
— postępowanie przed sądem zwykłym 632—635.
Nieważność z mocy prawa str. 3 i nast. oraz art. 12—14,
— postać orzeczenia 14.

O

Obrońca: osoba 86, pw. 14—18,
— z wyboru 83,
— z urzędu 89, 90, 93,
— dla kilku osk. 92,
— przymus obrończy 87, 88,
— porozumiewanie się z osk. 94.
Odebranie przedmiotu 153—155,
— korespondencji 156—161,
— zwrot 162, 163.
Zob. rewizja.
Odpisy z akt. 212—217.
Zob. akty.

Odszkodowanie za niesłuszne skazanie 650—657,
— za niesłuszne oskarżenie 658,
— uprawnienie do żądania odszkodowania 650—652,
— rozmiar odszkodowania 650, 652,
— termin żądania 653,
— sąd właściwy 654,
— sąd rozpoznający 655,
— zażalenie 656,
— cudzoziemcy 657.
Oględziny 123,
— zwłok 127—129,
— w toku rozprawy 346.
Omyłki pisarskie 53,
— w wyroku zaskarżonym kasacją 519.
Orzeczenie 47,
— uzasadnienie 51,
— oznajmienie 52,
— podstawa 360,
— co do środków wychowawczych i zabezpieczających 251, 276, 370, 387—391,
— co do innych przedmiotów 250, 276, 370, 389.
Oskarżony jego śmierć 3,
— osoba i prawa 79—81,
— obowiązki 83,
— wybór obrońcy 84, 85, 312,
— zbieranie dat 82,
— poszukiwanie osk. 188,
— doręczenie aktu osk. 286,
— sprzeciw 287—289,
— wezwanie do rozpr. gł. 292, 293,
— obowiązkowe stawiennictwo 301, 408,
— niestawienie się na rozpr. 326,
— samowolne wydalenie się 327,
— obecność podczas post. dowod. 337,
— czasowe wydalenie go 337,
— przetłumaczenie mu wniosków stron 356,
— skazanie na koszty 578—586, 598.
Zob. strony, wznowienie.
Oskarżyciel prywatny: uprawnienie do oskarżenia 2,
— jego prawa 68,
— śmierć 70,
— odstąpienie 71, 72, 328, 604,
— przyłączenie się 69,
— objęcie przez prokuratora 73,
— zabezpieczenie dowodów przez policję 253,
— niestawiennictwo na rozprawie 328, 495, 502,
— obecność podczas rozprawy 331,
— apelacja i kasacja w razie jego śmierci 480 (505),
— zaliczka 574,
— zwrot kosztów 581, 583, 584, 598,
— wznowienie post. 604,
— w post. nakazowem pw. 34,
— odpowiedzialność za niesłuszne oskarżenie 658.
Zob. strony.
Oskarżyciel publiczny uprawnienie do oskarżenia 2,
— prawa i obowiązki 54—56,
— jego osoba 57, 58,
— wyłączenie go 58,
— odstąpienie od oskarżenia 61,
— dochodzenie 244, 247—249,
— w sprawach kar.-adm. 643.
Zob. wznowienie.

P

Pełnomocnik wyznaczenie z urzędu 91,
— jego osoba 95,
— udzielenie pełnomocnictwa 96,
— rozmiar pełnomocnictwa 97,
— uwiadomienie o rozprawie 294,

Podejrzany 79, 167, 168, 169,
— rewizja u niego 142.
Zob. oskarżony.
Pokrzywdzony: prawo do oskarżenia 2, 67,
— jego osoba i prawa 62—68, 74,
— w sądzie grodzkim 459, 461,
— apelacja i kasacja w razie jego śmierci 480 (505),
— zwrot kosztów 581, 583, 584, 598,
— co do nieletnich 615,
— w post. nakazowem pw. 34,
— odpowiedzialność za niesłuszne oskarżenie 658.
Zob. powód cywilny.
Policja określenie pw. 42,
— wykonywanie poleceń sąd. i prok. 8, pw. 43—46,
— zatrzymanie podejrzanego 167 n.,
— poszukiwanie oskarżonego 188,
— dochodzenie 243, 244,
— zabezpieczenie dowodów 243, 253,
— organizacja, jej zadania str. 1151 i nast.,
— dozór nad oskarżonym 187.
Zob. oskarżyciel publ., Straż Graniczna.
Postanowienie 47, 49,
— co do właściwości sądu 11,
— uprzednie sprawdzenie okoliczności 50,
— załatwienie na posiedzeniu niejawnem 49.
— uzasadnienie 51.
Postępowanie wszczęcie 2, 3, 27, 28,
— umorzenie 3, 4,
— zawieszenie 5, 669,
— uwiadomienie o wszczęciu i ukończeniu 6,
— wydawanie przestępców 665 do 674.
Postępowanie doraźne str. 965 i nast.,
— wprowadzenie go obecnie str. 971.
Postępowanie nakazowe pw. 31—40.
Postępowanie w sprawach kar.-adm. 640—649,
— żądanie skierowania do sądu 640—642.
Postępowanie kar.-adm. przed władzami administracyjnemi str. 1137 i nast.
Postępowanie przygotowawcze 242—284.
Zob. dochodzenie, śledztwo, akt oskarżenia.
Powód cywilny: jego osoba i następcy 74,
— wytoczenie powództwa 74,
— dowodzenie 75,
— zabezpieczenie powództwa 77,
— pozostawienie go bez rozpoznania 75,
— doręczenie pism 78,
— zawiadomienie o rozpr. gł. 292,
— niestawiennictwo na rozprawie 329, 495, 525,
— obecność na rozprawie 331,
— post. apel. i kasac. 481, 483 (505),
— opłaty i zwolnienie od nich 576,
— zwrot kosztów 581—584, 598,
— niedopuszczalność powództwa cyw. w sprawach nieletnich 615, tożsamo w post. nakazowem pw. 33, 34.
Zob. strony.
Powrót do przestępstwa 16.

Prezes S. N. i S. N. Wojskowego co do właściwości sądu 37,
— zarządzenia prezesa 47,
— zażalenia na nie 472,
— ustanowienie obrońcy 89,
— czynności przed rozprawą 285, 286, 290—292, 297, 298, 300, 302,
— podpisanie wyroku 380, wyznaczenie obrońcy dla wywodu kasacji 506.
Prezes sądu odwoławczego 489.
Prezes Sądu Najwyższego 90.
Prezydent Rzeczypospolitej jako świadek 100,
— decyzja co do kary śmierci 541.
Prokurator odstąpienie od oskarżenia publ. 61,
— odstąp. od osk. pryw. 73,
— objęcie osk. pryw. 73,
— zatrzymanie podejrzanego 167,
— wypuszczenie na wolność 170,
— listy gończe 188,
— dochodzenie 242—244, 246, 250, 251,
— wpływ na wybór sędziego śledczego 261,
— prawa w śledztwie 269—271,
— zawiadomienie o rozprawie 295,
— przegląd akt 215.
Protokóły, protokólant 230—241,
— język urzędowy str. 337—341,
— przedmiot 230—232,
— osoba spisująca 233, pw. 19, 20,
— protokólant 234,
— treść 235—237,
— moc dowodowa 238,
— osoba podpisującego i zarzuty 239,
— poprawki i uzupełnienia 240, 241,
— obecność protokólanta na naradzie 359,
— spisanie przezeń sentencji 365,
— wciągnięcie zgłoszonych środków odwoławczych 377.
Przedawnienie 3,
— w razie wznowienia 603.
Przekazanie sądowi właściwemu 11, 15, 31, 289, 290.
Przekonanie sądu 10.
Przepadek zob. Konfiskata.
Przestępstwa sposób ścigania 2, 67.
Przewodniczący 304—314,
— kierownictwo rozprawą 304 do 310,
represalja przeciw zakłóceniu porządku 310—131,
— odwołanie do sądu 314,
— czynności przy rozpoczęciu rozprawy 325, 326, 331,
— kierownictwo naradą sądu 362, 364,
— ogłoszenie sentencji 374,
— wypuszczenie uniewinnionego na wolność 375,
— pouczenie stron o środkach odwoławczych 376,
— wyjaśnienia dla przysięgłych 406, 407, 432, 433,
— jego czynności w czasie narady przysięgłych 433—439.
Przewód sądowy 333—354,
— rozpoczęcie 333,
— wysłuchanie osk. 334, 335,
— przyznanie osk. 336,
— jego obecność i czasowe wydalenie 337,
— przesłuchanie świadków 338,
— odczytanie protokółów i t. d. 339—342,
— okazanie dowodów rzeczowych 344,
— przerwa 348, 349,
— odroczenie 350, 354,

— wnioski co do uzupełnienia 351,
— zamknięcie i wznowienie przewodu 351, 352, 364, 439.
Przewóz przestępcy 674, pw. 47.
Przysięgli właściwość rzeczowa 22,
— konieczność śledztwa 263,
— postępowanie 399—454,
— zasady postępowania 399,
— otwarcie roków 401—403,
— osoby przy tem obecne 402,
— zaprzysiężenie przysięgłych 404, 405,
— wyjaśnienia dla nich 406, 407, 432, 433,
— utworzenie ławy 409—416,
— przysięgli główni i zapasowi 409, 418,
— prawo zadawania pytań przez przysięgłych 417,
— układanie pytań dla przysięgłych 419—430,
— zasady co do pytań 419,
— treść pytań 420, 425,
— wnioski stron i przysięgłych co do pytań 421, 422,
— sposób układania pytań 424, 426, 427,
— system pytań w razie okoliczności wyłączającej przestępność czynu lub poczytanie winy 428,
— pytania dodatkowe 428,
— ewentualne 430,
— co do nieletnich 429,
— głosy stron 431,
— narada przysięgłych 433—439,
— obecność przewodniczącego na naradzie 433,
— jego czynności 435—438,
— rozstrzyganie pytań 441,
— odpowiedź przysięgłych 442, 443, 445—449,
— odpowiedź niezrozumiała lub sprzeczna 449,
— uchylenie uchwały przysięgłych 450, 451,
— wyrokowanie 452—454.
Przywrócenie terminu 227—229,
— termin 227,
— warunki 227,
— właściwość sądu 228,
— moc wstrzymująca 229.
Przywrócenie praw 636—639.
Pytania: ich zadawanie 305,
— uchylenie 305,
— odwołanie do sądu 315.

R

Recydywista 165.
Zob. powrót do przestępstwa.
Reformatio in pejus 500 a), 537, 612, 648, pw. 39 § 2, in melius 501 d), 517.
Rejestracja skazanych str. 1183 i nast.
Rewizja warunki 142—148,
— sposób dokonania 149—151,
— zabezpieczenie przedmiotów 152.
Rozprawa główna: wyznaczenie jej 292, 293,
— zawiadomienie stron 292, 294,
— odroczenie 293, 350, 354,
— wnioski dowodowe 296, 298, 299,
— sprowadzenie dowodów przez prezesa 297, 300,
— obowiązkowe stawiennictwo osk. 301,
— sprowadzenie aresztowanego osk. 302, 495, 525,
— ponowienie oddalonych wniosków 303,
— ogólny jej porządek 304—324,
— kierownictwo i prawa przewodniczącego 304—310,
— wydalenie osk. 310,
— represalja przeciw stronom, obrońcom i publiczności 311 do 313,

— jawność i ustność 316,
— prowadzenie przy drzwiach zamkniętych 317—324,
— rozpoczęcie rozprawy 325,
— nieobecność osk. 326,
— jego samowolne wydalenie się 327,
— nieobecność osk. pryw. lub powoda cyw. 328, 329,
— świadków lub biegłych 330,
— wnioski dowodowe 332,
— odroczenie 350, 354,
— w spr. nieletnich 626—628. Zob. Przewód sądowy.
Rozprawa ponowna 397, 398.

S

Sąd apelacyjny: dopuszczalność zażaleń 466, 467.
Sąd grodzki właściwość 16, 17,
— pomoc prawna 18,
— postępowanie 455—462,
— zasady postępowania 455,
— czynności przed rozprawą 456,
— umorzenie postępowania 458,
— dochodzenie policyjne 457,
— wnioski dowodowe stron 458,
— niestawiennictwo osk. publ. i pokrzywdzonego 459,
— przerwa rozprawy 459,
— przesłuchanie świadków przez inny sąd grodzki 460,
— prawa pokrzywdzonego 461,
— rozpoznawanie apelacji 503,
— wykonanie kary 542, 554.
Sąd jednosobowy 21, 381—386, 491,
— właściwość 381, 645,
— uprawnienia 382,
— kolegjalne rozpoznanie sprawy 383,
— postanowienia 384,
— zażalenia 385,
— prawidła postępowania 386.
Sąd Najwyższy zakres działania 25, 28.
Sąd nieletnich zob. nieletni.
Sąd okręgowy właściwość 18 do 20,
— w spr. kar.-adm. 643,
— postępowanie 285—398,
— w spr. kar.-adm. 644. Zob. sąd jednoosobowy.
Sądy powszechne i szczególne ich rodzaje str. 1, 2,
— przestrzeganie właściwości 11—13.
Sąd przysięgłych zob. przysięgli.
Sentencja 365, 367—370, 373, 374, 376, 377.
Skazani rejestracja str. 1183 i nast.
Sprawy karno-administracyjne 640—649. Zob. wyrok.
Stan wojenny str. 933.
Stan wyjątkowy str. 957.
Straż Graniczna str. 1163 i nast.
Strony 54—83,
— wezwanie do rozprawy 292 do 294,
— zadawanie pytań 305,
— możność wypowiedzenia się 306,
— ich wnioski 307, 319,
— ukaranie i wydalenie z rozprawy 310—313,
— wnioski dowodowe przed rozprawą 296, 297, 299,
— na rozprawie 332,
— wyjaśnienia na rozprawie 334, 335, 345,
— głosy stron 355—357, 431.
Strój urzędowy str. 1181 i nast.
Ściganie uprawnienie 2, pw. 10, 11,
— zezwolenie na ściganie 2,
— wyłączenie ścigania 3.
Śledztwo 261—269,
— wybór sędziego śledczego 261,

— wpływ prokuratora na wybór 261,
— śledztwo obowiązkowe 263,
— fakultatywne 262, 264,
— zadanie śledztwa 262,
— wnioski o wszczęcie śledztwa 264,
— spory o to 265—267,
— zażalenia 267, 269, 275, 276, 279,
— obowiązki sędziego śled. 269, 272—274,
— wnioski prokuratora 269, 270,
— rozszerzenie śledztwa 270,
— prawa prok. 215, 269—271,
— ukończenie śledztwa 274, 277, 278,
— umorzenie 275, 276, 289, 290,
— uzupełnienie 280, 291,
— wznowienie 613.
Śmierć oskarżonego 3,
— oskarżyciela pryw. i pokrzywdzonego 66, 70, 480,
— kara śmierci 541, 545, 556, 557,
— wznowienie po śmierci osk. 603, 612.
Środki odwoławcze właściwość sądu 20, 21, 24, 25,
— skład sądu 21.
Środki wychowawcze i zabezpieczające 251, 276, 370, 387 do 391,
— co do nieletnich 622, 633—635.
Świadek: obowiązek stawania 98,
— przesłuchanie poza sądem 99, 100,
— zakaz przesłuchania 101, 103,
— odmowa zeznań 102—104,
— odmowa po ich złożeniu 105,
— odmowa odpowiedzi 106,
— sposób przesłuchania 107 do 116,
— zaprzysiężenie 108—115,
— zadawanie pytań 115,
— konfrontacja 116,
— kary za nieposłuszeństwo 117—122,
— wezwanie do rozpr. gł. 296 do 299,
— słuchanie na rozprawie 338,
— poza rozprawą 347, 460,
— koszty i ich żądanie 587, 588, 590—593 i str. 835,

T

Tajemnica zawodowa 102,
— urzędowa 103.
Terminy 218—229,
— obliczenie ich 218—220, 223,
— zawite 221,
— do zażalenia i sprzeciwu 222 do 224,
— do zapowiedzenia apelacji i kasacji 225,
— do ich wywodu 226.
Tłumacz 140, 141.
Zob. biegły.

U

Ułaskawienie 541, 564—570,
— wstrzymanie wykonania kary 569.
Umorzenie postępowania 3, 4, 289, 290,
— dochodzenia 248—251,
— śledztwa 275, 276, 280,
— zażalenie na umorzenie dochodzenia 464,
— na umorzenie śledztwa 276,
— orzeczenie o kosztach 370, 577,
— umorzenie w spr. nieletnich 621, 622.
Umowy międzynarodowe str. 1092 i nast.

W

Władze ich pomoc 8,
— bezstronność 9,

— wojskowe 8.
Właściwość sądu przestrzeganie jej 11,
— pominięcie 15,
— właściwość sądu gr. 16—18,
— sądu okr. 19—21,
— przysięgłych 22,
— sądu dla nieletnich 23,
— apelacyjnego 24, 606, 654,
— właściwość miejscowa 26—30,
— rzeczowa 29, 30,
— dla uczestników sprawy 29 do 31,
— wyłączenie sprawy 31,
— właściwość dla wydania wyroku łącznego 32,
— spory o właściwość 35—38,
— zarzut niewłaściwości miejscowej 34.
Wojsko: pomoc 8.
Wydawanie przestępców 665 do 674.
Wyjaśnienia oskarżonego 334, 335,
— stron 345,
— prokuratora w S. N. 528,
— przewodniczącego dla przysięgłych 406, 407, 432, 433.
Wyłączenie sprawy 31,
— sędziego 41—46,
— przysięgłego 41,
— oskarżyciela publ. 59,
— protokólanta 234.
Wyrok 47, 48,
— ogłoszenie 321, 373,
— zaoczny 327, 393—398,
— w sądzie gr. 462,
— zaskarżenie wyroku zaocznego 395, 462,
— sentencja wyroku 368—372,
— powody wyroku 374,
— sporządzenie na piśmie 378, 394,
— uzasadnienie 379,
— podpisanie 380,
— przed przysięgłymi 452—454,
— wykonanie wyroku 540—555,
— orzeczenie o kosztach 370, 577,
— wznowienie po wykonaniu wyroku 603.
Zob. orzeczenie, sentencja.
Wyrok łączny 32, 301.
Wywołanie sprawy 325, 497.
Wzajemność 33, 657.
Wznowienie przewodu sądowego 352, 364, 439.
Wznowienie postępowania 600 do 613,
— na niekorzyść osk. 600, 601, 604,
— na korzyść 601—603,
— uprawnienie do wniosku 603, 604,
— podpis prokuratora lub adwokata 605,
— właściwość sądu 606,
— wstrzymanie wykonania wyroku 608,
— uchylenie wyroku 609,
— forma uchylenia 611,
— zakaz reformationis in pejus 612,
— kurator osk. zmarłego lub umysłowo chorego 612.
Wznowienie umorzonego śledztwa 613.

Z

Zabezpieczenie kary i konfiskaty 60,
— powództwa cyw. 78,
— dowodów zob. dowody.
Zagadnienia prawne 7.
Zakaz wydalania się 187.
Zakrajowość 33.
Zarządzenia prezesa 47,
— zażalenie 472.
Zob. Prezes.
Zatarcie skazania 636—639.

Zatrzymanie osoby 166,
— przez władze 167,
— postępowanie z zatrzymanym 168, 169.
Zatrzymanie rzeczy 153—155,
— zwrot ich 162, 163.
Zob. rewizja.
Zawieszenie postępowania 5, 669.
Zawodowość 16, 165.
Zbieg przestępstw 32.
Zniesławienie 17.
Zażalenie co do właśc. sądu 11,
— na orzeczenia sędziego śled. 20,
— świadków na ukaranie 122,
— obliczenie terminu 218—220, 222, 223,
— dopuszczalność zażalenia 463 do 465,
— na postanowienia prezesa 472,
sądu apelacyjnego 466, 467.
— wniesienie 464, 468,
— uwzględnienie przez sąd a quo 469,
— przedłożenie zażalenia sądowi ad quem 469,
— wstrzymanie wykonania zaskarżonego postanowienia 470,
— rozpoznanie zażalenia 471,
Zwierzchnik przysięgłych jego wybór 437,
— jego czynności 440, 445, 447.
Zwolnienie skazanego 389—391.

WYDZIAŁOWA BIBLIOTEKA PRAWNICZA

Nowość! Nowość!

Dr LEON PEIPER

Komentarz do Kodeksu Karnego

Prawa o wykroczeniach i przepisów wprowadczych

(wraz z wzorami orzeczeń do prawa o wykroczeniach)

1933, str. XV+983. — Cena w eleganckiej oprawie zł. 30.

W komentarzu tym znachodzą się, obok innych pomniejszych ustaw: Ustawy o zgromadzeniach i stowarzyszeniach; rozp. Prez. R. P. o szpiegostwie i niektórych innych przestępstwach przeciw Państwu; prawo łowieckie; przepisy o przestępstwach policji państwowej; przepisy o lichwie; o broni i amunicji i rozp. Prez. R. P. o amnestji z 1/XI 1932 wraz z rozporządzeniami wykonawczemi i t. d.

Wynagrodzenie adwokatów

za wykonanie czynności zawodowych

(Rozp. Min. Spr. z dnia 1 kwietnia 1933 r.)

Przepisy o kosztach sądowych

(wraz z okóln. Min. Sprawiedl.).

O taksie za czynności komorników

wraz z dokładnym spisem alfabetycznym

w formacie kieszonkowym 8½ × 11½ cm., wydanie II w nader gustownej płóciennej oprawie — 1933, str. 116 — zł. 1.50.

NOWOŚĆ.

Dr Zygmunt FENICHEL — Dr Leon PEIPER

WZORY PISM ADWOKACKICH

DO KODEKSU POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Z objaśnieniami oraz z tekstem k. p. c. przepisów wprowadczych, przepisów o kosztach sądowych i komorników.

(2 tabele ścienne opłat sądowych)

203 wzorów do postępowania spornego i egzekucyjnego. — 1933, str. VIII + 408 w eleg. opr. płóciennej, **zł. 20.**

Powyższy zbiór zawiera wyczerpująco wzory pism, które strony mają lub mogą wnosić wedle k. p. c. i wedle przepisów wprowadzających k. p. c. i sądowe post. egzek. w postępowaniu spornem i egzekucyjnem we wszystkich trzech instancjach.

Wzory opracowane są naukowo, z wymienieniem dotychczasowych przepisów prawa procesowego i **uwzględnieniem dzielnicowego prawa materjalnego.**

W najbliższym czasie ukaże się

Komentarz do kodeksu procedury cywilnej

i przepisów wprowadzających tenże kodeks

(art. 1—507)

w opracowaniu

Dra Leona Peipera, adwokata w Przemyślu.

Komentarz ten zawierać będzie nader staranne i możliwie wyczerpujące objaśnienie przepisów obu tych ustaw; każde objaśnienie zawierać będzie pogląd na całokształt norm prawno-procesowych w dziedzinie danej materji.

Nietylko tam, gdzie komentarze do procedury cywilnej prowadzą po utartych drogach, ale właśnie tam, gdzie nowa ustawa wskazuje drogi nowe, komentarz ten ochroni praktykę przed wahaniem się i zboczeniem na manowce.

Prof. U. J. Dr WŁADYSŁAW WOLTER

ZARYS SYSTEMU PRAWA KARNEGO

Tom I.

Str. IX+274, rok 1933. Cena: brosz. zł. 14, w eleg. opr. zł. 16.

W druku:

Komentarz do postępowania egzekucyjnego

(Część II kodeksu postępowania cywilnego art. 508—864, Dz. Ust. 112 z 1932 r.)

oraz

do przepisów wprowadzających sądowe postępowanie egzekucyjne

wraz z wszelkiemi ustawami związkowemi

Dra Jana Korzonka

sędziego sądu apelacyjnego.

Obok samego tekstu ustawy, komentarz ten zawierać będzie wszystkie przepisy, mające **jakikolwiek związek z ordynacją egzekucyjną.** Każdy niemal przepis ustawy, opatrzony będzie wyczerpującemi objaśnieniami.

Za zwrotem porta prześlemy go na dni 10 do przejrzenia. W ten sposób więc każdy będzie **naocznie** mógł przekonać się **o wartości praktycznej** tego dzieła.